UNIVERSUL JURIDIC

Emilian Stancu

Tratat de Criminalistică

Ediția a VI-a, revăzută

III328 402
BCU IASI

2015

TRATATE

UJ

BCU IASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

III328 402
BCU IASI

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

290

Prof. univ. dr. Emilian STANCU

TRATAT DE CRIMINALISTICĂ

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

La elaborarea prezentei ediții s-a avut în vedere legislația publicată până la data de 1 iulie 2015.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Universitatea din Bucureşti
Facultatea de Drept

Prof. univ. dr. Emilian STANCU

TRATAT DE CRIMINALISTICĂ

723850

Ediția a VI-a, revăzută

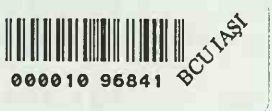

Universul Juridic
Bucureşti
-2015-

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Editat de **S.C. UNIVERSUL JURIDIC S.R.L.**

Copyright © 2002, 2004, 2007, 2010, 2015, **S.C. UNIVERSUL JURIDIC S.R.L.**

Toate drepturile asupra prezentei ediții aparțin
S.C. UNIVERSUL JURIDIC S.R.L.
Nicio parte din acest volum nu poate fi copiată fără acordul scris al
S.C. UNIVERSUL JURIDIC S.R.L.

NICIUN EXEMPLAR DIN PREZENTUL TIRAJ NU VA FI COMERCIALIZAT DECÂT ÎNSOȚIT DE SEMNĂTURA ȘI ȘTAMPILA EDITORULUI, APLICATE PE INTERIORUL ULTIMEI COPERTE.

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
STANCU, EMILIAN
Tratat de criminalistică / Emilian Stancu. - Ed. a 6-a, rev. -
București : Universul Juridic, 2015
Bibliogr.
Index
ISBN 978-606-673-673-2

343.9(075.8)

REDACȚIE: tel./fax: **021.314.93.13**
tel.: **0732.320.666**
e-mail: **redactie@universuljuridic.ro**

DEPARTAMENTUL DISTRIBUȚIE: tel.: **021.314.93.15**
fax: **021.314.93.16**
e-mail: **distributie@universuljuridic.ro**

www.universuljuridic.ro

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

ABREVIERI

A.U.B., S.J.	– Analele Universităţii Bucureşti, seria Ştiinţe Juridice
B.C.C.O.	– Brigada de combatere a criminalităţii organizate
C.pen.	– Codul penal al României, din 1968
C.pr.pen.	– Codul de procedură penală al României, din 1968
NCC	– Noul Cod civil
NCP	– Noul Cod penal
NCPP	– Noul Cod de procedură penală
P.C.C.	– Probleme de criminalistică şi de criminologie, revistă supliment a Buletinului intern, editată de Parchetul General şi de Ministerul Justiţiei, aflată în fondul documentar al Compartimentului de criminalistică şi criminologie al Parchetului General
P.M.J.C.	– Probleme de Medicină Judiciară şi de Criminalistică
P.U.B.	– Presses Universitaires de Bruxelles
P.U.F.	– Presses Universitaires de France
R.C.	– Revista „Criminalistica"
R.C.C.P.	– Revista de Criminologie, Criminalistică şi Penalogie, a Ministerului de Justiţie şi a Ministerului Public
R.D.	– Revista „Dreptul"
R.I.C.P.T.	– Revue Internationale de Criminologie et de Police Technique
R.I.P.C.	– Revue Internationale de Police Criminelle, publicaţie oficială a INTERPOL-ului
R.D.P.	– Revista de Drept Penal
R.R.D.	– Revista Română de Drept
S.C.J.	– Studii şi Cercetări Juridice
T.U.B.	– Tipografia Universităţii Bucureşti

BCU IASI / UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

PLEDOARIE PENTRU CRIMINALISTICĂ; ŞTIINŢĂ A INVESTIGĂRII INFRACŢIUNILOR

Ediția a VI-a a „Tratatului de Criminalistică" îmi dă, din nou, prilejul de a relua pledoaria pentru Criminalistică, pentru studiul ei ca disciplină necesară (am evitat să spun absolut necesară), în formarea juristului, profesionist al procesului judiciar.

De ce reiau această pledoarie în chiar conținutul ei inițial? Am ajuns și în anul 2015, cu tot ce putem constata din perspectivă socială, economică, dar mai ales umană și, de ce nu, spirituală. Evidența ne așează în fața unei involuții, resimțită inclusiv în mediul juridic, care ar trebui să o observe și să i se opună. Pentru aceasta, este nevoie, însă, de adevărați profesioniști, demni, onești, care să slujească pe deplin Justiția. Formarea acestora obligă mai întâi la o pregătire complexă, la apropierea ei de realitatea judiciară, cel mai adesea tristă.

Apropierea de această realitate nu se poate face numai printr-un demers, ce ține, nu o dată, de filosofia unor discipline juridice, sau derivate ale lor, ci prin discipline care să-l mențină pe studentul jurist cu picioarele pe pământ (iertată să-mi fie expresia), mai ales că o facultate de drept nu trebuie să se confunde cu o manifestare de tip simpozion, dorit științific, sau workshop, cu orgolii sau comportamente fals academice.

Mai mult, sunt surprins că instituții destinate să servească direct Justiția, (vezi Ministerul Justiției, precum și Ministerul Public), sunt focalizate pe drepturi la „modă", denumite generic ale omului, care ar putea face obiectul unor cauze C.E.D.O., uneori ignorându-se că, însăși viața, persoana ca atare, libertățile sale în întregime, ar trebui ocrotite, astfel încât actul de justiție să fie realizat, cu egală temeinicie, în toate împrejurările. Realizarea unui asemenea deziderat impune o pregătire complexă a magistraților, a anchetatorilor, precum și a apărătorilor.

Iată de ce, revin și susțin, ca mulți alții, că aflarea adevărului este unul dintre cele mai anevoioase procese, mai ales într-o societate cum este societatea română de astăzi. Aceasta se dezvăluie pe sine ca un tren aflat în mare viteză spre modernitate, echilibru, dar în primul rând spre Europa democratică din care astăzi facem parte. Ei bine, călătorii acestui tren amestecă – în proporții niciodată strict bine definite – binele și răul, cinstea și necinstea, respectarea legii sau încălcarea ei.

Interesant, sub raport cantitativ dar și calitativ, în aceeași perioadă un reputat reprezentant al unui stat de referință pentru noi, afirma că s-ar putea să nu ne ajungă locurile în penitenciare pentru toți infractorii/corupții României. Aceasta înseamnă că infracționalitatea nu reprezintă un fenomen izolat, care poate fi combătut prin simpla reacție a componentelor socio-politice sau economice, de factură pozitivă, tipice unui stat care se vrea democratic, modern.

De aici apărea evidentă necesitatea existenței și perfecționării continue a unui corp de specialiști juriști, dar și polițiști, care să susțină justiția și, mai ales, să-și folosească toată priceperea și experiența în combaterea răului social, totul începând cu ***aflarea adevărului.***

Or, din perspectivă epistemologică, ne aflăm în prezența unei științe particulare, denumită de noi Criminalistică (vezi și denumirile de Poliție Științifică sau Tehnică, Crime Investigation sau Forensic Science) care servește tocmai acestui deziderat, mai mult sau mai puțin acceptat de cei care gravitează pe orbitele justiției.

Apărută la sfârşitul secolului al XIX-lea, ca o expresie a justiţiei penale aşezată pe baze moderne, criminalistica şi criminaliştii aveau să joace rolul unor anticorpi împotriva virusilor delincvenţei şi ea în curs de evoluţie, deseori cu un pas înaintea celor care încercau să desluşească meandrele faptelor penale, să le descopere şi să le combată.

Faţă de evoluţiile actuale ale dreptului, ale realităţilor din lumea justiţiei, ca şi a criminalităţii, fără a neglija învăţământul juridic, mulţi cunoscători sau mai puţin cunoscători ai realităţii judiciare, de bună sau de rea-credinţă, îşi pun întrebări de genul:

- Îi mai este necesară unei societăţi, cum este şi cea românească, munca unui astfel de arheolog al unui prea recent trecut, reprezentat de fapta criminală?
- Societăţii îi sunt utile şi deci necesare eforturile costisitoare pe care le presupune o investigare criminalistică?
- Se impune folosirea pe scară largă a celor mai avansate tehnici de investigare care presupun un efort considerat, în mod inexact, exagerat?
- În fine, în formarea viitorilor jurişti, în special magistraţi, poliţişti, avocaţi, mai este necesar să se acorde atenţie predării şi deci însuşirii de cunoştinţe de criminalistică, ca ştiinţă/disciplină a investigaţiilor penale?

Aceste întrebări par a avea un caracter pur retoric. Dar, dincolo de această aparenţă, este evident pentru toţi cei antrenaţi în practica judiciară, precum şi celor dedicaţi formării viitorilor jurişti, că aceste întrebări să fie puse, reformulate, iar răspunsul regândit.

În evoluţia umanităţii, a ştiinţei, întrebările şi-au avut semnificaţia lor. De pildă, Isaac Newton şi-a pus o întrebare, pentru cei mai mulţi desigur banală: „De ce cade mărul din pom?" Şi răspunsul a condus la descoperirea legii gravitaţiei sau a atracţiei universale.

La fel, la sfârşitul secolului al XIX-lea şi începutul secolului al XX-lea, odată cu evoluţia spectaculoasă a ştiinţelor exacte, cei chemaţi să servească justiţia sau să formeze jurişti, s-au întrebat cum pot fi utile recentele descoperiri ştiinţifice pentru aflarea adevărului, pentru identificarea făptuitorilor, dar şi cum trebuie să fie efectuate actele de anchetă astfel încât să servească dreptului. Aşa s-a ajuns la Criminalistică, la ştiinţa investigării infracţiunilor sau a stabilirii stărilor de fapt în procesul penal (Hans Gross).

În zilele noastre, când asistăm la competiţia dintre jurişti şi criminalişti, pe de o parte, şi infractori pe de altă parte, când de binefacerile unui sistem care se vrea democratic, profită cel mai mult cei din zona delincvenţei, multe întrebări revin şi cu privire la modul de formare al magistraţilor, anchetatorilor sau specialiştilor criminalişti.

Întrebarea esenţială ar putea să fie formulată astfel: Încotro trebuie să se îndrepte învăţământul criminalistic, cum şi pe ce criterii trebuie aşezat?

Întrebarea se justifică şi prin aceea că aria curriculară a ştiinţelor juridice se lărgeşte cu discipline dintre cele mai diverse, unele părând mai degrabă să creeze o bună impresie în exterior sau pentru că se poartă, sunt la modă, altele desprinse din discipline fundamentale, dar care reiau elemente deja însuşite de studenţi la disciplinele de bază. Aceasta ar putea fi în dauna formării specialiştilor destinaţi impactului cu faptele penale concrete, cu realitatea mai mult sau mai puţin tristă.

Ca unul dedicat de mulţi ani învăţământului juridic superior, în special cel criminalistic, cunoscător în intimitate a evoluţiei sale, dar şi a percepţiei universitarilor sau practicienilor dreptului, mai mult sau mai puţin apropiaţi domeniului investigaţiilor penale, cu riscul de a trezi reacţii de respingere ori de a agita orgolii, consider, sincer, că următoarele întrebări trebuie reluate:

- Criminalistica, în accepţiunea sa originară, ar trebui să se rezume astăzi numai la componenta sa tehnică?

- Cunoştinţele oferite de ştiinţa criminalisticii sunt utile sau absolut necesare începând cu faza actelor premergătoare şi terminând cu faza de judecată?
- Poate fi aflat adevărul, mai ales într-un proces penal, fără a se apela la metode tehnico-ştiinţifice, procedeele tactice şi regulile metodologice criminalistice?
- Unui anchetator, magistrat sau chiar apărător îi sunt utile cunoştinţele de criminalistică în ansamblul său, inclusiv cele care acoperă componenta tehnică?
- Cum poate fi înţeles şi sprijinit învăţământul criminalistic de către cei care gestionează educaţia la nivelul universităţilor, de către autorităţile judiciare, în special de beneficiarii lui?
- Este necesară, oportună o ofensivă a formatorilor din domeniul ştiinţelor penale în susţinerea importanţei studiului criminalisticii la nivel universitar, de masterat, în general de formare continuă în domeniu?
- Înfiinţarea unor centre de investigaţii penale sau Ştiinţe penale în marile universităţi civile poate dinamiza această zonă de formare a penaliştilor, a oamenilor de investigaţii penale?

Răspunsurile date nu pot fi decât de bun simţ, mai ales în partea specialiştilor/practicienilor în domeniu, chiar dacă suntem excedaţi de noi discipline juridice/sociale, multi-necesare, dar şi câteva care vor să forţeze modernitatea. Când vedem care este evoluţia criminalităţii, formele acesteia, din ce în ce mai grave, mai complexe sau profesioniste, numai revenind cu picioarele pe pământ (dacă îmi este acceptată expresia), putem înţelege că formarea viitorilor magistraţi, anchetatori şi chiar avocaţi, trebuie să aibă un fundament ştiinţific, modern, realist şi cât mai puţin poetic, dacă se vrea combaterea cu eficienţă a infracţionalităţii.

Şi pentru că am evocat semnificaţia aflării adevărului, invit să meditãm la afirmaţia lui Oscar Wilde, potrivit căruia: **„Adevărul pur şi simplu este rareori pur şi niciodată simplu".**

Autorul

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

PLAIDOIRIE EN FAVEUR DE LA CRIMINALISTIQUE; LES SCIENCES FORENSIQUES

La 6e édition du "Traité de criminalistique" me donne à nouveau la possibilité de reprendre la plaidoirie en faveur de la criminalistique, afin de l'étudier en tant que discipline nécessaire (j'ai évité de dire absolument nécessaire), dans la formation de l'avocat, professionnel dans le processus judiciaire.

Pourquoi reprendre cette plaidoirie au contenu original même? Nous sommes arrivés et en 2015 avec ce que nous voyons en termes sociaux, économiques, et surtout de l'homme, et pourquoi pas, spirituels aussi. La réalité nous place devant une involution, ressentie aussi dans l'environnement juridique, qu'il faudrait l'observer et s'y opposer. Cela exige, cependant, de vrais professionnels, dignes, honnêtes, bien servir la justice. Leur formation nécessite premièrement une formation pratique complexe, à sa proximité de la réalité juridique, souvent triste.

La proximité de cette réalité s'effectue pas seulement qu'à travers d'une approche qui tient, non pas une fois, de la philosophie des sujets de droit, ou de leurs dérivés, mais des sujets qui aident l'étudiant avocat garder la terre (pardonnez mon expression, s'il vous plait), en particulier parce qu'un collège de droit ne doit pas être confondu avec un type d'événement Colloque, souhaité scientifique, ou d'un atelier avec fierté ou conduites académiques fausses.

En outre, il me surprend que les institutions destinées à servir directement la justice (voir le Ministère de la Justice et le Ministère Public), se concentrent sur les droits en vogue, désignés sous le nom générique des droits de l'homme, qui pourraient faire l'objet de cas de la Cour Européenne des Droits de l'Homme, parfois en ignorant le fait que la vie même, la personne en tant que tel, l'ensemble de ses libertés devraient être protégées, de sorte que l'acte de justice soit réalisé avec une égale fermeté en toutes circonstances. Atteindre un tel objectif exige une formation complexe des magistrats, des enquêteurs, ainsi que des défenseurs.

C'est pourquoi je reviens et soutiens, comme beaucoup d'autres, qu'apprendre la vérité est l'un des processus les plus lourdes, en particulier dans une société comme la société roumaine d'aujourd'hui. Il se révèle comme un train à grande vitesse vers la modernité, l'équilibre, mais surtout vers l'Europe démocratique dont nous faisons partie aujourd'hui. Eh bien, les voyageurs dans ce train mélangent - dans des proportions jamais strictement définies – le bien et le mal, l'honnêteté et la malhonnêteté, l'application des lois ou leur violation.

Fait intéressant, en termes quantitatives et qualitatives, pendant la même période, un représentant reconnu d'un État de référence pour nous affirmait que des places en prison pour tous les criminels / corrompus de la Roumanie seraient insuffisantes. Cela signifie que la criminalité n'est pas un phénomène isolé qui peut être combattu par la simple réaction des composantes sociopolitiques ou économiques, chargée positive, typiques à un état qui se veut démocratique et moderne.

C'est d'où se montrait évidente la nécessite de la création et du perfectionnement continu d'un organisme spécialisé des juristes, mais aussi des policiers afin de soutenir la

justice et, surtout, de concentrer toute leur compétence et expérience dans la lutte contre le mal social, tout d'abord en ***apprenant la vérité***.

Toutefois, suivant la perspective épistémologique, nous sommes en présence d'une science particulière, qu'on a désignée Criminalistique (voir aussi les noms de Police Scientifique ou Technique, Enquête Criminelle ou Sciences Forensiques) qui sert juste à cet objectif, plus ou moins accepté par ceux qui gravitent les orbites de la justice.

Apparu dans la fin du XIXe siècle comme une expression de la justice pénale rangée sur des bases modernes, la criminalistique et les criminalistes avaient à jouer le rôle d'anticorps mineurs contre les virus de la délinquance en évolution, souvent une longueur d'avance sur ceux qui essayaient de démêler les méandres des infractions pénales, les découvrir et les remédier.

Au sujet de l'évolution de la législation actuelle, des réalités de la monde de la justice, aussi que de la criminalité, sans pour autant négliger l'éducation juridique, de nombreux experts ou moins connaisseurs de la réalité judiciaire, de bonne ou mauvaise foi, se posent des questions comme :

- Est-il encore nécessaire à une société, comme la Roumanie, le travail d'un tel archéologue d'un passé très récent, représenté par un acte criminel?
- Les efforts assez coûteux que suppose une enquête criminelle, sont-ils utiles et donc nécessaires à la société ?
- Implique-t-il l'utilisation extensive des techniques d'investigation les plus avancées qui exigent des efforts considérés, inexactement, exagérés?
- Enfin, dans la formation des futurs hommes de loi, en particulier les magistrats, policiers, avocats, soit-il encore nécessaire d'accorder attention à l'enseignement et donc à l'appropriation des connaissances de la criminalistique, en tant que science/discipline des enquêtes pénales?

Ces questions semblent être purement rhétoriques. Mais au-delà de l'apparent, il est évident pour tous ceux qui sont engagés dans la pratique juridique, et pour ceux qui se consacrent à la formation des futurs hommes de loi, que ces questions soient posées, reformulées et la réponse repensée.

Au cours de l'évolution de l'humanité, de la science, les questions ont eu leur sens. Par exemple, Isaac Newton s'est posé une question, pour la plupart futile, à coup sûr : «Pourquoi la pomme tombe de l'arbre?» Et la réponse a conduit à la découverte de la loi de la gravitation ou de l'attraction universelle.

De même, à la fin du XIXe siècle et au début du XXe siècle, avec l'évolution spectaculaire des sciences exactes, ceux qui ont été appelés à servir la justice ou à devenir des hommes de loi se sont interrogés sur l'utilité des récentes découvertes scientifiques dans le but d'apprendre la vérité, d'identifier les auteurs, mais aussi sur les modalités d'effectuer les actes d'enquête de manière à servir la justice. C'est ainsi qu'on est arrivé à la Criminalistique, les sciences forensiques et de déterminer l'état d'avancement en matière pénale (Hans Gross).

Aujourd'hui, alors qu'on témoin de la concurrence entre les hommes de loi et les criminalistes, d'une part, et les criminels d'autre part, lorsque des avantages d'un système qui se veut démocratique les délinquants tirent les plus avantages, il y a de nombreuses questions qui reviennent sur la formation des magistrats, des enquêteurs ou des agents spécialisés de la police technique et scientifique.

La question essentielle pourrait être formulée de la manière suivante : la formation en criminalistique, vers où faut-elle être dirigée, comment et sur quels critères devraient-elle être implantée?

La question est justifiée aussi par le fait que le domaine curriculaire des sciences juridiques est élargi par des disciplines les plus diverses, dont certaines paraissent plutôt créer une bonne impression en dehors ou sont largement utilisées, en vogue, des autres détachées des matières de base, mais qui reprennent les informations déjà appris par les étudiants dans les matières de base. Cela pourrait se faire au détriment de la formation des spécialistes voués à l'impact avec des infractions pénales matérielles, à la réalité plus ou moins triste.

En tant que l'un de ceux consacrés depuis nombreuses années à la formation juridique supérieure, en particulier la criminalistique, connaisseur dans l'intimité de son évolution, mais aussi de la perception des universitaires ou des praticiens du droit, plus ou moins connexés au domaine des enquêtes criminelles, avec le risque de provoquer de réactions de rejet ou de remuer des vanités, je considère, franchement, qu'il faut reprendre les questions suivantes:

- La criminalistique, dans son acceptation initiale, faudrait-elle se résumer aujourd'hui seulement à sa composante technique?
- Les connaissances mises à disposition par la science de la criminalistique, soient-elles utiles ou indispensables commençant dès l'étape des actes avant-coureurs et se terminant avec l'étape du procès?
- Peut-on apprendre la vérité, en particulier dans un procès criminel, sans avoir recours à des méthodes techniques et scientifiques, aux procédures tactiques et aux normes méthodologiques en matière criminelle?
- Les connaissances en matière criminelle dans son ensemble, y compris celles portant sur la composante technique, soient-elles utiles à un enquêteur, juge ou même défenseur?
- Comment la formation en criminalistique pourrait-elle être comprise et soutenue par ceux qui gèrent l'éducation au niveau universitaire, par les autorités judiciaires, en particulier par ses bénéficiaires?
- Serait-elle nécessaire, opportune une offensive des formateurs dans le domaine des sciences pénales à l'appui de l'importance de l'étude de la criminalistique au niveau universitaire, de maîtrise, de formation continue en général dans le domaine?
- La création des centres d'enquête pénale ou de Sciences pénales dans les grandes universités civiles, pourrait-elle stimuler ce secteur de la formation des spécialistes du droit pénal, des personnes chargées des investigations pénales?

Les réponses données peuvent être que sensées, en particulier de la part des professionnels/praticiens dans le domaine, même si on déborde de nouvelles matières juridiques/sociales, multi requises, mais aussi de certaines qui vont forcer la modernité. Lorsqu'on témoigne l'évolution de la criminalité, ses formes, de plus en plus graves, complexes ou professionnelles, seul en gardant la terre (acceptez mon expression, s'il vous plait), nous comprenons que la formation de futurs magistrats, enquêteurs, et même avocats doit avoir une base scientifique, contemporain, réaliste et moins poétique autant que possible, si on veut lutter efficacement contre la criminalité.

Et comme j'ai déjà mentionné l'importance de l'appréhension de la vérité, je vous invite à méditer à l'affirmation d'Oscar Wilde, qui stipule: **"La vérité pure et simple est très rarement pure et jamais simple".**

L'auteur

BCU CENTRALA UNIVERSITARĂ

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

ADVOCACY FOR FORENSIC SCIENCE; A CRIME INVESTIGATION SCIENCE

The 6th edition of the "Treaty of Forensic Science" gives me, once more, the opportunity to resume the advocacy for Forensic Science, for its study as a necessary discipline (I avoided saying absolutely necessary) in the training of lawyers, the lawsuit professionals.

Why do I resume this advocacy in its very original content? We have arrived in 2015 also with everything we can ascertain from the social, economic but, especially, human and why not, spiritual perspective. The evidence places us before an involution, experienced including in the legal environment, which should notice and fight it. However, doing this requires true, dignified and honest professionals, entirely serving justice. They require first a complex training and then the approaching of the training to the legal reality, which is most often sad.

Approaching this reality is not possible only by means of an action that is related, not once, to the philosophy of legal disciplines, or their derivatives, but through disciplines making law students keep their feet on the ground (please forgive my expression), especially since a law faculty should not be mistaken for a manifestation of the symposium type, intended to be scientific, or a workshop, with falsely academic vanities or behaviors.

Moreover, I am surprised at the fact that institutions designed to serve Justice directly, (such as the Ministry of Justice, as well as the Public Ministry), are focused on fashionable rights, generally called human rights, which might be the subject of ECHR cases, sometimes ignoring the fact that life itself, the person as such and all its freedoms should be protected, so that the act of justice could be accomplished equally rightfully in all circumstances. The achievement of such goal requires a complex training of magistrates, investigators, as well as defense lawyers.

This is why I repeat and advocate, like many others, that finding the truth is one of the most difficult processes, especially in a society like the current Romanian society. This reveals itself like a high speed train to modernity, balance, but first of all to the democratic Europe we belong to today. Well, the passengers of this train combine – in never strictly defined shares – good and evil, honesty and dishonesty, law observance or infringement

In an interesting way, both as regards quantity and quality, at the same time, a reputable representative of a state of reference for us, was saying that we might not have enough room in prisons for all the criminals/corrupted people in Romania. This means that criminal activity is not an isolated phenomenon, which could be fought by the simple reaction of the social-political or economic components, of a positive nature, typical to a state allegedly democratic, modern.

This reveals the obvious need for the existence and continuous improvement of a body of legal specialists, as well as police officers, supporting justice and, in particular, using their entire ability and experience in fighting the social evil, starting by ***finding the truth.***

From the epistemological point of view, we are in the presence of a particular science, which we call the Forensic Science (see also the names of Scientific or Technical Police, Crime Investigation or Forensic Science) serving precisely this goal, more or less accepted by those revolving around justice.

Developed at the end of the 19th century, as an expression of criminal justice relying on modern bases, forensic science and forensic experts were to play the role of antibodies against the viruses of delinquency, which was also under evolution, often a step ahead of those who were trying to elucidate the paths of criminal actions, to discover and fight them.

As regards the current developments of law, of the realities in the world of justice, as well as of criminal activities, without neglecting the legal education, many experts or not so experts in the legal reality, in good or bad faith, ask themselves questions such as:

- Does a society, like the Romanian society, still need the work of such an archeologist of a past that is too recent, represented by the criminal offence?
- Are the expensive efforts entailed by a forensic investigation useful and, therefore, necessary for the society?
- Is the large-scale use of the most advanced investigation techniques, which involve an effort that is inexactly considered excessive, required?
- Finally, in the training of future jurists, especially magistrates, lawyers, is it still necessary to pay attention to the teaching and, therefore, assimilation of forensic knowledge, as a criminal investigation science/discipline?

These questions seem to be purely rhetorical. However, beyond this appearance, it is obvious for all those trained in the judicial practice, as well as for those engaged in training future jurists, that these questions should be asked again, reformulated, and the answer reconsidered.

In the evolution of mankind, of science, questions have had their significance. For instance, Isaac Newton asked himself the question, banal for most people: „Why does the apple fall from the tree?" And the answer led to the discovery of the law of gravitation or universal attraction.

Also, at the end of the 19th century and the beginning of the 20th century, together with the spectacular evolution of exact sciences, people called to serve justice or train jurists, asked themselves how could the recent scientific discoveries be useful for finding the truth, identifying perpetrators, as well as how should the investigations be carried out so that they would serve law. This is how the Forensic Science was developed, the science of investigating crimes or establishing facts in the criminal trial (Hans Gross).

Nowadays, when we witness the competition between jurists and forensic experts, on the one hand, and criminals, on the other hand, when the benefits of a system intended to be democratic go mostly to people in the delinquency area, many questions arise regarding also the way of training magistrates, investigators or forensic specialists.

The essential question could be formulated as follows: Where should the forensic training go, how and on which criteria should it be positioned?

The question is also justified by the fact that the curricular area of legal sciences is expanded with some of the most various disciplines, some of them seeming rather to create a good impression outside or to be fashionable, others being taken from the fundamental disciplines, but resuming elements already assimilated by students under the basic disciplines. This could damage the training of specialists intended for the impact with actual criminal acts, with the more or less sad reality.

As a person dedicated for many years to the higher legal education, especially in the forensic area, thoroughly knowing its evolution, as well as the perception of academicians or law practitioners, who are more of less close to the field of criminal investigations, with the

risk of giving rise to reactions of rejection or of offending vanities, I honestly consider that the following questions should be resumed:

- Should the forensic science, in its original meaning, be confined today only to its technical composition?
- Is the knowledge provided by the forensic science useful or absolutely necessary starting with the stage of preparatory actions and finishing with the stage of the trial?
- Can the truth be found out, especially in a criminal trial, without resorting to technical-scientific methods, forensic tactical procedures and methodological rules?
- Is the forensic knowledge, on the whole, including knowledge covering the technical composition, useful to an investigator, a magistrate or even a defense lawyer?
- How can the forensic education be understood and supported by the people managing education at the level of universities, by the judicial authorities and, in particular, by its beneficiaries?
- Is it necessary or opportune for trainers in legal sciences to take actions for supporting the importance of the study of forensic science at university, master's degree level, generally of continuous training in the field?
- Could the establishment of criminal investigation or criminal science centers in the major civil universities revitalize this area of training criminal experts, criminal investigation specialists?

The answers given can only be decent, especially from the part of specialists/practitioners in this area, even if we are surpassed by new legal/social disciplines, multi-necessary, as well as some trying to force modernity When we see the evolution of criminal activities, their forms, ever more serious, more complex or more professional, only by coming back with the feet on the ground (if I can use this expression) can we understand that the training of future magistrates, investigators and even lawyers should have a scientific, modern, realistic basis that is as less poetic as possible, if we want to fight criminal activities effectively.

And, since I have mentioned the significance of finding the truth, I invite you to meditate on Oscar Wilde's statement, according to which: **"Pure and simple truth is rarely pure and never simple".**

The Author

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Prefață la edițiile anterioare

Aflarea adevărului este cel mai anevoios proces, mai ales într-o societate care se dezvăluie pe sine drept un tren în mare viteză, ai cărui călători amestecă – în proporții niciodată strict definite – binele și răul, cinstea și necinstea, respectarea legii și infracțiunea.

După unele opinii, răul, necinstea și infracțiunea sunt doar niște manifestări izolate pe care societatea le-ar putea anihila, fie numai și prin covârșitoarea prezență a laturilor de caracter și faptice opuse lor. Mai este necesară, în aceste condiții, existența și perfecționarea continuă a unui corp solid de specialiști în aflarea adevărului care să folosească toată experiența – „genetică" am putea spune – acumulată în timp de știința particulară pe care o desemnăm cu numele de **CRIMINALISTICĂ**?

Criminalistica – știința și juriștii criminaliști – slujitorii ei, au apărut pentru a juca rolul de anticorpi ai unui sistem ce ar putea fi infestat de virușii infracționalității. Munca neobosită a criminaliștilor, cel mai adesea neștiută și solitară, conduce pas cu pas, analiză cu analiză, răspuns cu răspuns, la aflarea **ADEVĂRULUI.**

Prin însăși definiția dată adevărului, raportată la teoria cunoașterii, acesta este relativ. Criminalistica nu-și propune să ajungă la esența adevărului absolut, dar încearcă să se apropie de aflarea adevărului, fie el și relativ, *sine ira et studio* (fără ură și părtinire), fiindu-i indiferent cui folosește aceasta.

Parafrazând vechiul dicton latin „*sunt un om și nimic din ceea ce este omenesc nu-mi este străin*", am putea spune că, la începutul secolului XXI, Criminalistica trebuie să-și asume propriul dicton: „*sunt o știință și nimic din ceea ce este științific nu-mi este străin*".

Înțelegând imperativul momentului, Criminalistica – știința, a căutat și a găsit un sprijin eficient în științele exacte, folosind absolut toate cercetările de vârf în sprijinul propriului demers de cercetare. În ea se găsește credința că nu există, la ora actuală, vreun domeniu științific căruia să nu-i poată fi cerut un tribut de cunoștințe care să fie puse în slujba aflării adevărului, spre împlinirea binelui social.

În orice societate există autoritate. Orice autoritate are urcușuri și coborâșuri. Nu există societăți bazate pe o deplină egalitate. Fie că autoritatea are la bază respectul față de cuvântul unei religii, fie că autoritatea emană din respectul pentru bani sau pentru gradul de pregătire al unor persoane, este un gen de autoritate neîmpărtășită la nivel social global, decât în măsura în care criteriile, diferite de la o societate la alta, sunt și ele împărtășite.

Singura autoritate care se bucură de același respect, indiferent de tipul de societate din care se naște, este autoritatea Legii. La rândul ei, Legea poate fi modificată ori de câte ori societatea consideră acest lucru necesar. Oricare ar fi însă legea, singurul mijloc de a-i identifica pe cei care o încalcă, fără a proceda în mod abuziv la găsirea unui vinovat fără vină, este Criminalistica. Iată de ce am căutat să adaug ediției anterioare noi informații științifice privind investigațiile criminalistice.

Autorul

BCU "LUCIAN BLAGA" UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Préface aux éditions précédentes

Apprendre la vérité est le processus le plus difficile, surtout dans une société qui se révèle soi-même comme un train à grande vitesse, dont les passagers mixent - en proportions jamais strictement définies - le bien et le mal, l'honnêteté et la malhonnêteté, l'observation de la loi et la criminalité.

Selon certains avis, le mal, la malhonnêteté et la criminalité ne sont que des événements isolés qui pourraient être annihilés par la société, soit seulement par la présence écrasante des aspects de moralité et de fait opposés à leur nature. S'avère encore nécessaire, dans ces circonstances, l'existence et le perfectionnement continu d'un organisme solide de juristes spécialisés en matière d'apprendre la vérité, qui utilisent l'ensemble de leur expérience - on dirait "génétique" – acquise pendant le temps par la science particulière qu'on appelle CRIMINALISTIQUE ?

La criminalistique – la science et les juristes spécialisés du droit criminel - ses serviteurs, en vint à jouer le rôle d'anticorps à un système qui pourrait être infecté par des virus de la criminalité. Le travail sans relâche des criminalistes, le plus souvent inconnue et solitaire, mène étape par étape, analyse par analyse, réponse par réponse, à l'appréhension de la **VÉRITÉ**.

Par la définition même de la vérité, par rapport à la théorie de la connaissance, elle est relative. La criminalistique n'a pas le but d'atteindre l'essence de la vérité absolue, mais elle essaye de s'approcher de l'appréhension de la vérité, relative qu'elle soit, *sine ira et studio* (sans haine et parti pris), donnant peu importance à qui ça sert.

En paraphrasant le vieil adage latin « *Je suis un homme et rien de ce qui est humain ne m'est étranger* », on dirait que, au début du XXIe siècle, la Criminalistique doit assumer sa propre maxime : «*Je suis une science et rien de ce qui est scientifique ne m'est étrange*».

Conscient de l'impératif du moment, la Criminalistique - la science, a recherché et a trouvé un soutien efficace dans les sciences exactes, en utilisant absolument toutes les recherches actuelles à l'appui de la propre démarche de recherche. C'est ainsi qu'on retrouve la conviction qu'à présent il n'y a aucun domaine scientifique à qui on ne puisse demander un apport de connaissances à être mis en service d'apprendre la vérité, pour remplir le bien social.

Dans toute société il y a autorité. Toute autorité a des hauts et des bas. Il n'y a pas de société fondée sur la pleine égalité. Si cette autorité est fondée sur le respect de la parole d'une religion ou que l'autorité émane du respect pour l'argent ou pour le degré de préparation des individus, il s'agit d'une sorte d'autorité non partagée à l'échelle sociale mondiale, que dans la mesure où les critères, différents d'une société à une autre, sont également partagées.

La seule autorité qui jouit du même respect, quel que soit le type de société ou elle soit née, c'est l'autorité de la Loi. À son tour, la Loi peut être modifiée lorsque la société l'estime nécessaire. Mais quelle que soit la loi, le seul moyen d'identifier ceux qui la violent, sans trop aller dans la recherche d'un innocent coupable, c'est la Criminalistique. C'est pourquoi j'ai essayé d'ajouter sur la précédente édition de nouvelles informations scientifiques au sujet de l'enquête criminelle.

L'auteur

BUCHAREST UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Foreword to the previous editions

Finding the truth is the most difficult process, especially in a society that reveals itself as a high-speed train whose passengers combine – in never strictly defined shares – good and evil, honesty and dishonesty, law observance and criminal activities.

According to some opinions, evil, dishonesty and crime are only isolated manifestations that society could annihilate, even simply by the overwhelming presence of characters and facts opposed to them. Under these circumstances, is the existence and continuous training of a solid body of specialists in finding the truth, who would use all the – we might say "genetic" – experience gathered in time by the particular science we call **FORENSIC SCIENCE** still necessary?

The forensic science – the science and the forensic jurists – its servants, developed in order to play the role of antibodies of a system that could be infested by the crime viruses. The inexhaustible work of forensic experts, most often unknown and solitary, leads step by step, test by test, answer by answer, to finding the **TRUTH**.

According to the definition of the truth itself, related to the theory of knowledge, the truth is relative. The forensic science does not intend to reach the essence of absolute truth, but it tries to get closer to finding the truth, even relative, *sine ira et studio* (without hate and partiality), without being interested in who uses it.

Paraphrasing the old Latin saying "*I am human, so nothing human is strange to me*", we could say that, at the beginning of the 21st century, Forensic Science needs to assume its own saying: "*I am science, so nothing scientific is strange to me*".

Understanding the requirement of the moment, Forensic science – the science, has searched and found an effective support in the exact sciences, using absolutely all the advanced researches in supporting their own research activity. It incorporates the belief that, at present, there is no scientific area that cannot be requested to provide a set of knowledge to be used for finding the truth, for the achievement of social good.

In every society, there is authority. Any authority has ups and downs. There are no societies based on full equality. Whether the authority relies on the respect for the word of a religion, or the authority comes from the respect for money or for the degree of education of some persons, it is a type of authority not shared at global social level, except to the extent that the criteria, different from one society to another, are also shared.

The only authority enjoying the same respect, no matter the type of society where it arises, is the authority of the Law. In its turn, the Law may be amended every time the society deems it necessary. However, no matter the law, the only means to identify those infringing it, without abusively trying to find an innocent criminal, is Forensic Science. This is the reason why I have tried to add new scientific information regarding forensic investigations to the previous edition.

The Author

BCU "CAROL I" UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Partea I

Tehnica criminalistică

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

CAPITOLUL I

DEMERS INTRODUCTIV

Secțiunea I
Criminalistica - noțiune și sistem

§1. Noțiunea și importanța științei Criminalisticii

1.1. Noțiunea. Impunerea unui caracter modern activității judiciare a preocupat o serie întreagă de juriști luminați, profund convinși de contribuția decisivă a științei la descoperirea faptelor penale. Aceștia au înțeles că, pentru soluționarea cauzelor penale, simpla aplicare a regulilor de drept este insuficientă.

În *conturarea exactă a obiectului probațiunii*, penaliștii dreptului modern sunt convinși că trebuie să recurgă la diverse metode științifice de investigare a realității, precum și la reguli tactice specifice de efectuare a unor acte procedurale. Astăzi, a devenit evidentă necesitatea creării unui sistem științific coerent, destinat investigării faptelor penale.

Momentul de referință al apariției noii științe judiciare se situează în urmă cu un secol, fondatorul ei fiind socotit cunoscutul judecător de instrucție austriac și profesor de Drept penal, Hans Gross. El avea să editeze, în 1893, „*Manualul judecătorului de instrucție*", reeditat în scurt timp sub denumirea „*Manualul judecătorului de instrucție în sistemul criminalisticii*". Astfel și-a făcut apariția, pe lângă știința investigării faptelor penale ca atare și termenul Criminalistică.

Firește, magistratul austriac nu a acționat pe un teren gol; din contră, el fusese pregătit de un reputat specialist francez: Alphonse Bertillon, șef al Serviciului de identitate judiciar din Paris, la sfârșitul secolului trecut. Imediat după Hans Gross, alți reputați juriști – A. Niceforo, A. Reiss, E. Goddefroy – aveau să publice lucrări proprii noii științe judiciare, denumită poliție tehnică sau științifică, în funcție de conținutul problematicii abordate[1].

Apariția noii științe a fost favorizată de progresul realizat în toate domeniile cunoașterii umane, îndeosebi de revoluția tehnico-științifică, aflată la primii săi pași la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului XX. Firește, această necesitate obiectivă s-a impus și într-un moment în care mijloacele de luptă ale justiției penale împotriva criminalității deveniseră insuficiente față de creșterea numărului infractorilor, mereu mai versați, ei înșiși folosind metode și mijloace perfecționate de operare.

De la începuturile sale, în ciuda unor păreri contrare, Criminalistica a fost considerată o *știință* în înțelesul deplin al cuvântului, poate una dintre primele științe de graniță. Întemeietorul ei, Hans Gross, a definit-o ca o „*știință a stărilor de fapt în procesul penal*"[2].

---

[1] Publicarea, în anul 1893, de către **H. Gross** a *Manualului judecătorului de instrucție* este considerată de către majoritatea autorilor de specialitate drept momentul de referință în apariția noii științe judiciare. Ulterior acestei apariții, au fost elaborate și alte lucrări de valoare: **A. Niceforo**, *La police et l'enquet judicièr scientifique*, 1907; **R.A. Reiss**, *Manuel de police scientifique*, 1911; **E. Goddefroy**, *La police scientifique*, 1911.

[2] **H. Gross** a formulat această definiție în lucrarea *Gesammelte Kriminalistiche Aufsatze*, apărută la Leipzig în 1902.

Un punct de vedere asemănător s-a conturat şi în rândul specialiştilor din domeniul dreptului penal şi al celui procesual penal[1].

Nu insistăm asupra unor definiţii, cu toate că o analiză a lor ar fi interesantă pentru înţelegerea modului în care au evoluat opiniile asupra naturii şi locului ocupat de Criminalistică în sistemul ştiinţelor dreptului, chiar dacă analiza lor, în alt context, ar fi utilă.

Iată, de pildă, cum este privită Criminalistica, inclusiv de către specialiştii din domeniul Dreptului procesual civil: „ştiinţa care este într-un continuu progres, pune la îndemâna instanţelor civile, deopotrivă cu cele penale, mijloace noi pentru aflarea adevărului şi justiţia le foloseşte din plin"[2].

Important este, însă, să învederăm că, din analiza majorităţii punctelor de vedere exprimate în literatura de specialitate, atât din străinătate, cât şi din ţara noastră, se desprinde o concluzie cvasiunanimă privitoare la caracterul ştiinţific al acestei discipline dedus din obiectul său propriu şi metodele sale. În esenţă, conţinutul noţiunii de criminalistică poate fi definit astfel:

Criminalistica este o ştiinţă judiciară, cu caracter autonom şi unitar, care însumează un ansamblu de cunoştinţe despre metodele, mijloacele tehnice şi procedeele tactice, destinate descoperirii, cercetării infracţiunilor, identificării persoanelor implicate în săvârşirea lor şi prevenirii faptelor antisociale[3].

Semnalăm, fie numai pentru semnificaţia ei, o opinie destul de mult răspândită, conform căreia, printre altele, Criminalistica ar fi şi o artă[4]. De altfel, relativ recent, fostul secretar general al INTERPOL-ului, Jean Nepote, o denumea: *arta şi tehnica investigaţiilor penale*[5].

1.2. Obiectul Criminalisticii. Sublinierea principalelor aspecte menite să contureze obiectul propriu Criminalisticii prezintă importanţă cel puţin pe două planuri distincte: pe de o parte, remarcă aportul său particular în aflarea adevărului, iar pe de altă parte, evidenţiază unitatea şi autonomia sa (dar numai în anumite limite) faţă de celelalte ştiinţe juridice şi nejuridice, dar aflate în slujba justiţiei; avem în vedere medicina legală, psihologia judiciară, fizica, chimia şi biologia judiciară etc.

Dacă despre Criminalistică se poate spune, în linii mari, că este destinată descoperirii şi cercetării infracţiunilor în scopul aflării adevărului, obiectul acestei ştiinţe trebuie privit mult mai nuanţat [6].

---

[1] **P.F. Ceccaldi**, *La criminalistique*, Presses Universitaires de France, Paris, 1962, p. 6; **S.A. Golunski**, *Kriminalistica*, Gosudarstvenoe izdatelistva juridicescoi literaturî, Moscova, 1959, p. 7; **C. Ţurai**, *Elemente de criminalistică şi de tehnică criminală*, Bucureşti, 1947, p. 11; **C. Suciu**, *Criminalistica*, Ed. Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1972, p. 6; **P. Bouzat** şi **J. Pinatel**, *Traité de droit pénal et de criminologie*, vol. I, Ed. Sirey, Paris, 1963, p. 3-11.

[2] **I. Stoenescu** şi **S. Zilberstein**, *Tratat de drept procesual civil*, TUB, 1973, p. 95-96.

[3] A se vedea şi **Al. Boroi**, **M. Gorunescu**, **M. Popescu**, *Dicţionar de drept penal*, Ed. All. Beck, Bucureşti, 2004, p. 85, **M.A. Hotcă**, *Dicţionar de drept penal*, Ed. Editas, Bucureşti, 2004, p. 127; **M. Udroiu**, *Dicţionar de drept penal şi de procedură penală*, Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2009, p. 121.

[4] În acest sens, **E. Locard**, în prefaţa la *Traité de criminalistique*, vol. I, Ed. J. Desvigne, Lyon, 1931, p. 7-8; **M. Le Clere**, *Manuel de police technique*, Ed. Police-revue, Paris, 1974, p. 11-12; **Charles E. O'Hara**, *Fundamentals of Criminal Investigations*, Ed. Ch.C. Thomas, Springfielded, Illinois, S.U.A., 1970, p. 3-4; **F.E. Louwage**, *Curs de poliţie tehnică şi tactică de poliţie criminală*, Tiparul Cartea Românească, traducere în limba română, Bucureşti, 1940; **F. Pottecher**, *Un science de l'homme*, în Science et vie, numero hors série, intitulat La police scientifique, Paris, 1982, p. 150-151.

[5] **J. Nepote**, *Situation actuelle et tendance d'évolution de la criminalistique*, în R.I.P.C., nr. 384, ianuarie 1983, p. 2.

[6] În acest sens, **C. Suciu**, *op. cit.*, p. 6; **Colectiv**, *Tratat practic de criminalistică*, vol. I, Editat de Ministerul de Interne, Serviciul editorial, presă şi propagandă, Bucureşti, 1976, p. 6; **I. Mircea**, *Criminalistica*, Ed. Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1978, p. 5.

Sub raport ştiinţific, principalele direcţii de acţiune ale Criminalisticii sunt următoarele:

a. *Iniţierea de metode tehnice destinate cercetării urmelor infracţiunilor*, începând cu urmele specifice omului şi continuând cu cele ale armelor sau instrumentelor, mijloacelor de transport, ale fenomenelor fizico-chimice etc., în vederea identificării persoanelor sau obiectelor.

b. *Adaptarea de metode aparţinând ştiinţelor exacte* la necesităţile proprii Criminalisticii, a unor *metode din alte domenii ale ştiinţei*, cum sunt cele proprii fizicii, chimiei, biologiei, matematicii, pentru aplicarea lor la specificul activităţii de prevenire şi de combatere a infracţiunilor.

c. *Elaborarea de reguli şi procedee tactice destinate efectuării unor acte de urmărire penală*, precum şi creşterii eficienţei acestora, prin asigurarea unui fundament ştiinţific investigării.

d. *Studierea practicii judiciare*, în vederea valorificării ştiinţifice şi generalizării experienţei pozitive rezultate din activitatea organelor de urmărire penală pe linia investigării infracţiunilor.

e. *Analiza evoluţiei modului de săvârşire a faptelor penale*, pentru stabilirea celor mai adecvate procedee de combatere şi de prevenire a lor, inclusiv de identificare a autorilor acestora.

f. *Perfecţionarea modului de cercetare a diverselor categorii de infracţiuni*, cu preponderenţă a acelora care aduc atingere unor valori sociale deosebite, a acelora care sunt săvârşite cu violenţă şi, în general, a faptelor penale care prezintă dificultăţi de investigare.

g. Elaborarea de metode şi prefigurarea de măsuri *destinate prevenirii infracţiunilor* sau altor fapte cu caracter antisocial.

1.3. Metode generale şi particulare de investigare criminalistică. Datorită obiectului propriu de cercetare, Criminalisticii îi sunt specifice anumite metode de cunoaştere, unele dintre ele tipice ştiinţei respective, altele comune mai multor ştiinţe, dar aplicate într-un mod particular, potrivit obiectului său. Din perspectivă epistemologică, o adâncire a analizei metodologiei criminalistice ar avea, fără îndoială, o rezonanţă imediată asupra lărgirii bazei teoretice a ştiinţei în discuţie.

Analiza se impune şi prin faptul că ea nu a constituit obiectul unei cercetări aprofundate şi sistematice, cu toate că problematica metodologiei criminalistice nu a fost ocolită de literatura de specialitate[1]. Analiza s-a limitat la câteva enunţuri cu caracter mai mult practic decât teoretic, atitudine uşor de explicat prin faptul că ne aflăm în faţa unei ştiinţe cu finalitate preponderent practică.

Aici ne rezumăm numai la conturarea structurii ansamblului metodelor folosite de Criminalistică. Precizăm că schiţarea acestei structuri o facem plecând de la elementele de maximă generalitate, către cele particulare.

a. La baza metodologiei criminalistice, ca, de altfel, a tuturor ştiinţelor, se situează modalităţi generale de cunoaştere cum sunt ***observaţia, analiza*** şi ***sinteza, deducţia*** şi ***inducţia, comparaţia***, adaptate la specificul obiectului Criminalisticii. De exemplu, *metoda comparativă* este fundamentală în procesul de identificare a persoanelor şi obiectelor, ea constituind baza metodologică a activităţii de expertiză criminalistică.

---

[1] În literatura de specialitate din ţara noastră asemenea referiri au fost făcute de **C. Suciu**, în cursul de Criminalistică, *supra cit.*, p. 6-10; în *Tratat practic de criminalistică, supra cit.*, p. 16; **Em. Stancu**, în *Criminalistica*, vol. I, T.U.B., 1981, p. 12-13. De asemenea, au abordat aspectele metodologice şi autori occidentali cum sunt, de exemplu, **P.F. Ceccaldi** sau **C.E. O'Hara** la care ne vom referi în notele următoare.

b. ***Metodele adaptate la specificul Criminalisticii***, din alte domenii ştiinţifice, pe primul loc aflându-se metodele de analiză fizico-chimică a urmelor şi microurmelor care se prezintă sub formă de resturi de obiecte şi materii, metodele biologice de examinare a urmelor de secreţii, excreţii ori ţesuturi moi, metodele antropologice, metodele de examinare optică, în radiaţii vizibile sau invizibile etc.

c. ***Metode de examinare proprii Criminalisticii***, care ţin de particularităţile obiectului său de cercetare. Iată numai câteva dintre acestea:

- metode destinate descoperirii şi examinării (îndeosebi comparative) a urmelor sau mijloacelor de probă;
- metode de identificare a persoanelor şi cadavrelor după semnalmente exterioare ori după resturi osoase;
- metode de cercetare a înscrisurilor, a diverselor valori falsificate sau contrafăcute ş.a.

d. ***Procedee tactice de efectuare a unor acte de urmărire penală***, elaborate atât pe baza generalizării experienţei organelor judiciare, cât şi prin adaptarea unor elemente de cunoaştere aparţinând psihologiei.

e. ***Metode tehnice de prevenire a infracţiunilor***, cum sunt cele vizând prevenirea falsurilor, a furturilor în dauna avutului public sau particular etc.

În literatura de specialitate au fost exprimate şi opinii menite să confere o notă şi mai pronunţată de specificitate ansamblului metodelor de cercetare a infracţiunilor. De exemplu, C.E. O'Hara consideră că metodologia anchetei penale se fundamentează pe „regula celor trei I": *informaţia, interogatoriul şi instrumentarea*[1]. Este un punct de vedere care, dacă îl analizăm mai atent, vedem că exprimă esenţa modului de a se proceda în dovedirea vinovăţiei sau nevinovăţiei unei persoane.

Autori, precum C. Suciu, îmbrăţişează un criteriu bipartit de clasificare a metodelor criminalistice, diferenţiindu-le în metode tehnico-ştiinţifice şi tactice[2], în timp ce germanul E. Stelzer apreciază că metodele generale sunt supravegherea, metoda experimentală, metoda măsurării şi comparării, analizei şi sintezei, planificării şi pronosticării[3]. La rândul lor, P.F. Ceccaldi, G. Chevet şi Ph. Marand consideră că metodele Criminalisticii sunt matematice (probabilitatea, statistica), fotografice, microscopice etc.[4]

Aceste opinii nu sunt, în fond, decât preocupări de evidenţiere a caracterului ştiinţific al Criminalisticii, prin învederarea elementelor ce conferă realmente un contur propriu metodologiei sale, precum şi a contribuţiei pe care o are în stabilirea adevărului.

1.4. Caracterele Criminalisticii. Raportată la alte ştiinţe chemate să participe la activitatea judiciară, cum este Medicina legală, sau la alte ramuri de drept, îndeosebi ramurile Dreptului penal şi procesual penal, fără a exclude, însă, şi alte ramuri ale dreptului, inclusiv Dreptul civil, Criminalisticii îi sunt specifice anumite caractere:

1.4.1. Caracterul judiciar. Caracterul judiciar este impus de legătura indisolubilă a Criminalisticii cu activităţile de cercetare şi urmărire penală. Practica demonstrează, fără putinţă de tăgadă că, în foarte multe situaţii, activitatea consacrată soluţionării cauzelor

---

[1] **C.E. O'Hara**, *supra cit.*, p. 10.
[2] **C. Suciu**, *supra cit.*, p. 6-7.
[3] **E. Stelzer**, *Teoria şi metodologia criminalistică generală*, Ed. Ştiinţifică germană, Berlin, 1977, p. 77-78.
[4] **G. Chevet şi Ph. Marand**, *Criminalistique*, Imprimerie des services techniques de la Prefecture de police, Paris, 1981, sub coordonarea lui P.F. Ceccaldi.

penale este precedată de un proces laborios destinat strângerii probelor, clarificării împrejurărilor în care a fost săvârşită fapta ilicită, identificării autorului şi câteodată, chiar a victimei. Acest proces începe, deseori, din faza cercetării la faţa locului şi continuă cu activităţile de investigare, analiză, verificare în laborator a urmelor sau mijloacelor materiale de probă, precum şi cu alte acte de urmărire penală, guvernate de reguli tactice elaborate de Criminalistică[1].

În literatura de specialitate, s-au exprimat mai multe opinii privind poziţia Criminalisticii în sistemul ştiinţelor juridice penale. Într-o primă opinie este îmbrăţişată, pe drept cuvânt, teza potrivit căreia ne aflăm în faţa unei ştiinţe cu caracter independent[2]. Precizăm, însă, că, deşi activitatea de cercetare criminalistică se desfăşoară în strictă conformitate cu respectarea unor reguli de drept, acestei ştiinţe nu i se poate atribui un caracter juridic, dat fiind obiectul său specific care se înscrie în acţiunea tehnico-tactică de investigare a faptelor antisociale.

1.4.2. Caracterul autonom. Evaluarea obiectului Criminalisticii conduce la concluzia că acesta este deosebit de cel al altor ştiinţe juridice. Astfel, nici una dintre acestea nu îşi propune să elaboreze metode şi mijloace tehnico-ştiinţifice de descoperire, ridicare şi examinare a urmelor infracţiunii sau de identificare a infractorilor. De asemenea, aceste ştiinţe nu urmăresc să preia şi să adapteze, din diverse domenii ale ştiinţelor naturii, procedee sau metode capabile să faciliteze clarificarea împrejurărilor de fapt în care s-a comis actul ilicit

Astfel, în domeniul prevenirii săvârşirii de fapte antisociale, prezent în politica penală şi comun tuturor ramurilor dreptului nostru, modalităţile de prevenţie se particularizează în procedee sau măsuri cu totul specifice criminalisticii[3].

Măsurile, amintite numai în parte, vizează, spre exemplu, prevenirea falsului în înscrisurile oficiale (buletine de identitate, acte de stare civilă, legitimaţii), falsificarea de monede, timbre sau de alte valori, prevenirea incendiilor, accidentelor de muncă sau de circulaţie, prevenirea sustragerilor din avutul public sau particular ş.a.

1.4.3. Caracterul unitar. Structura complexă a Criminalisticii este impusă de necesitatea rezolvării unor probleme dintre cele mai diverse, determinate atât de varietatea faptelor penale ce trebuie investigate, cât şi de împrejurările deosebite, nu de puţine ori singulare, în care se săvârşesc actele ilicite. Criminalistica se constituie într-un sistem armonios şi unitar, determinat de însăşi finalitatea acestei ştiinţe. Majoritatea autorilor de specialitate sunt de acord că, pornind de la particularităţile şi specificul domeniilor de cercetare, Criminalistica poate fi structurată în următoarele părţi principale[4]:

a. Tehnica criminalistică cuprinzând ansamblul metodelor şi mijloacelor tehnico-ştiinţifice destinate descoperirii, fixării, ridicării şi examinării urmelor sau mijloacelor materiale de probă.

---

[1] Potrivit *Dicţionarului juridic penal*, Ed. Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1976, p. 177, prin termenul judiciar se înţelege acea însuşire a unei activităţi de a se desfăşura în legătură cu rezolvarea unui conflict de drept.

[2] În acest sens, **C. Suciu**, *op. cit.*, p. 10; *Tratat de criminalistică*, vol. I, Ed. Ministerului de Interne, Bucureşti, 1976.

[3] **N. Dan**, *20 de ani de expertiză criminalistică la Ministerul Justiţiei*, în culegerea de referate 20 de ani de expertiză criminalistică, Bucureşti, 1979, p. 8.

[4] **C. Suciu**, *op. cit.*, p. 10; *Tratat practic de criminalistică*, vol. I, *supra cit.*, p. 15; **I. Mircea**, *op. cit.*, p. 6; **S.A. Golunski**, *Criminalistica*, Ed. Ştiinţifică, Bucureşti, 1961, p. 9-13.

b. Tactica criminalistică, însumând totalitatea procedeelor şi regulilor, altele decât cele stabilite prin norme de drept, privind efectuarea actelor de urmărire penală şi în general, de anchetă.

c. Metodologia criminalistică, vizând cercetarea unor categorii de infracţiuni cum sunt infracţiunile împotriva vieţii, sustragerile din avutul public sau personal, accidentele rutiere, navale sau aeriene etc.

În literatura de specialitate occidentală, cu privire la structura criminalisticii, interpretată în sens larg, s-au emis păreri conform cărora această ştiinţă înglobează[1]:

- **Procedee poliţieneşti** destinate conducerii unei anchete, inclusiv strângerii probelor privind comiterea infracţiunii, care fac obiectul „Poliţiei tehnice".
- **Procedee ştiinţifice**, folosite în expertiza urmelor şi a probelor materiale ale infracţiunii, care aparţin „Poliţiei ştiinţifice".
- **Procedee juridice**, destinate administrării, potrivit regulilor de drept, a probelor existenţei infracţiunii.

1.4.4. Caracterul pluridisciplinar. Autorii de specialitate au subliniat cu privire la ştiinţa criminalisticii că reprezintă „o punte de legătură între ştiinţele naturii şi ştiinţele juridice, prin intermediul acesteia metodele celor dintâi găsindu-şi aplicarea în procesul judiciar"[2].

În activitatea complexă de prevenire a fenomenului infracţional, în lupta dusă de organele judiciare pentru descoperirea infracţiunilor şi identificarea autorilor, se face tot mai mult simţită nevoia recurgerii la mijloace, metode, procedee din ce în ce mai perfecţionate şi eficiente.

Asistăm la o înmănunchere a cunoştinţelor despre om şi natură, cum sunt cele din domeniul fizicii, chimiei, medicinei, biologiei, matematicii, psiho-fiziologiei, într-o ştiinţă de sine stătătoare, pusă în slujba stabilirii adevărului şi care să servească, în cele din urmă, la scientizarea procesului judiciar.

Ignorarea cuceririlor acestor ştiinţe, precum şi perfecţionarea neîncetată a mijloacelor proprii, ar fi astăzi de neconceput pentru o cercetare criminalistică temeinică a urmelor infracţiunii sau a mijloacelor materiale de probă. Chiar pe plan tactic se remarcă necesitatea alăturării regulilor de desfăşurare a activităţilor de investigare, de anchetă, a unor procedee tehnice prin care să se demonstreze ştiinţific rezultatele obţinute în cursul urmăririi penale.

§2. Conexiunile cu ştiinţele juridice şi judiciare

Deşi are un caracter autonom, prin natura obiectului său şi, îndeosebi, prin rolul jucat în stabilirea adevărului, Criminalistica este indisolubil legată de ştiinţele juridice, ca şi de ştiinţele naturii amintite mai sus.

2.1. Conexiunile cu ştiinţele juridice. Dintre ştiinţele juridice, Criminalistica are cele mai strânse legături cu Dreptul penal, Dreptul procesual penal şi Criminologia. Legăturile nu se rezumă, însă, numai la ştiinţele penale, ci şi la alte ramuri ale Dreptului. Astfel, deşi în literatura de specialitate este prea puţin acceptat, practica demonstrează că, în unele cazuri a

[1] **P.F. Ceccaldi**, *op. cit.*, p. 6. Într-un sens apropiat şi **M.Le Clere**, *Manuel de police scientifique*, Ed. Police-Revue, Paris, 1973, p. 12-14.

[2] **C. Suciu**, *op. cit.*, p. 11.

căror rezolvare juridică aparţine domeniului dreptului muncii, dreptului transporturilor, dreptului civil etc., există situaţii sau împrejurări care pot fi elucidate numai prin mijloace şi metode specifice Criminalisticii. De pildă, cercetarea la faţa locului în cazurile unor accidente de muncă, stabilirea autenticităţii unui testament olograf etc.

2.1.1. Conexiunea cu Dreptul penal. Din perspectiva realizării scopului fundamental al Dreptului penal, „apărarea valorilor şi relaţiilor sociale esenţiale ale societăţii"[1], constatăm o legătură strânsă între această ramură de drept şi Criminalistică, ultima având rolul specific de descoperire a faptelor prevăzute de legea penală, de cercetare şi interpretare a urmelor acestora, precum şi de identificare a autorilor infracţiunilor.

Esenţialmente, Criminalistica serveşte la clarificarea sau conturarea elementelor constitutive ale infracţiunilor, respectiv a obiectului, a subiectului, a laturii obiective şi a celei subiective.

2.1.2. Conexiunea cu Dreptul procesual penal. Legătura dintre Criminalistică şi Dreptul procesual penal este atât de strânsă încât, la un moment dat, unii autori au încercat să includă ştiinţa Criminalisticii în ştiinţa Dreptului procesual penal[2]. Obiectul ştiinţei Dreptului procesual penal este, însă, cu totul altul, el privind „studiul normelor juridice procesual penale şi al raporturilor juridice reglementate de acestea"[3].

Conexiunea dintre cele două ştiinţe se materializează pe terenul luptei împotriva fenomenului infracţional, activitatea criminalisticii servind scopul procesului penal prin descoperirea şi punerea în evidenţă a probelor necesare aflării adevărului.

Întreaga activitate de cercetare criminalistică se desfăşoară pe baza şi în conformitate cu normele de drept, cele procesual penale având o poziţie preponderentă. De pildă, iniţierea şi aplicarea regulilor sau metodelor tactice de efectuare a unor acte de urmărire penală, cum sunt percheziţia şi reconstituirea, sau ascultarea martorilor şi suspectului se fac numai cu respectarea normelor procesual penale.

Orice activitate specifică Criminalisticii, începând cu cercetarea la faţa locului şi continuând cu celelalte acte de anchetă, cu întocmirea rapoartelor de constatare tehnico-ştiinţifică sau de expertiză, necesită respectarea normelor juridice stabilite de Codul de procedură penală.

2.1.3. Conexiunea cu Criminologia. Conexiunea dintre Criminalistică şi Criminologie este determinată de scopul comun general al celor două ştiinţe, respectiv combaterea şi prevenirea fenomenului infracţional. Diferenţa dintre acestea îşi găseşte reflectarea în specificitatea obiectelor lor[4]. În esenţă, Criminologia studiază starea dinamică şi cauzele criminalităţii în scopul iniţierii de măsuri destinate prevenirii sau combaterii faptelor ilicite, în timp ce Criminalistica elaborează metode şi procedee tehnico-ştiinţifice şi tactice de descoperire şi cercetare a infracţiunilor, a urmelor acestora, precum şi de identificare a infractorilor.

---

[1] **C. Bulai**, *Drept penal*, Partea generală, Ed. Şansa, Bucureşti, 1992, p. 44.

[2] **N.S. Strogovici**, *Kurs sovetskovo ugolovnovo proţessa*, Moscova, 1958, p. 55-56.

[3] **I.Neagu**, *Drept procesual penal - partea generală. Tratat*, Ed. Global Lex, Bucureşti, 2006, p. 39; **I. Neagu, M. Damaschin**, *Tratat de procedură penală. Partea generală. În lumina noului Cod de procedură penală*, Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2014, p. 35. În acelaşi sens **N. Volonciu**, *Drept procesual penal*, vol. I, Ed. Şansa, Bucureşti, 1993, p. 6; **M. Basarab**, *Drept procesual penal*, Universitatea din Cluj, 1973, p. 8; **G. Theodoru**, *Tratat de drept procesual penal*, ediţia a 3-a, Ed. Hamangiu, Bucureşti, 2013, p. 25.

[4] **A. Dincu**, *Curs de criminologie şi penologie*, T.U.B., 1969, p. 13 şi *Criminologie*, T.U.B., 1988, p. 16.

Sublinierea acestei diferenţe se impune, cu atât mai mult cu cât continuă să se facă unele confuzii între cele două ştiinţe, nu numai în privinţa denumirii, dar chiar şi a conţinutului. Esenţială rămâne, totuşi, interferenţa strânsă dintre Criminalistică şi Criminologie pe planul luptei împotriva faptelor ilicite.

2.2. Conexiunile cu ştiinţele judiciare. Alături de ştiinţele juridice, Criminalistica are, prin natura obiectului său, numeroase legături cu alte ştiinţe sau ramuri ale acestora, respectiv cu aşa-numitele ştiinţe de sprijin sau „auxiliare" dreptului, în primul rând cu Medicina legală şi Psihologia judiciară, ca şi cu alte ştiinţe ale naturii.

Pot fi considerate „auxiliare" ştiinţe cum sunt Criminalistica sau Medicina legală, când ele reprezintă, în fapt, instrumente de bază ale justiţiei în descoperirea faptelor penale, a probelor necesare constatării existenţei sau inexistenţei unei infracţiuni, sau stabilirii identităţii făptuitorului? Credem că răspunsul poate fi numai parţial afirmativ, dată fiind importanţa acestor ştiinţe în stabilirea adevărului.

2.2.1. Legătura cu Medicina legală. Criminalistica are legături semnificative cu această ramură a ştiinţelor medicale, existând domenii, cum ar fi cercetarea infracţiunilor împotriva persoanei, îndeosebi omuciderea, cercetarea urmelor biologice, identificarea persoanelor şi cadavrelor după semnalmentele exterioare sau după resturi osoase ş.a., în care asistăm la o întrepătrundere a celor două ştiinţe. Totodată, precizăm că, aşa cum se va vedea în secţiunea următoare, Medicina legală a servit efectiv Criminalisticii să se afirme în domeniul dreptului şi al învăţământului superior juridic, o contribuţie însemnată având-o fraţii Nicolae, Ştefan şi Mina Minovici[1].

Referitor la distincţia dintre obiectul Criminalisticii şi obiectul Medicinei legale, subliniem că Medicina legală este o ştiinţă care studiază „problemele patologiei umane, legate de viaţa, sănătatea şi activitatea omului, ca fapte incriminate sau relaţii sociale ocrotite de lege, în scopul de a oferi probe cu caracter ştiinţific"[2].

2.2.2. Legătura cu Psihologia judiciară. În procesul judiciar, este necesar ca organele de urmărire penală şi de judecată să fie înarmate cu cunoştinţe privind legile de bază ale Psihologiei, precum şi despre condiţiile subiective sau obiective care pot influenţa procesele de percepţie şi de memorare.

Studiind caracteristicile psihosociale ale participanţilor la procesul penal (infractor, martor, victimă), ale anchetatorului şi chiar ale judecătorului sau apărătorului, ca şi legităţile psihice specifice diverselor faze ale săvârşirii faptei penale sau soluţionării cauzei, Psihologia judiciară serveşte Criminalisticii la elaborarea metodelor tactice de ascultare a martorilor, suspecţilor, inculpaţilor, chiar şi în situaţia în care aceştia sunt minori, bolnavi sau handicapaţi mintal, în efectuarea unor activităţi de urmărire penală, cum sunt recunoaşterea, confruntarea sau percheziţia[3].

---

[1] În acest sens a se vedea **N. Minovici**, *Manual tehnic de medicină legală*, Atelierele grafice Socec, Bucureşti, 1904; **M. Minovici**, *Tratat complet de medicină legală*, Atelierele grafice Socec, Bucureşti, 1930.

[2] **Gh. Scripcaru** şi **M. Terbancea**, *Medicina legală*, Ed. Didactică şi Pedagogică, 1970, p. 13. Într-un sens asemănător **Z. Ander, I. Bilegan, V. Molnar**, *Medicina legală*, Ed. Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1966, p. 8.

[3] **T. Bogdan**, *Probleme de psihologie judiciară*, Ed. Ştiinţifică, Bucureşti, 1973, p. 30.

2.3. Conexiunea cu ştiinţele naturii. Datorită caracterului pluridisciplinar al Criminalisticii, ştiinţă aflată la graniţa dintre ştiinţele juridice şi ştiinţele naturii, putem constata o multitudine de conexiuni între Criminalistică şi celelalte ştiinţe exacte.

De exemplu, de la Fizică sunt preluate şi adaptate metode şi mijloace de observare, analiză şi investigare fotografică, microscopică, spectrală, fonică, atomică etc. Din Chimie sunt împrumutate metode de analiză necesare cercetării falsului în înscrisuri, de produse alimentare sau medicamentoase, descoperirii toxicelor şi stupefiantelor ş.a. Din Biologie, metodele şi procedeele de cercetare a urmelor materiilor organice, cum sunt firele de păr, petele de sânge, de salivă, de spermă ş.a. sau, mai nou, identificarea pe baza mărcii genetice.

§3. Sistemul Criminalisticii

Evaluarea exactă a contribuţiei pe care Criminalistica o are la soluţionarea cauzelor penale şi la aflarea adevărului, impune de la bun început o precizare: *rolul Criminalisticii în aflarea adevărului trebuie privit într-un sens larg.*

Este categoric fals să se considere că acest rol în investigarea faptelor juridice se reduce numai la descoperirea şi examinarea urmelor unei infracţiuni sau a mijloacelor materiale de probă - activitate aparţinând domeniului denumit şi poliţie ştiinţifică - ce vizează o sferă mult mai cuprinzătoare de probleme. Astfel, pe lângă componenta *tehnică* propriu-zisă, întâlnim şi componentele *tactice*, specifice efectuării unor acte importante de urmărire penală, precum şi componenta *metodologică* a investigării faptelor penale.

În limbajul multor practicieni ai dreptului, ba chiar şi al unor experţi criminalişti, Criminalistica este redusă numai la partea sa tehnică, interpretare eronată, uneori determinată de o atitudine subiectivă, mai puţin amicală, faţă de o ştiinţă care îşi întinde aria de acţiune asupra întregului proces penal, contribuind, totodată, şi la elucidarea unor probleme din alte ramuri ale dreptului.

Un ilustru director al Laboratorului de identitate judiciară al Prefecturii poliţiei din Paris, profesor de Criminalistică, Pierre F. Ceccaldi, atrăgea atenţia că nu se poate vorbi de o Criminalistică în sens restrâns din moment ce ea se aplică cercetării infracţiunii în sensul său larg[1]. De altfel, în literatura de specialitate este predominantă ideea că *aria de acţiune a Criminalisticii cuprinde întregul proces penal*, începând cu faza de urmărire şi terminând cu aceea de judecată[2].

Aportul Criminalisticii la soluţionarea cauzelor penale se manifestă pe trei planuri - tehnic, tactic şi metodologic - aparent distincte, dar aflate într-o pronunţată conexiune, dat fiind scopul acestei ştiinţe. De aici rezultă sistemul tripartit al Criminalisticii, implicit al disciplinei pe care o studiem.

---

[1] **P.F. Ceccaldi**, *La criminalistique, supra cit.*, p. 6-7; autorul menţionează că, în accepţiunea sa largă, Criminalistica este un ansamblu de procedee aparţinând poliţiei tehnice (folosite în conducerea unei anchete), poliţiei ştiinţifice (întrebuinţate la examinarea probelor materiale), la care se adaugă procedeele juridice de administrare a probelor, criminalistica situându-se astfel, la jumătatea drumului dintre poliţie şi justiţie. În aceste condiţii, afirmă autorul, nu se poate vorbi de o criminalistică în sens strict, din moment ce ea se aplică cercetării infracţiunii, privită în sensul său larg.

[2] Acest punct de vedere este exprimat în lucrări, cum ar fi, de pildă, cele ale lui **C.E. O'Hara** şi **J.H. Osterburg**, *An Introduction to Criminalistics*, New York, 1949; **H. Soderman** şi **O'Connel**, *Manuel de l'anquête criminelle moderne*, Paris, 1953; **C.Suciu**, *Criminalistica, supra cit.*; **B. Holyst**, *Kriminalistika*, Varşovia, 1975; **M.Le Clere**, *Manuel de police technique, supra cit.*; **K.P. O'Brien** şi **R.C. Sullivan**, *Criminalistics*, Theory and Practice, Londra, 1976; **C.E. O'Hara**, *Fundamentals of Criminal Investigations, supra cit.*; **I. Mircea**, *Criminalistica, supra cit.*, p. 7.

3.1. Tehnica criminalistică. Tehnica criminalistică este destinată asigurării mijloacelor şi metodelor ştiinţifice necesare descoperirii, fixării, interpretării şi examinării, în condiţii de laborator, a urmelor infracţiunii, a mijloacelor materiale de probă, în scopul identificării făptuitorilor, a victimelor, a armelor, instrumentelor etc., folosite ori produse ale actul ilicit. În acest domeniu întâlnim inclusiv cercetarea falsurilor, a scrisului, cercetarea urmelor de explozii, incendii, accidente de trafic etc.

Partea tehnică a lucrării conţine, pe lângă prezentarea problematicii traseologiei (în sensul său larg) şi o privire asupra laboratoarelor criminalistice, precum şi asupra executării fotografiei judiciare, domeniu cu evidente rezonanţe în întreaga activitate de investigaţie criminalistică.

3.2. Tactica criminalistică. Tactica criminalistică este un domeniu care înglobează un ansamblu de procedee şi de reguli specifice, destinate efectuării unor acte de procedură sau activităţi procedurale, plecându-se din chiar momentul cercetării la faţa locului.

Domeniul tactic al Criminalisticii este rezultanta studierii şi generalizării practicii judiciare, precum şi al adaptării la necesităţile actului de investigaţie a elementelor de Psihologie judiciară. Acesta reprezintă suportul ştiinţific pe baza căruia sunt realizate multe dintre activităţile de investigaţie sau procedurale, cu o rezonanţă particulară în aflarea adevărului, cum ar fi, de exemplu, ascultarea suspecţilor sau a inculpaţilor, a persoanelor vătămate, a martorilor, efectuarea percheziţiilor, reconstituirilor etc. Rolul acestor reguli tactice se manifestă nu numai în faza de urmărire penală, ci şi în aceea de judecată.

3.3. Metodologia criminalistică. Investigarea fiecărui fapt penal presupune urmarea unei anumite conduite de către organele judiciare, destinate descoperirii şi administrării probelor necesare dovedirii existenţei sau inexistenţei elementelor constitutive ale infracţiunii.

Astfel, în cazul unei morţi violente, investigaţia penală vizează stabilirea cauzei şi naturii morţii, a momentului, locului şi împrejurărilor în care a fost suprimată viaţa victimei, identificarea făptuitorului, a instrumentelor vulnerante, a mobilului ş.a.

Aceasta impune utilizarea tuturor metodelor tehnice şi a procedeelor tactice aparţinând primelor două domenii ale Criminalisticii, acestea interferându-se în momentul anchetei propriu-zise, ceea ce demonstrează că este imposibil de făcut o disociere între elementele structurale ale acestei ştiinţe, a procesului, indiferent de faza sa, ori a naturii faptei investigate.

Secţiunea a II-a
Principiile investigaţiei criminalistice

§1. Noţiunea şi sistemul principiilor Criminalisticii

1.1. Noţiunea. Fiecare sistem modern de drept, atât în totalitate, cât şi pe domenii de reglementare este călăuzit de reguli fundamentale, determinante pentru orientarea conţinutului normelor juridice şi pentru activitatea întregului aparat judiciar. Subordonându-se, în principal, scopului procesului penal, Criminalistica este călăuzită de principiile de bază care guvernează modul de organizare a sistemului judiciar şi activitatea desfăşurată pe parcursul procesului penal[1].

[1] **N. Volonciu**, *op. cit.*, p. 44.

Principiile fundamentale ale Criminalisticii, unele identice sau asemănătoare cu cele ale Dreptului procesual penal, au la bază aceeaşi concepţie definitorie pentru modul de realizare a justiţiei în cauzele penale[1]. După cum noţiunea de principiu fundamental al procesului penal „poate fi reţinută numai în sensul de regulă care stă la baza întregii activităţi procesuale"[2], la fel noţiunea de principiu fundamental al Criminalisticii trebuie interpretată în accepţiunea de regulă aplicabilă tuturor domeniilor ei.

Încercările de analiză sistematică a principiilor fundamentale ale Criminalisticii au fost destul de nesemnificative, în preocupările de enunţare a acestor principii acordându-se atenţie mai mult sintetizării regulilor de bază desprinse dintr-o bogată experienţă de practică criminalistică[3].

1.2. Sistemul principiilor Criminalisticii. Analiza sistemului principiilor fundamentale ale Criminalisticii presupune, în primul rând, conturarea acestui sistem prin raportarea la specificul obiectului Criminalisticii şi la rolul jucat în stabilirea adevărului. Sistemul principiilor fundamentale ale Criminalisticii va include principii comune întregului drept, cum este principiul legalităţii, dar şi principii ale activităţii procesual penale, ca de pildă principiul aflării adevărului, prezumţia de nevinovăţie ş.a.

Alături de aceste principii, vom întâlni şi reguli fundamentale proprii criminalisticii, cum sunt, de exemplu, principiul identităţii sau principiul potrivit căruia orice faptă infracţională lasă urme. Se poate, deci, observa că ne aflăm în faţa unui sistem unitar de reguli fundamentale, în care se îmbină armonios principiile generale de Drept penal şi Drept procesual penal, cu principiile proprii Criminalisticii.

§2. Principiile fundamentale ale Criminalisticii

2.1. Principiul legalităţii. Principiul legalităţii este fundamental pentru întreaga activitate a unui stat de drept. El este prevăzut atât în Constituţie, cât şi de normele penale. Astfel, în art. 1[4] al noului Cod penal (NCP)[5] şi în art. 2[6] al noului Codul de procedură penală (NCPP)[7], se prevede că întreaga activitate procesual penală, în consecinţă şi aceea proprie investigării infracţiunilor, se desfăşoară în strictă conformitate cu prevederile legii. Prin posibilităţile sale specifice, Criminalistica serveşte acelui deziderat, conform căruia, nimeni să nu se sustragă răspunderii pentru încălcarea legilor şi să nu rămână nepedepsit, dar, totodată, nimeni să nu fie sancţionat sau pedepsit pe nedrept.

Situarea principiului legalităţii pe unul dintre primele locuri ale sistemului principiilor fundamentale ale Criminalisticii are menirea să evidenţieze faptul că totalitatea activităţilor de investigare criminalistică trebuie să se desfăşoare în concordanţă perfectă cu prevederile legale. În condiţiile unui stat de drept, în care drepturile şi libertăţile cetăţenilor sunt esenţiale

---

[1] **V. Dongoroz**, *Explicaţii teoretice ale Codului de procedură penală român*, vol. I, Ed. Academiei Române, Bucureşti, 1975, p. 40.

[2] **I. Neagu, M. Damaschin**, *op. cit.*, p. 56.

[3] **I.R. Constantin**, *Unele metode şi principii ale Criminalisticii*, în culegerea de referate Şcoala românească de criminalistică, *supra cit.*, p. 70-71.

[4] Art. 1, NCP: „Legea penală prevede faptele care constituie infracţiuni. Nicio persoană nu poate fi sancţionată penal pentru o faptă care nu era prevăzută de legea penală la data când a fost săvârşită."

[5] Legea nr. 286/2009, M. Of. nr. 510 din 24 iulie 2009.

[6] Art. 2, NCPP: „Procesul penal se desfăşoară potrivit dispoziţiilor prevăzute de lege."

[7] Legea nr. 135/2010, M. Of. nr. 486 din 15 iulie 2010.

pentru existența societății civile, orice încălcare a legii, orice abatere de la regulile de executare a uneia dintre activitățile sau actele de cercetare criminalistică, poate atrage după sine sancțiuni, fie cu caracter administrativ, fie cu caracter procesual, acestea putând merge până la anularea actului ilegal.

2.2. Principiul aflării adevărului. Acest principiu are o semnificație cu totul deosebită, pornind de la faptul că, pentru înfăptuirea justiției penale, este imperios necesară aflarea adevărului. Art. 5 al NCPP prevede că: „Organele judiciare au obligația de a asigura, pe bază de probe, aflarea adevărului cu privire la faptele și împrejurările cauzei, precum și cu privire la persoana suspectului sau inculpatului. Organele de urmărire penală au obligația de a strânge și de a administra probe atât în favoarea, cât și în defavoarea suspectului sau inculpatului".

Realizarea acestei cerințe presupune reflectarea exactă a realității obiective în concluziile desprinse de organele judiciare prin intermediul probelor. Aflarea adevărului este, deci, consecința unei activități complexe de investigare a faptelor și împrejurărilor concrete, obiective, privind o anumită cauză.

Fiind o știință care înmănunchează o multitudine de procedee, tehnici și metode, Criminalistica pune la dispoziția justiției mijloace de cunoaștere științifică a adevărului. De altfel, este unanim admis că adevărurile științifice sunt obținute, de regulă, prin folosirea unor metode complexe și tehnici care servesc la descoperirea, descrierea și explicarea proceselor și fenomenelor lumii materiale.

Mijloacele științifice proprii Criminalisticii pot descoperi autorul faptei ilicite și pot scoate la lumină probele necesare aflării adevărului în procesul penal, ceea ce este de natură să consolideze opinia exprimată în literatura de specialitate, că există întru-totul posibilitatea aflării adevărului de către organele judiciare chemate să soluționeze o anumită cauză penală[1].

2.3. Prezumția de nevinovăție. Conform acestui principiu, orice persoană împotriva căreia a fost pornit un proces penal este prezumată nevinovată, numai organelor judiciare revenindu-le obligația de a administra probele necesare dovedirii vinovăției. Prezumția de nevinovăție nu se limitează numai la o fază sau alta a procesului penal, operând, așa cum s-a subliniat în literatura de specialitate, pe tot parcursul său[2].

În activitatea complexă de cercetare și analiză a urmelor unei infracțiuni sau a mijloacelor materiale de probă, specialiștii criminaliști trebuie să caute, în egală măsură, atât elementele prin care se poate stabili vinovăția, cât și elementele de dovedire a nevinovăției.

În condițiile *independenței organelor judiciare*, ca și ale luptei cu fenomenul infracțional, este necesară evitarea părerilor preconcepute, a concepțiilor insuficient argumentate științific, într-un cuvânt, a încercărilor de stabilire **cu orice preț** și **în orice mod**, a vinovăției unei persoane, întrucât s-ar încălca în mod flagrant principiul enunțat.

În vederea lărgirii sferei de aplicare a prezumției de nevinovăție, în literatura de specialitate se insistă pentru acordarea unei importanțe deosebite actelor premergătoare urmăririi penale. Prin aceasta, organele judiciare ar fi obligate să adopte „o atitudine de maximă prudență în momentul în care decid că unei persoane i se poate atribui calitatea de suspect, prin începerea urmăririi penale împotriva ei".

---

[1] **I. Stoenescu** și **S. Zilberstein**, *Tratat de drept procesual civil*, vol. I, T.U.B., 1973, p. 96.

[2] **N. Volonciu**, *op. cit.*, p. 49; **I. Neagu**, *op. cit.*, p. 49; **I. Neagu, M. Damaschin**, *op. cit.*, p. 64.

Ca argument al importanței Criminalisticii în garantarea prezumției de nevinovăție poate fi invocată inclusiv posibilitatea, creată prin utilizarea metodelor criminalistice moderne, de a evita soluții de condamnare neconforme cu realitatea, sau de eludare a adevărului.

2.4. Principiul existenței urmelor oricărui fapt penal. Toate faptele ilicite ale omului, ca, de altfel, orice activitate a sa, produc transformări sau modificări ce se obiectivizează, din punct de vedere criminalistic, în urme ale infracțiunii. Reflectarea materială a actului infracțional reprezintă una dintre premisele de bază ale cercetării criminalistice, fiind aproape unanim admisă teza că nu poate exista infracțiune fără urme[1]. Pentru înțelegerea exactă a acestui principiu, se impun câteva precizări, cu atât mai mult cu cât, uneori, se afirmă că, în practică, pot fi întâlnite și așa-numitele „crime perfecte".

În primul rând, prin **urmă a infracțiunii**, trebuie să se înțeleagă orice modificare materială intervenită în condițiile săvârșirii unei fapte prevăzute de legea penală. Între fapta autorului și modificarea intervenită este necesar să existe un *raport cauzal* caracterizat prin aceleași criterii ca raportul cauzal prezent în structura laturii obiective a infracțiunii. Astfel se poate explica de ce *urma* este interpretată nu numai ca o modificare materială, realizată în exclusivitate de autorul faptei, ci și ca o modificare materială determinată de victima unei agresiuni, dar ca o consecință a infracțiunii, cum sunt mușcăturile, zgârieturile, petele de sânge aflate pe corpul sau îmbrăcămintea agresorului.

În al doilea rând, noțiunea de *urmă* trebuie privită într-un sens foarte larg, întrucât prin urmă nu se înțelege numai urma formată prin contactul direct a două corpuri (urmele de mâini, de picioare, de dinți, de buze, de pneuri, ale instrumentelor de spargere etc.) ci și urme de resturi materiale, urme biologice, reziduuri ale tragerii cu arma de foc, microurme diverse etc. Însăși consumarea infracțiunii sau modul de operare al infractorului pot să fie incluse în categoria generală a urmelor, aspect asupra căruia vom reveni în partea destinată traseologiei[2].

În sistemul principiilor fundamentale ale Criminalisticii, teza potrivit căreia săvârșirea unei infracțiuni lasă urme în mediul ei material și în conștiința oamenilor are semnificație și prin aceea că reprezintă un factor stimulator de perfecționare permanentă, pe toate planurile, a mijloacelor și metodelor Criminalisticii. Așa se explică de ce de la identificarea pe baza urmelor mâinii s-a ajuns la identificarea după voce sau prin stabilirea profilului A.D.N.

Nu de puține ori organele de urmărire penală sunt puse în fața unor infractori abili și preocupați să-și perfecționeze metodele. Aceasta nu înseamnă, însă, că o faptă poate rămâne fără urme. Dacă nu s-a descoperit nici o urmă, aceasta nu înseamnă că ea nu există. Din contră, se naște întrebarea dacă s-a procedat corect în investigare, dacă s-a apelat la toate mijloacele tehnico-științifice adecvate împrejurărilor faptei.

2.5. Principiul identității. În centrul investigațiilor criminalistice ce concură direct la aflarea adevărului în procesul penal se află identificarea persoanelor, a obiectelor sau a fenomenelor aflate în legătură directă, cauzală, cu faptele incriminate de legea penală[3].

Identificarea presupune, după cum se va vedea în capitolul următor, un proces de căutare și valorificare științifică a probelor necesare descoperirii infractorului și soluționării cauzei

[1] **P.F. Ceccaldi**, *Criminalistique, supra cit.*, p. 2.

[2] Practica oferă exemple interesante de identificare a autorului după modul de operare. În acest sens, este semnificativ Cazul Sircă, în care autorul a opt omoruri, săvârșite în anul 1943, a fost descoperit datorită modului său de operare, înregistrat ulterior în cartoteca poliției, în urma comiterii unor tâlhării.

[3] **L. Ionescu** și **D. Sandu**, *Identificarea criminalistică*, Ed. Științifică, București, 1990, p. 1-2.

penale[1]. La baza acestui proces, caracterizat prin varietate şi complexitate, stă un principiu fundamental al gândirii umane şi anume, *principiul identităţii*[2].

Particularizat la necesităţile justiţiei, principiul identităţii capătă, prin intermediul Criminalisticii, anumite trăsături specifice determinate de natura scopului urmărit prin identificarea subiecţilor infracţiunii, fie activi, fie pasivi, ca şi prin stabilirea exactă a tuturor faptelor şi împrejurărilor în care a fost săvârşită o anumită faptă penală.

2.6. Principiul operativităţii în efectuarea investigaţiei penale. Acest principiu este caracteristic întregii activităţi consacrate rezolvării cauzelor penale, el servind scopului procesului penal, mai ales în direcţia constatării la timp şi în mod complet a faptelor prevăzute de legea penală, precum şi la identificarea infractorilor[3].

Pe bună dreptate, în literatura juridică de specialitate, s-a subliniat că rapiditatea are consecinţe directe asupra administrării unor probe de calitate, în sensul că „o dată cu trecerea timpului se şterg urmele din amintirea oamenilor şi de pe obiect, dispar oamenii şi obiectele"[4]. Din sistematizarea unei bogate experienţe practice se desprinde cu claritate ideea că şansele de descoperire a infractorului scad pe măsura scurgerii timpului, aspect de natură să susţină afirmaţia că „timpul lucrează în favoarea infractorului"[5].

Urgenţa are rezonanţă în întreaga activitate de investigaţie. Astfel, cercetarea la faţa locului se desfăşoară cu maximă urgenţă pentru prevenirea dispariţiei urmelor. Avem în vedere nu numai urmele perisabile prin natura lor, cum sunt urmele biologice, ci toate categoriile de urme. Existenţa şi calitatea urmelor poate fi influenţată negativ nu numai de scurgerea timpului, dar şi de factori meteorologici, de acţiunea oamenilor sau animalelor ş.a.

Organele de cercetare şi urmărire penală sunt confruntate, nu de puţine ori, cu dificultăţi determinate de acţiuni aparent lipsite de importanţă ale unor persoane de bună-credinţă: victima unui furt face curăţenie în casă, sau, mai grav, rudele victimei unui omor o ridică din locul în care a fost ucisă, apoi spală şi aşează cadavrul în pat, în aşteptarea organelor judiciare.

Urgenţa se impune şi în condiţiile efectuării de constatări tehnico-ştiinţifice sau expertize destinate identificării unor obiecte ale căror caracteristici exterioare se pot modifica din cauza uzurii sau degradării în timp.

În cazul unor acte de urmărire penală, cum sunt percheziţia, ridicarea de obiecte şi înscrisuri, reconstituirea, confruntarea etc., a căror efectuare este guvernată de normele procedurale şi de reguli tactice criminalistice, se impune respectarea principiului operativităţii pentru motive desigur cunoscute. Insistăm, mai ales, asupra importanţei ascultării operative a martorului şi suspectului, primul putând fie să uite unele elemente semnificative pentru stabilirea adevărului, fie să sufere influenţe, iar cel de-al doilea având timpul necesar să-şi pregătească răspunsul la învinuirile aduse.

---

[1] Identificarea este definită ca o activitate prin care se stabileşte identitatea persoanelor sau obiectelor pe baza trăsăturilor şi particularităţilor dinainte cunoscute, *Dicţionar juridic penal*, *supra cit.*, p. 127.

[2] Prin identitate se înţelege starea unui obiect de a fi ceea ce este, de a-şi păstra un anumit timp caracterele fundamentale, individualitatea, rămânând el însuşi (*Mic dicţionar enciclopedic*, ediţia a II-a, Ed. Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1978, p. 472). În logică principiul identităţii impune ca orice expresie să-şi păstreze sensul pe parcursul unui anumit proces de gândire (*Mic dicţionar filosofic*, ediţia a II-a, Ed. Politică, Bucureşti, 1978, p. 268).

[3] **N. Volonciu**, *op. cit.*, p. 71-72, *op. cit.*, p. 61; **M. Basarab**, *op. cit.*, p. 72-73.

[4] **S. Kahane**, *Dreptul procesual în R.P.R.*, Ed. Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1963, p. 63-64.

[5] **I.R. Constantin**, *op. cit.*, p. 71.

Secţiunea a III-a
Privire asupra dezvoltării Criminalisticii

§1. Apariţia ştiinţei criminalistice

Apariţia Criminalisticii ca ştiinţă de sine stătătoare coincide, aşa cum s-a menţionat în secţiunea I, cu apariţia, la sfârşitul secolului XIX, a „*Manualului judecătorului de instrucţie*" al lui Hans Gross. Aşa cum apariţia dreptului a însemnat o necesitate istorică, tot astfel s-a făcut simţită nevoia căutării unor mijloace care să asigure posibilitatea aflării adevărului sau identificarea celor vinovaţi, altfel decât printr-un sistem de probaţiune empiric sau religios.

Încă de pe vremea Romei antice, încep să-şi facă apariţia unele elemente incipiente specifice a ceea ce numim astăzi investigaţia de tip criminalistic. O primă atestare a unor reguli de cercetare a falsurilor o întâlnim în „*Lex Cornelia de falsis*". Creşterea numărului de litigii privind autenticitatea actelor face să apară expertiza scrisului, cu care îşi începe şi Criminalistica istoria[1]. Alte referiri la acest gen de expertiză se întâlnesc în timpul lui Justinian, respectiv în Novelele 49 şi 73, din anul 539.

Pe măsura dezvoltării industriei şi comerţului, a relaţiilor economice şi sociale, multe consemnate în scris, se înmulţesc procesele având ca obiect falsul. De exemplu, în dreptul cutumiar francez, este menţionată cercetarea unui fals pe timpul regelui Carol al V-lea, în anul 1370, în cauză aflându-se însuşi şambelanul regelui. Se apreciază că prima informaţie privind expertiza criminalistică a scrisului datează din anul 1569, când a fost cercetat modul de falsificare a semnăturii regelui Carol al IX-lea al Franţei[2]. Tot în Franţa apare, în anul 1666, una dintre cele mai valoroase lucrări despre expertiza grafică, „*Traité des inscriptions en faux*", scrisă de Reveneau. De remarcat că unele probleme sau reguli din acest tratat nu şi-au pierdut valabilitatea nici astăzi.

Şi începutul folosirii impresiunilor digitale la încheierea de acte juridice este semnalat destul de timpuriu. Astfel, în China secolelor XII şi XIII, metoda amprentelor digitale era folosită nu numai în cercetarea omorului sau în caz de divorţ, ci şi în încheierea de tranzacţii comerciale[3]. Epoca dactiloscopiei, având la bază criterii ştiinţifice de cercetare, începe în anul 1866, în Italia, iniţiatorul ei fiind Marcelo Malpighi.

În privinţa încercărilor de identificare a persoanelor după semnalmentele exterioare, deşi istoria le menţionează încă din vremea Egiptului antic (sec. III î.H.), trebuie evidenţiat că primele preocupări cu adevărat sistematice le întâlnim în timpul lui Napoleon I. Acesta a înfiinţat prima poliţie judiciară din lume, punându-l în fruntea ei pe cunoscutul E.F. Vidoq. În vederea înregistrării penale a infractorilor şi pentru identificarea recidiviştilor, Vidoq a imaginat nişte fişe personale cuprinzând descrierea semnalmentelor, fapta comisă, modul de operare etc. Pentru acele timpuri sistemul a reprezentat un pas înainte, dar el s-a dovedit greoi şi limitat în privinţa posibilităţilor de identificare, după cum avea să se dovedească la fel de greoi sistemul de identificare antropometrică, conceput de Alphons Bertillon, în anul 1879. Sistemele menţionate au avut, totuşi, marele merit de a deschide calea Criminalisticii moderne.

---

[1] În lucrarea *Raport între grafologie şi expertiza grafică. Paralelism istoric*, Bucureşti, 1944, p. 2, **E. Bogdanovici** menţionează că, în lucrarea lui Suetoniu, *Istoria celor 12 Cezari*, se află un studiu al scrisului împăratului August.

[2] **Em. Mihuleac**, *Expertiza judiciară*, Ed. Ştiinţifică, Bucureşti, 1971, p. 93 şi urm.

[3] **E. Locard**, *Traité de criminalistique*, vol. I, Ed. J. Desvigne, Lyon, 1931, p. 193.

§2. Evoluția Criminalisticii în România

Referitor la evoluția Criminalisticii în țara noastră, se cuvine subliniat faptul că, încă de la apariția acestei științe la sfârșitul secolului al XIX-lea, au existat preocupări efective ale unor oameni de știință în sensul elaborării și introducerii de elemente de criminalistică în procesul judiciar, remarcabile prin originalitatea lor.

Încă din secolul al XIX-lea, în timpul domniei lui Nicolae Șuțu, își face apariția, la Iași, o lucrare intitulată *„Reguli ce urmează a se păzi în privegherea și cercetarea vinovaților"*, cuprinzând unele elemente de ordin tactic și metodologic[1].

În 1879, în România începe să fie practicată fotografia judiciară, ceea ce a situat țara noastră pe unul dintre primele locuri în Europa în domeniul Criminalisticii.

Primul serviciu de identificare judiciară se înființează în anul 1895, serviciu ale cărui rezultate au fost mai puțin notabile din cauza folosirii unui sistem relativ greoi de identificare, constând într-o fișă antropometrică, care conținea și impresiunile primelor patru degete de la mâna dreaptă, inclusiv fotografia din față și din profil a infractorului. Pentru perfecționarea procesului de identificare s-a recurs la dactiloscopie și, în anul 1909, prof. dr. Mina Minovici, pe baza cercetărilor proprii, obține primele rezultate în descoperirea infractorilor după urmele mâinii.

Alături de dezvoltarea dactiloscopiei, se întreprind studii vizând inițierea unor metode de cercetare criminalistică a falsurilor în înscrisuri și de identificare a persoanei după scris. Sunt demne de amintit, în acest sens, lucrarea dr. Ștefan Minovici, *„Falsul în documente și fotografia în serviciul justiției"* (1900) sau *„Tratatul de grafologie și expertiză în falsuri"* (1910) al criminalistului Mihai Moldoveanu.

Elaborarea primului tratat românesc de Medicină legală, în anul 1904, de către prof. dr. Nicolae Minovici, a servit și promovării unor elemente de criminalistică, întrucât o parte a lucrării se referea la procesul de identificare pe baza fotografiei, semnalmentelor, a urmelor digitale și a urmelor de picioare.

După primul război mondial, oameni de știință ca Henri Stahl și Mihail Kernbach se apleacă cu atenție asupra posibilităților de perfecționare a expertizei grafice și a falsului în înscrisuri[2].

Începând cu anul 1930, activitatea în domeniul criminalisticii devine mai complexă, fiind aprofundată cercetarea științifică în traseologie, dactiloscopie și balistică judiciară. Rezultatul acestor cercetări a făcut obiectul lucrării *„Elemente de poliție tehnică"*, publicată de dr. Constantin Țurai în anul 1937.

În primii ani postbelici, paralel cu asigurarea unei dotări corespunzătoare a organelor de cercetare și urmărire penală, se înființează institute și laboratoare de specialitate în preocupările cărora au intrat nu numai problemele practice, dar și cercetarea științifică criminalistică. Amintim în acest sens înființarea în 1956 a Institutului de Criminalistică al Procuraturii Generale și în 1958 a Laboratorului central de expertize criminalistice de pe lângă Ministerul Justiției, laborator ce își constituise și structuri interjudețene la București și Cluj. Un alt moment important este marcat în anul 1968 prin înființarea Institutului de Criminalistică din cadrul Inspectoratului General al Miliției.

---

[1] **I. Olaru,** *Dezvoltarea școlii românești de criminalistică*, în culegerea de referate Școala românească de criminalistică, Ed. Ministerului de Interne, București, 1975, p. 23 și urm.

[2] **H. Stahl,** a publicat lucrările: *Grafologia și expertiza în scrieri, Falsuri, fraude și raze ultraviolete, Expertiza grafică, Tratat de grafologie și expertiza falsurilor;* **M. Kernbach** publică lucrarea *Expertiza grafică științifică și experții caligrafi.*

Până în anul 1980, rezultatul cercetării ştiinţifice şi, în general, al activităţii acestor instituţii se concretizează într-un număr de lucrări de specialitate, cu un caracter aplicativ. Ulterior însă, din cauza uzurii fizice şi morale a mijloacelor tehnico-ştiinţifice, a lipsei de interes manifestat de vechiul regim, rezultatele au fost mai puţin notabile, întreg domeniul investigaţiei criminalistice intrând într-un con de umbră.

Secolul XXI începe să se definească prin introducerea treptată a celor mai moderne metode de investigaţie, în special sub aspect tehnico-ştiinţific, paralel cu o restructurare a organizării laboratoarelor de specialitate şi, mai ales, a sistemului de urmărire penală.

§3. Dezvoltarea învăţământului criminalistic în România

Învăţământul criminalistic din ţara noastră a urmat şi urmează un drum destul de sinuos. Primele noţiuni de Criminalistică au fost predate în facultăţile de drept prin intermediul cursurilor de Medicină legală introduse la stăruinţa fraţilor Minovici, în Bucureşti (1904) şi Iaşi (1913)[1].

În literatura de specialitate interbelică s-a discutat mult despre importanţa învăţământului criminalistic la nivel universitar. Credem că nu este lipsit de semnificaţie şi de actualitate un citat din presa de specialitate a vremii: „Ce va putea face un licenţiat în drept, pus să ancheteze a doua zi după numirea sa, când el nu are alte cunoştinţe decât cele câteva sute de articole ale Codului Penal şi de procedură penală? Punerea lui însă la curent, de pe băncile facultăţii, cu toate mijloacele speciale ale criminaliştilor practicieni, îi dau putinţă să se folosească, în cercetările lui criminalistice, de toate mijloacele ajutătoare şi nu sunt sute ci mii"[2].

Preocupări notabile, pentru pregătirea în domeniul criminalisticii, au existat în cadrul organelor de poliţie, prin înfiinţarea „Şcolii de poliţie ştiinţifică" (1920) şi, ulterior, a „Şcolii de poliţie tehnică" (1929). Noţiuni de criminalistică, îndeosebi în domeniul identificării grafice, au fost predate şi în cadrul „Şcolii superioare de Arhivistică şi Paleografie", înfiinţată în Bucureşti în anul 1931.

Primul curs de Criminalistică este redactat şi predat studenţilor jurişti de către prof. Camil Suciu, de la Facultatea de Drept din Bucureşti, în anul 1951, iar primul manual de Criminalistică, elaborat de acelaşi autor, apare în anul 1963[3].

Astăzi, atât pe plan teoretic şi, mai ales, în practică, este recunoscut rolul pe care îl au cunoştinţele de Criminalistică în pregătirea complexă a studentului jurist, indiferent de domeniul în care acesta îşi va desfăşura activitatea (justiţie, parchet, poliţie, avocatură ş.a.). Aceste cunoştinţe trebuie raportate la specificul sau profilul activităţii juridice, astfel ca ele să nu îmbrace un caracter excesiv de tehnic, dar nici să lipsească pe viitorul om al legii de cunoaşterea exactă a tuturor posibilităţilor de investigare criminalistică.

---

[1] **C. Suciu**, *Dezvoltarea învăţământului criminalistic în România*, în Şcoala românească de criminalistică, Ed. Ministerului de Interne, Bucureşti, 1975, p. 29.

[2] **G. Maxim**, *Spre o poliţie ştiinţifică în ţara noastră*, în rev. Poliţia modernă, an.III, nr. 6-7/1928, Iaşi, 1928.

[3] În anul 1972 a fost redactat un manual complet de criminalistică, de către prof. **C. Suciu**, prin lărgirea şi adâncirea tratării, fiind destinat nu numai juriştilor, dar chiar şi criminaliştilor practicieni.

PRECURSORII CRIMINALISTICII

Eugène François Vidocq (1775-1857) după "www.wikipedia.org"

Alphonse Bertillon (1853-1914) după "Enciclopedia Britannica"

Măsurători antropometrice după "USA National Library of Medicine - Visible Proofs, forensic views of the body"

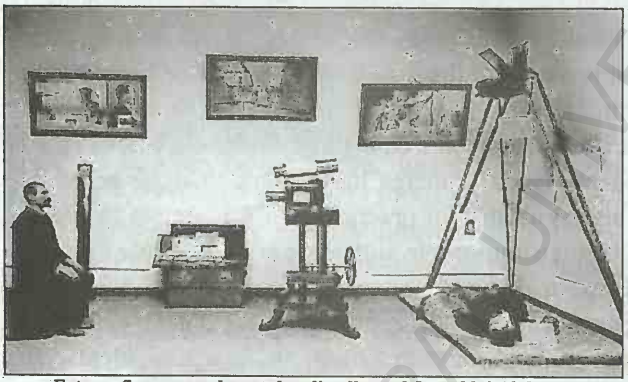

Fotografie a semnalmentelor din albumul foto al lui Alphonse Bertillon din 1893 de la expoziția mondială din Chicago

Frații Minovici (Nicolae, Mina, Ștefan) după "www.plieurope.es/Rumania" și "www.wordpress.com"

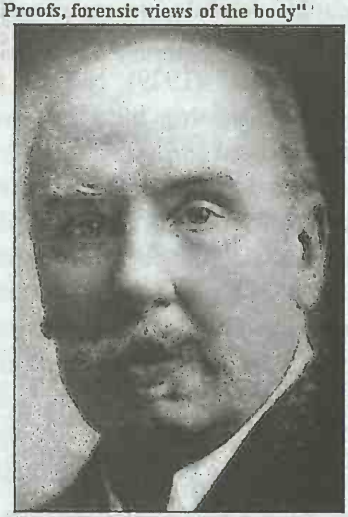

Hans Gustav Adolf Gross (1847-1915) după "www.kfunigraz.ac.at/kriminalmuseum/hansgross.html"

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

CAPITOLUL II

METODOLOGIA IDENTIFICĂRII CRIMINALISTICE

Secțiunea I
Obiectul și principiile identificării criminalistice

§1. Precizări de ordin noțional

1.1. Noțiunea. Identificarea unor persoane sau obiecte, privită în sensul ei cel mai larg - proprie multor domenii ale științei - reprezintă elementul definitoriu al investigațiilor criminalistice. Prin rezonanța sa practică, acest proces deține un loc bine conturat, de maximă importanță în ansamblul cercetărilor criminalistice. Pe bună dreptate se spune despre identificare că reprezintă „problema centrală a investigațiilor criminalistice"[1].

Raportându-se la necesitățile practice, în literatura de specialitate se învederează că acest gen de activitate este „indisolubil legat de actul de justiție"[2]. Identificarea criminalistică nu trebuie înțeleasă ca reducându-se numai la activitatea de laborator, după cum nici Criminalistica nu se confundă cu componenta sa tehnică, confuzie făcută chiar și de practicieni ai dreptului.

Identificarea unei persoane este posibilă nu numai prin intermediul unor metode tehnice, ci și pe baza declarațiilor unui martor ocular sau ale victimei, în cadrul unor activități procedurale, cum este, de pildă, recunoașterea din grup efectuată în conformitate cu reguli tactice criminalistice. Toate acestea au ca finalitate determinarea a ceea ce denumim sintetic „fapte și împrejurări ale unei cauze penale".

Potrivit teoriei generale a identificării criminalistice, acest proces este posibil datorită perceperii realității obiective și sesizării proprietăților, a trăsăturilor caracteristice unei persoane sau unui obiect, ce se individualizează în raport cu alte ființe sau lucruri asemănătoare. Ne aflăm în prezența recunoașterii de persoane ori obiecte, rezultată dintr-un proces de gândire prin care s-au comparat caracteristicile mai multor obiecte, în vederea stabilirii identității sau neidentității lor[3].

Spre deosebire de alte domenii, identificarea criminalistică impune recunoașterea unui *obiect concret*, ce poate avea elemente sau însușiri de natură să-l apropie de alte obiecte asemănătoare, de același gen sau specie, dar care se deosebește de toate acestea prin trăsături ce-l fac să fie identic numai cu sine însuși.

Prin *identitate* se înțelege însușirea unei persoane, a unui obiect sau fenomen de a-și manifesta individualitatea în timp și spațiu, prin caracteristicile fundamentale, neschim-

---

[1] **P.L. Kirk**, *Crime Investigation, Physical Evidence and the Police Laboratory*, Interscience Publishers, New York, 1966, p. 12.

[2] **L. Ionescu** și **D. Sandu**, *Identificarea criminalistică*, Ed. Științifică, București, 1990, p. 5.

[3] **C. Suciu**, *Criminalistica*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1972, p. 16.

BCU "LUCIAN BLAGA" UNIVERSITY LIBRARY

bătoare, ce le deosebesc de toate celelalte şi le determină să rămână ele însele pe întreaga durată a existenţei lor[1]. Precizăm că prin *identic* trebuie să vedem un *concept* aplicabil la ceea ce este *unic*, raportat la o *persoană* sau un *obiect* (sau chiar un fenomen), *inclusiv la obiecte de gândire*[2].

Condiţiile pe care caracteristicile fundamentale de individualizare a persoanei sau obiectului trebuie să le îndeplinească, sunt:

a. Pentru stabilirea identităţii nu este absolut necesar să se apeleze la toate trăsăturile obiectului identificării, fiind suficiente *caracteristicile esenţiale* prin care acestea se individualizează şi se distanţează de celelalte obiecte.

b. Deşi identitatea presupune durata în timp a trăsăturilor particulare, dublată de relativa lor stabilitate, în practica criminalistică există cazuri de identificare pe baza unor *caracteristici temporare*. De pildă, într-o infracţiune de omor, autorul a fost identificat datorită unui fragment de urmă de cizmă de cauciuc, descoperit lângă cadavru. În urmă se observă, în afara caracteristicilor generale, şi urma unui corp dur fixat între nervurile tocului cizmei. Procedându-se la cercetarea încălţămintei persoanelor suspecte, s-a ajuns la o cizmă în al cărei toc se afla prinsă întâmplător o piatră[3].

c. Identificarea nu trebuie interpretată într-un mod fixist, ci dialectic, întrucât orice lucru, orice element caracteristic al acestuia se află în permanentă mişcare şi transformare, fiind supus acţiunii şi influenţei unor factori externi sau interni. Procesul este propriu atât fiinţelor, cât şi obiectelor, inclusiv urmelor acestora. Astfel, chiar în cazul elementelor de strictă individualitate pentru o persoană, cum sunt desenele papilare, caracterizate prin fixitate şi unicitate, putem întâlni situaţii de modificare a unor detalii, fără intervenţia unor agenţi externi[4]. Dar şi în asemenea ipoteză, rămân în desenul papilar suficiente detalii pe baza cărora se poate stabili identitatea unei persoane.

Concluzia care se desprinde din sublinierile anterioare ne determină să afirmăm că identificarea criminalistică se distinge, faţă de procesele de identificare întâlnite în alte domenii ale ştiinţei, prin anumite elemente de specificitate.

Într-o opinie, prin identificare criminalistică „se înţelege stabilirea obiectului care are legătură cauzală cu fapta cercetată, în scopul obţinerii de probe judiciare"[5]. Potrivit unei alte opinii, identificarea criminalistică este privită ca un „proces de stabilire cu ajutorul mijloacelor şi metodelor proprii ştiinţei criminalistice, a factorului creator al urmei, pe baza caracteristicilor acestuia, constituite într-un sistem unitar şi individualizat, conţinute, transmise sau reflectate în urmă". La aceasta se adaugă opinia conform căreia identificarea criminalistică se constituie ca o metodă de cunoaştere ştiinţifică a obiectelor, relevante din punct de vedere al probaţiunii şi de creare a posibilităţilor descoperirii relaţiilor ce leagă obiectele unele de altele[6].

---

[1] **A. Lalande**, *Vocabulaire technique et critique de Philosophie*, Presses Universitaires de France, Paris, 1974, p. 454.

[2] *Ibidem*; În acest sens a se vedea şi **M. Constantinescu**, *Consideraţii privind conceptul de identificare în expertiza criminalistică*, editată de Ministerul Justiţiei, Bucureşti; 1979, p. 77.

[3] **N. Pasescu** şi **D. Culcea**, *Posibilităţi de identificare traseologică a obiectelor pe baza unor caracteristici temporare*, în lucrarea *20 de ani de expertiză criminalistică*, *supra cit.*, p. 171-172.

[4] **John I. Thoronton**, *La doctrine de la dissimilitude unique dans l'identification dactyloscopique*, R.I.P.C. nr. 306, martie 1977, p. 89-95. Autorul, abordând teza potrivit căreia dacă două amprente diferă dintr-un singur punct, ele nu pot fi atribuite aceluiaşi deget sau aceleiaşi persoane, demonstrează, pe baza unor cazuri reale, apariţia unor modificări de detaliu în desenul papilar al aceleiaşi persoane, la un interval de 18 luni.

[5] **N. Dan**, *Tratat practic de Criminalistică*, vol. II, Ed. Ministerului de Interne, Bucureşti, 1979, p. 10.

[6] **K. Geza**, *Cercetarea de identificare a urmelor în procedura penală*, Budapesta, 1965, p. 20.

Identificarea criminalistică este, înainte de toate, o activitate, un proces de stabilire a persoanei sau obiectului concret, material, aflat în legătură cauzală cu fapta ilicită. La baza identificării stă un sistem de trăsături caracteristice sau de particularități. Aceste trăsături aparținând fie formei, fie conținutului obiectului, pot fi cunoscute, analizate și interpretate prin metode și mijloace științifice, proprii Criminalisticii.

Prin urmare, *identificarea criminalistică poate fi definită ca un proces de constatare a identității unor persoane, obiecte sau fenomene aflate în legătură cauzală cu fapta ilicită, prin metode științifice criminalistice, în scopul stabilirii adevărului în procesul judiciar.*

1.2. Obiectul identificării criminalistice. În legătură cu noțiunea de *obiect al identificării criminalistice*, în literatura de specialitate au fost exprimate mai multe păreri, fără a se ajunge la un punct de vedere unanim admis. Unii autori atribuie noțiunii de obiect al identificării criminalistice un înțeles foarte larg, începând cu obiecte, fenomene, calități, intervale de timp sau de spațiu și terminând cu însușirile fizice sau acțiunile psihice ale omului, alți autori limitează acest obiect la elemente solide ale lumii materiale, cu volum și caracteristici relativ constante[1].

Cu privire la opiniile formulate, trebuie să remarcăm o preocupare sporită de delimitare mai riguroasă a obiectului identificării, în sfera căruia nu mai sunt incluse elemente de natură ideală[2].

Rezervele exprimate față de acestea au drept argument esențial imposibilitatea unei identificări riguroase sub raport științific, orice eroare fiind de natură să știrbească obiectivitatea și seriozitatea unui asemenea proces. Din punctul nostru de vedere, considerăm că obiectului identificării criminalistice îi sunt proprii câteva trăsături:

- obiect material al identificării criminalistice poate fi *orice persoană, ființă sau lucru*, orice element al lumii materiale care se manifestă în spațiu și timp, susceptibil de a fi identificat după urmele create în câmpul infracțional;
- obiectul identificării este *un obiect concret*, nu numai prin natura sa, ci și prin însuși raportul cauzal cu fapta cercetată.

De exemplu, în ipoteza unui omor săvârșit prin împușcare, interesează, printre altele, să fie identificată arma care a fost folosită în săvârșirea infracțiunii. Or, acest proces nu se rezumă numai la stabilirea faptului că arma este un pistolet „Browing" cu calibrul de 9 mm. Pentru soluționarea cauzei este absolut necesar să fie individualizată această armă, cu o serie anumită, pe baza caracteristicilor țevii sau mecanismului de tragere.

Plecându-se de la necesitățile tipice investigației criminalistice, în literatura de specialitate s-a impus *sistemul de clasificări bipartite* al obiectelor identificării, în funcție de mai multe criterii, dintre care distingem, în esență, următoarele:

1.2.1. Un prim criteriu îl reprezintă scopul identificării[3]. Potrivit acestui criteriu, obiectele antrenate în procesul identificării se împart în:

- obiecte ce urmează a fi identificate, denumite și ***obiecte scop***; acestea pot fi persoana infractorului, instrumentele folosite în comiterea infracțiunii sau orice obiect care a format o urmă în împrejurările săvârșirii faptei penale;

---

[1] **S.M. Potapov**, *Introducere în criminalistică*, Moscova, 1949, p. 1, promovează prima opinie, iar în literatura de specialitate, **K. Geza**, *supra cit.*, p. 27, este unul dintre susținătorii celei de-a doua teze.

[2] **E. Stelzer**, *Criminalistica*, vol. I, *Teoria și metodologia criminalistică generală*, Ed. Științifică germană, 1977, p. 20-21.

[3] **A.A. Eisman**, *Criminalistica*, sub redacția lui S.A.Golunski, *supra cit.*, p. 28; **C. Suciu**, *op. cit.*, p. 17; **I. Mircea**, *Criminalistica*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1978, p. 18 și ediția din 1990.

- obiecte ce servesc la identificarea celor de mai sus, denumite şi ***obiecte mijloc de identificare.***

Apelând la exemplul anterior privind identificarea cizmei infractorului după caracteristica temporară, constatăm că încălţămintea reprezintă obiectul scop, în timp ce urma găsită lângă cadavru şi urmele create experimental (denumite şi model tip) cu cizmele suspecţilor, constituie obiectul mijloc.

Între cele două categorii de obiecte există o delimitare netă, ele netrebuind confundate. În nici un caz nu se poate spune că urma cizmei este identică cu însăşi cizma, sau că proiectilul găsit în corpul victimei este identic cu proiectilul model de comparaţie. O asemenea confuzie ar fi de natură să creeze dificultăţi în interpretarea rezultatelor identificării, ori erori grave. Privitor la criteriul sus-menţionat, este interesant să precizăm că unii autori folosesc termenii *obiecte de identificat şi obiecte identificatoare sau de identificare*[1].

1.2.2. Un alt criteriu este cel al căutării şi identificării[2]. Conform criteriului enunţat, identificarea criminalistică are în vedere două categorii de obiecte:

- *obiectele căutate,* ale căror urme sau reflectări materiale au fost descoperite în câmpul infracţional;
- *obiecte verificate*, presupuse că au creat urmele sau reflectările materiale descoperite la locul faptei.

Aceşti termeni nu au nevoie de explicaţii suplimentare. Singura precizare pe care o considerăm necesară se referă la obiectele verificate, ce includ în sfera lor numai obiectele suspecte, mai puţin însă urmele create în câmpul infracţional.

Fără a considera greşit cel de-al doilea criteriu de clasificare, apreciem că este mai apropiată de specificul şi conţinutul activităţii de identificare balistică clasificarea în *obiecte scop* şi *obiecte mijloc* sau în *obiecte de identificat* şi *obiecte mijloc de identificare.* Cu atât mai mult se impune această delimitare, cu cât ea acoperă inclusiv domeniul urmelor şi al modelelor tip, fără de care nu este posibilă finalizarea procesului de stabilire a identităţii.

§2. Principiile identificării criminalistice

În mod firesc, ca în orice proces de cunoaştere, şi procesul de identificare criminalistică este guvernat de principii ce oferă acestei activităţi un caracter ştiinţific indiscutabil, rezultatele obţinute servind şi conducând, de regulă, fără dubiu, la aflarea adevărului în procesul penal. Coordonatele ştiinţifice ale identificării nu trebuie confundate cu principiile fundamentale ale Criminalisticii, cele din urmă găsindu-şi o aplicare absolută în întreaga activitate criminalistică, inclusiv în procesul de identificare[3].

În literatura noastră de specialitate, îndeosebi din ultima perioadă, se remarcă preocuparea, în contextul tratării problematicii identificării criminalistice, de punere în lumină şi a principiilor după care se conduce activitatea de stabilire a identităţii[4]. Abordarea acestei problematici se face diferenţiat, în sensul că nu se manifestă o unanimitate de vederi.

---

[1] În acest sens, **L. Ionescu** şi **D. Sandu**, *supra cit.*, p. 90; **K. Geza**, *op. cit.*, p. 37; **E. Stelzer**, *op. cit.*, p. 241.

[2] **V.I. Keldin**, *Identificarea şi rolul ei în stabilirea adevărului în cauzele penale*, Ed. Universităţii din Moscova, 1969, p. 15; **N. Dan**, *op. cit.*, p. 11; **E. Stelzer**, *op. cit.*, p. 241.

[3] În acest sens, **Em. Stancu**, *Criminalistica,* Ed. Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1994, p. 50 şi urm.

[4] **C. Suciu**, în *Criminalistica*, *op. cit.*, p. 17-18; **Nicolae Dan**, *Tratat practic de criminalistică*, vol.II, *supra cit.*, p. 12-13.

Astfel, într-o opinie, se pune accentul pe principii vizând delimitarea clară şi precisă a obiectelor identificării, dată fiind semnificaţia lor în practica criminalistică[1]. Într-o altă opinie, principiile se referă atât la delimitarea obiectelor identificării, cât şi la stabilirea caracteristicilor ce servesc la stabilirea identităţii sau la metodologia generală de examinare[2]. În ceea ce ne priveşte, îmbrăţişăm ultima opinie, considerând că ea se adresează tuturor componentelor esenţiale ale procesului de identificare criminalistică. Analizat din această perspectivă, sistemul principiilor identificării criminalistice este alcătuit din:

2.1. Principiul identităţii. Acest principiu fundamental al gândirii se impune prin însăşi natura activităţii de identificare circumscrisă domeniului judiciar. Plecând de la teoria hegeliană a identităţii, trebuie să avem în vedere că, cel puţin în ipoteza investigaţiilor penale, identităţii îi este comună şi *deosebirea,* astfel încât *identitatea cu sine* trebuie completată cu *deosebirea de orice este altul*[3].

Particularizat la scopul procesului penal, principiul enunţat presupune determinarea unei persoane sau a unui obiect concret. Dar, în măsura în care interesează stabilirea identităţii, în egală măsură suntem interesaţi să fie stabilită şi *neidentitatea,* absolut necesară excluderii din cercul suspecţilor a persoanelor bănuite de săvârşirea unei fapte penale, ori a obiectelor despre care se presupune că ar fi fost folosite de infractori.

Departe de a fi interpretată într-un sens abstract, aplicarea principiului identităţii în procesul de identificare criminalistică se cere riguros respectată pentru evitarea unor confuzii, de natură să determine scoaterea unei persoane vinovate de sub incidenţa legii penale, în dauna unui inocent. O astfel de situaţie s-ar putea ivi în ipoteza în care cercetarea se rezumă numai la stabilirea elementelor de asemănare a persoanelor sau obiectelor, fără să se adâncească cunoaşterea şi relevarea elementelor de strictă individualitate.

2.2. Principiul delimitării obiectelor identificării criminalistice în *obiecte scop* al identificării şi *obiecte mijloc* de identificare. *Obiectul scop al identificării* este, în primul rând, un obiect material, aflat în legătură cauzală cu fapta ilicită şi concretizat în diverse ipostaze cum ar fi persoana infractorului sau a victimei, instrumentele destinate să servească la săvârşirea faptei, produsele infracţiunii ş.a.

Obiectul mijloc de identificare este reprezentat de urmele obiectului scop, precum şi de modelele de comparaţie, realizate experimental în laborator cu obiecte presupuse a fi format urmele în câmpul infracţional.

Distincţia între cele două obiecte, subliniată frecvent în literatura de specialitate, este absolut necesară, orice abatere de la acest principiu fiind de natură să influenţeze negativ soluţia pronunţată în cauza penală[4].

În sprijinul celor de mai sus, dăm următorul exemplu: urmărindu-se identificarea armei (obiectul scop) prin intermediul proiectilului (obiectul mijloc) găsit în victimă, se poate formula concluzia că proiectilul tras experimental cu arma bănuită, în vederea comparării, este „identic" cu proiectilul ucigaş[5]. Într-o astfel de situaţie se face o gravă confuzie între

---

[1] **N. Dan,** *Tratat practic de criminalistică,* vol. II, *supra cit.,* p. 12.
[2] **C. Suciu,** *Criminalistica, op. cit.,* p. 17-18.
[3] În acest sens a se vedea şi **L. Ionescu** şi **D. Sandu,** *op. cit.,* p. 91.
[4] *Ibidem,* p. 90.
[5] Referitor la acest exemplu, dorim să atragem atenţia că, în legătură cu proiectilul găsit la locul faptei, se obişnuieşte uneori în practică să fie considerat urmă a tragerii. Apreciem că formularea este destul de forţată, deoarece el este obiect purtător de urmă a armei şi deci, potrivit prevederilor art. 197 NCPP, mijloc material de probă, respectiv obiect mijloc de identificare criminalistică.

asemănare şi identitate, ştiut fiind că fiecare obiect este identic numai cu sine însuşi. Confuzia porneşte şi de la faptul că proiectilele poartă urmele ţevii aceleiaşi arme. Corect este să se facă precizarea că identică este arma care a tras cele două proiectile, respectiv s-a reuşit să se identifice arma folosită în săvârşirea omorului.

2.3. Principiul stabilităţii relative a caracteristicilor de identificare. Determinarea identităţii unei persoane sau obiect este posibilă numai în ipoteza în care acesta a creat urme în câmpul infracţional, urme ce reflectă caracteristicile sale esenţiale. Nu este, însă, suficient ca aceste caracteristici să-l individualizeze, să-l diferenţieze de celelalte obiecte asemănătoare, ele trebuind să prezinte şi o anumită stabilitate, o constantă. Bineînţeles că stabilitatea nu este interpretată într-un sens fixist, cu atât mai mult cu cât practica demonstrează existenţa unor împrejurări în care identificarea s-a realizat pe baza unor caracteristici temporare. Stabilitatea se raportează, în principal, la intervalul de timp cuprins între momentul descoperirii urmelor şi momentul efectuării examenelor comparative.

Referitor la acest ultim aspect, precizăm că nu avem în vedere constatarea identităţii obiectului într-un anumit moment, ci faptul că trăsăturile caracteristice, reflectate de obiect în timpul comiterii infracţiunii, coincid cu trăsăturile caracteristice relevate în momentul verificării obiectelor incluse în sfera cercetării criminalistice.

În procesul identificării, expertul criminalist va trebui să diferenţieze caracteristicile schimbătoare de cele relativ stabile şi, de asemenea, să determine cu precizie dacă acestea au putut fi influenţate, în formă sau conţinut, de diverşi factori interni sau externi[1]. Modificări pot interveni fie la urmă sau la obiectul purtător de urmă, fie la factorul creator de urmă, cercetat ulterior comiterii infracţiunii, cum ar fi apariţia unei cicatrice în desenul papilar, modificarea cantitativă a compoziţiei firului de păr din cauza stării patologice deosebite, uzura pneurilor unui autoturism, uzura literelor unei maşini de scris etc.

2.4. Principiul dinamicităţii caracteristicilor de identificare. Organele judiciare şi experţii criminalişti sunt obligaţi să ţină seama în investigarea faptelor, de unul dintre atributele inerente materiei, respectiv mişcarea, în cuprinsul căreia intră „toate schimbările şi procesele ce au loc în univers, de la simpla deplasare şi până la gândire". Realitatea obiectivă reprezintă o totalitate dinamică de sisteme materiale ale căror structuri se află în interacţiune, în continuă schimbare şi transformare.

În procesul de identificare criminalistică este necesară abordarea cercetării persoanelor şi obiectelor în mişcare, prin prisma schimbării trăsăturilor şi proprietăţilor caracteristice, a interacţiunii cauzale cu factori care pot determina modificări sau transformări de ordin calitativ şi cantitativ. Dacă nu se are în vedere posibilitatea schimbării unor trăsături caracteristice ale obiectului, oglindite în urma descoperită, din cauza unor cauze dintre cele mai diverse, s-ar putea ajunge la excluderea acestuia din cercul obiectelor presupuse a constitui factorul creator al urmei.

Modificările nu privesc numai obiectul scop al identificării, ci însele obiectele mijloc de identificare. De la data săvârşirii infracţiunii şi până în momentul analizei propriu-zise, mai ales dacă acest interval este mare, intervin modificări în caracteristicile esenţiale ale fiinţelor

[1] **C. Suciu**, *op. cit.*, p. 18.

şi obiectelor, dintre care unele sunt fireşti (îmbătrânirea persoanei, alterarea urmelor materiale de natură organică, uzura obiectelor de folosinţă curentă, influenţa factorilor meteorologici asupra urmelor ş.a.), în timp ce alte modificări au la origine încercarea autorului faptei ilicite de a înlătura urmele infracţiunii (ştergerea urmelor, incendierea magaziei din care a furat sau delapidat etc.)[1].

Secţiunea a II-a
Fazele şi metodologia identificării criminalistice

§1. Fazele identificării criminalistice

Identificarea criminalistică traversează mai multe stadii, ale căror limite reprezintă generalul şi particularul. În literatura de specialitate, s-a conturat opinia potrivit căreia procesul de identificare criminalistică parcurge, în esenţă, două faze principale[2].

a. În prima fază, cunoscută sub mai multe denumiri, dar având acelaşi conţinut, are loc *delimitarea grupului* (genului sau categoriei) căruia îi aparţine obiectul scop al identificării[3].

b. În faza a doua se finalizează procesul de identificare, prin individualizare sau *determinarea obiectului concret*, aflat în raport cauzal cu fapta cercetată.

Evident că nu se poate ajunge la stabilirea identităţii unei persoane sau a unui obiect, în general a factorului creator de urme, fără ca procesul propriu-zis de identificare să debuteze cu determinarea apartenenţei de grup sau gen, urmată de etape intermediare, până la faza finală. Iată de ce se poate afirma că însăşi împărţirea în cele două faze are un caracter relativ teoretic, întrucât fiecare dintre fazele procesului de identificare, chiar şi cele intermediare, îşi are semnificaţia sa în atingerea scopului final al acestui proces.

Ultima fază, *a identificării propriu-zise a obiectului scop*, are o valoare deosebită sub raportul stabilirii adevărului în procesul judiciar. Cu toate acestea, încă din momentul identificării grupului căruia îi aparţine obiectul scop, pe baza trăsăturilor comune, generice, se creează posibilitatea restrângerii sferei cercetării, fie prin excluderea obiectelor ce prezintă elemente caracteristice deosebite de cele reflectate în urmă, fie prin orientarea verificărilor spre o categorie de obiecte din ce în ce mai limitată.

De exemplu, punctul de pornire al identificării armei cu care s-a săvârşit omorul îl reprezintă determinarea faptului că proiectilul găsit în corpul victimei a fost tras cu un pistolet. Ulterior se stabileşte că pistoletul aparţine grupului de arme având calibrul 6,35 mm, grupul restrângându-se treptat prin constatarea că ţeava armei are patru ghinturi, cu sensul de rotaţie spre dreapta, lăţimea câmpului ghinturilor fiind de 1,50-1,61 mm, iar înclinaţia acestora de 4,59 grade, ceea ce corespunde pistoletului Walther, model 69. În continuare,

---

[1] **L. Ionescu** şi **D. Sandu**, *supra cit.*, p. 102; **E. Stelzer**, *op. cit.*, p. 236.

[2] **C. Suciu**, *op. cit.*, p. 19: identificarea de gen sau grup şi identificarea individuală; **N. Dan**, *op. cit.*, p. 13: etapa determinării apartenenţei la gen şi etapa stabilirii obiectului concret; **I. Mircea**, *op. cit.*, p. 17: faza delimitării pe tipuri, grupe sau subgrupe, faza identificării obiectului scop; **E. Seltzer**, *op. cit.*, p. 246: identificarea pe categorii şi identificarea individuală.

[3] *Grupul* reprezintă ansamblul de fiinţe, de obiecte, de plante asemănătoare, reunite din punctul de vedere al caracteristicilor principale sau din punct de vedere funcţional; *Genul*, potrivit logicii, este o clasă de obiecte având aceleaşi note esenţiale şi cuprinzând cel puţin două specii; *Categoria* include grupa de fiinţe sau obiecte asemănătoare şi înrudite în clase, ordine sau familii (*Mic dicţionar enciclopedic*, Bucureşti, 1978, *supra cit.*).

pentru stabilirea identității armei, definitorie pentru faza finală a procesului identificării, va avea loc examinarea comparativă a caracteristicilor reținute de obiectul mijloc (proiectilul găsit în victimă) cu cele reflectate de modelele tip, create prin efectuarea de trageri experimentale cu armele suspecte.

Deşi finalitatea identificării criminalistice este determinarea persoanei sau obiectului concret antrenat în săvârşirea infracțiunii - deosebit de valoroasă pentru aflarea adevărului şi soluționarea cauzei penale - nu întotdeauna acest proces poate fi parcurs până în punctul dorit, din cauza faptului că diverse împrejurări, în mare parte obiective, sunt insuficiente sau împiedică individualizarea factorului creator al urmei[1]. Cel mai adesea, astfel de situații se întâlnesc la urmele ce nu conțin suficiente caracteristici de individualizare şi, îndeosebi, în cazul unor urme dinamice în care factorul creator a frecat sau a şters suprafața de contact (urmele de frânare ale autovehiculului, urmele de tăiere cu ferăstrăul sau bomfaierul, alunecarea mâinii pe obiectul atins ş.a.).

Şi în ipoteza urmelor care se prezintă sub forma unor resturi materiale dintre cele mai diverse (fire, fibre, vegetale, minerale, cioburile de sticlă, lemn, plastic etc.), a petelor de natură organică (sânge, salivă, spermă) sau de ulei, vopsea ş.a., într-un cuvânt, în cazul aşa-numitelor urme materiale, procesul identificării vizează, de regulă, determinarea categoriei sau grupului căruia îi aparține urma cercetată. Subliniem însă că, în cazul acestor urme, nu trebuie exclusă posibilitatea individualizării obiectului creator al urmei, datorită fie perfecționării mijloacelor tehnico-ştiințifice de investigație, fie unor împrejurări concrete în care s-a format urma. De exemplu, datorită perfecționărilor aduse tehnicilor de laborator, în prezent s-a conturat posibilitatea identificării persoanelor după profilul A.D.N.

§2. Metodologia identificării criminalistice

Metoda principală la care se recurge în identificarea criminalistică a unei persoane, obiect sau fenomen, aflat în legătură cauzală cu un fapt juridic este *examinarea comparativă*.

Compararea elementelor caracteristice generale şi particulare, exterioare sau de conținut, reflectate în urma descoperită la fața locului, cu elementele caracteristice ale persoanelor sau obiectelor cuprinse în sfera cercetării face necesară, în prealabil, o *analiză* şi *sinteză* a acestora[2].

2.1. Fundamentul metodologic al identificării. Fundamentul metodologic al identificării criminalistice constă, după cum se subliniază în literatura de specialitate, în „selectare şi comparare"[3]. Aceasta presupune, aşa cum s-a văzut mai sus, că procesului identificării criminalistice îi sunt proprii două faze:

a. În prima fază *este determinat grupul* persoanelor sau obiectelor suspecte, pe baza unor elemente caracteristice asemănătoare, fiind excluse cele cu particularități deosebite, evident contrarii celor reflectate în urme, sau în mijloacele materiale de probă.

b. În faza a doua este adâncită examinarea comparativă a caracteristicilor asemănătoare, în scopul stabilirii *coincidenței* sau *concordanței* între trăsăturile reflectate în urmă şi cele reflectate de modelele de comparație, precum şi a *deosebirilor* sau *neconcordanței* între

[1] **C. Suciu**, *op. cit.*, p. 20; **L. Ionescu** şi **D. Sandu**, *op. cit.*, p. 105; **N. Dan**, *op. cit.*, p. 16.

[2] **Ch. Sannie**, *La recherche scientifique du criminel*, Collection Arman-Colin, Patis, 1954, p. 30; **P.F. Ceccaldi**, *op. cit.*, p. 16.

[3] **L. Ionescu** şi **D. Sandu**, *op. cit.*, p. 143; **E. Stelzer**, *op. cit.*, p. 263.

acestea ajungându-se astfel, fie la obiectul căutat, fie la excluderea celor care prezentau numai elemente asemănătoare.

Pentru a demonstra identitatea factorului creator al urmei, atât concordanța cât și deosebirea se cer riguros explicate științific. Motivarea este cu atât mai necesară cu cât, în practică, apar frecvent și unele deosebiri de ordin cantitativ între trăsăturile reflectate de obiect în momentul săvârșirii infracțiunii și cele reflectate în momentul examenului comparativ.

Deosebirile pot fi determinate de uzură, de condițiile în care au fost descoperite și ridicate urmele, de intervenția unor factori externi etc.[1]. Neconcordanța în modul de reflectare a caracteristicilor aceluiași obiect mai poate fi și consecința altor cauze, cum ar fi: plasticitatea redusă a obiectului primitor de urmă și duritatea scăzută a suprafeței obiectului creator al urmei; suprafața de contact redusă între cele două obiecte; apariția sau dispariția unor caracteristici pe parcursul timpului ș.a. De aceea, orice modificare, dacă se constată că este de natură cantitativă, trebuie interpretată pe baza principiului potrivit căruia toate elementele lumii materiale se află în continuă mișcare și transformare.

2.2. Efectuarea examenului comparativ. În scopul selectării obiectelor ce urmează a fi examinate comparativ se procedează, mai întâi, la cercetarea separată a caracteristicilor generale și individuale oglindite în urmă și apoi la cea a caracteristicilor obiectelor suspecte. Examinarea se va face în funcție de tipul și de natura urmelor, cum ar fi, de exemplu, urme formă, urme materie, microurme etc.

Examinarea se efectuează, de regulă, pe baza unor *modele de comparație* (modele tip) create experimental. Spre pildă, se compară mulajul urmei de încălțăminte cu mulajul „urmei" create experimental cu pantoful presupus a fi lăsat urma la locul faptei. Pentru obținerea modelelor de comparație este necesar să fie respectate următoarele cerințe[2]:

a. *Să se cunoască cu exactitate persoana sau obiectul de la care provin.* Astfel, trebuie să se cunoască cu certitudine că impresiunile digitale aparțin persoanei „X" sau că proiectilul model de comparație a fost tras cu pistoletul T.T. seria 2347890.

b. *La obținerea modelelor de comparație să se țină seama, atât cât este posibil, de condițiile în care s-a format urma la fața locului.* De exemplu, în luarea probelor de scris unei persoane bănuite, este necesar să fie avute în vedere instrumentul cu care s-a scris, poziția scriptorului (a scris în picioare sau la o masă), natura suprafeței suportului pe care era așezată hârtia.

c. *Urma și modelele tip de comparație să conțină suficiente elemente caracteristice de individualizare* a factorului creator, în primul rând elemente de ordin calitativ.

d. *Folosirea de modele similare, având aceeași proveniență* în momentul examinării comparative[3]. Astfel, se compară mulajul urmei de adâncime, cu mulajul impresiunii create experimental cu obiectul suspect; imaginea fotografică a urmei cu imaginea impresiunii model de comparație; urma-materie ridicată din câmpul infracțional cu substanța prelevată spre comparație ș.a.

---

[1] **C. Suciu**, *op. cit.*, p. 20; **M. Constantinescu**, *op. cit.*, p. 204; **N. Dan**, *op. cit.*, p. 14.

[2] În acest sens, **C. Suciu**, *op. cit.*, p. 21; **L. Ionescu** și **D. Sandu**, *op. cit.*, p. 145; **I.R. Constantin**, *Tratat practic de criminalistică*, *supra cit.*, p. 143.

[3] **M. Constantinescu**, *Unele reguli privind efectuarea identificării criminalistice*, în culegerea de referate Prezent și perspectivă în știința criminalistică, *supra cit.*, p. 203.

La stabilirea factorului creator al urmei trebuie avută în vedere şi regula conform căreia, pentru identificarea criminalistică, importante sunt *determinările calitative* şi *nu cele cantitative*[1]. Cu alte cuvinte, nu se poate condiţiona *a priori* stabilirea identităţii unui obiect de un număr prestabilit de elemente caracteristice reflectate într-o urmă. Chiar şi un număr mai redus de detalii, dar valoroase calitativ, servesc la individualizarea certă a obiectului dintr-un grup de obiecte asemănătoare.

Rezultatele obţinute în procesul identificării criminalistice, concluziile acesteia pot avea un caracter *categoric de certitudine* (pozitivă sau negativă) sau *de probabilitate*. De asemenea, pot exista situaţii de *imposibilitate a rezolvării problemei*, fie din cauza insuficienţei caracteristicilor de individualizare, fie a lipsei unor mijloace sau metode adecvate de cercetare.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

[1] În acest sens, **C. Suciu**, *op. cit.*, p. 22; **I.R. Constantin** şi **M. Rădulescu**, *Dactiloscopia*, Ed. Ministerului de Interne, Bucureşti, p. 212.

CAPITOLUL III

TEHNICI DE LABORATOR DESTINATE INVESTIGAȚIILOR CRIMINALISTICE

Secțiunea I

Mijloace tehnico-științifice folosite în cercetarea la fața locului

§1. Sublinieri introductive

Un act de justiție modern și eficient impune folosirea, pe scară din ce în ce mai largă, a celor mai avansate metode și mijloace tehnico-științifice, în activitatea de prevenire și combatere a infracțiunilor, precum și lărgirea posibilităților de cercetare ale laboratoarelor criminalistice care influențează pozitiv finalitatea procesului penal.

Potrivit atribuțiilor care îi revin, fie în calitate de organ de urmărire penală, fie în calitate de magistrat sau de apărător, orice jurist trebuie să fie bine informat despre aceste tehnici întrucât este obligația profesională dar și *deontologică*:

a. Să se servească direct de mijloacele tehnice criminalistice sau cu sprijinul specialiștilor;

b. Să vegheze la corectitudinea folosirii metodelor științifice de investigare a faptelor penale;

c. Să aprecieze și să valorifice în deplină cunoștință de cauză rezultatele expertizelor criminalistice în procesul judiciar.

Nimeni nu mai poate nega faptul că fiecare subiect oficial chemat să participe la realizarea actului de justiție trebuie să fie mai mult decât avizat asupra metodelor și mijloacelor tehnico-științifice de clarificare a împrejurărilor în care a fost săvârșită o infracțiune, precum și de identificare a subiecților faptei penale[1].

În prezentarea acestor mijloace tehnico-științifice, le vom distinge, pe de o parte, pe cele folosite în *cercetarea la fața locului*, iar pe de altă parte, pe cele folosite în *examinările criminalistice de laborator*. Distincția este însă numai de ordin metodologic, întrucât unele dintre aceste metode sau mijloace, cum sunt, de exemplu, cele specifice fotografiei judiciare, în radiații vizibile sau invizibile, pot fi întâlnite în ambele împrejurări[2].

§2. Generalități privind cercetarea la fața locului

2.1. Importanța cercetării la fața locului. Investigarea la fața locului – asupra căreia vom reveni pe larg în partea a II-a – reprezintă unul din actele inițiale de urmărire penală, cu o largă rezonanță în ansamblul preocupărilor consacrate soluționării unei cauze penale, ea presupunând cunoașterea imediată, directă și completă a locului în care s-a comis infrac-

---

[1] **P.L. Kirk**, *Crime investigation, Physical Evidence and the Police Laborathory*, Interscience, New York, 1955, p. 5.

[2] Într-un sens apropiat, **H.G. Wells**, *Forensic sciences*, Ed. Sweet Maowell, Ltd. Londra, 1969, p. 3.

BCU CLUJ / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

ţiunea, sau acolo unde au fost descoperite urmele sau consecinţele acesteia[1]. Semnificaţia unei asemenea investigaţii este învederată de art. 192 NCPP, potrivit căruia: cercetarea la faţa locului se dispune de către organul de urmărire penală, iar în cursul judecăţii de către instanţa de judecată, atunci când este necesară constatarea directă în scopul determinării sau clarificării unor împrejurări de fapt ce prezintă importanţă pentru stabilirea adevărului, precum şi ori de câte ori există suspiciuni cu privire la decesul unei persoane.

Locul săvârşirii unei fapte este *cel mai bogat în urme* sau *date* referitoare la actul infracţional şi la autorul acestuia. Aşa se poate explica de ce cercetarea la faţa locului serveşte nu numai la descoperirea urmelor, sau la surprinderea acelor împrejurări de natură să conducă la demascarea infractorului, ci şi la cunoaşterea nemijlocită de către procuror, apărător şi instanţa de judecată a locului respectiv[2] .

Din perspectiva investigaţiilor criminalistice, cercetarea la faţa locului parcurge două faze principale: *statică* şi *dinamică*, fiecăreia fiindu-i caracteristice anumite obiective. Firesţe, cercetarea propriu-zisă la faţa locului este, însă, anticipată de acţiuni premergătoare sau măsuri preliminare, având aceeaşi importanţă.

2.2. Acţiuni premergătoare cercetării la faţa locului. În debutul cercetării la faţa locului se acţionează în direcţia soluţionării unor probleme urgente de care va depinde direct reuşita cercetării ulterioare, cele mai importante fiind următoarele[3]:

a. *Stabilirea locului comiterii infracţiunii* şi punerea lui sub pază, pentru conservarea şi protejarea urmelor de aşa-zisul „val al curioşilor", care poate schimba înfăţişarea locului, distruge urmele faptei, schimba poziţia obiectelor etc.;

b. *Acordarea primului ajutor victimei, înlăturarea pericolelor iminente.* Această măsură este prioritară faţă de alte măsuri preliminare, ea implicând o intervenţie promptă şi, mai ales, calificată;

c. *Fixarea tuturor împrejurărilor care pe parcurs se pot schimba sau modifica.* În funcţie de situaţia concretă, organului de cercetate sau de urmărire penală îi revine o sarcină dificilă, în sensul că trebuie să reţină o multitudine de împrejurări, unele dintre ele trecătoare sau perisabile (temperatură, miros, caracterul iluminării etc.).

2.3. Cercetarea propriu-zisă. Cercetarea la faţa locului se derulează în două faze importante:

2.3.1. Faza statică. În linii mari, cercetarea la faţa locului debutează cu luarea unor *prime măsuri*, constând în înlăturarea eventualelor pericole, delimitarea locului, constatarea morţii victimei, selecţionarea martorilor asistenţi şi reţinerea persoanelor suspecte, examinarea generală a locului faptei, stabilirea modificărilor intervenite în câmpul infracţional ş.a.

---

[1] **C. Suciu,** *Criminalistica*, Ed. Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1972, p. 503; **I. Anghelescu,** *Consideraţii asupra cercetării locului faptei*, în R.R.D. nr. 11/1973, p. 114-115.

[2] **V. Dongoroz** şi colectivul, *Explicaţii teoretice ale Codului de procedură penală român*, vol. I, Ed. Academiei Române, Bucureşti, 1975, p. 293; **M. Udroiu, G. Bodoroncea, A. Andone-Bontaş, M.B. Bulancea, V.H. Dimitrie Constantinescu, D. Grădinaru, C. Jderu, I. Kuglay, L. Postelnicu, I. Tocan, A.-R. Trandafir (Ilie), C. Meceanu,** *Codul de procedură penală. Comentariu pe articole,* Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2015, p. 564.

[3] **A. Swensson** şi **O. Wendel,** *Descoperirea infracţiunilor. Metode moderne de investigaţie criminală*, Stockholm, 1954, p. 24; **C. Suciu,** *op. cit.*, p. 504-505; **L. Coman, I.R. Constantin,** *Tratat practic de criminalistică*, vol. I, Ed. Ministerului de Interne, Bucureşti, 1976, p. 424- 426.

În aceste momente, pe cât este posibil, nici un obiect nu este atins sau mişcat de la locul său. Se procedează la fixarea poziţiei obiectelor principale, a victimei (dacă este cazul) şi, în general, a întregului ansamblu al locului, în scopul formării unei imagini asupra naturii faptei, momentului şi modului în care s-ar fi putut desfăşura.

Fixarea presupune, în această fază, fotografierea, filmarea sau videofilmarea, ultimul procedeu asigurând o operativitate mai mare în acţiune. Totodată, se execută măsurători pentru stabilirea distanţelor dintre obiectele principale sau dintre acestea şi urmele infracţiunii aşa cum au fost ele găsite în momentul sosirii echipei de cercetare.

2.3.2. Faza dinamică este cea mai complexă etapă a cercetării, ea implicând antrenarea integrală a mijloacelor tehnice aflate la dispoziţia echipei, precum şi participarea tuturor lucrătorilor la efectuarea investigaţiilor. În această etapă este permisă mişcarea sau deplasarea obiectelor pentru a se putea asigura o examinare optimă a lor. Pe lângă căutarea, descoperirea, fixarea şi ridicarea urmelor, microurmelor sau mijloacelor materiale de probă, se execută fotografii de detaliu sau măsurători fotografice la scară.

Tot în această fază se încearcă clarificarea a ceea ce denumim *împrejurări negative*, caracterizate prin *neconcordanţa* dintre starea şi poziţia victimei sau a unor obiecte şi situaţia de fapt, cum ar fi descoperirea unui cadavru care prezintă plăgi tăiate profund, fără ca în jur să existe vreo urmă de sânge. Împrejurările negative pot releva intenţia autorilor unei infracţiuni de a-şi masca fapta sau de a deruta cercetările[1].

Prin complexitatea sa, cercetarea la faţa locului impune folosirea unei game variate de mijloace tehnico-ştiinţifice, la care ne vom referi în continuare.

§3. Trusele criminalistice

3.1. Trusele criminalistice universale. Trusele criminalistice universale dispun de un instrumentar divers, cu ajutorul căruia se pot efectua principalele operaţiuni de cercetare la faţa locului, împărţit în mai multe compartimente, dintre care distingem[2]:

3.1.1. Compartimentul traseologic destinat descoperirii, fixării şi ridicării urmelor de mâini, de picioare, de dinţi, de instrumente de spargere ş.a., din care fac parte: substanţe pulverulente, pensule din păr de veveriţă sau din pene de struţ, pensulă magnetică, pulverizatoare sau spray-uri pentru relevarea urmelor latente, pulverizatorul cu iod, plicuri cu folii adezive pentru transferarea urmelor papilare, sursele de lumină (vizibilă şi ultravioletă), materiale pentru executarea mulajului urmelor de adâncime etc.

3.1.2. Compartimentul pentru executarea măsurătorilor şi marcarea obiectelor principale, precum şi a zonei cercetate, compus din ruletă, bandă metrică, împărţită în segmente de 10 cm, colorate alternativ alb-negru, jetoane numerotate de la 1 la 10, prevăzute cu suporturi de fixare, cretă forestieră.

3.1.3. Compartimentul necesar executării desenelor şi schiţei locului faptei, conţinând riglă gradată, busolă, hârtie milimetrică, hârtie de calc, diverse creioane colorate, şablon tip pentru lucrul pe hartă etc.

---

[1] În acest sens, **C. Suciu**, *op. cit.*, p. 513-514.

[2] **Gh. Paşescu**, în *Tratat practic de criminalistică*, vol. I, *supra cit.*, p. 37-43; **I. Mircea**, *Criminalistica*, Ed. Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1978, p. 12-13 şi ediţia din 1992.

Trusa mai conține *instrumentarul de amprentare a persoanelor și cadavrelor* la fața locului (tușieră, rulou, placă etc.), precum și o serie de *instrumente ajutătoare*, cum ar fi: diamant pentru tăiat geamul, magnet, șurubelnițe, briceag universal, cleşte, patent, ciocan, daltă etc. Acestora li se adaugă eprubete sau containere pentru ambalarea urmelor biologice, urmelor materie, a microurmelor etc. Trusa criminalistică universală mai dispune și de aparatură foto. De regulă, însă, pentru executarea fotografiilor judiciare se folosește o trusă independentă, cu diverse tipuri de obiective, de dispozitive pentru executarea unor fotografii de detaliu de la mică distanță, de filtre, precum și de materiale fotosensibile diverse.

3.2. Trusele criminalistice specializate:

3.2.1. Trusa pentru testarea stupefiantelor, în care se găsesc tuburi cu reactivi ce permit identificarea unor substanțe stupefiante, printre care haşiş, marijuana, L.S.D., substanțe din grupa opiaceelor, amfetaminelor etc.

Testarea se realizează prin introducerea unei cantități din substanța suspectă într-un tub de cauciuc sau plastic ce conține fiola cu reactiv. Prin presarea pereților tubului se sparge fiola, reactivul intrând în reacție cu substanța de identificat. Tipul stupefiantului se determină în funcție de modul de colorare a reactivului.

3.2.2. Trusa pentru marcarea unor obiecte cu substanțe fluorescente sau chimice, în scopul prevenirii sau descoperirii unor infracțiuni. Frecvent, se folosește în descoperirea sustragerilor. De asemenea, poate fi folosită în surprinderea în flagrant și în infracțiuni de genul *luării de mită, șantajului* ș.a. Trusa mai conține, în afara flacoanelor cu substanțe de marcare (aflate sub formă de prafuri, de lichide sau unguente), și instrumente, dintre care amintim pensulele, mojarul de porțelan, pulverizatorul, cilindrul gradat, mănușile chirurgicale, precum și un detector cu radiații ultraviolete.

Depistarea persoanelor care vin în contact cu obiectele marcate se face, fie din cauza aderării prafului fluorescent (pus în evidență numai cu radiații ultraviolete) la mâinile sau îmbrăcămintea persoanei, fie din cauza reacției dintre substanțele chimice și elementele din compoziția transpirației, care determină o colorare specifică a pielii. Substanțele din trusă, îndeosebi cele chimice (ninhidrina, nitratul de argint), dar și cele fluorescente, cum este cazul acidului betaoxinaftolic, reclamă respectarea unor reguli stricte de conservare, transport și manipulare, întrucât conțin o serie de elemente toxice.

3.2.3. Trusa pentru revelarea urmelor papilare latente cu radiație de tip laser, portabilă și astfel concepută încât să asigure atât descoperirea urmelor, cât și fixarea lor fotografică, în condiții de mare acuratețe.

3.2.4. Alte categorii de truse cu destinație specială. În dotarea unităților Ministerului de Interne se mai găsesc truse destinate cercetării *accidentelor de circulație*, cercetării *exploziilor* și *incendiilor*, inclusiv truse pentru *examinarea cadavrelor neidentificate*, truse pentru cercetarea falsurilor în înscrisuri etc.

§4. Laboratoarele criminalistice mobile

Pentru efectuarea unor investigații complete la fața locului, mai ales în cazul unor infracțiuni cu pericol social ridicat, este nevoie de o gamă mai largă de mijloace tehnice criminalistice. Unitățile de poliție și ale parchetului au la dispoziție laboratoare criminalistice mobile, instalate pe autovehicule de diverse tipuri. În ipoteza necesității efectuării unor

cercetări în locuri greu accesibile (munţi, păduri, lacuri, în porturi sau în raza acestora etc.), laboratoarele criminalistice mobile pot fi instalate pe elicoptere, nave ori şalupe.

Laboratoarele mobile dispun de principalele truse criminalistice universale şi specializate, completate cu mijloace suplimentare cum ar fi, de exemplu, cele necesare descoperirii şi ridicării microurmelor, descoperirii urmelor latente de picioare pe covoare, materiale pluşate, linoleum, executării de mulaje mai dificile, ca şi refacerii inscripţiilor ştanţate pe obiecte metalice ce au fost înlăturate prin răzuire.

De asemenea, există instrumente optice de examinare de genul microscoapelor simple sau stereomicroscoapelor. Lor li se adaugă diverşi reactivi şi instrumentar pentru analiza orientativă a urmelor biologice. Compartimentul foto dispune de o gamă foarte largă de mijloace pentru executarea de fotografii în condiţii de noapte, inclusiv în radiaţii invizibile - ultraviolete şi infraroşii. Pot fi efectuate, totodată, lucrările strict necesare de laborator, printre care şi developarea materialului fotosensibil.

Pentru consemnarea rezultatelor cercetării sau a altor acte procedurale efectuate la faţa locului, cum ar fi luarea declaraţiilor martorilor, victimei, ori persoanelor suspecte, se foloseşte aparatură de filmat, precum şi de *înregistrare videomagnetică*. În ultimul timp sunt folosite cu rezultate foarte bune înregistrările videomagnetice, atât pentru fixarea situaţiei întâlnite la locul faptei, cât şi în luarea declaraţiilor, existând posibilitatea verificării pe loc a calităţii înregistrării.

Identificarea persoanelor după semnalmentele exterioare poate fi efectuată cu mijloace tehnice de tipul „Foto-identi-kit"-ului, „Identi-kit-ului" sau „Mimicompozitor"-ului. La acestea se adaugă trusa specială de identificare a cadavrelor necunoscute.

Un compartiment important este cel al *aparaturii de detecţie*. El cuprinde *detectoare de metale* cu câmp electric, detectoare cu radiaţii röentgen, detectoare pentru *descoperirea cadavrelor* ascunse sau îngropate. Precizăm că detectoarele de cadavre funcţionează pe principiul reacţiei dintre gazele de putrefacţie (hidrogenul sulfurat) şi un reactiv impregnat într-o hârtie de filtru.

Printre alte categorii de detectoare, amintim detectoarele de materiale radioactive de tipul radiodozimetrelor, detectoarele de substanţe explozibile şi detectoarele cu radiaţii invizibile (ultraviolete şi infraroşii)[1].

Posibilităţile de detecţie a stupefiantelor sau materialelor explozive sunt astăzi lărgite prin folosirea unei aparaturi de radiografiere neutronică. Laboratoarele criminalistice mobile mai conţin şi echipamente adecvate pentru intervenţii operative, începând cu cele de prim-ajutor şi terminând cu cele de asigurare a ordinii. Totodată, există şi echipament special de protecţie, măşti de gaze, costume de scafandru autonom etc.

Secţiunea a II-a
Laboratoarele criminalistice; principalele tehnici şi metode de investigare

§1. Metode de examinare microscopică

1.1. Examinarea optică. Marea majoritate a investigaţiilor criminalistice de laborator impun folosirea de metode sau mijloace tehnico-ştiinţifice necesare atât vizualizării sau revelării unor detalii caracteristice, pe baza cărora se poate desfăşura procesul de identificare a

[1] **Iosif Goldhar**, *Tratat practic de criminalistică, supra cit.*, p. 106-109.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

persoanelor şi obiectelor, cât şi efectuării determinărilor calitative şi cantitative. În examinarea multor categorii de urme şi microurme, a diverselor mijloace materiale de probă purtătoare de elemente caracteristice de identificare, este necesar să se apeleze la instrumente optice sau electronice de examinare.

Cu atât mai mult investigaţia ştiinţifică reclamă utilizarea acestor procedee, cu cât caracteristicile de identificare ori dimensiunile urmelor sub formă de resturi de obiecte sau diverse materii sunt foarte fine, ajungând de la zecimi până la miimi de milimetru.

Se ştie că sub 1 mm acuitatea vizuală a ochiului se reduce considerabil, în cel mai bun caz ea nedepăşind 1/10 mm[1]. Potrivit calculelor efectuate până în prezent, în cazul vederii monoculare *puterea de separare* sau *de rezoluţie* a ochiului nostru este de cca. 0,075 mm, iar în ipoteza vederii binoculare, nu mai pot fi percepute spaţial obiecte sau detalii situate la un interval mai mic de 0,1 mm^2. Din această cauză este firesc să se apeleze la instrumente care să facă vizibile caracteristicile existente dincolo de limitele menţionate.

1.1.1. Lupa. Lupa este cel mai simplu instrument optic de mărit care nu trebuie să lipsească din nici o trusă sau laborator de criminalistică. Ea este folosită curent pentru descoperirea urmelor la faţa locului, precum şi în examinarea iniţială a mijloacelor materiale de probă (diverse obiecte sau instrumente, înscrisuri falsificate etc.). Principalele categorii de lupe utilizate în criminalistică sunt: *lupele simple*, formate dintr-o singură lentilă convergentă şi *lupele compuse*, alcătuite dintr-un sistem convergent de lentile.

Puterea de mărire a lupelor se măsoară în *dioptrii*, ea fiind invers proporţională cu distanţa focală[3]. De regulă, puterea de mărire - denumită în termeni de specialitate şi *grosisment* - ajunge, în cazul lupelor, la 40x. Grosismentul reprezintă raportul dintre unghiul sub care obiectul se vede prin intermediul instrumentului optic de mărit şi unghiul sub care se vede cu ochiul liber. El depinde şi de distanţa de la care se priveşte, de aceea nu trebuie să se confunde întotdeauna puterea de mărire propriu-zisă cu grosismentul.

Pe lângă lupele clasice, în examinările criminalistice se folosesc şi alte categorii de lupe, unele dintre ele special concepute pentru necesităţile acestor laboratoare. De exemplu, în examinările dactiloscopice sunt întrebuinţate *lupe cu piedestal*. De asemenea, se folosesc lupe de măsurat, lupe cu dispozitiv propriu de iluminare sau lupe binoculare care se fixează pe cap, lăsând mâinile libere pentru executarea celorlalte operaţii necesare examinării.

1.1.2. Microscopul optic. Microscopul este un instrument optic, de cercetare, fără de care nu poate fi concepută examinarea urmelor şi nici desfăşurarea procesului de identificare. Întrucât metodele de examinare optică diferă atât după scopul cercetării criminalistice, cât şi după însăşi natura obiectului de investigat, nu este lipsit de interes să fie cunoscute principalele părţi componente ale microscopului. Cu atât mai mult trebuie cunoscute aceste noţiuni generale de către organele judiciare, cu cât ele sunt chemate *să interpreteze rezultatele constatărilor sau expertizelor criminalistice.*

Din punct de vedere constructiv, microscoapele se compun din două părţi principale: *partea optică* şi *partea mecanică*, cărora li se adaugă diverse accesorii, printre cele mai importante fiind dispozitivele de iluminare şi de microfotografiere.

---

[1] **Ch. Sannie**, *La recherche scientifique du criminel*, Paris, 1954, p. 95; **N.M. Ziuskin** şi **B. Kiricinsky**, *Metode fotografice şi fizice de examinare a corpurilor delicte*, Ed. de Stat pentru Literatură Juridică, Moscova, 1962 (trad. în lb. română), p. 222.

[2] **P. Dodoc**, *Calculul şi construcţia aparatelor optice*, Ed. Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1983, p. 43-45.

[3] **A. Novac**, *Curs de fizică generală – Optică*, T.U.B., 1971, p. 45-46; **P. Dodoc**, *supra cit.*, p. 43-45.

1.1.2.1. Partea optică a microscopului este formată dintr-un *obiectiv* şi un *ocular*. Fiecare dintre ele se defineşte prin anumite caracteristici optice de care se ţine seama în stabilirea modalităţilor de examinare. De exemplu, *caracteristicile obiectivului* microscopului sunt următoarele[1]:

- *grosismentul*, sau puterea de mărire a obiectivului care poate ajunge la 120x, fiind indicat pe acesta (l0x, 25x etc.);
- *apertura*, respectiv unghiul maxim sub care razele de lumină pătrund în obiectiv;
- *puterea de rezoluţie*, care exprimă capacitatea de distingere a unui număr cât mai mare de detalii (rezoluţie), indicată printr-un număr zecimal (0,15; 0,30 etc.);
- *claritatea*, ea fiind direct proporţională cu luminozitatea obiectivului etc.

În alegerea obiectivelor pentru efectuarea examinării, se ţine seama de caracteristicile acestora, care trebuie raportate la natura şi dimensiunile detaliilor caracteristice de identificare. De pildă, în majoritatea investigaţiilor cu caracter traseologic, nu se recurge la obiective cu grosismente mari, care, deşi au capacitatea de separare a unor detalii foarte fine, prezintă dezavantajul unui câmp de observaţie redus, la aceasta adăugându-se şi claritatea mică în profunzime. Iată de ce, în situaţiile normale, experţii folosesc obiective cu putere de mărire mică sau medie, în combinaţie cu oculare având puterea de mărire superioară. Raportat la cele de mai sus, trebuie să subliniem că ocularul microscopului are numai rolul de a mări imaginea aparentă (aparentă în sens fizico-optic) dată de obiectiv.

Trebuie reţinut că *grosismentul general* al microscopului este reprezentat de produsul puterilor de mărire ale obiectivului şi ocularului. De pildă, în ipoteza folosirii unui obiectiv cu putere de mărire de 25x combinat cu un ocular a cărui capacitate de mărire este de 20x, grosismentul microscopului va fi de 500. Grosismentul microscoapelor optice nu depăşeşte 2000x, grad de mărire la care experţii apelează numai în investigaţii biocriminalistice sau ale unor tipuri de microurme de natură organică.

1.1.2.2. Partea mecanică a microscopului se compune din tubul mecanic care susţine ocularul, revolverul în care se montează obiectivele, un stativ şi o masă cu dispozitive de deplasare grosiere, talpa de susţinere a microscopului ş.a.

În construcţia microscoapelor moderne, aşa cum sunt ele folosite şi în laboratoarele criminalistice, întâlnim o multitudine de accesorii pentru examinări complexe, asupra cărora nu ne oprim.

1.1.2.3. Sistemele de iluminare în microscopia optică îşi au, de asemenea, importanţa lor specifică atât în cercetarea propriu-zisă, cât şi în efectuarea de microfotografii. Astfel, pentru iluminare se folosesc trei sisteme principale: iluminarea laterală sau incidentă, iluminarea prin obiectivul microscopului şi, în fine, prin lumina transmisă. Trebuie menţionat că, pe lângă radiaţia vizibilă, se apelează atât la radiaţiile infraroşii, cât şi la cele ultraviolete.

Un rol important în iluminarea câmpului de observat îl au *condensoarele* şi *diafragmele* surselor de iluminare, care, în linii mari, trebuie să asigure o intensitate constantă a luminii, egală cu suprafaţa câmpului microscopului.

1.1.3. Metode curente de cercetare în microscopie. Dintre principalele modalităţi de cercetare în microscopie, inclusiv în examinările microscopice criminalistice, amintim următoarele:

a. *Vizualizarea în câmp luminos* a obiectelor opace şi transparente, destinată cercetărilor traseologice, ale urmelor biologice, ale altor urme de natură organică sau anorganică ş.a.;

[1] **P. Dodoc**, *supra cit.*, p. 458-459, indică următoarele caracteristici generale, comune tuturor aparatelor optice: distanţa focală, deschiderea relativă, numărul de deschidere, apertura, claritatea, măririle optice, puterea, grosismentul, câmpul, rezoluţia, contrastul, periscopicitatea, puterea stereoscopică sau plasticitatea.

b. *Vizualizarea în câmp întunecat*, mai ales pentru observarea bacteriilor vii ori celulelor care nu pot fi colorate, necesară, de pildă, identificării naturii sau zonei din care pot proveni anumite urme biologice;

c. *Ultramicroscopia*, prin care pot fi depistate substanțe în stare coloidală (vezi cercetarea resturilor de sol sau praf de dimensiuni foarte fine. De subliniat că prin ultramicroscopie se depistează numai existența obiectului, nu și imaginea lui;

d. *Contrastul de fază*, metodă folosită în cercetarea micropreparatelor fără structură, care se cercetează *in vitro*, cum sunt unele urme de natură organică;

e. *Polarizarea*, metodă întâlnită în examinarea unor substanțe optice active, care au deci proprietatea să rotească planul de polarizare a luminii, de tipul celor care conțin nicotină, zaharuri, unele elemente de natură toxică etc.

Dintre metodele microscopice de cercetare amintim microinterferometria, contrastul de interferență, contrastul de interferență diferențial, fluorescența (asupra căreia vom reveni), contrastul de fază și fluorescență.

1.1.4. Tipuri de microscoape optice folosite în laboratoarele criminalistice

1.1.4.1. Stereomicroscopul. Alături de microscopul clasic de cercetare, stereomicroscopul are o largă utilizate în examinarea optică a mijloacelor materiale de probă, el permițând examinarea în relief a suprafeței obiectului. Frecvent, cu acesta se efectuează examinarea inițială a obiectului, pentru sesizarea caracteristicilor de bază și determinarea modului de cercetare ulterioară.

Sistemul optic al stereomicroscopului se compune din două obiective și două oculare, perceperea imaginii făcându-se din două unghiuri diferite, egale cu paralaxa stereoscopică a ochilor.

Deși puterea de mărire a stereomicroscopului este mai mică decât a microscopului clasic, pentru criminalistică el prezintă nu numai avantajul examinării în relief, dar și posibilitatea cercetării unei suprafețe mai întinse, de la o distanță mult mai mare decât aceea a microscopului simplu și cu o accentuată claritate în profunzime.

1.1.4.2. Microscopul comparator. Microscopul comparator, a cărui paternitate aparține în principal criminaliștilor, are sistemul optic alcătuit din două obiective și un singur ocular, împărțit în două câmpuri. Imaginile celor două obiecte de comparat, obținute prin intermediul obiectivelor, sunt alăturate printr-un sistem de prisme în ocularul microscopului, compararea realizându-se prin stabilirea continuității liniare.

Pentru exactitatea cercetărilor, dat fiind gradul sporit de complexitate al acestui instrument optic, se impune respectarea cu strictețe a câtorva reguli importante, ce trebuie cunoscute nu numai de specialiști, dar și de cei chemați să valorifice rezultatele obținute cu ajutorul microscopului comparator.

Este necesar ca cele două obiective să aibă *caracteristici identice*; obiectele cercetate sunt așezate în *aceeași poziție*; iluminarea se realizează cu *surse de lumină de același tip* și având o intensitate egală[1]. Inițial, acest sistem a fost folosit în domeniul balisticii judiciare pentru compararea proiectilelor sau tuburilor găsite la fața locului cu cele trase experimental, în vederea identificării armei cu care s-a săvârșit infracțiunea.

În prezent, microscopul comparator este întrebuințat într-o gamă mult mai variată de cercetări, nu numai din domeniul traseologiei, dar și în cercetarea unor urme materiale cum ar fi firul de păr, resturile de îmbrăcăminte ș.a.

---

[1] În acest sens, a se vedea **P. Kirk**, *Crime investigation, supra cit.*, p. 643; **C. Suciu**, *op. cit.*, p. 165-168.

1.1.4.3. Microscopul de polarizare. Microscopul de polarizare oferă posibilităţi de cercetare mai largi, servind nu numai la observarea obiectelor dar chiar la efectuarea unor determinări calitative de elemente aflate în compoziţia unor corpuri aparent omogene sau asemănătoare[1]. Astfel, el este întâlnit la examinarea trăsăturilor de cerneală şi creion, a hârtiei, a fibrelor textile, a firului de păr, a urmelor sub forma resturilor de materiale, a microurmelor ş.a.[2].

Sistemul optic al microscopului de polarizare conţine, pe lângă obiectiv şi ocular, două dispozitive denumite polarizator şi analizor, între care se va aşeza obiectul de cercetat.

Pe scurt, procesul de examinare se desfăşoară în felul următor: raza de lumină polarizată de primul dispozitiv va străbate sau va fi reflectată de obiectul studiat, care, dacă are proprietatea de a roti planul de polarizare a luminii, va determina modificări ale nuanţelor şi intensităţii luminii. Pentru a se reveni la calitatea iniţială a luminii din ocular, se roteşte al doilea dispozitiv (analizorul) cu un anumit număr de grade, caracteristic fiecărei substanţe optice active în parte.

1.1.4.4. Alte tipuri de microscoape optice. Pe lângă microscoapele optice universale de cercetare, stereomicroscoapele şi microscoapele de comparare, în laboratoarele de criminalistică mai sunt întrebuinţate şi alte tipuri de aparate, dintre care menţionăm:

- Microscoapele de cercetare în *radiaţii invizibile ultraviolete şi infraroşii*, destinate în special examinării falsurilor în înscrisuri, a urmelor suplimentate ale tragerilor cu armele de foc, precum şi a unor categorii de urme biologice.
- Microscoapele pentru *măsurarea dimensiunilor liniare sau a valorilor unghiulare*, care nu se deosebesc principial de microscoapele universale, dar dispun de accesorii necesare efectuării cercetării metrologice. De exemplu, cu un astfel de microscop pot fi măsurate caracteristicile ghinturilor unei arme, după urmele lăsate pe proiectile.
- Microscoapele pentru *controlul rugozităţii suprafeţelor*. Acest instrument îşi găseşte aplicaţii în criminalistică la cercetarea microreliefului obiectelor purtătoare de urme, ale instrumentelor de spargere. Capacitatea de mărire a acestor instrumente este suficient de mare pentru a se putea releva detalii sau denivelări de ordinul milimicronilor[3].

1.2. Microscoapele electronice. Aprofundarea investigaţiilor destinate relevării unor detalii sau elemente caracteristice deosebit de fine, practic invizibile prin microscopia optică, a făcut necesară introducerea şi în criminalistică a tehnicilor moderne de vizualizare, de tipul microscoapelor electronice.

În linii mari, microscopul electronic are o construcţie analoagă microscopului optic, în locul razelor de lumină el folosind un fascicul de electroni. Părţile sale principale sunt: *sursa de electroni* (tunul electronic), lentilele electronice (electromagnetice sau electrostatice), *lentile condensor* şi *obiectiv*, precum şi *ecranul fluorescent de observare*[4].

Capacitatea de mărire a microscoapelor electronice depăşeşte cu mult pe cea a microscoapelor optice. Astfel, dacă la microscopul optic *puterea de mărire* liniară nu

---

[1] Microscopul de polarizare foloseşte în locul luminii naturale, care oscilează într-o infinitate de planuri perpendiculare pe direcţia de propagare, o rază de lumină care, după trecerea printr-un cristal numit nicol, va oscila într-un singur plan.

[2] **N.M. Ziuskin şi B.P. Kiricinski**, *op. cit.*, p. 223-227.

[3] **C. Suciu**, *op. cit.*, p. 168-170; în literatura de specialitate se susţine că microscopul pentru controlul rugozităţii suprafeţelor are capacitatea de a releva denivelări cuprinse între 0,8 şi 320 nm.

[4] **F. Vasiliu şi D. Bojin**, *Microscopie electronică*, Ed.Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1985, p. 36-37.

depăşeşte 2000x, la cele electronice aceasta este superioară cifrei de 200.000x. De altfel, şi în privinţa puterii de rezoluţie a microscoapelor electronice se apreciază că este de 100.000 ori mai mare decât a celor optice.

Frecvent, microscopul electronic îşi găseşte aplicaţii în examinările criminalistice ale unor urme materiale (praf, sol), urme biologice, urme suplimentare ale tragerii cu arma de foc, şi ale altor categorii de microurme[1]. Modalităţile de examinare diferă în funcţie de tipurile de microscoape electronice, acestea putând fi, de exemplu, microscoape electronice prin transmisie, microscoape electronice cu baleiaj, microscoape electronice de emisie, prin reflexie, tip oglindă şi ionice, Dintre acestea, în cercetările criminalistice de laborator cel mai adesea sunt folosite primele două tipuri de microscoape. Astfel:

1.2.1. Microscopul electronic prin transmisie. Microscoapele din această categorie permit vizualizarea structurilor interne, prin intermediul electronilor transmişi prin structuri subţiri ale probelor. Avantajele prezentate de acest tip de microscopie constau în[2]:

- Posibilitatea vizualizării structurii interne a probelor examinate.
- Capacitatea de rezoluţie, care este de ordinul distanţelor interatomice ($1,4\text{-}3,10^{10}$ mm).
- Posibilităţile mari de evaluare şi identificare a elementelor de structură sau a morfologiei microparticulelor.
- Puterea de mărire, ce depăşeşte 100.000x.

1.2.2. Microscopul electronic cu baleiaj („scanning"). Este o tehnică socotită complementară microscopiei electronice prin transmisie, care s-a dovedit, în ultimul timp, deosebit de valoroasă în investigaţiile criminalistice de laborator. În expertiza unor *urme fiziologice* (spermă, salivă), a *firului de păr*, precum şi a *urmelor de afumare*, tipice tragerilor cu armele de foc, se pare că ea va deveni de neînlocuit[3].

Microscopul electronic cu baleiaj (M.E.B.) permite obţinerea unor imagini ale topografiei, precum şi ale compoziţiei unor probe masive, care nu sunt penetrate de fasciculul electronic. Imaginea la acest tip de microscop se obţine prin intermediul unui fascicul foarte fin de electroni (denumit şi „sondă electronică") care mătură (baleiază) suprafaţa urmei cercetate.

Principalele avantaje ale M.E.B., în comparaţie cu cele ale microscopiei electronice prin transmisie, sunt următoarele:

a. Posibilitatea investigării unor *probe masive*, fără o pregătire tehnică specială şi fără *distrugere termică* deosebită, chiar în ipoteza probelor biologice;

b. *Claritatea mare în profunzime* (cca 0,8 mm), conjugată cu posibilitatea realizării unei imagini aparent spaţiale;

c. *Gama puterii de mărire este foarte mare*, ea putând varia între 20x şi 50.000x, iar în situaţii speciale să depăşească 100.000x, fără ca aceste grosismente să afecteze calitatea imaginii.

---

[1] **Ch. Sannie**, *La recherche scientifiée du criminel, supra cit.*, p. 99-100; **M. Dobrilă**, *Posibilităţi de utilizare a microscopiei electronice în studiul microurmelor materie, supra cit.*, p. 169-170.

[2] În acest sens, **F. Vasiliu** şi **D. Bojin**, *op. cit.*, p. 87-88.

[3] **S. Seta**, *Identification judiciaire des taches de fluides corporels par microscopie à balayage électronique et microanalyse par energie dispersive des rayons X*, în R.I.P.C., nr. 307/1977, p. 119.

Posibilităţile deosebite oferă *corelarea cercetării microscopice cu baleiaj cu microanaliza de radiaţii röentgen* - asupra căreia vom reveni - ceea ce deschide calea unor identificări ori determinări de ordin calitativ, de neconceput până acum câţiva ani. De exemplu, la stabilirea faptului dacă o persoană a tras cu certitudine cu o armă de foc, vechiul test cu parafină nu este absolut relevant din acest punct de vedere.

Perfecţionările aduse în ultimii ani microscopiei electronice deschid căi nebănuite, uneori spectaculoase, inclusiv în investigaţiile criminalistice de laborator ale unor categorii de urme, astfel încât să se ajungă la noi posibilităţi de identificare a persoanelor şi obiectelor, de neimaginat în urmă cu 10 ani[1]. De pildă, posibilitatea studierii atomilor din structurile foarte fine, ceea ce reprezintă mai mult decât un simplu examen calitativ, va face din cercetarea categoriilor de urme submicroscopice, imposibil de evitat de către infractori, un instrument de o eficacitate excepţională în combaterea faptelor antisociale.

§2. Metode de analiză spectrală

2.1. Noţiuni introductive. Investigarea criminalistică de laborator reclamă frecvente examinări destinate determinării calitative şi cantitative a elementelor chimice ce intră în compoziţia unor probe materiale sau urme de diverse materii, descoperite în câmpul infracţional, în vederea identificării ori stabilirii provenienţei lor.

La acestea se adaugă expertize de genul celor privind cercetarea înscrisurilor, a armelor de foc şi urmelor lor, a substanţelor toxice etc., ceea ce face necesară apelarea la metode ştiinţifice de investigare, cu un înalt grad de precizie şi sensibilitate, dintre care un loc distinct îl ocupă metodele de analiză spectrală.

Menţionăm că *la baza respectivelor metode stă raportul existent între materie şi radiaţie*, în sensul că radiaţia electromagnetică, fie emisă, fie absorbită de către un corp sau element, este specifică fiecărui tip de moleculă sau atom, caracteristicile acestora rezultând din lungimea de undă a radiaţiei, a numărului, intensităţii şi grupajului liniilor spectrale[2].

Radiaţiile electromagnetice folosite în analizele spectrale cuprind o gamă foarte largă, în care intră atât radiaţiile spectrului vizibil, cât şi cele invizibile: radiaţiile X, ultravioletele şi cele infraroşii.

Raportat la modul de obţinere a spectrului, instrumentele de analiză se împart, în principal, în aparate *spectrale cu prismă* şi aparate *spectrale cu reţea*. Primele se bazează pe fenomenul de dispersie a luminii, iar celelalte pe dispersia de către o reţea de difracţie[3].

Pe lângă dispozitivul de obţinere a spectrului, aparatul spectral mai are următoarele părţi componente mai importante: *o sursă de lumină* (cum sunt arcul electric sau diverse tuburi incandescente) şi *un dispozitiv de observare sau înregistrare a spectrului.*

După modalităţile de înregistrare a rezultatelor analizei, aparatele spectrale se împart în *spectrografe*, la care spectrul este înregistrat pe un material fotosensibil, în *spectroscoape*, în

---

[1] De exemplu, noile *microscoape electronice* permit o corelare a cercetării de mare fineţe a detaliilor microscopice cu compoziţia chimică a probei. Sau ultimele tipuri *de microscoape electronice prin transmisie cu baleiaj* au o putere de rezoluţie de $0{,}5 \cdot 10^{9}$ (0,5 nanometri). De asemenea, microscopia electronică de înaltă rezoluţie a permis să se ajungă la capacităţi de rezoluţie apropiate de 1A (10^{-10}), ceea ce permite să se distingă moleculele organice complexe, imagine obţinută pentru prima oară în 1977 la Universitatea Kyoto din Japonia de către prof. N. Uyeda (apud. F. Vasiliu şi D. Bojin, p. 116-117).

[2] **Ath.Trutia**, *Spectroscopie optică aplicată*, TUB, 1976, p. 5, inclusiv ediţiile ulterioare.

[3] *Idem.*

care observarea se face cu ochiul liber şi *spectrometre*, acestea permiţând şi măsurarea intensităţii liniilor spectrale.

Avantajele analizelor spectrale, în diversele lor variante, aşa cum se folosesc în cercetările criminalistice, sunt multiple. În esenţă, trebuie reţinute următoarele:

a. Analiza spectrochimică se caracterizează prin precizie, sensibilitate şi rapiditate.

b. Pentru efectuarea ei nu sunt necesare cantităţi mari de substanţă, uneori fiind suficiente cantităţi infime, de genul celor întâlnite în microurme.

c. Analiza spectrală este indispensabilă în numeroase domenii ale criminalisticii, cum ar fi cercetarea *urmelor-materie* (organică sau anorganică) sau a resturilor de materiale întâlnite, spre pildă, în *incendii, accidente de circulaţie*, în cercetarea *urmelor tragerilor cu armele de foc, a falsurilor*, etc.[1].

2.2. Analiza spectrală prin emisie. Analiza spectrală prin emisie se efectuează prin excitarea mostrei în flacără, în arc electric sau în scânteie, ultima având cea mai înaltă temperatură de excitaţie (cca. 10.000° C) şi este destinată atât determinărilor calitative cât şi celor cantitative. În funcţie de temperatura sursei şi de nivelul de excitare, spectrele se pot manifesta în diverse domenii ale radiaţiei electromagnetice, începând cu infraroşul şi terminând cu ultravioletul[2].

2.2.1. Determinările calitative presupun identificarea unuia sau mai multor elemente chimice aflate în amestec, pe baza spectrelor atomice sau ionice apărute sub forma unor linii distincte, emise la temperaturi care determină disocierea combinaţiilor chimice ale elementelor din mostra cercetată. Natura elementului este stabilită cu ajutorul liniilor spectrale celor mai intense, mai persistente, aşa-numitele *linii ultime*[3].

2.2.2. Determinările cantitative sunt destinate stabilirii concentraţiei unui element dintr-o probă, în funcţie de intensitatea radiaţiei spectrale emise de atomii lui.

Observarea sau înregistrarea spectrelor se face atât cu ochiul liber (limitat, fireşte, numai la radiaţia vizibilă), cât şi cu mai multe tipuri de receptori, cum sunt, de exemplu, peliculele fotografice, fotoelementele, celulele fotoelectrice etc.

Privitor la analiza spectrală prin emisie, faţă de avantajele pe care le prezintă, trebuie să atragem atenţia şi asupra unui anumit neajuns, constând în faptul că această metodă are un *caracter distructiv*. De aceea, organele judiciare care dispun expertize ce urmează să fie efectuate asupra unor urme-materie, aflate în cantitate mică, prin metode analitice de genul expertizei spectrale, trebuie să atragă atenţia expertului să nu apeleze la o asemenea metodă decât dacă nu are altă posibilitate de investigare ştiinţifică.

2.3. Analiza spectrală prin absorbţie. Analiza spectrală prin absorbţie este o metodă caracterizată printr-un înalt grad de sensibilitate, deseori superior analizei spectrale prin

---

[1] În acest sens, **H.G.Wells**, *Ştiinţa judiciară*, *supra cit.*, p. 90; **Ch.Sannie**, *La recherche scientifique du criminel*, p. 130 şi urm.; **C.Suciu**, *op. cit.*, p. 150; **P.Kirk**, *op. cit.*, p. 114 şi urm.; **P.F.Ceccaldi**, *La criminalistique*, *supra cit.*, p. 24.; **N.M.Ziuskin** şi **B.P.Kiricinski**, *Metode fotografice şi fizice de cercetare a corpurilor delicte*, *supra cit.*, p. 253; **C.O'Hara**, *Principii de bază ale cercetărilor penale*, ed. de C.C.Thomas, Illinois, S.U.A., 1976, p. 823 şi urm. etc.

[2] **K.Ladislau**, *Analiza fizico-chimică*, Ed. Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1979, p. 243 şi urm.; **C.Suciu**, *op. cit.*, p. 154 şi urm.

[3] **Ath. Trutia**, *supra cit.*, p. 42-44; **K. Ladislau**, *op. cit.*, p. 245-246. Liniile ultime sunt rezultatul revenirii atomului de la nivelul de excitaţie la nivelul fundamental.

emisie şi indispensabilă în analiza lichidelor (organice sau anorganice), a corpurilor amorfe, a cristalelor sau a unor probe ce conţin peste trei elemente chimice care se manifestă în aceeaşi regiune a spectrului.

Identificarea elementelor chimice cu ajutorul acestei metode constă, în esenţă, în analiza efectului produs de trecerea unui fascicul de radiaţii prin mostra cercetată (aflată în stare lichidă sau gazoasă) fiecare element reţinând o parte de o anumită lungime de undă care îi este caracteristică. De remarcat corespondenţa dintre poziţia liniilor spectrale de absorbţie şi a celor de emisie[1].

Şi în legătură cu această metodă de analiză dorim să atragem atenţia asupra *posibilităţii producerii unor erori în analiză*, a căror sursă o constituie aparatura sau procesele fizico-chimice ce au loc în probe[2].

2.4. Variante ale analizei spectrale de absorbţie. În analizele criminalistice de laborator, alături de spectroscopia prin absorbţie în radiaţii vizibile sau ultraviolete, se folosesc şi alte variante ale acestei metode. Printre cele mai moderne şi mai adecvate scopurilor urmărite de organele judiciare se numără:

2.4.1. Spectrofotometria în radiaţii infraroşii, ca reprezentând o metodă cu posibilităţi largi de investigare ştiinţifică şi, în prezent, aproape de neînlocuit în analiza aşa-numitelor *urme-materie*, de tipul urmelor de produse petroliere sau lubrifianţi, a cosmeticelor, vopselelor şi substanţelor dizolvante, adezivilor, cauciucurilor etc.[3]. Subliniem că un domeniu important de analiză pe baza spectrofotometriei în infraroşu este şi cel al examinării substanţelor sau *produselor toxice*, *stupefiantelor* ş.a.

2.4.2. Spectrometria de masă este o metodă analitică modernă de analiză structurală. Pentru efectuarea acestui gen de examinare, de mare fineţe, este necesară, în prealabil, o fracţionare sau preseparare a urmelor-materie prin cromatografie pe coloană, sau în strat subţire.

Prin spectrometria de masă pot fi identificaţi compuşi de *natură toxicologică*, compararea spectrelor putându-se realiza pe cale computerizată. De asemenea, pot fi analizate *urme biologice*, stabilindu-se prezenţa în ele a unor *produse tranchilizante*. Analiza este utilă şi în cazul urmelor de incendiu sau a produselor petroliere, cu condiţia ca ele să nu fie contaminate chimic[4].

2.4.3. Spectroscopia de absorbţie atomică este, la rândul ei, una dintre cele mai noi şi mai valoroase metode de spectroscopie calitativă şi cantitativă. Metoda - deşi nu se deosebeşte principial de metodele amintite anterior, în care curba specifică de absorbţie era măsurată cu un fascicul relativ monocromatic - are drept modalitate esenţială de investigare tehnică un fascicul de o mare puritate spectrală, obţinut cu un monocromator caracterizat printr-o deosebită putere de rezoluţie[5].

---

[1] **C. Suciu**, *op. cit.*, p. 145.

[2] În acest sens, **Ath. Trutia**, *op. cit.*, p. 121-130, menţionează erorile de aparat (puritatea spectrului, viteze de înregistrare) sau erori datorate proceselor care au loc în probe (concentrarea soluţiilor, temperatura, precipitarea, *pH*-ul etc.).

[3] **H.G. Wells**, *op. cit.*, p. 86; **P. Kirk**, *op. cit.*, p. 625-626; **Ath. Trutia**, *op. cit.*, p. 131-132; **O. Savin** şi **I. Geambaşu**, *Tratat practic de criminalistică*, vol. III, Ed. Ministerului de Interne, Bucureşti, 1980, în cap. I, II şi III din partea a II-a.

[4] **I.S. Florescu**, *Identificarea autorilor şi probarea vinovăţiei prin expertize chimice*, în R.C., nr. 2/2000, p. 24.

[5] **Ath. Trutia**, *op. cit.*, p. 133. Puterea de rezoluţie a monocromatoarelor folosite în absorbţia atomică este de cca. 25 de ori mai mare decât a celor din spectrofotometria obişnuită.

În criminalistică, spectroscopia de absorbție atomică își găsește aplicabilitatea în expertiza urmelor *de vopsea, de metale, de textile și de sol*[1].

2.5. Alte metode de analiză spectrală. Gama metodelor de analiză spectrală este astăzi foarte diversă, alături de metodele menționate mai sus, de metodele spectroscopiei de difuzie, aflându-se și altele, deosebit de valoroase pentru investigațiile criminalistice de laborator. Dintre acestea, dorim să menționăm pe acelea care reprezintă tehnici de vârf ale analizei spectrale și care au lărgit posibilitățile de examinare a urmelor materie.

2.5.1. Spectroscopia în raze X, în care un loc particular *îl deține difracția în radiații X*, este folosită cu succes la identificarea și studiul substanțelor cristaline sau ale unor combinații organice. Din multitudinea de urme descoperite și ridicate de la fața locului, unele, cum sunt, de exemplu, urmele de sol, de vopsea sau metale, pot fi supuse analizei röentgen structurale[2].

O variantă a analizei în radiații röentgen o reprezintă *microanaliza cu sondă de electroni*, necesară studierii de componenți aflați în cantități infime, așa cum se întâlnesc în cazul microurmelor. În literatura de specialitate se menționează posibilitatea dozării unui component, prezent în proporție de 0,01 la sută într-un volum de câțiva microni cub[3].

După cum s-a menționat anterior, microanaliza prin spectroscopie în radiații X se efectuează concomitent cu *microscopia electronică cu baleiaj*. Se apreciază de către specialiști, că volumul de substanță detectabil prin acest gen de analiză poate coborî sub 10-15, iar precizia evaluării cantitative ajunge la ±1 la sută.

Pentru înlăturarea unor erori în analiză, aparatele moderne au fost dotate cu microprocesoare și calculatoare destinate supravegherii și controlării modului de funcționare a instalației.

2.5.2. Microanaliza spectrală cu excitație laser s-a impus recent în multe domenii ale științei (medicină, biologie, metalurgie, mineralogie) datorită posibilităților oferite de emisia de tip laser de a evapora părți de câteva zeci de microni dintr-o probă, realizându-se astfel o analiză spectrală de emisie. În criminalistică, metoda și-a găsit o aplicare imediată în cercetarea *urmelor de metale*. Apreciem, însă, că domeniile de investigare criminalistică în care se poate apela la microanaliza spectrală cu excitare laser sunt mult mai largi, necesitățile de ordin practic urmând să o impună tot mai mult.

§3. Metode cromatografice

3.1. Aspecte generale. Printre metodele fizico-chimice moderne analitice, adaptate necesităților de examinare criminalistică a urmelor sau mijloacelor materiale de probă, un loc important îl dețin, în prezent, și metodele *cromatografice*. Ele s-au impus datorită avantajelor pe care le prezintă în efectuarea analizelor de mare sensibilitate și specificitate, cum este cazul urmelor aflate în cantități foarte mici sau având o complexitate chimică

[1] **M. Moldovan**, *Tratat practic de criminalistică*, vol.III, *supra cit.*, partea a II-a, Cap. III, IV, V și X.

[2] **K.P. O'Brien** și **R. Sullivan**, *Criminalistica, Theory and Practice*, Holbrook Press, Londra, 1976, p. 260 și urm.; **M. Dobrilă**, în *Tratat practic de criminalistică*, *supra cit.*, partea a II-a, cap. III și IV.

[3] **R. Nistor, O. Savin, I. Golohaar**, *Microscopia electronică în cercetarea criminalistică a urmelor*, comunicare la cel de-al VII-lea Simpozion de criminalistică, București, 1970; **L. Kekedy**, *op. cit.*, p. 260, precizează că limita de recunoaștere a unui component prin microanaliza cu sonde de electroni este de 10^{-14}g.

ridicată, frecvent fiind utilizate în investigațiile bio-criminalistice ale *produselor alimentare, toxicelor sau stupefiantelor, materialelor de scriere* (cerneală, tuş etc.), dar şi în cazul unor urme de sol[1].

Metodele analitice destinate unor determinări de ordin calitativ şi cantitativ beneficiază de avantajele cromatografiei, în sensul că ea permite *separarea sau fracționarea unor amestecuri complexe de substanțe în părțile lor componente*, ceea ce face mai sigură identificarea lor, chiar şi în condițiile în care acestea sunt de natură chimică foarte apropiată[2].

În linii mari, separarea amestecurilor este rezultatul repartizării diferite a componentelor, în urma migrării lor pe un anumit absorbant[3]. Migrarea are loc printr-un sistem de două faze - denumite *faza mobilă*, care determină fracționarea probei, şi *faza staționară* sau absorbantă, pe care se realizează deplasarea diferențială a constituenților, potrivit naturii lor.

Variantele analizei cromatografice sunt relativ numeroase. De exemplu, cromatografia de absorbție, cromatografia de schimb ionic, de repartiție lichid-lichid, cromatografia pe hârtie şi în strat subțire, cromatografia în fază gazoasă şi cromatografia prin site moleculare. Din acestea, mai frecvent sunt folosite în investigațiile analitice criminalistice următoarele:

3.2. Cromatografia în strat subțire. Această metodă constă în separarea amestecului pe o placă de sticlă, acoperită cu un strat subțire de absorbant (silicagel, alumină, silice ş.a.), care absoarbe prin capilaritate componenții probei, transportați de solvenți (faza mobilă) şi repartizați direct pe suprafața fazei staționare.

Identificarea elementelor componente se realizează, printre altele, prin stabilirea *valorii Rf*, un parametru determinat de diferența dintre distanța străbătută pe suprafața absorbantă de către solvent, comparativ cu distanța parcursă de fiecare dintre constituenți.

Cromatografia în strat subțire prezintă avantajul unei relative simplități tehnice, este o metodă rapidă şi are o capacitate de rezoluție bună. Aşa se explică de ce este folosită frecvent şi în criminalistică, cum ar fi în cercetarea cernelurilor de pe documentele presupuse a fi falsificate sau contrafăcute.

3.3. Cromatografia în fază gazoasă (gazcromatografia). Una dintre cele mai moderne şi valoroase metode de separare întâlnite în practica laboratoarelor de specialitate este gazcromatografia. Procedeul este destul de laborios, el presupunând transformarea componentelor probei în gaze sau vapori, care sunt transportați de un gaz inert printr-o coloană cromatografică. Identificarea lor se face la ieşirea din coloană, prin intermediul unui detector, rezultatul apărând sub forma unei cromatograme[4].

Gazcromatografia şi-a dovedit pe deplin utilitatea în laboratoarele criminalistice, datorită nu numai sensibilității ei, dar şi cantităților foarte mici de substanță pe care le solicită, specialiştii afirmând că sunt suficiente cantități de ordinul nanogramelor.

---

[1] În acest sens, a se vedea **R. Popescu**, *Metode fizico-chimice de analiză în geochimie*, TUB, 1982, p. 9 şi urm.

[2] Dintre principalele metode de separare, pe lângă cromatografie, amintim schimbul de ioni, distilarea, electroliza şi electroforeza.

[3] **C. Lazăr, L. Vlădescu** şi **I. Constanța-Cazacu**, *Chimie analitică. Metode de separare în biochimie*, TUB, 1980, p. 5.

[4] **C. Lazăr, L. Vlădescu, I.C. Cazacu**, *op. cit.*, p. 255 şi urm.; **M. Novac**, în *Tratat practic de criminalistică*, vol.III, editat de către Ministerul de Interne, Bucureşti, 1980, p. 387.

O multitudine de urme cu un conținut complex, cum ar fi, de exemplu, *vopselele, hidrocarburile, cosmeticele, produsele alimentare și vinurile, toxicele, pesticidele, stupefiantele* sunt astăzi analizate prin gazcromatografie[1]. Menționăm că aparatele moderne sunt cuplate cu un *spectrometru de masă*, ceea ce sporește eficiența calitativă a analizei.

3.4. Alte metode cromatografice. Pe lângă metodele analitice de separare, denumite clasice, mai menționăm procedee de ultimă oră: *cromatografia de lichid de înaltă performanță*, caracterizată printr-o sensibilitate superioară cromatografiei în strat subțire. Aceasta s-a dovedit utilă în identificarea urmelor *de substanțe explozive.*

Fracționarea se face într-o coloană sub presiune, umplută cu un absorbant (silice sau alumină), în care sunt injectate preparatele din urmele prelevate la locul exploziei. La ieșirea din coloană, elementele specifice explozibilului sunt detectate prin diverse procedee fizico-chimice de genul spectrofotometriei în radiații ultraviolete sau refractometriei[2].

O metodă de separare, folosită independent, iar, mai recent, și în combinație cu cromatografia, este *electroforeza*. Este un procedeu oarecum asemănător cromatografiei în strat subțire, numai că migrarea componentelor probei se face sub influența unui câmp electric. Preluată din arsenalul științific al laboratoarelor biomedicale sau de cercetări chimice, metoda oferă posibilități largi de separare a componentelor organice și anorganice[3]. Deși foarte selectivă, electroforeza necesită prudență specială în folosire, din cauza faptului că se lucrează cu tensiuni electrice mari (uneori peste 1000V), ceea ce determină încălzirea probelor de separat, cu consecințe asupra separării. Totodată, ea reclamă cantități mai mari de probă. Domeniile de folosire a metodei, pe lângă cercetarea petelor organice și anorganice, sunt cernelurile, pelicule de vopsea, unele substanțe proteice ș.a.

§4. Alte metode fizico-chimice de examinare

4.1. Analiza prin luminescență. Examinarea prin luminescență se înscrie printre metodele utilizate curent în cercetările criminalistice, uneori chiar la fața locului, datorită simplității, rapidității și sensibilității sale. Utilitatea metodei rezidă și în faptul că necesită cantități sau concentrații foarte mici de substanță.

Luminescența, în varianta fenomenului de fotoluminescență, reprezintă o emisie de radiație luminoasă de către un corp, ca urmare a excitării acestuia de către o altă radiație electromagnetică, vizibilă sau invizibilă (röentgen, ultravioletă sau infraroșie).

De reținut că energia radiației eliberate prin luminescență este inferioară radiației excitante, deci va avea o lungime de undă mai mare[4].

Dintre cele două variante de fotoluminescență, fluorescența și fosforescența, criminalistica folosește cu precădere fenomenul de fluorescență, care va fi prezentat mai pe larg

---

[1] A se vedea **K.P. O'Brien** și **R.C. Sullivan**, *Criminalistica, Theory and Practice*, *supra cit.*, p. 248-249; **H.G. Wells**, *Știința judiciară*, *supra cit.*, p. 84; **I. Grigorescu** și **M. Novac**, *Metode cromatografice de depistare a vinurilor falsificate*, în culegerea Prezent și perspectivă în știința criminalistică, *supra cit.*, p. 154.

[2] **J. Donati**, *Ce que sont ces fameux pains de plastic*, în Science et vie, numero hors serie intitulé *La police scientifique*, Paris, 1982, p. 1906-107.

[3] **L.U. Savici**, *Aparate de analiză fizico-chimică*, Ed. Tehnică, București, 1980, p. 157-159; **C. Suciu**, *op. cit.*, p. 185-186.

[4] În acest sens, **C. Suciu**, *op. cit.*, p. 176-177; **H.M. Ziuskin** și **B.P. Kiricinski**, *Metode fotografice și fizice de cercetare a corpurilor delicte*, *op. cit.*, p. 369-373; **I. Lealikov**, *Metode fizico-chimice de analiză*, E.D.P., București, 1979, p. 86-87.

la fotografia sub radiații ultraviolete. Paralel cu fenomenul de fluorescență ca atare, în cercetare se apelează și la fenomenul de *stingere a fluorescenței*, care poate fi determinat de acțiunea unui anumit corp sau substanță (cum se va vedea la cercetarea înscrisurilor) sau de acțiunea radiațiilor infraroșii[1].

Pentru examinările sau identificările prin fluorescență se folosesc aparatele numite *fluorometre*. Radiația de excitare este selecționată prin intermediul filtrelor sau monocromatoarelor, iar detectarea fluorescenței se face cu ochiul liber sau cu diverse dispozitive electronice[2].

Analiza prin luminescență, de care laboratoarele criminalistice se servesc încă de la începutul acestui secol, își găsește aplicabilitatea în cercetarea falsurilor, a materialului înscrisurilor (hârtia și cerneala), a urmelor biologice (sânge, spermă, salivă), a urmelor secundare ale tragerilor cu armele de foc etc.[3]

4.2. Analiza prin activare cu neutroni. Analiza prin activare face parte dintre cele mai moderne metode de cercetare, fiind caracterizată atât printr-o sensibilitate deosebită, cât și printr-o precizie superioară altor metode analitice. În plus, ea are avantajul de a fi o metodă nedistructivă, la fel ca și în cazul difracției de raze X. Deși aparent simplă, ea se aplică în practică cu oarecare dificultate, necesitând folosirea unor tehnici de vârf.

Metoda constă în iradierea probei sau substanțelor cercetate, de regulă, cu neutroni. În urma acestei bombardări nucleare, componentele chimice care alcătuiesc proba, dacă au avut *atomi stabili*, devin radioactive. Identificarea probei se efectuează în reactori nucleari și acceleratoare de particule. Pentru detecția și măsurarea radiațiilor se folosesc diverse tipuri de detectoare (contoare cu scintilație, camere cu ceață etc.).

Identificarea este posibilă datorită *radiației specifice* emise de atomii fiecărui element și se realizează prin *determinarea naturii radiației emise*, a energiei, a *constantei de dezintegrare* etc.[4]

Printre primele aplicații în criminalistică ale analizei prin activare au fost cele destinate *identificării proveniență firului de păr*, urmate de *stabilirea distanței de la care s-a tras cu o armă de foc*, după factorii suplimentari, identificarea armei și persoanei care a tras, descoperirea urmelor de *substanțe toxice*, cercetarea falsurilor, a resturilor materiale, a urmelor biologice etc. S-a încercat chiar refacerea unor imagini fotografice deteriorate sau șterse[5].

4.3. Alte metode științifice criminalistice de investigare a urmelor materie. Metodele tehnico-științifice de investigare criminalistică reprezintă numai o parte dintre tehnicile folosite în laboratoarele de specialitate. Dată fiind destinația acestui curs, ne-am limitat numai la trecerea în revistă a celor mai importante și mai moderne, insistând asupra posibilităților lor de identificare, astfel încât organele judiciare să fie avizate asupra posibilităților de cercetare a mijloacelor materiale de probă.

---

[1] Amintim că excitarea unui corp printr-o radiație electromagnetică are drept efect nu numai luminescența, ci și producerea altor reacții, cum sunt cele termice sau fotochimice.

[2] **L. Kekedy**, *op. cit.*, p. 267.

[3] **C. Suciu**, *op. cit.*, p. 179; **H.M. Ziuskin** și **B.P. Kiricinski**, *op. cit.*, p. 343.

[4] **R.E. Jervis**, *Activarea prin neutroni în sprijinul descoperirii crimelor*, Rev. Canade Nuclear Technology, Winter, 1962, p. 21-24; **J. Wells**, *op. cit.*

[5] **I. Goldhaar** și **A. Musca**, *Analiza prin activare cu neutroni, un nou mijloc de cercetare criminalistică*, în Rev. Probleme de medicină legală și de criminalistică, vol. II/1964, p. 117-130; **I. Goldhaar**, *Contribuții românești privind aplicațiile izotopilor radioactivi în criminalistică*, în Școala românească de criminalistică, *supra cit.*, p. 103-105; **C. Suciu**, *op. cit.*, p. 152-153.

Gama mijloacelor tehnice de analiză este mult mai largă. Unele dintre ele vor fi menționate și în capitolele următoare, destinate cercetării diverselor categorii de urme. Dar, pentru a avea o imagine completă asupra întregului complex de metode, mai amintim, foarte pe scurt, câteva[1].

4.3.1. Din categoria metodelor optice de analiză mai sunt folosite, în examinările de laborator, următoarele:

- *Colorimetria*, destinată determinării pe cale vizuală sau fotoelectrică (fotocolorimetrie) a concentrației soluțiilor colorate, în comparație cu o soluție etalon de aceeași natură.
- *Refractometria*, necesară măsurării unor constante fizice pe baza stabilirii indicelui de refracție al unor substanțe, metode servind chiar la stabilirea identității lor, precum și a gradului de puritate.

4.3.2. Dintre metodele electrochimice de analiză pot fi aplicate în expertiza urmelor:

- *Electroliza*, folosită în efectuarea de separări și determinări chimice, dar și cu aplicații specifice criminalistice, de genul refacerii inscripțiilor ștanțate pe obiecte metalice (arme de foc, motoare).
- *Culometria și polarografia*, folosite în dozarea de ioni metalici sau ioni din unele combinații halogen-organice, precum și în analiza chimică a unor substanțe care conțin elemente radioactive.

4.3.3. Metode de stabilire a caracteristicilor obiectului supus procesului de identificare, dintre care cele mai utilizate sunt:

- *Metodele de măsurare a dimensiunilor liniare*, mai importante fiind cele destinate stabilirii subdiviziunilor centimetrice și milimetrice, cu ajutorul șublerului, micrometrului, lupelor și microscoapelor de măsurat.
- *Metodele de măsurare a masei corpurilor*, cu ajutorul balanțelor analitice și microbalanțelor, precum și metodele de *măsurare a greutății specifice a corpurilor*, prin cântăriri hidrostatice, și *metoda flotației*.
- *Metodele de analiză termică*, necesară stabilirii punctelor de fierbere la lichidele neidentificate sau a *punctului de topire*, la diverse materiale solide, dar aceasta în situația în care se dispune de suficient material de analiză.

4.3.4. Metode de studiere a caracteristicilor suprafeței unor obiecte, denumite și *metode de palpare a suprafețelor*, cum ar fi:

- *Striagrafia opticomecanică*, prin care se determină caracteristicile microreliefului, striagraful dispunând de un dispozitiv de palpare cu ac de diamant, rezultatul luând forma unei profilograme.
- *Profilometria*, prin care microrelieful este cercetat în condiții asemănătoare, înălțimile microreliefului fiind, însă, indicate direct de un dispozitiv de citire.

---

[1] În legătură cu aceste metode, a se vedea tratările mai ample din: **C. Suciu**, *Criminalistica*, *supra cit.*; *Tratatul practic de criminalistică*, vol.II-III, *supra cit.*; **D. Savici**, *Aparate de analiză fizico-chimică*, *supra cit.*; **H.G. Wells**, *Știința judiciară*, *supra cit.*; **P. Kirk**, *Crime investigation*, *supra cit.*; **N.M. Ziuskin și B.P. Kiricinski**, *Metode fotografice și fizice de cercetare a corpurilor delicte*, *supra cit.*; **Ch. Sannie**, *La recherche scientifique du criminel*, *supra cit.* ș.a.

În încheierea acestui capitol, dorim să precizăm că metodele prezentate, în sinteză, mai sus, sunt aplicate de experţii criminalişti, mulţi dintre ei cu pregătire adecvată în fizică, chimie sau biologie, nu de către juriști.

În ceea ce îi priveşte pe magistraţi, avocaţi şi poliţişti, inclusiv din punct de vedere *deontologic*, aceştia au datoria profesională de a fi avizaţi asupra mijloacelor tehnice de investigare ştiinţifică criminalistică, *asupra posibilităţilor şi limitelor lor*, astfel încât să ştie ce şi cum să solicite printr-o expertiză tehnică criminalistică şi, mai ales, să aprecieze cu competenţă concluziile expertului, în vederea valorificării lor optime în procesul judiciar.

§5. Metode combinate moderne de analiză

Trendul ascendent al criminalităţii din ultimele decenii şi, mai ales, gradul deosebit de periculozitate al unor infracţiuni de genul traficului de droguri sau al terorismului a impus găsirea unor metode tehnice performante de analiză a urmelor acestor fapte. În special laboratoarele din Statele Unite şi din Europa de Vest au în început, după anul 2000, să aplice frecvent aceste tehnici.

Metodele combinate de analiză presupun îmbinarea mai multor tehnici de examinare care să ofere mai multe date despre urmele/probele în cantitate foarte mică, de genul microurmelor, reziduurilor infime de explozii, urme de droguri, chiar resturi umane ş.a.

Dintre tehnicile combinate moderne aplicate în investigaţiile criminalistice menţionăm:

5.1. Accelerator circular de particule (cyclotron) masspectrometric (ICR-MS). Sistemul presupune introducerea ionilor din urma/proba de analizat într-o cameră cu electrozi. Ionii sunt dispuşi într-o formă circulară care serveşte unor determinări spectrale mai precise şi mai sigure. Sistemul este portabil şi poate fi utilizat chiar în momentul cercetării scenei infracţiunii, aparatul acţionând chiar şi în cazul cantităţilor foarte mici de substanţă.

5.2. Gazcromatograf – masspectrometrul miniatural (GC-MS). Sistemul permite detectarea şi analiza de microurme, indiferent de starea de agregare (solidă, lichidă sau gazoasă). Analiza se realizează în urma fragmentării moleculelor în ioni, ceea ce permite determinarea certă a naturii substanţelor din urme. Vaporizarea şi separarea microurmelor este efectuată în pirolizorul gazcromatografului, după care se efectuează determinarea spectrometrică propriu-zisă. Aparatura, care este portabilă, permite chiar analiza unor probe de aer, fiind posibilă inclusiv identificarea de persoane care s-au aflat într-un anumit spaţiu închis, datorită vaporilor din respiraţie sau stropilor de salivă de pe diverse suprafeţe (de aici şi posibilitatea determinării profilului A.D.N.).

5.3. Spectrometrul de masă cu laser. Cuplarea spectrometrului cu tehnica laser (a se vedea şi microanaliza spectrală cu excitaţie laser) serveşte la iradierea substanţelor de probă, ceea ce facilitează determinări spectale mai precise şi mai rapide. Sistemul permite de la analize de microurme la analize de urme de genul firului de păr.

Pentru prelevarea de urme, chiar microscopice, în vederea analizării cu tehnicile sus-menţionate, se folosesc *kit-uri speciale* de grosimea unui fir de păr uman. Fibra din care este confecţionat kit-ul absoarbe ca un burete produşi chimici dintr-un anumit mediu sau de pe o suprafaţă. Aşa se explică folosirea lor la ridicarea de urme de explozii, agenţi chimici diverşi, urme de droguri etc.

§6. Sisteme moderne de detectare şi identificare a agenţilor biochimici

Având în vedere că în prezent toate ţările civilizate, dar în primul rând SUA, nu îşi pun întrebarea „dacă va avea loc un nou atac terorist împotriva lor", ci când şi unde se va produce acesta, laboratoarele de specialitate cum sunt „Sandia" şi „Livermore" din Statele Unite lucrează în ritm accelerat pentru a pune la punct noi tehnologii de prevenire şi combatere a acţiunilor teroriste[1].

Este vorba de tehnici de ultimă oră, care servesc atât la depistarea agenţilor biochimici posibil a fi folosiţi în acte de terorism, dar şi la analize chimice destinate urmelor-materie, a unor categorii de substanţe toxice, de stupefiante, a urmelor de explozii sau de incendii, a reziduurilor de tragere ş.a.[2]

6.1. Microlaboratorul chimic pentru detectarea gazelor. Acesta este capabil să identifice simultan sute de lichide şi gaze. Coloana cromatografică a unui CD miniatural (de mărimea unui bob de mazăre) este capabilă să colecteze, să concentreze şi să analizeze o mostră chimică cu greutate mai mică decât o singură bacterie;

6.2. Folosirea roboticii şi a sistemelor inteligente. Sistemul este destinat detectării explozibililor (inclusiv a celor plasaţi sub apă), a narcoticelor şi agenţilor biochimici, precum şi neutralizării acestora;

6.3. Sistemele microcomputerizate şi chip-urile de încriptare. Acestea sunt de 10 ori mai rapide decât cele folosite în prezent, având la suprafaţă senzori pentru detectarea agenţilor biologici, inclusiv pentru depistarea rapidă a naturii lor.

6.4. Dezvoltarea nano-tehnologiei. Se preconizează producerea unor senzori (clustere) moleculari cu dimensiuni cuprinse între 1 şi 100 de nanometri (un fir de păr uman are grosimea de 10.000 de nanometri). Biosenzorii, care folosesc elemente moleculare similare cu cele găsite în celulele vii, sunt creaţi special pentru a avertiza asupra urmelor de arme chimice sau biologice.

Destinate, în primul rând, combaterii actelor teroriste, tehnicile sau sistemele menţionate asigură, pe lângă o precizie mare în determinările biochimice şi o reducere semnificativă a timpului în care pot fi realizate investigaţiile de laborator necesare în multe cauze penale.

---

[1] În acest sens a se vedea paginile web ale laboratoarelor menţionate.

[2] **J.P. Zanders**, *Assessing the risk of chemical and biological weapons proliferation to terrorists*, in The Nonproliferation Review, 1999, p. 18.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Metode fizico-chimice de analiză utilizate

la examinările criminalistice

(după K.P. O'Brien şi R.C. Sullivan)

Metode	Determinări calitative	Determinări cantitative	Natura metodei	Starea de agregare	Tipul de analiză
Analiză spectrală de emisie	Da	Da	Distructivă	Lichid Solid	Stabilire de Elemente
Spectrometrie în infraroşu	Da	Da	Distructivă	Gaz Lichid Solid	Organică
Spectrometrie în ultraviolet	Da	Nu	Distructivă	Lichid	Organică Anorganică
Absorbţie atomică	Da	Nu	Distructivă	Lichid	Stabilire de Elemente
Spectrometrie de masă	Relative	Da	Nedistructivă	Gaz Lichid Solid	Organică
Difracţie în raze „X"	Relative	Nu	Nedistructivă	Solid	Structură Cristalină
Gaz-cromatografie	Nu	Da	Nedistructivă	Gaz Lichid	Organică

BCU IAŞI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Domenii spectrale

Lungimea de undă		Energia radiației	Denumirea domeniilor spectrale	Observații		
cm	alte unități uzuale					
10^3 10^2	1m	unde radio	unde radio	Culorile domeniului vizibil		
1 10^1 10^2	1cm 1mm	microunde	microunde	Domeniul aprox. nm.	Culoarea	Culoarea complementară
10^2	100m		IR îndepărtat	625-750	roşu	verde-albastru
10^3	10m	0,12eV= 2,86kcal/mol	IR apropiat	590-625	oranj	albastru violet-albastru
10^4	1m	1,24eV=mol	vizibil	575-590	galben	
10^5			UV apropiat	560-575	verde - galben	Violet
10^6	10nm 100A	124eV= 2860kcal/ mol	UV îndepărtat (vid)	500-560	verde	Purpuriu
10^7	1nm (nanometru)		razeX	490-500	verde-albastru	Roşu
10^8	10^9 1A			480-490	albastru-verde	oranj
10^9		0,124MeV	raze X	450-480	albastru	Galben
10^{10}	0,01A	1,24MeV		400-450	violet	galben-verde

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Spectrul electromagnetic

Frecvența (în Hz)	Lungimea de undă (în 10^7)	Tipul de undă	Producerea și întrebuințarea	Producerea
10^2	1000m10^6	Curent alternativ tehnic	Curent alternativ	Generatori de curent
1KHz10^3 10^4	10^5 10^4	Curent alternativ de audiofrecvență	Transmisia vorbirii și muzicii Telegrafic	Circuite electrice oscilante cm
10^5 1MHz10^6 10^7	10^3 10^2	Unde lungi Unde medii Unde scurte	Radio	Tuburi electronice cu comandă pe grilă
10^8 1GHz10^9 10^{10}	10^1 1m10^9 110^1	Unde ultrascurte Unde radio cosmice	Televiziune Radar	Tuburi cu comandă dinamică
10^{11} 10^{12} 10^{13}	Km10^2 1m10^3 10^4 10^5	Microunde Infraroșu	Căldură	Oscilații ale moleculelor și atomilor
10^{14} 10^{15} 10^{16}	1m10^6 10^7 10^8	Spectru vizibil Ultraviolet	Becuri Lămpi cu cuarț	Tranziții ale electronilor în învelișul exterior al atomului
10^{17} 10^{18} 10^{19} 10^{20}	1m10^9 1A10^{10} 10^{11} 10^{12}	Radiații röentgen moi Radiații röentgen dure	Tuburi röentgen	Tranziții ale electronilor între păturile inferioare ale atomului
10^{21}	1XE10^{13}	Radiații gamma	Dezintegrare Radioactivă	Oscilații (vibrații) nucleare
10^{23} 10^{24} 10^{25}	10^{15} 10^{16} 10^{17}	Radiație cosmică secundară	Ciocniri cu materia cosmică	Betatron Sincroton

BCU IAȘI - CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

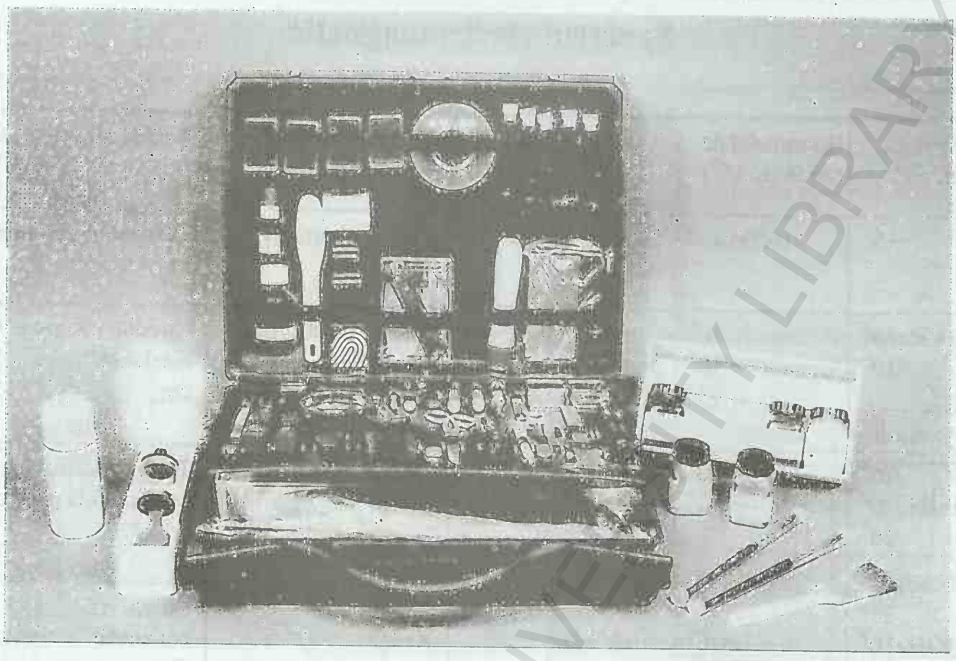

Trusă criminalistică universală.

Trusă destinată descoperirii/revelării urmelor papilare latente.

BCU IASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

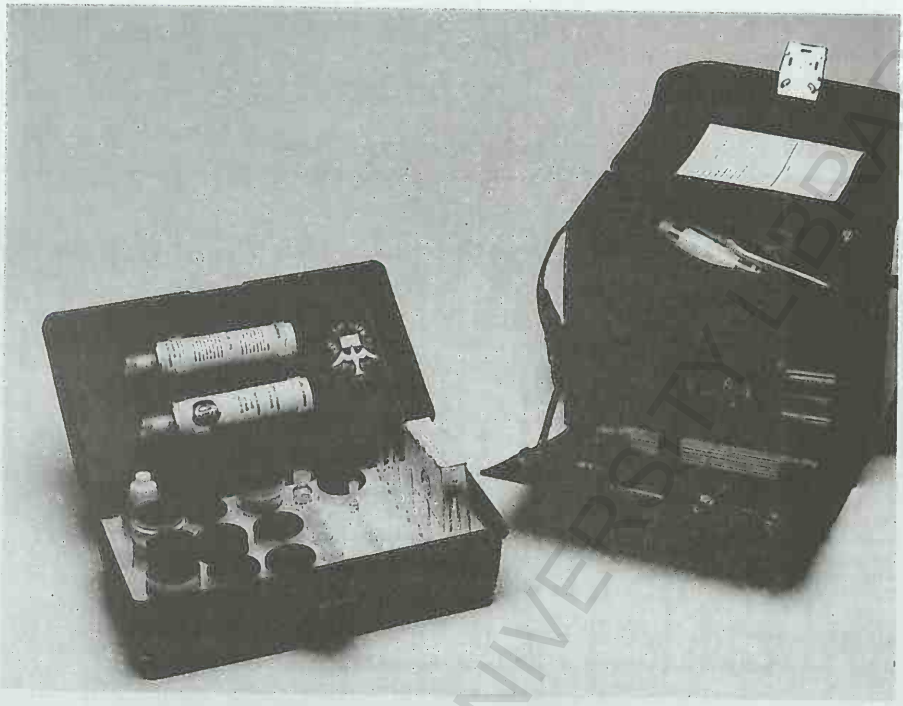

Trusă destinată detectării urmelor latente de sânge la fața locului (scena crimei).

Echipament complet pentru descoperirea şi cercetarea (în radiații electomagnetice vizibile şi invizibile) a urmelor de materii diverse, sub formă de pulberi, inclusiv narcotice.

BCU IAŞI - CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Trusă destinată pregătirii „capcanelor" criminalistice pentru surprinderea în flagrant (vezi, de exemplu, luarea de mită, primirea de foloase necuvenite, şantajul, furtul ş.a.).

Trusă destinată descoperirii şi cercetării, la faţa locului, a urmelor de incendii şi de explozii.

BCU IAŞI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Echipament complet pentru detectarea, revelarea şi ridicarea urmelor papilare latente.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

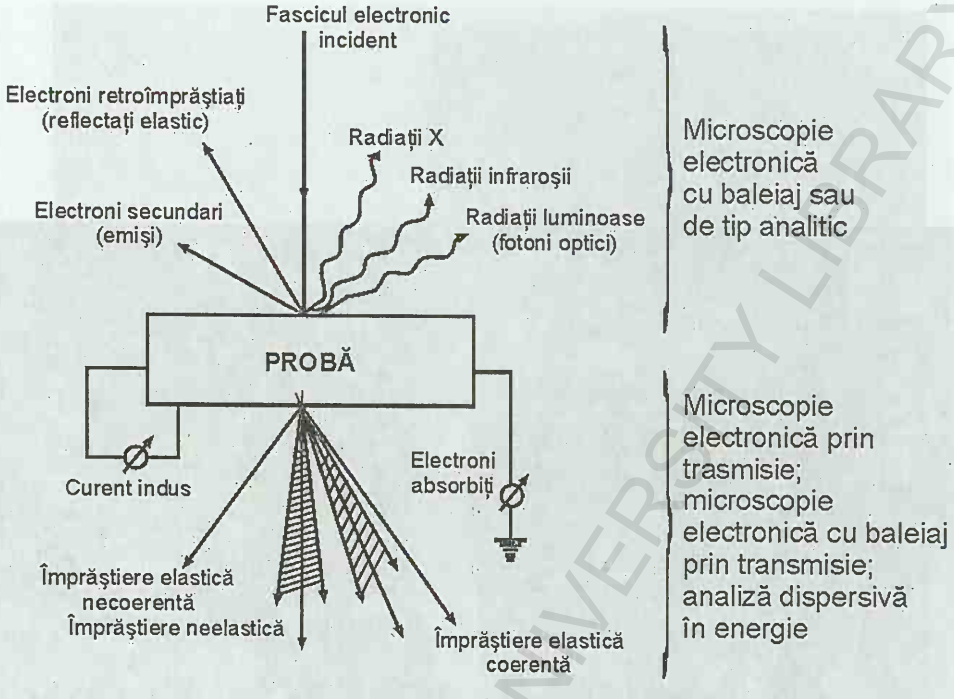

Schemă de examinare în microscopie electronică (transmisie şi baleiaj) şi de determinări analitice.

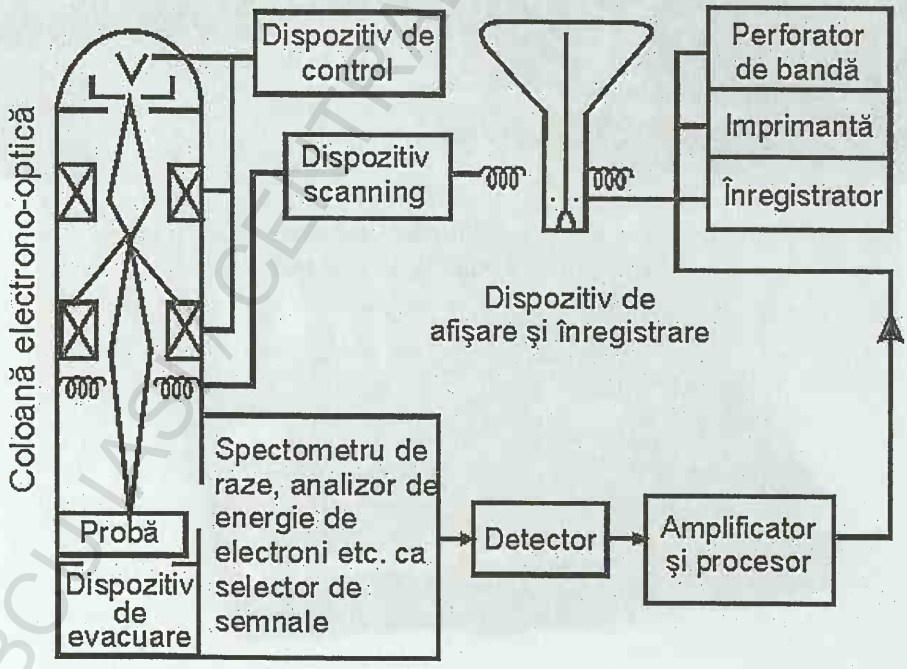

Identificări de urme materie prin microscopie electronică cu baleiaj (M.E.B.), în asociere cu analiză spectrală în radiaţii X.

BCU IAŞI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Microscop electronic cu baleiaj (M.E.B.), cuplat cu analizor spectral în raze „X".
(Laboratoarele de poliție științifică franceze).

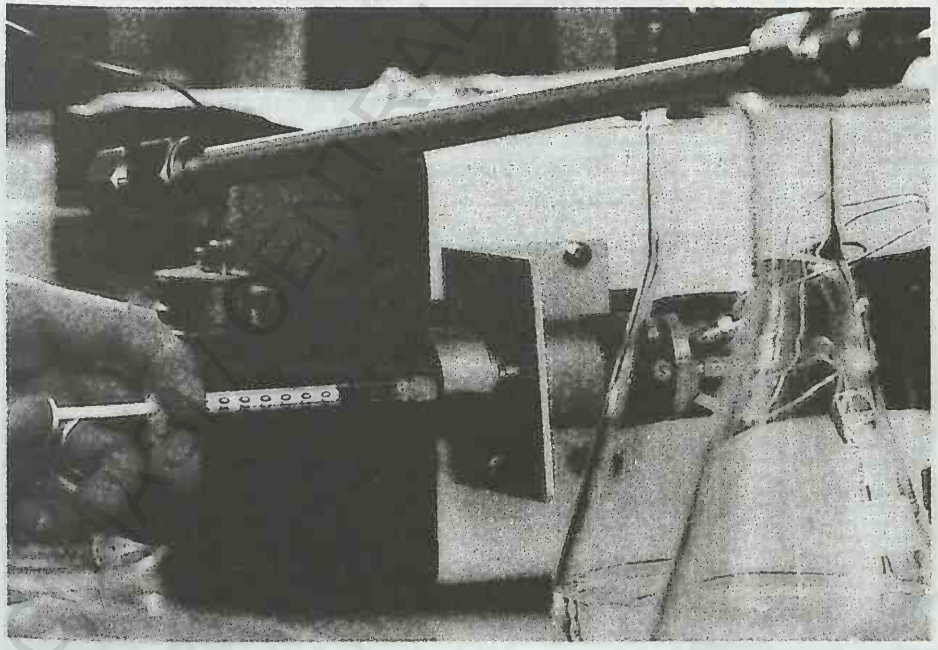

Pirolizorul unui gazcromatograf destinat mai ales analizei drogurilor,
reziduurilor de tragere, de explozii sau incendii ș.a.
(Laboratoarele de poliție științifică franceze).

BCU CLUJ CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

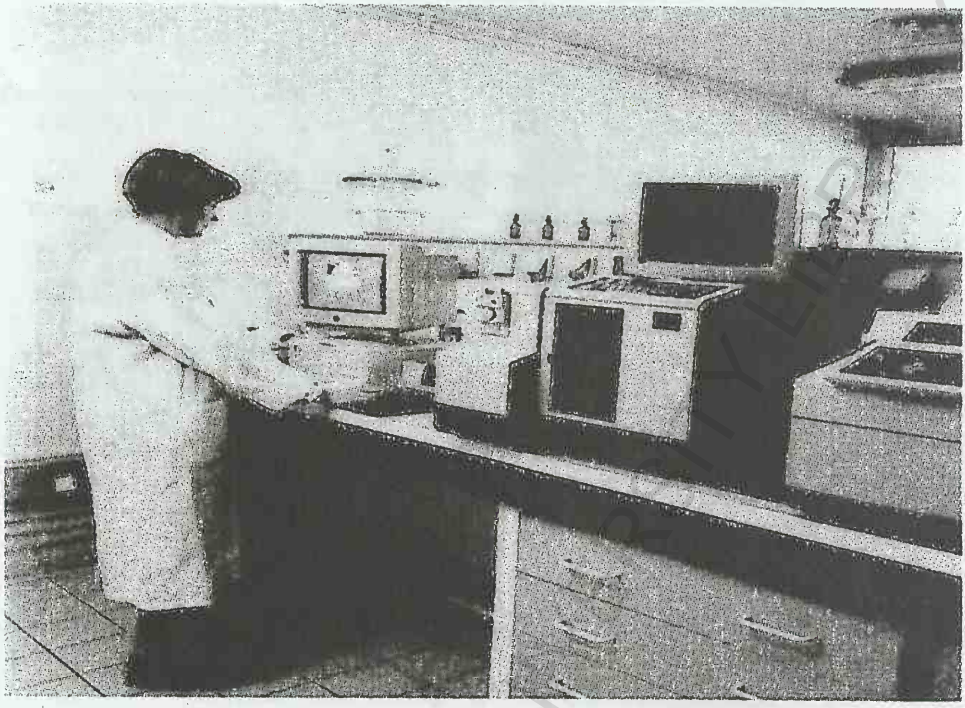

Gazcromatograf destinat identificării unor produse biologice, ca şi a unor toxine volatile organice, minerale. (Laboratoarele de poliţie ştiinţifică franceze).

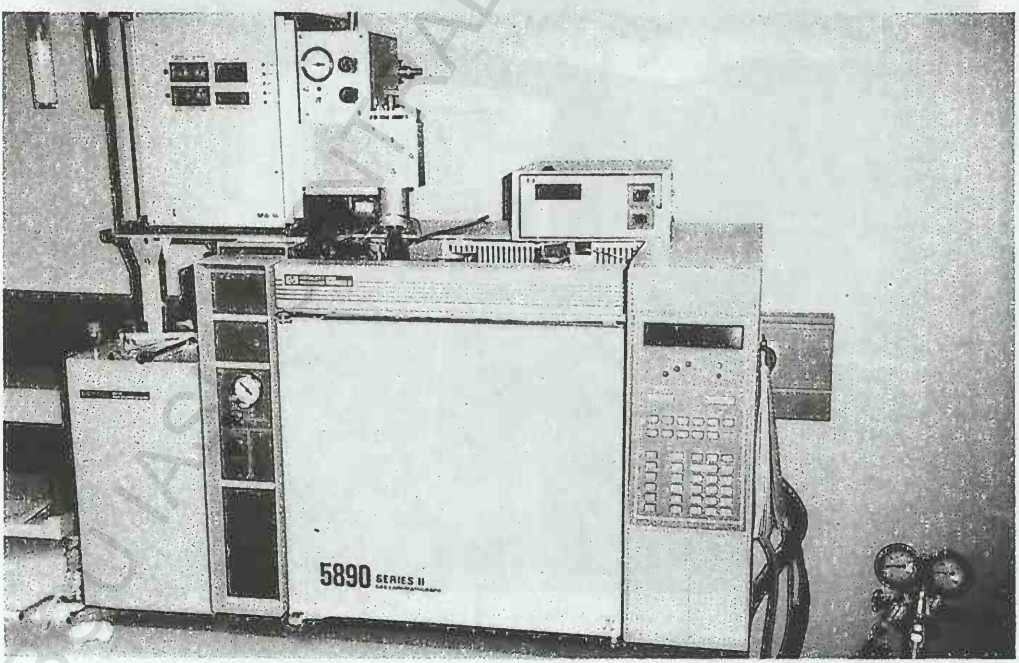

Gazcromatograf.

CAPITOLUL IV

FOTOGRAFIA JUDICIARĂ

Secţiunea I
Consideraţii privind rolul fotografiei judiciare în investigarea infracţiunilor

§1. Aspecte introductive

Fotografia judiciară deţine o poziţie particulară bine conturată în ansamblul investigaţiilor criminalistice. Adaptarea tehnicii fotografice la specificul procesului judiciar a reprezentat, indiscutabil, o necesitate obiectivă, tot aşa cum apariţia Criminalisticii, în calitate de ştiinţă judiciară, a fost impusă de nevoia combaterii eficiente a infracţiunilor.

Investigaţia criminalistică a avut un prim suport tehnico-ştiinţific în metodele fotografice, deşi realitatea demonstrează că utilizarea fotografiei de către serviciile de poliţie a devansat-o. Astfel, dacă procedeul fixării imaginilor fotografice este pus la punct (într-o formă apropiată de fotografierea modernă) de către Daguerre, în anul 1839, poliţia belgiană a început deja să îl folosească în anul 1840, în închisoarea din Bruxelles.

Printre primele servicii specializate în fotografiere judiciară s-a aflat cel al Prefecturii poliţiei din Paris, înfiinţat în anul 1872, a cărui activitate, îndeosebi pe linia adaptării la specificul judiciar, va fi perfecţionată de cunoscutul Alphonse Bertillon, după anul 1879[1].

România s-a situat printre *primele ţări europene* care au apelat la serviciile fotografiei judiciare, practicarea ei fiind semnalată încă din anul 1879, de către un serviciu specializat al poliţiei capitalei[2]. Meritul incontestabil al iniţierii primelor reguli cu caracter ştiinţific de executare a fotografiei judiciare - îndeosebi în domeniul identificării persoanelor după semnalmente - revine, în ţara noastră, lui *Nicolae Minovici*. În lucrarea sa, *„Manual tehnic de medicină legală"* există un capitol intitulat „Fotografia judiciară"[3]. De altfel, după cum este bine ştiut, fraţii *Minovici* au avut un aport cu totul deosebit în promovarea în activitatea judiciară, alături de Medicina legală, a unor metode şi procedee de identificare proprii Criminalisticii.

De la începuturile conturării Criminalisticii ca ştiinţă de sine stătătoare, autorii de specialitate şi, firesc, juriştii practicieni devin tot mai convinşi de utilitatea fotografiei în activitatea justiţiei. Dacă recomandarea lui *Hans Gross*, făcută în *„Manualul judecătorului de instrucţie în sistemul criminalisticii"*, de folosire a aparatului de proiecţie în sălile Curţii cu Juraţi va rămâne fără ecou în rândul magistraţilor, închistaţi, încă, într-un soi de

---

[1] **A. Bertillon**, *L'identité judiciaire*, plachetă editată de Direction de la Police Judiciaire (Service de l'identité judiciaire), Paris, aprilie, 1964.

[2] **N. Ionescu**, *Fotografia de semnalmente în România*, în culegerea de referate intitulată „Şcoala românească de criminalistică", editată de Ministerul de Interne, Bucureşti, 1975, p. 60-63.

[3] **N. Minovici**, *Manual tehnic de medicină legală*, Bucureşti, 1904, cap. IX. Precizăm că anul 1904 a fost primul an în care medicina legală a devenit obiect de studiu şi în Facultatea de Drept. În acelaşi an avea să apară şi un prim manual românesc de poliţie judiciară elaborat de **Ion Perieţean şi Vasile Dumitrescu**.

BCU CLUJ UNIVERSITY LIBRARY

conservatorism probator la sfârşitul secolului al XIX-lea, ea va fi reiterată cu şi mai multă vigoare ştiinţifică în scurtă vreme.

Iată ce sublinia, acum mai bine de 80 de ani, un alt cunoscut criminalist, R.A.Reiss: „Fotografia judiciară va fi un document... care va reproduce fidel faptele. Ea va permite magistratului însărcinat cu ancheta de a avea în faţa ochilor, în orice moment, imaginea exactă a locului, sau a locurilor unde s-a săvârşit crima. Fotografia va constitui deci un fel de memoriu artificial al magistratului care conduce ancheta..."[1].

În mod firesc, în epoca aceea se aveau în vedere avantajele fotografiei judiciare executate la faţa locului ori în împrejurări similare, nu şi fotografiile ştiinţifice de examinare a corpurilor delicte care urmau să lărgească considerabil rolul şi importanţa fotografiei în descoperirea infracţiunilor.

Astăzi, alături de fotografia devenită clasică, se apelează la tehnicile de *fotografiere digitală*, ca şi la înregistrările video.

§2. Rolul fotografiei judiciare şi al înregistrărilor video în investigarea infracţiunilor

2.1. Principalele avantaje ale fotografiei judiciare. Rolul fotografiei în activitatea organelor judiciare este astăzi unanim recunoscut, marea majoritate a autorilor de specialitate şi a practicienilor fiind de acord că „fotografia stă la baza majorităţii activităţilor specifice criminalistice", indiferent dacă acestea se desfăşoară pe teren sau în laborator[2]. În acelaşi sens, se susţine că ea reprezintă un „ajutor indispensabil organelor de anchetă"[3].

Avantajele mai importante care au impus fotografia în activitatea complexă de cercetare a infracţiunilor, aşa cum au fost ele subliniate în literatura noastră criminalistică şi cum au fast clar învederate de practica judiciară, constau în:

a. ***Fidelitatea în fixarea şi redarea imaginii*** locului faptei, a urmelor infracţiunii, a rezultatelor diverselor cercetări criminalistice de laborator, atât în radiaţii vizibile cât şi invizibile.

b. ***Obiectivitatea în prezentarea datelor obţinute*** prin mijloace criminalistice, fixate prin intermediul fotografiei asupra faptei şi persoanei infractorului.

c. ***Rapiditatea şi relativa simplitate de executare a fotografiilor***, ceea ce permite urgentarea anchetei şi, de aici, rezolvarea operativă a cazului.

d. ***Evidenţa probatorie a fotografiei*** (*ca şi a imaginilor video*) este un alt mare avantaj pentru clarificarea multor cauze judiciare[4].

e. ***Influenţa psihologică*** pe care o poate avea asupra suspectului sau inculpatului, dar şi asupra organelor de judecată.

Evidenţiind aceste avantaje, Reiss afirma că „un raport, oricât de documentat, nu va putea reda niciodată oroarea unui asasinat ca o fotografie"[5]. Amintim celor care consideră acest mijloc de înregistrare drept un aspect minor, remarca lui Confucius - făcută cu mult timp înaintea apariţiei fotografiei - potrivit căreia „o imagine valorează mai mult decât 10.000 de cuvinte".

---

[1] **R.A. Reiss**, *Manuel de police scientifique*, Ed. Felix Alcan, Paris,1911, p. 357.
[2] **P.F. Ceccaldi**, *op. cit., La criminalistique*, Presses Universitaires de France, Paris, 1962, p. 18-19.
[3] **J.A. Radley**, *Photography in crime detection*, Ed. Chapmann Hall Ltd., Londra, 1948, p. 13 şi urm.
[4] În acest sens, **C. Suciu**, *Criminalistica*, Ed. Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1972, p. 23.
[5] **R.A. Reiss**, *supra cit.*, p. 358.

În prezent, importanța fotografiei, a înregistrărilor este realmente considerabilă, acestea devenind, potrivit prevederilor noului Cod de procedură penală, *mijloace de probă.*

2.2. Particularitatea metodelor fotografice aplicate investigațiilor judiciare. Procedeele fotografice folosite în investigațiile criminalistice nu reprezintă o simplă preluare a metodelor curente de fotografiere şi aplicarea lor la nevoile procesului judiciar. Necesitățile de ordin practic, situații dintre cele mai diverse sau complexe, aşa cum sunt întâlnite în cercetările criminalistice, au impus adaptarea specifică a metodelor fotografice. Mai mult, au fost inițiate noi procedee şi concepute noi tehnici de fotografiere, având ca destinație investigațiile criminalistice. Astfel, şi-a făcut apariția o nouă ramură a fotografiei ştiințifice, intitulată *fotografia judiciară.*

Dacă ar trebui să conturăm noțional acest procedeu, raportat şi la opinii exprimate de către autorii de specialitate, în legătură cu trăsăturile definitorii ale fotografiei judiciare, putem desprinde concluzia că acestea constituie un *ansamblu de procedee tehnico-ştiințifice, necesare investigării, fixării şi redării rezultatelor cercetărilor criminalistice sub forma imaginilor fotografice*[1].

Fotografia judiciară cuprinde, aşa cum se va vedea în continuare, două mari categorii de metode, potrivit destinației lor imediate, categorii care, însă, nu se diferențiază în mod absolut.

Din prima categorie, cunoscută sub denumirea de ***fotografia judiciară operativă,*** fac parte fotografiile executate la locul faptei, începând cu fotografia de ansamblu şi terminând cu procedeele speciale de fotografiere a urmelor, fotografia semnalmentelor, fotografia de reconstituire, alte fotografii destinate fixării rezultatelor unor activități de urmărire penală.

În a doua categorie, denumită ***fotografia judiciară de examinare***, sunt incluse fotografiile executate, de regulă, în laboratoarele criminalistice, de la fotografia de ilustrare la fotografia în radiații invizibile.

2.3. Argumente pentru necesitatea cunoaşterii fotografiei judiciare de către magistrați, polițişti şi avocați. Pentru că vom aborda direct problematica fotografiei judiciare operative şi a celei de examinare - spațiul neîngăduindu-ne să abordăm şi aspecte generale de tehnică fotografică - apreciem absolut necesară să facem următoarea precizare: cunoaşterea, de către organele chemate să descopere şi să cunoască adevărul, a principalelor noțiuni de tehnică fotografică, analogică sau digitală, ca şi a înregistrărilor video, se impune din cel puțin două considerente:

*2.3.1. **În primul rând, organele de urmărire penală*** supraveghează sau conduc direct diverse activități procedurale în care este nevoie de executarea unor fotografii sau înregistrări video, iar în anumite cazuri, sunt ele însele obligate să procedeze şi la executarea de fotografii, în interesul anchetei. Aceasta presupune alegerea aparaturii, a materialului fotosensibil şi aplicarea celor mai adecvate metode de fotografiere, imposibile fără cunoştințe de tehnică fotografică. În caz contrar, există pericolul compromiterii unor activități importante de investigație penală.

[1] **C. Suciu**, *op. cit.*, p. 23, defineşte fotografia judiciară drept totalitatea metodelor fotografice aplicate în cercetările Criminalistice, atât în munca de teren, cât şi în activitatea de laborator, prin adaptarea la necesitățile de cercetare a metodelor folosite în tehnica fotografică.

2.3.2. În al doilea rând, instanțele de judecată, ca și **avocații**, trebuie să aprecieze, să se pronunțe asupra rezultatelor cercetărilor criminalistice, multe dintre ele documentate sau redate prin imagini fotografice. Aprecierea, însușirea sau respingerea acestor concluzii poate fi făcută, în deplină cunoștință de cauză, numai de către juristul avizat asupra posibilităților, limitelor de executare a fotografiilor judiciare sau înregistrărilor video[1].

Secțiunea a II-a
Fotografia judiciară operativă

§1. Procedee de fotografiere la fața locului

Fotografia judiciară cu caracter operativ - executată cu prilejul cercetării locului faptei sau în împrejurări similare - de către chiar organele de urmărire penală, în primul rând de către poliție, se înscrie printre procedeele importante de fixare a rezultatelor cercetării, reprezentând un auxiliar prețios al procesului-verbal. În cazurile deosebite, cum sunt omorul, accidentele rutiere, navale, aeriene, incendiile, exploziile soldate cu victime omenești, tâlhăriile ș.a. *cercetarea la fața locului nu mai poate fi concepută fără executarea de fotografii, cărora li se adaugă înregistrări video analogice sau digitale.*

În literatura de specialitate s-a subliniat importanța respectării cu strictețe atât a cerințelor tehnice privitoare la obținerea unor imagini de bună calitate, cât și a regulilor impuse de necesitatea evidențierii tuturor împrejurărilor, detaliilor sau urmelor ce pot avea o semnificație anumită în soluționarea cauzei[2].

Procedeele de fotografiere aplicate la fața locului includ: fotografia de orientare, fotografia-schiță, fotografia obiectelor principale, fotografia de detaliu, fotografia urmelor și măsurătorile fotografice[3].

1.1. Fotografia de orientare. Fotografia de orientare servește la fixarea imaginii întregului loc al faptei, într-un ansamblu de puncte de reper sau de orientare, de natură să permită identificarea zonei în care s-a săvârșit infracțiunea, ori a avut loc un eveniment cu implicații juridice. Totodată, prin fotografia de orientare se urmărește surprinderea acelor aspecte capabile să ofere o anumită imagine asupra raportului dintre locul propriu-zis al faptei și zona înconjurătoare, cum sunt, de pildă, distanțele până la construcțiile sau alte puncte de reper din apropiere, drumurile de acces, posibilitățile de vizibilitate etc.

În ipoteza fotografiilor executate în *locuri deschise*, punctele de orientare pot fi ansambluri de clădiri, construcții uzinale, poduri, diverse indicatoare, borne kilometrice, în general orice element cu o prezență și înfățișare stabilă în zonă.

---

[1] Referitor la aceste aspecte, a se vedea: **J.A. Radley**, *Photography in crime detection*, *supra cit.*, p. 21; **C. Suciu**, *op. cit.*, p. 25; **C.E. O'Hara**, *Principii de bază ale cercetărilor penale*, Ed. C. Thomas, Illinois, S.U.A., 1976, p. 66; **P.Kirk**, *Crime investigation*, Interscience publisher Inc., New York, 1966, p. 403; **H.G. Wells**, *Forensic sciences*, Ed. Sweet Maxwell Ltd. Londra, 1969, p. 238; **H.A. Selivanov**, în *Criminalistica*, sub redacția lui S.A. Golunski, Ed. Științifică, București, 1961, p. 53 ș.a.

[2] În acest sens, **C.E. O'Hara**, *supra cit.*, p. 66-67; Fotografia în practica poliției germane, *supra cit.*, p. 3; **N. Ionescu**, *Tratat practic de criminalistică*, vol. I, al I.G.P., Ed. Ministerului de Interne, București, 1976, p. 44-45; **P.F. Ceccaldi**, *La Criminalistique*, Presses Universitaires de France, Paris, 1962, p. 18-19.

[3] În acest sens sau într-un sens apropiat a se vedea **C. Suciu**, *op. cit.*, p. 55 și urm; **S.A. Golunski**, *Criminalistica*, Ed. Științifică, București, 1967, p. 7; **A.N. Vasiliev**, *Kriminalistica*, Ed. Universității din Moscova, 1971, p. 60 și urm.; **N. Ionescu**, *op. cit.*, p. 61-68.

În cazul *locurilor închise*, fotografia de orientare va surprinde exteriorul clădirii, încadrat în diverse puncte de reper, determinate de particularitățile construcțiilor învecinate, ale străzii în ansamblul său etc.

Pentru executarea fotografiei de orientare se apelează cu precădere la obiectivele cu un unghi de poză mare (obiectivele superangulare şi obiectivele rotative), fără a se exclude însă posibilitatea folosirii unor obiective normale. Uneori pot fi folosite şi teleobiective, dacă condițiile de la fața locului o impun. De exemplu, în cazul unor incendii sau explozii, când fotografierea se execută de la distanță apreciabilă, pentru a nu pune în pericol membrii echipei de cercetare.

Aparatul de fotografiat se situează cât mai sus, în unele cazuri recurgându-se inclusiv la fotografii aeriene. Punctul din care se fotografiază sau *punctul de stație*, precum şi condițiile de iluminare (naturală sau artificială) trebuie să asigure redarea clară şi corectă a ansamblului locului faptei şi a punctelor de orientare.

1.2. Fotografia-schiță. Fotografia-schiță este destinată redării, în exclusivitate, a întregului loc al faptei, cu tot ce are el mai caracteristic. De regulă, fotografia se execută cu aparatul situat la înălțimea medie a ochilor (cca. 1,60m). Fotografiile schiță cuprind mai multe variante, potrivit procedeelor de execuție[1].

*1.2.1. **Fotografia-schiță unitară***, în care este redată totalitatea locului faptei într-un singur cadru. Aceasta presupune, printre altele, alegerea punctului de stație şi a obiectivului cu distanța focală convenabilă surprinderii totalității sau marii majorități a elementelor caracteristice şi, îndeosebi, a obiectelor principale.

*1.2.2. **Fotografia-schiță panoramică***, apreciată de unii autori ca o variantă a fotografiei de orientare[2], este, în fond, o alternativă la redarea unitară a locului faptei, în ipoteza în care acesta ocupă o suprafață mare, imposibil de redat într-o singură fotografie, chiar folosindu-se un obiectiv superangular, întrucât nu vor apărea în imagine toate detaliile, ce pot prezenta interes în clarificarea cauzei. Firește că nu trebuie exclusă posibilitatea executării unor fotografii de orientare prin *procedeul panoramării*.

La rândul ei, fotografia panoramică se clasifică în[3]:

- ***fotografia panoramică liniară***, în care aparatul se deplasează paralel cu locul faptei, distanța dintre două puncte de stație stabilindu-se în funcție de unghiul de poză al obiectivului;
- ***fotografia panoramică circulară***, realizată prin luarea de imagini, prin rotirea aparatului situat într-un punct de stație central. Unghiul de rotire se raportează la unghiul de poză.

*1.2.3. **Fotografia schiță pe sectoare*** presupune redarea pe porțiuni a locului faptei, în condiții similare de iluminare, cu acelaşi obiectiv şi la aceeaşi scară. Procedeul se aplică în locurile compartimentate (de exemplu apartamente), unde nu se poate executa o fotografie unitară.

---

[1] **C. Suciu**, *op. cit.*, p. 57-59; **N. Ionescu**, *op. cit.*, p. 62- 64.

[2] În acest sens, **I. Mircea**, *Criminalistica, supra cit.*, p. 32.

[3] **A.N. Vasiliev**, *op. cit.*, p. 64; **C. Suciu**, *op. cit.*, p. 58-59; Deplasarea aparatului de fotografiat se face astfel încât, la fiecare cadru, zonele laterale ale imaginii să se suprapună cu zona laterală a cadrului următor.

*1.2.4. **Fotografia schiță încrucișată*** se execută cu aparatul situat succesiv în puncte diferite sau diametral opuse, în scopul înlăturării dintr-o imagine a așa-numitelor *„zone oarbe”*.

1.3. Fotografia obiectelor principale. Modalitatea de fotografiere a obiectelor principale constă în fixarea imaginilor acelor obiecte care sunt în legătură sau care reflectă urmele și consecințele faptei infracționale. Din categoria menționată pot face parte corpul victimei unei omucideri, armele și instrumentele folosite la săvârșirea infracțiunii, obiectele purtătoare de urme, inclusiv urmele ca atare. Fotografia obiectelor principale se execută, de regulă, în faza statică a cercetării la fața locului.

Precizăm că fotografia obiectului principal va trebui dublată de o fotografie care va reda poziția acestui obiect în ansamblul câmpului infracțional, precum și în raport de poziția sau destinația față de alte obiecte principale. Uneori, acest aspect este neglijat în practică. Așa se explică de ce, în anumite împrejurări, din fotogramele reprezentând obiecte purtătoare de urme de mâini, nu rezultă, de pildă, că paharul din imagine, purtător al unor urme de mâini, exista și era plasat într-un anumit loc al încăperii, în care a fost săvârșită fapta.

Fiecare obiect trebuie astfel fotografiat, încât imaginea să redea elementele și detaliile sale caracteristice de identificare. Aceasta impune ca fotografierea să se efectueze dintr-un plan perpendicular pe obiect, cu o iluminare adecvată (directă sau laterală) și prin marcarea obiectului cu un număr. De asemenea, lângă obiectele principale sau între acestea, dacă este posibil, se așază o unitate de măsură (riglă, centimetru, bandă gradată), pentru aprecierea dimensiunilor și a distanțelor și raportului de poziție dintre obiecte.

1.4. Fotografia de detaliu. Fotografiile de detaliu sunt specifice fazei dinamice a cercetării la fața locului, în care este permisă deplasarea sau modificarea poziției obiectelor în vederea punerii în evidență a detaliilor caracteristice, a urmelor, precum și a localizării lor pe suprafața obiectului. Detaliile sunt fotografiate din apropiere, cu o unitate de măsură lângă detaliu, la o scară cât mai mare și cu sursele de lumină dispuse lateral și în spatele aparatului de fotografiat, astfel încât prin jocul umbrelor să fie evidențiate detaliile caracteristice, posibil de exploatat în procesul identificării.

Fotografia de detaliu trebuie înțeleasă într-un sens mult mai larg, întrucât ea acoperă o arie destul de cuprinzătoare de domenii care se interferează. De pildă, cel puțin sub raport tehnic criminalistic, este greu de făcut o distincție netă între fotografia de detaliu și fotografia propriu-zisă a urmelor.

Pentru executarea unei fotografii de detaliu se vor alege:

- un ***obiectiv*** cu caracteristici optice adecvate mărimii detaliului;
- ***filme*** cu sensibilitate cromatică, putere de contrast și de rezoluție mare;
- ***filtre*** pentru punerea în evidență a detaliilor cu o culoare apropiată de nuanța de culoare a fondului;
- ***surse de lumină artificială*** sau ecrane pentru dirijarea luminii naturale.

În ipoteza folosirii de materiale fotosensibile color, utilizate din ce în ce mai des în fixarea rezultatelor cercetării la locul faptei, pe lângă caracteristicile lor generale, este necesar să se aibă în vedere corelarea lor cu tipul de iluminare (naturală sau artificială).

Sunt relativ frecvente împrejurările în care fotografia de detaliu se interferează cu *macrofotografia*, destinată unor măriri de până la 10x. Pentru aceasta se recurge la montarea de *inele intermediare*, între obiectiv și camera obscură, fotografia putându-se efectua de la o

distanță de ordinul centimetrilor. De exemplu, în procesul de fixare fotografică a urmelor de mâini interesează, printre altele, redarea clară a caracteristicilor de identificare.

Procedeul, pe lângă aplicabilitatea generală, își găsește un rol particular în fixarea acelor detalii dispuse pe suprafețe sau obiecte imposibil de transportat în laboratoarele criminalistice (autovehicule, instalații industriale, ziduri etc.).

1.5. Procedee speciale de fotografiere la fața locului. Procedeele speciale de fotografiere includ mai multe categorii de fotografii, al căror scop și mod de efectuare au impus conturarea lor distinctă în ansamblul fotografiilor executate la fața locului[1].

Într-o primă categorie se află procedeele de fotografiere a *urmelor*, cum sunt cele de mâini, de picioare. O altă categorie privește procedeele de fotografiere *a armelor, instrumentelor* de spargere și a urmelor lor.

Pentru fotografierea urmelor trebuie respectate condițiile tehnice menționate anterior. Firește că fotografierea se face după *revelarea* urmelor, în primul rând a celor latente, dar și a celor a căror nuanță nu se distinge de culoarea fondului.

Aparatul de fotografiat se instalează într-o poziție plan paralelă cu urma, mijlocul material de probă sau alt obiect cu posibilă semnificație în caz. Sursele de lumină se dispun direct și lateral pentru evidențierea, prin jocul umbrelor, a caracteristicilor de identificare, cum ar fi, de pildă, cazul urmelor de adâncime[2]. De asemenea, nu trebuie omisă dispunerea unei riglete centimetru (în vederea măsurării pe fotogramă), mai ales lângă instrumentele și obiectele fotografice, dar și lângă urmele de o anumită mărime (urme de picioare, de mijloace de transport etc.).

Referiri la acest gen de fotografii se vor face și în capitolele consacrate cercetării fiecăreia dintre categoriile de urme menționate. Ne vom opri însă, mai jos, asupra unei categorii importante de procedee și anume:

1.6. Fotografia digitală. Această metodă modernă de fnu ixare a imaginilor fotografice, în care locul peliculei fotosensibile îl ia tehnica de calcul, lărgește efectiv posibilitățile de investigare a scenei infracțiunii.

Astfel, revelarea și fixarea fotografică a urmelor se realizează în condiții mai bune și mai sigure, prin vizualizarea directă a urmei, selectându-se cea mai bună imagine care poate fi ușor prelucrată prin tehnicile informatice (mărite, selectate, contrastate etc.).

Mai mult, prin cuplarea aparatului digital cu un aparat telefonic de tipul celularului, imaginea poate fi transmisă direct la laboratoarele poliției, care pot prelucra rapid urma, tot cu ajutorul tehnicii de calcul. De exemplu, o urmă digitală, revelată la fața locului, poate fi transmisă și prelucrată prin sistemul AFIS-2000, identificarea fiind posibilă într-un interval de câteva minute.

1.7. Procedeele de fotografiere a cadavrelor. În orice împrejurare în care la fața locului se găsește un cadavru, indiferent de cauza și natura morții (omucidere, sinucidere, accident), se impune efectuarea de fotografii pentru redarea poziției corpului, a stării îmbrăcămintei, a leziunilor vizibile în acel moment, a distanței și raportului de poziție cu obiectele din apropiere.

---

[1] A se vedea, **C. Suciu**, *op. cit.*, p. 62-63.

[2] În acest sens, a se vedea **V. Manea, C. Dumitrescu, G. Niță, I. Vochescu, I. Dumitrescu, E. Gagea** și **F. Ionescu**, *Curs de tehnică criminalistică*, vol. I, editat de Școala de ofițeri activi ai Ministerului de Interne, București, 1991, p. 68.

Regula generală este aceea potrivit căreia, în ipoteza morții violente, *cadavrele să fie fotografiate în poziția și starea în care au fost găsite*, nefiind permisă nici o modificare.

Potrivit acestei reguli generale, se va efectua o fotografie cu aparatul dispus deasupra cadavrului, într-o poziție plan paralelă, care să permită fixarea imaginii întregului corp; totodată, se vor efectua mai multe fotografii din părțile laterale (fotografii încrucișate), evitându-se, în măsura posibilităților, fotografiile dinspre cap și picioare, pentru prevenirea deformărilor supărătoare date de perspectivă. Dacă acest lucru nu este totuși posibil, fotografiile se vor executa de la o distanță ceva mai mare și cu aparatul cât mai ridicat. Sursele de lumină se dispun frontal și lateral, pentru înlăturarea umbrelor.

Pe lângă regula generală, în funcție de specificul situației, mai pot fi avute în vedere următoarele reguli:

- *Cadavrele dezmembrate* sunt fotografiate în două etape: mai întâi se fotografiază fiecare parte în locul și în poziția în care se află, apoi se fotografiază întregul corp refăcut.
- *Cadavrele înecaților* sunt fotografiate o dată în apă, dacă așa au fost găsite, și imediat după scoatere, pentru a nu risca apariția procesului de putrefacție, îndeosebi la temperaturi ridicate.
- *Cadavrele spânzurate* sau în *poziția șezând* sunt fotografiate din față, din spate și din părțile laterale. La spânzurați se va insista asupra nodului și șanțului de spânzurare.
- *Cadavrele carbonizate,* după fotografierea în starea în care au fost găsite, vor fi așezate pe o suprafață albă (hârtie sau cearșaf), pentru a se obține suficient contrast și fotografiate cu ajutorul unei lumini puternice.
- *Cadavrele înghețate* vor fi, de asemenea, fotografiate în starea inițială, precum și după dezghețarea la temperatura camerei.

1.8. Măsurători fotografice. Măsurătorile fotografice executate la fața locului sunt procedee de natură să permită stabilirea dimensiunilor și distanței dintre diversele obiecte aflate în câmpul infracțional, pe fotografiile executate cu prilejul cercetării locului faptei.

1.8.1. Măsurătoarea fotografică cu ajutorul riglei gradate sau fotografia bidimensională[1] face parte dintre metodele utilizate frecvent în determinarea dimensiunilor liniare ale urmelor și obiectelor. Lângă una sau două din laturile obiectului (de exemplu, lângă latura interioară a urmei de picior) se așază o riglă gradată sau un metru flexibil (centimetru).

Rigla *se așază paralel* și cât mai aproape de obiect. Totodată, ea va fi *în același plan cu suprafața măsurată.* Astfel, dacă se măsoară o urmă de adâncime, centimetrul va fi adus la nivelul urmei prin presare sau prin săparea unui șanțuleț, alături de urmă, în funcție de plasticitatea solului. Aparatul de fotografiat se instalează perpendicular pe urmă. Iluminarea laterală sau din spatele aparatului va asigura redarea clară a tuturor detaliilor urmei sau obiectului.

1.8.2. Măsurătoarea fotografică cu ajutorul benzii gradate constituie un procedeu folosit curent și cu rezultate bune în cercetările de la fața locului. Se aplică pentru determinarea distanței dintre obiecte, mai ales dacă sunt dispuse în profunzime, ca și pentru redarea dimensiunilor obiectelor sau urmelor mai mari, cum sunt urmele de frânare ale

[1] În literatura de specialitate procedeul mai este denumit fotografiere la scară, **N. Ionescu,** *op. cit.*, p. 51.

autovehiculelor. Metoda se aplică în momentul executării fotografiilor schiță și a fotografiilor obiectelor principale.

Banda metrică confecționată din material plastic, lată de 10cm și cu lungime de până la 10m, este împărțită, în majoritatea cazurilor, în segmente de 10cm, colorate alternativ în alb și negru, uneori numerotate. Segmentul este un multiplu al distanței focale a aparatului (de exemplu, în cazul distanței focale de 5cm, segmentul de 10cm reprezintă dublul acesteia). Banda este întinsă pe jos, paralel cu axa optică a aparatului dintr-un punct situat exact sub obiectivul aparatului, punct determinat cu ajutorul firului de plumb[1].

Distanțele de la aparat la obiect, dintre diferite obiecte, ca și scara obiectelor, sunt stabilite prin intermediul segmentelor. De pildă, dacă între aparat și obiect sunt 30 de segmente, aceasta echivalează cu 60 distanțe focale, din care vom scădea una (coeficientul de reducție, reprezentat de însăși distanța focală a obiectivului). În acest caz, distanța va fi de 59x5cm=295cm. Sau, dacă între două obiecte sunt 23 de segmente, aceasta înseamnă că ele se află la o distanță de 230cm.

Alături de această metodă se mai poate folosi metoda *jaloanelor gradate* (dispuse în profunzime din 10 în 10m), sau metoda *planșetei cu laturi egale*, respectiv o planșă pătrată, cu latura de 1m, așezată la marginea de jos a cadrului fotografiat, care va apărea la baza fotografiei.

*1.8.3. **Măsurătorile tridimensionale*** se pot face prin folosirea unor planșete speciale, prin *stereofotografie*, cu aparate având două obiective, precum și pe *fotografii executate ocazional*. Aceste procedee sunt aplicate de specialiștii fotografi ai organelor judiciare.

În viitor, măsurătorile tridimensionale vor beneficia de aportul *holografiei,* imaginile obținute cu ajutorul radiației laser permițând o vizualizare spațială din mai multe unghiuri.

*1.8.4. **Fotogrammetria*** este o metodă importantă de lucru în topografie, preluată și adaptată necesităților cercetării la fața locului datorită posibilităților de reconstituire și de măsurare a suprafețelor, formei și poziției obiectelor principale[2]. În prezent, singurul procedeu științific de efectuare a unor măsurători fotografice tridimensionale precise, mai ales dacă împrejurările o impun, este *fotogrammetria*.

Fotogrammetria se bazează pe principiul stereofotografiei. Cu ajutorul unui aparat, cum sunt cele de tip „WILD", dotate cu două camere de fotografiat, dispuse la o distanță de 40 sau 100cm, se obțin simultan două imagini ale aceluiași obiect sau suprafețe, din două unghiuri diferite. După prelucrare, cele două fotografii vor fi introduse într-un dispozitiv numit *restitutor*, pentru realizarea schiței locului faptei.

§2. Fotografia semnalmentelor

Fotografia semnalmentelor se constituie ca un ansamblu de procedee fotografice destinate înregistrării imaginii persoanelor care au săvârșit infracțiuni, precum și a cadavrelor necunoscute, în vederea identificării lor ulterioare.

Aceleași procedee se aplică, în limite apropiate, și fotografiilor destinate actelor de identitate (buletine, pașapoarte etc.). Totodată, ea servește la realizarea unor fotografii de

[1] **A.A. Eisman, N.A. Selivanov**, *Sudebnaia fotografia*, Ed. pentru literatură juridică, Moscova, 1965, p. 110.

[2] **G. Marton și N. Zeghene**, *Fotogrammetria*, Ed. Științifică, București, 1972, p. 17 și urm.; **C. Suciu**, *op. cit.*, p. 81-82.

urmărire, având drept scop surprinderea pe peliculă a unor acte cu caracter infracțional, fotografii executate *numai în condițiile prevăzute de lege.*

2.1. Fotografia de identificare a persoanelor. Fotografierea de identificare a persoanelor - în special a celor care au săvârşit infracţiuni - este folosită de serviciile specializate ale poliţiei încă din secolul trecut. Acest procedeu face parte dintre metodele importante de identificare a recidiviştilor, alături de identificarea dactiloscopică.

Printre principalii săi promotori a fost, aşa cum s-a amintit mai înainte, francezul A.Bertillon, care a stabilit regulile de bază ale acestui gen de fotografie judiciară operativă[1].

Sub raport tehnic, fotografierea constă în aşezarea persoanei pe un scaun rotativ, special construit, care să asigure celui fotografiat o poziţie fixă. Pentru aceasta, planşeta scaunului are o formă adecvată. Spătarul este prelungit şi are un suport de susţinere a capului. În prezent mai sunt aplicate şi alte procedee, care nu fac necesară folosirea scaunului.

Se execută două fotografii bust: una din faţă şi alta din profilul drept. Nu se exclude însă nici executarea unei fotografii din semiprofil, în unele ţări acest lucru fiind aplicat în mod curent[2]. În ipoteza existenţei unor semne sau forme anatomice particulare, este indicată şi executarea de fotografii ale profilului stâng sau ale ţinutei întregului corp.

Persoana este fotografiată cu capul descoperit, pieptănată şi bărbierită, fără ochelari, cu urechea dreaptă descoperită. Privirea va fi îndreptată înainte. În ipoteza existenţei unor cicatrice care s-ar observa mai greu în fotografie, locul respectiv se freacă uşor pentru a se determina congestionarea tegumentului în zona cicatrizată. Preferabil este, totuşi, să se execute o fotografie şi în radiaţii infraroşii, capabilă să surprindă detalii din piele până la o adâncime de 2-3mm[3].

Perfecţionările tehnicii fotografice au permis generalizarea introducerii de aparate special destinate fotografierii semnalmentelor. Se execută, astfel, fotografii simultane din faţă şi profil, urmate de o developare rapidă. Totodată, nu numai pentru diverse documente de legitimare, ci şi pentru fixarea semnalmentelor, a început să se practice fotografia color.

Fotografia se execută la scara 1/7. Pentru aceasta, plăcuţa cu data şi numărul de ordine având o lungime de 28cm, se ataşează la nivelul pieptului persoanei. La obţinerea pozitivului imaginea se măreşte până când placa atinge lungimea de 4cm, deci 1/7 din mărimea naturală. Iluminarea celui fotografiat se face frontal, cu o lampă de 200W şi cu două surse laterale de 250W.

Instalaţiile moderne de fotografiere a semnalmentelor dispun de o aparatură special confecţionată. Există, astfel, cabine tip „robot" cu două aparate ce fotografiază simultan faţa şi profilul, sau sistem cu oglinzi dispuse sub un unghi de 45° care determină fixarea pe un singur clişeu a imaginii feţei, semiprofilului şi profilului.

2.2. Fotografia de identificare a cadavrelor necunoscute. Fotografia de identificare a cadavrelor necunoscute nu se distanţează din punct de vedere tehnic de fotografia de identificare a persoanelor condamnate. Se folosesc aceeaşi aparatură şi material fotosensibil, acelaşi mod de iluminare. În majoritatea cazurilor ele sunt fotografiate culcate, aparatul fiind dispus într-o poziţie plan paralelă, pentru fotografia din faţă, iar pentru fotografierea profilului, aparatul va fi instalat în partea laterală a mesei pe care este întins cadavrul.

---

[1] **E. Locard,** *L'identification des récidivistes*, Ed. A.Malloins, Paris, 1909, p. 40-44; **P.F. Ceccaldi,** *op. cit.*, p. 35; **C. Sannie,** *La recherche scientifique du criminel*, Ed. Armand Colin, Paris, 1954, p. 66.

[2] *Fotografia în practica poliţiei germane*, Berlin, 1958, p. 50-51.

[3] În acest sens, **C. Suciu,** *op. cit.*, p. 86-86.

Fotografia de identificare a cadavrelor presupune şi aşa-numita „toaletă a cadavrului", îndeosebi în ipoteza morţii determinate de catastrofe, accidente, precipitare, loviri etc. care au avut ca urmare modificarea sau distrugerea feţei.

Toaleta cadavrului are drept scop readucerea figurii unei persoane cât mai aproape de înfăţişarea avută în timpul vieţii. Pentru aceasta, faţa va fi spălată, înlăturându-se urmele de sânge sau de murdărie. Plăgile vor fi cusute. Ochilor li se va aplica un tratament diferenţiat. Astfel, dacă sunt deshidrataţi sau căzuţi din orbite, se va injecta o soluţie de apă cu glicerină în spatele globului ocular. Dacă ochii sunt distruşi sau lipsă, vor fi înlocuiţi cu ochi de sticlă, aşezaţi în orbite pe un tampon de vată. Buzele, pleoapele şi sprâncenele sunt, de asemenea, cusute sau fixate cu ace de gămălie. Ţesuturile tumefiate (obraji, buze ş.a.) vor fi aduse, pe cât posibil, la normal, prin practicarea unor incizii în interiorul gurii.

După refacerea feţei, aceasta se pudrează, pentru acoperirea leziunilor şi înlăturarea unor reflexe supărătoare. Părul se aranjează într-o formă apropiată de pieptănătura avută de persoană în viaţă[1].

2.3. Fotografia de urmărire. Fotografia de urmărire, de supraveghere sau de filaj, cum mai este denumită, constă în înregistrarea prin fotografiere, filmare, inclusiv înregistrarea videomagnetică, *în condiţiile prevăzute de lege*, a unor activităţi cu caracter infracţional, a contactelor dintre participanţii la săvârşirea faptei prevăzute de legea penală, inclusiv cu subiectul pasiv al infracţiunii (cum ar fi, de exemplu, persoana şantajată), în vederea probării acestor activităţi[2].

Aparatul fotografic este de format mic, silenţios, uşor de manevrat şi de mascat în diferite obiecte de uz comun. Pornind de la faptul că fotografia de urmărire se execută rapid, fără posibilitatea de reglare a clarităţii şi de fixare a timpului de expunere, aparatura este concepută într-o manieră care să înlăture aceste neajunsuri. Spre pildă, obiectivul aparatului, pe lângă o bună luminozitate, are o claritate mare în profunzime. Armarea se face pentru un număr mai mare de fotografieri.

Desigur, fotografia se execută fără ştirea persoanei urmărite. Pentru aceasta, tehnica şi procedeele de înregistrare vor fi întrucâtva diferite de celelalte categorii de fotografii judiciare de tip operativ.

Frecvent, de un mare ajutor în fotografia de urmărire sunt radiaţiile infraroşii, care servesc nu numai la efectuarea de fotografii în întuneric, ci şi în condiţii meteorologice deosebite cum ar fi ceaţa.

Pe lângă obiectivele obişnuite sau a teleobiectivelor, aparatele de fotografiat mai pot fi dotate cu *amplificatoare electronooptice*, care măresc intensitatea fluxului luminos de câteva sute de ori. Ele pot înlocui cu succes radiaţiile infraroşii în fotografiile de noapte, îndeosebi în cazul în care se presupune că infractorul are asupra sa un dispozitiv de depistare a acestor radiaţii. De regulă, se foloseşte aparatura electronooptică din domeniul militar.

§3. Fotografia de fixare a rezultatelor unor activităţi de urmărire penală

Pentru fixarea rezultatelor unor acte de urmărire penală, de genul percheziţiilor şi reconstituirilor, cu precădere în cazurile deosebite, se impune efectuarea de fotografii care vor ilustra constatările cuprinse în procesul-verbal[3].

---

[1] Referitor la toaleta cadavrului, a se vedea, **C. Suciu**, *op. cit.*, p. 87; **I. Mircea**, *op. cit.*, p. 47.
[2] **M.Le Clere**, *Manuel de police technique*, Ed. Police-Revue, Paris, 1973, p. 257-258.
[3] În acest sens, a se vedea **Em. Stancu**, *Criminalistica*, vol. II, TUB, 1986, p. 136.

3.1. Fotografia de fixare a rezultatelor percheziției. Fotografia efectuată cu ocazia percheziţiilor se apropie, sub raport tehnic, de fotografia executată la locul faptei (fotografia de orientare, schiță, a obiectelor principale şi de detaliu), trebuind să îndeplinească cerințe similare de efectuare. În mare, se poate spune că modul de executare a acestui gen de fotografie urmează să se raporteze la natura percheziției: corporală sau domiciliară.

Acest gen de fotografie se efectuează astfel încât să surprindă, în ordine, o imagine de ansamblu a locului percheziției, urmată de fotografii tip schiță ale încăperii sau spațiului în care au fost dosite obiectele. O atenție deosebită se acordă ascunzătorii sau modului de camuflare a obiectelor căutate. În final, fotografierea obiectelor descoperite cu prilejul percheziției va reține caracteristicile esențiale, precum şi detaliile ce pot servi la stabilirea identității sau particularităților obiectelor care au fost folosite la săvârşirea infracțiunii sau care reprezintă produsul ei.

3.2. Fotografia de fixare a rezultatelor reconstituirii. În ipoteza efectuării reconstituirii se procedează la fotografierea sau videoînregistrarea celor mai semnificative aspecte din cadrul verificării experimentale a modului în care s-a desfăşurat actul infracțional sau o parte din acesta, precum şi a declarațiilor martorilor, suspecților ori inculpaților[1].

Fotogramele vor surprinde acele secvențe din care să rezulte că actul a fost posibil să se comită în condițiile de timp şi spațiu date, ori că a fost perceput în împrejurările menționate. De pildă, pătrunderea unui adult într-o spărtură mai mică de 30cm făcută în zidul unei magazii, intrarea pe fereastra unui apartament aflat la etajul 5, de pe terasa blocului, fără ajutorul unui complice, sau transportarea unei case de bani de format mare de către numai 2 persoane.

În legătură cu modalitatea practică de fotografiere a faptelor reconstituirii, în literatura de specialitate s-a criticat tendința întâlnită în practică de a se face abuz de fotografii, în loc să se insiste pe aspectele cu adevărat importante, din care reies cu exactitate legătura cauzală dintre diferite acte, precum şi veridicitatea declarațiilor[2].

3.3. Fotografia de fixare a rezultatelor prezentării pentru recunoaştere. Fotografia sau fixarea tehnică a rezultatelor unei activități procedurale de genul prezentării pentru recunoaştere este deosebit de utilă pentru evidența sa probatorie. Avem în vedere, îndeosebi, prezentarea pentru recunoaştere de persoane şi de obiecte. Dincolo de aspectele tactice criminalistice care caracterizează prezentarea pentru recunoaştere, vom preciza numai că modul de fotografiere trebuie să se raporteze la regulile de efectuare a acestei operații.

Din punct de vedere tehnic, este necesar să se execute astfel de fotografii, din care să rezulte cu evidență că, din întregul grup de persoane sau obiecte, alcătuit în vederea recunoaşterii, a fost identificată o anumită persoană sau un anumit obiect. S-ar putea spune că ne aflăm în prezența unei fotografii schiță unitară, combinată cu o fotografie de „detaliu", executate cu aparatură normală.

În practica judiciară, din păcate, asistăm încă la efectuarea unor aşa-zise fotografii de recunoaştere din grup, executate corect numai sub raport tehnic, nu însă şi tactic criminalistic, deşi între cele două elemente trebuie să existe o evidentă concordanță.

---

[1] **I. Neagu**, *Drept procesual penal*, Ed. Academiei Române, Bucureşti, 1988, p. 363; *Drept procesual penal român*, vol.I, Universitatea Bucureşti, 1993, p. 376.

[2] În acest sens, **C. Suciu**, *op. cit.*, p. 81.

3.4. Înregistrarea video a activităților de urmărire penală. O modalitate tehnică superioară de fixare a rezultatelor unor acte de urmărire (cum ar fi, de exemplu, reconstituirea, dar mai ales cercetarea la fața locului), o reprezintă înregistrarea pe bandă videomagnetică.

Aceasta are un grad sporit de obiectivitate şi exactitate față de fotografia judiciară. De exemplu, dacă în selecția imaginilor, a unghiurilor sau a pozițiilor de fotografiere intervine în mod firesc şi elementul subiectivitate, acest neajuns este mult redus în cazul filmării sau înregistrării videomagnetice.

Redarea în întregime a unei activități de anchetă de urmărire penală sau a părților sale mai importante, în desfăşurarea lor firească, în mod obiectiv, cu rapiditate, pledează pentru întrebuințarea consecventă a acestor mijloace tehnice în activitatea organelor de cercetare şi de urmărire penală[1].

Înregistrarea audiovideo oferă în plus şi alte avantaje, care nu sunt deloc de neglijat. Astfel, ea nu necesită o pregătire tehnică deosebită şi nu impune condiții aparte de iluminare. Totodată, imaginea se obține instantaneu, fără prelucrare în laborator, existând posibilitatea unui control şi eventual a reluării sau completării înregistrării.

Avantajele nu numai de ordin tehnic, ci şi *tactic operativ*, au impus, în practică, folosirea înregistrării videomagnetice pe scară largă. Majoritatea Parchetelor județene şi unităților locale ale Ministerului de Interne au la dispoziție aparatură video adecvată, utilizată cu rezultate notabile atât în combaterea, cât şi în *prevenirea infracțiunilor* sau a altor fapte antisociale[2].

În prezent, extinderea înregistrărilor video a condus la folosirea acestui procedeu în cele mai diverse împrejurări - inclusiv pentru specularea lor politică - înregistrări marcate de diverse interese şi prelucrate cu prea puțină obiectivitate, alta decât aceea care trebuie să fie definitorie pentru justiție. Magistratul chemat să valorifice asemenea înregistrări, obținute pe căi extrajudiciare, are la dispoziție metode criminalistice de depistare a manoperelor de contrafacere a benzilor video.

În încheierea acestei secțiuni destinate tratării problematicii fotografiei judiciare operative, în care am inclus şi câteva aspecte referitoare la fixarea şi la înregistrarea unor acte de urmărire penală, considerăm necesare câteva *sublinieri de ordin deontologic*:

a. Folosirea acestor mijloace impune *respectarea cu strictețe a prevederilor legale*, ca şi a regulilor criminalistice de efectuare a lor.

b. *Procesul-verbal* încheiat cu prilejul actelor de anchetă înregistrate tehnic criminalistic trebuie să conțină referiri exacte, amănunțite şi explicite cu privire la toate *înregistrările făcute* şi la condițiile tehnice exacte în care au fost realizate.

c. Cu toată perfecțiunea lor tehnică, mijloacele de înregistrare pot servi pe deplin stabilirii adevărului numai în condiții de folosire şi interpretare a rezultatelor cu maximă *competență şi obiectivitate*.

---

[1] În acest sens, **I. Anghelescu** şi **M. Babiuc**, *Filmul judiciar*, Ed. Ministerului de Interne, Bucureşti, 1974, p. 8 şi *Tratat practic de criminalistică*, vol.I, *supra cit.*, p. 69-70.

[2] În acest sens, a se vedea, de exemplu, **M. Ştefănescu**, **M. Cîmpeanu** şi **I. Popeneciu**, *Utilizarea înregistrărilor audiovizuale în activitatea de procuratură din județul Braşov*, în P.C.C. nr. 3-4/1985, p. 65-71.

Secțiunea a III-a
Fotografia judiciară de examinare

§1. Fotografia judiciară de examinare în radiații vizibile

Fotografia judiciară de examinare reprezintă un ansamblu de procedee destinate cercetării, în condiții de laborator, a mijloacelor materiale de probă, precum și fixării rezultatelor investigării tehnico-științifice a corpurilor delicte sau a urmelor ridicate de la fața locului.

Sub raport științific, pe lângă rolul său preponderent aplicativ, fotografia judiciară de examinare se constituie și ca un domeniu de stabilire, promovare sau adaptare a celor mai adecvate metode fotografice de examinare a probelor materiale[1].

În funcție de natura procedeelor tehnice folosite, potrivit scopurilor urmărite, fotografia judiciară de examinare se poate clasifica astfel:

a. ***Fotografia de examinare în radiații vizibile***: fotografia de ilustrare, de comparare, de umbre, de reflexe, de contrast, de separare a culorilor, microfotografia;

b. ***Fotografia de examinare în radiații invizibile***: ultraviolete, infraroșii, röentgen, gamma și beta, radiații neutronice și, mai nou, holografia.

Distincția făcută în acest curs între fotografia în radiații vizibile și invizibile este, în primul rând, de ordin didactic. De asemenea, afirmația că metodele amintite sunt specifice examinărilor de laborator trebuie interpretată într-un sens larg, unele dintre procedeele enunțate (fotografia de umbre, de reflexe sau de contrast, inclusiv fotografia în radiații ultraviolete sau infraroșii) găsindu-și frecvent aplicarea și în cercetarea întreprinsă la fața locului, mai ales când este necesară revelarea unor urme latente sau evidențierea unor detalii de mărimi foarte mici sau microscopice.

1.1. Fotografia de ilustrare. Prima din categoria metodelor fotografice aplicate în examinările de laborator este fotografia de ilustrare. Scopul său constă în fixarea imaginii inițiale a obiectului ce urmează a fi examinat, a caracteristicilor și dimensiunilor sale. Acest procedeu se aplică în mod obligatoriu mijloacelor materiale de probă care vor suferi modificări prin examinare. De aceea, se poate afirma că fotografia de ilustrare este mai curând o fotografie în vederea examinării, decât o fotografie de examinare propriu-zisă.

Domeniile în care se aplică frecvent procedeul fotografiei de ilustrare sunt: *cercetarea tehnică a înscrisurilor* presupuse a fi falsificate sau contrafăcute (situație în care procedeul mai poartă denumirea de fotografie de reproducere), *cercetarea unor mijloace materiale de probă* cu suprafață plană, *expertiza unor corpuri delicte*, de genul armelor sau instrumentelor de spargere etc.

Pentru executarea fotografiei se folosește o masă specială, care dispune de surse de iluminare laterale, pentru înlăturarea umbrelor, precum și un dispozitiv de fixare a aparatului de fotografiat într-o poziție plan paralelă cu obiectul de fotografiat. Lângă obiect se așază și o riglă gradată, pentru ca fotografia de ilustrare să se coreleze cu o măsurătoare fotografică, uni sau bidimensională, ori cu fotografia la scară.

[1] Într-un sens similar, a se vedea, **John A. Radley**, *Photografie in crime detection, supra cit.*, p. 12-14.

Aparatele de fotografiat sunt de tip obişnuit, cu posibilităţi de prelungire a titrajului camerei sau de introducere a inelelor intermediare în vederea fotografierii de la mică distanţă. Materialul fotosensibil se alege potrivit caracteristicilor obiectului fotografiat, fiind preferabilă pelicula color. Ca surse de lumină se folosesc becurile mate, care dau o lumină difuză. Ele sunt dispuse sub un unghi de 45°, la cca. 50cm de obiect.

1.2. Fotografia de comparare. Fotografia de comparare este una dintre metodele cele mai importante şi mai frecvent întrebuinţate în examinările de laborator, îndeosebi în *traseologie*, în *balistica judiciară, în expertiza înscrisurilor* şi, în general, în orice împrejurare care solicită efectuarea unui examen comparativ, de natură optică.

Potrivit procedeelor întrebuinţate, se disting trei variante ale fotografiei de comparare: fotografia de comparare prin *confruntare,* prin *suprapunerea imaginilor* şi prin stabilirea *continuităţii liniare.*

1.2.1. Fotografia de comparare prin confruntare. Procedeul se bazează pe confruntarea a două imagini, dintre care una reprezintă urma sau mulajul ridicat de la locul faptei, iar alta impresiunea sau mulajul creat experimental în laborator cu obiectul cercetat.

Procedeul se aplică şi în ipoteza *identificării persoanelor după semnalmentele exterioare.* De exemplu, se compară fotografia suspectului cu fotografiile de pe fişa de antecedente penale, sau fotografia cadavrului cu fotografia de pe fişa persoanelor dispărute.

Exceptând cazurile în care nu este posibil din punct de vedere tehnic, fotografiile se cer realizate, pe cât se poate, în condiţii similare (aceeaşi scară, luminozitate, acelaşi unghi şi material fotosensibil). În ipoteza comparării pe baza unor fotografii executate ocazional, situaţie întâlnită frecvent în cazul *persoanelor dispărute*, fotografia de examinare se realizează în condiţii cât mai apropiate de fotografia de referinţă.

1.2.2. Fotografia de comparare prin suprapunere. Acest procedeu, calitativ superior comparării prin confruntare, constă în suprapunerea a două imagini, dintre care cel puţin una este fixată pe un suport transparent[1]. Se determină, astfel, cu un grad mai mare de precizie, fie coincidenţa, fie divergenţa detaliilor ori trăsăturilor caracteristice, ceea ce conduce la stabilirea identităţii sau la excluderea din sfera cercetării a obiectului suspect.

Metoda este mult utilizată în *traseologie*, pentru identificarea persoanei sau obiectului creator de urmă. Totodată, în *expertiza bancnotelor, a ştampilelor*, compararea prin suprapunere este un mijloc important nu numai de examinare, dar şi de ilustrare convingătoare a falsului. Metoda este valoroasă şi în descoperirea falsului în înscrisuri prin imitare servilă, cum este, de exemplu, copierea unei semnături.

Un domeniu important al folosirii fotografiei de comparare prin suprapunere îl constituie *identificarea cadavrelor necunoscute.* Procedeul este cunoscut şi sub denumirea de *metoda suprapro*iecţiei (în varianta sa fotografică se bazează pe examenul comparativ dintre imaginea persoanei dispărute şi aceea a craniului)[2].

---

[1] Modalităţile tehnice de suprapunere sunt diverse. De exemplu, se pot suprapune două imagini, ambele pe suport transparent, una fiind virată într-o culoare diferită. În acest sens, **C. Suciu**, *supra cit.*, p. 93.

[2] **G. Asanache**, în Rev. *Elemente de medicină biocriminalistică*, vol. IV, secţiunea VIII, fasciculele CCLXII, în B.C.S., 1978, p. 1.

1.2.3. Fotografia de comparare prin stabilirea continuității liniare sau prin juxtapunere servește la stabilirea identității unei persoane sau unui obiect, ca urmare a determinării continuității elementelor caracteristice reflectate în urmă și în modelul tip (impresiune) obținut pe cale experimentală.

Tehnic, fotografia se realizează prin îmbinarea unei secțiuni din fotografia ce conține detaliile urmei cu o secțiune din fotografia impresiunii, astfel încât să se obțină o imagine care reflectă coincidența traseelor descrise de elementele caracteristice ale obiectului[1]. În practică, metoda mai este denumită sugestiv la unele examinări, „îmbucșare".

Dintre principalele domenii în care se aplică această metodă amintim cercetarea dactiloscopică, identificarea armelor de foc după urmele lăsate pe proiectil și pe tub, identificarea instrumentelor de spargere ș.a.

O variantă a fotografiei de comparare prin juxtapunere este practicată în *microfotografia* realizată la *microscopul comparator*, destinată identificării atât a armelor sau instrumentelor de spargere, cât și a unor urme sub formă de resturi materiale.

1.3. Fotografia de umbre. Fotografia de umbre este destinată scoaterii în evidență a caracteristicilor de relief. Ea se aplică inclusiv în fotografiile de detaliu executate la fața locului, de exemplu în cazul urmelor de adâncime de mâini și de picioare ori al urmelor unor instrumente de spargere. Același procedeu se folosește și în cazul refacerii unui text scris cu creionul sau cu stiloul cu bilă, care a ieșit în relief pe verso-ul colii de hârtie ori pe filele următoare, situații întâlnite în ipoteza unor falsuri prin înlăturare de text sau a distrugerii de înscrisuri.

La realizarea fotografiei de umbre, importantă este plasarea sursei de lumină sub un unghi care să permită revelarea detaliilor, de regulă acestea situându-se între 30° și 70°. O sursă așezată sub un unghi mai mic de 30° creează umbre ce acoperă detalii mai mici, în timp ce un unghi mare are ca rezultat lipsa umbrelor. În aceeași idee, se impune alegerea unei surse care să asigure proiectarea unui fascicul compact de lumină pe suprafața fotografiată[2].

1.4. Fotografia de reflexe. Fotografia de reflexe are ca destinație punerea în evidență a urmelor de suprafață greu sesizabile la o primă vedere. În principiu, o suprafață netedă, strălucitoare, reflectă uniform razele de lumină, în unghiuri egale. Dacă suprafața are anumite diferențe de netezime, cum ar fi, de exemplu, prezența unei urme papilare, aceasta devine vizibilă prin reflectarea sub unghiuri diferite a fasciculului de lumină trimis asupra obiectului.

Așa se poate explica de ce o urmă papilară latentă, aflată pe un geam, poate fi observată numai dacă privim geamul sub un anumit unghi. O variantă a acestui procedeu o întâlnim în ipoteza fotografierii urmelor de mâini de pe suprafețe care nu permit revelarea cu mijloace clasice.

Reflectarea sub unghiuri diferite a luminii determină diferențe de strălucire, specifice nu numai obiectelor opace, ci și celor transparente, unde diferențele sunt determinate de modificarea coeficientului de trecere a radiației luminoase[3].

---

[1] **C. Sannie**, *La recherche scientifique du criminel*, *supra cit.*, p. 76-77; **J.A. Radley**, *supra cit.*, p. 120-121.

[2] În acest sens, **N. Ionescu**, *op. cit.*, p. 65.

[3] **C. Suciu**, *op. cit.*, p. 96; strălucirea porțiunilor opace este direct proporțională cu coeficientul de reflectare, iar a celor transparente cu coeficientul de trecere.

Fotografierea urmelor puse în evidență prin diferențele de strălucire necesită, de regulă, așezarea obiectului pe un suport cu cap mobil, astfel încât să existe posibilitatea mișcării lui sub unghiuri diferite, până la găsirea poziției din care urma se vede cel mai bine.

Iluminarea obiectului se face cu un fascicul îngust de lumină. Dintre procedeele tehnice de fotografiere este indicat să se recurgă la cele de contrast, ceea ce presupune diafragmarea mai pronunțată și folosirea de materiale fotosensibile adecvate.

1.5. Fotografia separatoare de culori. Fotografia separatoare de culori servește la revelarea petelor, a urmelor, a modificărilor textului unui înscris etc., greu vizibile cu ochiul liber, datorită nuanțelor de culoare apropiate de culoarea suportului. De exemplu, petele de sânge pe care autorul unui omor a încercat să le înlăture de pe haine, sau modificările aduse unui înscris prin adăugarea sau înlăturarea de text ș.a.

Separarea culorilor se realizează cu filtre care au capacitatea de a neutraliza culoarea complementară lor. De exemplu, un filtru verde-albastru va reține culoarea roșie, iar un filtru galben, culoarea albastră. În alegerea filtrului se va ține seama de nuanța de culoare a urmei, neutralizarea acesteia obținându-se numai printr-o selecție riguroasă a culorii contrare[1]. Cel mai bun mijloc de selecție a culorii îl reprezintă monocromatorul, care poate fi folosit însă numai în condiții de laborator.

Realizarea fotografiei implică folosirea de materiale fotografice cu sensibilitate cromatică adecvată culorii filtrului. Totodată, timpii de expunere se aleg în funcție de sensibilitatea generală a filmului și de lungimea de undă a luminii folosite pentru fotografiere.

1.6. Fotografia de contrast. Fotografia de contrast, deși nu reprezintă o metodă de cercetare în sine, este inclusă în categoria fotografiilor de examinare, datorită posibilităților de mărire a gamei mijloacelor de evidențiere a unor urme sau detalii caracteristice, apte să fie folosite în procesul de identificare.

Procedeul își găsește utilitatea nu numai în evidențierea unor detalii, sau în folosirea lui conjugată cu procedeul fotografiei de umbre ori reflexe, ci și în îmbunătățirea calității unor imagini fotografice realizate cu prilejul desfășurării activităților de urmărire penală, inclusiv pe fotografii executate ocazional, dacă el prezintă utilitate pentru clarificarea unor împrejurări ale cauzei.

Contrastul unei imagini poate fi obținut, în primul rând, prin materialele fotosensibile cu coeficient mare de contrast, prin diafragmare și, desigur, prin prelucrări în băi de developare adecvate. Alte procedee se bazează pe modul de obținere a pozitivului, pe contratiparea negativului ori întărirea chimică etc.[2]

§2. Fotografia judiciară de examinare în radiații invizibile

Radiațiile electromagnetice invizibile, de tipul ultravioletelor, infraroșiilor, radiațiilor X și gamma, au devenit indispensabile examinării științifice a probelor materiale, a urmelor în

---

[1] **N.M. Ziuskin** și **B.P. Kiricinski**, *Metode fotografice și fizice de cercetare a corpurilor delicte*, *op. cit.*, p. 162 și urm. (autorii folosesc denumirea de fotografie cromoseparatoare); **H. Stapf**, *op. cit.*, p. 274 și urm.; **C. Suciu**, *op. cit.*, p. 99-101; fotografiile separatoare de culori se bazează pe principiul neutralizării reciproce a culorilor complementare.

[2] În acest sens, a se vedea, **P. Montel**, *Toute la photographie*, Ed.Publications Montel, Paris, 1972, p. 197 și urm.; **H. Stapf**, *Practica fotografică*, Ed.Tehnică, București, 1958, p. 251 și urm.

general, în momentul de față neexistând practic nici un domeniu important al criminalisticii care să nu beneficieze de posibilitățile de investigare oferite de aceste radiații[1].

2.1. Fotografia de examinare în radiații ultraviolete. Fotografia de examinare în radiații ultraviolete (U.V.) face parte dintre metodele științifice de investigare folosite curent în laboratoarele criminalistice, dar și în cercetările întreprinse la fața locului, cum ar fi, de exemplu, descoperirea urmelor de mâini, a urmelor biologice, inclusiv în scop tactic-operativ. Prin urmare, radiațiile ultraviolete au o întrebuințare largă în criminalistică, fotografia fiind numai mijlocul de fixare a rezultatelor cercetărilor.

Lungimile de undă ale radiațiilor ultraviolete se găsesc sub cele ale violetului vizibil, situându-se, cu aproximație, în intervalul 4.000Å (un angstrom este egal cu 10^{-10} m) și 100 Å unde se interferează cu radiațiile röentgen. Sau, mai exact, radiația U.V. este cuprinsă între 380 nanometri (nm) și 10nm. În cercetările criminalistice se folosesc, în majoritatea cazurilor, radiațiile din zona ultravioletului apropiat, deci cele cu lungimi de undă între circa 380 și 320nm (3800-3200 Å), care nici nu prezintă un pericol imediat pentru organismele vii, spre deosebire de radiațiile U.V. cu *lungimi de undă mai mici, dar cu energie mai mare.*

Procedeele de fotografiere trebuie raportate la lungimile de undă U.V. folosite în examinare. Astfel, pentru U.V. apropiat (până la aproximativ 3100Å) se poate folosi tehnica obișnuită. Între 3100Å-2100Å se folosesc obiective din cuarț sau fluorină și plăci de tip Schumann. Dincolo de aceste lungimi de undă, în zona ultravioletului îndepărtat, fotografierea se face în vid, cu optică specială.

Dintre proprietățile pe care le au aceste radiații electromagnetice, în criminalistică se folosește, cel mai adesea, proprietatea lor de a provoca fluorescența unei categorii largi de elemente sau substanțe, fluorescență cu lungimi de undă specifice fiecăreia dintre ele. Așa se poate explica, printre altele, și de ce ultravioletele își găsesc utilizarea în identificarea componenților unei probe, separate prin cromatografie, și de ce permit descoperirea urmelor de spermă sau a unui fals prin înlăturare de text.

2.1.1. Executarea fotografei în radiații U.V. Pentru executarea unei fotografii în radiații ultraviolete, așa cum este ea întâlnită în laboratoarele de criminalistică, este nevoie, în linii mari, de următoarele:

a. *Surse de radiații*, a căror diversitate este relativ mare: de la becurile aparent simple, la arcurile electrice. Frecvent însă sunt utilizate *lămpile cu cuarț*, cu mercur, la fotografierile în condiții de laborator și *tuburile luminescente*, de genul celor folosite la lămpile portabile de radiații U.V. din trusele criminalistice.

b. *Filtre de selectare a radiațiilor*, acestea fiind, în general, de două tipuri: filtre care permit să treacă numai radiația ultravioletă (vezi, de exemplu, filtrele Wood), reținând celelalte radiații și filtre care opresc radiațiile U.V., permițând, însă, trecerea radiațiilor vizibile și infraroșii[2].

---

[1] Folosirea radiațiilor invizibile în criminalistică constituie obiectul a numeroase lucrări de specialitate, dintre care amintim: **J.A. Radley**, *Photography in crime detection, supra cit.*; **C.E. O'Hara** și **J.W. Osterburg**, *Introduction to Criminalistics*, Ed. MacMilan, New York, 1949, p. 96 și urm.; **Ch.Sannie**, *op. cit.*, p. 85 și urm.; **H.G. Wells**, *Știința judiciară, supra cit.*, p. 282 și urm.; **C. Suciu**, *op. cit.*, p. 107 și urm.; **P. Kirk**, *Crime investigation, supra cit.*, p. 577-581; **A.N. Vasiliev**, *Kriminalistica, supra cit.*, p. 98 și urm.; **C.E. O'Hara**, *Principii de bază ale cercetării penale, supra cit.*, p. 865 și urm.

[2] În funcție de modul de confecționare a filtrelor, acestea pot fi: uscate, lichide sau gazoase. De pildă, filtrele Wood, de tip uscat, sunt confecționate dintr-un suport de sticlă de cuarț, acoperit cu un strat coloidal de sulfat de nichel.

c. ***Materiale fotosensibile***, începând cu filmele obişnuite (nesensibilizate cromatic) şi terminând cu materialele destinate special acestui gen de fotografie. Materialele nesensibilizate cromatic sunt preferate pentru a nu fi influenţate de radiaţiile din domeniul roşului şi infraroşului (aproximativ peste 700nm). Peliculele speciale, cum sunt, de exemplu, *plăcile Shumann*, au stratul de gelatină redus, pentru a nu reţine radiaţia U.V. sau sunt tratate cu substanţe fluorescente.

d. ***Aparatele de fotografiat*** pot fi din categoria celor obişnuite, dar bine corectate pentru aberaţiile cromatice. Dacă se folosesc radiaţii U.V. în lungime de undă mai scurtă, sunt indicate obiectivele cu lentile confecţionate din sticlă optică specială (cuarţ, de exemplu), iar lentila frontală să nu aibă la suprafaţă stratul antireflex (stratul T).

Principalele *variante ale fotografiei în ultraviolete* sunt următoarele:

2.1.1.1. Fotografia în ultravioletul reflectat. Acest procedeu implică folosirea unui filtru, dispus în dreptul sursei, care permite numai trecerea radiaţiei ultraviolete folosite în iluminarea suprafeţei sau obiectului de fotografiat. De asemenea, în dreptul obiectului se instalează un filtru care va selecta numai radiaţia U.V., oprind celelalte radiaţii.

Fiind vorba de o imagine în ultraviolet, pentru asigurarea clarităţii este necesar să se reducă tirajul camerei cu aproximativ 1/10 întrucât gradul de reflectare a U.V. este mai mare decât al radiaţiei vizibilului şi, astfel, există o abatere de la legile opticii geometrice[1].

2.1.1.2. Fotografia fluorescenţei constă în fixarea imaginii formate de radiaţia secundară, ca urmare a excitării corpului cu radiaţia ultravioletă. La aceasta ne-am referit anterior, în cadrul tratării metodei de examinare prin luminescenţă.

Pentru executarea acestui gen de fotografie, sunt necesare folosirea unor surse de U.V. şi, mai ales, montarea, în dreptul obiectivului aparatului de fotografiat, a unui filtru, care va opri radiaţia ultravioletă, permiţând trecerea radiaţiei cu lungimi de undă mai mari, deci vizibilă. Explicaţia constă în aceea că lungimile de undă ale fluorescenţei sunt întotdeauna mai mari decât cele ale radiaţiei primare, astfel încât ele vor intra în zona spectrului vizibil. Fireşte că această „vizibilitate" devine posibilă numai în ipoteza folosirii unei radiaţii din zona U.V. apropiat, sau când energia fluorescenţei corespunde ca lungime de undă spectrului vizibil.

2.1.2. Domeniile de folosire a radiaţiilor ultraviolete în Criminalistică. Principalele domenii din cercetarea criminalistică în care se recurge la acest tip de radiaţii sunt, în esenţă, următoarele:

a. ***Traseologia***, respectiv revelarea şi cercetarea urmelor, printre care mai importante sunt urmele de mâini, urmele biologice, alte urme organice, respectiv cele care conţin proteine, hidrocarburi etc.

b. ***Balistica judiciară***, îndeosebi pentru descoperirea urmelor suplimentare ale tragerii cu armele de foc, cum ar fi, de exemplu, depunerile specifice inelului de frecare.

c. ***Cercetarea tehnică a înscrisurilor***, radiaţia ultravioletă având un rol particular în descoperirea falsului prin înlăturare de text, în descoperirea unor falsuri în documente cu caracter financiar ş.a. La aceasta adăugăm şi cercetarea operelor de artă, mai ales a picturilor.

[1] Potrivit legilor opticii geometrice, ar trebui ca toate razele de lumină să conveargă într-un singur punct de pe axa optică a obiectivului, respectiv în focarul teoretic. Radiaţia U.V., având energie mai mare, se refractă mai mult şi formează un focar (mai corect focare) diferit, apropiat de centrul optic al obiectivului.

d. ***Efectuarea de fotografii în cadrul unor activităţi de urmărire penală*** printre care se pot număra descoperirea sau prevenirea furturilor din avutul public sau particular, *prinderea în flagrant* delict a persoanelor care săvârşesc infracţiuni de genul luării sau dării de mită ş.a.

2.2. Fotografia de examinare în radiaţii infraroşii. Utilizarea radiaţiilor electromagnetice infraroşii în criminalistică, datorită proprietăţilor lor, a lărgit considerabil posibilităţile de investigare ştiinţifică, în prezent de neconceput fără apelarea la acest tip de radiaţie. Astfel, ca şi în cazul radiaţiilor ultraviolete, radiaţiile infraroşii îşi găsesc numeroase aplicaţii în cadrul cercetării infracţiunilor, începând cu fotografierea la locul faptei, sau cu aceea de urmărire, şi terminând cu efectuarea unor investigaţii de laborator în cercetarea falsurilor ori în balistica judiciară. Este de prisos să mai reamintim rolul radiaţiei infraroşii în efectuarea analizelor spectrale (vezi, de exemplu, spectrofotometria de absorbţie în infraroşu), precum şi în alte domenii ale ştiinţei: medicină, biologie, botanică, chimie, astronomie etc.[1]

Gama spectrului infraroşu este de peste 2.000 de ori mai mare decât aceea a spectrului vizibil, ea ocupând pe scara undelor electromagnetice un interval cuprins între 7600Å (limita roşului vizibil) şi peste 300.000Å.

Cu toată perfecţionarea adusă metodelor de folosire a radiaţiilor infraroşii, inclusiv procedeelor fotografice, în prezent se lucrează cu radiaţii din domeniul apropiat, până la circa 15.000Å. Exprimat în nanometri, aceasta înseamnă 760-1500nm.

Printre proprietăţile principale ale radiaţiilor infraroşii se numără *capacitatea de a străbate anumite corpuri şi de a fi reţinute de altele.* Totodată, datorită modului de propagare şi de reflexie, ele nu sunt influenţate de elementele poluante din atmosferă (fum, praf, ceaţă). La acestea se adaugă şi posibilitatea pe care ne-o oferă de a realiza fotografii în condiţii de întuneric, sporind puterea noastră de percepţie vizuală, firească, sub raport tehnic.

2.2.1. Executarea fotografiilor în radiaţii infraroşii (I.R.). Executarea unei fotografii în radiaţii infraroşii necesită întrunirea unor condiţii tehnice particulare, atât în situaţia examinărilor de laborator cât şi în ipoteza efectuării de înregistrări cu caracter judiciar operativ. Astfel:

a. ***Sursele de radiaţii I.R.***, pot fi de tipurile cele mai diverse, dat fiind faptul că orice corp încălzit la peste 0°C este socotit că emite asemenea radiaţii. Desigur, în condiţiile executării de fotografii se folosesc surse cu temperaturi apropiate de 300°C, cum sunt lămpile de rezonanţă cu cesiu, care emit în zona de I.R. apropiat. Pentru iluminări la distanţă mare se folosesc şi lămpile cu arc electric.

b. ***Filtrele de selectare a radiaţiilor***, de tip solid, lichid sau gazos, au un rol important în obţinerea imaginii. Cel mai frecvent sunt folosite filtrele solide, confecţionate din ebonită ori alte materiale plastice, filtre din sticlă, acoperite cu straturi coloidale din diverse substanţe (de exemplu, rubiazol sau manganez)[2].

c. ***Materialele fotosensibile***, spre deosebire de cele de la fotografiile în ultraviolet, trebuie să fie de tip special, întrucât emulsia fotografică sensibilizată cromatic, în mod obişnuit, nu

---

[1] **M. Deribere**, *La photographie en infrarouge*, ediţia a II-a, Ed. Paul Montel, Paris, 1948, abordează pe larg problematica teoretică şi practică a folosirii radiaţiilor infraroşii în ştiinţă, inclusiv în domenii aparţinând criminalisticii. În acelaşi timp, a se vedea şi capitolul său din lucrarea *Toute la photographie*, *supra cit.*, intitulat, *La photographie scientifique*, p. 235 şi urm.

[2] În acest sens, a se vedea, **M. Deribere**, *La photographie en infrarouge*, *supra cit.*, p. 13 şi urm.; **C. Suciu**, *op. cit.*, p. 113-115.

este influențată decât până la lungimile de undă ale roşului vizibil (maximum 760nm). Din această cauză filmele pentru fotografiere în infraroşu sunt hipersensibilizate cromatic, fie pe cale industrială, fie în condiții de laborator. Produsele folosite frecvent pentru hipersensibilizare fac parte din grupa cianinelor. Precizăm că există şi emulsii colorate, destinate fotografiei în infraroşu, însă culorile nu corespund celor din spectrul vizibil (de exemplu, albastrul poate apărea negru, iar verdele roşu).

d. ***Aparatele de fotografiat*** pot fi de tip obişnuit, dar cu posibilități tehnice de corecție a imaginii, aparate moderne şi de calitate, având pe montura obiectivului un reper destinat indicării punerii la punct a imaginii în I.R., dar aceasta numai până în zona a cca. 850nm.

Executarea fotografiei ca atare necesită montarea în dreptul obiectivului, a filtrului sau ecranului care va selecta numai radiația infraroşie. Filtrele pot fi adaptate la o anumită lungime de undă a radiației, în funcție de scopul urmărit prin fotografiere.

Procedeele de fotografiere sau de microfotografiere sunt destul de diverse, ele necesitând puneri la punct precise ale clarității imaginii, în condițiile creşterii lungimii de undă a radiației I.R. şi în lipsa unui traductor electronic de imagine. De asemenea, un procedeu de fotografiere în I.R. este şi acela care se bazează pe proprietatea acestor radiații de a stinge luminescența unor straturi puternic fosforescente. Referitor la aceste aspecte, a se vedea autorii *supra* citați.

e. ***Transformatoarele electronooptice*** permit vizualizarea directă a imaginii infraroşii, fiind din ce în ce mai folosite în cercetările criminalistice, atât în condiții de laborator, inclusiv în microscopie, cât şi în cele operative. Fireşte că imaginea percepută direct prin intermediul aparaturii electronice poate fi fotografiată, dacă se consideră necesar.

2.2.2. Domeniile de folosire a radiațiilor infraroşii în Criminalistică. Radiațiile infraroşii îşi găsesc o utilizare frecventă în multe direcții ale investigațiilor criminalistice, cum sunt, de exemplu:

a. ***Cercetarea tehnică a înscrisurilor***, îndeosebi a celor falsificate prin înlăturarea sau acoperirea textului, precum şi în cercetarea cernelurilor ori trăsăturilor de creion folosite la falsul prin adăugare de text sau prin copiere. Tot în această categorie intră şi refacerea sau *reconstituirea textului* de pe înscrisurile arse, degradate prin trecerea timpului.

b. ***Cercetarea unor valori sau opere de artă*** se constituie în prezent ca o categorie de expertiză de sine stătătoare, dintre acestea distingându-se expertiza destinată stabilirii *autenticității unor picturi* ori a timbrelor de valoare, datorită capacității de penetrare, reflectare diferită, ori de formare a unei imagini color de tip infraroşu. De exemplu, pot fi descoperite semnături sub straturi de vopsea, ori diferențe de calitate la pigmenții folosiți în imitarea unei picturi.

c. ***Descoperirea urmelor suplimentare*** ale tragerilor cu armele de foc, cum ar fi inelele de frecare, de metalizare, tatuajul, inelul de afumare, ultimele două deosebit de prețioase pentru stabilirea distanței de tragere. În aceleaşi condiții pot fi folosite şi în alte domenii ale *traseologiei*, mai ales pentru descoperirea de urme metalice în explozii, spargeri, ş.a.

d. ***Efectuarea unor fotografii judiciare cu caracter operativ***, cum sunt fotografiile de urmărire în condiții de întuneric, fotografii la fața locului în condiții de ceață sau fum. De asemenea, în *fotografia de identificare a persoanelor*, radiația I.R. permite descoperirea tatuajelor înlăturate, a unor cicatrice.

În această categorie poate fi încadrată şi organizarea supravegherii, în condiții de întuneric, a unor locuri sau obiective, cu ajutorul dispozitivelor electronooptice, pentru asigurarea pazei lor şi prevenirea unor infracțiuni de genul sustragerilor.

2.3. Fotografia de examinare în radiații röentgen, gamma, beta şi neutronice. Cele trei categorii de radiații electromagnetice îşi găsesc şi ele utilizări diverse în examinările criminalistice, datorită, printre altele şi proprietății lor de penetrare a corpurilor, în funcție de anumite caracteristici. Avem în vedere obținerea unor date privind interiorul corpurilor şi nu analizele spectrale, la care ne-am referit mai înainte.

În principiu, pentru executarea fotografiilor în aceste radiații nu este nevoie decât de *sursa de energie* şi de *materialul fotosensibil*, de genul filmelor röentgen, care au coeficientul de contrast mai mare şi sunt dublu emulsionate pentru obținerea unei imagini de calitate. Amintim că, în aceste cazuri, nu se foloseşte aparatură de fotografiat, obiectivele foto neavând nici o influență în propagarea acestor radiații. Practic, materialul fotosensibil se aşează direct sub corpul de cercetat. Timpul de expunere este în funcție de intensitatea radiației şi de densitatea corpului cercetat.

2.3.1. Fotografia de examinare în radiații röentgen (röentgenografia) se foloseşte datorită capacității ei de a străbate corpurile, în funcție de grosimea şi densitatea lor[1].

Radiațiile X sunt emise de tuburi electronice speciale (denumite tuburi Cooldige) şi au lungimi de undă cuprinse aproximativ între 100Å şi 0,1Å. Cu cât lungimea de undă a radiațiilor scade, cu atât ele devin mai penetrante.

Capacitatea de penetrare este în funcție de numărul atomic al elementelor din compoziția corpurilor. Cu cât acesta este mai mare, scade capacitatea de penetrare. De asemenea, este în funcție şi de lungimea de undă a radiației, respectiv de „densitatea" ei, care creşte invers proporțional cu lungimea de undă. Duritatea radiației se măreşte proporțional cu tensiunea aplicată tubului, aceasta putând ajunge la ordinul a 100KV.

Menționăm că rezultatele examinării în radiații X mai pot fi vizualizate direct, pe un ecran fluorescent, procedeul denumindu-se *röentgenoscopie*.

Dintre principalele utilizări în cercetările criminalistice ale radiațiilor X, amintim:

a. ***Examinarea röentgenografică*** sau röentgenoscopică a interiorului corpului uman, ori a interiorului unor obiecte (valize, genți, obiecte de mobilier divers) în scop operativ, cum ar fi, de exemplu, efectuarea de percheziții sau de controale la punctele de trecere a frontierei.

b. ***Depistarea urmelor suplimentare ale tragerilor cu armele de foc***, ale unor arme metalice, chiar şi ale urmelor de mâini, în scopul revelării lor de pe pielea umană, *inclusiv examinarea unor opere de artă*.

c. ***Efectuarea de analize spectrale***, în vederea unor determinări de ordin cantitativ şi calitativ ale elementelor chimice (vezi, de pildă, difracția de raze X sau analiza cu sondă de electroni).

d. ***Efectuarea de microradiografii***, ori examinări analitice cu microsonde de electroni, care reunesc microscopia electronică cu baleiaj şi microanaliza de radiații X.

2.3.2. Fotografia în radiații gamma sau gammagrafia, foloseşte surse de radiații specifice (naturale sau artificiale, prin producerea de reacții nucleare). Frecvent se folosesc izotopii radioactivi, dintre care menționăm, cu titlu de exemplu, cobaltul radioactiv (Co^{60}) şi iridiul radioactiv (Ir^{192}).

Fiind deosebit de penetrante, radiațiile gamma servesc la cercetarea interiorului unor corpuri metalice, datorită capacității de a străbate chiar plăci de oțel groase de câteva zeci de centimetri.

---

[1] Privitor la radiografie, a se vedea, **C. Suciu,** *supra cit.*, p. 117-123, care detaliază multe procedee de examinare.

Pot fi folosite în examinări apropiate (ca modalitate) de cele specifice defectoscopiei. În balistică sunt frecvent folosite pentru studierea interiorului unor arme, ca examinare prealabilă, ori a unor lăcăte sau încuietori metalice, pentru cunoaşterea modului de construire[1].

2.3.3. Fotografia în radiaţii beta sau betagrafia, se înscrie şi ea printre procedeele de examinare, găsindu-şi anumite utilizări în criminalistică. Totuşi, faţă de posibilităţile teoretice, betagrafia este relativ puţin folosită, aceasta şi din cauza capacităţii de penetrare şi propagare reduse a radiaţiilor beta.

Dintre utilizările ei mai curente amintim pe cele destinate *cercetării materialului înscrisurilor*, îndeosebi hârtia şi cerneala. De exemplu, în examinarea hârtiei, radiaţiile beta prezintă utilitate pentru aprecierea densităţii şi grosimii, dacă mijloacele clasice de măsurare sunt ineficiente. Totodată, betagrafia poate fi utilizată în traseologie, pentru depistarea de urme materie sau microurme.

2.3.4. Radiografia cu neutroni - aparţinând specialiştilor canadieni, este un procedeu radiografic relativ nou, atât sub raport tehnico-ştiinţific, cât şi în privinţa utilizării lui în cercetările criminalistice. El este destinat să completeze gama mijloacelor de radiografiere a interiorului corpurilor.

Spre deosebire de radiaţiile röentgen sau gamma, care străbat corpurile, în principiu, potrivit densităţii lor, neutronii penetrează elementele grele (de exemplu, plumbul), în schimb sunt frânaţi de corpurile, materialele sau substanţele bogate în hidrogen, de genul apei, maselor plastice, de unele produse chimice organice.

Din această cauză, radiografia cu neutroni şi-a găsit o utilizare practică îndeosebi în investigaţiile criminalistice, dintre care este suficient să amintim *descoperirea stupefiantelor*, ascunse în cele mai diverse locuri ori obiecte, precum şi *depistarea substanţelor explozive*[2].

§3. Microfotografia şi holografia

3.1. Microfotografia. Microfotografia este o metodă de fixare a imaginii rezultatelor cercetării la microscop, devenită indispensabilă în toate domeniile ştiinţei care se servesc de microscopia optică sau electronică. Acest procedeu de fixare se impune în special în Criminalistică, unde concluziile unei expertize - absolut necesare stabilirii adevărului - pot fi cu atât mai convingătoare cu cât demonstraţia este făcută şi pe baza microfotografiilor.

De exemplu, în ipoteza unei expertize balistice de laborator, destinată identificării crimei cu care s-a săvârşit un omor, se va apela la un microscop comparator. Rezultatul examinării va fi fixat printr-o microfotografie de comparare, care va reda continuitatea liniară a striaţiilor lăsate de armă pe proiectilul găsit în corpul victimei şi a striaţiilor lăsate de armă pe proiectilul tras experimental, pentru identificarea armei în litigiu. Sau, în cazul examinării trăsăturilor intersectate, pentru depistarea falsului prin adăugare de text, microfotografia are un rol deosebit de ilustrativ.

---

[1] Considerăm necesar să amintim că utilizarea radiaţiilor de tip gamma, ca şi a celorlalte radiaţii electromagnetice ionizante, impune precauţii deosebite, ele fiind folosite numai de către specialişti în fizica nucleară.

[2] În acest sens, **F.R. Kerr**, *La radiographie au neutrons,* RIPC, nr. 4/1984, p. 113-114. Procedeul a fost pus la punct în laboratorul judiciar al Direcţiei generale a Jandarmeriei regale a Canadei, Ottawa, 1983.

Am considerat necesar să tratăm microfotografia în această secțiune pentru faptul că ea se constituie ca un procedeu de examinare în sine, la care se adaugă posibilitatea întrebuințării în examinările microscopice a radiațiilor invizibile, cum sunt radiațiile ultraviolete și infraroșii.

În microfotografie se întrebuințează camera de fotografiat cu oglindă reflexă ce permite fixarea cu precizie a clarității imaginii. Locul obiectivului aparatului fotografic este luat de însuși sistemul optic al microscopului (obiectivul și ocularul). Pentru obținerea unei imagini de calitate, important este și modul de iluminare, acesta trebuind să se restrângă în exclusivitate la câmpul surprins de obiectiv[1].

Printre principalele modalități se află procedeul lui Köhler, bazat pe iluminarea prin transparență de o manieră în care să nu perturbe imaginea filamentului becului sursei. Pentru limitarea iluminării numai la câmpul de fotografiat se apelează la un sistem de diafragme (diafragma de deschidere și diafragma de câmp). Timpii de expunere se determină cu ajutorul exponometrelor, de care dispun toate aparatele moderne, sau prin tatonare.

Materialele fotosensibile se caracterizează, în primul rând, printr-o mare putere de rezoluție, necesară redării celor mai fine detalii. Sensibilitatea cromatică se raportează la tipul de radiație folosit în cercetare, pentru radiațiile spectrului vizibil fiind preferate materialele ortocromatice, apropiate ca sensibilitate de ochiul omenesc. Preferabile sunt însă și materialele pancromatice, dacă imaginea conține o gamă largă de culori. În ipoteza folosirii radiațiilor ultraviolete sau infraroșii vor fi utilizate filmele speciale. Amintim că microscoapele moderne de cercetare în infraroșii au transformatoare electronooptice, astfel că imaginea poate fi observată direct.

Referitor la procedeele de microfotografiere, precizăm că ele se raportează la modul de examinare microscopică; așa sunt, de exemplu, microscopia în contrast de fază, microscopia interferențială, microscopia de polarizare ș.a.

Privitor la fotografiile executate la microscopul electronic, menționăm că ele se realizează în condiții tehnice normale, deci cu camere obscure obișnuite, atașate microscopului. Dintre materialele sensibile sunt preferate cele de contrast, dar cu sensibilitate generală la lumină redusă (granulație fină), care determină și o mare putere de separare (rezoluție), necesitate firească în condițiile microscopiei electronice.

3.2. Holografia. Apariția laserului a deschis perspective nebănuite în cele mai diverse domenii ale științei și tehnicii, unul dintre principalii săi beneficiari fiind fotografia. Se poate afirma, pe bună dreptate, că laserul a determinat un adevărat salt calitativ în fixarea și redarea imaginilor luminoase ale obiectelor.

Din punct de vedere tehnic, holografia constituie o metodă de înregistrare și redare integrală a obiectelor, a întregului câmp fotografiat, prin intermediul undelor de lumină de tip laser. Aceasta este o sursă de fascicule luminoase, coerente, cu mare directivitate, foarte intense și înguste.

Subliniem că înregistrarea se face fără cunoscutul aparat fotografic, iar imaginile sunt tridimensionale. Însă, în comparație cu simplele stereofotografii, la care profunzimea este percepută dintr-un singur punct, în holografie profunzimea se obține din mai multe direcții.

În principiu, holografia se realizează în felul următor: dispozitivul laser emite fasciculul de lumină coerentă care va fi separat în două, prin intermediul unei oglinzi argintate semitransparente. O parte, care constituie fasciculul de referință, este trimisă direct spre placa fotosensibilă, iar al doilea fascicul va ilumina obiectul[2]. Holograma prezintă avantajul fixării întregii imagini în orice punct al suprafeței ei,

[1] În acest sens, a se vedea, **P. Hemardinquer**, în capitolul intitulat *La photomicrographie*, din lucrarea *Toute la photographie, supra cit.*, p. 299 și urm. Limitarea iluminării la suprafața câmpului se obține cu ajutorul condensorului, al diafragmării și al surselor de lumină. În afara iluminării normale, în microfotografie se mai utilizează și alte metode speciale: microfotografia în câmp întunecat, microfotografia în contrast de fază, microfotografia cu lumină polarizată.

[2] **D.-T. Constantinescu**, *Fotografia, op. cit.*, p. 71-75. Interferența celor două fascicule pe placa fotografică determină apariția unei rețele fine de zone luminoase și întunecoase, produse de intensitatea sau anularea undelor de radiație.

astfel încât, dacă este tăiată în bucăți, va fi posibil să se redea integral imaginea obiectului fotografiat. Totodată, pe o placă holografică se pot fixa mai multe imagini, fără a exista riscul suprapunerii lor.

Pentru Criminalistică, avantajele holografiei - dar mai ales ale radiației de tip laser - sunt cu totul deosebite, domeniile de utilizare nefiind încă suficient explorate. De exemplu, la cercetarea la fața locului, holografia poate servi atât la fixarea în relief a locului faptei, cât şi la descoperirea urmelor infracțiunii.

Unele avantaje ale holografiei par a fi de-a dreptul spectaculoase. Astfel, în literatura de specialitate se citează un exemplu de alcătuire a fotoportretului unei persoane după semnătură şi invers, reproducerea semnăturii după fotografie[1].

Cercetările efectuate până în prezent au dovedit utilitatea particulară a laserului în descoperirea *urmelor de mâini*, aspect asupra căruia vom reveni în capitolul următor. Totodată, laserul este util *analizelor spectrale* (vezi microanaliza spectrală cu excitație laser), valoroase pentru finețea şi caracterul lor practic nedistructiv.

Un alt domeniu în care se întreprind cercetări este cel al identificării persoanei după scris, interesând atât elementele de formă ale scrierii, cât şi presiunea sa. Însă, aceste cercetări sunt, încă, în faza de început şi nu se poate susține, cel puțin în momentul de față, că s-au găsit procedee de identificare certă a autorului unei scrieri, deşi unii specialişti în criminalistică nu au ezitat să facă asemenea afirmații.

Cercetări de acest gen, aflate într-o fază ştiințifică incipientă, se întreprind inclusiv în țara noastră, cu concursul specialiştilor în fizica energiilor înalte, cercetarea destinată aplicării laserului la scopurile criminalisticii fiind altfel de neconceput.

[1] **G. Huțanu şi I. Dorin,** *Holografia*, Ed. Ştiințifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1971, p. 91-92.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

PROCEDEE DE FOTOGRAFIERE LA FAȚA LOCULUI ÎN FAZA STATICĂ ȘI DINAMICĂ

Fotografierea unui adidas la locul faptei în plan de 90 grade, cu folosirea stativului. după "www.rotherham.ac.uk"

Fotografierea armei crimei, omor prin împușcare

Delimitarea locului faptei si fotografierea perimetrului

Fotografierea cadavrului în cazul Iona Stetson, 23 ani, 3 noiembrie 2005, după "www.staffs.ac.uk"

Fotografiere la fața locului din data de 30 noiembrie 2004 în cazul uciderii omului de afaceri John Monckton, Londra, Anglia, după "http://www.life.com/image/72548135"

Fotografierea cadavrului (detaliu cot) în plan de 90 grade după "http://www.imvu.com/groups/group/Forensic%2BScience/"

PROCEDEE DE FOTOGRAFIERE A CADAVRELOR

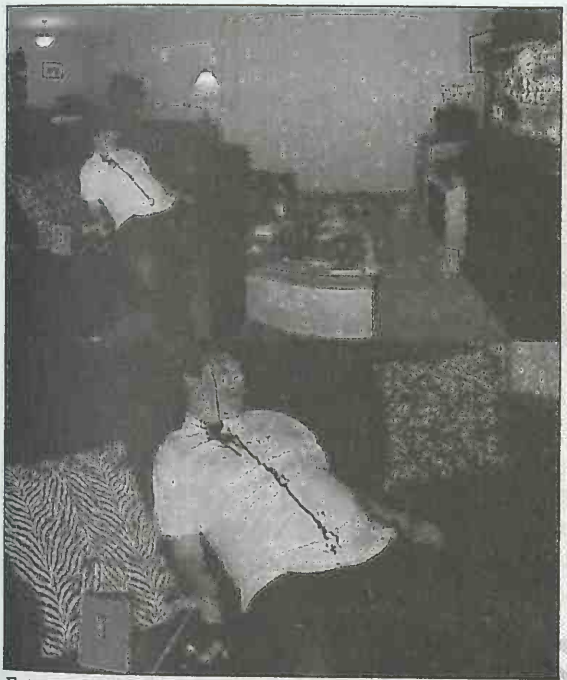

Fotografie de ansamblu și detaliu după "http://www.mossad.gov"

Fotografierea cadavrelor din diferite unghiuri după "New York City Municipal Archives 1914-1918"

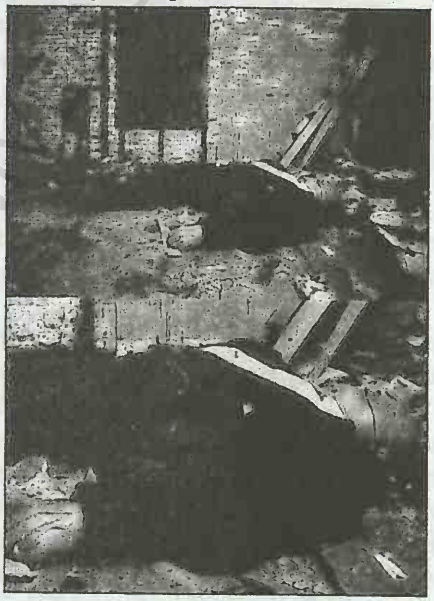

Fotografierea cadavrelor din diferite unghiuri după "New York City Municipal Archives 1914-1918"

Fotografierea locului faptei si a cadavrelor in cazul Charles Manson, criminal în serie în San Francisco și Los Angeles, ucigașul soției regizorului Roman Polanski, după "http://oak.cats.ohiou.edu/~dm203904/helter_skelter_theory.htm"

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

CAPITOLUL V

IDENTIFICAREA PERSOANELOR DUPĂ URMELE FORMATE DE CORPUL UMAN

Secțiunea I
Aspecte introductive

§1. Noțiunea de urmă a infracțiunii

Majoritatea faptelor aparținând oamenilor se reflectă în transformările produse în mediul în care se desfăşoară. La fel, orice act ilicit produce transformări obiectivate, sub raport criminalistic, în urme ale infracțiunii[1]. Pornind de la această realitate, investigațiile criminalistice, destinate descoperirii infracțiunilor şi identificării autorilor acestora, au drept fundament ştiințific principiul potrivit căruia săvârşirea unei fapte prevăzute de legea penală determină modificări în mediul înconjurător.

Reputatul criminalist francez, Edmond LOCARD, afirma: „este imposibil pentru un răufăcător să acționeze şi mai ales să acționeze cu intensitatea pe care o presupune acțiunea criminală, fără să lase urme ale trecerii sale"[2].

Potrivit principiului enunțat mai sus şi unanim admis în literatura de specialitate, *prin urmă a infracțiunii se înțelege orice modificare intervenită în condițiile săvârşirii unei fapte penale, între faptă şi reflectarea ei materială existând un raport de cauzalitate.*

Din interpretarea acestei definiții este evident că noțiunii de urmă i se atribuie un *înțeles oarecum mai larg*, mai apropiat de ceea ce se întâlneşte în practica judiciară. Astfel, producerea unei modificări nu este limitată în exclusivitate la persoana autorului faptei (sau la mijloacele folosite), ea putând aparține în egală măsură şi subiectului pasiv al infracțiunii. De pildă, petele de sânge sau firele de păr ale victimei găsite pe îmbrăcămintea agresorului sunt urme care fac dovada contactului direct dintre cei doi, împrejurare de natură să conducă la implicarea persoanei suspecte în cauza cercetată sau la includerea în cercul de bănuiți.

Accepțiunea relativ mai largă a noțiunii de *urmă a infracțiunii* se desprinde şi din faptul că *modificarea* nu poate fi privită numai ca un rezultat al contactului fizic dintre diverse părți ale corpului autorului sau instrumentele folosite şi victimă, ori dintre aceasta şi elemente ale spațiului în care s-a săvârşit fapta. Dacă în timpul comiterii infracțiunii s-au imprimat zgomotele şi dialogul dintre persoanele implicate, ne aflăm în prezența unui mijloc material de probă important, aşa cum prevăd dispozițiile art. 197 NCPP, întrucât poartă o urmă evidentă a faptei săvârşite, deşi este o urmă sonoră şi nu o urmă de mână, de dinți sau de sânge.

---

[1] **E. Locard,** *Manuel de technique policière,* Ed.Payot, Paris, 1948, p. 68.

[2] **P.F. Ceccaldi,** *La Criminalistique,* Presses Universitaires de France, Paris, 1962, p. 7, precizează că un infractor lasă întotdeauna urme la locul faptei, cel mai adesea fără ştirea sa. Totodată, el ia pe corp sau pe îmbrăcăminte alte semne. Toți acești indici imperceptibili sunt caracteristici pentru prezența şi participarea sa la fapta respectivă.

Referitor la definirea noțiunii de *urmă a infracțiunii*, în literatura de specialitate au fost exprimate opinii asemănătoare sau apropiate. Astfel, potrivit unor opinii, urme ale infracțiunii sunt considerate „totalitatea elementelor materiale a căror formare este determinată de săvârșirea infracțiunii", sau „cele mai variate schimbări care pot interveni în mediul înconjurător, ca rezultat al acțiunii infractorului"[1].

Într-o altă opinie, urma este interpretată, într-un sens larg, ca „o schimbare ce intervine în mediul înconjurător, ca rezultat al activității nemijlocite a omului, și care, sub un aspect sau altul, interesează cercetarea criminalistică"; și tot același autor interpretează urma, într-un sens restrâns, ca „o reproducere a construcției exterioare a unui obiect pe suprafață sau în volumul obiectului cu care a venit în contact nemijlocit"[2].

Alfredo Niceforo a dat o definiție simplă și clară urmei[3], în timp ce alți autori au optat pentru o formulare destul de cuprinzătoare care, în fond, învederează aceleași elemente: constituie urmă „orice modificare materială produsă ca urmare a interacțiunii dintre făptuitor, mijloacele folosite de acesta și elementele componente ale mediului unde își desfășoară activitatea infracțională, modificări care, examinate individual sau în totalitate, pot conduce la stabilirea faptei, identificarea, făptuitorului, a mijloacelor folosite și la lămurirea împrejurărilor cauzei"[4]. Se poate constata că, indiferent de exprimare, sintetică sau mai largă, punctele de vedere cu privire la definirea urmei au fost relativ apropiate.

Domeniul tehnic al investigației criminalistice care se ocupă cu cercetarea urmelor este cunoscut și sub denumirea de **TRASEOLOGIE**[5]. În sensul său larg, așa cum a fost consacrat, termenul *traseologie* circumstanțiază îndeosebi examinarea *urmelor create prin reproducerea construcției exterioare a corpurilor sau obiectelor* (urme de mâini, de picioare, urme ale instrumentelor de spargere, ale armelor ș.a.). În sens restrâns, examinările traseologice vizează urmele de instrumente sau agenți vulneranți.

§2. Criterii de clasificare a urmelor infracțiunii

Clasificarea generală a urmelor faptelor penale se face după o serie de criterii, care diferă în funcție de factorii sau elementele de diferențiere avute în vedere de autorii de specialitate, de destinația sau de întinderea lucrării în care sunt abordate, precum și de importanța ei pe plan teoretic și practic.

Pentru o înțelegere mai exactă a evoluției concepțiilor asupra acestor categorii de reflectări ale actelor infracționale, menționăm, cu titlu de exemplu, câteva dintre modurile mai importante de clasificare a urmelor infracțiunii:

Într-o opinie mai veche, promovată de criminaliștii francezi, clasificarea era făcută în *amprente* (digitale, corporale, de îmbrăcăminte, de animale etc.), între care amprentele papilare ale corpului uman ocupau o poziție privilegiată și, în *urme*, extrem de variate

[1] **C. Suciu**, *op. cit.*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1972, p. 200.

[2] **I. Mircea**, *Criminalistica*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1978, p. 55 și în ediția din 1992.

[3] **A. Niceforo**, în lucrarea *La police et l'enquête judiciaire scientifique*, Librairie Universelle, Paris, 1907, definea urma revelatoare drept orice urmă lăsată de om sau de animal, care poate să servească la descoperirea autorului sau la stabilirea unora din particularitățile individualității sale.

[4] Colectiv, *Tratat practic de criminalistică*, vol. I, editat de Ministerul de Interne, București, 1976, p. 117-118.

[5] Termenul de traseologie provine din limba franceză, el semnificând cercetarea urmelor (*la trace*: urmă și *logos*: vorbire).

(obiecte lăsate de infractor, instrumente de spargere, fire de păr etc.)[1]. De asemenea, se face distincția între *urme* și *pete*[2].

În literatura noastră de specialitate, urmele sunt împărțite în două mari categorii: „urme formate prin reproducerea construcției exterioare a obiectelor (urme de mâini, picioare, îmbrăcăminte, instrumente de spargere") și „urme formate ca resturi de obiecte și de materii organice și anorganice (resturi de îmbrăcăminte, de alimente, de fumat, de vopsea, pete organice etc.)". La rândul lor, acestea se subdivid, în funcție de procesul de mișcare în care s-au format și de modificările aduse suportului lor[3].

Într-o lucrare destinată specialiștilor poliției, criteriile de clasificare a urmelor se ridică la cinci: *factorul creator* (om, animale ș.a.), *esența lor* (urme formă, materie și poziționale), *mărimea* (macro- și microurme), *posibilitățile de identificare* (urme care servesc la lămurirea unor împrejurări ale faptei, la stabilirea apartenenței de gen și urme care permit identificarea factorului creator de urmă)[4].

Alți autori, raportându-se la criteriul valorii de identificare (criteriu pe care îl considerăm demn de luat în seamă), le clasifică în *urme indeterminante* și *urme determinante*. Primele pot fi de natură chimică, de origine biologică sau nebiologică (sol, vopsea, metale etc.) și se caracterizează prin aceea că nu indică relația cu autorul. Spre deosebire de această categorie, *urmele determinante*, de natură fizică, produse prin apăsare, frecare sau smulgere, conservă relația interpretabilă cu omul sau obiectul căruia îi aparțin, permițând astfel identificarea[5].

Clasificarea urmelor după diferite criterii are drept scop creșterea gradului de precizie și claritate al formulării concluziilor cercetărilor criminalistice în soluționarea cauzelor penale, parchetele și instanțele de judecată fiind chemate să vegheze la realizarea acestui deziderat[6].

În esență, criteriile generale de clasificare a urmelor sunt cele de mai jos.

2.1. Factorul creator de urmă. Raportat la acest prim criteriu, factorii care au determinat apariția urmei pot fi diverși: corpul omului, obiecte sau instrumente, animale, fenomene cum sunt incendiul, explozia. Alăturat acestui factor, în literatura de specialitate se mai întâlnește și o clasificare în funcție de *factorul primitor de urme* (om, obiect, animal ș.a.). Această ultimă clasificare are mai curând o finalitate teoretică, întrucât atunci când se examinează, de pildă, urma unui proiectil (în calitatea sa de factor creator de urme) în corpul uman, ea se face în legătură cu modificările produse în țesuturi, deci în ceea ce este denumit factor primitor[7].

2.2. Tipul sau natura urmei. În funcție de acest al doilea criteriu general, clasificarea poate fi realizată în funcție de mai multe repere, cum ar fi, de pildă, cele al vizibilității, ori al mărimii. Astfel:

---

[1] **E. Locard**, *Traité de criminalistique. Les empreintes et les traces dans l'enquête criminelle*, Ed. Desvigne, Lyon, 1931, vol. I, p. 9.

[2] **E. Locard**, *Manuel de technique policière*, *supra cit.*, p. 68.

[3] **C. Suciu**, *op. cit*, p. 200-201.

[4] Colectiv, *Tratat practic de criminalistică*, vol. I, *supra cit.*, p. 117-123.

[5] **G. Chevet** și **Ph. Marano**, *Criminalistique*, lucrate sub redacția lui **P.F. Ceccaldi**, editată de Laboratorul de identificare judiciară al Prefecturii poliției din Paris, 1980, p. 2.

[6] Uneori se face simțită și o anumită tendință de teoretizare, care se constată și în sfera de clasificare a urmelor. Se întâlnesc, spre pildă, urme concepționale, respectiv urme ce relevă concepția de săvârșire a unei fapte, referitor la care ne exprimăm rezerva, dată fiind posibilitatea producerii unor neînțelegeri pe plan juridic.

[7] Colectiv *Tratat practic de criminalistică*, vol. I, *supra cit.*, p. 119-120.

2.2.1. Urme care reproduc forma suprafeței de contact a obiectului creator, ca de exemplu, urmele de mâini, de picioare, urmele instrumentelor de spargere, ale mijloacelor de transport etc.

2.2.2. Urme sub formă de pete sau resturi de materii organice și anorganice, inclusiv resturi sau fragmente de obiecte (petele de sânge, firul de păr, praful, ciobul, pilitura, pelicula de vopsea, resturile vegetale etc.), denumite generic și *urme materie*.

2.2.3. Urme sonore (vocea, vorbirea, zgomotele obiectelor) și *urme olfactive* (mirosul specific al persoanelor și obiectelor), ele formând o categorie aparte de urme, în care primele sunt condiționate de prezența la locul faptei a unui mijloc de înregistrare (sau a unui martor de **auditu**, capabil să rețină anumite caracteristici ale vocii sau ale modului de vorbire, dar atunci nu mai putem vorbi de urme).

2.2.4. Urme vizibile și *urme latente*, ultimele invizibile cu ochiul liber sau foarte puțin vizibile, ceea ce impune revelarea lor prin diverse metode și mijloace tehnico-științifice, cum se procedează, de pildă, în cazul urmelor de mâini.

2.2.5. Macro și *microurmele.* Din prima categorie fac parte majoritatea urmelor, așa cum se cunosc, iar din a doua urmele formate din particule sau resturi foarte mici de obiecte, substanțe, practic invizibile cu ochiul liber și greu de evitat de către infractor. De exemplu, praful sau scamele de pe covor, care se iau, din mișcare, pe încălțăminte și pantalon. Descoperirea și examinarea acestei categorii de urme presupune metode microanalitice[1].

2.3. Modul de formare a urmelor. Acest criteriu are în vedere, pe de o parte, raportul de mișcare în care se află la un moment dat obiectul creator și obiectul primitor de urmă, iar, pe de altă parte, locul în care se fixează urma pe obiectul primitor (la suprafață sau în adâncime). Astfel:

2.3.1. Urme statice, create prin atingere, apăsare sau lovire, fără ca suprafețele de contact să se afle în mișcare una față de alta în momentul contactului. Această categorie de urme este prețioasă, prin caracterul lor determinant, întrucât redau elemente caracteristice, utile identificării, cum este cazul urmelor de mâini, de buze, de picioare ș.a.

2.3.2. Urme dinamice, formate ca rezultat al mișcării de translație, de alunecare a unei suprafețe peste alta. Un exemplu tipic îl constituie urma de frânare a unui autovehicul sau urma lăsată de un cleşte în momentul tăierii unui belciug. Deși aceste urme nu redau cu fidelitate, în toate cazurile, detaliile caracteristice, servind de regulă numai la identificări de gen sau grup, în ipoteza celor specifice armelor de foc ele permit identificarea pe baza striațiilor create de proiectilul și tubul cartușului, ca și în cazul urmelor instrumentelor de spargere, în care striațiile servesc la identificarea unui levier, cleşte, cuțit, topor etc.

2.3.3. Urme de suprafață, ce se pot prezenta în două variante: *urme de stratificare*, formate prin depunerea unui strat de substanță (grăsime, transpirație, sânge, praf) pe

[1] **Z. Biernaczek,** *Unele aspecte ale problematicii microurmelor*, referat prezentat la simpozionul intitulat *Microurme*, ținut la Varșovia în 1972, p. 7 din Culegerea de referate.

suprafața primitoare a urmei şi *urme de destratificare,* formate prin ridicarea substanței aflate inițial pe suport (de exemplu, atingerea cu mâna a unei suprafețe prăfuite).

2.3.4. Urme de adâncime, specifice suporturilor sau obiectelor primitoare de urmă cu un anumit grad de plasticitate, în care se imprimă suprafața obiectului ce a format urma (de exemplu, urma de picior în pământ moale).

2.4. Alte criterii de clasificare a urmelor. Alăturat criteriilor de mai sus, unanim acceptate, în literatura de specialitate se mai face distincție între *urmele locale* şi cele *periferice* (negative), care redau conturul obiectelor, ca şi între posibilitățile oferite de urme pentru identificarea obiectului sau numai pentru stabilirea apartenenței de grup a acestuia[1]. De menționat, de asemenea, categoria aşa-numitelor „*urme poziționale*", cum sunt denumite modificările intervenite în poziția unor obiecte (scaun răsturnat, față de masă trasă, dulap deschis, veioză aprinsă)[2].

*
* *

În acest capitol ne vom opri asupra cercetării criminalistice a uneia dintre cele mai importante categorii de urme şi anume urmele lăsate de un factor determinant, pe care îl denumim generic corpul uman sau, mai exact, de elementele sale anatomice. Precizăm că, atunci când ne referim la această categorie de urme, majoritatea cu valoare particulară în procesul de identificare, avem în vedere atât persoana făptuitorului sau pe alți participanți la săvârşirea infracțiunii, cât şi pe victima acesteia.

Abordarea acestei problematici este concepută în următoarea succesiune: vor fi prezentate mai întâi urmele care reproduc forma acelor elemente anatomice care vin în contact cu un obiect ori suprafață oarecare, cum sunt urmele de mâini, de picioare, de dinți, de buze sau ale altor părți ale corpului. Într-un capitol distinct, va fi tratată cercetarea urmelor de natură biologică umană, sânge, spermă, salivă, firul de păr, precum şi urmele olfactive. Iar în capitolul VII vor fi prezentate metodele de identificare a persoanelor după semnalmentele exterioare, după voce, inclusiv metodele şi mijloacele de identificare a cadavrelor necunoscute.

Secțiunea a II-a
Identificarea dactiloscopică; tehnici de cercetare a urmelor papilare

§1. Considerații preliminare privind desenele papilare

Necesitatea elaborării şi introducerii în activitatea organelor judiciare a unor metode eficiente, fundamentate ştiințific, de identificare a infractorilor, precum şi de înregistrare a acestora, în scopul cunoaşterii recidiviştilor, s-a făcut simțită încă de la începutul secolului.

[1] **S.A. Golunski,** *Criminalistica,* Ed. Ştiințifică, Bucureşti, 1961, p. 87.
[2] Vezi **J. Gayet,** *A.B.C. de police scientifique,* Ed. Payot, Paris, 1973, p. 7.

După primii paşi ai lui *Alphonse Bertillon* - considerat drept unul dintre întemeietorii poliţiei ştiinţifice şi, deci, al Criminalisticii - cu sistemul său greoi de *înregistrare antropometrică*, în lumea justiţiei s-a impus un sistem nou de identificare, mult mai sigur şi mai rapid, bazat pe particularităţile desenului papilar al fiecărui individ.

Deşi prima identificare a unui infractor pe baza urmelor digitale este atribuită englezului *Henry Faulds* - realizată la Tokio, în anul 1879, cu prilejul cercetării unui omor - metoda constituie rodul activităţii mai multor oameni de ştiinţă, mulţi dintre ei medici[1]. Apropiat acestei date şi la noi în ţară a fost obţinut un prim succes, în anul 1896, de către dr. *Nicolae Minovici*, care a reuşit identificarea autorului unui furt cu ajutorul urmelor de mâini[2].

Cercetările întreprinse o lungă perioadă de timp asupra caracteristicilor desenelor papilare şi a utilităţii lor în identificarea persoanelor au pus bazele unei ramuri importante a ştiinţei criminalistice, cunoscută sub denumirea de *dactiloscopie*. Termenul de dactiloscopie derivă din cuvintele greceşti *dactilos* = deget şi *scopia* = prin care se poate privi, cerceta.

În prezent, activităţi cum sunt, spre pildă, identificarea autorilor unor infracţiuni, depistarea recidiviştilor, ca şi identificarea de cadavre necunoscute, au la bază metodele proprii acestui domeniu al Criminalisticii[3].

Dactiloscopia este ramura Criminalisticii care se ocupă cu examinarea şi clasificarea desenelor papilare, în vederea identificării persoanei[4]. Într-o formulare sintetică, C.Ţurai spune despre dactiloscopie că este „ştiinţa privind studiul desenelor papilare"[5].

Desenele papilare, specifice pielii corpului omenesc, aflate la nivelul degetelor, palmei şi tălpii piciorului (plantă), cunoscute sub denumirea de *dermatoglife,* sunt formate din sistemul liniilor paralele ale crestelor papilare, separate între ele de şanţurile papilare[6]. Crestele papilare redau relieful neregulat al papilelor dermice, aflate la linia de legătură dintre cele două straturi principale ale pielii, dermă şi epidermă, dintre care ultimul, aflat la suprafaţă, cunoaşte un permanent proces de descuamare[7].

În vârful crestelor papilare se găsesc orificiile sudoripare sau porii, prin care este secretată sudoarea. Formată din apă, săruri minerale şi substanţe organice, sudoarea reprezintă unul dintre elementele importante de formare a urmelor pe suprafeţele cu care pielea a venit în contact.

---

[1] **E. Locard**, *op. cit.*, p. 20-26. Autorul, referindu-se la acest caz, apreciază că precursorul dactiloscopiei este **Marcello Malpighi**, care a trăit în sec.XVII, urmat de cehul *Jean Purkinje* (lucrarea sa apărând în 1823). Dar li s-a alăturat *I.Herschel*, *H.Faulds* şi *Francisc Galton*, ultimul elaborând studiul complet al amprentelor digitale sub raport biologic. Sir Richard Henry, Juan Vucetich ş.a. s-au preocupat, la sfârşitul secolului trecut, de iniţierea sistemului de clasificare a amprentelor.

[2] **I.R. Constantin** şi **M. Rădulescu**, *Dactiloscopia,* Ed. Ministerului de Interne, Bucureşti, 1975, p. 7-8, menţionează că dr. N.Minovici a identificat autorul unui furt săvârşit într-o tipografie; **C. Ţurai,** *Enigmele unor amprente,* Ed. Albatros, Bucureşti, 1984, p. 89-90, referindu-se la acelaşi caz, menţionează că el a fost relatat de însuşi N.Minovici, într-o scrisoare trimisă în Argentina lui J.Vucetich în anul 1906.

[3] Bazele dactiloscopiei în ţara noastră au fost puse de medicul legist **Andrei Ionescu**, opera sa fiind continuată de dr.Valentin Sava, care a condus Serviciul de identificare judiciară al Ministerului de Justiţie după anul 1925. Precursorii ei au fost, însă, *Nicolae* şi *Mina Minovici*.

[4] **M. Minovici,** *Tratat complet de medicină legală*, vol.II, Bucureşti, 1930, p. 1039-1041; **I.R. Constantin** şi **M. Rădulescu**, *op. cit.*, p. 14.

[5] **C. Ţurai,** *Elemente de criminalistică şi tehnică criminală* - poliţie ştiinţifică, Bucureşti, 1947, p. 16.

[6] **L. Derobert,** *Médicine légale,* Ed. Flammarion, Paris, 1976, p. 899-900; **C. Ţurai şi C.I. Leonida**, *Dermatoglifologia. Amprente palmoplantare*, Ed. Medicală, Bucureşti, 1971, p. 25-26; autorii, referindu-se la *dermatoglifologie*, precizează că aceasta este o ştiinţă ce însumează cunoştinţele şi datele biostatistice despre desenele papilare în scopul studierii eredităţii lor normale şi patologice.

[7] Epiderma este alcătuită din cinci straturi intermediare, cel de la suprafaţă fiind de natură cornoasă şi conţinând celule moarte ce se desprind permanent. Stratul al doilea, derma, are şi el cinci straturi intermediare, în profunzimea acestuia aflându-se glandele sudoripare.

Raportat la valoarea de identificare, motivul esențial care a condus la folosirea desenelor papilare în identificarea persoanelor este acela că nu numai desenul papilar, în întregul său, ci însele crestele papilare și chiar porii prezintă elemente de specificitate, puncte caracteristice de natură să deosebească un individ de altul.

1.1. Proprietățile desenului papilar. Impunerea desenului papilar printre cele mai valoroase și importante elemente de identificare a persoanei se datorește următoarelor proprietăți:

1.1.1. Unicitatea desenului papilar. Desenele papilare se deosebesc între ele prin formă și prin detalii caracteristice, al căror număr și varietate fac practic imposibilă întâlnirea a două amprente identice.

La această concluzie s-a ajuns atât prin îndelungate cercetări, cât și pe baza calculelor matematice, prin care s-a stabilit, pornindu-se de la un număr de 4 caracteristici, că posibilitatea repetării a două desene papilare cu aceleași puncte coincidente ar exista teoretic numai la 64 milioane de amprente[1]. Dacă numărul detaliilor caracteristice se mărește, rezultatul calculului ajunge la cifre astronomice, ceea ce confirmă principiul potrivit căruia fiecare persoană este identică numai cu sine însăși și, totodată, se deosebește de toate celelalte.

1.1.2. Fixitatea desenului papilar este o altă proprietate care constă în menținerea formei și detaliilor caracteristice ale desenului papilar de la formarea sa, în luna a 6-a de viață intrauterină, și până la moartea persoanei. Singura modificare, fără implicații în procesul identificării, o reprezintă creșterea în dimensiuni a amprentei, pe măsura dezvoltării corpului, fără influență asupra caracteristicilor crestelor papilare.

Această proprietate nu trebuie interpretată într-o manieră fixistă, întrucât nu se exclude posibilitatea ivirii unei anumite modificări, cum ar fi, de exemplu, apariția sau dispariția unui detaliu, fără o intervenție mecanică, chimică sau chirurgicală, modificare ce nu este de natură să determine o diferență calitativă între desenele papilare ale aceleași persoane[2].

1.1.3. Inalterabilitatea reprezintă o altă proprietate esențială, determinată de faptul că, în mod normal, un desen papilar nu poate fi modificat sau înlăturat. Numai rănile adânci, care afectează în adâncime stratul dermic, distrugând papilele, precum și unele boli, de tipul leprei, pot duce la alterarea involuntară a desenului. Cercetările întreprinse de specialiști, dintre care unii au executat experimente pe propriile amprente digitale, au demonstrat că nici arderea cu fierul încins, cu ulei sau apă fierbinte nu este capabilă să distrugă amprentele. În fapt, însăși existența unei cicatrice este de natură să ofere un element prețios de identificare[3].

---

[1] **E. Locard**, *op. cit.*, p. 88, referindu-se la calculul lui *F. Galton*, amintește și un altul în care a luat în considerare 20 de puncte caracteristice tuturor celor 10 degete, stabilindu-se că pentru o eventuală apariție a doi oameni cu amprente identice ar trebui cca. 400 milioane de secole. Comentariile privitoare la valoarea de identificare sunt, în acest caz, de prisos.

[2] **J.I. Thornton**, *La doctrine de la dissimilitude unique dans l'identification dactyloscopique,* în R.I.P.C., nr. 306, martie 1977, p. 89-95, unde argumentează, pe cazuri concrete, că apariția acestor modificări (puncte de disimilitudine) poate crea numai o aparență de neidentitate între cele două amprente.

[3] **E. Locard**, *op. cit.*, p. 87-88, trece în revistă experiențele sale și ale colaboratorilor în alterarea propriilor desene papilare, constând din arderea ușoară a extremităților digitale cu fierul încins, cu ulei fierbinte sau cu apă fiartă.

Numeroasele exemple desprinse din practica judiciară au demonstrat că încercările unor infractori de a-şi altera desenul papilar prin frecarea de o suprafaţă abrazivă sau prin folosirea unei substanţe chimice corosive au rămas fără nici un rezultat, întrucât astfel nu sunt afectate papilele dermei. Au existat însă, îndeosebi în perioada prohibiţiei, şi încercări de transplant sau de înlăturare chirurgicală, puţine la număr şi fără efect pe plan juridic, intervenţia fiind depistată şi dovedită[1]. Spaţiul nu ne permite să facem referiri la unele încercări spectaculoase de modificare a desenelor papilare, menţionate de E. Hoover, ale unor gangsteri americani, în perioada anilor 1929-1933, încercări întreprinse chiar de medici corupţi, însă rămase fără nici un rezultat, F.B.I.-ul reuşind să-i identifice fără dificultăţi[2].

Teoretic, nu se exclude posibilitatea unui fals de amprentă, dar acesta nu se efectuează de infractor pe sau cu propriile dermatoglife, ci printr-un transfer de amprente. Or, tocmai modul de obţinere şi transferare propriu-zisă a urmei face uşor detectabilă încercarea de disimulare şi oferă indicii privitoare la autorul faptei.

În privinţa proprietăţilor desenului papilar, o parte din autori apreciază că acestea se reduc numai la două: *unicitatea* şi *fixitatea*, inalterabilitatea fiind considerată o componentă a fixităţii. Credem, însă, că o distincţie între cele două proprietăţi este necesară pentru delimitarea stabilităţii naturale a desenului papilar (fixitate) de imposibilitatea modificării artificiale[3].

1.2. Clasificarea desenului papilar. Desenele papilare sunt caracterizate de forme variate. Din această cauză s-a impus împărţirea lor pe categorii, grupe sau tipuri, clasificare determinată de necesitatea realizării unui sistem simplu şi eficace de înregistrare, în vederea identificării lor ulterioare[4].

Primul criteriu îl reprezintă *regiunea anatomică* a corpului pe care o ocupă, respectiv regiunile digitală, palmară sau plantară. În funcţie de locul pe care îl ocupă, desenele papilare ale mâinii sunt structurate după cum urmează:

- ***Regiunea digitală*** cu zonele falangetei, falanginei şi falangei, despărţite de şanţurile flexorale.
- ***Regiunea palmară*** cu zonele palmară, tenară şi hipotenară.

Indiferent de regiunea sau zona în care se găsesc, desenele papilare au o importanţă aproape egală în identificare. Dintre acestea se disting, totuşi, *desenele de pe falangete*, ale căror urme rămân cel mai frecvent la faţa locului. Datorită particularităţilor lor de structură, aceste desene sunt singurele folosite în înregistrările dactiloscopice.

---

[1] În acest sens, a se vedea **J. Thorwald**, *Un secol de luptă cu delincvenţa*, trad. în limba română, Ed. Junimea, Iaşi, 1981, cap. I intitulat *Semnul imuabil: aventura identificării*.

[2] **E. Hoover**, *Crime aux Etats Unis*, Ed. Robeyr, Paris, 1940, prezintă cazuri din perioada de glorie a gangsterismului american.

[3] **I.R. Constantin** şi **M. Rădulescu**, *op. cit.*, p. 15-17 susţin că desenul papilar se rezumă la cele două proprietăţi; **E. Locard**, *op. cit.*, p. 85-88; **J. Gayet**. *A.B.C. de police scientifique*, *op. cit.*, p. 9-11, susţin existenţa celor trei principii; **C.E. O'Hara**, *Principii de bază ale cercetării penale*, Ed. C.C. Thomas, Illinois, S.U.A., 1976, p. 754-756, susţine că proprietăţile desenului sunt în număr de cinci: permanenţa, universalitatea, unicitatea, simplitatea înregistrării şi simplitatea clasificării.

[4] Cu privire la clasificarea desenelor papilare, a se vedea **E. Locard**, *op. cit.*, cap. 3; **C. Ţurai**, *Elemente de criminalistică şi tehnică criminală*, *supra cit.*, p. 34 şi urm.; **C. Suciu** *op. cit.*, p. 400-405; **I.R. Constantin** şi **M. Rădulescu**, *op. cit.*, p. 31 şi urm.; **J. Gayet**, *op. cit.*, p. 11 şi urm.

Crestele papilare care alcătuiesc structura desenului falangetei formează, de regulă, trei zone:

- ***Zona bazală***, dispusă între şanţul flexoral şi centrul desenului.
- ***Zona centrală*** sau nucleară, zonă ce deţine ponderea cea mai mare în clasificare.
- ***Zona marginală***, alcătuită din crestele aflate la exteriorul desenului.

Locul de întâlnire al celor trei zone poartă denumirea convenţională de DELTA, fiind şi ea de mai multe feluri (de exemplu, delta albă, delta neagră etc.). Precizăm, însă, că nu întotdeauna, aşa cum se va vedea mai jos, desenul papilar cuprinde trei zone.

Al doilea criteriu, raportat şi la cel de mai sus, este impus de *forma desenului* din zona centrală şi de *poziţia* şi *numărul deltelor*, după cum urmează:

a) ***Desenele adeltice*** sau de ***tip arc***, lipsite de zona centrală.

b) ***Desene monodeltice*** sau de ***tip laţ***, în care zona centrală are efectiv forma unui laţ pornind din dreapta sau din stânga desenului, de aici şi subclasificarea în *dextrodeltice* şi *sinistrodeltice*.

c) ***Desene bideltice*** sau de ***tip cerc***, zona centrală fiind sub formă de cerc, de spirală, de laţuri gemene ş.a..

d) ***Desene polideltice*** sau de ***tip combinat***, majoritatea prezentând trei delte şi foarte rar patru delte.

e) ***Desene excepţionale*** sau ***amorfe***, care nu se apropie de desenele papilare obişnuite. Literatura de specialitate semnalează, astfel, un tip de desen (simian) asemănător maimuţelor, întâlnit la unii handicapaţi mintal, precum şi un tip denumit *danteliform*, întâlnit în ţara noastră[1].

1.3. Detaliile caracteristice ale desenului papilar. Pe lângă particularităţile de formă ale desenelor papilare, a căror contribuţie în procesul identificării se reduce la stabilirea genului sau grupului din care face parte degetul unei persoane, amprenta digitală conţine şi o serie de puncte caracteristice sau detalii, de natură să permită identificarea certă a individului.

Potrivit teoriei şi practicii criminalistice dactiloscopice, atât din ţara noastră, cât şi din străinătate, au fost stabilite un număr de aproximativ 20 de tipuri de detalii[2]. Vom prezenta mai jos câteva detalii caracteristice, cu precizarea că determinarea acestora se face pe amprentă în sensul acelor ceasornicului, începutul fiind socotit în stânga jos. Astfel:

- *capăt de creastă papilară*, respectiv *început de creastă*, situat la stânga, şi *sfârşit de creastă papilară*, dispus în dreapta;
- *bifurcare*, deci creastă papilară în două creste, şi *trifurcare*, dacă creasta se împarte în trei creste;
- *contopire simplă* şi *contopire triplă*, ce reprezintă reversul situaţiei de mai sus;
- *întrerupere* în traseul crestei, pe o porţiune de cca. 2mm;
- *fragment* de creastă papilară;
- *butonieră*, determinată de o scurtă bifurcare a unei creste, urmată de revenirea la traseul normal;
- *inel*, detaliu care se apropie de butonieră, fiind însă circular;

---

[1] **C. Ţurai şi C. Panghe**, *Un nou tip de desen papilar digital, palmar, şi plantar, tipul danteliform şi problemele de clasificare şi identificare medico-legală şi criminalistică pe care le ridică*, comunicare prezentată la Societatea de ştiinţe medicale, Bucureşti, 1973.

[2] **E. Locard**, *op. cit.*, p. 59 şi urm.; **V. Sava**, *Manual de dactiloscopie*, Bucureşti, 1943, p. 63; **C. Ţurai**, *Elemente de criminalistică*, *supra cit.*, p. 212; **C. Suciu**, *op. cit.*, p. 230-232; **I.R. Constantin şi M. Rădulescu**, *op. cit.*, p. 57-60; **L. Derobert**, *op. cit.*, p. 901- 902; **J. Gayet**, *op. cit.*, p. 17-18.

- *deviere* a două creste ce aveau tendința să-şi unească traseul;
- *intersecție* a două creste papilare;
- *cârlig*, detaliu format de un fragment mic de creastă, ataşat unei creste mai mari;
- *anastomoză*, creastă ce unește, sub forma unui pod, alte două creste papilare.

Într-un desen papilar digital se pot găsi în jur de 150 detalii caracteristice. Pentru identificarea unei persoane, aşa cum se va vedea, este necesar să se descopere în urma de la fața locului şi în impresiunea de control un număr de detalii (de regulă 12) care să corespundă nu numai ca tip, dar şi ca poziție, de unde şi denumirea de *puncte coincidente*, folosită în dactiloscopie.

1.4. Poroscopia şi crestoscopia. Detaliile sau punctele caracteristice ale desenelor papilare pot fi exploatate cu succes în identificarea criminalistică, numai dacă sunt prezente într-un număr suficient sau reflectate, în condiții bune, de urmă.

Sunt frecvente împrejurările în care, la fața locului, urmele digitale se prezintă sub forma unor fragmente de creste papilare. Şi în aceste cazuri identificarea este posibilă prin examinarea *formei porilor* şi a *marginilor crestelor papilare*, mai bine redate de urmă. Acest gen de examinare este însă destul de laborios, implicând folosirea nu numai a aparatelor optice de mărit, dar, în special, a unor metode mai complexe, mai fine, de revelare a urmei.

De exemplu, pentru identificarea unui fragment de urmă papilară de câțiva milimetri pătrați, revelată în condiții bune la fața locului, nu se poate recurge la un examen comparativ între urmă şi impresiunea de pe fişa dactiloscopică, ridicată prin metoda clasică a cerneluirii care astupă porii. Pentru aceasta, impresiunea de comparație se obține, în linii mari, în felul următor: degetul se rulează pe suprafața unui amestec (format din ceară galbenă, colofoniu, spermanțet şi seu), după care se rulează din nou, imediat, pe celuloid, pentru a se putea mări, prin proiecție, suprafața urmei[1].

§2. Cercetarea şi interpretarea la fața locului a urmelor de mâini

2.1. Considerații privind formarea urmelor de mâini. Operația complexă de descoperire, revelare, fixare şi ridicare a urmelor de mâini de la fața locului se realizează încă de la începutul cercetării, în funcție de modul în care s-au format aceste urme.

Urma papilară, indiferent că este a degetelor, a palmei sau a întregii mâini, se formează prin contactul direct al acesteia, fie cu o suprafață, fie cu un obiect oarecare. În funcție de modul de formare, ele se pot prezenta astfel:

2.1.1. Urme de mâini statice sau dinamice. Valoarea cea mai mare pentru identificarea persoanei o au, bineînțeles, urmele de mâini statice, întrucât reuşesc să redea cu claritate desenul papilar şi detaliile sale caracteristice. Spre deosebire de urmele statice, urmele dinamice, prezentându-se sub forma unor mânjituri, pot servi în cel mai bun caz la o identificare generică.

2.1.2. Urme de suprafață sau de adâncime, în funcție de plasticitatea suportului primitor de urmă. De exemplu, urmele formate în chit moale, în ceară, în plastilină, în vopsea neuscată ş.a. se formează în adâncime, spre deosebire de urmele lăsate pe o suprafață dură, de genul sticlei, care sunt de suprafață.

[1] În acest sens, a se vedea **E. Locard**, *Manual de tehnique policière*, *supra cit.*, p. 47-49.

La rândul lor, urmele de suprafață se pot forma prin *stratificare*, datorită depunerii de substanță aflată pe mână (sudoare, vopsea, grăsime, sânge etc.) pe suprafața atinsă, precum și prin *destratificare*, datorită ridicării substanței existente anterior pe obiect (praf, vopsea).

2.1.3. Urme de mâini vizibile sau latente, întâlnite de regulă, la urmele de suprafață formate prin stratificare. Urmele de mâini latente, contrar aparențelor, sunt în marea majoritate a cazurilor de o calitate mai bună decât urmele vizibile. Explicația constă în aceea că urmele latente se formează prin depunerea unui strat foarte subțire de substanță, capabilă să redea cu fidelitate detaliile caracteristice ale crestelor papilare și chiar al porilor.

Spre deosebire de urmele latente, urmele vizibile pot determina unele greutăți în cercetare. Pe de o parte, acestora le este caracteristic, în numeroase cazuri, un anumit grad de îmbâcsire, de acoperire a detaliilor cu substanța depusă (sânge, grăsime, murdărie). Pe de altă parte, substanța impregnată în șanțurile papilare nu numai că determină estomparea crestelor, dar poate forma ea însăși o urmă ce va reflecta traseele șanțurilor, nu ale crestelor, astfel încât pe obiect apare *imaginea negativă* a amprentei papilare.

O asemenea imagine poate conduce la o concluzie falsă, de neidentitate, în momentul examinării comparative a urmei digitale cu impresiunea luată persoanei suspecte. În practică, s-au întâlnit cazuri de excludere a adevăratului autor din sfera cercetării, din cauza neconcordanței, aparent evidente, dintre urmă și impresiune. Numai inversarea fotografică a imaginii urmei a permis revenirea asupra concluziei inițiale[1].

Cu toată valoarea relativ redusă de identificare a unor urme vizibile, ele servesc la constatarea împrejurărilor în care a fost săvârșită infracțiunea (obiectele folosite, drumul parcurs de autor, succesiunea acțiunilor ș.a.). De asemenea, este aproape imposibil ca într-o urmă digitală vizibilă să nu existe o porțiune, un fragment exploatabil în cercetarea de identificare, aspect uneori neglijat în practică.

2.2. Descoperirea urmelor de mâini. Descoperirea urmelor unei infracțiuni presupune, în primul rând, *o căutare sistematică* a lor, în funcție de natura locului și de modul de săvârșire a faptei. Din cauza diversității deosebite de situații, de împrejurări privind maniera de comitere a infracțiunii, nu pot fi date rețete absolute de descoperire a urmelor.

Pe baza unei bogate practici existente în materie, în literatura de specialitate s-a conturat o regulă cu caracter de generalitate, conform căreia „pentru descoperirea urmelor unei infracțiuni, în cercetarea fiecărui caz, organul de urmărire penală va căuta să reconstituie mintal fiecare fază a desfășurării infracțiunii, parcurgând cu atenție, în sens direct sau invers, drumul presupus că a fost făcut de infractor"[2].

După cum subliniază C.Țurai, căutarea urmelor papilare latente este o operație de tehnică criminalistică ce necesită atenție deosebită din partea specialistului criminalist, acesta trebuind să aibă „răbdarea și intuiția unui mare artist"[3].

Căutarea urmelor poate debuta din locul în care se presupune că a intrat infractorul, prin cercetarea clanțelor ușii, a încuietorilor, a comutatorului ș.a. Dacă s-a pătruns într-o încăpere prin spargerea geamului, cioburile acestuia păstrează în condiții bune urmele crestelor papilare. În aceleași condiții păstrează urmele obiectele de porțelan și sticlă, suprafețele metalice, mobilierul etc. Însele suprafețele relativ zgrunțuroase, de genul gulerelor sau manșetelor de cămăși, pot reține urme, în condiții mulțumitoare.

[1] În acest sens, **I.R. Constantin** și **M. Rădulescu**, *op. cit.*, p. 146-148.
[2] **C. Suciu**, *op. cit.*, p. 203.
[3] **C. Țurai**, *Enigmele unor amprente*, *supra cit.*, p. 96.

Sunt situații în care cercetările preliminare pot duce la concluzia că infractorul s-a folosit de mănuși din cauza absenței urmelor papilare, cel puțin în prima fază a cercetării. Pe lângă faptul că însele aceste mănuși pot crea urme specifice, nu trebuie exclusă posibilitatea apariției unor amprente digitale spre sfârșitul drumului parcurs de infractor sau a ceea ce este numit în literatura juridică penală *iter criminis*. În practică, se întâlnesc cazuri în care infractorul, fiind nevoit să desfășoare o operație migăloasă, este incomodat de mănuși și le scoate automat (la căutarea prin sertare, prin rafturile unei biblioteci, prin haine, la casele de bani etc.).

Alteori, suprafața obiectului este atinsă de o porțiune a pielii palmei, neprotejată de mănușă[1]. De exemplu, în cazul unui furt săvârșit la un magazin universal, infractorul, intenționând să ajungă la niște radiocasetofoane, a fost nevoit să mute din loc un televizor pe care a rămas o urmă a unei porțiuni din regiunea hipotenară a palmei. În ipoteza folosirii mănușilor necăptușite, sau a mănușilor chirurgicale ce permit un contact tactil mai bun, nu trebuie exclusă posibilitatea descoperirii amprentelor în interiorul acestora.

Specialiștii criminaliști cunosc foarte bine, din practică, că și cei mai abili infractori, după săvârșirea faptei, neglijează măsurile de precauție luate inițial. De exemplu, un infractor versat, după ce a operat tot timpul cu mănuși, și-a scos mănușile, a fumat liniștit o țigară, a băut un pahar cu apă, după care a părăsit locul faptei.

Pentru ușurarea procesului de căutare a urmelor crestelor papilare se recomandă folosirea unei lanterne cu care se va *ilumina oblic* obiectul presupus a fi purtător de urmă[2]. O altă metodă, care se poate aplica în cazuri mai deosebite, constă în pulverizarea pe obiectul presupus purtător de urmă a unei *soluții pe bază de luminol*. Sub acțiunea radiațiilor ultraviolete, urma va apărea într-o luminescență specifică pentru un timp scurt. În prezent se apelează la tehnici nedistructive de genul razelor laser sau surselor de lumină emise de aparatură polylight.

Descoperirea urmelor este posibilă și cu ajutorul lămpii portabile de radiații ultraviolete aflate în trusa criminalistică. Folosirea acesteia, sau a unei surse incidente de lumină puternică, în condiții de întuneric, în încăperi, rămâne procedeul cel mai indicat pentru descoperirea amprentelor papilare.

2.3. Stabilirea vechimii urmelor de mâini. Determinarea vechimii urmelor de mâini reprezintă o problemă importantă de care se ține seama atât în procesul descoperirii, cât și în cel al revelării urmelor crestelor papilare. Fără a intra în amănunte de ordin tehnic, precizăm că stabilirea vechimii se face în funcție de factori variați și este uneori relativă[3]. Astfel, urmele de pe porțelan, sticlă, suprafețe netede, lustruite sau lăcuite pot fi păstrate chiar ani de zile, în vreme ce hârtia le păstrează câteva ore, în funcție de calitatea ei. De asemenea, trebuie avuți în vedere diverși factori de alterare a urmelor, cum sunt, de exemplu, căldura, lumina solară, ploaia ș.a. Menționăm, însă, că și în condițiile unei ploi ușoare sau ale zăpezii, unele urme se păstrează neașteptat de bine.

---

[1] **A. Swensson** și **O. Wendel**, *Descoperirea infracțiunilor - metode moderne de investigație criminală*, Londra, 1957, p. 22-24; **I.R. Constantin** și **M. Rădulescu**, *op. cit.*, p. 144-152.

[2] **E. Locard**, *supra cit.*, p. 25-26; **C.E. O'Hara**, *Principii de bază ale cercetării penale*, Ed. C. Thomas, Illinois, S.U.A., 1976, p. 770; **A. Swensson** și **O. Wendel**, *op. cit.*, p. 22-24.

[3] **C. Țurai**, *Elemente de criminalistică, și tehnică criminală, supra cit.*, p. 204-206; **I.R. Constantin** și **M. Rădulescu**, *op. cit.*, p. 152-153; **I.R. Constantin** și **D. Moise**, *Contribuții la stabilirea vechimii urmelor papilare*, în culegerea de referate *Prezent și perspectivă în știința criminalistică*, Ed. Ministerului de Interne, București, 1979, p. 107-114.

Determinarea vechimii aproximative a urmelor papilare debutează din momentul descoperirii lor, dar ea continuă până în momentul expertizei dactiloscopice. În primele momente ale cercetării, stabilirea vechimii urmelor este absolut necesară pentru alegerea mijloacelor adecvate de revelare (de exemplu, revelarea unei urme proaspete, de circa o oră, prin prăfuire, poate să conducă la alterarea urmei din cauza îmbâcsirii). Fireşte că vechimea este şi un element de care se ţine seama în *interpretarea modului de formare a urmelor*, ea oferind indicii privitoare la faptă şi la persoana autorului.

Sub raport tehnic criminalistic, determinarea vechimii urmelor nu presupune o operaţie distinctă, ci o folosire selectivă a unor procedee de revelare, pe mici porţiuni, care să ofere indicii asupra acestora.

În condiţiile complexe şi dificile de căutare a urmelor papilare, avându-le în vedere îndeosebi pe cele latente, se impune respectarea de către specialistul criminalist a unor cerinţe minime, cum sunt rapiditatea în efectuarea cercetării, precum şi perseverenţă, răbdare, calm în căutarea şi revelarea urmelor.

O altă regulă care, de data aceasta, priveşte pe cel care conduce cercetarea la faţa locului - dar şi pe superiorii săi - este *limitarea numărului persoanelor* care efectuează cercetarea numai la specialişti, pentru evitarea creării de urme suplimentare sau, mai rău, a distrugerii unor urme, cum se întâmplă din păcate, uneori, în practică.

2.4. Procedee de revelare a urmelor de mâini latente. Descoperirea urmelor papilare, revelarea acestora, poate fi caracterizată drept unul dintre cele mai dinamice domenii ale tehnicii criminalistice, sub raportul perfecţionării ştiinţifice. Sunt semnificative, în acest sens, noile metode chimice de revelare a urmelor de mâini, ori de descoperire a lor pe baza dispersiei luminoase, inclusiv a laserului. Preocupările de îmbunătăţire a procedeelor de descoperire se înscriu în contextul general de perfecţionare a metodelor de identificare a persoanelor, fiind specifice tuturor serviciilor de criminalistică din lume. De altfel, INTERPOL-ul a organizat, în ultimii ani, colocvii pe această temă[1].

În legătură cu metodele de revelare a urmelor de mâini se impun două precizări. În primul rând, acestea nu-şi găsesc aplicarea numai în cercetările întreprinse la faţa locului, ci şi în examinările făcute în laborator asupra obiectelor presupuse a fi purtătoare de urme. În al doilea rând, metodele mai jos menţionate nu sunt destinate în exclusivitate revelării urmelor papilare, multe dintre ele găsindu-şi aplicabilitatea şi în revelarea urmelor formate de alte părţi ale corpului omenesc, cum ar fi, de exemplu, urmele de buze, de urechi.

2.4.1. Revelarea prin metode fizice. Revelarea prin metode fizice constă în pulverizarea de prafuri sau pudre cu granulaţie foarte fină - de aici şi denumirea de *prăfuire* (pudrare), pe obiectul ori suprafeţele purtătoare de urme.

Substanţele sau amestecul de substanţe folosite în revelare, pe lângă fineţea lor, trebuie să îndeplinească următoarele condiţii:

- ***să fie în contrast de culoare*** cu suportul pe care s-a format urma (de exemplu, pentru revelarea urmelor de pe o coală albă de hârtie se foloseşte un praf de culoare închisă);
- ***să prezinte o aderenţă selectivă***, numai la materia din urmă, şi nu la întregul suport, pentru a evita îmbâcsirea urmei sau estomparea detaliilor caracteristice.

[1] În acest sens, menţionăm, de exemplu, colocviile organizate de OIPC (INTERPOL), începând cu anul 1980, ultimul fiind în 2001 la sediul său de la Saint-Cloud, având ca temă identificarea persoanelor şi urmelor, precum şi alte probleme de poliţie ştiinţifică.

Dintre substanțele întrebuințate frecvent în practică, amintim: *ceruza (carbonat de plumb), negrul de fum, roșul Sudan III, argentoratul (pulbere de aluminiu), miniul de plumb, oxidul de cupru, praful de xerox etc.*[1] Acești revelatori, considerați tradiționali, se folosesc pentru suprafețele netede.

Revelarea urmelor papilare pe *suprafețe multicolore* se realizează cu *substanțe fluorescente*, de tipul *pudrei galbene fluorescente*, activate sub acțiunea radiațiilor ultraviolete[2]. Revelatorii fluorescenți, sub formă de prafuri sau de soluție (mai ușor de pulverizat), tind să capete o utilizare universală, datorită calității lor, singurele suprafețe la care nu pot fi folosiți fiind cele de tipul lemnului neprelucrat sau hârtiei.

În prezent, asistăm la o lărgire a gamei produselor destinate revelării urmelor latente, firmele specializate în producerea unor materiale de tehnică criminalistică, cum sunt, de exemplu, laboratoarele americane de cercetare a urmelor „SIRCHIE", „FAUROT" sau firma austriacă „FOLIEN-VOGEL", punând la dispoziție noi produse, având la bază aceleași substanțe, cărora însă li se adaugă și altele (de exemplu, cianoacrilatul sau microparticulele de disulfat de molibden)[3].

Răspândirea, ca și îndepărtarea pudrelor de revelare de pe obiect, se fac prin intermediul unei *pensule fine* din păr de veveriță, puf de struț sau fibre de carbon. Pentru pudrare se mai folosesc și *pulverizatoare speciale* sau *sprayuri*, îndeosebi pentru suprafețele mari. Pudrarea selectivă a urmelor dispuse pe suprafețe de piele, cauciuc, mase plastice se poate efectua și prin folosirea așa-numitei *pensule magnetice*, respectiv un magnet cilindric la care aderă praful revelator amestecat cu pulberea fină de fier. În ipoteza suprafețelor nichelate sau cromate, se practică *afumarea* urmelor cu funingine de camfor sau *polistiren expandat*, procedeu care a dat rezultate bune în practică[4].

Un procedeu modern de revelare a urmelor latente, îndeosebi a celor dispuse pe hârtie, constă în *metalizarea într-o cameră de vid*[5]. Procedeu destul de laborios și relativ costisitor, întrucât presupune evaporarea, de pildă, a unui amestec de aur-cadmiu, vaporii aderând selectiv la urma crestelor și a șanțurilor papilare, a dat rezultate foarte bune inclusiv pe suprafețe cu asperități, de genul cărămizilor[6]. Pentru suprafețele curente ale obiectelor, inclusiv hârtia, se folosește un amestec de zinc, antimoniu și cupru.

O metodă ce servește atât la revelarea urmelor de mâini cât și la revelarea urmelor de buze, de mănuși, a urmelor de încălțăminte pe materiale textile sau plastic, are la bază un *dispozitiv cu câmp electric* de frecvență medie[7]. Un procedeu de îmbunătățire a calității fragmentelor urmelor digitale, ela-

---

[1] Cu privire la substanțele sau amestecurile de substanțe devenite tradiționale, diferite de la un autor la altul, și la particularitățile de folosire, a se vedea: **E. Locard**, *op. cit.*, p. 130 și urm.; **A. Wensson** și **O. Wendel**, *op. cit.*, p. 28 și urm.; **C. Suciu**, *op. cit.*, p. 213 și urm.; **I.R. Constantin** și **M. Rădulescu**, *op. cit.*, p. 162 și urm.; *Tratat practic de criminalistică*, *op. cit.*, p. 132 și urm.; **P. Kirk**, *Crime investigation. Physical Evidence and the Police Laboratory*, Interscience Publishers Inc., New York, 1966, p. 397 și urm.; Colectiv, *Curs de tehnică criminalistică*, editat de Școala de ofițeri activi a Ministerului de Interne, *supra cit.*, p. 20 și urm.

[2] **I. Buta, I. Goldhar**, *Un nou praf fluorescent folosit în cercetarea urmelor papilare*, Rev. Probleme de medicină legală și criminalistică, nr.7-8, București, 1969, p. 50.

[3] Vezi Sirchie, Fingersprint Laboratories, Inc. SUA, Illinois, 1989/1990 - Catalog de prezentare a unor produse de poliție științifică.

[4] **L. Coman**, *Folosirea polistirenului expandat pentru revelarea urmelor digitale*, în Culegerea de comunicări *Școala românească de criminalistică*, Ed. Ministerului de Interne, București, 1975, p. 78.

[5] **P. Theys, Y. Turges, A. Le Pareux, G. Chevet, P.F. Ceccaldi**, *Nouvelle technique de reailation de traces papilaires latentes (sur le papier) par matellization sur vide*, în R.O.I.P.C., nr. 217, 1978, p. 106 și urm.

[6] Comunicare a delegației franceze la Colocviul asupra metodelor de identificare a persoanelor și urmelor, Saint-Cloud, 30.XI-2.XII.1976, în rezumatul lucrărilor, tipărit de INTERPOL, p. 5-6; la același procedeu a făcut referire și delegatul Angliei.

[7] **V. Fărcașiu**, *Noi metode de revelare și ridicare a urmelor papilare și de încălțăminte*, în culegerea Prezent și perspectivă în știința criminalistică, *supra cit.*, p. 132-143.

borat de specialişti români, îl reprezintă prelucrarea imaginii urmei prin intermediul unei instalaţii electronice, denumită „Optimoscop"[1].

În fine, o metodă particulară de revelare a urmelor latente de pe un suport textil se bazează pe *marcarea cu izotopi radioactivi* a proteinelor din sudoare, evidenţierea detaliilor desenului papilar realizându-se prin autoradiografie[2].

2.4.2. Revelarea prin metode chimice. Metodele chimice de revelare a urmelor papilare latente se bazează pe reacţia dintre anumite substanţe chimice şi componentele transpiraţiei (săruri, aminoacizi etc.). În funcţie de particularităţile lor, aceste metode pot fi structurate astfel:

- O metodă folosită curent în practică, pe care unii autori nu o includ în categoria procedeelor chimice (deşi se bazează pe o reacţie de natură chimică) constă în ***revelarea cu vapori de iod*** - pe care unii specialişti o denumesc „aburire", termen pe care îl considerăm inexact - îndeosebi a urmelor aflate pe hârtie şi pe pereţi. Revelarea se realizează prin intermediul unui dispozitiv simplu de vaporizare, iodul metalic fiind foarte volatil. Reacţia dintre vaporii de iod şi componentele din sudoarea depusă în urmă determină apariţia unei colorăţii specifice. Procedeul reclamă rapiditate în fotografiere sau fixare, revelarea fiind de scurtă durată. El prezintă, însă, avantajul că poate fi reluat.

- ***Revelarea cu reactivi chimici*** propriu-zişi, de genul ninhidrinei, nitratului de argint ş.a. Dintre reactivii chimici, mai des folosit în practică, pentru revelarea urmelor pe hârtie, este cel pe bază de *ninhidrină*, care reacţionează cu aminoacizii din sudoare, dând rezultate bune chiar şi la urmele mai vechi. Se mai întrebuinţează, de asemenea, *nitratul de argint* sau *rodamina B*, soluţii folosite şi în organizarea capcanelor criminalistice. La urmele formate prin depunere de substanţe grase se aplică vaporizări de diverşi acizi (osmic sau fluorhidric, dacă urma este pe sticlă).

Un alt reactiv, intrat în uzul organelor de specialitate, este soluţia denumită DEMAC, sensibilă la ureea din sudoare[3]. Un caz particular îl constituie urmele de mâini formate prin *depunerea de sânge*, în care revelarea se face pe baza metodelor specifice cercetării petelor de sânge, apelându-se fie la soluţii care determină o fluorescenţă specifică, fie la soluţia de leucoverdemalachit, folosită în special la urmele formate prin depuneri de sânge, cum este *luminolul*.

2.4.3. Revelarea urmelor de mâini pe pielea umană. Revelarea urmelor de mâini pe pielea umană - de neconceput până acum câţiva ani - este în prezent posibilă, tot datorită unor reacţii chimice, care dau cele mai bune rezultate, cu toate că încercări s-au făcut şi cu radiaţii röentgen sau cu iod. Metoda este aplicată cu rezultate bune şi în ţara noastră, putând fi indicată fără reţinere, în vederea descoperirii urmelor de mâini pe piele, de către organele judiciare[4]. Specialiştii japonezi au reuşit revelarea şi ridicarea unei amprente digitale de pe gâtul unei persoane sugrumate, după un interval de 9 ore de la instalarea morţii[5].

---

[1] **O. Toma**, *O nouă tehnică de îmbunătăţire a calităţii urmelor papilare*, în culegerea Prezent şi perspectivă în ştiinţa criminalistică, *supra cit.*, p. 106-107.

[2] **C. Suciu**, *op. cit.*, p. 221, citează pe cercetătorii japonezi Takenuchi, Sokatuchi, Kadaruka şi Hakamoto, care au experimentat metoda în anul 1958.

[3] Reactivul DEMAC (P-N.N. dimethylaminocianaldehyde) pus la punct de specialiştii englezi, prezintă avantajul unor cercetări rapide, îndeosebi la urmele proaspete. În acest sens; Rezumatul lucrărilor colocviului INTERPOL, de la Saint-Cloud, iunie 1983, *supra cit.*, p. 4.

[4] **G. Asanache**, *Tratat practic de criminalistică*, vol.II, *supra cit.*, p. 25 şi urm.; Intervenţiile delegaţilor SUA, Canadei şi Franţei la *Colocviul asupra metodelor de identificare a persoanelor şi urmelor, op. cit.*, p. 4-5. O metodă recentă constă în tamponarea pielii cu o soluţie, în locul unde se presupune că se află urma, după care se aplică un folio cu un strat reactiv ce va fi ulterior încălzit.

[5] Colectiv, *Le système d'identification des empreintes digitales*, în RIPC, nr. 385, februarie 1985, p. 36.

2.4.4. Revelarea prin metode optice. Revelarea prin metode optice se constituie ca un ansamblu de metode noi în materie, bazate pe tehnici de vârf, aplicate la specificul descoperirii urmelor papilare. Dintre acestea, un loc prioritar îl deține folosirea *laserului*[1].

Radiația de tip laser (laser de argon) este proiectată lateral oblic, sub un unghi de circa 45°, determinând apariția unei fluorescențe specifice anumitor substanțe secretate de glandele sebacee (riboflavina). La nevoie fluorescența poate fi întărită prin tratare cu ninhidrină. De remarcat că procedeul nu este distructiv (se folosește o radiație laser de joasă putere), putând fi reluat de mai multe ori. Procedeul, pus la punct de specialiștii canadieni, a permis revelări de urme, cu o vechime de 9 ani aflate pe filele unei cărți. În prezent firma americană „CRIMESCOPE" a pus la punct o instalație laser portabilă destinată revelărilor urmelor latente, nu numai papilare și depistării unor falsuri[2].

O altă metodă optică o constituie *disperia luminoasă* a unei raze de lumină incidentă, proiectată spre suprafețele purtătoare de urmă. Imaginea urmei se obține prin intermediul unor filtre electronice. Procedeul prezintă un dublu avantaj: nu este distructiv și permite fixarea imediată, prin fotografiere sau pe bandă videomagnetică, a urmei.

2.5. Fixarea și ridicarea urmelor de mâini. A doua etapă a cercetării urmelor de mâini, după descoperirea și revelarea lor, ca, de altfel, a întregii categorii de urme descoperite la fața locului, este destinată fixării și ridicării lor[3].

2.5.1. Sub raport procedural, principalul mijloc de fixare a urmelor îl reprezintă *procesul-verbal*. Fixarea în procesul-verbal presupune consemnarea exactă, precisă și detaliată a urmelor și metodelor de revelare întrebuințate, a locului în care au fost descoperite și a raportului de poziție față de obiectele principale.

Totodată, sunt făcute mențiuni privind fotografiile executate, transferarea pe pelicule adezive sau prin mulaje, inclusiv ridicarea obiectelor purtătoare de urme de mâini (pahare, vase, scrumiere etc.)[4].

2.5.2. Sub raport tehnic criminalistic, fixarea presupune, în primul rând, *fotografierea urmelor* atât în cadrul ambianței generale a locului faptei, cât și în calitatea lor de obiecte principale, insistându-se asupra redării cu claritate a detaliilor caracteristice. Potrivit prevederilor art.131 C.pr.pen., fotografiile vor însoți procesul-verbal, organele de urmărire penală și instanțele de judecată fiind chemate să verifice, printre altele, dacă afirmațiile din procesul-verbal corespund cu imaginile fotografice.

Fotografiile se execută după revelarea urmelor latente, câteodată chiar înainte, dacă există pericolul degradării și este posibilă aplicarea procedeului de fotografiere prin reflexie[5]. În

---

[1] **A. Le Pareux** și **J.L. Clement**, *Techniques modernes de révélation et de rélévement des traces de doigts*, în *Science et vie* - numărul intitulat *La police scientifique*, Paris, septembrie, 1982, p. 16-17.

[2] **J.A. Garcia-Ayala**, *Un emploi du laser: la révélation d'empreintes lophoscopiques*, în RIPC, nr. 377, aprilie 1984, p. 93-94. În același sens, a se vedea **J. Mathyer** și **P. Peeferli**, *Notes de police scientifique*, în RIPC, nr. 3/1983, p. 101 și nr. 4/1983, p. 100, referitoare la articolele privind problema folosirii laserului în criminalistică *Journal of Forensic Sciences*, nr. 16 și 28/1983 în Canada.

[3] Cu privire la cercetarea diverselor categorii de urme la fața locului, inclusiv cele papilare, a se vedea, *Special-fiches techniques d'aide à l'enquête*, editorial al *Revue de la Police Technique et Scientifique*, nr. 3, Paris, iunie 1988.

[4] **L. Lambert**, *Formulaire des officiers de police judiciaire*, Formulationstyle-droite, Librairie générale de droit et de jurisprudence, Paris, 1979, p. 47-48.

[5] **E. Locard**, *op. cit.*, p. 150 și urm., prezintă diverse metode de fotografiere a urmelor de mâini vizibile și invizibile, pe hârtie, pe suprafețe curbe, pe oglindă, pe sticlă, cu sau fără revelare etc.

principiu, se efectuează o fotografie a grupului de urme digitale sau a întregii palme, după care se insistă asupra porțiunilor sau amprentelor cu detaliile cele mai valoroase pentru identificare. Fotografia se execută de la o distanță de 15cm, prin atașarea de inele intermediare la obiectivul aparatului, folosindu-se materiale fotosensibile cu o granulație fină și o iluminare laterală sub un unghi de 45°.

Pentru fotografierea urmelor pe *pahar* se asigură un fond în contrast cu substanța de revelare, prin introducerea în pahar a unui sul de hârtie neagră sau a unui lichid de culoare închisă. Pentru fotografierea întregului grup de urme dispuse pe un pahar sau pe un obiect rotund care a fost prins în mână este posibilă utilizarea unui dispozitiv special a cărui rotire este sincronizată cu deplasarea peliculei în aparatul fotografic.

Urma pe *oglindă* se fotografiază prin dispunerea, în dreptul obiectivului, a unui ecran negru cu un orificiu în centru, astfel încât să asigure fondul întunecat al imaginii și să se prevină reflectarea aparatului în oglindă.

Urmele create prin prinderea cu degetele a unei bucăți de geam sau a unui alt obiect transparent, urme dispuse față în față, se revelează diferit, cu substanțe în contrast de culoare (de exemplu ceruză și roșu Sudan III). La fotografierea urmei revelate în alb, se montează în spatele geamului un ecran roșu (pentru estomparea culorii urmei revelate cu roșu Sudan III), iar pentru fotografierea urmei roșii se montează un ecran alb.

Fotografia de reflexe, procedeu aplicat mai ales când există pericolul distrugerii urmei prin mijloacele curente de revelare fizică sau chimică pe un obiect transparent, se realizează în felul următor: urma este izolată de restul suprafeței cu o hârtie de culoare închisă. În spatele obiectului se montează un ecran negru. Tot în spate se instalează și sursa de lumină. Urmele nerevelate mai pot fi fotografiate pe baza aceluiași principiu: reflectarea sau difracția diferită a luminii în zona de dispunere a urmei, cu ajutorul unor dispozitive speciale[1].

Printre procedeele de fixare a urmelor se mai numără *schițele* și *desenele* întocmite la fața locului și care se anexează procesului-verbal. Ele nu servesc, însă, decât la stabilirea locului în care au fost găsite și a raportului lor de poziție cu alte obiecte, neputând fi utilizate în cercetarea de identificare.

2.5.3. Ridicarea urmelor de mâini, alături de fotografiere, care rămâne principalul mijloc de ridicare, se poate realiza fie prin transferarea pe peliculă adezivă specială, fie prin efectuarea unui mulaj. Ridicarea vizează însă și obiectele mici, transportabile, care sunt purtătoare de urme.

2.5.3.1. Transferarea pe peliculă adezivă, denumită și *folio,* se face după revelarea și fotografierea urmelor. În eventualitatea în care condițiile de la fața locului nu permit fotografierea de detaliu a urmelor, se recurge direct la transferarea lor pe peliculă.

Foliile adezive pot fi transparente, albe sau negre, alegerea lor fiind în funcție de culoarea urmei. La nevoie, în lipsa peliculelor adezive speciale, se folosesc pelicule fotografice al căror strat de gelatină

[1] Cu privire la dispozitivele de fotografiere a urmelor de mâini, a se vedea: **E. Locard**, *op. cit.*, p. 155; **A. Swensson** și **O. Wendel**, *op. cit.*, p. 35; **C. Suciu**, *op. cit.*, p. 68-69. Astfel, există aparate destinate special fotografierii de urme de la mică distanță, având distanța, diafragma și timpul de expunere reglate automat. De asemenea, există dispozitive cu sisteme optice care permit o fotografiere prin reflexie a urmelor nerevelate, aflate pe diverse suprafețe plane.

reține urma în condiții bune[1]. Pentru asigurarea contrastului de culoare față de substanța folosită în revelare, materialul fotosensibil se developează neexpus, obținându-se o peliculă transparentă, ori se expune la lumină, după developarea peliculei, asigurând un fond negru.

2.5.3.2. Ridicarea cu ajutorul mulajelor se realizează, în cazul urmelor de adâncime, după fotografierea prealabilă a lor. Pentru urmele de mâini sau de obiecte, caracterizate prin finețea detaliilor, sunt preferabile materialele folosite în stomatologie, de tipul ghipsului dentar, alginatului, diferite paste sau polimeri (stomalgină, sielast). Pregătirea urmei și prepararea mulajului se fac potrivit unor reguli similare modului de ridicare a urmelor de picioare, ce vor îi prezentate mai jos.

2.5.3.3. Transportarea obiectelor purtătoare de urme impune respectarea unor cerințe de manipulare și ambalare vizând prevenirea distrugerii sau alterării urmelor. De exemplu, chiar dacă se poartă mănuși, obiectul se prinde de margini sau de laturile unde, prin natura lucrurilor, se formează cele mai puține urme. Este falsă părerea că apucând un obiect cu o batistă nu periclităm urma.

Insistăm asupra necesității ca obiectele purtătoare de urme să nu fie ridicate înainte de a fi marcate și fotografiate, aspect esențial sub raport procedural. Ambalarea se face în condiții care să asigure integritatea urmelor, dar și a obiectului. Spre pildă, obiectul nu se învelește în vată sau în pânză[2].

După ambalarea obiectului, coletul se sigilează cu sigiliul organului judiciar care conduce ancheta. De asemenea, el va purta o etichetă numerotată, sau cu alte mențiuni privind locul, data, conținutul etc.

2.6. Interpretarea la fața locului a urmelor de mâini. O operație importantă, efectuată de însuși organul judiciar, este interpretarea urmelor descoperite la fața locului. Interpretarea realizată și cu concursul specialistului criminalist, are drept scop obținerea unor informații preliminare asupra obiectului creator de urmă sau a persoanei infractorului, a activităților desfășurate de acesta, ca și a succesiunii operațiilor. Interpretarea urmelor digitale, adâncită în cadrul expertizei dactiloscopice, conduce la stabilirea modului caracteristic în care acestea au fost lăsate și, de aici, la acțiunile desfășurate de autor, la succesiunea acestora.

Un prim aspect vizat de interpretare este cel al *stabilirii locului și obiectelor ce au intrat în sfera de interes a autorului.* De exemplu, dacă la fața locului se găsește un cadavru, prezentând urme evidente de violență (plăgi profunde, pete mari de sânge), descoperindu-se și urme pe sertare, dulapuri, o casă de bani sau o cutie de depozitare a bijuteriilor, o primă concluzie este aceea că ne aflăm în fața unui omor în scop de jaf.

Alte date se desprind din analiza indiciilor oferite de locul în care au fost descoperite urmele, de *modul lor de grupare și de dispunere*, îndeosebi de *modul de operare*, ca și de întreaga ambianță a câmpului infracțional. Informațiile obținute sunt de natură să servească la conturarea altor date privitoare la faptă și autor.

Se poate deduce dacă făptuitorul era sau nu familiarizat cu încăperea în care a operat, dacă a acționat grăbit, nervos sau calm, dacă era un începător sau un individ cu experiență infracțională. De pildă, în cazul unui furt nu s-au găsit alte urme papilare (cel puțin în prima fază) decât cele ale

[1] **C. Țurai,** *Elemente de criminalistică și tehnică criminală, op. cit.*, p. 189-192.

[2] Un inventar al modalităților de manipulare a obiectelor purtătoare de urme este greu de făcut, necesitând o tratare corespunzătoare. În acest sens, a se vedea, **E. Locard**, p. 123 și urm.; **C.E. O'Hara,** *op. cit.*, p. 777 și urm.; **C. Suciu,** *op. cit.*, p. 222 și urm.

persoanelor care locuiau în apartament, nici un obiect nefiind deranjat de la locul său. Mai mult, caseta din care s-au sustras bijuteriile era fără urme de forțare. Primele versiuni formulate de organele de urmărire penală au fost acelea că autorul era ori un individ experimentat, ori un obișnuit al casei. La cercetarea mai atentă a casetei, a fost descoperită, în interiorul ei, o urmă papilară aparținând degetului arătător al uneia dintre persoanele suspecte, respectiv un infractor recidivist.

O serie de date pot fi obținute despre *persoana făptuitorului*, de pildă, după locurile în care se poate stabili cu aproximație înălțimea persoanei și constituția sa fizică, eventual sexul și vârsta, precum și numărul aproximativ al autorilor.

Interpretarea urmelor vizează, de asemenea, stabilirea degetului, a regiunii mâinii și, bineînțeles, a mâinii probabile căreia îi aparține urma, aspect asupra căruia vom reveni. Principalele elemente de orientare în aceste determinări sunt șanțurile de flexiune ale degetelor, desenele formate de crestele papilare în cele trei regiuni ale palmei și însuși modul de prindere a obiectului. În ceea ce privește determinarea degetului sau mâinii probabile de la care provine o urmă, aceasta se face, în majoritatea cazurilor, de către un criminalist specialist și se materializează într-un raport de constatare tehnico-științifică[1].

§3. Expertiza criminalistică a urmelor de mâini

3.1. Posibilități oferite de expertizele dactiloscopice. Expertiza dactiloscopică reprezintă etapa finală a activității de clarificare a aspectelor legate de formarea urmelor de mâini la fața locului, de obținere de informații privind persoana, precum și de stabilire a raportului dintre urmă și activitatea infracțională. În prezent, posibilitățile științifice oferite de expertizele dactiloscopice în examinarea urmelor de mâini sunt multiple. Ele sunt însă și în funcție de faptul dacă expertului i se prezintă numai urma, sau și modele de comparație. Astfel:

3.1.1. Dacă expertului i se prezintă numai urma (eventual obiectul purtător de urmă) ridicată la fața locului, acesta are posibilitatea să stabilească, printre altele, de la ce mână provine (dreapta sau stânga), *regiunea mâinii* sau degetul care a format-o, din ce tip sau varietate de desen papilar face parte, *în ce mod s-a format*, natura substanței de pe crestele papilare în momentul contactului cu obiectul *primitor de urmă*, care este *vechimea urmei* și dacă aceasta conține suficiente elemente de identificare[2].

3.1.2. În cazul în care expertului i se prezintă și impresiunile digitale luate persoanei suspecte, ori cele existente în cartoteca dactiloscopică, se poate stabili, pe baza punctelor coincidente, dacă urma și impresiunea sunt formate de același deget, deci de aceeași persoană.

Cu privire la termenii de *urmă și impresiune,* reamintim că deși exprimă, în esență, același lucru - reflectarea desenului papilar, cu ceea ce are el mai caracteristic - folosirea lor s-a impus în practica și literatura de specialitate îndeosebi pentru a delimita urma formată, în activitatea infracțională, de „urma" obținută experimental, în scop de examinare comparativă.

Un aspect particular al identificării pe baza amprentelor digitale îl reprezintă posibilitatea *identificării unor cadavre necunoscute*. Aceasta se poate efectua (mai rar) prin compararea

[1] Referitor la interpretarea urmelor, a se vedea și **I.R. Constantin** și **M. Rădulescu** în *Tratat practic de criminalistică*, vol. I, p. 139-141 și în *Dactiloscopia*, p. 155-159.

[2] **I.R. Constantin** și **M. Rădulescu**, *Tratat practic de criminalistică,* vol. II, p. 36 și urm. În cadrul larg al expertizei dactiloscopice sunt cuprinse expertizele digitale, palmare, poroscopică și cretoscopică.

dermatoglifelor cadavrului cu cele ale presupuselor rude apropiate (tată, mamă, copii)[1]. Frecvent, însă, identificarea se efectuează pe baza examenului comparativ dintre desenele papilare ale victimei şi impresiunile prelevate din locurile presupuse a fi frecventate de persoana dispărută (domiciliu, reşedinţă, loc de muncă), respectiv de pe obiectele de uz personal.

Aşa cum am menţionat anterior, aria posibilităţilor expertizei dactiloscopice s-a lărgit considerabil, conturându-se un domeniu relativ distinct: *expertiza urmelor de mâini lăsate pe corpul uman*, deosebit de utilă în clarificarea unor împrejurări privind săvârşirea infracţiunilor de violenţă (omor, viol, tâlhărie). Printre datele pe care le poate oferi în plus acest gen de expertiză, se găsesc cele referitoare la sex, vârstă, forţă musculară şi talia aproximativă a autorului[2].

Scopul principal al expertizei dactiloscopice este acela al *identificării persoanei* ce a lăsat urme în câmpul infracţional. În vederea efectuării examenului comparativ, expertul trebuie să dispună de impresiunile persoanelor suspecte, ale altor persoane care au pătruns la locul faptei, uneori chiar ale persoanelor care au efectuat cercetarea şi care, din neatenţie sau neglijenţă, au creat urme la faţa locului.

Pentru efectuarea expertizei dactiloscopice, în primul rând a examinărilor comparative este necesară *amprentarea* persoanelor aflate în sfera de interes a investigaţiilor. Operaţia de amprentare se face după mai multe metode, cea mai uzitată în prezent constând în ridicarea impresiunilor cu *tuş tipografic*. Pe o placă de sticlă sau de metal se întinde, cu ajutorul unui rulou de cauciuc, un strat subţire de tuş diluat cu terebentină. Amprentarea se realizează prin rularea regiunii falangetei, în care va fi inclus şi şanţul flexoral, pe placa cu tuş, după care degetul se va rula pe fişa dactiloscopică.

Un alt procedeu constă în *amprentarea chimică* şi prezintă două avantaje: este mai uşor de aplicat şi nu murdăreşte mâinile[3]. Pentru amprentare se folosesc o tuşieră obişnuită, impregnată cu un reactiv incolor, pe care se va rula degetul şi o coală specială de hârtie sau folie tratată chimic cu o substanţă ce va intra în reacţie cu soluţia din tuşieră.

Ridicarea de impresiuni care să servească *examinărilor poroscopice*, dacă urmele revelate la faţa locului corespund calitativ acestui gen de identificare, este mai laborioasă. Amintim, în acest sens, că pentru amprentare se apelează la un amestec de ceară şi răşină grecească, întins pe o placă de sticlă sau hârtie lucioasă de foarte bună calitate, pe care va fi rulat degetul[4].

La ridicarea corectă a impresiunilor digitale, mai ales dacă acestea urmează să fie prelucrate prin intermediul unui calculator, trebuie să se respecte următoarele reguli de amprentare:

- degetele persoanei amprentate trebuie să fie curate, iar mâna relaxată;
- rularea degetului se face de la o margine a unghiei spre cealaltă, de regulă de la exterior spre interior; de exemplu, la mâna dreaptă, de la dreapta la stânga;

---

[1] **C. Ţurai şi C.T. Leonida**, *Dermatoglifologia. Amprente palmo plantare*, *supra cit.*, p. 196 şi urm.

[2] **G. Asanache**, *Tratat practic de criminalistică*, vol. II, p. 25 şi urm. Urmele de mâini pe corpul uman pot face obiectul mai multor genuri de expertiză cum sunt, de pildă, expertiza antropologică, de anatomie comparată, radiologică.

[3] **I. Buta**, *Amprentarea pe cale chimică a persoanelor*, Supliment la În slujba patriei, Bucureşti, 1985, septembrie.

[4] **E. Locard**, *supra cit.*, p. 253-254, indică un amestec din ceară galbenă, răşină grecească, seu şi spermanţet, preparat la cald, pe care se va rula degetul, după care acesta este din nou rulat pe sticlă sau hârtie fină şi densă, urma fiind fotografiată prin reflexie sau revelată cu oxid de cobalt şi fixată cu o soluţie pe bază de alaun de potasiu şi gumă arabică.

- atât pe placă sau tuşieră, cât şi pe fişă nu se execută decât o singură mişcare de rulare, fără a se reveni şi fără a se apăsa.

Amprentarea cadavrelor prezintă, în mod firesc, anumite particularităţi, din cauza proceselor specifice putrefacţiei, rigidităţii cadaverice, mumificării şi deshidratării. În situaţii normale, pe fiecare deget se aplică cu un rulou special cerneala de amprentare, după care pe deget se apasă hârtia susţinută de o spatulă sau un suport metalic având o formă apropiată de un încălţător.

La degetele deshidratate se poate injecta sub piele glicerină, ulei de parafină sau se poate aplica o metodă mai nouă, constând în pudrarea fiecărui deget, urmată de transferarea pe o folie fină[1]. Dintre procedeele de amprentare a cadavrelor, experimentate de curând, amintim pe cel în care s-au folosit un mulaj de silicon şi o peliculă de vopsea de pictură, pentru identificarea unui cadavru cu epiderma puternic încreţită[2]. Un astfel de procedeu este util şi în cazul cadavrelor aflate în stare de mumificare.

3.2. Efectuarea examenului dactiloscopic comparativ. Examenul comparativ al urmelor şi impresiunilor impune folosirea unei aparaturi diverse, de tipul lupei dactiloscopice, al lupei binoculare de cap, al aparatelor de proiecţie de tip Faurot sau Zeiss. În prezent, pentru efectuarea examenelor dactiloscopice comparative se apelează la tehnica şi sistemele AFRS (Automatic Fingerprint Recognition System) sau AFIS (Automatic Fingerprint Identification System) cunoscute şi sub denumirea de MORPHO Systems, utilizate în Franţa, Austria, Spania, SUA, Japonia, Indonezia, Hong-Kong.

Examinarea separată a urmelor, pe baza formulei dactiloscopice mono-, sau decadactilare, în vederea stabilirii tipului, subtipului şi varietăţii desenului papilar, conduce la restrângerea numărului de impresiuni cercetate.

Pentru stabilirea identităţii este necesar ca examenul comparativ să scoată în evidenţă un număr minim de detalii sau puncte caracteristice, capabil să conducă la o concluzie certă de identificare. Cu toate că nu există o regulă generală privind numărul acestor detalii, el variind pe plan mondial între 8 şi 17, la noi în ţară s-a impus în practică aşa-numita regulă a celor „12 puncte coincidente".

Atât în literatura de specialitate, cât şi în practică, s-a demonstrat că identitatea dactiloscopică nu trebuie să se bazeze în exclusivitate pe determinări cantitative ci pe *determinări calitative*, nefiind absolut obligatorie stabilirea a 12 puncte coincidente. De exemplu, este mai valoros un detaliu de genul inelului, anastomozei, trifurcaţiei sau cicatricei, întâlnit cu o frecvenţă de sub 1 % la cca. 200 de impresiuni, faţă de un capăt de creastă papilară (început sau sfârşit) prezent cu o frecvenţă de peste 25 % . Dacă se au în vedere 8 puncte coincidente, dintre care unul este o cicatrice, probabilitatea de repetare a acestor puncte este de 1 la 37 de milioane. Dacă se mai adaugă încă un detaliu de genul crestelor alternative, probabilitatea este de 1 la 972 milioane[3].

---

[1] **S. Baranek**, *O nouă metodă de amprentare a cadavrelor,* în Rev. Problemy Kryminalistiky, nr.40, Varşovia, 1962, p. 73, unde este menţionată această metodă, cunoscută sub denumirea de metoda Schiffer.

[2] Procedeul a fost menţionat în articolul colectiv *Le système d'identification des empreintes digitales*, în RIPC, nr.385, februarie 1985, *op. cit.,* p. 31.

[3] Regula celor 12 puncte coincidente, stabilită încă de pe timpul lui Balthazar (1911), se raporta la 12 puncte coincidente şi la 4 tipuri de detalii, probabilitatea fiind de 1 la cca. 17 milioane. Dacă se au însă în vedere 6 detalii şi 10 puncte caracteristice, probabilitatea este de 1 la 60 milioane (0,1/60). În acest sens, a se vedea, **J. Gayet**, *op. cit.,* p. 38-39; **I.R. Constantin** şi **M. Rădulescu**, *op. cit.,* p. 214 şi urm.

Rapoartele de expertiză, în primul rând cele cu concluzii categorice de identificare, sunt însoțite de planșe fotografice, pentru demonstrarea rezultatului prin fotograme și diagrame, potrivit procedeelor folosite în examenul comparativ, astfel încât să se indice punctele coincidente, ori să se stabilească continuitatea prin metoda îmbucșării sau să se prezinte diagrama punctelor coincidente. Indicarea punctelor coincidente pe fotograme este, însă, procedeul cel mai semnificativ.

Determinarea vechimii urmelor de mâini formate pe suprafețe de sticlă (sau de natură apropiată) și relevate cu ceruză

(după C.Țurai)

Praful relevant	Aspectul urmei relevante	Vechimea urmei
ceruză	colorația crestelor este alb clar, crestele și șanțurile clar conturate	1-3 ore
„ ”	același aspect	3-6 ore
„ ”	același aspect, șanțurile ușor prăfuite	6-12 ore
„ ”	colorația crestelor alb clar, bine definite, șanțurile au aspect prăfuit	12-24 ore
„ ”	colorația crestelor este alb clar, crestele definite, șanțurile au aspect prăfuit	28-48 ore
„ ”	colorația crestelor este alb clar, crestele definite, șanțurile au aspect prăfuit	3-5 zile
„ ”	colorația crestelor clară, șanțurile îmbibate de praf, culoare ștearsă	5-10 zile
„ ”	colorația crestelor clară, crestele definite, șanțurile îmbibate de praf, culoare ștearsă	10-15 zile
„ ”	colorația crestelor clară, crestele încă definite, șanțurile îmbibate de praf, cu aspect confuz	1 lună
„ ”	colorația crestelor puțin clară, șanțurile îmbibate de praf, confundate pe alocuri cu crestele papilare	2 luni
„ ”	colorația crestelor foarte puțin definită	3 luni

Secțiunea a III-a
Cercetarea criminalistică a urmelor de picioare

§1. Considerații preliminare privind urmele de picioare

Urmele de picioare reprezintă o altă categorie importantă de urme create inevitabil la locul faptei. Cu toate acestea, ele sunt descoperite sau folosite în cercetarea de identificare relativ mai rar, considerându-se că au mai puține posibilități de individualizare, din cauza numărului relativ redus de elemente caracteristice, cu excepția celor specifice crestelor papilare de pe talpa piciorului.

1.1. Clasificarea urmelor de picioare. Din categoria urmelor de picioare, în accepțiunea sa largă, fac parte urmele *plantei piciorului* (ale piciorului gol), urmele *piciorului semiîncălțat* sau urmele de ciorapi, precum și urmele de *încălțăminte*. Cu privire la urmele de

încălțăminte, precizăm că unii autori le consideră ca făcând parte din categoria urmelor de obiecte, în timp ce alți autori, cărora ne alăturăm, iau în considerare factorul creator principal: piciorul omului[1]. La aceasta se poate adăuga și argumentul că urmele de picioare, sub forma urmelor de încălțăminte, prezintă, în cazul *cărării de urme,* o serie de elemente *specifice mersului unei persoane,* indiferent dacă este sau nu încălțată.

Urmele plantei piciorului, respectiv formate de piciorul descălțat, sunt cele mai valoroase pentru individualizare, întrucât *amprenta plantară* (amprenta tălpii piciorului) - cu caracteristicile sale papilare proprii, precum și cu particularitățile morfofiziologice - poate servi la o identificare certă a individului, echivalentă cu identificarea bazată pe amprentele digitale.

Planta piciorului se împarte în patru regiuni distincte:

- regiunea ***metatarsofalangiană***, cea mai valoroasă sub raportul identificării, datorită caracteristicilor desenului papilar, ca și frecvenței cu care se imprimă la fața locului;
- regiunea ***metatarsiană***, și ea întâlnită frecvent;
- regiunea ***tarsiană***, imprimată parțial;
- regiunea ***călcâiului***, caracterizată îndeosebi prin alterări ale desenului papilar, ca urmare a bătăturilor sau cicatricelor.

Urmele piciorului semiîncălțat sau ale ciorapilor reproduc forma generală a plantei piciorului, a regiunilor sale și a țesăturii. Ele pot servi la determinări de grup și chiar la identificare, dacă prezintă elemente de individualizare, cum ar fi cusăturile sau unele uzuri specifice.

Urmele de încălțăminte, dacă sunt formate în condiții corespunzătoare (cum ar fi, de pildă, urmele statice, de adâncime, în pământ moale), pot reflecta elemente caracteristice utile identificării, deși prezintă elemente particulare mai puține.

1.2. Formarea urmelor de picioare. Urmele de picioare se formează în condiții relativ apropiate urmelor de mâini, în sensul că pot fi întâlnite sub forma statică sau dinamică, de suprafață sau de adâncime, vizibile sau latente. De asemenea, ele se întâlnesc fie sub formă *izolată*, mai ales dacă ne raportăm la calitatea lor, fie sub forma unei *cărări de urme*.

Caracteristic pentru această categorie de urme poate fi faptul că între urmele aceleiași persoane, purtând aceeași încălțăminte, pot apărea în privința dimensiunilor anumite deosebiri, tipice stării de mișcare ori de repaus în care s-au aflat în momentul formării. Astfel, o urmă a piciorului aflat în mișcare este mai puțin lungă decât o urmă formată într-un repaus relativ (stând pe loc).

Pe măsură ce viteza de deplasare se mărește, se scurtează și urma, astfel încât la o urmă formată în alergare, pe lângă o arcuire mai pronunțată a fundului urmei, vor apărea mai pregnant și formele regiunii *metatarsofalangiană,* metatarsiană sau regiunea vârfului încălțămintei, aceasta în funcție și de plasticitatea obiectului primitor de urmă[2].

---

[1] În acest sens, a se vedea, **C. Suciu**, *op. cit.*, p. 239, iar în privința tratării separate, **J. Gayet**, *op. cit.*, p. 49-51 și **Ilie Vasiliniuc** în *Tratat practic de criminalistică*, vol. I, p. 242. Într-un sens apropiat se pronunță și **C.E. O'Hara**, *op. cit.*, p. 810 și urm., care include în categoria amprentelor de picior amprentele piciorului încălțat, respectiv ale încălțămintei.

[2] **A. Swensson, O. Wendel**, *op. cit.*, p. 66-67. Urmele formate în timpul alergării sunt mai puțin clare, datorită alunecării piciorului și pătrunderii pământului în momentul ridicării acestuia.

În legătură cu urmele de picioare ţinem să precizăm că nu trebuie confundată o urmă dinamică (prin excelenţă o urmă de alunecare), cu urma creată de piciorul aflat în mers, urmă de natură statică. Precizarea este valabilă şi pentru alte categorii de urme, cum sunt, de exemplu, cele ale mijloacelor de transport.

§2. Cercetarea criminalistică la faţa locului a urmelor de picioare

2.1. Descoperirea urmelor de picioare. Datorită naturii lor – avem în vedere inevitabilitatea lor şi locul în care se pot forma – urmele de picioare se înscriu în categoria urmelor care se caută printre primele la faţa locului.

Descoperirea presupune, cu prioritate, cercetarea suprafeţelor pe care este posibil să se calce (parchet, linoleum, covoare, sol ş.a.), cu atât mai mult cu cât pe suprafeţele menţionate pot fi descoperite şi alte categorii de urme, cum sunt, de exemplu, fire de păr, urme organice şi anorganice, diverse resturi de materiale şi, bineînţeles, microurme.

La căutarea urmelor de picioare nu trebuie neglijat faptul că această activitate poate fi *asociată cu căutarea şi prelucrarea urmelor de miros* de către câinele de urmărire, urmele olfactive putând suplini lipsa elementelor de identificare din urmele propriu-zise de picioare.

2.1.1. Descoperirea urmelor de picioare. Descoperirea şi revelarea urmelor *piciorului gol* nu diferă cu mult de cercetarea urmelor de mâini, în alternativa formării lor ca *urme latente*, pe suprafeţe de genul linoleumului, parchetului, cimentului etc. Metodele de descoperire şi de revelare sunt practic aceleaşi. Diferenţe substanţiale nu există nici în privinţa urmelor vizibile de stratificare sau de destratificare.

Urmele de încălţăminte, în măsura în care nu sunt vizibile, sunt ceva mai greu de descoperit, căutarea lor făcându-se într-un mod apropiat de cel al urmelor latente de mâini şi de cele ale piciorului gol, respectiv cu ajutorul unei raze incidente de lumină. Pentru urmele pe suprafeţe de genul covoarelor, mochetelor ş.a. se folosesc dispozitive ce pot pune în evidenţă urma pe baza *electricităţii statice.*

O măsură de primă urgenţă necesară a fi luată imediat după descoperire este aceea a *conservării urmelor* supuse acţiunii unor factori de natură să le distrugă. De exemplu, în caz de ploaie, urma va fi acoperită cu un vas mai mare sau cu o folie de polietilenă, evitându-se o deformare a acesteia. Urmele aflate în spaţii deschise trebuie protejate de acţiunea vântului, îndeosebi dacă s-au format prin stratificare sau destratificare. De asemenea, ele trebuie protejate şi de „valul curioşilor" ori de prezenţa prea multor persoane la faţa locului.

După descoperirea şi revelarea lor, este obligatorie *măsurarea urmelor*, inclusiv bidimensional, interesând lungimea acestora, lăţimile în regiunea metatarsiană şi tarsiană, lăţimea călcâiului, poziţia degetelor ş.a., în ipoteza urmelor piciorului gol[1]. La urma de încălţăminte, măsurarea vizează, pe lângă dimensiunile generale şi particularităţile desenului tălpii şi tocului, anumite caracteristici de uzură care pot conduce cel puţin la identificări de gen sau de grup.

2.2. Fixarea şi ridicarea urmelor de picioare. În procesul-verbal de cercetare la faţa locului se procedează la o descriere detaliată a numărului şi tipurilor de urme de picioare descoperite, a formei şi particularităţilor acestora, a naturii suportului în care s-au format,

[1] **I.A. Vinberg** şi **S.M. Mitricev**, *Criminalistica*, Bucureşti, 1952, p. 137-139; **I.R. Krilov**, *Sledi na meste prestupenia*, Leningrad, p. 45-47.

precum şi a elementelor cărării de urme, dacă ele există. Totodată se menţionează modul de revelare, de fotografiere, de ridicare prin mulaj, de ambalare ş.a.

2.2.1. Fotografierea urmelor de picioare, impune, pe de o parte, fixarea imaginii de ansamblu a grupului de urme, în scopul redării elementelor mersului persoanei, iar, pe de altă parte, fixarea imaginii urmei care conţine cele mai multe şi mai clare elemente de individualizare a obiectului creator.

Frecvent, înaintea fotografierii este necesară o pregătire a urmei, îndeosebi a celor de adâncime. Pregătirea constă, de exemplu, în scoaterea cu o pensetă a eventualelor frunze, a altor resturi materiale căzute în urmă (după formarea ei), din scoaterea apei cu ajutorul unei pipete, al sugativei ori al vatei. Pregătirea se face cu multă atenţie, evitându-se distrugerea detaliilor. De pildă, dacă prin ridicarea unei frunze, îngropate pe jumătate, se alterează o parte a fundului urmei, aceasta va fi lăsată pe loc[1].

Aparatul de fotografiat se instalează perpendicular pe urmă. Sursele de lumină sunt dispuse, de regulă, lateral, pentru evidenţierea detaliilor, potrivit regulilor fotografiei de umbre. La urmele formate în zăpadă este necesară folosirea filtrelor galbene sau eventuala pudrare uşoară a lor cu praf de grafit, pentru înlăturarea strălucirilor prea puternice. Dacă urma nu prezintă un contrast suficient faţă de fond, se recurge la varianta fotografiei separatoare de culori prin alegerea filtrelor complementare culorii urmei. Urmele de suprafaţă insuficient de bine conturate sunt marcate cu cretă albă de jur împrejur, pentru o evidenţiere mai clară.

La fixarea urmelor de picioare este important să se execute, o dată cu fotografierea propriu-zisă, şi măsurarea liniară sau bidimensională, prin aşezarea de-a lungul şi de-a latul urmei a unei rigle gradate ori a unui centimetru. Acest gen de fotografiere se execută potrivit regulilor amintite la punctul consacrat măsurătorilor fotografice.

2.2.2. Ridicarea prin mulaj a urmei formate în adâncime este o etapă importantă a cercetării, care se desfăşoară imediat după fotografierea şi, eventual, după desenarea urmei pe o coală de calc, aşezată pe o bucată de geam, deasupra urmei[2].

În linii mari, un mulaj se obţine în felul următor: urma se pregăteşte, în sensul scoaterii apei şi a corpurilor străine căzute în ea, după care se înconjoară cu o bandă de tablă, pentru a se preveni revărsarea pastei peste mulaj, mai ales dacă urma nu este suficient de adâncă. În continuare, se prepară compoziţia, prin turnarea treptată a prafului de ghips într-un vas de cauciuc sau plastic (denumit şi cancioc) în care se află apă. După ce compoziţia ajunge la consistenţa smântânii, se toarnă un prim strat în urmă, astfel încât să acopere toate detaliile, după care se armează cu beţişoare şi se adaugă şi o bucată de sfoară pentru prinderea etichetei cu date despre mulaj. În continuare, se mai adaugă praf de ghips în vas, până când compoziţia capătă o consistenţă mai mare şi se toarnă în urmă, iar mulajul ajunge la o grosime de peste 3cm. În momentul în care mulajul începe să se încălzească, înseamnă că ghipsul face priză. După ce se întăreşte, se scoate cu grijă, săpând în jurul lui. Se spală într-un jet de apă călduţă, fără a se freca sau lăcui, după care este lăsat să se usuce.

Alături de ghips, ca substanţe de mulare se pot folosi diverse materiale, în funcţie de natura urmei, cum sunt: plastilina, parafina, amestecul de ghips cu ciment, latexul, diverşi polimeri (stomalgina sau sielast).

---

[1] **C. Dumitrescu,** *Curs de tehnică criminalistică*, vol.I, Editat de Şcoala de ofiţeri a Ministerului de Interne, *op. cit.*, p. 129-130.

[2] Referitor la tehnica efectuării mulajelor, a se vedea, **E. Locard**, *op. cit.*, p. 547 şi urm.; **A. Swensson** şi **O. Wendel,** *op. cit.*, p. 72 şi urm.; **C. Suciu**, *op. cit.*, p. 246 şi urm.; **J. Gayet**, p. 50-52.

Potrivit diverselor împrejurări întâlnite la fața locului, se impune o pregătire specială a urmei și mulajului, mai ales în condițiile formării acestora în nisip, în pământ zgrunțuros sau moale, în zăpadă etc. Astfel[1]:

- ***urmele formate în nisip*** necesită o întărire prin pulverizarea unui strat subțire de sarlac sau colodion, precum și pulverizarea de ulei, pentru a preveni aderarea nisipului la mulaj;
- la urmele formate în ***pământ zgrunțuros*** se astupă găurile prin presărarea de parafină răzuită, care se încălzește și se întinde uniform, oprind scurgerea pastei de ghips în pământ;
- urmele care prezintă ***prea multă umiditate*** sunt întărite prin presărarea unui strat foarte subțire de ghips, după care se pulverizează un strat fin de ulei în urmă, pentru prevenirea aderării la mulaj a unor bucăți de pământ;
- după urmele ***în zăpadă*** se poate efectua un mulaj din sulf topit, datorită proprietății acestuia de a se răci rapid, fără a-și pierde prea repede fluiditatea. Urma de zăpadă se poate ridica și cu un mulaj de ghips sau, mai nou, cu *materiale plastice*[2]. O altă metodă constă în pulverizarea prealabilă a unui strat de talc, întărit ulterior prin pulverizarea de colodion sau fixativ de păr, operație repetată până când se obține o peliculă a cărei consistență poate suporta un mulaj de ghips[3].

2.3. Particularități în cercetarea cărării de urme. Cărarea de urme constituie, de asemenea, obiectul unei cercetări atente la fața locului, datorită reflectării unor caracteristici individuale ale persoanei. În legătură cu aceste caracteristici ale mersului facem precizarea că ele pot oferi indicii prețioase, în legătură cu persoana infractorului, chiar și în ipoteza în care urmele, luate în parte, nu s-au format în condiții bune. Este semnificativ în acest sens un exemplu din practica noastră de specialitate, în care autorul unui omor a fost identificat inclusiv pe baza elementelor cărării de urme, formate de piciorul semiîncălțat, pe cimentul unui culoar.

Principalele elemente ce caracterizează o cărare de urme sau mersul unei persoane sunt următoarele:

- ***direcția de mișcare,*** sau axa cărării de urme, este linia mediană ce trece prin intervalul cuprins între două șiruri de pași, indicând direcția de deplasare;
- ***linia mersului,*** reprezentată de o linie frântă, constituită din segmentele care unesc între ele părțile din spate ale fiecărei urme, respectiv călcâiul, lungimea pasului, determinată de distanța dintre două urme consecutive, măsurată la partea din spate sau din față a lor;
- ***lățimea pasului***, reprezentând distanța cuprinsă între partea exterioară ori interioară a urmelor piciorului stâng și drept, de regulă luându-se în calcul extremitatea interioară a călcâiului;
- ***unghiul de mers***, măsurat între axa cărării de urme și axa longitudinală a tălpii[4].

---

[1] În acest sens, a se vedea și **C. Dumitrescu**, *supra cit.*, p. 131 și urm.

[2] **J. Gayet**, *op. cit.*, p. 51, citează procedeul lui **J.W. Allen**, publicat și în RIPC nr. 91/1955, p. 171, potrivit căruia se presară mai întâi în zăpadă un strat de praf de ghips, după care se stropește cu apă rece. După întărirea primului strat se repetă operația. La sfârșit, se adaugă o parte consistentă de ghips și se armează. În privința mulajului de sulf, acesta se toarnă printr-un jgheab practicat astfel încât temperatura lui să scadă cât mai mult pentru a nu deteriora detaliile urmei. În acest sens, a se vedea și **C. Suciu**, *op. cit.*, p. 247.

[3] **H. Soderman** și **J. O'Connel**, *Modern criminal investigation*, *op. cit.*, p. 282, recomandă metoda amintită.

[4] Cu privire la cărarea de urme, a se vedea: **A. Swensson** și **O. Wendel**, *op. cit.*, p. 68-71; **C. Suciu**, *op. cit.*, p. 251-253; **I.F. Krilov**, *op. cit.*, p. 48; **S.A. Golunski**, *Criminalistica*, *op. cit.*, p. 108; **I. Vasiliniuc**, *op. cit.*, p. 155-157.

2.4. Interpretarea la faţa locului. Interpretarea urmelor de picioare priveşte atât urmele luate izolat, cât şi întreaga cărare de urme. Astfel, din interpretarea unor urme izolate, pot fi desprinse date privind numărul persoanelor, sexul, talia şi vârsta, greutatea aproximativă, viteza de deplasare etc.

Cărarea de urme conţine în plus, date referitoare la direcţia de deplasare, la caracteristicile mersului sau la eventualele defecte anatomice, la înălţime, la starea psihofizică etc. De pildă, lungimea pasului este mai mare la bărbaţi decât la femei cu cca. 20cm (70-90 cm faţă de 50-60cm). Unghiul pasului este mai mic la femei, copii şi bătrâni, spre deosebire de persoane obligate, prin natura preocupărilor, să-şi menţină echilibrul (marinarii, constructorii).

Neregularităţile apărute în mers pot indica nu numai o anumită stare psihică sau patologică (boală, beţie, nelinişte), dar chiar şi încercări de derutare a cercetărilor, constând în mersul cu spatele (reflectat de lungimea şi unghiul mic ale pasului), sau de cărarea în spate a unei persoane, ori a unei greutăţi, împrejurare posibil de dedus prin adâncimea mai mare a urmei, din uşoarele alunecări, din unghiul mic al pasului, purtarea unor pantofi mai mici sau mai mari etc. De asemenea, se mai poate stabili dacă persoana cunoştea locul, dacă s-a folosit de o lumină pe timpul nopţii, dacă a stat la pândă ş.a.

§3. Expertiza criminalistică a urmelor de picioare

Problemele principale pe care le poate rezolva expertiza criminalistică a urmelor de picioare, indiferent dacă este vorba de urma piciorului gol ori de cea a încălţămintei, sunt în funcţie de faptul dacă expertului i se trimite spre examinare numai urma (în sensul mulajului, fotogramei sau desenului) ridicată de la faţa locului, sau şi urma şi modelele tip de comparaţie (printre care incluzând şi încălţămintea ridicată de la persoanele suspecte). Astfel:

3.1. Dacă expertului i se trimite numai *urma*, acesta poate să soluţioneze următoarele probleme: determinarea sexului, vârstei, taliei şi greutăţii aproximative a persoanei, particularităţile anatomo-patologice, mecanismul de formare şi vechimea urmei, alte date rezultate din interpretarea elementelor cărării de urme[1].

Referitor la *urma plantei piciorului*, prin expertiză se pot determina piciorul şi regiunea sa anatomică care a format-o, precum şi prezenţa caracteristicilor de identificare[2]. În privinţa urmei de încălţăminte, este posibilă determinarea tipului de încălţăminte, pe baza comparării cu tălpile aflate în colecţiile laboratoarelor de criminalistică, precum şi a diferitelor particularităţi, a uzurilor specifice, ce pot fi exploatate în vederea restrângerii cercului suspecţilor, ajungându-se finalmente chiar la identificarea încălţămintei creatoare de urmă.

3.2. În ipoteza în care expertului i se pun la dispoziţie *modele de comparaţie*, respectiv impresiunea plantei piciorului sau încălţămintea suspectă, se poate ajunge la identificarea persoanei sau obiectului creator de urmă. Aceasta reclamă obţinerea de modele de comparaţie, pentru ca examinarea comparativă să se efectueze prin modele având aceeaşi provenienţă: fotograma cu fotograma, mulajul cu mulajul etc.

În obţinerea modelelor, îndeosebi la urmele de adâncime, trebuie să se ţină seama de condiţiile în care s-a creat urma. Cu toate acestea, date fiind greutăţile firesti apărute în astfel

[1] În acest sens, **I. Vasiliniuc** şi **V. Măcelaru**, în *Tratat practic de criminalistică*, vol. II, p. 53-57.

[2] Cu privire la cărarea de urme, a se vedea: **A. Swensson** şi **O. Wendel**, *op. cit.*, p. 68-71; **C. Suciu**, *op. cit.*, p. 251-253; **I.F. Krilov**, *op. cit.*, p. 48; **S.A. Golunski**, *Criminalistica*, *op. cit.*, p. 108; **I. Vasiliniuc**, *op. cit.*, p. 155-157.

de expertize, apreciem ca foarte utilă recomandarea făcută în literatura de specialitate ca, în luarea modelelor de comparație de la persoanele suspecte, să se folosească un material mai plastic, capabil să rețină toate detaliile, iar individul bănuit să fie pus să efectueze mai multe impresiuni[1].

Totodată se impune ca organul de urmărire penală care a solicitat expertiza să-l avertizeze pe expertul criminalist dacă are anumite suspiciuni sau indicii privind eventualele încercări ale făptuitorului de disimulare prin purtarea unei alte perechi de încălțăminte ori prin crearea de urme false etc.

Identificarea după urmele de picioare este perfect posibilă și în ipoteza piciorului încălțat în ciorapi, nu atât după particularitățile materialului din care sunt confecționați aceștia (posibilă și asta), cât după *morfologia piciorului*, ponderea deținând-o caracteristicile regiunilor metatarsofalangiană și metatarsiană[2]. Practic, în aceste situații ne aflăm în fața unei expertize complexe traseologice și antropologice.

Secțiunea a IV-a
Cercetarea urmelor de dinți și de buze și ale altor părți ale corpului uman

§1. Investigarea odontologică judiciară

1.1. Aspecte generale. Urmele de dinți fac parte din categoria acelor urme care oferă o bază sigură de identificare, atât sub raport criminalistic, cât și medico-legal, datorită unor caracteristici ale formei, dispunerii și particularităților prezentate de fiecare dinte, îndeosebi după vârsta de 25 ani, când întreaga dantură este formată[3]. Astfel, lățimea dinților, poziția și distanța dintre ei, uzurile, eventualele lipsuri, diverse afecțiuni (carii), tratamente și lucrări stomatologice ș.a., oferă suficiente elemente de identificare a persoanelor[4].

Cercetările sistematice întreprinse, mai ales în ultimii 40 de ani, pentru stabilirea de metode și mijloace științifice de identificare a persoanelor, fie în cazul săvârșirii unei infracțiuni, fie în ipoteza stabilirii identității victimelor unor accidente, catastrofe, în general a cadavrelor necunoscute, au condus la conturarea unui domeniu distinct interdisciplinar, denumit odontologia judiciară.

Potrivit opiniilor exprimate în literatura de specialitate, odontologia judiciară are rolul de a studia dinții și urmele acestora, astfel încât expertizele stomatologice să servească la stabilirea adevărului în procesul judiciar[5]. Deși acest domeniu de graniță este, în mod firesc, circumscris medicinei judiciare, el conține numeroase elemente de criminalistică.

Urmele de dinți, așa cum se descoperă ele pe corpul persoanelor, pe alimente sau diverse obiecte, se prezintă sub formă statică sau dinamică, de suprafață sau de adâncime. În privința

---

[1] **C. Suciu**, *op. cit.*, p. 250. Pentru luarea modelelor de comparație se indică amestecul de lut cu nisip fin.

[2] **C.J. Smerecki** și **C. Owen Loveloy**, *Identification par la morphologie du pied*, în RIPC nr. 390, august-septembrie 1985, p. 186-190.

[3] **M. Minovici**, *Tratat complet de medicină legală*, vol. II, Ed. Socec, București, 1930, p. 1055; **Ch. Simonin**, *Médicine légale judiciaire*, Librairie Maloina, Paris, 1974, p. 748; **L. Derobert**, *op. cit.*, p. 1082; **V. Stanciu**, *Tratat practic de criminalistică*, vol. II, p. 165.

[4] **A. Swensson** și **O. Wendel**, *op. cit.*, p. 82-84; **C. Suciu**, *op. cit.*, p. 258-259; **J. Gayet**, *op. cit.*, p. 46-47; **Le Moyne Snydere**, *Homicide investigation*, C.C.Thomas Publisher, Illinois, SUA, 1959, p. 54-57.

[5] **W. Harvey**, *Dental Identification and Forensic Odontology*, Ed. Henry Kimptoh, Londra, 1976, p. 2.

posibilităţilor de identificare, a valorii lor probante, urmele statice sunt considerate mai valoroase datorită redării unui număr mai mare de caracteristici. În „cazul Râmaru", urmele de dinţi descoperite pe corpul victimelor, alături de modul de operare, au constituit un indiciu preţios de stabilire a faptului că omorurile erau săvârşite de acelaşi autor, servind inclusiv la alcătuirea portretului robot.

Urmele dinamice, formate în timpul muşcăturii, care a determinat desprinderea unei bucăţi din obiectul muşcat, servesc la identificarea persoanelor, îndeosebi a celor tinere. La tineri se au în vedere caracteristicile de relief ale dinţilor. Până la aproximativ 20-25 de ani, dinţii prezintă un microrelief caracteristic, sub forma unor neregularităţi sau striaţii longitudinale, specifice fiecărei persoane, care permit identificări certe. Firește că este posibilă, fără dubiu, şi identificarea persoanelor adulte, după celelalte caracteristici prezentate de forma şi dispunerea fiecărui dinte.

1.2. Cercetarea la faţa locului a urmelor de dinţi. La locul faptei, urmele de dinţi se întâlnesc pe diverse alimente sau fructe cu o consistenţă şi un grad de plasticitate adecvat (margarină, unt, brânză topită, ciocolată, mere). De asemenea, urmele dinţilor se întâlnesc pe corpul victimei şi, în anumite cazuri, pe corpul agresorului. În practică au fost descoperite numai urme ale dinţilor din faţă, până în prezent nefiind semnalat vreun caz în care urma să fie formată de întreaga dantură.

Nu se exclude posibilitatea găsirii unor urme de dinţi pe obiecte dintre cele mai diverse, unele dintre ele aparent inapte pentru primirea lor. Astfel, în cazul unui furt, autorul a fost identificat după o urmă de dinţi descoperită pe capacul metalic cu care era capsulată o sticlă, acesta desfăcându-l cu dinţii[1].

Fixarea urmelor de dinţi se face, în mod obişnuit, prin consemnarea în procesul-verbal şi prin fotografiere, insistându-se nu numai asupra detaliilor, dar şi asupra poziţiei corpurilor purtătoare de urme faţă de celelalte obiecte principale.

O atenţie particulară va fi acordată ridicării şi transportării obiectelor purtătoare de urme. Dată fiind natura materialelor în care se formează această categorie de urme – le avem în vedere mai ales pe cele formate în alimente – este necesară o conservare adecvată pentru a se preveni alterarea şi deformarea acestora. De exemplu, alimente de tipul untului sau ciocolatei se transportă şi se păstrează la o temperatură scăzută, iar fructele se introduc într-o soluţie de formol sau sunt împachetate într-o hârtie îmbibată cu această soluţie.

Precauţiile luate la ambalarea obiectelor sau alimentelor purtătoare de urme de dinţi trebuie să vizeze nu numai integritatea acestora, dar şi protejarea altor categorii de urme care, aşa cum se va vedea mai jos, pot fi descoperite cu prilejul expertizei odontologice.

1.3. Expertiza odontologică. Expertiza urmelor de dinţi sau expertiza odontologică poate oferi organului judiciar răspunsuri la întrebări privind natura umană sau animală a urmei, sexul, vârsta şi tipul antropologic al persoanei, mecanismul de formare şi caracteristicile dinţilor reflectate de urmă. De asemenea, dacă expertului i se pun la dispoziţie şi modele de comparaţie, acesta poate stabili identitatea sau neidentitatea persoanei[2].

Considerăm important să subliniem, şi acest lucru nu trebuie neglijat de către organul judiciar care dispune expertiza, că cercetarea obiectului purtător de urme nu se rezumă în

[1] **V. Stanciu**, *op. cit.*, p. 167, menţionează un furt în care autorul a desfăcut cu dinţii capacele de la mai multe sticle de ulei pe care le-a turnat într-o damigeană.

[2] **Gh. Asanache şi Gh. Pasescu**, *Tratat practic de criminalistică*, vol. II, p. 68 şi urm.

exclusivitate la urmele de dinți, ci și la alte categorii de urme. De pildă, investigarea complexă, criminalistică și odontologică, a unui măr sau a altui fruct muşcat (pară, banană) parcurge următoarele etape[1]:

- ***fotografierea*** în vederea ilustrării modului de muşcătură și a fixării detaliilor caracteristice;
- ***prelevarea*** și cercetarea eventualelor ***urme de salivă*** sau ale altor produse biologice;
- ***descoperirea și revelarea urmelor de mâini,*** numai în final ajungându-se la examinarea odontologică propriu-zisă.

Examinarea complexă privește, în mod firesc, numai obiectele apte să păstreze mai multe categorii de urme. Revelarea și prelevarea urmelor se vor face într-o anumită succesiune și cu folosirea de metode nedistructive pentru categoriile de urme cărora nu le sunt destinate.

Modelele de comparație sunt obținute cu materiale dentare obișnuite (ghips dentar, ceară dentară, materiale plastice etc.) iar pentru mulajele executate pe obiectele purtătoare de urme se poate folosi și latexul sau diverși polimeri.

Ridicarea prin mulaj a urmelor de pe fructe sau alimente mai puțin consistente, ușor deformabile, impune întărirea suprafeței prin pulverizarea de colodion sau serlac.

Anumite particularități sunt specifice examinării urmelor de dinți lăsate *pe pielea umană* (a cadavrului sau a persoanei în viață). Specificul cercetării este determinat, în special, de dificultățile generate, pe de o parte, de plasticitatea caracteristică a pielii umane, iar, pe de altă parte, de procesele patologice care au loc în tegument, de natură să conducă la deformarea urmei și, bineînțeles, la dispariția treptată, ceea ce reclamă urgența în măsurarea și fixarea fotografică[2]. În aceste cazuri, impresiunile de comparație se prelevă pe *hârtie de filtru* sau *sugativă*, pe suporturi cu un grad de plasticitate relativ apropiat pielii umane (parafina, ceara dentară etc.).

Expertiza traseologică a urmelor de dinți poate fi completată cu expertize medico-legale, în general, necesare stabilirii transformărilor produse în profunzimea țesuturilor corpului.

§2. Cercetarea urmelor de buze

2.1. Considerații generale. Importanța urmelor de buze în cercetările criminalistice a fost pusă în evidență prin numeroase cercetări întreprinse atât în țara noastră cât și în străinătate, cercetări prin care s-a demonstrat fundamentul științific al identificării și pe baza acestor categorii de urme[3].

Cu tot scepticismul manifestat de o parte din autorii de specialitate, în prezent se poate susține că, prin particularitățile anatomice și prin unicitatea dispunerii și a formei papilelor sau șanțurilor coriale, este posibilă identificarea certă a unei persoane[4]. Alte elemente de identificare privesc unghiurile comisurale, gropița mediană, tuberculul buzei superioare.

---

[1] În acest sens, **W. Harvey**, *op. cit.*, p. 133; **Gh. Asanache** și **Gh. Pasescu**, *op. cit.*; în afara untului, ciocolatei sau brânzei, urmele de dinți au fost descoperite pe sandwich-uri, salam, friptură, pateu, prăjituri, jeleuri ș.a.

[2] **L. Bobos**, *Identificarea persoanei după urmele de dinți*, în culegerea 20 de ani de expertiză criminalistică, *supra cit.*, p. 167 și urm.; **W. Harvey**, *op. cit.*, p. 147, precizează că la o oră după muşcătură pielea poate să-și revină cu cca. 15mm, iar la 24 ore cu cca. 20mm.

[3] **I.R. Constantin**, în *Tratat practic de criminalistică*, vol. I, p. 158-161 și vol. II, p. 60-63. Remarcăm că numai de cca. 15 ani se fac cercetări sistematice asupra acestui gen de urme, în toată complexitatea lor.

[4] Deși este menționată încă din 1931 de **E. Locard**, despre identificarea pe baza urmelor de buze se fac referiri mai ample în 1950, în lucrarea *Investigarea omuciderii* a lui **Le Moyne Snyder**, *op. cit.*, p. 56-57, iar după 1970 numărul cercetătorilor se înmulțește. Astfel, **W. Harvey**, *op. cit.*, p. 28-29, citează pe japonezii **Suzuki** și **Tauchiaschi**, pe **M. Snyder** și **Mac Daniel**. Alți autori care s-au ocupat de această problemă: **M. Renard**,

Rezervele manifestate în privința posibilităților de identificare - întrucâtva justificate - au fost determinate de modificările firești pe care le pot traversa buzele, prin trecerea timpului, cauzate de afecțiuni patologice sau de unele leziuni. Dincolo de această realitate, trebuie avută în vedere stabilitatea desenelor coriale și, mai ales, faptul că cercetarea de identificare se face, în majoritatea cazurilor, la un interval scurt de timp din momentul identificării, când buzele nu pot suferi, practic, nici o modificare de ordin calitativ. Din acest punct de vedere trebuie să ne raportăm la principiul stabilității relative a caracteristicilor de identificare.

Papilele sau *șanțurile coriale* nu trebuie confundate cu crestele papilare, natura lor fiind cu totul alta. Mecanismul de formare a urmei prezintă anumite diferențieri: o urmă de mână se formează, în principal, prin depunerea transpirației secretate de piele prin orificiile sudoripare, în vreme ce urma buzelor ia naștere prin depunerea în primul rând a altor substanțe.

În mod firesc, *urmele de buze* se formează la contactul acestora cu diverse obiecte, prin depuneri de natură biologică (salivă), alimentară (grăsimi, sosuri, sucuri) și cosmetică (rujuri, vaselină). Urmele se prezintă sub formă statică sau dinamică, pentru identificare fiind realmente utile urmele statice. De asemenea, ele se pot prezenta sub formă vizibilă sau latentă și, în majoritatea cazurilor, numai ca urme de suprafață. Urmele de adâncime nu se pot forma decât în condiții excepționale, fără a avea o utilitate deosebită în individualizare, din cauza deformării la care sunt supuse buzele prin presare. De altfel, această deformare se întâlnește frecvent și în cazurile obișnuite, aspect care nu trebuie omis la examinările comparative.

2.2. Cercetarea la fața locului a urmelor de buze. O astfel de cercetare necesită o căutare atentă și exigentă, întrucât ele se pot întâlni nu numai pe obiectele cu care vin în contact firesc (pahare, căni, tacâmuri, port-țigaret, pipă), dar și pe alte obiecte, inclusiv pe îmbrăcăminte. Iată de ce nu trebuie neglijată căutarea lor chiar și pe hainele persoanelor suspecte, mai ales dacă din modul de săvârșire a infracțiunii rezultă posibilitatea unui contact fizic între victimă și agresor, cum ar fi, de exemplu, în cazurile de omor, de viol, de tâlhărie, de incest ș.a.

Procedeele de *revelare* și *fixare* a urmelor de buze sunt, în principiu, similare cu cele ale urmelor crestelor papilare de pe mâini și picioare. Cu toate acestea, sunt evitate metodele cu caracter așa-zis „distructiv" de revelare a urmelor latente de buze cu substanțe chimice sau fizice, în primul rând pentru a menține intactă posibilitatea efectuării și a unui examen serologic sau chimic al substanței depuse în urmă (salivă, alimente, cosmetice).

De aceea, revelarea urmelor latente constă într-o fotografiere, prin procedeul reflexiei sau prin transparență, dacă suportul pe care au fost descoperite urmele este transparent. În acest mod nu este înlăturată posibilitatea determinării grupei de sânge, a altor elemente de natură chimică și bacteriană, apte să servească la restrângerea cercului persoanelor bănuite, deci la identificări de gen sau de grup.

Interpretarea la fața locului a urmelor de buze, în coroborare și cu alte date obținute din cercetare, servește la clasificarea modului de desfășurare a unor acțiuni, la succesiunea acestora, la stabilirea cu o anumită aproximație a vârstei, a sexului persoanei creatoare de urme, la raporturile acesteia cu persoana implicată în infracțiune.

Identification queloscopique dans la medicine legale, în La nouvelle presse medicale, vol. II, nr. 39/1973, p. 2617-2620; **Suchechi** și **K. Mierzwi**, *Cercetări inițiate în domeniul identificării persoanelor pe baza amprentelor labiale*, în Problemy Kriminalistiky, nr. 102/1973, Varșovia, p. 205-212.

2.3. Expertiza criminalistică a urmelor de buze. Expertiza urmelor labiale poate să dea răspunsuri privind natura umană sau animală a urmelor, mecanismul de formare, vechimea urmei, vârsta, sexul şi tipul antropologic aproximativ al individului, care dintre buze (superioară sau inferioară) a lăsat urma şi dacă aceasta prezintă suficiente elemente de identificare. De asemenea, se pot stabili natura substanţelor existente în urmă, precum şi prezenţa altor categorii de urme pe obiectul examinat, cum sunt, de exemplu, urmele de mâini.

În ipoteza în care expertului i se pun la dispoziţie modele de comparaţie, sau i se indică persoanele suspecte, pentru luarea impresiunilor de comparaţie, specialistul poate să stabilească identitatea sau neidentitatea persoanei presupusă a fi creat urma. Totodată, se pot face determinări comparative privind grupa de sânge şi natura produsului cosmetic[1].

Obţinerea modelelor de comparaţie se face potrivit specificului acestor categorii de urme. Astfel, se obţin mai multe modele de comparaţie, atât pe suporturi, apropiate calitativ sau similare cu obiectul purtător de urmă, precum şi pe lamele de sticlă. Pentru analizele serologice, saliva se prelevă prin muşcarea unei bucăţi de hârtie de filtru. Urmele formate de buze rujate se compară cu impresiuni formate pe coli albe de bună calitate.

Expertiza genetică destinată stabilirii *profilului A.D.N*, asupra căreia atragem atenţia, se poate face paralel cu expertiza clasică traseologică, având însă prioritate pentru prevenirea unei eventuale alterări a produsului biologic (saliva) din urma de buze.

§3. Cercetarea urmelor formate de alte părţi ale corpului uman

Alături de urmele de mâini, de picioare, de dinţi şi de buze, întâlnite frecvent în cercetările criminalistice, marea majoritate a părţilor corpului uman este aptă să creeze urme, în contextul săvârşirii unei fapte penale. Dintre acestea amintim, de exemplu, urechile, nasul, bărbia, fruntea, faţa în întregul ei, unghiile, partea exterioară a mâinii şi chiar întregul corp[2].

Pe lângă conformaţia ori elementele anatomice ale capului, ale ridurilor, cicatricelor, urme caracteristice de un gen aparte se pot forma şi prin depunerea de pudră, produse cosmetice sau farduri, întrebuinţate cu precădere de femei. Este vorba de urme de stratificare, statice sau dinamice, valoroase pentru identificările de grup fiind, bineînţeles, cele statice. Acest gen de urme poate reda anumite particularităţi ale elementelor anatomice ale feţei (altele decât buzele), neexcluzându-se posibilitatea individualizării persoanei, dacă urma reflectă o caracteristică cu valoarea de identificare.

3.1. Urmele de urechi. Sunt cele mai valoroase dintre urmele formate de alte părţi ale corpului uman[3]. Explicaţia constă în aceea că urechea este diferită de la o persoană la alta, atât prin forma generală a pavilionului, dimensiunea şi modul său de dispunere, precum şi prin caracteristicile proprii fiecărui element component (lob, helix, tragus etc.). Acestei unicităţi a „desenului" sau formatului urechii i se mai adaugă încă o proprietate importantă, şi anume fixitatea.

La faţa locului, urmele de urechi se întâlnesc într-o frecvenţă mai mare în comparaţie cu urmele altor părţi ale corpului persoanei, cu excepţia urmelor de buze. Ca mod de formare ele pot fi statice sau dinamice, latente şi, uneori, vizibile. Desigur că în discuţie intră numai urmele statice, a căror revelare se face prin metodele specifice din dactiloscopie.

---

[1] **I.R. Constantin, Gh. Niţă şi Gh. Bratu,** în *Tratat practic de criminalistică*, vol. II, p. 60-68.
[2] **E. Locard,** *op. cit.*, p. 509.
[3] **F. Hirshi,** *Cambrioleurs internationaux,* în RIPC, nr. 239/19870 p. 184 şi urm.

3.2. Urmele nasului. Este o categorie de urme întâlnită ca atare în practică. Acestea se pot regăsi mai mult în conținutul unor urme de adâncime ale întregii fețe. În mod firesc ele se pot forma numai într-un sol moale, în zăpadă sau nisip. Cu toate particularitățile anatomice ale nasului, și el diferit de la o persoană la alta, nu se pot realiza decât identificări generice, datorită deformărilor firești ivite în momentul contactului cu suprafața primitoare de urmă.

3.3. Urmele frunții. Acest tip de urme poate prezenta o utilitate mai mare în identificare, datorită plasticității reduse a zonei frontale. Pe lângă caracteristicile frunții și, mai ales, ale ridurilor, trebuie ținut seama că ele se pot forma în condiții bune pe suprafețe de genul lemnului prelucrat, al cimentului ori linoleumului, datorită faptului că fruntea este una dintre zonele corpului cu cea mai abundentă transpirație. Or, substanțele din compoziția sudorii, în special grăsimile și proteinele, contribuie la formarea unor urme latente, valoroase pentru identificare. Revelarea și fixarea lor se face în condiții similare urmelor de mâini.

3.4. Urmele de unghii. Urmele de unghii sunt întâlnite frecvent pe corpul persoanelor, sub formă de zgârieturi, în infracțiunile săvârșite cu violență, fiind destul de greu de valorificat sub raportul identificării persoanei, cu excepția anumitor determinări generice. Desigur, nu avem în vedere aici alte tipuri de urme pe care le poate conține „depozitul subunghial" al agresorului ori victimei, alcătuit din celule epiteliale, fire de păr, sânge etc. aparținând persoanei zgâriate, acestea făcând obiectul expertizelor biocriminalistice.

Precizăm, însă, că urmele de unghii - mai exact ale suprafeței acestora pot conduce la identificarea persoanei, în ipoteza formării în adâncime, într-o suprafață cu calități plastice bune, cum ar fi argila, chitul, vopseaua. Explicația constă în aceea că pe suprafața unghiilor există o serie de striații longitudinale, caracteristice fiecărei persoane prin formă, poziție, dimensiune. Este un aspect ce nu trebuie pierdut din vedere de către organele judiciare, cu atât mai mult cu cât aceste striații se definesc prin fixitate, unicitate și inalterabilitate (cu excepția distrugerii zonei unghiulare sau a falangetei).

3.5. Interpretarea la fața locului a urmelor corpului uman. Urmele corpului uman pot furniza date (uneori la fel de valoroase ca însăși expertiza de identificare propriu-zisă) referitoare la cele petrecute în momentul săvârșirii infracțiunii, la raportul dintre victimă-agresor, la modul în care a acționat autorul, la numărul de persoane etc. Este vorba în special de interpretarea lor în condițiile cercetării locului faptei. Coroborarea datelor la care ne-am referit, cu cele deduse din investigația altor categorii de urme este de natură să aducă clarificări importante privitoare la multe dintre împrejurările cauzei.

3.6. Expertiza criminalistică a urmelor lăsate de corpul uman. Examinarea tehnică criminalistică a urmelor formate de diverse părți ale corpului uman, este în măsură să ofere unele informații referitoare la modul de formare și la vechimea urmei, la eventualele caracteristici capabile să individualizeze persoana sau grupul de persoane presupuse a fi creat urma. Totodată, este posibilă stabilirea înălțimii persoanei și, cu destulă aproximație, a sexului și a vârstei, a constituției corporale[1].

Examenul comparativ dintre urmele descoperite și modelele de comparație, îndeosebi în cazul urmelor de ureche și, într-o anumită măsură, a urmelor ridurilor de pe frunte, poate servi la identificarea persoanei, în rest cercetarea rezumându-se la determinarea apartenenței de gen sau grup. Aceasta nu înseamnă că alte urme, chiar urma întregului corp, nu pot servi la identificare, dacă s-a format în condiții bune.

[1] Cu privire la expertiza urmelor formate de diverse părți ale corpului a se vedea **C. Panghe** și **T. Barbu**, în *Tratat practic de criminalistică*, vol. II, p. 89 și urm.

REGIUNILE PALMEI

În funcție de locul pe care îl ocupă, desenele papilare ale mîinii sînt structurate după cum urmează:

A – Regiunea digitală cu zonele falangetei, falanginei și falangei, despărțite de șanțurile flexorale.

B – Regiunea palmară cu zonele digitopalmară, tenară și hipotenară.

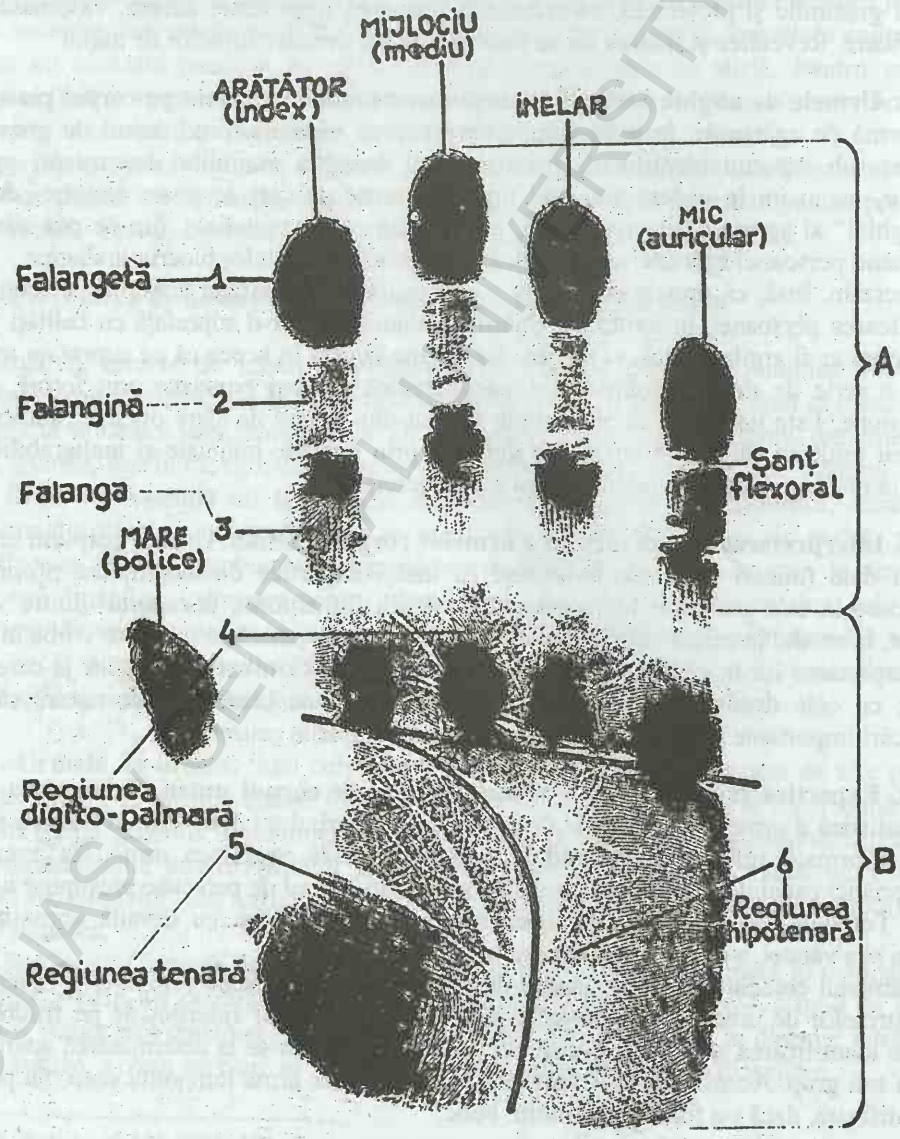

(după C. Bălteanu)

BCUIAȘI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

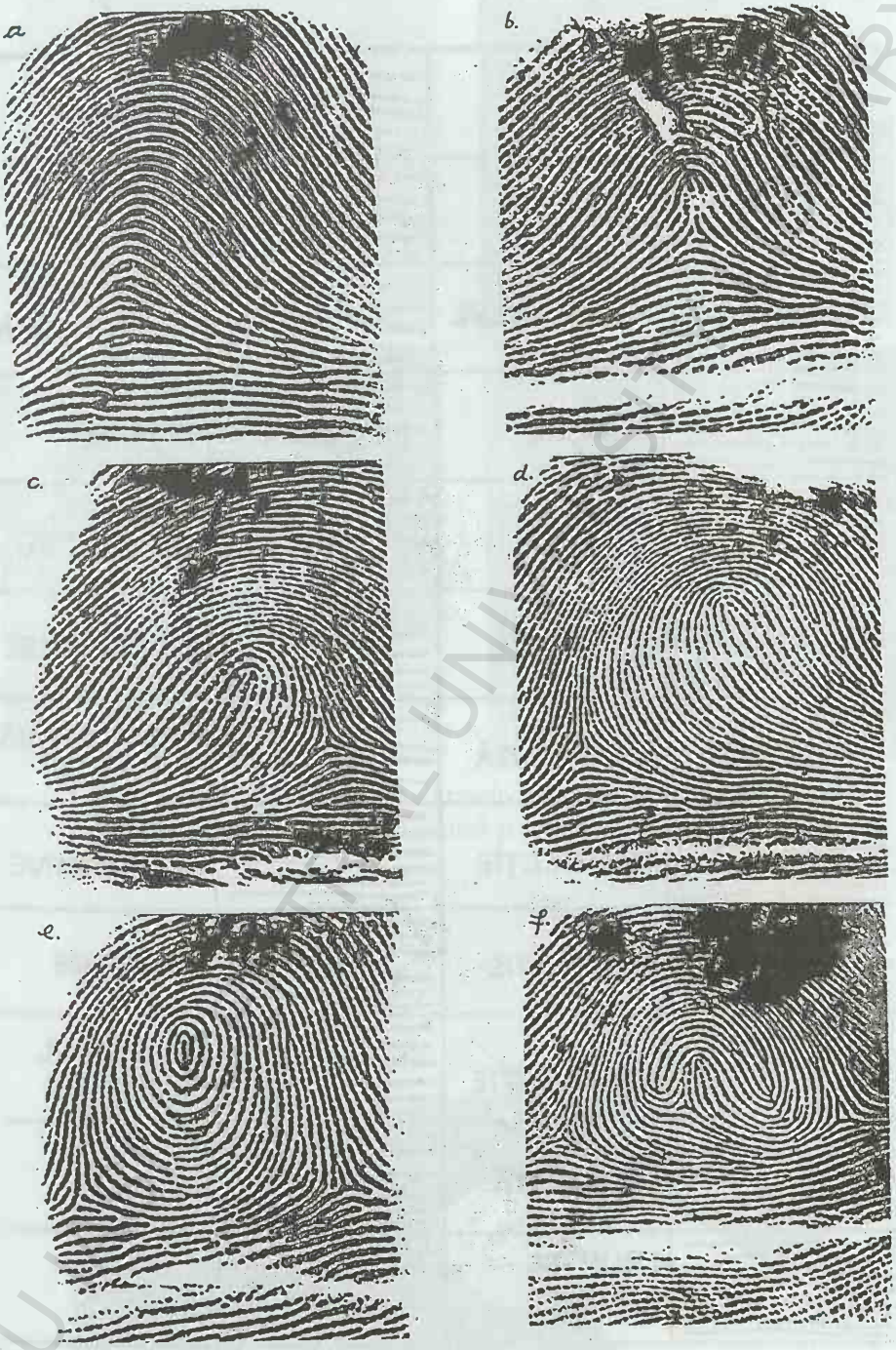

Tipuri de desene papilare:
a. adeltic simplu; b. adeltic piniform; c. dextrodeltic;
d. sinistrodeltic; e. bideltic; f. trideltic.

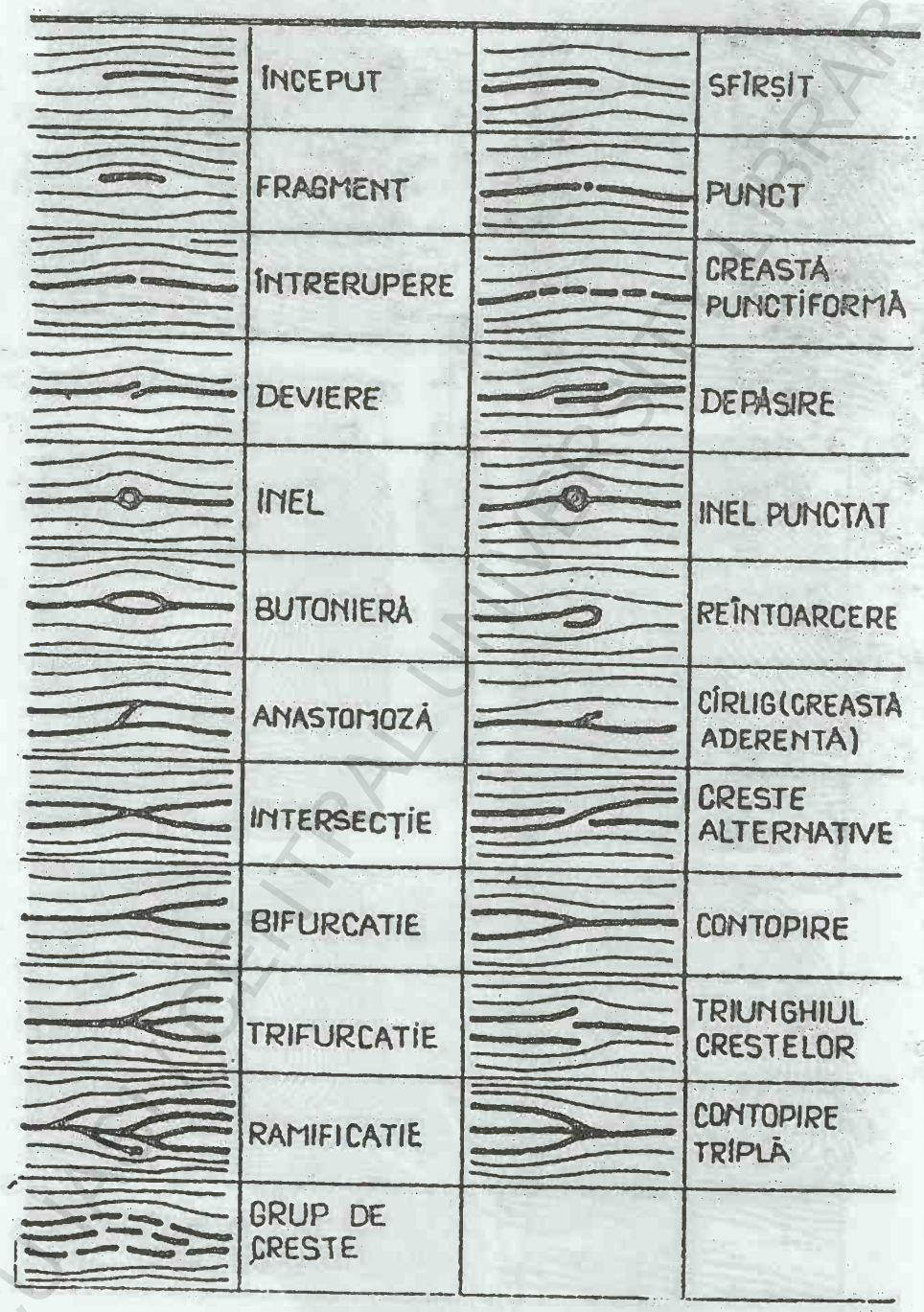

Detalii caracteristice ale desenului papilar luate în calcul la identificarea persoanelor.

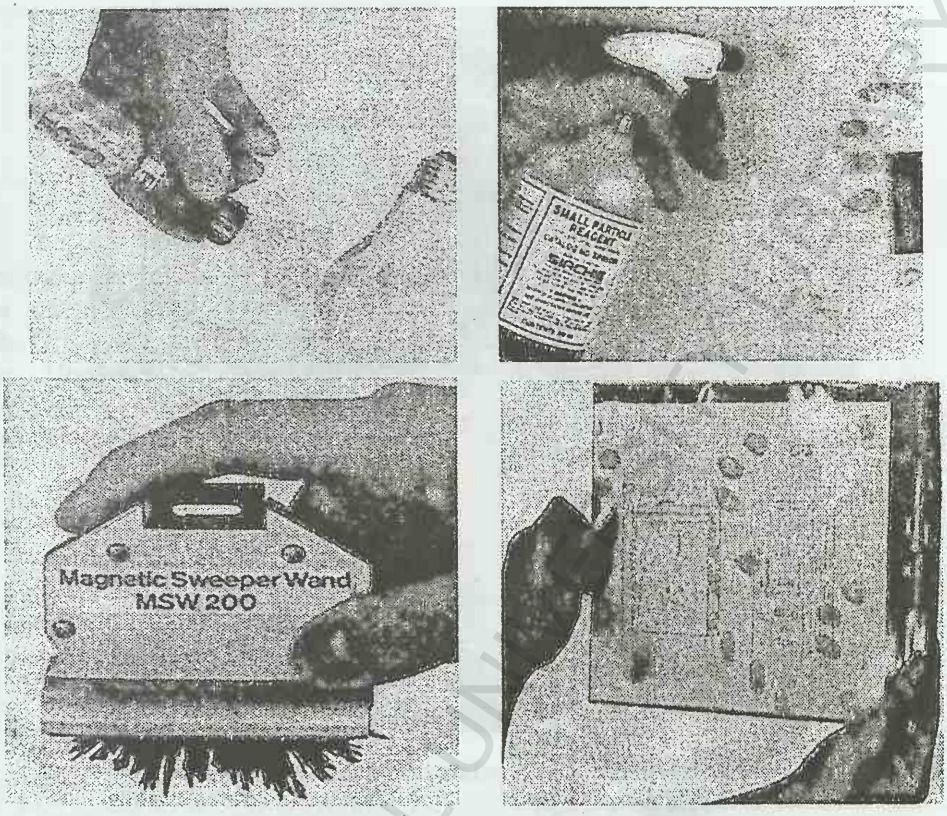

Modalități de revelare a urmelor papilare prin pudrare, inclusiv cu pensula magnetică şi prin procedee chimice.

Modalitate de revelare a urmelor papilare latente prin pudrare.

Urme papilare latente revelate prin pudrare cu ceruză.

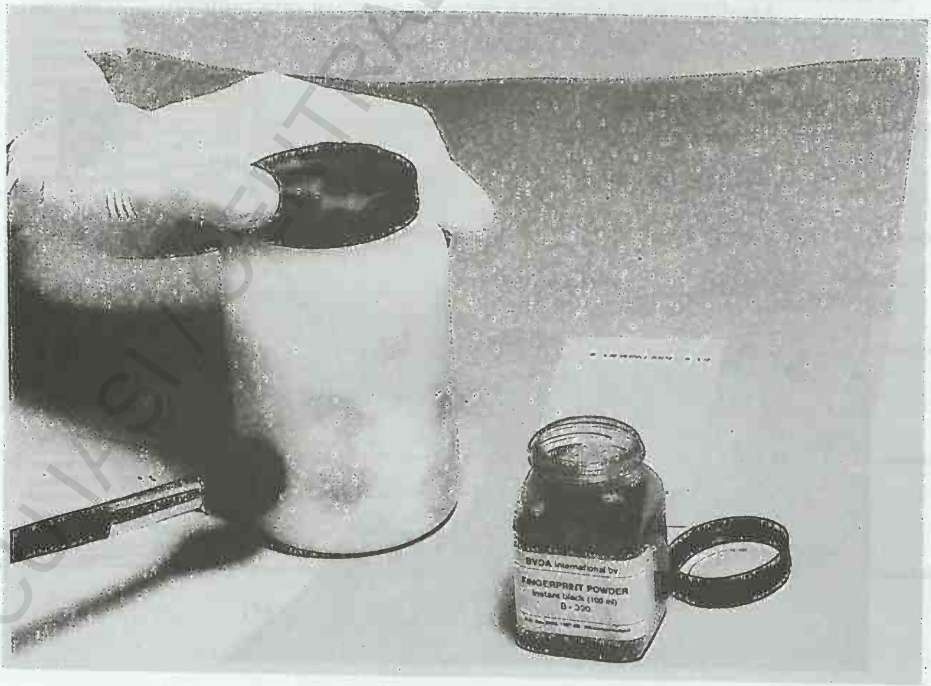

Revelare prin prăfuire.

BCU IAȘI - CENTRUL UNIVERSITAR LIBRARY

Elementele cărării de urme:

a. Direcția mersului;
b. Linia mersului;
c. Unghiul pasului;
d. Lățimea pasului;
e. Lungimea pasului.

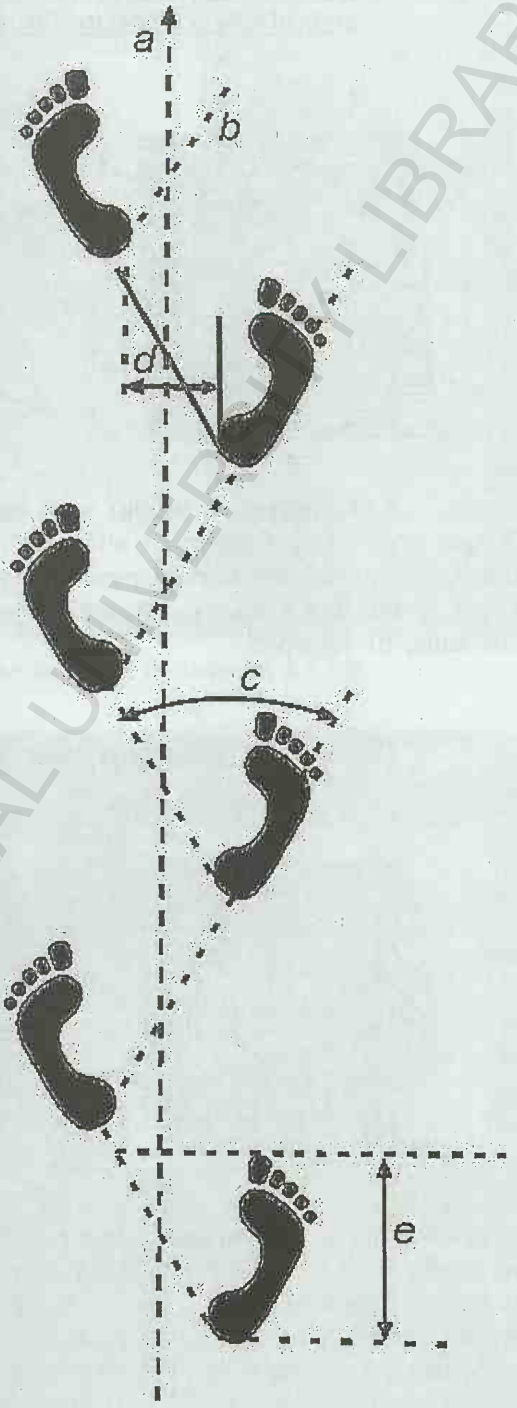

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Examinarea comparativă cu indicarea și numerotarea punctelor de coincidență descoperite, într-o tentativă de omor

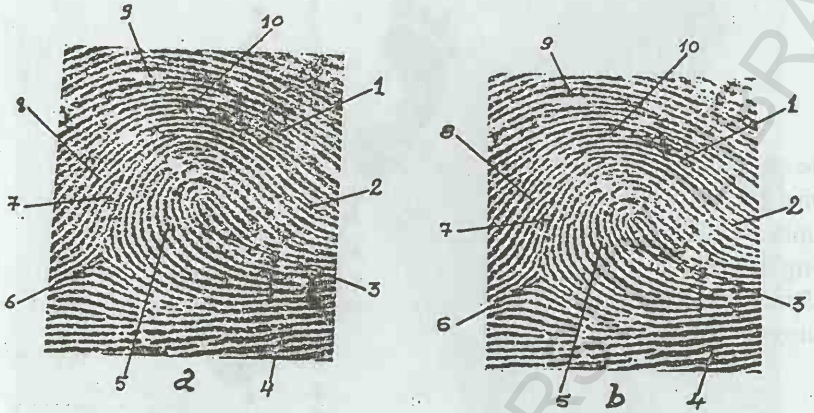

a) amprenta în litigiu; b) amprenta de comparat

1. început de creastă; 2. fragment; 3. bifurcație;
4. sfârșit de creastă; 5. butonieră; 6. punct papilar;
7. sfârșit de creastă; 8. început de creastă;
9. bifurcație; 10. contopire.

Examen dactiloscopic comparativ într-un caz de furt

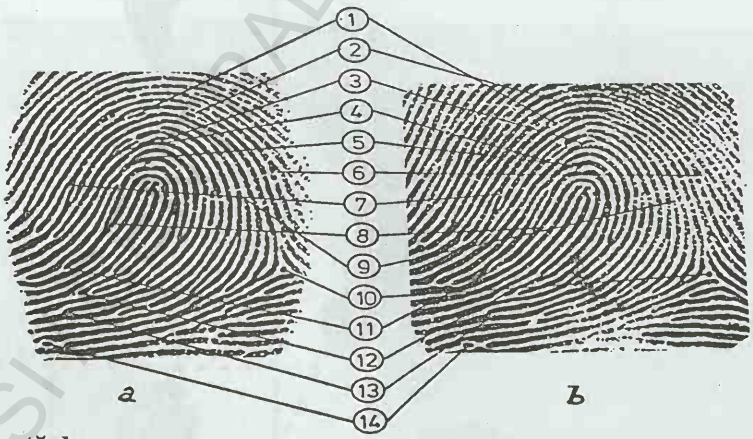

a) urmă relevată de pe capacul unei casete cu bijuterii
b) impresiunea degetului mijlociu de la mâna dreaptă a numitului S.V.

1. sfârșit de creastă papilară
2. început de creastă papilară
3. intersecție de creste papilare
4. început de creastă papilară
5. bifurcație de creastă papilară
6. sfârșit de creastă papilară
7. contopire de creste papilare
8. sfârșit de creastă papilară
9. contopire de creste papilare
10. contopire de creste papilare
11. bifurcație de creastă papilară
12. fragment papilar
13. început de creastă papilară
14. creastă aderentă (cârlig)

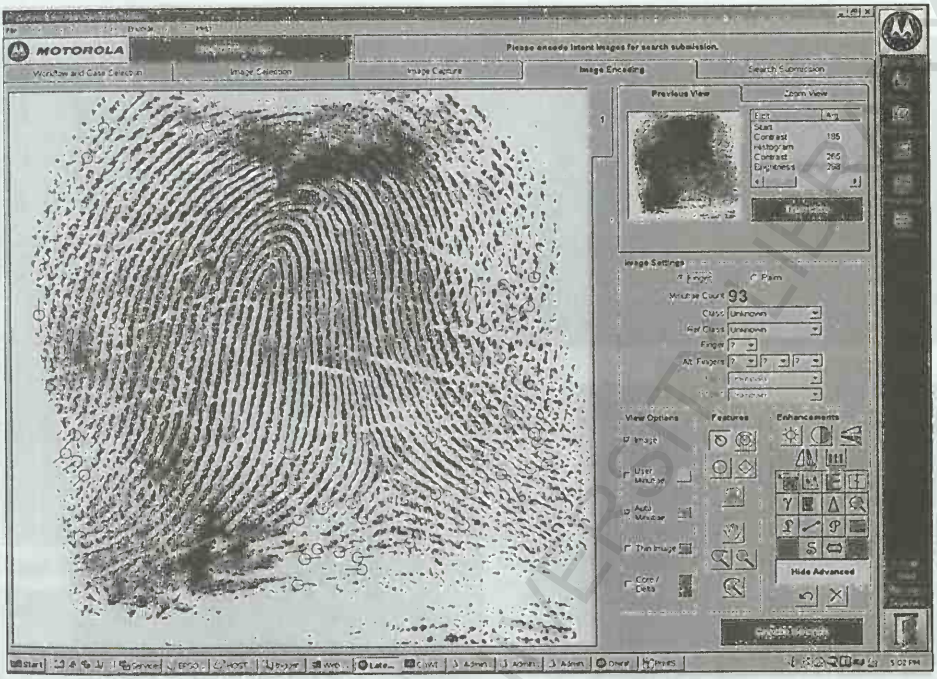

Imaginea unei urme codificate de sistemul A.F.I.S.

Planşa demonstrativă realizată cu ajutorul tehnologiei A.F.I.S.

URME PAPILARE PE DIVERSE SUPRAFEȚE

Urmă papilară clară pe pahar

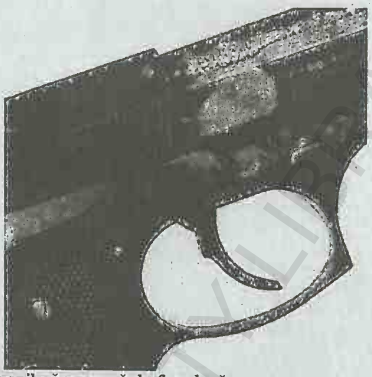

Urmă papilară pe armă de foc, după "www.popularmechanics.com/science/health/forensics/4325797"

Urmă papilară pe sticlă, după "http://static.rp-online.de/layout/showbilder/32328-small_01-fingerabdruck+mate.jpg"

Urmă papilară pe scoci și pe pană după "www.forensicsrus.com/page7.html"

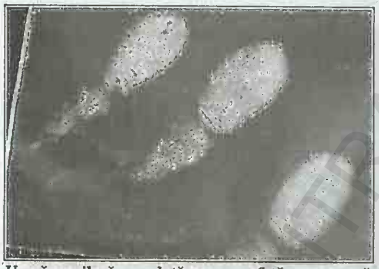

Urmă papilară revelată pe suprafață neporoasă prin aburire cu vapori de cianoacrilat după "www.evidentcrimescene.com/cata/glue/glue.html"

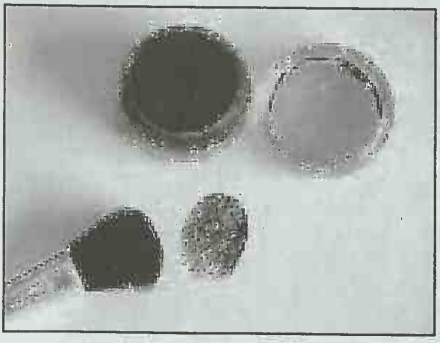

BCU IAȘI - CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

URME DE PICIOARE, DE BUZE, ANALIZE COMPARATIVE DE ȚESĂTURĂ

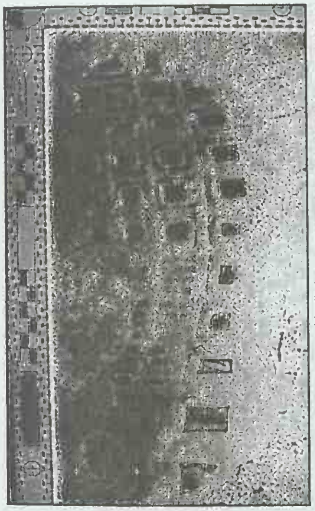

Urmă de încălțăminte

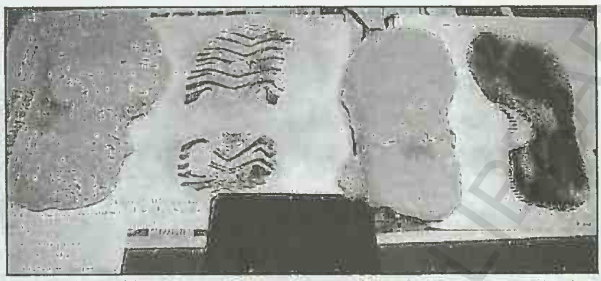

Mulaje,după"www.state.nj.us/njsp/divorg/invest/criminalistics.html"

Urme biologice prelevate din pată de sânge

Urma plantară, după "www.mccracken.k12.ky.us"

Urme de încălțăminte în sânge, după "Studies in Bloodstain Pattern Analysis, Michael Dickerson"

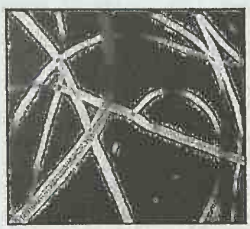

Analiza țesăturii la microscop, comparație

Urme de buze (ruj) găsite la locul faptei, după "http://www.fbi.gov/hq/lab/fsc/backissu/april2002/verdu.htm"

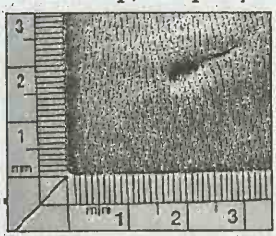

BCU UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

CAPITOLUL VI

TIPOLOGIA INVESTIGĂRII PRINCIPALELOR URME BIOLOGICE DE NATURĂ UMANĂ

Secțiunea I
Cercetarea urmelor de sânge

§1. Sublinieri preliminare privind urmele biologice

În categoria *urmelor biologice* se înscrie marea masă a urmelor de material biologic uman, îndeosebi produsele de secreție, excreție și țesuturile umane. Secrețiile principale sunt: saliva, secreția nazală și laptele matern. Excrețiile includ: urina, fecalele, sperma, sputa, vomismentele, meconiul, vernix caseoza ș.a. Țesuturi moi: sânge, piele, țesut muscular, masă cerebrală. Țesuturi dure: oase și unghii. În această grupă de urme sunt incluse și firele de păr, inclusiv urmele de miros care fac obiectul odorologiei judiciare.

Față de bogata practică judiciară existentă în materie și, așa cum se învederează în literatura de specialitate, la fața locului se întâlnesc mai multe categorii de urme (sânge, alte țesuturi moi, diverse excreții și secreții), în multe cazuri ele fiind asociate, ceea ce impune metode selective de descoperire, fixare, ridicare și analiză[1].

Raportat la frecvența cu care sunt întâlnite în cazul săvârșirii infracțiunilor de violență (omor, viol, tâlhărie, loviri), în accidente rutiere, de muncă, în explozii și incendii, dar și la calitatea elementelor științifice de individualizare, de circumstanțiere a modului de săvârșire a faptei, putem aprecia că cele mai importante urme sunt cele de sânge, salivă, spermă și firele de păr.

În structura acestui capitol am inclus și urmele de miros, cu toate că ele se constituie într-o categorie distinctă, fără a se confunda cu urmele biologice propriu-zise. Ultima secțiune este destinată investigației genetice, având ca finalitate identificarea pe baza profilului A.D.N.

Cercetarea urmelor biologice se situează, în mod evident, în zona de interferență a Criminalisticii cu Medicina legală. Practic nu se poate vorbi de o simplă examinare criminalistică sau medico-legală, ci de o cercetare interdisciplinară proprie *expertizei biocriminalistice* sau a ceea ce este denumit în practică *expertiza complexă*[2].

---

[1] În acest sens, **M. Dragomir** și **Gh. Asanache**, în *Tratat practic de criminalistică*, vol. I, Ed. Ministerului de Interne, București, 1978, p. 195.

[2] **M. Terbancea**, *Expertiza complexă medico-legală și criminalistică - mijloc eficient de probă în procesul judiciar*, în culegerea de referate „20 de ani de expertiză criminalistică", *supra cit.*, p. 35-39; **I. Ionescu**, *Propuneri pentru o reglementare proprie expertizelor*, în RRD, nr. 3/1978, p. 375.

BCU ȘTEFAN CEL MARE UNIVERSITY LIBRARY

Însuşirea de către jurişti a noţiunilor generale privind urmele biologice şi a problematicii cercetării acestora are la bază două argumente majore:

a. De modul în care organul judiciar *descoperă* şi *ridică* de la faţa locului urmele biologice depinde nu numai reuşita expertizei biocriminalistice, dar mai ales clarificarea unor probleme esenţiale referitoare la fapta penală, în special la persoanele implicate în săvârşirea acesteia (participanţi sau victimă).

b. Pregătirea materialelor în vederea expertizei, formularea corectă a întrebărilor adresate specialistului, precum şi aprecierea concluziilor, admiterea sau respingerea lor nu se poate face decât de magistratul având un minimum de cunoştinţe în domeniu, ceea ce reprezintă, în fond, o dovadă de probitate profesională.

§2. Cercetarea urmelor de sânge

2.1. Aspecte generale. Urmele de sânge, prin frecvenţa cu care sunt întâlnite în câmpul infracţional, ca şi prin posibilităţile de identificare pe care le oferă, inclusiv prin furnizarea de indicii necesare clarificării împrejurărilor privind locul, timpul, mijloacele şi modul de săvârşire a faptei, deţin o pondere particulară în cadrul investigaţiilor criminalistice.

După cum se cunoaşte, sângele deţine aproximativ 1/13 din greutatea unei persoane şi se compune din două părţi principale: plasma şi elementele celulare, formate din globule roşii (hematii sau eritrocite), globule albe (leucocite) şi trombocite, fiecare distingându-se printr-o serie de caracteristici.

În câmpul infracţional, urmele sangvinolente se prezintă sub formă de picături, stropi, dâre, bălţi, mânjituri şi sunt consecinţa unei acţiuni violente exercitate asupra corpului persoanei, de natură să determine, direct sau indirect, leziuni ale vaselor sanguine. Subliniem însă, că termenului de *acţiune violentă* îi atribuim un sens larg, el nefiind în cazul de faţă sinonim cu violenţa. Astfel, simpla spargere a unui geam, aşa cum o întâlnim în cazul unor furturi, poate să provoace leziuni vaselor sanguine, fiind deci o acţiune violentă, dar de natură, să-i spunem, mecanică.

În funcţie de *natura suportului*, urmele de sânge pot fi absorbite de acesta, cum este cazul suporturilor din material textil, sau pot rămâne la suprafaţă, formând un strat sau o crustă distinctă, ca în cazul urmelor formate pe mobilă, parchet, linoleum, geamuri, arme, caroserii de maşini etc.

Culoarea urmelor de sânge diferă în funcţie de vechimea, cantitatea, natura suportului şi factorii care acţionează asupra lor: temperatura, lumina, diverşi agenţi fizici şi chimici. Astfel, o urmă proaspătă are o culoare roşu-stacojie şi un luciu caracteristic. Cu timpul luciul dispare, urma devine solzoasă, iar culoarea virează de la brun roşcat spre maroniu şi negru. Din cauza proceselor de putrefacţie, a acţiunii factorilor menţionaţi, într-un strat foarte subţire, urma are culoarea gri-verzuie.

Calitatea urmelor de sânge poate fi influenţată de acţiunile exercitate de om, respectiv de persoana care caută să îndepărteze pata prin răzuire, spălare sau, pur şi simplu, prin distrugerea suportului sau a porţiunii sale care conţine urma, cum ar fi, de pildă, arderea prosopului, a batistei, decuparea unei porţiuni din material ş.a. În multe cazuri, aceste manopere nu dau rezultatul scontat, fie din cauza naturii suportului, cum este cazul materialelor absorbante, fie ca urmare a modului în care s-a format urma (vezi împrăştierea urmelor sub formă de stropi). Multe modificări pot apărea datorită contactului suportului purtător de urme cu alte materiale.

2.2. Cercetarea şi interpretarea la faţa locului a urmelor de sânge.

*2.2.1. **Descoperirea urmelor sangvinolente*** reprezintă o activitate de o deosebită importanţă[1]. Dificultatea descoperirii nu priveşte, desigur, urmele evidente de sânge, cum ar fi de exemplu o baltă de sânge formată lângă un cadavru ce prezintă plăgi tăiate profunde, ci, în special, acele urme care au suferit modificări prin scurgerea timpului, urmele aflate în cantitate mică, sau care prezintă o culoare ce se poate confunda cu aceea a suportului. La acestea se adaugă dificultăţile descoperirii urmelor care au fost înlăturate, în parte, de autor.

Căutarea urmelor de sânge se efectuează potrivit particularităţilor locului sau suportului cercetat, deci în funcţie de fiecare caz în parte, ea fiind orientată în câteva direcţii principale, şi anume:

a. *Îmbrăcămintea şi corpul persoanelor* antrenate în infracţiune (victimă sau făptuitor). O cercetare atentă se impune în privinţa autorului, acesta încercând, de regulă, să îndepărteze urmele de sânge. În ciuda manoperelor de înlăturare, într-o formă sau alta, a petelor sangvinolente, trebuie reţinut că ele pot rămâne în profunzimea ţesăturii, îmbrăcămintei şi lenjeriei, la cusături, în manşete, în interiorul buzunarelor, pe rama pantofului, sub unghii, în păr, pe diverse obiecte de uz personal etc.

b. *Porţiunea de teren şi obiectele* aflate la locul săvârşirii infracţiunii sau în locul în care a fost descoperit cadavrul, cum sunt, de pildă, covoarele, încheieturile parchetului, ale duşumelei, diversele obiecte de mobilier, zidurile, uşile, ferestrele, solul, vegetaţia ş.a.

c. *Instrumentele* folosite în săvârşirea infracţiunii, cum sunt cuţitele, topoarele, alte tipuri de arme, instrumentele chirurgicale întrebuinţate la efectuarea ilegală a unei intervenţii.

d. *Instalaţiile sanitare*, vasele, alte obiecte ce ar fi putut servi la înlăturarea urmelor sau la transportul cadavrului.

Depistarea petelor suspecte a fi de sânge se face, de regulă, cu surse de lumină (lanterna) care dispun de filtre de culoare (roşii sau verzi) capabile să scoată mai bine în evidenţă urma. Iluminarea suprafeţei cercetate se face sub un unghi ascuţit. Frecvent se foloseşte lampa de radiaţii U.V. După descoperirea petelor suspecte - având în vedere că o urmă de sânge poate fi confundată uşor cu alte categorii de urme (coloranţi, pete de rugină, vin, diverse sucuri alimentare, cerneală etc.) - este necesară, în continuare, aplicarea de metode biologice pentru a se stabili dacă pata este într-adevăr de sânge.

Primele reacţii la care se apelează au un caracter *orientativ* sau *de probabilitate*. Astfel sunt cele pe bază de *apă oxigenată*, aceasta producând o efervescenţă caracteristică eliberării oxigenului din sânge, în prezent puţin folosită. Un alt reactiv este pe bază de *luminol*, care, prin împrăştierea pe urmele presupuse de sânge, sub acţiunea radiaţiilor ultraviolete determină o fluorescenţă oarecum particulară. Alte reacţii relativ specifice, sunt, de exemplu, cele determinate de acidul sulfuric, *reactivul Medinger* pe bază de verde leuco-malachit sau *reactivul Adler* pe bază de benzidină[2].

---

[1] Cu privire la problematica cercetării urmelor de sânge, a se vedea: **R. Saferstein**, *Criminalistics: an introduction to forensic science*, Ed.Englewood Clifs, New York, SUA, 1895, p. 346 şi urm.; **Le Moyne Snyder**, *op. cit.*, p. 45 şi urm.; **C. Sannier**, *La recherche scientifique du criminel*, Collection Armand Collin, Paris, 1954, p. 169 şi urm.; **H.G. Wells**, *„Ştiinţa judiciară*, Ed. Sweet and Maxwell, Londra, 1969, p. 190 şi urm.; **P. Kirk**, *op. cit.*, p. 177 şi urm.; **P.F. Ceccaldi**, *La Criminalistique*, Presses Universitaires de France, Paris, 1962, p. 49 şi urm.; **Mihail Kernbach**, *Medicina judiciară*, Ed. Medicală, Bucureşti, 1958, p. 80 şi urm.; **J. Derobert**, *op. cit.*, p. 715 şi urm.; **J. Rolin**, *Tache de sang et de sperme*, în RIPC, nr. 217, aprilie 1968, p. 101-103.

[2] *Luminolul* este o soluţie fluorescentă, în compunerea căreia intră perborat de sodiu, carbonat de sodiu anhidru şi aminoftalhidrazidă. *Reactivul Medinger* conţine, pe lângă verde leuco-malachit, eter, acid acetic glacial şi apă oxigenată. Pentru alţi reactivi, a se vedea autorii sus-citaţi.

Folosirea reactivilor de orientare sau de probabilitate este necesar *să se facă cu prudenţă*, pentru a lăsa deschisă posibilitatea examinării complexe a urmelor de către specialist, în condiţii de laborator. De aceea este recomandabil, mai ales în cazurile deosebite, să se apeleze la un specialist în biocriminalistică, acesta urmând să efectueze cercetarea orientativă prin prelevarea unor cantităţi mici de sânge într-un geam de ceas[1] şi verificarea lor pe baza reactivilor orientativi.

După descoperirea urmelor sau petelor suspecte a fi de sânge, are loc fixarea lor prin descrierea în procesul-verbal, prin fotografiere (fotografia schiţă, de detaliu, inclusiv fotografia separatoare de culori) pentru punerea în evidenţă a urmelor. Atragem atenţia asupra precauţiilor cu cercetarea acestor urme la faţa locului, mai ales în ideea prevenirii contaminării lor şi, de aici, anularea posibilităţilor de *investigare genetică*.

2.2.2. Ridicarea urmelor de sânge prezintă anumite particularităţi, îndeosebi în cazul celor care se găsesc pe obiecte ce nu pot fi transportate. De pildă, dacă petele sunt uscate, ele se pot răzui sau racla împreună cu o porţiune din suport. Dacă se prezintă sub forma unor bălţi, se pot absorbi cu pipeta sau cu hârtia de filtru. Urmele dispuse pe suprafeţe ce nu se pot răzui sau aşchia se solubilizează şi se ridică pe o hârtie de filtru, însă vor trebui examinate cu maximă urgenţă. Urmele formate pe zăpadă se ridică prin introducerea sub aceasta a unei hârtii, a unui tifon sau a unei hârtii de filtru. Crengile, frunzele, în general vegetaţia, se taie. Pământul, nisipul, ce conţine asemenea urme, se ridică cu totul.

La ridicarea urmelor sangvinolente trebuie avut în vedere că acestea pot conţine şi alte categorii de urme biologice cum sunt, de exemplu, fire de păr, resturi de ţesut etc., cărora trebuie să li asigure integritatea.

Ambalarea şi transportarea urmelor de sânge reprezintă un aspect care este uneori neglijat (sau tratat cu uşurinţă) ignorându-se posibilitatea alterării rapide a lor. De exemplu, o greşeală, comisă încă frecvent, o constituie ambalarea îmbrăcămintei sau obiectelor purtătoare de pete de sânge în saci de plastic, în locul sacilor de hârtie.

Atragem atenţia asupra recomandărilor făcute insistent de către medicii legişti sau biologi, de *a nu se ambala obiectele purtătoare de urme de sânge în stare udă şi, mai ales, în material plastic*. Nerespectarea acestei cerinţe poate genera dificultăţi în examinarea biologică, ajungându-se la imposibilitatea de determinare a grupei sangvine, ori chiar a naturii petei. Iată de ce obiectele încă ude sunt lăsate să se usuce şi apoi se ambalează separat, timpul de depozitare trebuind să fie, pe cât posibil, cât mai scurt[2].

Precizăm că un colet conţinând urme de sânge trebuie să fie însoţit de menţiuni precise, detaliate, privind data şi locul ridicării urmei, care au fost mijloacele folosite în descoperirea lor, persoana care le-a ridicat.

2.2.3. Interpretarea urmelor de sânge la locul descoperirii lor este o activitate cu rezonanţă în clarificarea ulterioară a împrejurărilor săvârşirii faptei. După forma luată de o picătură de sânge, se poate stabili înălţimea de la care a căzut, marginile urmei fiind cu atât mai zimţate cu cât înălţimea este mai mare. O urmă de sânge creată de o persoană în mers are

---

[1] Referitor la modul de folosire a acestor reactivi a se vedea şi **J. Rolin**, *Tache de sang et de sperme, supra cit.*, p. 101-102; **J.-L. Clement**, *La goutte de sang qui ne saurcit pas mentir*, în *Science et Vie*, număr intitulat „La police scientifique", *supra cit.*, p. 38-39.

[2] A se vedea, în acelaşi sens, **L. Vasiliu** şi **M. Terbancea**, *Metodologia recoltării probelor pentru examenul serologic în infracţiunile de omor*, în PCC, nr. 1-2/1984, p. 123-127.

o formă alungită, apropiată de aceea a unui semn de exclamare, cu partea ascuțită în direcția deplasării. De asemenea, după forma, dispunerea și cantitatea stropilor, se poate stabili dacă sângele provine din artere sau vene[1].

Dârele de sânge servesc la stabilirea direcției în care a fost deplasat cadavrul, după cum prezența unor multitudini de urme, împrăștiate pe o mare suprafață în încăpere, poate indica nu numai că victima s-a zbătut sau s-a luptat cu agresorul, dar și faptul că autorul infracțiunii este purtător indubitabil de urme de sânge.

În același context, menționăm posibilitatea determinării grupelor de sânge ale autorului prin depistarea la fața locului a unor urme de sânge aparținând a două grupe sanguine diferite, dintre care una a victimei. Totodată, se mai poate stabili data aproximativă de formare a urmei, după vechimea acesteia, eventual cantitatea scursă, dar aceasta poate fi mai sigur precizată după examenele de laborator și numai rareori cu certitudine[2].

2.3. Expertiza biocriminalistică a urmelor de sânge. Expertiza urmelor de sânge - încadrată în categoria mai largă a expertizei biocriminalistice, așa cum este denumită în lucrări de criminalistică mai recente, sau expertiza medico-legală a produselor biologice, potrivit denumirii din lucrările de medicină legală - este destinată să ofere clarificări la numeroasele întrebări adresate de către organele judiciare[3].

Principalele întrebări care se pot formula, în legătură cu o urmă presupusă a fi de sânge, sunt următoarele:

- Urma este sau nu de sânge?
- Sângele este de natură umană sau animală?
- Căror grupe, serice, enzimatice sau limfocitare aparține sângele, începând cu cele din sistemul A.B.O.?
- Care este zona sau organul din care provine?
- Sângele conține alcool ori elemente de natură toxică?
- Sângele aparține unui bărbat sau unei femei?
- Care este vechimea aproximativă a urmei?
- În ce condiții este posibil să se fi format urma?
- Căreia dintre persoanele indicate în actul de dispunere a expertizei i-ar putea aparține sângele?
- Poate fi stabilit profilul A.D.N.?
- Ce alte date s-ar mai putea desprinde din investigarea biologică?

În legătură cu aceste probleme, la care este chemat să dea răspuns expertul biocriminalist, sunt necesare câteva precizări. Astfel:

2.3.1. Prima categorie de întrebări adresate expertului biolog se referă, în mod firesc, la întrebarea dacă urma *este* sau *nu de sânge* și dacă sângele este *de natură umană* sau *animală*, aspecte ce pot fi clarificate, cu probabilitate, încă din faza cercetării la fața locului.

---

[1] **P. Kirk**, *op. cit.*, p. 177-180; **L. Derobert**, *op. cit.*, p. 720-721; **M. Dragomir** și **Gh. Asanache**, *op. cit.*, p. 197-198; **H.G. Wels**, *op. cit.*, p. 193; **A. Swenson** și **O. Wendel**, *op. cit.*, p. 89.

[2] Vezi **R. Saferstein**, *op. cit.*, p. 346 și urm.; **J. Rolin**, *op. cit.*, p. 102.

[3] În acest sens, **V. Molnar**, *Expertiza urmelor de sânge*, vol. II, p. 230 și urm.; **C. Suciu**, *op. cit.*, p. 314; **Z. Andrei, I. Bilegan, V. Molanr**, *Medicina legală*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1966, p. 219-225; **G. Scripcaru** și **M. Terbancea**, *Medicina legală*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1979, p. 127.

Un răspuns ferm la această întrebare îl dau, însă, numai *reacţiile de certitudine*, dintre care cele mai utilizate în practică sunt reacţiile *microcristalografice* (cum sunt, de exemplu, reacţiile Teichman, Takayama), ori cele *microspectroscopice*, bazate pe benzile spectrale de absorbţie, tipice hemocromogenului (benzile se manifestă în zona 530 şi 559nm)[1]. De exemplu, reacţia Teichman, având la bază reacţia acidului acetic cu clorul din sânge, determină apariţia unor cristale de hemină, vizibile la microscop. Iar pentru obţinerea spectrului hemoglobinei se acţionează cu un reactiv de reducere a ei.

2.3.2. Alte întrebări vizează stabilirea grupelor sanguine, cărora le aparţine urma, potrivit sistemului clasic A,B,O (cu subgrupele A1, A2, A3, AB, A1B, A2B etc.) ca şi altor sisteme: M.N, Rh, Gm etc., precum şi stabilirea *sexului* persoanei, în funcţie de cromatina sexuală[2].

În funcţie de cantitatea sângelui şi starea în care acesta este descoperit, expertiza biocriminalistică poate conduce la determinarea a numeroase grupe serice, enzimatice ori limfocitare. Progresele înregistrate de specialişti, în ultima perioadă de timp, în direcţia creşterii sensibilităţii metodelor de stabilire a grupelor sanguine, inclusiv a *caracteristicilor genetice* sau a profilului A.D.N.

2.3.3. În ceea ce priveşte rezolvarea celorlalte probleme ale expertizei urmelor de sânge, mai dorim să menţionăm că este posibilă, de asemenea, stabilirea *regiunii din care provine sângele*. Sângele din cavitatea bucală conţine celule epiteliale fără nucleu, leucocite, diverse resturi alimentare şi flora microbiană specifică; sângele nazal este caracterizat de elemente celulare cu nuclei. Sângele menstrual poate fi identificat pe bază de elemente specifice iod pozitive şi de basofite. În sângele obstetrical se află meconiu, resturi placentare şi, eventual, păr fetal. În cazul violului, sângele vaginal poate conţine şi spermă.

Printre problemele importante care se pot rezolva prin expertiză este aceea a stabilirii prezenţei alcoolului sau a oxidului de carbon în sânge, cu condiţia ca sângele să nu fi suferit schimbări deosebite şi să fie în cantitate suficientă.

Mai poate fi stabilită cu aproximaţie vechimea urmei de sânge, a unor pete organice şi anorganice, a altor urme biologice (fire de păr, fragment de ţesut dermal, cerebral etc.).

În legătură cu luarea modelelor de comparaţie, efectuată numai de personal medical specializat, precizăm că este necesar să se extragă o cantitate suficientă de sânge (peste 5ml), care se introduce în eprubete sau flacoane sterilizate. Ele vor fi transportate în condiţii asemănătoare urmelor de sânge. Flacoanele vor fi sigilate şi vor purta menţiuni privind data şi locul, persoana de la care s-a făcut prelevarea şi cadrul medical ce a executat operaţia.

De reţinut că, separat de expertiza biocriminalistică a urmelor de sânge (ca şi a celorlalte urme biologice), se procedează la efectuarea *expertizei destinate obţinerii profilului A.D.N.*

---

[1] Referitor la aceste reacţii, a se vedea, **L. Derobert**, *Médicine légale supra cit.*, p. 716 şi urm.; **J. Rolin**, *supra cit.*, p. 101-102; **J.-L. Clement**, *supra cit.*, p. 88 şi urm.

[2] Pe lângă sistemele menţionate, în clasificarea sângelui pe baza specificului hematiilor, se mai utilizează sistemele P, K, Lewis, Lee, Xg ş.a., iar pe baza serului sanguin sistemele de tipul heptoglobinic (Hp) sau sidrofilina. De asemenea, se apelează la grupe enzimatice (de ex. fosfataza acidă eritrocitară). În acest sens, **V. Molnar**, *op. cit.*, p. 240.

Secțiunea a II-a
Cercetarea urmelor de salivă și de spermă

§1. Cercetarea urmelor de salivă

1.1. Problematica generală. Urmele de salivă, ca și celelalte urme biologice, interesează cercetarea criminalistică pentru posibilitățile de obținere a unor date privind persoana, îndeosebi pe baza grupei sanguine, cu precizarea că acest lucru este posibil numai în ipoteza în care individul este de *tip secretor*[1]. Totodată, se pot obține date referitoare la unele dintre împrejurările în care a fost comisă infracțiunea. Calitatea de secretor o au persoanele care elimină în secrețiile organismului antigene ce se găsesc și pe hematiile sângelui, ceea ce permite determinarea grupei sanguine.

În prezent, pe baza *examenelor genetice*, este perfect posibilă identificarea persoanei, în practică fiind frecvente cazurile de stabilire a identității după saliva prelevată de pe țigaretă, batistă ș.a.

Formarea urmelor de salivă are loc în momentul contactului buzelor, dinților sau limbii cu diverse obiecte (tacâmuri, scobitori, șervete, țigări, batiste etc.), prin salivație sau, pur și simplu, prin eliminare (scuipare).

1.2. Cercetarea la fața locului.

1.2.1. Căutarea și descoperirea urmelor de salivă se face cu mijloace optice și de iluminare curente, aflate în dotarea truselor criminalistice (lupe, lămpi cu radiații vizibile și ultraviolete, lanterne). Descoperirea lor necesită o cercetare sistematică a întregului loc al faptei. Astfel, se acordă atenție nu numai tacâmurilor, scobitorilor sau batistelor, ci și resturilor de fumat, în special mucurilor de țigări, obiectelor de igienă personală, instrumentelor muzicale de suflat, obiectelor de cult religios[2].

Din sfera cercetării nu trebuie excluse obiectele sau suporturile care, aparent, nu sunt apte să rețină acest tip de urme, cum sunt, de pildă, timbrele, plicurile, suporturile rujurilor de buze. Privitor la urmele de salivă pe suporturile menționate, în literatura de specialitate se menționează cazuri de stabilire a grupei sanguine prin examinarea a numai 1/16 din suprafața unui timbru și a profilului A.D.N.[3]

La căutarea urmelor de salivă nu trebuie pierdut din vedere că ele se pot confunda cu alte urme biologice (spermă, secreție vaginală, transpirație, mucus nazal), precum și cu pete de altă natură, anorganică sau organică, mai ales sucuri diverse, vopsea, detergenți etc.

1.2.2. Ridicarea și transportarea urmelor presupuse a fi de salivă impune respectarea acelorași recomandări făcute la urmele de sânge, de *ambalare în stare uscată* a obiectului și de *expediere urgentă* la laboratorul de specialitate, pentru a nu se distruge antigenele.

---

[1] **M. Terbancea, M. Vasiliu, M. Boia, K. Crainic**, *Limitele și posibilitățile examenelor serologice în infracțiunile privind viața sexuală*, în culegerea Școala românească de criminalistică, Ed. Ministerului de Interne, București, 1975, p. 170.

[2] **C. Suciu**, *op. cit.*, p. 320-321; **Gh. Asanache și M. Dragomir**, *Urmele de salivă* în *Tratat practic de criminalistică*, vol. I, p. 203 și urm.

[3] În acest sens, **A. Swenson și O. Wendel**, *op. cit.*, p. 208.

1.2.3. Interpretarea urmelor de salivă poate servi la obținerea de date privind modalitatea de formare a urmei, mediul profesional din care provine persoana, starea sa de sănătate, unele deprinderi sau vicii, îndeosebi fumatul, numărul de persoane care au creat urmele, eventual timpul petrecut la locul cercetării ş.a.

1.2.4. Expertiza urmelor de salivă serveşte la clarificarea unor aspecte relativ asemănătoare urmelor de sânge. În primul rând, expertul se poate pronunța asupra faptului *dacă urma este sau nu de salivă* şi dacă saliva este de natură umană, însă nu întotdeauna rezultatul poate avea caracter de certitudine. De asemenea, se stabilesc calitatea de secretor sau nesecretor şi, în consecință, grupa sanguină căreia îi aparține persoana[1].

Prin *examenul genetic* al nucleizilor specifici A.D.N.-ului se ajunge la identificarea efectivă a persoanei care a lăsat acest gen de urme.

În salivă pot fi depistate şi o serie de caracteristici individuale, reflectate de compoziția celulară şi de flora microbiană specifică zonei bucale. O serie de particularități pot fi determinate şi de mediul în care îşi desfăşoară activitatea persoana căreia îi aparține urma, cum sunt cazurile persoanelor care îşi desfăşoară activitatea în întreprinderi chimice, topitorii, mine etc.[2].

§2. Cercetarea urmelor seminale

2.1. Problematica generală. *Urmele de spermă* fac parte din categoria acelor urme biologice întâlnite în diverse împrejurări, care numai aparent au o frecvență redusă. De regulă, prezența lor este caracteristică săvârşirii de infracțiuni cu un grad de periculozitate deosebit sau al căror mod de săvârşire prezintă anumite particularități. Aşa sunt, de pildă, omorul şi infracțiunile privitoare la viața sexuală (violul, pedofilia, seducția, perversiunea şi corupția sexuală, incestul).

Urmele seminale pot reprezenta nu numai dovada unei infracțiuni, dar aduc şi precizări în legătură cu mobilul şi natura faptei[3]. Importanța urmelor de spermă pentru cercetările criminalistice rezidă nu numai în faptul că ele servesc la clarificarea unor probleme referitoare la împrejurările săvârşirii faptei, ci, mai ales, la posibilitatea obținerii unor date utile individualizării persoanei ori delimitării cercului de suspecți, unii autori susținând chiar posibilitatea identificării persoanei altfel decât pe baza amprentei genetice, aspect asupra căruia vom reveni.

Formarea urmelor de spermă are loc prin depunerea, pe diverse suporturi, a lichidului spermatic ejaculat în momentul unui contact sexual, al masturbării, sau ca o consecință a unor tulburări neuro-psihice. În stare uscată, aşa cum sunt găsite în multe dintre cazuri, urmele seminale prezintă un contur neregulat, o culoare gri-albicioasă şi sunt aspre la pipăit, dacă se formează pe suporturi absorbante, de tipul țesăturilor din fibre naturale. La suporturile mai puțin absorbante, cum sunt cele din țesuturi sintetice, urmele au un aspect de crustă solzoasă şi lucioasă[4].

---

[1] **Marcela Boia** şi **Lia Vasiliu**, *Cercetări privind antigenele salivare şi importanța lor în expertizele biologice*, în Prezent şi perspectivă în ştiința criminalistică, *op. cit.*, p. 126-127.

[2] Cu privire la expertiza urmelor de salivă, a se vedea şi **V. Molnar**, în *Tratat practic de criminalistică*, vol. II, p. 257 şi urm.

[3] **G. Chevet** şi **Ph. Marand** *Criminalistique*, sub red. lui **P.F. Ceccaldi**, *supra cit.*, p. 32.

[4] **M. Kernbach**, *op. cit.*, p. 786; **Gh. Asanache** şi **M. Dragomir** *op. cit.*, p. 207, **C. Suciu** *op. cit.*, p. 310.

2.2. Cercetarea la faţa locului.

2.2.1. Căutarea urmelor seminale impune examinarea corpului victimei, o atenţie specială fiind acordată orificiilor naturale (examinare realizată de către cadre medicale), precum şi a lenjeriei de corp şi de pat, a îmbrăcămintei, a altor obiecte. Spre deosebire de alte urme biologice, urmele de spermă sunt mai uşor de descoperit datorită fluorescenţei lor relativ specifice, de nuanţă albăstruie, determinată de radiaţiile ultraviolete. Precizăm, însă, că fluorescenţa nu este o indicaţie de certitudine, ci numai una cu caracter de orientare.

2.2.2. Ridicarea urmelor seminale necesită, poate mai mult decât în cazul altor urme biologice, precauţie deosebită pentru păstrarea intactă a petei şi implicit a spermatozoizilor, principalul element asupra căruia se îndreaptă examinarea. Pentru aceasta, se ridică întreg obiectul purtător de urme sau se taie porţiunea cuprinzând pata, fără a se îndoi.

Urmele dispuse pe o suprafaţă tare (duşumea, parchet) nu se răzuiesc, ci se decupează. În cazul picăturilor aflate pe păr, acestea se recoltează prin tăierea firelor, iar de pe piele recoltarea se face prin umezirea cu apă distilată a petei şi transferarea pe o hârtie de filtru. Această ultimă operaţie se efectuează de către un cadru de specialitate, în condiţii de laborator. Aceleaşi precauţii se au în vedere şi la *ambalarea obiectelor* purtătoare de urme seminale, transportul lor trebuind să se facă în stare uscată, la adăpost de căldură şi de lumina soarelui.

Măsurile sus-menţionate se explică şi prin aceea că, datorită rezultatelor unor cercetări relativ recente, s-a ajuns la concluzia că stabilirea calităţii de secretor şi determinarea antigenelor din sistemul A.B.O. este mai sigură în cazul urmelor de spermă, în comparaţie cu urmele vechi de sânge, noile metode permiţând stabilirea grupei sanguine în pete de lichid spermatic cu o vechime de peste un an[1].

2.2.3. Interpretarea la faţa locului a urmelor seminale oferă date referitoare nu numai la natura, mobilul şi modul de săvârşire a faptei, ci şi în legătură cu anumite deprinderi, aberaţii sexuale sau anumite stări psihopatologice ale autorului.

2.2.4. Expertiza biocriminalistică a urmelor seminale este destinată stabilirii faptului dacă urma este într-adevăr de spermă şi dacă aceasta este de origine umană sau animală. Dintre reacţiile de probabilitate, amintim reacţiile cristalografice (Florence şi Barberio), reacţiile cromatografice şi spectrografice, reacţii pentru fosfataza acidă, iar ca reacţii de certitudine, scoaterea în evidenţă a *spermatozoidului* printr-o reacţie de culoare.

Totodată, ea serveşte la determinarea caracterului de secretor sau nesecretor, a *grupei sanguine* (dacă individul este secretor), precum şi a vechimii petei, a substanţelor străine prezente în urmă şi a eventualelor boli venerice[2].

Posibilităţile de examinare a urmelor de spermă faţă de alte urme biologice sunt amplificate de capacitatea de supravieţuire a spermatozoizilor. Astfel, la o femeie în viaţă,

---

[1] **M. Boia, K. Crainic, L. Vasiliu**, *Cercetări asupra determinării aglutinogenelor A şi B în pata de spermă*, comunicare la Sesiunea ştiinţifică medico-legală, Bucureşti, 1966. Aplicarea metodei Siracusa a permis determinări chiar în pete cu o vechime mai mare de un an.

[2] Referitor la cercetarea urmelor de spermă, a se vedea **E. Locard**, *op. cit.*, p. 863-864; **Le Moyne Snyder**, *op. cit.*, p. 331-332; **A. Swensson** şi **O. Wendel**, p. 105-106; **P. Kirk**, *op. cit.*, p. 206-210; **C. Sannie**, p. 181-185; **H.G. Wells**, *op. cit.*, p. 194-196; **L. Derobert**, *op. cit.*, p. 823-839; **C. Suciu**, *op. cit.*, p. 219; **Gh. Asanache**, *Tratat practic de criminalistică* , vol. II, *op. cit.*, p. 265 şi urm.; **J. Rolin**, *Taches de sang et de sperme*, în RIPC, nr. 217/aprilie 1968, p. 101-103.

spermatozoizii supraviețuiesc intravaginal cca. 48 ore, iar la un cadavru ei se pot conserva un timp mai îndelungat, mergând până la 19 zile, în ipoteza cadavrelor înghețate[1]. De asemenea, îmbrăcămintea sau lenjeria de corp, dacă are calități absorbante bune, servește la conservarea spermatozoidului luni de zile.

O particularitate deosebită a expertizei urmelor de spermă - privită cu o anumită rezervă, îndreptățită, de către specialiști - în ipoteza prezentării și probei de comparație, o reprezintă posibilitatea *individualizării persoanei* ai cărei spermatozoizi au fost găsiți în urma descoperită la fața locului sau pe victimă. Acest gen de identificare - complementară celei genetice - pornește de la faptul că, alături de spermatozoizii normali, există la fiecare individ și spermatozoizi cu forme deosebite sau anormale. Tipurile diferite de spermatozoizi anormali alcătuiesc o mare varietate de combinații, astfel încât se consideră aproape imposibil ca doi bărbați să prezinte același procentaj de celule atipice[2].

Rezerva exprimată în legătură cu acest gen de identificare pornește de la faptul că formele anormale ale spermatozoizilor nu prezintă caractere stabile, ele variind în cursul vieții individului, deci concluziile de identitate trebuie privite cu prudență[3].

Însă, astăzi, au fost făcuți pași semnificativi în identificarea persoanei după urmele de spermă, o dată cu perfecționarea tehnicilor de stabilire a *tipologiei genetice a spermei*, destinate descoperirii și cuantificării mărcilor genetice[4].

§3. Mențiuni privind investigarea biocriminalistică a altor categorii de urme biologice

Urmele biologice formate în condițiile săvârșirii unei infracțiuni sunt foarte diverse. Astfel, pe lângă urmele caracterizate printr-o frecvență mai mare (sânge, spermă, salivă), la fața locului pot fi întâlnite și urme de urină, de materii fecale, vomismente, secreții nazale, lichid amniotic, vernix caseosa etc., prin a căror examinare biocriminalistică este posibilă obținerea de date utile clarificării multor împrejurări privind natura și modul de săvârșire a faptei, inclusiv referitoare la persoana autorului.

Față de rezonanța lor în soluționarea anumitor cazuri, nu poate fi justificată neglijarea acestora, din cauza unei anumite repulsii naturale față de asemenea urme, din care motiv sunt pur și simplu trecute cu vederea. Organul judiciar care efectuează cercetarea, o conduce sau o supraveghează, este obligat să solicite concursul unui specialist biocriminalist pentru descoperirea, ridicarea și examinarea tuturor categoriilor de urme biologice apte să servească la obținerea de date privitoare la persoanele implicate într-o faptă penală.

De regulă, cercetarea lor, respectiv descoperirea, fixarea, ridicarea, interpretarea, finalizată prin expertiză, presupune folosirea de procedee similare salivei sau spermei.

---

[1] **M. Terbancea, L. Vasiliu, K. Crainic, M. Boia**, *Limitele și posibilitățile examenelor serologice în infracțiunile privind viața sexuală*, în Școala românească de criminalistică, *op. cit.*, p. 170-173.

[2] **W.W. Williams**, *Examination of suspected monstairs for spermatoza laboratory*, Revue Chemical Medicine, SUA, 1957, p. 1173-1175. Cercetările au demonstrat cu claritate că, prin metoda analizei comparative a spermatozoizilor anormali, se poate ajunge la identificarea persoanei. Pentru realizarea unei operativități mai mari și pentru creșterea gradului de certitudine a analizei, se poate apela și la aparatura electronică de calcul: în acest sens, **C. Rizer**, *Police mathematics*, SUA, 1965, p. 92-93.

[3] **L. Vasiliu**, *Posibilități și limite în cercetarea urmelor biologice de pe corpurile delicte*, *op. cit.*, p. 81.

[4] *La typologie génétique du sperme dans les enquêtes pour le viol*, în RIPC nr. 375, aprilie 1984, p. 56-58, articol preluat din publicația National Institute of Justice, Rockville, SUA, noiembrie 1983.

În abordarea investigării acestei categorii de urme nu ne-am referit la urmele biologice aparţinând animalelor - cu toate că unele lucrări similare le tratează destul de amănunţit - cercetarea acestora presupunând respectarea aceloraşi reguli metodologice ca şi la investigarea urmelor biologice de natură umană.

Secţiunea a III-a
Elemente de investigare şi identificare biocriminalistică pe baza profilului A.D.N.

§1. Fundamentul ştiinţific

Descoperirea acidului dezoxiribonucleic (A.D.N.) a condus la înţelegerea conceptului de ereditate şi, ulterior la identificare, prin decodarea informaţiilor genetice pe care molecula de A.D.N. le are în componenţă. Aceasta are structură moleculară şi este conţinută de toate celulele vii ale organismelor.

Prima prezentare a structurii A.D.N. s-a făcut în anul 1950 de către James Watson şi Francis Crick[1]. Molecula de A.D.N. este foarte mare, fiind compusă din patru tipuri de nucleotide - adenina, citozina, guanina şi timina - care se pot aranja numai în următoarea formulă: A-T şi G-C, pe o bandă dublă, răsucită, care a fost denumită convenţional „dublă elice"[2].

Până în 1985, studierea moleculei de A.D.N. nu a constituit o preocupare majoră pentru criminalistică. Alec Jeffreys şi colegii săi de la Universitatea din Leicester (Anglia), au fost primii care au prezentat valenţele infinite pe care A.D.N.-ul le are în identificarea unei persoane prin studierea urmelor biologice de orice natură lăsate de respectiva persoană la locul unei infracţiuni[3].

Procesul de identificare a unei persoane începe în momentul în care aceasta lasă în scena crimei o urmă biologică care conţine, în mod necesar, material genetic (A.D.N.). Urmează prelevarea probei de către criminalist, urmată de analiza de laborator care are drept punct terminus traducerea materialului genetic într-un cod, cu formulă unică, irepetabilă, specifică unui singur purtător al acelei informaţii genetice.

Subliniem că singurele celule din corpul uman fără nucleu, deci fără A.D.N., sunt acelea cunoscute sub numele de „globule roşii", prezente în sângele uman. Totuşi, sângele, este compus nu numai din hematii, ci şi din alte elemente celulare, care nu pot fi separate decât prin procedee de laborator, probabilitatea ca la locul infracţiunii să nu se găsească celule purtătoare de A.D.N. fiind nulă.

Răspunsurile pe care a trebuit să le dea Criminalistica, au fost acelea referitoare la numărul de analize de locaţii A.D.N., respectiv la aranjarea sau succesiunea tipurilor de nucleotide, care pot duce la evidenţierea certă a diferenţelor existente între două amprente genetice aparţinând unor persoane diferite.

---

[1] *The Code Of Codes, Scientific and Sociad Issues in the Human Genome Project*, D.J. Kevles & L. Hood edit., Harvard Univ. Press, Cambridge, England, p. 39.

[2] **R. Saferstein**, *Criminalistics: an introduction to forensic science*, New York, Prentince-Hall, 1995, *supra cit.*, p. 383 şi urm.

[3] **D.T. Ştefănescu şi L. Bărbării**, *Un mijloc de probă revoluţionar - amprenta genetică*, în R.D. septembrie, 2001, p. 98 şi urm.; **I. Enescu**, *Amprenta genetică - tehnică de vârf în identificarea medico-legală şi biocriminalistică*, în P.C.C., nr. 1-2/1989, p. 76.

Pentru siguranță, s-a luat în calcul ipoteza ca, spre exemplu, doi suspecți a căror amprentă genetică trebuie comparată cu amprenta genetică a probei recoltate de la locul infracțiunii să prezinte același model al locației A.D.N.

Pentru maximizarea puterii discriminatorii a analizei, ciminaliștii au lucrat cu un polimorfism de înaltă putere, numit de primii utilizatori anglo-saxoni, VNTR (Variable Number of Tandem Repeats)[1]. Analizele se bazează pe faptul că locațiile conțin numere variabile de secvențe A.D.N. care se repetă, locațiile conținând, de la individ la individ, secvențe a căror repetare este imposibilă. Pentru a elimina orice posibilitate de confuzie, laboratoarele de analiză a profilului A.D.N. examinează patru locații VNTR, care sunt considerate suficiente pentru a stabili cu precizie identitatea unei persoane.

Sub raportul valorii de identificare, specialiștii geneticieni clasifică urmele biologice în trei categorii[2]:

A. Probe cu înalt grad de precizie în identificarea profilului A.D.N.: *sângele*, *lichidul seminal* care, chiar dacă nu conține spermă, are suficient material pentru efectuarea analizelor A.D.N.; *saliva* (indiferent de pe ce tipuri de obiecte este recoltată: țigări fumate, periuțe de dinți, plastice ale țigărilor de foi, măști, veselă, chewing gums, timbre și plicuri poștale etc.);

B. Probe cu potențial în definirea profilului A.D.N.: *fluidul vaginal* (în cazurile de viol poate conține un amestec de celule, provenind de la ambele părți, care pot fi analizate separat), *secrețiile nazale*, *părul* (numai părul smuls are valoare pentru analizele nucleare A.D.N. atâta timp cât A.D.N.-ul este cuprins numai în celulele ce înconjoară rădăcina), *bucăți de carne*, *celule ale pielii*, *urină*, *părți de corp*, *oase* (măduva osoasă poate fi analizată chiar și în cazuri de descompunere avansată).

C. Probele cu potențial în analizele A.D.N. mitocondrial. Orice probe care nu se pretează la alte analize, pot fi analizate prin analizele A.D.N. mitocondriale.

§2. Particularități ale cercetării la fața locului

De regulă, în linii mari, cercetarea urmelor apte să servească la identificări genetice parcurge aceleași etape tehnice, tipice urmelor biologice (sânge, spermă, salivă), de la descoperire, la fixare fotografică și ridicare. Firește că se impun precauții suplimentare. Obiectele sau suporturile purtătoare de urme biologice care se ridică în vederea analizării A.D.N. vor fi verificate pentru a fi puse în evidență alte urme importante, cum ar fi urmele papilare. Pentru fiecare probă se va folosi un tip special de recipient care să ofere o conservare optimă și un transport sigur. Sângele lichid, țesuturile, organele sau oasele se containerizează și se refrigerează în vederea transportării în condiții optime. Spre deosebire de sângele colectat lichid, petele de sânge aflate pe obiecte vor fi uscate înainte de a fi împachetate și trimise laboratorului. Părul trebuie colectat cu grijă pentru a evita ruperea tijei sau atingerea rădăcinii, furnizoare de informație genetică.

Raportat la sensibilitatea tehnicilor A.D.N., *contaminarea probelor este o adevărată problemă*[3]. Pentru a evita acest pericol se folosesc mănuși și pensete adecvate, avantajul

[1] *The Code of Codes*, *supra cit.*, p. 193.
[2] *Final report of the Interpol European working party on DNA profiling*, Dubrovnik, mai, 1998.
[3] **V. Beliș** sub red., *Tratat de medicină legală*, vol. II, București, 1995, p. 673.

folosirii acestora fiind posibilitatea schimbării lor ori de câte ori devin contaminate. Instrumentarul folosit, atât în cercetarea la faţa locului, cât şi în analizele de laborator, se curăţă cu tampoane cu alcool după ridicarea fiecărui obiect. De asemenea, se recomandă purtarea unor măşti pentru a evita stropii de salivă în caz de strănut, tuşit sau chiar vorbit în apropierea suprafeţelor purtătoare de urme. Bineînţeles că este obligatorie purtarea de mănuşi.

§3. Efectuarea expertizelor A.D.N.

În 1985, Alec Jeffreys preciza faptul că minisateliţii existenţi în genomul uman prezintă o zonă centrală ce se repetă de mai multe ori în cadrul unui fragment unic, determinând astfel polimorfismul lungimii fragmentului de restricţie. Astfel, metoda identificării prin cercetarea amprentei genetice a fost adoptată tocmai datorită polimorfismului extrem de mare al minisateliţilor A.D.N-ului uman, ceea ce determină un potenţial de discriminare (diferenţiere) foarte ridicat.

Analiza profilului A.D.N., în laboratoare specializate, se desfăşoară prin două metode: metoda analizei amprentei genetice prin enzime de restricţie şi metoda reacţiei în lanţ a polimerazei (PCR)[1].

3.1. Analiza prin metoda enzimei de restricţie. În cazul utilizării metodei prin enzime de restricţie, este necesară o cantitate suficientă de A.D.N. ce este supusă izolării şi purificării cu ajutorul unor detergenţi şi enzime cu mare specificitate, cum ar fi proteinaza K[2]. Cea de-a doua etapă o constituie decuparea A.D.N.-ului cu ajutorul unor enzime de restricţie, în fragmente de mărimi diferite.

Fragmentele astfel decupate sunt triate după lungime cu ajutorul unui gel de agaroză, fenomen ce poartă numele de *electroforeză*. Următoarea etapă poartă numele de transfer „Southern" şi constă în transferarea fragmentelor de pe gel pe o membrană de nailon, urmată de denaturarea A.D.N.-ului, ce constă în ruperea punţilor de hidrogen dintre bazele complementare şi apoi reunirea A.D.N. (hibridarea). Ultima etapă a metodei prin enzime de restricţie constă în autoradiografia membranei.

Rezultatul analizei îl constituie vizualizarea fragmentelor A.D.N. sub forma unor benzi întunecate. Benzile astfel obţinute pot fi folosite pentru comparaţie cu cele rezultate din prelucrarea probelor ridicate de la faţa locului. Lipsa corespondenţei benzilor comparate duce la eliminarea din cercul suspecţilor a persoanei examinate.

3.2. Analiza prin metoda reacţiei în lanţ a polimerazei (PCR). O altă metodă care s-a impus extrem de rapid este aceea a reacţiei în lanţ a polimerazei (PCR = polymerase chain reaction)[3]. Avantajul acestei metode faţă de metoda cu enzime de restricţie constă în sensibilitatea acesteia, putându-se folosi *o singură moleculă de A.D.N.* pentru a fi amplificată[4].

---

[1] *Crime Laboratory Digest, Guidelines for a Quality Assuarance Program for DNA Analysis*, FSRTC, F.B.I. Academy, Quantico, Virginia, SUA, aprilie 1995.

[2] **V. Beliş** sub red., *op. cit.*, Bucureşti, 1995, p. 665 şi urm.; **J. Ballantyne**, et al., eds. *DNA Technology and Forensic Science*, Cold Spring Hatbor Press, 1989, *passim.*

[3] **M. Rose** în *Revista de Medicină Legală*, martie, 1994, p. 48 şi urm.; *The Code of Codes*, p,143 şi urm.; **R. Saferstein**, *op. cit.*, p. 398; **J.J. Kearney**, în RIPC, sept.-oct., 1993, p. 21; **A. Buquet** şi **O. Pascal**, în RIPC, sept.-oct., 1993, p. 32. **V. Beliş** sub red., *op. cit.*, 670 şi urm.

[4] **G. Matei**, *Consideraţii privind amprenta genetică*, în R.C., nr. 1/2001, p. 32 şi R.C., nr. 2/2001, p. 32.

Metoda constă în amplificarea *in vitro* a secvențelor A.D.N. prin cicluri de denaturare A.D.N, fixarea primerilor și extinderea cu polimerază A.D.N. Metoda PCR este rapidă, simplă, necesită fragmente de dimensiuni mici pentru studiere și permite reanalizări multiple.

Privitor la valoarea de identificare pe baza profilului A.D.N., în ciuda controverselor și criticilor ce nu au întârziat să apară, precizăm că *amprenta genetică oferă dovada științifică a unicității noastre.* Astfel, s-a impus în investigațiile criminalistice o nouă metodă de identificare, cu șanse reale în realizarea actului de justiție penală sau civilă, în condiții de certitudine și de obiectivitate.

Secțiunea a IV-a
Cercetarea firului de păr uman

§1. Problematica generală

Firele de păr uman alcătuiesc o categorie distinctă de urme biologice denumite, mai recent, în lucrările noastre de specialitate, și *urme de natură piloasă* - prin a căror examinare se obțin date importante cu privire la persoane și la împrejurările faptei, problemele rezolvate de expertiză înscriindu-se pe aceleași coordonate ca și în cazul expertizei biocriminalistice a celorlalte urme biologice. În esență, se pot obține date despre natura, originea, caracteristicile de sex, vârstă, regiunea corporală din care provine, pigmentația, diversele particularități morfologice ale firului de păr ș.a. La aceasta se adaugă posibilitatea identificării pe baza examinării tipologiei genetice, care va fi posibilă și în țara noastră.

Prezența firelor de păr la fața locului nu trebuie atribuită neapărat unor acțiuni în exclusivitate violente. Sunt frecvente împrejurările în care firele de păr se pot desprinde de pe cap, sau din alte părți ale corpului, fără a fi smulse sau tăiate, cum se întâmplă în cazul scoaterii pălăriei sau fularului. De asemenea, introducerea brațului neprotejat de cămașă într-un loc strâmt, pentru sustragerea unui obiect, poate avea drept consecință căderea de fire de păr, din cauza frecării ușoare de marginile deschizăturii. Cu alte cuvinte, ne putem afla și în fața unor căderi determinate de cauze fiziopatologice sau accidentale.

Pentru semnificația sa, prin informațiile pe care ni le poate oferi, în legătură cu structura firului de păr, reamintim că principalele sale componente sunt *tija* (tulpina) și *rădăcina.* Din punct de vedere morfologic, un fir de păr este format din trei straturi: *cuticula,* aflată la exteriorul firului și care se prezintă de regulă sub forma unor solzișori diferiți de la o specie la alta, *cortexul*, ce conține pigmenții părului și, în fine, *medulara* (canalul medular).

În general, unui fir de păr îi sunt caracteristice o anumită lungime, grosime, pigmentație, ondulație, precum și unele degradări, toate raportate la vârsta și sexul persoanei, la regiunea corpului din care provine, la stările fiziopatologice și la influența unor factori de mediu[1]. Totodată, îi pot fi caracteristice anumite elemente morfologice și, bineînțeles, o anumită compoziție, la care ne vom referi mai jos.

[1] **M. Minovici,** *Tratat complet de medicină legală, supra cit.,* p. 603-613; **L. Derobert,** *op. cit.,* p. 853-874; **P. Kirk,** *op. cit.,* p. 152 și urm.; **Gh. Asanache, M. Dragomir,** *op. cit.,* p. 210 și urm.

§2. Cercetarea la faţa locului

2.1. Descoperirea şi ridicarea firelor de păr.

2.1.1. Descoperirea firelor de păr nu impune folosirea de metode sau mijloace tehnico-ştiinţifice deosebite, ele fiind destul de uşor vizibile cu ochiul liber. Totuşi, pentru facilitarea descoperirii este necesar să se recurgă la lupe şi la surse de lumină ceva mai puternice. Se cercetează atât îmbrăcămintea, lenjeria şi corpul persoanei, cât şi alte suprafeţe, inclusiv obiectele de igienă personală, în special pieptenii şi prosoapele.

O atenţie particulară trebuie acordată cercetării obiectelor corp delict (arme de foc, cuţite, topoare, obiecte contondente). În sfera cercetării sunt incluse şi urmele biologice ce pot conţine şi fire de păr. La cadavre nu trebuie omisă cercetarea unghiilor şi, în general a mâinilor, în care poate fi găsit păr smuls de la agresor[1]. În literatura de specialitate este citat un caz de identificare a unui infractor care a lovit cu piciorul în corpul victimei căzute la pământ, după firele de păr din sprânceană rămase pe încălţămintea făptuitorului.

Întrucât stabilirea naturii şi originii unui fir presupus a fi de păr nu poate fi efectuată decât în condiţii de laborator, este indicată ridicarea tuturor firelor suspecte, după prealabila lor fixare în procesul-verbal şi prin fotografiere.

2.1.2. Ridicarea firelor de păr impune respectarea unor cerinţe minime cu privire la *menţinerea intactă a firului, evitarea amestecării lui* cu alte fire de păr, inclusiv cu fire provenite accidental de la persoanele care efectuează cercetarea.

Trebuie păstrate intacte *depunerile de pe tija firului*, prevenindu-se aderarea de noi elemente. Astfel, firele de păr se introduc în eprubete sau plicuri separate (preferabil din celofan), în funcţie de locul în care au fost descoperite, făcându-se menţiuni clare şi exacte despre locul şi modalitatea de descoperire[2].

2.1.3. Recoltarea firelor de păr de la persoanele suspecte, în vederea obţinerii modelelor de comparaţie, necesită şi ea respectarea anumitor reguli. În primul rând recoltarea se poate face prin smulgere, pieptănare sau tăiere, deşi acest ultim procedeu lipseşte părul de o parte importantă: rădăcina. Specialiştii recomandă să se facă recoltarea numai prin smulgere[3].

Firele vor fi *ambalate separat*, în funcţie de regiunea din care au fost recoltate. Pentru părul de pe cap este bine să se facă recoltări din mai multe părţi (creştet, ceafă, frunte, tâmple), cel mai indicat procedeu fiind acela de a se împărţi suprafaţa capului în mai multe zone (de regulă opt), numerotate în sensul acelor de ceasornic, începând din partea dreaptă a frunţii. La fiecare fir de păr se precizează regiunea din care provine şi modul de recoltare, fără a se omite să se indice şi numele persoanei de la care provine[4].

---

[1] **R. Saferstein**, *op. cit.*, p. 202.

[2] **E. Swensson** şi **O. Wendell**, *op. cit.*, p. 114-115; **Gh. Asanache** şi **M. Dragomir**, *op. cit.*, p. 213; **C. Suciu**, *op. cit.*, p. 310-311.

[3] **L. Vasiliu**, *op. cit.*, p. 88.

[4] **R. Saferstein**, *op. cit.*, p. 205; **Gh. Asanache** şi **M. Dragomir**, *op. cit.*, p. 213.

BCU "ION CREANGĂ" UNIVERSITY LIBRARY

§3. Expertiza criminalistică a urmelor de natură piloasă

3.1. Problematica generală a expertizei. *Expertiza firelor de păr* este destinată, pe de o parte, cercetării structurii intime a părului, cu numeroasele sale elemente caracteristice, iar, pe de altă parte, analizei suprafeței acestuia, a diverselor particule aderente, urme ale materiei în care a fost descoperit, precum şi microurme de natura cea mai diversă.

Metodele de examinare biologică a urmelor de natură piloasă pot da răspunsuri la diverse întrebări privind firul de păr ridicat de la fața locului sau de pe corpul victimei, referitoare la următoarele aspecte:

- natura şi originea umană sau animală a firului de păr;
- zona corpului din care provine;
- modul de detaşare a firelor de păr;
- sexul, vârsta aproximativă şi rasa persoanei;
- eventualele alterări produse de diverse boli;
- natura depunerilor de pe suprafața firului de păr;
- identificarea persoanei pe baza profilului A.D.N.

Pentru urgentarea investigațiilor criminalistice în direcția descoperirii autorului este importantă determinarea, încă de la început, a culorii şi elementelor caracteristice exterioare, ca şi a impurităților existente pe firul de păr, ceea ce permite restrângerea rapidă a cercului de suspecți şi determinarea mediului în care persoana căutată îşi desfăşoară activitatea.

3.2. Cercetarea de laborator.

3.2.1. Investigarea biocriminalistică de laborator a unui fir de păr, în direcția stabilirii caracteristicilor sale generale şi particulare, parcurge, în principiu, trei etape principale:

a. Examinarea modului de detaşare, a culorii sau vopselei, a particularităților de formă, precum şi a aderențelor;

b. Examinarea structurii exterioare a firului, pentru determinarea speciei, a vârstei, sexului, ca şi a regiunii corporale din care provine, examinare efectuată mai ales prin microscopie;

c. Examinarea structurii interioare, respectiv a cortexului (în care se găsesc pigmenții, pe baza cărora se poate face o identificare de grup) precum şi a medularei.

3.2.2. Natura şi originea unui fir de păr uman se diferențiază de firele de altă natură (vegetale, artificiale ş.a.) prin structura sa intimă şi prin solzişorii de pe suprafața cuticulei[1]. La rândul său, părul uman se distinge de părul altor mamifere datorită caracteristicilor cuticulei, în special ale solzişorilor, ale substanței corticale (cortexul) şi pigmenților acesteia, precum şi ale medularei.

Un element important de diferențiere este *indicele medular* (raportul dintre diametrul canalului medular şi diametrul total al firului de păr), care se apropie la om de 0,30, spre deosebire de cel al animalelor, situat la peste 0,50[2].

---

[1] Examinarea firelor sub raport criminalistic şi medico-legal a făcut obiectul unor numeroase lucrări de specialitate, dintre care amintim: **E. Locard**, *Tratat de criminalistică*, vol. II, *op. cit.*, p. 809 şi urm.; **P. Kirk**, *Crime investigation*, *op. cit.*, p. 152 şi urm.; **A. Swensson** şi **O. Wendel**, *Descoperirea infracțiunilor*, *op. cit.*, p. 110 şi urm.; **C. Sannie**, *La recherche scietifique du criminel*, *op. cit.*, p. 188 şi urm.; iar în literatura noastră **C. Suciu**, *Criminalistica*, *op. cit.*, p. 309-314 şi *Tratat practic de criminalistică*, vol. I, p. 210-214 şi vol. II, p. 281 şi urm.

[2] Privitor la examinarea firului de păr, a se vedea şi **J.-L. Clement**, *Recents progres dans l'identification des cheveux*, în RIPC nr. 365, ianuarie 1983, p. 22-25.

3.2.3. Alte date obținute prin expertiza biocriminalistică:

- *Regiunea corpului*, stabilită după lungimea, grosimea, forma, starea de macerație a cuticulei (specifică părului de la axile);
- *Vârsta*, stabilită cu o anumită aproximație, plecându-se de la grosimea și pigmentația părului;
- *Sexul persoanei*, determinat pe baza cromatinei sexuale, apreciată ca fiind în cantitate mai mare în părul femeilor, care este, însă, lipsit de medulară, spre deosebire de părul bărbaților.
- *Rasa umană* căreia i-ar aparține firul de păr, elementul de diferențiere constituindu-l forma secțiunii transversale a firului ovală la albi, reniformă la negri și rotundă la rasa galbenă[1].

3.2.4. În privința compoziției, firul de păr poate conține peste 15 elemente chimice (mangan, cupru, zinc, aur, plumb, arseniu, mercur, telur etc.), a căror concentrație variază aproape de la o lună la alta, fiind în funcție și de stările fiziopatologice, de condițiile de igienă, de alimentație, de mediu. Prin urmare, o eventuală identificare a persoanei pe baza compoziției chimice a firului de păr este încă relativă.

Dintre principalele metode tehnico-științifice de examinare menționăm *microscopia* clasică și electronică, îndeosebi aceea cu *baleiaj*, *calorimetria* și *spectrofotometria* de absorbție atomică[2]. O metodă modernă de analiză este considerată *activarea prin neutroni*, apreciată de unii specialiști atât pentru finețea determinărilor calitative - sunt autori care consideră că ea permite chiar identificarea certă a persoanei - cât și pentru păstrarea intactă a firului de păr și a aderențelor de pe suprafața sa[3]. Majoritatea specialiștilor consideră însă că această identificare este posibilă numai teoretic.

Pe linia lărgirii posibilităților de identificare după firul de păr, în prezent este posibilă *determinarea grupei sanguine a persoanei*, datorită prezenței antigenelor specifice sistemului A,B,O. Determinarea necesită fire de o lungime de 3 sau 9 cm, în funcție de procedeul întrebuințat, apreciindu-se că pentru stabilirea fiecărui antigen sunt necesari 3cm[4]. Fiind o metodă distructivă, se va aplica după terminarea celorlalte cercetări.

3.2.5. Identificarea persoanei este problema centrală a examinării firului de păr, dacă se prezintă și fire de păr de comparație. Până nu demult nici un specialist nu putea da un răspuns cert pozitiv; în schimb, putea da un răspuns *cert negativ* („firul de păr nu aparține persoanei X"). În interpretarea răspunsului pozitiv cu caracter de probabilitate, organul judiciar trebuie să aibă în vedere că posibilitățile actuale de investigare științifică apropie foarte mult de certitudine un rezultat dat cu caracter de probabilitate („firul de păr în litigiu aparține probabil numitului Y"[5]).

---

[1] **J-L. Clement**, *Il s'en faut parfois d'un cheveu*, în Science et Vie, număr intitulat La police scientifique, *op. cit.*, p. 52-53.

[2] În acest sens, **V. Molnar, S. Mihăilescu, M. Dobrilă, V. Pais, I. Pătru, M. Moldovan,** în *Tratat practic de criminalistică*, vol. II, *supra cit.*, cap. XIII, secțiunile I, II și IV, p. 281 și urm.

[3] **R.F. Jervis**, *Radioactivarea cu neutroni în ajutorul elucidării crimelor*, Canadian Nuclear Technology, nr. 3/1962, p. 363-370; **M. Moldovan**, în *Tratat practic de criminalistică*, vol. II, *supra cit.*, p. 299-307.

[4] **M. Dragomir**, *Stabilirea grupei sanguine după firul de păr*, în culegerea Prezent și perspectivă în știința criminalistică, *supra cit.*, p. 161-174 și în *Tratat practic de criminalistică*, vol.II, *supra cit.*, p. 321-323; **L. Vasiliu**, *supra cit.*, p. 88-89.

[5] **I. Andreescu** și **C. Bucur**, *Valoarea expertizei medico-legale a firului de păr în identificarea unei infracțiuni*, în culegerea Prezent și perspectivă în știința criminalistică, p. 99-100.

Răspunsul poate fi formulat cu certitudine prin examinarea amprentei genetice, cu condiția ca firul de păr să aibă rădăcină.

Dintre procedeele destinate identificărilor de grup, menționăm „metoda lui Gaudette", constând în efectuarea unui studiu statistic privind aproximativ 96 de caracteristici morfologice și metrice (dimensionale), pe baza cărora se poate face o delimitare serioasă a cercului de suspecți[1].

Secțiunea a V-a
Elemente de investigare odorologică judiciară

§1. Aspecte generale privind urmele olfactive

Urmele de miros reprezintă o categorie aparte de urme, specifice nu numai omului ci și animalelor, inclusiv majorității substanțelor care conțin elemente volatile precum și altor corpuri din natură. Folosirea acestor categorii de urme în interesul justiției, al descoperirii infractorilor și corpurilor delicte constituie obiectul odorologiei judiciare.

1.1. Formarea urmelor olfactive. *Formarea urmelor olfactive* este practic inevitabilă, orice persoană lăsându-și moleculele de miros peste tot pe unde trece, pe fiecare dintre obiectele atinse, nici pantofii, nici îmbrăcămintea și nici mănușile neputând să împiedice formarea acestui gen de „amprentă" olfactivă. Așa cum se afirmă în practică, orice măsură de precauție s-ar lua, este imposibil să se împiedice emisia permanentă, de către corpul uman, a moleculelor de miros, care cad pe sol ori se fixează pe obiectele atinse[2].

Firește, teoretic este posibilă oprirea emisiei volatile, printr-o costumație complet etanșă, de genul unui costum spațial, ceea ce practic nu poate fi de imaginat, mai ales în condițiile săvârșirii unei infracțiuni.

1.2. Conținutul urmelor olfactive. Conținutul urmei olfactive cuprinde mai multe categorii de miros, în care ponderea este deținută de mirosul specific sau de bază al corpului, acestuia adăugându-i-se mirosul profesional sau general, precum și mirosul ocazional[3].

1.2.1. Mirosul specific (de bază sau individual) este consecința proceselor metabolice petrecute în organismul uman, materializate, printre altele, în emanații volatile, cum sunt cele ale acizilor sebaceici - caracteristice transpirației, respirației, altor secreții și excreții organice, descuamărilor pielii - de o mare complexitate chimică[4]. Compoziția emanațiilor este

---

[1] **B.D. Gaudette**, *Some further thoughts on probabilities and human hair comparisons*, în Journal of Forensic Science nr. 4/1978, p. 758-765.

[2] **I. Szanak**, *L'identification des odeurs, une nouvelle methode efficace pour la repression de la criminalité; l'identification des malfaiteurs par comparaison de leurs odeurs conservés*, în RIPC, nr. 386, martie 1985, p. 58-59.

[3] **Z. Halvin**, *Individual Odors among Mammls: Origins and Functions. Advances* in „Study of Behavior", nr. 16, SUA, 1986, p. 40-65; **M. Basarab**, *Criminalistica*, Universitatea din Cluj, 1969, p. 73; **L. Mircea**, *op. cit.*, p. 89; **V. Greblea, I. Sandu, N. Stoica**, în *Tratat practic de criminalistică*, vol. I, p. 220-225.

[4] **R.I. Ellin**, *Un aparat pentru detectarea și determinarea cu precizie a emanațiilor umane volatile*, în Journal of Chromatography, nr. 100/1974, p. 137-152; autorul și colaboratorii săi menționează că în emanațiile umane volatile s-au descoperit peste 130 de substanțe chimice și clase de compuși (eteri, esteri, alcooli, hidrocarburi etc.).

influențată de starea de sănătate a persoanei, de medicamente, alimentație și, bineînțeles, de igiena corporală.

Mirosul specific se imprimă atât în lenjerie și îmbrăcăminte, cât și în obiectele purtate de om. Intensitatea mirosului specific este, în majoritatea cazurilor, direct proporțională cu stările de emoție prin care trece o persoană, așa cum se întâmplă în cazul săvârșirii unei infracțiuni, precum și cu solicitările fizice sau cu stările fiziopatologice. În stare de stres, emanațiile volatile pot crește de cca. 4 ori.

1.2.2. Mirosul profesional sau general este determinat de specificul locului de muncă al persoanei, de încăperea în care locuiește sau în care a stat mai mult timp. Uneori aceste mirosuri pot fi dominante în urmă, cum ar fi, de exemplu, cazul persoanelor care lucrează în uzine chimice, în fabrici de produse cosmetice și parfumuri, în tăbăcării, abatoare, cantine, cămine etc. Un asemenea miros poate fi specific și locului în care conviețuiesc mai multe persoane (cămine, cazărmi etc.).

1.2.3. Mirosul ocazional, rezultat dintr-un contact întâmplător cu diverse medii sau substanțe, din folosirea produselor cosmetice, din fumat ș.a. Firește că și această categorie de miros poate fi într-adevăr ocazională sau poate căpăta un caracter relativ stabil prin folosirea consecventă, de exemplu, a unui anumit tip de produs cosmetic.

1.3. Utilitatea urmelor olfactive. *Exploatarea urmelor olfactive* în investigațiile criminalistice s-a impus datorită proprietății acestora de a se forma invariabil, la simpla trecere a persoanei printr-un anumit loc, și de a fi practic imperceptibile pentru organele de simț ale omului. Existența acestor urme este, însă, destul de limitată în timp, după cum vom preciza mai jos.

O urmă olfactivă, formată în locuri închise, poate persista, în condițiile cele mai bune, maximum 20 de ore. Temperatura ridicată, vântul, ploaia, intervenția unor factori poluanți, trecerea unui număr mare de oameni etc., conduc la degradarea rapidă a urmei.

Natura suportului și însuși mirosul acestuia influențează negativ urma. De exemplu, suporturile dense, în care mirosul se imprimă mai greu (sticlă, ciment, asfalt), reține mai puțin mirosul. Spre deosebire de acestea, suporturile cu suprafață poroasă, iarba, vegetația în general, pământul și zăpada afânată, păstrează mai bine urmele de miros.

Urmele olfactive formate în încăperi sau locuri închise (lipsite de curenți de aer, în care nu sunt emanații volatile puternice), nici circulate, nici locuite, se pot păstra un timp relativ mai îndelungat.

În funcție de persistența urmelor, acestea sunt clasificate în *urme proaspete*, cu o vechime de până la o oră, *urme normale*, cu o vechime de trei ore și *urme reci*, mai vechi de trei ore, limita normală de prelucrare fiind de aproximativ 6-7 ore[1].

§2. Cercetarea la fața locului

2.1. Descoperirea urmelor olfactive. Descoperirea se face cu ajutorul câinilor de urmărire[2]. Spre deosebire de om, un câine poate selecta o urmă de miros din alte 200,

[1] În acest sens, **M. Basarab**, *op. cit.*, p. 73.

[2] **A. Greblea, I. Sandu, H. Stoica**, *op. cit.*, p. 220, menționează ca lucrări de specialitate: **E. Caranatiu**, *Creșterea și dresajul câinilor de serviciu*, Ed. de Stat, București, 1951; **I. Stoenescu**, *Creșterea și dresajul câinilor*, Ed. Militară, București, 1968 și **V.N. Zubko**, *Câinele de serviciu*, Ed. Soiuzdat, Moscova, 1970.

explicația constând în aceea că el dispune de un număr de celule olfactive de peste 30 de ori mai mare[1].

Pentru a înțelege exact posibilitățile deosebite de depistare a urmelor de miros ale unui câine de urmărire - posibilități evaluate științific cu aparate de tipul *olfactometrelor* - considerăm suficientă următoarea precizare: dintre emanațiile volatile ale piciorului, aproximativ o milionime străbate încălțămintea. Or, cantitatea de molecule de miros, lăsate de un picior care atinge numai o secundă solul, este de trei milioane de ori mai mare decât cantitatea minimă pe care o poate percepe câinele. Specialiștii spun că acest animal „vede cu nasul"[2].

Calitățile care servesc la descoperirea urmelor olfactive sunt în funcție de rasa, pregătirea și chiar sexul câinelui. Astfel, printre cei mai folosiți câini în descoperirea și prelucrarea urmelor de miros este câinele ciobănesc german (câinele lup), acuitatea olfactivă maximă având-o femelele. Cu toate acestea, în unitățile de specialitate se folosesc masculii, întrucât perioadele de fecundare ale femelelor, relativ lungi, determină dificultăți în folosirea lor operativă.

2.2. Prelucrarea urmelor. Pentru prelucrarea urmei, câinele este dirijat de conducătorul său care, firesc, îi cunoaște posibilitățile și modul de comportare, dar și de organul judiciar care efectuează sau îndrumă cercetarea la fața locului și care trebuie să fie atent la respectarea anumitor reguli privind folosirea câinelui de urmărire și interpretarea reacțiilor sale[3]. Astfel, în ipoteza în care se consideră *utilă și oportună folosirea câinelui de urmărire*, acestuia *i se va da imediat spre prelucrare urma de miros*, înaintea desfășurării altor activități de cercetare, exceptând salvarea victimei sau înlăturarea unor stări de pericol (incendiu, inundație etc.). Prin aceasta se evită distrugerea sau formarea altor urme noi, cum uneori se mai întâmplă în practică, prin pătrunderea unui număr mare de persoane în câmpul infracțional. De altfel, nu sunt puține cazurile în care se recurge la serviciul câinelui abia după ce cercetarea locului faptei a intrat într-o fază avansată.

Specialiștii recomandă cu insistență ca, ori de câte ori la fața locului sunt observate urme de picioare ori obiecte suspecte, posibil purtătoare de urme de miros, cei care efectuează cercetarea *să nu se apropie de ele la o distanță mai mică de 2-3 metri*, pentru a nu crea urme olfactive suplimentare care pot deruta câinele.

Pe parcursul acțiunii câinelui, este necesară *notarea traseului străbătut* și *observarea reacțiilor sale*, însă acesta nu trebuie derutat, cu atât mai mult cu cât el acționează potrivit temperamentului și calităților sale. Sunt cazuri în care pot interveni factori perturbatori sau excitanți (trecerea mașinilor, a oamenilor, a unor animale). De asemenea, nu trebuie exclusă nici posibilitatea unei lipse de coincidență între o cărare de urme și urma de miros, datorită deplasării acesteia sub acțiunea vântului, precum și folosirea de către infractori a unor substanțe prin care să încerce alterarea sau iritarea mirosului câinelui.

---

[1] **C. Neamțu**, *Câinele prietenul nostru*, Ed. Sport-Turism, București, 1979. La o suprafață de 5cm^2 mucoasa nazală a unui om dispune de cca. 5 milioane celule olfactive, iar un câine, la o suprafață de cca. 150 cm^2 are 100 până la 200 milioane celule olfactive.

[2] **C. Dieu**, *Les cheins à la Gendarmerie*, în RIPC, nr. 375, februarie 1984, p. 42-43. Capacitatea câinelui de a detecta mirosul, de mii de ori mai mare decât a omului, este determinată nu numai de morfologia deosebită a organelor olfactive ci și de centrul mirosului mai dezvoltat în creierul câinelui.

[3] În acest sens, a se vedea **Sommerville, B., Settle, R., Darling, F., &Broom, D.**, *The Use of Trained Dogs to Discriminate Scent*, Rev. Animal Behavior, nr. 46, 1993, p. 189-193.

§3. Metode moderne de investigare odorologică

Pe lângă câinele de urmărire, în cercetarea urmelor olfactive se apelează şi la metode tehnice, constând în ridicarea urmelor de miros de la faţa locului, de pe obiecte corp delict, de pe îmbrăcămintea pierdută de infractor ş.a., prin aspirarea cu dispozitive speciale şi conservarea în flacoane ermetice, dezodorizate în prealabil. Aceste urme sunt supuse unei examinări comparative cu modelele prelevate de la persoanele sau obiectele suspecte, pe baza unei analize gazocromatografice sau prin spectrografia de masă.

Dincolo de aceste posibilităţi tehnice - uneori dificil de exploatat în practică - specialiştii au demonstrat că procedeul de identificare a persoanelor de către *câinele de urmărire*, pe baza mirosului specific, rămâne cel mai fiabil şi mai simplu de realizat.

Chiar dacă spaţiul nu ne îngăduie, considerăm necesar să atragem atenţia asupra posibilităţilor reale de identificare menţionate, deseori ignorate de practicieni. De pildă, sunt frecvente împrejurările în care câinele, deşi descoperă urma de miros, nu o poate prelucra decât pe o distanţă scurtă. Cazuri de acest gen se întâlnesc, de exemplu, în aglomerările urbane, ori când infractorul părăseşte locul faptei cu un mijloc de transport.

În astfel de situaţii - socotite de nerezolvat de către cei mai puţin avizaţi - *pot fi prelevate totuşi urme olfactive, în vederea identificării ulterioare printr-o expertiză odorologică comparativă*, apelându-se la serviciul câinelui de urmărire. Pentru aceasta, vor fi determinate locurile sau obiectele atinse ori presupuse că ar aparţine infractorului.

Fixarea şi, respectiv, *prelevarea urmelor olfactive* se va face prin acoperirea lor cu o bucată de pânză specială, lipsită de orice miros (denumită „ţesătură textilă de fixare a mirosului"), timp de 20-30 minute. Pânza se ridică cu o pensetă, de asemenea dezodorizată, şi se introduce într-un vas de sticlă, steril, care va fi închis ermetic. Astfel conservată, urma olfactivă poate fi păstrată în încăperi speciale, timp de mai mulţi ani[1]. Fireşte că vasul de sticlă va purta o etichetă cu menţiunile exacte privind locul, data, modul de ridicare etc.

Examenul odorologic comparativ se va face cu modele olfactive de comparaţie, prelevate de la persoanele suspecte. Prelucrarea trebuie să se facă într-un interval de cel mult 24 de ore de la obţinerea modelelor de comparaţie. După cum se afirmă în literatura de specialitate, posibilitatea de eroare în aceste cazuri nu depăşeşte un procent de 1 sau 2%.

Metode tehnice de examinare odorologică, sunt, în prezent, pe cale de a fi puse la punct în analiza mirosurilor corporale. De pildă, a fost experimentată cromatografia în fază gazoasă cu tub capilar, cromatograful fiind cuplat cu un spectrometru de masă care analiza calitativ componentele chimice ale mirosului astfel cum au fost separate prin cromatografie[2].

Şi totuşi, specialiştii consideră superioară capacitatea câinilor de a detecta un miros specific, până la punerea la punct a unui sistem de captare mai sensibil, eficient şi rapid.

§4. Domenii diverse de folosire a câinilor de urmărire

Folosirea „câinilor poliţişti" în descoperirea şi prelucrarea urmelor olfactive a devenit actualmente o practică curentă datorită eficacităţii ei, nu numai în cazurile de identificare a

[1] În acest sens, a se vedea, **I. Szinak**, *L'identification des odeurs*, *supra cit.*, p. 60-63.

[2] **B. Sommerville şi D. Gee**, *La recherche scientifique sur les odeurs corporels*, în RIPC, nr. iulie-august 1987, p. 18-22.

persoanelor - aici avem în vedere inclusiv posibilitatea descoperirii chiar a victimelor unor fapte penale, ori a unor persoane dispărute - dar şi în alte domenii ale luptei împotriva criminalităţii[1]. Dintre acestea cele mai frecvente sunt:

4.1. Depistarea stupefiantelor. Astfel, ei sunt în special antrenaţi pentru descoperirea canabisului şi a derivatelor sale (în special marijuana şi haşişul), precum şi a heroinei, cocainei ş.a. Ei sunt astfel pregătiţi încât să efectueze cercetarea în locuri diverse: încăperi, mijloace de transport, depozite, garaje etc.

4.2. Detectarea explozivilor. Pentru depistarea explozivilor pe baza emanaţiilor volatile, dresajul câinilor se face în condiţii similare cu cele ale câinilor destinaţi depistării drogurilor. Pe lângă depistarea substanţelor explozive, pot fi descoperite chiar arme de foc. Ca atare, acest gen de acţiuni impune măsuri speciale de protecţie, însuşi câinele fiind dresat să nu atingă obiectul suspect.

4.3. Descoperirea de persoane răpite, victime ale unor acţiuni de natură teroristă, ori *persoane care se ascund*, pentru a se sustrage urmăririi penale, ori altor măsuri judiciare. Pentru căutarea acestor persoane este necesar ca organul judiciar să aibă la dispoziţie obiecte purtătoare a urmelor de miros specific individului.

În esenţă, folosirea câinilor de urmărire în cercetarea urmelor olfactive, indiferent că aparţin omului, unor obiecte ori substanţe, reprezintă numai un domeniu al serviciului pe care aceştia îl aduc activităţii de combatere a infracţiunilor. Astfel, ei sunt frecvent folosiţi în acţiunile de pază şi de apărare, de supraveghere a locurilor de acces cu regim special, de prindere a evadaţilor etc.

[1] **Wolfe, M.,** *A Study of Police Canine Search Teams.* Retrieved September 20, 2000 from the World Wide Web: http: / / www.uspc9.com

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

INVESTIGAREA URMELOR BIOLOGICE DE SÂNGE

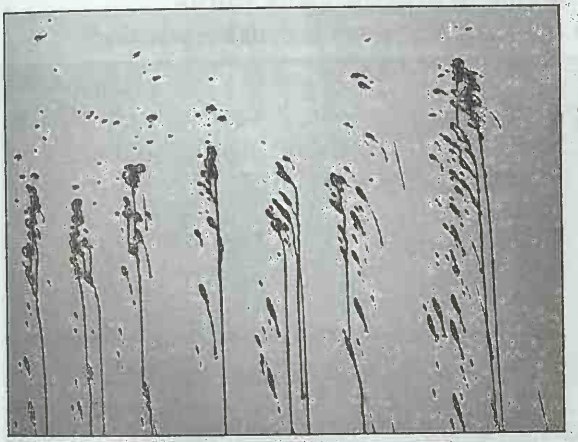

Stropi și dâre de sânge arterial pe un perete

Urme biologice de sânge

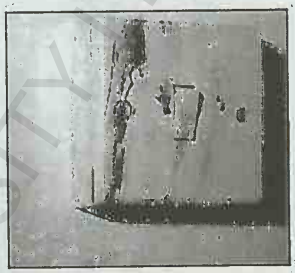

Urme de sânge pe întrerupător

Pete de sânge pe podea

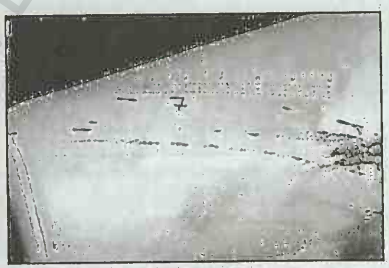

Mânjituri de sânge pe fotoliu și faianță

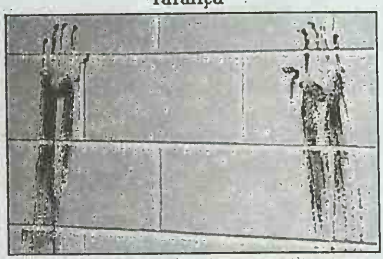

După "www.forensicscience.ie/index.asp?locID=42&docID=-1" și "Practical Homicide Investigation"

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

DINAMICA SI ANALIZA URMELOR BIOLOGICE DE SÂNGE

După "http://science.howstuffworks.com/bloodstain-pattern-analysis.htm/printable"

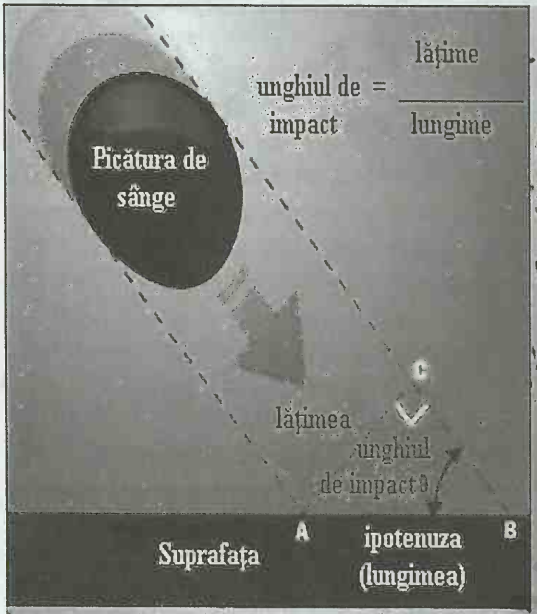

ETAPA I

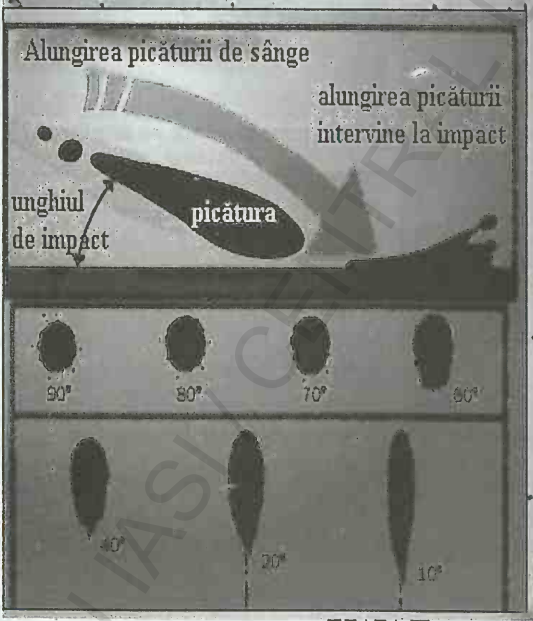

ETAPA II

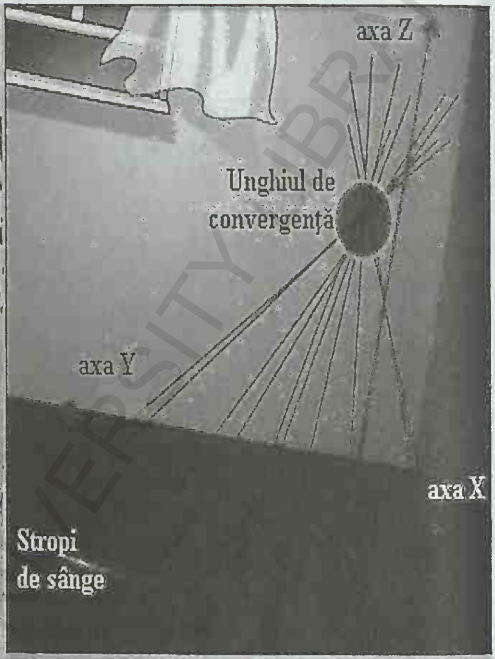

ETAPA III

Expertiza biocriminalistică a urmelor seminale la microscop prin folosirea de metode chimice, după "http://www.forensicscience.ie/index.asp?locID=43&docID=-1"

BCU IAȘI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

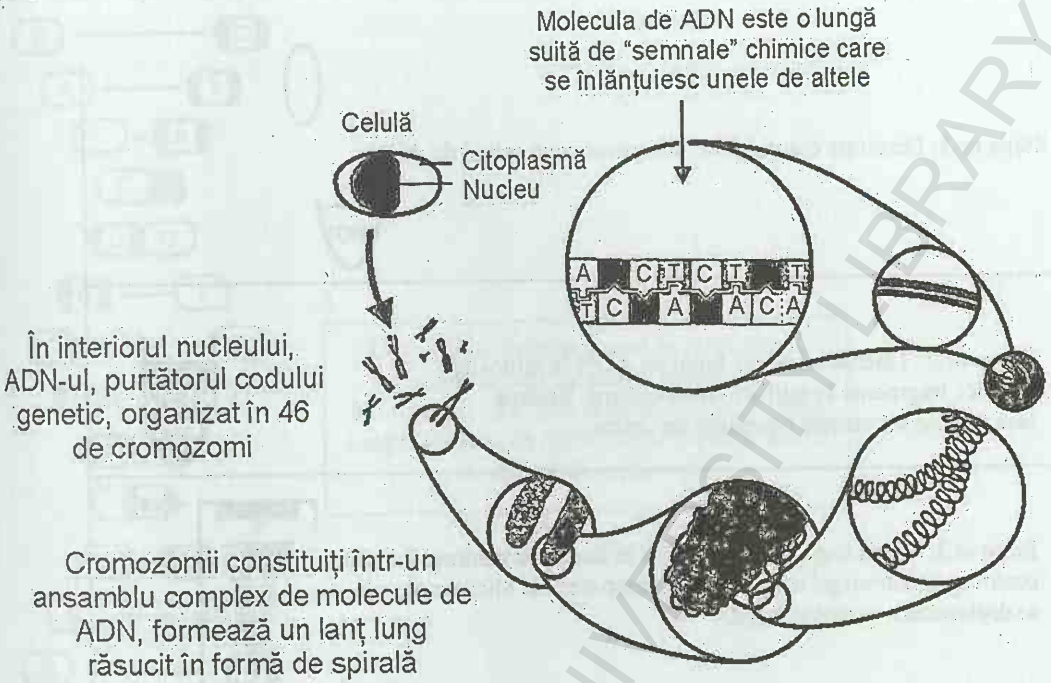
Molecula de ADN este o lungă suită de "semnale" chimice care se înlănțuiesc unele de altele
Celulă
Citoplasmă
Nucleu
În interiorul nucleului, ADN-ul, purtătorul codului genetic, organizat în 46 de cromozomi
Cromozomii constituiți într-un ansamblu complex de molecule de ADN, formează un lanț lung răsucit în formă de spirală

Organizarea ADN-ului în celula umană. (Sursă Cellmark Diagnostigs, Marea Britanie). Unitatea constitutivă a ADN-ului este nucleotida compusă esențialmente dintr-o bază azotată. ADN-ul are în plus 4 nucleotide diferite, care conțin 4 baze specifice: adenina (A), guanina (G), tinina (T), citozina (C). Aceste nucleotide sunt legate între ele formând 2 lanțuri lungi aflate față în față, răsucite într-o dublă elice. Una dintre caracteristici este că o nucleoidă conținând baza A este întotdeauna pereche cu o nucleoidă care are baza T din lanțul opus şi o nucleoidă conținând baza C este întotdeauna asociată unei nucleotide conținând baza G. Combinația A-T sau C-G este numită pereche de baze. (După Rapport Final du Groupe de Travail Europeen d'Interpol Sur l'Analyse de l'ADN, a 27-a Conferință Regională Europeană, Dubrovnik, 13-15 mai 1998).

BCU "CAROL I" CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Etapa nr.1: Disoluția eșantionului și separarea proteinei de ADN.

Etapa nr.2: Tăierea bucăților lungi de ADN în milioane de mici fragmente în mijlocul unei enzime. Enzima lasă intacte secvențele repetitive cercetate.

Etapa nr.3: Tăiera fragmentelor de ADN în funcție de mărimea lor prin centrifugare într-un gel străbătut de un câmp electric. Micile molecule se deplasează mai repede în gel.

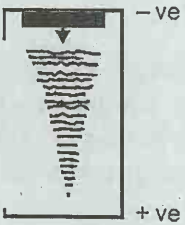

Etapa nr.4: Spre sfârșitul izolării secvenței cercetate se sondează fragmentele din mijlocul unui ADN comportând secvența complementară și care s-a înapoiat radioactiv.

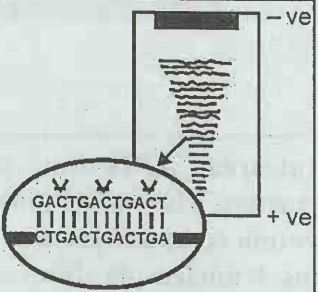

Etapa nr.5: O peliculă fotosensibilă la radioactivitate este placată pe fragmente separate. Acolo unde se fixează sonda, filmul este impresionat. Aici se formează benzi.

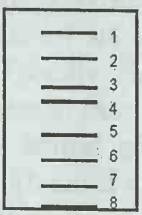

Cele 5 etape fundamentale ale unei analize ADN. Schemele sunt foarte simplificate și nu au alt scop decât acela de a facilita înțelegerea procesului. (După D.J.Werrett, „Identificarea prin amprenta genetică", în RIPC nr.469-471/1998).

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

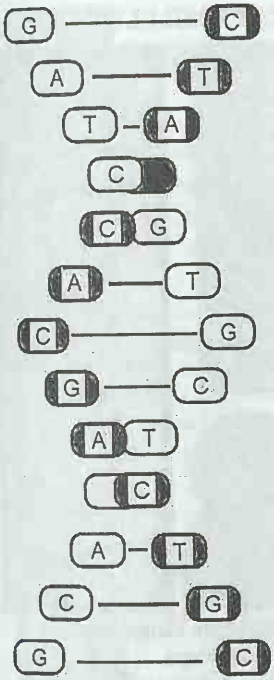

Lanțurile se înfășoară unul în jurul altuia, bazele se regrupează pe perechi: G întotdeauna cu C și A întotdeauna cu T. De-a lungul lanțului de ADN, fiecare bază poate să fie urmată de oricare alta.

Liniile negre continue reprezentând segmentele de ADN nu prezintă nici o repetiție. Secvențele repetitive sunt indicate în toate literele. Se poate nota prin acest exemplu simplu că numărul de repetiții al secvenței este direct proporțional cu lungimea fragmentului decupat în genom. Liniile oblice indică locul unde genomul a fost tăiat.

După D.J.Werrett, „Identificarea prin amprenta genetică", în RIPC nr. 469-471/1998

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

INVESTIGARE ŞI IDENTIFICARE BIOCRIMINALISTICĂ PE BAZA PROFILULUI A.D.N.

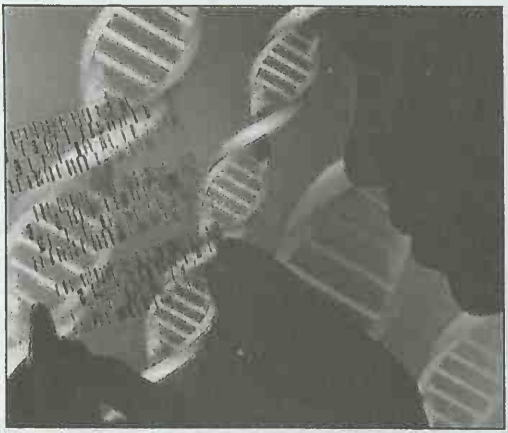

Testare A.D.N., după "www.nlm.nih.gov"

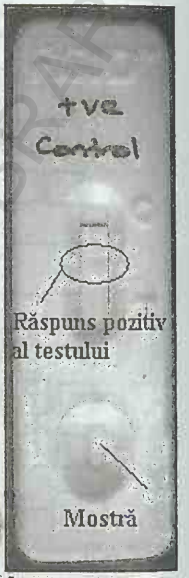

Testele RSID de sânge, spermă, salivă şi urină, după "http://www.ifi-test.com/rsid.php"

Mostre de salivă, după "www.keyforensic.co.uk"

Cercetarea firului de păr, după "www.popularmechanics.com"

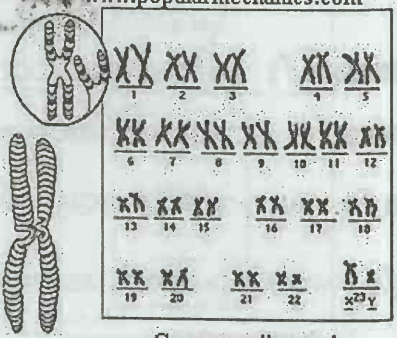

Cromozomii umani

BCU IAŞI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

PROFIL A.D.N. ÎN SISTEM PCR

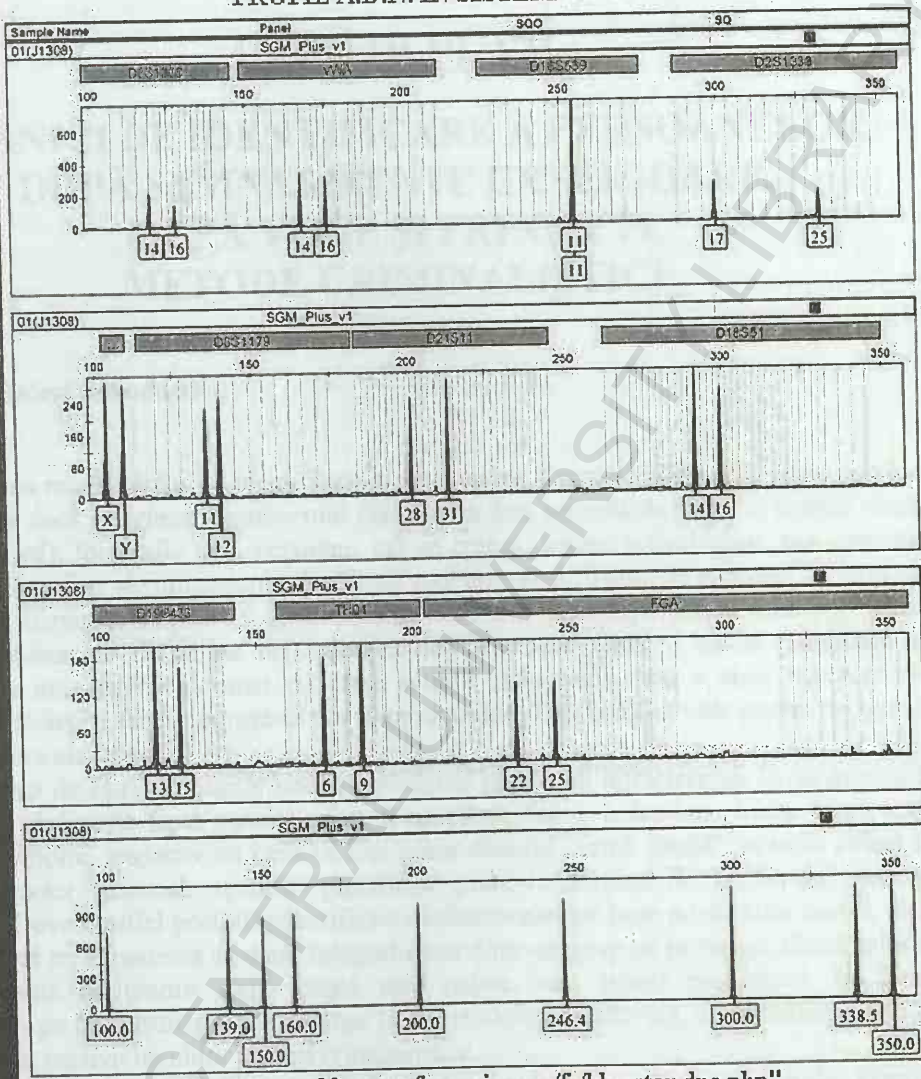

După "www.bluestar-forensic.com/fr/bluestar-dna.php"

BCU CLUJ / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

CAPITOLUL VII

TEHNICI DE IDENTIFICARE A PERSOANELOR DUPĂ SEMNALMENTE EXTERIOARE, DUPĂ VOCE ŞI PRIN ALTE METODE CRIMINALISTICE

§1. Sublinieri introductive

Abordarea modalităţilor de identificare a persoanelor, dar şi a cadavrelor, poate conduce la întrebarea dacă *imaginea făptuitorului* (aşa cum a fost reţinută de către un martor ocular sau de victimă), fotografia unei persoane, ori un craniu, vocea, scrisul chiar, pot constitui, prin ele însele, *urme* ale infracţiunii, după cum sunt urmele de mâini, de picioare, de dinţi ş.a.

În parte, răspunsul nu poate fi decât pozitiv, dacă ar fi să ne raportăm la situaţiile cu care sunt confruntate, nu de puţine ori, organele judiciare. De pildă, o bandă magnetică cu înregistrarea ameninţării victimei de către autorul infracţiunii, sau a unor zgomote din momentul săvârşirii faptei reprezintă un valoros mijloc de probă, întrucât poartă un gen de „urme" sonore ale faptei.

Perceperea de către un martor ocular a imaginii persoanei infractorului, în momentul în care acesta săvârşeşte fapta penală, poate fi asimilată, într-o accepţiune foarte largă, cu o urmă de memorie, respectiv cu ceea ce s-ar putea denumi „urmă ideală", aceasta având un evident caracter material, specific proceselor psiho-fiziologice de la nivelul scoarţei cerebrale[1]. Devine astfel posibilă identificarea infractorului pe baza *portretului vorbit*, făcut de martor, ori recunoaşterea sa după fotografie sau dintr-un grup de persoane. Bineînţeles că cele percepute de martor sau victimă sunt redate, sub aspect procedural, în forma declaraţiilor, pe baza cărora se va recurge la o metodologie adecvată, de identificare sau de recunoaştere, potrivit regulilor tacticii criminalistice.

O urmă sui-generis este reprezentată de *modul de săvârşire a faptelor penale*. Practica judiciară oferă numeroase exemple de infractori specializaţi în săvârşirea unui anumit gen de fapte penale într-o anumită manieră, cu mijloace specifice, ceea ce reprezintă „amprenta" modului de operare. De aici rezultă şi posibilitatea identificării autorilor unor infracţiuni sau a grupului din care aceştia fac parte. Această modalitate de descoperire a infractorilor este cunoscută în practica judiciară sub denumirea de „MOS" (*modus operandi sistem*).

Metodele de identificare a persoanelor după semnalmentele exterioare, după voce, precum şi prin alte procedee criminalistice vin să se adauge posibilităţilor de identificare a omului pe baza urmelor lăsate de acesta în câmpul infracţional, menţionate în capitolul anterior.

---

[1] **E. Stelzer**, *Teoria şi metodologia criminalistică generală*, Ed. Ştiinţifică germană, Berlin, 1977, p. 84-85; **M. Constantinescu**, *Caracterul de urmă, în accepţiunea criminalistică, al modificărilor produse la nivelul scoarţei cerebrale în percepţia tabloului infracţional* în culegerea Şcoala românească de criminalistică, *op. cit.*, p. 250-252.

În anumite lucrări de specialitate, tratarea problematicii examinării urmelor aparținând omului, fie că privește descoperirea lor la fața locului, fie expertiza acestora, include și scrisul, vocea sau vorbirea[1]. În alte lucrări, se are în vedere caracterul distinct, de sine stătător, al acestor modalități de identificare, o parte din ele fiind analizate separat, cum este cazul identificării persoanei după semnalmentele exterioare și, îndeosebi, identificarea după scris, examinată în cadrul expertizei grafice a cercetării criminalistice a înscrisurilor[2].

În ceea ce ne privește, am socotit necesar să grupăm metodele de identificare a persoanei în două capitole succesive, pentru sistematizarea lor riguroasă, având în vedere spațiul acordat acestei lucrări, dar mai ales, necesitatea formării unei imagini cvasi-complete asupra posibilităților tehnice criminalistice de identificare a persoanelor. Astfel, dacă în capitolul anterior ne-am ocupat de identificarea pe baza urmelor lăsate de om, respectiv de elementele sale anatomice sau biologice, în capitolul VII vom trata metodele de identificare a persoanelor după semnalmentele exterioare, după voce, ori pe baza datelor ce fac obiectul *înregistrării penale.*

Subliniem că, din cauza unor diferențe specifice și realităților judiciare, nu am introdus în acest capitol aspecte privitoare la identificarea persoanei după scris, considerând că, prin particularitățile sale, aceasta se circumscrie problematicii cercetării criminalistice a scrisului de mână și a înscrisurilor, între expertiza grafică și expertiza tehnică a documentelor existând multe puncte de interferență, așa cum se desprinde din bogata cazuistică existentă în materie.

Secțiunea I
Identificarea persoanelor și cadavrelor după semnalmentele exterioare

§1. Aspecte generale

1.1. Scurtă privire istorică. Organele de urmărire penală sunt confruntate nu de puține ori cu situații de genul celor în care, după săvârșirea unei infracțiuni, singurele date realmente exploatabile în legătură cu o faptă penală și cu autorul acesteia sunt cele oferite de un martor ocular, care a reușit să rețină imaginea făptuitorului.

Pentru a înțelege exact importanța și rolul acestui gen aparte de identificare, nu este lipsit de interes să amintim că, încă din antichitate, au fost semnalate preocupări de găsire a anumitor modalități adecvate de identificare a celor urmăriți[3].

Specialiștilor în acest gen de identificări le este familiar clasicul exemplu al descrierii semnalmentelor din primul mandat de arestare cunoscut în istorie, emis la Alexandria, în anul 145 î.H.[4] În mandat se spune, printre altele, că „un tânăr sclav aparținând lui Aristogene, deputat de Alabanda, a fugit din Alexandria. Sclavul se numește Hermon, este imberb, are

---

[1] *Tratat practic de criminalistică*, vol.I și II, partea a III-a, cap. II și respectiv, partea a II-a, cap. VI.

[2] **P. Kirk**, *Crime investigation, Physical Evidence and the Police laboratory*, p. 342 și urm.; **C.E. O'Hara**, *Principii de bază ale cercetării penale*, *op. cit.*, p. 885 și urm.

[3] **E. Locard**, *Traité de criminalistique*, *op. cit.*, p. 176, amintește pe cercetătorul Heindel care, studiind papirusuri egiptene, descoperă în ele două metode de descriere a persoanei, descrierea amplă și descrierea prescurtată.

[4] **W. Werner**, *Echec au crime, Histoire de la criminologie*, Ed. Casterman; Bruxelles, 1966, p. 21-22.

picioare drepte, o cută în bărbie, o cicatrice deasupra comisurii stângi a buzelor, un tatuaj cu litere barbare pe mâna dreaptă, poartă o centură care conține monede de aur" etc.

La începutul erei noastre, treptat, au fost date uitării asemenea practici și singurii care au rămas să privească atent înfățișarea omului au fost artiștii, dintre care s-a distins strălucitul reprezentant al renașterii *Leonardo da Vinci*, ale cărui observații și cercetări au servit nu numai oamenilor de știință, ci și acelora care au avut capacitatea să impună cuceririle în domeniul justiției.

Sistemul buletinelor de urmărire este întâlnit în secolul XVIII, pentru ca, o dată cu inventarea fotografiei de către Daguerre (1839), să se înceapă introducerea albumelor fotografice ale infractorilor[1].

În descrierea și fixarea înfățișării persoanei infractorilor, mai ales în scopul identificării lor ulterioare, un pas important l-a făcut *Alphonse Bertillon*, considerat, așa cum am mai menționat, întemeietorul poliției științifice moderne. Acesta, pe lângă înregistrarea antropometrică, a elaborat câteva metode de identificare pe baza semnalmentelor exterioare, a căror valabilitate se menține și astăzi. Avem în vedere metoda *portretului vorbit*, precum și *albumul fotografic*, ultimul marcând un salt calitativ în fotografia semnalmentelor[2].

Fără a intra în amănunte de ordin istoric - de altfel foarte interesante și instructive - trebuie menționat că, pe baza practicii generalizate a organelor judiciare s-a ajuns la concluzia că principalele elemente care pot sta la baza identificării persoanelor și cadavrelor, după semnalmente, sunt cele oferite de deosebirile dintre caracteristicile anatomice și funcționale ale fiecărui individ în parte.

1.2. Fundamentul științific al identificării după semnalmente exterioare. Fundamentul științific al acestei identificări îl constituie individualitatea și relativa stabilitate a caracteristicilor somatice ale fiecărui individ adult[3]. Pentru ca o persoană să poată fi deosebită de o alta, sub raport criminalistic și deci identificată, este necesar ca descrierea caracteristicilor sale anatomice să se facă după metode riguros științifice, recurgându-se la o terminologie adecvată și la criterii precise de apreciere a dimensiunilor.

Descrierea semnalmentelor - cunoscută în literatura de specialitate sub denumirea de *metoda portretului vorbit* - așa cum se va vedea mai jos, are în vedere caracteristicile întregului corp, accentul fiind pus pe particularitățile anatomice ale feței, în descriere fiind vizate volumul, forma, poziția și culoarea părților observate, fiecare element fiind apreciat nu în funcție de un anumit sistem metric, ci în raport cu alte elemente anatomice care alcătuiesc ansamblul descris[4].

Precizăm că posibilitățile de descriere diferă în funcție de persoana care le efectuează, precum și de utilajul tehnic ajutător destinat acestui scop. Uneori descrierea unui individ de către un martor ocular este incompletă, chiar eronată, din cauza unor împrejurări obiective sau subiective, ce împiedică o bună percepție. În acest caz, martorul poate fi ajutat prin

---

[1] În acest sens, a se vedea **A. Oțetea**, *Renașterea și reforma*, Ed.Științifică, București, 1968, p. 332-335.

[2] **A. Bertillon**, *Identification antropométrique*, Paris, 1983, p. 98 și „*Instructions signalatiques*, Paris, 1888, p. 225.

[3] În acest sens, **N.V. Tereziev**, *Criminalistica*, sub redacția lui **S.A. Golunski**, *op. cit.*, p. 173; **C. Suciu**, *op. cit.*, p. 423-442.

[4] Cu privire la descrierea semnalmentelor, dintre lucrările românești de specialitate, a se vedea **C-tin Dumitrescu** și **E. Gagea**, *Elemente de antropologie judiciară*, Ed. Ministerului de Interne, București, 1993, p. 12-13; **C. Panghe, C. Dumitrescu**, *Portretul vorbit*, Ed. Ministerului de Interne, București, 1966; **C. Panghe**, *Tratat practic de criminalistică*, vol. I, *op. cit.*, p. 111 și urm.

diverse procedee tehnice, începând cu desenul-compoziție și terminând cu portretul robot computerizat.

În esență, identificarea se face cu ajutorul unor metode și tehnici specializate, în cadrul unor activități de urmărire penală, desfășurate potrivit unor *reguli tactice specifice ascultării martorilor sau victimelor infracțiunii.*

§2. Metoda portretului vorbit

Portretul vorbit este o metodă aplicată frecvent și perfecționată pe parcursul timpului, care servește la identificarea persoanelor, pe baza descrierii semnalmentelor exterioare ale acestora, de către o altă persoană. În descrierea făcută de cel care a perceput caracteristicile somatice ale individului căutat sunt vizate, pe de o parte, *formele statice*, iar pe de altă parte, *formele dinamice*. Aprecierea formei și dimensiunilor acestora se face după un sistem cuprinzând trei gradații: mare, mijlociu și mic[1].

2.1. Descrierea formelor statice. Acest segment al descrierii vizează elementele caracteristice privind talia, constituția fizică sau aspectul general al persoanei, forma capului și a feței, eventuale infirmități ș.a.

A. *Talia poate fi scundă, mijlocie și înaltă, unii autori propunând ca sus-citatele trei gradații să fie raportate la 1,60m pentru talia scundă, între 1,60 și 1,75m pentru talia mijlocie și peste 1,75m pentru talia înaltă*[2]. În actualele condiții de creștere a mediei înălțimii, apreciem că aceste dimensiuni sunt depășite.

B. *Constituția fizică* sau corpolența este apreciată ca robustă sau solidă, mijlocie, slabă sau uscățivă, în funcție de mărimea sistemului osos și de masa musculară a individului. De asemenea, interesează și forma umerilor, lungimea gâtului, particularități ale mâinilor și picioarelor etc.

C. *Aspectul general* sau *ținuta* unei persoane poate fi evaluată, de pildă, ca sportivă, elegantă, atletică, greoaie, ori asociată unor profesiuni, cum ar fi cele de ofițer, funcționar, intelectual, marinar, țăran, student, balerin etc.

2.2. Descrierea capului. Capul persoanei, atât în întregul său, cât și în ceea ce privește aspectul morfologic, văzut din față și din profil deține, în mod firesc, locul principal în realizarea *portretului vorbit*. Astfel:

A. ***Forma capului***, privit din față, poate fi alungită, ovală, dreptunghiulară, triunghiulară, cu baza în sus sau în jos, pătrată, colțuroasă, romboidală etc. Din profil, capul poate avea un contur normal sau regulat, țuguiat etc. Forma capului trebuie raportată și la *conturul feței*, care poate fi triunghiular, rombic, rotund, asimetric ș.a., precum și *conturul profilului* care se descrie, de regulă, în funcție de particularitățile zonei fronto-nazale (profil continuu, frânt, paralel, curbat, ondulat etc.), ale zonei nazo-bucale (prognatism superior sau inferior, ortognatism ș.a.).

B. ***Fața*** se împarte, de regulă, în trei zone: frontală, nazală și bucală. *Zona frontală* cuprinde regiunea dintre baza nasului și baza acestuia; *zona bucală* include regiunea dintre

[1] **C. Suciu**, *op. cit.*, p. 426 și urm.; **C-tin Dumitrescu**, *Curs de tehnică criminalistică*, vol. II, Editat de școala de ofițeri a Ministerului de Interne, București, 1983, p. 117 și urm.

[2] În acest sens, **S.A. Golunski**, *op. cit.*, p. 231. La actuala medie de înălțime, o talie înaltă poate fi considerată de la 180cm în sus, în timp ce o înălțime medie se situează între 170 și 180cm.

baza nasului şi vârful bărbiei. În funcţie de necesităţi, pot fi luate în calcul cinci zone, respectiv fruntea, ochii, nasul, gura şi bărbia.

Fiecare element component al feţei se descrie separat, cu ce are el mai caracteristic. De pildă:

- ***Părul*** se descrie după culoare, inserţie frontală, formă (cârlionţat, întins, ondulat), calviţie, lungime, mod de pieptănare;

- ***Fruntea*** se descrie după înălţime, lăţime, contur, înclinare, particularităţi (proeminenţa arcadelor sau a boselor frontale), mod de ridare şi distanţă dintre riduri.

Dintre elementele faciale ale căror caracteristici sunt reţinute relativ mai frecvent, organul judiciar care alcătuieşte *portretul vorbit* trebuie să insiste asupra următoarelor[1]:

- ***Ochii***, se descriu după formă, poziţie, culoare, spaţiu interocular, particularităţile pleoapelor, genelor, adâncimea în orbite etc. Remarcăm că fiecare persoană are o pigmentaţie caracteristică a irisului (însă aceasta nu se poate reţine sau aprecia cu uşurinţă), pigmentaţie care, contrar unor păreri, nu variază în funcţie de lumină şi rămâne stabilă la persoanele adulte.

- ***Nasul***, element reţinut cu ceva mai multă uşurinţă, are caracteristică rădăcina, linia dorsală sau muchia, înălţimea, lăţimea, baza, conformaţia nărilor, culoarea. Precizăm însă că, din cauza *operaţiilor plastice* ale nasului, sau ale altor elemente faciale, pot interveni modificări în înfăţişarea persoanei, de natură să facă dificilă identificarea, aspect ce nu trebuie omis, mai ales în cazul femeilor. Totodată, descrierea se raportează la poziţia din care a fost văzut nasul (faţă sau profil).

- ***Gura şi buzele*** se descriu după mărime, contur, poziţie, culoare, grosime, proeminenţă. Uneori în poziţiile gurii apar diverse elemente particulare, cum ar fi rictusul sau un tic oarecare.

- ***Bărbia*** se descrie potrivit profilului ei, lăţimii, înălţimii, particularităţilor sale (bărbie plată, ascuţită, îngropată, bărbie dublă etc.).

- ***Urechea*** interesează atât în privinţa aspectului general, poziţia faţă de cap, cât şi sub aspectul elementelor sale componente (lobul, tragusul, antetragusul, helixul etc.). Subliniem că urechea este unul dintre elementele anatomice care suferă cele mai puţine modificări pe parcursul vieţii. În descrierea caracteristicilor elementelor urechii, o atenţie specială se acordă lobului, antetragusului şi pliului interior.

- ***Ridurile*** sunt apreciate în funcţie de zona în care se găsesc, după forma şi numărul lor. Subliniem şi aici aceeaşi posibilitate de modificare a ridurilor prin operaţii plastice chirurgicale, efectuate destul de des de persoane mai în vârstă, îndeosebi femei.

- ***Culoarea pielii*** sau particularităţile cromatice, care variază în funcţie de rasă, de la alb deschis la negru, sunt şi ele importante pentru alcătuirea portretului vorbit. Trebuie, însă, avute în vedere posibilităţile de modificare naturală a nuanţei de culoare (îndeosebi la albi) prin expunerea la soare, de exemplu, dar şi prin utilizarea fardurilor, machiajul putând fi folosit în scop infracţional[2].

- ***Semnele particulare*** fac parte dintre elementele preţioase pentru identificarea persoanelor şi cadavrelor. Ele pot fi de o mare diversitate. Aşa sunt, de exemplu, semnele determinate de variaţii morfologice, anomalii anatomice, leziuni, urme ale intervenţiilor

[1] Pentru detalii vezi **C-tin Dumitrescu** şi **E. Gagea**, *supra cit.*, p. 19 şi urm.

[2] **M. Sicot**, *Fausses et vraies identités*, Ed. Hachette, Paris, 1967, p. 36.

chirurgicale, tatuaj „artistic" sau profesional etc. Natura semnului, locul, forma, mărimea, culoarea, se indică cu precizie şi se măsoară.

- ***Tatuajul*** ocupă un loc important în suita semnelor particulare. El poate fi găsit pe toată suprafaţa corpului, cu excepţia palmelor, tălpilor şi a pielii de pe cap. De regulă, pentru tatuajul ornamental, se preferă pieptul, spatele şi braţele[1]. În afara descrierii, tatuajul se fotografiază la scară. Dacă, eventual, s-a încercat înlăturarea lui chirurgicală, cu ajutorul fotografiei sub radiaţii infraroşii, i se poate observa forma iniţială, datorită resturilor de pigment rămase în ţesut.

2.3. Descrierea formelor dinamice. Descrierea acestor forme denumite şi funcţionale, este menită să completeze posibilităţile de identificare şi se referă, în special, la ţinuta corpului, felul mersului, mimică, privire, diferitele forme de manifestare. De exemplu:

- ***Mersul*** unei persoane poate fi normal, degajat, suplu, sportiv, greoi, ezitant, cu paşi mari sau mici, săltăreţ, cu alte particularităţi determinate de morfologia piciorului, de eventualele infirmităţi, precum şi de starea de sănătate a individului.

- ***Modul de manifestare***, privit în sensul său larg, prin aceasta înţelegându-se, de pildă, gestica sau vorbirea, este în funcţie de personalitatea şi temperamentul individului. Astfel, o persoană poate fi calmă, nervoasă, lentă, agitată, impulsivă, taciturnă, volubilă etc. Perceperea acestor caracteristici reclamă o perioadă mai lungă de observare.

Nu trebuie neglijată situaţia în care se află persoana în momentul observării, fiind cunoscute, de exemplu, diferenţele de manifestare sau de comportament ale unui individ în exercitarea profesiei, în mediul familial, faţă de superiorii săi ori faţă de subordonaţi, ori în postura - caracterizată sugestiv în literatura de specialitate - de „spectator" sau „actor"[2].

- ***Vorbirea***, la rândul său, deşi teoretic nu poate fi considerată o caracteristică a semnalmentelor exterioare, trebuie inclusă în conturarea „portretului vorbit" prin particularităţi de genul vorbirii normale, precipitate, bâlbâite, organizate, prolixe, precum şi al timbrului, accentului ş.a.[3].

Dincolo de prezentarea amănunţită a acestor elemente, remarcăm necesitatea observării lor cu multă atenţie deoarece, în cazul infractorilor versaţi, aceştia încearcă să-şi *deghizeze* vocea, ţinuta, mersul ş.a. Deghizarea se poate practica în momentul săvârşirii infracţiunii, fiind mult mai uşor să se modifice aspectul exterior sau unele trăsături dinamice pentru o scurtă perioadă de timp, decât să se apeleze la un deghizaj permanent, de teama de a nu fi descoperit.

Referindu-ne, în general, la metoda „portretului vorbit", precizăm că, dintre semnalmentele exterioare ale unei persoane, se reţin mai uşor vârsta, sexul, înălţimea, mărimea capului, forma nasului, culoarea părului şi a tenului, mersul, mimica, vocea, eventualele malformaţii etc., îndeosebi acele particularităţi care se abat de la normalitate.

Sub raport tactic criminalistic, precizăm că reuşita unei identificări pe baza descrierii semnalmentelor exterioare depinde, în bună parte, de *modul în care sunt ascultaţi martorii* şi de cum sunt *interpretate* declaraţiile lor. Ascultarea presupune din partea organului judiciar nu numai pricepere, ci şi circumspecţie, pentru a se obţine declaraţii precise, obiective, referitoare la înfăţişarea infractorului. Percepţia şi redarea de către martor a imaginii unei persoane sunt procese ce depind de o multitudine de factori obiectivi şi subiectivi (distanţă,

[1] **M. Minovici**, *Tratat complet de medicină legală*, vol. II, p. 1031-1034.
[2] **M. Sicot**, *supra cit.*, p. 40; **C-tin Dumitrescu, E. Gagea**, *op. cit.*, p. 29.
[3] **E. Locard**, *Manuel de technique policière*, Ed. Payot, Paris, 1948, p. 295.

condiții de iluminare, starea timpului, fidelitatea memoriei, stările emotive), de natură să influențeze uneori decisiv obiectivitatea mărturiei[1].

În esență, putem afirma că în alcătuirea portretului vorbit, ori a portretului robot, pe baza descrierilor făcute de persoana care a perceput individul căutat, trebuie aplicate și respectate *regulile tacticii criminalistice* specifice ascultării martorului ori persoanei vătămate.

§3. Metode tehnice folosite în identificarea persoanelor după semnalmentele exterioare

3.1. Portretul schițat. *Portretul schițat*, sau *schița de portret*, reprezintă o metodă menită să înlăture, cel puțin în parte, neajunsurile determinate de modul în care o persoană apreciază sau descrie semnalmentele exterioare.

Sunt împrejurări în care persoana de identificat a fost percepută în condiții aparent bune, însă fie din cauza momentului îndepărtat în care se face ascultarea, fie posibilităților reduse de descriere de către martor - determinate mai ales de gradul de instruire și inteligență, de vârstă, de profesiune etc. - este aproape imposibil să se realizeze un portret vorbit utilizabil la identificare. Or, neajunsul menționat poate fi, în parte, înlăturat prin priceperea și imaginația specialistului care realizează schița de portret.

Metoda ca atare constă în schițarea unui portret, după descrierea martorului sau a victimei, de către un desenator cu calități plastice foarte bune. Deși dă rezultate notabile, procedeul se aplică mai rar în practică, din cauza numărului insuficient de desenatori de care dispun organele de cercetare penală.

3.2. Fotorobotul. Este o metodă de identificare cu ajutorul unui colaj fotografic de elemente faciale preluate din fotografii ale semnalmentelor unor persoane diferite.

Din punct de vedere tehnic, albumul destinat identificării este alcătuit dintr-un set de fotografii executate în condiții similare de încadrare și mărime, astfel încât cele trei zone ale feței (frontală, nazală și bucală) să se suprapună perfect. În unele albume, fotografiile sunt secționate în cinci zone, ceea ce lărgește gama posibilităților de alcătuire a portretului robot. Fotografiile sunt secționate de-a lungul acestor zone, ceea ce permite martorului să selecționeze și să combine zonele faciale pe care le consideră apropiate cel mai mult de imaginea percepută. În final, imaginea obținută se retușează și apoi se refotografiază[2].

3.3. Identi-kit-ul și Photo-identi-kit-ul. Se numără printre mijloacele tehnice folosite frecvent în practica organelor de cercetare penală[3]. La dispoziția martorului, ori victimei, este pus un album ce conține zeci de variante ale elementelor faciale. Fiecare element facial din album este reprodus separat pe o peliculă transparentă purtând același număr de cod.

Persoana care alcătuiește acest portret robot alege, din album, o anumită variantă caracteristică fiecărui element facial, după care se scot peliculele corespondente acesteia, care sunt așezate, prin suprapunere, pe un suport special, cu geam mat, iluminat de jos. Se

[1] În acest sens, a se vedea problematica tactică a ascultării martorului, din partea a II-a a lucrării.

[2] Fotorobotul a fost introdus în 1952 de comisarul francez **Pierre Chabot**. În practică a dat rezultate relativ modeste, îndeosebi din cauza unor dificultăți tehnice de realizare. De aceea nu se poate vorbi de o generalizare efectivă a acestei metode.

[3] Identi-kit-ul are drept autor pe șeriful **Mc. Donald** din Los Angeles, care l-a introdus în perioada celui de-al doilea război mondial.

obține astfel o compoziție grafică, având o formă alcătuită din cifrele de cod ale fiecărui element facial, necesară pentru transmiterea către alte unități de cercetare și urmărire penală.

Portretul robot astfel obținut poate fi retușat, în varianta sa finală, inclusiv completat cu diverse elemente, ce existau pe capul ori figura persoanei atunci când a fost observată. Pentru aceasta, pe lângă caracteristicile morfologice ale figurii umane, în trusa „Identi-kit-ului" sau „Photo-identi-kit-ului", respectiv în album și pe fișe, se mai găsesc o serie de elemente accesorii, cum sunt mustățile, bărbile, ochelarii, diverse modele de pălării etc.

3.4. Mimicompozitorul și sintetizorul fotografic.

3.4.1. Mimicompozitorul (MIMIC) se apropie, întrucâtva, de metoda Identi-kit-ului, desigur mai perfecționată[1]. Dispozitivul are forma unei cutii prevăzute cu un ecran. Pe ecran sunt proiectate succesiv elementele faciale înregistrate pe filme de 36mm. În aparat se găsesc 6 filme pe care se află înregistrate variante ale elementelor faciale. Deplasarea filmului este dirijată de la un panou de comandă. După compunerea imaginii pe ecran, aceasta poate fi fotografiată rapid cu un aparat de tip Polaroid.

3.4.2. Sintetizorul fotografic are la bază aceleași principii de compunere a imaginii. Într-un timp foarte scurt se realizează un montaj cu ajutorul a patru dispozitive ce proiectează pe un ecran câte o zonă a feței. Variantele de elemente faciale sunt selecționate din fotografii obișnuite, ceea ce conferă compoziției un grad sporit de autenticitate. Practic, procedeul se apropie de metoda fotorobotului, într-o variantă mai perfecționată, care permite compunerea de figuri din elemente faciale naturale.

3.5. Portretul robot computerizat. Dificultățile inerente întâlnite în practică, de identificare pe baza metodei portretului vorbit, ori prin intermediul procedeelor tehnice de tipul fotorobotului, identi-kit-ului ș.a., au condus la căutarea unor noi modalități de realizare a portretului robot. Pentru aceasta, specialiștii au recurs la tehnica de calcul electronic, care se dovedește a fi foarte utilă în practică.

Principalul avantaj al utilizării computerului în identificarea după semnalmente exterioare - a se vedea sistemele „Facial Identification Sistem - MacIntosh Plus", „Sigma", „IBM" ș.a. - constă nu numai în exploatarea mai eficientă a datelor furnizate de martor (chiar în ciuda unui mod de exprimare imprecis al acestuia), ci și în utilizarea altor date, stocate în fișierele criminalistice (respectiv în memoria calculatorului), privitoare la persoane care au săvârșit infracțiuni, ori care sunt suspecte, dispărute sau date în urmărire. Dintre tehnicile de calcul folosite în acest scop, amintim proiectul SIGMA, utilizat în special de poliția criminalistică germană, pe cel aparținând sistemului MACINTOSH PLUS introdus și în România[2], împreună cu sistemul IBM, cel mai folosit în prezent.

În esență, deși realizarea portretului robot computerizat are drept punct de plecare informațiile furnizate de martor sau victimă privitoare la elementele faciale caracteristice, aceasta va fi efectuată și pe baza altor date deținute de organele judiciare, lucru imposibil în ipoteza alcătuirii unui portret robot clasic. A devenit astfel posibilă exploatarea fotografiilor infractorilor, ori a persoanelor dispărute sau neidentificate, imaginea electronică obținându-se atât din elemente faciale grafice, cât și din elemente preluate din fotograme diferite, „retușate" de către calculator.

---

[1] **Herbert Schafter**, *Mimic*, în Rev. Kriminalistik nr. 2/1967, Hamburg, p. 43.
[2] **W. Zeiner** și **H. Zima**, *Le Projet SIGMA*, în RIPC nr. 10/1982, p. 206-212.

Tehnicile de calcul, deja devenite clasice, sunt completate cu sisteme de procesare a imaginilor, respectiv de fotografia digitală. Aceste tehnici de calcul permit alcătuirea de portrete robot ale adulților, îndeosebi pe baza unor fotografii efectuate la perioade îndepărtate de timp față de momentul identificării[1].

§4. Metode criminalistice de identificare a cadavrelor necunoscute

Tehnicile de identificare prezentate mai sus sunt utile şi în cazul identificării cadavrelor necunoscute, însă, aplicabilitatea lor este limitată de transformările firești prin care trece corpul uman, ca urmare a anumitor fenomene cadaverice, ori din cauza acțiunii distructive a diverşilor factori. Astfel, pot apărea transformările tipice proceselor de putrefacție, modificările determinate de intervenția autorului unui omor, care caută să distrugă sau să facă de nerecunoscut victima. Totodată, probleme deosebite de identificare apar în ipoteza accidentelor, catastrofelor. Toate aceste situații reclamă folosirea de metode specifice a căror elaborare reprezintă rodul unei strânse cooperări dintre Criminalistică şi Medicina legală. Amintim că identificarea cadavrelor necunoscute poate fi efectuată şi pe baza desenelor papilare, dacă persoana s-a aflat în cartoteca poliției.

4.1. Metoda suprapro iecției. Din punct de vedere tehnic, metoda constă în proiectarea sau suprapunerea imaginii craniului necunoscut peste imaginea fotografică a persoanei dispărute, căreia se presupune că i-a aparținut craniul[2]. Pentru efectuarea expertizei, specialistul trebuie să dispună de o fotografie realizată în condiții cât mai apropiate de fotografia semnalmentelor, în lipsa acesteia putându-se apela şi la fotografii existente la serviciile de evidență a populației, ori la o fotografie executată ocazional.

În vederea efectuării examinării comparative, este necesară fotografierea craniului într-o poziție identică cu cea a capului din fotografia de referință, operație efectuată cu ajutorul unei aparaturi speciale ce permite poziționarea craniului sub aceleaşi unghiuri în care se află dispus capul dispărutului din fotografia ocazională.

Cele două imagini sunt suprapuse pe un ecran, în vederea stabilirii coincidenței sau necoincidenței elementelor anatomice şi antropometrice, apreciate ca puncte de reper, rezultatul fiind fixat prin fotografiere. Fotograma reprezintă, astfel, principalul mijloc de ilustrare a concluziilor expertului antropolog.

Suprapunerea electronică a imaginilor reprezintă o variantă perfecționată a suprapro iecției, având la bază combinarea electronică a imaginilor craniului necunoscut şi cele ale persoanei dispărute. Dispozitivul se compune din două camere de televiziune, o masă de mixare şi un monitor TV. Rezultatul examinării este fixat fotografic[3].

---

[1] **C-tin Duca**, *Aparatură criminalistică modernă şi sisteme de procesare a imaginilor*, în R.C. nr. 4/2000, p. 29-30.

[2] **G. Chevet** şi **P.F. Ceccaldi**, *Démonstration d'identité humaine par combinaison des méthodes photographiques, antropométriques et du signalment descriptif*, Prefecture de Police - Identité judiciaire, Paris, 1968, p. 29; **C. Suciu**, *op. cit.*, p. 448; **Gh. Asanache**, în Revista Elemente de medicină biocriminalistică, vol.IV, p. 1, secțiunea VII, fasciculele CCLXII, BCS, Bucureşti, 1978 şi în *Tratat practic de criminalistică*, vol. II, p. 348-356.

[3] **H. Hagemeier**, *Identification d'un crâne par superposition életronique d'images*, în RIPC nr.373 ianuarie 1983, p. 286-289.

4.2. Reconstituirea fizionomiei după craniu. Acest procedeu, aplicat de toate serviciile criminalistice, a fost pus la punct, printre alţii, de savantul rus M.M.Gherasimov. La noi în ţară s-a ocupat de perfecţionarea acestuia Cantemir Rişcuţia. Din această cauză mai este denumită „metoda GHERASIMOV- RIŞCUŢIA"[1].

Metoda constă în reconstituirea plastică şi grafică a ţesuturilor moi ale capului, potrivit unor standarde de grosime determinate ştiinţific. Fireşte că întreaga operaţie se execută pe craniul cadavrului căruia se încearcă să i se determine identitatea.

Rezultatele acestui gen de identificare - verificată de practică, nu numai pe cale experimentală - sunt de multe ori spectaculoase, în majoritatea cazurilor asemănarea atingând gradul perfecţiunii, mai ales dacă se face o alegere potrivită a culorii părului, a pigmentului pielii, ca şi a expresiei întregii figuri.

Nu este lipsit de interes să precizăm că această metodă (ca şi alte procedee criminalistice), poate fi folosită într-o serie de cercetări cu caracter istoric privind reconstituirea fizionomiei reale a unora dintre personalităţile vieţii noastre politice, culturale sau ştiinţifice, aspect care excedă cadrul investigaţiei penale.

4.3. Identificarea după resturile osoase. Identificarea după resturile osoase face obiectul expertizei urmelor osteologice, specifică unui domeniu denumit în literatura medico-legală osteoantropometrie[2]. Această identificare trebuie interpretată într-un sens larg, întrucât, până astăzi, nu era posibilă o identificare ca atare, în sensul stabilirii persoanei căreia i-au aparţinut resturile osoase, exceptând situaţia în care este descoperit craniul. Astăzi, însă, printr-o expertiză genetică se poate determina A.D.N.-ul mitocondrial, profilul acestuia servind la identificare.

Expertiza criminalistică osteologică este efectuată de specialistul antropolog, care este în măsură să determine dacă urmele osteologice sunt sau nu de natură umană, dacă ne aflăm în prezenţa unui schelet întreg sau dacă oasele aparţin mai multor persoane.

Totodată, se pot obţine date cu privire la vârstă, sex, talie şi eventualele boli de care a suferit persoana în timpul vieţii[3]. Este de la sine înţeles că, în aceste cazuri, ne situăm pe terenul unei expertize complexe, examinarea osteologică fiind dublată de o examinare biocriminalistică.

4.4. Identificarea după sistemul dentar şi lucrările stomatologice. Această modalitate de identificare este deosebit de valoroasă datorită unor elemente specifice de individualizare pe care le prezintă, în mod natural, dantura unei persoane. La aceste particularităţi, trebuie adăugate şi intervenţiile medicale efectuate pentru întreţinerea sau înlocuirea dinţilor. Practica demonstrează că, în situaţii deosebite (catastrofe, incendii, explozii, accidente, distrugerea premeditată a corpului victimei prin diverse modalităţi), printre foarte puţinele elemente care mai pot oferi date cu privire la persoane, mergându-se până la identificare, sunt cele ale sistemului dentar[4].

---

[1] **C. Rişcuţia**, *Reconstituirea fizionomiei după craniu*, în Revista Probleme de medicină legală şi criminalistică, nr.7-8/1969; **I.P. Lahary**, *La restauration d'une tête mutilée de cadavre et l'intérêt à une telle reconstitution*, în nr.3/1968; **C. Suciu**, *op. cit.*, p. 446; **Gh. Asanache**, *op. cit.*, p. 346.

[2] În acest sens, **L. Derobert**, *op. cit.*, p. 933.

[3] **L. Derobert**, *op. cit.*, p. 1098-1107; **I. Quai**, *Tratat practic de criminalistică*, vol. II, *supra cit.*, p. 324-344; **Gh. Asanache** în *Elemente de medicină biocriminalistică*, vol. II, p. 1, secţiunea XIII, fascicula XX/1978.

[4] **W. Harvey**, *Dental identification and forensic deontologie*, *supra cit.*, p. 67 şi urm.; **M. Minovici**, *op. cit.*, vol.II, p. 1055.

După cum s-a precizat în capitolul anterior, la cercetarea urmelor de dinţi, prin expertiza odontologică, se poate delimita, în primul rând, grupul de indivizi căruia îi aparţine persoana, prin stabilirea vârstei, eventual a sexului şi tipului antropologic, precum şi a timpului aproximativ cât a stat înhumat.

În al doilea rând, este efectiv posibilă identificarea pe baza lucrărilor dentare, ceea ce presupune, desigur, concursul medicului stomatolog, care a avut în evidenţă persoana. În acest caz, sunt deosebit de utile şi radiografiile dentare executate în timpul vieţii. Firește, aceasta presupune ţinerea unei evidenţe stomatologice riguroase, la zi, care să facă realmente posibilă identificarea odontologică.

Posibilitatea reconstituirii fizionomiei după dantură trebuie luată în calcul cu atât mai mult cu cât însele urmele dinţilor servesc, în anumite împrejurări, la astfel de reconstituiri[1]. Este semnificativ, în acest sens, un exemplu desprins din practica noastră de specialitate, în care specialiştii au alcătuit portretul robot al autorului unor omoruri deosebit de grave (este vorba de Râmaru), după urmele de muşcături lăsate pe corpul victimelor.

4.5. Identificarea prin expertiza fotografiei de portret . Expertiza fotografiei de portret este frecvent folosită de organele judiciare în stabilirea identităţii unui cadavru, căruia i se poate face o fotografie a semnalmentelor, după efectuarea toaletei sale. La aceasta se adaugă identificarea unei persoane amnezice sau care îşi ascunde identitatea.

Practic, metoda constă în compararea unei fotografii cât mai recente, a persoanei dispărute, cu fotografia semnalmentelor cadavrului. Compararea se poate face prin confruntare, juxtapunere, măsurarea valorilor unghiulare, folosirea caroiajului ş.a.[2].

Secţiunea a II-a
Identificarea persoanelor după voce şi vorbire

§1. Noţiuni generale

Identificarea persoanei după voce, înregistrată pe diferite suporturi magnetice, se înscrie, în prezent, printre metodele tehnico-ştiinţifice moderne, pe care Criminalistica le pune în slujba stabilirii adevărului, a descoperirii autorului infracţiunii. Referitor la această nouă metodă, se impune precizarea că ea nu se restrânge numai la cazurile penale, putând fi folosită cu succes şi în cele civile, cum ar fi, de exemplu, procesele având ca obiect pretenţiile între persoane fizice, tăgada paternităţii, divorţul ş.a.[3].

Deşi nu au trecut nici 50 de ani de la prima identificare de acest gen semnalată în anul 1958, în Germania, într-un caz de răpire a unui copil[4], cercetările intense efectuate de către experţii criminalişti, cu sprijinul specialiştilor în fonetică, au făcut ca noua metodă de identificare să fie privită de juriști cu o anume încredere[5].

---

[1] **P. Firu, C. Rişcuţia**, *Tratat practic de criminalistică*, vol. II, *supra cit.*, p. 80- 88.

[2] În acest sens, Colectiv, *Tratat practic de criminalistică*, vol.II, *supra cit.*, p357 şi urm.; **C-tin Dumitrescu**, *op. cit.*, p. 165.

[3] **Marcel Le Clere**, *Manuel de police technique*, Ed.Police Revue, Paris, 1974, p. 38; **Ion Anghelescu**, *Expertiza criminalistică a vocii şi vorbirii*, Ed. Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1978, p. 23-24.

[4] În acest sens, **W. Wehner**, *Echec au crime*, *op. cit.*, p. 298 şi urm.

[5] Rezultate notabile privind identificarea după voce şi, în general, cercetări privind folosirea vocii şi vorbirii în investigaţiile criminalistice pot fi întâlnite după anul 1960. Dintre materialele publicate pe plan mondial, amintim,

Fundamentul ştiinţific al identificării sau stabilirii autenticităţii unei înregistrări este dat de *individualitatea vocii şi vorbirii*, determinată de diverse particularităţi anatomice şi fiziologice, permite individualizarea netă a unei persoane de o altă persoană, pe baza unor caracteristici de natură diferită, faţă de cele menţionate în secţiunile anterioare.

Pentru a putea iniţia un astfel de proces de identificare este necesară descoperirea de urme specifice, respectiv cele ce sunt denumite *urme sonore ale vocii şi vorbirii*, a căror existenţă este determinată de răspândirea pe scară din ce în ce mai largă a mijloacelor electronice de înregistrare fonică. Este de la sine înţeles că formarea acestor „urme" presupune funcţionarea unui mijloc de înregistrare în momentul săvârşirii faptei, ori a unuia dintre episoadele sale.

Examinarea criminalistică a urmelor sonore pentru identificarea persoanelor, inclusiv pentru constatarea unor împrejurări în care a fost săvârşită fapta, a devenit deci posibilă datorită punerii la punct a unor metode ştiinţifice, la care şi cercetătorii români au căutat să-şi aducă o contribuţie importantă[1].

Potrivit opiniilor exprimate în literatura de specialitate, fundamentul ştiinţific al metodei enunţate constă în specificitatea elementelor proprii fiecărei voci, în esenţă, *particularităţile care determină individualitatea vocii* fiecărei persoane fiind următoarele:

A. *Particularităţile de construcţie ale aparatului fonorespirator*, ale fiecăruia dintre componentele sale (plămâni, trahee, laringe, coarde vocale, cavitatea bucală ş.a.) servesc la diferenţierea netă a unei persoane de alta. Cu alte cuvinte, configuraţia gâtului, a cavităţii bucale, inclusiv a foselor nazale, face astfel ca sunetele emise să se situeze într-o anumită bandă de frecvenţă.

B. *Particularităţile funcţiei fonatorii*, determinate de fiziologia specifică actului respirator şi, îndeosebi, de modul de comportare a coardelor vocale[2]. Aceste particularităţi se reflectă în cele 3 caracteristici principale ale unei voci: *timbru*, *frecvenţă* şi *intensitate*, în care primele două sunt deosebit de valoroase pentru identificarea persoanei, întrucât scapă controlului conştient al acesteia[3].

C. *Particularităţile determinate de modificări ale aparatului fonorespirator*, apărute ca urmare a unor maladii. De exemplu, laringitele, paraliziile, diafoniile de natură psihică, ce includ o gamă de modificări, de la simpla răguşeală, până la afonie.

Particularităţile de mai sus nu pot servi pe deplin identificării persoanei după voce dacă vocea nu ar prezenta o altă proprietate esenţială, şi anume *stabilitatea*. Din momentul schimbării vocii la pubertate, aceasta rămâne relativ stabilă pe întreaga durată a vieţii. Bineînţeles că anumite modificări apar pe măsura înaintării în vârstă sau în ipoteza survenirii unor maladii ale aparatului fonorespirator. În schimb, pierderea sau înlocuirea unor dinţi, precum şi ablaţiunea amigdalelor nu conduc la modificări semnificative ale vocii.

---

printre altele, **L.G. Kersta**, *Les spectrogrammes vocaux*, în Revue Internationale de Police Criminelle, nr.188/1965, p. 170; **S. Miyoshi**, *La Phonétique appliquée à l'enquête*, în RIPC, nr.233/ 1969, p. 275-280; **H.R. Bald, S.F. Cooper, B.P. Dames, M.J. Pikett, K.N. Stevens**, *Identification of a Speaker Boy Speech Spectrograms*, în Rev. Science et Vie, vol. 166/1969.

[1] **I. Anghelescu**, *Metodă de identificare a persoanelor după voce şi vorbire în limba română*, CNST, Oficiul de Stat pentru Invenţii şi Mărci, Brevet de Invenţie nr. 5556/21.IV.1972.

[2] **St. Gârbea, G. Cotul**, *Fonoaudiologie*, Ed. Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1967, p. 208 şi urm.; Intensitatea sunetului este în funcţie de rezistenţa coardelor vocale, de presiunea şi viteza aerului expirat. Vibraţiile coardelor vocale sunt amplificate în cavitatea bucală şi modificate cu ajutorul limbii.

[3] Vezi **M. Sicot**, *Fausses et vraies identités*, *op. cit.*, p. 24-25; autorul menţionează în acest sens încercările întreprinse de specialiştii **M. Lawrence** şi **C. Kersta**, de la firma Bell Telephone Laboratories din SUA.

§2. Caracteristicile de identificare a vocii şi vorbirii

În vederea determinării şi aprecierii ştiinţifice a caracteristicilor vocii şi vorbirii sunt necesare mijloace tehnice speciale de evaluare, de tipul sonografelor. Sonografele permit analize complexe ale caracteristicilor generale şi individuale fonoacustice, spectrul lor de audiofrecvenţă fiind situat între 5 şi 16000 Hz.

Aceste aparate vizualizează caracteristicile vocii, prin transcrierea lor grafică sub forma *vocogramelor*. Principalii parametrii fizici ai sunetelor evidenţiaţi de sonograf sunt frecvenţa, intensitatea şi durata acestora.

Expertiza criminalistică complexă a vocii şi vorbirii, a imaginilor spectrografice ale vocalelor şi consoanelor relevă următoarele caracteristici generale şi individuale mai importante de identificare[1].

2.1. Caracteristicile vocii

A. Vocea are drept caracteristici acustice *generale*:

- *configuraţia de ansamblu* a formanţilor transcrişi pe vocogramă[2];
- *durata de pronunţare* a unui cuvânt sau a unui grup de cuvinte;
- *intensitatea vocii*, toate aceste servind la restrângerea grupului de persoane suspecte.

B. Caracteristicile acustice *individuale* sunt formate dintr-un complex de frecvenţe, alcătuit din:

- frecvenţa de rezonanţă a cavităţii aparatului vocal (formanţii);
- frecvenţa specifică sunetelor nazale şi frecvenţa vocii.

În examinarea frecvenţei vocii se are în vedere frecvenţa formanţială şi, mai ales, frecvenţa tonului fundamental, apreciată ca o caracteristică neschimbătoare a vocii.

În legătură cu stabilirea acestor caracteristici, trebuie să precizăm că sunt necesare imprimări cu aparatură de bună calitate, imprimările ocazionale, făcute în condiţii tehnice improvizate creând dificultăţi în cercetate. Este, de asemenea, interesant de semnalat că încercările de disimulare nu pot avea rezultatul scontat, uneori facilitând chiar examinarea.

2.2. Caracteristicile vorbirii. Vorbirea se caracterizează, în general, prin particularităţi de expresie şi stil, specifice unui anumit grup de persoane. Elementele de natură să permită individualizarea vorbitorului se grupează în:

- *particularităţi fonetice* (accent, intonaţie, prescurtări de cuvinte, pronunţarea cuvintelor străine);
- *particularităţi fonetice străine*, întâlnite la persoanele care au o altă limbă maternă decât cea vorbită în momentul audiţiei;
- *defecţiunile de pronunţie şi particularităţile lexicale*, cum sunt, de pildă, cele specifice regiunii din care provine vorbitorul sau cele caracteristice anumitor profesii.

---

[1] Domeniul caracteristicilor generale şi individuale ale vocii şi vorbirii este deosebit de vast, însumând cunoştinţe nu numai de criminalistică, ci, în primul rând, cunoştinţe de medicină şi fizică. O analiză completă a acestor probleme este efectuată de **I. Anghelescu** în *Expertiza criminalistică a vocii şi vorbirii*, *supra cit.*, p. 33-45, precum şi în *Tratat practic de criminalistică*, vol. II, p. 96 şi urm.

[2] Formanţii reprezintă transcrierea vocalelor şi consoanelor sub formă de desene caracteristice ce redau frecvenţele centrale, corespunzătoare cu frecvenţele de rezonanţă ale cavităţii bucale.

BCU "CAROL I" UNIVERSITY LIBRARY

Cu privire la particularitățile modului de a vorbi al unei persoane, amintim că acestea pot face obiectul recunoaşterii sale de către o altă persoană, martor de *auditu* sau de către victimă, situație întâlnită frecvent în practică. În asemenea împrejurări, organizarea şi conducerea activității de recunoaştere cad în sarcina organelor judiciare, care se vor ghida după regulile tactice specifice efectuării acestei activități procedurale.

§3. Expertiza criminalistică a vocii şi vorbirii

Obiectul expertizei criminalistice a vocii şi vorbirii, nu se rezumă numai la identificarea persoanei, existând şi alte domenii în care poate oferi răspunsuri utile la întrebările adresate de organele judiciare. Datorită procedeelor şi metodelor puse la punct de specialiştii fonocriminalişti, în prezent, prin acest gen de expertiză trebuie luată în calcul şi posibilitatea rezolvării unor probleme, cum ar fi, de exemplu[1]:

A. *Stabilirea autenticității* înregistrărilor audio (sau video), în scopul determinării falsurilor, prin înlocuirea unor cuvinte cu altele, aparținând aceleiaşi persoane, dar rostite în alte împrejurări, ori în alt context, a ştergerilor de cuvinte sau fraze, a întreruperilor făcute în timpul înregistrării.

În prezent, stabilirea autenticității înregistrărilor este de maximă importanță, noul Cod de procedură penală, în art. 143 dispunând ataşarea la dosarul cauzei a înregistrărilor, indiferent de tipul de suport (analogic sau digital). Laboratoarele de specialitate din țara noastră, prin efectuarea acestor expertize se conformează standardelor americane AES43-2000[2]. Expertizele sunt solicitate în cazul copiilor făcute după înregistrările originale (autentice).

Atragem atenția, în acest context şi asupra prevederilor art. 128 NCPP referitor la protecția datelor de identificare în cazul martorilor aflați sub protecție sau investigatorilor acoperiți.

B. *Identificarea persoanei* vorbitorului cu respectarea anumitor condiții de calitate privind înregistrarea în litigiu şi, firește, având la dispoziție modele de comparație. Frecvent, însă, pot fi desprinse o serie de date privind sexul, vârsta, profesia, zona din care provine vorbitorul, eventuale boli ale aparatului fonorespirator, dacă a citit sau a vorbit liber, dacă a fost constrâns să vorbească, dacă se află în stare de stres ş.a.

C. *Stabilirea eventualei deghizări* a vocii şi vorbirii, deghizare sau modificare încercată prin acoperirea microfonului cu o batistă, vorbirea în şoaptă, modificarea tonalității, astuparea nasului ş.a. La aceasta se poate adăuga şi o eventuală întărire a vocii şi vorbirii, situație care trebuie analizată cu atenție de cei în drept.

Metodele servesc cu succes la *depistarea încercărilor de falsificare a benzii.* Facem această remarcă întrucât ea constituie motivul principal pe care îl invocă uneori organele judiciare atunci când ezită să accepte, printre mijloacele de probă, banda de magnetofon.

Examinarea propriu-zisă parcurge aceleaşi etape, comune oricărei expertize criminalistice destinate identificării persoanei: examinarea comparativă, demonstrația şi formularea concluziilor certe pozitive sau negative, probabile ori de imposibilitate a rezolvării problemei.

---

[1] Cu privire la întrebările care se pot formula expertului fonocriminalist, a se vedea **I. Anghelescu**, *Tratat practic de criminalistică*, vol. I, p. 135 şi vol. II, p. 108.

[2] În acest sens, a se vedea **C. Grigoraş**, *Expertiza înregistrărilor audio*, în RCCP nr. 3/2003, p. 203-205.

BCU IAŞI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

În ipoteza solicitării identificării persoanei după voce, pentru obținerea rezultatelor scontate este important ca organul judiciar care dispune efectuarea expertizei să se conformeze cerințelor necesare obținerii unor modele de comparație de calitate. Pentru aceasta, trebuie să se apeleze la mijloace tehnice de înregistrare (magnetofon, microfon şi bandă) similare celor ale înregistrării în litigiu, dar de *mai bună calitate*. Imprimările se realizează în condiții similare de loc, de fond sonor şi cu aceeaşi viteză de înregistrare. De asemenea, dacă este posibil, se va cere persoanei să folosească acelaşi mod de pronunțare. Bineînțeles că înregistrarea va conține aceleaşi cuvinte şi expresii.

Posibilitățile identificării persoanei după voce sunt reale - şi puse la punct pe plan teoretic - dar, *încă perfectibile* în ceea ce priveşte aplicarea lor la specificul procesului judiciar. De aceea, magistrații trebuie *să manifeste atenția cuvenită* în dispunerea şi interpretarea rezultatelor acestor expertize. Faptul că tehnicile de identificare a persoanelor după voce sunt, încă, perfectibile este atestat de eforturile specialiştilor preocupați de găsirea celor mai fiabile metode de examinare criminalistică a vocii, astfel încât ea să iasă cât mai mult din sfera subiectivismului.

Sistemele informatice de identificare vocală, permit astăzi ca înregistrările analogice să fie ameliorate prin numerizarea lor, filtrarea şi analiza spectrală prin computer[1].

[1] **I. Hurdubaie**, *Informatica în Criminalistică*, în R.C. nr. 1/2000, p. 8.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Aparatură de analiză a înregistrărilor sonore din cadrul serviciului Expertize Criminalistice al Institutului de Criminalistică

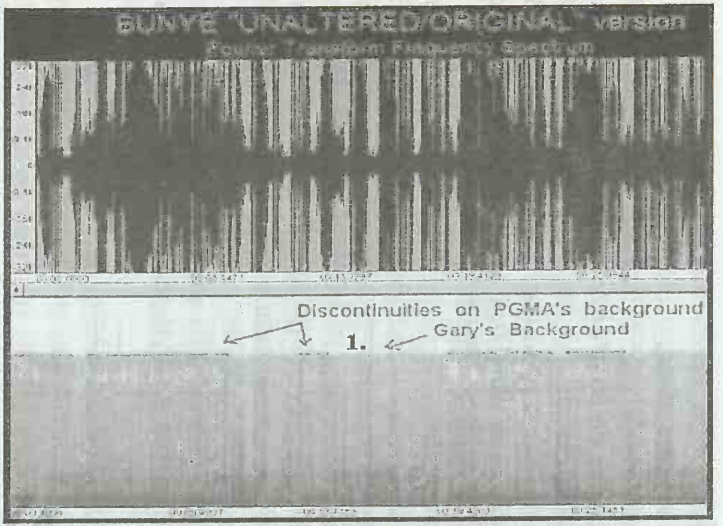

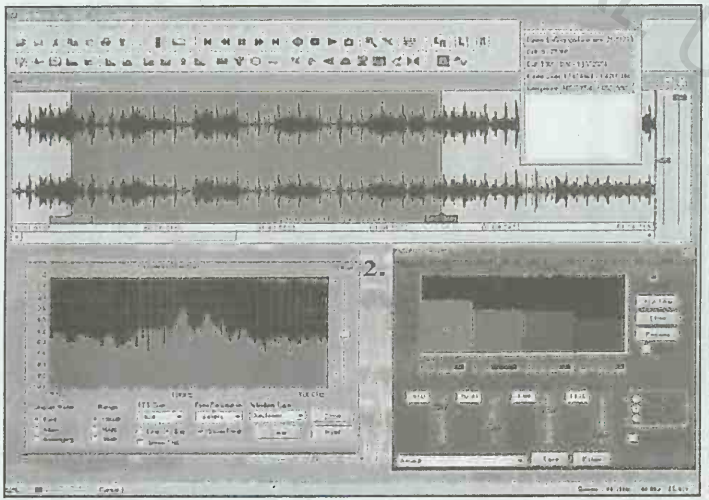

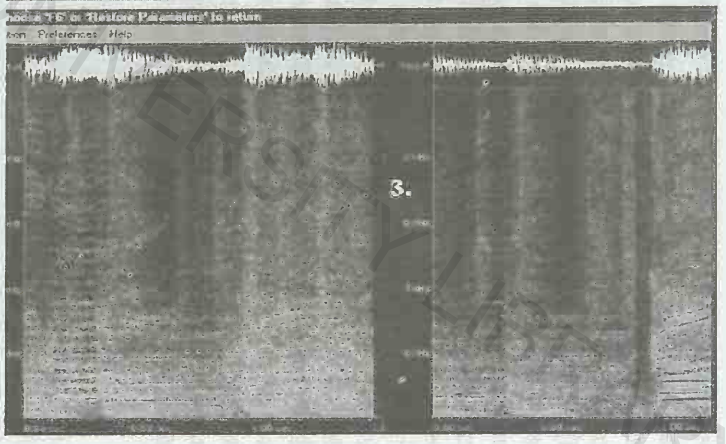

După 1."Audio Forensics for Beginners, Alecks P. Pabico", 2. "http://computerforavid.com/forensic_audio_noise_reduction.htm", 3. "Paul McCartney in Magical Mystery Tour Album, http://digilander.libero.it/p_truth/audio.html"

Secțiunea a III-a
Metode biometrice de identificare

În prezent, tehnicile de identificare s-au diversificat, apelându-se la metode ştiinţifice care să permită identificarea rapidă şi sigură a persoanelor. Dezvoltarea unor astfel de metode a fost impusă de necesitatea combaterii mai eficiente a actelor de terorism din ce în ce mai numeroase în ultimii ani. Astfel, dintre tehnicile moderne folosite sau experimentate în prezent menționăm[1]:

§1. Identificarea pe baza fotografiei semnalmentelor

Cunoscută ca o reprezentare grafică a unei fizionomii sau a unor trăsături specifice, realizată la un moment dat, în condiții de iluminare specifice, fotografia este deocamdată cea mai utilizată metodă biometrică.

Ținând cont de faptul că o serie de detalii ale feței se modifică, câteodată destul de rapid, unele echipamente folosesc pentru identificare o serie de date antropometrice, măsurabile pe o imagine bidimensională. Parametrii măsurați trebuie să fie cât mai constanți în timp. De exemplu, se recomandă măsurarea distanței dintre orbite, a grosimii nasului, a formei pomeților, a grosimii buzelor etc.

În vederea comparării cu o serie de fotografii realizate din mai multe unghiuri, unele sisteme de identificare fizionomică construiesc un model tridimensional al feței persoanei. Compararea automată a imaginii fizionomiei cu informațiile memorate face necesară folosirea tehnicilor digitale pentru stocarea şi folosirea imaginilor. Tehnologia informatică este folosită pentru realizarea unor prelucrări primare ale imaginii, necesare pentru potrivirea aproximativă între imaginea achiziționată în momentul verificării şi cea memorată. Toate aceste operațiuni durează *mai puțin de o secundă*.

O metodă de identificare mai sigură, dar mai dificil de aplicat, este folosirea unei *holograme*. Aceasta este o altfel de fotografie care prezintă marele avantaj că nu memorează doar intensitatea luminoasă ci şi faza semnalului. Memorarea fazei are ca efect obținerea unei imagini tridimensionale a obiectului, însă este mai greu de comparat.

§2. Tehnici antropometrice

Antropometria presupune măsurarea unor părți ale corpului uman în vederea reconstituirii dimensiunilor acestuia pornind de la cele câteva fragmente de schelet descoperite.[2]

După fotografia judiciară, aceasta este cea mai veche metodă biometrică folosită în cercetarea criminalistică. În domeniul identificării pe baza amprentei papilare, tehnica informatică este folosită cu succes de câțiva ani, deținând cea mai sigură aplicație, folosindu-se de la verificarea zonelor de început şi de bifurcare a zonelor papilare, denumită **AFIS** (Automatic Finger – Print Identification) şi menționată deja în Capitolul V al primei părți a tratatului.

---

[1] În acest sens, a se vedea, de exemplu: *„Biometric System Lab* – Universitatea din Bologna", site www.bios.asr.unibo.it; *„Sisteme de detectare biometrică"*, site www.biometrika.it; *„Aplicații biometrice în lupta împotriva terorismului"*, site www.aviomatik.de; *„Sisteme biometrice moderne"*, site www.hbs_jena.com; **A. Beale**, *Facial Thermogram System*, Ed. Unisys Corporation, 1997; **V. Melnic**, *Sisteme electronice de supraveghere*, Ed. Teora, Bucureşti, 1999.

[2] **Emilian Stancu şi Gabriela Matei**, *Evoluții în sistemele de identificarebiometrică nord-americane*, în A.U.B.D., seria Drept, nr. IV, Bucureşti, 2004.

O altă tehnică antropometrică apelează la dispozitive electronice care permit măsurarea parametrilor antropologici ai mâinilor, respectiv a geometriei mâinii. De asemenea, se poate evalua tridimensional geometria indexului.

§3. Recunoaşterea retinei

Acest procedeu de identificare constă în determinarea aspectului şi a mărimii vaselor de sânge care provin de la nervul optic şi sunt dispersate în retină. Investigaţia reprezintă o sursă de informaţii biometrice datorită celor trei proprietăţi importante ale retinei: anatomia, unicitatea şi topografia dispunerii vaselor sanguine.

Cercetările în materie au condus la realizarea primului prototip de dispozitiv pentru a determina modelul vaselor de sânge ale retinei. Lumina infraroşie a fost iniţial folosită pentru recunoaşterea retinei, deoarece modelul vaselor de sânge din retină poate absorbi lumina infraroşie la un nivel mai mare şi mai rapid decât restul ţesutului din ochi.

În momentul de faţă, ultimul dispozitiv de scanat retina este produs de EyeDentify Inc şi se numeşte ICAM 2001. Acesta poate stoca până la 3000 de şabloane cu o capacitate de până la 33.000 de proceduri de identificare. Tehnologia amintită se distinge prin precizie superioară, fiind cea mai înaltă dintre tehnologiile biometrice, de o rapiditate remarcabilă. Prezintă, de asemenea, importanţă şi uşurinţa cu care este folosită metoda.

Menţionăm însă şi faptul că tehnologia de recunoaştere a retinei este încă percepută de public ca o „ameninţare" asupra sănătăţii, deoarece investigaţia se face fără ochelari, ceea ce ar afecta ochiul. Toate aceste motive nu permit încă generalizarea acestei proceduri la nivelul dorit de autorităţi.

§4. Recunoaşterea irisului

Descoperită în 1987 de doi oftalmologi, Leonard Flom şi Aron Safir, această metodă bazată în special pe tehnici fotografice permite prelucrarea corectă a imaginii irisului, *chiar dacă persoana respectivă poartă ochelari sau lentile de contact.*

Procedura de verificare constă în achiziţionarea imaginii irisului, măsurarea şi digitalizarea parametrilor folosiţi pentru identificarea şi calculul corelaţiei între datele achiziţionate şi infrmaţiile stocate într-o bază de date.

Recunoaşterea irisului este extrem de eficientă, fiind considerată mai performantă decât recunoaşterea bazată pe amprente şi mult mai exactă decât amprenta ADN.

§5. Termograma facială

Termograma facială este o fotografie a temperaturii feţei unei persoane. O termogramă facială este obţinută prin explorarea feţei cu un detector sensibil la radiaţii infraroşii. Termograma capturează o imagine a emisiilor faciale în infraroşu, obţinută numai prin metode pasive, fără a fi emise nici un fel de radiaţii dăunătoare.

Pentru realizarea termogramei sunt folosite camere de termoviziune instalate la cca. 45 cm de persoana care trebuie recunoscută, fiind posibilă şi scanarea termică a persoanelor fără ca acestea să ştie că sunt verificate.

Alături de tehnicile prezentate mai sus, în domeniul identificării persoanelor sunt utilizate la scară largă şi *recunoaşterea vocală, identificarea semnăturii* şi *amprenta ADN* despre care s-au făcut referiri ample în prima parte a tratatului de faţă.

Secţiunea a IV-a
Identificarea persoanelor în sistemul de recunoaştere facială[1]
-IMAGETRAK-

Poliţia Română dispune în prezent, ca şi celelalte poliţii europene sau nord-americane de un sistem de recunoaştere şi compunere facială denumit Imagetrak. Acesta înlocuieşte cu succes clasoarele clasice cu fotografii de semnalmente, folosite de formaţiunile poliţiei pentru identificarea persoanelor, prin prelucrarea şi stocarea la nivel naţional a fotografiilor şi a altor date de identificare ale persoanelor cercetate de poliţie în stare de arest sau libertate, ca urmare a comiterii de infracţiuni prin diverse moduri de operare. Fotografia este digitalizată în limbaj pentru computer, procesată şi stocată într-o bancă de date la nivel naţional.

Sistemul Imagetrak este destinat activităţilor operative ale poliţiei, este operaţional la nivel naţional şi are în componenţă un server de date central, instalat la Institutul de Criminalistică din cadrul Inspectoratului General al Poliţiei Române, la care sunt conectate staţii de lucru în fiecare judeţ, la Direcţia Generală de Poliţie a Municipiului Bucureşti ş.a.

Sistemul IMAGETRAK oferă următoarele facilităţi de verificare după:

– date de stare civilă, alte date personale;

– date antropometrice, semne particulare, cicatrici şi tatuaje sau deficiente psiho-motorii;

– mod de operare raportat la faptă (după efectuarea modificărilor solicitate firmei furnizoare);

– după imagini – fotografii digitale (aparat foto digital, videocasetă) sau suport hârtie (prin scanare) cu ajutorul algoritmului de recunoaştere facială;

– după portretul robot computerizat realizat cu aplicaţia E-FIT.

Fotografiile sau portretul robot pot fi în diverse formate electronice. Posibilitatea editării imaginii: scalare, decuplare, strălucire, contrast etc. De asemenea sistemul Imagetrak foloseşte un algoritm (LFA) care este independent de culoare, asta înseamnă că, la căutare nu se ia în calcul culoarea fotografiei sau culoarea pielii. Astfel, potrivit sistemului, se disting 80 de puncte nodale pentru faţă care măsoară: distanţa între ochi, lăţimea nasului, adâncimea orbitelor, oasele feţei, linia maxilarului, bărbia.

Din punct de vedere *al rasei* nu este luată în calcul structura feţei aceasta fiind universală indiferent de rasă. Sistemul are o plajă largă raportată la surse de preluare a imaginilor, acestea putându-se face prin folosirea unui scanner, a unei camere foto sau video.[2]

În privinţa vârstei, faceprint-ul rămâne neschimbat, odată cu trecerea timpului. Machiajele, părul facial, ochelarii sau iluminarea etc. nu împietează asupra identificării persoanelor.

---

[1] **Gh. Popa**, *Criminalistica – Note de curs*, Ed. Era, Bucureşti, 2005, p. 31-36.

[2] **Gh. Popa**, *op. cit., p. 32.*

O imagine poate fi folosită pentru realizarea mai multor potriviri faciale dacă se respectă unele cerințe minime, cum ar fi poziția capului, încadrarea fetei, rezoluția minimă de preluare cu o cameră digitală să fie de minim 1024X768. Rezultatul unei verificări în baza de date este o listă de candidați, afișată în ordinea punctajului de potrivire facială obținut.

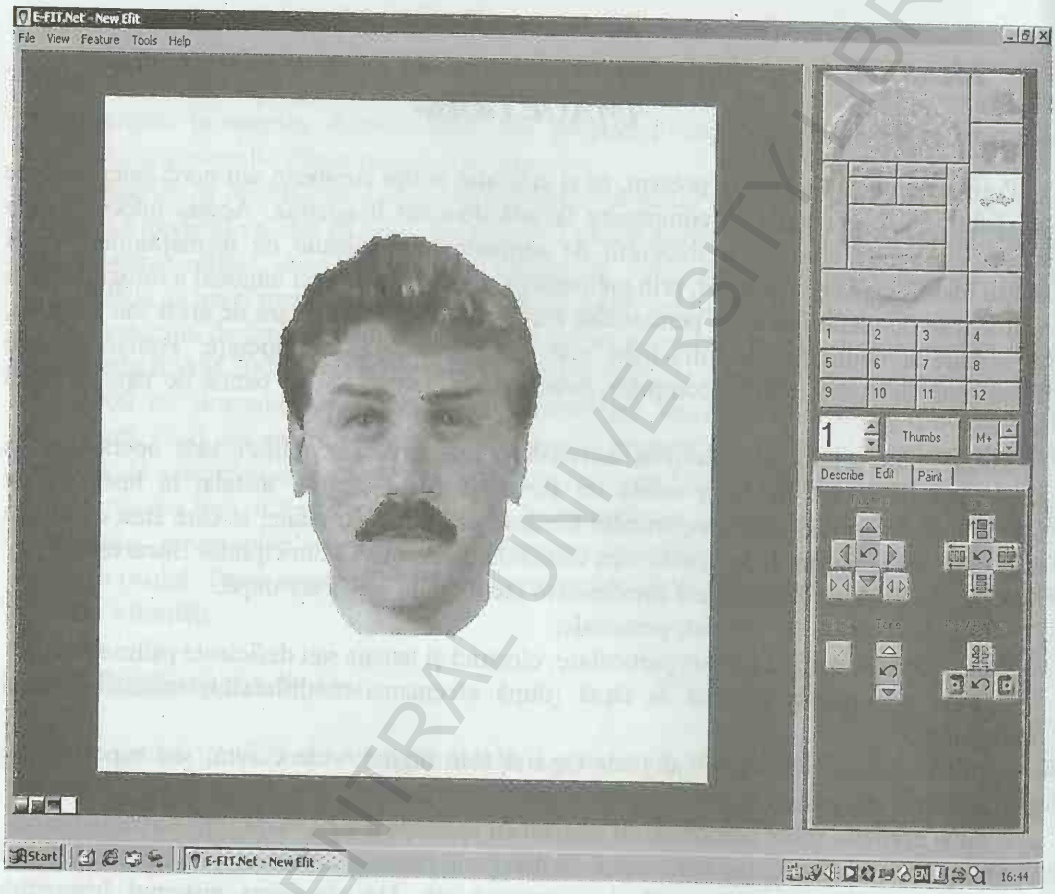

Ecranul programului E-FIT pentru crearea portretului robot, în sistemul Imagetrak

Portretul robot realizat, se înregistrează în baza de date ca persoană nouă (nume, prenume), cu datele antropometrice probabile furnizate de victimă sau martor, fără introducerea altor date. Apoi se efectuează compararea cu șirul de suspecți, după căutarea în baza de date a sistemului IMAGETRAK și se verifică asemănările după imaginile din lista de suspecți elaborată de soft-ul sistemului.

În ipoteza în care portretul robot nu se potrivește cu fotografiile din lista de suspecți, rezultatul comparării și portretul robot ce va fi tipărit sub formă de poster ale persoanei urmărite și se trimite formațiunii care instrumentează dosarul.

În urma examinării prin sistemul IMAGETRAK, pot fi efectuate mai multe tipuri de rapoarte de examinare. De exemplu:

– POSTER al persoanei urmărite și RAPORT-ÎNREGISTRARE CU FOTO NOU a unei persoane;

ROMANIAN CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

– RAPORT obținut în urma efectuării de înregistrări ale şirului de suspecți cu ajutorul algoritmului LFA (potrivirea facială).

În urma efectuării Potrivirii faciale se obține o listă cu 100 de suspecți, afişați în ordinea unui punctaj. Rezultatul se concretizează în crearea unor rapoarte cu imaginile persoanelor selectate pentru recunoaştere sau cu numele persoanelor din lista de suspecți, cărora li se mai adaugă ID-ul Imagetrak, ID-ul AFIŞ şi CNP-ul.

Examen comparativ realizat cu sistemul IMAGETRAK pentru identificarea unui cadavru cu identitate necunoscuta, pe baza tatuajului de pe braț.

Tatuaj "draaon"
pe brațul cadavrului

Tatuaj "dragon"
fotografiat anterior decesului

Secțiunea a V-a
Înregistrarea penală

§1. Considerații privind scopul şi importanța înregistrării penale

Printre problemele care au preocupat, de foarte multă vreme, organele judiciare, a fost şi aceea a identificării persoanelor condamnate sau împotriva cărora au fost luate măsuri cu caracter penal. O dată cu creşterea criminalității, problema a devenit acută, ceea ce a determinat organele de justiție şi de poliție, încă de mai bine de două secole, să găsească cele mai adecvate modalități de înregistrare a infractorilor şi a altor date privitoare la faptele penale, atât pentru combaterea, cât şi pentru prevenirea lor.

UAIASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Prima cartotecă centrală, având acest scop, a fost înființată la Londra, în anul 1791, de către judecătorul *John Fielding*[1]. Într-un timp relativ scurt, un alt binecunoscut personaj al luptei împotriva infracțiunilor, *Eugène François Vidocq*, de data aceasta în Franța napoleoniană - sub conducerea nu mai puțin celebrului ministru al poliției, *Fouché*, avea să realizeze importanța înregistrării datelor cu privire la faptele penale comise, la semnalmentele infractorilor, la numele și porecla acestora, inclusiv la modul de operare[2].

Utilitatea cartotecilor sau fișelor din acele timpuri avea limitele ei firești, determinate, printre altele, de stadiul modest al dezvoltării cunoștințelor despre om și natură. Așa se explică de ce, sub raport tehnic criminalistic, de o înregistrare penală, așezată pe baze științifice, se poate vorbi de-abia după anul 1880, când *Alphonse Bertillon* avea să-și pună în aplicație sistemul său de înregistrare și identificare antropometrică, sistem mai curând spectaculos decât eficient. Din cauza lipsei sale de fiabilitate, bertillonajul va fi înlocuit cu înregistrarea dactiloscopică.

România s-a aflat printre primele țări europene care a recurs la aplicarea unor metode științifice de identificare (de exemplu, fotografia semnalmentelor și dactiloscopia), grație unor oameni de știință, dintre care s-au distins, așa cum am mai menționat, frații Minovici[3].

Astăzi, înregistrarea penală românească are un serios fundament tehnicoștiințific, alături de sistemele de înregistrare proprii cazierului judiciar recurgându-se la modalități de înregistrare diverse, cum ar fi, de exemplu, înregistrarea dactiloscopică monodactilară, ori înregistrarea după modul de operare, în care prelucrarea datelor se face prin intermediul tehnicii moderne de calcul.

1.1. Scopul înregistrării penale. Privit în întregul său ansamblu, constă, în esență, în următoarele:

A. Identificarea persoanelor care au mai săvârșit infracțiuni, pe baza înregistrării penale nominale și dactiloscopice decadactilare;

B. Identificarea autorilor unor fapte penale pe baza înregistrării dactiloscopice monodactilare și după modul de operare;

C. Identificarea persoanelor dispărute și a cadavrelor cu identitate necunoscută, potrivit semnalmentelor exterioare ori altor date antropologice;

D. Identificarea unor obiecte-corp delict, ori stabilirea apartenenței lor de grup, pe baza datelor din cartoteci sau din diverse colecții.

Astfel conturat, scopul înregistrării penale, privit ca modalitate distinctă de luare în evidență a unor persoane anumite sau obiecte, în vederea identificării lor ulterioare, nu

---

[1] **W. Wehner**, *Echec au crime*, *op. cit.*, p. 69 și urm.; lui **J. Fielding**, ajutat de vărul său **Henry Fielding**, i s-a atribuit, totodată, emiterea primului mandat de arestare, în accepțiunea modernă, precum și prima fișă a semnalmentelor exterioare.

[2] **E.F. Vidocq** este fondatorul Siguranței, compartiment de sine stătător al poliției pariziene, care avea să cunoască o dezvoltare însemnată în perioada care a urmat.

[3] În acest sens, **M. Terbancea**, *Contribuția medicilor legiști la dezvoltarea școlii criminalistice în România*, în culegerea de referate intitulată Școala românească de criminalistică, Ed. Min. de Interne, București, 1975, p. 31-35. Autorul menționează, de exemplu, rolul lui Mina Minovici în înființarea primului serviciu de identificare antropometrică din țara noastră, în 1892. Tot Mina Minovici, împreună cu fratele său, Nicolae Minovici și cu dr.Andrei Ionescu și dr.Valentin Sava, au procedat la introducerea dactiloscopiei ca metodă de identificare a recidiviștilor, în anul 1914. De asemenea, au avut importante contribuții în identificarea persoanelor și a cadavrelor.

trebuie confundat cu sistemul propriu-zis de înregistrare penală, acesta având un caracter mult mai complex din punct de vedere tehnic.

1.2. Importanța înregistrării penale. Importanța înregistrării trebuie privită în dublu sens: primul vizând *combaterea infracțiunilor*, prin identificarea autorilor lor, inclusiv a celor cu antecedente penale, precum și a unor mijloace materiale de probă.

Al doilea sens privește *scopul preventiv* al activității judiciare, înregistrarea celor condamnați penal, ori împotriva cărora au fost aplicate măsuri cu caracter penal, servind la o supraveghere a modului lor de reeducare și de reinserție socială, în așa fel încât aceștia să nu mai comită alte infracțiuni.

§2. Înregistrarea în cazierul judiciar

2.1. Înregistrarea nominală sau alfabetică. Luarea în evidența cazierului judiciar se face în două modalități distincte, prima constând într-o evidență nominală sau alfabetică, iar a doua într-una dactiloscopică.

Evidența nominală se realizează prin înregistrarea datelor cu caracter personal, precum și a datelor privind situația juridică a persoanelor luate în evidența cazierului judiciar. Potrivit prevederilor Legii nr. 290/2004[1], evidența nominală se organizează, în linii mari, pe baza fișelor de cazier judiciar.

Fișele cuprind datele de identificare a persoanei luate în evidență (de exemplu nume, prenume, porecle, domiciliul, data și locul nașterii, părinții etc.) și date în legătură cu fapta comisă, pedepsele aplicate, măsurile penale luate, date privitoare la executarea pedepsei (începere, întrerupere, încetare), la amnistie, grațiere, prescripție, reabilitare, la eventualele modificări în cazier, alte date privind punerea în mișcare a acțiunii penale, a luării măsurii arestării preventive ș.a (art. 9 din Legea nr. 290/2004). Fișa mai conține, de asemenea, *formula dactiloscopică decadactilară* și orice alte mențiuni prin care poate fi cunoscută situația de fapt și de drept a persoanei luate în evidență.

Înregistrarea datelor în fișele de evidență se efectuează pe baza extraselor de pe hotărârile judecătorești rămase definitive, a comunicărilor de renunțare sau amânare a aplicării pedepsei, începere, întrerupere ori încetare a executării pedepsei închisorii, a comunicărilor privind luarea măsurilor preventive, de executare a măsurilor de siguranță și a celor educative, trimise de unitatea unde acestea se execută sau de unitatea locală de poliție etc., în conformitate cu prevederile art. 12 din Legea nr. 290/2004.

Este de la sine înțeles că fișele sunt așezate în ordinea alfabetică a numelor și potrivit modului lor de pronunțare fonetică. În legătură cu mențiunile din fișa de evidență nominală, subliniem că ea trebuie să fie deplin concordantă cu fișa dactiloscopică decadactilară din cazier, între cele două fiind o strânsă legătură, realizată tehnic prin intermediul formulelor dactiloscopice, după cum se va vedea mai jos.

2.2. Înregistrarea dactiloscopică

2.2.1. Înregistrarea dactiloscopică se numără, în prezent, printre cele mai importante forme ale înregistrării penale, nu numai în țara noastră, ci și în întreaga lume. Totodată, ea constituie o componentă de bază a *cazierului judiciar*, astfel cum este reglementată de art. 8 din Legea nr. 290/2004.

[1] M. Of. nr. 777 din 13 noiembrie 2009.

Utilitatea acestui gen de înregistrare, respectiv a existenței *cartotecilor dactiloscopice* - îndeosebi a celor decadactilare - constă, în esență, în identificarea persoanelor care au mai săvârșit infracțiuni, inclusiv a persoanelor care nu prezintă acte de identitate, ori se folosesc de acte false ori furate[1]. De asemenea, cartoteca dactiloscopică poate servi la identificarea unor cadavre necunoscute, în ipoteza în care cel decedat este înregistrat în cazierul judiciar.

Identificarea se bazează pe cunoscutele proprietăți ale desenului papilar: unicitatea, fixitatea și inalterabilitatea - *realizată printr-un examen dactiloscopic comparativ* - între impresiunile digitale ale persoanei verificate și impresiunile digitale existente în cazierul judiciar ori cartotecă.

Pentru efectuarea unei verificări operative, eficiente, este normal ca organizarea cartotecilor dactiloscopice să se facă în funcție de câteva criterii, care să permită găsirea fără dificultate a unei *fișe dactiloscopice* (de aici și denumirea de fișier dactiloscopic folosită în alte țări) aparținând unei persoane. Cu alte cuvinte, este necesar ca fișele dactiloscopice să fie puse într-o ordine strictă, fără de care ar fi de neconceput utilizarea unui asemenea sistem de înregistrare.

Elementele principale luate în calcul la întocmirea unei formule, pe baza căreia fișele dactiloscopice se clasifică într-o anumită ordine, au la bază *tipul desenului papilar*, respectiv existența deltei, poziția ocupată de aceasta în desenul papilar, precum și numărul deltelor. La acestea se pot adăuga și unele caracteristici ale detaliilor, îndeosebi din centrul desenului papilar, în ipoteza alcătuirii de formule dactiloscopice monodactilare.

Referitor la *formulele dactiloscopice*, indiferent că privesc toate cele 10 degete sau numai unul singur, precizăm, de la bun început, că ele servesc numai la ordonarea fișelor în colecție și la determinarea grupului în care se înscrie o anumită amprentă ori grup de amprente.

Identificarea propriu-zisă se efectuează luându-se în calcul detaliile caracteristice ale crestelor papilare, așa cum s-a precizat la metodologia efectuării expertizei dactiloscopice. Din această cauză nu vom mai reveni asupra aspectelor privitoare la amprentarea persoanelor și a cadavrelor, la celelalte probleme ale examinării comparative, rezumându-ne la prezentarea modului de alcătuire a unei formule dactiloscopice și, de aici, la organizarea cartotecii dactiloscopice.

2.2.2. Înregistrarea dactiloscopică decadactilară. Înregistrarea dactiloscopică decadactilară, ca formă de luare în evidența cazierului judiciar, reprezintă principalul mijloc de înregistrare dactiloscopică, fiind cel mai uzitat de organele de specialitate, datorită fiabilității sale de necontestat. Sistemul românesc de clasificare decadactilară - conceput în anul 1923 de dr.Andrei Ionescu[2] - are la bază o metodă combinată de clasificare (Vucetich-Oloriz) a desenelor digitale de la toate cele 10 degete ale mâinilor[3].

---

[1] În conformitate cu prevederile art. 19 alin. (1) din Legea nr. 290/2004, organele judiciare pot dispune efectuarea identificării dactiloscopice a unei persoane fizice, în cazurile în care aceasta nu prezintă un act de identitate sau există suspiciuni asupra autenticității actului prezentat, uzează de nume sau de acte de identitate false ori există indicii temeinice că a săvârșit o faptă prevăzută de legea penală.

[2] În acest sens, **I.R. Constantin, M. Rădulescu**, *Dactiloscopia*, Ed. Ministerului de Interne, București, 1975, p. 72, autorii menționând comunicarea prof. **M. Terbancea** și **C-tin Țurai**, *Aportul medicinei legale în organizarea serviciului de identificare judiciară în România* făcută la Simpozionul Școala românească de criminalistică, București, 1974.

[3] Privitor la sistemul menționat, a se vedea **C-tin Țurai**, *Elemente de criminalistică și tehnică criminală*, București, 1946, p. 71 și urm.

Potrivit acestui sistem de clasificare, în alcătuirea *formulei dactiloscopice decadactilare*, în varianta sa primară, sunt avute în vedere tipurile şi subtipurile de desene papilare, raportat la numărul şi poziţia deltelor. De exemplu[1]:

Tipul	Subtipul	Simbolul literal şi cifric	
Arc (adeltic)	Arc simplu	A	1
	Arc piniform I	Ap	1
Laţ monodeltic	Dextrodeltic	D	2
	Sinistrodeltic	S	3
Cerc (bideltic) Combinat	Indiferent de subtip	B	4
	Trideltic	T	5
	Quatrodeltic	Q	6
Amorf	Simian	O	0
	Danteliform	/A	0; 0/1
	Nedefinit	X	X

2.2.2.1. *Formula dactiloscopică decadactilară primară* se prezintă sub forma unei fracţii, la numărător fiind notate tipurile de dactilograme ale degetelor mâinii drepte, iar la numitor cele ale mâinii stângi. Primele care se notează sunt *degetele arătătoare*, al căror tip de desen papilar este indicat într-un *simbol literar*. De pildă, în rubrica rezervată formulei dactiloscopice decadactilare de pe o fişă dactiloscopică decadactilară, ori după o fişă de evidenţă nominală, formula se poate prezenta astfel:

Formula dactiloscopică

S	4 3 1 2	b b 7 a c		*Mâna dreaptă*
D	2 3 4 1	c a m^2 6 f		*Mâna stângă*
	I	II		III

Din interpretarea simbolurilor înscrise în primele două compartimente rezultă că degetele mâinii drepte se prezintă în felul următor: arătătorul este sinistrodeltic, degetul mare este bideltic, mijlociul este sinistrodeltic, inelarul, adeltic, iar degetui mic, dextrodeltic. La mâna stângă arătătorul este dextrodeltic, degetul mare, dextrodeltic, mijlociul, sinistrodeltic, inelarul, bideltic, iar degetul mic, adeltic.

Varietatea acestor formule este foarte mare, practic fiind cuprinsă intre limitele formulei ce indică faptul că toate degetele sunt adeltice $\frac{A/1111}{A/1111}$ şi bideltice $\frac{B/4444}{B/4444}$. Desigur, teoretic, limita este $\frac{Q/6666}{Q/6666}$, dar desenele cu 4 delte sunt foarte rar întâlnite, mai ales la toate cele 10 degete, ca să nu mai vorbim de $\frac{X/XXXX}{X/XXXX}$.

2.2.2.2. *Formula dactiloscopică* secundară (notată în spaţiul al III-lea) este folosită în ipoteza existenţei unui număr prea mare de fişe (de exemplu peste 50) cu aceeaşi formulă primară.

De data aceasta sunt avute în vedere la alcătuirea formulei, criterii cum sunt, de exemplu: la dactilogramele de tip adeltic configuraţia desenului papilar, la cele de tip *lanţ* (monodeltice), numărul de creste papilare situate pe linia delto-centrală (denumită şi *linia lui Galton*) care uneşte delta cu centrul desenului papilar, iar la cele de tip cerc (bideltic) se ia în calcul poziţia deltei din dreapta faţă de cea din stânga[2].

[1] Vezi **I.R. Constantin, M. Rădulescu**, *op. cit.*, p. 73.

[2] La dactilogramele de tip arc, în funcţie de configuraţia desenului, se folosesc simboluri cifrice de la 5 la 13. La dactilogramele de tip lanţ, în funcţie de numărul de creste papilare situat pe linia lui Galton vor fi folosite

2.2.2.3. Organizarea înregistrării dactiloscopice decadactilare este astfel concepută încât permite înregistrarea exactă a fiecărei fişe dactiloscopice, indiferent de formula dactilogramelor, precum şi găsirea lor rapidă. În acest context, se are în vedere şi crearea de grupe sau subgrupe de fişe distribuite pe cât posibil în mod egal, astfel încât să se evite erorile de cartare a fişelor. Ca urmare, faţă de aceste necesităţi, gruparea fişelor, respectiv *cartarea* acestora, se face pe grupuri şi subgrupuri primare, la care se adaugă *grupurile secundare* şi cele *suplimentare*.

De exemplu, grupurile primare includ fişele în care sunt notate cu cifre, potrivit formulei primare, degetele fiecărei mâini, cu excepţia arătătorului. Astfel, prima grupă primară va fi alcătuită din fişe cu formula $\frac{1111}{1111}$ iar următoarele grupe $\frac{1111}{1112}$, $\frac{1111}{1113}$, $\frac{1111}{1114}$ etc., până la ultima grupă de dactilograme nedefinite $\frac{X\,/\,XXXX}{X\,/\,XXXX}$.

Subgrupurile primare se constituie prin subclasificarea degetelor arătătoare (de pildă $\frac{A}{A}$, $\frac{A}{Ap}$, $\frac{A}{D}$, $\frac{A}{S}$, $\frac{A}{B}$ etc.). Grupurile secundare se alcătuiesc în funcţie de notarea făcută pe baza formulei secundare (vezi spaţiul III), iar grupurile suplimentare se instituie din cele secundare, aspect asupra căruia nu insistăm, fiind o problemă de strictă specialitate[1].

Trebuie reţinut faptul că, în cazier, fişele dactiloscopice decadactilare sunt aşezate într-o ordine bine stabilită, însă alta decât aceea specifică înregistrării nominale, alfabetice. Aceasta permite stabilirea identităţii, pe baza formulei dactiloscopice, a unei persoane care se foloseşte de acte furate sau falsificate, ori identificarea unui cadavru nerecunoscut, desigur cu condiţia ca el să fi fost luat anterior în evidenţa cazierului judiciar. Totodată, este posibilă identificarea autorilor unor infracţiuni prin compararea urmelor digitale descoperite la faţa locului cu impresiunile digitale din cartotecă, chiar şi în condiţiile în care, la locul faptei, nu au fost descoperite toate urmele celor 10 degete.

§3. Alte modalităţi de înregistrare penală

În înregistrarea penală, alături de evidenţele cazierului judiciar (nominală şi dactiloscopică decadactilară) mai sunt folosite şi alte modalităţi de înregistrare, scopul şi importanţa lor fiind aceleaşi: identificarea persoanelor sau obiectelor corp delict, în vederea soluţionării operative a cauzelor penale (îndeosebi a celor cu autori necunoscuţi) şi a prevenirii infracţiunilor.

Pentru a înţelege utilitatea lor particulară, ne vom opri asupra unora dintre cele mai importante înregistrări, cunoscute în practica de specialitate sub denumirea de cartoteci:

3.1. Înregistrarea dactiloscopică monodactilară. Cartoteca dactiloscopică monodactilară se constituie ca un valoros mijloc de identificare a celor care au săvârşit o faptă penală. Fişele dactiloscopice monodactilare conţin impresiunea unui singur deget, cartarea acestora făcându-se într-o ordine apropiată de cartarea decadactilară, luându-se în calcul

---

simbolurile literale, a: pentru 1-4 creste, b: pentru 5-9 creste, c: pentru 10-14 creste de direcţie, care porneşte de la baza deltei din stânga, spre delta din dreapta şi, în funcţie de poziţia acestei delte faţă de creasta de direcţie se folosesc simbolurile literale de genul m, m^1, m^2, i, i^1, i^2 etc.

[1] Alcătuirea grupelor secundare şi suplimentare este o operaţie destul de laborioasă, care necesită o mare atenţie, în ciuda aparentei ei simplităţi. De pildă, divizarea subgrupelor primare în grupuri secundare se face în funcţie de formula secundară, la dactilogramele adeltice respectându-se ordinea cifrelor (de la 5 la 12 sau x), la monodeltice, ordinea alfabetică a, b, c, d, e, f, g, h, x), iar la bideltice ordinea i, i^1, i^2, ..., m.

aceleaşi tipuri şi varietăţi ale desenului papilar, la care s-au adăugat şi alte criterii de clasificare[1].

În acest mod, devine posibilă identificarea, de exemplu, a autorului unei infracţiuni, care a lăsat mai multe urme digitale la locul faptei, dintre care două sau trei sunt realmente exploatabile în procesul de identificare. De altfel, este bine cunoscut că, la faţa locului, rareori pot fi descoperite amprentele celor 10 degete apte de a servi unui examen dactiloscopic decadactilar comparativ.

O variantă a înregistrării monodactilare o constituie *cartoteca urmelor digitale*, descoperită, la locul unor fapte, rămase, încă, cu autori neidentificaţi. Fotogramele acestor urme sunt cartate într-o ordine apropiată de sistemul monodactilar. Prin alcătuirea acestei cartoteci există posibilitatea unei verificări comparative a urmelor descoperite la locul faptei cu impresiunile digitale aflate în cartotecile dactiloscopice deca- sau monodactilare.

Sistemul menţionat îşi atestă pe deplin utilitatea în condiţiile folosirii tehnicii de calcul, ordinatorul oferind posibilitatea unui examen comparativ rapid între urmă şi impresiunile digitale aflate în memoria calculatorului.

3.2. Înregistrarea persoanelor dispărute şi a cadavrelor cu identitate necunoscută. Înregistrarea cadavrelor şi persoanelor necunoscute sau dispărute face parte din sistemele de evidenţă a căror utilitate practică nu se poate pune la îndoială[2].

Fişele destinate acestei înregistrări - denumite „fişe de identificare a persoanelor dispărute şi cadavrelor (persoanelor) cu identitate necunoscută" - au rubrici diferite pentru persoane şi cadavre, precum şi rubrici comune pentru ambele categorii, referitoare la semnalmente, la obiectele de îmbrăcăminte purtate, la alte obiecte purtate în momentul dispariţiei persoanei ori al găsirii cadavrului. Sunt, de asemenea, rezervate locuri pentru fotografiile de identificare, pentru amprentele digitale, inclusiv pentru înregistrarea formulei stomatologice (odontogramă judiciară) etc.

Pentru asigurarea înregistrării unor date corecte, completarea fişei se face numai pe baza datelor obţinute direct de organul judiciar, ori de specialistul criminalist însărcinat cu executarea acestei operaţii.

Potrivit fişelor menţionate, este posibilă efectuarea de identificări ale unor cadavre necunoscute, prin comparare cu datele privitoare la persoanele dispărute. Totodată, este posibilă verificarea fişelor dactiloscopice deca- şi monodactilare, ca şi a cartotecii odontologice.

3.3. Înregistrarea după modul de operare. Înregistrarea după modul de operare al infractorilor, denumită şi *modus operandi sistem*, reprezintă o modalitate de luare în evidenţă care stă la baza unei identificări sui-generis a persoanelor care s-au „specializat" în săvârşirea unui anumit gen de infracţiuni şi într-un anumit mod.

Aşa cum a fost concepută, cartoteca modului de operate este destinată să asigure două categorii de înregistrări[3].

---

[1] În acest sens, **I.R. Constantin, M. Rădulescu**, *supra cit.*, p. 107 şi urm. În cartarea dactilogramelor se iau în calcul tipul, subtipul şi varietatea desenului papilar, precum şi detaliile caracteristice din nucleul desenului ori din jurul acestuia (întreruperi, contopire, inel, cârlig, numărul de creste existente pe linia delto-centrală)

[2] Vezi **C. Suciu**, *op. cit.*, p. 385.

[3] **C. Ţurai**, *Elemente de criminalistică şi tehnică criminală*, *supra cit.*, p. 302-310; **C. Panghe** şi **N. Beldie**, *Evoluţia metodelor de lucru cu cartotecile, modus operandi în România*, în culegerea de referate Şcoala românească de criminalistică, *supra cit.*, p. 51-56; **I. Poenaru** *Modul de operare al infractorilor, mijloc de identificare criminalistică*, în culegerea de referate *Prezent şi perspectivă în ştiinţa criminalistică*, *supra cit.*, p. 229-231.

3.3.1. Înregistrarea infractorilor, autori ai unor fapte penale, de genul omorului, tâlhăriei, violului, înşelăciunii. Fişele sunt clasate atât după genul infracţiunilor comise, cât şi după modul propriu-zis de operare, tipic pentru multe categorii de recidivişti, care încearcă să-şi „perfecţioneze sistemul", ajungând să capete chiar anumite deprinderi cu valoare de identificare. De pildă, în cazul furtului, sunt infractori care s-au specializat în furtul anumitor obiecte, din anumite locuri, în care pătrund şi operează potrivit modului lor propriu de a acţiona, folosind instrumente de spargere specifice etc. Fişele mai conţin şi alte date de identificare, îndeosebi semnalmentele exterioare ale infractorului.

3.3.2. Înregistrarea datelor privitoare la fapte penale cu autori neidentificaţi. Fişa cuprinde datele obţinute de către organul judiciar din cercetarea locului faptei, precum şi din alte activităţi procedurale (ascultarea martorilor, a victimei, dispunerea de expertize criminalistice). Ca şi în situaţia precedentă, această fişă va conţine date în legătură cu modul de operare, precum şi referitoare la eventualele semnalmente ale presupuşilor făptuitori.

Dacă, în momentul înfiinţării cartotecii *modus operandi*, prin natura împrejurărilor, activitatea de identificare era destul de greoaie, în prezent, datorită folosirii calculatorului, ea a devenit mult mai eficientă.

3.3.3. Prelucrarea automată a datelor din cartoteca în discuţie lărgeşte considerabil posibilitatea identificării prin analiză a unui număr mai mare de informaţii şi prin trierea lor rapidă. Important este, de asemenea, că s-a creat posibilitatea identificării, fie după modul de operare propriu-zis, fie după semnalmentele exterioare, dar aceasta în coroborare cu datele privind fapta[1]. La acestea se adaugă sistemele de calcul de tipul „Morfo-AFR", destinat identificărilor dactiloscopice, în curs de a fi introduse şi în ţara noastră.

3.4. Înregistrarea în baza de date genetice. Apariţia posibilităţii de identificare criminalistică pe baza analizelor A.D.N. a făcut necesară crearea unor baze de date în care să fie stocate informaţii certe, obţinute în urma analizelor unor probe provenind de la indivizii care au fost supuşi dintr-un motiv sau altul acestui tip de cercetare.

În SUA, înregistrarea datelor genetice s-a realizat atât de către FBI şi guvern, cât şi de către serviciile secrete ale armatei şi companiile de asigurare. Încă de la începutul cercetărilor s-au realizat două tipuri de bănci de date generice:

a. Băncile de informaţii care stochează informaţii cu caracter medical, utilizate pentru prevenirea fraudelor de asigurare, sau în scop strict medical;

b. Băncile de identificare ce conţin date genetice destinate identificării indivizilor care au comis, sau sunt suspecţi de a fi comis o infracţiune. Băncile de identificare s-au dovedit a fi utile nu numai în cazurile identificării infractorilor, ci şi în cazul persoanelor declarate dispărute în urma unor catastrofe sau în timp de război. În ciuda rezultatelor sociale pozitive, înregistrările în baze de date genetice au fost considerate - atât de opinia publică, cât şi de organizaţiile neguvernamentale din SUA - drept o violare a drepturilor omului, din cauza utilizării de către deţinătorii unor bănci de identificare şi de informaţie, a datelor genetice în alte scopuri decât cele pentru care acestea au fost înfiinţate.

În Europa, ca urmare a criticilor aduse acestui tip de înregistrare folosit de către SUA, statele membre ale Consiliului Europei au adoptat, prin Recomandarea nr.R(92)l, din anul

[1] În acest sens, **C. Panghe, N. Beldie**, *op. cit.*, p. 55-56.

1993, un sistem diferenţiat de înregistrare a materialului genetic. Recomandarea precizează în art.3, faptul că informaţiile ce provin din probele colectate pentru analize A.D.N. vor fi folosite numai în scopul investigării şi condamnării unor infracţiuni. Totodată, s-a alcătuit o listă de criterii de acreditare a laboratoarelor, în aşa fel încât să se asigure integritatea ştiinţifică a analizelor precum şi securitatea şi confidenţialitatea datelor genetice.

Venind în întâmpinarea respectării principiilor enunţate de către Carta Drepturilor Omului, Consiliul Europei a stabilit criteriile de stocare a datelor genetice permiţând înregistrarea numai a datelor care aparţin persoanelor cu cazier şi suspecţilor, până la excluderea lor din cercul celor bănuiţi a fi comis o infracţiune.

Deşi la început de drum în ceea ce priveşte identificarea persoanelor pe baza materialului genetic, România depune eforturi ca acest program să se realizeze prin respectarea drepturilor omului, încercând să evite experienţele negative ale altor state. Un exemplu al acestor preocupări îl constituie ratificarea de către Parlamentul României, la 22 februarie 2001, a Convenţiei Europene de la Oviedo, din anul 1997, cu privire la protecţia drepturilor omului şi a demnităţii fiinţei umane faţă de aplicaţiile biologiei şi medicinei, precum şi a Convenţiei privind drepturile omului şi biomedicina[1].

3.5. Alte categorii de înregistrări penale. Pentru a pune în evidenţă utilitatea înregistrării penale în identificarea persoanelor şi obiectelor, considerăm necesar şi oportun să amintim, foarte pe scurt, că evidenţele menţionate anterior nu reprezintă decât o parte - desigur cea mai importantă - a cartotecilor criminalistice.

Din sistemul cartotecilor mai fac parte şi alte genuri de cartoteci; de exemplu, cartoteci ale obiectelor *furate*, *ale falsului de monedă* ori de alte valori, ale maşinilor de scris, falsurilor unor opere de artă, de produse cosmetice şi alimentare, toate având ca scop identificarea obiectelor corp delict ori, cel puţin, stabilirea apartenenţei de gen sau de grup a obiectului.

În prezent, pe baza colaborării poliţiilor naţionale, în cadrul INTERPOL-ului, sau în urma unor înţelegeri bilaterale, zonale ş.a., pe lângă laboratoarele criminalistice, mai funcţionează colecţii de obiecte, cum sunt cele ale pneurilor de automobile, ale tălpilor de încălţăminte, ale armelor de foc, ale cernelurilor şi ale vopselelor, inclusiv ale vopselelor auto, produselor de hârtie etc. Aceste colecţii fac posibilă o stabilire rapidă a grupului din care fac parte anumite categorii de urme, cum sunt, de pildă, urmele care se prezintă sub formă de resturi de obiecte, de diverse materii.

*
* *

Sperăm ca nu peste mult timp să asistăm la organizarea de bănci de *date genetice* sau de *urme olfactive*, foarte valoroase pentru identificări, inclusiv în România.

[1] Legea nr. 17/2001, M. Of. nr. 103 din 28 februarie 2001.

CRITERII DE REALIZARE A PORTRETULUI VORBIT

Diferite forme ale conturului capului vazut din faţă

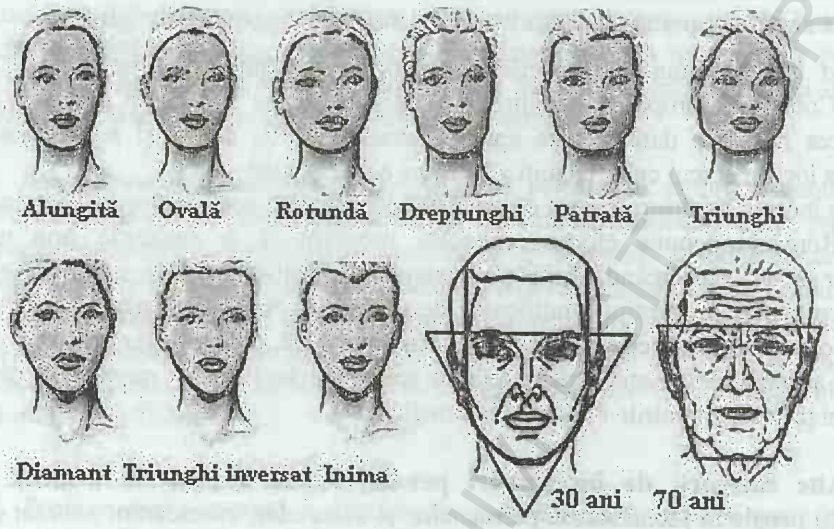

Variaţii ale celor trei zone ale formei feţei

Elementele figurii:
1. inserţia părului
2. fruntea
3. arcadele sprâncenoase
4. rădăcina părului
5. conturul nasului
6. vârful nasului
7. şanţul naso-labial
8. buza superioară
9. buza inferioară
10. bărbia
11. baza bărbiei
12. sprânceana
13. aripile nasului
14. capătul extrem al sprâncenei
15. nara

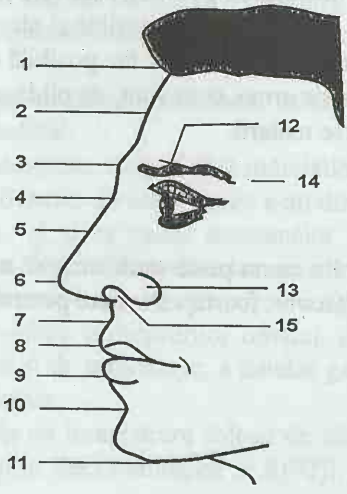

a. Variante ale muchiei nasului

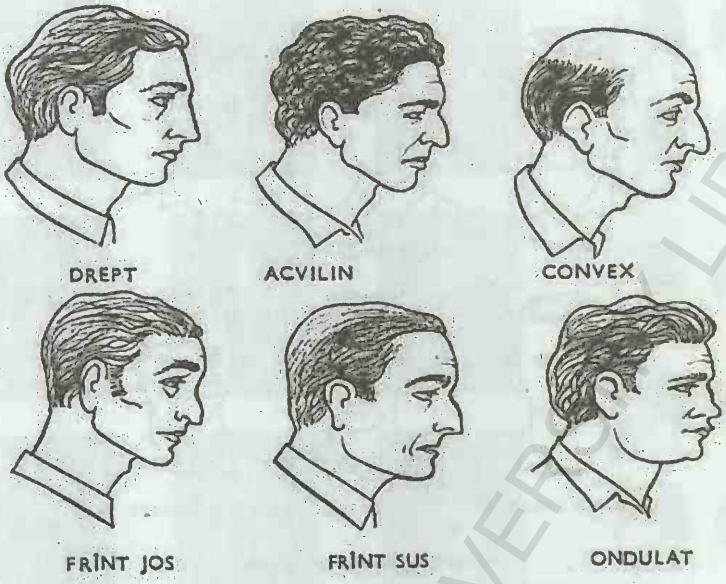

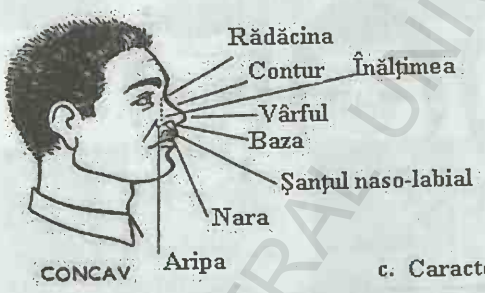

b. Elementele componente ale nasului

c. Caracteristicile nasului

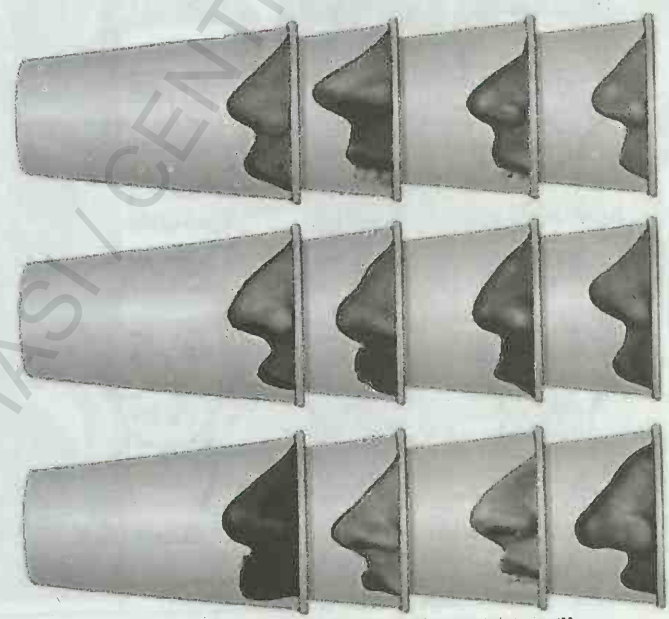

Dupa "http://emedicine.medscape.com"

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Variante ale formei şi mărimi gurii

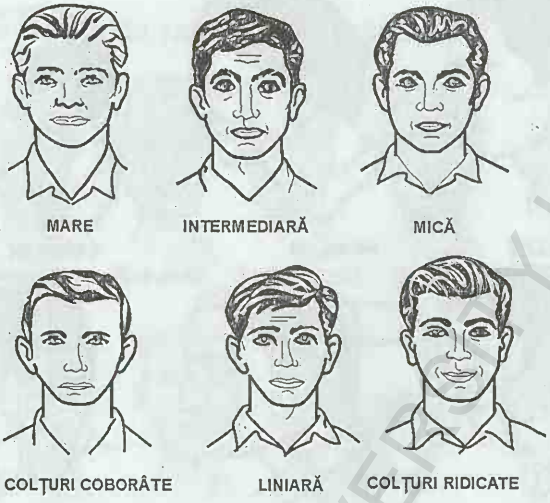

Rasa, inserţia părului şi forma ochilor

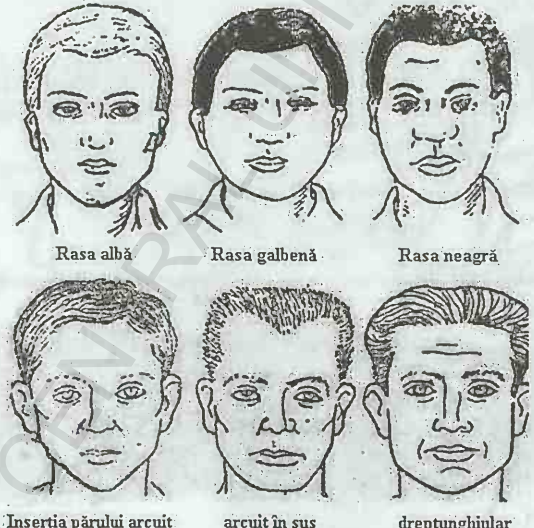

După "Identificarea persoanei după particularităţile corporale" din "Articol sociologic asupra comunicării 2003"

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Alopecia în diferite stadii

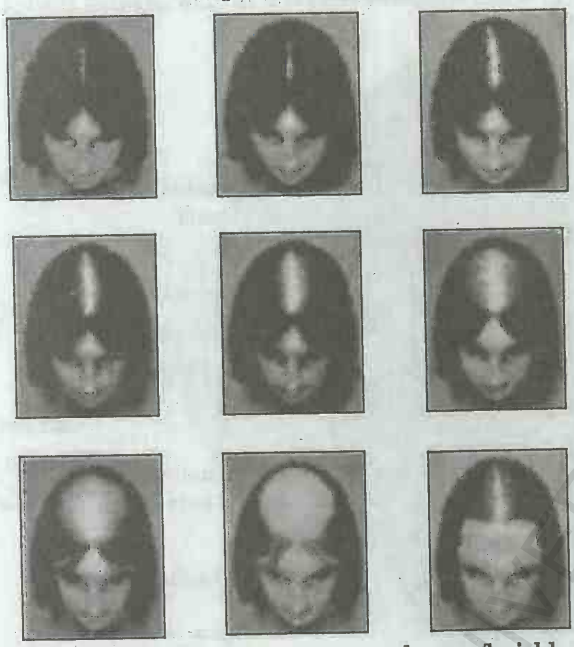

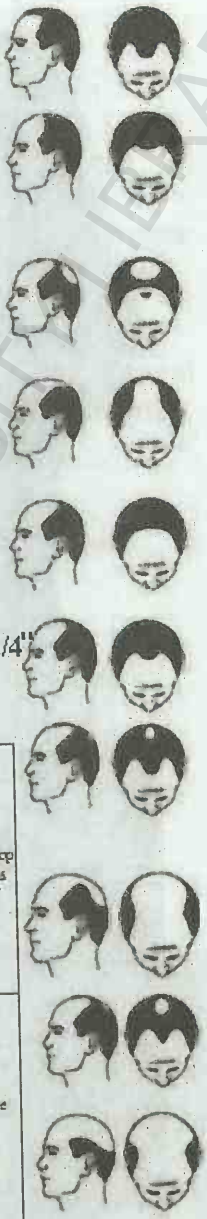

După "http://thedocrecommends.com/hairblog/page/4"

Urechea externă

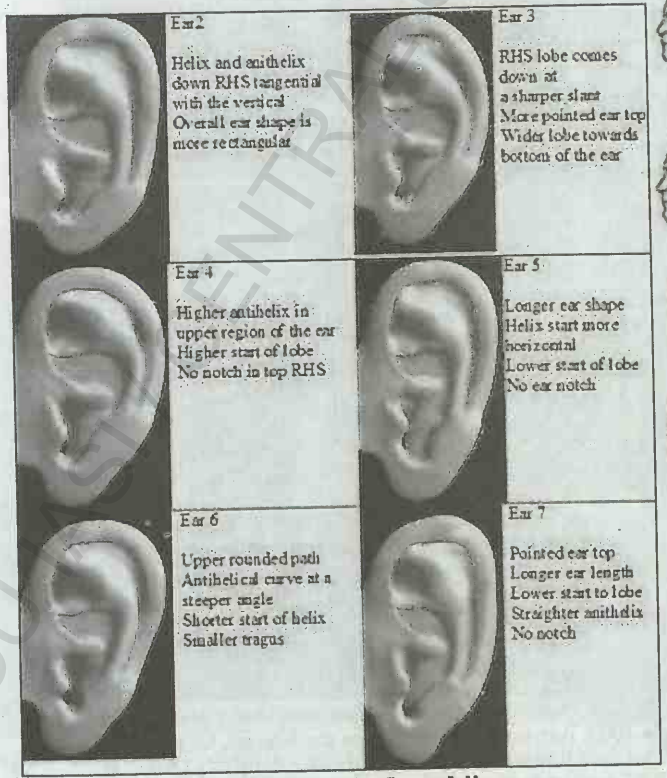

După "www.shef.ac.uk"

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Ridurile și mușchii feței

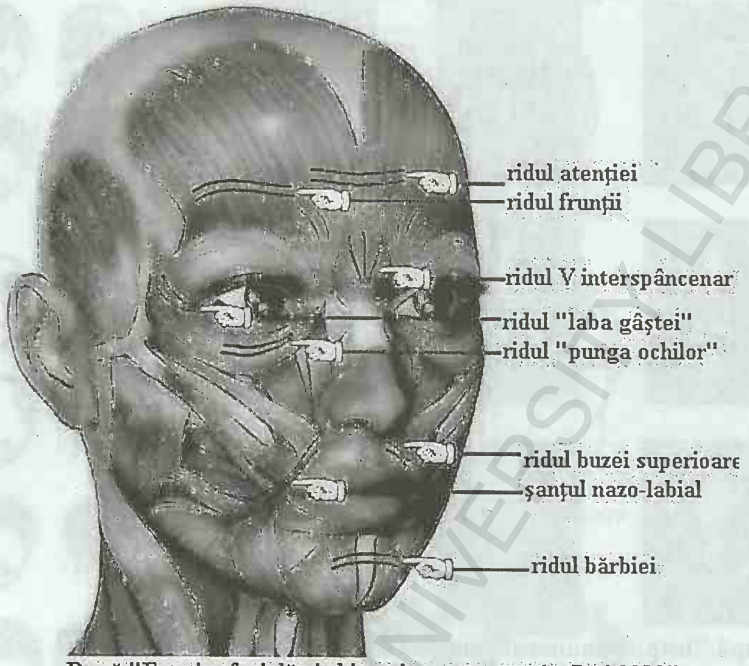

După "Estetica facială și chirurgie recuperatorie, Iași 2010"

Dinții și Odontologia

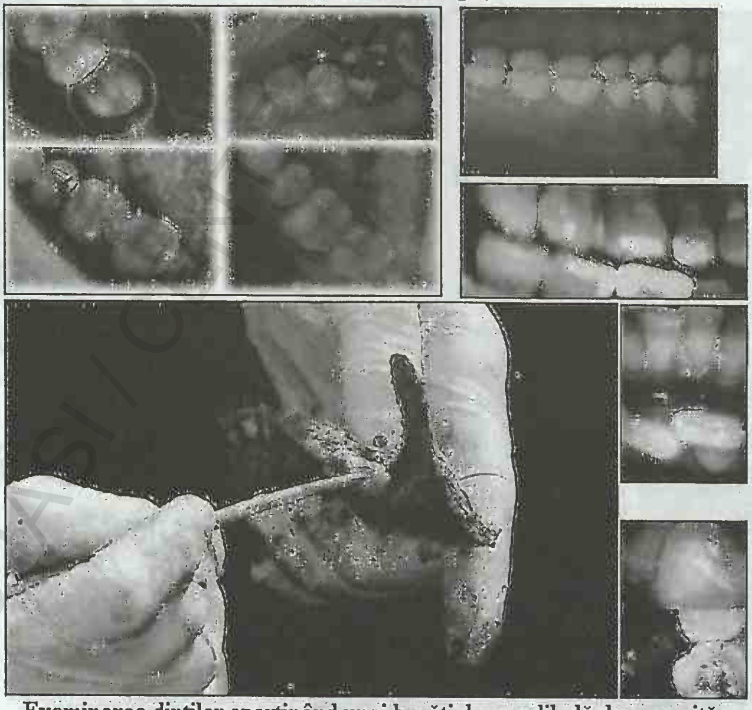

Examinarea dinților aparținând unei bucăți de mandibulă descoperită în 25 ianuarie 2008, într-un mormânt comun din Kassel, Germania, după "http://science.howstuffworks.com/forensic-dentistry2.htm" și "Clinical Forensic Medicine, Third edition, W.D.S. McLay"

Ochiul intern, ochiul extern, identificarea după iris și retină

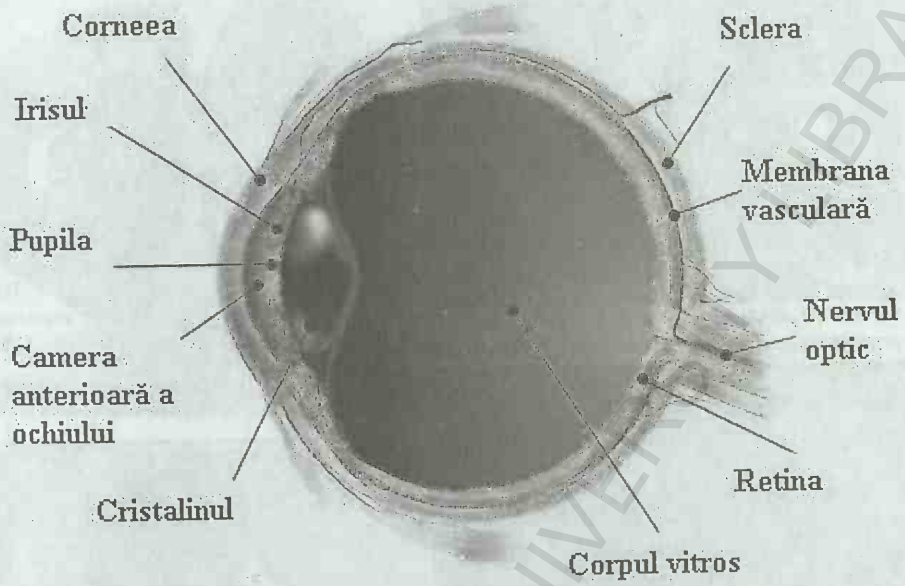

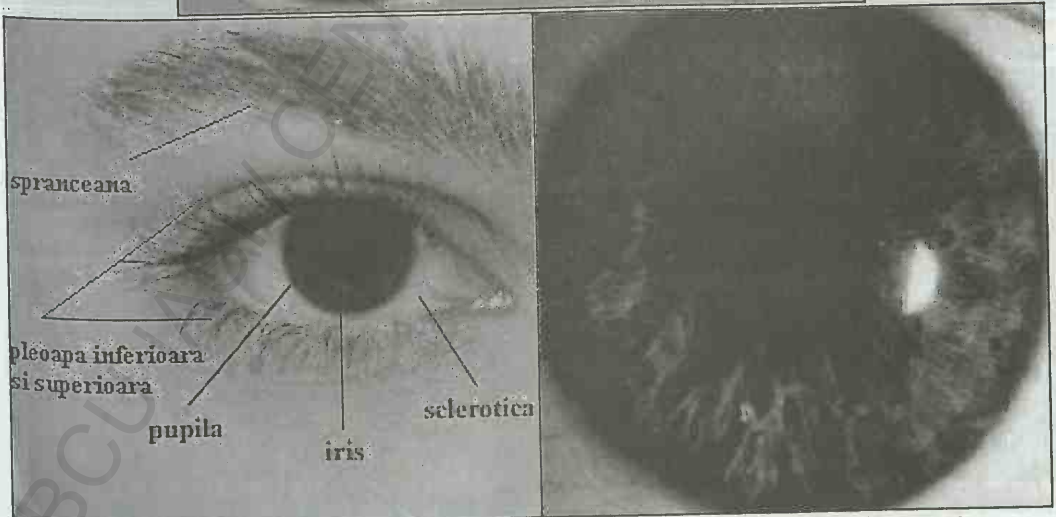

După "http://www.mikof.md/ro/img/pic-anatomy-of-eye-1-ro.jpg" și "http://apfyz.upol.cz/laboratore/duh1.jpg"

BCU "ION CREANGĂ" CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

ELEMENTE DE ODONTOLOGIE

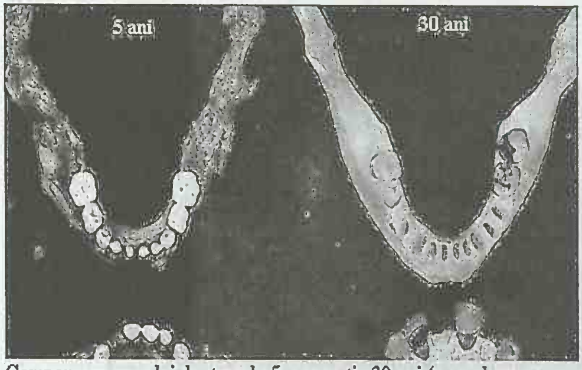

Compararea arcadei dentare la 5, respectiv 30 ani (a se observa mărimea și prezența măselei de minte), după "Health Science Library"

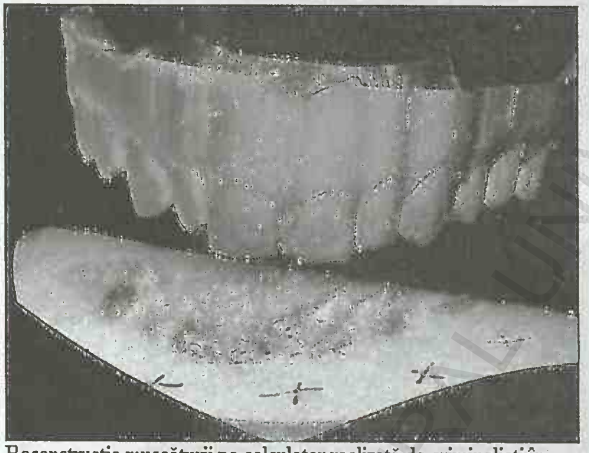

Reconstrucția mușcăturii pe calculator realizată de criminaliști în colaborare cu poliția in 2003, Elveția, pentru elucidarea unui triplu omor. Cu ajutorul mulajului dentar și tehnologiei 3D, a putut fi recreată mușcătura, convingând instanța și gasindu-l vinovat, după "Institute of Forensic Medicine, University of Bern" și "http://www.nlm.nih.gov/visibleproofs/media/detailed/vi_c_301.jpg"

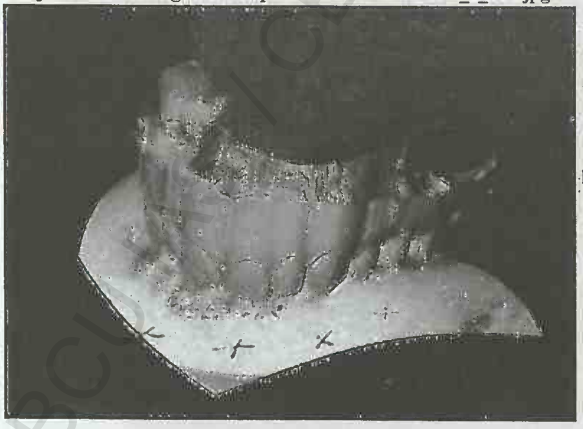

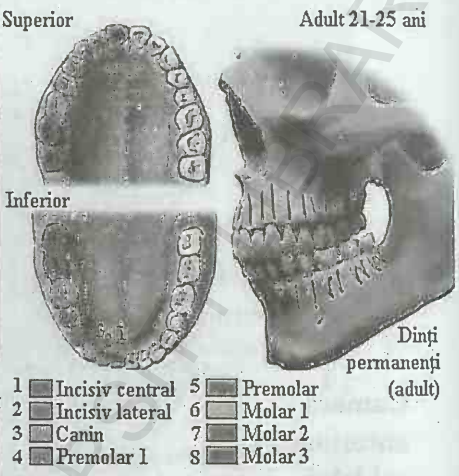

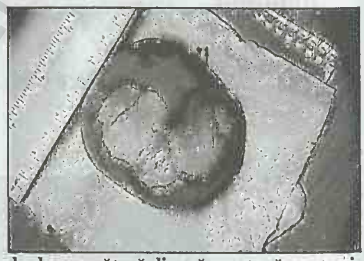

Urmele de mușcătură din măr sunt măsurate și comparate, după "Dental Matching, Dr. Berk"

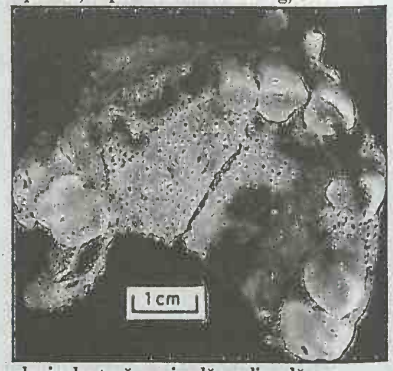

Antropologie dentară, perioadă medievală sus, postmedievală jos, după "Dental Anthropology, Hillson"

PORTRETE ROBOT

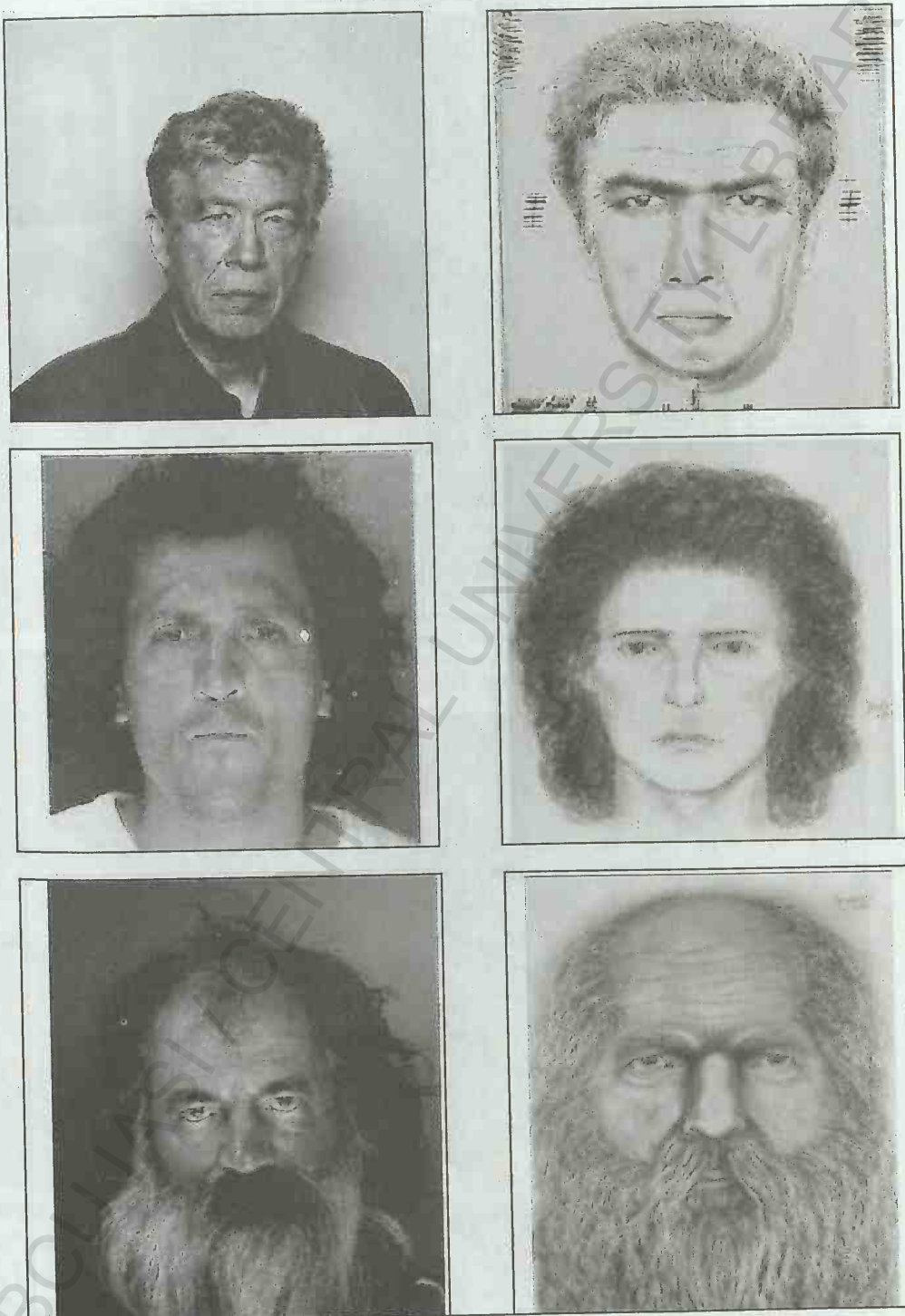

După "Forensic Art Essentials, Lois Gibson" și "Faces of Evil, Lois Gibson & Deanie Francis Mills"

BCU "CAROL I" CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

SUPRAPROIECȚIA

Cazul Dr. Buck Ruxton al crimelor fierăstrău, 14 septembrie 1935, Lancashire, soldat cu uciderea soției Isabella (poză) și a menajerei, mutilarea, tranșarea și amestecarea corpurilor. Procesul a durat 11 ani, demonstrându-i-se vinovăția pe baza metodei supraproiecției. După Expoziția "VISIBLE PROOFS, Forensic Views of the Body"

BCU IAȘI CENTRALĂ

RECONSTITUIREA FIZIONOMIEI DUPĂ CRANIU

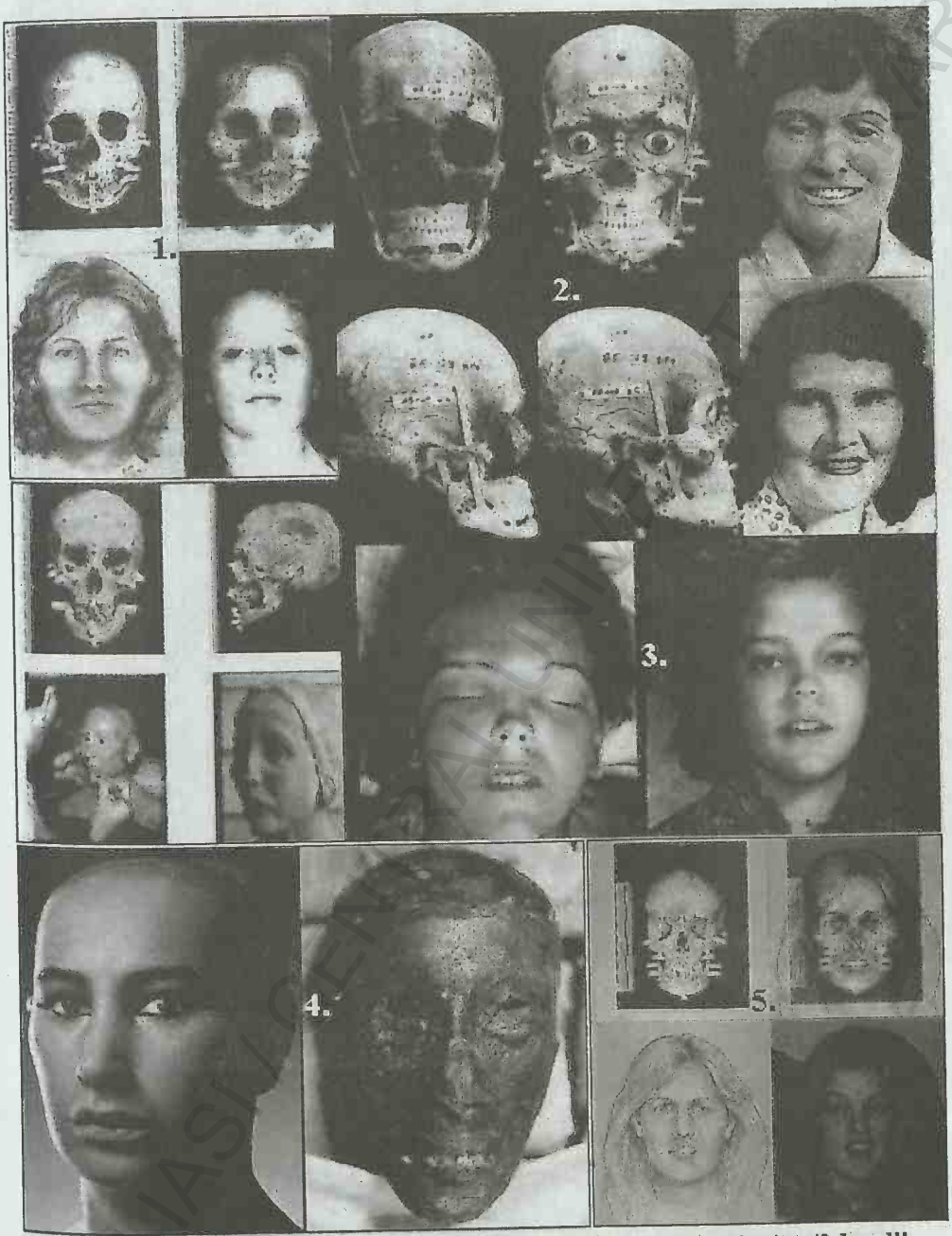

După 1. "www.trutv.com/library/crime/criminal_mind/forensics/art/2.html";
2. "www.trutv.com/library/crime/criminal_mind/forensics/art/5.html";
3. Unidentified Homicide Victim,
(Caledonia),"www.co.livingston.state.ny.us/Sheriff/cr138159.htm";
4,5. The facial reconstruction of Tutankhamun and the facial reconstruction by Karen T. Taylor, "http://en.wikipedia.org/wiki/Forensic_facial_reconstruction".

RECONSTITUIREA FIZIONOMIEI DUPĂ CRANIU - ETAPELE DE LUCRU

După "www.knoxnews.com/photos/2007/nov/09/13140", "www.longpauses.com/hughes/education.jpg", "www.amw.com" si "http://tujn.com/content/storyimage/2008/02/12/half-face.box.jpg"

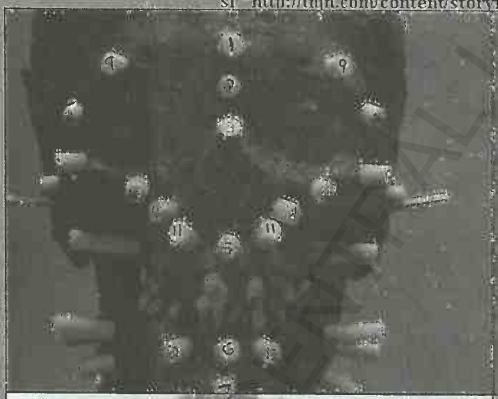

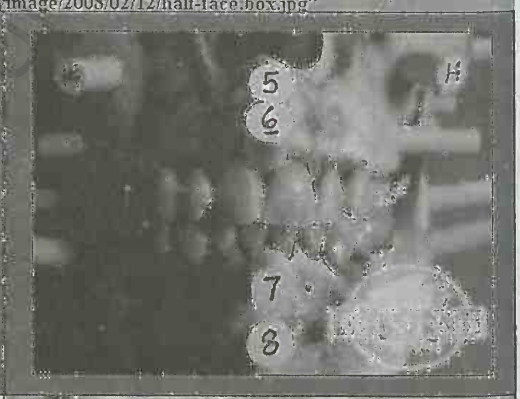

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Forensic Databases of Romanian Police Forces

Romanian Police

Forensic Science Institute
Bucharest - ROMANIA

AFIS
Automated Fingerprint Identification System

Introduction

Automatic Fingerprint Identification System is a forensic tool that allows police forces to solve various judicial issues. Using the AFIS system, fingerprint examination is crossing a new era with better results than in the past. Now, fingerprint fragments can be analyzed and identified with more preciseness.

Field	fingerprints
Inauguration year	1995
Workstations	41
Legislation	677/2001; 218/2002; 290/2004; 122/2006; 146/2008

Workflows

CRIMINAL-used for penal records
LATENT-used only for forensic evidences
EURODAC-used for recording asylum applicants and illegal immigrants
CIPC (INTERPOL-NPF)-for fingerprint data exchange
PRUM - an interface fallows to be implemented

Records

Benefits

- 5 million records for tenprint and palmprint cards;
- 5500 daily transactions;
- ANSI/NIST connection interface with similar systems;
- 3D Analyses;
- Gabor filters.

IMAGETRAK System

Introduction

Imagetrak system has got the capacity to storage and match with the help of LFA algorithm characteristics relating to human faces. Against the database can be searched face images, scars, tattoos, civil data and artist sketches made with E-FIT soft.

Field	facial recognition
Inauguration year	2004
Workstations	45
Legislation	218/2002; IC work instruction 02-04/2006

Facilities

Local feature analysis - the system needs between 20 and 80 nodal points for a mach

Search for facial images, scars, marks, tatoos, civil dates etc.

Records

Benefits

- One million records for persons;
- 700 daily transactions;
- The system allows phantom portraits searches against the database;

CDN System

Introduction

Using information and data, storage in the CDN system database, forensic specialists are able to make links between unknown bodies, missing persons and person with unknown identity.

Field	identification of: missing persons, corpses or living persons with unknown identity
Inauguration year	2006
Workstations	41
Legislation	218/2002 ; M.I. instruction no 1060/2006 ; G.I.R.P. instruction no 76/2007

Facilities

Search for facial images, scars, marks, tatoos, base on a description etc.

Search for descriptive elements such as clothes, civil data, nicknames, personal objects

Records

Benefits

- One hundred thousand records for tenprint cards;
- 150 daily transactions;
- useful in natural disasters and major casualties

IBIS
Integrated Ballistics Identification System

Introduction

IBIS is used to both acquire and analyze ballistic evidence, being very helpful in firearms identification (using the marks created on fired cartridge cases).

Field	firearm ballistic fingerprinting
Inauguration year	2006
Workstations	2
Legislation	218/2002; 295/2004; I.G.P.R. Methodology no 770211/2006; OIG 26/2008

Sections

Database 1. Cartridge cases exhibits from crime scenes, fired with unknown firearms;

Database 2. Test fired cartridge cases exhibits, fired with illegal owned or abandoned firearms;

Database 3. Test fired cartridge cases exhibits, fired with legal owned firearms.

Records

Benefits

- automated lighting and focus in the cartridge cases acquisition process;
- quality images of cartridge cases offering great impression details;
- the system allows operators to rapidly search through hundreds of thousands of exhibits, focusing on only the most likely candidates;
- IBIS can link cases from different periods of time, where the same firearm was used;
- the system can be connected with other IBIS systems, allowing data sharing by means of exhibit correlation with other databases;

SNDGJ
National DNA DataBase System

Introduction

DNA is the most accurate type of evidence used in person identification; it is the fundament of life and also what make as, humans, what we are... So, forensic DNA typing, in context of a DNA database represents not just a very useful forensic tool in person identification and combating criminality and also the last chance when other forensic tools are worthless or the fieldcase context do not give any clue that may solve the judicial case.

Field	DNA typing
Inauguration year	2006
Laboratories	1
Legislation	218/2002, Rem 26, paragraph 2; 4114/2006 I.G.P.R & A.M.P. protocol ; 76/2008 SNDGJ Law

Sections

B.D.C.P. - a database with personal data of convicted persons

BDC - a database with genetic profiles obtained from crime scene investigations

B.D.P.G. - a database with genetic profiles from suspects and convicted persons

Records

Benefits

- One million genetic profile capacity
- Automated laboratory work flux for BDPG
- Rapid correlation between cases (especially those with the same author...) and the possibility of finding authors from old and very old cases

Sursa: Institutul de Criminalistică al I.G.P.R.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

CAPITOLUL VIII

INVESTIGAREA CORPURILOR DELICTE, A URMELOR DE MATERIALE SAU MATERII, DE EXPLOZII, DE INCENDII ŞI DE ACCIDENTE DE TRAFIC

Secţiunea I
Cercetarea urmelor obiectelor şi a urmelor formate din resturi de obiecte sau materii diverse

§1. Consideraţii preliminare

Tehnicile de investigare a corpurilor delicte, a urmelor lăsate în general de obiecte, de incendii sau de explozii, precum şi cele de trafic (rutier, naval sau aerian) se înscriu într-o categorie complexă de examinări de tip traseologic. Sunt avute în vedere atât urmele care reproduc *elemente specifice construcţiei sau formei obiectelor ori instrumentelor*, cât şi urmele alcătuite din resturi de obiecte, de tipul peliculelor de vopsea, cioburilor de sticlă, diverselor resturi alimentare, de fumat, de lemn, de metale etc., denumite de diverşi autori şi *urme materie*.

Acestora li se adaugă şi *microurmele*, precum şi urme care nu aparţin propriu-zis unui anumit obiect, cum sunt, de exemplu, urmele de praf, de sol, urmele de vegetaţie, alte urme pulverulente. Subliniem, de asemenea, că ne vom opri şi asupra unor urme cu un caracter ceva mai deosebit, formate de mijloacele de transport, ale unor accidente, inclusiv cele de incendii şi de explozii.

Nu au fost incluse în tratare şi urmele specifice armelor de foc, deşi, într-o accepţiune foarte largă, urmele lor ar putea fi încadrate în aceeaşi categorie cu urmele lăsate de obiecte. Ele vor fi abordate în capitolul destinat balisticii judiciare. Problematica cercetării criminalistice a urmelor tragerii, atât de particulară prin metodologie şi finalitate, obligă la o analiză de sine stătătoare.

§2. Cercetarea urmelor corpurilor delicte folosite în spargeri

2.1. Noţiuni generale. În multe fapte penale, infractorul este interesat să pătrundă într-o anumită încăpere, să deschidă un sertar, un fişet, o casă de bani, diverse obiecte de mobilier ş.a., desigur încuiate. Pentru aceasta el apelează la cele mai diverse metode sau instrumente,

BCU "IOAN SLAVICI" UNIVERSITY LIBRARY

denumite generic în literatura de specialitate *instrumente de spargere*[1], o categorie importantă a corpurilor delicte.

Enumerarea acestor instrumente este aproape imposibil de realizat, mai ales că, în marea lor majoritate, au o cu totul altă destinație. Frecvent, în practică, capătă o asemenea întrebuințare simple leviere, ciocane, cleşti, şurubelniţe, ferăstraie, chei, şperacle ş.a., dar şi instrumente mai specializate cum sunt aparatele de sudură, iar altele de construcție artizanală, destinată forțării încuietorilor. După tipul lor, urmele instrumentelor de spargere pot fi clasificate în *urme de adâncime* sau *de suprafață*, *statice* ori *dinamice* şi, de regulă, vizibile. Potrivit mecanismului de formare, urmele acestor instrumente sunt împărțite în următoarele categorii[2]:

2.1.1. Urmele de apăsare, sau de forțare, în majoritatea lor de natură *statică*, prezentând importanță pentru redarea caracteristicilor de construcție, fiind, de altfel, întâlnite frecvent la forțarea uşilor, ferestrelor, sertarelor cu leviere, şurubelniţe, rângi etc.

2.1.2. Urmele de frecare, specifice burghielor şi ferăstraielor, bomfaierelor ş.a., sunt prin excelență *dinamice*, servind mai mult la determinări de grup, o identificare a instrumentului fiind greu de realizat în condițiile ştergerii detaliilor, prin însăşi acțiunea de frecare a dinților ferăstrăului, pilei sau pânzei de bomfaier.

2.1.3. Urmele de tăiere, se prezintă tot ca urme *dinamice*. Acestea, dacă se formează într-un material ce poate reda caracteristicile reliefului lamei tăietoare (cuțit, topor, cleşte) sub formă de striații, pot conduce la identificarea instrumentului, în practică existând numeroase exemple de acest gen[3].

2.1.4. Urmele de lovire, întâlnite relativ mai rar, din cauza evitării lor de către infractori, din cauza zgomotului produs, nu redau întotdeauna cu suficientă exactitate detaliile caracteristice ale instrumentului, dar pot servi la determinări de grup şi uneori la individualizări, dacă urma reflectă şi caracteristici ale reliefului obiectului cu care s-a lovit.

2.1.5. Urmele de ardere şi de topire, care servesc mai puțin la identificarea instrumentului, în schimb sunt apte să indice pe autorul spargerii. De exemplu, după urmele de metal topit rămase pe hainele autorului unui furt dintr-o casă de bani.

Pe lângă aceste categorii importante de urme ale instrumentelor de spargere, în literatura de specialitate mai sunt puse în evidență şi alte tipuri de urme, dintre care se disting *urmele specifice cheilor potrivite*.

2.2. Cercetarea la fața locului; particularități. Cercetarea la fața locului a urmelor instrumentelor de spargere se efectuează în funcție de natura acestora, de specificul obiectelor purtătoare de urme, de modul de forțare etc. Totodată, cercetarea se face în strânsă

---

[1] **J. Gayet**, *ABC de Police Scientifique*, Ed. Payou, Paris, 1973, p. 58-74; **P.F. Ceccaldi**, *op. cit.*, p. 63-66; **E. Locard**, *op. cit.*, p. 715 şi urm.; **V. Manea, C. Dumitrescu**, *Curs de tehnică criminalistică*, vol. I, Editat de Şcoala militată de ofițeri activi a Ministerului de Interne, *op. cit.*, p. 152 şi urm.

[2] **C. Suciu**, *Criminalistica*, Ed. Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1972, p. 265.

[3] **I. Iakubovskaia**, *Unele aspecte ale identificării urmelor de tăiere*, în Rev. Probleme de medicină legală şi de criminalistică, vol. I, Bucureşti, 1964, p. 76.

legătură cu întregul proces de descoperire şi revelare a altor categorii de urme, în primul rând a celor aparţinând persoanei infractorului.

În legătură cu cercetarea acestei categorii de corpuri delicte, se impune sublinierea că această activitate nu se întâlneşte în exclusivitate numai la infracţiuni de genul furtului, ea fiind comună şi multor cazuri în care, la săvârşirea faptei, au fost folosite obiecte sau instrumente de genul menţionat (de exemplu, la infracţiunile de omor, de distrugere etc.). Potrivit situaţiilor întâlnite frecvent în practică, urmele instrumentelor de spargere sunt descoperite în locurile prin care s-a pătruns forţat si pe mobilierul aflat în atenţia făptuitorului[1].

2.2.1. Locurile de pătrundere a infractorului pot fi, în primul rând, uşile, pe suprafaţa cărora se găsesc cele mai diverse urme, în funcţie de modul de acţiune, de instrumentele folosite şi de „specializarea" sa. De exemplu:

La ***pătrunderea prin uşi***, cum ar fi, de exemplu, în cazul forţării lor cu un levier sau o rangă, se formează urme de adâncime pe canatul uşii. Urme de tăiere apar în ipoteza spargerii tăbliei de lemn, ceea ce presupune folosirea, în prealabil, a burghielor şi ulterior a unui ferăstrău sau a unei pânze de bomfaier. Tăblia sau panelul de lemn mai pot fi scoase şi prin folosirea coarbelor. Uneori se acţionează şi asupra tocului uşii, cu un dispozitiv de îndepărtare a ramei (denumit în argou „buldozer"), zăvorul uşii ieşind din lăcaşul lui, în aceste împrejurări pe tocul uşii rămânând urme de apăsare.

Frecvent, însă, se acţionează asupra broaştelor sau încuietorilor cu chei potrivite, şperacle dintre cele mai diverse sau „pontoarce", procedeu apreciat de infractorii versaţi ca fiind mai silenţios şi lăsând mai puţine urme. În aceste cazuri, urmele se găsesc în interiorul încuietorii, ceea ce presupune examinarea ei în condiţii de laborator, la faţa locului organul judiciar trebuind să se limiteze numai la examinarea exteriorului încuietorii. În funcţie de tipul de încuietori (broaşte sau lacăte), cele mai uşor de deschis sunt cele simple, apoi încuietorile cu verturi sau opritori şi cele pe bază de ştifturi (încuietorile cu cilindru) cu un grad sporit de siguranţă. Încuietorile cu ştifturi sunt cele mai frecvent folosite, datorită siguranţei date de numărul mare de variante în care sunt construite (peste 3000).

În prezent s-a extins sistemul de forţare cu bormaşina, simplu şi rapid, practicat în cazul încuietorilor moderne. Alături de încuietorile amintite, în prezent sunt frecvente încuietorile speciale, cum sunt, de exemplu, cele ale caselor de bani a căror deschidere este practic imposibilă de către un neiniţiat. Desigur, casele de bani mai pot fi sparte prin aplicarea unor lovituri de topor sau târnăcop, dar acest mod de operare este evitat de cei versaţi, din motive lesne de înţeles[2].

Forţarea ferestrelor, practicată destul de des de către infractori pentru a pătrunde într-o anumită încăpere sau clădire. Şi în acest caz, urmele sunt caracteristice modului de operare. Astfel, infractorii care caută să lucreze în linişte, recurg la tăierea cu un diamant a unei suprafeţe mici de geam, suficientă pentru a introduce mâna şi a deszăvorî fereastra. Pentru ca geamul să nu cadă, producând zgomot, se lipeşte pe acesta un plasture medicinal, o bandă autocolantă sau o hârtie pe suprafaţa căreia s-a dat cu un adeziv oarecare, inclusiv smoală, lut moale ş.a.

---

[1] În acest sens, a se vedea, **C. Suciu**, *op. cit.*, p. 266-281; **I.R. Constantin, O. Timaru, I. Sandu**, *op. cit.*, p. 63-64; **I. Mircea**, *op. cit.*, p. 82.

[2] Revue de Police Technique et Scientifique, nr. 3/1988. Fişe tehnice în ajutorul anchetei, Paris, p. 107.

În ipoteza folosirii acestui procedeu, denumit şi „metoda plasturelui", geamul mai poate fi spart prin presare, fără să se apeleze la tăiere. În toate cazurile, cioburile sunt purtătoare de amprente digitale, însuşi tipul şi natura „plasturelui" oferind date utile procesului de identificare. Ferestrele mai pot fi deschise prin dislocarea cadrului cu un levier sau prin perforarea cu un burghiu în vederea acţionării asupra dispozitivului de închidere.

Pătrunderea în încăperi nu se face, însă, numai pe uşă sau fereastră. În practică se întâlnesc, nu rareori, cazuri de pătrundere prin zid, acoperiş sau tavan, ceea ce presupune că infractorul are anumite cunoştinţe în acest domeniu, şi, în special, despre topografia locului.

Cu privire la *interpretarea* procedeelor de pătrundere, în literatura de specialitate sunt menţionate curent cazurile de depistare a *înscenărilor de furturi*, pentru a ascunde infracţiuni de altă natură (delapidare, gestiune frauduloasă, abuz de încredere).

2.2.2. Forţarea mobilierului, îndeosebi a sertarelor, a casetelor, a dulapurilor ş.a., determină apariţia de urme asemănătoare celor întâlnite în cazul forţării uşilor, indiferent că ne aflăm în ipoteza unei spargeri propriu-zise sau în faţa folosirii de chei potrivite.

Spargerea caselor de bani sau a mobilierului asimilat acestora, din punct de vedere constructiv[1], se face în funcţie de diversele lor variante, mai vechi şi mai noi, cu blindajul de protecţie de grosimi diferite, protejate contra incendiilor, cu mai multe încuietori, cu diverse sisteme de protecţie, cum ar fi, de exemplu, gazele toxice depozitate între pereţii casei de bani, ori dispozitive speciale de alarmă. Urmele unei spargeri de case de bani prezintă anumite particularităţi, în funcţie de modul de operare folosit de infractori: forţarea brută, tăierea, la rece sau la cald şi întrebuinţarea de substanţe explozive[2].

Forţarea brută, întâlnită mai rar, se practică cu obiecte cum ar fi dalta, târnăcopul sau ranga, împrejurare în care urmele sunt predominant de frecare.

Tăierea la rece se întâlneşte în practică, în diverse modalităţi, de genul perforării pereţilor cu o bormaşină, prin orificiile efectuate introducându-se un dispozitiv denumit „gură de lup", care taie exact ca un deschizător de conserve. Tăierea se mai poate face cu dispozitive care au cuţite de oţel special (de exemplu oţel vidia) un astfel de dispozitiv denumindu-se „punte belgiană".

Tăierea la cald se realizează cu aparate cu flacără oxiacetilenică, de tipul celor folosite în sudură. În aceeaşi categorie ar mai putea fi inclusă folosirea de explozive, acestea fiind introduse în orificii practicate special chiar în interiorul încuietorii. Procedeul este mai puţin practicat, din cauza zgomotului produs de explozie, cu toate măsurile de înăbuşire a acestuia.

Forţarea caselor de bani se mai realizează şi fără apelarea la metode distructive, prin întrebuinţarea de chei potrivite sau de dispozitive, *sisteme de calcul*, care să ajute la descoperirea cifrului încuietorii, metode specifice în exclusivitate infractorilor profesionişti. Indiferent de modalitatea de spargere a unei case de bani, aceasta lasă urme specifice, cum ar fi, de exemplu, pilitură, stropi de metal topit, funingine ş.a., deci urme sub formă de resturi materiale la care se adaugă inevitabilele urme ce reproduc forma instrumentului de spargere.

---

[1] **R. Lechat**, *La technique de l'enquête criminelle*, tom I, Ed. Moderne, Bruxelles, 1959, p. 263.

[2] **H.G. Wells**, *Ştiinţa judiciară*, Ed. Sweet Maxwell Ltd., Londra, 1969., p. 55-60; **Ch.E. O'Hara**, *Principii de bază ale cercetărilor penale*, Ed. C.C.Thomas, Illinois, SUA, 1976, p. 456-463; **C. Suciu**, *op. cit.*, p. 276-279.

2.2.3. Cercetarea la faţa locului prezintă următoarele particularităţi:

a. ***Descoperirea urmelor*** instrumentelor de spargere este posibilă, de regulă, prin simpla examinare cu ochiul liber şi eventual cu ajutorul unei lupe şi al unei surse mai puternice de lumină. Examinarea încuietorilor se va face numai de către expertul criminalist.

b. ***Fixarea*** urmelor descoperite se face prin procesul-verbal şi prin fotografiere, situaţie ce reclamă amplasarea adecvată a surselor de lumină, pentru evidenţierea striaţiilor din urmele de adâncime, aplicându-se procedeul fotografiei de umbre. Totodată, se vor face şi măsurători fotografice.

c. ***Ridicarea urmelor*** se realizează potrivit naturii lor. De pildă, urmele de adâncime se ridică prin mulaje (materiale de mulaje dentare, materiale termoplastice, pelicule speciale de copiat urme, inclusiv ghips sau plastilină), astfel încât să nu se distrugă eventuale caracteristici de identificare a instrumentului.

O atenţie deosebită trebuie acordată manipulării *obiectelor corp delict*, pentru evitarea distrugerii unor posibile urme de mâini. De asemenea, este necesar să se manifeste atenţie în ridicarea resturilor materiale ale spargerii, indicându-se cu exactitate locul din care au fost prelevate. Cu atât mai mult sunt importante aceste resturi, cu cât ele pot aparţine instrumentului de spargere.

d. ***Interpretarea urmelor*** instrumentelor revelate la faţa locului permite obţinerea de indicii importante nu numai cu privire la natura actului infracţional în sine, dar şi la alte aspecte referitoare la tipul de instrumente folosite şi, bineînţeles, la modul de operare al autorului. Totodată, pot fi desprinse date referitoare la specializarea sau profesia infractorului, la activităţile desfăşurate la faţa locului, la alte împrejurări în care a fost săvârşită infracţiunea[1].

2.3. Expertiza urmelor instrumentelor de spargere. Expertiza criminalistică a urmelor formate de corpurile delicte întrebuinţate la săvârşirea unei infracţiuni oferă răspunsuri cu privire la *natura şi tipul instrumentului*, la mecanismul de formare a urmelor şi la succesiunea acestora. De asemenea, prin expertiză se poate stabili dacă urmele aparţin unui singur instrument sau mai multora. În funcţie de modul de operare şi de procedeele folosite, se determină numărul de persoane care au participat la săvârşirea infracţiunii[2].

Expertiza urmelor formate din *resturi materiale* (rumeguş, pilitură, pelicule de vopsea, cioburi de sticlă, picături de metal topit etc.), poate determina atât natura, compoziţia chimică a materialului, cât şi apartenenţa lui la obiectul violat sau la instrumentul întrebuinţat.

Problema centrală a expertizei instrumentelor de operare o reprezintă identificarea. Pentru aceasta, este importantă obţinerea de *modele de comparaţie*, fiind recomandabil să se facă pe materiale apropiate calitativ de obiectul purtător de urmă.

Atragem atenţia că, mai ales în cazul unor instrumente de tăiere, din cauza folosirii lor în continuare, pentru alte scopuri, inclusiv pentru executarea de modele de comparaţie, este posibilă *modificarea reliefului lamei*. De aceea, credem că este mai indicat să se procedeze cât mai urgent la ridicarea acestora de la persoanele suspecte, în vederea trimiterii spre examinare expertului criminalist.

Mijloacele tehnico-ştiinţifice utilizate frecvent în expertiza criminalistică a urmelor instrumentelor de spargere sunt atât instrumentele optice de mărit (lupa, stereomicroscopul,

---

[1] **J. Gayet**, *ABC de Police Scientifique*, Ed. Payot, Paris, 1973, p. 58-61; **C. Suciu**, *op. cit.*, p. 285-287.

[2] Cu privire la expertiza urmelor instrumentelor, a se vedea **I.R. Constantin, I. Vicol, O. Timaru, I. Sandu, D. Moise**, în *Tratat practic de criminalistică*, vol. III, *supra cit.*, p. 64-84.

microscopul comparator), cât şi dispozitivele speciale de examinare a striaţiilor de tipul *profilografului* ori *striagrafului*[1].

Identificarea instrumentelor este cu atât mai sigură, cu cât la faţa locului sunt descoperite fragmente ale acestora, uneori neglijate în procesul cercetării locului faptei. Fragmentele desprinse din instrumentul de forţare permit identificarea sa prin procedeul denumit „reconstituirea întregului după părţile sale componente". Un alt aspect, asupra căruia nu se insistă întotdeauna la cercetarea locului faptei, este cel al prelevării ulterioare a microurmelor, deşi acestea există invariabil la locul fiecărei infracţiuni, fiind însă mai greu de descoperit.

Examinarea plumburilor forţate este o altă problemă importantă care poate fi rezolvată în cadrul expertizei urmelor descoperite cu prilejul cercetării la faţa locului a furturilor săvârşite prin efracţie, în unele cazuri de genul spargerii depozitelor, vagoanelor, containerelor etc. În aceste împrejurări, expertul trebuie să stabilească modalitatea de violare sau eventuala înlocuire a sigiliului original cu un altul. De exemplu, un sigiliu de plumb poate fi violat prin lărgirea orificiilor cu un obiect ascuţit, urmată de slăbirea şi desfacerea sforii, la sfârşitul operaţiei aceasta fiind reînnodată. Mai este posibilă tăierea sforii, fără atingerea plumbului, încercarea de refacere constând într-o răsucire sau „toarcere" a capetelor scămoşate. Sigiliile din material plastic se taie lateral, după care se lipesc[2].

În toate cazurile menţionate, expertul are posibilitatea să descopere urme specifice lărgirii plumbului, lipsei de continuitate în materialul sforii, existenţa lipiturii, iar, în cazul înlocuirii plumbului, diferenţe de caracteristici între presa de sigilat originală şi instrumentul folosit pentru contrafacerea sigiliului.

§3. Cercetarea urmelor de îmbrăcăminte

3.1. Generalităţi privind urmele obiectelor de îmbrăcăminte. Obiectele de îmbrăcăminte, ca şi majoritatea lucrurilor ce intră în această largă categorie, pot să formeze urme, în primul rând, ca rezultat al contactului direct dintre îmbrăcămintea purtată de infractor ori de victima infracţiunii şi o suprafaţă oarecare, reproducând caracteristicile ţesăturii sau materialului din care este confecţionată. În al doilea rând, aceste urme se pot constitui şi sub formă de resturi materiale, desprinse sau rupte din obiectele de îmbrăcăminte, de care ne vom ocupa însă ceva mai jos[3]. Urmele care reproduc particularităţile suprafeţei obiectului de îmbrăcăminte sunt create prin cădere, rezemare, ştergere ş.a.

În funcţie de natura obiectului primitor de urme, acestea se pot prezenta sub forma urmelor *statice* sau *dinamice*, de *suprafaţă* ori de *adâncime*, de *stratificare*, *vizibile*, în majoritatea cazurilor şi, uneori, în *stare latentă*.

Utilitate pentru cercetările criminalistice prezintă, de regulă, numai urmele statice, îndeosebi cele de adâncime, formate pe suprafeţe cu un grad corespunzător de plasticitate (pământ moale, argilă, zăpadă, chit, vopsea proaspătă ş.a.).

Urmele latente se formează numai în cazul în care obiectul de îmbrăcăminte este impregnat cu o substanţă capabilă să fie reţinută de suprafaţa primitoare de urmă, întâlnindu-

---

[1] **O. Barrenche, A.A. Glorioso,** *La crochetage des serrures conventionnelles et sa détection*, în RIPC nr. 405/sept.-oct. 1987, p. 5-10.

[2] **I.E. Sandu,** *Tratat practic de criminalistică, supra cit.*, p. 81.

[3] **E. Locard,** *Traité de criminalistique*, vol. III, Ed.Desvigne, Lyon, 1931, p. 610-632; **P.F. Ceccaldi,** *La Criminalistique*, Presses Universitaires de France, Paris, 1962, p. 65-66; **C. Suciu,** *Criminalistica*, p. 261-262; Colectiv, *Tratat practic de criminalistică*, vol. I, Ed. Ministerului de Interne, Bucureşti, 1976, p. 247-250.

se mai frecvent la urmele de mănuşi ori ale obiectelor pătate (murdare) cu lubrifianţi, vopsele, alte produse organice etc.

Urmele de îmbrăcăminte *se pot găsi şi pe corpul uman*, ca rezultat al unei presiuni foarte puternice, al strivirii, căderii de la înălţime mare, al exploziilor, situaţie în care particularităţile obiectului de îmbrăcăminte se imprimă pe pielea victimei.

Valoarea de identificare a urmelor de îmbrăcăminte este relativ redusă, de regulă ea servind numai la determinarea de grup. Cu toate acestea, în practică se întâlnesc şi cazuri de identificare a obiectului, nu atât din cauza caracteristicilor materialului din care este confecţionat, cât din cauza uzurii specifice, a modului de efectuare a cusăturilor, a particularităţilor prezentate de diverse accesorii ale îmbrăcămintei (nasturi, fermoare, catarame etc.).

3.2. Cercetarea la faţa locului. La faţa locului, cercetarea urmelor obiectelor de îmbrăcăminte se efectuează potrivit metodologiei descoperirii, fixării, ridicării şi interpretării oricăreia dintre urmele ce reproduc forma exterioară a obiectelor. De pildă, în măsura în care se impune revelarea lor, aceasta se realizează prin mijloace specifice revelării urmelor latente de mâini. În cazul urmelor de adâncime se efectuează mulaje.

Fixarea se face prin descrierea în procesul-verbal şi prin fotografiere. În cazul urmelor de adâncime este recomandabil să se procedeze la efectuarea de mulaje cu materiale capabile să redea cele mai mici detalii ale ţesăturii, dar numai după executarea fotografiilor, în care vor fi puse în evidenţă, prin iluminare adecvată, detaliile caracteristice. În aceste cazuri, fotografia de detaliu va fi efectuată cu aparatul dispus în plan, deasupra urmei şi cu iluminare laterală.

Din interpretarea urmelor descoperite, organul de cercetare sau de urmărire penală poate desprinde date cu privire la: drumul parcurs de autor, anumite activităţi desfăşurate la faţa locului, raportul de poziţie dintre victimă şi agresor, ori faţă de alte obiecte principale, tipul de îmbrăcăminte, sexul, talia persoanei care purta îmbrăcămintea etc.

3.3. Expertiza urmelor obiectelor de îmbrăcăminte. Expertiza urmelor obiectelor de îmbrăcăminte poate oferi diverse răspunsuri în legătură cu tipul şi natura materialului din care este confecţionată îmbrăcămintea, ori dacă acesta este specific unor uniforme (militare, şcolare, feroviare etc.) şi, bineînţeles, cu anumite particularităţi capabile să individualizeze obiectul de îmbrăcăminte sau să restrângă sfera obiectelor cercetate şi, de aici, a persoanelor care au purtat îmbrăcămintea[1].

Dacă expertul dispune de modelele de comparaţie, sau de însuşi obiectul presupus a fi creat urmele, în funcţie de particularităţile materialului, el poate stabili, deseori cu certitudine, identitatea obiectului creator de urme. Cu atât mai mult este posibilă această identificare, cu cât la faţa locului au fost descoperite şi părţi ori fragmente din ţesătură. În această ultimă împrejurare, ne vom afla în faţa identificării realizate prin *procedeul stabilirii întregului după părţile sale componente.*

§4. Cercetarea urmelor formate din resturi de obiecte sau de diverse materii (urme-materie)

Cu prilejul cercetării la faţa locului a multor infracţiuni, pe lângă urmele specifice omului sau instrumentelor, mai pot fi descoperite şi urme de o categorie relativ aparte, formate din diverse resturi sau fragmente de obiecte, de materii de cea mai diversă natură (organică sau anorganică), cărora li se adaugă în mod inevitabil şi microurmele. Astfel:

[1] În legătură cu urmele de îmbrăcăminte, a se vedea **Gh. Asanache, Gh. Pasescu, D. Culcea**, în *Tratat practic de criminalistică*, vol. III, p. 28-44.

4.1. Urmele formate din obiecte sau resturi de îmbrăcăminte. Urmele din această categorie se prezintă în forme dintre cele mai diferite, cum ar fi, de exemplu, hainele, pălăriile, mănuşile, încălţămintea, obiectele de lenjerie uitate, pierdute sau aduse special pentru derutarea cercetărilor, dar şi resturi rupte sau desprinse din obiectul de îmbrăcăminte, inclusiv fibre sau fire textile[1]. Interpretarea şi examinarea acestor urme face posibilă obţinerea de date referitoare la persoanele antrenate în săvârşirea infracţiunii şi la circumstanţele în care s-a desfăşurat. De pildă, se poate stabili sexul, talia şi vârsta aproximativă ale persoanei, eventual şi profesiunea ş.a.

Obiectele de îmbrăcăminte sunt ele însele purtătoare de urme, nu numai de natură olfactivă, ci şi de altă proveniență (fire de păr, pete organice, praf, urme de cosmetice, microurme etc.)[2]. De asemenea, nu trebuie omisă cercetarea obiectelor de îmbrăcăminte care au format urme prin contactul cu diverse suprafeţe.

Pentru obţinerea rezultatelor scontate, se impune ca atât *fixarea* prin descriere în procesul-verbal şi prin fotografiere, cât şi *ridicarea* şi *conservarea* urmelor menţionate, să se facă cu multă atenţie, astfel încât ele să nu sufere modificări, deteriorări, distrugeri. Aceste precauţii se impun mai ales în ipoteza obiectelor sau resturilor de îmbrăcăminte purtătoare, la rândul lor, de alte urme.

4.2. Urmele de alimente şi de produse cosmetice.

4.2.1. La faţa locului, urmele de alimente, condimente şi băuturi pot fi descoperite nu numai pe veselă, vase de bucătărie, tacâmuri, pahare sau sticle, dar şi pe îmbrăcăminte, pe şervete, batiste, covoare, mobilier etc. Urmele produselor cosmetice, cum sunt, de pildă, rujul sau pudra, se descoperă atât pe pahare, tacâmuri, filtre de ţigaretă, cât şi pe haine, lenjerie, prosoape etc.

Ridicarea de la faţa locului şi conservarea urmelor de alimente şi de cosmetice se face potrivit naturii acestora, important fiind să se indice cu exactitate locul de proveniență, să se evite alterarea, distrugerea sau amestecarea cu alte categorii de urme. În cazul urmelor perisabile, cel mai indicat este să se expedieze urgent la laborator.

4.2.2. Expertiza criminalistică se efectuează pe bază de metode fizice şi chimice, îndeosebi apelându-se la microscopie, analiză spectrală, colorimetrie şi fotocolorimetrie, precum şi la analize cromatografice, frecvent fiind utilizată cromatografia în gaze. Prin expertiza criminalistică se poate stabili dacă urma aparţine unui produs alimentar sau cosmetic, care este natura şi compoziţia sa, dacă este posibilă identificarea persoanei pe baza comparării urmelor descoperite la faţa locului cu cele prelevate de pe îmbrăcămintea sau alte obiecte aparţinând persoanei suspecte[3].

4.3. Urmele de substanţe toxice. Urmele de *substanţe toxice*, cărora le asociem şi *stupefiantele*, impun o cercetare calificată, preferabilă fiind prezenţa unui specialist la faţa locului. O asemenea măsură este necesară din cauza periculozităţii specifice toxicelor dar şi pentru prevenirea distrugerii sau înlăturării lor în procesul căutării altor urme, situaţie întâlnită, de pildă, la cercetarea morţilor suspecte.

---

[1] **E. Locard**, *op. cit.*, p. 620-630; **C. Suciu**, *op. cit.*, p. 297-298; **I. Cioc**, *op. cit.*, p. 242-250; **I. Mircea**, *op. cit.*, p. 95.

[2] **C. Suciu**, *op. cit.*, p. 298; **L. Ionescu**, *Unele aspecte ale examinării impresiunilor formate din materiale textile*, în revista Probleme de medicină legală şi de criminalistică, vol. VI, Ed. Medicală, Bucureşti, 1968, p. 203-208.

[3] **V. Crăciun**, în *Tratat practic de criminalistică*, vol.I, p. 343.

4.3.1. La locul faptei, în funcție de starea de agregare (solidă, lichidă sau gazoasă) și de posibilitățile de combinare cu alte produse alimentare, urmele substanțelor toxice se caută pe victimă și pe îmbrăcămintea acesteia, în vase, pahare, flacoane, fiole, borcane, cutii de medicamente sau în oricare alt obiect în care pot fi ascunse.

Orientarea cercetării se face pe baza interpretării semnelor sau *manifestărilor clinice ale persoanei intoxicate*. Pentru căutare, se apelează la reactivi, truse chimice specializate, cum sunt, de exemplu, cele folosite în detectarea gazelor toxice sau a stupefiantelor, narcotest-ul[1]. O asemenea trusă este prezentată și în „*Narcotic identification manual*", Department of Treasure, Bureau of Customs, Washington, D.C., 1973, reactualizată în 1990. Nu trebuie pierdut din vedere că flacoanele și vasele care au conținut substanța toxică pot fi descoperite și în alte locuri decât în cele în care a fost descoperită victima.

Ridicarea și conservarea urmelor sau obiectelor purtătoare de urme reclamă o atenție deosebită, folosindu-se eprubete, vase speciale, cu precizarea că, pe tot parcursul cercetării locului faptei, trebuie luate măsuri de precauție deosebite, în sensul protejării chiar a organelor judiciare prezente la cercetare. Totodată, trebuie interzis fumatul ori folosirea de materiale care pot altera urmele.

4.3.2. Expertiza criminalistică a urmelor de substanțe toxice impune aplicarea de metode fizico-chimice, de analize calitative și cantitative, pentru stabilirea tipului și cantității de substanță toxică folosită[2]. De exemplu, se vor efectua examene analitice prin spectroscopie în infraroșu, cromatografii în fază gazoasă ș.a.

4.4. Urmele formate din resturi de fumat și de iluminat.

4.4.1. În cercetarea la fața locului acest gen de urme este întâlnit sub forma mucurilor de țigară, a țigaretelor întregi sau rupte, a scrumului. De asemenea, pot fi întâlnite și sub formă de foiță sau pachete de țigări. Dintre urmele resturilor materialelor de iluminat menționăm chibriturile, lumânările, picăturile de ceară, petele de produse folosite pentru ardere etc.

Este important de reținut că aceste tipuri de urme, în special hârtia de țigarete, sunt asociate cu urme de salivă. Resturile de fumat mai sunt importante și pentru urmele de ruj, de produse alimentare pe care le poartă. Sunt și împrejurări în care devine posibilă descoperirea de urme papilare pe pachetele de țigări, pe portțigarete, pe pipe și chiar pe țigarete.

Interpretarea urmelor formate din resturile de fumat servește la stabilirea anumitor deprinderi de a fuma ale unei persoane, cum ar fi modul de a se folosi de chibrituri și de scrumiere (de exemplu, fumarea țigaretelor până la jumătate, urmată de stingerea lor prin strivire în scrumieră sau pe alte suprafețe), fumarea până la limita posibilității de prindere cu mâna a țigaretei, situație în care fumătorul prezintă urme de ardere și de îngălbenire a degetelor, mușcarea filtrului țigaretelor ș.a.

4.4.2. Expertizele criminalistice, în primul rând analizele fizico-chimice de laborator și cele biocriminalistice determină tipul și calitatea, regiunea de proveniență a tutunului, calitatea hârtiei țigaretelor, gradul de conservare, locul și anul fabricației ș.a. Analiza scrumului de țigară stabilește dacă acesta provine de la un tutun de țigaretă, țigară sau pipă[3].

---

[1] **D. Banciu, M. Oarda**, *Intoxicații acute*, Ed. Medicală, București, 1964, p. 87 și 214-215; **Gh. Pasescu**, în *Tratat practic de criminalistică*, vol. I, p. 43.

[2] **H.G. Wells**, *op. cit.*, p. 136 și urm.; **I. Buta, I. Grigorescu**, în *Tratat de criminalistică*, vol. I, p. 345-359.

[3] **A. Swensson, C. Wendel**, în *Descoperirea infracțiunilor - metode moderne de investigare criminală*, *op. cit.*, p. 127-130; **E. Locard**, *op. cit.*, p. 802-807.

În prezent există posibilități tehnice pentru determinarea naturii și calității tutunului, pe baza analizei scrumului de țigaretă, inclusiv a naturii drogului, în cazul unor țigarete de genul marijuanei.

La cercetarea urmelor de iluminat, îndeosebi ceară sau produse petroliere, nu trebuie exclusă posibilitatea descoperirii lor pe îmbrăcămintea autorului, ceea ce impune examinarea acesteia în condiții de laborator.

4.5. Urmele de resturi de frânghie, sfoară, cordoane, ale nodurilor sau legăturilor. Urmele de natura celor menționate sunt consecința unor acțiuni dintre cele mai diverse: de exemplu, imobilizarea sau strangularea victimei, împachetarea instrumentelor folosite la săvârșirea infracțiunii ori a obiectelor sustrase de la locul faptei, încercarea de pătrundere în anumite locuri prin escaladare etc. Precizăm că, alături de resturi ca atare de frânghii, sfoară etc., pot fi descoperite și urme sub formă de rosături, șanțuri, cum sunt cele tipice spânzurării sau strangulării.

Fixarea și ridicarea de la fața locului se face cu mare atenție, pentru păstrarea lor intactă, inclusiv a nodurilor, ca și protejarea altor urme depuse pe resturile de material ridicate.

4.5.1. Cercetarea la fața locului a urmelor menționate nu este prea dificilă, întrucât ele sunt prin excelență vizibile și pot fi ridicate cu ușurință. Va trebui, totuși, avută în vedere conservarea stării firelor, în special la ambalare, deseori fiind important să se stabilească dacă frânghia ori sfoara a fost ruptă sau tăiată, dacă a fost roasă sau s-a frecat de un anumit obiect ș.a. Nu se exclude nici posibilitatea existenței altor categorii de urme pe frânghie sau sfoară.

4.5.2. Expertiza criminalistică presupune, în primul rând, determinarea tipului de frânghie, sfoară sau cordon, a lungimii și grosimii sale, a modului de efectuare a nodului, ca și de secționare a capetelor (tăiere, rupere), a sensului de orientare a fibrelor, a scamelor ș.a.[1] Prin expertiză se obțin și date cu privire la împrejurările și etapele în care a fost comisă infracțiunea, eventual la profesiunea autorului, la faptul dacă persoana se afla sau nu în stare de inconștiență în momentul imobilizării, dacă este o simulare ș.a.

În al doilea rând, pe baza analizelor fizico-chimice, a cercetării cu mijloace optice de mărit, se determină atât compoziția materialului din care este confecționată frânghia, sfoara sau cordonul, cât și natura substanțelor aderente la suprafața sa. De asemenea, se determină vechimea aproximativă a nodului, precum și factorii ce ar fi putut influența rezistența legăturilor.

Investigația de laborator a nodurilor și legăturilor conduce și la obținerea de date referitoare la profesiunea autorilor, la numărul lor, la raportul de poziție dintre victimă și autor, la scopul urmărit prin efectuarea legăturii[2].

Obținerea de modele de comparație de la persoanele suspecte, fie sub forma nodurilor sau legăturilor, fie sub formă de material (frânghie, cordoane, sfoară), ridicate cu ocazia percheziților, este de natură să conducă la stabilirea unor elemente de asemănare și chiar de identificare.

4.6. Urmele de praf. Urmele de praf fac parte din categoria de urme trecută uneori cu vederea, deși sunt importante pentru datele pe care le pot furniza cu privire la particularitățile locului faptei, ca și la persoana infractorului ori a victimei.

---

[1] **P. Kirk**, *Crime Investigation*, Interscience Publisher New York, 1966, p. 146 și urm.

[2] **E. Locard**, *op. cit.*, p. 833 și urm.

Ele se constituie din acumulări de resturi de material în stare pulvurulentă, de cea mai diversă natură organică sau anorganică, întâlnite atât sub formă de aerosoli, cât şi sub formă de noroi sau crustă[1]. Praful de natură organică poate fi constituit din resturi vegetale sau animale, spre deosebire de praful anorganic, format din resturi minerale, metalice, plastice etc. În funcţie de natura şi de compoziţia sa, praful poate fi specific unei anumite zone, încăperi, unui anumit loc de muncă etc.

4.6.1. Descoperirea şi ridicarea de la faţa locului, în vederea examinării, se fac în funcţie de locurile în care se găsesc şi de starea lor, respectându-se câteva reguli valabile în majoritatea cazurilor întâlnite în practică. Astfel:

a. Prelevarea se realizează în exclusivitate prin ***aspirare***, cu un aspirator special, pentru fiecare loc folosindu-se un alt filtru. Dacă praful este în stare de noroi sau crustă, lucrurile se simplifică, putându-se proceda la răzuirea lui;

b. Praful recoltat dintr-un anumit loc ***nu trebuie să se amestece*** cu cel ridicat din alt loc (de exemplu, praful recoltat de pe pantaloni cu cel din buzunarele hainei), ambalarea făcându-se separat;

c. Fiecare loc din care s-au prelevat urme de praf trebuie ***indicat cu precizie***, aceleaşi menţiuni exacte făcându-se şi în procesul-verbal. Totodată, dacă este posibil, se va recurge şi la fixarea prin fotografiere, mai ales dacă praful se recoltează de pe zone sau de pe obiecte diferite.

Pe obiectele de îmbrăcăminte praful este căutat, de regulă, la cusături, la mâneci, la gulere, în buzunare, la butoniere, în manşetele pantalonilor, pe pălării sau alte obiecte cu care se acoperă capul, precum şi pe ciorapi sau lenjerie.

Pe încălţăminte praful se depune în primul rând pe ramă, în scobitura dintre talpă şi tocul pantofului, inclusiv în interiorul acestuia.

Pe corpul persoanei, praful se depozitează în condiţii bune pe păr, în urechi şi nas, sub unghii, în zona picioarelor. Praful se mai găseşte pe instrumentele şi urmele folosite în săvârşirea infracţiunii, ca şi pe obiectele produs al acesteia.

Recoltarea urmelor de praf, pe lângă aspirare sau eventual răzuire, se mai face prin ştergere cu un tampon de vată înmuiat în alcool, mai ales dacă praful se găseşte sub formă de crustă pe pielea umană sau pe suprafeţe care nu pot fi răzuite, în diverse încheieturi sau adâncituri.

4.6.2. Expertiza criminalistică a prafului, la fel ca şi analiza oricărei urme de natură pulverulentă, implică examinarea sa prin metode tehnico-ştiinţifice complexe, prioritare fiind microscopia optică şi electronică, spectrografia şi microanaliza spectrală, spectrofotometria de absorbţie atomică[2]. Aceste examinări permit stabilirea naturii şi compoziţiei chimice a prafului. În acelaşi timp, se poate stabili dacă praful ridicat de la faţa locului prezintă aceleaşi caracteristici cu cel recoltat de pe îmbrăcămintea sau corpul persoanei suspectate.

Deosebit de valoros în identificare este aşa-numitul *praf profesional*, specific persoanelor care lucrează în domeniul minier, în construcţii, în brutării, silozuri, în industria siderurgică ş.a.

---

[1] **A. Swensson, O. Wendell,** *op. cit.*, p. 116 şi urm.; **F. Krilov,** *Sledi mesta prestuplenia*, Leningrad, 1961, p. 128-131.

[2] Referitor la metodele şi mijloacele tehnico-ştiinţifice de examinare, atât a prafului, cât şi a altor urme-materie, de tipul urmelor de metale, vopsea, sol, sticlă, produse textile, plastice etc., a se vedea Colectiv, *Tratat practic de criminalistică*, vol. III, partea a II-a.

4.7. Alte categorii de urme. Categoria urmelor formate din resturi de obiecte sau de diverse materii este foarte largă, alături de urmele sus-menționate întâlnindu-se și alte urme, nu mai puțin importante pentru clarificarea unor împrejurări privind săvârșirea infracțiunii, ca și pentru identificarea autorului acesteia. De exemplu[1]:

4.7.1. Urme de sol, particularizate prin caracteristici proprii unei anumite zone, se întâlnesc frecvent pe încălțăminte, pantaloni, în interiorul autovehiculelor, ca și pe sistemul de rulare, ele oferind indicii deosebite referitoare la prezența persoanei sau obiectului într-un anumit loc.

4.7.2. Urmele sau peliculele de vopsea întâlnite în cazul spargerilor, al accidentelor de circulație și de muncă, al altor acte care implică loviri, necesită stabilirea caracteristicilor rezultate din culoare, compoziție chimică și numărul straturilor de vopsea. De asemenea, peliculele permit reconstituirea porțiunilor de vopsea din care s-au desprins.

4.7.3. Resturile de metal, întâlnite sub forma piliturii șpanului, particulelor de metal topit, indică natura și tipul de instrument care le-a creat. După descoperirea la locul faptei, nu trebuie omisă posibilitatea descoperirii lor pe hainele sau obiectele infractorului, situație care conduce la efectuarea unui examen comparativ.

4.7.4. Resturile sau cioburile de sticlă oferă date privitoare la obiectul sau instrumentul de spargere și, mai ales, la natura obiectului din care au făcut parte. Ele servesc la recunoașterea corpului din care au provenit ori indică tipul acestuia (prin analize calitative și cantitative), situații întâlnite frecvent în cazul accidentelor de circulație, al furturilor prin efracție, al infracțiunilor săvârșite cu violență.

Enumerarea urmelor formate din resturi de diverse materii sau materiale este, însă, mult mai diversă, în lucrarea de față rezumându-ne numai la trecerea în revistă a celor mai importante. Astfel, în literatura de specialitate sunt menționate, de pildă, și alte categorii de urme materie de tipul produselor petroliere, al maselor plastice, produselor textile și vegetale etc.

§5. Cercetarea microurmelor, a urmelor de natură geologică și botanică

5.1. Microurmele. Urmele de dimensiuni microscopice constituie o categorie aparte de urme care nu diferă cu mult, sub raportul valorii de identificare, de macrourmele căutate în prezent cu prioritate, ele oferind marele avantaj că sunt practic imposibil de evitat de către infractor. Ele sunt constituite din particule foarte fine de materie, invizibile sau greu vizibile cu ochiul liber, a căror examinare este posibilă prin *metode microanalitice*.

Microurmele pot fi de natură umană (particule de fire de păr, sânge, diverse secreții și excreții), vegetală (fragmente de frunze, semințe, flori, microorganisme vegetale), precum și microurme ale obiectelor (particule de sticlă, praf metalic sau lemnos, vopsea, fibre de sticlă și de textile, praf de pușcă etc.). Microurmele nu trebuie confundate cu urmele de praf amintite mai sus, între cele două existând uneori o diferență de ordin calitativ.

Descoperirea, fixarea și ridicarea microurmelor se poate face cu actualul utilaj aflat în dotarea laboratoarelor mobile sau al truselor speciale, respectiv cu stereomicroscopul și

[1] Cu privire la problematica acestor urme, a se vedea **A. Swensson** și **O. Wendel**, *op. cit.*, p. 116 și urm.; **H.G. Wells**, *op. cit.*, p. 36 și urm.; **P. Kirk**, *op. cit.*, cap. XVII-XVIII; **C. Suciu**, *op. cit.*, p. 300-304.

microscopul de buzunar, sursele de lumină vizibilă, ultravioletă şi infraroşie, aspiratoare speciale, benzi adezive incolore pentru recoltare, vase speciale de depozitare şi de transportare[1].

Conservarea se face în pliculeţe sau în coli de hârtie de bună calitate, pe benzi adezive, lipite de o altă bandă ori de o folie de material plastic, pentru a se evita împrăştierea sau aderarea lor la alte suprafeţe, mai ales la cele ce prezintă porozităţi. Din această cauză, este total contraindicată ridicarea şi transportarea lor pe tampoane de vată.

În literatura de specialitate, atât din ţara noastră, cât şi din străinătate, s-a susţinut direct sau indirect necesitatea studierii mai aprofundate a acestui domeniu, microurmele fiind apte să servească la identificarea sau stabilirea apartenenţei de gen a obiectelor sau materialelor din care au provenit[2].

Preocupările consacrate în ultimii ani perfecţionării metodelor criminalistice de cercetare a urmelor au condus, astfel, la apariţia unei noi ramuri a traseologiei, denumită „*Microtraseologie*", căreia îi sunt specifice cele mai noi mijloace de investigare ştiinţifică, cum sunt, de exemplu, microscopia electronică cu fascicul baleiat şi microanaliza spectrală cu excitaţie laser.

5.2. Cercetarea urmelor de natură geologică

Începuturile Geologiei Legale (Forensic Geology) ca ramură a criminalisticii, se prefigurează încă din timpul lui Hans Gross, mai precis anul 1893, în lucrarea intitulată „Manualul Judecătorului de Instrucţie"[3]. Astfel, Hans Gross face afirmaţia conform căreia urmele de sol de pe încălţămintea unei persoane spun despre acel individ mai mult decât poate spune o eventuală anchetă. El este urmat de către medicul german Georg Popp care, în 1904, se dedică clasificării mineralelor în scopul înlesnirii actului de justiţie[4].

Îndreptându-ne înspre secolul XX, anul 1973 îl găseşte pe profesorul Ray Murray faţă în faţă cu o nouă ştiinţă: geologia criminalistică; pe când preda Geologia la Universitatea Rutgers, un agent îi cere ajutorul într-o problemă criminalistică, aducându-i spre analiză o mostră de sol[5].

O probă în acest sens o oferă şi studiul publicat de trei cercetători niponi care, pornind de la lucrarea devenită clasică, „Forensic Geology – Geologie Legală" a americanilor R.C. Murray şi J. Tedrow (1975), propun un sistem coerent de folosire a elementelor de probă geologice în ancheta judiciară.

Deoarece trimiterile la acest gen de urme sunt mai puţine în literatura de specialitate în limba română, ne vom axa pe o prezentare a tehnologiilor de lucru propuse de criminaliştii japonezi, cuvenindu-se, înainte de toate, o definire din punct de vedere criminalistic a solului. Astfel:

---

[1] **Z. Biernaczck**, *Unele aspecte ale problematicii microurmelor*; **C. Scharfschwerot**, *Microurmele ca sursă de informaţie auxiliară în urmărire*, comunicări prezentate la simpozionul de la Varşovia (4-6 iulie 1972), consacrat problematicii microurmelor.

[2] În acest sens, **P. Kirk**, *op. cit.*, p. 110-115; **B. Holyst**, *Kryminalystyka*, Varşovia, 1975, p. 177; **O. Pop**, *Tratat practic de criminalistică*, vol. I, p. 416-417.

[3] **Alastair Ruffell, Jennifer McKinley**, *Forensic geoscience: applications of geology, geomorphology and geophysics to criminal investigations*, School of Geography, Queen's University, Belfast, BT7 1NN, N. Ireland.

[4] **Murray, R.C., Tedrow, J.C.F.**, *Forensic Geology* (may be cited as 1992), Prentice Hall, Englewood Cliffs, NJ., 1991.

[5] **Murray, R.**, *Evidence from the Earth: Forensic geology and criminal investigation*. Missoula, MT: Mountain Press, 2004.

BCU CLUJ / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Solul este un complex de minerale, oxizi, materii organice, aflate toate într-un lung proces de evoluție influențat de topografia locului, climă, natura rocii mamă, perioada de formare și activitatea omenească.

Această complexitate determină diferențe considerabile de la un eșantion la altul, ce permit localizarea punctelor din care acestea au fost recoltate. Iată de ce, în timpul anchetei judiciare, expertizarea urmelor de sol recoltate de pe un cadavru, de pildă, permite să se stabilească dacă victima a fost transportată de la locul faptei și, în acest caz, dacă există o legătură între victimă, un loc anume, un mijloc de transport sau un suspect[1].

La fața locului, prelevarea urmelor de sol trebuie făcută într-o manieră corectă, varietatea practic infinită a tipurilor de sol ducând la o muncă grea și laborioasă, făcându-se corespondențe între eșantioane analizate și eșantioane de referință. Deoarece compoziția solului variază atât în sens vertical cât și orizontal, este recomandabilă prelevarea după o examinare atentă a coloritului și a texturii suprafeței cercetate, inclusiv fixarea video sau fotografică.

În condiții de laborator, în timpul primei etape a comparării solurilor, examinarea cu ochiul liber și cu ajutorul unui microscop este un element foarte important, ținându-se cont că, în prealabil, eșantioanele să fie uscate, separând corpurile străine sau conglomeratele, cum ar fi cele sub formă de bulgăre, deosebite, de o culoare sau textură diferită, pentru o examinare ulterioară.

Același tratament îl vor suporta și fibrele, fragmentele de vopsea, cioburile precum și așchiile metalice, manevrate cu penseta de epilat pentru o examinare ulterioară.

Culoarea reprezintă elementul de bază al solului, fiind prezent în toate sistemele de analiză și de clasificare a solurilor. În investigarea de tip geologic se folosește, în general, sistemul Munsell (o serie de tabele de referință cu 3 variabile ale culorii: nuanță, variabilă și saturație), pentru codificarea culorilor, culori ce pot fi determinate și cu ajutorul instrumentelor. Eșantioanele pot fi supuse inițial la diverse tratamente: umidificare, calcinare (850 grade C, timp de 3 minute), uscare, descompunere a materiilor organice, eliminare a oxizilor de fier etc., ultimele trei proceduri dând cele mai bune rezultate conform testelor.

Laboratoarele FBI, și nu numai, au acces la aceste informații de referință care îi ajută să descopere proveniența unei mostre de sol. De asemenea, există și o bază **de date internațională pentru toate tipurile de sol** (Bridges 1997)[2].

De o deosebită importanță în ceea ce privește cercetarea geologică este repartiția particulelor și agregatelor după **densitatea** lor, in scopul comparării eșantioanelor de sol, procedeu folosit pentru prima dată de americanii Goik și Kirk[3].

Procedeul constă în umplerea unui tub cu lichide de densități diferite, de la cel mai greu la cel mai ușor. Aceste lichide de referință sunt amestecuri de lichide ușoare și de lichide grele în diferite proporții. Eșantioanele de sol sunt uscate și măcinate pentru a fi omogenizate, fiabilitatea analizei fiind determinată de măsura în care se reproduc până la identitate condițiile experimentului, adică amestecurile de lichide conținute în tub. Procedeul poate fi util însă pentru certitudine se recomandă corelarea și cu alte teste.

Un alt punct de interes în ceea ce privește solul, îl reprezintă **repartiția particulelor în funcție de mărimea lor.** Mărimea este o caracteristică ușor observabilă și comparabilă.

---

[1] **Righi, D., Elsass, F.,** *Characterization of soil clay minerals: decomposition of X-ray diffraction diagrams and high resolution electron microscopy,* Clays and Clay Minerals 44, 1996, p. 791–800.

[2] **Bridges, E.,** *World soils, 3e.* NY: Cambridge University Press, 1997.

[3] **Clark, A.,** *Penguin dictionary of geography, 2e.* NY: Penguin Books, 1998.

Metoda cea mai folosită rămâne cernerea particulelor, **granulometria** fiind un element de comparaţie între eşantioane.

Alte metode recunoscute sunt: **metoda identificării mineralelor primare,** dând rezultatele cele mai sigure, metoda mai costisitoare a **analizei mineralogice a argilelor**, precum şi **examinarea microscopică**, cu putere de mărire de la 100 la 400 de ori, a fragmentelor de plante.

Practica noastră judiciară cunoaşte un caz petrecut în urmă cu câţiva ani, în judeţul Gorj, în noaptea de 26 octombrie, când o bandă de ţigani (5 la număr), înarmaţi cu ciomege, pietre şi cuţite, iau cu asalt stâna situată la 2 km de comuna Băleşti, apărată de doi ciobani.

Constatând ca nu vor rezista atacului, unul dintre ei fuge spre sat pentru a cere ajutor; când se întoarce alături de poliţişti însă, era prea târziu, găsindu-şi prietenul decedat, în genunchi, plin de sânge ca urmare a unei morţi violente.

Ceea ce a contat a fost faptul că în zilele anterioare evenimentului plouase.

Cum din stână fuseseră furate mai multe oi, era evident că pentru transportarea acestora fusese nevoie de un mijloc de transport oarecare, supoziţie confirmată ulterior.

În câmpul infracţional au fost identificate la suprafaţa solului atât urme de vehicule cu tracţiune animală cat şi mecanică, reţinute pe peliculă foto şi video-înregistrare, rezultând că era vorba atât de o căruţă trasă de cal (urme de copite) cât şi de un autoturism de provenienţă străină. O urmă lăsată de partea dreapta a anvelopei roţii din spate a făcut obiectul unei atenţii speciale din partea criminaliştilor, pe făgaşul noroios imprimându-se inscripţia „tinental". Urmele bine imprimate au fost observate până la şoseaua principală care ducea spre Tg. Jiu unde, din cauza asfaltului, nu au mai fost vizibile.

S-au prelevat, de la intrarea pe drumul asfaltat, alte mostre de noroi pentru analize comparative, evident desprinse de pe căruţă şi autovehicul.

Cu răbdare, poliţiştii au refăcut traseul, identificând atât căruţa, cât şi autovehiculul Opel Record (având anvelopa dreapta spate inscripţionată „Continental", prima silabă fiind acoperită de pământ şi neimprimându-se în sol).

După o descindere la locuinţa bănuiţilor, de pe pantalonii acestora, murdari de noroi, s-au prelevat urme de sol pentru comparaţie cu eşantioanele de la locul faptei, încheierea cazului fiind firească, cei în cauză mărturisindu-şi ulterior vina.

În esenţă, analiza solurilor în scopuri criminalistice a fost considerată ca fiind o procedură laborioasă şi complicată, inclusiv prin necesitatea folosirii microscopului cu lumină polarizată[1].

Practica a demonstrat că în general nu sunt de strictă necesitate analizele laborioase, aşa numitul „protocol de bază" al analizelor fundamentale reuşind să ţină pasul cu fenomenul criminalistic. De pildă, protocolul de bază conceput de E. P. Junger cuprinde numai culoarea, granulometria şi o analiză mineralogică[2].

Toate aceste metode de cercetare, aflate în slujba adevărului, nu fac altceva decât să susţină încă o dată că ştiinţa criminalisticii îşi demonstrează viabilitatea şi îşi justifică

---

[1] **Goggin, P., Faulkner, M., Pye, K., Croft, D., Blott, S.J.,** *Morphological and chemical analysis of particulates in forensic samples using a variable pressure scanning electron microscope: the Hitachi S-3000N,* 2003; **Pye, K., Croft, D. (Eds.),** *Forensic Geoscience: Principles, Techniques and Applications*, Conference Abstracts, Geological Society of London, 3–4 March 2003, p. 26.

[2] **nger, E.P.,** *Assessing the unique characteristics of close proximity soil samples: just how useful is soil evidence?,* Journal of Forensic Sciences, 1996, 41, p. 27– 34.

notorietatea de care se bucură atât în lumea ştiinţifică cât şi în lumea practicii judiciare, prin deschiderea permanentă faţă de cuceririle tehnicii moderne.

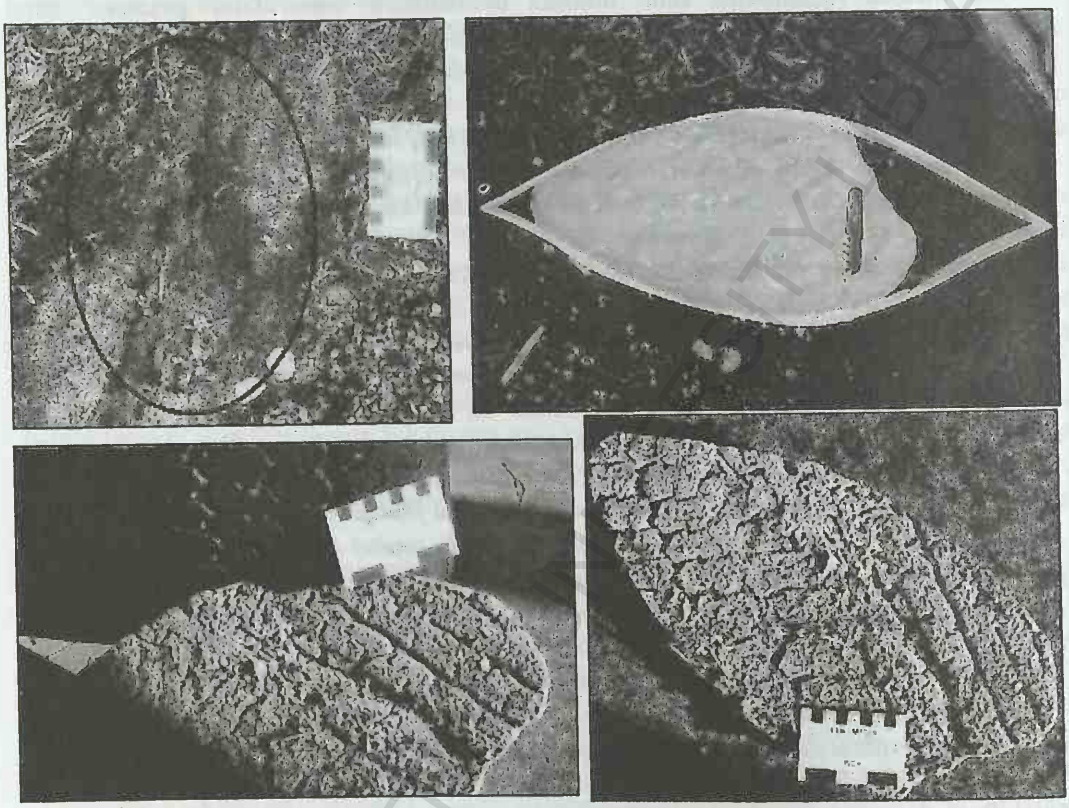

Urme de cauciuc, purtând particule de sol, ridicate prin mulaj din ghips dentar

5.3. Cercetarea urmelor de natură botanică

Cunoscută în sistemele anglo-saxone sub denumirea de „Forensic Biology", ştiinţa Biologiei Legale reprezintă o adaptare a ştiinţei Biologiei la domeniul investigaţiilor criminalistice, în slujba aflării adevărului şi elucidării unora dintre cele mai întortocheate cazuri ale realităţii sociale.

Ţinem să precizăm, însă, că, alături de domeniul Biologiei Legale, se evidenţiază alte câteva discipline având o destinaţie comună, respectiv identificarea persoanelor implicate în cauzele penale: **Antropologia Legală, Entomologia Legală, Odontologia Legală** şi, nu în ultimul, rând **Botanica Criminalistică**, ramură puţin explorată, aflată într-un continuu progres ştiinţific.

Domeniul botanicii, ca parte integrantă a marii familii a criminalisticii, îi are în prim plan pe experţii botanişti care studiază viaţa plantelor în scopul acumulării de informaţii cu privire la posibilele fapte penale.

Un rol esenţial îl joacă atenţia sporită acordată elementelor precum frunze, seminţe ori polen, găsite pe corpul victimei sau în perimetrul explorat, care pot oferi informaţii esenţiale

privind timpul scurs de la comiterea faptei, eventualitatea mutării cadavrului etc. Ştiinţa studierii polenului a luat amploare în ultima perioadă, făcând domeniu separat, cu rezultate notabile în determinarea coordonatelor spaţio - temporale[1].

Bazele botanicii criminalistice se regăsesc în teoria lui Edmond Locard care, în anul 1910, susţinea ca orice criminal lasă la locul faptei urme sau preia pe hainele sale elemente ale mediului înconjurător, care îl fac vulnerabil în faţa rigorilor legii. În destule situaţii, urme ale plantelor precum scaieţi, polen, spini ş.a.m.d. pot apropia un suspect de momentul demascării vinovăţiei sau din contră, pot reprezenta un alibi pe măsură.

Folosirea expertizelor în domeniul judiciar este relativ recentă, primul caz datând din ianuarie 1935, în Flemington, New Jersey. Atunci tribunalul l-a găsit vinovat şi l-a condamnat la moarte prin electrocutare pe Bruno Hauptmann, pentru uciderea lui Charles Lindbergh Jr., fiul eroului de aviaţie Charles Lindbergh, pe baza expertizei botanice a scării din lemn folosită pentru răpirea acestuia[2].

Acela a fost momentul în care martorul, Dr. Arthur Koehler, care susţinuse această teorie a expertizei lemnului din care era confecţionată scara, a pus piatra de temelie a unei noi ştiinţe, pe baza identificării materialului folosit (lemnos), a urmelor lăsate de unelte la momentul confecţionării şi a comparaţiilor la nivel structural ale lemnului.

Concluziile au fost surprinzătoare pentru acea vreme, între lemnul folosit la confecţionarea scării şi scândurile lipsă din podul casei suspectului neexistând nici o diferenţă, desenele regăsite în structura lemnoasă fiind unice (ca şi desenele papilare), eliminându-se astfel orice probabilitate a unei coincidenţe.

Din perspectiva investigaţiilor criminalistice, plantele oferă celui care ştie să le citească mai multe date decât ne-am putea închipui. Rămăşiţele plantelor pot fi găsite aproape oriunde în natură şi dezvăluie specialistului o multitudine de indicii, atât la nivel macroscopic cât si microscopic: aşchii, seminţe, fructe, perişori, polen şi spori sau celule ale plantelor acvatice[3].

Diversitatea lor morfologică ne permite **identificarea clară a tipului, a sezonului, a locaţiei geografice** în care a avut loc agresiunea, **eventualitatea mutării cadavrului, timpul cât cadavrul a fost înhumat** şi cel mai important, **dacă suspectul a fost sau nu prezent la locul faptei.**

Sporii si polenul îndeosebi au toate caracteristicile mai sus menţionate. Având o largă răspândire, îi inspiram în plămâni sau rămân fixaţi pe ţinuta vestimentară, reprezentând o dovadă de netăgăduit asupra activităţii infracţionale sau a prezenţei intr-un anumit mediu/spaţiu[4].

Investigarea criminalistică botanică necesită specialişti bine formaţi în domeniu, precum şi acces la colecţii şi baze de date cu rol de referinţă. Specialiştii criminalişti în domeniul anatomiei şi morfologiei plantelor sunt puţini iar cursurile în domeniul Botanicii crimi-

---

[1] **Milne, Lynn,** *A Grain of Truth. How Pollen Brought a Murderer to Justice*, 2005, Reed New Holland Publication, Sydney, Australia.

[2] **Graham, S.,** *Anatomy of the Lindbergh kidnapping,* Journal of Forensic Sciences, nr. 42, 1997, p. 368-377; **The Botanical Society of America,** *http://www.botany.org/planttalkingp oints/crime.php*

[3] **Lipscomb, B.L. and G.M. Diggs, Jr.,** *The use of animal-dispersed seeds and fruits in forensic botany,* SIDA, 1998.

[4] **Nowicke, J.W. and J.J. Skvarla,** *Pollen morphology and the relationship of the Plumbaginaceae, Polygonaceae, and Primulaceae to the order Centrospermae*, Smithsonian Contributions to Botany, 1977, 37: 1-64; **Szibor, R., C. Schubert, R. Schöning, D. Krause, and U. Wendt,** *Pollen analysis reveals murder season,* Nature, 1998, 395: 449-450.

nalistice, ca şi în cel al Geologiei legale, lipsesc în marea lor parte, toate acestea dând o mai mare valoare unei viitoare specialităţi adaptată cunoaşterii realităţii stărilor de fapt.

MODALITĂŢI DE STABILIRE A MOMENTULUI MORŢII PE BAZA STUDIULUI BOTANIC

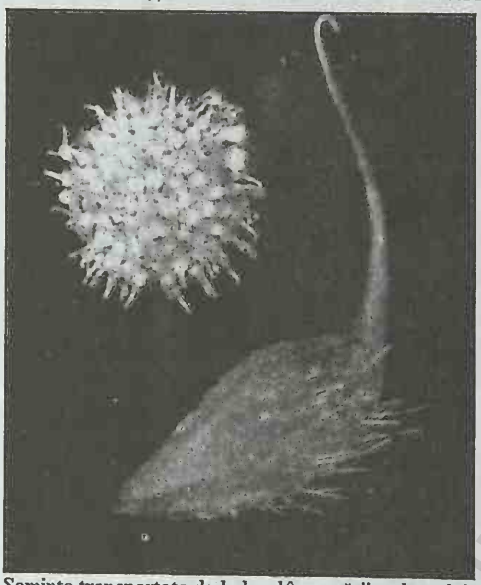

Seminţe transportate de la locul îngropării cadavrului pe hainele ucigaşului. Galium aparine L. (stânga) şi Geum canadense Jacq (dreapta), după "Botanical Society of America"

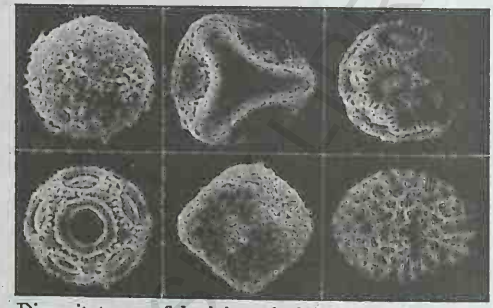

Diversitatea morfologiei particulei de polen la Centrosperme, 1977, după "www.botany.org/PlantTalkingPoints/crime.php"

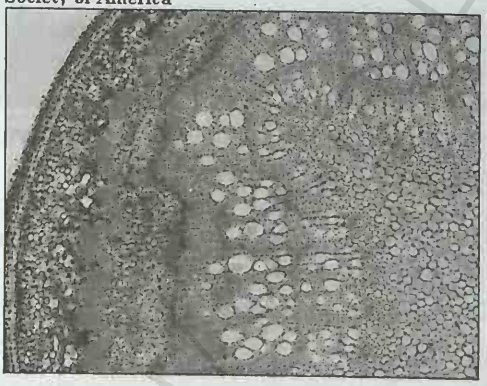

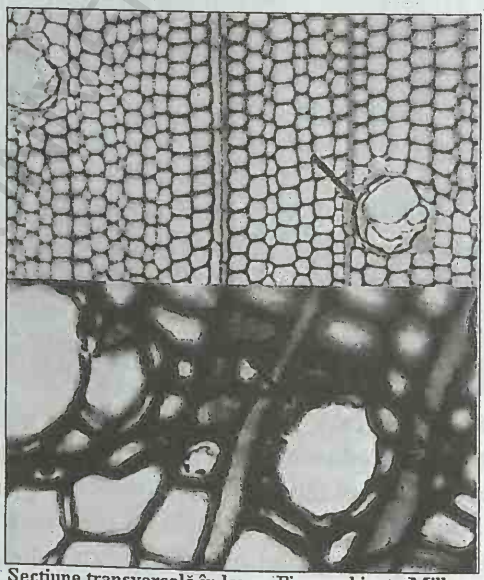

Secţiune transversală în lemn. Pinus echinata Mill. (sus) şi Pseudotsuga menziesii (Mirb.) Franco (jos), după "http://www.botany.org/PlantTalkingPoints/crime.php"

§6. Cercetarea urmelor mijloacelor de transport rutier

6.1. Noţiuni generale. Cercetarea urmelor mijloacelor de transport reprezintă o activitate frecventă a organelor de urmărire penală, îndeosebi în cazul accidentelor de circulaţie, al furtului de autoturisme, inclusiv în situaţiile în care o persoană s-a folosit de un mijloc de transport în săvârşirea infracţiunii. Din categoria mijloacelor de transport fac parte atât vehiculele cu tracţiune mecanică, cât şi cele cu tracţiune animală sau acţionate de forţa omului.

Potrivit opiniilor exprimate în literatura de specialitate, prin *urmă a mijloacelor de transport* se înţelege orice modificare produsă de sistemul de rulare, de celelalte părţi

componente, pe obiectele sau suprafețele cu care vehiculul a venit în contact[1]. Formarea lor depinde de o multitudine de factori, printre cei mai importanți numărându-se:

a. ***Natura suprafeței pe care se rulează***, din acest punct de vedere urmele fiind de suprafață sau de adâncime, de stratificare sau de destratificare, după cum vehiculul se deplasează pe asfalt, pământ moale, zăpadă, praf, nisip etc.

b. ***Modul de mișcare*** al mijlocului de transport care, în timpul deplasării sau rulării normale, creează urme statice, spre deosebire de frânare sau de deplasare, situație în care urmele sunt dinamice.

c. ***Tipul de bandaj sau șină*** cu care sunt prevăzute roțile, ponderea fiind deținută de anvelope de cauciuc cu un desen antiderapant variat, în prezent folosite frecvent și la vehiculele cu tracțiune animală. Pe lângă acestea, se mai întâlnesc șinele metalice specifice căruțelor, carelor etc., șenilele tractoarelor sau ale altor autovehicule grele și tălpi metalice (uneori și de lemn) întâlnite la sănii, dar și la elicoptere, planoare, ale căror urme sunt cu precădere dinamice.

Frecvent se întâlnesc și urme ale unor părți din caroserie, ale diverselor subansamble (bară de protecție, masca radiatorului, capotă etc.) formate prin diverse modalități, cum sunt lovirile, tamponările, frecările.

O categorie importantă de urme se prezintă sub forma *resturilor de obiecte și de materii*. De exemplu, cioburi de sticlă și de plastic (provenind de la faruri, parbrize, lanterne), resturi metalice desprinse din caroserie, pelicule de vopsea, urme de benzină, de ulei, precum și urme de sol sau alte materii aflate pe roată sau pe caroserie. În aceste cazuri, deosebit de importante sunt și urmele biologice (fire de păr, sânge, resturi de țesut) aparținând victimei sau urme de materiale din îmbrăcămintea victimei unui accident de circulație, urme ce nu fac parte din categoria celor aparținând mijloacelor de transport, dar cărora li se pot atașa.

Mijloacelor de transport cu *tracțiune animală* le sunt specifice urmele lăsate de *animalele* care le tractează, prin particularitățile tipului și modului de potcovire, dar și prin urmele de natură biologică animală, lăsate pe parcursul traseului străbătut.

6.2. Cercetarea la fața locului a urmelor mijloacelor de transport. Este o activitate complexă, uneori cu un grad deosebit de dificultate, mai ales în ipoteza accidentelor cu consecințe grave. Dificultăți sporite apar în ipoteza părăsirii locului faptei de către vehiculul antrenat în accident, ca și în săvârșirea unor alte infracțiuni în care autorul s-a folosit de un vehicul. Problemele principale pe care urmează să le rezolve cercetarea la fața locului, raportându-ne strict la examinarea și interpretarea urmelor descoperite, sunt, în esență, următoarele[2]:

6.2.1. Stabilirea tipului de vehicul și identificarea acestuia sunt posibile prin determinarea mai multor parametri reflectați de urme. Astfel, o identificare generică se face *pe baza măsurării ecartamentului* sau lățimii dintre roțile din spate ale vehiculului, măsurare efectuată între cele două urme paralele. Măsurarea se poate practica și pentru roțile din față,

---

[1] **L. Coman**, în *Tratat practic de criminalistică*, vol. I, p. 258 și urm.; **C. Suciu**, *op. cit.*, p. 288.

[2] Cu privire la problematica cercetării la fața locului a urmelor mijloacelor de transport, a se vedea **L. Coman** și **Gh. Dinita**, *Cercetarea la fața locului a accidentelor de circulație*, Ed. Ministerului de Interne, București, 1970, p. 38-41; *Tratat practic de criminalistică*, vol. I, p. 258 și urm.; **I. Mircea**, *Cercetarea la fața locului a accidentelor de circulație, element necesar în urmărirea autovehiculelor dispărute de la locul faptei*, în Rev. Studia Universitatis Babeș-Bolyai, series Jurisprudentia, Cluj, 1964, p. 156-157; **V. Manea** și **C. Dumitrescu**, *supra cit.*, p. 164 și urm.

însă aceasta este posibilă cu exactitate numai în ipoteza în care vehiculul a virat, situație în care urmele roților anterioare nu mai sunt acoperite de cele din spate, întrucât descriu un unghi de virare mai mic.

Elemente de identificare prezintă și *forma desenului antiderapant*, lățimea bandajului roții și diametrul roții, ultimul element posibil de stabilit prin măsurarea distanței dintre două puncte caracteristice care se repetă în urmă, cum ar fi o uzură, prezența unui corp străin în nervurile desenului antiderapant, ca și locul de îmbinare al șinei metalice ce îmbracă roata. Cu toată uniformitatea desenelor antiderapante ale anvelopelor, în multe cazuri este efectiv posibilă individualizarea lor prin elementele specifice de uzură, ca și prin prezența corpurilor străine în nervuri.

Alte urme care servesc la determinarea tipului de vehicul pot fi întâlnite pe *corpul victimei* sau pe obiectul lovit. De exemplu, înălțimea și forma leziunilor formate de bara de protecție, de faruri, de alte părți ale caroseriei.

Urmele de *vopsea* și *resturile de metal*, *cioburile de sticlă* provenite din faruri, parbrize, lămpi de semnalizare ș.a., bucăți de lemn, obiecte desprinse sau căzute din caroserie, diverse scurgeri de lichide etc. sunt, de asemenea, foarte importante. Prin examinări traseologice și fizico-chimice pot servi la identificare.

6.2.2. Determinarea direcției de deplasare se face pe baza urmelor statice (de adâncime sau de suprafață) ale desenului antiderapant, ca și după forma picăturilor de ulei, a stropilor de apă sau noroi aruncați de roți în timpul mersului, urmele acestora având o formă alungită, cu partea ascuțită în direcția de mers. Direcția se mai poate determina și după forma urmelor de frânare, după gradul de imprimare al acestora, mai pronunțat în sensul de mers, după unghiul de culcare a vegetației, inclusiv după cum a fost mișcat materialul cu care este acoperit drumul, de către bandajul roții, de șenile, de tălpile săniilor ș.a. La vehiculele tractate de către animale, determinarea direcției de mers se face după poziția copitei sau potcoavei.

6.2.3. Stabilirea vitezei de circulație este posibilă, în principal, prin măsurarea lungimii urmei de frânare, ea fiind direct proporțională cu viteza vehiculului. Una dintre formulele de calcul mai simple este următoarea: $V \frac{St \cdot 254 \cdot Q}{K}$, în care St reprezintă lungimea urmei de frânare, 254 este un coeficient, Q coeficientul de aderență, iar K coeficientul de exploatare a frânelor.

Lungimea urmei de frânare mai depinde și de *gradul de aderență* a anvelopelor la suprafața drumului, determinat de uzura pneurilor, de *sistemul de frânare*, de *starea drumului* (uscat, umed, acoperit cu mâzgă, pete de ulei, polei ș.a.) și de *eficiența frânelor*.

În cazul vehiculelor cu șenile ori cu tălpi metalice sau de lemn nu putem vorbi de urme de frânare, întrucât prin natura acestor mijloace de transport urmele au caractere dinamice, o situație oarecum asemănătoare întâlnindu-se și la vehiculele cu roți îmbrăcate în șine metalice, marea majoritate cu tracțiune animală. Firește, și în cazul vehiculelor cu tălpi metalice pot fi întâlnite urme statice, cele mai valoroase pentru identificare fiind cele de adâncime, cum ar fi, de pildă, în ipoteza aterizării unui elicopter (echipat cu un tren de aterizare cu tălpi metalice), ori a staționării mai mult timp într-un loc a vehiculului pe un teren moale.

6.2.4. Fixarea şi ridicarea urmelor mijloacelor de transport presupun descrierea amănunţită în procesul-verbal, la care se adaugă aproape întreaga gamă a fotografiilor judiciare operative (de orientare, schiţă, detaliu) şi, eventual, ridicarea prin mulaje a urmelor de adâncime. La fotografiere, alături de fotografiile de orientare şi de fotografiile-schiţă, se va acorda o mare importanţă fotografiilor de detaliu şi măsurătorilor fotografice, interesând raportul de distanţă dintre obiectele principale, lungimea urmei de frânare, urmele formate din resturi de obiecte, pete de combustibil, lubrifianţi, alte scurgeri.

Pentru efectuarea măsurătorilor, mai ales pentru determinarea *ecartamentului* şi *ampatamentului*[1], se stabileşte cu precizie distanţa dintre centrele urmelor, iar dacă urmele sunt lăsate de roţi duble se măsoară separat distanţa dintre centrele urmelor din interior şi apoi din exterior. La urmele de căruţe, din cauza jocului roţii în butuc, se execută mai multe măsurători, după care se face o medie. Pentru urmele de animale, măsurătorile trebuie să pună în evidenţă elementele cărării de urme, ca şi la om, cu deosebire că lungimea pasului se măsoară între două urme ale aceluiaşi picior[2].

Mulajele se efectuează potrivit regulilor generale, alegându-se o porţiune din urma de adâncime de circa 30-50cm, care conţine cele mai clare detalii. Aceleaşi procedee se vor aplica şi la eventuala efectuare de mulaje ale urmelor de adâncime aparţinând animalelor, nu înainte însă de fotografierea, în detaliu, a urmei.

6.3. Expertiza criminalistică a urmelor mijloacelor de transport. Expertiza criminalistică a urmelor create de benzile de rulare, de alte părţi ale vehiculului, a resturilor de obiecte, precum şi a urmelor-materie este destinată să pună în evidenţă o serie de caracteristici generale şi individuale, pe baza cărora se stabilesc tipul, modelul şi culoarea autovehiculului, viteza şi direcţia sa de deplasare[3].

Totodată, se determină mecanismul de formare a urmei şi partea din autovehicul care a creat-o, aspect necesar a fi clarificat îndeosebi în cazul prezenţei urmelor pe corpul victimei. Se poate răspunde, de asemenea, la întrebări privind *starea sistemului de frânare*, dacă acesta acţionează uniform pe toate roţile, ca şi *starea sistemului de direcţie* sau a altor mecanisme.

În privinţa tehnicilor criminalistice de *stabilire a vitezei* există astăzi posibilităţi moderne, bazate pe relaţii matematice sau cibernetice. Nu numai urmele de frânare sunt luate în calcul, ci şi urmele de impact sau distanţa de proiectare a pietonului accidentat.[4]

Problema centrală pe care trebuie să o rezolve expertiza criminalistică rămâne, desigur, identificarea mijlocului de transport, ceea ce presupune prezentarea de modele de comparaţie după banda de rulare, după alte părţi care au creat urme, ca şi prelevarea de pelicule de vopsea sau alte materiale. Identificarea se realizează frecvent pe baza examenului comparativ dintre caracteristicile reflectate în urma descoperită la locul faptei şi modelele de comparaţie obţinute de la anvelopelele autovehiculului suspect, luându-se în calcul atât caracteristicile lor generale, cât şi detaliile specifice desenului antiderapant (uzura, defectele de fabricaţie).

---

[1] Ecartamentul reprezintă distanţa dintre axa mediană a roţilor aflate pe aceeaşi osie, iar ampatamentul este distanţa dintre osia din faţă şi cea din spatele vehiculului.

[2] În acest sens, **H.G. Wells**, *op. cit.*, p. 61 şi urm.; **A. Swensson, O. Wendel**, *op. cit.*, p. 153-158.

[3] În legătură cu expertiza urmelor mijloacelor de transport, a se vedea **St. Lungan, V. Matache** în *Tratat practic de criminalistică*, vol. III, p. 98-107.

[4] În acest sens, a se vedea **F. Roşitaru**, *„Relaţii matematice uzitate în mod frecvent de membrii grupului de lucru al accidentelor de trafic rutier din cadrul ENFSI (Reţeaua europeană a institutelor de ştiinţe legale)*, în RCCP nr. 3/2003, p. 142-148; **M.-S. Gavrilă**, *Aspecte privind determinarea vitezei de deplasare a autoturismelor la impactul frontal cu pietonul* în RCCP nr. 3/2003, p. 157-162.

Identificarea este posibilă, totodată, prin examinarea urmelor sub formă de resturi de obiecte (cioburi de faruri, fragmente de plastic specifice lanternelor stopurilor, părți ale diverselor ornamente, pelicule de vopsea macroscopice etc.), resturi care fac posibilă reconstituirea piesei ori ansamblului din care au provenit. Operația este denumită *reconstituirea întregului după părțile sale componente.*

Secțiunea a II-a
Cercetarea urmelor de incendii, de explozii şi a altor urme de accidente

§1. Considerații generale

Cercetarea urmelor de incendii şi de explozii, a urmelor specifice accidentelor feroviare, navale şi aeriene, denumite şi catastrofe (în funcție de consecințele produse), este o activitate care se desfăşoară în împrejurări complexe[1]. Investigarea sub raport criminalistic este realmente dificilă, deoarece în aceste situații devin prioritare acțiunile şi măsurile de salvare a victimelor, dar şi restrângerea pe cât posibil a pagubelor şi înlăturarea pericolelor de extindere a dezastrului.

Aceste dificultăți sunt şi mai mari în cazul exploziilor urmate deseori de incendii, din cauza distrugerii sau alterării unui număr important de urme pe baza cărora se poate stabili cauza incendiului şi identificarea persoanelor vinovate. De aceea, în cazurile sus-menționate, se impune începerea fără întârziere a cercetării, împreună cu organele de specialitate ale pompierilor, imediat ce este posibilă pătrunderea la fața locului sau în zona în care se bănuieşte că se află focarul incendiului[2].

Nu trebuie să se permită începerea lucrărilor de degajare, de înlăturare a obiectelor şi instalațiilor distruse, până la terminarea cercetărilor întreprinse de către organele judiciare, împreună cu organele de protecție a muncii şi specialişti din domeniul în care s-a produs avaria. Acestea trebuie efectuate cu maximă operativitate fără a provoca alte neplăceri sau dificultăți în plan social-economic.

§2. Cercetarea urmelor de incendii

2.1. Cauzele incendiilor. Sub raport fizico-chimic, incendiul constituie un fenomen de ardere a unei substanțe combustibile (în prezența oxigenului sau aerului), care se propagă, de regulă, din cauza efectului flăcărilor, fără ca acestea să reprezinte întotdeauna cauza primară a incendiului[3].

Printre principalii factori specifici unui incendiu se numără emisia de căldură, de gaze şi de fum, temperatura de ardere şi viteza de propagare a flăcărilor. Aceşti factori sunt însă dependenți direct de gradul de inflamabilitate al substanțelor şi materialelor combustibile, de

[1] **K. Geza,** *Cercetarea incendiilor*; în Rev. Belugyi Szemle, nr.6, 1965, Budapeste, p. 15; *op. cit.*, p. 322.
[2] **J. Gayet,** *ABC de Police Scientifique, op. cit.*, p. 149.
[3] **T. Balulescu, V. Macriş,** *Prevenirea incendiilor*, Ed. Tehnică, Bucureşti, 1979, p. 22 şi urm.

BCU IAŞI / CAROL I UNIVERSITY LIBRARY

cantitatea de oxigen, de intensitatea şi direcţia curenţilor de aer, de temperatura aerului şi umiditatea mediului.

În funcţie de *cauzele* care le provoacă, incendiile se împart în[1]:

2.1.1. Incendii provocate de cauze naturale, printre cele întâlnite frecvent în practică numărându-se:

a. *Trăsnetul* este un fenomen fizic natural care, în funcţie de categoria obiectului atins, lasă urme mecanice de zdrobire, despicare, rupere, ardere, topire sau volatilizare[2]. De pildă, arborii pot fi despicaţi, unele metale se topesc la suprafaţă, îşi schimbă culoarea, se oxidează sau se volatilizează, depunându-se sub formă de picături pe obiectele din jur, pe corpul persoanelor electrocutate. Metalele magnetizate pot fi demagnetizate, în timp ce altele se magnetizează. Unii pereţi sunt dislocaţi, iar cărămizile şi ţiglele atinse capătă un aspect sticlos. Afectate, uneori până la volatilizare, sunt antenele de televiziune şi radio, precum şi instalaţiile electrice.

Un aspect important de menţionat îl constituie faptul că trăsnetul poate produce *aprinderi simultane* în mai multe locuri, element ce trebuie avut în vedere la eventuala formulare a unei versiuni de incendiu provocat premeditat de o anumită persoană.

b. *Razele solare* pot provoca incendii în anumite împrejurări, cu totul particulare, datorită concentrării acestora, prin intermediul unor obiecte transparente ce pot îndeplini rolul unor lentile convergente (vase pline cu apă, ochelari, cioburi de sticlă) sau al unor oglinzi parabolice. Focalizarea întâmplătoare a razelor solare conduce la aprinderea de materiale sau substanţe caracterizate printr-un grad ridicat de inflamabilitate.

c. *Electricitatea statică* acumulată, în principal, prin frecarea a două corpuri izolate electric, prin scurgerea unor lichide slabe conducătoare de electricitate pe conducte sau în diverse recipiente, poate determina apariţia unei scântei de descărcare electrică destul de slabă, însă suficientă pentru declanşarea aprinderii, într-un mediu de gaze uşor inflamabile.

d. *Autoaprinderea* este un fenomen de natură fizico-chimică sau biologică. Astfel, se pot autoaprinde, prin oxidare, uleiurile, mai ales cele sicative, grăsimile animale sau vegetale depozitate în condiţii proaste de ventilaţie, precum şi seminţele de plante oleaginoase (in, bumbac, ricin) sau reziduurile de extracţie a uleiurilor. Prin oxidare se aprind şi cărbunele, din cauza aceloraşi condiţii improprii de depozitare, bumbacul comprimat în baloturi etc.[3].

Autoaprinderile de *natură biologică* sunt întâlnite în cazul fermentării substanţelor vegetale sub acţiunea bacteriilor, îndeosebi în cazul înmagazinării acestora în condiţii de umiditate şi lipsă de ventilaţie, ca de exemplu, în depozite de furaje (fân, lucernă), de hârtie etc.

Există substanţe sau materiale care se autoaprind în contact cu aerul (fosforul alb, praful de aluminiu, zinc şi magneziu), după cum pot fi întâlnite incendii din cauza descompunerilor spontane, specifice îndeosebi îngrăşămintelor mixte (superfosfat amestecat cu gunoi de grajd), ori atunci când acestea sunt depozitate în cantitate mare, de exemplu superfosfaţii, se pot autoaprinde la o temperatură de cca. 25°C.

---

[1] Cu privire la cauzele incendiilor, a se vedea **J. Gayet**, *op. cit.*, p. 159 şi urm.; **P.F. Ceccaldi**, *La Criminalistique*, *op. cit.*, p. 93-95; **C. Suciu**, *op. cit.*, p. 323 şi urm.; **H.G. Wells**, *op. cit.*, p. 231 şi urm.; **C.E. O'Hara**, *op. cit.*, p. 273 şi urm.; *Metodologia de cercetare a incendiilor*, Ed. Ministerului de Interne, Bucureşti, 1971; **T. Balulescu, V. Macriş**, în lucrarea *supra cit.*

[2] **C. Suciu**, *op. cit.*, p. 323; **J. Gayet**, *supra cit.*, p. 159; **V. Manea, C-tin Dumitrescu**, *op. cit.*, p. 177-181.

[3] **C. Suciu**, *op. cit.*, p. 323-326; **P.F. Ceccaldi**, *op. cit.*, p. 93; **H.G. Wells**, *op. cit.*, p. 237-239.

2.1.2. Incendii provocate accidental de cele mai diverse cauze, a căror enumerare este practic imposibilă. Astfel, printre cauzele întâlnite mai des în practică se numără: manipularea defectuoasă sau neglijentă a instalațiilor de iluminat și de încălzit, așezarea de substanțe sau obiecte ușor inflamabile în apropierea surselor de căldură, improvizarea de instalații de încălzire, de recipiente pentru depozitarea combustibililor lichizi și gazoși, folosirea inadecvată a unor substanțe cu grad mare de inflamabilitate în activitățile casnice, curent practicându-se spălarea cu neofalină fără a se lua precauțiile necesare evitării aprinderii vaporilor de neofalină prin electricitate statică, uitarea mașinilor de călcat sau a reșourilor în priză etc.

Acestora li se adaugă aprinderea de focuri în locuri cu grad înalt de pericol, practicată de turiști, copii, unele soldate cu pagube deosebite.

Frecvent, incendiile mai sunt provocate de *scurtcircuite electrice*, ipoteză în care conductorii capătă forme de perlare din cauza topirii metalului. Apar afumări, modificări în structura firelor scurtcircuitate, sesizabile prin analize metalografice. În acest context, menționăm și incendiile având drept cauză uzura instalațiilor electrice. Aceasta conduce la supraîncălzirea conductorilor și, de aici, la incendiu.

2.1.3. Incendiile premeditate, întâlnite în practică și în ultima perioadă de timp, au o gravitate deosebită din cauza pagubelor materiale pe care le aduc avutului public și personal, dar, mai ales, pericolului pe care-l prezintă pentru viața și sănătatea oamenilor. Mobilul unui asemenea act poate fi răzbunarea, ura, ascunderea sau favorizarea altei infracțiuni[1]. Incendiile mai sunt provocate și de persoane cu dizarmonii psihice, de genul piromaniei.

Potrivit modului în care sunt declanșate, aceste incendii pot fi clasificate în incendii cu *aprindere imediată* și incendii cu *aprindere întârziată*. Așa cum se subliniază în literatura de specialitate, ca și din concluziile desprinse din practica judiciară, incendiile cu aprindere imediată se întâlnesc, de regulă, în locurile izolate sau mai puțin păzite și lasă aparent un număr redus de urme.

Incendiile cu aprindere întârziată sunt declanșate astfel încât să asigure autorului posibilitatea îndepărtării de la locul faptei, pentru a-și crea un alibi și, totodată, să lase impresia unui incendiu accidental. Manoperele, mijloacele întrebuințate de autor demască - fără dificultate pentru specialist - natura și caracterul premeditat al incendiului, dat fiind numărul sporit de urme în aceste cazuri. De exemplu, în funcție de modul de aprindere, pot fi întâlnite urme de benzină, de gaz lampant, resturi de textile, fire de nichelină, fosfură de calciu, sodiu și potasiu metalic. O parte din urme pot fi întâlnite și sub formă de dâre, destinate să propage focul spre mai multe focare.

2.2. Cercetarea la fața locului a urmelor de incendiu. Primele date cu privire la un incendiu le oferă însuși modul de desfășurare a acestuia, respectiv intensitatea și culoarea flăcărilor, a fumului, mirosul și viteza de propagare[2]. O dată cu stingerea incendiului,

[1] În acest sens, **C. Suciu**, *op. cit.*, p. 320; **C.E. O'Hara**, *op. cit.*, p. 237 și urm.; **J. Gayet**, *op. cit.*, p. 185-187; autorul menționează următoarele mobiluri: anomaliile psihice, ura și răzbunarea, intimidarea, interesul, favorizarea sau ascunderea altei crime.

[2] **K. Geza**, *op. cit.*, p. 15-20; **H.G. Wells**, *op. cit.*, p. 234-236; **C. Suciu**, *op. cit.*, p. 331-333; **J. Gayet**, *op. cit.*, p. 203-210; **C.E. O'Hara**, *op. cit.*, p. 238 și urm.

importantă este identificarea focarului (sau focarelor), cercetarea acestuia conducând la obținerea de date preliminare referitoare la cauza incendiului[1].

2.2.1. Căutarea urmelor se extinde, în continuare, la celelalte zone în care s-a propagat incendiul, în multe cazuri ele conservându-se în condiții mulțumitoare prin prăbușirea plafoanelor, a zidurilor, a altor obiecte capabile să reducă efectele focului. Organul judiciar trebuie să cerceteze cu atenție toate punctele care prezintă pericol de incendiu ori care îl pot întreține: tablourile și circuitele electrice, instalațiile și conductele de combustibil, intrările și ferestrele, acestea putând prezenta și urme de forțare.

2.2.2. Fixarea urmelor impune o descriere detaliată în procesul-verbal a acestora, precum și a tuturor constatărilor făcute pe parcursul cercetării referitor la starea obiectelor și instalațiilor, a ușilor și ferestrelor, la natura materialelor și produselor de ardere descoperite, la condițiile meteorologice, la urmele descoperite și ridicate.

Înregistrările foto și video se recomandă să se execute încă din timpul incendiului, pe material fotosensibil color, întrucât astfel vor reda și culoarea flăcărilor și fumului:

- *fumul alb* este specific obiectelor umede sau materialelor cu un conținut mare de fosfor;
- *fumul roșu-cenușiu* este specific lemnului, hârtiei;
- *fumul negru* denotă lipsa de aer sau prezența uleiului (uleiurilor) mineral(e).

Petrolul arde cu o flacără roșie, iar alcoolul cu flacără galbenă. Culoarea flăcării este în funcție de temperatura de ardere (roșu închis, până la 500 grade C, roșu deschis până la 1000 grade C și gălbuie la peste 1500 grade C).

Fotografiile obiectelor principale și cele de detaliu trebuie să se facă potrivit mențiunilor din procesul-verbal.

La ridicarea urmelor este indicat să participe expertul criminalist, ca și specialistul formațiunii de pompieri. Se recoltează în cantități suficiente resturi carbonizate de lemn, metal, țesături, conductori electrici, mostre de cenușă din focar și din alte zone, urme pulverulente de sol, de praf, fiecare ambalându-se separat, în vase etanșe de sticlă, pentru a se preveni eventuala evaporare a produselor incendiare. Ele se mențin astfel intacte, crescând posibilitățile de efectuare a unor expertize calitative fizico-chimice.

2.3. Expertiza criminalistică a urmelor de incendiu. Efectuarea expertizei criminalistice a urmelor de incendiu necesită metode și mijloace tehnico-științifice complexe, un loc important ocupându-l analizele spectrale și gazcromatografice, ultimele deosebit de utile în identificarea produselor petroliere.

Specialistul criminalist poate să dea răspunsuri la întrebări cu privire la natura și proprietățile substanțelor incendiare, la posibilitățile de autoaprindere sau de declanșare prin alte mijloace a incendiului etc. Totodată, se poate stabili dacă materialul incendiar se găsea în mod normal la locul faptei (depozitat, folosit în procesul de producție ori la treburile casnice) sau a fost adus special la locul incendiului.

[1] În acest sens, a se vedea **V. Stoica**, *Cercetarea evenimentelor deosebite (incendii și explozii)*, în PCC nr. 3-4, 1985, p. 102 și urm.

În ipoteza în care incendiul a fost provocat de dispozitive destinate acestui scop, se determină natura instalației, modul său de funcționare, elemente care oferă indicii referitoare la profesiunea sau pregătirea de specialitate a autorului, cunoașterea de către acesta a locului faptei, participarea mai multor persoane la provocarea incendiului etc.

§3. Cercetarea urmelor de explozie

3.1. Noțiuni generale. Explozia constă dintr-o reacție foarte rapidă, de natură fizică sau chimică, însoțită de formarea și de degajarea violentă a unei mari cantități de gaze, cu efecte mecanice, termice și luminoase asupra obiectelor sau persoanelor care se găsesc în raza sa de acțiune[1].

Un exemplu tipic de *explozie de natură fizică* este cel al exploziei unei butelii, rezervor sau recipient, determinat de excesul de presiune a gazului lichefiat pe care-l conține, ori de un defect de construcție. La rândul lor, *exploziile de natură chimică* sau fizico-chimică sunt determinate, alături de substanțele explozive propriu-zise, de cauze diferite, cum sunt, de pildă, contactul dintre mai multe substanțe chimice periculoase, ca și amestecul aerului, într-o anumită proporție, cu gaze, vapori inflamabili sau prafuri combustibile.

În privința *exploziilor de natură chimică*, clasificarea este mult mai complexă, autorii de specialitate făcând distincție între disocierea simplă și combustie, între deflagrație (ardere explozivă care se propagă cu o viteză relativ mică, de ordinul metrilor pe secundă) și detonație (reacție chimică sau ardere, propagată cu viteză foarte mare, ajungând la 10.000 m/secundă).

Printre gazele care formează amestecuri explozive cu aerul, se numără metanul, butanul, propanul, hidrogenul, precum și vaporii de benzină, eter, benzen, acetilenă, amoniac etc. Prafurile sau pulberile combustibile, dispersate în aer sub formă de aerosoli, într-o anumită concentrație, sunt și ele de natură diversă, de exemplu, praful de făină, de textile, de zahăr, de metale, de cărbune, ultimul formând în mină, în amestec cu aerul, gazul grizu. Exploziile se clasifică în accidentale și premeditate. Raportat însă la anumite particularități determinate de urmele formate, în literatura criminalistică distincția se face după caracterul *difuz* sau *concentrat* al exploziei[2].

*3.1.1. **Exploziile difuze***, de regulă cu caracter accidental, sunt specifice amestecului aerului cu gaze, vapori sau prafuri combustibile. Se datorează în special neglijenței, nerespectării regulilor de protecție a muncii, defectelor de fabricație și uzurii instalațiilor.

Caracteristic pentru urmele acestui gen de explozii este faptul că ele se întind mai mult sau mai puțin uniform pe întreaga suprafață afectată, fără a exista un crater sau focar central. Apar astfel *urme de dislocare, distrugere, afumare a pereților, tavanului, ușilor, ferestrelor.* Uneori, pe lângă explozia centrală, apar și explozii secundare, în funcție de concentrarea și gradul de răspândire a atmosferei explozibile, ceea ce face ca obiectele sau victimele să fie culcate în direcții diferite, nu ca în cazul unei singure unde de șoc, întregul loc al faptei oferind o imagine de dezordine, de neorânduială.

---

[1] **J. Gayet**, *ABC de Police Scientifique*, *supra cit.*, p. 215.

[2] În acest sens, a se vedea **P. Kirk**, *Crime Investigation*, *supra cit.*, p. 377-382; **P.F. Ceccaldi**, *op. cit.*, p. 87-91; **J. Gayet**, p. 217-244.

3.1.2. Exploziile concentrate sunt tipice atât pentru exploziile de natură fizică, cât şi pentru cele de natură chimică, rezultate din contactul accidental a două substanţe periculoase (întâlnite în industria chimică, petrochimică şi în laboratoare). Cel mai adesea ele sunt provocate de substanţe explozive cum sunt, de exemplu, praful de puşcă, dinamita sau trinitrotoluenul (TNT), nitroglicerina şi diverşi explozivi plastici. Exploziile concentrate se produc prin deflagraţie sau prin detonare.

La rândul lor, explozivii detonaţi pot fi progresivi, brizonaţi, sau explozivi de amorsare. Pe lângă substanţele explozive ca atare, se mai află explozivele accesorii, de amorsaj, denumite şi artificii pirotehnice sau electrice (fire sau fitile detonante de tip Bickford, detonatori, explozori şi contactori).

În privinţa modului de fabricare a substanţelor sau materialelor explozive, acestea pot fi de tip industrial, cu destinaţie civilă sau militară şi de tip artizanal. De asemenea, se mai pot clasifica în bombe cu explozie imediată şi cu explozie întârziată.

În literatura de specialitate se subliniază caracterul lor *preponderent premeditat*. Nu trebuie exclusă nici ipoteza producerii accidentale, cu atât mai mult cu cât aceste cazuri deţin ponderea cea mai mare în practica noastră de specialitate. Însă, atunci când se investighează o explozie concentrată, trebuie avută în vedere, în primul rând, ipoteza folosirii lor în scopuri criminale.

Caracteristice pentru exploziile de tip concentrat ori asimilat acestora sunt prezenţa unui crater sau focar central, precum şi dispunerea concentrică sau radială a efectelor (distrugeri, arderi, afumări, ruperi, răsturnări de obiecte) care se reduc pe măsura depărtării de epicentru, în funcţie şi de puterea exploziei. De asemenea, printre urmele specifice, se găsesc schijele, resturile de materiale folosite în amorsare, care nu se distrug în totalitate (capse, detonatoare). Caracteristic este şi mirosul lăsat de anumite substanţe explozive.

3.2. Cercetarea la faţa locului şi expertiza urmelor de explozii

3.2.1. Cercetarea la faţa locului a urmelor de explozii - etapă esenţială în procesul de elucidare a cauzelor, naturii şi eventual de identificare a autorului faptei - presupune căutarea şi descoperirea atât a urmelor propriu-zise lăsate de explozie, cât şi a altor urme, în primul rând ale omului, necesare stabilirii legăturii cauzale dintre rezultat şi acţiunea sau prezenţa sa la locul faptei[1].

Activităţile întreprinse la faţa locului se apropie destul de mult de cercetarea urmelor de incendiu, cu atât mai mult cu cât o explozie este urmată deseori de incendiu.

În funcţie de caracterul exploziei, difuz sau concentrat, de consecinţele produse, este necesară o căutare sistematică a urmelor, pornindu-se, dacă este posibil, din centrul exploziei. Se cercetează instalaţiile, conductele, rezervoarele, tablourile şi circuitele electrice. Se ridică urme sub formă de resturi de obiecte sau de materie, cenuşă, funingine, schije ş.a. Atragem atenţia asupra importanţei căutării eventualelor urme ale mecanismelor de detonare, mai ales dacă există indicii referitoare la provocarea unei explozii în scop criminal.

Consemnarea în procesul-verbal impune, alături de efectuarea de fotografiischiţă, a obiectelor principale şi de detaliu, completată, în cazurile deosebite, cu filmări sau *înregistrări pe bandă videomagnetică*. Ultimul procedeu s-a dovedit a fi deosebit de util în înregistrarea de aspecte semnificative ale cercetării de avarii sau evenimente grave din industria petrochimică.

---

[1] Referitor la cercetarea exploziilor, a se vedea **M.Le Clere**, *Manuel de Police Téchnique*, *op. cit.*, p. 157-161; **P. Kirk**, *op. cit.*, p. 386-389; **H.G. Wells**, *op. cit.*, p. 58-60 şi 257-259; **J. Gayet**, *op. cit.*, p. 245-252; **V. Stoica**, *op. cit.*, p. 102-108.

3.2.2. Expertiza criminalistică a urmelor de explozii este necesară pentru determinarea cauzelor şi naturii exploziei, a tipului de material exploziv, a mecanismului de producere a exploziei. Se poate stabili, de asemenea, dacă o explozie difuză este sau nu consecinţa folosirii unui material exploziv.

Expertizele sunt complexe în ipoteza exploziilor produse în sectoarele industriale, al instalării de „maşini infernale" la bordul avioanelor, vehiculelor rutiere, navelor ş.a.

§4. Cercetarea urmelor accidentelor feroviare, navale şi aeriene

4.1. Urmele accidentelor feroviare. Cercetarea urmelor accidentelor feroviare se circumscrie cadrului mai larg al soluţionării problemelor specifice infracţiunilor care periclitează siguranţa circulaţiei pe căile ferate. Potrivit prevederilor cuprinse în Titlul VII, capitolul I al părţii speciale din noul Cod penal, art. 333, accidentul de cale ferată constă în distrugerea sau degradarea adusă mijloacelor de transport, materialului rulant sau instalaţiilor de cale ferată în cursul circulaţiei sau manevrei mijloacelor de transport, manevră, întreţinere sau intervenţie pe calea ferată.

Raportat la însuşi conţinutul formulării legiuitorului, ca şi la realitatea faptică, rezultă că principalele categorii de urme specifice unui accident de cale ferată pot fi considerate următoarele[1]:

a. Urmele de *scoatere, slăbire, tăiere sau distrugere a şinei*, prin deşurubarea trifoanelor, explozie, corodare.

b. Urmele de *slăbire, deteriorare a limbilor şi mecanismelor de macaz*, de modificare a parametrilor.

c. Urmele de *deteriorare sau distrugere a sistemului de rulare*, în special a cuzineţilor, sistemului de frânare, de cuplare.

d. Urmele de *modificare a indicaţiilor semnalelor*, a comenzilor blocului de centralizare sau a circuitelor instalaţiei electrodinamice.

e. Urmele unor *obstacole*, aşezate pe calea ferată, de tipul saboţilor, traverselor de beton sau de lemn, a altor materiale care pot provoca deraieri etc.

f. Urmele de *semnalizări false* (premeditate) prin instalaţiile electrice sau mecanice.

4.1.1. Cercetarea la faţa locului, care include atât locul propriu-zis al accidentului, cât şi staţiile de plecare şi sosire, implică, pe lângă căutarea, descoperirea, fixarea şi ridicarea urmelor existente în zona evenimentului, stabilirea imediată a stării şi poziţiei instalaţiilor de semnalizare şi de comandă centralizată, a indicaţiilor aparaturii din cabinele locomotivelor, a registrelor în care se fac menţionări cu privire la comenzile, desfăşurarea circulaţiei, revizia instalaţiilor.

Este necesară verificarea stării sigiliilor de la instalaţiile de comandă, de la semnalizare şi de la macazuri. În aceste împrejurări, nu trebuie neglijată descoperirea de urme ale omului sau ale eventualelor instrumente folosite în comiterea infracţiunii. Astfel, sunt urmele digitale descoperite pe instalaţii, aparate sau mecanisme. În mod normal acestea trebuie să aparţină

[1] Referitor la problemele generale ale cercetării urmelor accidentelor de cale ferată, a se vedea **I. Anghelescu**, în *Tratat practic de criminalistică*, vol. I, p. 370-377. Potrivit clasificării efectuate de autor, urmele accidentelor de cale ferată se clasifică în: urme de defecţiuni de proiectare sau construcţie, de punere sau de degradare a sistemului de frânare, de tăiere a cablului telefonic şi de semnalizări false, de obstacole pe calea ferată, de demontare sau rupere a şinei, de executare greşită a unor comenzi.

personalului însărcinat cu întreținerea lor, lucru ce reiese din registrele de întreținere a instalațiilor.

Trebuie verificat modul de sigilare a instalațiilor, în mod normal aceasta făcându-se cu sigiliul propriu fiecărei persoane însărcinate cu supravegherea lor.

4.1.2. Expertiza criminalistică a urmelor accidentelor de cale ferată este destinată să clarifice cauzele și natura accidentului, precum și persoana responsabilă de producerea lor. De exemplu, după urmele găsite pe un sabot aflat la locul unui accident s-a putut stabili atât faptul că el a provocat deraierea, pe firul de circulație pe care a fost așezat, cât și care sunt roțile care l-au atacat. În alte cazuri, interesează, de pildă, să se stabilească dacă deraierea a fost provocată de ruperea șinei, ori de un defect al sistemului de rulare al locomotivei sau vagoanelor.

4.2. Urmele accidentelor aeriene și navale

4.2.1. Cercetarea urmelor accidentelor aeriene, prin specificul acestui gen de evenimente, dar și prin condițiile de loc și timp în care se produc, necesită o conlucrare strânsă între organele judiciare și specialiști din domeniul aviației, cercetarea urmând a se desfășura într-o echipă complexă.

Cauzele principale, frecvente, ale unui accident de avion sunt următoarele:

a. *Pilotarea sau dirijarea greșită* a aeronavei datorată unor cauze subiective, dar și obiective.

b. *Declanșarea de explozii sau incendii* la bordul aeronavei, de natură tehnică sau premeditate.

c. *Unele defecte de construcție, de proiectare*, inclusiv uzura aparatului, a subansamblelor.

Acestor cauze li se pot adăuga și *condițiile meteorologice nefavorabile*, cum sunt ceața, curenții puternici de aer, variațiile bruște de temperatură[1].

În cazul unor *defecțiuni tehnice*, pot fi descoperite urme specifice proastei funcționări a motoarelor, a sistemelor de alimentare, a comenzilor de zbor, a slăbirii și ruperii unor părți din aeronavă ș.a. În cazul incendiilor sau exploziilor la bord, se descoperă urme specifice scurtcircuitului, scurgerii de carburant sau substanțelor explozive.

Constatările privind *erorile de pilotaj* sau *dirijarea greșită* se fac pe baza înregistrărilor existente în așa-numita „cutie neagră" (referitoare la viteză, altitudinea la care se zboară, ruta parcursă, la legăturile radio). La acestea se adaugă și înregistrările făcute la turnurile de control ale aeroporturilor, ele oferind multe date desprinse din comunicările făcute de echipaj în legătură cu evenimentele petrecute la bordul aeronavei.

Fireşte că din interpretarea tuturor datelor oferite de urmele revelate la fața locului, coroborate cu înregistrările audio, dar și cu declarațiile martorilor oculari, se pot desprinde concluzii privitoare la cauza și natura accidentului.

Dintre aspectele mai importante asupra cărora este necesar să se insiste cu prilejul *cercetării la fața locului*, amintim: determinarea locului producerii accidentului, stabilirea tipului de aparat, a companiei aeriene căreia îi aparține, a numărului de înmatriculare, a

[1] **M.Le Clere**, *Manuel de police technique*, *op. cit.*, p. 78-78; **N. Urucu, I. Anghelescu**, în *Tratat practic de criminalistică*, vol. I, *supra cit.*, p. 377-382; autorii se ocupă de urmele specifice pe care le formează diferite categorii de accidente de avion și de întrebările la care să poată să răspundă expertul în legătură cu fiecare dintre urmele descoperite la fața locului.

naturii zborului, a tipului de încărcătură. O altă problemă importantă a cercetării la fața locului o reprezintă stabilirea cu exactitate a numărului și identității victimelor accidentului.

Pentru clarificarea deplină a cauzelor și naturii accidentului este necesar ca urmele descoperite și ridicate de la fața locului, atunci când acest lucru este posibil, să fie supuse unor examinări efectuate de experți criminaliști, împreună cu specialiști din domeniul aviației.

4.2.2. Cercetarea urmelor accidentelor navale presupune aceeași cooperare între organele judiciare și organele de specialitate din domeniul naval.

Potrivit modului în care se produc, accidentele navale sunt determinate de următorii factori:

a. ***Incendii sau explozii la bord***, provocate de funcționarea defectuoasă a instalațiilor navei, ori de încărcătură (în ipoteza transportării de substanțe chimice sau hidrocarburi);

b. ***Distribuirea și ancorarea defectuoasă a încărcăturii*** în cala vasului, îndeosebi la transportul de mărfuri generale (piese mari și grele, mașini, cherestea etc.);

c. ***Greșeli de pilotaj, ori de manevrare a instalațiilor***, care pot avea ca rezultat ciocnirea de o altă navă (abordajul), atingerea fundului apei, împotmolirea în nisip ori lovirea de mal (eșuarea).

Dacă nava rămâne la suprafață, căutarea, descoperirea, fixarea și ridicarea urmelor se face în conformitate cu regulile generale privitoare la cercetarea fiecărei dintre categoriile cărora acestea le aparțin (incendii, explozii, urme ale omului, instrumentelor ș.a.).

Scufundarea navei determină dificultăți în efectuarea cercetărilor, fiind necesar concursul scafandrilor. Dacă nava se află la o adâncime accesibilă cercetării de către scafandri, pe lângă fotografierea și filmarea urmelor principale, nu trebuie exclusă posibilitatea ridicării de urme sub formă de resturi sau părți de obiecte. Dacă nava se află la o adâncime mai mare, cercetarea se rezumă la o examinare exterioară, cu ajutorul camerelor de televiziune instalate în dispozitive speciale și comandate de la suprafață. În funcție de împrejurări, pot fi folosite submarine destinate special acestor activități.

Ca și la accidentele de avion, o serie de date privind accidentele navale pot fi desprinse din înregistrările făcute la dispeceratele porturilor sau de către alte nave aflate în zonă și care au fost chemate în ajutor. Se examinează jurnalul de bord, alte registre, în care există mențiuni cu privire la comunicațiile radio, la funcționarea mașinilor etc.

BCU IASI / CENTRUL DE RESURSE PENTRU LIBRARY

CERCETAREA URMELOR MIJLOACELOR DE TRANSPORT RUTIER ȘI INCENDIILOR

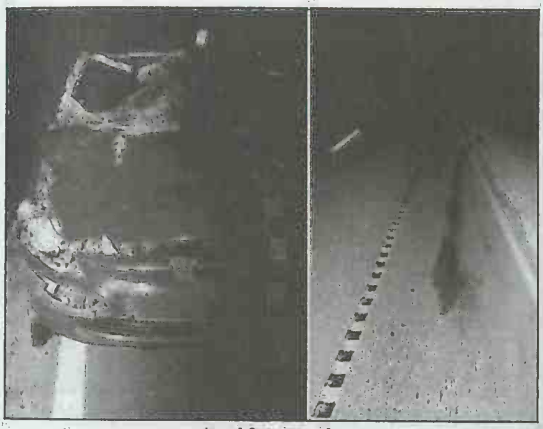

Accident rutier

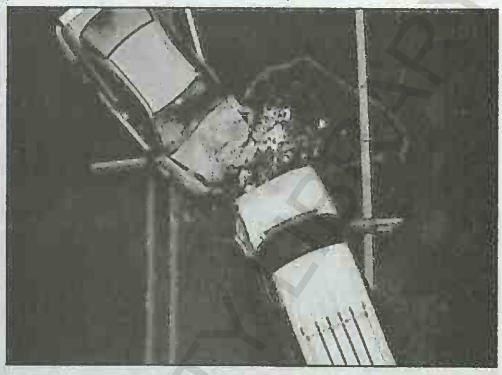

Accident în trafic, cercetare la fața locului după "www.crashstuff.com"

Incendiere a unui autovehicul, cercetarea urmelor

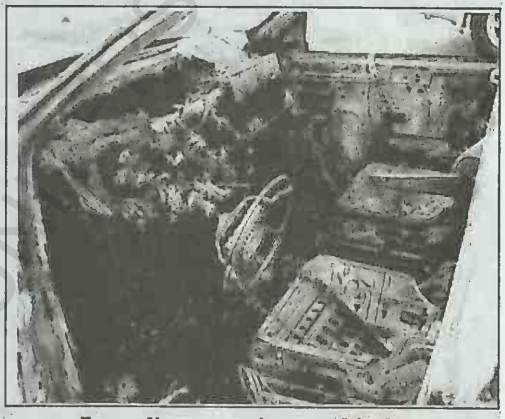

Incendiere a unui autovehicul

Incendiu premeditat, urmele de incendiere

BCU

CERCETAREA EXPLOZIILOR, A ACCIDENTELOR FEROVIARE, NAVALE, AERIENE

Atentat cu bombă, Anglia, iulie 2005, după "CNN"

Atentat sinucigaș cu bombă la stație de metrou în Sri Lanka, după "CNN.com"

Accident feroviar, după "www.gov.im/infocentre/Image.gov?id=13897"

Explozie auto, după "www.crashstuff.com/car-explosion-pictures-gallery"

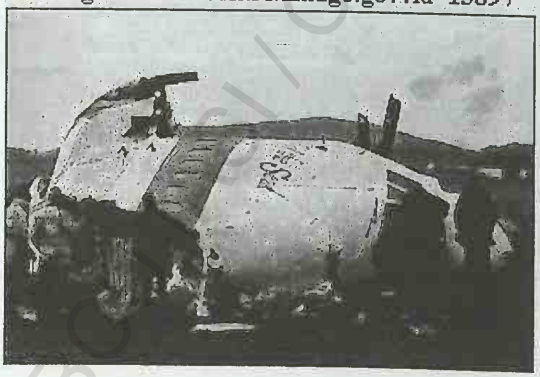

Accident feroviar în Los Angeles, după "http://kipram.com/metrolink-commuter-crash-photos-los-angeles"

BCU CLUJ / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

CAPITOLUL IX

ELEMENTE DE BALISTICĂ JUDICIARĂ

Secţiunea I

Noţiuni generale privind armele de foc şi cercetarea urmelor acestora

§1. Consideraţii preliminare

Investigarea criminalistică a armelor de foc întrebuinţate în săvârşirea de infracţiuni, identificarea lor sau clarificarea modului sau circumstanţelor în care autorul s-a folosit de acestea, se particularizează faţă de alte genuri de cercetări traseologice. Apariţia acestui domeniu distinct al tehnicii criminalisticii, denumit, mai mult sau mai puţin convenţional *„balistică judiciară"*, a fost impusă, pe de o parte, de frecvenţa folosirii armelor de foc în săvârşirea de infracţiuni iar, pe de altă parte, de particularităţile referitoare la cercetarea la faţa locului, cât şi la examinările specifice de laborator. Astfel se explică existenţa unei bogate literaturi de specialitate, fie sub forma unor lucrări de sine stătătoare fie sub forma unor părţi din manualele şi tratatele de criminalistică[1].

Balistica judiciară a devenit un domeniu de sine stătător numai în deceniul al 20-lea al secolului nostru, prin elaborarea şi perfecţionarea unor metode proprii de examinare, îndeosebi de identificare a armelor după urmele formate pe tub şi pe proiectil. Până atunci problematica cercetării armelor de foc era abordată separat, în diverse lucrări, în funcţie de profilul acestora (Medicină legală, Balistică militară şi, desigur, Criminalistică).

În prezent ea este tratată într-un mod unitar de fiecare dintre autorii de specialitate. Dacă ar fi să definim domeniul în discuţie, raportându-ne şi la opiniile exprimate în literatura de specialitate, atunci trebuie să învederăm următoarele[2]:

Balistica judiciară reprezintă o ramură distinctă a tehnicii criminalistice, destinată examinării armelor de foc şi urmelor acestora, prin metode şi mijloace tehnico-ştiinţifice

---

[1] Dintre lucrările de strictă specialitate amintim: **J.S. Ratcher**, *Fire arms Investigation, Identification and Evidence*, The Stackpole Co. Harriburg, 1957; **S.D. Kustanovici**, *Sudebnaia Balistika*, Gosiurizdat, Moscova, 1956; **P.F. Cecaldi**, *The Examination of Fire arms and Ammunition, Methods of Forensic Science*, Interscience Pub., New York, 1961; **B.N. Komarinet**, *Otojdostvlenie Criminalistike ognestralnih oruji po vârstrelinâh puleam*, Moscova, 1962; **V. Măcelaru**, *Balistica judiciară*, Ed. Ministerului de Interne, Bucureşti, 1972; **A. Oglini**, *L'esperto belistico*, Ed. Olimpia, Cita di Castello, Italia, 1978.

[2] **C.E. O'Hara** şi **J.H. Osterburg**, *An Introduction to Criminalistics*, New York, 1948; **H. Soderman, O. Connell**, *Manuel d'enquête criminelle moderne*, Paris, 1953; **A. Swensson, O. Wendei**, *Descoperirea infracţiunilor - metode moderne de investigaţie criminală*, Londra, 1957; **H.G. Wells**, *Ştiinţa judiciară*, Londra, 1969; **J. Gayet**, *Manuel de police scientifique*, Paris, 1961 şi *ABC de police scientifique*, Paris, 1973; **S.A. Golunski**, *Criminalistica*, Ed. Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1972; *Tratat practic de criminalistică*, Ed. Ministerului de Interne, vol. I şi III, Bucureşti, 1976 şi 1980; **C.E. O'Hara**, *Principii de bază ale cercetării penale*, Illinois, SUA, 1974; **K.P. O'Brien, R.C. Sullivan**, *Criminalistics - Theory and Practics*, Londra, 1976; *Curs de tehnică criminalistică*, vol. I, editat de Academia de poliţie Al.I.Cuza, Bucureşti, 1983.

specializate, în scopul determinării împrejurărilor în care a fost folosită o armă la comiterea unei infracțiuni și al identificării sale.

Deși a preluat o serie de date din balistica generală, cum sunt datele referitoare la balistica exterioară sau balistica țintei, balistica judiciară se distanțează de aceasta prin obiectivele urmărite și prin metodele la care apelează. Spre deosebire de balistica generală, balistica judiciară își propune, printre altele, *să identifice o armă* după urmele lăsate pe tub, *să determine distanța de la care s-a tras* după urmele secundare, să stabilească *vechimea aproximativă a împușcăturii* etc.

Investigațiile proprii balisticii judiciare s-au restrâns numai la armele folosite în săvârșirea de infracțiuni, respectiv armament ușor sau arme de fabricație artizanală. În prezent, însă, datorită diversificării armamentului de infanterie, de apărare, sau a celui folosit de grupe de *comando*, dar și de formațiuni *teroriste*, cercetarea criminalistică se diversifică prin forța împrejurărilor.

Tehnic, investigarea balistică judiciară se realizează pe baza principiilor, a regulilor generale cu privire la *identificarea criminalistică*, precum și prin apelarea la metode și procedee comune cu cele ale altor ramuri ale tehnicii criminalistice (microscopia de comparare, fotografia în radiații invizibile, analize spectrale etc.).

§2. Noțiuni tehnice generale despre armele de foc

2.1. Elementele de construcție ale armelor de foc. Stabilirea împrejurărilor în care a fost săvârșită o faptă penală, cu folosirea de armament, obligă pe orice magistrat să posede noțiuni minime de balistică. După cum se cunoaște, principalele elemente sau părți componente ale unei arme de foc sunt țeava, mecanismul de închidere, de dare a focului (percuție) și de scoatere a tubului tras, patul sau crosa armei și sistemul de ochire.

Din punctul de vedere al examinării criminalistice, interesează îndeosebi țeava și mecanismul de tragere, datorită valorii pe care o prezintă în procesul de identificare[1].

2.1.1. Țeava armei este formată din camera cartușului, sau camera de detonare, conul de forțare sau de racordare, care asigură pătrunderea glonțului în ultima zonă a țevii, zona ghintuită. Țevile ghintuite imprimă o mișcare de rotație proiectilului, necesară stabilității traiectoriei proiectilului. Ele se diferențiază după calibru, după numărul, sensul de rotație al ghinturilor, lățimea și pasul acestora etc.

La ghinturi se disting flancurile ghintului, câmpul ghinturilor care delimitează spațiul dintre două ghinturi și fundul ghintului (fața inferioară a sa). În privința flancurilor ghintului, acela care imprimă proiectilului mișcarea de rotație, precizăm că el se numește flanc de atac, spre deosebire de flancul liber, care suportă un șoc mult mai mic. La armele automate moderne, în partea ghintuită a țevii, spre ieșire, se găsește un orificiu necesar recuperării gazelor în vederea reîncărcării armei.

În privința *armelor de vânătoare* se remarcă o varietate de modele, de la numărul de țevi, la sistemul de tragere sau funcționare. Astfel, sunt arme cu o țeavă (ghintuită sau lisă), cu două, trei sau patru combinate. De asemenea, funcționarea lor poate fi simplă, cu repetiție sau semiautomată.

---

[1] **C. Suciu**, *op. cit.*, p. 337-339; **V. Măcelaru**, *op. cit.*, p. 36-38; **C-tin Dumitrescu**, *Curs de tehnică criminalistică, supra cit.*, p. 41-43.

2.1.2. Ansamblul mecanismelor de *închidere*, *percuție* și *scoatere* a tubului tras servește procesului de identificare, datorită particularităților de construcție și de prelucrare a pieselor componente ce vin în contact nemijlocit cu tubul cartușului. De pildă, percutorul, peretele frontal al închizătorului, gheara extractoare, pragul aruncător lasă urme caracteristice, apte să servească la identificarea armei. Firește că urmele respective rămân pe muniția trasă (tub sau glonț), ea însăși prezentând elementele caracteristice cu valoare de identificare.

2.2. Clasificarea armelor de foc. Din perspectiva criminalistică, clasificarea armelor de foc prezintă o utilitate practică pentru procesul de identificare datorită posibilității determinării grupului, categoriei, mărcii ș.a. Clasificarea vizează, în linii mari, armele portabile, întrucât acestea sunt folosite în marea majoritate a cazurilor de către infractori, ceea ce nu exclude utilizarea și a armamentului greu, de genul mitralierelor de pe transportoare militare, elicoptere, nave fluviale și maritime.

Criteriile de clasificare proprii *balisticii judiciare* urmăresc, în esență, stabilirea celor mai adecvate repere capabile să faciliteze identificările de grup și cele individuale. Astfel:

a. ***După destinație***, armele de foc se împart în arme militare sau de luptă (puști, carabine, pistoale și puști mitraliere ș.a.), arme de apărare apropiată (revolvere, pistoale), arme de vânătoare, arme sportive sau de tir și arme cu diverse destinații speciale (pistoale de semnalizare, de alarmă, de start, cu gaze lacrimogene etc.).

b. ***După modul de funcționare*** armele de foc se clasifică în arme simple, de tipul celor de vânătoare, arme cu repetiție, la care introducerea cartușului se face prin manevrarea închizătorului după fiecare foc, arme semiautomate, de tipul pistoalelor, la care este necesară apăsarea trăgaciului pentru fiecare foc, și arme automate, cu o cadență de tragere care poate ajunge la câteva lovituri pe secundă.

c. ***După construcția canalului țevii***, întâlnim arme cu țeavă lisă, specifică mai ales armelor de vânătoare, arme cu țeava ghintuită și arme cu țevi combinate (lisă și ghintuită), de tipul armelor de vânătoare cu 3 sau 4 țevi.

d. ***După calibru***, armele pot fi: de calibru mic, până la 6,35mm; calibru mijlociu, cuprins între 6,35mm și 9mm; calibru mare, peste 9mm. La armele de vânătoare, calibrul se apreciază, de regulă, după criteriul numărului de alice fabricate dintr-un pfund englezesc. De exemplu, calibrul 12 corespunde diametrului de 18,5mm.

e. ***După lungimea țevii***, se întâlnesc arme cu țeava lungă (puști și carabine), arme cu țeava mijlocie, specifică în prezent majorității pistoalelor mitralieră, arme cu țeava scurtă (revolvere, pistoale).

Pe lângă aceste criterii de bază, în literatura de specialitate se mai fac clasificări după *modul de fabricație* (industrială și artizanală), după numărul de țevi, după tipul de muniție, ca și al numărului de cartușe ce se pot înmagazina într-o armă.

2.3. Muniția armelor de foc. Studiul datelor privind muniția armelor de foc și-a dovedit utilitatea în practica organelor judiciare, deoarece însăși simpla examinare a caracteristicilor generale ale unui glonț conduce la stabilirea tipului de armă folosit de infractor, căruia i se adaugă identificarea ca atare a armelor. În acest scop laboratoarele de criminalistică, pe lângă colecțiile de arme, dispun și de o colecție importantă de cartușe din cele mai diverse categorii, inclusiv cele de fabricație artizanală.

Evenimentele din decembrie 1989 și evoluțiile ulterioare ale criminalității au demonstrat cât de importante sunt cunoștințele despre muniție și, în general, cele de balistică judiciară, pe care trebuie să le aibă inclusiv magistrații, aspect tratat uneori cu superficialitate.

2.3.1. Elementele componente principale din care este format un cartuş, indiferent de destinaţie şi de modul de fabricaţie, sunt următoarele:

a. ***Proiectilul*** (glonţul) se prezintă sub forma gloanţelor, alicelor sau mitraliilor. Gloanţele folosite la armele ghintuite au o importanţă deosebită pentru identificare datorită reflectării caracteristicilor reliefului ţevii. Ele pot fi obişnuite sau speciale.

Un glonţ se compune dintr-un *miez* de oţel, de plumb, ori oţel acoperit cu plumb, precum şi dintr-o cămaşă metalică. Diametrul unui glonţ este mai mare decât cel al calibrului ţevii (aproximativ cu 0,30 mm) pentru a se reduce pierderile de gaze, în favoarea forţei sale cinetice. Forma şi compoziţia gloanţelor este foarte diferită, în funcţie de destinaţie sau de tipul de armă folosit. Nu toate gloanţele sunt cămăşuite sau unele au cămăşuit numai vârful, ceea ce face ca să se deformeze destul de uşor la impactul cu un obiect dur.

Gloanţele speciale sunt de tipul: perforante, trasoare, incendiare, perforantincendiare, perforant-incendiare-trasoare, explozive şi incendiare de reglaj.

În afara gloanţelor propriu-zise, mai sunt *alicele*, de formă sferică, confecţionate din plumb sau alte materiale, cu o greutate până la 0,8 grame, cu diametrul între 2-5mm, întâlnite la muniţia de vânătoare, dar şi cu altă destinaţie.

b. ***Tubul cartuşului***, confecţionat din metal, material plastic sau carton (la armele de vânătoare), dar a cărui rozetă este întotdeauna metalică. El conţine încărcătura de pulbere, capsa şi proiectilul. La cartuşele armelor de vânătoare tubul mai conţine şi bura, care serveşte la separarea prafului de puşcă de alice sau glonţ.

c. ***Capsa***, destinată aprinderii încărcăturii, conţine un exploziv puternic şi sensibil la acţiunile mecanice, cum este, de exemplu, fulminatul de mercur sau stibiatul de plumb. Aprinderea are loc în momentul lovirii capsei de către percutor, urmată de spargerea acesteia pe o piesă interioară, denumită nicovală.

2.3.2. Încărcătura de pulbere a unui cartuş se compune din substanţe explozive de azvârlire, a căror combustie foarte rapidă este însoţită de degajarea unei cantităţi mari de gaze, capabilă să propulseze proiectilul cu o anumită viteză. Această încărcătură se poate prezenta sub două forme: *pulbere coloidală*, fără fum şi *pulbere neagră* sau cu fum, ultima întâlnită în prezent, destul de rar, mai mult la muniţia armelor de vânătoare, fabricată artizanal.

Pulberile coloidale au compoziţii chimice diferite, majoritatea fiind fabricate din nitraţi de celuloză şi diverşi solvenţi. Mai cunoscute sunt pulberile pe bază de piroxilină şi nitroglicerină[1]. Pulberea diferă în funcţie de lungimea ţevii armei, de destinaţia acesteia, uneori inclusiv în funcţie de modul de funcţionare a armei.

2.3.3. Elemente imediate de identificare sunt oferite de *poansonarea cartuşului* respectiv sau de cifrele bătute pe suprafaţa exterioară a proiectilului şi, mai ales, pe rozeta cartuşului. Primele două cifre reprezintă codul uzinei de fabricaţie, iar ultimele două, anul de fabricaţie. Miezul de oţel - care este confundat de necunoscători cu glonţul propriu-zis şi despre care s-a zis că ar fi de „vidia" - are dimensiuni variabile.

---

[1] Pulberea piroxilină se obţine prin tratarea piroxilinei (amestec de celuloză din bumbac sau lemn cu acid azotic sau sulfuric) cu alcool etilic, iar nitroglicerina este un amestec de glicerină cu acid azotic concentrat şi acid sulfuric. Aceste pulberi produc peste 7001 de gaze la un kg de exploziv, presiunea depăşind 2500kg.f/cm2. Pe lângă explozivul propriu-zis, pulberea mai conţine şi alte substanţe, cum sunt grafitizorii, stabilizatorii, amortizorii, necesare prevenirii formării electricităţii statice, umezirii, temporizării combustiei etc.

2.4. Elementele tragerii. Pentru examinarea urmelor împuşcăturii, pentru stabilirea distanţei şi direcţiei de tragere, în clarificarea împrejurărilor legate de săvârşirea de infracţiuni la care s-au folosit arme de foc, este necesar să se ţină seama de mai multe elemente, dintre care cele ale tragerii deţin o pondere importantă. În esenţă, principalele elemente ale tragerii, cu semnificaţie în soluţionarea cauzelor penale sunt:

2.4.1. Viteza proiectilului, care este în funcţie de tipul şi de cantitatea de pulbere, de greutatea proiectilului şi de lungimea ţevii. De exemplu, la armele cu ţeava scurtă, viteza iniţială a proiectilului variază între 300 şi 400m/s, în timp ce la armele militare cu ţeavă lungă ea depăşeşte 800m/s, ajungându-se până la viteze supersonice.

2.4.2. Traiectoria, reprezentată de linia curbă descrisă de centrul de greutate al proiectilului în drumul parcurs de la ieşirea din ţeava armei şi până la ţintă, este definită printr-o serie de elemente, cum sunt *unghiul şi linia de tragere, punctul de incidenţă* ş.a.

În legătură cu traiectoria, trebuie reţinut că ea este influenţată nu numai de forţa gravitaţională, ci şi de rezistenţa aerului, de forţa şi direcţia vântului, de alţi factori atmosferici. De exemplu, în cazul vântului care bate cu o viteză de circa 25km/h, proiectilul unei carabine militare la o distanţă de 1000m este deviat cu peste 3m, iar la 2000m cu circa 16m.

2.4.3. Bătaia armei reprezintă distanţa maximă la care poate să ajungă un proiectil. Sub raport balistico-judiciar interesează, îndeosebi, *bătaia eficace*, respectiv distanţa la care proiectilul îşi menţine precizia şi forţa distructivă. Bătaia eficace depinde, în primul rând, de viteza iniţială a glonţului.

Alături de elementele sus-menţionate, în expertiza criminalistică mai sunt luaţi în calcul şi alţi factori: *presiunea gazelor* şi *reculul*, determinat atât de presiunea propriu-zisă, cât şi de greutatea proiectilului; *energia cinetică* şi, strâns legată de ea, *puterea de pătrundere* a proiectilului, pătrundere care mai este în funcţie şi de forma, de duritatea proiectilului, ca şi de densitatea obiectului lovit.

Aceste elemente îşi au semnificaţia lor. De exemplu, datorită reculului, urmele de mână de pe crosa pistolului pot căpăta un aspect dinamic, ceea ce ar putea demonstra printre altele că arma a fost acţionată de victimă, în mâna căreia a fost găsită şi nu că a fost pusă acolo de o altă persoană care căuta să simuleze o sinucidere.

§3. Urmele formate prin folosirea armelor de foc

În accepţiunea balisticii judiciare, prin urme formate în cazul folosirii armelor de foc înţelegem, pe de o parte, urmele create de armă pe *cartuşul tras*, iar, pe de altă parte, *urmele împuşcăturii* formate pe *corpul victimei* sau pe obiectele asupra cărora şi-au exercitat acţiunea proiectilul, ceilalţi factori suplimentari ai tragerii.

3.1. Urmele formate de armă pe cartuş. La tragerile executate cu o armă de foc, indiferent de tipul acesteia, se formează invariabil urme pe tubul cartuşului, iar în cazul armelor cu ţeavă ghintuită se formează pe glonţ urme caracteristice reliefului ţevii. Amintim că, în literatura de specialitate, se atribuie caracterul de urmă însuşi proiectilului sau tubului

ca atare. Desigur că ne aflăm în fața unei interpretări largi a noțiunii de urmă, întrucât atât proiectilul, cât și tubul sunt ele însele purtătoare de urme valoroase pentru identificarea armei, deci probe materiale.

3.1.1. Urmele de pe tub se formează în trei etape succesive: *încărcarea, tragerea și extragerea* tubului tras. Printre piesele principale sau mecanismele armei care concură la formarea urmelor se află percutorul, peretele frontal al închizătorului, gheara extractoare, pragul aruncător (ejectorul) și pereții camerei de detonare[1].

La acestea se pot adăuga și urmele specifice introducerii cartușului în încărcătorul armei (de exemplu la armele automate și semi-automate) ori cele ale scoaterii cartușului din încărcător și deplasării sale spre camera de detonare.

a. *În momentul încărcării* se formează urme dinamice longitudinale pe pereții laterali ai tubului, prin împingerea cartușului în camera de detonare. Astfel, rămân urme ale marginilor încărcătorului, ale marginilor sau eventualelor neregularități ale reliefului camerei de detonare. De asemenea, se formează o altă urmă importantă, și anume urma *ghearei extractoare*, care prinde rozeta sau gulerul tubului, în vederea extragerii sale.

b. *În momentul tragerii* sau al declanșării focului apar, în primul rând, urmele *percutorului* și ale *peretelui frontal al închizătorului*, ce se formează pe fundul cartușului. Totodată, din cauza dilatării cartușului sub presiunea gazelor, pe pereții tubului se imprimă și microrelieful pereților camerei de detonare.

c. *În momentul extragerii tubului*, se imprimă pe rigolă sau marginea anterioară a rozetei *urmele ghearei extractoare*, iar pe fundul tubului urmele pragului aruncător (ejectorului). Pe pereții tubului este posibilă formarea de urme ale marginilor ferestruicii închizătorului.

Urmele menționate permit, din prima fază a cercetării de identificare, să se stabilească tipul armei cu care s-a tras, restrângându-se în consecință cercul armelor suspecte, însă numai în ipoteza în care tubul a fost folosit o singură dată, nu ca în cazul muniției armelor de vânătoare, la care un tub este folosit de mai multe ori, situație în care singura urmă exploatabilă este aceea a percutorului.

În prezent, printre perfecționările aduse muniției armelor de foc, se află și aceea a confecționării tuburilor din materiale plastice care se autodistrug prin însăși arderea pulberii de azvârlire, situație în care resturile acesteia nu mai păstrează urmele sus-menționate. Acest tip de muniție se află însă sub controlul producătorului.

3.1.2. Urmele de pe glonț au prin excelență un caracter dinamic și reflectă caracteristicile construcției interioare a țevii ghintuite[2]. Astfel, la armele cu țeava ghintuită rămân, sub formă de striații, urme ale plinurilor, ale flancurilor ghintuite, precum și ale spațiilor dintre ghinturi. În cazul acestor țevi, urmele de pe proiectil reflectă caracteristicile generale ale țevii, determinate de numărul și lățimea ghinturilor, microrelieful țevii, pe baza cărora se realizează identificarea armei.

Sunt și împrejurări în care pot apărea *deformări ale glonțului* dacă acesta are un calibru mai mare decât al armei cu care a fost tras, deformări constând, de regulă, din alungirea sa,

---

[1] **J. Gayet**, *op. cit.*, p. 91-92; **V. Măcelaru**, *op. cit.*, p. 45; **C. Suciu**, *op. cit.*, p. 376-377; **P.F. Ceccaldi**, *op. cit.*, p. 71-76; **S.D. Kustanovici**, *op. cit.*, cap. IV, p. 86.

[2] **J. Gayet**, *op. cit.*, p. 85-86; **B.M. Komarinet**, *op. cit.*, p. 54 și urm.; **C. Suciu**, *op. cit.*, p. 369; **V. Măcelaru**, în *Tratat practic de criminalistică*, vol. I, p. 278 și în *Balistica judiciară*, *supra cit.*, p. 44.

aspect ce indică lipsa corespondenței dintre calibre. Dacă proiectilul are un calibru mai mic, atunci urmele tind să se formeze spre partea ascuțită a glonțului.

3.2. Urmele de împușcare. Prin urme de împușcare se înțelege, în primul rând, urmele specifice formate de proiectil, urme denumite și factori primari sau urme principale ale tragerii. În al doilea rând, există urme secundare (factori suplimentari), formate mai ales în tragerile de la o anumită distanță.

În literatura noastră de specialitate, prezentarea acestor categorii de urme se face într-un mod unitar, spre deosebire de alte lucrări din străinătate în care tratarea se face în contextul analizei altor probleme, cum ar fi, de exemplu, stabilirea distanței și direcției de tragere. Precizăm că o analiză largă a urmelor de împușcare, formate pe corpul uman, este efectuată în cursurile și tratatele de medicină legală[1].

*3.2.1. **Urmele principale*** sunt rezultatul acțiunii directe exercitate. Ele se întâlnesc sub trei forme:

- ***urme de perforare***, în situația în care proiectilul a traversat întreg corpul;
- ***urme de pătrundere***, sau canale oarbe, când glonțul pătrunde în corp fără a mai ieși;
- ***urme de ricoșare***, când glonțul este deviat de obiect, în funcție de energia cinetică a proiectilului, de densitatea obiectului și de unghiul de lovire.

3.2.1.1. Urmelor de perforare a obiectelor cu o anumită grosime le sunt specifice trei elemente: *orificiul de intrare*, *canalul* și *orificiul de ieșire*. În ipoteza perforării unui obiect foarte subțire, nu se mai poate vorbi însă de existența canalului, uneori însuși orificiul de intrare confundându-se cu cel de ieșire (de exemplu, în cazul unei table subțiri de metal).

Orificiile de intrare și de ieșire se deosebesc între ele prin anumite caracteristici pe baza cărora se stabilește direcția din care a pătruns proiectilul, direcție ce nu coincide, în toate cazurile, cu direcția de tragere, traiectoria glonțului putând fi influențată de diverși factori, îndeosebi de ricoșare.

Caracteristicile de formă și de dimensiune, care fac posibilă diferențierea orificiului de intrare de cel de ieșire, depind nu numai de distanța de la care s-a tras, de forța cinetică a proiectilului, de unghiul sub care a lovit ținta sau de densitatea obiectului, ci și de gradul său de plasticitate și de elasticitate.

a. *Pe corpul uman* orificiul de intrare se caracterizează prin lipsă de țesut, diametrul său fiind apropiat de cel al proiectilului. Marginile orificiului sunt ușor îndreptate spre interior, pe ele găsindu-se, după cum se va vedea mai jos, și urme secundare (de exemplu inelul de frecare). Orificiul de ieșire nu prezintă lipsă de țesut. Canalul de perforare nu prezintă în toate cazurile o formă rectilinie, frecvent întâlnindu-se devieri ale proiectilului de către oase, ceea ce determină, uneori, ruperea acestuia în mai multe fragmente. În asemenea împrejurări se întâlnesc mai multe orificii de ieșire[2].

b. *Pe îmbrăcăminte* sau pe alte obiecte confecționate din material textil, orificiul de intrare este mai mic decât cel de ieșire, de regulă constatându-se și un transport de fibre spre

---

[1] **M. Kernbach**, *Medicină judiciară*, Ed. Medicală, București, 1958, p. 203-204; **Z. Ander, I. Beligan, V. Molnar**, *Medicina legală*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1970, p. 111-112; **Ghe. Scripcaru, M. Terbancea**, *Patologie medico-legală*, Ed. Didactică și Pedagogică, 1978, București, p. 206 și urm.

[2] În acest sens, a se vedea **V. Dragomirescu**, *Medicina legală*, Ed. Teora, București, 1992, p. 98; **A. Ugolini**, *L'experto balistico*, vol.I, *La teoria*, *op. cit.*, p. 321-324.

interior. Orificiile de ieşire de pe îmbrăcăminte prezintă deseori şi rupturi în cruce, asemănătoare rupturilor provocate de gaze[1].

Examinarea acestor orificii se face în strânsă corelare cu examinarea orificiilor de pe corpul uman. Ele se studiază strat după strat (palton, haină, cămaşă, maiou). Totodată, examinarea se raportează la posibilitatea formării mai multor orificii, din cauza cutelor formate de îmbrăcăminte, câteodată acestea creând impresia, la prima vedere, că s-au tras mai multe focuri asupra corpului. O situaţie întrucâtva asemănătoare se poate întâlni şi la orificiile de pe corpul uman formate, de exemplu, prin străbaterea braţului şi apoi a toracelui, de către un proiectil.

c. ***În cazul urmelor formate în obiectele lipsite de elasticitate***, fragile (cărămidă, piatră, beton) orificiul de intrare este mai mare decât diametrul proiectilului, practic aflându-ne în faţa unei ruperi sau sfărâmări.

La *obiectele din lemn*, diametrul orificiilor corespunde, în mare, cu cel al proiectilului, orificiul de intrare şi cel de ieşire stabilindu-se pe baza sensului fibrelor care indică direcţia de perforare. Desigur că, în aprecierea dimensiunilor, este necesar să se ţină seama de gradul de uscare a lemnului sau de sensul în care au fost perforate fibrele.

La *geamuri*, perforarea capătă forma unui trunchi de con cu baza mare în direcţia de înaintare a proiectilului, astfel că orificiul de intrare este mai mic decât cel de ieşire. Forma perforării depinde în bună parte de forţa vie a proiectilului, pe măsura reducerii acesteia apărând şi crăpături radiale sau concentrice, ajungându-se chiar la aspectul unei simple spargeri a geamului cu o piatră[2].

În *tăbliile metalice,* marginile orificiilor formate sunt îndreptate în direcţia de înaintare a proiectilului, ca şi în cazul materialelor de consistenţă sau plasticitate asemănătoare.

Particularităţi prezintă orificiile create de alice sau mitralii. La tragerile de la distanţă redusă (sub 1m), acestea formează un singur orificiu, iar, pe măsura creşterii distanţei, pe lângă orificiul central, apar orificii laterale mici, până la dispariţia orificiului central şi formarea unei multitudini de orificii de pătrundere.

3.2.1.2. Urmele de pătrundere sau *canalele oarbe* au un orificiu de intrare şi un canal înfundat, mai mare sau mai mic, raportat la densitatea şi grosimea materialului în care a pătruns glonţul. Spre deosebire de perforări, în alternativa canalelor oarbe, glonţul rămâne întotdeauna în corpul sau obiectul atins, dacă necesităţile cauzei o impun el putând fi recuperat, operaţie obligatorie atunci când a fost atinsă o persoană. Recuperarea se face cu precauţie, pentru a nu se distruge caracteristicile de identificare a armei (vezi mai jos la 4.2.2.).

Orificiul de intrare al canalelor oarbe prezintă aceleaşi caracteristici ca şi la urmele de perforare.

3.2.1.3. Urmele de ricoşare constau în adâncituri sau zgârieturi, în funcţie de unghiul de lovire şi de natura obstacolului (pământ, cărămidă, lemn, suprafeţe metalice) aflat pe traiectoria glonţului. Ricoşarea determină o modificare a traiectoriei glonţului, concomitent cu o reducere a forţei sale cinetice.

---

[1] **M.Le Clere**, *op. cit.*, p. 122-125.

[2] **S.P. Mitricev** şi **M.N.P. Salamov**, *Kriminalistika*, Ed. Juridiceskovo Literatura, Moscova, p. 157.

Totodată, ricoşarea face posibilă lovirea altor obiecte ori persoane, care nu s-au aflat pe traiectoria iniţială de tragere, ipoteză ce trebuie avută în vedere, de către organul judiciar, la stabilirea direcţiei şi locului din care s-a tras. În aceste ipoteze glonţul se poate deforma şi, la pătrunderea în corpul uman, să producă orificii sau *leziuni atipice*, împuşcarea atribuindu-se unor gloanţe cu destinaţii speciale.

*3.2.2. **Urmele secundare*** sunt rezultatul acţiunii unor factori suplimentari ai tragerii, alţii decât cei specifici proiectilului. Urmele secundare pot fi împărţite în două mari categorii[1]:

3.2.2.1. Urme secundare formate indiferent de distanţa de tragere:

– ***Inelul de frecare*** sau de ştergere, creat prin depunerea pe marginea orificiului de intrare a unor particule de unsoare, praf, rugină sau oricare altă substanţă aflată pe suprafaţa proiectilului;

– ***Inelul de metalizare***, constând în principal din depuneri de particule metalice desprinse de pe suprafaţa proiectilului, în momentul perforării unor obiecte cu un anumit grad de densitate, întâlnit, de exemplu, la străbaterea unor oase plate ale corpului uman.

3.2.2.2. Urme secundare formate la tragerile cu ţeava armei lipită de corp sau de la mică distanţă:

– ***Rupturile provocate de gaze*** apar la tragerile efectuate la distanţe mai mici de 10cm, în funcţie de tipul armei sau al muniţiei, şi capătă o formă stelară, prin pătrunderea gazelor în orificiu şi ruperea marginilor sale, ca rezultat al expansiunii lor rapide;

– ***Urmele gurii ţevii*** se formează prin lipirea acesteia de corp, având un aspect apropiat de cel al inelului de contuzie;

– ***Arsurile*** provocate atât de gazele încinse, cât şi de flacăra de la gura ţevii sunt şi ele tipice pentru tragerile de la foarte mică distanţă, mai ales în cazul armelor automate;

– ***Urmele de funingine***, rezultate din combustia încărcăturii de pulbere, depind de calitatea substanţei explozive şi de distanţa de tragere. Pe lângă pulberea arsă, la formarea lor contribuie reziduurile din capsă, inclusiv reziduurile tragerilor anterioare. Ele pot apărea şi pe alte straturi decât cele de la suprafaţă, cum este cazul obiectelor de îmbrăcăminte. Apar, de asemenea, şi în tragerile ce depăşesc 40cm, îndeosebi la armele cu ţeavă lungă sau de vânătoare, mai ales dacă se foloseşte pulbere cu fum, în care caz se pot forma şi la aproape 2m;

– ***Tatuajul*** este consecinţa pătrunderii în piele a resturilor de pulbere neagră sau arsă incomplet. Uneori acestea au o forţă relativ mare, perforând îmbrăcămintea şi imprimându-se în dermă. La tragerile cu pistolul sau revolverul, tatuajul se formează la o distanţă de până la 50cm, iar la armele cu ţeavă lungă la distanţă chiar mai mare de lm;

– ***Urmele de unsoare***, existentă pe ţeava armei, apar sub formă de stropi depuşi în jurul orificiului de intrate, mai ales la primele focuri.

Urmele secundare ale tragerii sunt deosebit de valoroase pentru *determinarea distanţei* de la care s-a tras. Stabilirea faptului că o tragere s-a efectuat în limita de acţiune a factorilor suplimentari îşi găseşte semnificaţie, mai ales pe plan juridic, când se cer clarificări ale anumitor aspecte referitoare la accidente, sinucideri, la existenţa unor condiţii ale legitimei apărări, precum şi la determinarea distanţei şi raportului de poziţie dintre victimă şi agresor.

[1] Referitor la urmele secundare ale împuşcăturii, a se vedea, **S.D. Kustanovich**, *op. cit.*, p. 186 şi urm.; **C. Suciu**, *op. cit.*, p. 352-358; **P. Kirk**, *op. cit.*, p. 352 şi urm.; **V. Măcelaru**, în *Balistica judiciară*, *supra cit.*, p. 83 şi urm.; **C-tin Dumitrescu**, *op. cit.*, p. 47-49.

§4. Particularităţile cercetării la faţa locului a armelor de foc şi a urmelor acestora

4.1. Descoperirea şi fixarea armelor de foc şi urmelor acestora. În acele cauze penale în care au fost folosite arme de foc, mai ales dacă acestea au rămas în câmpul infracţional, investigaţia presupune o atenţie deosebită, orice neglijenţă manifestată, îndeosebi în fixarea şi ridicarea urmelor, răsfrângându-se negativ asupra rezultatelor examinărilor ulterioare şi limitând posibilităţile de identificare.

Particularităţile cercetării sunt determinate atât de specificul urmelor lăsate de tragere, cât şi de problemele legate de descoperirea armelor şi muniţiei trase, de stabilirea distanţei şi direcţiei din care s-a tras ş.a., toate acestea circumscrise cercetării şi altor categorii de urme întâlnite în împrejurările săvârşirii de infracţiuni cu arme de foc, cum sunt urmele de mâini, urmele biologice (sânge, fire de păr, resturi de ţesut)[1].

4.1.1. Descoperirea armelor de foc şi a muniţiei nu prezintă dificultăţi în cazul sinuciderilor sau al încercărilor de disimulare a omorului printr-o sinucidere. În majoritatea cazurilor însă, autorul caută să se debaraseze de armă, fie ascunzând-o, fie aruncând-o.

Totuşi şi în cazul sinuciderilor pot apărea probleme dificile sau împrejurări aparent negative, de natură să deruteze cercetarea. În acest sens, reamintim un caz în care o persoană, aşezată pe scaun, în dreptul unui birou ce avea sertarul deschis, s-a împuşcat în tâmplă cu un pistol. După tragere, pistolul a căzut din mâna sinucigaşului în sertar şi, imediat după aceasta, corpul persoanei s-a aplecat peste birou, închizând sertarul. La sosirea organelor judiciare, acestea au crezut iniţial că se află în faţa unui omor, negăsind arma ucigaşă. Ulterior, însă, lucrurile s-au clarificat.

De multe ori, arma trebuie căutată în alte locuri decât cele în care a fost comisă fapta. În aceste ipoteze, pentru descoperirea armelor, organele de cercetare trebuie să recurgă la mijloace tehnice adecvate de căutare, existente în dotarea laboratoarelor criminalistice mobile. În cazul armelor îngropate se foloseşte *detectorul de metale*, iar pentru cele aruncate în ape curgătoare, în fântâni, în latrine, se apelează la electromagneţi puternici. Armele ascunse în ziduri de cărămidă sau beton, în diverse obiecte compacte de o anumită densitate, se caută cu ajutorul instalaţiilor de gammagrafiere sau cu *aparatură röentgen* portabilă.

Aceleaşi mijloace se folosesc şi pentru proiectilele şi tuburile trase la locul faptei, căutarea acestora, în special a *proiectilelor*, fiind mai anevoioasă. De regulă, căutarea începe cu corpul victimei şi locul în care acesta se găseşte şi continuă spre marginile câmpului infracţional, inclusiv pe drumul presupus că a fost urmat de infractor.

Determinarea numărului de cartuşe trase poate fi efectuată după plăgile de împuşcare existente pe corpul victimei sau după orificiile de intrare descoperite pe îmbrăcăminte.

Examinarea îmbrăcămintei şi a corpului victimei, în condiţiile cercetării locului faptei, se efectuează cu atenţie, pentru a nu se altera sau distruge eventualele urme suplimentare, tipice tragerilor din apropiere. De multe ori, astfel de urme sunt vizibile şi cu ochiul liber, în funcţie de natura şi culoarea îmbrăcămintei, ori a stării rănilor, dar un rezultat de certitudine se obţine numai printr-o expertiză criminalistică sau medico-legală.

---

[1] În acest sens, a se vedea **A. Swensson** şi **O. Wendel**, *op. cit.*, p. 178 şi urm.; **C. Suciu**, *op. cit.*, p. 159-161; **V. Măcelaru**, *op. cit.*, p. 59 şi urm.; **G. Scripcaru** şi **M. Terbancea**, *op. cit.*, p. 111; **S.A. Golunski**, *op. cit.*, p. 336 şi urm.

4.1.2. Consemnarea, fixarea poziției și stării armelor, a celorlalte urme descoperite la fața locului se face prin mijloace cunoscute - proces-verbal, schiță, fotografiere, filmare sau înregistrare pe bandă videomagnetică - fără a se omite nici un detaliu, nici un element necesar clarificării împrejurărilor în care a fost săvârșită infracțiunea.

Procesul-verbul va conține mențiuni clare și precise cu privire la tipul armei, locul și poziția în care a fost găsită, direcția țevii, distanța față de cadavru, de alte obiecte principale, numărul și seria armei, starea sa tehnică aparentă, dacă este sau nu încărcată, ce urme au fost descoperite pe ea etc. Referitor la mențiunile despre starea tehnică a armei, precizăm că ele se fac numai dacă este posibil un asemenea gen de examinare la fața locului, în caz contrar procedându-se la o examinare în condiții de laborator.

Prin *fotografiere* sau *înregistrări video* este necesar să se pună clar în evidență arma și urmele acesteia, celelalte elemente sau împrejurări descrise în procesul-verbal, ceea ce presupune că nimic nu trebuie mișcat din poziția în care a fost găsit sau descoperit în faza statică a cercetărilor, până la executarea fotografiilor schiță și de obiecte principale.

Rămânând în acest cadru, atragem atenția că, dincolo de fixare, tot în faza statică a cercetării, pe lângă descoperirea armelor și muniției, a urmelor de împușcare existente pe corpul victimei, pe mobilier, pe pereți etc., este necesar să se dea spre prelucrare, câinelui de serviciu, *urma de miros* și să se ia probe de aer pentru a se stabili dacă ne aflăm sau nu în fața unei trageri recente. Avem în vedere, bineînțeles, urmele olfactive ale făptuitorului.

Examinarea preliminară a armei, în sensul de a se constata dacă este încărcată ori dacă prezintă urme specifice de tragere, urme de mâini, alte urme biologice, se efectuează în faza dinamică a cercetării, de specialistul criminalist aflat la locul faptei.

4.2. Ridicarea armei de foc și a muniției descoperite la locul faptei. *Ridicarea și transportarea armelor de foc*, a tuburilor și proiectilelor de la fața locului se realizează în condiții impuse de necesitatea protejării urmelor tragerii, a urmelor de mâini ori de natură biologică, aflate pe aceste corpuri delicte.

4.2.1. Manevrarea armei se face astfel încât să nu se șteargă urmele de pe ea, preferabil fiind să se lucreze cu mâna înmănușată sau cu un clește, având buzele protejate în manșoane de cauciuc.

Prudența în manipulare este necesară și pentru prevenirea unei declanșări accidentale. În nici un caz nu se introduce o șurubelniță sau un creion pe gura țevii pentru a se ridica, întrucât pot fi înlăturate eventualele reziduuri ale tragerii, ori se pot forma alte urme în interiorul țevii. Pentru *descărcarea armei*, aceasta se apucă numai de părțile pe care nu se pot păstra urme (suprafețele zimțate ale carcasei închizătorului și crosei armei).

Pentru *transportare*, arma se ambalează într-o cutie pentru a o feri de șocuri, după ce gura țevii a fost acoperită cu o cârpă, fiind interzisă introducerea de dopuri de vată sau de alt material pe gura țevii. Încărcătorul și cartușele scoase din armă se ambalează separat. Eventualele urme biologice descoperite pe armă, dacă nu pot fi recoltate, vor fi transportate împreună cu arma, luându-se măsuri adecvate de conservare și de ambalare corespunzătoare.

În ipoteza prezenței unor urme biologice, arma se transportă de îndată la laborator, fixată într-o cutie de părțile pe care nu sunt urme.

Referitor la ridicarea unor eventuale urme biologice de pe armă, suntem de părere ca această operație să se facă numai de expertul biocriminalist, în condiții cât mai apropiate

celor de laborator, dar şi în prezenţa expertului balistician, care trebuie să vegheze la manevrarea atentă a armei, pentru prevenirea unor accidente.

Coletele sunt *sigilate* şi însoţite de date privind persoana care a efectuat ridicarea, locul, data, metodele folosite în descoperire şi ridicare, seria armei, dacă este sau nu încărcată etc.

4.2.2. Ridicarea gloanţelor se face astfel încât să nu se altereze urmele aflate pe suprafaţa lor şi care reflectă caracteristicile interiorului ţevii, îndeosebi în ipoteza că ele vor servi la identificarea ulterioară a armei. Este total contraindicată, de exemplu, scoaterea proiectilului din corpul victimei, sau din obiectul în care a fost găsit, cu lama cuţitului, cu şurubelniţa sau cu un instrument chirurgical, ce pot produce urme suplimentare, ori distruge pe cele existente, cu valoare de identificare.

Dacă există pericolul deteriorării proiectilului prin scoaterea sa, atunci, fie că se transportă la laborator întreg obiectul în care a pătruns, (bineînţeles, dacă este posibil) fie că se decupează o porţiune mai mare de suprafaţă, care este trimisă laboratorului.

4.2.3. Ridicarea tuburilor se efectuează în aceleaşi condiţii de precauţie. În plus, este necesar să se protejeze *reziduurile tragerii* prin acoperirea gurii tubului. Prinderea tubului se face numai de la extremităţi.

Întrucât tuburile sunt uneori mai valoroase pentru identificarea armei (chiar şi în condiţiile în care aceasta are ţeava lisă, gloanţele neputând servi la identificare), datorită urmelor specifice mecanismelor de tragere, dar şi pentru stabilirea tipului de muniţie folosită, va trebui să fie bine protejate.

Aceeaşi atenţie este acordată *ridicării urmelor* sau *obiectelor purtătoare de urme*, principale sau secundare, ale tragerii, aflate pe obiectele perforate sau atinse de gloanţe. Reamintim că cercetarea în faza dinamică, precum şi ridicarea tuburilor, a proiectilelor, a celorlalte urme se fac numai după consemnarea tuturor datelor fie şi într-o formă brută, necesare întocmirii procesului-verbal, după executarea fotografiilor schiţă şi de detaliu, după efectuarea măsurătorilor, a celorlalte operaţii pe baza cărora se determină distanţa şi direcţia de tragere. La *ambalare* se respectă condiţiile impuse ambalării tuturor categoriilor de urme (colete separate, sigilate, însoţite de menţiuni detaliate etc.).

Deşi nu face parte din problematica imediată a acestui paragraf, subliniem şi necesitatea *cercetării urgente a persoanelor bănuite că s-au folosit de armă, acestea fiind posibile purtătoare de urme secundare ale tragerii pe mâini şi pe haine*, ca şi de eventuale urme biologice, în special pete de sânge, fire de păr, alte substanţe organice.

Depistarea urmelor suplimentare (mai ales de afumare sau ale reziduurilor tragerii) trebuie avută în vedere cu prioritate şi în ipoteza *sinuciderilor cu arme de foc* sau a morţilor prin împuşcare ce dau aparenţa unor sinucideri, tactica recentă demonstrând această necesitate.

4.3. Stabilirea distanţei şi direcţiei de tragere. Una din problemele importante de clarificat, în ipoteza folosirii armelor de foc, este stabilirea distanţei şi direcţiei de tragere. Atragem atenţia că nu sunt rare împrejurările în care acest gen de investigare este tratat cu superficialitate, în faza iniţială a investigaţiei. Activităţile destinate stabilirii acestei împrejurări se desfăşoară, în principal, cu prilejul cercetării locului faptei, ele continuând dacă este nevoie şi în procesul examinărilor criminalistice de laborator, concomitent cu examenul medico-legal al corpului victimei. Astfel:

4.3.1. Pentru tragerile efectuate în limita de acțiune a factorilor suplimentari - trageri incluse în categoria celor fără distanță (cu țeava lipită de corp) sau de la mică distanță - stabilirea direcției și distanței de la care s-a tras este relativ ușoară. Bineînțeles că prezența factorilor suplimentari trebuie confirmată prin expertize criminalistice, determinarea exactă a distanței urmând să se facă prin trageri experimentale de la distanțe variabile, folosindu-se arme și muniții găsite la fața locului sau o armă și cartușe de același tip, precum și suporturi primitoare de urme, asemănătoare cu cele pe care s-au format urmele suplimentare.

În ipoteza tragerilor cu *arme de vânătoare*, în care au fost folosite cartușe cu alice sau mitralii, distanța se stabilește pe baza gradului de dispersare a acestora. Cele mai sigure determinări sunt posibile în cazul împușcăturilor de la distanțe mici și mijlocii (cca 5-10m). De exemplu, la armele de vânătoare de calibru 16 și 22, raza de împrăștiere a alicelor este de 5-6 cm la o distanță de 2m, 6-8cm la 3m, 12cm la 5m, 25cm la 10m, 45cm la 20m[1].

4.3.2. Pentru tragerile efectuate de la distanțe ce depășesc limitele de acțiune a factorilor suplimentari - distanțe socotite convențional ca mari - este necesar să se studieze mai întâi orificiile de intrare și de ieșire pentru a se stabili din ce parte a venit proiectilul. De pildă, așa cum s-a văzut mai sus, la un geam perforat de un proiectil urma se prezintă sub forma unui trunchi de con cu baza mare în direcția de înaintare a proiectilului, iar la un obiect din lemn, așchiile sunt înclinate tot în direcția de înaintate a proiectilului.

În situațiile în care proiectilul a perforat două suprafețe apropiate (de exemplu, un geam dublu), direcția se stabilește cu ajutorul *vizării directe printr-un tub de hârtie* introdus prin cele două orificii. Dacă sunt perforate sau atinse două obiecte aflate la o distanță ceva mai mare, cele două urme sunt unite cu o sfoară de-a lungul căreia se vizează. Un procedeu mai sigur în astfel de situații îl reprezintă stabilirea direcției cu ajutorul unui *dispozitiv special de vizare*[2].

Prezența unor canale mai lungi, specifice perforării obiectelor cu o grosime mare, precum și a canalelor oarbe, permite, de asemenea, stabilirea direcției de tragere, fie prin vizare directă, fie prin introducerea în canalul orb a unei tije în prelungirea căreia se va viza.

Pentru stabilirea cât mai exactă a direcției sau locului din care s-a tras, este necesar să fie avuți în vedere și factorii care pot determina *modificări ale traiectoriei*. De regulă acești factori sunt, în afara gravitației, *vântul, ploaia*, precum și *diverse obstacole* care provoacă ricoșări. Influența factorilor menționați devine importantă în situația distanțelor mai mari de 100m, pentru armele cu țeavă mică sau mijlocie și de 200m pentru armele cu țeavă lungă. Diferențe importante apar mai ales în cazul ricoșărilor, posibile indiferent de distanța de la care s-a tras, în condițiile lovirii de către glonț a unor suprafețe dure, ori sub un unghi ascuțit.

În cazul împușcăturilor de pe corpul uman, traiectoria se poate stabili cu ajutorul unor manechine, îmbrăcate cu hainele victimei, prin orificiile de intrare și de ieșire introducându-se vergele care vor indica traseul proiectilului în corp.

---

[1] **V. Beliș, V. Dragomirescu**, *Medicină legală*, *supra cit.*, p. 103.

[2] **D. Cruceanu**, *Un aparat și o metodă nouă pentru stabilirea direcției și traiectoriei unui proiectil tras*, în Rev. Probleme de medicină legală și de criminalistică, vol. IV, Ed. Medicală, București, 1965.

Secțiunea a II-a
Expertiza balistică criminalistică a armelor de foc și a urmelor acestora

§1. Examinarea tehnică generală a armelor de foc

Expertiza balistică judiciară, respectiv expertiza criminalistică a armelor de foc, este, așa cum am mai subliniat anterior, una dintre cele mai complexe examinări la care sunt supuse armele de foc, muniția și urmele acestora, cât și împrejurările legate de folosirea lor.

Față de multitudinea aspectelor de clarificat, întrebările care se pot pune expertului criminalist balistician sunt foarte numeroase, ele privind probleme variate.

Astfel, de regulă, problemele curente care se cer a fi clarificate vizează modelul, seria și calibrul armei, starea sa tehnică, posibilitatea de autodeclanșare, tipul de muniție folosit, existența urmelor suplimentare ale tragerii, distanța și direcția de tragere, faptul dacă tuburile și proiectilele găsite la locul faptei sau în corpul victimei au fost trase cu arma suspectă și încă multe altele.

În prezent, sfera investigațiilor balistice s-a lărgit foarte mult, prin examinarea armelor de *alarmă* și de *apărare*, cu gaze lacrimogene, paralizante, cu alice, arme de genul revolverelor și pistoalelor. Precizăm, totodată, că în cazul săvârșirii de infracțiuni cu arme de foc, prin care se aduce atingere vieții și sănătății persoanei, în examinarea armelor de foc un rol important îl are medicul legist, cu care expertul criminalist va colabora strâns.

Pentru rezolvarea problemelor diverse ale investigației balistice, expertul criminalist recurge la metode și mijloace tehnico-științifice, de genul microscoapelor, îndeosebi microscoapele comparatoare și stereomicroscoapele, striagrafele, examinările în radiații invizibile (de tipul radiațiilor infraroșii, röentgen și gamma), analizele spectrale, metodele chimice de analiză a urmelor secundare ale tragerii, ori de refacere a seriilor înlăturate. De mare utilitate sunt, în prezent, microscopul electronic cu baleiaj, cuplat cu un dispozitiv de analiză spectrală cu radiație röentgen și microscoapele mecanice cu baleiaj.

Examinarea tehnică propriu-zisă a armelor de foc reprezintă prima etapă a cercetărilor criminalistice de laborator la care este supusă o armă de foc, acesteia adăugându-i-se și cercetarea muniției găsite în armă, a tuburilor și proiectilelor descoperite la fața locului. Problemele principale la care este chemat să dea răspuns specialistul balistician, prin examenul tehnic general al armei și muniției, sunt următoarele:

1.1. Determinarea tipului, modelului și calibrului armei. Determinarea tipului, modelului și calibrului armei este posibilă în multe dintre situațiile întâlnite în practică prin simpla studiere a inscripțiilor existente pe piesele armei. Sunt însă împrejurări în care inscripțiile lipsesc, fie din cauza vechimii armei, fie din cauza înlăturării acestora de către infractor. În cazurile de acest gen, se studiază caracteristicile de construcție ale armei, cum ar fi greutatea, lungimea țevii, lungimea totală a armei, sistemele de funcționare, de blocare, de montare a mecanismelor de tragere ș.a. Datele obținute sunt confruntate cu tabele, cataloage sau fișiere în care sunt înregistrate caracteristicile armelor.

În ipoteza în care *arma nu a fost găsită*, este posibilă stabilirea tipului, modelului și calibrului pe baza datelor desprinse din *examinarea tuburilor* și *proiectilelor*. Astfel, urmele

formate pe tub de mecanismele de tragere (percutor, închizător, gheară extractoare, ejector) reflectă clar particularităţile de construcţie, după cum urmele ghinturilor oglindesc, în ansamblul lor, caracteristicile ţevii armei şi deci ale modelului de arme.

1.2. Stabilirea stării de funcţionare a unei arme. Stabilirea stării de funcţionare a unei arme este necesară de multe ori în practică, mai ales în cazurile în care trebuie să se clarifice două aspecte esenţiale:

- dacă o armă se putea *declanşa accidental*, fără apăsarea trăgaciului;
- dacă o armă deteriorată, cu piese lipsă, putea fi totuşi folosită pentru tragere.

Examinarea se efectuează potrivit particularităţilor de construcţie ale fiecărui tip sau model de armă. În primul rând se determină starea tehnică a armei şi modul de funcţionare a pieselor componente. În continuare, este studiată fiecare piesă în parte, interesând gradul său de degradare, de uzură, care pot constitui principalele cauze ale declanşării accidentale[1]. La piese se cercetează dacă sunt originale sau improvizate.

Raportat la situaţiile întâlnite frecvent în practica judiciară, reţinem posibilitatea declanşării armei şi din cauza neatenţiei sau imprudenţei. În astfel de împrejurări multe persoane invocă deseori declanşarea accidentală (deşi arma era în stare bună de funcţionare), mai ales atunci când fapta le este evident imputabilă.

Referitor la cele două genuri de investigaţii sus-menţionate, precizăm că una dintre metodele tehnico-ştiinţifice de cercetare, indispensabilă în anumite situaţii, o constituie *cercetarea în radiaţii de tip gamma*, denumită şi examinarea defectoscopică şi în radiaţii röentgen.

Alături de examinarea radiografică, unii specialişti au insistat şi asupra examinării „sonografice", constând în analiza parametrilor acustici, caracteristici împuşcăturii, a celorlalte zgomote produse de mecanismele de tragere (armare, percuţie, aruncarea tubului), cercetare care se află în stare experimentală şi cu rezultate practice încă neconfirmate.

Examinarea prin metode specifice defectoscopiei devine, în mod absolut, necesară la armele aflate într-o stare de degradare sau de rugină avansată, a căror manipulare prezintă un pericol pentru expertul balistician. Ca urmare, prin gammagrafiere se stabileşte dacă arma este sau nu încărcată, care este starea pieselor componente şi dacă nu lipseşte vreuna din ele. Totodată este posibilă stabilirea modelului armei prin examinarea comparativă a clişeelor radiografice ale armei în litigiu şi armelor de referinţă.

1.3. Examinarea muniţiei. Investigarea criminalistică a muniţiei are rolul de a stabili tipul, modelul şi anul de fabricaţie al cartuşelor, pe baza caracteristicilor, a inscripţiilor fabricilor producătoare, existente pe rozeta tubului. Ca şi în cazul armei, interesează care este starea lor tehnică, dacă încărcătura coincide cu cea originală, care este gradul său de conservare ş.a., ceea ce presupune un examen fizico-chimic complex[2].

Prin examinarea gloanţelor şi a tuburilor pot fi stabilite, aşa cum am menţionat anterior, apartenenţa de grup a armei, precum şi calitatea sau locul de proveniență a muniţiei. Cum multe infracţiuni, printre care şi braconajul, se săvârşesc cu arme de vânătoare, expertiza criminalistică este chemată să dea răspunsuri în legătură cu originea unor elemente care intră

[1] **V. Măcelaru, M. Dobrilă, I. Anghelescu**, în *Tratat practic de criminalistică*, vol. III, p. 154 şi urm.; **C-tin Dumitrescu**, *op. cit.*, p. 63-65.

[2] În acest sens, a se vedea **V. Levinschi**, în *Tratat practic de criminalistică*, vol. III, *supra cit.*, p. 175-182.

în compunerea cartuşelor armelor de vânătoare: alicele, bura, rondelele, care se pot fabrica şi artizanal, de către vânători. Deci este posibil un examen comparativ între aceste tipuri de muniţie descoperite la faţa locului şi cele descoperite la domiciliul bănuiţilor. Probleme asemănătoare sunt soluţionate şi în privinţa muniţiei tipice armelor de alarmă şi de apărare.

§2. Expertiza urmelor formate de armele de foc

2.1. Expertiza urmelor principale ale tragerii. Expertiza criminalistică a urmelor principale ale unei trageri constă în examinarea orificiilor de intrare şi de ieşire, a canalelor formate atât pe corpul uman, cât şi pe obiectele cu care glonţul a venit în contact. Totodată, sunt supuse examinării şi urmele de ricoşare[1].

În privinţa *expertizei orificiilor*, începând cu cele de intrare, o primă problemă de rezolvat este aceea a stabilirii faptului dacă acestea sunt sau nu consecinţa unei arme de foc. Răspunsul este posibil pe baza studierii caracteristicilor generale reflectate de urma de intrare a glonţului, caracteristici ce diferă în funcţie de natura obiectului împuşcat (ţesut uman, geam, lemn, metal etc.).

Alături de aceste caracteristici privitoare, în primul rând, la forma orificiului - uneori uşor de confundat cu urme ale altor obiecte înţepătoare - sunt avute în vedere caracteristicile individuale, specifice factorilor secundari ai împuşcării, cum ar fi urmele de funingine, arsurile, tatuajul, rupturile provocate de gaze, precum şi inelele de frecare şi metalizare formate, indiferent de distanţa de la care s-a tras.

În situaţia existenţei mai multor orificii de intrare şi de ieşire, se mai cer a fi clarificate şi alte aspecte. De pildă, dacă ele au fost formate de acelaşi tip de gloanţe, dacă acestea au fost trase de una sau mai multe arme, dintr-o singură direcţie sau din direcţii diferite şi dacă distanţa de tragere a rămas neschimbată. Toate aceste aspecte se clarifică, în principal, pe baza examenului comparativ dintre urmele în litigiu şi urmele împuşcăturilor efectuate experimental, cu arme şi pe suporturi asemănătoare celor descoperite la faţa locului.

2.2. Expertiza urmelor secundare ale tragerii. Cercetarea criminalistică a acestor categorii de urme este destinată descoperirii şi examinării urmelor aparţinând factorilor secundari sus-menţionaţi ai tragerii cu o armă de foc, formaţi în jurul sau în interiorul orificiului de intrare a proiectilului, ca şi a urmelor specifice de tragere formate pe mâna persoanei care s-a folosit de armă.

2.2.1. Examinarea preliminară, respectiv prima etapă a expertizei este destinată examinării obiectului presupus purtător de urme suplimentare de tragere, prin intermediul microscopului optic, deşi rezultatele sale nu sunt întotdeauna concludente. De aceea, este necesar să se recurgă la metode specializate, mai frecvent fiind utilizate:

2.2.2. Examinarea chimică, prin care sunt puse în evidenţă urmele suplimentare de împuşcare existente în jurul orificiului de intrare, în ţeava armei şi pe mâna trăgătorului[2]. De exemplu, se caută identificarea nitraţilor şi nitriţilor cu ajutorul reactivilor speciali, cum ar fi

[1] Referitor la examinarea urmelor de ricoşare, a se vedea **J. Gayet**, *op. cit.*, p. 139-141; **C-tin Dumitrescu**, *op. cit.*, p. 65.

[2] În acest sens, **I. Buta**, în *Tratat practic de criminalistică*, vol. III, *supra cit.*, p. 206-213.

cei pe bază de brucină, impregnaţi pe o hârtie fotografică. Hârtia se introduce sub materialul presupus purtător de urmă, după care se calcă cu un fier cald, prezenţa nitriţilor conducând la apariţia unor puncte roşii.

Pentru identificarea nitriţilor pe mâna trăgătorului se mai apelează uneori la aşa-numitul „test cu parafină", care este mai curând spectaculos decât concludent, ca, de altfel, întreaga examinare chimică, care nu este strict specifică, dând rezultate pozitive şi în alte cazuri, din care motiv el trebuie interpretat de organele judiciare cu rezerva cuvenită[1].

Testul cu parafină constă în prelevarea reziduurilor de tragere depuse pe mâna persoanei sau pe alt suport, prin turnarea de parafină topită la care vor adera particulele. După aceea, se recurge la un reactiv pe bază de difenilamină, în acid sulfuric diluat. Rezultatele sale pot fi pozitive şi în alte împrejurări. De aceea, la colocviul de poliţie ştiinţifică al INTERPOL-ului (Paris, 1983), a fost apreciat ca *lipsit de valoare ştiinţifică*, recomandându-se să nu se mai recurgă la el.

*2.2.3. **Examinările spectrale***, îndeosebi microanaliza spectrală şi spectrofotometria de absorbţie atomică servesc la punerea în evidenţă a particulelor de cupru, plumb ş.a. existente în urmele suplimentare. Prin aceste metode este posibilă punerea în evidenţă a elementelor inelului de metalizare şi, de aici, determinarea naturii proiectilului.

*2.2.4. **Alte tehnici de descoperire sau delimitare*** a suprafeţei în care se află factori suplimentari ai tragerii se bazează pe examinarea în radiaţii infraroşii, rezultatele fiind observate cu ajutorul transformatorului electronooptic sau fixate prin fotografiere. Hârtia fotografică se introduce sub obiectul presupus purtător de urmă de funingine (de exemplu, o haină), după care va fi expusă la radiaţii infraroşii. Acestea vor străbate obiectul, cu excepţia locului în care sunt particulele de funingine, impresionând hârtia în funcţie de gradul de penetrare.

Dintre examinările cu *caracter orientativ* care pot servi, în coroborare cu alte date, la stabilirea faptului că o persoană a ţinut în mână o armă sau un alt obiect metalic, menţionăm detectarea urmelor de metal cu ajutorul unei soluţii de testare. Reacţia dintre soluţie şi particulele metalice va determina apariţia unei fluorescenţe specifice sub acţiunea radiaţiilor ultraviolete. Tehnica este denumită prescurtat TMDT (Trace Metal Detection Tehnique)[2].

*2.2.5. **Metode de certitudine.*** În prezent, aplicarea unor tehnici moderne de vârf, în examinările criminalistice, a făcut posibilă, printre altele, şi *stabilirea cu certitudine* a existenţei urmelor specifice tragerii, mai ales a celor de pulbere, inclusiv pe mâna trăgătorului. Dintre tehnicile de vârf intrate în uzul laboratoarelor de criminalistică, menţionăm următoarele:

a. *Microscopia electronică cu baleiaj* (MEB), conjugată cu *microscopia spectrală în radiaţii röentgen*, efectuată cu microscopia electronică de radiaţii cu dispersie de energie (EDX). Acest gen de examinare permite o analiză punctuală a particulelor de pulbere descoperite pe mâna trăgătorului, prin microscopie urmată de analiza spectro-chimică propriu-zisă[3].

---

[1] **J. Gayet**, *op. cit.*, p. 143-144; **C.E. O'Hara**, *op. cit.*, p. 843.

[2] În acest sens **C.E. O'Hara**, *op. cit.*, p. 847-848.

[3] A se vedea **F. Vasiliu** şi **D. Bojin**, *Microscopie electronică*, Ed. Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, p. 82-86.

b. *Microspectrofotometria în radiații infraroșii*, efectuată cu aparate de tip „Nanospec", permite analiza unor particule de pulbere cu diametrul de 20 milimicroni, stabilind cu certitudine natura lor, fără ca metoda să aibă un caracter distructiv. Aparatul se compune dintr-un microscop cu detector în radiații infraroșii, un înregistrator spectral și un ordinator pentru interpretarea datelor[1].

§3. Identificarea armelor de foc după urmele formate pe glonț și pe tubul cartușului

Identificarea armei cu care s-a săvârșit o infracțiune reprezintă scopul final al oricărei expertize balistice judiciare. În esență, procesul de identificare constă în examinarea comparativă a gloanțelor, a tuburilor descoperite în corpul victimei sau la fața locului, cu gloanțele trase experimental cu arma găsită în câmpul infracțional ori ridicată de la persoana suspectă.

Examinarea destinată identificării parcurge cele două faze principale cunoscute. În prima fază se determină grupul sau categoria căreia aparține arma, în baza cercetărilor generale reflectate de urmele formate pe proiectil și pe tub, referitoare la modelul, tipul, calibrul armei ș.a. În a doua fază, are loc identificarea propriu-zisă prin examenul comparativ al caracteristicilor individuale, specifice fiecărei țevi ghintuite și fiecărui ansamblu al mecanismelor de tragere.

3.1. Identificarea armei după urmele formate pe glonț. Identificarea după urmele formate pe glonț presupune, în faza inițială, o delimitare a cercului armelor suspecte, prin excluderea din sfera cercetării a armelor ale căror caracteristici generale nu corespund caracteristicilor reflectate de glonț; pentru aceasta se iau în calcul numărul golurilor și plinurilor ghinturilor, lățimea acestora, unghiul și sensul de răsucire, calibrul[2].

Pentru obținerea *modelelor de comparație* se efectuează trageri experimentale cu armele examinate. Tragerile se efectuează după prealabila verificare a stării tehnice a armei, la nevoie recurgându-se la gammagrafiere. De asemenea, este necesară curățarea țevii de rugină, praf, de alte reziduuri de tragere etc. Pentru trageri se apelează la muniție cu caracteristici asemănătoare celei descoperite la fața locului. De exemplu, dacă proiectilul are un calibru diferit de cel al armei bănuite, la tragerile experimentale se folosesc cartușe de calibrul și calitatea celui descoperit, ceea ce nu exclude și folosirea de muniție normală.

Tragerile se efectuează în dispozitive speciale, denumite *captatoare de proiectile*, care pot fi de mai multe tipuri: cutii sau *lăzi lungi dreptunghiulare*, umplute cu vată ori câlți și împărțite pe compartimente (în prezent fiind cele mai utilizate); *tuburi de circa 4m cu apă* și închise cu membrană de cauciuc, cutii cu compartimente umplute cu materiale plastice, important fiind să se obțină proiectile de comparație de bună calitate.

Captatorul de proiectile în varianta folosită în țara noastră este format dintr-o cutie lungă de aproximativ 3m, cu o lățime de circa 40cm, împărțită în mai multe compartimente

---

[1] **J.-L. Clement** și **A. Le Pareux**, *L'identification des traces de poudre pyroxilée par la microspectrophotométrie dans l'infrarouge*, în RIPC, nr. 375, februarie 1984, p. 34-38.

[2] **P.F. Ceccaldi**, în lucrarea *The Examination of Firearms and Ammunition*; **D. Sandu**, *Metode de comparare a proiectilelor în scopul identificării armei cu care s-a tras*, în PMJC, vol. 1; 1964, p. 99; **S.D. Kustanovici**, *op. cit.*, p. 156 și urm.; **C. Suciu**, *op. cit.*, p. 370-376; **J. Gayet**, *op. cit.*, p. 106-111; **P. Kirk**, *op. cit.*, p. 341-346; **St. Lungan**, *Tratat practic de criminalistică*, vol. III, p. 256-260.

(sertare), umplute cu vată. Pereţii compartimentului sunt din carton, astfel încât prin verificarea fiecărui compartiment să se poată stabili în care din ele s-a oprit proiectilul, întrucât unul dintre cartoane nu mai este perforat. În legătură cu numărul tragerilor, este important să precizăm că el este limitat la aproximativ 3-5 focuri, fiecare proiectil fiind ambalat separat, indicându-se numărul tragerii, data şi expertul care a efectuat-o.

Dintre tehnicile de examinare comparativă, menţionăm în primul rând *examinarea la microscopul comparator*, în prezent cea mai uzitată, deoarece permite observarea directă a continuităţii sau discontinuităţii liniare a striaţiilor formate pe glonţ de particularităţile microreliefului ţevii. Alte procedee constau în *compararea mulajelor* obţinute de pe proiectilul în litigiu şi cel tras experimental, mulaj realizat cu materiale plastice transparente sau prin galvanoplastie.

Se mai pot efectua examene comparative pe diagrame realizate la *striagrafe* care descriu grafic relieful proiectilelor. În fine, este posibilă recurgerea la procedeul *rulării proiectilelor* pe suporturi plastice (ceară, aliaje termoplastice). Începând cu anul 1989, Poliţia tehnico-ştiinţifică franceză studiază un sistem de măsurare profilometrică şi analiză a imaginii, apelându-se la un palpator, un convertizor analogic digital şi la un calculator care reconstituie imaginea tridimensional[1].

Rezultatele examinării, care pot fi cert pozitive sau negative, dar şi de probabilitate, sunt fixate prin fotografiere, procedeu care, prin el însuşi, poate constitui un mijloc de examinare a proiectilelor (compararea imaginii panoramice a proiectilului).

3.2. Identificarea armelor după urmele lăsate pe tubul cartuşului. Acest gen de identificare se desfăşoară în aceleaşi condiţii şi faze ca şi identificarea după urmele formate pe glonţ. Captarea tuburilor de comparaţie se realizează mai uşor, prin folosirea, de pildă, a unor săculeţe ori sertăraşe prinse în dreptul ferestrei carcasei închizătorului.

Din numeroasa cazuistică a rezultat că identificarea după urmele formate pe tub prezintă un avantaj important faţă de identificarea după urmele existente pe proiectil, *tubul rămânând intact* în marea majoritate a cazurilor de trageri, spre deosebire de proiectil, care se poate deforma în impactul cu obiectele mai dure. Mai mult, tubul permite şi identificarea armelor a căror ţeavă nu conţine suficiente caracteristici individuale, în special ţevile lise. Din această ultimă categorie fac parte şi armele de vânătoare, întâlnite pe scară largă şi în ţara noastră.

Principalele urme incluse în sfera cercetării de identificare sunt cele formate pe rozeta tubului de către percutor, peretele frontal al închizătorului, gheara extractoare, pragul aruncător, pereţii camerei cartuşului. Pentru examinarea urmelor de pe tuburi se mai folosesc: *discurile lui Metzger* care servesc la măsurarea unghiului format de urma percutorului cu urma ghearei extractoare; dispozitivul de fotografiere „Dolegal" ce permite fotografierea simultană a 12 tuburi.

Mijlocul tehnic de bază în examinare îl reprezintă microscopul comparator, căruia i se poate adăuga compararea de microfotograme executate separat pentru tubul în litigiu şi cel tras experimental[2]. Examinări comparative se pot efectua şi pe baza mulajelor obţinute după interiorul camerei de detonare, compararea realizându-se între tubul cartuşului în litigiu şi mulajul experimental. Fireşte că această examinare poate prezenta interes numai în condiţiile în care pereţii camerei de detonare au detalii caracteristice de identificare[3].

---

[1] **C. Roques-Carmes**, *Profilometrie şi balistică. Microscopul mecanic cu baleiaj*, în Rev. „Police tehnique et scientifique", nr. 4/1990, Paris.

[2] **M. Tomescu**, în *Tratat practic de criminalistică*, vol. III, *supra cit.*, p. 250-251.

[3] **I.K. Sinha**, *L'identification des douilles grace aux empreintes laissées par le chambre de tir en l'absence de tir de controle*, în RIPC nr. 388/mai 1985, p. 131-133.

3.3. Sisteme informatice de identificare a armelor de foc. Tehnicile de calcul sunt aplicate astăzi şi identificării balistice, prioritate în materie având-o serviciile nord-americane[1]. Astfel:

- ***Identificarea după urmele formate pe gloanţe*** (proiectil), se realizează prin sistemul IBIS, pus la punct de Biroul de Alcool, Tutun şi Arme de foc al SUA şi firma canadiană Forensic Technologie.
- ***Identificarea după urmele formate pe tubul cartuşului*** este efectuată prin sistemul DRUG-FIRE, pus la punct de FBI împreună cu firma americană Mnemonics System.

Înregistrarea proiectilelor şi tuburilor martor trase experimental cu armele de foc cu ţeavă ghintuită, deţinute legal de persoanele fizice sau juridice din România, se realizează în baza art. 22, alin. (3) din Legea nr. 295/2004 privind regimul armelor şi al muniţiilor[2], cu modificările ulterioare (O.U.G. nr. 26/2008, Legea nr. 152/2008, Legea nr. 99/2010), în cadrul unei evidenţe operative (baze de date) a Poliţiei Române.

Înregistrarea are drept scop stabilirea identităţii armelor şi a deţinătorilor acestora, pe baza urmelor existente pe proiectile şi tuburi, pentru clarificarea unor aspect de interes operativ în activitatea Poliţiei şi a altor unităţi din Ministerul Administraţiei şi Internelor, pe linia asigurării ordinii publice şi siguranţei naţionale.

Institutul de Criminalistică şi formaţiunile criminalistice colaborează permanent, prin schimb operativ de date, cu structurile teritoriale de arme şi Registrul Naţional al Armelor.

Evidenţele centrale din cadrul Institutului de Criminalistică sunt exploatate şi gestionate prin intermediul unui **sistem informatizat de identificare balistică** (**IBIS**-acronimul din limba engleză), ce funcţionează la nivel central, după norme ce vor fi elaborate ulterior.

Acest sistem are rolul de a achiziţiona, stoca şi gestiona imaginile elementelor de muniţie trase cu arme de foc (tuburi-cartuş şi gloanţe), în cadrul unei baze de date, destinate identificării automate a armelor de foc aflate în evidenţă.

Evidenţele şi baza de date central IBIS, realizate la nivelul Institutului de Criminalistică au ca obiect:

a) Baza de date cu elemente de muniţie rezultate în urma tragerii experimentale cu arme de foc letale deţinute legal;
b) Baza de date cu elemente de muniţie rezultate în urma tragerii experimentale cu arme de foc letale provenite de la fapte comise cu arme de foc neidentificate;
c) Baza de date cu elemente de muniţie rezultate în urma tragerii experimentale cu arme de foc letale deţinute illegal sau găsite/abandonate pe teritoriul României.

Din punct de vedere tehnic, sistemul dispune de un server care primeşte, stochează, gestionează şi compară imaginile digitale cu elementele caracteristice ale gloanţelor/ proiectilelor şi tuburilor, imagini achiziţionate prin staţiile alocate.

Configuraţia şi componentele de bază ale sistemului sunt:

- Staţia de achiziţii de date, dotată cu microscop, având capacitatea de obţinere a imaginilor digitale (LDAS);
- Staţia de introducere de date şi efectuare de examinări comparative (IBIS) şi staţia de achiziţie la distanţă (RADS);
- Staţia complet automată de prelucrare a imaginilor tridimensionale a suprafeţelor gloanţelor (vezi urmele lăsate pe glonţ de ghinturi, denumită BULLETRAX-3D;
- Staţia de analiză şi interogare la distanţă a bazelor de date IBIS, care permite consultarea datelor din serverul central şi efectuarea examinărilor comparative.

[1] **I. Hurdubaie,** *Informatica în criminalistică*, în R.C., nr. 1/2000, p. 8.
[2] M. Of. nr. 425 din 10 iunie 2014.

Sistemul IBIS se constituie la nivel European (EUROIBIS) cu extensie în Statele Unite şi în alte ţări care utilizează acest sistem şi sunt afiliate INTERPOLULUI.

Dincolo de aceste sisteme, la toate departamentele de criminalistică moderne există fişiere sau baze de date cu cvasi-totalitatea tipurilor de cartuşe, cu caracteristicile acestora şi a armelor de foc care permit identificări generice rapide (de exemplu, în Germania, Olanda, Anglia, Franţa ş.a.).

§4. Alte probleme rezolvate de expertiza balistică criminalistică a armelor de foc

4.1. Refacerea inscripţiilor ştanţate pe arme. Refacerea inscripţiilor sau seriilor înlăturate de pe armele de foc este necesară pentru stabilirea locului de proveniență a armei, a modelului, anului de fabricaţie etc. Examinarea devine absolut obligatorie în situaţiile în care infractorul a înlăturat prin pilire seria şi numărul armei. Metode curente de refacere sunt următoarele:

4.1.1. Metoda chimică bazată pe reacţia diferită a părţilor metalice cu densitate mai mare, sub acţiunea unui reactiv. De exemplu, pe suprafaţa armei de unde se presupune că s-a înlăturat seria, se toarnă o soluţie pe bază de acid azotic sau acid clorhidric. Efervescenţa mai pronunţată în zonele ştanţate trebuie fotografiată imediat, întrucât dispare rapid, operaţia nemaiputând fi repetată.

4.1.2. Metoda feromagnetică, constând în aderarea selectivă a particulelor metalice la suprafaţa armei, magnetizată în prealabil. Particulele metalice vor adera mai mult la zonele ştanţate.

4.1.3. Metoda electrochimică, considerată mai rapidă, sigură şi cu posibilităţi de repetare. Dintre variantele acestei metode, cea mai fiabilă este considerată varianta bazată pe aparatul denumit *Electronoserpil*.

Precizăm că aceste metode pot fi folosite în cazul refacerii seriilor sau inscripţiilor înlăturate de pe oricare obiect metalic. De pildă refacerea seriilor motoarelor sau caroseriilor maşinilor furate, precum şi a altor maşini, utilaje înseriate, a căror proveniență este necunoscută sau dubioasă.

4.2. Examinări „acustice". Investigaţiile denumite „acustice" presupun examinarea urmelor sonore ale împuşcăturii, armării şi percuţiei, controversată în practică, dar socotită de unii specialişti ca servind atât la stabilirea tipului şi modelului armei, cât şi la identificarea propriu-zisă, pe baza examenului comparativ al sonogramei în litigiu cu sonogramele obţinute prin tragerile experimentale[1]. Desigur că identificarea ar fi posibilă, teoretic, numai prin existenţa unei imprimări a „urmelor sonore" ale împuşcăturii, în momentul săvârşirii infracţiunii, imprimare ce trebuie să îndeplinească, obligatoriu, anumite *condiţii de ordin calitativ*.

Controversa privitoare la ceea ce s-a denumit *expertiză fonobalistică* nu este lipsită de temei, după părerea noastră, zgomotele produse de o anumită armă fiind realmente greu de diferenţiat fonic de zgomotele unei alte arme similare care foloseşte aceeaşi muniţie.

[1] **I. Anghelescu**, *Expertiza fonobalistică judiciară*, Ed. Ministerului de Interne, Bucureşti, 1975.

Ceea ce s-a încercat în practică, fără a friza spectacularul, deşi cazul era cu totul deosebit, a fost stabilirea numărului de trăgători în cazul asasinării preşedintelui Kennedy. Cele două expertize efectuate în anii 1970 şi 1981 au ajuns la concluzia, cu caracter de probabilitate, că, în cazul menţionat, au existat doi trăgători. Problema identificării ca atare a armelor nu a fost însă evocată[1].

4.3. Alte genuri de examinări balistice.

4.3.1. Examinarea armelor de foc atipice şi a armelor de fabricaţie artizanală este destinată stabilirii caracteristicilor de fabricaţie, a particularităţilor balistice generale, precum şi a eventualelor elemente particulare pe baza cărora se poate face identificarea. Dintre expertizele de acest gen, cele mai frecvente privesc armele de fabricaţie artizanală, ori improvizaţii de arme, unele confecţionate din ţevi de calorifer.

4.3.2. Examinarea urmelor lăsate de pistoalele de implantat bolţuri care, deşi nu sunt incluse în categoria armelor de foc, sunt apte să producă leziuni mortale, în practică întâlnindu-se asemenea cazuri datorate neglijenţei sau neatenţiei[2].

Privitor la pistoalele de implantat bolţuri, trebuie să atragem atenţia asupra necesităţii efectuării *de expertize balistice cu caracter tehnic general*, întrucât, în practică, au fost semnalate cazuri de încercări de modificare a funcţionării lor. Prin aceste modificări, autorii urmăreau transformarea pistolului de implantat bolţuri într-o armă obişnuită, pretabilă, de pildă, la săvârşirea de tâlhării.

4.3.3. Examinarea armelor de alarmă şi de apărare, tot mai frecventă astăzi, pe lângă aspectele tehnice propriu-zise, specifice oricărei cercetări tehnice criminalistice, urmăreşte stabilirea tipului de ţeavă, de regulă obturată, destinată numai gazelor. O atenţie specială este acordată muniţiei, identificării tipului de gaze, a modului şi a locului de fabricaţie.

---

[1] În acest sens, a se vedea **B. Koenig**, *L'analyse acoustique des coups de feu depuis son application à l'enquête sur l'assasinat du président Kennedy*, în RIPC, nr. 384, ianuarie 1985, p. 2-11 şi nr. 385, februarie 1985, p. 43-54.

[2] **M. Tomescu**, *Tratat practic de criminalistică*, vol. III, p. 256-259 şi în culegerea de referate 20 de ani de expertiză criminalistică, Ministerul Justiţiei, Bucureşti, 1978.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

– PISTOLET –

1. cătarea
2. resortul recuperator
3. tija resortului recuperator
4. trăgaciul
5. mecanismul de tragere
6. butonul de încărcare
7. resortul cocoşului
8. siguranța
9. trăgaciul
10. cocoşul
11. percutorul
12. cuiul cătării
13. resortul percutorului
14. țeava

– REVOLVER –

1. percutor
2. cuiul cătării
3. țeavă
4. cătarea
5. zăvorul de împănare
6. carcasă
7. garda trăgaciului
8. trăgaci
9. zăvorul de siguranță
10. marele resort
11. patul armei
12. crestătura cocoşului
13. gura trăgaciului
14. cocoş

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

A. ELEMENTE DE BALISTICĂ JUDICIARĂ
ELEMENTELE TRAIECTORIEI GLONȚULUI

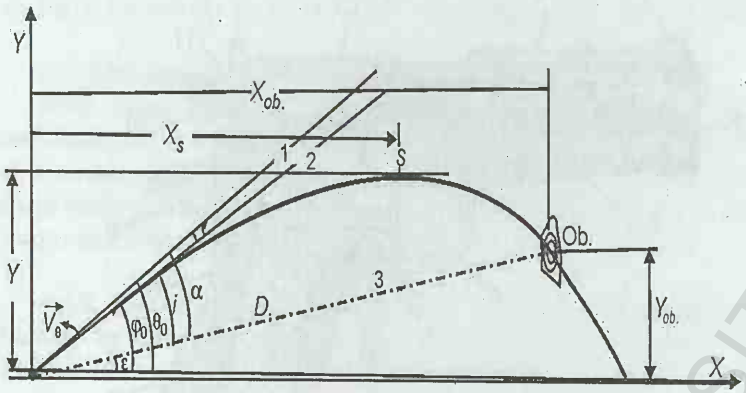

LEGENDA:

1 - linie de proiecție
2 - linie de tragere
Y - săgeata
X - bătaia (distanța maximă
φ_0 - unghi de nivel
θ_0 - unghi de proiecție
α - unghi de zvâcnire
i - unghi de înălțător
ε - unghi de teren

B. TIPURI DE LOVITURI (CARTUŞE)

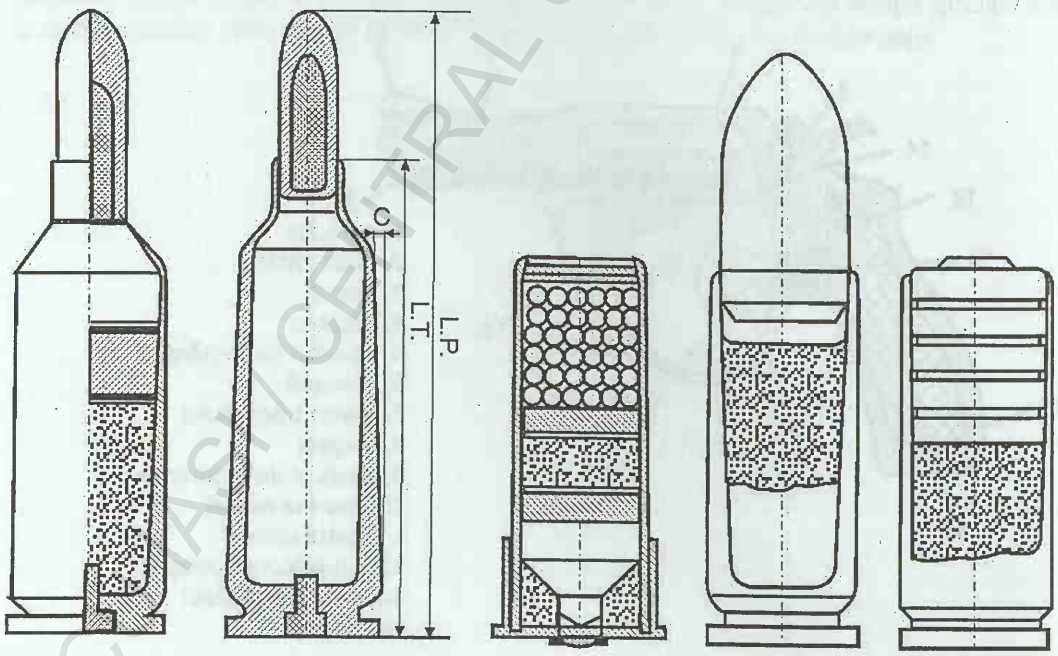

BCU IAŞI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

C. TIPURI DE AMORTIZOARE DE ZGOMOT

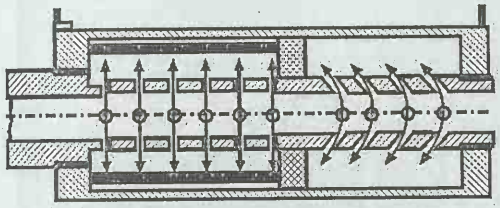

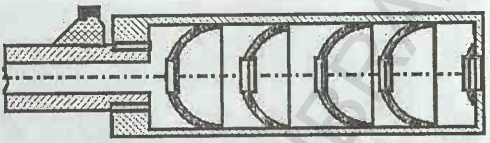

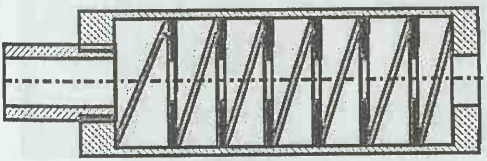

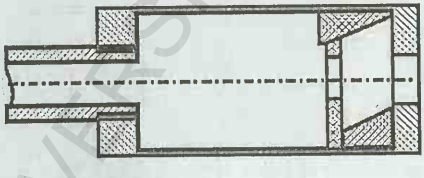

D. URMELE GHINTURILOR DE PROIECTIL (GLONȚ)

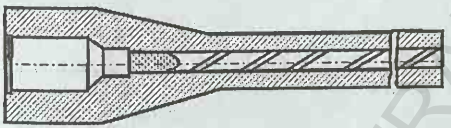

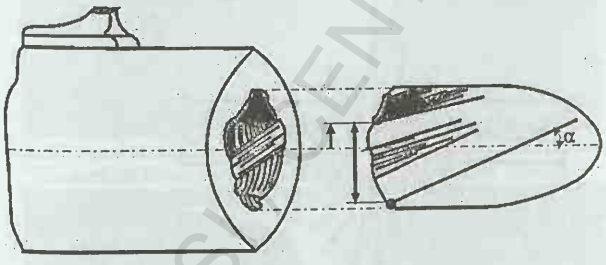

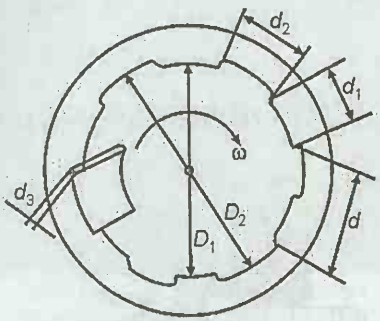

LEGENDA:

D_1 - calibru balistic
D_2 - calibru real
ω - viteza de rotație
α - unghiul de înclinare a ghintului
d_1,d_2 - lățimea plinului, golului
d - lățimea ghintului
d_3 - înălțimea ghintului

BCU IAȘI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

E. EFECTELE PRODUSE DE GLONȚ ȘI UNDA DE ȘOC ASUPRA CORPULUI UMAN

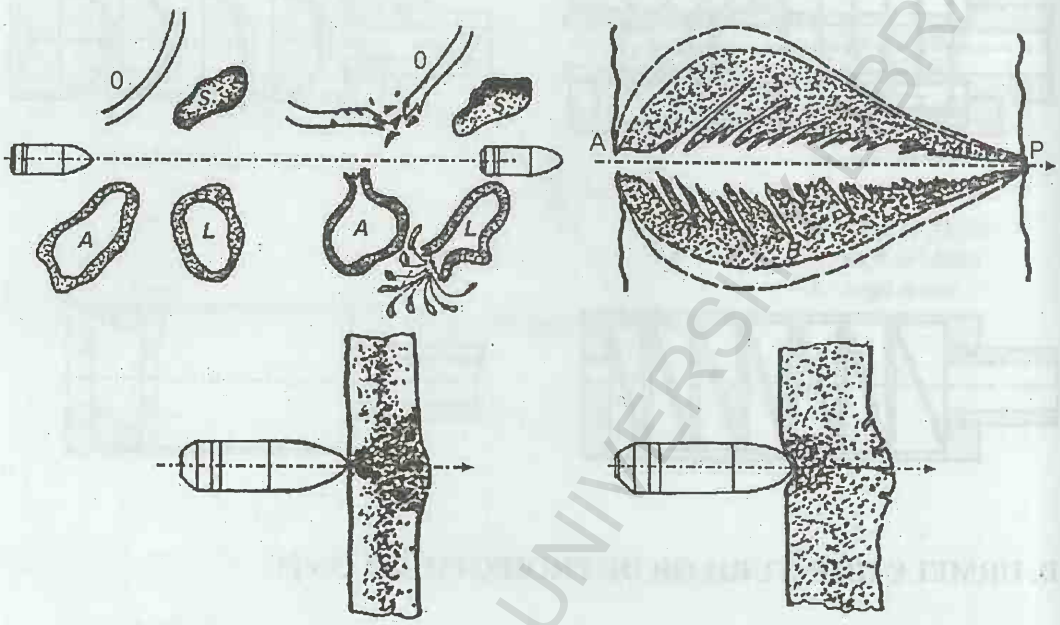

F. PERFORAREA UNUI MATERIAL COMPACT

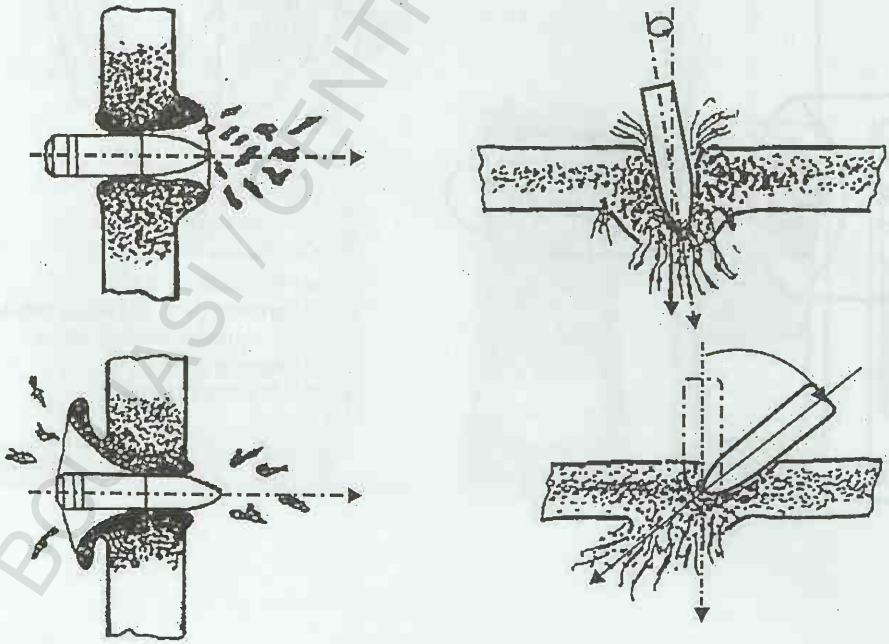

BCU CLUJ / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

ELEMENTE DE BALISTICĂ JUDICIARĂ

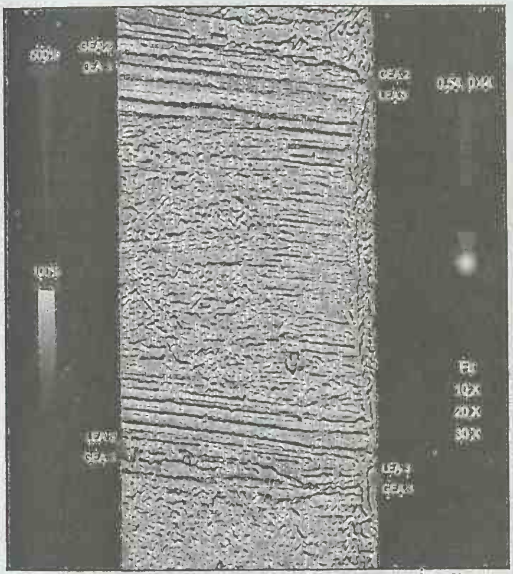

Analiză microscopică a glonţului la nivel mare de detaliu, după "www.forensictechnology.com"

Analiză comparativă a două gloanţe văzute prin intermediul unui microscop comparator, după "Connecticut Department of Public Safety, www.ct.gov"

Analiza unui proiectil în mişcare împreună cu rezidul de tragere, după "Connecticut Department of Public Safety,Firearms and Toolmarks"

Rezid de tragere, imagine detaliată, după "www.firearmsid.com/A_distanceGSR.htm"

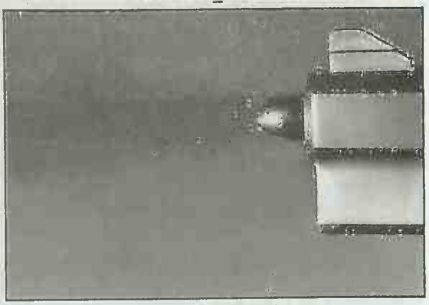

Stabilirea traiectoriilor gloanţelor cu ajutorul tijelor sau vergelelor, după "www.forensicsrus.com/page7.html"

TIPURI DE PROIECTILE (GLOANŢE)

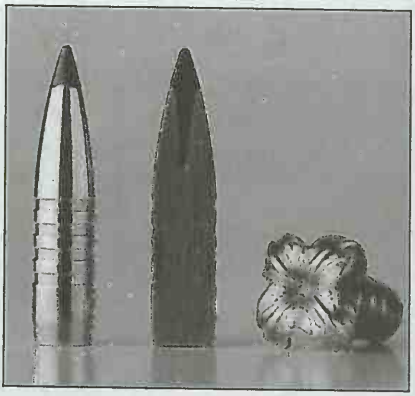

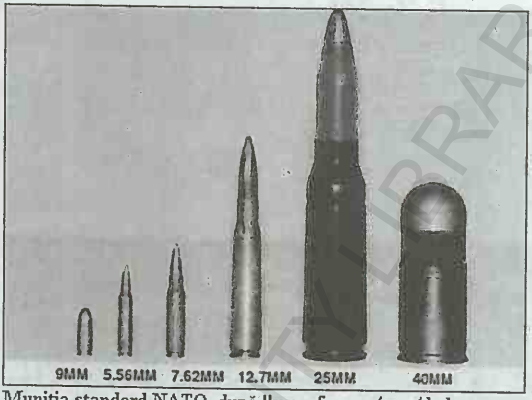

Muniţia standard NATO, după "www.fas.org/man/dod-101/sys/land/bullets.htm"

Diferite dimensiuni ale proiectilelor

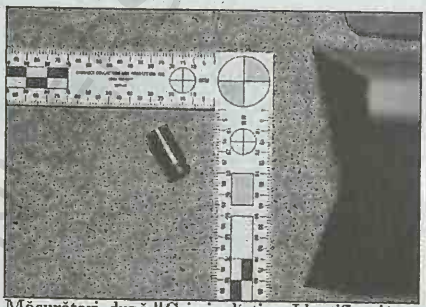

Măsurători, după "Criminalistica, Identificación y Biología Forense, www.ucm.es/centros/webs/fbio/cont/descargas/fotocat2445.jpg"

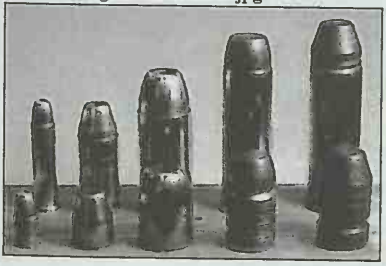

Amprentă pe tubul cartuşului, după "www.newscientist.com/data/images/ns/cms/dn14625/dn14625-1_370.jpg"

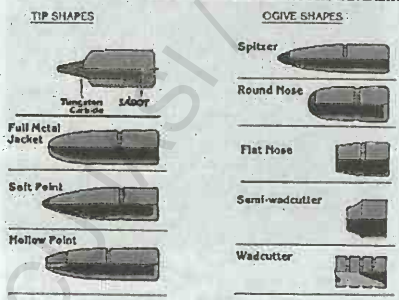

Gloanţele se caracterizează ca fiind cilindrice, cu vârf ascuţit (stânga) sau în formă de arc; după "http://www.fas.org/man/dod-101/sys/land/bullets.htm"

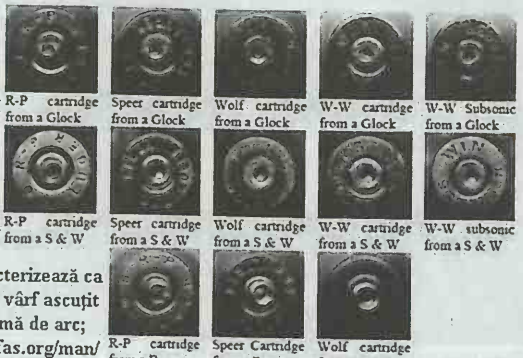
R-P cartridge from a Glock
Speer cartridge from a Glock
Wolf cartridge from a Glock
W-W cartridge from a Glock
W-W Subsonic from a Glock
R-P cartridge from a S & W
Speer cartridge from a S & W
Wolf cartridge from a S & W
W-W cartridge from a S & W
W-W subsonic from a S & W
R-P cartridge from a Bryco
Speer Cartridge from a Bryco
Wolf cartridge from a Bryco

Tuburi de cartuş,http://img.photobucket.com/albums/v99/smallestminority/breechface.jpg

STUDIUL URMELOR DE ÎMPUȘCĂTURĂ ȘI AI FACTORILOR SUPLIMETARI AI TRAGERII CU ARMA DE FOC "Smith & Wesson Revolver", CALIBRUL 38, DE LA DISTANȚE DIFERITE

Distanța = Nula sau descarcare absolută

Distanța = 2,54 cm

Distanța = 7,62 cm

Distanța = 15,24 cm

Distanța = 45,72 cm

Distanța = Rană / Orificiu de ieșire

După "National Lybrary of Medicine, Forensic Views of The Body, www.nlm.nih.gov/visibleproofs/media/detailed/ii_a_120g.jpg"

BCU IAȘI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

ARME DE FOC ȘI ANALIZE COMPARATIVE BALISTICE

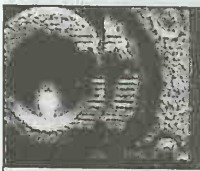

În stânga - cartușul la microscop, se observă similaritatea

Examinarea mecanismului intern al armei

Imagine la microscop, potrivire perfectă

După "Forensic Ballistic Services, www.forensicballistic.co.za/photos.php"

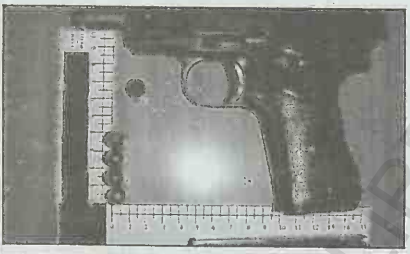

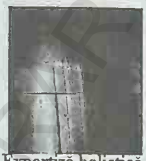

Expertiză balistică, după "www.poliția româna.ro"

Ilustrație a unei arme de foc în timpul tragerii

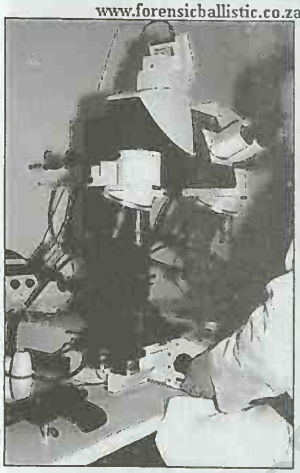

Laborator Balistică Judiciară, după "www.politiaromâna.ro

După "Victoria Police, Australia", Departamentul de Criminalistică

Analize comparative balistice

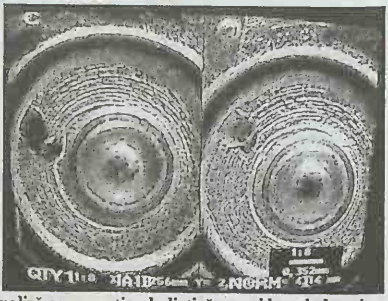

Analiză comparativa balistică cu evidențele bazei de date, după "www.norreg.dk/forensic2ib0504.htm'

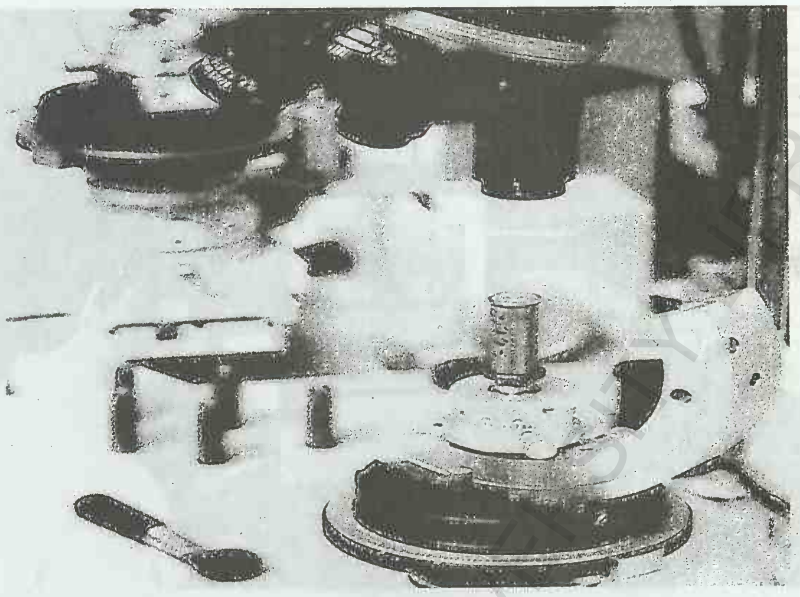

Tehnici de examinare la microscopul comparator a tuburilor de cartuş. (Echipament din dotarea Laboratoarelor de poliţie ştiinţifică franceză).

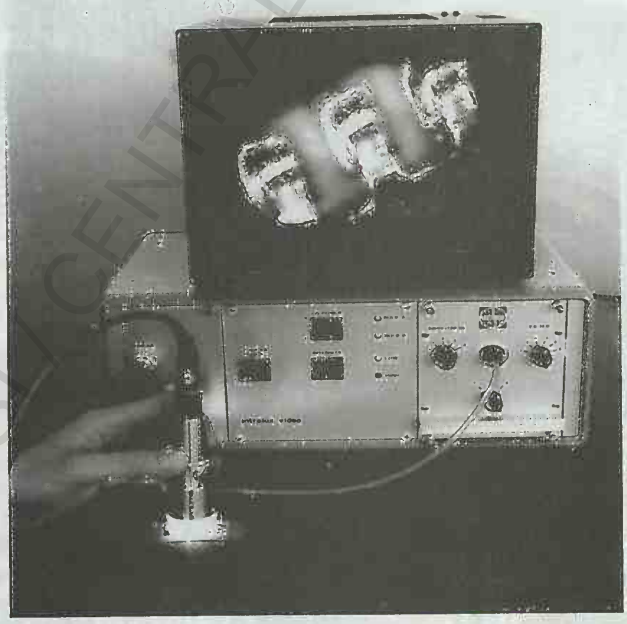

Videomicroscop destinat descoperirii şi examinării microurmelor, a suprafeţelor sau diverselor mijloace materiale de probă, inclusiv a armelor de foc şi a muniţiei trase.

BCU IAŞI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

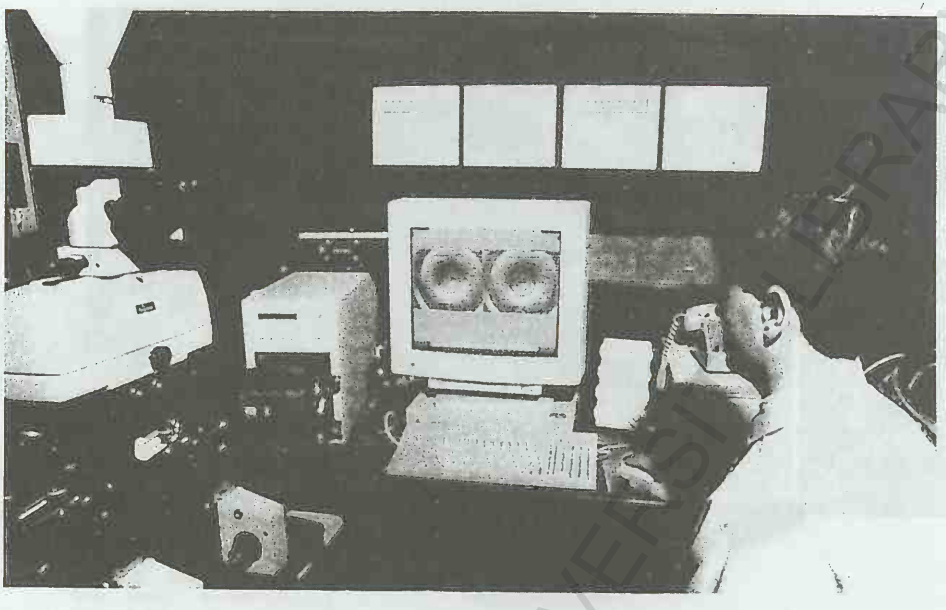

Analiză comparativă balistică, pe baza urmelor după tubul cartuşelor realizată în laboratoarele F.B.I.

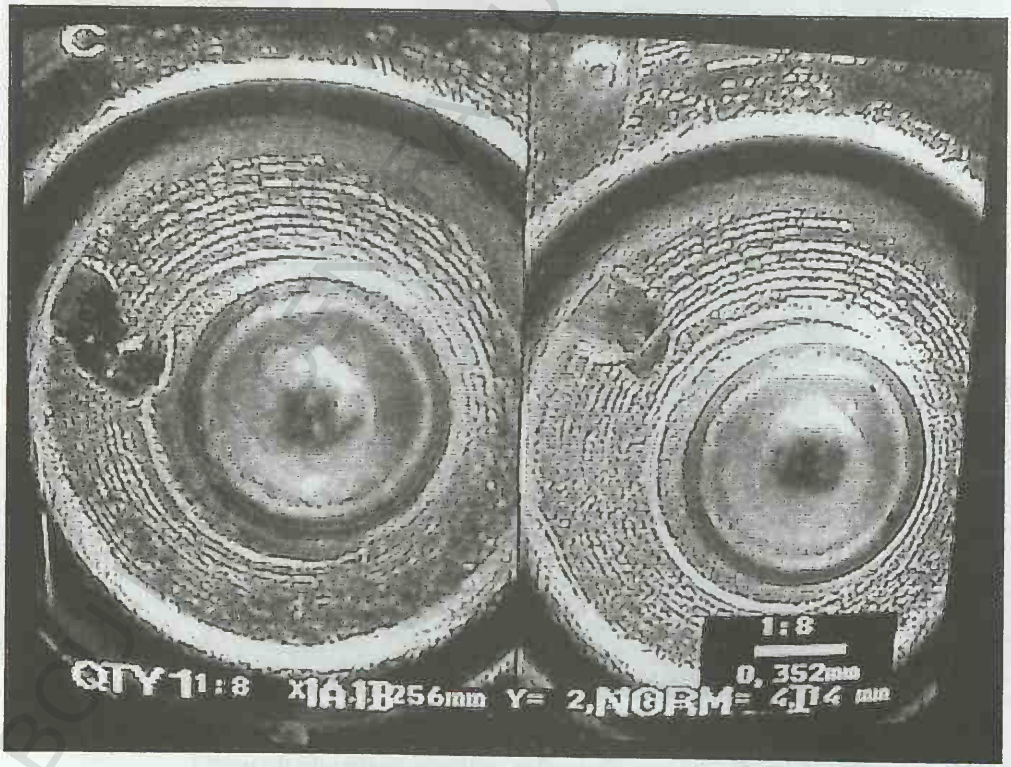

Analiză comparativă detaliu

Ministerul Administraţiei şi Internelor Inspectoratul General al Poliţiei Române Institutul de Criminalistică Serviciul Expertize Criminalistice	Raport Criminalistic FL 5.10-01	Ediţia _ / _____ Revizia _ / ____ Pagina 1 din 9

acreditat pentru
ÎNCERCARE

RO[illegible]A
RE[illegible]AR

SR EN ISO / CEI 17025: 2005
CERTIFICAT DE ACREDITARE
nr. LI 459 / 2007

RAPORT DE EXPERTIZĂ

Nr. _____ din _____

Dosar nr. XXX/P/XX al Ministerului Public - Parchetul de pe lângă Tribunalul Arad.

Expert criminalist: comisar şef _____, brevet nr. ___;
Specialist criminalist: 1. subinspector fizician _____;
2. subinspector_____, toţi din cadrul Inspectoratului General al Poliţiei Române - Institutul de Criminalistică.

În baza art. 116, 119 C.p.p. şi a art. 26, alineat 1, punctul 15 din Legea nr. 218/2002, am procedat la efectuarea prezentei lucrări în laboratoarele Institutului de Criminalistică, cu respectarea normelor de management al calităţii şi a Codului de Conduită nr. 210/11.04.2006.

I. OBIECTUL EXPERTIZEI

Prin ordonanţa nr. XXX/P/XX din _____, organul de urmărire penală dispune efectuarea unei expertize balistice, prin care să se stabilească:

A) tipul, marca, modelul, seria şi calibrul armei;

B) dacă arma este în stare de funcţionare;

C) dacă arma se poate declanşa accidental fără acţionarea trăgaciului şi în ce condiţii se poate realiza acest aspect;

D) dacă arma prezintă urme de tragere recentă;

E) tipul, caracteristicile muniţiei puse la dispoziţie şi tipul armei pentru care este utilizată;

F) dacă cartuşul în litigiu este în stare de funcţionare;

G) dacă tuburile înaintate au fost trase cu revolverul în litigiu.

Expert		Specialişti	1.	2.

Multiplicarea Raportului Criminalistic nr. XXX este permisă numai în întregul său, în scopul în care a fost elaborat

BCU CLUJ / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Ministerul Administraţiei şi Internelor Inspectoratul General al Poliţiei Române Institutul de Criminalistică Serviciul Expertize Criminalistice	Raport Criminalistic FL 5.10-01	Ediţia _ / _____ Revizia _ / ____ Pagina 2 din 9

II. MATERIALE SUPUSE EXAMINĂRII

Pentru efectuarea lucrării au fost puse la dispoziţie următoarele:

- un revolver inscripţionat pe părţile laterale ale ţevii „L.Franchi S.p.a. Brescia-Italy", „RF 83 CAL. 38 SPL CAT. No. 3815";
- cinci tuburi de cartuşe de calibru .38 Special;
- un cartuş de calibru .38 Special.

Materialele au fost ambalate în colete sigilat prin ştampilare cu ştampila IPJ Aradşi îndeplinesc cerinţele prevăzute în PL 5.8 – privind ambalarea, sigilarea şi transportul.

III. DESCRIEREA MATERIALELOR

Revolverul pus la dispoziţie nu prezintă pe suprafeţele exterioare urme de lovire sau de oxidare. Corpul, ţeava, magazia cilindrică şi mecanismele revolverului sunt confecţionate din metal protejat anticoroziv prin brunare, iar plăselele din material lemnos lăcuit, de culoare brun-roşcat.

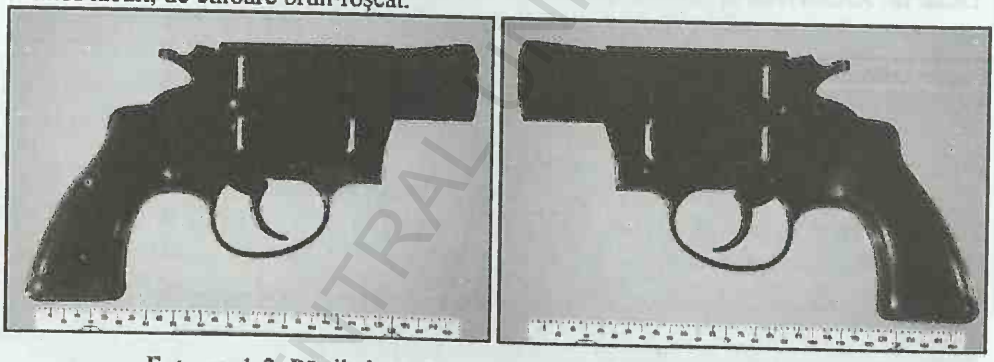

Foto nr. 1-2 Părţile laterale ale revolverului pus la dispoziţie.

Pe părţile laterale ale ţevii şi pe partea laterală din stânga a corpul revolverului, sunt inscripţionate marca (L.Franchi), modelul (RF 83), calibrul (.38 SPL), codul de fabricaţie (CAT. No. 3815), locul şi ţara de fabricaţie (Brescia, Italia), respectiv sigla producătorului.

Foto nr. 3

Foto nr. 4

Foto nr. 5

Foto nr. 3-5 Inscripţiile existente pe părţile laterale ale ţevii şi pe corpul revolverului.

Expert		Specialişti	1.	2.

BCU CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Ministerul Administraţiei şi Internelor Inspectoratul General al Poliţiei Române Institutul de Criminalistică Serviciul Expertize Criminalistice	Raport Criminalistic FL 5.10-01	Ediţia _ / _____ Revizia _ / ____ Pagina 3 din 9

Cele 5 tuburi puse la dispoziţie sunt confecţionate din metal de culoare galbenă (4 tuburi), respectiv argintie (1 tub) şi sunt prevăzute cu rebord şi şanţ inelar de extracţie. Capsele detonante prezintă urme de percuţie centrală (cu excepţia unui tub indicat de săgeată în foto nr. 7), iar pe rozete sunt inscripţionate marca (Sellier&Bellot, respectiv Speer) şi calibrul (.38 Special).

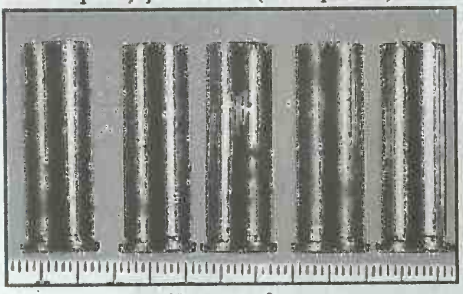

Foto nr. 6

Foto nr. 7

Foto nr. 6-7 Tuburile puse la dispoziţie, cu detaliul rozetelor.

Cartuşul este confecţionat din metal de culoare argintie, este prevăzut cu rebord şi şanţ inelar de extracţie. Capsa detonantă nu prezintă urme de percuţie centrală.

Proiectilul este necămăşuit, fiind confecţionat din metal de culoare cenuşie (probabil plumb).

Pe rozetă sunt inscripţionate marca (Speer) şi calibrul (.38 Special).

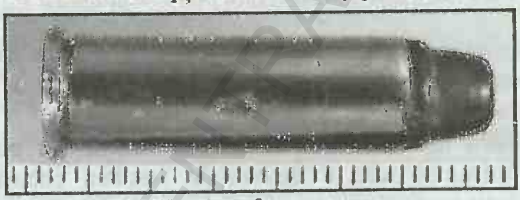

Foto nr. 8

Foto nr. 9

Foto nr. 8-9 Cartuşul de calibru .38 Special pus la dispoziţie.

IV. EXAMINĂRI – CONSTATĂRI

A. Examinări – constatări balistice

A1. Examinarea revolverului

Procedând la efectuarea măsurătorilor şi determinărilor balistice am stabilit că revolverul pus la dispoziţie prezintă următoarele caracteristici tehnice :

- lungimea totală: 167 mm;
- înălţimea: 97 mm;
- mecanism de dare a focului cu dublă acţiune;
- sistem de percuţie centrală care se declanşează în urma lovirii de către cocoş;

Expert		Specialişti	1.	2.
Multiplicarea Raportului Criminalistic nr. XXX este permisă numai în întregul său, în scopul în care a fost elaborat				

BCU CLUJ / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

- pârghie de rabatare a magaziei cilindrice;
- magazie cilindrică (de tip „butoiaş") prevăzută cu 6 camere de înmagazinare a cartuşelor şi extractor poziţionat central;
- lungimea ţevii: 88 mm;
- diametrul interior al camerelor cartuşelor este de 9,6 mm;
- ţeava este ghintuită convenţional, fiind prevăzută cu 6 ghinturi şi 6 plinuri dextrogire;
- diametrul interior al ţevii este de 9 mm.

Foto nr. 10 Detaliu al canalului ţevii revolverului pus la dispoziţie.

Conform inscripţiilor existente şi a caracteristicilor constructive, arma în litigiu este un revolver marca Luigi Franchi, model RF 83, calibrul .38 Special, fabricat special pentru a utiliza muniţie cu glonţ de acest calibru.

Pentru verificarea funcţionării mecanismului de dare a focului din punct de vedere mecanic, am acţionat trăgaciul care a determinat armarea cocoşului şi declanşarea mecanismului de percuţie centrală.

Pentru a stabili dacă revolverul se poate declanşa accidental (atât în situaţia în care cocoşul este armat cât şi în situaţia în care este nearmat, am aplicat lovituri cu un ciocan de cauciuc, de mai multe ori şi crescând gradual forţa, în zona corpului, a ţevii şi a crosei armei. În acelaşi scop, am lăsat revolverul să cadă liber pe pardoseală de la o înălţime de aprox. 50 cm, având ţeava orientată în plan vertical.

Toate acţiunile enumerate anterior nu au determinat realizarea percuţiei, tragerea cu arma în litigiu fiind posibilă numai prin acţionarea directă şi către înapoi a trăgaciului.

La examinarea suprafeţelor exterioare am constatat că locurile destinate inscripţionării seriei de identificare a armei (lângă garda trăgaciului şi pe pârghia de fixare a magaziei cilindrice) prezintă urme de îndepărtare a inscripţiilor prin polizare cu dislocare pronunţată de material.

BCU "SPIRU HARET" UNIVERSITY LIBRARY

Ministerul Administraţiei şi Internelor Inspectoratul General al Poliţiei Române Institutul de Criminalistică Serviciul Expertize Criminalistice	Raport Criminalistic FL 5.10-01	Ediţia _ / _____ Revizia _ / ____ Pagina 5 din 9

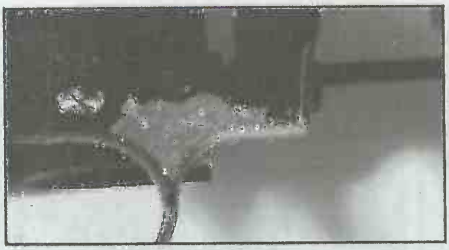

Foto nr. 11

Foto nr. 12

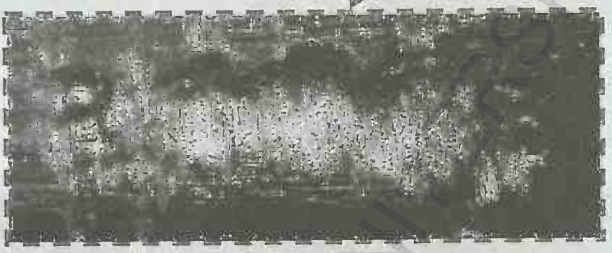

Foto nr. 13

Foto nr. 11-13 Locurile ce prezintă urme de îndepărtare a seriei de identificare a revolverului.

În cazul zonei de lângă garda trăgaciului caracterele seriei sunt îndepărtate în totalitate (foto nr. 11) iar în cazul zonei de pe pârghia de fixare a magaziei cilindrice, îndepărtarea este parţială, distingându-se cifrele „2" şi „3", situate la început, respectiv la sfârşitul urmei de îndepărtare a seriei (foto nr. 12-13).

Pentru stabilirea completă a seriei armei, am procedat la demontarea parţială a revolverului, ocazie cu care am constatat că pe partea interioară a capacului cutiei mecanismelor este inscripţionat grupul de cifre „28093", care reprezintă seria armei.

Cu ocazia demontării revolverului, am constat că mecanismele interioare sunt complete şi nu prezintă modificări, deteriorări sau urme de uzură pronunţată care să-i afecteze starea de funcţionare.

Foto nr. 14 Revolverul demontat parţial. Săgeata indică capacul cutiei mecanismelor.

Expert		Specialişti	1.	2.

Multiplicarea Raportului Criminalistic nr. XXX este permisă numai în întregul său, în scopul în care a fost elaborat

Ministerul Administraţiei şi Internelor Inspectoratul General al Poliţiei Române Institutul de Criminalistică Serviciul Expertize Criminalistice	Raport Criminalistic FL 5.10-01	Ediţia _ / _____ Revizia _ / _____ Pagina 6 din 9

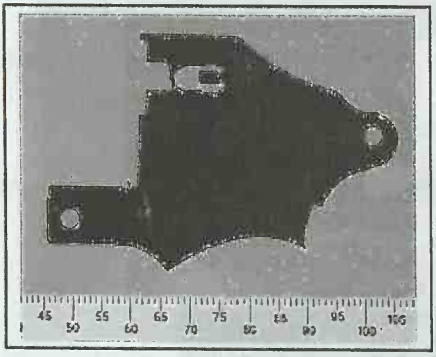

Foto nr. 15

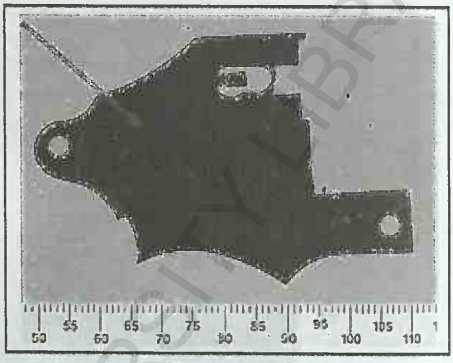

Foto nr. 16

Foto nr. 15-16 Partea exterioară şi interioară a capacului cutiei mecanismelor. Săgeata indică locul unde este poansonată seria armei.

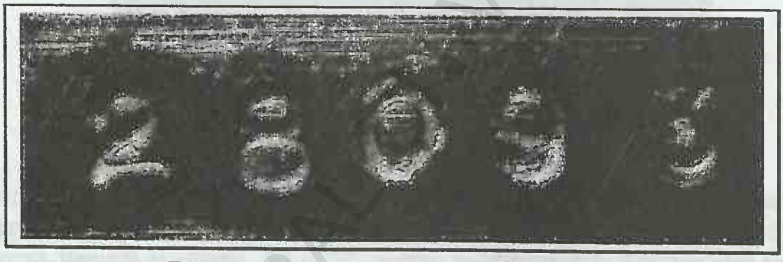

Foto nr. 17 Detaliul seriei revolverului.

A2. Examinarea elementelor de muniţie şi a cartuşului

Cele cinci tuburi puse la dispoziţie prezintă caracteristicile constructive ale unor elemente de muniţie din componenţa cartuşelor cu glonţ de calibru .38 Special:

- capsă pentru percuţie centrală;
- lungimea tubului = 29,3 mm;
- diametrul tubului = 9,66 mm;
- diametrul rozetei tubului = 11,1 mm.

Proiectilul (glonţul) prezintă dimensiuni similare proiectilelor din componenţa cartuşelor de calibru .38 Special:

- lungime = 13,3 mm;
- diametru = 9,1 mm.

Cartuşul cu glonţ pus la dispoziţie prezintă caracteristicile constructive specifice calibrului .38 Special:

- capsă pentru percuţie centrală;
- lungimea tubului = 29,3 mm;

BCU "CAROL I" BUCUREŞTI LIBRARY

Ministerul Administraţiei şi Internelor Inspectoratul General al Poliţiei Române Institutul de Criminalistică Serviciul Expertize Criminalistice	Raport Criminalistic FL 5.10-01	Ediţia _ / ____ Revizia _ / ____ Pagina 7 din 9

- diametrul tubului = 9,66 mm;
- diametrul rozetei tubului = 11,1 mm;
- diametru proiectil = 9,1 mm.

Cartuşele cu glonţ de calibrul .38 Special sunt de regulă utilizate de armele de foc scurte, de tipul revolverelor, având acest calibru.

Menţionăm că acest tip de muniţie poate fi utilizat şi de unele arme de foc lungi, de tipul carabinelor, având acest calibru.

A3. Trageri experimentale

În scopul verificării stării de funcţionare a revolverului şi a cartuşului pus la dispoziţie, cât şi pentru obţinerea modelelor de comparaţie, am procedat la executarea unei trageri experimentale în poligonul unităţii.

După introducerea muniţiei, în urma acţionării trăgaciului s-a produs armarea cocoşului şi declanşarea percuţiei, a zgomotului specific împuşcăturii şi expulzarea cu putere a proiectilului.

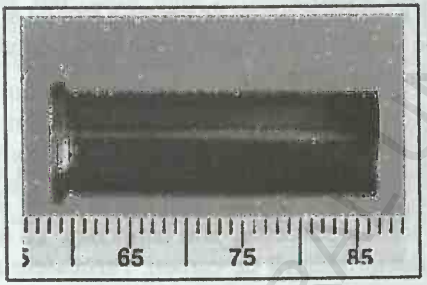

Foto nr. 18

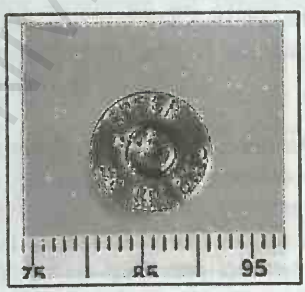

Foto nr. 19

Foto nr. 18-19 Tubul de cartuş recuperat în urma tragerilor experimentale, cu detaliul rozetei.

A.4.Examinări comparative

Pentru a stabili dacă tuburile de cartuş puse la dispoziţie au fost tras cu revolverul în litigiu marca Luigi Franchi, model RF 83, calibrul .38 Special, am procedat la efectuarea examinărilor comparative între tuburile înaintate şi tubul model de comparaţie (tras experimental), folosind microscopul comparator LEICA DMC, conform instrucţiunii de lucru IL 01-03.

În urma examinărilor comparative, am constatat că urmele existente pe capsele detonante ale tuburilor în litigiu şi tubul model de comparaţie conţin elemente generale şi individuale de asemănare, specifice microreliefului peretelui frontal al închizătorului şi cuiului percutor al aceleiaşi arme de foc.

Expert		Specialişti	1.	2.
Multiplicarea Raportului Criminalistic nr. XXX este permisă numai în întregul său, în scopul în care a fost elaborat				

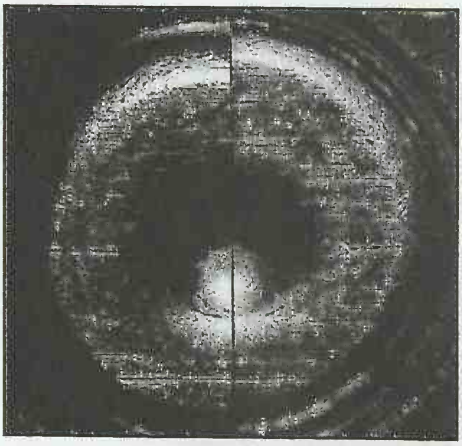

Foto nr.20

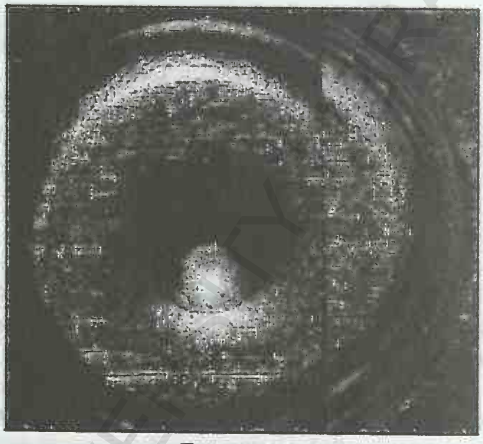

Foto nr.21

Foto nr. 18-19 Continuitatea liniară a urmelor create de peretele frontal al închizătorului pe unul dintre tuburile în litigiu şi pe tubul tras experimental cu revolverul pus la dispoziţie

B. Examinări – constatări fizico-chimice

Pentru determinarea compoziţiei chimice a microurmelor recoltate din canalul ţevii şi din camerele cartuşelor magaziei cilindrice a revolverului marca Luigi Franchi pus la dispoziţie, au fost prelevate de pe acestea particule, prin tamponare cu ajutorul unor butoni metalici prevăzuţi cu bandă dublu adezivă de carbon. Particulele au fost analizate prin spectrometrie de raze X, în conformitate cu PSL-03-04, la un microscop electronic cu baleiaj tip JEOL JSM-6480 LV prevăzut cu un spectrometru de raze X tip INCA x-Sight model 7574 cu dispersie după energie (EDS), în următoarele condiţii de lucru:

- tensiune de accelerare: 20 kV;
- detector de siliciu şi litiu;
- distanţă de lucru: 10 mm;
- vid înaintat;
- mărimea spotului: 65;
- magnificare: 100x;
- semnal electronic tip SEI (electroni secundari);
- apertura mobilă: poziţia 2.

Probele au fost acoperite în prealabil cu cărbune, utilizând un dispozitiv de acoperire tip Polaron model CA 74625.

Analiza calitativă şi cantitativă s-a efectuat în puncte diferite pe suprafaţa fiecărei probe (între 20 - 25 puncte), iar din studiul spectrelor de raze X, anexate la prezentul raport, s-a constatat că particulele prelevate din canalul ţevii şi din camerele cartuşelor

Ministerul Administraţiei şi Internelor Inspectoratul General al Poliţiei Române Institutul de Criminalistică Serviciul Expertize Criminalistice	Raport Criminalistic FL 5.10-01	Ediţia _ / _____ Revizia _ / ____ Pagina 9 din 9

magaziei cilindrice a revolverului în litigiu prezintă elemente chimice care intră în compoziţia urmelor secundare ale împuşcăturii: bariu, plumb, stibiu, aluminiu, cupru şi fier.

În baza celor constatate, descrise, ilustrate şi demonstrate, formulăm următoarele

V. CONCLUZII:

A) Arma pusă la dispoziţie este de tip revolver, marca Luigi Franchi, model RF 83, seria 28093, calibrul .38 Special;

B) Arma este în stare de funcţionare;

C) Arma nu se poate declanşa accidental, tragerea fiind posibilă numai prin acţionarea directă şi către înapoi a trăgaciului;

D) În canalul ţevii şi în camerele cartuşelor magaziei cilindrice a revolverului pus la dispoziţie, s-au evidenţiat următoarele elementele chimice bariu, plumb, stibiu, cupru, aluminiu şi fier, care intră în compoziţia urmelor secundare ale împuşcăturii. Nu deţinem criterii ştiinţifice pentru a stabili vechimea urmelor de tragere;

E) Cartuşul şi elementele de muniţie (tuburile şi proiectilul) puse la dispoziţie constituie muniţie cu glonţ de calibru .38 Special şi este de regulă utilizată de armele de foc scurte având acest calibru, de tipul revolverelor. Acest tip de muniţie poate fi utilizat şi de unele arme de foc lungi, de tipul carabinelor, care au acest calibru;

F) Cartuşul pus la dispoziţie a fost în stare de funcţionare.

G) Tuburile de cartuş în litigiu au fost trase cu revolverul pus la dispoziţie.

* * *

Prezentul raport conţine 9 (nouă) file.

Notă: împreună cu raportul de expertiză se restituie revolverul marca Luigi Franchi, model RF 83, seria 28093, calibrul .38 Special şi şase tuburi de calibru .38 Special, toate ambalate în colet sigilat cu sigiliul MI nr. _____.

EXPERT, **SPECIALIŞTI,**

Expert		Specialişti	1.	2.
Multiplicarea Raportului Criminalistic nr. XXX este permisă numai în întregul său, în scopul în care a fost elaborat				

BCU IAŞI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

MINISTERUL DE INTERNE
INSPECTORATUL GENERAL AL POLIȚIEI
INSTITUTUL DE CRIMINALISTICĂ
SERVICIUL I

RAPORT
DE EXPERTIZĂ
Nr. 360.442 din 27.11.2000

Dosar nr.: 01200/2000 al Direcției Generale de Poliție a Municipiului București, Direcția Poliției Judiciare, Serviciul Omoruri;

Expert: col. B.C., din Inspectoratul General al Poliției – Institutul de Criminalistică;

1. OBIECTUL EXPERTIZEI

Prin Rezoluția motivată din 27 octombrie 2000 Serviciul omoruri din cadrul Direcției Generale de Poliție a municipiului București dispune efectuarea unei expertize în cauza omorului comis la data de 07.08.2000, în zona Lacul Morii, sector 6, din București, victimă S.P. de 31 ani din Republica Moldova, pentru a stabili:

- 1- Dacă pistolul „SCORPION" seria B nr. 9728 este „armă de foc" în sensul prevederilor Legii nr. 17/1996 și dacă este în stare de funcționare;

- 2- Dacă cele trei tuburi de cartuș și două gloanțe cal. 7,65 mm ridicate cu ocazia cercetării la fața locului în cazul omorului comis la 07.08.2000, în zona Lacul Morii, sector 6, București, victimă S.P., au fost trase cu pistolul SCORPION seria B nr. 9728.

-3- Dacă amortizorul de zgomot al pistolului SCORPION este în stare de funcționare.

EXPERT

2. OBIECTELE SUPUSE EXAMINĂRILOR

Pentru efectuarea lucrării mi se pune la dispoziție pistolul SCORPION seria B nr. 9728 prevăzut cu pat rabatabil, încărcător și amortizor de zgomot.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

3. EXAMINĂRI – CONSTATĂRI

Pistolul SCORPION seria B nr. 9728 prevăzut cu pat rabatabil, încărcător şi amortizor de zgomot, îmi este pus la dispoziţie ambalat şi sigilat cu sigiliul M. I. nr. 28768 aplicat pe ceară roşie.

Foto nr.1 – Pistolul SCORPION şi accesoriile puse la dispoziţie

Procedând la examinarea pistolului, constat că ţeava acestuia, la nivelul ieşirii din manşon prezintă un guler pe toată circumferinţa, destinat fixării eventuale a amortizorului de zgomot. La rândul său, amortizorul de zgomot este prevăzut la una din extremităţi cu un dispozitiv de prindere şi fixare pe ţeava pistolului.

Foto nr. 2

BCU IAŞI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Foto nr. 3

Foto nr.2-3 – Pistolul SCORPION cu patul rabatat, amortizorul de zgomot şi încărcătorul montate

Am procedat în continuare la verificarea mecanismelor, manipulându-le fără cartuşe, constatând că toate funcţionează normal. Fac precizarea că pistolul este prevăzut cu un dispozitiv prin care pistolul poate fi reglat a realiza trageri „foc cu foc" şi „foc automat".

Pentru a putea răspunde la întrebările formulate în Rezoluţia motivată, am luat din colecţia Laboratorului Central de balistică judiciară din Institutul de Criminalistică, zece cartuşe cal. 7,65 mm care vor fi folosite la efectuarea tragerilor experimentale.

BCU IAŞI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

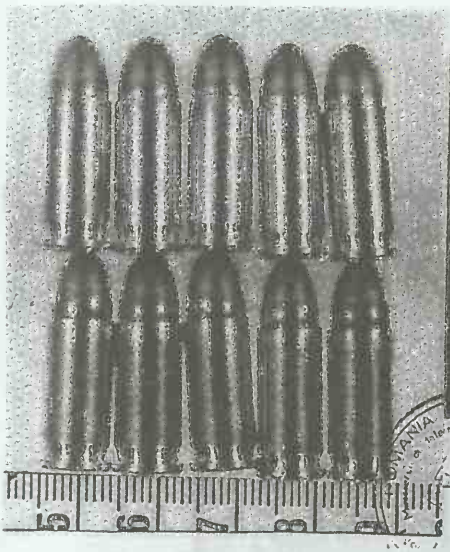

Foto nr.4

Foto nr.5

Foto nr.4-5 – Cele zece cartuşe cal. 7,65 mm care vor fi folosite pentru efectuarea tragerilor experimentale.

Tuburile de cartuş şi gloanţele cal. 7,65 mm ridicate cu ocazia cercetării la faţa locului în cazul omorului comis la 07.08.2000, victimă S.P., au făcut obiectul examinărilor în Raportul de expertiză balistică nr.360.324 din 06.09.2000, care a fost înaintat la dosarul clauzei.

Prin această lucrare, am stabilit şi demonstrat că respectivele tuburi de cartuş şi gloanţele cal. 7,65 mm au fost trase cu aceeaşi armă (rămasă la momentul respectiv necunoscută), cu care au fost trase şi cele două tuburi de cartuş şi trei gloanţe cal. 7,65 mm ridicate cu ocazia cercetării la faţa locului în cazul omorului comis pe data de 16.01.2000 în zona terminalului staţiei C.F. 16 Februarie (Bucureştii Noi) victimă fiind S. I. În această a doua cauză a fost întocmit, tot la Institutul de Criminalistică, Raportul de Expertiză balistică nr. 360.030 din 23.02.2000 care, de asemenea, a fost înaintat la dosarul cauzei.

De la ambele cauze, tuburile de cartuş şi gloanţele ridicate cu ocazia efectuării cercetărilor la faţa locului, au rămas în evidenţa Laboratorului central de balistică judiciară al Institutului de Criminalistică, urmând a fi folosite în prezenta lucrare, pentru a stabili dacă au fost trase cu pistolul SCORPION seria B nr.9728.

UNIVERSITATEA / CENTRUL

4. EFECTUAREA TRAGERILOR EXPERIMENTALE

Pentru tragerile experimentale am folosit cele zece cartuşe, în două etape:
- cinci cartuşe cu pistolul SCORPION, fără amortizorul de zgomot montat şi
- cinci cartuşe cu amortizorul de zgomot montat la pistolul SCORPION.

În ambele variante, toate cele zece cartuşe au realizat împuşcături de la primele percutări, fără a constata incidente de tragere.

Foto nr. 6

Foto nr.6 – Prezentare alăturată a urmelor ejectoarelor pe cele două categorii de tuburi de cartuş

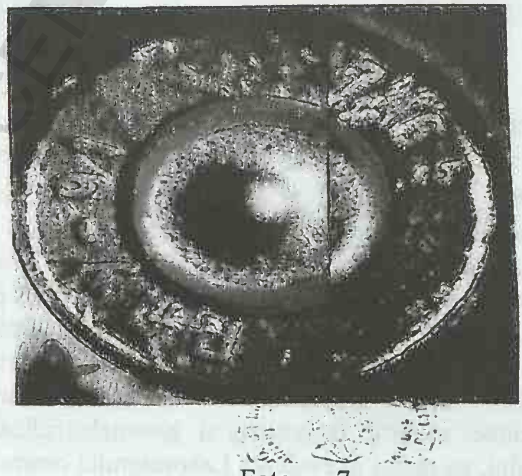

Foto nr. 7

Foto nr. 7 – Demonstrarea continuităţii liniare între urmele striaţii ale ejectoarelor existente pe cele două categorii de tuburi de cartuş

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

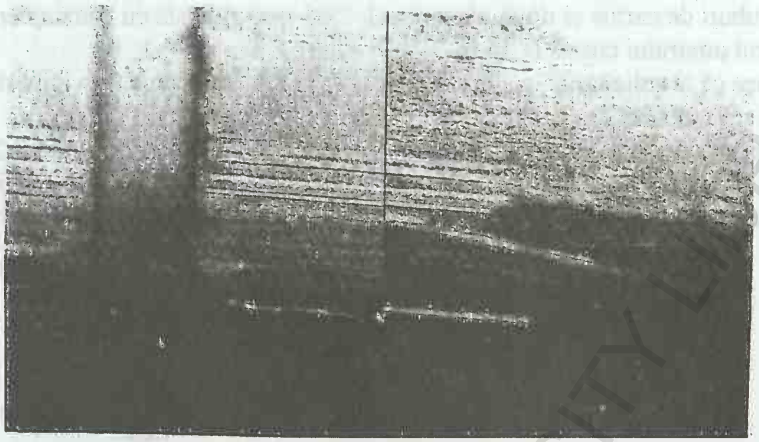

Foto nr. 8

Foto nr.8 – Demonstrarea continuităţii liniare între urmele de striaţii de pe glonţ „litigiu 2" şi unul model de comparaţie

Având în vedere cele constatate, consemnate, demonstrate şi ilustrate în cuprinsul raportului de expertiză formulez următoarele

5. CONCLUZII:

– 1– Pistolul automat marca SCORPION seria B nr.9728 este „armă de foc militară" în sensul prevederilor art. 3 lit. a din Legea nr. 17/1996 şi este în stare de funcţionare.

– 2 – Cele trei tuburi de cartuş şi cele două gloanţe cal. 7,65 mm ridicate cu ocazia cercetării la faţa locului în cazul omorului prin împuşcare comis la data de 07.08.2000 pe o alee din zona LACUL MORII sector 6, Bucureşti, victimă S.P. de 31 ani, au fost trase cu pistolul automat SCORPION seria B nr. 9728.

– 3 – Cele două tuburi de cartuş şi trei gloanţe cal. 7,65 mm ridicate cu ocazia cercetării la faţa locului în cazul omorului prin împuşcare comis la data de 16.01.2000 în zona terminalului Staţiei C.F. 16 FEBRUARIE (Bucureştii Noi), victimă S.I., au fost trase cu pistolul automat SCORPION seria B nr. 9728.

– 4 – Amortizorul de zgomot al pistolului automat SCORPION este în stare de funcţionare.

Împreună cu Raportul de expertiză se restituie la dosarul cauzei următoarele:

– pistolul automat SCORPION seria B nr. 9728 prevăzut cu pat rabatabil, încărcător şi amortizor de zgomot;

– două tuburi de cartuş şi două gloanţe cal. 7,65 mm ridicate cu ocazia cercetării la faţa locului în cazul omorului comis la data de 07.08.2000, victimă S.P.;

BCU Cluj / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

– două tuburi de cartuş şi două gloanţe cal. 7,65 mm ridicate cu ocazia cercetării la faţa locului în cazul omorului comis la 16.01.2000/victimă S.I.

Menţionez că la solicitarea nr. 56123 din 23.10.2000, am trimis Serviciului Omoruri din Direcţia Generală de Poliţie a Municipiului Bucureşti, cu adresa noastră nr. 360.432 din 23.10.2000 un tub de cartuş cal. 7,65 mm ridicat de la omorul comis la 07.08.2000, victimă S.P. şi un glonţ cal. 7,65 mm ridicat la 16.01.2000, victimă S.I., obiecte care nu au fost restituite până la data încheierii prezentei expertize.

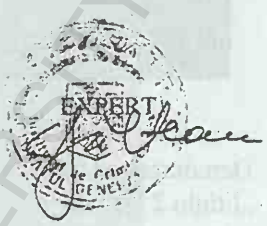

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

CAPITOLUL X

CERCETAREA CRIMINALISTICĂ A FALSULUI ÎN ÎNSCRISURI, A SCRISULUI DE MÂNĂ ŞI A ALTOR CATEGORII DE FALSURI

Secţiunea I

Noţiuni generale privind cercetarea criminalistică a înscrisurilor sau documentelor

§1. Consideraţii preliminare

Cercetarea criminalistică a înscrisurilor, în accepţiunea sa cuprinzătoare, reprezintă un domeniu distinct, bine conturat, al tehnicii criminalistice, având drept obiective principale[1]:

A. ***Cercetarea tehnică a actelor scrise***, destinată în special descoperirii falsului ori contrafacerilor de documente, inclusiv a înscrisurilor dactilografiate.

B. ***Cercetarea criminalistică a scrisului de mână***, având drept scop stabilirea autenticităţii scrisului unei persoane ori identificarea persoanei scriptorului, inclusiv a unor falsuri de genul imitării sau deghizării[2].

C. ***Cercetarea falsului*** de bancnote, monede, timbre, cecuri, opere de artă, îndeosebi picturi.

Referitor la acest domeniu de investigaţie, trebuie precizat că cercetarea înscrisurilor are menirea să pună în evidenţă rolul Criminalisticii nu numai în soluţionarea cauzelor penale, ci şi a celor civile. De altfel, însăşi ponderea deţinută de cercetarea tehnică şi grafică a înscrisurilor în activitatea laboratoarelor de specialitate vine să ateste acest lucru[3].

Definirea exactă a *noţiunii de înscris*, desigur sub raport *criminalistic*, necesită câteva scurte precizări, determinate de faptul că, în literatura juridică, acestuia i se atribuie un sens foarte larg. De exemplu, chiar peliculele fotografice şi benzile de magnetofon sunt socotite ca făcând parte din categoria înscrisurilor, dar aceasta numai în *accepţiunea* Dreptului civil[4].

Spre deosebire de Dreptul civil, în domeniul Dreptului penal, inclusiv cel procedural, termenul de „înscris" - atât în calitatea sa de mijloc de probă, cât şi de obiect material al

---

[1] **E. Locard**, *Les faux en ecriture et leur expertise*, Ed. Payot, Paris, 1959, p. 7-8.

[2] Referitor la sublinierea distincţiei dintre examinarea tehnică a înscrisurilor şi identificarea persoanelor după scris, a se vedea **L. Ionescu**, *Expertiza criminalistică a scrisului*, Ed.Junimea, Iaşi, 1973, p. 7, şi **Dumitru Sandu**, *Falsul în acte*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1977, p. 6 şi ediţia din 1991.

[3] În acest sens, **C. Suciu**, *Criminalistica*, Ed. Didactică şi Pedagogică, 1972, p. 454.

[4] În acest sens, **I. Stoenescu** şi **S. Zilberstein**, *Dreptul procesual civil - teoria generală*, Ed.Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1977, p. 346-347; **M. Costin, M. Mureşan, V. Ursa**, *Dicţionar de drept civil*, Ed.Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1980, p. 300.

infracțiunilor de fals în înscrisuri - trebuie interpretat într-un sens riguros științific, potrivit înțelesului dat de prevederile legislației penale în vigoare[1].

Cu alte cuvinte, „înscrisul" nu reprezintă orice mod de materializare, de exprimare a gândirii și voinței într-un obiect material, ci numai în *exprimarea prin scris*, acesta reprezentând exprimarea prin semne grafice a sunetelor și cuvintelor[2]. Pe bună dreptate se subliniază de către autorii de specialitate, că obiecte de genul fotografiilor, schemelor sau planșelor, în măsura în care nu conțin semnele scrierii fonetice, pot fi considerate mijloace materiale de probă, de natură diferită de aceea a înscrisurilor[3]. De altfel, potrivit art. 198 alin. (1) din NCPP, înscrisurile pot servi ca mijloace de probă, dacă, din conținutul lor, rezultă fapte sau împrejurări de natură să contribuie la aflarea adevărului.

Este necesar să amintim, în aceeași ordine de idei, că legiuitorul nu a dat termenului de „înscris" o semnificație largă, făcând distincție, în cadrul infracțiunilor de fals (Titlul VI al părții speciale a noului Cod penal) între infracțiunea de fals în înscrisuri și falsificare de monede, timbre sau de alte valori, precum și de falsificarea instrumentelor de autentificare sau de marcare. Prin urmare, și în ceea ce privește examinarea criminalistică este necesar să facem distincția între cercetarea propriu-zisă a falsurilor în înscrisuri, inclusiv a textelor bătute la mașină și cercetarea altor categorii de falsuri, cum sunt cele de monede, timbre, alte valori, ca și falsificarea instrumentelor de autentificare sau de marcare.

Sub raport strict metodologic însă, dată fiind similitudinea procedeelor tehnico-științifice de investigare, în literatura de specialitate, atunci când este abordată problematica cercetării criminalistice a înscrisurilor, sunt luate în considerare și instrumentele de autentificare (sigilii), timbrele, biletele de bancă, desenele, schițele, în general majoritatea obiectelor materiale ale infracțiunilor de fals, purtătoare de semne grafice.

Examinării unor obiecte de genul fotografiilor, peliculelor sau benzilor de magnetofon, îi sunt specifice alte genuri de expertiză.

În acest sens, cel mai semnificativ exemplu este cel al benzilor de magnetofon - mijloace materiale de probă relativ puțin agreate de instanțele de judecată -, a căror examinare constituie obiectul unei expertize criminalistice de sine stătătoare și anume a expertizei fonocriminalistice, la care ne-am referit în capitolul VII. Facem această subliniere, în condițiile în care înregistrările magnetice sunt mijloc de probă.

§2. Manipularea înscrisurilor. Refacerea și reconstituirea înscrisurilor deteriorate sau distruse

2.1. Manipularea înscrisurilor. Manipularea înscrisurilor care ar putea conține sau purta o urmă a unei infracțiuni, face parte dintre operațiile care impun organului judiciar, încă de la

---

[1] A se vedea în acest sens, **Al. Boroi, M. Gorunescu, M. Popescu**, *Dicționar de drept penal*, *op. cit.*, p. 230, **M.A. Hotca**, *Dicționar de drept penal*, *op. cit.*, p. 260.

[2] **L. Onescu**, *op. cit.*, p. 15; autorul definește înscrisul drept o reprezentare prin semne grafice a sunetelor și cuvintelor dintr-o limbă.

[3] **I. Neagu**, *Drept procesual penal*, Ed. Academiei Române, București, 1989, p. 177-178. Autorul subliniază că în sfera înscrisurilor ca mijloace de probă intră numai obiecte pe care sunt marcate semnele scrierii fonetice. A se vedea și **I. Neagu., M. Damaschin**, *op. cit.*, p. 515; **A. Crișu**, *Drept procesual penal*, ediția a 4-a, revizuită și actualizată, Ed. Hamangiu, 2013, p. 249; **G. Theodoru**, *Tratat de drept procesual penal*, ediția a 3-a, Ed. Hamangiu, 2013, p. 324; **M. Udroiu**, *Procedură penală. Partea generală. Noul Cod de procedură penală*, ediția a 2-a, revizuită și adăugită, Ed. C.H. Beck, București, 2015, p. 317; **M. Udroiu, G. Bodoroncea, A. Andone-Bontaș, M.B. Bulancea, V.H. Dimitrie Constantinescu, D. Grădinaru, C. Jderu, I. Kuglay, L. Postelnicu, I. Tocan, A.-R. Trandafir (Ilie), C. Meceanu**, *Codul de procedură penală. Comentariu pe articole*, Ed. C.H. Beck, 2015, p. 576.

primul său contact cu aceste mijloace materiale de probă, respectarea unor cerințe minime de precauție necesare păstrării și conservării înscrisului în starea în care a fost găsit ori ridicat.

Potrivit unei bogate practici existente în materie, autorii de specialitate au scos în evidență următoarele reguli mai importante de manipulare a înscrisurilor-probe materiale[1]:

a. Înscrisurile presupuse *purtătoare de urme de mâini*, ale persoanei care le-a redactat sau folosit, desigur dacă ele ar prezenta interes pentru identificarea acesteia, sunt prinse de colțuri cu o pensetă, o clemă sau cu mâna înmănușată.

b. Înscrisurile trebuie *protejate de acțiunea factorilor care le-ar putea altera*, cum ar fi, de exemplu, umezeala, căldura, lumina puternică, în special cea solară.

c. Pe înscrisuri *nu se fac nici un fel de sublinieri*, de *mențiuni* sau precizări referitoare la conținutul, la aspectele și locurile asupra cărora trebuie să-și concentreze atenția expertul.

d. Înscrisurile *nu se capsează, nu se cos la dosar* și *nu se pliază*, decât în situația în care este absolut necesar și, în acest caz, numai în limita urmelor de îndoire deja existente.

e. Pentru protejare și prindere la dosar, înscrisurile se introduc *în plicuri* sau *mape speciale*, preferabile fiind cele din material plastic transparent.

f. Metodele de cercetare cu caracter *distructiv,* deci de natură să altereze forma sau conținutul înscrisului, nu se aplică decât de expertul criminalist, după o examinare prealabilă, cu aprobarea organului care a dispus expertiza și numai după fixarea fotografică, de regulă în culori, a imaginii inițiale a actului scris.

2.2. Refacerea și reconstituirea înscrisurilor deteriorate sau distruse. Refacerea documentelor deteriorate, cum sunt cele arse ori rupte, este deseori absolut necesară soluționării unei cauze penale sau civile. O asemenea activitate efectuată prin procedee specifice tehnicii criminalistice se impune în împrejurări de genul distrugerii de înscrisuri (faptă incriminată de art. 259 și 275 NCP), precum și în ipoteza reconstituirii înscrisurilor judiciare, potrivit procedurilor speciale, penale și civile, referitoare la cazurile de dispariție a înscrisurilor judiciare, prevăzute de art. 543-547 NCPP și 1.054-1.056 NCPC[2].

Prin reconstituirea înscrisurilor *dispărute*, pe baza metodelor criminalistice, avem în vedere înscrisurile *degradate* sau *distruse parțial*, cu alte cuvinte numai pe cele la care este posibilă refacerea. Precizarea este necesară întrucât dispariția poate fi și consecința unei sustrageri sau pierderi[3]. Metodele de natură criminalistică de refacere a înscrisurilor își găsesc aplicabilitatea și în alte cazuri de natură extrajudiciară, întâlnite, de exemplu, în ipoteza degradării documentelor de către inundații, incendii, a conservării improprii a actelor scrise.

2.2.1. Refacerea înscrisurilor rupte sau tăiate este o operație ce se efectuează în mai multe etape. În primul rând, bucățile de hârtie ridicate de la fața locului sunt selectate în funcție de caracteristicile lor generale, cum ar fi natura sau calitatea hârtiei și cernelii, caracteristicile grafice generale ale scrisului, după alte semne, ștampile imprimate pe hârtie[4].

---

[1] Alături de autorii citați a se vedea **C.E.O'Hara**, *Principii de bază ale cercetărilor penale*, Ed.Charles Thomas, Illinois, SUA, 1976, p. 886; *Posibilitățile și limitele expertizei documentelor*, articol luat din Buletinul informativ INTERPOL, în „Culegerea de materiale documentare. Probleme de criminalistică și criminologie", nr.1/1981, editată de Procuratura României, p. 50, aflată în Fondul documentar al Compartimentului de criminalistică al Parchetului General.

[2] Noul Cod de procedură civilă, Legea nr. 134/2010, M. Of. nr. 247 din 10 aprilie 2015.

[3] **I. Neagu**, *op. cit.*, p. 320-321; autorul precizează că, prin termenul de dispariție trebuie să se înțeleagă atât pierderea sau sustragerea înscrisurilor, cât și distrugerea sau degradarea acestora.

[4] **C. Suciu**, *op. cit.*, p. 456; **D. Sandu**, *op. cit.*, p. 193-200; **C. Dumitrescu**, *Curs de tehnică criminalistică*, vol. II, editat de Școala militară de ofițeri a Ministerului de Interne, București, 1983, p. 71.

Refacerea propriu-zisă începe de la colţurile şi marginile actului, continuându-se cu celelalte fragmente, pe baza formei marginilor acestora, a direcţiei rândurilor, a urmelor de pliere, a conţinutului ori a altor elemente grafice care permit stabilirea locului, a succesiunii fragmentelor de hârtie. Fragmentele de hârtie se fixează între două plăci de sticlă sau două coperte de plastic transparent care se lipesc pe margini cu o bandă adezivă. În nici un caz nu este permisă lipirea directă a bucăţilor de hârtie sau folosirea benzilor adezive.

2.2.2. Refacerea documentelor arse, în sensul stabilirii conţinutului acestora, este o operaţie mai dificilă, ea necesitând procedee mai laborioase şi o atenţie deosebită pentru prevenirea distrugerii definitive, atât din partea organului judiciar, cât şi din partea expertului criminalist.

a. ***Ridicarea de la faţa locului*** se face în funcţie de starea înscrisului ars. Dacă la sosirea organului judiciar înscrisul încă arde, se procedează de îndată la stingerea acestuia, într-un mod care să nu accentueze starea lui de degradare, fiind total contraindicată stingerea prin mijloace de natură a-l compromite definitiv ca, de exemplu, aruncarea de apă peste înscris sau acoperirea lui cu o pătură. De regulă, se opreşte alimentarea cu combustibil şi cu oxigen, prin acoperire cu un vas sau un obiect mai mare, esenţial fiind ca focul să se stingă de la sine.

Dacă starea hârtiei o permite, după stingere, înscrisul se ridică prin apucarea cu un cleşte cu buzele late. Mai indicat este să se introducă un carton sub înscrisul carbonizat, prin ridicarea uşoară a acestuia cu ajutorul unui *curent de aer*, făcut cu altă bucată de carton acţionată ca un evantai. În cazul înscrisurilor aflate în fază avansată de carbonizare, procedeul sus-menţionat nu mai poate fi aplicat, ridicarea urmând să se facă numai după o prealabilă întărire prin pulverizarea atentă, cu o soluţie de şerlac sau, la nevoie, prin folosirea unui lac fixativ pentru păr.

b. ***Transportarea înscrisurilor carbonizate*** se face în cutii cu vată care să nu preseze hârtia arsă şi să nu permită lovirea acesteia de pereţii cutiei. Vata trebuie să fie bine aşezată, astfel încât hârtia să nu se prindă de firele de bumbac.

c. ***Examinarea în laborator*** necesită, mai întâi, asigurarea elasticităţii hârtiei prin pulverizarea cu vapori de apă şi ulei de ricin. De asemenea, mai pot fi pulverizate diverse soluţii pe bază de polimeri, ele formând pe suprafaţa hârtiei o peliculă transparentă, care serveşte la conservarea înscrisului în condiţii bune.

d. ***Revelarea scrisului*** de pe hârtia carbonizată este posibilă prin fotografierea separatoare de culori, prin folosirea radiaţiilor ultraviolete, dar, îndeosebi, cu ajutorul radiaţiilor infraroşii, care dau cele mai bune rezultate.

Scrisul de pe actele complet carbonizate mai poate fi evidenţiat şi printr-un procedeu constând în întinderea hârtiei şi arderea ei până la stadiul de scrumizare, între două plăci de sticlă specială, porţiunile scrise apărând mai închise la culoare, pe un fond gri-cenuşiu al hârtiei arse[1].

2.2.3. Refacerea înscrisurilor supuse la acţiunea apei este posibilă în funcţie de mai mulţi factori, cum ar fi, de exemplu, calitatea hârtiei şi cernelii cu care s-a scris, timpul cât înscrisul a stat în apă şi vechimea generală a actului. Pe lângă factorii sus-menţionaţi, se va ţine seama şi de compoziţia apei, gradul său de poluare, aciditatea etc.

---

[1] **H.G. Wells**, *Ştiinţa judiciară*, Londra, 1969 (traducere în limba română), p. 271; **Paul L. Kirk**, *Crime Investigation - Physical Evidence and the Police Laboratory*, Interscience Publishers Inc., New York, SUA, 1966, p. 459-460.

Rezistența hârtiei și cernelii la acțiunea apei este în funcție de gradul de solubilitate al acestora, de compoziția apei și de viteza de curgere a acesteia. Pasta de hârtie, cu condiția să fie încleiată, rezistă mai bine decât cerneala, iar dintre cerneluri mai rezistentă este cea ferogalică, folosită în trecut, spre deosebire de cernelurile actuale pe bază de coloranți organici care se dizolvă ușor. Un scris proaspăt, insuficient uscat, este ușor îndepărtat de apă[1].

Pentru refacere este necesar, mai întâi, să se dezlipească foile de hârtie și să se usuce separat, la o temperatură constantă, nu prea mare, ferite de lumina soarelui. După aceasta, înscrisul este îndreptat prin presare și fixat între două plăci de sticlă.

Evidențierea scrisului este efectiv posibilă numai în condițiile în care, în masa hârtiei, au rămas urme de cerneală sau din substanța folosită la scriere. În atare condiții, revelarea scrisului se face prin fotografia de contrast, ori separatoare de culori, prin amplificare electronică, prin teleexaminare și fotografiere, în radiații invizibile (infraroșii, ultraviolete, röentgen). Folosirea reactivilor chimici se recomandă numai după epuizarea celorlalte metode de revelare.

§3. Stabilirea autenticității și vechimii înscrisurilor

3.1. Stabilirea autenticității unui înscris sau a unui document. Determinarea autenticității unui înscris constituie o operație efectuată curent de către organele de urmărire penală, de către instanțele de judecată, de alte autorități sau reprezentanți ai unor instituții publice sau private.

Frecvent, se solicită stabilirea autenticității documentelor sau buletinelor de identitate, a legitimațiilor de serviciu, a permiselor de acces în diverse locuri sau de exercitare a anumitor profesiuni, a actelor de stare civilă, a adeverințelor, certificatelor, documentelor contabile. La acestea se adaugă *documente cu caracter fiduciar*, cum ar fi, de exemplu, moneda de hârtie, diferite titluri, cecuri diverse, titluri de credit.

*3.1.1. **Principalele elemente comune*** avute în vedere la stabilirea autenticității unui înscris sau document sunt următoarele:

a. *Îndeplinirea cerințelor legale privind forma și conținutul actului scris*, acesta trebuind să fie datat, semnat, ștampilat, înregistrat, eventual numerotat;

b. Aflarea actului în *termenul de valabilitate*, care, în majoritatea situațiilor, este limitat la o anumită perioadă de timp, specificată în document;

c. *Corespondența între înfățișarea persoanei și fotografia de pe legitimație* sau înscrisul pe care aceasta și-l atribuie, precum și a corespondenței dintre datele referitoare la identitatea persoanei menționate în act și buletinul sau alt document cu care aceasta se legitimează.

d. *Existența elementelor de protecție sau de securitate*, destinate să ateste autenticitatea unui document și să *prevină falsificarea sau contrafacerea sa.*

*3.1.2. **Principalele măsuri de securitate*** destinate prevenirii falsificării sau contrafacerii sunt[2]:

a. ***Securitatea hârtiei***, realizată prin modificări ale compoziției pastei hârtiei și prin filigranare, denumită *securitate pasivă*, sau prin încorporarea în masa hârtiei a unor fibre

[1] **I. Buta**, *Tratat practic de criminalistică*, vol. II, Ed.Ministerului de Interne, București, 1980, p. 310 și urm.

[2] **C.Y. Douesneau, S. Rancien și J.P. Menez**, *Papiers de securité et elements de sécurité speciaux*, în RIPC nr. 468/1998, p. 30-37.

colorate, pastile fluorescente, tipice cecurilor de călătorie, ori a unor fire de securitate, inclusiv asigurarea unui fond de protecție, operație denumită *securitate activă*.

Măsurile de protecție activă a hârtiei înlocuiesc filigranarea. De exemplu, în masa hârtiei sunt încorporate fibre colorate de 2-3mm/0,1mm, *pastile colorate și fluorescente*, de circa 1,5mm diametru, fire de *polietilenă metalizată*, purtătoare de microimpresiuni ori magnetizate, imposibil de contrafăcut.

b. ***Imprimarea de securitate***, concepută în funcție de natura imprimării (tipografică sau heliogravură) și prin grafica elementelor imprimate (linii, spirale, volute), realizate într-o formă deosebit de variată.

c. ***Perfecționarea elementelor succesorii de identificare.*** Astfel, la documentele de identitare s-a avut în vedere îmbunătățirea modului de capsare a fotografiilor și de aplicare a ștampilelor sau a timbrelor seci. În prezent se recurge la sistemul de laminare într-o folie de plastic, sub vid, procedeu aplicat de exemplu la pașapoarte.

La efectele bancare se generalizează protecția magnetică, folosindu-se benzi și cerneală magnetică, precum și imprimarea fotografiei posesorului pe documente fiduciare sau de identitate, inclusiv pașapoarte. Toate aceste măsuri de securitate aplicate în ultimii ani sunt destinate să descurajeze încercările de contrafacere și, totodată, să permită o mai sigură stabilire a autenticității lor.

Pentru început, expertul trebuie să acorde atenție stării generale a înscrisului, existenței unor eventuale urme de alterare, modificare, de înlocuire a fotografiei ș.a. În situațiile unor evidente încercări de contrafacere ori falsificare, ușor sesizabile de către organele judiciare, dacă alterarea are o anumită semnificație juridică, trebuie să se solicite părerea expertului criminalist, singurul în măsură să determine cu exactitate existența, natura și procedeele de falsificare sau contrafacere folosite de infractori.

3.2. Stabilirea vechimii unui înscris. Printre problemele care se cer clarificate deseori în procesul judiciar, îndeosebi în cazul înscrisurilor falsificate în care data reală ori momentul redactării nu corespunde cu data indicată în act, se numără frecvent vechimea înscrisurilor. Stabilirea vechimii se impune și atunci când anumite părți din înscris sunt redactate în perioade diferite de timp, contrar aparențelor, multe dintre acestea fiind tipice pentru falsul prin adăugare de text.

Privitor la terminologia folosită în literatura de specialitate, atunci când se abordează problema vechimii documentului, este necesar să precizăm că, în timp ce unii din autori vorbesc de stabilirea *vechimii*, alți autori se referă la stabilirea *datei* întocmirii actului, deși, în fapt, se are în vedere același aspect.

În ceea ce ne privește, considerăm că este mai oportun, mai apropiat de posibilitățile reale ale expertizei criminalistice, să se întrebuințeze termenul de *vechime* a înscrisului și nu cel de „dată" a întocmirii actului scris, aceasta presupunând o precizie absolută în determinarea momentului întocmirii, nu imposibil, însă greu de stabilit în unele cazuri.

Folosirea termenului de „vechime" previne anumite neînțelegeri din partea celor mai puțin avizați, care, prin „stabilirea datei", se așteaptă la determinarea timpului precis, exprimat în termeni calendaristici, când a fost întocmit înscrisul.

Sunt, însă, frecvente împrejurările în care se poate stabili data exactă a redactării unui înscris, în special în cazul înlăturării acesteia și înlocuirii cu o altă dată, împrejurare în care ne aflăm în fața unui fals prin înlăturare de text. Uneori nici nu interesează data, întrucât

este suficient să se stabilească *neconcordanța* perioadelor pentru a atrage nulitatea unui înscris. Astfel:

a. ***Neconcordanța*** dintre data pe care se pretinde că o are documentul și vechimea reală a înscrisului, cu alte cuvinte orice *anacronism*, după cum este denumit în mod sugestiv în literatura de specialitate, desprins din studiul elementelor sus-menționate, indică falsul[1].

Forma și conținutul textului, caracteristicile de fabricație ale hârtiei și cernelii, precum și gradul lor de îmbătrânire sunt elemente semnificative ale unui înscris, asupra cărora expertul trebuie să-și concentreze atenția, pentru stabilirea vechimii acestuia.

Anacronismele pot fi sesizate încă din prima fază a examinării, din ortografia folosită de autor, din denumirea unor străzi, localități, zone administrative, a unor întreprinderi, instituții, asociații, firme, societăți. Exemple sunt nenumărate: scrierea „s-au" în locul lui „sau" într-un text pretins a fi fost redactat în anul 1952 ori folosirea denumirii de Republica Socialistă România într-un act datat din anul 1964 sau aceeași denumire după 1990, sau aceea de Cluj-Napoca pentru anul 1970, ori continuarea folosirii denumirii de B-dul „6 martie".

b. Vechimea unui înscris mai poate fi determinată și prin examinarea ***caracteristicilor hârtiei și a gradului ei de îmbătrânire***. În acest sens, se determină compoziția și modul de fabricare specifice unei anumite perioade. Astfel de analize devin necesare în situația verificării vechimii reale a unui înscris, a cărui dată este anterioară fabricării hârtiei (act datat din anul 1945, scris pe o hârtie fabricată din stuf, la Călărași, în anul 1970).

c. În același scop se procedează la ***examinarea cernelurilor***, ele oferind posibilitatea stabilirii vechimii înscrisului, ca urmare a proceselor fizico-chimice pe care la parcurge.

Astfel, *gradul de oxidare*, raportat și la condițiile de păstrare a înscrisului (căldură, lumină, umiditate), determină modificări ale nuanței de culoare a cernelii. Aceste modificări sunt și în funcție de tipul de cerneală folosit, în general culoarea stabilizându-se după un interval de 1 până la doi ani[2].

Gradul de migrare, de pătrundere în masa hârtiei a componentelor de clor și sulf din cerneală este un indiciu important al vechimii înscrisului. Migrarea clorurilor durează aproximativ 2 ani, în timp ce a sulfaților se întinde pe o perioadă ce depășește 10 ani.

Alte metode de stabilire a vechimii se bazează pe solubilitatea cernelurilor, care scade pe măsura timpului, ca și pe modul în care reacționează cu diverși reactivi.[3]

d. ***Intersectarea trăsăturilor de cerneală*** indică diferențe de vechime. În situațiile normale, trăsăturile rândului inferior se suprapun peste cele ale rândului superior. Totodată, la intersectarea trăsăturilor nu se constată difuzări sau revărsări de cerneală. La trăsăturile executate în perioade diferite, cum este, de exemplu, falsul prin adăugare de text, se constată o suprapunere a traseului unui rând superior peste cel inferior, precum și o revărsare a cernelii din trăsătura proaspătă în trăsătura mai veche, uscată.

e. Elemente de stabilire a vechimii oferă și ***tipul de instrument scriptural***, folosit în redactarea înscrisului. De pildă, un act scris cu un stilou cu pastă, denumit stilou cu bilă (pix) nu poate fi întocmit înainte de 1946, anul punerii sale în circulație.

---

[1] În acest sens, **W.R. Harison**, *Suspect documents. Their scientific examination*, Sweet and Maxwell Ed., Londra, 1958, p. 11 și urm.

[2] Referitor la stabilirea vechimii unui înscris după trăsăturile de cerneală, a se vedea **E. Locard**, *Lex faux en écriture et leur expertise*, Ed. Payot, Paris, 1959, p. 345-349; **C. Suciu**, *op. cit.*, p. 181-186.

[3] În acest sens, **C.E. O'Hara** și **J.W. Osterburg**, *An introduction to Criminalistics*, New York, 1960, p. 357 și urm.

§4. Cercetarea criminalistică a hârtiei şi a cernelurilor

4.1. Cercetarea hârtiei. Analiza tehnică criminalistică a hârtiei, care reprezintă principalul material folosit ca suport pentru întocmirea actelor scrise, este necesară atât în numeroasele cazuri de fals material în înscrisuri cât şi în falsul de bancnote, de timbre sau al altor valori, când, sub raport tehnic, ne aflăm în prezenţa unei contrafaceri. Aşa cum s-a văzut mai sus, cercetarea hârtiei este utilă şi pentru determinarea vechimii unui înscris.

4.1.1. Elementele pe baza cărora se stabilesc caracteristicile hârtiei sunt următoarele:

a. ***Dimensiunea hârtiei***, respectiv grosimea, lungimea şi lăţimea colii, care variază în funcţie de tipul şi destinaţia acesteia, precum şi diferenţele de grosime ce pot apărea la un înscris, ca urmare a acţiunii asupra masei hârtiei în vederea înlăturării textului iniţial şi înlocuirii lui cu un altul[1].

b. ***Greutatea hârtiei***, care depinde de compoziţia şi de condiţiile de depozitare, în special de umiditate. Pentru compararea greutăţii, este necesar ca hârtia în litigiu să fie ţinută un timp în aceleaşi condiţii ca hârtia de referinţă.

c. ***Raportul dintre grosimea şi greutatea hârtiei***, denumit de specialişti şi „mâna" hârtiei. De pildă, o hârtie care are „mână" este aceea care la pipăit pare foarte densă, fiind subţire în raport cu greutatea sa: „mâna" hârtiei este calculată pe baza raportului grosime în microni/gramaj, el variind între 0,7 şi 2,5[2].

d. ***Culoarea hârtiei***, variind, în primul rând, în funcţie de natura coloranţilor şi a celorlalte substanţe care intră în compoziţia sa, dar şi în funcţie de acţiunea luminii precum şi factorilor de depozitare.

e. ***Elasticitatea şi rezistenţa hârtiei***, mai mare la bancnote, la alte genuri de hârtie folosită la înscrisurile de valoare şi mai mică la hârtia de calitate mai slabă, potrivit destinaţiei sale.

f. ***Transparenţa hârtiei,*** determinată ca şi elasticitatea, de grosimea, de compoziţia acesteia, respectiv de calitatea fibrei de celuloză şi a materialelor auxiliare introduse în pastă.

g. ***Filigranarea*** realizată în procesul de fabricaţie, prin rărirea pastei de celuloză cu ajutorul unor cilindri filigranori, având rolul de a preveni încercările de falsificare, mai ales a bancnotelor, a unor acte de identitate, a altor înscrisuri de valoare.

h. ***Compoziţia chimică a hârtiei.*** Materialul care stă la baza fabricării hârtiei îl constituie celuloza, obţinută din lemn, plante industriale, resturi cerealiere şi materiale textile. La acestea se adaugă substanţe de încleiere (amidon, clei, răşini) şi diverse materiale de umplutură, necesare măririi rezistenţei, elasticităţii, transparenţei etc., în funcţie de destinaţia hârtiei.

4.1.2. Determinarea caracteristicilor hârtiei este posibilă prin mai multe metode tehnice de examinare criminalistică, ce pot fi grupate în două mari categorii, în afara celor destinate simplei determinări a dimensiunilor sale. Astfel:

a. ***Examinarea optică*** necesară stabilirii gradului de *transparenţă* precum şi a *fluorescenţei*, sub acţiunea radiaţiilor ultraviolete. În cadrul acestei cercetări intră şi examinarea structurii suprafeţei hârtiei, folosindu-se surse de lumină incidentă. La aceasta se adaugă elementele de protecţie.

---

[1] **E. Locard**, *op. cit.*, p. 343-352. Referitor la cercetarea hârtiei a se vedea **C. Suciu**, *op. cit.*, p. 462-466; **H.G. Wells**, *op. cit.*, p. 263-265; **C.E. O'Hara**, *op. cit.*, p. 907-911; **P. Kirk**, *op. cit.*, p. 444-446; **D. Sandu**, *op. cit.*, p. 196-200.

[2] În acest sens **J.L. Clement, B. Risi**, *op. cit.*, p. 82.

b. ***Examinarea compoziției***, pentru identificarea substanțelor de *încleiere* (amidonul, gelatina, gomajul), a naturii şi modului de *prelucrare a pastei de hârtie*, ca şi a naturii fibrelor de celuloză (textile, lemn, păioase).

Analiza se realizează pe baza unor reactivi chimici şi sub observarea la microscop a modului cum se comportă hârtia la acțiunea acestora. De asemenea, se mai poate recurge la *examinări fizico-chimice* de genul analizelor spectrale, a fluorescenței, a rezistenței electrice etc.

Identificarea unui anume sort de hârtie este posibilă pe baza *examenului comparativ*, optic şi microanalitic, între hârtia în litigiu şi hârtia aflată în colecțiile de referință ale organelor judiciare ori ale fabricilor de specialitate.

4.2. Cercetarea cernelurilor şi a altor materiale de scriere. Expertiza criminalistică a cernelurilor se impune ori de câte ori este necesar să se stabilească diferențele dintre tipurile de cerneală întâlnite în falsul material prin adăugare de text, vechimea unui înscris, compoziția cernelurilor sau tuşurilor folosite în contrafacerea de bancnote, cecuri şi alte hârtii de valoare.

4.2.1. Compoziția cernelurilor ca, de altfel, a tuturor materialelor folosite la scriere, este deosebit de variată, cu toate că, în prezent, asistăm la o anumită uniformizare a ei, având în vedere, bineînțeles, cerneala destinată uzului curent. În cazul bancnotelor, al documentelor de identitate, paşapoartelor etc. se utilizează cerneluri cu o compoziție specială, care nu numai că asigură durabilitatea scrisului, dar şi previn o eventuală încercare de alterare sau contrafacere.

În compoziția cernelurilor intră diverşi coloranți, mai frecvent fiind utilizați coloranții organici, precum şi alte substanțe care asigură fluiditatea şi fixarea cernelii în masa hârtiei. Coloranții organici pot fi acizi sau bazici, cei acizi asigurând o fixare mai bună prin migrarea în masa hârtiei. Aceste ultime elemente servesc la transportarea coloranților, la solubilizarea şi, respectiv, uscarea lor după scriere[1].

4.2.2. Examinarea criminalistică de laborator este efectuată prin metode fizice şi chimice analitice.

În primul rând se recurge la *examinarea fotometrică microscopică* a trăsăturilor de cerneală şi la diferențierea culorii prin metode fotometrice. Examinarea fotometrică se face atât în lumină vizibilă, cât şi în radiații invizibile (ultraviolete, infraroşii).

Analiza chimică a componentelor unei cerneli se realizează după separarea lor cromatografică (cromatografie în strat subțire), iar identificarea acestora se efectuează îndeosebi prin analize spectrale, teoretic putându-se recurge şi la bombardarea cu neutroni. În examinare pot fi folosiți, de asemenea, diverşi reactivi chimici, însă acest gen de analiză are un caracter distructiv, determinând alterarea unei porțiuni din înscrisul ce constituie probă materială, motiv pentru care se întrebuințează mai rar, în situațiile în care nu dispunem de o cantitate suficientă.

a. ***Identificarea cernelurilor*** este posibilă pe baza examinării analitice, fizico-chimice a compoziției sale, cel mai sigur mod de determinare a naturii şi provenienței sale fiind examenul comparativ. În acest sens este necesar să se apeleze, ca şi în cazul hârtiei, la colecțiile de cerneluri.

b. ***Stabilirea vechimii cernelii***, aspect la care ne-am referit mai sus, poate viza două aspecte: vechimea ca atare a cernelii şi vechimea ei pe hârtie. Pentru determinare se

[1] **J.-L. Clement, B. Risf**, *op. cit.*, p. 104-101.

examinează gradul de oxidare a cernelii, stadiul sau pierderea solubilității și, legat de aceasta, gradul de transferabilitate, nivelul migrării ionilor de cloruri și sulfuri în masa hârtiei.

4.2.3. Examinarea trăsăturilor de creion, prin specificul său, poate fi inclusă tot în categoria cercetării substanțelor de scriere, alături de cernelurile propriu-zise și de tușuri. Trăsătura de creion se cercetează pornindu-se de la compoziția minei acestuia, în funcție de care creioanele se împart în creioane de grafit, chimice și dermatografice (grase). Ca și la cerneluri, examinarea trăsăturilor de creion se face prin observarea la microscop și pe baza unor reactivi chimici.

Referitor la durabilitatea scrisului executat cu creionul, aceasta este mult mai mare decât aceea a trăsăturilor de cerneală. Prezintă însă dezavantajul de a putea fi ușor înlăturat, fără posibilitate de refacere, cu excepția creioanelor chimice ale căror trăsături executate pe o hârtie umezită determină anumite reacții cu hârtia, asemănătoare cernelii.

Secțiunea a II-a
Elemente de grafoscopie judiciară

§1. Noțiuni generale

În cadrul larg al expertizei criminalistice a documentelor scrise, un loc aparte îl deține expertiza criminalistică a scrisului, poziția sa de sine stătătoare fiind determinată de natura obiectului investigat și de metodele prin care se realizează studiul scrierii de mână. Obiectul principal al expertizei criminalistice a scrisului îl constituie identificarea persoanei după scris și stabilirea autenticității scrisului, ori semnăturii unei persoane, ori a depistării falsurilor prin deghizare, imitare ș.a.

Precizăm că am tratat examinarea scrisului de mână înaintea aspectelor privind cercetarea falsului în înscrisuri, în ideea că unele forme de fals, de regulă cele prin imitarea sau deghizarea scrisului, sunt investigate prin metode proprii expertizei criminalistice a scrisului.

Scrisul - definit drept un *sistem de comunicare*, de reproducere, prin semne grafice, a gândurilor și a vorbirii - constituie o deprindere intelectuală, un complex de reflexe condiționate (stereotip dinamic) format printr-un proces de învățare[1]. Este util de subliniat că, deși ne aflăm în prezența unui stereotip care conține o serie de automatisme, el scapă controlului conștient al omului.

Identificarea după scrisul de mână are ca fundament științific existența unor elemente particulare, prezente în scrisul fiecărei persoane, elemente dependente de specificul activității nervoase de la nivelul scoarței cerebrale[2].

a. Caracteristicile, după cum se subliniază în literatura de specialitate, reflectă o proprietate fundamentală a scrisului și anume *individualitatea* sa[3]. Caracteristicile, din punct

---

[1] În acest sens, **C. Suciu**, *Criminalistica*, *op. cit.*, p. 487; **L. Ionescu**, *Expertiza criminalistică a scrisului*, *op. cit.*, p. 36.

[2] **A. Athanasiu**, *Scris și personalitate*, Ed. Științifică, București, 1970, p. 22 și ediția din 1994.

[3] **W.R. Harison**, *Descoperirea falsurilor*, Ed. Sweet and Maxwell, Londra, 1964, p. 132; **L. Ionescu**, *op. cit.*, p. 138 și urm.

de vedere cantitativ, sunt în număr limitat. Totuşi, ca şi în cazul detaliilor caracteristice ale unui desen papilar, varietatea mare de combinaţii pe care le pot forma face practic irepetabil un scris cu anumite particularităţi.

Individualitatea scrisului este determinată de caracteristicile sale: *forţa*, *echilibrul* şi *mobilitatea proceselor nervoase superioare*, cărora este posibil să li se adauge şi alţi factori externi, în primul rând condiţiile concrete de scriere[1]. Această proprietate se conturează cu pregnanţă pe măsura evoluţiei scrisului, ca şi o dată cu desăvârşirea pregătirii intelectuale.

În esenţă, *individualitatea unui scris se manifestă atât în formă, cât şi în conţinut*, fiind consecinţa formării şi dezvoltării persoanei, atât pe plan intelectual, cât şi în ceea ce priveşte întreaga sa personalitate.

b. O altă proprietate fundamentală a scrisului o constituie *stabilitatea caracteristicilor grafice*. Desigur, este vorba numai de o *stabilitate relativă*, date fiind anumite modificări, mai mult sau mai puţin semnificative, întâlnite în evoluţia unui scris. Aceste modificări nu trebuie confundate cu capacitatea unor persoane de a scrie în mai multe variante (scris variabil), unele atât de diferite încât pot crea dificultăţi în identificarea scriptorului[2].

Potrivit opiniilor exprimate în literatura de specialitate, principalele cauze ale modificărilor survenite în scrisul unei persoane sunt, în esenţă, următoarele:

- ***Necesitatea scrierii rapide***, întâlnită frecvent la studenţi, precum şi în exercitarea anumitor profesii, exemplul cel mai elocvent fiind cel al medicilor;

- ***Stările patologice***, dintre care bolile cronice şi îndeosebi bolile mintale, generează alterări grave ale scrisului, mergând până la paragrafie sau agrafie, paragrafia constând în tendinţa persoanei de a folosi la nesfârşit anumite litere sau cuvinte, iar agrafia reprezentând pierderea deprinderii de a scrie[3];

- ***Conducerea mâinii de către o altă persoană***, ce se poate reduce fie numai la un simplu ajutor (mâna ajutată), fie în scrisul efectiv cu altă mână (mâna inertă), situaţie întâlnită frecvent în practica judiciară la scrierea unor testamente de către bătrâni grav bolnavi, muribunzi, în cazul răpirii de persoane etc.;

- ***Stările de intoxicaţie*** cu alcool, cu diverse substanţe tranchilizante sau stupefiante, cu substanţe otrăvitoare, inclusiv cu diverse medicamente;

- ***Existenţa unor condiţii improprii de scris***, cum ar fi, de exemplu, suportul instabil sau cu suprafaţă neregulată pe care se scrie, poziţia incomodă a scriptorului, ori scrisul în picioare, în condiţii de frig etc.

Modificările produse de aceste cauze se reflectă în nesiguranţa trăsăturilor, în direcţia neregulată a rândurilor, întreruperi frecvente ale traseului, deformări ale gramelor şi, uneori, în alterări grave ale scrisului, care poate căpăta un aspect haotic, total dezorganizat, ajungându-se finalmente la ceea ce este denumit *agrafie*.

---

[1] **C.I. Teodosiu**, *Cu privire la rolul tipului activităţii nervoase superioare în diferenţierea individuală a scrisului*, în Rev. „Probleme de medicină legală şi de criminalistică", vol. 4/1965, p. 114.

[2] În acest sens, **L. Ionescu**, *op. cit.*, p. 45; autorul menţionează 3 specimene de scris ale pictorului Van Gogh, cu variaţii nete ale caracteristicilor.

[3] **L. Bidian, I. Vicol**, *Îndrumarul specialistului în grafoscopie*, Ed. Ministerului de Interne, Bucureşti, 1970, p. 16.

§2. Caracteristicile de identificare a scrisului de mână

Caracteristicile unui scris, pe baza cărora este posibilă identificarea persoanei scriptorului, sunt prezente mai ales în:

- limbajul specific scriptorului;
- modul de amplasare a textului;
- forma sau aspectul general al scrisului;
- particularitățile de construcție a semnelor grafice.

Privitor la terminologia folosită, precum și la clasificarea acestor caracteristici, atât în literatura, cât și în practica noastră de specialitate, nu se constată o deplină unitate de vederi. De exemplu, într-o opinie, clasificarea privește caracteristicile limbajului, caracteristicile grafice propriu-zise (generale și particulare). Potrivit unei alte opinii, caracteristicile de identificare se împart în două mari categorii: *generale*, care privesc aspectul scrisului, și *speciale*, referitoare la modul de construire a semnelor grafice. În fine, alți autori le împart în caracteristici generale (limbaj, configurație, formă și mișcare) și caracteristici individuale ale literelor și cifrelor[1].

Fără a pune în discuție aceste clasificări, cu atât mai mult cu cât ele privesc probleme de fond, considerăm utile câteva precizări:

a. Termenul de *caracteristică generală* nu trebuie interpretat în sensul că ar avea o valoare de identificare mai redusă în comparație cu caracteristicile speciale sau particulare, el definind aspectul general al unui scris, diferit de la o persoană la alta.

b. Termenul de *element individual* ar trebui evitat întrucât „individual" denumește numai ceea ce este propriu unui singur individ, neîntâlnit al altul, spre deosebire de elementele caracteristice particulare sau speciale luate în ansamblul lor, care individualizează un scris.

Prin urmare, în vederea identificării scrisului, se ia în calcul dispunerea și combinarea particularităților întrucât o anume caracteristică poate fi întâlnită în mai multe scrisuri, aidoma detaliilor caracteristice într-un desen papilar.

2.1. Caracteristicile exprimării în scris. Particularitățile exprimării în scris sau caracteristicile conținutului spiritual al textului, denumite în literatura de specialitate și „caracteristici ale scrierii"[2] sunt elemente care nu fac parte efectiv din categoria elementelor grafice de identificare, fiind de natură *extragrafică*. Ele sunt incluse, totuși, în această categorie întrucât servesc efectiv la individualizarea persoanei scriptorului și, mai ales, la restrângerea cercului persoanelor suspecte (de exemplu, în cazurile relativ frecvente al scrisorilor anonime cu conținut calomnios).

Determinarea acestor caracteristici sui-generis de identificare, necesită examinarea conținutului înscrisului, urmărindu-se vocabularul folosit de autor, modul în care acesta respectă regulile de ortografie și de punctuație, claritatea stilului ș.a.

Principalele date ce se pot desprinde dintr-o asemenea analiză privesc, de regulă, nivelul general de cultură al persoanei, profesia care marchează serios modul de exprimare prin folosirea unei terminologii de specialitate, vârsta și eventual sexul, unele caracteristici ale personalității sale, ca și posibile dizarmonii psihice.

---

[1] **P. Dume**, *Tratat practic de criminalistică*, vol. II, p. 119 și urm.

[2] **A.I. Mantvetova, E.B. Melnicova, V.F. Orlova**, *Expertiza proceska*, Rev. Teoria i praktika Kriminalistik expertiza, nr. 67/ 1961.

2.2. Caracteristicile topografice ale scrisului. Acest gen de caracteristici vizează modul de dispunere, de amplasare a unui text pe o coală de hârtie sau pe un alt suport. El se află la interferența dintre caracteristicile de tip extragrafic și dominantele grafice și constau în:

a. ***Marginea*** lăsată de scriptor, care poate fi mare, mijlocie sau mică, lăsată în stânga, cât și în dreapta textului, regulată, șerpuită, oblică etc;

b. ***Mărimea alineatelor*** apreciată potrivit aceloraşi criterii, ca mare, mijlocie sau mică, întâlnindu-se situații extreme, de genul lipsei alineatelor ori de începere a alineatului la o distanță foarte mare de marginea hârtiei;

c. ***Distanța dintre rânduri***, element specific pentru modul de spațiere a scrisului, care se interferează cu alte caracteristici generale ale scrierii, așa cum se va vedea mai jos;

d. ***Amplasarea diverselor mențiuni***, cum ar fi semnătura, data, indicarea persoanei căreia i se adresează înscrisul ș.a., acestea putându-se situa, de pildă, la stânga sau în centrul paginii, mai sus ori mai jos, în comparație cu textul.

În legătură cu aceste caracteristici, precizăm că ele nu constituie o categorie absolut distinctă de însuşiri specifice, extragrafice ale scrisului, mulți autori incluzându-le în categoria caracteristicilor generale[1].

2.3. Caracteristicile generale (dominantele grafice) ale scrisului de mână. *Dominantele grafice* sunt constituite din acele particularități specifice aspectului general al unui scris, formei acestuia[2]. Pe baza lor este posibilă clasificarea cu exactitate a unui anumit tip de scris. Acestea sunt elemente valoroase în descoperirea unui fals prin imitare sau deghizare, în care autorul se concentrează mai mult asupra modului de construcție a literelor, scăpându-i caracteristicile sale generale proprii, care îi divulgă identitatea, aspect frecvent întâlnit în practica de specialitate.

Caracteristicile generale ale unui scris sunt relativ numeroase, ceea ce a determinat pe mulți autori de specialitate să procedeze la clasificări şi subclasificări, majoritatea punând în evidență următoarele caracteristici mai importante:

a. ***Gradul de evoluție a scrisului*** se numără printre cele mai importante caracteristici dominante de individualizare, încât, uneori, i se atribuie un loc aparte, de sine stătător, în procesul de identificare. Evoluția unui scris reprezintă stadiul la care o persoană a ajuns cu deprinderea sau cu tehnica de a scrie. Aprecierea sa se face în funcție de nivelul de coordonare a mişcărilor, de stabilitatea celorlalte caracteristici generale şi de ritmul sau viteza de scriere.

Potrivit acestor criterii, un scris poate avea un *grad de evoluție inferior, mediu sau superior*. În comparație cu scrisurile inferioare, cele superioare sunt definite de un grad accentuat de coordonare şi viteză mare de execuție, câteodată fiind mai puțin citețe. Spre deosebire de persoanele cu un scris inferior, care *nu pot imita un scris superior*, persoanele cu un scris evoluat pot imita cu relativă uşurință un scris inferior sau mediocru, fără a putea evita cu totul anumite automatisme capabile să o demaşte[3].

---

[1] **E. Locard**, *Lex faux en écriture et leur expertise*, Ed. Payot, Paris, 1959, p. 285 şi urm.

[2] **C.I. Parhon**, *Încercări de grafologie ştiințifică. Opere alese*, vol. II, Ed. Academiei, Bucureşti, 1957, denumirea este întrebuințată şi de **A. Athanasiu**, *op. cit.*, p. 42; **L. Ionescu**, *op. cit.*, p. 74, amintește de aceste caracteristici numite dominante grafice sau caractere obiective ale scrisului.

[3] Referitor la gradul de evoluție a unui scris, ca şi celelalte caracteristici, a se vedea **E. Locard**, *op. cit.*, p. 283 şi urm.; **C. Suciu**, *op. cit.*, p. 490-491; **A. Athanasiu**, *op. cit.*, p. 42 şi urm.; **L. Ionescu**, *op. cit.*, p. 77 şi urm.; **L. Bidian, I. Vicol**, *op. cit.*, p. 40 şi urm.; **P. Dume**, *op. cit.*, p. 119 şi urm.; **V. Manea**, *op. cit.*, p. 103-107.

b. ***Forma scrisului*** este determinată de gradul de evoluție, de modul de executare a literelor, atât în cazul scrisurilor cursive, cât și în cazul scrisurilor de tipar. Printre formele mai importante se disting formele *arcadate, ghirlandate, rotunjite și unghiulare* (colțuroase).

Forma scrisului mai este apreciată în funcție de gradul de simplificare a scrisului: scrisuri simple, simplificate sau complicate. La scrisurile arcadate apar ca dominante formele de arcadă la trăsăturile superioare ale literelor, cum sunt cele de la literele *m* și *n*; la scrisurile ghirlandate, trăsăturile inferioare și cele de unire apar sub formă unor ghirlande.

c. ***Dimensiunea scrisului*** poate fi mare, mijlocie sau mică, după cum literele depășesc 3mm, se situează între 2-3 mm și respectiv sunt mai mici de 2 mm. În cadrul unui cuvânt, literele pot avea și o mărime uniformă, de exemplu în cazul scrisurilor descrescânde, denumite și *gladiolate*, sau al scrisurilor crescânde, respectiv *ingladiolate*.

d. ***Înclinarea scrisului*** sau ***a literelor***, raportate la unghiul pe care îl face axa longitudinală a unei litere cu linia de bază a rândurilor. Potrivit acestui criteriu, scrisurile pot fi drepte, înclinate spre dreapta sau spre stânga și neregulate.

e. ***Coeziunea*** sau ***continuitatea scrisului*** reprezintă gradul de *legare* a literelor într-un cuvânt. De pildă, un scris poate avea o coeziune mare, în care circa 5-6 litere sunt scrise fără întrerupere sau o coeziune mică (tocată) cu întreruperi după 2-3 litere.

f. ***Viteza scrisului*** este determinată de rapiditatea grafică și apreciată după simplificarea construcției literelor, după gradul de legare a acestora, după „dilatarea" cuvintelor, după prescurtări etc.

g. ***Presiunea scrisului*** este una dintre caracteristicile cele mai semnificative în scrisul unei persoane. Ea se reflectă mai ales în grosimea trăsăturilor și mai puțin în gradul de imprimare a acestora în masa hârtiei. Presiunea diferă în funcție de instrumentele cu care se scrie, fiind aparent mai mare la stiloul cu bilă. Cu cât se scrie mai rapid, cu atât scade presiunea.

h. ***Forma liniei de bază a rândurilor*** este socotită nu numai o caracteristică generală ci și una topografică, inclusă de mulți autori într-o categorie mai corespunzătoare, denumită orânduirea scrisului. După aspectul pe care îl capătă, linia poate fi dreaptă, concavă, convexă, șerpuitoare sau frântă.

2.4. Caracteristicile particulare ale scrisului sau indicii de grafotehnică a semnelor grafice. Caracteristicile *particulare* sau *speciale* ale scrisului se constituie ca un grup de elemente foarte valoroase în identificare, ele reflectând modul în care fiecare persoană s-a deprins să execute un anumit semn sau grup de semne grafice. Cu cât o persoană se abate mai mult de la modelul caligrafic de construcție al literelor sau cifrelor, cu atât crește posibilitatea identificării sale. Elementele particulare ale scrierii se reflectă în formele multiple de construcție a unui semn grafic (literă sau cifră), a fiecărui element component ce intră în structura sa.

Indicii de grafotehnică (particulari) vizează atât construcția de ansamblu a unei litere, cât și a fiecăruia din gramele ori trăsăturile sale. În limbajul de specialitate, trăsăturile de bază din construcția unei litere dispuse în plan vertical sunt denumite *grame*, iar trăsăturile orizontale ce unesc două grame sunt denumite *ducte*.

Examinarea atentă a modului de construcție, denumit și *grafotehnica* semnului grafic, face posibilă evitarea concluziilor eronate de identificare, determinate de asemănarea întâmplătoare a două scrisuri[1].

[1] **J. Gayet**, *L'expertise d'écritures en France au 18-ème siècle*, în RIPC nr.169/1963, p. 166 citate de **L. Ionescu**, *op. cit.*, p. 105 și **P. Dume**, *op. cit.*, p. 131.

Potrivit modelului caligrafic, o literă poate fi construită, de exemplu, dintr-o *singură trăsătură* (c, l, e, o), din *două trăsături* (a, b, d, n), din *trei* (m, A, B) şi din *patru* (M, W). Forma acestor trăsături poate fi dreaptă, circulară, unghiulară, concavă, convexă etc., cu variaţii multiple în cadrul aceleiaşi forme. O trăsătură circulară se întâlneşte în variante complet circulare, semicirculare sau în spirală.

Direcţia mişcării de executare a gramelor este şi ea semnificativă în scrisul unei persoane. De pildă, o trăsătură circulară (de tipul cercului, ovalului, buclei, semicercului) se efectuează de la dreapta la stânga sau de la stânga la dreapta, respectiv dextrogir sau sinistrogir. Aceeaşi direcţie se întâlneşte şi în cadrul trăsăturilor orizontale[1].

Caracteristici speciale de grafotehnică alături de direcţia mişcării se reflectă în:

- ***Modalitatea de începere a execuţiei*** semnului grafic prin forma, poziţia trăsăturii sau a punctului incipient;

- ***Finalizarea semnului grafic*** prin terminaţii scurte sau mari, dispuse diferit etc.;

- ***Legătura dintre grame***, fie gramele unui semn grafic, fie mai multe semne între ele, precum şi *dimensiunea acestora*, respectiv a trăsăturilor care ies din spaţiul mediu al literelor;

- ***Modul de executare a depasantelor*** literelor b, d, f, g, q, p, t, a *semnelor diacritice, a sedilelor*;

- ***Mişcările de scriere în plan vertical*** pot fi de flexiune (de sus în jos) şi de extensiune (de jos în sus), iar cele în plan orizontal de abducţie (de la stânga la dreapta) şi de aducţie (de la dreapta la stânga).

Pentru a înţelege exact diversitatea de construcţie a unui semn grafic, dăm ca exemplu:

- *Minuscula a* se compune dintr-un oval şi un picior (bastonadă). Punctul de atac al ovalului poate fi situat în partea superioară dreaptă sau stângă, în interiorul sau exteriorul ovalului, separat, tangent sau despărţit de oval etc.;

- *Minuscula b* este construită dintr-o depasantă în formă de buclă sau bastonadă, cu ovalul finalizat cu o nodozitate sau un ochi caracteristic;

- *Minuscula m* se construieşte cu arcadele rotunjite, ascuţite sau înghirlandate;

- *Minuscula r* se execută după modelul caligrafic sau cel de tipar, cu sau fără nodozitate în partea superioară, cu plafonul drept, concav sau convex;

- *Minuscula t* se prezintă cu depasanta în buclă sau bastonadă, cu bara dispusă în partea superioară, mediană sau inferioară, având o lungime mare, mijlocie, mică.

§3. Identificarea persoanei după scris pe baza expertizei grafoscopice

3.1. Problematica generală a expertizei grafoscopice. Acest gen particular de identificare se realizează în cadrul expertizei criminalistice a scrisului, denumită şi *expertiza grafică* sau *grafoscopică*, de unde şi o altă denumire a domeniului examinării criminalistice a scrisului, respectiv *grafoscopia judiciară*.

Atragem atenţia că, uneori, se mai foloseşte, în *mod eronat*, termenul de „expertiză grafologică", deşi *grafologia* este un domeniu distinct de investigare, fiind folosită cu precădere în psihodiagnostic, în studiul particularităţilor de caracter ale unei persoane.

[1] În acest sens, **C. Suciu**, *op. cit.*, p. 492; **P. Dume**, *op. cit.*, p. 132-133.

Din analiza unei vaste practici în domeniul expertizei criminalistice grafice, rezultă că examinarea de identificare este întâlnită în cazuri şi forme variate. Frecvent, expertiza criminalistică a scrisului vizează următoarele obiective:

a. ***Verificarea autenticității*** unui text sau a semnăturilor de pe un înscris, în sensul că acesta aparține persoanei nominalizate în document, persoanei care pretinde sau căreia i se atribuie textul ori semnătura.

b. ***Identificarea autorului unui text anonim*** cu conținut calomnios sau în scop de şantaj, întâlnit inclusiv în acțiuni cu caracter terorist ori prezintă o anumită importanță sub raport juridic, administrativ, social-economic etc.

c. ***Descoperirea unui fals*** prin imitarea sau deghizarea scrisului şi, de aici, identificarea persoanei autorului textului.

Ca şi în celelalte examinări criminalistice destinate identificării persoanei după diverse urme create în câmpul infracțional, identificarea după scris presupune, în mod necesar, un examen comparativ între scrisul în litigiu şi scrisul aparținând cu certitudine persoanei suspecte.

3.2. Obținerea modelelor sau pieselor de comparație. Obținerea modelelor de comparație este o sarcină ce revine în exclusivitate organului judiciar care dispune expertiza şi nu expertului criminalist. Prin aceasta, organul judiciar are posibilitatea *să constate direct* şi *să certifice autenticitatea* probelor de scris, chiar părțile fiind chemate să-şi exprime punctul de vedere, să recunoască sau să infirme apartenența scrisului sau a semnăturii.

Atunci când o persoană, parte într-un proces, contestă, chiar cu rea-credință un înscris de comparație, acesta trebuie luat în considerare în efectuarea expertizei, instanța stabilind pe bază de probe că actul în discuție emană de la titular, iar expertul constată că este scris de persoana care a completat alte înscrisuri acceptate de părți.

Nu trebuie să se renunțe la posibilitatea consultării expertului, încă din faza obținerii pieselor de comparație, îndeosebi în cazuri speciale, aceasta fiind chiar indicată.

Potrivit provenienței lor, modelele de comparație se împart în două mari categorii:

3.2.1. Modele de comparație libere, denumite şi **piese preconstituite**, realizate în afara cadrului procesului judiciar şi, în multe cazuri, la o dată anterioară examinării. Printre asemenea modele se numără autobiografiile, diverse însemnări, cereri, scrisori, declarații ş.a.

Piesele preconstituite trebuie să fie într-un număr suficient, să se apropie, pe cât posibil, ca formă şi conținut, de înscrisul în litigiu, să fie redactate într-o perioadă apropiată de data examinării şi scrise cu un instrument scriptural asemănător celui folosit la scrisul expertizat (stilou, pix, creion etc.).

Valoarea modelelor de comparație liberă rezidă, după cum se subliniază de către autorii de specialitate, în sinceritatea scriptorului, în lipsa unei tentative de deghizare a scrisului, întâlnită uneori în cazul modelelor luate la cerere[1].

3.2.2. Modelele de comparație experimentale, denumite şi piese scrise la cerere, constau în probele de scris luate la solicitarea organului judiciar şi numai în fața acestuia. Probele se iau prin scriere liberă şi prin dictare.

[1] **J. Gayet,** *L'expertise en écriture et les documents à comparer*, RIPC, vol. 15, nr. 2/1970-1971, p. 132.

a. ***Scrierea liberă*** a unui text ar trebui astfel pregătită, încât persoana în cauză să nu cunoască destinația reală a piesei, pentru a se preveni o eventuală încercare de deghizare a scrisului.

b. ***Textul scris*** după dictare trebuie să conțină cât mai multe cuvinte și expresii din textul în litigiu, mergându-se chiar până la dictarea acestuia, alternativă în care, sub nici o formă, nu se prezintă înscrisul în vederea unei eventuale copieri.

Cantitativ pentru un text obișnuit, sunt suficiente circa 3 probe luate la cerere. Probleme mai dificile apar în cazul semnăturilor presupuse a fi falsificate, persoana în cauză urmând să execute mai multe specimene de semnături pe foi separate (circa 5), fiecare coală conținând cel puțin 10 semnături. Suspectului sau inculpatului nu i se va arăta semnătura în litigiu. Dacă semnătura este atribuită unei alte persoane decât celei cercetate, aceasta va fi pusă să scrie de mai multe ori numele persoanei semnate[1].

3.3. Efectuarea expertizei grafoscopice. *Expertiza grafică* propriu-zisă, consacrată individualizării persoanei, parcurge fazele proprii oricărui proces de identificare criminalistică, așa cum au fost prezentate în capitolul al II-lea.

a. ***Cercetarea prealabilă*** a materialelor, necesară cunoașterii obiectului expertizei și stabilirii calității și cantității modelelor de comparație, urmată de *analiza separată* a scrisului în litigiu și a celor de referință, prin care sunt puse în evidență caracteristicile generale și particulare, urmărindu-se totodată dacă nu este vorba de un fals prin imitare sau prin deghizare, inclusiv un fals prin alterarea mecanică sau chimică a textului.

b. ***Examinarea comparativă***, etapa cea mai importantă, care conduce la stabilirea asemănărilor și, după caz, a deosebirilor dintre scrisul în litigiu și cel de comparație. Examinarea se face direct pe scrisurile comparate, însă cel mai adesea se apelează la fotografii ale semnelor grafice, sau ale unor grupuri de semne, sau la tabele sinoptice.

Față de alte categorii de identificări, în expertiza grafică consacrată identificării persoanei după scris, concluziile nu se pot desprinde prin simpla revelare, a unui număr oarecare de caracteristici sau puncte coincidente (cum este cazul la expertiza dactiloscopică), ci dintr-o estimare, o cântărire a valorii de identificare prezentată de caracteristicile examinate.

Dintre caracteristicile grafice, capabile să servească la identificarea scriptorului, un loc aparte îl pot deține anumite elemente specifice, cu totul particulare, denumite în literatura de specialitate „idiotisme grafice" sau „ticuri ale scrisului". Deși au o importanță apreciabilă, valoarea lor de identificare trebuie conjugată cu valoarea celorlalte caracteristici grafice, indiferent dacă sunt generale sau particulare[2].

Rezultatul unei expertize grafice reprezintă rodul unei examinări calitative a caracteristicilor cu valoare de identificare, prin care s-a ajuns fie la o concluzie certă privind identitatea sau neidentitatea persoanei, fie la o concluzie cu caracter de probabilitate.

---

[1] **R. Harison**, *Descoperirea falsurilor*, *op. cit.*, p. 147-148.

[2] **E. Locard**, *Lex faux en écriture et leur expertise*, *op. cit.*, p. 289-290; **H. Stahl**, *Expertiza grafică*, București, 1940, apud **L. Ionescu**, *op. cit.*, p. 137.

Secțiunea a III-a
Cercetarea criminalistică a falsului material în înscrisuri

§1. Aspecte introductive

Un alt mare domeniu al investigației criminalistice a documentelor scrise îl constituie *cercetarea falsului în înscrisuri*, a altor categorii de falsuri, ori a contrafacerilor unor valori, de genul bancnotelor, efectelor bancare, altor documente cu caracter financiar, al ştampilelor şi sigiliilor, chiar al operelor de artă, reprezintă al doilea sector important al examinării criminalistice a înscrisului. Sub raport tehnic criminalistic falsurile în înscrisuri, în accepțiunea lor cea mai largă, se pot prezenta sub o mare diversitate de forme.

Date fiind rolul şi poziția investigațiilor tehnice criminalistice în procesul judiciar, clasificarea acestor categorii de fapte trebuie să se facă în primul rând pe baza prevederilor legii penale. Astfel, potrivit dispozițiilor art. 320-321 NCP, falsul în înscrisuri poate fi de natură materială sau intelectuală.

a. *Falsul material*, atât cel în înscrisuri oficiale, cât şi cel în înscrisuri sub semnătură privată, este consecința contrafacerii sau a alterării lor, în orice mod, de natură să producă consecințe juridice. El poate fi săvârşit printr-o modificare fizică a înscrisului preexistent sau prin alcătuirea în totalitate sau în parte a unui înscris oficial[1].

b. *Falsul intelectual* constă în falsificarea unui înscris oficial cu prilejul întocmirii acestuia de către un funcționar public aflat în exercitarea atribuțiilor de serviciu, prin atestarea unor fapte sau împrejurări neadevărate în înscrisul astfel întocmit.

Spre deosebire de falsul total al unui înscris sau al unei contrafaceri, caracterizat printr-o „anumită unitate de structură, atât logică, cât şi grafică", falsului parțial îi lipseşte această unitate, în general fiind mai uşor de depistat[2].

Exceptând contrafacerile sau falsurile totale, principalele procedee de realizare a falsului în înscrisuri le reprezintă *înlăturarea* sau *acoperirea unui text, adăugarea de text, modificarea unui semn grafic* (litera sau cifra), *imitarea* unui scris sau a unei semnături, *deghizarea* propriului scris[3]. În falsificarea unui înscris poate fi folosită numai una dintre aceste modalități, dar pot fi întrebuințate concomitent mai multe procedee, cum ar fi, de pildă, înlăturarea unui text, urmată de adăugarea altuia, în care s-a imitat scrisul inițial. Acestor procedee de falsificare li se adaugă falsificarea *impresiunilor de ştampile şi de sigilii*, cât şi *înlocuirea de fotografii* de pe legitimații ori înscrisuri.

Modalitățile diverse de falsificare fac dificilă, în multe cazuri, constatarea acestora de către organele de urmărire penală sau de către instanțele de judecată, mai ales în ipoteza unui fals total. Ca urmare, este necesară recurgerea la cunoştințele unui specialist, la metode tehnico-ştiințifice adecvate. Expertizele criminalistice se impun cu atât mai mult în cazurile

---

[1] În acest sens, **V. Papadopol**, *Probleme generale privind infracțiunile de fals în înscrisuri*, în RRD, nr. 12/1973, p. 32; Plenul Tribunalului Suprem, Decizia de îndrumare nr. 1 din 28 martie 1970, în RRD, nr. 5/1970, p. 116; **I. Neagu**, *Falsul în înscrisuri*, teză de doctorat, Bucureşti, 1976, p. 53.

[2] **C. Suciu**, *Criminalistica*, *op. cit.*, p. 472.

[3] **D. Sandu**, *Falsul în acte*, *supra cit.*, p. 13-14; **C. Dumitrescu**, *Curs de tehnică criminalistică*, vol. II, *supra cit.*, p. 78.

mai deosebite de falsificare, cum sunt, de exemplu, falsurile de bancnote, de timbre, ale altor valori, falsuri incriminate în art. 310-316 NCP, precum şi în art. 317 NCP, privitor la falsificarea instrumentelor de marcare sau de autentificare, cum se va vedea în secţiunea următoare.

§2. Cercetarea falsului prin înlăturarea de text

Înlăturarea sau *ştergerea* de text reprezintă o modalitate de falsificare întâlnită frecvent în practica judiciară, penală şi civilă, ea realizându-se pe cale mecanică sau chimică, fiind deseori urmată de adăugarea altui text, situaţie în care ne aflăm în prezenţa unui *fals prin substituire*[1].

Cercetarea înlăturării propriu-zise are de soluţionat o serie de probleme privind în special modul în care s-a operat[2]. Astfel:

a. ***Înlăturarea mecanică***, efectuată prin *răzuirea* textului cu o lamă, un ac ori un alt obiect ascuţit sau prin *radierea* sa cu o gumă, cu miez de pâine ş.a.

b. ***Înlăturarea chimică***, prin corodarea sau spălarea cu anumite substanţe chimice a unui text, în întregime sau numai parţial, având ca rezultat decolorarea sa şi, uneori, chiar înlăturarea definitivă a textului.

c. *Acoperirea* unui text ori a unor semne grafice prin haşurarea ori prin pătarea cu diverse substanţe de scriere ori de altă natură este o formă aparte a acestei modalităţi de falsificare.

Examinarea criminalistică a textelor şterse se desfăşoară în două faze, ceea ce presupune, într-o primă etapă, stabilirea locului în care a fost alterat înscrisul, iar, în a doua etapă, refacerea textului înlăturat.

2.1. Stabilirea locului alterării. Stabilirea locului din care a fost înlăturat textul este o operaţie relativ uşor de realizat în unele împrejurări, datorită observării cu ochiul liber a porţiunii de înscris alterat. Astfel, în cazurile simple, este suficientă iluminarea documentului sub un unghi anumit sau observarea prin transparenţă. În alte împrejurări însă, depistarea locului alterării impune folosirea de metode speciale[3].

Mai întâi, se procedează la o *examinare optică* la stereomicroscop, sub lumină incidentă, fiind pusă în evidenţă scămoşarea hârtiei, pierderea luciului acesteia, diferenţe de culoare, alterarea unor trăsături învecinate textului şters sau liniaturii hârtiei ş.a.

Identificarea porţiunii alterate este posibilă prin *vaporizarea cu iod* a înscrisului, locul răzuit colorându-se într-o nuanţă gălbuie datorită reţinerii unei cantităţi mari de iod. De asemenea, se mai poate apela la *pudrarea hârtiei cu grafit*, reţinut mai bine de suprafaţa scămoşată. Aceste două metode servesc inclusiv la revelarea urmelor de mâini formate pe suprafaţa documentului. Grafitul prezintă însă dezavantajul că deteriorează oarecum suprafaţa hârtiei.

---

[1] În acest sens, a se vedea **J.-L. Clement, B.Risi**, *L'expertise scientifique*, partea a III-a, în RIPC, nr. 368/mai 1983, p. 138-140.

[2] **B. Balmacedda**, *La détection des fraudes sur les documents. Quelques principes de basse*, în RIPC, iulie/august 1987, p. 2-13.

[3] Referitor la metodele de depistare a locului din care a fost înlăturat textul, ca şi la cele de refacere a acestuia, a se vedea **W.R. Harison**, *Suspects documents*, *op. cit.*, p. 99-106; **P. Kirk**, *op. cit.*, p. 759 şi urm.; **E. Locard**, *Les faux en écriture*, *supra cit.*, p. 31 şi urm.; **P.F. Ceccaldi**, *La Criminalistique*, *op. cit.*, p. 99-106; **C. Suciu**, *op. cit.*, p. 473-475; **D. Sandu**, *op. cit.*, p. 67 şi urm.

O metodă folosită îndeosebi în cazurile în care, după înlăturarea textului, stratul de încleiere de la suprafața hârtiei a fost relativ refăcut, constă din turnarea unei *picături de benzină* lângă locul răzuit. Benzina se va propaga pe suprafața hârtiei, având tendința să ocolească zona afectată, ulterior, însă, revărsându-se în aceasta. Atât în cazul vaporizării cu iod, cât și în ipoteza folosirii metodei „picăturii de benzină", este necesar să se recurgă imediat la fixarea fotografică a rezultatului obținut.

Porțiunea din care a fost înlăturat textul, mai ales în cazurile de spălare chimică, poate fi *depistată cu ajutorul radiațiilor ultraviolete*, fluorescența hârtiei modificându-se în porțiunile alterate. Totodată, mai poate fi aplicat procedeul fotografiei de contrast sau cel al separării culorilor.

2.2. Refacerea textului înlăturat. Refacerea textului înlăturat este în funcție, în primul rând, de *natura materialului de scriere* (cerneală, tuș, creion ș.a.), și apoi de cea a *suportului* pe care s-a scris, inclusiv de vechimea scrisului și de condițiile în care a fost păstrat[1].

Revelarea sau refacerea textului înlăturat este posibilă prin metode fizice și metode chimice care, însă, pot conduce la modificarea înfățișării înscrisului, cum ar fi, de pildă, folosirea vaporilor de acid sulfo-cianhidric în evidențierea textului scris cu cerneluri pe bază de fier.

Privitor la procedeele de examinare folosite în laborator atragem atenția că, în ipoteza întrebuințării de metode cu caracter așa-zis distructiv, de tipul procedeului sus-menționat, este absolut necesar avizul organului judiciar care a dispus expertiza. Aplicarea unor asemenea metode se face numai după fotografierea prealabilă a înscrisului în litigiu și după ce s-a constatat că procedeele nedistructive nu au condus la nici un rezultat.

Refacerea textului este posibilă datorită existenței în masa hârtiei a unor resturi ori particule din compoziția materialului de scriere, cum este mai ales cazul cernelurilor, dar și datorită urmelor de presiune create de instrumentul cu care s-a scris, urme vizibile pe versoul acesteia sau posibil de evidențiat prin fotografia de umbre, iar, mai nou, prin utilizarea laserului.

a. *Metodele fizice* de refacere a textelor scrise cu *cerneală* sau cu *creioane chimice* au la bază *radiațiile invizibile* atât cele ultraviolete, cât și cele infraroșii, sau radiațiile röentgen.

Radiațiile ultraviolete determină apariția unei fluorescențe specifice a resturilor de coloranți aflați în masa hârtiei. În ipoteza folosirii radiațiilor UV, textul se mai poate reface prin metoda *stingerii fluorescenței*, situație în care se folosește o substanță de tipul eosinei, ce își pierde fluorescența în porțiunile textului înlăturat.

Radiațiile infraroșii pătrund în masa hârtiei, cu excepția locurilor în care se găsesc particule de cerneală, migrate în masa hârtiei, astfel că ele nu vor impresiona materialul fotosensibil așezat sub înscris, fiind absorbite de acele resturi.

b. *Metodele chimice* de refacere a textului înlăturat au la bază reacția dintre diverși reactivi chimici și componentele cernelii sau creionului, pătrunse în masa hârtiei, care, în funcție de natura lor, vor intra în reacție cu soluțiile de revelare. Dintre numeroasele metode de refacere chimică a textului, amintim reacția nitratului de argint cu clorurile sau sulfurile din cerneală, tratarea cu vapori sulfocianici de polisulfat de amoniu ori cu o soluție clorhidrică de ferocianură.

[1] Alături de cei supracitați, a se vedea și **C.E. O'Hara**, *op. cit.*, p. 917 și urm.; **C. Bălteanu**, în *Tratat practic de criminalistică*, vol. III, p. 279-282; **C. Dumitrescu**, *op. cit.*, p. 79-81; **J.-L. Clement, B.Risi**, *supra cit.*, p. 139-142.

Dintre metodele fizice, apreciate ca fiind cele mai sigure, amintim procedeele de refacere a textului înlăturat pe baza întăririi fotografice a *contrastului imaginii*, precum şi metoda *difuzocopiativă* prin care înscrisul, presat pe o coală fotografică, va determina desensibilizarea acesteia în locurile în care s-a aflat textul înlăturat, revelarea având loc după developarea hârtiei fotografice.

Când se consideră necesar, se poate apela la procedee tehnico-ştiinţifice de vârf, cum ar fi, de pildă, tratarea cu izotopi radioactivi şi, mai ales, examinarea *holografică*.

În prezent, gama mijloacelor tehnice de investigare s-a lărgit cu noi metode şi cu aparatură de investigaţie de mare randament. De pildă, aparatura engleză, denumită *Video Spectral Comparator* (VSC-1 şi VSC-4), permite investigarea în radiaţii ultraviolete, vizibile şi infraroşii (în absorbţie sau luminescenţa IR), la fel modelul canadian *C-IT Document Analyzer*. Ele servesc şi la refacerea textelor acoperite.

Refacerea textelor scrise cu stiloul cu bilă ori cu creionul este posibilă şi prin punerea în evidenţă a *urmelor de presiune* formate în masa hârtiei cu ajutorul fotografiei de umbre, vaporizării cu iod şi obţinerii de mulaje cu materiale termoplastice.

Un alt procedeu modern îl reprezintă cel denumit ESDA, „developarea" textului realizându-se cu ajutorul electricităţii statice. *Aparatul de detecţie electrostatică* (ESDA), folosit inclusiv în revelarea urmelor papilare, permite refacerea textelor înlăturate prin radiere, dar şi prin haşurare sau acoperire. De asemenea, pe baza aceloraşi urme de presiune, se pot descoperi falsuri de bancnote, cum este cazul dolarului american, cât şi al timbrelor seci[1].

2.3. Refacerea textelor acoperite. În falsul realizat prin acoperirea textului ori a unor semne grafice (litere, cifre), fie prin haşurare cu cerneală, creion sau tuş, fie prin pete de cerneală sau cu alte substanţe, pentru revelarea textului se recurge la metode specifice. Acest gen de revelare este în funcţie de diferenţa de vechime dintre scrisul acoperit cu substanţa întrebuinţată la acoperire, precum şi de calitatea sau de culoarea acesteia.

Revelarea textului se poate face, în primul rând, prin examinarea înscrisului prin *transparenţă*, într-o lumină puternică. Totodată, este posibilă recurgerea la fotografia separatoare de culori.

Frecvent se folosesc cu succes radiaţiile invizibile, îndeosebi *radiaţiile infraroşii*, dată fiind proprietatea acestora de a străbate hârtia şi de a fi reţinute de substanţe pe bază de carbon, săruri metalice, acizi etc.

Dintre radiaţiile invizibile, se mai apelează şi la *radiaţiile röentgen*, cu ajutorul cărora se realizează fotoelectronografii, ca urmare a iradierii atomilor din cerneala textului acoperit. De asemenea, se mai pot aplica metoda difuzocopiativă, ca şi procedeele de revelare a urmelor de presiune, formate de creioane sau de stilourile cu bilă mai sus menţionate.

De mare eficienţă rămâne însă aparatura de tip „*Video Spectral Comparator*", destinată special investigării acestui gen de falsuri.

§3. Cercetarea falsului prin adăugare de text

Falsul prin adăugare de text, ca şi prin înlăturare, este, de regulă, tipic pentru falsurile parţiale. Această categorie de fals poate fi executată prin simpla modificare a unei litere sau cifre (8 din 3, 9 sau 6 din 0 etc.), din adăugări de cifre, de cuvinte, ajungându-se la rânduri întregi.

[1] **E. Kimura** şi **M. Yoshida**, *Les aplication de la détection électrostatique dans l'identification des documents* în RIPC, nr. 465/ 1997, p. 28-31.

Dintre variantele falsificării prin adăugare de text frecventă este şi aceea a *transferului de litere, cuvinte* sau *cifre*, eventual rânduri întregi, după un înscris autentic. Practic, în aceste situaţii ne aflăm în faţa unei copieri, de care ne vom ocupa în paragraful următor.

Falsul prin adăugare de text poate fi efectuat atât de persoana care a întocmit iniţial înscrisul, ori de către altă persoană, falsificatorul apelând la un instrument scriptural similar celui folosit iniţial sau la altul, precum şi la unele cerneluri asemănătoare sau diferite. Firește că şi intervalul de timp dintre momentul redactării şi cel al falsificării poate fi mai mare ori mai mic.

Acest gen de fals este deseori precedat de înlăturarea textului. Prin urmare, în examinarea criminalistică a falsurilor prin adăugare de text se vor lua în calcul toate elementele menţionate mai sus.

Potrivit modului de falsificare, cercetarea va parcurge mai multe etape:

3.1. Cercetarea caracteristicilor grafice. Prima etapă a cercetării o reprezintă studiul caracteristicilor grafice ale textului, începând cu continuitatea logică a scrisului, cu distanţa dintre rânduri şi dintre cuvinte şi terminând cu caracteristicile grafice particulare. Printre elementele grafice de natură să indice falsul prin adăugare de text, se numără:

a. ***Îngrămădirea ori prescurtarea nefirească*** a cuvintelor din textul în litigiu, separarea lor incorectă.

b. ***Micşorarea distanţei dintre rânduri***, însoţită şi de reducerea dimensiunii literelor pentru a încăpea între rânduri.

c. ***Modificarea sau orientarea diferită a liniei de bază*** a rândurilor, raportată la rândurile exterioare.

Cu alte cuvinte, apar modificări privind ordonarea şi desfăşurarea firească a scrisului de pe documentul falsificat.

Alături de diferenţele de ordin grafic, apar şi modificări determinate de *schimbarea suportului* pe care a fost aşezat înscrisul. De exemplu, dacă iniţial hârtia pe care s-a scris a fost aşezată pe o suprafaţă perfect netedă, ulterior, în momentul falsificării, înscrisul a fost aşezat pe o suprafaţă cu asperităţi. De asemenea, *schimbarea instrumentului scriptural*, precum şi a condiţiilor concrete de scris, chiar dacă se execută de către aceeaşi persoană, oferă indicii pentru descoperirea falsului.

3.2. Cercetarea materialului de scriere. Sunt situaţii în care indicii de fals sus-amintiţi devin insuficienţi pentru stabilirea falsului. De aceea, se procedează, într-o a doua etapă, la *examinarea fizico-chimică* a materialului cu care s-a scris (cerneală, tuş, creion etc.). Prioritare în stabilirea diferenţelor dintre materialul de scriere sau între instrumentele scripturale sunt metodele calitative, diferenţe identificabile deseori şi în cazul materialelor de acelaşi gen.

3.3. Studierea modului de intersectare a trăsăturilor. Depistarea falsului prin adăugare de text mai poate fi posibilă pe baza datelor desprinse din examinarea *trăsăturilor intersectate*[1]. De regulă, trăsăturile executate ulterior se suprapun peste trăsăturile executate

[1] Cu privire la examinarea traseelor intersectate, a se vedea **D. Sandu**, *op. cit.*, p. 146-147; **I. Vicol**, *Tratat practic de criminalistică*, vol. III, p. 300-307; **L. Bobos**, *Stabilirea falsului prin adăugiri în acte*, în culegerea 20 de ani de expertiză criminalistică, editat de Ministerul Justiţiei, Bucureşti, 1978, p. 140-142.

anterior, după cum traseele rândurilor inferioare le intersectează pe cele superioare. Schimbarea ordinii acestei succesiuni indică prezența adăugirii.

Constatarea succesiunii trăsăturilor începe, firesc, cu investigarea optică a locului de intersectare a acestora. De pildă, la trăsăturile executate cu cerneală, se constată tendința cernelii din trăsătura nouă de a difuza în trăsătura veche (cu condiția ca aceasta să fie uscată) sau de a întrerupe traseul anterior. În examinarea traseelor intersectate se au în vedere nu numai trăsăturile de cerneală, ci şi intersectarea trăsăturilor de creion şi cerneală, cele ale scrisului dactilografiat, precum şi cele ale impresiunilor de ştampile.

Față de semnificația determinării cu precizie a ordinii în care se succedă două trăsături intersectate - pentru descoperirea unui fals prin adăugare de text - sunt importante preocupările recente de aplicare a celor mai perfecționate tehnici de investigare criminalistică, cu caracter nedistructiv. De exemplu, examinările stereomicroscopice cu iluminare în contrast de culoare, studierea fluorescenței ultraviolete ori a luminescenței infraroşii, examinarea în microscopie electronică cu baleiaj ş.a.[1].

§4. Cercetarea falsului prin imitarea şi prin deghizarea scrisului

4.1. Falsul prin imitarea scrisului. Această categorie de falsuri se înscrie printre falsurile întâlnite mai frecvent în practică, mai ales în cazul semnăturilor, al mențiunilor ori textelor de mai mică întindere. Ca modalitate de realizare, imitarea poate fi liberă sau servilă[2].

*4.1.1. **Falsul prin imitare liberă*** se execută în majoritatea cazurilor cu modelul în față, dar şi după memorie. Aparent, o semnătură sau un scris contrafăcut se apropie în linii mari de cele originale, mai ales în ipoteza exersării sale de către plastograf. Imitarea devine oarecum mai uşoară în cazul scrisurilor cu un grad de evoluție inferior scrisului falsificatorului, precum şi în cazul semnăturilor simplificate.

Depistarea falsului prin imitare este posibilă datorită mai multor indici de plastografiere, cei mai frecvenți fiind următorii:

a. ***Prezența caracteristicilor propriului scris al plastografului***, datorită deprinderilor sale grafice speciale şi mai ales generale;

b. ***Ignorarea modului de executare şi de dispunere a semnelor diacritice şi de punctuație***, inclusiv a dispunerii textului în pagină, atenția plastografului fiind concentrată asupra executării literelor sau cifrelor;

c. ***Depistarea unor caracteristici de ordin particular***, cum ar fi orientarea mişcărilor, modul de legare a literelor, presiunea scrisului sau viteza mai scăzută de execuție, specifice scrisului autentic, sunt imposibil de redat în scrierea contrafăcută.

Fireşte că indicii de diferențiere netă sunt mai pregnanți în *imitarea din memorie*, situație în care particularitățile grafice ale plastografului sunt şi mai numeroase, în timp ce caracteristicile scrisului imitat sunt mult mai reduse.

---

[1] **J. Mathyer**, *Le probleme de la détermination de l'ordre de succesion de deux traits qui se croisent*, în RIPC, nr. 342, noiembrie 1980, p. 238-250 şi în RIPC nr. 343, decembrie 1980, p. 271-281.

[2] În acest sens, **E. Locard**, *op. cit.*, p. 97-98; **C. Suciu**, *op. cit.*, p. 478-479; **L. Ionescu**, *Expertiza criminalistică a scrisului*, *supra cit.*, p. 213-225; **D. Sandu**, *op. cit.*, p. 28 şi urm.

4.1.2. Falsul prin imitare servilă se execută prin urmărirea strictă de către plastograf a modelului scrierii originale, pe care acesta îl are în față. Falsificarea mai poate fi realizată prin *copierea directă* a textului sau semnăturii, acest procedeu fiind considerat, pe bună dreptate, ca o modalitate de sine stătătoare, datorită prezenței unor indici caracteristici de contrafacere.

Problematica generală a falsului prin copiere am abordat-o în contextul tratării imitării servile, dată fiind similitudinea unor elemente de contrafacere, prezente în ambele cazuri, cum ar fi, de exemplu, uniformitatea traseului, întreruperile nefirești, reluările, ritmul scăzut de execuție. Depistarea falsului prin *imitare servilă* este posibilă datorită unor elemente specifice revelatoare ale acestui gen de plastografiere grosieră. Astfel:

a. ***Lipsa de spontaneitate*** în executarea gramelor, nesiguranța traseului și întreruperile care nu sunt specifice scrisului original;

b. ***Grosimea uniformă*** a trăsăturilor, precum și presiunea, de asemenea uniformă;

c. ***Viteza scăzută*** de scriere, reluările sau retușările de trasee pentru rectificarea formei gramelor.

Imitarea servilă este precedată, uneori, de o executare a scrisului cu creionul, după care se procedează la repasarea sa cu cerneală, aspect relevat la fotografierea sub radiații infraroșii, prin punerea în evidență a trăsăturilor de grafit.

Descoperirea falsului prin copiere este posibilă datorită apariției de elemente caracteristice procedeului folosit de plastograf. De exemplu, la *copierea prin transparență*, alături de elementele specifice imitării servile, o caracteristică importantă o reprezintă *coincidența dimensiunilor* scrierii falsificate cu aceea a originalului. Aceleași elemente de coincidență apar și la copierea pe hârtie de calc ori prin folosirea plombaginei, împrejurare în care sunt depistate și urmele specifice indigoului.

4.1.3. Falsificarea de semnături se numără printre cele mai frecvente categorii de falsuri, consecințele acesteia putând fi nebănuite, prin implicațiile juridice, sociale, economice și chiar artistice (vezi falsificarea semnăturilor de pe operele de artă).

Unii infractori mai versați, cunoscând că o dovadă sigură a copierii o reprezintă forma identică a semnăturii contrafăcute cu una dintre cele autentice, recurg la copierea acesteia prin *proiecție*, deformând aspectul subscrierii, fără a putea totuși evita celelalte elemente ale contrafacerii.

Indicii de falsificare a semnăturilor sunt aceiași ca și la plastografierea scrisului obișnuit, îndeosebi în cazul imitării servile sau copierii: nesiguranța trăsăturilor, întreruperi nefirești, grosimea uniformă a traseului, reluări, rectificări etc.

Spre deosebire de falsul prin imitare liberă, la care este posibilă însăși identificarea autorului falsului - cu condiția luării unui număr suficient de probe de scris sau de semnături de la persoanele suspecte - la imitarea servilă sau la copiere, deși se descoperă contrafacerea, autorul este mai dificil de identificat. Firește că nici în aceste împrejurări nu trebuie să se renunțe la identificarea plastografului.

Pentru obținerea probelor grafice, trebuie să se respecte cerințele menționate la identificarea persoanei după scris. Astfel, la semnăturile imitate nu este indicat să se obțină probe libere, inclusiv ale propriei semnături, care pot conține caracteristici grafice existente și în semnătura contrafăcută.

În cazul *falsului prin transfer de semnături sau de text*, deci al unei combinații de fals prin adăugare de text și copiere, la care se poate asocia, în prima fază, înlăturarea textului,

cercetarea criminalistică va lua în calcul toate aceste ipoteze, examinându-se atât caracteristicile grafice, cât şi cele ale hârtiei şi cernelii. Este evident că, în asemenea împrejurări, ne situăm pe terenul unei expertize criminalistice complexe a înscrisurilor.

Falsul prin *transfer de suport* sau prin folosirea spaţiului liber dintre text şi locul semnat, constând dintr-un colaj între un text autentic şi o semnătura autentică, decupată de pe alt înscris autentic, se cercetează după aceleaşi criterii de mai sus[1] .

Faţă de unele posibilităţi tehnice de copiere, de genul pantografului, care prin intermediul unor tije articulate permit urmărirea exactă a traseului, atragem atenţia asupra noilor sisteme asemănătoare celor de tip „letraset" prin care un text poate fi reprodus prin *fotografiere*, urmând apoi transferul frazelor, cuvintelor sau literelor[2].

Este de notorietate, în prezent, modalitatea de *falsificare prin scanare*, folosită tot mai frecvent în falsificări de semnături, documente, bancnote, până la realizarea de copii pirat după lucrări ştiinţifice sau de artă.

4.2. Falsul prin deghizarea scrisului. Deghizarea scrisului se întâlneşte frecvent în cazul scrisorilor anonime cu caracter injurios, calomnios, de ameninţare sau de şantaj ş.a., situaţie în care autorul încearcă să-şi ascundă identitatea. Deghizarea poate fi întâlnită şi în cazul subscrierii, situaţii în care autorul unei *semnături*, intenţionând să o conteste ulterior, introduce în aceasta elemente aparent de contrafacere (repasarea traseului, şerpuirea ori îngroşarea acestuia ş.a.).

Principalele procedee de realizare a deghizării scrisului, care conţin şi indici ai falsului, sunt:

a. *Deformarea* sau *modificarea* unor caracteristici grafice generale sau particulare proprii, cum ar fi mărimea, forma şi înclinarea gramelor, precum şi scrierea într-o manieră care să creeze impresia unui înscris mai puţin evoluat;

b. *Scrierea cu mâna* stângă, care la persoanele neexersate se materializează într-un grafism greoi, necoordonat, colţuros, care se reduce pe măsură ce persoana se deprinde să scrie în acest mod;

c. *Scrierea cu majuscule* sau *cu caractere de tipar*, care poate conţine totuşi elemente de specificitate suficiente, îndeosebi în cazul persoanelor obişnuite să scrie în acest mod.

În toate cazurile menţionate mai sus, identificarea persoanei care şi-a deghizat scrisul este posibilă datorită deprinderilor sale specifice de scriere, reflectate în textul deghizat. Astfel, aceasta se concentrează mai mult asupra formei literelor sau cifrelor, scăpând din vedere sensul mişcării, îndeosebi caracteristicile topografice ale scrisului sau modul de executare a semnelor diacritice şi a celor de punctuaţie, legarea literelor etc.

Mai mult, în majoritatea cazurilor în care este vorba de un text relativ mai mare, gradul de concentrare a autorului scade, acesta ajungând aproape de scrisul său obişnuit, situaţii întâlnite frecvent în scrierea cu litere cursive.

Cu prilejul cercetării scrierilor deghizate, nu trebuie scăpată din vedere studierea caracteristicilor de limbaj. În situaţiile deosebite, se impune, alături de expertiza criminalistică a scrisului, şi efectuarea unei expertize cu caracter *grafologic*, autorii multor anonime prezentând deficienţe sau dizarmonii psihice.

[1] Vezi **B. Balmaceda**, în RIPC, *supra cit.*, p. 12-14.
[2] **J.-L. Clement, B.Risi**, *op. cit.*, p. 144-145.

Secțiunea a IV-a
Cercetarea textelor dactilografiate și a altor categorii de falsuri

§1. Cercetarea textelor dactilografiate

Expertiza criminalistică a documentelor scrise poate avea ca obiect, în multe împrejurări, și examinarea unor texte dactilografiate, expertiza fiind destinată atât identificării mașinii la care a fost bătut textul, cât și identificării persoanei dactilografului[1]. În prezent, la acestea se adaugă și identificări de imprimante sau de aparatură de tipărire electronică.

1.1. Identificarea mașinii de scris. Expertiza criminalistică destinată identificării mașinii de scris este o activitate care se desfășoară, ca și în celelalte cazuri ale identificării criminalistice, în două etape principale:

a. *În prima etapă se determină tipul* sau *modelul* mașinii de scris, pe baza unor caracteristici generale, care sunt, de exemplu, tipul caracterelor semnelor grafice, pasul mașinii, distanța dintre rânduri, complexitatea semnelor grafice cu care este dotată mașina de scris[2]. De exemplu, trierea mașinilor se poate face după mărimea pasului mașinii, raportată la 100 de bătăi, după simetria barei minusculei „t" față de corpul literei și după forma cifrelor, după desenul și dimensionarea literelor și cifrelor, gradul lor de aliniere, de înclinare și de finisare a suprafeței literelor.

În prezent, stabilirea mărcii și modelului mașinii de scris, deci identificarea de grup, este simplu de realizat, pe baza datelor deținute de către organele de specialitate, în cartoteca mașinilor de scris existentă la nivelul INTERPOL-ului și al poliților naționale. Faptul că, până în 1989, la noi s-a practicat o așa-zisă înregistrare a mașinilor de scris, avea menirea mai mult să intimideze, decât să servească la identificarea ca atare, operație posibilă numai pe bază de modele de comparație recente.

Astăzi, specialiștii recomandă să fie luate în calcul două caracteristici pentru identificare spațiul ET sau pasul și caracterele: ROMAN (35 caractere la 10cm), PICA (38/40 la 10cm) și ELITE (44/50 la 10cm), cărora li se adaugă variantele moderne[3].

b. *În etapa a doua se urmărește identificarea propriu-zisă* a mașinii prin compararea textului în litigiu cu probele de comparație luate de la mașinile suspecte sau cu cele existente în fișier. Caracteristicile particulare pe baza cărora se face această individualizare sunt determinate de anumite defecte de fabricație, de uzuri apărute în corpul literelor, al semnelor diacritice, de deviere a literelor de pe poziția inițială, fie în plan orizontal, fie în plan vertical.

Una dintre formulele propuse de INTERPOL pentru identificarea și cartarea fișelor mașinii de scris este concepută pe baza luării în calcul a lungimii, în milimetri, a spațiului ocupat de 100 semne, forma cifrelor, particularitățile barelor literelor „t" și „f" etc.

De asemenea, pot fi luate în considerare, deși nu prezintă aceeași stabilitate, și unele caracteristici temporare, cum sunt, de exemplu, uzurile panglicii mașinii de scris, ca și încărcarea cu impurități a corpului literelor.

---

[1] **P. Kirk**, *Crime investigation*, *op. cit.*, p. 460-466; **W.R. Harison**, *Ghid practic pentru descoperirea infracțiunilor*, *op. cit.*, p. 90 și urm.; **P.F. Ceccaldi**, *op. cit.*, p. 106-112.

[2] **W. Schennberger**, *L'examen préliminaire des écritures à la machine*, în RIPC nr. 3/1949.

[3] **Alain Buquet, Pierre Corbobesse**, *L'expertise des documents dactylographies*, în Rev. Science et Vie, număr intitulat La police scientifique, nr. 140/1984, p. 87.

1.2. Identificarea dactilografului. Identificarea persoanei care a dactilografiat un text, deşi mai dificil de realizat, este posibilă pe baza studierii elementelor oferite de tehnica de dactilografiere, specifice fiind caracteristicile topografice (amplasarea titlurilor, mărimea paginii şi a alineatelor, sublinierile ş.a.), frecvenţa anumitor greşeli şi modul lor de corectare, respectarea regulilor gramaticale.

Nu trebuie exclusă nici posibilitatea identificării pe baza amprentelor digitale existente pe coala de hârtie, urme formate în momentul manipulării hârtiei de către dactilograf.

1.3. Expertiza criminalistică a falsului în înscrisuri dactilografiate. Expertiza falsului în cazul înscrisurilor dactilografiate se face potrivit aceloraşi reguli şi cu ajutorul aceloraşi metode şi mijloace tehnico-ştiinţifice utilizate în cazul manuscriselor. Printre problemele pe care le are de soluţionat expertul se numără: stabilirea vechimii înscrisului dactilografiat, existenţa falsului prin adăugare sau înlăturare de text etc.

Dintre elementele tipice falsului prin adăugare de text sau prin înlăturare de text şi apoi adăugarea de litere, cifre sau cuvinte, menţionăm modificarea distanţei dintre litere sau cuvinte, ca şi schimbarea direcţiei liniei de bază a rândurilor. Este practic imposibil ca o literă să fie adăugată exact în locul în care ar fi trebuit să se găsească în mod normal, după scoaterea colii de hârtie din maşină. Chiar dacă cu ochiul liber aceste diferenţe sunt mai greu sesizabile, la o examinare optică macroscopică sau pe fotograme realizate la o scară ceva mai mare (de exemplu 2/1) nepotrivirile devin evidente.

Cercetarea grafică propriu-zisă a unui fals în înscrisul dactilografiat este completată şi de examinarea tehnică, constând în determinarea eventualelor diferenţe de vechime sau de calitate ale trăsăturilor, ca şi a naturii tuşeului de pe banda maşinii de scris. În ipoteza unui fals prin înlăturare de text se impune şi refacerea textului iniţial, apelându-se la metodele specifice cercetării criminalistice a acestei categorii de fals, prin procedee deja menţionate.

§2. Cercetarea altor categorii de falsuri

2.1. Falsificarea impresiunilor de ştampile. Această formă de fals, destinată să „completeze" un fals total sau parţial, este întâlnită deseori în practica judiciară, îndeosebi în cazul *documentelor de identitate* (legitimaţii, paşapoarte, permise, certificate), al unor documente destinate producerii de efecte juridice, inclusiv administrative etc.

2.1.1. Principalele modalităţi de realizare a falsului de ştampile constau în *desenarea* acestora direct pe înscris, *copierea* sau *transferarea* şi, mai ales, scanarea unei impresiuni aflate pe un înscris autentic şi confecţionarea unei ştampile după modelul celei originale.

Indiciile care conduc la descoperirea falsului sunt în funcţie de modul de falsificare. Astfel, în cazul *ştampilelor desenate* apar elemente evidente de falsificare, tipice unui fals prin imitare servilă, ca şi în cazul copierii sau transferării, unde, alături de elementele specifice oricărei copieri, sunt depistate şi urme ale materialului cu ajutorul căruia s-a făcut copierea. De pildă, pot apărea sub acţiunea radiaţiilor invizibile (ultraviolete sau infraroşii) urme ale restului de material folosit pentru transfer ori lipsa uniformităţii traseului, îngroşării sau reluării acestuia.

În cazurile de *contrafacere a ştampilei*, respectiv a confecţionării unei dubluri, apar elemente evidente de falsificare, constând în lipsa de simetrie şi de neuniformitate a literelor şi cifrelor, a intervalelor dintre acestea, realizarea defectuoasă a stemei, a altor semne din structura ştampilei.

Câteodată, însăşi „perfecţiunea" unei ştampile poate atrage atenţia unui ochi versat, ştiut fiind că, prin folosire, la o ştampilă autentică apar uzuri specifice ori încărcări cu scame de hârtie, astfel încât ştampila originală va căpăta elemente de specificitate evidente.

Ca forme particulare de falsificare a impresiunilor de ştampile, amintim răsucirea unei ştampile relativ asemănătoare, în momentul aplicării, astfel încât menţiunile să fie ilizibile. Un rezultat asemănător se obţine prin suprapunerea a două impresiuni. O altă modalitate de falsificare constă în aplicarea unei alte ştampile, după îndoirea prealabilă a hârtiei, pentru a nu se imprima toate elementele din ştampila folosită de falsificator.

Metodele moderne tipografice de tipul tiparului înalt (fotozincografie) sau tiparului adânc (tiefdruk) pot fi astăzi utilizate şi în scopul reproducerii, urmate de confecţionarea unei ştampile după modelul celei originale, dar şi în aceste cazuri apar indicii de contrafacere.

2.1.2. În ceea ce priveşte falsificarea sigiliilor, menţionăm că aceasta se face în funcţie de natura materialului: plastilină, ceară roşie, plumb, materiale termoplastice. Sigiliile aplicate în plastilină, întâlnite frecvent la sigilarea uşilor, pot fi dezlipite, dacă nu sunt bine fixate. De asemenea, după ele se poate efectua un mulaj cu care se contrafăce sigiliul original. Procedee asemănătoare se întâlnesc la sigiliile aplicate în ceară roşie, specifice trimiterilor poştale. Violarea acestora mai este posibilă, însă, prin desprinderea sigiliilor cu o lamă încinsă, după care plicul poate fi relipit.

Sigiliile bătute în plumb, aşa cum am mai arătat, pot fi lărgite ori înlocuite cu alte plumburi pe care se aplică un sigiliu contrafăcut, sau chiar sigiliul autentic, dacă violarea se face cu complicitatea persoanei autorizate să folosească sigiliul.

Expertiza criminalistică a sigiliilor falsificate presupune descoperirea urmelor substanţelor folosite de infractor la contrafacere (ghips, plastilină), a urmelor de lipire, tipice pentru sigiliile aplicate într-un strat prea gros de ceară, precum şi studierea atentă a desenului sau reliefului sigiliului, în ipoteza contrafacerilor putând fi surprinse elemente certe de diferenţiere.

2.2. Expertiza criminalistică a falsului de documente de identitate.

2.2.1. Falsificarea documentelor de identitate (buletine, paşapoarte, permise de conducere auto, legitimaţii diverse) a devenit frecventă şi în practica noastră judiciară, raportându-ne la documentele emise de autorităţile române, şi mai ales străine, obiectul falsificării făcându-l, în primul rând, paşapoartele, documentele auto, documentele însoţitoare ale unor mărfuri.

În funcţie de modalităţile de falsificare, deşi diferite în linii mari, acestea pot fi clasificate în falsuri parţiale şi falsuri totale sau contrafaceri. Dintre acestea, potrivit unor statistici vest-europene, circa 70 la sută sunt reprezentate de falsurile parţiale[1].

Astfel se procedează la falsificarea unor documente autentice (furate sau pierdute), prin înlocuirea fotografiilor, modificarea numelor şi a prenumelor, a numărului documentului. Alte modificări pot fi aduse unor vize.

De regulă, aceste falsuri sunt simplu de descoperit, datorită măsurilor de protecţie (activă sau pasivă) cu care sunt prevăzute documentele, orice intervenţie mecanică sau chimică conducând, de pildă, la alterarea fondului de protecţie, uşor sesizabilă sub acţiunea radiaţiilor ultraviolete.

[1] **O.L. Merlo**, *Faux documents et documents falsifiés*, în RIPC nr. 382, noiembrie 1984, p. 231-238.

Posibilităţile tehnice de depistare a falsului de paşapoarte, tot mai frecvent în prezent, ca şi al documentelor similare, s-au lărgit prin apelarea la *tehnici radiografice* (vezi sistemul american Porta Ray sau Philips MG-20). Astfel, prin radiografiere este examinată coperta paşaportului şi a „ferestrei" practicate în ea, în care este înscris numele titularului şi numărul paşaportului. Tot prin radiografiere se depistează fotografiile şi paginile substituite. Electrografierea serveşte la cercetarea filigranului şi a celorlalte măsuri de protecţie încorporate în masa hârtiei paşaportului.

Falsificarea totală sau *contrafacerea* acestor documente este mult mai greu de realizat în practică, întrucât ar impune o succesiune întreagă de contrafaceri, începând cu hârtia şi cerneala, până la imprimarea ori imitarea altor elemente de protecţie auxiliară (timbru sec, ştampilă etc.), ceea ce face aproape imposibilă falsificarea, deşi în practică, mai ales în cazul paşapoartelor şi al vizelor, acest lucru se practică, inclusiv specialiştii noştri confruntându-se cu astfel de cazuri.

2.3. Falsificarea bancnotelor, a timbrelor şi a altor documente. Expertiza criminalistică a falsului de bancnote, precum şi al altor valori, ocupă un loc semnificativ atât în activitatea laboratoarelor de specialitate, dar şi a Organizaţiei Internaţionale de Poliţie Criminală (INTERPOL), a poliţiilor naţionale.

Faţă de amploarea falsului de bancnote (îndeosebi americane şi germane), s-a impus crearea unui organism specializat, Oficiul central internaţional pentru combaterea falsului de monedă, de pe lângă Secretariatul general al Interpolului, care controlează toate datele în această materie, contribuie la formarea specialiştilor sau experţilor în acest gen de fals, ţine de colecţiile de falsuri, asigură schimbul de informaţii între organismele naţionale.

2.3.1. Modalităţi de falsificare a bancnotelor. Abordând, foarte pe scurt, problematica falsului de bancnote, se impune sublinierea că, dincolo de procedeele de falsificare parţială, pe care „profesioniştii" le apreciază ca „nerentabile", organele judiciare nu trebuie să excludă din calcul – şi istoria a dovedit-o – o posibilă încercare de *falsificare totală*, respectiv o contrafacere a bancnotelor ori a altor valori, cu „concursul" unor instituţii specializate. Reamintim, în acest sens, încercarea naziştilor, în timpul celui de-al doilea război mondial, de contrafacere a unei anumite bancnote englezeşti, care a determinat guvernul Marii Britanii să retragă din circulaţie moneda respectivă.

Atragem atenţia asupra acestui aspect, întrucât jurisprudenţa ne oferă exemple de încercări de contrafaceri, unele puerile, dar altele prezentând periculozitate; de exemplu, a se vedea contrafacerea bancnotei de 100 dolari SUA, seria 1988, care se apropie de perfecţiune.

Teoretic, pentru realizarea unui fals total perfect de bancnote, ar trebui să se folosească o hârtie identică cu cea originală, având aceeaşi compoziţie, acelaşi mod de prelucrare şi de filigranare, să se folosească cerneluri, de asemenea, cu compoziţie identică, iar imprimarea să se facă în condiţii şi forme similare, la care trebuie adăugate celelalte măsuri auxiliare de securitate, or, în condiţii normale, acest lucru este practic imposibil.

De aceea, infractorii caută să folosească o hârtie care să se apropie ca aspect de cea originală, să deseneze ori să imprime filigranul în maniere artizanale, să imite elementele de securitate activă prin desenarea fibrelor colorate, a pastilelor fluorescente sau a firelor de protecţie, să imprime desenele cu cerneluri aflate în comerţ etc., acestea în ipoteza contrafacerilor celor mai elaborate, relativ uşor de descoperit la o analiză criminalistică traseologică şi fizico-chimică.

Sunt însă şi încercări, aşa cum spuneam, de *falsuri grosiere*, prin simplă desenare în peniţă, prin fotografiere, gravură sau zincografie, venite să se alăture celor prin imprimare[1].

Măsurile de protecţie luate de instituţiile emitente, vizând prevenirea falsificării sau contrafacerii bancnotelor vizează următoarele elemente:

a. *Hârtia* destinată bancnotei trebuie să fie de foarte bună calitate (să aibă „mână"), cât mai subţire, cu o compoziţie deosebită şi să conţină fibre ţesute într-un anumit mod, fibre de protecţie din material plastic, textil sau metal, pastile colorate, toate având o fluorescenţă specifică;

b. *Filigranul*, măsură de protecţie greu de contrafăcut, dar nesesizată de necunoscători în cazul imitării. Tehnic, filigranul autentic se realizează cu cilindrii filigranori, prin mulaj sau prin tratare chimică, în timpul fabricării hârtiei;

c. *Desenele* de pe bancnotă, realizate în culori diferite, în forme deosebit de variate. Aceasta presupune utilizarea mai multor clişee (cel puţin 6), aplicate într-o anumită ordine, fiecare pentru o culoare, marginile desenelor intersectându-se cu multă fineţe, greu de sesizat;

d. *Cerneala* folosită la imprimare are o compoziţie specială, de diverse culori, care asigură stabilitatea imprimării şi face imposibilă contrafacerea ei. Unele cerneluri conţin şi particule magnetice sau substanţe fluorescente;

e. *Imprimarea* bancnotelor îşi are şi ea particularităţile sale, reprezentând o combinaţie de tipărire, prin metode de genul tiparului plan (litografie sau offset), tiparului înalt (fotozincografie) sau adânc (tiefdruk), inclusiv prin procedee fotografice, cum ar fi fotogravura.

f. *Bancnote confecţionate pe suport de polimer* (cum sunt şi cele româneşti de 500.000 lei) reprezintă practic o noutate în materia prevenirii falsurilor. Ele au proprietăţi vizuale şi tactile care confirmă autenticitatea lor, sau, în caz de contrafacere, îl pot alerta pe cel care le manipulează. Aceste bancnote dispun, printre altele, de ferestre transparente sau semitransparente, unele purtând şi o imagine intermediară greu de falsificat prin reprografie[2].

Bancnotele din polimer pot conţine şi un element de securitate complex de genul „hologramei virtuale" imprimate în fereastra transparentă, imposibil de contrafăcut.

2.3.2. Expertiza criminalistică a bancnotelor falsificate sau contrafăcute, ca şi a celorlalte efecte bancare similare, presupune, în prima fază, un examen comparativ cu bancnotele autentice, folosindu-se metoda suprapunerii, a juxtapunerii sau sistemul „grătarului", cu ajutorul căruia se localizează principalele elemente ale contrafacerii grafice.

În a doua etapă, se trece la examinarea calitativă a hârtiei, interesând dimensiunile, elasticitatea, transparenţa, compoziţia, filigranarea, precum şi cernelurile, modul de imprimare şi de contrafacere, a celorlalte măsuri de securitate activă[3].

2.3.3. Expertiza falsului de dolari S.U.A. şi Euro deţine un loc prioritar în examinarea bancnotelor, datorită frecvenţei sale deosebite în raport cu alte valute. Astfel:

---

[1] **J.-L. Clement, B. Risi,** *L'expertise scientifique des documents falsifiés ou contrefaits - 3-e partie: les falsifications* în RIPC, nr. 368, mai 1983, p. 151-166.

[2] **I. Hurdubaie,** *Bancnotele între hârtie şi polimer - o experienţă australiană*, în R.C. nr. 3/2001, p. 25-26; prelucrare după RIPC nr.485/2000.

[3] Referitor la falsul de bancnote şi de alte valori, a se vedea **B. Patrick Mc. Guire,** *The Forgers*, Library of Congress, Catalog Card nr. 73-77145 Public Publishing Company, Bernardville, SUA, 1969.

a. ***Dolarul SUA***, considerat ca una dintre bancnotele cel mai greu de falsificat, deţine totuşi primul loc în topul falsificărilor şi al contrafacerilor, numai în Europa apreciindu-se că ar circula curent peste 50 milioane de dolari falşi.

Tehnic, bancnotele americane de 1, 2, 5, 10, 20 şi 100 dolari au aceleaşi dimensiuni (66x 156mm), aceeaşi hârtie şi aceeaşi culoare de fond (negru pe avers şi verde pe revers). Se deosebesc prin valoarea nominală şi portretul de pe aversul bancnotei. De exemplu, pe bancnota de 1 dolar este portretul lui Washington, pe aceea de 2 dolari al lui Jefferson, pe cea de 5 dolari Lincoln, 10 dolari Hamilton, 100 dolari Franklin. Hârtia conţine, pe partea aversului, fibre colorate în roşu şi albastru, dispuse la distanţe variind între 15-35mm.

Bancnotele SUA emise după 1991 au o măsură de protecţie suplimentară: încorporarea unui fir special în jurul portretului preşedintelui.

Falsificarea dolarilor, operaţie prin care se obţin aşa-numitele *bilete falsificate*, se face prin transformarea bancnotelor de 1, 2, 5 sau 10 dolari în bancnote cu valoare nominală mai mare. De exemplu, din bancnota de 1 dolar se face una de 100 dolari sau din cea de 5 dolari, 50 dolari, schimbându-se numai cifrele, portretul de pe avers şi desenul de pe revers rămânând cel iniţial, ceea ce reprezintă un indice clar de falsificare.

Contrafacerea dolarilor presupune confecţionarea lor integrală, de la hârtie până la imprimare. Biletele contrafăcute sunt lipsite de contrast, portretul preşedintelui nu se detaşează de oval, desenul de pe revers este estompat, întregul aspect al bancnotei este mătuit etc. Diferenţele apar şi în detalii, cum ar fi redarea neclară a ochilor preşedintelui.

b. ***Bancnotele EURO*** conţin, de asemenea, elemente de protecţie împotriva contrafacerii. În afara compoziţiei hârtiei, cernelurilor şi a modului de tipărire, elemente de siguranţă destinate inclusiv publicului sunt:

- *Firul de siguranţă*, dispus pe lăţimea bancnotei şi observabil la privirea prin transparenţă a bancnotei.
- *Filigranul* se prezintă sub forma unui element grafic de pe faţă (arcadă), cu o cifră sub el care indică valoarea nominală a biletului.
- *Banda metalizată holografică*, dispusă în partea dreaptă a bancnotei, care, privită sub un anumit unghi, prezintă simbolul EURO şi cifra valorii nominale.
- *Banda iridiscentă* aflată pe versoul bilateral, perpendicular, prezintă străluciri în nuanţe diferite, în funcţie de unghiul de înclinare, făcând să apară simbolul EURO şi cifra valorii nominale.
- *Pastila holografică* (la bancnotele de 50, 100, 200, 500 EURO), prezentă pe faţa bancnotelor, jos, în dreapta. La înclinarea biletului apare cifra care indică valoarea nominală a biletului.
- *Cerneala variabilă optică* (la bancnotele de 50, 100, 200, 500 EURO), folosită la imprimarea cifrei valorii nominale, îşi schimbă nuanţa din roşu-violet în verde, la înclinarea biletului.

Până în prezent, nu au fost semnalate cazuri semnificative de contrafacere a biletelor EURO (cu excepţia unor încercări de fotocopiere). Elementele de siguranţă ale bancnotelor împiedică, deocamdată, falsificarea monedei europene. Rămâne de văzut dacă progresul tehnicilor de multiplicare, ca şi imaginaţia infractorilor, vor anula măsurile de protecţie.

2.3.4. Contrafacerea prin editare computerizată a devenit o metodă tot mai folosită de falsificare a bancnotelor, documentelor de identitate, paşapoartelor sau vizelor, a altor documente oficiale sau cu caracter fiduciar.

Contrafacerea este posibilă prin folosirea tehnicilor de calcul şi imprimantelor performante, devenite astăzi uşor accesibile. Numai la noi în ţară sunt de notorietate falsurile bancnotelor de 50.000 sau 100.000 lei, fără a mai vorbi de bancnotele americane sau germane, vizele Schengen, diverse diplome ş.a.

Falsificarea se realizează, de regulă, prin scanarea unui document original, după care pot fi modificate, redesenate, multiplicate. În memoria internă a calculatorului pot fi stocate diverse tipizate, embleme sau ştampile, caractere grafice diverse, fără ca detaliile acestora şi culoarea să mai prezente o dificultate în tipărirea pe o imprimantă de ultimă generaţie[1].

2.3.5. Falsificarea timbrelor se întâlneşte cel mai adesea sub forma falsului total, contrafacerea vizând timbrele poştale sau fiscale de valoare ridicată, dar, mai ales, timbrele cu valoare mare filatelică, de unde şi denumirea de „falsuri filatelice".

Modalităţile de realizare a falsului de timbre sunt, în general, aceleaşi ca şi pentru bancnote, ele putând fi desenate ori realizate prin litografiere, zincografiere, fotocopiere ş.a.

Examinarea criminalistică necesită, prin urmare, cercetarea hârtiei, tuşurilor, gravurii, tipăririi, dar şi a particularităţilor modului de *ştanţare a marginilor*, element tehnic greu de realizat în condiţii diferite de cele ale unei imprimerii, inclusiv a gomajului.

O categorie aparte de fals filatelic o reprezintă punerea în circulaţie a unor „timbre apocrife", respectiv *timbre fictive* sau presupuse a fi autentice, ele fiind rodul imaginaţiei autorului, care mizează pe pasiunea colecţionarilor creduli. Astfel a fost cazul seriei de timbre intitulate „Principatul Andorei", apărută înainte ca administraţia acestui mic stat să se fi gândit să emită un asemenea timbru[2].

2.3.6. Falsificarea monedelor metalice, întâlnită şi în practica noastră de specialitate, se execută prin turnare ori ştanţare a unei compoziţii metalice care să creeze aparenţa de autenticitate. O dată cu apariţia monedelor de valoare nominală mai mare (500, 1000 sau 5000 lei) este firesc să apară şi încercările de contrafacere a acestor noi piese, deşi prin compoziţie, culoare şi tehnică de ştanţare, o asemenea operaţie este foarte greu de realizat. Mai mult, din cauza valorii cunoscute a leului, contrafacerea nu mai prezintă interes.

Expertiza criminalistică a monedelor este relativ simplă, pe lângă examenul traseologic general procedându-se la determinarea greutăţii şi a compoziţiei pe baza unei analize spectrale de emisie. De asemenea, se examinează şanţul şerpuit, existent pe marginile piesei, imposibil de contrafăcut în condiţii diferite de cele ale unei monetării. Astăzi aceste expertize sunt solicitate în cazul monedelor de aur sau de valoare istorică şi numismatică.

2.3.7. Falsificarea operelor de artă este o activitate care se diferenţiază destul de mult de celelalte categorii de falsuri de valori, de aici şi particularităţile cercetării ei pe teren criminalistic, cercetare realizată şi cu concursul unui expert în pictură, astfel încât ne aflăm în faţa unei duble analize, artistică şi tehnică, sau a ceea ce este considerată o *expertiză complexă*.

Dintre falsurile având ca obiect operele de artă, cele mai multe vizează tablourile, ceea ce nu înseamnă, desigur, că alte genuri cum sunt, de exemplu, sculpturile, statuetele, bijuteriile, obiectele de mobilier sau de cult (vezi icoanele pe lemn sau pe sticlă), precum şi antichităţile cele mai diverse ar fi scutite de contrafacere.

---

[1] **Gh. Ene**, *Contrafacerea documentelor prin editarea computerizată*, în R.C. nr. 3/ 1999, p. 19-20.

[2] **M. Gruz-Gonzales**, *Falsification des timbres-poste*, în RIPC, nr. 368. mai 1983, p. 130-132.

Privitor la falsul de pictură, dintre modalităţile de falsificare mai frecvente menţionăm *copierea după model*, *imitarea manierei* de a picta, mai ales în privinţa tehnicii de lucru şi a compoziţiei, specifice unui mare maestru. La modalităţile de mai sus, mai poate fi adăugată şi combinarea de fragmente copiate[1].

Expertiza falsurilor în operele de artă impune, pe lângă examinarea sub aspect artistic, o *investigare complexă criminalistică*, pentru determinarea vechimii tabloului, a pigmentaţiei, a caracteristicilor straturilor de pictură etc.

Pentru aceasta se procedează la examinări optice, în radiaţii vizibile şi invizibile (ultraviolete şi infraroşii), la examene microchimice şi la analize fizico-chimice, mai frecvente fiind microspectrometria, microscopia electronică cu baleiaj, cuplată cu microanaliza, fluorescenţa în raze „X", microanaliza cu excitaţie laser[2].

După cum este subliniat de către autori de specialitate, în general, orice examinare a unui fals în operele de artă, indiferent de natura sa, se împarte în două grupe principale[3]:

a. *Expertiza artistică*, cuprinzând o *analiză iconografică* referitoare la istoricul acelei opere şi la autorul său, şi o *analiză iconologică*, privind conţinutul propriu-zis al operei. Astfel:

- *Analiza iconografică* este considerată ca având un fundament serios, datorită datelor de ordin istoric care se deţin despre o operă artistică. Informaţiile pe baza cărora o anumită lucrare este atribuită unei epoci, unei anumite regiuni şi, bineînţeles, unui anumit autor, permit restrângerea investigaţiilor la un anumit grup şi delimitarea expertizelor tehnico-ştiinţifice numai la operaţiile strict necesare.

Atribuirea operei unui autor şi unei epoci se face, în primul rând, pe baza unei *analize stilistice*, cunoscându-se că fiecare artist a respectat strict, până în epoca modernă, o serie de convenţii artistice specifice unei epoci. O constatare similară priveşte şi *maniera de lucru*, cum ar fi, de exemplu, mişcarea mâinii pictorului, sesizabilă chiar începând din epoca Renaşterii, observaţie posibilă şi la picturile îmbătrânite prin analiza sub radiaţii röentgen.

- *Analiza iconologică*, oferă numeroase informaţii privitoare la *conţinutul operei de artă*, expertul sesizând o discordanţă între lucrarea ca atare şi atribuirea ei. De pildă, un tablou atribuit iniţial lui Melozzo de Forli (sec.XV) şi reprezentând familia Montefaltro a fost supus unei analize tehnice, întrucât experţii artişti au sesizat că figurile erau „prea moderne" şi, într-adevăr, tabloul fusese pictat în 1923, de un anume Icilio Jori.

Un alt exemplu, de data aceasta vizând cazul unei sculpturi, este menţionat de expertul american Mikael Coe care a stabilit că o mască aztecă în piatră verde, care nu a putut fi datată cu izotopi radioactivi, este falsă, căci era „impersonală şi prea frumoasă".

b. *Expertiza tehnică criminalistică* propriu-zisă la care pot concura peste zece domenii de investigare criminalistică: examinarea directă în radiaţii UV, IR şi X, macro şi micro-fotografia, îndeosebi la microscopul electronic cu baleiaj, analiza chimică a pigmenţilor, analiza prin activare cu neutroni, cromatografia în fază gazoasă, difracţia de raze „X".

---

[1] **F. Arnau**, *Arta falsificatorilor şi falsificatorii artei*, Ed. Meridiane, Bucureşti, 1970; **L. Ionescu**, *Aspecte tehnico-criminalistice ale determinării autenticităţii operelor de artă cu referire specială la tablouri*, în 20 de ani de expertiză criminalistică, *supra cit.*, p. 118-121; **P.F. Ceccaldi**, *op. cit.*, p. 115-119; **M. Le Clere**, *Manuel de police tehnique*, *supra cit.*, p. 149-150.

[2] **P. Pfeferli**, *L'examen d'éclats de peinture en criminalistique*, în RIPC, nr. 6-7, iunie-iulie 1983, p. 209-214.

[3] **G. Messadie**, *La détection scientifique des faux artistique – 1% d'intuition et 99% de Labo* în Science et Vie, număr intitulat La police scientifique, septembrie 1982, p. 90-103.

Astfel, prin analiză în *radiații röentgen*, pot fi supuse unei interpretări iconografice și iconologice. În legătură cu această analiză, Messadie citează chiar o anecdotă, „prea frumoasă ca să fie adevărată", potrivit căreia, sub stratul de pictură de la suprafața unui frumos tablou al Renașterii a fost descoperit, prin radiografiere, *portretul lui Mussolini* (!?).

Dincolo de anecdotă, să mai remarcăm utilitatea *microscopiei cu baleiaj*, care permite descoperirea unor microfosile în substraturile de colorant, tipice unei anumite epoci, sau unor ciuperci în lemnul utilizat ca suport.

Activarea cu neutroni permite depistarea ceruzei, produs toxic care a cauzat moartea lui Wateau. Analiza pigmenților se poate face prin *autoradiografie cu neutroni*, sau prin cromatografie în fază gazoasă, necesară la identificarea coloranților.

c. *Expertiza altor genuri de fals de opere de artă*, cum ar fi cele care vizează antichități, obiecte de cult, ori care provin din zone cum ar fi Africa, Orientul Îndepărtat, America Latină, presupun aceleași analize complexe. Astfel:

- *Analiza obiectelor de ceramică* se face prin termoluminescență, a celor de sticlă prin radioizotopi sau investigații microcristaline grosiere, hârtia este examinată potrivit procedeelor menționate anterior.
- În cazul *sticlei*, analiza radioizotopică permite să se determine vechimea ei, cunoscându-se că sticla din vechime era colorată cu pigmenți minerali.
- Pentru *lemnul vechi*, activarea cu carbon 14 permite datarea cu o toleranță de 100 ani. Analiza radioactivității pietrelor prețioase este absolut necesară determinării autenticității lor.

d. *Metodele de analiză comparativă* a operelor sunt[1]:

1. *Analiza semnăturii unei opere.* Semnătura artistului este uneori înlocuită de simboluri, ștampile sau însemne ale școlii producătoare a operei, aplicate în scopul autentificării obiectului. Se procedează la o analiză comparativă a semnăturii presupusului artist, cu semnătura de pe opera analizată. Trebuie avut în vedere faptul că, de cele mai multe ori, artiștii își modifică sau chiar schimbă semnătura de la o perioadă a creației la alta. Semnăturile unor artiști suferă modificări datorate vârstei sau bolilor de care suferă scriptorul în diferite perioade ale vieții. În unele cazuri chiar și o analiză efectuată cu mijloace simple, poate să arate faptul că semnătura a fost aplicată mult după ce opera a fost produsă.

2. *Analiza subiectelor abordate și a stilurilor operelor de artă.* Operele falsificate sunt atât opera care au existat în realitate cât și opera care nu au correspondent real, adică nu au fost create la timpul sau de către autorul căruia îi sunt atribuite. În toate cazurile, falsificatorii încearcă să copieze stilul în care au fost create operele de artă originale. Astfel, în cursul analizei sunt studiate mai multe elemente ca:

- Subiectul operei-portret, peisaj etc.;
- Elemente ca: unelte, clădiri, costume, care ar putea fi în neconcordanță cu cele existente în timpul în care a trăit artistul;
- Culorile, suportul și instrumentarul, folosite pentru realizarea operei;
- Tușele folosite, modalitatea de redare a subiectului, a mișcării personajelor etc.

e. *Metodele fizico-chimice* sunt folosite pentru detectarea vârstei și compoziției operei de artă[2].

---

[1] **Gabriela Matei,** *Investigarea criminalistică a infracțiunilor privind operele de artă și artefactele arheologice,* teză de doctorat, Universitatea din București, 2004.

[2] **G. Matei,** *supra cit.* p. 176.

Între metodele folosite pentru detectarea vârstei operei menționăm:

- *Analiza Carbon 14* folosită pentru măsurarea vitezei de dezintegrare a izotopului de carbon radioactive (C 14), în resturile de natură organică. Obiectele de lemn sau substanțele care conțin particule de natură organică, prezintă aceste caracteristici.
- *Datarea pe baza fisiunii nucleare,* precum și *termoluminiscența* se pot folosi pentru datarea obiectelor ceramice.

Pentru determinarea compoziției obiectelor sunt folosite metode precum:

- *Radiografia cu raze X* permite, în cazul cercetării picturilor, să se facă interpretări asupra vechimii și numărului de straturi de vopsea aplicate pe support, iar în cazul pieselor anorganice, cum sunt cele produse din metale prețioase și semiprețioase, precum și din piatră, poate înlătura posibilitatea falsificării lor prin copiere, radiografia cu raze X punând în evidență structura respectivelor piese, în profunzime.
- *Analiza pe baza metodei reflectografiei în infraroșu* suplinește limitele analizelor cu raze X, punând în evidență picturi mai vechi aflate sub suprafața pictată mai recent.
- *Analiza spectroscopică cu raze ultraviolete,* este una dintre cele mai des utilizate metode pentru studierea fazelor de execuție, a compoziției coloranților folosiți în realizarea picturii și a modului în care aceștia au fost aplicați pe suport.
- *Analiza pe baza activării cu neutroni,* pune în evidență intervențiile survenite asupra operei.

Posibilitățile largi de investigare tehnico-științifică au făcut pe unii autori să afirme că descoperirea unui fals în operele de artă - și după părerea noastră nu numai în acest domeniu - reprezintă *1 la sută intuiție și 99 la sută cercetare de laborator.*

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Tipuri de scris

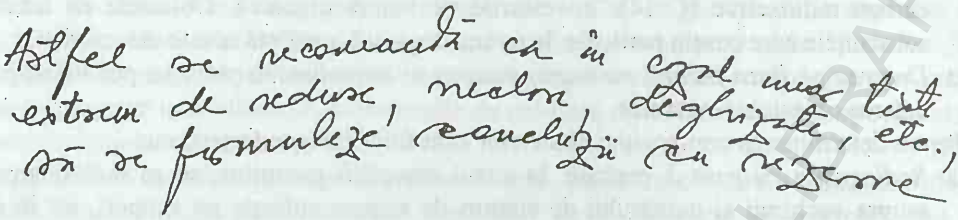

Rânduri ondulate, linia de bază fiind convexă în centrul rândului.

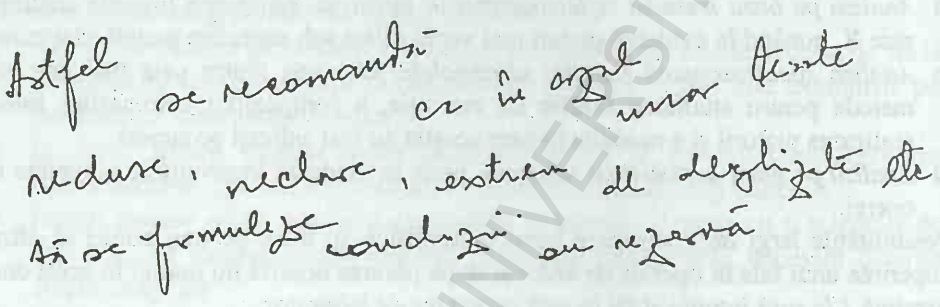

Rânduri săltărețe, linia de bază a rândului fiind sub formă de trepte.

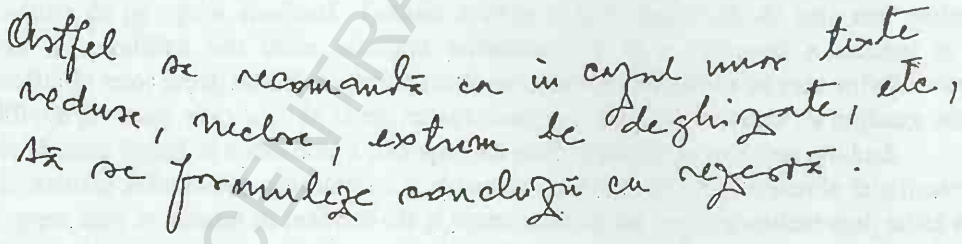

Rânduri concave, linia de bază a rândului coborând spre centrul colii.

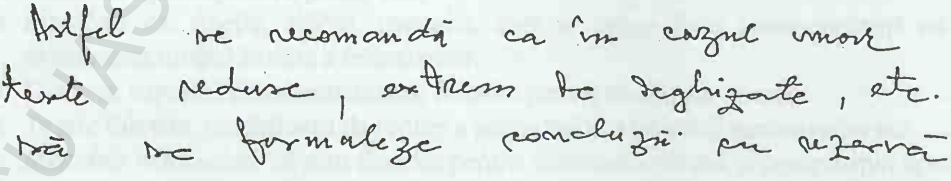

Scris în evantai, înclinarea literelor diferită într-un singur cuvânt.

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

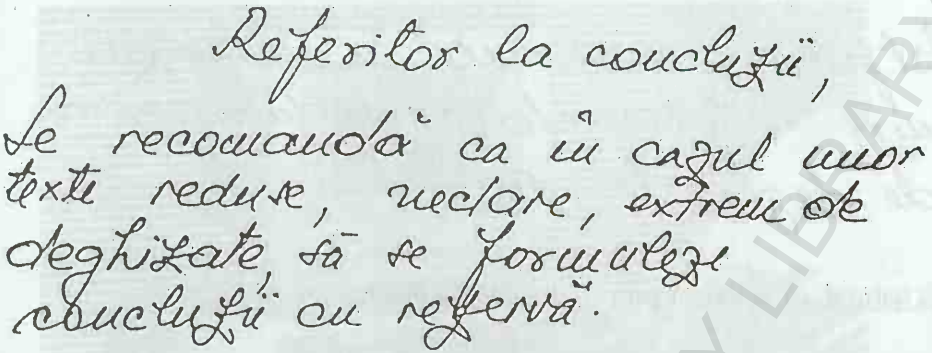

Referitor la concluzii,
se recomandă ca în cazul unor
texte reduse, neclare, extrem de
deghizate, să se formuleze
concluzii cu rezervă.

Scris ordonat, scriptorul fiind atent la orânduirea elementelor grafice generale (margini aliniate, direcția rândurilor).

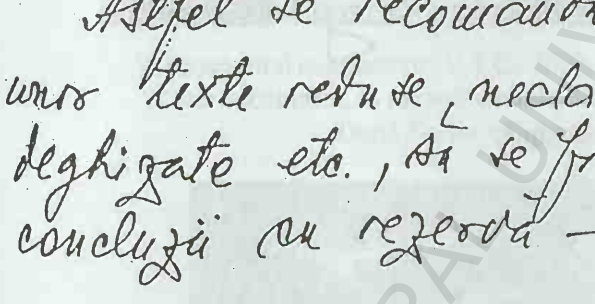

Astfel se recomandă ca în cazul
unor texte reduse, neclare, extrem de
deghizate etc., să se formuleze
concluzii cu rezervă —

Scris cu evoluție superioară, caracterizat prin trăsături sigure, prin modul de legare a literelor şi combinarea lor reflectând un nivel intelectual ridicat.

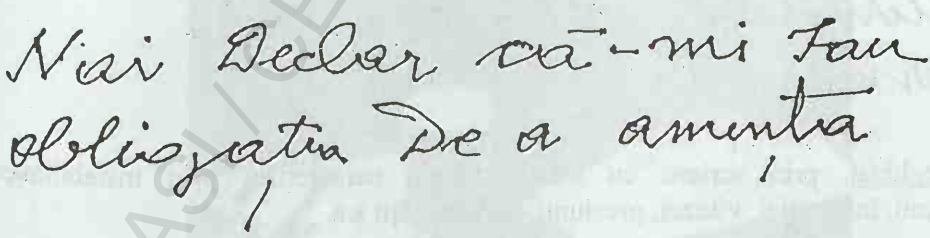

Nici Declar că-mi fac
obligația De a aminta

Scris cu evoluție inferioară, mişcarea şi desenul nesigur, confuz, la care se adaugă greşelile gramaticale.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Astfel se recomandă ca în cazul unor texte neclare, reduse, extrem de deghizate, etc.

Scris natural, caracterizat prin siguranță și spontaneitate.

Astfel se recomandă ca în cazul unor texte reduse, neclare, extrem de deghizate

Scris deghizat, prin scriere cu mâna dreaptă.

Nou dubai că îmi iau obligația de a aminta prelucrări sociale în termen

Scris deghizat, prin scriere cu mâna stângă, caracterizat prin instabilitatea dimensiunii, înclinației, vitezei, presiunii, continuității ș.a.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Videospectral comparator, V.S.C.–2000, destinat analizei falsurilor de documente, în radiații vizibile, infraroșii și ultraviolete. (După *Foster + Foreman* News).

Aparatură ESDA, destinată cercetării documentelor, în special pentru revelarea scrisului pe baza electricității statice. Poate fi folosit și pentru revelarea urmelor papilare latente. (După *Foster + Foreman* News).

Elemente de siguranță ale bancnotelor europene (EURO) destinate prevenirii contrafacerilor (biletele de 20, 50, 100, 200, 500 EURO)

BCU IAȘI - CENTRUL UNIVERSITAR LIBRARY

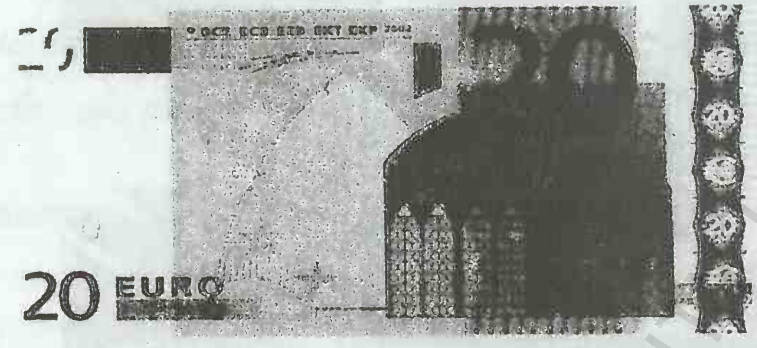

Front side

Watermark

Hologram foil stripe

UV properties

Reverse side

Security thread

Iridescent stripe

UV properties

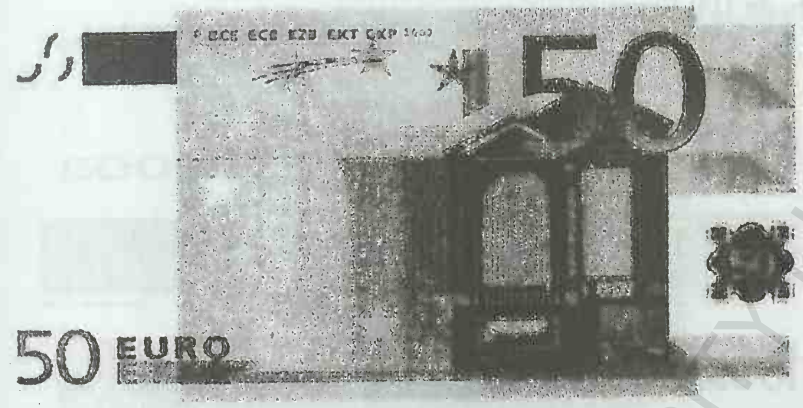

Front side

Watermark

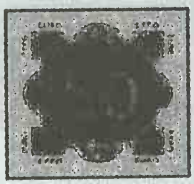

Hologram foil patch

UV properties

Reverse side

Security thread

Colour-shifting ink

UV properties

BUCUREȘTI UNIVERSITY LIBRARY

Bancnota de 100 Euro:

Front side

Watermark

Hologram foil patch

UV properties

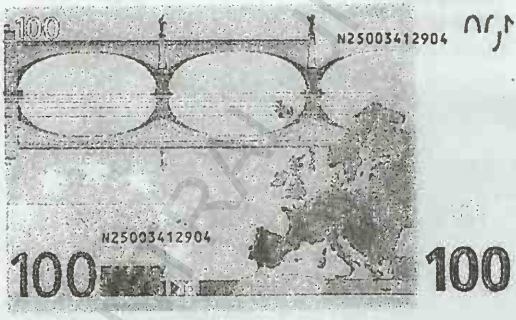

Reverse side

Security thread

Colour-shifting ink

UV properties

- **Marcare specială** – când poziționați bancnota în lumină, formele neregulate tipărite pe ambele fețe ale bancnotei se suprapun şi formează valoarea numerică ("100").

BCU IAŞI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

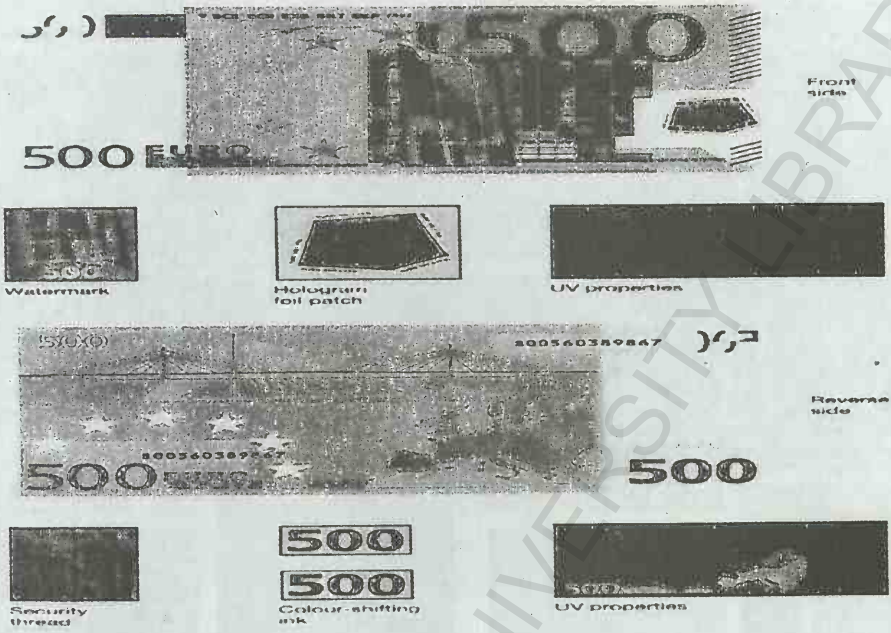

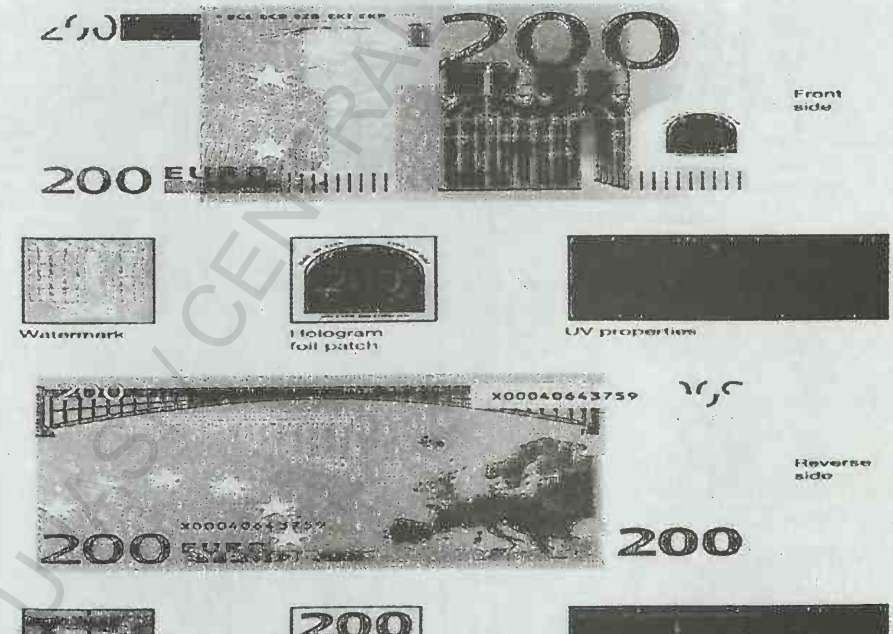

BCU CLUJ / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Elemente de siguranță ale dolarului

GENUINE
COUNTERFEIT
GENUINE MICROPRINTING READS "100USA100USA"
$100 WATERMARK
UNREADABLE INKJET MICROPRINTING
$5 WATERMARK
$100 SECURITY THREAD GLOWS PINK/RED UNDER UV LIGHT AND IS IN THIS LOCATION
$100 SECURITY THREAD READS "USA 100" WHEN HELD UP TO LIGHT
$5 SECURITY THREAD GLOWS BLUE UNDER UV LIGHT AND IS IN DIFFERENT LOCATION
$5 SECURITY THREAD READS "USA FIVE" WHEN HELD UP TO LIGHT
GENUINE $100
SECURITY THREAD
WATERMARK
VISIBLE SECURITY THREAD
MICRO-PRINTING
FINE LINE PRINTING PATTERNS
COLOR SHIFTING INK (changes green to black when tilted)
RED & BLUE FIBERS
COUNTERFEIT

După "Universitatea din Carolina de Nord, "http://www.uncp.edu/news/2002/counterfeit.htm"

Aparatură de detectare a falsurilor în laboratoarele criminalistice

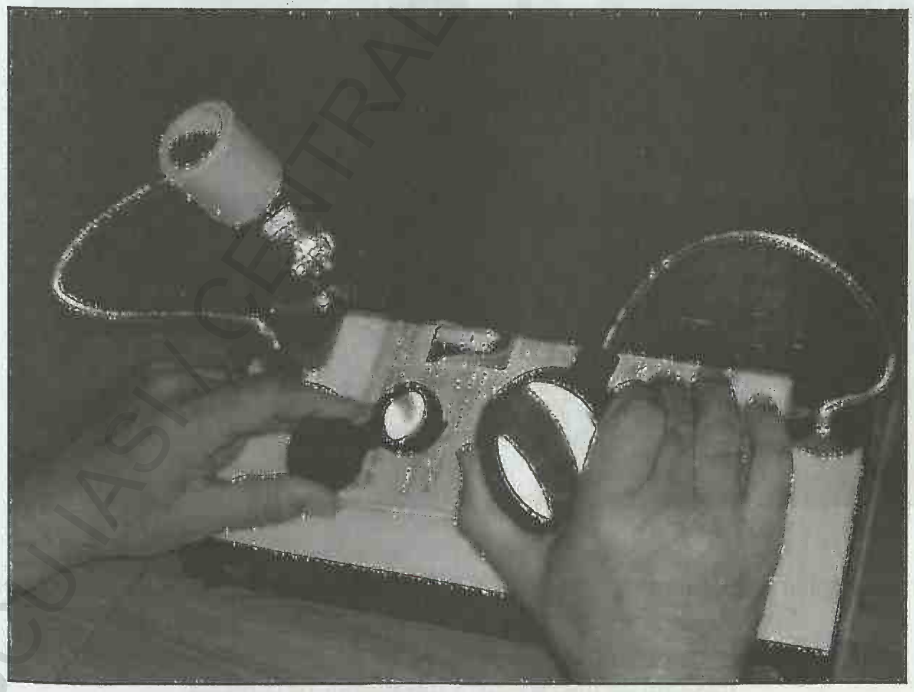

BCU IAȘI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

a.

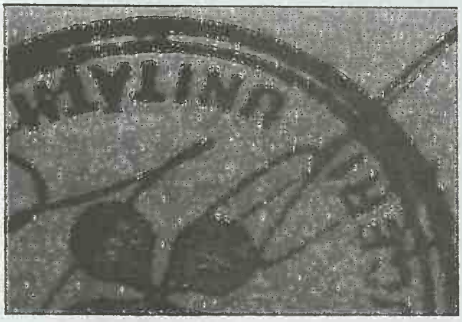

b.

c.

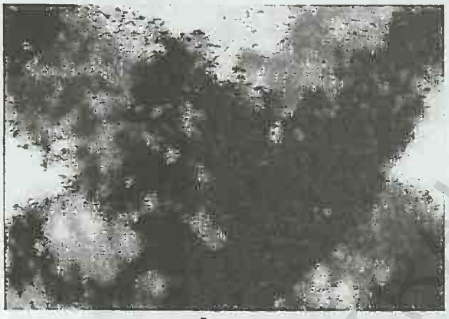

d.

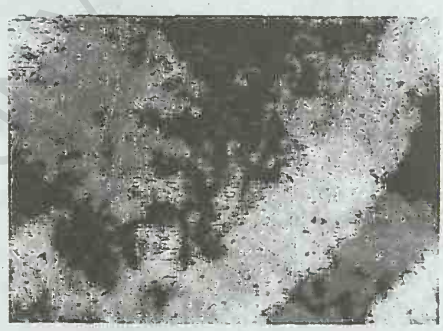

e.

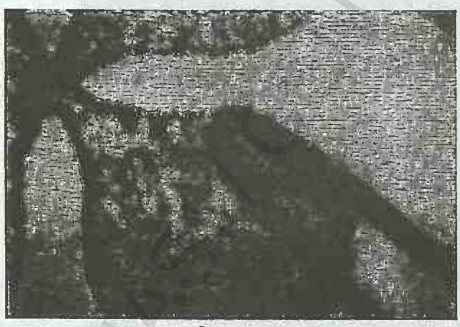

f.

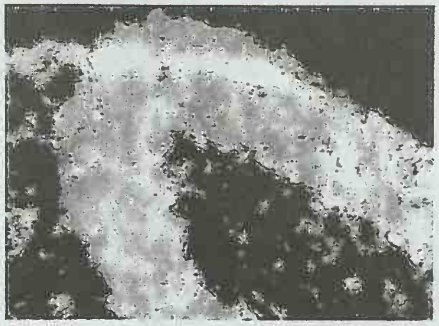

g.

Înscris ştampilat şi apoi semnat. Imaginea **a.** a fost realizată în vizibil, **b.** în infraroşu, **c.** cu filtru de culoare şi negativată. Imaginile **d., e., f.,** şi **g.** au fost realizate cu grosismente de peste 50 de ori, pentru evidenţierea modului de intersectare a trăsăturilor de cerneală.

BCU CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Partea a II-a

Elemente de tactică criminalistică

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

CAPITOLUL I

CERCETAREA LA FAȚA LOCULUI: REGULI TACTICE CRIMINALISTICE DE INVESTIGARE A SCENEI INFRACȚIUNII

Secțiunea I
Noțiunea și importanța cercetării la fața locului

§1. Referiri noționale

Procedeul probator, denumit în noul Cod român de procedură penală *cercetarea la fața locului* (art. 192) - cunoscut în legislațiile occidentale și ca *cercetarea scenei infracțiunii* sau *scena crimei*, cum este cazul sistemului judiciar de tip anglo-saxon, ori american[1] - reprezintă actul de debut al investigațiilor în fapte de periculozitate deosebită: omucideri, violuri sau tâlhării urmate de moartea victimei, distrugeri, catastrofe sau accidente grave, infracțiuni din domeniul crimei organizate ș.a.

În baza unei bogate jurisprudențe, autorii de specialitate sunt unanimi în a aprecia că acest act inițial de urmărire penală are o evidentă semnificație în ansamblul preocupărilor consacrate soluționării unei cauze penale. El presupune cunoașterea imediată, directă și completă a locului în care s-a comis fapta penală[2].

Conform prevederilor cuprinse în Titlul IV, capitolul VIII, art. 192 NCPP, cercetarea la fața locului se efectuează atunci când sunt necesare:

- Constatarea directă în scopul determinării sau clarificării unor împrejurări de fapt, ce prezintă importanță pentru stabilirea adevărului.
- Constatarea directă a împrejurărilor de fapt ori de câte ori există suspiciuni cu privire la decesul unei persoane.

---

[1] **M.J. Palmiotto**, *Criminal investigation*, Ed. Nelson-Hall Publishers, Chicago, Illinois, SUA, 1994, p. 167 și urm.

[2] **C. Suciu**, *Criminalistica*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1972, p. 503; **I. Anghelescu**, *Considerații asupra locului cercetării faptei*, în R.R.D. nr. 11/1973, p. 114-115; **I. Mircea**, *Criminalistica*, Ed. Lumina Lex, București, 1998, p. 226; **A. Ciopraga**, *Criminalistica tactică*, Universitatea din Iași, 1986, p. 24 și urm.; **N. Volonciu**, *Tratat de drept procesual penal* Ed. Paideia, București, 1994, p. 278; **I. Neagu**, *Drept procesual penal*, Ed. Academiei Române, București, 1988 și *Drept procesual penal.* Partea generală, Ed. Euro-trading, București, 1992, vol. II, ed. I, p. 102 și urm.; **I. Neagu., M. Damaschin**, *Tratat de procedură penală. Partea generală. În lumina noului Cod de procedură penală,* Ed. Universul Juridic, București, 2014, p. 541; **A. Crișu**, *Drept procesual penal*, ed. a 4-a, revizuită și actualizată, Editura Hamangiu, 2013, p. 265; **M. Udroiu**, *Procedură penală. Partea generală. Noul Cod de procedură penală*, ed. a 2-a, revizuită și adăugită, Ed. C.H. Beck, București, 2015, p. 396; **M. Udroiu, G. Bodoroncea, A. Andone-Bontaș, M.B. Bulancea, V.H. Dimitrie Constantinescu, D. Grădinaru, C. Jderu, I. Kuglay, L. Postelnicu, I. Tocan, A.-R. Trandafir (Ilie), C. Meceanu**, *Codul de procedură penală. Comentariu pe articole*, Ed. C.H. Beck, 2015, p. 564; **Colectiv**, *Tratat de tactică criminalistică*, Academia de poliție a Ministerului de Interne, Ed. Carpați, Craiova, 1992, p. 26 și urm.

Referitor la înțelesul termenului de *fața locului* sau de *loc al săvârșirii faptei*, așa cum este folosit, uneori, în practică ori în literatura de specialitate (sau de scenă a infracțiunii, în Occident), trebuie făcută o precizare: prin această expresie se are în vedere *nu numai locul propriu-zis al săvârșirii infracțiunii*, ci și *zonele mai apropiate* sau *alte locuri* din care se pot desprinde date referitoare la pregătirile, comiterea și urmările faptei, inclusiv căile de acces și de retragere a autorului din câmpul infracțional[1].

În legătură cu termenul analizat, există și o *interpretare legală* potrivit căreia, prin „locul săvârșirii infracțiunii" *se* înțelege locul unde s-a desfășurat activitatea infracțională, în totul sau în parte, ori locul unde s-a produs urmarea acesteia [art. 41 alin. (2) NCPP].

Obiectivele imediate ale cercetării locului faptei sunt următoarele:

a. Descoperirea urmelor și evidențierea împrejurărilor apte să conducă la *identificarea făptuitorului*, la clarificarea circumstanțelor în care s-a săvârșit infracțiunea, la descoperirea corpurilor delicte.

b. Obținerea de către organul de anchetă și de către magistrat a unor date exacte, corecte, prin cunoașterea și studierea nemijlocită a scenei infracțiunii, referitoare la modul de săvârșire a faptei și la persoana infractorului, aspect de natură să evidențieze principala funcție a cercetării la fața locului[2].

§2. Considerații privind reglementarea procesual penală

Cercetarea la fața locului, ca și celelalte acte ori activități de investigare a faptelor penale, se face numai în strictă conformitate cu reglementările referitoare la acest procedeu probator. Astfel, potrivit cu prevederile art. 192 alin. (1) NCPP, cercetarea la fața locului poate *fi dispusă* de către organul de urmărire penală, iar în cursul judecății de către instanța de judecată.

2.1. În faza de urmărire penală. În această fază, cercetarea la fața locului este dispusă printr-o rezoluție motivată a organului de urmărire penală, de regulă, după începerea urmăririi penale. Noul Cod de procedură penală nu mai prevede obligativitatea efectuării cercetării la fața locului în prezența martorilor asistenți. Apreciem că, neprevederea acestor obligații nu împiedică pe procuror sau instanța de judecată să procedeze la efectuarea cercetării în prezența părților sau/și a martorilor asistenți dacă apreciază necesar. De asemenea, nu mai este reglementată aducerea inculpatului arestat sau posibilitatea reprezentării acestuia. Cu toate acestea, deși aceste reguli nu mai sunt prevăzute de NCPP, pot fi aplicate de organul de urmărire penală sau de instanța de judecată în procedura cercetării la fața locului.

Potrivit art. 192, alin. (2) din NCPP, organul de urmărire penală sau instanța de judecată poate interzice persoanelor care se află ori care vin la locul unde se efectuează cercetarea să comunice între ele sau cu alte persoane. Intenția legiuitorului este de a preveni eventualele influențări, într-un mod sau altul, a desfășurării cercetării, determinate de discuțiile între anumite persoane prezente la această activitate.

---

[1] **V. Berchеșan**, *Cercetarea penală – Îndrumar complet de cercetare penală*, Ed. Icar, București, 2001, p. 251 și urm.

[2] **G. Antoniu**, în lucrarea colectivă *Explicații teoretice ale Codului de procedură penală*, Partea generală, vol. I, Ed. Academiei Române, București, 1975, p. 293; **G. Theodoru** și **L. Moldovan**, *Drept procesual penal*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1979, p. 143.

Noul Cod de procedură penală prevede în art. 194 că organul de urmărire penală sau instanţele de judecată care efectuează cercetarea la faţa locului sau reconstituirea pot dispune prezenţa medicului legist sau a oricărei persoane pe care o consideră necesară ceea ce nu se regăseşte în dispoziţiile exprese ale Codului. Nu este prevăzut, însă, actul prin care procurorul sau instanţa de judecată dispun cu privire la prezenţa persoanelor respective, mai ales pentru situaţia în care acestea refuză să fie prezente[1]. Susţinem opinia exprimată în doctrină, potrivit căreia, participarea medicului legist se impune, mai ales, în ipoteza în care obiectul cercetării la faţa locului îl reprezintă strângerea de probe în vederea lămuririi decesului unei persoane survenit în condiţii suspecte[2].

2.2. În faza de judecată. În această etapă a procesului penal, cercetarea la faţa locului este dispusă de către instanţă, printr-o *încheiere*, după începerea cercetării judecătoreşti. Noul Cod de procedură penală nu mai prevede obligaţia instanţei de judecată de a cita părţile sau de a efectua cercetarea numai în prezenţa procurorului când participarea acestuia la judecată este obligatorie. Şi în acest caz, nu împiedică instanţa de judecată să procedeze la efectuarea cercetării în prezenţa părţilor dacă apreciază necesar.

Privitor la specificul acestei activităţi, aşa cum se învederează în doctrina procesual penală şi cum, de altfel, însăşi practica o demonstrează, cercetarea la faţa locului, efectuată de instanţa de judecată, nu are nici întinderea şi nici adâncimea celei efectuate de către organul de urmărire penală. Cu toate acestea, semnificaţia este la fel de mare, întrucât instanţa are posibilitatea să ia contact direct cu anumite aspecte ale locului în care s-a comis infracţiunea şi să cântărească mai exact rezultatele desprinse din cercetările anterioare ale organelor de urmărire penală.

§3. Importanţa şi obiectivele cercetării la faţa locului

3.1. Sublinieri privind importanţa cercetării la faţa locului. Importanţa cercetării la faţa locului este subliniată în literatura de specialitate, atât procesual penală, cât şi criminalistică, marea majoritate a autorilor fiind de acord că ne aflăm în faţa unui *procedeu probator cu adâncă semnificaţie în aflarea adevărului*[3].

Deplasarea organului judiciar la faţa locului este „una dintre cele mai eficace măsuri procedurale"[4]. Faptul că organul de urmărire penală, ca şi instanţa de judecată, au posibilitatea să investigheze direct locul săvârşirii faptei şi să evalueze consecinţele infracţiunii, să stabilească împrejurările în care a fost comis actul penal şi să-l identifice pe autor - prin descoperirea, fixarea, ridicarea şi cercetarea criminalistică a urmelor, a mijloacelor materiale de probă - este de natură să contribuie efectiv la realizarea scopului procesului penal.

Iată de ce, pe bună dreptate, se afirmă despre cercetarea la faţa locului că aceasta nu este un simplu act iniţial de urmărire penală, ci o activitate de maximă importanţă cu

---

[1] http://www.mpublic.ro/ncpp. pdf, p. 320 şi urm.

[2] **I. Neagu, M. Damaschin**, *op. cit.*, 2014, p. 542.

[3] **N. Volonciu**, *supra cit.*, p. 279; **G. Antoniu**, *op. cit.*, p. 294; **Gh. Theodoru şi I. Moldovan**, *op. cit.*, p. 143; **I. Neagu**, *op. cit.*, p. 287.

[4] **P. Chabon**, *Le juge d'instruction, Théorie et practique de la procédure*, ed. a 3-a, Ed. Dalloz, Paris, 1985, p. 137.

caracter imediat şi de neînlocuit, în multe situaţii fiind aproape imposibil de repetat, în aceleaşi condiţii şi cu aceleaşi rezultate[1].

De altfel, în infracţiuni de genul celor menţionate, îndeosebi la omucideri, examinarea locului faptei este „partea cea mai importantă a cercetării cauzei penale"[2]. Explicaţia constă în aceea că locul săvârşirii unei fapte penale este *cel mai bogat în urme sau date* referitoare la infracţiune şi la autorul acesteia, aşa că, de modul în care se efectuează întreaga cercetare, căutare şi ridicare a urmelor sau a probelor materiale, ca şi fixarea rezultatelor, va depinde într-o mare măsură soluţionarea cazului, identificarea autorului, a celorlalţi participanţi la comiterea faptei penale[3].

3.2. Obiectivele cercetării la faţa locului. Potrivit unei bogate experienţe practice în materie, reluată şi în literatura de specialitate, atât din ţară noastră, cât şi din străinătate, pot fi scoase în evidenţă principalele sarcini care revin cercetării la faţa locului, în esenţă acestea fiind următoarele[4]:

a. ***Cunoaşterea şi investigarea directă*** de către organul de urmărire penală sau de către instanţa de judecată a scenei infracţiunii sau a locurilor înscrise în categoria „locului faptei".

Iată, de pildă, prevederile *Codului de instrucţie criminală al Belgiei*, referitoare la sarcinile principale ale cercetării la faţa locului, care indică printre obiective: constatarea corpurilor delicte, a stării lor, a locului faptei, ridicarea armelor şi a altor obiecte ce pot servi ascultării, identificării persoanelor[5].

Contactul direct, nemijlocit, al organului judiciar cu ceea ce este denumită „scena" sau „ambianţa" locului infracţiunii, serveşte la formarea unei imagini exacte asupra cadrului în care s-a comis fapta, la determinarea poziţiei şi distanţei dintre obiectele principale ş.a.[6]

b. ***Descoperirea, fixarea şi ridicarea urmelor infracţiunii***, a mijloacelor materiale de probă. Descoperirea urmelor, urmată de interpretarea lor imediată la faţa locului, este de natură să ofere indicii, cel puţin cu caracter general, cu privire la natura faptei şi chiar la persoana autorului.

c. ***Obţinerea de date cu privire la modul de operare*** al făptuitorului, la *numărul de persoane* care au luat parte la comiterea infracţiunii. Din cercetarea la faţa locului se poate deduce modul în care s-a desfăşurat activitatea infracţională, începând din momentul pătrunderii autorului în câmpul cercetat şi terminând cu retragerea sa.

d. ***Identificarea eventualilor martori***, întrucât în funcţie de condiţiile concrete ale locului şi momentului săvârşirii faptei, se poate stabili dacă, şi în ce măsură, activitatea infractorului putea fi percepută de cineva. Această precizare se impune deoarece nu sunt puţine cazurile în care sunt găsiţi imediat martori ai evenimentului.

e. ***Elaborarea unor versiuni generale privind fapta penală*** şi participanţii la săvârşirea acesteia, cel puţin cu caracter provizoriu. Sarcinile cercetării la faţa locului sunt, în fond, obiective ale anchetei, după cum vor fi ele detaliate în capitolul consacrat organizării anchetei penale.

---

[1] În acest sens, **C. Suciu**, *op. cit.*, p. 503; **V. Berchesan**, *op. cit.*, p. 253.

[2] **C.E. O'Hara**, *Principii de bază ale cercetărilor penale*, ed. a IV-a. Ed. Charles C. Thomas, Springfield, Illinois, S.U.A., 1976, p. 45.

[3] **L. Coman** şi **I.R. Constantin**, în lucrarea colectivă *Tratat practic de criminalistică*, vol. I, Ed. Ministerului de Interne, Bucureşti, p. 25-27.

[4] **A. Ciopraga**, *supra cit.*, p. 28; **V. Stoica**, *Cercetarea la faţa locului*, în P.P.C., nr. 2/1981, p. 112-114; **I. Cora**, *op. cit.*, p. 22; **I. Coman** şi **I.R. Constantin**, *op. cit.*, p. 26; **A.N. Vasiliev**, *op. cit.*, p. 270; **Em. Stancu**, *Criminalistica*, vol. II, T.U.B., 1988, p. 28-29.

[5] **R. Lechat**, *La technique de l'enquête criminelle*, tome I, Ed. Moderna, Bruxelles, 1959, p. 107.

[6] **M. Palmiotto**, *Criminal investigation*, *supra cit.*, p. 171.

§4. Elemente tactice specifice pregătirii cercetării la fața locului

4.1. Pregătirea echipei de cercetare a scenei infracțiunii. Pregătirea cercetării la fața locului presupune inițierea unei serii de măsuri specifice, de către organul judiciar chemat să efectueze cercetarea - măsuri cunoscute în literatura sau practica de specialitate și sub denumirea de *acțiuni premergătoare* sau *pregătitoare* - pentru organizarea promptă și eficientă, sub raport tehnico-tactic, a cercetării. Sub raport tactic criminalistic, pregătirea ca atare a cercetării locului faptei se desfășoară în două direcții:

a. ***Pregătirea propriu-zisă a echipei*** care urmează să se deplaseze la fața locului, în vederea efectuării cercetării, atât din punct de vedere judiciar, cât și tehnic-criminalistic;

b. ***Dispunerea unor măsuri cu caracter preliminar***, întreprinse direct la fața locului, pentru salvarea victimelor, înlăturarea pericolelor, fixarea împrejurărilor care se pot modifica sub o formă sau alta etc. Dar asupra acestor măsuri vom reveni în secțiunea următoare.

Cercetarea la fața locului presupune, mai întâi, ca organul de urmărire penală să fie sesizat despre săvârșirea unei fapte penale, într-unul din modurile prevăzute de art. 288 NCPP, respectiv prin plângere sau denunț, prin actele încheiate de alte organe de constatare prevăzute de lege ori se sesizează din oficiu (când se află pe orice cale de comiterea unei infracțiuni).

La primirea sesizării, organul de urmărire penală - indiferent că este sau nu competent - are datoria să întreprindă de îndată următoarele:

- *Identificarea persoanei care a făcut plângerea sau denunțul*, dacă sesizarea s-a făcut pe această cale. În ipoteza sesizărilor telefonice, se impune verificarea lor, pentru prevenirea unor eventuale dezinformări[1].
- *Determinarea locului*, naturii, gravității și a oricărui alt element care să servească la formarea unei prime imagini despre fapta petrecută.
- *Dispunerea măsurilor urgente*, strict necesare, premergătoare cercetării la fața locului, măsuri pe care le va lua organul de cercetare (de regulă, acesta este un lucrător de poliție) care se deplasează imediat la locul indicat sau care se află deja acolo. În cazurile deosebite, se deplasează un echipaj cu un laborator mobil de criminalistică.

Organul de urmărire penală trebuie să își verifice competența, procedând, după caz, fie la efectuarea cercetării, fie la informarea organului de urmărire penală competent și obligat să efectueze urmărirea, dar va efectua actele de cercetare care nu suferă amânare. Art. 306 alin. (2), precum și art. 60 NCPP obligă la efectuarea actelor de cercetare care nu suferă amânare, chiar și pe cei care nu au în competență specială acest lucru.

În ipotezele prevăzute de art. 56 alin. (3) NCPP, urmărirea se efectuează în mod obligatoriu de către procurorul competent să exercite supravegherea (de exemplu, omuciderea, ultrajul: art. 257 NCP, luarea și darea de mită: art. 289, 290 NCP ș.a.). Echipa de cercetare este alcătuită potrivit aceluiași criteriu. De pildă, în cazul unui omor, alături de procuror, de conducătorul echipei, precum și de ofițerii de poliție, inclusiv de specialiștii criminaliști, participă și medicul legist. În ipoteza incendiilor, este firească participarea organelor de cercetare ale pompierilor.

---

[1] **A. Ciopraga** și **I. Iacobuță**, *Criminalistica*, Ed. Chemarea, Iași, 1997, p. 237; Colectiv, *Tratat de tactică criminalistică*, *supra cit.*, p. 73 și urm.

4.2. Pregătirea mijloacelor tehnico-ştiinţifice criminalistice. Sub raport tehnico-tactic criminalistic, o atenţie deosebită va fi acordată verificării şi pregătirii mijloacelor tehnico-ştiinţifice criminalistice care urmează să fie folosite pe parcursul cercetării. Amintim că o prezentare detaliată a acestor mijloace s-a făcut în Capitolul III din prima parte a cursului.

*4.2.1. **Pentru cercetările care nu presupun*** o desfăşurare de mijloace deosebite sunt necesare:

- *Trusa criminalistică universală*, care va trebui să aibă instrumentarul complet din compartimentele pentru executarea măsurătorilor şi marcajelor, pentru descoperirea, fixarea şi ridicarea urmelor, pentru executarea desenelor şi schiţelor.
- *Trusa foto* va dispune de aparate, obiective şi materiale fotosensibile, inclusiv de dispozitive de iluminare adecvate împrejurărilor.
- *Trusele criminalistice specializate* (pentru cercetarea urmelor latente, a urmelor biologice, a accidentelor de circulaţie, a incendiilor, exploziilor, pentru descoperirea stupefiantelor).

*4.2.2. **Pentru efectuarea unor cercetări*** cu un grad de complexitate mai mare se apelează la laboratoarele criminalistice mobile, laboratoare care se află în dotarea unităţilor Ministerului de Interne şi, în perspectivă, ale Parchetului. Laboratoarele criminalistice mobile - cum sunt cele de fabricaţie germană, aflate la dispoziţia poliţiei române - dispun, pe lângă trusele criminalistice, de următoarele mijloace tehnico-ştiinţifice mai importante:

a. ***Aparatură de înregistrare*** fotografică şi video, analogică sau digitală pentru obţinerea de imagini de la cercetarea locului faptei, ca şi a declaraţiilor victimelor, martorilor sau a persoanelor suspecte.

b. ***Aparatură diversă de detecţie***, şi anume:

- *Detectoare de metale*, utilizate pentru descoperirea obiectelor metalice ascunse sau îngropate.
- *Detectoare de cadavre*, cel mai cunoscut fiind detectorul Bansgrad, care funcţionează pe principiul reacţiei dintre gazele de putrefacţie (hidrogen sulfurat) şi un reactiv chimic.
- *Detectoare cu radiaţii invizibile*, cum sunt cele infraroşii, ultravioletele şi röentgen. Dintre acestea se detaşează camerele de *termoviziune* sau transformatoare electronooptice.
- *Detectoare de substanţe explozive, de substanţe radioactive* (radiometre), sau de diverse substanţe toxice, inclusiv droguri.

c. ***Mijloace tehnice de identificare a persoanelor*** după semnalmente exterioare, de tipul „Identi-kit-ului" sau „Mimicompozitorului", iar mai nou, calculatoare pentru efectuarea de portrete robot computerizate.

d. ***Aparatură de comunicaţii radio*** pentru menţinerea unei legături operative cu unităţile de bază ale organelor judiciare.

e. ***Surse proprii de energie electrică***, utilaje de prelucrat materialele fotosensibile, truse de prim-ajutor, costume de protecţie ş.a.

În funcţie de necesităţi, echipa de cercetare poate să apeleze şi la alte mijloace, inclusiv la specialişti din diverse ramuri de activitate, familiarizaţi cu specificul domeniului în care s-a săvârşit fapta penală. De exemplu, în cazul unui incendiu la o instalaţie petrochimică se apelează la sprijinul specialiştilor petrochimişti, sau, în ipoteza unui accident de mină, este firesc să se includă în echipa de cercetare şi specialişti din domeniul minier.

Secțiunea a II-a
Reguli tactice ale cercetării la fața locului

§1. Cadrul tactic general al cercetării la fața locului

Cercetarea propriu-zisă la fața locului presupune respectarea unor reguli tactice cu caracter general, aplicabile în întreaga cercetare, astfel încât să se ajungă la scopul propus. În acest sens, este remarcabilă preocuparea autorilor de specialitate de a desprinde și sintetiza, pe baza practicii judiciare, cele mai importante reguli care trebuie respectate în efectuarea acestui act procedural. În lucrările de specialitate, enunțarea regulilor generale ale cercetării la fața locului diferă, desigur firesc, de la un autor la altul, fără a se omite, însă, aspectele esențiale[1].

Principalele elemente tactice, de natură să orienteze activitatea echipei de cercetare la fața locului sunt, în esență, următoarele:

1.1. Cercetarea la fața locului se efectuează cu maximă urgență. Este de la sine înțeles că cercetarea la fața locului trebuie să fie făcută cu maximă urgență, practic, imediat după ce organul de urmărire penală a fost sesizat despre săvârșirea unei infracțiuni. Această cerință, de o importanță deosebită, este obligatorie cel puțin sub două aspecte:

a. Prin scurgerea timpului, există ***pericolul producerii unor modificări la locul faptei*** și al ***dispariției*** sau ***degradării urmelor***. Asemenea modificări pot fi determinate nu numai de acțiunea autorului care caută să înlăture urmele faptei sale, ci și de acțiunea unor factori neutri, cum sunt condițiile meteorologice, caracterul perisabil al unor urme, în special cele biologice, precum și intervenția unor persoane care caută să restabilească ordinea sau să afle ce s-a întâmplat.

b. Prin prezența imediată a organului de urmărire penală la fața locului se creează posibilitatea *identificării unor martori*, fără a se exclude chiar ***surprinderea autorului la locul infracțiunii***.

Urgența cercetării la fața locului este, în fond, o reflectare a *principiului operativității* aplicat la întregul proces, dar și la activitățile de cercetare criminalistică. O cercetare urgentă, operativă, determină o reducere a avansului de timp pe care autorul faptei îl are înaintea organului judiciar[2].

1.2. Cercetarea la fața locului se efectuează complet și detaliat. Această cerință trebuie dublată de *obiectivitate* și *conștiinciozitate*, astfel încât locul faptei să fie cercetat sub toate aspectele, indiferent de versiunea pe care echipa de cercetare este tentată să o atribuie evenimentului cercetat. De exemplu, în ipoteza unei morți violente cu aparență de sinucidere, este necesar ca cercetarea să nu se rezume la surprinderea elementelor ce pot confirma această versiune, ci să se aprofundeze cercetarea pentru a se stabili cu precizie dacă nu este un omor disimulat printr-o sinucidere.

---

[1] Pentru aceasta recomandăm a se vedea: **L. Prévost**, *Enquête criminel*, Ed. Modulo, Mont-Royal (Québec), Canada, 2000, p. 68 și urm.; **R. Lechat**, *La technique de l'enquette criminel*, *supra cit.*, p. 107 și urm.; **C. Suciu**, *Criminalistica*, *supra cit.*, p. 504-507; **M. Le Clere**, *Manuel de police technique*, Ed. Police-Revue, Paris, p. 210 și urm.

[2] **J.G. Wilhelm**, *Introducere în practica criminalistică*, Stuttgart, Germania, 1974, p. 55.

Subliniem, în aceeaşi idee, necesitatea de a se acorda atenţie fiecărui detaliu prin *cercetarea minuţioasă a întregului loc al faptei*, bineînţeles, fără a se insista asupra amănuntelor care, în mod evident, nu au legătură cu fapta. Atragem atenţia că această regulă, vizând minuţiozitatea investigaţiilor, impune echipei de cercetare să-şi focalizeze atenţia în două direcţii principale:

a. ***Descoperirea şi cercetarea riguroasă a urmelor***, îndeosebi a urmelor latente, a celor biologice precum şi a microurmelor care sunt, de regulă, imposibil de evitat de către infractor. Descoperirea urmelor biologice şi a microurmelor reclamă însă, pe lângă pricepere, şi multă răbdare din partea persoanelor ce efectuează cercetarea, precum şi o tehnologie adecvată, modernă, de prelevare a acestui tip de urme.

b. ***Clarificarea împrejurărilor negative***, respectiv a „neconcordanţei" dintre starea locului faptei şi fapta ori împrejurările ca atare (vezi, de pildă, lipsa urmelor de sânge, care normal, ar fi trebuit să existe) este mai mult decât importantă, deseori acestea reprezentând încercări de *simulare* sau *disimulare* a unor fapte penale.

1.3. Conducerea şi organizarea competentă a cercetării la faţa locului. Organizarea şi conducerea eficientă a activităţii echipei de cercetare la faţa locului constituie o condiţie esenţială pentru realizarea sarcinilor specifice actului procedural analizat. Tactic, această cerinţă se materializează prin:

1.3.1. Cercetarea în echipă care presupune, în primul rând, *o conducere unică*[1]. De exemplu, în ipoteza cercetării la faţa locului a unei omucideri, echipa de cercetare este alcătuită din *procuror, inspectori şi agenţi de poliţie* din formaţiile de criminalistică şi judiciare, precum şi din *medicul legist*. Potrivit prevederilor legii, conducerea echipei revine procurorului.

Conducerea unitară este determinată de importanţa pe care o reprezintă, în general, cercetarea la faţa locului, în special, de caracterul particular, propriu cercetării în echipă. De aceea aceasta se supune următoarelor cerinţe:

- ***Conlucrarea fără rezerve***, pe toate planurile, între membrii echipei de cercetate sau de investigaţie.
- ***Informarea permanentă a conducătorului cercetării***, care va centraliza toate datele obţinute[2].

Este total contraindicat să se considere de către unul sau altul dintre membrii echipei că activitatea sa este cea mai importantă şi că numai prin aportul său cazul poate fi rezolvat. Viaţa demonstrează cu prisosinţă că aflarea adevărului este, în fond, rezultatul activităţii mai multor factori antrenaţi în soluţionarea cauzei penale, chiar dacă unii au o contribuţie semnificativă.

Anchetatorii orgolioşi, vanitoşi trebuie să facă un efort, să-şi controleze aceste trăsături de personalitate; în fond, este *o regulă elementară de deontologie profesională.*

1.3.2. Organizarea activităţii este privită sub dublu aspect:

a. Fiecare dintre membrii echipei de cercetare va avea de îndeplinit sarcini concrete şi precise, potrivit atribuţiilor sale în cadrul echipei. Aceste sarcini se cer rezolvate integral şi cât mai operativ posibil.

---

[1] **M. Le Clere**, *op. cit.*, p. 210. Text of Footnote.

[2] **O. Năstase, V. Greblea**, Prelegeri la cursurile de perfecţionare a procurorilor criminalişti, din cadrul Parchetului de pe lângă Curtea Supremă de Justiţie a României, Bucureşti, 1992.

b. Organizarea desfăşurării activităţilor de investigare trebuie să se facă într-o ordine bine stabilită, într-o succesiune firească, şi anume:

- Orientarea în zona în care se află situat locul faptei.
- Determinarea şi examinarea în ansamblu a locului faptei.
- Căutarea, descoperirea şi ridicarea urmelor sau a probelor materiale.
- Fixarea rezultatelor cercetării la faţa locului.

Succesiunea acestor activităţi trebuie privită numai într-un sens dinamic, pentru că, aşa cum se va vedea, între activităţile menţionate nu poate fi vorba de o delimitare categorică, ci de o întrepătrundere. Spre pildă, după descoperirea sau revelarea urmelor are loc fixarea acestora prin fotografiere şi, numai după aceea, sunt ridicate obiectele purtătoare de urme, sau urmele ca atare, acestea fiind în funcţie şi de etapa în care se află cercetarea la faţa locului.

1.3.3. Luarea unor măsuri de ordine la faţa locului. Acestor măsuri trebuie să li se supună inclusiv membrii echipei şi chiar superiorii acestora, care, fără a participa efectiv la cercetare, vin să se informeze asupra celor întâmplate sau să dea anumite indicaţii, cu toate că nu întotdeauna sunt specializaţi în domeniu.

Faţă de unele realităţi ale practicii de specialitate, pentru reuşita cercetării locului faptei, este deosebit de important ca echipa de cercetare, conducătorul acesteia, să fie lăsaţi să acţioneze în linişte, fără a se interveni din afară, decât dacă este absolut necesar, şi mai ales, oportun.

1.3.4. Evitarea pătrunderii la locul faptei a persoanelor neautorizate sau neavenite. Se constată uneori, în practică, mai ales în cazurile deosebite, cum sunt, de pildă, omuciderile, distrugerile cu consecinţe grave ş.a., că, la faţa locului, pe lângă membrii echipei de cercetare, mai sunt prezente şi alte persoane cu anumite responsabilităţi din cadrul organelor judiciare sau din alte domenii. Acestora li se adaugă tot mai frecvent *ziariştii*. Câteodată, aceştia pătrund chiar printre primii în zona cercetată pentru a-şi face o idee despre ce s-a întâmplat, sau pentru a formula ipoteze cu privire la natura şi gravitatea faptelor. Nu întotdeauna aceste persoane respectă regulile cercetării la faţa locului, unele din acestea, chiar elementare, de bun simţ, cum ar fi evitarea creării de noi urme, atingerea sau modificarea poziţiei unor obiecte etc.

Reprezentanţii presei sau televiziunii pot să asiste, în aceleaşi condiţii de ordine şi corectitudine la actele de investigaţie, dar în afara perimetrului scenei infracţiunii. Faţă de aceştia, magistratul şi membrii echipei de cercetare trebuie să dea dovadă de sobrietate, *de o anumită fermitate* dacă jurnaliştii sunt excesiv de curioşi, furnizându-le date care pot face obiectul publicării în faza iniţială a anchetei, fără să influenţeze negativ evoluţia investigaţiilor, să trezească anumite ecouri nedorite în opinia publică, prin exagerări, afirmaţii neconforme cu realitatea sau care, pur şi simplu, să servească făptuitorilor.

1.4. Fixarea integrală şi obiectivă a rezultatelor cercetării. *Fixarea integrală, obiectivă*, a tuturor aspectelor care pot servi la clarificarea cazului, este o altă cerinţă de maximă importanţă în efectuarea unei cercetări la faţa locului de bună calitate.

În primul rând, potrivit prevederilor art. 195 NCPP, după efectuarea cercetării la faţa locului se încheie un proces-verbal. Acesta constituie principalul mijloc procedural de fixare a celor constatate de către organul judiciar. Este descrisă amănunţit şi cu precizie situaţia

locului faptei, a urmelor descoperite, a obiectelor examinate şi a celor ridicate în vederea cercetării, a poziţiei şi stării celorlalte mijloace materiale de probă etc.

Menţiunile cuprinse în procesul-verbal vor reflecta caracterul obiectiv, complet al cercetării, folosindu-se formulări clare, precise, concise, din care să rezulte că nu a fost omis nici un amănunt, nici un element util stabilirii adevărului, precum şi evitându-se expresiile ambigue sau echivoce, de natură să conducă la confuzii sau alte interpretări. Este necesară folosirea unei terminologii conforme cu dreptul procesual penal, clare şi riguroase, potrivit specificului cercetării[1].

Consemnările se vor limita strict la constatările făcute direct de organul de urmărire penală în timpul cercetării, iar nu la aspecte inexistente în acel moment. *Nu este permisă consemnarea unor stări de fapt inexistente* în momentul cercetării, chiar dacă martorii oculari indică cu certitudine schimbarea poziţiei unor obiecte, a cadavrului etc. Aceste aspecte sunt menţionate separat, urmând ca stabilirea situaţiei iniţiale a locului faptei să se realizeze în timpul urmăririi penale, pe baza declaraţiilor martorilor, suspectului, victimei, ca şi prin procedee probatorii de genul reconstituirii[2].

Modalităţile tehnice de fixare sunt: executarea de schiţe, de fotografii, de înregistrări pe bandă video-magnetică, modalităţi care sunt menite *să asigure evidenţa probatorie şi să confere un plus de obiectivitate* cercetărilor la faţa locului.

§2. Măsuri preliminare cercetării la faţa locului

De regulă, măsurile preliminare sunt luate de poliţiştii care se deplasează la faţa locului înaintea echipei de cercetare, formată din organul de urmărire penală competent în cauză, din specialişti criminalişti etc. Aceştia sunt obligaţi să efectueze actele de cercetare ce nu suferă amânare, chiar dacă privesc o cauză care nu este de competenţa lor şi să ia măsurile ce se dovedesc absolut necesare.

Sintetizând principalele direcţii tactice de acţiune prin luarea *primelor măsuri*, considerate la fel de importante ca şi cercetarea propriu-zisă a locului faptei, constatăm că acestea pot fi grupate în câteva mari categorii[3].

2.1. Determinarea locului săvârşirii faptei, punerea lui sub pază şi protejarea urmelor. ***Menţinerea aspectului iniţial al locului faptei***, precum şi ***conservarea urmelor*** este o măsură esenţială pentru evitarea unei posibile acţiuni distructive a persoanelor curioase (aşa-numitul „val al curioşilor"), a amatorilor de senzaţii tari care, numai în câteva momente, pot schimba înfăţişarea locului faptei sau distruge urmele infracţiunii. Este total contraindicat *să se atingă* sau *să se modifice* poziţia unor obiecte, dacă situaţia nu o impune cu necesitate (salvarea victimelor sau înlăturarea unor pericole).

Prin ***stabilirea exactă a perimetrului scenei infracţiunii*** se previne o eventuală încercare a autorului infracţiunii de a şterge urmele faptei sale. Măsura se impune şi pentru prevenirea acţiunii unor factori cu caracter obiectiv, cum sunt, de exemplu, condiţiile meteorologice, mai ales dacă fapta a fost comisă într-un loc deschis.

---

[1] **L. Lambert**, *Formulaire des officiers de police judicière*, Librairie générale de droit et jurisprudence, Paris, 1979, p. 46 şi urm.

[2] **L. Prévost**, *op. cit.*, p. 69-71.

[3] În acest sens, **C. Suciu**, *op. cit.*, p. 504-505; **I. Coman, I.R. Constantin**, *op. cit.*, p. 124-126; **R. Lechat**, *op. cit.*, p. 114-115; **C. O'Hara**, *op. cit.*, p. 57-58.

2.2. Fixarea tuturor împrejurărilor care, cu timpul, se pot modifica sau pot dispărea. În funcție de situația concretă, organului de urmărire penală îi revine o sarcină dificilă, în sensul că va fi obligat să rețină o multitudine de împrejurări, unele dintre ele cu caracter trecător. Astfel:

- Ora exactă a sosirii organelor de cercetare penală.
- Poziția și starea ușilor, ferestrelor și perdelelor.
- Prezența unor mirosuri deosebite și, în general, caracterul acestora;
- Starea în care se găsea lumina (stinsă, aprinsă).
- Poziția mobilei și a altor obiecte din încăpere.
- Funcționarea unor aparate sau instrumente casnice.
- Poziția telefonului, a agendei telefonice ș.a.

Pe lângă acestea, mai trebuie observată ora indicată de ceasul aflat la locul faptei ori la mâna victimei; starea ușilor, dacă sunt închise, deschise sau încuiate și de ce parte este cheia; atmosfera din încăperi; caracterul mirosului (de țigări, gaz, mâncare, substanțe toxice sau explozive etc.)[1].

2.3. Acordarea primului ajutor victimelor. Prima măsură ce se întreprinde la fața locului este, în fapt, acordarea primului ajutor victimelor, dacă acestea mai sunt în viață sau dacă nu există certitudinea instalării morții. În ipoteza transportării victimelor la spital, va fi fixată poziția inițială a acestora, de regulă prin desenare cu creta, precum și poziția obiectelor din apropiere. Cu alte cuvinte, vor fi reținute aceleași împrejurări menționate, prevenindu-se orice fel de modificări ale „scenei" infracțiunii.

Dacă starea victimei o permite, aceasta poate fi întrebată ce s-a întâmplat și dacă cunoaște persoanele antrenate în săvârșirea faptei. De asemenea, nu trebuie omis să se rețină starea îmbrăcămintei și a eventualelor urme de pe hainele sau încălțămintea acesteia[2].

2.4. Prevenirea sau înlăturarea unor pericole iminente. În diverse împrejurări, se impune deseori luarea de măsuri vizând înlăturarea unor pericole, cum ar fi, de pildă, incendiile, exploziile, inundațiile etc. În cazul unor accidente grave de muncă, al accidentelor de trafic, feroviare, navale sau aeriene, se impune degajarea rapidă a victimelor, prevenirea extinderii pagubelor ș.a.

Majoritatea acestor activități vor crea anumite dificultăți cercetării locului faptei prin modificările pe care le produc, în mod firesc, dar nu poate fi avută în vedere nicio altă alternativă. Prin urmare, organele judiciare prezente primele la fața locului au datoria de a reține, de a fixa cât mai multe aspecte care să servească la stabilirea situației inițiale, apelându-se la fotografieri sau înregistrări video.

2.5. Identificarea martorilor și reținerea eventualelor persoane suspecte. Această operație, care numai aparent se situează într-un plan mai îndepărtat al măsurilor preliminare, poate avea o pondere deosebită în stabilirea adevărului. Astfel, martorilor care au perceput direct un anumit act infracțional le sunt încă foarte proaspete în memorie o serie de date ce pot fi redate cu destulă exactitate, nefiind alterate decisiv de diverși factori subiectivi sau obiectivi.

---

[1] **A. Swenson, O. Wendel,** *Descoperirea infracțiunilor - metode moderne de investigație criminalistică*, Stockholm, 1954, p. 12.

[2] **A. Ciopraga,** *Criminalistica - Tratat de tactică*, Ed. Gama, Iași, 1996, p. 44.

Pe de altă parte, însuşi eventualul autor al faptei are posibilităţi mult mai reduse de a preveni identificarea sa prin distrugerea urmelor, debarasarea de obiectele de care s-a servit în comiterea faptei, crearea de alibiuri false. Reţinerea sa, precum şi a oricărei persoane suspecte este absolut necesară, însă în condiţiile legii.

§3. Reguli tactice specifice efectuării cercetării propriu-zise la faţa locului

3.1. Primele măsuri luate de organul competent să efectueze cercetarea. O dată sosită echipa însărcinată să efectueze cercetarea la faţa locului, conducătorul acesteia are obligaţia să iniţieze câteva măsuri destinate pregătirii cercetării propriu-zise. Aceste măsuri vor fi diferenţiate în funcţie de natura cazului cercetat, precum şi de eventuala prezenţă la locul faptei a unui organ de cercetare penală care a întreprins deja unele activităţi cu caracter preliminar, înaintea sosirii echipei.

În ipoteza în care nu a fost luată nicio astfel de măsură, este de la sine înţeles că vor fi desfăşurate acele activităţi care reclamă o maximă urgenţă, menţionate anterior şi asupra cărora nu mai revenim[1].

*3.1.1. **În situaţia în care cercetarea** propriu-zisă **a fost precedată de acţiuni premergătoare**,* atunci pregătirea cercetării efective va consta în[2]:

a. Completarea măsurilor vizând ***salvarea victimelor, înlăturarea pericolelor şi conservarea urmelor.***

b. ***Examinarea rapidă a locului faptei,*** delimitarea sa exactă şi întărirea măsurilor de pază.

c. ***Îndepărtarea tuturor persoanelor inutile*** şi reţinerea celor care au făcut sesizarea, *a martorilor, a persoanelor suspecte*, precum şi a tuturor celor care pot fi selecţionaţi în calitate de *martori asistenţi*. Se recomandă ca martorii să nu comunice între ei, pentru a nu se influenţa reciproc, iar persoanele suspecte să stea separat, desigur, sub pază.

d. ***Stabilirea precisă a sarcinilor ce revin fiecărui membru al echipei*** şi indicarea ordinii în care vor fi îndeplinite activităţile de cercetare.

e. ***Obţinerea unor prime informaţii referitoare la faptă***, la locul în care a fost săvârşită, ca şi la persoanele antrenate în comiterea ei, inclusiv cu privire la identitatea celor reţinuţi la faţa locului, indiferent de calitatea lor.

*3.1.2. **Cercetarea propriu-zisă a locului faptei*** se va face cu respectarea strictă a regulilor tactice generale enunţate la începutul acestei secţiuni. Bineînţeles, aplicarea regulilor în discuţie se face şi în funcţie de specificul zonei cercetate (locuri închise sau deschise), de modificările aduse[3]. De asemenea, în organizarea activităţii, şeful echipei de cercetare va trebui să aibă în vedere şi aplicarea altor reguli tactice specifice cercetării ca atare:

a. ***Limitarea numărului de persoane*** care pătrund în zona cercetată la strictul necesar. În faza de pregătire, la locul faptei va pătrunde *numai şeful echipei*, însoţit, eventual, de un

---

[1] **R. Lechat**, *op. cit.*, p. 119-120; printre primele măsuri luate de şeful echipei, autorul menţionează stabilirea exactă a locului crimei, blocarea ieşirilor, îndepărtarea persoanelor inutile, reţinerea martorilor utili şi a persoanelor suspecte, examinarea rapidă a victimei, stingerea şi ridicarea hârtiilor care ard, notarea mirosurilor care se degajă, inspectarea locului etc.

[2] **C. Suciu**, *op. cit.*, p. 508-509; organul de urmărire penală verifică dacă s-au luat măsuri de salvare a vieţii victimelor, reţine pe cei care au făcut sesizarea, pe martori, pe suspecţi, delimitează locul faptei şi fixează sarcinile, invită martorii asistenţi, organizează prima ascultare etc.

[3] **E. Wilhelm**, *op. cit.*, p. 57-60.

ajutor sau de medicul legist, dacă infracţiunea s-a soldat cu victime omeneşti. În continuare, dacă se consideră necesar şi posibil, va fi folosit câinele de urmărire, după care îşi vor începe activitatea ceilalţi membri ai echipei.

b. ***Prevenirea oricărei modificări în starea sau poziţia lucrurilor***, paralel cu conservarea urmelor şi evitarea creării altor urme care pot dezorienta cercetarea. Pentru aceasta, se va indica *curăţarea încălţămintei de noroi*, praf, resturi vegetale etc., *se va interzice fumatul* şi aducerea de obiecte ce nu servesc operaţiilor de cercetare.

c. ***Fixarea căilor de acces şi de deplasare*** a membrilor echipei în perimetrul locului faptei, precum şi în locul în care urmează să fie depozitate mijloacele materiale de probă descoperite, a altor obiecte ce urmează să fie ridicate şi transportate la laboratoarele de specialitate.

d. ***Purtarea echipamentului de protecţie*** (costum, mănuşi, mască) pentru protejarea urmelor şi prevenirea contaminării acestora, mai ales în cazul urmelor biologice.

e. ***Interzicerea comentariilor, aprecierilor sau discuţiilor*** privind natura faptei, împrejurările în care a fost săvârşită, starea urmelor ş.a., pentru a nu influenţa, într-un mod sau altul, desfăşurarea cercetării, ca şi pe martorii prezenţi la faţa locului.

3.2. Cercetarea în faza statică. În faza statică a cercetării se procedează la o examinare atentă a locului faptei, atât în ansamblul său, cât şi pe zonele mai importante, fără a se aduce nicio modificare acestuia.

Cercetarea poate începe de la centru şi continua spre marginea locului faptei, sau de la obiectul principal, cum ar fi de exemplu, corpul victimei, focarul unui incendiu, o casă de bani spartă etc. În locurile închise, cercetarea se poate desfăşura de-a lungul pereţilor încăperii, iar, în locurile deschise, pe porţiuni de teren bine delimitate de la centru spre margine sau invers. Nu se exclude posibilitatea efectuării cercetării, ţinându-se seama de drumul presupus a fi fost urmat de autorul infracţiunii. Dintre activităţile mai importante desfăşurate în faza statică a cercetării, menţionăm următoarele[1]:

a. ***Stabilirea stării şi poziţiei mijloacelor materiale de probă***, a urmelor vizibile, a urmelor materie ş.a., aşa cum au fost găsite de echipa de cercetare;

b. ***Măsurarea distanţei dintre obiectele principale***, dintre acestea şi urme sau locuri de acces, aspect de natură să servească la clarificarea unor împrejurări ale cauzei.

c. ***Executarea de fotografii*** de orientare, schiţă şi fotografii ale obiectelor principale, precum şi fixarea prin înregistrare videomagnetică.

d. ***Determinarea eventualelor modificări survenite anterior sosirii echipei de cercetare.*** Se recomandă ca, pentru stabilirea operativă a schimbărilor intervenite în câmpul infracţiunii, să se recurgă la ajutorul unui martor care cunoaşte bine locul faptei sau care a asistat la producerea evenimentului.

În funcţie de particularităţile locului faptei - cum ar fi, de exemplu, un apartament, magazie, hală de uzină, curte, drum public etc. - organul judiciar are obligaţia să fixeze imaginea exactă a întregului tablou al faptei, prin stabilirea stării şi poziţiei uşilor şi ferestrelor, a mobilierului, a aparatelor şi instalaţiilor (casnice şi industriale), a celor mai diverse obiecte, a urmelor ş.a.

Din coroborarea rezultatelor acestor prime investigaţii cu elementele deduse din modificările aspectului normal al locului faptei şi consecinţele propriu-zise ale actului

[1] **V. Stoica**, *op. cit.*, p. 113; **C. Suciu**, *op. cit.*, p. 511-512; **M. Le Clere**, *op. cit.*, p. 213-214; **I. Mircea**, *op. cit.*, p. 150; **L. Coman şi I.R. Constantin**, *op. cit.*, p. 428-429; **A.N. Vasiliev**, *op. cit.*, p. 281-282.

infracțional, pot fi obținute date importante referitoare la natura faptei, la timpul și împrejurările în care a fost săvârșită și chiar la făptuitor[1]. De exemplu, pot fi obținute unele date din interpretarea modului în care a pătruns într-o încăpere, a modului în care a fost primit, ca o cunoștință sau ca un intim.

În legătură cu autorul faptei, se poate stabili dacă acesta era familiarizat cu locul faptei, dacă a acționat singur sau împreună cu alte persoane. De exemplu, în cercetarea unei morți violente, a fost descoperit cadavrul unui bărbat, de vârstă mijlocie, cântărind cca. 90 kg, spânzurat într-un pod. Mobila din încăperea în care locuia singur era în acea neorânduială specifică luptei dintre mai multe persoane, iar în bucătărie erau începute pregătirile de servire a mesei. Prima ipoteză formulată pe baza acestor date inițiale a fost formulată în sensul că fapta a fost săvârșită de cel puțin două persoane și că nu poate fi vorba de o sinucidere.

3.3. Cercetarea în faza dinamică. Faza dinamică este cea mai complexă și laborioasă etapă a cercetării la fața locului, întrucât presupune participarea tuturor membrilor echipei la efectuarea investigațiilor și folosirea integrală a mijloacelor tehnico-științifice criminalistice aflate la dispoziția lor. Acest moment al cercetării presupune:

3.3.1. Examinarea amănunțită a corpului victimelor, a fiecărui obiect presupus purtător de urme sau care a servit la săvârșirea infracțiunii, fiind permisă atingerea sau schimbarea poziției lor.

Totodată, o atenție deosebită este acordată descoperirii, fixării și ridicării urmelor infracțiunii, potrivit tipului și naturii acestora (urme de mâini, de picioare, urme biologice, urme ale instrumentelor de spargere, microurme etc.), în această categorie incluzând și mijloacele materiale de probă.

Se impune respectarea cu strictețe a regulilor tehnice criminalistice de protejare corespunzătoare a acestora, de etichetare și de sigilare a coletelor.

3.3.2. În executarea fotografiilor și înregistrărilor video de detaliu, a măsurătorilor fotografice bidimensionale, se finalizează schița locului faptei și se începe redactarea procesului-verbal.

De asemenea, se fac *investigații* pentru obținerea de date cât mai complete, încă din această fază, în legătură cu victima (preocupări, cerc de relații, rude), cu locul în care s-a săvârșit infracțiunea, cu posibilii făptuitori ș.a., organul judiciar evitând însă orice fel de comentarii cu privire la aspectele cunoscute.

3.3.3. Se iau primele declarații martorilor și victimei, dacă mai este la fața locului, inclusiv persoanelor suspecte. Declarațiile vor fi luate, firește separat, fără a se face aprecieri din partea organului judiciar, fără a se influența persoanele ascultate într-un anumit mod, respectându-se regulile tactice ale ascultării specifice fazei de anchetă. Este recomandabil ca declarațiile să fie înregistrate pe bandă de magnetofon. În ipoteza în care la fața locului s-au făcut și înregistrări videomagnetice, este indicat să se verifice calitatea înregistrării, pentru o eventuală reluare a acesteia, dacă nu este reușită.

---

[1] **A. Ciopraga**, *Criminalistică - Tratat de tactică*, *supra cit.*, p. 67; **I. Mircea**, *Criminalistica*, *supra cit.*, p. 234.

3.3.4. Clarificarea împrejurărilor negative determinate de neconcordanța dintre situația de fapt și evenimentul presupus că s-ar fi produs, de absența unor urme sau obiecte care, în mod normal, ar fi trebuit să existe la fața locului. De pildă, la fața locului a fost descoperit un cadavru cu plăgi tăiate profund, fără ca în jur să fie vreo urmă de sânge, în timp ce ușa încăperii era încuiată cu cheia pe dinăuntru, iar ferestrele închise și fără urme de forțare.

Necesitatea clarificării împrejurărilor negative reprezintă un argument pentru examinarea amănunțită a fiecărei porțiuni de teren, a fiecărui obiect, chiar dacă, în aparență, nu are nicio legătură cu fapta cercetată. Numai astfel este posibil să se explice de ce lipsesc unele urme care, în mod firesc, ar fi trebuit să existe, în timp ce alte urme sau obiecte nu își găsesc o justificate imediată.

În multe cazuri, împrejurările negative relevă intenția autorilor unor infracțiuni de a masca caracterul faptei lor sau, pur și simplu, de a deruta cercetările[1]. Astfel, cu prilejul cercetării la fața locului, cadavrul unei persoane a fost găsit pe calea ferată, prezentând multiple traumatisme, inclusiv secționarea unei părți a capului. Pe baza interpretării datelor obținute inițial, s-a conchis că moartea s-a datorat unui accident. Ulterior, au fost obținute noi date, cadavrul a fost deshumat și supus unei noi expertize medico-legale stabilindu-se că moartea a fost cauzată de o lovitură de topor aplicată în cap. Prima versiune a fost formulată eronat și din cauza faptului că, în momentul cercetării locului faptei, s-a trecut cu vederea absența urmelor de sânge specifice unui asemenea accident.

§4. Fixarea rezultatelor cercetării la fața locului

Potrivit prevederilor art. 195 alin. (1) NCPP, despre efectuarea cercetării la fața locului se încheie un proces-verbal, care reprezintă mijlocul procedural principal de fixare a rezultatelor acestui act inițial de urmărire penală. Procesului-verbal i se pot anexa fotografii, schițe, desene ori alte asemenea lucrări, cum ar fi, de exemplu, rolele de film sau benzile videomagnetice.

4.1. Procesul-verbal. Procesul-verbal încheiat în vederea fixării rezultatelor cercetării la fața locului se numără printre mijloacele de probă cu o semnificație deosebită în soluționarea cauzei penale. El va trebui să corespundă anumitor cerințe, o bună parte stabilite în mod expres de legiuitor.

4.1.1. Forma și cuprinsul procesului-verbal. Noul Cod de procedură penală conține dispoziții mai detaliate cu privire la conținutul procesului-verbal de cercetare la fața locului, care trebuie să cuprindă, pe lângă mențiunile prevăzute la art. 199 NCPP, următoarele:

- Indicarea ordonanței sau a încheierii prin care s-a dispus măsura;
- Numele, prenumele persoanelor prezente și calitatea în care acestea participă;
- Numele și prenumele suspectului sau inculpatului, dacă este cazul;
- Descrierea amănunțită a situației locului, a urmelor găsite, a obiectelor examinate și a celor ridicate, a poziției și stării celorlalte mijloace materiale de probă, astfel încât acestea să fie redate cu precizie și pe cât posibil cu dimensiunile respective. În cazul reconstituirii se consemnează amănunțit și desfășurarea reconstituirii.

[1] **V. Berchеșan**, *op. cit.*, p. 258; **I. Mircea**, *supra cit.*, p. 237; **A. Ciopraga**, *supra cit.*, p. 71.

Față de reglementarea anterioară, noul Cod de procedură penală conține câteva elemente de noutate, referindu-se la consemnarea în procesul-verbal a numelui și prenumelui suspectului sau inculpatului dacă este cazul și a activităților desfășurate inclusiv a constatărilor expertului care participă la cercetarea la fața locului sau la reconstituire.

Raportându-ne la structura procesului-verbal - formată dintr-o parte introductivă, o parte descriptivă și o încheiere - subliniem ponderea părții descriptive, însăși legea procesual penală impunând necesitatea descrierii amănunțite a situației locului, a urmelor găsite, a obiectelor examinate și a celor ridicate etc. Procesul-verbal trebuie redactat în termeni clari și preciși, „astfel încât lectura sa să poată reda întocmai imaginea locului faptei și pentru aceia care nu au participat la cercetarea la fața locului"[1]. În plus, procesul-verbal trebuie semnat pe fiecare pagină și la sfârșit de către cel care îl încheie și de către persoanele care au participat la cercetare sau reconstituire. Dacă vreuna dintre aceste persoane nu poate sau refuză să semneze procesul-verbal, se face mențiune despre aceasta, precum și despre motivele imposibilității sau refuzului de a semna [art. 195 alin. (4) NCPP].

*4.1.2. **Pe plan tactic criminalistic***, este necesar, mai întâi, ca la redactarea părții descriptive să fie avute în vedere următoarele elemente[2]:

a. *Descrierea locului faptei* va fi făcută în mod *amănunțit*, interesând aspectul de ansamblu al acestuia, dimensiunile, topografia sa și dispunerea față de punctele cardinale, precum și față de alte puncte de reper mai apropiate, drumurile și căile de acces, alte particularități.

b. *Descrierea urmelor*, a mijloacelor materiale de probă, a altor obiecte examinate și ridicate va fi *efectuată detaliat*, pe lângă denumirea lor exactă, indicându-se cu precizie locul în care au fost găsite, distanțele dintre ele sau până la obiectele principale, forma, dimensiunea, culoarea, alte caracteristici fizico-chimice sau particularități de identificare, precum și metodele tehnico-științifice criminalistice folosite pentru descoperirea, fixarea și ridicarea acestora.

Sunt cazuri nefericite în practică, în care se evită o descriere sau chiar menționarea urmelor descoperite din diverse motive, uneori crezându-se că acestea nu sunt utile soluționării cauzei, alteori fiind socotite ca dificil de examinat, ceea ce subminează bunul mers al anchetei.

c. *Menționarea în procesul-verbal a oricărui element particular al cercetării*, elemente cum sunt, de exemplu, împrejurările negative. În această alternativă nu trebuie omisă menționarea acțiunilor întreprinse în direcția clarificării și explicării lor.

d. Dacă există anumite observații ale experților sau martorilor asistenți cu privire la consemnarea celor de mai sus, ele vor fi inserate în procesul-verbal. În legătură cu acest ultim aspect, ținem să precizăm că *nu trebuie consemnate opiniile sau interpretările personale* cu privire la faptă, la autor, la urmele create prin activitatea infracțională, *pentru a nu fi subminat, cel puțin în parte, caracterul obiectiv al procesului-verbal.*

Frecvent, se impune *o interpretare imediată a urmelor* descoperite în câmpul infracțional, interpretare care, însă, va face obiectul unei constatări tehnico-științifice;

---

[1] În acest sens, **V. Stoica**, *op. cit.*, p. 120.

[2] **C. Suciu**, *op. cit.*, p. 519-520; **I. Cora**, *op. cit.*, p. 34-36; **V. Stoica**, *op. cit.*, p. 120-121; **L. Coman** și **I.R. Constantin**, *op. cit.*, p. 430.

1.1. Studierea materialelor sau datelor existente în cauză. Pe plan tactic criminalistic, studierea materialelor cauzei presupune cunoaşterea datelor referitoare la modul şi împrejurările în care s-a săvârşit fapta, la probele existente în acel moment la dosar, la participanţi, la persoana vătămată, la martori ş.a., date care urmează să fie completate, confirmate sau verificate şi prin declaraţiile suspectului sau ale inculpatului.

De exemplu, în funcţie de modul de sesizare a organului judiciar, va fi studiată plângerea, denunţul sau procesul-verbal de constatare a efectuării unor acte premergătoare, când organul de urmărire penală s-a sesizat din oficiu. Vor fi studiate cu atenţie procesul-verbal de cercetare la faţa locului, urmele sau mijloacele materiale de probă descoperite şi ridicate cu acest prilej, declaraţiile eventualelor victime, ale martorilor oculari. În urma acestui studiu, vor fi extrase problemele pe care trebuie să le aibă în vedere organul judiciar în momentul ascultării.

Studierea materialului cauzei, ca, de altfel, întreaga pregătire a ascultării, se efectuează cu maximă *urgenţă şi operativitate,* regulă tactică dominantă în încercarea de soluţionare a cauzelor penale.

1.2 Cunoaşterea personalităţii suspectului sau a inculpatului. Această cerinţă tactică are o incidenţă directă, imediată asupra stabilirii tacticii de ascultare, servind la conturarea ulterioară a laturii subiective a infracţiunii. Dintre principalele elemente de natură să conducă la definirea personalităţii unui individ, menţionăm:

1.2.1. Trăsăturile psihice ale personalităţii:

- *Caracterul,* trăsătură psihică ce defineşte manifestările de conduită cu semnificaţie morală *pozitivă* (sinceritate, corectitudine, conştiinciozitate, demnitate, sociabilitate etc.) sau *negativă* (nesinceritate, egoism, susceptibilitate, îngâmfare, cruzime etc.);
- *Temperamentul,* trăsătură ce determină diferenţierea psihică a indivizilor în funcţie de capacitatea energetică şi dinamică a comportamentului, ca de pildă, tipul *coleric* (puternic, neechilibrat şi excitabil) tipul *sanguinic* (puternic, echilibrat, mobil), *tipul flegmatic* (puternic, echilibrat, inert) şi tipul *melancolic* (slab);
- *Aptitudinile,* unele având un sens general (inteligenţă, precizia memoriei, spiritul de observaţie, imaginaţia ş.a.), iar altele un sens special, ajungând până la talent (pentru muzică, poezie, sport etc.)[1].

1.2.2. Factorii care au influenţat sau condiţionat evoluţia somato-psihică (vorbire, mers) şi socială a suspectului sau inculpatului, cum ar fi:

- *Mediul familial sau social în care a evoluat şi s-a format,* şcolile urmate, locul în care şi-a satisfăcut serviciul militar.
- *Cercul de prieteni,* în general sistemul şi natura relaţiilor sociale în care a fost sau se află antrenat, deci al *mediului ales.*
- *Nivelul de inteligenţă,* slăbiciunile, pasiunile sau viciile, stările psihofizice, gradul de pregătire intelectuală, comportamentul în familie şi în societate, activităţi desfăşurate.
- *Eventuale antecedente penale,* raporturile cu alţi participanţi la săvârşirea infracţiunii sau cu victima.

---

[1] **P. Popescu Neveanu,** *Psihologia generală,* Ed. Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1971, p. 240 şi urm. Aceste trăsături nu se găsesc clar delimitate în structura psihică a unui individ, în realitate fiecăruia fiindu-i specific un complex, o îmbinare a acestor elemente.

Toate aceste date pot fi obținute din studierea materialului cauzei, din informațiile culese de la locul de muncă, de la domiciliu, din declarațiile martorilor, din studierea cazierului, precum și din discuțiile preliminare purtate cu suspectul sau inculpatul.

1.3. Organizarea modului de desfășurare a ascultării. Modul de interogare se circumscrie planului general de urmărire penală elaborat într-o anumită cauză penală și care conține versiunile, problemele de clarificat, metodele tactice folosite, ordinea de efectuare a diverselor activități procedurale, după cum s-a precizat mai sus. Tactic, organizarea ascultării presupune:

a. *Stabilirea cu precizie a problemelor,* care urmează a fi clarificate cu ocazia ascultării, precum și a datelor ce trebuie verificate cu acest prilej.

b. *Pregătirea materialului probator* ce urmează să fie folosit în timpul ascultării (mijloace materiale de probă, fotografii, diverse înregistrări)[1].

c. *Determinarea ordinii în care se va face ascultarea.* Dacă în cauză există mai mulți suspecți sau inculpați, la început vor fi ascultați cei care dețin mai multe date, sau cei care fac declarații sincere și complete. Pentru obținerea cât mai multor date, deseori se impune ascultarea mai întâi a martorilor, prioritate având martorii oculari. Date mai pot fi obținute din informații extraprocesuale, efectuarea de expertize judiciare.

d. *Stabilirea modalității de citare,* a datei, orei și locului în care aceștia urmează să fie prezenți în vederea ascultării. Ordinea și modalitatea de citare trebuie astfel concepute, încât să se evite, cel puțin în faza primelor ascultări, contactul între diversele persoane interesate în cauză, îndeosebi în ipoteza existenței mai multor suspecți sau inculpați, martori, persoane vătămate, părți civile etc.

În asemenea împrejurări, dacă ascultarea se face la intervale de timp care permit contactul între cei ascultați și cei care urmează să fie audiați, primii pot dezvălui problemele asupra cărora a insistat organul judiciar, ce au declarat în legătură cu ele și care ar putea fi datele deținute de anchetator.

Uneori, acest aspect poate fi dedus din contextul întrebărilor, din materialele prezentate în timpul ascultării, din permisivitatea sau reacțiile necenzurate ale magistratului. Mai ales suspecții sunt interesați să comunice între ei și să se pună de acord asupra conținutului declarațiilor sau să insiste pe lângă martori cu rugăminți, intimidări, diverse promisiuni, pentru ca aceștia să nu facă declarații, să nu relateze tot ce cunosc, sau să-și retragă declarația, în special în faza de judecată.

Pericolul îngreunării anchetei, prin contactul între suspecți sau între aceștia și martori, este cu atât mai mare în cazul în care ei se află în stare de libertate. De aceea, este indicat, mai ales în cazurile complexe, dificile, în care sunt cercetate fapte cu un pericol social mare, să se procedeze la citarea suspectului sau a inculpatului (dacă acesta nu este reținut), în dimineața zilei în care va avea loc ascultarea, la ore relativ apropiate și, dacă este posibil, în încăperi diferite ale sediului organului de urmărire penală.

În anumite împrejurări, nu trebuie exclusă posibilitatea deplasării anchetatorului la locul în care se află suspectul sau inculpatul (loc de muncă, domiciliu, spital, arest). Sub raport psihologic, eficiența primei ascultări poate fi foarte mare în cazul în care aceasta se face la locul comiterii infracțiunii, îndeosebi în situația celor săvârșite cu violență (omor, viol, tâlhărie).

[1] **I.G. Wilhelm,** *Introducere în practica criminalistică,* Stuttgartd, 1974, p. 98; **C. Suciu,** *op. cit.,* p. 584.

1.4. Planificarea ascultării. Finalizarea pregătirii ascultării suspectului sau inculpatului se va materializa într-un *plan de ascultare,* întocmit pentru fiecare suspect sau inculpat în parte. Acesta va conține problemele de clarificat și succesiunea de abordare a lor, întrebările de fond sau de amănunt, la care va trebui să răspundă cel audiat, materialele care îi vor fi prezentate ș.a.

Pentru elaborarea planului se va ține seama de orice situație care se poate ivi în timpul ascultării, chiar neprevăzută, astfel încât organul judiciar să nu fie luat prin surprindere sau derutat de atitudini, de reacții neașteptate. De aici rezultă și necesitatea ca planul să aibă un caracter flexibil. Aceasta va conduce și la posibilitatea adaptării, modificării sau formulării de noi întrebări referitoare la fapta cercetată și la persoana autorului.

Dacă întocmirea unui plan este absolut necesară, în cazurile dificile, cu suspecți sau inculpați care refuză să recunoască, fac declarații nesincere, mincinoase sau se contrazic, elaborarea cel puțin a unei *schițe de plan* se impune și în cazurile simple, aspect de natură să servească la urgentarea soluționării cauzei.

§2. Cadrul tactic al ascultării propriu-zise a suspectului sau a inculpatului

Ascultarea suspectului sau a inculpatului se desfășoară, potrivit prevederilor art. 70-74 C. pr. pen., în trei etape principale (identificare, ascultare liberă și punerea de întrebări), urmate de consemnarea declarațiilor. În acest moment, pregătit anterior, se trece la aplicarea directă a regulilor tactice criminalistice de ascultare, în funcție de particularitățile fiecărui caz în parte, de personalitatea celui audiat.

a. *Crearea unei atmosfere favorabile* ascultării și stabilirii contactului psihologic cu suspectul, devenit suspect sau inculpat, reprezintă o regulă generală ce se cere aplicată încă de la bun început, de ea depinzând în măsură însemnată rezultatele obținute, mai ales dacă ne aflăm în situația unei prime audieri. Ascultarea trebuie să se desfășoare în prezența apărătorului, într-un cadru sobru, lipsit de elemente care pot distrage atenția sau determina în mod inutil apariția unui sentiment de teamă.

b. *Adoptarea de către magistrat sau polițist a unei atitudini demne,* în raport de autoritatea pe care o reprezintă. Organul judiciar va impune ascultării o atmosferă de seriozitate și de calm, lipsită de aroganță, de duritate, de expresii necivilizate, în general, de orice ar putea conduce la instalarea tensiunii psihice. Numai o asemenea atmosferă este prielnică obținerii de declarații sincere și complete.

c. *Crearea unei atmosfere propice confesiunii, mărturisirii* din chiar momentul primului contact cu cel anchetat. Trebuie evitat un comportament arogant, ironic, infatuat, jignitor, fanfaronard etc., întreaga atitudine fiind la nivelul funcției de magistrat.

Aceasta înseamnă că cel care efectuează ascultarea are o *atitudine pozitivă,* definită prin *congruență* sau încredere în propria personalitate, capacitate de identificare cu altă persoană și respect necondiționat față de ființa umană, ceea ce, să recunoaștem, este deseori greu să aibă în toate momentele[1].

2.1. Verificarea identității suspectului sau inculpatului. Potrivit art. 107 NCPP, identificarea suspectului constă în întrebarea acestuia cu privire la nume, prenume, poreclă, data și locul nașterii, codul numeric personal, numele și prenumele părinților, cetățenia,

[1] **C.L. Yeschke,** *op. cit.*, p. 25.

starea civilă, situaţia militară, studiile, profesia ori ocupaţia, locul de muncă, domiciliul şi adresa unde locuieşte efectiv şi adresa la care doreşte să îi fie comunicate actele de procedură, antecedentele penale sau dacă împotriva sa se desfăşoară un alt proces penal, dacă solicită un interpret în cazul în care nu vorbeşte sau nu înţelege limba română ori nu se poate exprima, precum şi cu privire la orice alte date pentru stabilirea situaţiei sale personale. Pentru verificarea identităţii, alături de documentele de identitate, dacă există suspiciuni cu privire la aceasta, se apelează la evidenţele poliţiei, cazierului şi altor cartoteci judiciare.

Pentru stabilirea contactului psihologic, în această primă fază, şi pentru cunoaşterea amănunţită a personalităţii suspectului sau inculpatului, pot fi puse şi întrebări, altele decât cele care interesează fapta, sau se poate purta *o discuţie prealabilă*[1].

După *verificarea identităţii* şi introducerea în atmosferă, celui ascultat i se aduce la cunoştinţă calitatea în care este audiat, fapta prevăzută de legea penală pentru săvârşirea căreia este suspectat sau pentru care a fost pusă în mişcare acţiunea penală şi încadrarea juridică a acesteia [art. 108 alin. (1) NCPP].

Potrivit art. 108 alin. (2) NCPP, suspectului sau inculpatului i se aduc la cunoştinţă drepturile prevăzute la art. 83, şi anume:

a) dreptul de a nu da nicio declaraţie pe parcursul procesului penal, atrăgându-i-se atenţia că dacă refuză să dea declaraţii nu va suferi nicio consecinţă defavorabilă, iar dacă va da declaraţii acestea vor putea fi folosite ca mijloace de probă împotriva sa;

a[1]) dreptul de a fi informat cu privire la fapta pentru care este cercetat şi încadrarea juridică a acesteia;

b) dreptul de a consulta dosarul, în condiţiile legii;

c) dreptul de a avea un avocat ales, iar dacă nu îşi desemnează unul, în cazurile de asistenţă obligatorie, dreptul de a i se desemna un avocat din oficiu;

d) dreptul de a propune administrarea de probe în condiţiile prevăzute de lege, de a ridica excepţii şi de a pune concluzii;

e) dreptul de a formula orice alte cereri ce ţin de soluţionarea laturii penale şi civile a cauzei;

f) dreptul de a beneficia în mod gratuit de un interpret atunci când nu înţelege, nu se exprimă bine sau nu poate comunica în limba română;

g) dreptul de a apela la un mediator, în cazurile permise de lege;

g[1]) dreptul de a fi informat cu privire la drepturile sale;

h) alte drepturi prevăzute de lege.

În ultima categorie se poate include dreptul inculpatului de a fi informat de către organul de urmărire penală despre posibilitatea încheierii pe parcursul urmării penale a unui acord, ca urmare a recunoaşterii vinovăţiei, iar în cursul judecăţii posibilitatea de a beneficia de reducerea pedepsei prevăzute de lege, ca urmare a recunoaşterii învinuirii.

De asemenea, suspectul sau inculpatul este încunoştinţat cu privire la următoarele obligaţii:

a) obligaţia de a se prezenta la chemările organelor judiciare, atrăgându-i-se atenţia că, în cazul neîndeplinirii acestei obligaţii, se poate emite mandat de aducere împotriva sa, iar în cazul sustragerii, judecătorul poate dispune arestarea sa preventivă;

[1] În acest sens **R. Lechat**, *op. cit.*, p. 921.

Lângă cadavru, în partea stângă, pe un tufiş, a fost găsit un fragment de carton cu dimensiunea de circa 40 x 60 cm. La distanța de 3 m de cadavru, spre buncărul sus-menționat, se află încă un fragment de carton de formă neregulată, cu dimensiunile de aproximativ 50 x 80 cm pe care sunt multiple pete de culoare brun-roşcată, probabil sânge. Lângă această bucată de carton, la distanța de circa 1 m, se găseşte o grămadă de cenuşă, urme ale unui rug stins. Printre resturile de materiale arse a fost găsit un fragment de materie textilă arsă de culoare închisă. La o distanță de 3 m de acest rug, în direcția CET VEST Bucureşti, pe tulpinile a trei copaci, au fost găsite multiple pete de culoare brună-roşcată, probabil sânge, până la nivelul de 1,8 m de la pământ probabil formate prin stropire.

La o distanță de circa 25-30 m de cadavru, pe calea ferată, sunt situate mai multe vagoane de marfă acoperite. În vagonul cel mai apropiat de locul descoperirii cadavrului au fost găsite două culcuşuri improvizate din bucăți de carton. Pe cartonul din partea dreaptă de la intrarea în vagon, care are dimensiunea de circa 0,68 x 0,60 cm, au fost descoperite multiple pete de culoare brună-roşcată, probabil sânge. Pe acelaşi carton a fost descoperită o urmă de încălțăminte cu striații în formă de V. Pe cealaltă bucată de carton, cu dimensiunea de 1, 60 x 0,60 cm, se află o pernă, două fragmente material textil de culoare kaki şi o sticlă din plastic de 1,5 l având în ea un lichid în cantitate de 200-300 ml de culoare albă tulbure. Şi pe acest fragment de carton au fost găsite multiple pete de culoare brună-roşcată în formă de stropi şi mânjituri, de diferite forme şi dimensiuni. În vagon au mai fost găsite 3 resturi de țigări fără filtru, neputându-se însă stabili marca.

De la fața locului au fost ridicate următoarele obiecte:

- 2 fragmente de carton găsite în preajma cadavrului;
- fragmentul de materie textilă cu urme de arsuri descoperit;
- două fragmente de carton reprezentând culcuşurile improvizate din vagonul de marfă;
- sticla de plastic cu lichid de culoare albă-tulbure;
- 3 resturi de țigări sus-menționate.

Locul faptei a fost fotografiat cu aparat de fotografiat marca „Nikon" film tip „Azocolor".

Procesul-verbal a fost întocmit într-un exemplar şi citit în fața celor prezenți, care nu au formulat obiecțiuni.

Procuror, Organ de cercetare penală, Martori asistenți, Tehnician criminalist, Medic legist,

BCU IAŞI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

PLANŞĂ FOTOGRAFICĂ

PRIVIND OMORUL A CĂRUI VICTIMĂ A FOST UN BĂRBAT NECUNOSCUT, DE 30 ANI, GĂSIT ÎN ZIUA DE 20.10.2001 ÎN LIZIERA DE LÂNGĂ GARA BUCUREŞTI-VEST, IDENTIFICAT ULTERIOR ÎN PERSOANA NUMITULUI F.T., FIUL LUI IORDAN ŞI ELENA, NĂSCUT LA DATA DE 07.02.1971 ÎN BUCUREŞTI

BUCUREŞTI
2001

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

1. Gara Bucureşti - Vest, văzută dinspre liziera unde a fost găsită victima.

2.

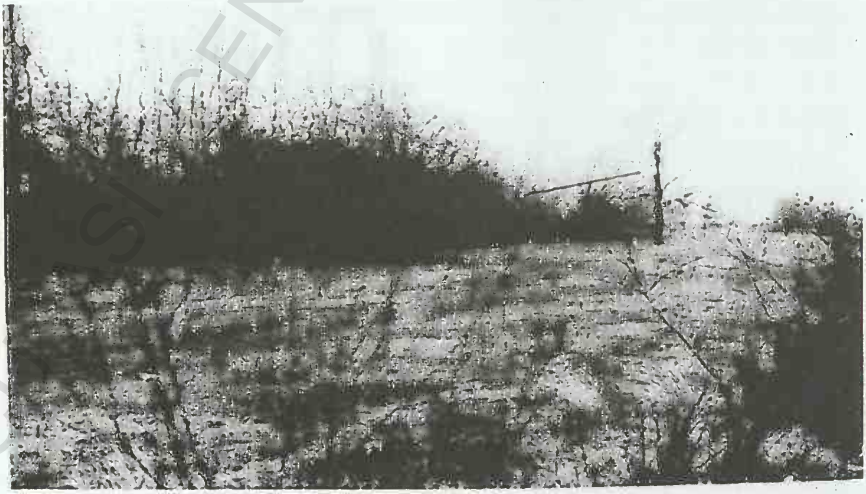

3.

2-3. Liziera de lângă calea ferată din zona gării sus-menționate.
Săgeata indică locul unde a fost găsită victima.

4.

5.

6.

4-6. Locul şi poziția în care a fost găsită victima.

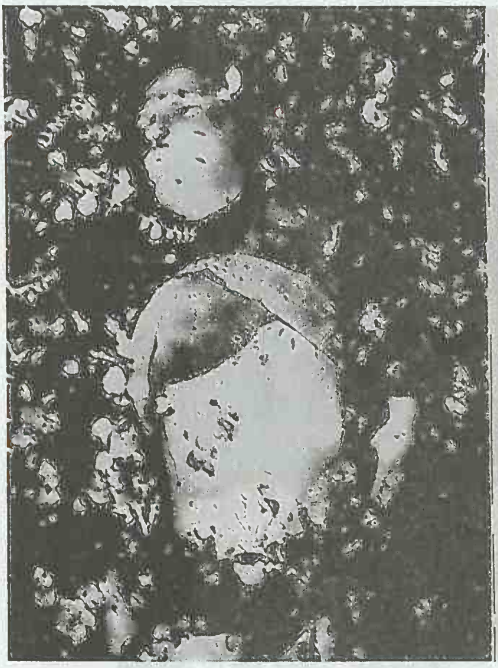

7.

8.

7-8. Partea superioară a cadavrului. Se observă multiple plăgi la nivel facial şi toracic anterior.

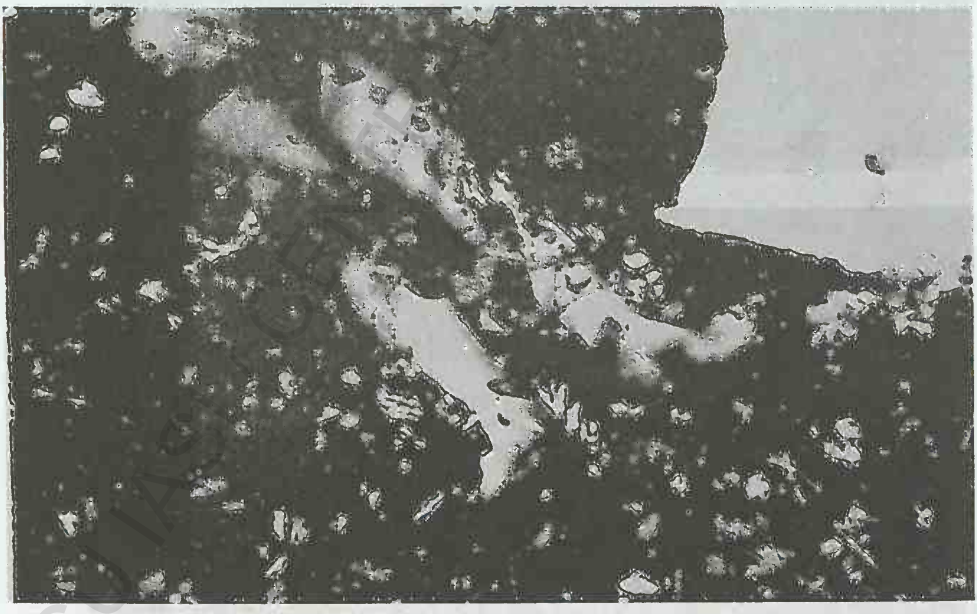

9. Membrele inferioare ale cadavrului.

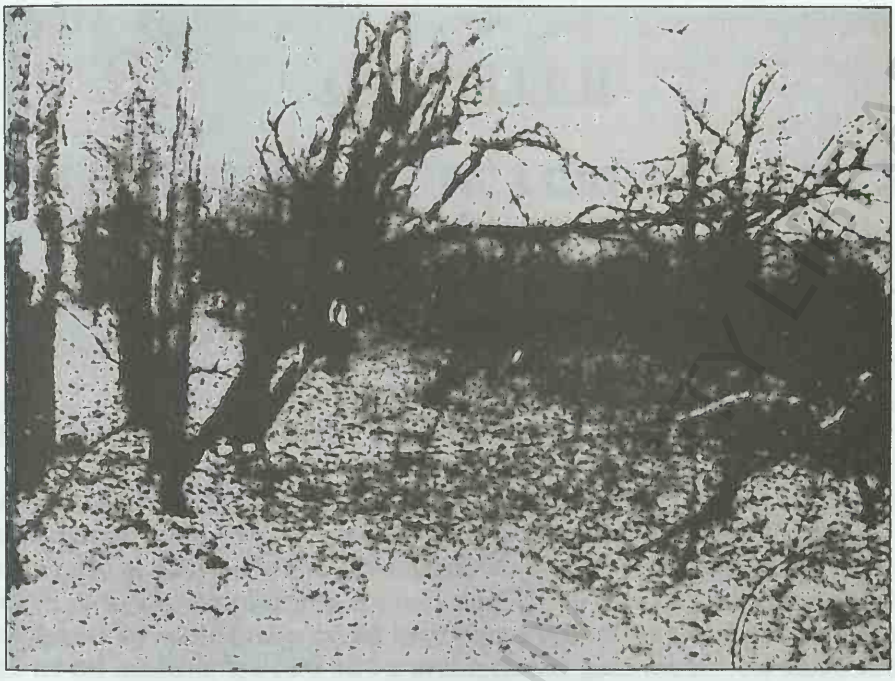

10.

11.

10-11. Pe tulpinile copacilor din apropiere s-au descoperit stropi de culoare brun-roşcată, care par a fi de sânge.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

CAPITOLUL II

ELEMENTE DE TACTICĂ CRIMINALISTICĂ PRIVIND PROCEDURA DE EFECTUARE A CONSTATĂRII TEHNICO-ŞTIINŢIFICE ŞI A EXPERTIZEI CRIMINALISTICE

§1. Consideraţii introductive

Antrenarea tot mai frecventă a unor specialişti în investigaţii judiciare a fost impusă atât de nevoia lărgirii posibilităţilor de perfecţionare a activităţii de înfăptuire a justiţiei, cât şi de progresul rapid al ştiinţei şi tehnicii, cu impact direct asupra aflării adevărului.

Autorii de specialitate afirmă că, întrucât ne aflăm într-o „epocă în care cunoştinţele devin tot mai întinse, iar specializarea capătă forme dintre cele mai diverse, este firesc ca expertiza să aibă un rol deosebit, aşa cum nu l-a avut niciodată până acum"[1] sau că ne aflăm într-o „perioadă de desfăşurare ştiinţifică a probelor"[2]. Importanţa expertizei în procesul judiciar a fost clar subliniată în numeroase lucrări de specialitate, în primul rând în cele din domeniul dreptului procesual[3].

Categoria specialităţilor la care se apelează pentru lămurirea unor probleme cu semnificaţie juridică într-o cauză este foarte largă. Cu toate acestea, putem afirma că, o bună parte din expertizele sau constatările tehnico-ştiinţifice solicitate în procesele penale, aparţin domeniului criminalisticii şi medicinii legale. Dezvoltarea deosebită a celor două ştiinţe a creat, în prezent, premisa unei restrângeri relative a altor categorii de expertize cerute de organele judiciare[4].

1.1. Constatarea tehnico-ştiinţifică; aspecte procesual penale. Există situaţii în care lămurirea unor aspecte utile soluţionării cauzei impune utilizarea unor specialişti, alţii decât experţii, care furnizează probe în dosarul penal prin efectuarea de constatări. Sunt două ipoteze în care se pot efectua constatări, astfel[5]:

- *Există pericol de dispariţie a unor mijloace de probă sau de schimbare a unor situaţii de fapt ori este necesară lămurirea urgentă a unor fapte sau împrejurări ale cauzei*

---

[1] **P. Bouzat şi J. Pinatel**, *Traité de droit pénal et de criminologie*, vol. II, Ed. Dalloz, Paris, 1963, p. 263.

[2] **S. Screvens**, *Reflexions sur l'expertize en matière pénale*, în Revue de droit pénal et criminologie, nr.2/1964, p. 110.

[3] În acest sens, **T. Pop**, *Drept procesual penal*, vol. III, Tipografia Naţională, Cluj, 1947, p. 341; **A. Hinselrad şi I. Stoenescu**, *Procesul civil în România*, Ed. Ştiinţifică, Bucureşti, 1966, p. 20; **N. Volonciu**, *Drept procesual penal*, Ed. Paideia, Bucureşti, 1996, p. 180; **I. Neagu**, *Drept procesual penal - Tratat*, Ed. Global Lex, Bucureşti, 2002, p. 382; **R. Merle şi A. Vitu**, *Traité de droit criminel*, Ed. Cujas, 1963, p. 8766; **L.J. de la Morandere şi I.C. Salmon**, *Code de procédure pénale commenté*, Paris, 1964, p. 185.

[4] **A. Ciopraga şi I. Iacobuţă**, *Criminalistica*, Ed. Chemarea, Iaşi, 1997, p. 351; **I. Mircea**, *Criminalistica*, Ed. Lumina Lex, Bucureşti, 1998, p. 312.

[5] **I. Neagu, M. Damaschin**, *op. cit.*, p. 546.

[art. 172 alin. (9) NCPP]. În cazurile urgente, la care se impune lămurirea fără întârziere a faptelor şi împrejurărilor cauzei, organul de urmărire penală are posibilitatea să folosească cunoştinţele unui specialist sau tehnician, dispunând, fie din oficiu, fie la cerere, efectuarea unei constatări tehnico-ştiinţifice asupra materialelor şi faptelor pe care le pune la dispoziţie sau le indică specialistului.

❑ *În domenii strict specializate, instanţa sau organul de urmărire penală poate solicita opinia unor specialişti care funcţionează în cadrul organelor judiciare sau în afara acestora, dacă pentru înţelegerea probelor sunt necesare anumite cunoştinţe specifice sau alte asemenea cunoştinţe* [art. 172 alin. (7) NCPP].

Astfel, constatarea se poate efectua atât în cursul urmării penale, cât şi în faza de judecată.

De regulă, constatarea tehnico-ştiinţifică este efectuată de către specialişti - în cazul nostru tehnicieni criminalişti - care funcţionează în cadrul ori pe lângă instituţia de care aparţine organul de cercetare sau de urmărire penală, *fără ca aceştia să-şi însuşească atribuţii de organ de urmărire penală.*

Considerăm că această precizare este foarte importantă, întrucât constatările tehnico-ştiinţifice criminalistice sunt efectuate de specialişti ai Ministerului de Interne, care nu pot desfăşura, în acelaşi timp, şi activitate de cercetare penală. O atare cerinţă este determinată cu precădere de necesitatea *asigurării obiectivităţii şi corectitudinii urmăririi penale.*

Potrivit reglementării anterioare, constatările erau clasificate în constatări medico-legale şi constatări tehnico-ştiinţifice. Deşi în actuala reglementare nu se mai face această deosebire, cele două forme ale constatării rămân distincte.

Astfel, *constatarea tehnico-ştiinţifică* se efectuează, de regulă, de specialişti sau tehnicieni care funcţionează în cadrul ori pe lângă instituţia de care aparţine organul de urmărire penală sau de către alţi specialişti sau tehnicieni care funcţionează în cadrul altor organe. Spre exemplu, se pot întâlni constatări tehnico-ştiinţifice în cadrul accidentelor de circulaţie, pentru a stabili poziţia autovehiculelor, aderenţa părţii carosabile, condiţiile de vizibilitate etc., în cazul infracţiunilor contra securităţii şi sănătăţii în muncă etc. *Constatarea medico-legală* se efectuează în cazul unor infracţiuni îndreptate contra persoanei, organele judiciare penale au nevoie de aportul unor specialişti care să lămurească anumite aspecte legate de fapte sau de împrejurări de fapt cu relevanţă asupra rezolvării cauzei penale. Constatarea tehnico-ştiinţifică se efectuează asupra materialelor şi datelor puse la dispoziţie sau indicate de către organul de urmărire penală, constatarea medico-legală se efectuează asupra persoanelor sau cadavrelor.

Noul Cod de procedură penală nu mai prevede posibilitatea refacerii sau completării, constatării tehnico-ştiinţifice sau medico-legale, ca reglementarea anterioară. Potrivit noului Cod de procedură penală, dacă sunt contestate concluziile raportului de constatare sau se apreciază că este necesară opinia unui expert, organul judiciar dispune efectuarea unei expertize. Un alt element de noutate este prevederea că certificatul medico-legal are valoarea unui raport de constatare.

Fiind un act procedural ce reclamă urgenţă, constatarea se efectuează după o procedură mai simplă faţă de expertiză. Astfel, organul de urmărire penală care dispune efectuarea constatării stabileşte, prin ordonanţă obiectul constatării, întrebările la care trebuie să răspundă specialistul şi termenul în care urmează a fi efectuată lucrarea [art. 181^1 alin. (1) NCPP].

Operațiile efectuate de specialist, metodele, programele și echipamentele utilizate, precum și concluziile constatării sunt descrise în Raportul de constatare [art. 181[1] alin. (2) NCPP].

După finalizarea raportului de constatare se poate dispune efectuarea unei expertize în următoarele situații:

- când organul judiciar apreciază că este necesară opinia unui expert;
- când concluziile raportului de constatare sunt contestate[1].

1.2. Expertiza criminalistică; aspecte procesual-penale. Expertiza criminalistică face parte din categoria mai largă a expertizelor judiciare ce constituie un mijloc de probă, un procedeu probator valoros, prin care, pe baza unei cercetări fundamentate pe date și metode științifice, „expertul aduce la cunoștință organului judiciar concluzii motivate științific cu privire la fapte pentru a căror lămurire sunt necesare cunoștințe specializate"[2].

Expertiza criminalistică reprezintă o cercetare științifică a probelor materiale, destinată identificării persoanelor, obiectelor, substanțelor și fenomenelor aflate în legătură cauzală cu fapta, stabilirii anumitor proprietăți ale acestora, precum și a unor eventuale modificări de formă, conținut sau structură[3].

Pentru clarificarea noțiunii de expertiză criminalistică nu este lipsit de interes să amintim formularea unor opinii ce contestau existența unui asemenea mijloc de probă autonom, argumentându-se că „deoarece expertiza criminalistică se efectuează de către specialiști din diverse ramuri ale științei și tehnicii, nu este justificată concluzia că există o expertiză proprie criminalisticii"[4]. Firește că, alături de expertizele criminalistice și medico-legale, în practica judiciară se întâlnesc frecvent expertize contabile, tehnice, agrotehnice, zootehnice, merceologice etc.

Amintim, în contextul celor arătate mai sus, că și în lucrările de Drept procesual civil se subliniază rolul expertizei criminalistice în lămurirea unor situații de fapt, tipice procesului civil, în care metodele criminalistice sunt tot atât de utile ca și în procesul penal[5].

Efectuarea expertizei este facultativă, în principiu ea fiind dispusă, conform prevederilor art. 172 alin. (2) NCPP, de organul de urmărire penală sau de o instanță de judecată, atunci când, pentru constatarea, clarificarea sau evaluarea unor fapte ori împrejurări ce prezintă importanță pentru aflarea adevărului în cauză este necesară și opinia unui expert. Reglementarea actuală a renunțat la dispunerea obligatorie a expertizei medico-legale psihiatrice în cazul săvârșirii infracțiunii de omor deosebit de grav (de altfel, în cuprinsul noului Cod penal nu se mai regăsește infracțiunea de omor deosebit de grav, conținutul acesteia fiind preluat în incriminarea omorului calificat). Astfel, potrivit art. 184 alin. (1)

---

[1] A se vedea **I. Neagu., M. Damaschin**, *op. cit.*, p. 545 și urm.; **A. Crișu**, *op. cit.*, 2013, p. 267; **G. Theodoru**, *op. cit.*, 2013, p. 343; **M. Udroiu**, *op. cit.*, 2015, p. 399; **M. Udroiu** și colectivul, *op. cit.*, 2015, p. 499.

[2] **Em. Mihuleac**, *Expertiza judiciară*, Ed. Științifică, București, 1971, p. 20.

[3] **Al. Buus**, Unele probleme privind expertiza criminalistică în activitatea procesuală, în J.N. nr. 5/1964, p. 39; **I.R. Constantin, L. Coman, M. Constantinescu, L. Mocsy**, *Tratat practic de criminalistică*, vol. I, *supra cit.*, p. 19; **N. Dan**, *Expertiza criminalistică în procesul penal și civil*, în culegerea de lucrări Școala românească de criminalistică, *supra cit.*, p. 19; **N. Dan**, *Expertiza criminalistică în procesul penal și civil*, în culegerea Școala românească de criminalistică, *supra cit.*, p. 64-65.

[4] Asupra acestei discuții, a se vedea **E. Mihuleac**, *op. cit.*, p. 67-68.

[5] **I. Stoenescu** și **S. Zilberstein**, *Drept procesual civil - Teoria generală*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1977, p. 400; **V.M. Ciobanu**, *Tratat teoretic și practic de procedură civilă*, vol. II, Ed. Național, București, 1997, p. 206-207.

NCPP, sunt reglementate cazurile în care expertiza medico-legală psihiatrică este obligatorie, şi anume: în cazul infracţiunilor comise de minorii cu vârsta între 14 şi 16 ani, în cazul uciderii sau vătămării copilului nou-născut ori a fătului de către mamă, precum şi atunci când organul de urmărire penală sau instanţa are o îndoială asupra discernământului suspectului ori inculpatului în momentul săvârşirii infracţiunii ce face obiectul acuzaţiei. Mai mult, sunt prevăzute şi alte situaţii în care expertiza este obligatorie, legiuitorul având în vedere obligativitatea expertizei medico-legale (spre exemplu: în cazul propunerii de luare faţă de inculpat a măsurii obligării provizorii la tratament medical, măsurii internării medicale provizorii etc.).

Spre deosebire de constatarea tehnico-ştiinţifică, la efectuarea expertizei poate participa, alături de expertul numit de organele judiciare şi un expert recomandat de părţi. O altă deosebire constă în faptul că toate constatările se fac în regim de urgenţă, într-un moment foarte apropiat săvârşirii infracţiunii, cerinţă ce nu o întâlnim în cazul expertizelor. De asemenea, toate constatările pot fi dispune doar în faza de urmărire penală [cu excepţia raportului de constatare, în care sunt redate opiniile specialiştilor, în condiţiile art. 172 alin. (2) NCPP], pe când expertizele se pot face şi în faza de judecată. Mai mult, în cazul constatărilor tehnico-ştiinţifice şi medico-legale specialiştii se rezumă la consemnarea şi cercetarea mai puţin aprofundată a situaţiilor ce le revin spre rezolvare, în cazul expertizelor are loc o investigare în cele mai mici detalii[1].

Cu toate diferenţele de ordin procesual, în principal cele determinate de momentul procesual al dispunerii (expertiza putându-se efectua numai după punerea în mişcare a acţiunii penale) şi de participarea unor experţi recomandaţi de părţi (imposibilă la constatarea tehnico-ştiinţifică), între cele două mijloace de probă există şi asemănări evidente, dar numai pe plan tehnic criminalistic. Deşi constatarea tehnico-ştiinţifică are un caracter aparent mai restrâns decât expertiza criminalistică, mijloacele şi metodele de efectuare sunt aceleaşi.

Prin urmare, în tratarea problemelor generale privind expertiza criminalistică, precum şi a specificului unor categorii de expertize, cum sunt cele dactiloscopice, traseologice, balistice, expertiza înscrisurilor ş.a., vom avea în vedere inclusiv constatarea tehnico-ştiinţifică, acolo unde este necesar făcând, bineînţeles, menţiunile cuvenite referitoare la unele diferenţe.

Dacă, pentru sublinierea calităţii ştiinţifice a examinării, constatarea tehnico-ştiinţifică va fi denumită expertiză, atunci se impune să fie avute în vedere toate elementele care decurg din această modificare (deşi legal este imposibil), cum ar fi, de pildă, acceptarea prezenţei unui expert solicitat de părţi. O asemenea prezenţă nu poate fi aprobată, din motive lesne de înţeles, atunci când examinarea tehnico-ştiinţifică se execută în unităţile de specialitate ale Ministerului de Interne, mai ales în faza actelor premergătoare.

1.3. Expertiza complexă. Conturarea domeniului de cercetare al fiecărei categorii de expertize judiciare - expertiza simplă, după cum e denumită în literatura de specialitate este determinată de obiectul cercetării şi de metodele proprii de investigare.

Sunt frecvente situaţiile în care nu se mai poate vorbi de o expertiză simplă criminalistică, medico-legală, tehnică sau artistică, elementele de fapt şi împrejurările cauzei

[1] **I. Neagu, M. Damaschin**, *op. cit.*, p. 551-552. A se vedea şi **A. Crişu**, *op. cit.*, 2013, p. 270; **G. Theodoru**, *op. cit.*, 2013, p. 346; **M. Udroiu**, *op. cit.*, 2015, p. 405.

reclamând o cercetare multidisciplinară, cu participarea experților din domenii diferite. Asemenea situații se întâlnesc, de exemplu, în cazul infracțiunilor împotriva persoanei, al accidentelor auto sau de muncă, al expertizelor operelor de artă etc. În literatura de specialitate s-a evidențiat existența unor elemente de interferență, îndeosebi între criminalistică și medicina legală, ce impun o strânsă colaborare între criminaliști și medicii legiști, concretizată în efectuarea de expertize complexe[1].

După cum se cunoaște, expertiza complexă nu este reglementată ca atare de către actuala legislație procesuală. De aceea, în literatura de specialitate, s-au avansat și propuneri de *lege ferenda* referitoare la o reglementare proprie, autonomă, a acestei categorii de expertize[2].

În acest cadru amintim, totodată, că alături de expertiza criminalistică, în expertiza judiciară întâlnim categoria importantă a expertizelor *medico-legale și psihiatrice*, precum și *expertizele contabilă și tehnică*.

§2. Sistemul unităților și laboratoarelor de expertiză criminalistică

2.1. Laboratoare în sistemul Ministerului Justiției. În prezent, în subordinea Ministerului Justiției funcționează Institutul Național de Expertize Criminalistice (INEC), înființat prin HG nr. 368 din 03.07.1998. În subordinea INEC își desfășoară activitatea laboratoarele interjudețene de Expertize criminalistice la București, Cluj-Napoca, Iași, Brașov, Timișoara, și Craiova (nepus în funcțiune)[3].

Laboratoarele interjudețene efectuează prima expertiză, potrivit competenței materiale și teritoriale, la cererea organelor de urmărire penală, a instanțelor de judecată, ca și a altor organe cu activitate jurisdicțională, în domeniul traseologiei, dactiloscopiei, balisticii judiciare, al cercetării înscrisurilor și, în general, cercetarea științifică a tuturor categoriilor de mijloace materiale de probă, cu excepția celor ce intră în competența serviciilor de medicină legală.

Institutul Național de Expertize Criminalistice, potrivit practicii consacrate, efectuează orice expertiză criminalistică, precum și prima expertiză în accidentele de circulație, incendii și explozii. Referitor la aceste ultime categorii de expertize cu pronunțat caracter fizico-chimic, precizăm că ele se efectuează în colaborare cu laboratoare din unități sau institute de cercetări de specialitate. Prin urmare, și în aceste cazuri ne aflăm practic în fața unor expertize de natură complexă.

Începând cu anul 1990, în cadrul Ministerului Justiției a fost înființat și un *Birou de expertize tehnice*.

Referitor la efectuarea *noii expertize*, în literatura de specialitate a fost pusă în discuție problema dacă laboratorul central este în măsură să examineze și aspectele asupra cărora nu s-a oprit primul laborator, respectiv, aspectele ce ar putea face obiectul unui supliment de expertiză.

---

[1] **M. Terbancea**, *Expertiza complexă medico-legală și criminalistică, mijloc eficient de probă în procesul judiciar*, în culegerea de referate 20 de ani de expertiză criminalistică, *supra cit.*, p. 35-39; **M.P. Salamov**, *Criminalistica*, sub redacția lui S.A.Golunski, *supra.cit.*, p. 375.

[2] **L. Ionescu**, *Propuneri pentru o reglementare proprie a expertizelor complexe*, în R.R.D., nr.3/1978, p. 14-17.

[3] Pentru detalii a se vedea **R. Constantin, P. Drăghici** și **M. Ioniță**, *Expertizele, mijloc de probă în procesul penal*, Ed. Tehnică, București, 2000, p. 114 și urm.

În tăcerea legii şi pornind de la necesităţi strict practice, vizând înlăturarea unor eventuale greutăţi legate de disjungerea cercetării, în activitatea laboratorului central s-a cristalizat practica clarificării problemelor nesoluţionate în prima expertiză paralel cu efectuarea noii expertize[1].

2.2. În cadrul Ministerului Public. Activitatea de investigaţie criminalistică, desfăşurată în sistemul Ministerului Public este condusă şi îndrumată de către *Biroul de criminalistică* din cadrul *Secţiei de urmărire penală şi criminalistică a Parchetului General de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie.* El are rolul de a promova, în activitatea de urmărire penală, cele mai moderne metode ştiinţifice de descoperire a infracţiunilor.

Un accent deosebit este pus pe studierea şi generalizarea practicii de specialitate, în scopul perfecţionării regulilor *tactice* de efectuare a principalelor acte de urmărire penală, precum şi de perfecţionare a metodologiei cercetării infracţiunilor. O atenţie particulară se acordă infracţiunilor care prezintă un pericol social ridicat.

La unităţile subordonate *Parchetului General* de pe lângă ÎCCJ, respectiv în cadrul Parchetelor de pe lângă Curţile de Apel şi Tribunalele Judeţene, îşi desfăşoară activitatea *cabinetele de criminalistică*. Acestea au sarcina - alături de desfăşurarea anchetei proprii - de a asigura introducerea celor mai noi metode şi mijloace tehnico-ştiinţifice, precum şi de procedee tactice, în activitatea de urmărire penală, în primul rând în cauzele a căror urmărire se efectuează de către procuror.

Totodată, unul dintre obiectivele acestor compartimente îl constituie generalizarea şi uniformizarea tacticii şi metodologiei de cercetare a anumitor categorii de infracţiuni, la nivel judeţean. Precizăm că şi la nivelul unităţilor locale ale Parchetului, unde există compartimente de criminalistică, îşi desfăşoară activitatea *procurori criminalişti*, cu sarcini specifice, îndeosebi în domeniul supravegherii şi efectuării anchetei penale proprii.

Alte preocupări vizează perfecţionarea modului de investigare a infracţiunilor, de efectuare a unor acte de urmărire penală, cu un grad sporit de complexitate, cum sunt cele tipice criminalităţii organizate, omuciderii, traficului de droguri, corupţiei ş.a.

2.3. În cadrul Ministerului de Interne. În sistemul Ministerului de Interne îşi desfăşoară activitatea *Institutul de criminalistică* din cadrul Inspectoratului General al Poliţiei, precum şi laboratoare de criminalistică din unităţile teritoriale ale poliţiei.

Înfiinţat în anul 1968, Institutul de criminalistică al I.G.P, pe o susţinută activitate practică şi de sprijinire sau îndrumare metodologică a compartimentelor de specialitate aflate în subordinea sa, desfăşoară şi activitate de cercetare ştiinţifică, rezultatele acesteia situându-se, uneori, la nivelul realizărilor obţinute pe plan mondial de laboratoarele similare din străinătate. Amintim, în acest sens, rezultatele din traseologie, din fonocriminalistică (identificarea persoanelor după voce şi vorbire în limba română), din cercetarea urmelor biologice.

Importante sunt şi realizările din domeniul antropologiei judiciare (identificări pe baza urmelor osteologice) şi din psihologia judiciară (notabilă fiind introducerea mijloacelor ştiinţifice de depistare a tensiunii emoţionale în ascultarea suspecţilor sau a inculpaţilor).

Constatările tehnico-ştiinţifice efectuate la nivelul institutului, ca şi în laboratoarele de criminalistică judeţene sau municipale, au la bază, prin urmare, metode şi mijloace moderne

[1] **L. Mocsy,** *Practica dispunerii şi efectuării suplimentului de expertiză*, în culegerea *supra cit.*, p. 72-73.

tehnico-ştiinţifice ce sporesc calitatea şi eficienţa acestui procedeu probator cu fundament ştiinţific.

În prezent, dotarea Institutului de Criminalistică al IGP se lărgeşte semnificativ. De la sisteme informatice de identificare pe baza urmelor papilare de tipul AFIS-2000, la cele de analiză fizico-chimică, la aparatura de descoperire a falsurilor materiale în înscrisuri, de documente de identitate sau bancnote, până la laboratoare criminalistice mobile cu dotări de ultimă oră. Se preconizează, de asemenea, introducerea tehnicilor de *determinare a profilului A.D.N.*

§3. Reguli tactice aplicate în dispunerea constatărilor tehnico-ştiinţifice şi a expertizelor criminalistice.

Eficienţa constatărilor tehnico-ştiinţifice şi a expertizelor criminalistice, ca, de altfel, a oricărei expertize judiciare, depinde, în bună măsură, de modul în care organele de urmărire penală şi instanţele de judecată dispun efectuarea acestora. Respectarea nu numai a prevederilor legale, dar şi a unor reguli sau cerinţe privind oportunitatea şi stabilirea obiectului expertizei, formularea întrebărilor şi calitatea materialelor trimise expertului este de natură să influenţeze direct rezultatele expertizelor[1].

3.1. Oportunitatea expertizei. Asigurarea oportunităţii expertizei constituie o primă cerinţă ce trebuie avută în vedere de către organele judiciare. În funcţie de probele, datele sau materialele existente în cauză, este necesar să se aprecieze dacă şi în *ce măsură o expertiză este utilă*, astfel încât nici să nu se întârzie efectuarea unei expertize indispensabile soluţionării cazului[2].

Încă se mai întâlnesc situaţii, combătute în literatura de specialitate, de admitere, cu relativă uşurinţă, a cererilor de expertize sau de noi expertize, formulate de părţi sau de apărători, ce se referă fie la aspecte neconcludente, fie la probleme deja clarificate prin alte mijloace de probă sau chiar prin alte expertize ale căror concluzii au fost acceptate de părţi[3]. De exemplu, în cazul unui accident de circulaţie, determinat de nerespectarea culorii roşii a semaforului, după ce s-a stabilit că autoturismul în litigiu era în perfectă stare de funcţionare, apărătorul inculpatului mai cere să se stabilească dacă celălalt autovehicul, care circula corect, avea defecţiuni la sistemul de frânare.

Oportunitatea expertizei se raportează şi la *momentul dispunerii* acesteia, mai ales în ideea că o dispunere prematură, ca şi întârzierea acesteia, pot avea consecinţe negative asupra soluţionării cauzei. În prima ipoteză, obiectele sau materialele trimise expertului pot suferi modificări, degradări etc. Iar în a doua ipoteză, datele sau urmele sunt insuficiente pentru realizarea cercetării.

3.2. Stabilirea corectă a obiectului expertizei. Cerinţa privind stabilirea corectă a obiectului expertizei criminalistice are implicaţii directe asupra modului de valorificare judiciară a acestui mijloc de probă. Delimitarea strictă a aspectelor de clarificat este de natură să influenţeze pozitiv însăşi cercetarea fondului problemelor ce constituie obiectul expertizei.

---

[1] În acest sens, a se vedea **L. Ionescu** şi **D. Sandu**, *supra cit.*, p. 38 şi urm.

[2] **C. Suciu**, *Criminalistica*, *op. cit.*, p. 571.

[3] **S. Ionescu**, *Unele probleme privind modul de dispunere, efectuare şi valorificare a expertizelor în procesul penal*, în 20 de ani de expertiză criminalistică, *supra cit.*, p. 27-28.

Obiectul expertizei judiciare constă în lămurirea unor fapte sau împrejurări de fapt ce reclamă cunoştinţe speciale din diverse domenii[1]. Argumentul principal în susţinerea acestor opinii îl reprezintă chiar prevederile art. 172 NCPP, potrivit cărora, în vederea aflării adevărului, pentru lămurirea unor fapte sau împrejurări ale cauzei se apelează la cunoştinţele unui expert, precum şi ale art. 55 NCPP, în care se arată că instanţa poate recurge la părerea unor specialişti pentru lămurirea unor împrejurări de fapt.

În consecinţă, organele judiciare au datoria să vegheze la respectarea cerinţei de limitare a obiectului expertizei criminalistice, în exclusivitate, la ceea ce legea defineşte generic „fapte sau împrejurări", nu la probleme de *drept*, cum ar fi stabilirea vinovăţiei sau nevinovăţiei unei persoane, ori precizarea naturii juridice a unei fapte sau a unui aspect, reglementate prin acte normative. În acest fel se previn situaţii de genul celor în care expertul îşi exprimă părerea în legătură cu calificarea juridică (de exemplu, neglijenţă în serviciu sau delapidare, omor sau sinucidere), ori cazuri în care trebuie să confirme organului judiciar dacă o sabie „Ninja" este o armă albă.

3.3. Formularea clară a întrebărilor adresate expertului. La dispunerea expertizei criminalistice este important să se acorde atenţia cuvenită modului de formulare a întrebărilor la care va răspunde expertul. Una din cauzele principale ale ajungerii la concluzii eronate sau nefundamentate ştiinţific o reprezintă superficialitatea în fixarea obiectivelor expertizei, fără a mai menţiona situaţiile în care aceste obiective sunt lăsate la aprecierea expertului[2].

Pornind de la faptul că întrebările circumstanţiază direct obiectul expertizei, acestea vor trebui formulate cu claritate, concis şi precis, evitându-se exprimările generale, echivoce, confuze, greşite, care îi determină pe unii experţi să procedeze la reformulări, cu riscul apariţiei de neconcordanţe între ceea ce a urmărit organul judiciar şi ceea ce a înţeles expertul din întrebare, sau la ridicarea unor obiecţii ale părţilor, pe considerentul că nu s-a dat răspuns întrebărilor din ordonanţă sau încheiere[3].

În vederea prevenirii unor asemenea dificultăţi se recomandă ca întrebările să fie formulate, în măsura posibilităţilor, după o prealabilă consultare a expertului sau a unui specialist, iar, în situaţia în care expertiza a fost dispusă, expertul să solicite lămuriri suplimentare organului judiciar[4].

3.4. Asigurarea calităţii materialelor trimise spre expertiză. Asigurarea calităţii materialelor trimise spre expertiză reprezintă premisa de bază a obţinerii rezultatelor scontate prin administrarea acestui mijloc de probă.

În vederea efectuării lucrărilor indicate de organul judiciar, expertul va trebui, de regulă, să aibă la dispoziţie, pe de o parte, urmele, obiectele ce se constituie mijloace materiale de probă, iar, pe de altă parte, modele de comparaţie sau obiecte presupuse a fi creat urmele descoperite în câmpul infracţional.

---

[1] **Em. Mihuleac**, *Expertiza judiciară*, *op. cit.*, p. 141.

[2] **S. Ionescu**, *Criterii de apreciere şi valorificare a expertizelor criminalistice în procesul penal*, în Prezent şi perspectivă în ştiinţa criminalistică, *supra cit.*, p. 50-51.

[3] **D. Sandu**, *Unele aspecte privind interpretarea concluziei raportului de expertiză*, în 20 de ani de expertiză criminalistică, *supra cit.*, p. 53-54; referindu-se la întrebări greşite sau neclare, autorul dă exemple cum ar fi: să se stabilească dacă procesul-verbal a fost scris pe o masă improvizată în garaj, dacă data adăugată cu creion chimic este acelaşi scris cu scrisul celorlalte cifre ş.a.

[4] **C. Suciu**, *op. cit.*, p. 571; **D. Sandu**, *op. cit.*, p. 54.

a. Prima cerință pe care trebuie să o îndeplinească aceste materiale este aceea a ***cunoașterii cu certitudine a provenienței lor***. Regula privește atât urmele sau mijloacele materiale de probă, dar mai ales modelele tip ori obiectele suspecte trimise expertului.

b. A doua cerință importantă se referă la ***calitatea*** pe care trebuie s-o prezinte materialele, în sensul că ele trebuie să conțină sau să reflecte suficiente elemente caracteristice pe baza cărora să se facă identificarea.

Este necesar ca urmele, mijloacele materiale de probă, să fie însoțite de impresiunile, modelele de comparație sau de obiectele presupuse a fi format urmele la fața locului. Expertului i se va menționa cărei categorii îi aparține fiecare obiect (litigiul sau comparația) și care este apartenența sa. Astfel, de exemplu, se trimite înscrisul în litigiu, însoțit de înscrisurile de comparație luate persoanelor bănuite, în condiții apropiate de cele în care se presupune că s-a redactat înscrisul incriminat. Totodată, la expedierea materialelor este absolut necesar să se țină seama de natura acestora, de factorii care le pot deteriora, altera sau care pot duce la distrugerea elementelor caracteristice de identificate[1].

Referitor la numirea expertului, la drepturile acestuia, inclusiv la posibilitatea părților de a cere ca un expert numit de ele să participe la efectuarea expertizei, nu este cazul să insistăm, prevederile art. 173-175 NCPP fiind suficient de clare. Precizăm, însă, că practica numirii unor persoane neautorizate care să efectueze expertize criminalistice ar putea fi dăunătoare, în anumite condiții, deoarece, la actualul nivel de dezvoltare al acestei științe, o expertiză care necesită mijloace tehnice speciale de investigare este posibilă numai în cadrul unui laborator sau în instituții de specialitate. Prin aceasta nu vrem să se înțeleagă că nu pot fi numiți în calitate de experți și specialiști care au cunoștințe în domeniu, desemnarea acestora *intuitu personae* nefiind greșită, ea oferind o garanție în plus clarificării științifice și obiective a faptului investigat.

§4. Tactica efectuării expertizelor criminalistice

4.1. Efectuarea propriu-zisă a expertizelor. Cerința esențială, de ordin *deontologic*, în efectuarea expertizelor criminalistice, ca și a oricărei alte expertize judiciare, inclusiv a constatărilor tehnico-științifice, o reprezintă ***corectitudinea și probitatea profesională***. Considerăm necesară această precizare, deoarece, prin rezonanța lor în procesul judiciar - deși nu au o valoare probantă superioară altor mijloace de probă - concluziile expertizelor criminalistice pot influența pozitiv sau negativ soluțiile pronunțate de către instanțele de judecată.

Alte principii de bază, menite să guverneze întreaga activitate de investigare tehnico-științifică criminalistică, constau în ***operativitatea și limitarea strictă la obiectul indicat prin actul de dispunere a expertizei.***

Față de cerințele evidențiate anterior, să vedem care sunt fazele importante în efectuarea unei expertize criminalistice. Experiența practică bogată, existentă în materie, a permis autorilor de specialitate să ajungă la concluzia că expertiza criminalistică parcurge, în esență, trei etape sau momente principale, constând în cunoașterea obiectului și materialelor expertizei, în examinarea separată a fiecărei categorii de materiale și în compararea elementelor caracteristice, în vederea identificării[2].

---

[1] **R. Constantin, P. Drăghici și M. Ioniță**, *supra cit.*, p. 31-35.

[2] A se vedea **L. Ionescu și D. Sandu**, *op. cit.*, p. 41 și urm.; **C. Suciu** *Criminalistica*, *op. cit.*, p. 572-273; **I.R. Constantin, L. Coman, M. Constantinescu, L. Moscy**, *Tratat practic de criminalistică*, vol. II, *op. cit.*, p. 20-22.

4.1.1. Cunoaşterea obiectului expertizei este prima etapă în care specialistul procedează la studierea actului de dispunere a lucrării, precum şi a materialelor de cercetat, în scopul stabilirii concordanţei dintre indicaţiile şi datele conţinute în ordonanţă sau încheiere şi obiectele primite.

Totodată, expertul va stabili dacă materialul corespunde din punct de vedere calitativ şi cantitativ şi dacă a fost manipulat, păstrat şi expediat în condiţii corespunzătoare. El poate, desigur, să ceară eventuale lămuriri suplimentare din partea organului judiciar, care poate încuviinţa şi darea de explicaţii de către părţi.

4.1.2. Examinarea separată a fiecărui obiect, este a doua etapă, având ca scop sesizarea particularităţilor sau elementelor sale caracteristice. Obiectele trebuie să fie, dacă este posibil, fixate prin fotografiere. Examinarea are în vedere atât urmele sau obiectele în litigiu, cât şi modelele de comparaţie, expertul fiind interesat să surprindă suficiente caracteristici pe baza cărora să poată stabili identitatea sau neidentitatea persoanei sau obiectului inclus în sfera cercetării.

Amintim că importantă pentru identificare este, în primul rând, calitatea caracteristicilor şi, numai după aceea, cantitatea acestora. Tot în această etapă se obţin şi modele tip de comparaţie cu obiectele suspecte (arme de foc, instrumente de spargere ş.a.), se efectuează şi experimente utile verificării şi stabilirii posibilităţilor de creare a urmelor în condiţiile sau împrejurările în care a fost săvârşită infracţiunea.

4.1.3. Examinarea comparativă a caracteristicilor, reflectate sau conţinute în urma ridicată de la locul faptei, cu caracteristicile modelelor de comparaţie create experimental cu obiectele incluse în sfera cercetării. Procedeele folosite în examenul comparativ sunt confruntarea, juxtapunerea şi suprapunerea.

a. ***Confruntarea*** se realizează prin modalităţi diverse, în funcţie de natura obiectelor examinate. Se poate, astfel, practica confruntarea unor imagini, a unor diagrame, confruntarea urmelor cu impresiunile aflate în cartotecile criminalistice, confruntarea cu obiectele aflate în colecţiile laboratoarelor pentru stabilirea apartenenţei de grup etc.;

b. ***Juxtapunerea*** sau *continuitatea liniară* este întâlnită frecvent în cazul striaţiilor specifice armelor de foc sau instrumentelor de spargere, ca, de altfel, în întreaga examinare traseologică;

c. ***Suprapunerea a două imagini***, dintre care una este transparentă, reprezentând urma, persoana sau obiectul în litigiu şi, respectiv, modelul de comparaţie, este al treilea procedeu folosit în examinarea comparativă.

Pe baza datelor obţinute prin aceste examinări, expertul trebuie să fie în măsură să explice nu numai coincidenţa sau divergenţa caracteristicilor, care conduc la identificarea sau la excluderea obiectului din sfera cercetării, dar şi eventualele modificări în forma sau conţinutul factorului creator al urmei.

4.2. Redactarea raportului de expertiză.

4.2.1. Raportul de expertiză criminalistică prezintă rezultatele investigaţiilor ştiinţifice şi cuprinde, potrivit art. 178 NCPP, trei părţi:

a. ***Partea introductivă***, în care se arată organul judiciar care a dispus efectuarea expertizei, data când s-a dispus efectuarea acesteia, numele şi prenumele expertului, obiectivele la care expertul urmează să răspundă, data la care a fost efectuată, materialul pe

baza căruia expertiza a fost efectuată, dovada încunoştinţării părţilor, dacă au participat la aceasta şi au dat explicaţii în cursul expertizei, data întocmirii raportului de expertiză. Comparativ cu reglementarea anterioară, noul Cod de procedură penală introduce obligaţia menţionării în partea introductivă a raportului de expertiză a dovezii încunoştiinţării părţilor cu privire la efectuarea expertizei, care pot participa la aceasta şi pot da explicaţii în cursul expertizei.

b. ***Partea descriptivă/expozitivă***, prin care sunt descrise operaţiile de efectuare a expertizei, metodele, programele şi echipamentele utilizate.

c. ***Partea finală/concluziile***, prin care se răspunde la obiectivele stabilite de organele judiciare, precum şi orice alte precizări şi constatări rezultate din efectuarea expertizei, în legătură cu obiectivele expertizei[1].

Raportul de expertiză se redactează în termeni clari şi precişi, evitându-se formulări incomplete, echivoce sau tehniciste, astfel încât ele să reflecte *temeinicia ştiinţifică* a cercetării. Din modul de redactare a raportului trebuie să rezulte, în esenţă, următoarele:

- *Respectarea de către expert a prevederilor legale* şi limitarea strictă la sarcinile indicate în actul de dispunere a expertizei.
- *Examinarea completă şi riguroasă a întregului material* trimis spre expertiză de către organul judiciar.
- *Folosirea celor mai moderne şi adecvate metode şi mijloace tehnicoştiinţifice de examinare* din domeniul de specialitate al expertului.
- *Fundamentarea ştiinţifică a rezultatelor* cercetării şi concordanţa între constatările făcute pe parcursul examinării şi concluziile raportului.

Totodată, raportul de expertiză va conţine o ilustrare adecvată (fotografii, schiţe, desene, planşe, diagrame etc.) a celor mai semnificative aspecte desprinse în cadrul examinării criminalistice.

4.2.2. ***Modalităţi de formulare a concluziilor.*** O deosebită importanţă pentru atingerea scopului urmărit prin expertiza criminalistică o are formularea răspunsurilor la întrebările adresate de organul judiciar. În funcţie de rezultatele la care a ajuns examinarea, concluziile pot fi certe, probabile sau de imposibilitate a rezolvării problemei[2], astfel:

a. ***Concluziile categorice sau certe*** reflectă nu numai convingerea fermă a expertului privind soluţionarea problemei în cauză, ci, în primul rând, rezultatele ştiinţifice categorice la care s-a ajuns prin expertiză[3].

Concluziile certe pot fi *pozitive* sau *negative*, în sensul că pot da fie un răspuns net afirmativ la întrebare, clarificând sau stabilind existenţa unui fapt, a identităţii unei persoane sau obiect ş.a., fie negativ, ceea ce poate echivala cu excluderea persoanei sau obiectului din cercul de bănuiţi, cu respingerea unor afirmaţii sau susţineri privind un anumit fapt sau o împrejurare. De exemplu, o concluzie cert pozitivă este aceea prin care se precizează că urmele digitale descoperite la faţa locului aparţin persoanei „X", în timp ce concluzia că semnătura de pe actul în litigiu nu aparţine persoanei „Y" este cert negativă[4].

---

[1] A se vedea şi **A. Crişu**, *op. cit.*, 2013, p. 276; **G. Theodoru**, *op. cit.*, 2013, p. 351.

[2] În acest sens, **S. Ionescu**, *Criterii de apreciere şi valorificare a expertizelor criminalistice în procesul penal*, *supra cit.*, p. 52-55.

[3] **L. Ionescu** şi **D. Sandu**, *Identificarea criminalistică*, *supra cit.*, p. 199.

[4] Cu privire la folosirea termenului de concluzie cert pozitivă, în literatura de specialitate s-a exprimat opinia că aceasta ar fi improprie, întrucât pozitiv desemnează ceea ce este cert, adevărat, real. În acest sens, **M. Constantinescu**, *Consideraţii privind concluziile de identificare criminalistică*, în Prezent şi perspectivă în ştiinţa

b. ***Concluziile de probabilitate*** sunt consecința existenței unui anumit grad de îndoială, de incertitudine, determinată de insuficiența calitativă sau cantitativă a elementelor caracteristice ale materialului cercetat, de limitele posibilităților tehnico-științifice de cercetare, dar și de considerente subiective.

Subliniem, totuși, că, prin conținutul lor, aceste concluzii sunt relativ apropiate de cele certe, *fără a se confunda* cu acestea. Ele se bazează nu numai pe prezența caracteristicilor de grup sau de categorie, ci și pe elemente de individualizare, capabile să diferențieze obiectul scop dintre obiectele verificate, dar fără a-l identifica cu certitudine[1]. De pildă, „cei zece pomi fructiferi au fost probabil tăiați cu toporul nr. 4 din grupul celor 5 trimise spre expertiză".

c. ***Concluziile de imposibilitate*** *a rezolvării problemei* sau, în denumirea prescurtată „n.s.p.", care nu trebuie confundate cu o concluzie certă negativă, sunt determinate de calitatea cu totul nesatisfăcătoare a elementelor caracteristice de identificare a obiectelor cercetate, ca și de lipsa unor mijloace tehnico-științifice adecvate de investigare.

Imposibilitatea formulării unei concluzii poate avea drept cauză și modul defectuos de revelare, fixare și ridicare a urmelor și a corpurilor delicte de la fața locului sau de expediere a acestora către laboratorul de expertize, îndeosebi în cazul urmelor biologice. Aceasta se motivează la fel de clar și complet, ca și în situația rezolvării problemei, cu excepția cazurilor în care expertiza a fost solicitată unui specialist care nu are cunoștințele necesare efectuării lucrării.

§5. Elemente tactice aplicate în aprecierea și valorificarea concluziilor expertizei de către organele judiciare

Aprecierea și valorificarea expertizelor judiciare reprezintă o activitate ce reclamă din partea organelor judiciare nu numai cunoștințe din domeniul dreptului, ci și cunoștințe de cultură generală, din domeniul științei și tehnicii, cu precădere dintre cele înmănuncheate în știința Criminalisticii.

5.1. Verificarea raportului de expertiză. Aprecierea raportului de expertiză criminalistică sau a unei constatări tehnico-științifice parcurge, în principal, două etape importante, constând în verificarea respectării prevederilor legale referitoare la expertiză (verificarea formală) și verificarea conținutului științific al raportului de expertiză (verificarea de fond sau substanțială)[2].

5.1.1. În prima etapă, organul de urmărire penală sau instanța de judecată verifică următoarele aspecte:

- Dacă au fost respectate condițiile legale de numire a expertului și dacă există eventuale motive de recuzare a acestuia, invocate de părți.

---

criminalistică, *supra cit.*, p. 225-226. Subliniem însă că majoritatea autorilor de specialitate folosesc această terminologie, cele două cuvinte având, totuși, un înțeles diferit. Astfel cert echivalează cu sigur, neîndoielnic, în timp ce pozitiv desemnează ceva care se întemeiază pe existența unui fapt, iar nu pe absența acestuia.

[1] **N. Dan, I.R. Constantin, L. Coman, M. Constantinescu**, *Tratat practic de criminalistică*, vol. II, *supra cit.*, p. 17 și 24; **D. Sandu**, *Unele aspecte privind interpretarea concluziei raportului de expertiză criminalistică*, *supra cit.*, p. 61.

[2] **A. Ciopraga, I. Iacobuță**, *op. cit.*, p. 356.

- Dacă au fost formulate răspunsuri clare şi complete la toate întrebările din actul procedural.
- Dacă au fost respectate condiţiile de citare a părţilor şi dacă s-au dat lămuririle necesare, atât expertului, cât şi părţilor.
- Dacă raportul a fost datat şi semnat potrivit regulilor procedurale. Nerespectarea acestor cerinţe, mai ales dacă ele sunt de natură să împiedice aflarea adevărului, poate conduce la o soluţie netemeinică. O asemenea soluţie atrage, în mod firesc, pe lângă anularea expertizei, şi casarea hotărârii[1].

5.1.2. În etapa a doua, verificarea va privi *problemele de fond* ale raportului de expertiză, printre cele mai importante situându-se:

- Examinarea de către expert a întregului material pus la dispoziţie de organul judiciar.
- Folosirea celor mai adecvate metode şi mijloace tehnico-ştiinţifice de investigare.
- Justeţea raţionamentului şi concordanţa dintre concluzii şi conţinutul raportului de expertiză.

Importanţa verificării complete şi atente a întregului raport de expertiză, indiferent dacă este vorba de o primă sau o nouă expertiză, a fost subliniată frecvent în literatura noastră de specialitate, combătându-se acele practici întâlnite la anumite organe judiciare care se limitează numai la citirea concluziilor sau la însuşirea necritică a unor concluzii nefundamentate ştiinţific, incomplete sau eronate[2].

În ipoteza neînsuşirii concluziilor, organul judiciar îşi motivează poziţia pe baza constatărilor făcute cu prilejul verificării raportului (de exemplu, contradicţii între concluzii, raţionamente false, neexaminarea întregului material, metode inadecvate de cercetare ş.a.), nu pe elemente sau date specifice domeniului de activitate al expertului[3].

O eventuală neconcordanţă, dintre concluziile raportului şi alte mijloace de probă nu poate constitui *ab initio* un motiv de respingere a rezultatelor expertizei, impunându-se o analiză completă a întregului probatoriu.

De exemplu, în cazul unei morţi violente prin împuşcare, inculpatul (paznic la un depozit) susţine că s-a aflat în legitimă apărare, fiind atacat de victimă. Doi martori oculari au declarat că distanţa dintre inculpat şi victimă era de peste 10 m, ceea ce, în situaţia indicată, ar fi echivalat cu neîndeplinirea condiţiilor legitimei apărări. Din raportul de expertiză balistică a rezultat, însă, că s-a tras de la o distanţă mai mică de un metru, pe hainele victimei descoperindu-se urme suplimentare, specifice tragerii de la mică distanţă. Neînsuşindu-şi concluziile raportului de expertiză, instanţa 1 a condamnat pe inculpat în principal pe baza declaraţiilor celor doi martori. Ulterior, însă, din administrarea altor probe, a rezultat nesinceritatea martorilor şi temeinicia concluziilor expertizei, astfel încât instanţa de recurs a pronunţat achitarea, reţinând legitima apărare.

5.2. Valorificarea concluziilor expertizei. Interpretarea şi valorificarea concluziilor expertizei criminalistice marchează momentul aprecierii şi cântăririi probelor puse în

[1] **R. Constantin, P. Drăghici şi M. Ioniţă**, *Expertizele, mijloc de probă în procesul penal*, *supra cit.*, p. 123.

[2] În acest sens, **D. Sandu**, *op. cit.*, p. 52; **S. Ionescu**, *op. cit.*, p. 31.

[3] În acest sens, a se vedea Trib. Suprem, Decizia nr. 35 din 7 mai 1984, în Culegerea de decizii ale Trib. Suprem pe anul 1984, p. 328: Expertiza fiind, potrivit art. 64 C.pr.pen. (art. 97 NCPP), un mijloc de probă prin care se constată elemente de fapt ce pot servi ca probă, iar aprecierea probelor făcându-se, conform art.63 (art. 103 NCPP) din acelaşi cod, de către instanţa de judecată potrivit convingerii sale, formate în urma examinării tuturor probelor administrate, rezultă că pentru formarea unei convingeri temeinice se impune ca instanţa să dispună de toate elementele necesare pentru aprecierea justeţei concluziilor raportului de expertiză.

evidență prin intermediul examinărilor științifice. Rolul și semnificația acestui mijloc de probă în formarea convingerii intime a organelor judiciare, cu privire la o faptă sau la împrejurările acesteia, este demonstrat prin aceea, că peste 85 la sută din concluziile rapoartelor de expertiză sunt însușite de către instanțe, ele servind, alături și în egală măsură cu celelalte mijloace de probă, la stabilirea adevărului în cauză[1].

5.2.1. Dintre concluziile rapoartelor de expertiză, cele mai valoroase sunt *concluziile cu caracter de certitudine* a căror interpretare nu ridică probleme deosebite, fiind frecvente cazurile în care expertizele criminalistice reprezintă singura modalitate de a scoate la lumină probele necesare constatării existenței sau inexistenței unei infracțiuni și identificării autorului ei.

5.2.2. Concluziile cu caracter de probabilitate dețin o pondere mai mică în ansamblul rezultatelor expertizei criminalistice. Referitor la aceste concluzii s-au exprimat opinii pro și contra utilității sau admisibilității lor, atât în literatura de specialitate, cât și în practică, unii experți evitând chiar să le formuleze[2].

În linii mari, majoritatea opiniilor converg spre admisibilitatea acestor concluzii, ele reprezentând ipoteze științifice de lucru, cu ajutorul cărora organele judiciare pot să-și ghideze activitatea de soluționare a cauzei, să elaboreze versiuni, iar, din coroborarea concluziilor de probabilitate cu rezultatele la care se ajunge prin administrarea altor probe, să se stabilească adevărul. Mai mult, formularea unor asemenea concluzii reprezintă o dovadă de etică profesională a expertului criminalist[3].

Referitor la modul de interpretare a concluziilor de probabilitate, atragem atenția asupra unor tendințe ce se întâlnesc, încă, în practica de specialitate, potrivit cărora unele instanțe înclină să le atribuie un caracter de certitudine, în timp ce alte organe judiciare manifestă o tendință contrară, de neînsușire a acestor concluzii.

5.2.3. Concluziile de imposibilitate a rezolvării problemei („n.s.p."), contrar aparențelor, impun aceeași atenție în interpretare, mai ales dacă ele vor fi avute în vedere în cadrul întregului probatoriu existent în cauză. Imposibilitatea formulării concluziilor în expertiza criminalistică, coroborată cu lipsa altor probe, pe baza cărora să se poată stabili gradul de implicare a unei persoane în săvârșirea unei fapte penale, este de natură să impună organului judiciar aplicarea principiului prezumției de nevinovăție.

În alternativa existenței altor probe, organul judiciar are posibilitatea să pronunțe o soluție, potrivit convingerii intime, formate pe baza cântăririi probelor privind cauza cercetată, întrucât imposibilitatea rezolvării unei probleme pe teren criminalistic nu echivalează cu o concluzie negativă asupra unor fapte sau împrejurări ale cauzei, inclusiv asupra identității sau neidentității persoanei suspecte ori inculpate într-o cauză.

---

[1] În acest sens **D. Sandu**, *op. cit.*, p. 53; **L. Ionescu**, *op. cit.*, p. 41; **I. Mircea**, *Criminalistica supra cit.*, p. 55.

[2] **A. Ciopraga** și **I. Iacobuță**, *op. cit.*, p358; **Al. Buus** *Concluziile probabile în expertiza criminalistică*, în J.N. nr. I/1965, p. 43.

[3] **E. Locard**, *Lex faux en écriture et leurs expertise*, Paris, 1939, p. 29; **L. Ionescu**, *Expertiza criminalistică a scrisului* , Ed. Junimea, Iași, 1973, p. 28, *Tratat practic de criminalistică, supra cit.*, p. 18 și 24; **D. Sandu**, *op. cit.*, p. 61.

CAPITOLUL III

CADRUL TACTIC AL ORGANIZĂRII ANCHETEI PENALE

Secțiunea I
Noțiunea și principiile organizării urmăririi penale

§1. Aspecte introductive

Scientizarea procesului judiciar are un rol cu totul distinct în creşterea eficienței luptei împotriva criminalității, realizată în măsură notabilă prin intermediul Criminalisticii, știință cu pregnant caracter judiciar, integrată sistemului pluridisciplinar de cunoaştere, combatere şi de prevenire a delincvenței.

Procesul penal, indiferent de faza în care se află, cu specificitatea şi complexitatea sa particulară, nu se poate circumscrie unor *exigențe deontologice*, definitorii pentru justiția unui stat de drept, în care supremația legii şi calitatea activității de judecată să se afle într-o simbioză perfectă, decât printr-o organizare riguroasă, în special a urmăririi penale.

Descoperirea şi sancționarea faptelor de natură penală presupun, în primul rând, o urmărire penală completă, al cărui unic scop îl constituie *aflarea adevărului*. Clarificarea deplină a faptelor, a împrejurărilor, poate conduce fie la confirmarea învinuirii, fie la înlăturarea ei, adevărul fiind unul.

O soluție legală şi temeinică reflectă esențialmente realitatea, chiar dacă aceasta se abate de la imaginea formată inițial despre o anumită faptă, contrazicând concluziile unui act singular de anchetă sau opiniile din zone extrajudiciare. Prin urmare, în vederea aflării adevărului cu privire la faptele şi la împrejurările cauzei, precum şi cu privire la persoana făptuitorului (art. 5 NCPP) este absolut necesar ca organele de urmărire penală să apeleze la mijloacele tehnico-ştiințifice şi tactice pe care le pune la îndemână ştiința Criminalisticii. Însă, folosirea eficientă a acestor instrumente tehnice şi tactice criminalistice nu poate fi concepută decât într-un mod organizat, printr-o planificare judicioasă, singura modalitate aptă să asigure un fundament ştiințific urmăririi penale[1].

Managementul urmăririi penale, al actelor de investigație judiciară, serveşte la realizarea funcțiilor urmăririi penale, începând chiar din faza actelor premergătoare[2]. Considerată drept o metodă tactică fundamentală în descoperirea şi cercetarea infracțiunilor, organizarea anchetei penale serveşte realizării scopului procesului penal: constatarea la timp şi în mod complet a faptelor care constituie infracțiuni, astfel că orice persoană care a săvârşit o

[1] **M. Le Clere**, *Manuel de police technique*, Ed. Police Revue, Paris, 1974, p. 223.
[2] **M.J. Palmiotto**, *Criminal investigation*, Ed. Nelson-Hall Publishers, Chicago, Illinois, SUA, 1994, p. 24-30.

BCU CLUJ UNIVERSITY LIBRARY

infracțiune să fie pedepsită potrivit vinovăției sale și nicio persoană nevinovată să nu fie trasă la răspundere penală - prin determinarea direcțiilor și întinderii cercetărilor necesare elucidării, sub toate aspectele, a faptelor incriminate de lege[1].

Organizarea sau planificarea urmăririi penale, după cum se învederează în literatura de specialitate, are un înțeles larg. Principalul argument în susținerea acestei teze se poate desprinde din analiza conținutului planificării urmăririi penale, care reprezintă un proces de trecere de la gândirea practică la acțiunea concretă de anchetă, de la începutul și până la sfârșitul acestuia.

Planificarea reprezintă elementul de legătură dintre scopul și sarcinile urmăririi penale, pe de o parte, și modul lor de realizare prin acțiuni concrete, pe de altă parte. Acest element se materializează în obiectivele anchetei, versiunile și problemele de clarificat, metodele și mijloacele disponibile[2]. Stabilirea completă a unei infracțiuni și a vinovăției autorului, într-o cauză penală concretă, necesită determinarea obiectivelor sau direcțiilor cercetării, pe baza rezultatelor existente în cauză la un moment dat[3].

Întreaga organizare a anchetei penale, planificarea sa, o înțelegem într-un sens dinamic, nu fixist, planul trebuind să se coreleze, în permanență, cu datele obținute pe parcursul urmăririi penale, străbătând un drum de la general la particular.

De exemplu, în cazul descoperirii unui cadavru lângă un imobil în reparație, examenul medico-legal conchide că moartea s-a datorat căderii de la înălțime. Primele activități pe care și le planifică organul de urmărire penală au drept obiectiv stabilirea naturii faptei: accident, sinucidere sau omor. Astfel, din datele obținute ulterior, a rezultat că victima nu făcea parte din personalul șantierului și nu avea nicio legătură cu acesta. În schimb, lucra în instituția care ocupa parterul clădirii aflate în curs de reparație. Din coroborarea tuturor datelor și informațiilor obținute într-o fază intermediară, se ajunge la concluzia că nu poate fi vorba de un accident sau de un omor. Fiind aprofundate cercetările, prin planificarea unor noi activități de urmărire penală, se stabilește, în final, că persoana în cauză s-a sinucis, întrucât deturnase o mare sumă de bani, faptă ce era pe cale de a fi descoperită.

§2. Principiile organizării urmăririi penale

Pentru a reprezenta un suport științific real al urmăririi penale, atât în ansamblul său, cât și în fiecare cauză concretă, planificarea este necesar să se facă potrivit anumitor reguli fundamentale, anumitor principii. Astfel:

a. Organizarea trebuie să se supună *regulilor fundamentale ale procesului penal* cum sunt, de pildă, principiul legalității sau cel al aflării adevărului.

b. Organizarea și planificarea anchetei să se raporteze și la *principiile specifice ale acestei științe*, ca, de exemplu, principiul identității, cel al operativității sau cel potrivit căruia orice faptă prevăzută de legea penală determină modificări materiale în mediul înconjurător.

Sunt, bineînțeles, și principii proprii planificării urmăririi penale, principii care vin să se alăture celor amintite. Astfel, în literatura de specialitate, marea majoritate a autorilor sunt de acord cu două reguli de bază ale planificării, anume *individualitatea* și *dinamicitatea*. Alăturat acestor principii, o parte dintre autori includ și *principiul legalității*, principiu

[1] **Gh. Zaharescu**, *Precizări cu privire la organizarea și planificarea urmăririi penale planul de urmărire penală*, în Rev. P.C.C., nr.2/ 1981, p. 86.

[2] **E. Stelzer**, *Criminalistica*, vol. I, Ed. științifică germană, Berlin, 1977, p. 122.

[3] **A. Ciopraga**, *Criminalistica - Tratat de tactică*, Ed. Gama, Iași, 1996, p. 11.

definitoriu pentru întreg procesul penal, ca şi pentru toate cercetările criminalistice. Alţi autori consideră *continuitatea* drept principiu specific planificării, deşi el este un element ce face parte din însăşi natura acestui proces[1].

2.1. Principiul individualităţii. *Individualizarea planificării* activităţii de urmărire penală, în funcţie de particularităţile fiecărui caz în parte, îşi găseşte explicaţia în aceea că fiecare faptă în parte, fiecare împrejurare, este identică numai cu sine însăşi, deosebindu-se de toate celelalte prin elementele sale specifice, fiind practic irepetabilă.

Desigur, săvârşirea de infracţiuni prin moduri de operare specifice unui anumit făptuitor poate oferi indicii serioase pentru identificarea infractorului. Dar, în asemenea situaţii, faptele nu pot fi stabilite pe baza unei scheme de cercetare şablon, întrucât în fiecare caz, condiţiile de loc şi timp vor fi altele, după cum altele vor fi persoanele sau instituţiile prejudiciate, alţii vor fi eventualii martori care au perceput fapta etc.[2]

Subliniem, în aceeaşi idee, existenţa regulilor metodologice generale, în cazul cercetării anumitor genuri de infracţiuni, cum sunt omorul, furtul şi tâlhăria, traficul de droguri, accidentele de muncă şi de circulaţie etc. Acest aspect nu este, însă, de natură să conducă la concluzia utilizării de scheme sau planuri tip de cercetare, chiar şi în alternativa descoperirii de fapte ce prezintă elemente de asemănare.

2.2. Principiul dinamismului. *Principiul dinamismului* reprezintă cea de a doua regulă fundamentală după care trebuie să se conducă planificarea şi organizarea urmăririi penale. Potrivit finalităţii sale, principiul enunţat îşi găseşte reflectarea în două direcţii principale:

a. Principiul acesta are menirea de a impune o *efectuare dinamică, promptă*, a cercetărilor criminalistice, ceea ce contribuie la creşterea eficienţei urmăririi penale, a operativităţii cu care se impune a fi stabilite şi sancţionate încălcările legii.

b. Dinamismul trebuie interpretat în sensul *maleabilităţii planificării*, al adaptării permanente a planului de urmărire penală la situaţiile, la datele nou apărute în timpul anchetei[3].

Sunt frecvente situaţiile în care elemente noi, uneori imprevizibile, determină nu numai modificări importante în organizarea urmăririi penale, ci şi elaborarea unor planuri noi, cuprinzând activităţi care iniţial nu erau considerate necesare, cum ar fi confruntările, reconstituirile, percheziţiile ş.a. De exemplu, un suspect ce susţine iniţial că este singurul autor al faptei, declară, în cursul anchetei, că a săvârşit fapta împreună cu alte două persoane, recunoscând în plus şi comiterea unei alte infracţiuni în care era suspect altcineva. Într-o asemenea împrejurare, este, desigur, firesc să se procedeze la modificarea radicală a întregului plan şi a acţiunii de investigare.

În concluzie, planificarea urmăririi penale nu trebuie interpretată sub forma unei scheme rigide, din limitele căreia nu se poate ieşi, ci ca o modalitate de organizare şi adaptare elastică

---

[1] **C. Suciu**, *Criminalistica*, Ed. Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1972, p. 227; **I. Mircea**, *Criminalistica*, Ed. Lumina Lex, Bucureşti, 1971, p. 145-146; **A. Ciopraga**, *Criminalistica tactică*, Universitatea Al.I.Cuza, Iaşi, 1986, p. 910; **C-tin Aioniţoaie, V. Berchesan, T. Butoi, I. Marcu, E. Palanceanu, C-tin Pletea, I.E. Sandu, Em. Stancu**, *Tratat de tactică criminalistică*, Academia de Poliţie, Min. de Interne, Ed. Carpaţi, Craiova, 1992, p. 13 şi urm.

[2] A se vedea şi lucrarea *Organizarea activităţii de anchetă penală*, elaborată de Institutul de cercetări criminalistice al Procuraturii României Bucureşti, 1964, p. 20-22, lucrare aflată în fondul documentar al Compartimentului de Criminalistică şi Criminologie al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie.

[3] **S.A. Golunski**, *op. cit.*, p. 251-252; **C. Suciu**, *op. cit.*, p. 502; **Gh. Zaharachescu**, *op. cit.*, p. 90-91.

a activității la fiecare nouă situație, astfel încât faptele să fie stabilite la timp și în mod complet. Aceasta reprezintă, totodată, și o dovadă a mobilității organelor judiciare în sensul aptitudinii de adaptare promptă la orice situație nou intervenită, de receptare a acesteia fără surprindere[1].

§3. Structura și conținutul planului de urmărire penală

3.1. Structura planului de urmărire penală. Planul de urmărire penală după care trebuie să se desfășoare o anchetă este constituit dintr-o structură unitară de elemente componente, menite să confere eficiență activității de urmărire penală.

3.1.1. Sub raport tactic, potrivit opiniilor exprimate în literatura de specialitate, desprinse din studierea experienței organelor judiciare, rezultă că principalele elemente constitutive ale planului de urmărire penală sunt *versiunile, problemele* ce se cer rezolvate în verificarea fiecărei versiuni, precum și activitățile desfășurate pe baza metodelor științifice criminalistice cu ajutorul cărora se rezolvă aceste probleme[2]. În plan mai sunt precizate *termenele de rezolvare* a problemelor și, implicit, de verificare a versiunilor, precum și persoanele care urmează să participe la soluționarea lor.

Dintre elementele sus-menționate, versiunile dețin o poziție centrală în stabilirea și clarificarea faptelor. Celelalte elemente ale planului își au rolul lor bine definit în clarificarea cauzei, ceea ce evidențiază caracterul unitar al planului de urmărire penală, caracter specific, de altfel, întregului proces al planificării, fiecare dintre elementele structurii sale aflându-se într-o strânsă interdependență.

3.1.2. Momentul elaborării unui plan de anchetă - alt element tactic important - se impune a fi astfel ales, încât el să nu fie conceput nici prematur și nici tardiv față de mersul anchetei. O întocmire prematură, într-un moment în care nu se dețin decât date sumare cu privire la faptă, poate conduce cercetările pe o pistă falsă, întârziind soluționarea cauzei. Consecințe negative asupra desfășurării cercetărilor poate avea și întârzierea în întocmirea planului, aspect de natură să împiedice desfășurarea unor activități organizate în stabilirea faptelor și împrejurărilor.

Planul de urmărire penală capătă *o formă scrisă*, deoarece numai în acest mod pot fi fixate toate elementele, toate amănuntele, a căror omisiune poate aduce prejudicii desfășurării ulterioare a cercetărilor. Sunt și situații în care *nu este absolut necesar să se elaboreze un plan scris* de urmărire penală, cum ar fi, de pildă, cazul prinderii în flagrant a unui hoț de buzunare, aspect care constituie excepția, și nu regula, pentru că, în situații aparent mai simple, este nevoie câteodată cel puțin de o schiță de plan.

3.2. Conținutul planului de urmărire penală. Conținutul unui plan de urmărire penală este determinat de problemele pe care le are de clarificat ancheta într-un moment sau altul. Aflarea adevărului presupune o investigație de o anumită întindere în care sunt descoperite,

---

[1] **A. Ciopraga**, *op. cit.*, p. 13.

[2] **A. Ciopraga** și **I. Iacobuță**, *Criminalistica*, Ed. Chemarea, Iași, 1997, p. 227; **C. Suciu**, *op. cit.*, p. 499; **S.A. Golunski**, *op. cit.*, p. 250; *Organizarea activității de anchetă penală*, lucrare elaborată de Institutul de Criminalistică al Procuraturii României, *supra cit.*, p. 24.

verificate, clarificate, o serie de date, de împrejurări, capabile să servească la conturarea elementelor constitutive ale infracțiunii, inclusiv la identificarea autorului faptei, la probarea vinovăției sale.

Pentru determinarea acestor elemente, deduse din planul de urmărire penală, organele penale de specialitate trebuie să răspundă la o suită de întrebări, denumită convențional „formula celor 7 întrebări", sau alături de aceasta, „formula celor 4 întrebări", aplicabile în majoritatea cazurilor.

*3.2.1. **Formula celor 7 întrebări***, întâlnită mai întâi în jurisprudența romană - *quis? quid? ubi? quibus auxillis? curr? quomodo? quando? qu'on?* - cunoscută sub denumirea de „disticul lui Daries", are ca destinație clarificarea următoarelor aspecte[1]:

- *ce faptă* s-a comis și care este natura ei?
- *unde* s-a comis fapta cercetată?
- *când* a fost săvârșită?
- *cine* este autorul ei?
- *cum*, în ce mod a săvârșit-o?
- *cu ajutorul cui*?
- *în ce scop* a fost comisă?

*3.2.2. **Formula celor patru întrebări***, considerată, întrucâtva, superioară calitativ primei formule, deoarece delimitează mai clar conținutul infracțiunii, servește la elucidarea problemelor unei cauze penale plecând de la elementele constitutive ale acesteia. Astfel:

a. *Determinarea obiectului infracțiunii*, respectiv a relației sociale lezate prin săvârșirea faptei penale, ca și a obiectului nemijlocit asupra căruia s-a exercitat acțiunea ilicită.

b. *Stabilirea laturii obiective a infracțiunii*, în primul rând a acțiunii sau inacțiunii incriminate de lege, a raportului de cauzalitate între acestea și urmările faptei, precum și a locului, timpului, modului, a altor circumstanțe în care a fost săvârșită fapta.

c. *Identificarea subiectului activ* al infracțiunii, a tuturor participanților (complici, instigatori, tăinuitori), ca și identificarea subiectului pasiv al faptei penale.

d. *Determinarea laturii subiective* a infracțiunii, prin stabilirea formei vinovăției (intenție directă sau indirectă, imprudență sau neglijență) ca și a mobilului faptei.

În raport de specificul infracțiunii, probleme ce se cer rezolvate sunt, de exemplu, următoarele:

În caz de *moarte violentă*: cauza morții; natura acesteia (omor, sinucidere, accident); identificarea autorului și a celorlalți participanți; identitatea victimei; locul, data și modul de săvârșire; stabilirea vinovăției; mobilul omorului.

În caz de *sustragere din avutul public*: existența lipsei, a naturii și cantității bunurilor sustrase; cauza lipsei; data; locul și modul de săvârșire; participanții la săvârșirea faptei; împrejurările care au favorizat sustragerea; locul în care se află bunurile sustrase etc.

---

[1] **M. Le Clere**, *Manuel de police tehnique*, Ed. Police Revue, Paris, 1974, p. 225-226. Autorul amintește, pe lângă formula celor 7 întrebări din limba franceză (qui? quelle est la nature de cet acte? ou? y a-t-il eu des complices? quel en parait le mobile? comment l'acte a-t-il été realisé? à quel moment?) și cunoscuta formulă a celor 7 W din limba germană (Wer? Was? Wo? Womit? Warum? Wie? Wann?). În legătură cu această formulă, a se vedea și autorii citați în această secțiune.

Întrebările la care trebuie dat răspuns în anchetă diferă nu numai de la o categorie la alta de infracțiuni, dar și în cadrul aceleiași categorii de infracțiuni, date fiind particularitățile în care se comit. Mai mult, întâlnim și alte obiective ale anchetei, cum sunt, de pildă, luarea măsurilor asigurătorii sau a măsurilor de prevenire a săvârșirii infracțiunilor[1].

Secțiunea a II-a
Versiunile de urmărire penală

§1. Noțiuni introductive

În cadrul planului de anchetă, versiunile de urmărire penală dețin o poziție centrală întrucât prin ele se materializează una dintre metodele tactice fundamentale, menite să orienteze întreaga activitate spre stabilirea faptelor și împrejurărilor cauzei, într-un cuvânt, spre aflarea adevărului.

Termenul de *versiune* este definit drept o variantă sub care poate fi înfățișat un fapt[2]. Din punctul de vedere al esenței sale, versiunea se apropie foarte mult de *ipoteză*, așa cum este ea folosită în toate domeniile științei, în general ale cunoașterii umane: presupunere, supoziție, explicație provizorie pe baza unor fapte sau date cunoscute, referitoare la cauza, mecanismul intern, esența unui fapt sau fenomen. În măsura în care este confirmată experimental – în cazul nostru prin verificări întreprinse de organele judiciare - ipoteza se transformă într-o cunoștință certă.

Chiar dacă între versiune și ipoteză poate fi pus deseori semnul egal, versiunea are totuși, un element suplimentar, respectiv cel de *alternativă* sau *variantă* prin care s-ar explica fapta sau fenomenul. Deosebirile între versiunea de urmărire penală și ipoteză se reliefează mai ales în privința naturii faptelor și datelor deținute în caz, precum și a modului de explicare sau verificare a lor.

În accepțiunea sa tactică criminalistică, prin *versiune trebuie să înțelegem acele evenimente sau fapte concrete care s-au desfășurat în trecut.* Cunoașterea, determinarea lor precisă, este posibilă prin verificarea fiecărei presupuneri - formulată pe bază de date uneori destul de sumare - ce ar putea explica fapta săvârșită. În comparație cu versiunea de urmărire penală, o ipoteză - formulată în alte domenii ale cunoașterii umane - prin care se caută să se ofere o explicație științifică a unui fenomen natural sau al vieții sociale, presupune observații ample, îndelungate, fundamentate pe legile specifice unuia sau altuia dintre domeniile respective.

În concluzie, versiunea de urmărire penală, poate fi definită drept *o presupunere, o supoziție (ipoteză), elaborată pe baza unor date deținute într-un anumit moment al urmăririi penale, date prin care s-ar putea explica faptele și împrejurările unei cauze, ea urmând să facă obiectul verificării de către organul de urmărire penală*[3].

---

[1] În acest sens **A. Ciopraga**, *op. cit.*, p. 14; **I. Mircea**, *op. cit.*, p. 223; **S.A. Golunski**, *op. cit.*, p. 254. La acestea se adaugă luarea măsurilor necesare pentru asigurarea reparării prejudiciului cauzat, stabilirea cauzelor și condițiilor care au favorizat săvârșirea infracțiunii, în scopul luării măsurilor de prevenire.

[2] *Mic dicționar enciclopedic*, Ed. Științifică, București, 1978, p. 1023.

[3] A se vedea: **A. Ciopraga**, *op. cit.*, p. 21; versiunile (...) constituie ipoteze, adică o explicație probabilă a unui fenomen, eveniment - întemeiată pe informațiile existente la un moment dat al investigațiilor - în scopul determinării adevăratului caracter și conținut al fenomenului dat, astfel încât acesta să se transforme într-o certitudine

§2. Criterii de clasificare a versiunilor

Clasificarea versiunilor de urmărire penală prezintă importanţă nu numai pe plan teoretic, dar în special practic, întrucât presupunerile, ipotezele cu privire la faptă şi la autorul acesteia, pot cuprinde o sferă mai mare sau mai mică de aspecte, fiecare cu semnificaţia sa, în soluţionarea cauzei. În funcţie de aceste versiuni, se organizează şi se planifică întreaga activitate a organului de urmărire penală.

În literatura de specialitate nu s-a manifestat o unanimitate de păreri asupra criteriilor în funcţie de care să se facă această clasificare. Pe baza unor evidente necesităţi de ordin practic s-a ajuns, însă, în mod firesc, la concluzia că cel mai important criteriu de clasificare îl reprezintă *obiectul şi întinderea versiunilor*[1].

2.1. Versiunile principale sau generale. Versiunile principale sau generale se referă la faptă, în ansamblul ei, la natura acesteia şi, în măsura în care se stabileşte că este vorba de o infracţiune, la elementele constitutive ale acesteia. Altfel spus, prin elaborarea versiunilor principale se încearcă să se determine, în primul rând, dacă fapta intră sau nu sub incidenţa legii şi, desigur, dacă atrage răspunderea penală a unei persoane.

Versiunile principale trebuie să fie interpretate într-un sens mai larg, întrucât, aşa cum s-a văzut, ele includ şi versiuni referitoare la elementele constitutive ale infracţiunii şi chiar la termenii acesteia. De exemplu:

a. Versiunile privind *latura obiectivă a infracţiunii* care au drept finalitate stabilirea împrejurărilor de *loc, timp şi mod de săvârşire* a faptei. Aceste versiuni sunt, prin natura lucrurilor, şi cele mai numeroase. În esenţă, versiunile privind latura obiectivă servesc la determinarea elementului material al infracţiunii, a urmărilor socialmente periculoase ale faptei, precum şi la determinarea legăturii de cauzalitate dintre faptă şi urmarea sa.

b. Versiunile privind *latura subiectivă* sunt elaborate în legătură cu *forma vinovăţiei şi cu scopul urmărit* prin săvârşirea faptei de către autor şi ceilalţi participanţi.

c. Versiuni referitoare la *subiectul infracţiunii.* Uneori se formulează şi versiuni privind obiectul infracţiunii, împrejurare întâlnită în puţine cazuri în practică, întrucât obiectul unei infracţiuni este, în majoritatea cazurilor, cunoscut încă de la începutul cercetărilor.

2.2. Versiunile secundare. Versiunile secundare sunt presupunerile referitoare la unele aspecte izolate ale faptei, dar cu o anumită semnificaţie în cauză. Fireşte că o versiune secundară este subordonată direct unei versiuni principale, datele obţinute prin verificarea celei dintâi servind la conturarea explicaţiilor cu privire la elementele de fond ale cauzei. Aceasta explică şi împrejurarea că versiunile secundare sunt elaborate şi verificate înaintea versiunilor principale.

---

sau, dimpotrivă, să fie înlăturat; **C. Suciu**, *op. cit.*, p. 499; versiunea este o ipoteză a unei posibilităţi, pornind de la unele date cunoscute, fie în mod direct, fie prin deducţie, ţinând seama de experienţa generalizată a activităţii de anchetă; *Organizarea activităţii de anchetă penală*, *supra cit.*, p. 38; versiunile sunt presupunerile (ipotezele) anchetatorului, întemeiate pe date stabilite, cu privire la infracţiunea săvârşită, la totalitatea ei sau la diferite elemente ale acesteia; **I. Mircea**, *op. cit.*, p. 223; versiunile sunt presupunerile logice ale organului de urmărire penală, referitoare la faptă în ansamblul ei sau la unele împrejurări ale acesteia.

[1] În acest sens, **C. Suciu**, *op. cit.*, p. 499; autorul le clasifică în versiuni generale şi particulare, ultimele raportându-se la aspecte specifice fiecărui caz în parte (timp, procedee de săvârşire, loc etc.).

Facem precizarea că versiunile secundare sunt elaborate şi pentru verificarea unor fapte care, aparent, nu au legătură cu cauza. De exemplu, verificarea modului în care o persoană suspectă de săvârşirea unei omucideri şi-a petrecut timpul înaintea crimei.

Cu privire la folosirea termenului de *versiune*, ţinem să ne alăturăm criticilor exprimate în literatura de specialitate, referitoare la utilizarea în practică a expresiilor „versiunea suspectului", „versiunea victimei" sau „versiunea martorului". Asemenea „versiuni" nu sunt decât simple susţineri, afirmaţii sau opinii ale persoanelor în cauză, unele trebuind chiar verificate[1].

§3. Tactica elaborării versiunilor de urmărire penală

Elaborarea versiunilor de urmărire penală se înscrie printre activităţile de maximă importanţă, cu largi rezonanţe în desfăşurarea anchetei. Pentru elaborarea unor versiuni care să servească pe deplin aflării adevărului sub raport tactic, este necesar să fie întrunite mai multe condiţii, printre cele mai importante numărându-se:

a. Deţinerea unor date sau informaţii despre fapta cercetată, *corespunzătoare sub raport calitativ şi cantitativ*, pe baza cărora să fie elaborate versiunile.

b. Conceperea unor versiuni apropiate de realitate solicită pregătirea multilaterală, *experienţa şi intuiţia organului de urmărire penală.*

c. Folosirea unor *forme logice de raţionament*, de tipul raţionamentelor deductive şi inductive, ca şi a raţionamentului prin analogie.

3.1. Deţinerea de date şi informaţii corespunzătoare cantitativ şi calitativ. Calitatea şi cantitatea datelor reprezintă o premisă esenţială pentru formularea de versiuni de natură să servească cu adevărat soluţionării cauzei. Specialiştii ştiu că versiunile de urmărire penală nu pot fi rezultatul unor închipuiri şi că ele nu pot fi elaborate pe baza unor impresii sau a unor împrejurări deduse din situaţii faptice, cu totul incerte[2].

a. *Sub aspect cantitativ*, un minimum de date este absolut necesar pentru formularea versiunilor, fie ele referitoare la natura faptei. Lipsa de date sau cantitatea insuficientă a acestora echivalează cu o infinitate de versiuni, ori cu formularea de versiuni ce pot conduce cercetările pe piste false, cu cheltuieli inutile de energie umană şi materială. De pildă, nu se pot elabora versiuni referitoare la omor, accident sau sinucidere, până când nu se cunoaşte natura morţii (patologică sau violentă).

b. *Din punct de vedere calitativ*, informaţiile care stau la baza versiunilor, trebuie să fie precise şi concrete. Simplele supoziţii sau presupunerile lipsite de un suport real nu fac decât să creeze dificultăţi în desfăşurarea anchetei.

Sursa datelor pe care se întemeiază o versiune este în majoritatea cazurilor de *natură procesuală*, deci obţinute prin administrarea de probe. De regulă, astfel de date provin din cercetările la faţa locului, din declaraţiile martorilor, din expertizele criminalistice şi medico-legale, din înregistrări, din înscrisuri sau din cele mai diverse mijloace materiale de probă.

Pot fi folosite şi date din izvoare extraprocesuale, cum ar fi, de exemplu, investigaţiile specifice poliţiei, supravegherea, scrisorile anonime, zvonurile etc. Dat fiind caracterul acestor date, nu de puţine ori false, este de la sine înţeles că o urmărire nu se poate constitui

[1] În acest sens, a se vedea **Gh. Zaharachescu**, *op. cit.*, p. 95.

[2] **M.J. Palmiotto**, *Criminal investigation, supra cit.*, p. 101 şi urm.

numai pe ele. Elaborarea de versiuni numai pe baza unor date rezultate din investigaţii, fără alte verificări, conduce la orientarea greşită a cercetărilor, la pierdere de timp şi la concluzii neconforme cu realitatea[1].

3.2. Elaborarea versiunilor cu profesionalism. În elaborarea versiunilor de anchetă sunt necesare calităţi proprii profesiei de magistrat sau de anchetator. Astfel:

a. *Pregătirea multilaterală, experienţa şi intuiţia* organului de urmărire penală, reprezintă o condiţie importantă în elaborarea de versiuni care să se apropie cât mai mult de realitatea infracţională şi, astfel, faptele să fie stabilite la timp şi cât mai complet.

b. *Pregătirea complexă* presupune nu numai stăpânirea cunoştinţelor din domeniul ştiinţelor juridice, îndeosebi cele penale, ci şi cele de criminalistică, ştiinţă care pune la îndemâna organelor de urmărire penală şi a magistraţilor mijloacele care servesc la clarificarea cu certitudine a faptelor şi împrejurărilor unei cauze penale, inclusiv la identificarea făptuitorului.

c. *Experienţa* câştigată în activitatea de urmărire penală, în măsura în care nu se transformă în rutină, reprezintă un element de siguranţă şi precizie în investigare, într-un cuvânt de sporire a eficienţei activităţii organelor de urmărire penală. Familiarizarea cu exigenţele anchetei, înseamnă şi un plus de calm, benefic pentru investigarea penală.

d. *Intuiţia* este un factor deseori decisiv, ea reflectând capacitatea (aptitudinea) organului de urmărire penală de a descoperi şi de a ajunge cu rapiditate la sensul, la explicarea unor fapte sau împrejurări. Intuiţia care mai poate fi numită *inspiraţie* sau *fler* îşi află rădăcinile într-o judecată anterioară, întrucât ea constituie rodul unei activităţi intelectuale prealabile, bazată pe experienţa acumulată şi pe o anumită prelucrare inconştientă a datelor deţinute în cauză.

Iată de ce se afirmă despre Criminalistică, sau investigarea ştiinţifică a infracţiunilor, ca fiind o ştiinţă şi o artă, ceea ce presupune drept calitate esenţială *aptitudinea*. Or, fără aptitudini de magistrat, calitatea actului de justiţie poate avea de suferit.

3.3. Folosirea unor forme logice de raţionament. Folosirea formelor logice de raţionament, cum sunt raţionamentele deductive, inductive sau raţionamentul prin analogie, este absolut necesară pentru elaborarea de versiuni întemeiate nu numai pe date concrete, ci şi pe baza unui proces judicios de gândire.

3.3.1. Raţionamentul deductiv este o operaţie logică, în care se porneşte de la general, de la premisele problemei, pentru a se ajunge, printr-o înlănţuire de judecăţi, la particular, deci, la o anumită concluzie ce va servi la elaborarea versiunii.

De exemplu, cu ocazia unei morţi prin împuşcare, la faţa locului este găsit cadavrul unui bărbat, având în mâna dreaptă un pistolet. Se constată existenţa unui orificiu de intrare în zona fosei temporale dreapta. La prima vedere, ar părea firesc să se aprecieze că moartea este datorată unei sinucideri. Procurorul, pe baza cunoştinţelor de criminalistică şi de medicină legală, dispune să se verifice dacă pe corp există urme suplimentare de tragere (tatuaj, inel de afumare), iar pe mână urme ale gazelor rezultate din tragere. Expertizele criminalistice şi medico-legale ajung la concluzia că urmele tipice ale tragerii de la mică distanţă lipsesc. În această situaţie este exclusă versiunea sinuciderii, fiind formulată versiunea unei omucideri.

[1] **I. Mircea**, *Criminalistica*, Ed. Lumina Lex, Bucureşti, 1998, p. 223.

3.3.2. Raționamentul inductiv este o operație logică, inversă raționamentului deductiv, înlănțuirea de judecăți având drept punct de plecare elementele particulare ale cauzei, pentru a se ajunge, în final, la aspectele esențiale. Acest tip de raționament este întâlnit frecvent în practica judiciară, mai ales în cazuri în care organele de urmărire penală dețin date puține, deseori cu caracter sumar, referitoare la faptă, ca și la persoana infractorului.

Pentru determinarea elementelor esențiale ale cauzei, cu relevanță în procesul judiciar, organele de urmărire penală recurg la metode de analiză specifice raționamentului inductiv, cunoscute în logică sub denumirea generică de *observație* și *experiment*, echivalentele juridice ale acestora reprezentându-le cercetarea la fața locului, ascultarea martorilor, reconstituirea, efectuarea de expertize etc.

3.3.3. Raționamentul prin analogie este o formă de gândire întâlnită ceva mai rar în activitatea organelor judiciare, datorită caracterului incert, probabil, al concluziilor sale. Acest gen de raționament, denumit și transductiv, constă într-o operație logică, în care concluzia este trasă pe baza asemănării dintre elementele caracteristice unui fapt cunoscut și cele ale faptului sau evenimentului aflat în curs de cunoaștere.

Unul din exemplele tipice de raționament prin analogie îl reprezintă elaborarea de versiuni, în vederea identificării autorului, *pe baza modului de operare*. Deși foarte utilă, mai ales în asemenea cazuri, analogia reclamă, totuși, a anumită prudență în tragerea concluziilor, dacă avem în vedere fie și numai posibilitatea unor asemănări cu totul întâmplătoare, sau insuficiența punctelor de asemănare dintre fapta cercetată și cea cunoscută.

Sintetizând aspectele tratate mai sus și raportându-ne la experiența generalizată a organelor judiciare, așa cum este evidențiat de către autorii de specialitate, în elaborarea versiunilor se impune respectarea următoarelor reguli tactice[1]:

a. Versiunile de urmărire penală să fie elaborate numai pentru faptele sau împrejurările ce pot avea *mai multe explicații*, cauzele cu o explicație în mod cert unică neimpunând o asemenea operație.

b. Elaborarea versiunilor să se facă, în principiu, pe baza *datelor de natură procesuală*, completate, în caz de nevoie, cu date sau informații obținute pe căi extraprocesuale, dar care să capete ulterior caracter procesual.

c. Temeiul versiunilor să îl constituie numai *datele concrete*, date care îndeplinesc cerințele de ordin calitativ și cantitativ.

d. Versiunile să fie elaborate în legătură cu *toate explicațiile posibile care pot fi date* în cauza cercetată.

e. Versiunile trebuie să fie *bine construite din punct de vedere logic*, iar problemele fiecăreia dintre ele, *clar și precis formulate*.

Un exemplu devenit clasic în privința modului în care se poate săvârși o gravă eroare judiciară, prin neluarea în considerare a tuturor datelor pe care s-ar întemeia versiunile de anchetă, îl reprezintă celebra „afacere Dreyfus" de la sfârșitul sec. al XIX-lea. La momentul respectiv, organele judiciare franceze erau convinse că singurul și adevăratul vinovat se găsea în persoana numitului Dreyfus. Pentru probarea vinovăției acestuia s-a apelat, printre

---

[1] A se vedea *Organizarea activității de anchetă penală, supra cit.*, p. 82-83; **Gh. Zaharachescu**, *op. cit.*, p. 101-102, autorii tratând în mod unitar atât regulile elaborării versiunilor, cât și pe cele ale verificării lor; **H. Stelzer**, *op. cit.*, p. 190-191, autorul insistând și asupra necesității ca fiecare versiune în sine să nu conțină contradicții și să fie elaborată pe baza tuturor datelor deținute în cauză.

altele, şi la autoritatea lui A. Bertillon, în vederea efectuării unei expertize grafice. Influenţat de părerile şefilor săi, A. Bertillon a „stabilit" că unul dintre înscrisurile în litigiu (un borderou de documente secrete) fusese redactat de A. Dreyfus, deşi adevăratul autor era Esterhazy[1].

§4. Modalităţi de verificarea versiunilor de urmărire penală

După elaborarea versiunilor de urmărire penală urmează o etapă de maximă importanţă în stabilirea adevărului. Această etapă delimitează un proces de trecere de la probabilitatea fiecăreia dintre versiuni la certitudinea faptei şi a vinovăţiei sau nevinovăţiei făptuitorului. Este evident că cea mai mare parte a urmăririi penale propriu-zise este destinată tocmai acestui scop.

Prin urmare, organul de anchetă procedează la o verificare atentă, aprofundată, a fiecărei versiuni în parte, pentru eliminarea acelor ipoteze, presupuneri care nu sunt conforme cu realitatea. Totodată, sunt reţinute ca certe faptele din singura versiune corespunzătoare adevărului şi a căror veridicitate nu mai poate fi negată în nici un mod[2].

Verificarea versiunilor are un caracter complex, frecvent ea vizând mai multe aspecte sau împrejurări, astfel încât, pentru a-şi atinge scopul propus, se impune stabilirea cu precizie a fiecărei probleme ce va fi clarificată, a fiecărui detaliu dintr-o versiune sau alta. În legătură cu fiecare problemă sunt precizate activităţile de urmărire penală, metodele tehnico-ştiinţifice sau tactice criminalistice, prin care sunt rezolvate.

Ca şi în etapa elaborării versiunilor, în faza anchetei propriu-zise, când practic se procedează la verificarea fiecărei versiuni, este necesară respectarea de reguli tactice, reguli impuse de necesitatea unei juste soluţionări a cauzei. În esenţă, acestea sunt:

a. *Verificarea concomitentă a tuturor versiunilor* şi a problemelor esenţiale, indiferent de gradul lor mai mic sau mai mare de plauzibilitate.

b. *Acordarea de prioritate acelor probleme a căror amânare poate stânjeni aflarea adevărului.* În astfel de situaţii, se poate recurge, de exemplu, la cercetarea urgentă la faţa locului, la expertiza urmelor perisabile, la ascultări şi confruntări, la percheziţii etc.

c. *Calificarea integrală a fiecărei probleme*, până în momentul în care se constată cu siguranţă că versiunea nu corespunde realităţii.

§5. Forma planului de urmărire penală

Planificarea activităţii de urmărire penală, într-o cauză concretă, capătă forma unui plan scris, ale cărui elemente principale sunt, după cum s-a văzut mai sus, versiunile, problemele de clarificat în cadrul fiecărei versiuni, activităţile de urmărire penală prin care se dă răspuns la problemele amintite şi termenul de rezolvare.

Fiecare versiune este trecută pe o coală de hârtie separată, potrivit următorului model:

Versiunea----------

[1] În acest sens **M. Le Clere**, *op. cit.*, p. 227; **M. Baumont**, *În miezul afacerii Dreyfus*, Ed. Politică, Bucureşti, 1980, p. 96-99.

[2] **C. Suciu**, *op. cit.*, p. 501; **I. Mircea**, *op. cit.*, p. 146.

Nr. crt.	Probleme de clarificat	Activităţi de urmărire penală şi alte măsuri judiciare	Data efectuării	Persoana care execută	Obs.

În situaţiile în care unele probleme reprezintă un element comun mai multor versiuni, se impune gruparea lor separată.

Un astfel de plan este însă insuficient în cauzele mai complexe, cu mai multe fapte şi mai mulţi participanţi, ca urmare indicându-se folosirea *planurilor pe episoade*, fiecare dintre planuri corespunzând unei anumite fapte, fapte care fac parte, însă, din aceeaşi cauză. În măsura în care nici planul pe episoade nu face faţă complexităţii cauzei, se recurge la ajutorul *schemelor*, destinate evidenţierii celor mai diferite aspecte şi împrejurări ale respectivei cauze, precum şi sistematizării materialului din dosar. Este cazul faptelor din zona *criminalităţii organizate* sau *corupţiei*.

Pe lângă planurile de urmărire penală elaborate într-o cauză concretă, se impune planificarea unei anumite activităţi de urmărire, ea însăşi componentă a planului general. În această ipoteză vor fi avute în vedere *problemele* ce se vor clarifica prin efectuarea acelei activităţi, data, ora şi locul activităţii, persoanele care participă la desfăşurarea ei, metodele şi mijloacele tehnico-ştiinţifice criminalistice de care se va servi organul de urmărire penală[1].

Nr. Crt.	Suspect (inculpat)	Probleme de clarificat	Activităţi de urmărire penală şi alte măsuri judiciare	Data efectuării	Persoana care execută	Obs.

În ipoteza existenţei mai multor suspecţi sau inculpaţi, în dosarele dificile, este recomandat să se întocmească *fişe pentru fiecare participant*, care conţin date referitoare la poziţia sa procesuală, datele şi probele deţinute în legătură cu contribuţia sa infracţională, acte procedurale şi alte activităţi care urmează a fi efectuate, data efectuării etc.

[1] **C-tin Aioniţoaie, V. Berchesan, T. Butoi, I. Marcu, E. Palanceanu, C-tin Platea, I.E. Sandu, Em. Stancu,** *Tratat de tactică criminalistică, supra cit.*, p. 23-25.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

CAPITOLUL IV

TACTICA ASCULTĂRII MARTORILOR

Secțiunea I
Aspecte introductive

Mărturia sau *proba testimonială* reprezintă, după cum bine se știe, unul dintre cele mai vechi mijloace de probațiune și printre cele mai folosite în cadrul procesului judiciar, în general și a celui penal în special. Ascultarea, în calitate de martor, a persoanei care are cunoștință despre o anumită faptă sau împrejurare, în legătură cu cauza penală, respectiv informația obținută prin mărturie este de natură să servească aflării adevărului.

Administrarea probei testimoniale, constând în ascultarea persoanelor chemate să depună mărturie într-un proces, aprecierea declarațiilor (depozițiilor) și valorificarea acestora, face parte dintre acele activități judiciare în care este pusă pregnant în evidență necesitatea respectării, în egală măsură, atât a prevederilor procesuale, cât și a regulilor tactice criminalistice.

Din perspectivă deontologică, pentru realizarea unui act de justiție de calitate, ascultarea persoanelor în calitate de martor sau în orice altă calitate procesuală, de către organele de urmărire penală sau de instanțele de judecată, indiferent de poziția acestora în procesul penal, nu poate fi concepută fără stăpânirea unor cunoștințe serioase de tactică criminalistică, dar și de psihologie judiciară[1].

§1. Reglementarea procesuală penală

Conturarea cadrului procesual în care este ascultat un martor se impune pentru sesizarea acelor elemente tactice care sunt indicate de legiuitor, explicit sau implicit. Astfel, este clară prevederea că ascultarea exclude folosirea oricăror forme de violență după cum ascultarea unei rude apropiate trebuie realizată în anumiți termeni.

În calitate de martor poate fi chemată orice persoană fizică, indiferent de situația socială, vârstă, sex, religie, cetățenie. Mai mult, pot fi martori inclusiv persoane cu anumite defecțiuni senzoriale (orbi, surzi) sau de natură psihică, ceea ce impune, cu atât mai mult, aplicarea unor reguli tactice specifice de ascultare.

Sunt exceptate de la obligația de a depune ca martor: părțile și subiecții procesuali principali; persoana incapabilă să relateze în mod conștient fapte sau împrejurări de fapt conforme cu realitatea; persoanele care au luat cunoștință de anumite fapte și împrejurări în exercițiul profesiei, deci, persoanele obligate să păstreze secretul profesional (medic, avocat, notar ș.a.). Nu sunt obligați să depună ca martori, decât dacă acceptă, soțul, ascendenții și descendenții în linie directă, precum și frații și surorile suspectului/inculpatului [art. 117

---

[1] **G. Theodoru, L. Moldovan**, *Drept procesual penal*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1979, p. 134; **A. Ciopraga și I. Iacobuță**, *Criminalistica*, Ed. Chemarea, Iași, 1997, p. 293; *Tratat de tactică criminalistică*, Academia de Poliție, Ministerul de Interne, Ed. Carpați, Craiova, 1992, p. 121-122.

FOR EDUCATIONAL USE ONLY LIBRARY

alin. (1) NCPP]. Noul Cod de procedură penală menționează o categorie nouă de persoane care pot refuza audierea în calitate de martori, respectiv cele care *au avut* calitatea de soț al suspectului sau inculpatului. Reglementarea se justifică prin argumente ce țin de relațiile personale stabilite între soți în timpul căsătoriei, relații care pot constitui un impediment moral pentru fostul soț de a fi audiat ca martor.

Poate fi ascultată ca martor și persoana vătămată, numai dacă nu se constituie parte civilă și nu participă în proces în calitate de parte vătămată. În conformitate cu prevederile art. 114 alin. (2) NCPP, martorului îi revin trei obligații: de a se prezenta în fața organului judiciar care a citat-o la locul, ziua și ora arătate în citație; de a depune jurământ sau declarație solemnă în fața instanței; și de a spune adevărul. Referitor la obligația de a depune jurământ sau declarație solemnă, în literatura de specialitate[1], s-au remarcat incoerențe de redactare, constând în stabilirea acestei obligații numai pentru procedura audierii în fața instanței de judecată, în condițiile în care din art. 121 rezultă că depunerea jurământului sau a declarației solemne are loc și în cazul audierii martorului de către organele de urmărire penală. În plus, în noua reglementare nu se mai prevede pentru martor și obligația de a spune tot ceea ce știe, ci doar pe aceea de a spune adevărul, deși textul jurământului, respectiv al declarației solemne, prevăzute la art. 121 alin. (3) și (5) NCPP, a rămas nemodificat, menținându-se prevederea privind asumarea obligației de a nu ascunde nimic din ceea ce știe.

În privința *drepturilor martorilor*, amintim faptul că ei sunt protejați de lege împotriva oricărei violențe, amenințări ori a altor mijloace, indiferent de natura lor, chiar așa-zis științifice, prin care ar fi constrânși să dea declarații. Art. 101 NCPP prevede că este oprit a se întrebuința violența, amenințarea ori alte mijloace de constrângere, precum și promisiuni sau îndemnuri în scopul de a obține probe. Un element de noutate introdus de noul Cod de procedură penală constă în prevederea dreptului martorului de a nu se acuza. Art. 118 prevede că declarația de martor dată de o persoană care, în aceeași cauză, anterior declarației a avut sau, ulterior, a dobândit calitatea de suspect ori inculpat nu poate fi folosită împotriva sa. Organele judiciare au obligația să menționeze, cu ocazia consemnării declarației, calitatea procesuală anterioară.

O problemă specială, sub raport procesual penal, cu incidență în conduita tactică specifică o reprezintă *protecția martorilor*. Noul Cod de procedură penală reglementează protecția martorilor amenințați (art. 125-127), audierea martorilor protejați (art. 129), protecția martorilor vulnerabili (art. 120)[2].

De remarcat aplicarea acestor reglementări și în cazul martorilor cărora li s-a *atribuit o altă identitate*, precum și *investigatorilor sub acoperire*, care sunt ascultați în calitate de martor.

Regulile tactice privind ascultarea martorilor, pe care le vom detalia mai jos, sunt incidente, desigur, în cazul audierii tuturor categoriilor de martori, cu diferențierile care se vor vedea în continuare. Prin urmare, conduita tactică a celui care audiază un martor va trebui să se modeleze și în funcție de calitatea de martor sub acoperire.

---

[1] **I. Neagu, M. Damaschin**, *op. cit*, p. 466.

[2] A se vedea și **A. Crișu**, *op. cit.*, 2013, p. 240; **G. Theodoru**, *op. cit.*, 2013, p. 316; **M. Udroiu**, *op. cit.*, 2015, p. 297; **M. Udroiu** și colectivul, *op. cit.*, 2015, p. 375.

§2. Privire asupra valorii probante şi relativităţii declaraţiilor martorilor

2.1. Estimări privind forţa probantă a mărturiei din perspectivă psihologică. Considerată la fel de veche ca şi justiţia şi ocupând un loc central în sistemul probelor - dar fără a i se mai atribui o valoare doveditoare superioară altor mijloace de probă - proba cu martori, aparent simplu de administrat şi de evaluat, a fost şi este privită, totuşi, într-o anumită măsură, cu o doză de neîncredere, de scepticism, de natură să-i diminueze credibilitatea[1].

Concluzia potrivit căreia declaraţiile martorilor au un caracter relativ a fost desprinsă atât din îndelungata experienţă judiciară, dar mai ales, dintr-o serie de cercetări sistematice, ale căror rezultate au făcut să se afirme că *proba testimonială este aparent fragilă, uneori înşelătoare şi cu o valoare destul de aleatorie*[2]. Avansând ideea relativităţii mărturiei, autorii de specialitate nu au în vedere, firește, martorul de rea-credinţă, persoana care săvârşeşte infracţiunea de mărturie mincinoasă, ci martorul de bună-credinţă, care a perceput faptele *ex propriis sensibus* şi care doreşte sincer să servească justiţiei.

Pe baza unor experimente dintre cele mai diverse, efectuate atât în străinătate, cât şi în ţara noastră, a fost pusă în evidenţă *relativitatea depoziţiilor martorilor*. În acest sens, a se vedea cercetările psihologilor *Alfred Binet, William Stern, Ed. Calaparede, Alexandru Roşca, Tiberiu Bogdan, Nicolae Mitrofan*.

În legătură cu rezultatele acestor experimente, efectuate fie în condiţii de laborator, fie în împrejurări cât mai apropiate de viaţă (vezi T. Bogdan), s-ar putea spune că şi ele îşi au gradul lor de relativitate, întrucât nu se pot confunda cu realitatea şi deci, trebuie interpretate ca atare. Aceasta nu înseamnă că nu sunt un argument serios în sprijinul ideii de relativitate a mărturiei.

2.2. Principalele cauze ale relativităţii mărturiei. Cauzele principale care determină relativitatea declaraţiilor unui martor, aşa cum au fost ele evidenţiate în literatura de specialitate, sunt următoarele:

a. ***Imperfecţiunea organelor de simţ*** ale omului, însoţită de o serie de factori obiectivi sau subiectivi care influenţează nu numai percepţia, dar şi procesul de memorare sau redare a celor percepute.

b. ***Procese psihice distorsionate***, dintre care subiectivismul şi selectivitatea psihică, precum şi constructivismul psihic au un rol predominant.

c. ***Convingerea cvasi-generală*** a mediilor judiciare (dar nu numai a lor) este că declaraţia martorului trebuie să fie *o reproducere absolut fidelă*, o „fotografie obiectivă" a faptelor la care a asistat, lucru greu de realizat în practică[3].

d. ***Particularităţile psihologiei organului judiciar***, esenţială, atât în luarea declaraţiilor, cât şi în evaluarea lor.

În esenţă, se poate spune că mărturia reprezintă o trecere a realităţii prin filtrul subiectivităţii martorului, dar şi prin cel al organului judiciar care apreciază valoarea probantă a declaraţiilor martorului.

---

[1] **T. Bogdan**, *Probleme de psihologie judiciară*, Ed. Ştiinţifică, Bucureşti, 1973, p. 146 şi *Curs de psihologie judiciară*, Tipografia Învăţământului, Bucureşti, 1957, p. 196-199.

[2] **A. Ciopraga**, *Evaluarea probei testimoniale în procesul penal*, Ed. Junimea, Iaşi, 1979, p. 10-11.

[3] **T. Bogdan, I. Santea, R. Drăgan-Cornianu**, *Comportamentul uman în procesul judiciar*, Ed. Ministerului de Interne, Bucureşti, 1983, p. 106-107.

Din acest ultim punct de vedere, privitor la ceea ce considerăm a fi „filtrarea judiciară" a informațiilor oferite de martori, lucrurile sunt mai complexe, cel puțin prin prezența, în actul de interpretare și valorificare a mărturiei, a minimum două persoane, anchetat și magistrat. Alături de ei nu trebuie neglijată nici prezența avocatului.

Dintre numeroasele opinii exprimate în literatura de specialitate, cu privire la relativitatea declarațiilor martorilor, considerăm necesar să o amintim pe aceea în care se formulează exact datele problemei mărturiei: „Cunoscând limitele naturale ale mărturiei, în general, și ale unui anume martor, în special, care sunt procedeele tactice cele mai eficiente pentru a obține de la un martor tot ce poate da și care sunt procedeele analitico-critice cu ajutorul cărora vom reuși ca, dintr-un material aparent incoerent să extragem adevărul cu cât mai multă verosimilitate"[1].

Din cele de mai sus se poate desprinde concluzia potrivit căreia importanța și complexitatea administrării probei cu martori impune, pe lângă o bogată cultură juridică a subiectului oficial chemat să stabilească adevărul, stăpânirea celor mai adecvate reguli tactice criminalistice de ascultare, prin care proba testimonială să fie apropiată cât mai mult de realitate, de adevăr. Se rezolvă, în acest mod, două probleme esențiale:

- Stabilirea sincerității martorului, a bunei sale credințe.
- Determinarea veridicității mărturiei, respectiv a măsurii în care depozițiile corespund realității obiective[2].

Astfel, magistratul are posibilitatea să se întemeieze motivat pe o declarație, confirmată și de alte probe existente în cauză, chiar dacă aceasta contrazice o depoziție anterioară - împrejurare întâlnită frecvent - cu atât mai mult cu cât nu există o „preferință legală" între declarațiile date într-o anumită fază a procesului penal (faza de urmărire sau de judecată), forța probantă a mărturiei fiind impusă de ansamblul probatorului[3].

Secțiunea a II-a
Procesul psihologic de formare a declarațiilor martorilor

În întreaga literatură de specialitate juridică, criminalistică sau de psihologie judiciară, se subliniază, pe bună dreptate, că veridicitatea declarațiilor unui martor, chiar de bună-credință fiind, ca și aprecierea forței lor probante, nu pot fi concepute fără cunoașterea mecanismelor psihologice care stau la baza formării mărturiei[4].

Dacă ar fi să definim mărturia, din perspectiva psihologiei judiciare, am spune că este rezultatul unui proces de observare și memorare involuntară a unui fapt juridic, urmat de reproducerea acestuia, într-o formă orală sau scrisă, în fața organelor de urmărire penală sau a instanțelor de judecată.

---

[1] **T. Bogdan**, *Probleme de psihologie judiciară, supra cit.*, p. 179.

[2] **I. Stoenescu** și **S. Zilberstein**, *Drept procesual civil. Teoria generală*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1977, p. 374; **Em. Mihuleac**, *Sistemul probator în procesul civil*, Ed. Academiei Române, București, 1970, p. 255 și urm.

[3] **V.-M. Ciobanu**, *Drept procesual civil*, Ed. Lumina Lex, București, 1996, p. 200; **Gr. Theodoru** și **L. Moldovan**, *op. cit.*, p. 137; În sprijinul acestei afirmații, autorii citează deciziile Trib. Suprem, secția penală, nr. 15/1968 și 2317/1793, în R.R.D. nr. 5/1968 și respectiv R.R.D. nr. 2/1974, p. 166.

[4] **C. Suciu**, *Criminalistica*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1972, p. 577 și urm.; **I. Mircea**, *Criminalistică*, Ed. Lumina Lex, București, 1998, p. 151-152.

Prin urmare, ne aflăm în faţa unui proces de cunoaştere a realităţii obiective, structurat în patru faze mai importante: *recepţia* (percepţia) informaţiilor, *prelucrarea* lor logică, *memorarea* şi reproducerea sau recunoaşterea, respectiv *reactivarea.*

Procesul de cunoaştere a realităţii depinde, în esenţă, de capacitatea fiecărei persoane de a recepţiona informaţiile primite, de a le prelucra, dar şi de subiectivismul şi de selectivitatea sa psihică, cu alte cuvinte de o multitudine de factori[1].

Aceştia pot influenţa, de asemenea, şi modul de redare sau de recunoaştere a faptelor şi persoanelor, aspecte care, în mod normal, trebuie avute în vedere în momentul audierii, prin adoptarea unei atitudini favorabile confesiunii[2].

§1. Recepţia faptelor şi împrejurărilor de către martori

1.1. Recepţia senzorială

1.1.1. Elementele care definesc recepţia senzorială a unor evenimente ca primă etapă a formării mărturiei, conturează un proces psihic de cunoaştere, care parcurge mai multe etape[3]:

a. ***Senzaţia*** este cea mai simplă formă de reflectare senzorială a însuşirilor izolate, ale obiectelor sau persoanelor, prin intermediul unuia dintre organele noastre de simţ. Apariţia senzaţiilor şi, ulterior, a percepţiei, este în funcţie de ***intensitatea stimulilor*** care acţionează asupra analizatorilor. *Analizator* este definit sistemul sau aparatul organismului uman, alcătuit din organele de simţ, căile nervoase de transmitere şi centrii corespunzători de pe scoarţa cerebrală.

Senzaţia nu se naşte decât în momentul în care *stimulul* atinge un prag minim, capabil să provoace senzaţia. Cu cât sensibilitatea analizatorului este mai mare, cu atât este posibilă naşterea de senzaţii prin stimuli mai puţin intenşi. În egală măsură există şi o intensitate maximă a stimulilor, dincolo de care nu se mai produc senzaţii. Este important de reţinut că intensitatea minimă sau maximă prin care stimulii pot determina o senzaţie - cunoscută sub denumirea de *pragurile senzaţiei* - variază de la persoană la persoană, magistratul trebuind să aprecieze în fiecare caz în parte limitele posibilităţilor de percepţie ale unui martor.

b. ***Percepţia*** este, în schimb, consecinţa unei reflectări mai complexe care conduce la conştientizare, la identificarea obiectelor şi fenomenelor[4]. Aceasta face ca procesul percepţiei să fie definit drept un *act de organizare a senzaţiilor*, implicit a informaţiilor pe care un martor le-a receptat în funcţie de diferiţi factori: interes, experienţă, necesitate ş.a.

Limitele posibilităţilor de percepţie sunt determinate şi de calitatea organelor de recepţie, de prezenţa unor stări de boală ce pot influenţa negativ apariţia senzaţiei sau distorsiona informaţia.

Faptele, obiectele sau persoanele sunt *percepute diferenţiat*, unele fiind înregistrate imediat, spre deosebire de altele care trec pe un loc secundar, deşi au posibilitatea de a influenţa analizatorii. Cauzele acestei diferenţieri, sub raport perceptiv, a unei persoane,

---

[1] **T. Bogdan, I. Santea, R. Drăgan-Cornianu**, *supra cit.*, p. 92; **N. Dan**, *Rolul senzaţiilor şi percepţiilor în procesul formării declaraţiilor martorilor şi informaţiilor*, în Rev. Probleme de medicină şi de criminalistică, Ed. Medicală, Bucureşti, 1965, p. 88.

[2] **Ch.L. Yescke**, *The art of investigative interviewing: a human approach to testimoniale evidence*, Ed. Butterworth-Heinemann, Boston, SUA, 1997, p. 2.

[3] **Al. Roşca**, *Psihologie generală*, Ed. Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1975, p. 237; Percepţia este reflectarea obiectelor şi fenomenelor, în momentul acţiunii lor asupra receptorilor.

[4] **Al. Roşca**, *op. cit.*, p. 236; **T. Bogdan**, *op. cit.*, p. 156-157; **A. Ciopraga**, *op. cit.*, p. 16-17.

obiect sau fenomen dintr-o masă mai mare de oameni, lucruri, sau fapte, pot fi dintre cele mai diferite. Astfel de cauze cum ar fi, de exemplu, cunoaşterea acestor persoane, obiecte, fenomene, interesul manifestat faţă de ele, modul în care elementul perceput se desprinde de fond, culoare, poziţie, mişcare etc.

1.1.2. Factori de distorsiune (bruiaj), determinaţi de legităţile generale ale senzorialităţii, cu influenţă directă asupra modului de recepţionare, proprii fiecărei persoane. Dintre aceste legităţi menţionăm[1]:

a. ***Modul de organizare a informaţiilor la nivelul cortexului***, care se constituie în structuri şi configuraţii (Gestalt), permiţând martorului să perceapă întregul înaintea părţilor componente. Rapiditatea cu care sunt sesizate elementele componente ale întregului variază de la individ la individ. De exemplu, un martor ne poate spune despre o maşină numai că era de culoare deschisă, iar altul ne indică marca, diverse detalii, inclusiv numărul de circulaţie.

b. ***Constanţa percepţiei***, fenomen care determină o anumită „corectare a imaginii" percepute, clasic fiind procesul de aşezare în poziţia normală a unei imagini care, pe retina noastră, apare răsturnată, potrivit legilor opticii geometrice. În acest caz, distorsionările sunt specifice percepţiei de persoane, obiecte sau împrejurări familiare martorului.

c. ***Fenomenul de iluzie***, care conduce la percepţii eronate, prin deformarea subiectivă a realităţii. Din diversele iluzii, cele optico-geometrice sunt mai frecvente în bruierea mărturiei. De pildă, o persoană poate fi apreciată mai scundă sau mai înaltă, după cum aceasta a fost percepută într-un grup de indivizi mai scunzi ori mai înalţi.

d. ***Fenomenul de expectanţă***, prin care este pregătită să recepţioneze anumiţi stimuli, filtrându-i pe alţii. Exemplul clasic este cel al mamei care se trezeşte imediat la plânsul copilului, dar poate dormi liniştită în prezenţa altor zgomote mai puternice.

e. ***Efectul „halo"***, fenomen ce ne determină să extindem, necritic, un detaliu asupra întregului. Vezi cazul escrocilor care, datorită înfăţişării distinse şi exprimării corecte, sunt crezuţi cu uşurinţă, spre deosebire de o persoană onestă, dar cu o prezenţă mai puţin agreabilă.

1.2. Factori de distorsionare a recepţiei senzoriale a martorilor din perspectivă criminalistică. ***Clasificarea factorilor de bruiaj*** **a mărturiei, în literatura de specialitate, se face potrivit specificului procesului judiciar, fără diferenţieri semnificative de cele întâlnite în lucrările de psihologie. Ascultarea unui martor presupune, de la bun început, să se ţină cont alături de legităţile generale ale senzorialităţii, de principalii factori obiectivi şi subiectivi capabili să influenţeze procesul de percepţie. Astfel[2]:**

1.2.1. Factorii de natură obiectivă, determinaţi de împrejurările în care are loc percepţia, cei mai importanţi fiind:

a. ***Vizibilitatea*** poate fi redusă de distanţa de la care face percepţia, de condiţiile de iluminare (întuneric, umbră, soare care bate din faţă etc.), de condiţiile meteorologice (ceaţă, ninsoare, ploaie), de diverse obstacole interpuse între cel care percepe şi locul în care se desfăşoară evenimentul.

---

[1] A se vedea **T. Bogdan, I. Santea, R. Drăgan-Cornianu**, *supra cit.*, p. 11 şi urm.

[2] **A. Ciopraga**, *op. cit.*, p. 95-98; **C. Suciu**, *op. cit.*, p. 578-579; **I. Mircea**, *Criminalistica*, *supra cit.*, p. 262; **V. Berchesan, I.E. Sandu** în *Tratat de tactică criminalistică*, *supra cit.*, p. 124 şi urm.; **I. Sima**, *op. cit.*, p. 121-122.

b. ***Audibilitatea*** este influențată, de asemenea, de distanță, de condițiile de propagare a sunetelor, specifice fiecărui loc în parte (cunoscându-se, spre pildă, că sunetele se propagă mai bine la suprafața apei, decât în pădure sau localitate), de existența unor surse sonore care pot perturba audiția și de factorii meteorologici (vânt, ploaie, furtună), obstacole care pot da naștere la ecouri, reverberația sunetelor întâlnite în locurile închise ș.a.

c. ***Durata percepției*** reprezintă un alt factor obiectiv important de care depinde calitatea recepției. Intervalul de timp în care este posibilă percepția poate fi în funcție de perioada mai mare sau mai mică în care se desfășoară o acțiune, de viteza de deplasare, fie a persoanei sau a obiectului perceput, fie a celui care percepe, iar câteodată de tipul de iluminare (de exemplu, faptele percepute la lumina fulgerului sau a farurilor unui autoturism).

Unii dintre factorii amintiți mai sus pot influența și ***percepția tactilă sau olfactivă***. De exemplu, mirosul specific al unor substanțe toxice sau al tragerilor cu arme de foc poate fi redus sub acțiunea curenților de aer, a căldurii.

d. ***Disimularea înfățișării***, alt factor de natură obiectivă care nu trebuie neglijat, este determinat de însăși persoana autorului infracțiunii, care încearcă să se facă percepută cât mai greu, în acest sens apelând la *deghizări*, acționând cu rapiditate, căutând să distragă atenția, inclusiv cu ajutorul unor complici, folosindu-se de întuneric sau de diverse obstacole pentru a nu fi văzut etc.

1.2.2. ***Factorii de natură subiectivă*** sunt reprezentați de totalitatea particularităților psiho-fiziologice și de personalitatea individului, apte să influențeze procesul perceptiv. Dintre aceștia, considerăm necesar să-i amintim pe cei mai importanți[1]:

a. ***Calitatea organelor de simț*** reprezintă un factor psiho-fiziologic esențial pentru o bună percepție, orice defecțiune a acestora, fie pe latura perceptivă, fie pe cea corticală (orbire, miopie, surzenie etc.), reducând până la anulare o parte din posibilitățile receptive ale persoanei.

b. ***Personalitatea și gradul de instruire a individului*** joacă un rol semnificativ în procesul perceptiv, mai ales atunci când acestea sunt mai ridicate sau mai apropiate de specificul faptei la care asistă. De pildă, medicul ce poate percepe o anumită stare patologică sau conducătorul auto care apreciază mai exact viteza unui autovehicul.

c. ***Vârsta și inteligența*** persoanei reprezintă alți factori subiectivi majori în percepție, atât experiența de viață, cât și calitățile intelectuale având un aport deosebit în receptarea faptelor, a împrejurărilor în care a avut loc un anumit eveniment.

d. ***Temperamentul și gradul de mobilitate al proceselor de gândire*** sunt factori după care trebuie făcută diferențierea între un individ și altul cu privire la capacitatea și modul de a raționa și de a distinge fapte sau date.

e. ***Stările de oboseală***, precum și reducerea capacității perceptive, ca urmare a influenței alcoolului, drogurilor, medicamentelor etc., conduc, de asemenea, la o scădere a acuității senzoriale.

f. ***Stările afective***, îndeosebi cele cu un anumit grad de intensitate, au o influență inhibitorie asupra procesului perceptiv, determinând alterarea sau dezorganizarea acestuia, situație întâlnită destul de frecvent la persoanele care asistă la fapte cu un caracter șocant (accidente grave, scandaluri, omoruri ș.a.) și mai ales atunci când, în săvârșirea faptelor respective, sunt antrenate rude, prieteni sau cunoștințe apropiate.

---

[1] **C. Suciu**, *op. cit.*, p. 578-580; **T. Bogdan**, *op. cit.*, p. 164-166; **A. Ciopraga** și **I. Iacobuță**, *Criminalistica*, *op. cit.*, p. 302.

g. *Atenţia* se numără printre factorii de care depind direct calitatea şi realismul informaţional al percepţiei. În primul rând, se cuvin avute în vedere *calităţile atenţiei*, cum sunt stabilitatea şi mobilitatea acesteia, gradul de concentrare şi distribuţia ei. În al doilea rând, trebuie ţinut seama de tipurile de atenţie, *voluntară* sau *involuntară*, ultima întâlnită mai des în cazul martorilor, din cauza apariţiei neaşteptate a unui stimul puternic, şocant (ţipăt, împuşcătură) sau a interesului pe care îl poate atrage o persoană, obiect, discuţie, acţiune[1].

h. *Tipul perceptiv*. Dacă de factorii menţionaţi mai sus depinde direct corectitudinea percepţiei, trebuie să avem în vedere şi faptul că recepţia senzorială mai poate fi în funcţie şi de tipul perceptiv căruia îi aparţine martorul[2]. Martorul cu recepţie de tip *analitic* (specifică, în general, femeilor) are capacitatea de a reţine mai multe amănunte, mai multe detalii, spre deosebire de tipul *sintetic*, care reţine întregul, caracteristicile sale generale.

Precizăm că acestor factori subiectivi trebuie să li se adauge şi *factorii de distorsiune tipici legilor generale ale senzorialităţii* menţionaţi anterior, ei alcătuind împreună grupul de elemente ce pot bruia sau distorsiona recepţia informaţiilor.

§2. Prelucrarea (decodarea) informaţiilor

A doua etapă importantă a formării declaraţiilor martorilor constă în decodarea informaţiilor recepţionate senzorial. Acest proces este intim legat de procesul receptiv, fapt pentru care, în majoritatea lucrărilor consacrate tacticii criminalistice, este tratat în cadrul primei etape a formării declaraţiei, mai ales că factorii care acţionează asupra calităţii recepţiei senzoriale, influenţează direct şi decodarea informaţiilor.

Faţă de momentul recepţiei, în cel al prelucrării informaţiilor intervine o completare logică şi semantică a posibilelor goluri în percepţie. Datorită *activismului nostru psihic*, informaţiile recepţionate, fie şi parţial, sunt decodate, în conştiinţa noastră ele căpătând un anumit sens.

Dintre factorii meniţi să influenţeze direct calitatea prelucrării, cei mai importanţi sunt *experienţa de viaţă a martorului, gradul de cultură, profesia, capacitatea de apreciere a spaţiului, timpului sau vitezei, semnificaţia celor percepute.*

Dată fiind importanţa capacităţii de apreciere spaţio-temporală şi deci a rolului său în constituirea mărturiei, este important ca magistratul să se raporteze la modul în care persoana ascultată percepe însuşiri spaţiale ale obiectelor, timpul, durata de desfăşurare a unei acţiuni, viteza etc., pentru a acorda credibilitatea cuvenită unor informaţii de care depinde clarificarea împrejurărilor cauzei investigate[3]. De regulă, sunt vizate:

2.1. Aprecierea spaţiului şi a dimensiunilor. Aprecierea spaţiului, a dimensiunilor unor obiecte, este un proces destul de relativ, care presupune o experienţă de viaţă, un anumit exerciţiu, sau deprinderi întâlnite la un număr mic de profesii (militari, constructori, piloţi ş.a.). Prin urmare, în funcţie de situaţia concretă, organul judiciar va trebui să testeze capacitatea de recepţie a celui ascultat, punându-l să aprecieze distanţa dintre diverse obiecte

---

[1] **C. Rădulescu-Motru**, *Curs de psihologie*, Ed. Cultura Naţională, Bucureşti, 1923, p. 129 şi urm.; **Al. Roşca**, *op. cit.*, p. 241; **A. Ciopraga**, *op. cit.*, p. 99 şi urm.

[2] **J. Piaget**, *Le mecanisme perceptif*, Press Universitaires de France, Paris, 1961, p. 368 şi urm.

[3] **R. Lechat**, *La technique de l'enquette criminelle*, vol. II, ed. a II-a, Ed. Moderne, Bruxelles, 1960, p. 802 şi urm; **T. Bogdan**, *op. cit.*, p. 165-167; **A. Ciopraga**, *op. cit.*, p. 73 şi urm.

sau persoane, a dimensiunilor unor corpuri aflate la îndemână, a suprafeței camerei, a unei porțiuni de teren, de stradă, vizibile prin fereastră. Aceste verificări sunt necesare, de exemplu, datorită tendințelor de supraestimare a dimensiunilor unor obiecte percepute de la foarte mică distanță, sau aflate în vecinătatea unor corpuri mai mici[1].

2.2. Percepția timpului. Percepția timpului sau a duratei de desfășurare a unui eveniment este, de asemenea, relativă, la aceasta concurând, alături de experiență sau de deprinderile formate prin exercitarea unor activități încadrate strict într-un anumit interval de timp, o multitudine de factori. De exemplu:

Localizarea în timp a unui eveniment (lună, zi, dimineață, seară, oră) este, pe moment, destul de ușoară, dar devine dificilă pe măsură ce crește perioada dintre momentul percepției și cel al redării. La interval de un an, martorul, care nu a fost interesat de un anumit fapt, sau pe care nu îl poate asocia cu un eveniment din viața sa, va indica mai greu în ce zi sau la ce oră s-a petrecut, după cum va recunoaște o persoană cu relativă dificultate.

Aprecierea duratei unei acțiuni depinde mult de *timpul subiectiv*, diferit de cel oficial, tendințele de comprimare a timpului întâlnindu-se în stările afective pozitive, spre deosebire de stările negative, determinate de fenomene afectogene puternice (asistarea la acte de cruzime), în care „timpul se dilată". Diferențierile în apreciere pot avea drept cauză și tendințele de supraevaluare a timpului, un proces complex întâlnit în recepții temporale ce depășesc 15 minute[2].

2.3. Aprecierea vitezei. Aprecierea vitezei și, în general, a mișcării, este, la rândul ei, un proces complex implicând percepții temporale și spațiale legate de drumul parcurs într-un anumit timp, de obiectele pe lângă care se trece, ca și de distanța de la care se face percepția.

Aprecierea vitezei depinde direct de gradul de specializare a martorului. De pildă, un șofer sau un agent de circulație este în măsură să aprecieze mai exact viteza unui autovehicul antrenat într-un accident, spre deosebire de o persoană. nefamiliarizată cu conducerea acestuia.

În legătură cu aprecierea vitezei, ca și a timpului sau spațiului, se impune sublinierea că acest proces apare ca rezultat al colaborării dintre organele de simț și gândire, memorie, ceea ce explică influența *proceselor asociative* asupra recepției și prelucrării informațiilor.

§3. Stocarea memorială

Formarea mărturiei este strâns dependentă și de calitatea proceselor de memorare, desfășurate în trei etape succesive: *achiziția*, în care, așa cum s-a subliniat, percepția are un rol important, *reținerea* (conservarea) și *reactivarea*, fie sub forma reproducerii, fie sub forma recunoașterii. Din punct de vedere strict psihologic, problema memoriei presupune stabilirea relațiilor care există între etapele recepției senzoriale, prelucrării datelor, stocării și redării, interesând volumul informațional achiziționat, conservat și reactivat.

Pe plan juridic, problema memoriei are o componentă calitativă diferită, întrucât interesează nu atât cantitatea de date memorate și redate, ci corectitudinea, fidelitatea

---

[1] **W. Stern** și **Ed. Clapared**, citați de **A. Ciopraga**, *op. cit.*, p. 63, sunt de părere că obiectele percepute de la o distanță sub 1m sunt supraevaluate, față de cele aflate la o distanță depășind 5 m, care sunt subapreciate treptat.

[2] **Al. Roșca**, *op. cit.*, p. 378. Referitor la calitatea aprecierii duratelor de timp, autorul afirmă că cei care estimează corect duratele scurse de timp, în egală măsură vor aprecia corect duratele lungi și invers.

acestora, certitudinea subiectivă a informațiilor stocate, având o importanță particulară în mărturie[1].

Stocarea memorială nu reprezintă o simplă înregistrare mecanică, o fotografie absolut fidelă a celor percepute de o persoană, ci un proces dinamic, activ, de prelucrare și sistematizare a datelor receptate, în funcție de personalitatea fiecărui individ, de interesul manifestat față de o anumită problemă etc. Iată de ce, în ascultarea martorului, va trebui să se țină seama de mai mulți factori care condiționează procesul memorizării, cum sunt:

3.1. Rapiditatea și durata stocării memoriale. Rapiditatea fixării și timpul de conservare a informațiilor percepute, care este în funcție de durata memoriei (scurtă, medie sau lungă) și de cauza uitării.

Întâlnim, astfel, martori cu o percepție rapidă, dar în memoria cărora datele recepționate se păstrează un timp scurt. Mărturia acestora poate fi corectă și fidelă numai dacă ascultarea are loc într-un interval cât mai apropiat de momentul percepției.

Alți martori, prezintă o percepție și o fixare mai lentă, însă stochează mai mult timp cele recepționate. Declarațiile acestora pot fi corecte numai în măsura în care evenimentul perceput nu a fost prea complex și nu a avut o desfășurare rapidă, altfel recepția devenind incompletă[2].

3.2. Tipul de memorie a martorului. În funcție de acest criteriu, se întâlnesc, pe de o parte, martori cu o memorie dominant *vizuală, auditivă, afectivă* etc. Totodată, memorarea poate fi *mecanică* sau *logică*, după cum este absentă sau prezentă înțelegerea materialului informativ receptat.

Pe de altă parte, memoria poate fi *voluntară* sau *involuntară*, potrivit atitudinii, a interesului manifestat de martor în reținerea aspectelor percepute. De regulă, în mărturie intervine *memoria involuntară*, dat fiind caracterul aspectelor percepute, mai ales dacă au avut o anumită influență psihologică asupra martorului.

3.3. Uitarea. Uitarea este un fenomen natural care determină denaturarea treptată a informațiilor percepute de un martor în legătură cu o anumită împrejurare sau persoană. Procesele inhibitive de la nivelul scoarței cerebrale, specifice uitării, sunt determinate atât de timp, dar și de unii factori de natură afectivă[3]. Astfel:

a. ***Timpul scurs din momentul recepției senzoriale*** constituie o cauză firească a uitării, cu cât acesta este mai mare, cu atât erodarea informațiilor percepute este mai evidentă.

b. ***Interesul pentru memorarea celor percepute*** sau *impresia* produsă de evenimentul la care persoana a fost martoră.

c. ***Temperamentul martorului,*** dar și posibila *involuție a plasticității masei cerebrale*, întâlnită frecvent la persoanele în vârstă, care își reamintesc mai ușor aspecte percepute cu mulți ani în urmă, spre deosebire de cele recente.

d. ***Afecțiunile cu incidență asupra memoriei***, cum sunt cele de natură psiho-fiziologică, ca și stările de intoxicație diversă, de stres prelungit ș.a.

---

[1] **Marie Borst**, *Fidelité et éducation du temoignage*, în Archives de Psyhologie, vol. III, Geneve, p. 234, 1904.

[2] **A. Ciopraga**, *op. cit.*, p. 116; autorul subliniază că nu întotdeauna cei care își întipăresc mai repede faptele percepute sunt și cei care își amintesc mai bine și mai exact.

[3] **T. Bogdan**, *op. cit.*, p. 168-169; **C. Suciu**, *op. cit.*, p. 581-582; **Al. Ciopraga**, *op. cit.*, p. 130 și urm.; **N. Dan**, *op. cit.*, p. 89.

e. ***Starea afectivă*** a martorului, în momentul ascultării, stările negative, stresante, inhibând procesele de întipărire şi conservare a informaţilor, aspect asupra căruia vom reveni.

Potrivit părerilor exprimate în literatura de specialitate, uitarea, în cazul persoanelor normale, nu poate fi niciodată totală. Chiar şi un martor cu o memorie slabă este imposibil să nu reţină nimic din tot ceea ce a perceput cândva, mai ales dacă stimulii au fost puternici. Se consideră că nici un om nu este înzestrat cu o memorie atât de bună încât să nu uite absolut nimic, după cum nu există nicio persoană care să aibă o memorie atât de slabă încât să uite tot ce a învăţat cândva.

§4. Reactivarea memorială

Ultima etapă a procesului de memorare este reactivarea sau reactualizarea, întâlnită fie sub forma *reproducerii*, fie sub forma *recunoaşterii*, ultima în înţelesul său psihologic, iar nu juridic[1].

4.1. Reproducerea. În cazul mărturiei, reproducerea poate îmbrăca forma verbală sau scrisă. Calitatea conţinutului datelor reproduse depinde, mai ales, de calitatea percepţiei faptelor sau împrejurărilor, de condiţiile obiective şi subiective ce ar fi putut influenţa procesul perceptiv, ca şi de fixarea datelor în memoria martorului[2].

Fidelitatea unei mărturii, în sensul corespondenţei cu realitatea, este strâns dependentă de o serie de factori specifici momentului audierii, esenţiale fiind:

a. ***Priceperea cu care este condusă ascultarea*** de către organul judiciar şi condiţiile create de acesta în special *pentru reducerea emotivităţii fireşti* a martorului, este un factor esenţial al audierii.

b. ***Crearea unei atmosfere propice mărturiei***, prin evitarea atitudinilor sau condiţiile stresante, de natură să-l inhibe pe martor, este o altă cerinţă tactică pe care o vom detalia mai jos.

c. ***Adaptarea audierii la personalitatea martorului***, la gradul său de cultură, la inteligenţa, la temperamentul, la vârsta, la profesiunea, la experienţa de viaţă.

Cu prilejul ascultării mai trebuie să se ţină seama că, pe lângă *erorile fireşti*, întâlnite inclusiv la martorii de bună-credinţă (confuzii, substituiri, aprecieri sau subaprecieri de cantităţi, dimensiuni etc.), în declaraţiile martorilor pot apărea *denaturări determinate de un anumit interes* al acestuia în cauza cercetată, de o anumită atitudine faţă de inculpat (prietenie, frică, ură etc.), dar şi faţă de anchetator.

4.2. Recunoaşterea. A doua formă sub care se prezintă procesul de reactivare a memoriei este întâlnită frecvent în practica organelor judiciare, în special în cazul recunoaşterii de persoane sau de obiecte. Se consideră, în general, că acest proces psihic se desfăşoară mai uşor, fiind mai simplu de realizat, întrucât nu solicită un efort de memorie deosebit.

Reactivarea se face prin compararea a ceea ce a fost perceput anterior cu ceva care este perceput în momentul audierii[3]. Ca şi în cazul reproducerii, fidelitatea recunoaşterii poate fi

---

[1] În acest sens, a se vedea, **T. Bogdan**, *op. cit.*, p. 168-169; **A. Ciopraga**, *op. cit.*, p. 139 şi urm.; **C. Suciu**, *op. cit.*, p. 581; *Tactica ascultării învinuitului, martorilor şi minorilor, supra cit.*, p. 104-106.

[2] **N. Mitrofan, U. Zdrenghea şi T. Butoi**, *Psihologie judiciară*, Ed. Şansa, Bucureşti, 2000, p. 158 şi urm.

[3] **Al. Roşca**, *op. cit.*, p. 248; **T. Bogdan**, *op. cit.*, p168-169; **C. Suciu**, *op. cit.*, p. 582; **A. Ciopraga**, *op. cit.*, p. 159.

influenţată de aceiaşi factori obiectivi sau subiectivi, în depoziţie apărând informaţii asemănătoare celor reale, eronate sau denaturate.

În consecinţă, recunoaşterea se va conduce atât după regulile tactice generale ale ascultării, cât şi după unele reguli specifice. Spre pildă, recunoaşterea propriu-zisă va fi precedată de o relatare liberă a martorului cu privire la înfăţişarea persoanei, obiectului, locului ş.a., care urmează să fie recunoscute, după care va fi efectuată recunoaşterea propriu-zisă.

Secţiunea a III-a
Reguli tactice aplicate în ascultarea martorilor

§1. Pregătirea ascultării martorilor; aspecte generale

Pregătirea ascultării martorilor este o regulă absolut necesară, în special în faza de urmărire penală, şi se cere respectată în toate împrejurările, indiferent de gradul de dificultate al cauzei. În linii mari, pregătirea audierii presupune studierea datelor existente la dosar, stabilirea persoanelor care trebuie ascultate, cunoaşterea personalităţii acestora, a naturii relaţiilor pe care le pot avea subiecţii infracţiunii, stabilirea locului, a momentului şi a modului de citare, precum şi pregătirea acelor materiale ce pot fi folosite de către organul judiciar cu acest prilej[1].

1.1. Studierea dosarului cauzei. Studierea materialului cauzei are ca scop principal stabilirea faptelor şi împrejurărilor ce pot fi clarificate pe baza declaraţiilor martorilor, precum şi stabilirea cercului de persoane care cunosc, în parte sau în totalitate, aceste fapte, dintre care vor fi selecţionaţi martorii.

Studierea dosarului nu se rezumă însă numai la aspectele menţionate. Aceasta presupune o aprofundare a tuturor datelor, informaţiilor existente în caz, a altor materiale cu caracter probator, inclusiv o eventuală documentare, în vederea elucidării unor aspecte de ordin tehnic, care ies din cadrul judiciar, dar care pot servi indirect elucidării unor împrejurări ale cauzei.

1.2. Stabilirea martorilor care pot fi audiaţi. Stabilirea persoanelor care pot fi ascultate în calitate de martori, de către organul de urmărire penală, se va face pe baza criteriilor procesuale penale şi criminalistice.

1.2.1. În primul rând, sunt identificate persoanele care au avut posibilitatea să perceapă direct faptele şi împrejurările cauzei, dar şi acelea care cunosc sau deţin indirect date referitoare la faptă, din surse sigure, cât mai aproape de adevăr. Din rândul acestora vor fi selecţionate persoanele care, potrivit legii, pot depune mărturie.

1.2.2. În ipoteza în care există un număr mare de persoane deţinătoare de informaţii, este posibilă *o selectare a martorilor pe baza calităţii datelor pe care le deţin*, a personalităţii lor, a obiectivităţii şi poziţiei faţă de cauza cercetată. Sunt evitate astfel datele inutile, colaterale, lipsite de semnificaţie, ori care pot deruta ancheta[2].

---

[1] **L. Prévost**, *Enquête criminelle*, Ed. Modulo, Mont-Royal, Canada, 2000, p. 83 şi urm.
[2] **I.E. Sandu, V. Bereheşan**, *Tratat de tactică criminalistică, supra cit.*, p. 131 şi urm.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

1.2.3. Clarificarea naturii relațiilor acestora cu persoanele implicate în săvârșirea infracțiunii, fiind cunoscut că sentimente de genul prietenie, dușmănie față de făptuitori sau existența altor interese conduc la alterarea declarațiilor și chiar la mărturie mincinoasă. Acest aspect trebuie avut serios în vedere la selecționarea martorilor.

1.3. Cunoașterea personalității martorilor. Cunoașterea personalității martorilor, absolut necesară pentru eficiența ascultării, presupune obținerea de date cu privire la profilul psihologic, la pregătirea și ocupația, la natura eventualelor relații cu persoanele antrenate în săvârșirea infracțiunii[1]. Firește, trebuie cunoscută poziția martorului față de faptă, precum și față de condițiile în care a perceput aspectele în legătură cu care este ascultat.

Datele despre martor sunt necesare în prima fază a procesului penal și mai puțin în faza de judecată când, de regulă, faptele și împrejurările cauzei sunt deja conturate. Totuși, aceasta nu înseamnă că instanța, pentru pronunțarea unei soluții temeinice, pentru confirmarea sau infirmarea învinuirii, nu trebuie să manifeste un rol activ și pe planul cunoașterii martorilor.

Organele de urmărire penală pot obține datele referitoare la persoana martorului din studierea materialelor cauzei, din audierea altor persoane ascultate în cauza respectivă, a persoanelor de la locul în care își desfășoară activitatea, de la domiciliu etc.

§2. Elemente tactice aplicate în pregătirea ascultării martorilor

Pregătirea ascultării martorului - sub raport tactic criminalistic - se va face în funcție de obiectivele anchetei și activitățile destinate soluționării lor, așa cum au fost ele planificate de organul judiciar în vederea aflării adevărului.

2.1. Determinarea ordinii de audiere. După stabilirea problemelor ce se cer clarificate sau verificate, va fi stabilită *ordinea de ascultare a martorilor*. De regulă, *martorii principali*, cei care au perceput nemijlocit faptele, vor fi ascultați înaintea martorilor indirecți care au obținut datele prin mijlocirea altor persoane sau, pur și simplu, din zvon public.

Ordinea de ascultare se mai stabilește și în funcție de *natura relațiilor* dintre martor și părțile din proces, ca și în funcție de poziția lor față de cauză. Potrivit specificului sau complexității anchetei, ascultarea martorilor se poate efectua fie înainte, fie după ascultarea suspectului sau a persoanei vătămate.

La stabilirea ordinii de audiere a persoanelor se are în vedere, totodată, și posibilitatea *verificării declarațiilor* suspecților, ale altor martori, ca și susținerile victimelor infracțiunii.

2.2. Stabilirea momentului audierii. Un element tactic, aflat în strânsă corelație cu ordinea de ascultare, este *stabilirea momentului* și *locului audierii*. Momentul ascultării unui martor, raportat la ordinea audierii, este ales în funcție de mai mulți factori, de care organul judiciar este obligat să țină seama. Astfel:

a. *Evitarea posibilei înțelegeri între martori*, ca și influențarea celui care va fi audiat de către diverse persoane interesate în cauză (suspect, inculpat, parte vătămată, parte civilă). Pentru aceasta, trebuie ca citarea să se facă de urgență, la ore sau zile diferite, astfel încât să

[1] **N. Mitrofan, V. Zdrenghea și T. Butoi**, *Psihologie judiciară*, *supra cit.*, p. 159.

nu există posibilitatea întâlnirii martorilor la sediul organului judiciar şi nici suficient timp pentru a-şi comunica date referitoare la declaraţiile făcute, sau referitoare la întrebările puse de anchetator.

Ar fi indicat, când condiţiile o permit, ca martorii să fie citaţi în aceeaşi zi la intervale mici de timp şi invitaţi în încăperi diferite. Aceasta reduce mult posibilitatea contactului şi a unei eventuale înţelegeri între martori. În practică apar, uneori, situaţii de contradicţii izbitoare între declaraţiile martorilor, aspect de natură să pună sub semnul întrebării buna lor credinţă, cu atât mai mult cu cât, în situaţia dată, nu se constată o diferenţă evidentă în posibilităţile de percepere, fixare şi redare.

b. La stabilirea *momentului audierii*, trebuie avut în vedere programul de activitate şi profesia persoanei care urmează să fie ascultată, bineînţeles *numai dacă este posibil* şi fără a se submina obiectivitatea anchetei şi autoritatea magistratului. Dacă situaţia nu o impune, martorii pot fi ascultaţi în afara orelor de program, excepţie făcând cazurile deosebite, de genul infracţiunilor flagrante, al infracţiunilor cu un grad ridicat de pericol social.

Nu avem în vedere, sub nicio formă, poziţia socială, „forţa" economică, politică sau diverse demnităţi, mai mult sau puţin onorabile, deţinute temporar de către martor.

c. *Locul de audiere* neindicat expres de lege este, de regulă, la sediul organului judiciar. Nu se exclude, însă, posibilitatea audierii la serviciu, la locul săvârşirii faptei, la spital, la domiciliu sau reşedinţă. Nu este recomandabilă audierea în sediile unor persoane juridice, ale unor instituţii, servicii administrative ş.a.

2.3. Pregătirea audierii. Pregătirea audierii martorilor necesită, uneori, întocmirea unui plan de ascultare, pentru fiecare persoană în parte mai ales în cauzele dificile, complicate. În plan vor fi incluse: problemele de clarificat, întrebările şi ordinea de adresare a lor, eventuale date desprinse din materialele aflate la dosar pe care anchetatorul le poate folosi în timpul ascultării.

Este de la sine înţeles că, în privinţa conţinutului, întrebările se vor conduce după principiul mobilităţii şi dinamismului, ele putându-se completa, reformula, în funcţie de particularităţile şi de evoluţia audierii, a întregii anchete.

De asemenea, pot fi pregătite înscrisuri, fotografii, mijloace materiale de probă care se consideră necesare a fi prezentate martorului, pentru lămurirea unei împrejurări, verificarea de date sau, pur şi simplu, în scop tactic, pentru a-l ajuta pe martor să-şi reamintească cele petrecute.

§3. Reguli şi procedee tactice criminalistice aplicate în ascultarea propriu-zisă a martorilor

Audierea propriu-zisă a martorilor reprezintă momentul în care devine pregnant rolul regulilor de efectuare a acestui act procedural, act cu largă rezonanţă. Ascultarea unui martor - şi aici avem în vedere, cu preponderenţă, împrejurarea în care martorul se află la *prima ascultare*, atât în faţa organelor de urmărire penală, dar şi a instanţelor de judecată - parcurge trei etape principale, guvernate, pe lângă regulile procesuale penale şi de reguli tactice criminalistice în etape distincte: etapa identificării martorilor, etapa relatării libere şi etapa formulării de întrebări, de ascultare a răspunsurilor date de martor.

3.1. Conduita tactică în etapa de identificare a martorului. Etapa identificării martorului, în care o includem şi pe aceea a *depunerii jurământului,* constă potrivit prevederilor art. 119 NCPP, în întrebarea acestuia despre nume, prenume, poreclă, data şi locul naşterii, codul numeric personal, numele şi prenumele părinţilor, cetăţenia, starea civilă, situaţia militară, studiile, profesia ori ocupaţia, locul de muncă, domiciliul şi adresa unde locuieşte efectiv. De asemenea, martorul este întrebat şi cu privire la adresa la care doreşte să îi fie comunicate actele de procedură, antecedentele penale sau dacă împotriva sa se desfăşoară un alt proces penal, dacă solicită un interpret în cazul în care nu vorbeşte sau nu înţelege limba română ori nu se poate exprima, precum şi cu privire la orice alte date pentru stabilirea situaţiei sale personale. În continuare, martorului i se comunică obiectul cauzei şi apoi este întrebat dacă este membru de familie sau fost soţ al suspectului, inculpatului, persoanei vătămate ori al celorlalte părţi din procesul penal, dacă se află în relaţii de prietenie sau de duşmănie cu aceste persoane, precum şi dacă a suferit vreo pagubă în urma săvârşirii infracţiunii. Potrivit art. 120 NCPP, după stabilirea situaţiei personale, martorului i se comunică drepturile şi obligaţiile, referindu-se la:

- dreptul de a fi supus măsurilor de protecţie şi de a beneficia de restituirea cheltuielilor prilejuite de chemarea în faţa organelor judiciare, atunci când sunt îndeplinite condiţiile prevăzute de lege;
- obligaţia de a se prezenta la chemările organelor judiciare, atrăgându-i-se atenţia că, în cazul neîndeplinirii acestei obligaţii, se poate emite mandat de aducere împotriva sa;
- obligaţia de a comunica în scris, în termen de 5 zile, orice schimbare a adresei la care este citat, atrăgându-i-se atenţia că, în cazul neîndeplinirii acestei obligaţii, se poate dispune împotriva sa sancţiunea prevăzută de art. 283 alin. (2);

Conform art. 121 NCPP, după îndeplinirea acestor condiţii, martorul depune jurământul sau declaraţia solemnă.

Încă din această primă etapă, aparent guvernată numai de norme procedurale, organul judiciar este obligat să se conducă după câteva reguli tactice, proprii debutului audierii, absolut necesare creării unui climat psihologic adecvat obţinerii de declaraţii complete şi sincere.

a. ***Primirea martorului într-o manieră corectă***, civilizată, care trebuie să fie prezentă încă din momentul aşteptării până în momentul audierii propriu-zise[1]. În acest context, reamintim necesitatea luării de măsuri destinate evitării contactului cu alţi martori, cu alte părţi din proces.

b. ***Crearea unui cadru de ascultare sobru***, caracterizat de *seriozitate*, lipsit de factori stresanţi, care pot distrage atenţia martorului, cum ar fi, de exemplu, prezenţa unor persoane străine, a unor obiecte, aparate sau instalaţii ce pot stârni curiozitate sau teamă.

c. ***Comportarea organului judiciar într-un mod calm, încurajator***, astfel încât să fie redusă încordarea, neliniştea firească a martorului. Este total contraindicată atitudinea de răceală, de sfidare, de aroganţă, care poate conduce la inhibarea martorului sau chiar la determinarea acestuia să evite declaraţii complete, mai ales dacă este bruscat. Un comportament necivilizat determină pe un martor să nu declare tot ce ştie cu privire la faptele şi împrejurările cauzei sau să refuze să răspundă la întrebări, deşi este de bună-credinţă[2].

---

[1] **R. Lechat,** *op. cit.*, p. 847, subliniază, cu privire la primirea martorului, că acestuia nu trebuie să i se creeze impresia că este neglijat, uitat, sau că nimeni nu se ocupă de el.

[2] **C.L. Yescke,** *The art of investigative interviewing, op. cit.*, p. 7.

Într-un cuvânt, *crearea climatului psihologic favorabil confesiunii* se obține prin *discuții libere*, prin abordarea degajată a unor probleme care nu intră imediat pe terenul investigat, dar care privesc persoana martorului, cum ar fi de exemplu, activitatea desfășurată la locul de muncă, situația familială etc.[1].

În acest mod, se pot cunoaște, în parte, și personalitatea martorului, ca și eventualele raporturi cu alte persoane antrenate în săvârșirea faptei și alte date care pot fi utile în clarificarea ei. Atitudinea calmă, încurajatoare, sobră, dar nu rigidă, trebuie menținută pe întreaga perioadă a ascultării martorului, în special în ipoteza primei audieri, când anchetatorul și martorul se află la primul lor contact.

3.2. Conduita tactică din momentul relatării libere a martorului. În a doua etapă a audierii, denumită relatare liberă, după crearea cadrului psihologic favorabil obținerii unor declarații sincere, i se comunică martorului calitatea în care este audiat și faptele sau împrejurările de fapt pentru dovedirea cărora a fost propus ca martor și i se aduc apoi la cunoștință drepturile și obligațiile (art. 120 NCPP).

Relatarea liberă prezintă un anumit avantaj față de declarațiile obținute pe cale interogativă, datorită *spontaneității* sale, faptele fiind prezentate așa cum au fost percepute și memorate de către martor[2]. Pentru aceasta, martorul trebuie lăsat să expună, potrivit personalității sale, așa cum își reamintește, ceea ce a perceput și conform modului său de ordonare a ideilor. Se creează, astfel, și posibilitatea studierii și cunoașterii mai bune a martorului. Pe bună dreptate se susține că o *depoziție liberă prezintă garanția unei mari fidelități*, dacă martorul nu are nimic de ascuns sau pe cineva de protejat.

Raportată la cele de mai sus, conduita magistratului, a anchetatorului, se va ghida după următoarele reguli:

a. *Ascultarea martorului cu răbdare și calm, fără a fi întrerupt*, chiar dacă acesta relatează faptele cu lux de amănunte, unele fără nicio semnificație pentru clarificarea cauzei, dar altele foarte importante, cu atât mai mult cu cât nu sunt cunoscute de anchetator.

b. *Evitarea oricărui gest, reacție sau expresie, mai ales ironică*, prin care se aprobă sau resping afirmațiile martorului. Această conduită nu trebuie interpretată în sensul unei atitudini rigide, inhibitorii. Încruntarea, limbajul ironic, gesturile de nervozitate, lipsa de atenție, expresii de genul: „Nu mai spune?", „Hai, fii serios", „Ce vorbești, domnule?", au darul de a bloca martorul, de a-i crea neîncredere în organul judiciar.

c. *Ajutarea cu tact a martorului*, mai ales dacă nivelul intelectual îl împiedică să facă o relatare liberă cât de cât coerentă, fără însă a-l sugestiona. Nu trebuie să surprindă situațiile în care, înșiși intelectualii se dovedesc a fi martori slabi, incoerenți, blocați de situația în care se găsesc.

d. *Dacă martorul se pierde în amănunte sau se abate în mod deliberat de la subiectul relatării*, organul judiciar trebuie să intervină *cu suficientă fermitate*, dar civilizat, în reorientarea relatării spre obiectul mărturiei. El va fi întrerupt și rugat să se concentreze asupra problemelor care fac obiectul cauzei, fără ca prin aceasta să fie anulată spontaneitatea declarației.

e. *Organul judiciar își va nota aspectele mai semnificative*, ca și eventualele contraziceri sau neclarități din expunere, *dar fără să se procedeze cu ostentație* sau să se întrerupă martorul cerându-i să mai repete o anumită idee sau să fie mai explicit.

---

[1] **I. Mircea**, *Despre tactica audierii primare a martorului*, în Studia Universitatis Babeș-Bolyai, Jurisprudentia, Cluj-Napoca, 1973, *op. cit.*, p. 273.

[2] **M. Le Clere**, *op. cit.*, p. 273; **C.L. Yescke**, *supra cit.*, p. 7.

3.3. Reguli tactice aplicate în etapa formulării de întrebări. Ultima etapă a audierii nu are - cel puțin teoretic - un caracter obligatoriu. În practică sunt întâlnite situații în care martorii fac declarații complete și clare, încă din faza relatării libere, fără a mai fi nevoie de întrebări. Totuși, organul judiciar este nevoit să intervină cu întrebări de natură să limpezească relatările martorului sau să le verifice. Această etapă mai este denumită „Interogarea martorului", „Relatarea ghidată", „Depoziție-interogatoriu"[1]. Potrivit art. 122 alin. (3) NCPP martorului nu i se pot adresa întrebări privind opțiunile politice, ideologice sau religioase ori alte circumstanțe personale și de familie, cu excepția cazului în care acestea sunt strict necesare pentru aflarea adevărului în cauză sau pentru verificarea credibilității martorului.

*3.3.1. **Întrebările sunt necesare** întrucât depoziția martorului poate conține denaturări* de natură obiectivă sau subiectivă, frecvente fiind:

- *denaturarea prin adăugare* (adiție) în care martorul relatează mai mult decât ceea ce a perceput, exagerând sau născocind fapte imaginare;
- *denaturarea prin omisiune*, relatarea având caracter incomplet, ca urmare a uitării, a subestimării importanței unui anumit aspect, ca și urmare a unei eventuale rele-credințe;
- *denaturarea prin substituire*, în care faptele, persoanele, obiectele reale percepute sunt înlocuite, substituite cu altele, percepute anterior, ca urmare a asemănărilor existente între ele;
- *denaturarea prin transformare*, de genul modificării succesiunii reale a faptelor, a modificării locului unor detalii în timp și în spațiu[2].

*3.3.2. **Pentru înlăturarea acestor denaturări,*** dar și pentru stabilirea corectitudinii sau exactității depoziției organul judiciar va trebui să intervină cu întrebări, care se împart în mai multe categorii, din perspectiva tacticii criminalistice:

a. *Întrebări de completare* a aspectelor omise din declarație sau care conțin detalii suficiente pentru stabilirea împrejurărilor de fapt.

b. *Întrebări de precizare*, necesare, de pildă, pentru determinarea cu exactitate a circumstanțelor de loc, timp și mod de desfășurare a unui eveniment, precum și pentru stabilirea surselor din care martorul a obținut date despre faptă.

c. *Întrebări ajutătoare*, destinate reactivării memoriei, ca și înlăturării denaturărilor, de genul substituirilor sau transformărilor, prin referiri, de exemplu, la evenimente importante din viața martorului, evenimente desfășurate concomitent cu faptele despre care este ascultat.

d. *Întrebări de control*, destinate verificării afirmațiilor, pe baza unor date certe, în ipoteza sesizării de denaturări, în special prin adăugare sau transformare ca și în ipoteza existenței suspiciunii cu privire la buna-credință a martorului.

Întrebările se vor referi la problemele cuprinse în planul de audiere, însă, formularea lor ca atare, stabilirea ordinii în care vor fi puse, se face în funcție de datele desprinse din relatarea liberă a martorului, din coroborarea acestora cu alte informații deținute de organul judiciar.

---

[1] A se vedea **R. Lechat**, *op. cit.*, p. 850; **M. Le Clere**, *op. cit.*, p. 273; **T. Bogdan**, *op. cit.*, p. 172; **A. Ciopraga**, *op. cit.*, p. 155.

[2] **A. Ciopraga**, *op. cit.*, p. 155; denaturarea prin transformare conduce la contopirea de elemente cu existență de sine stătătoare, ca și la disjungerea aspectelor care inițial formau un tot.

*3.3.3. **Din punct de vedere tactic criminalistic***, conform opiniilor exprimate în literatura de specialitate, fundamentate pe o îndelungată practică a organelor judiciare, în *formularea şi adresarea întrebărilor* este absolut necesar să se respecte următoarele reguli[1]:

a. *Întrebările trebuie să fie clare, precise, concise* şi exprimate într-o formă accesibilă persoanei ascultate, potrivit vârstei, experienţei, pregătirii şi inteligenţei sale.

b. *Întrebările vor viza strict faptele percepute* de către martor, iar nu punctul său de vedere referitor la natura acestora sau la probleme de drept.

c. *Întrebările nu vor conţine elemente de intimidare*, de punere în dificultate a martorului sau promisiuni pe care organul judiciar nu le poate respecta.

d. Prin modul de formulare a întrebărilor şi tonul pe care sunt adresate *nu trebuie, în nici un caz, să se sugereze răspunsul.*

Deşi fiecare dintre regulile tactice sus-menţionate îşi au importanţa şi rolul lor bine delimitat în obţinerea de declaraţii sincere şi complete, considerăm necesar să insistăm asupra importanţei evitării unor întrebări prin care martorului i se poate sugera răspunsul[2].

Întrebările sugestive conduc, prin natura lor, la denaturarea adevărului, reprezentând, mai degrabă, voinţa anchetatorului, care nu corespunde în toate cazurile realităţii[3]. Această sugestie, denumită şi „indirectă", devine cu atât mai periculoasă, cu cât ei i se pot alătura factori de „sugestie directă", prin intervenţia rudelor, prietenilor, colegilor de serviciu, chiar şi a anchetatorului, care încearcă să-l determine pe martor, apelând la cele mai diverse mijloace, să facă declaraţii conforme cu realitatea[4].

Dincolo de posibilul caracter sugestiv al întrebărilor, luăm în calcul şi *sugestibilitatea de statut*, care îi poate influenţa pe cei de o condiţie social-culturală redusă, raportat la poziţia magistratului[5]. Acest gen de sugestibilitate, indusă de *autoritatea* anchetatorului, se poate face simţită chiar şi la persoane cu nivel cultural superior, cu o anume sensibilitate.

*3.3.4. **Raportat la gradul lor de sugestibilitate***, întrebările ar putea fi:

a. *Întrebări determinative*, deschise, lipsite de elemente de sugestibilitate („cum era îmbrăcat suspectul?", „în ce zi a săptămânii s-a petrecut fapta?") ca şi întrebări la care se răspunde prin „da" şi „nu" („suspectul purta ceva pe cap?").

b. *Întrebări incomplet sau complet disjunctive*, închise, care conţin elemente de sugestie, în special ultimele, martorul fiind pus să aleagă între cele două alternative („Victima avea sau nu geantă?", „Geanta era de culoare neagră sau albastră?"). În exemplul dat, martorul este pus, practic, în situaţia de a opta între cele două culori, mai ales dacă îşi aminteşte că victima avea într-adevăr geantă, dar nu i-a reţinut culoarea;

c. *Întrebări implicative* (ipotetice), cu mare grad de sugestibilitate, întrucât pornesc de la presupunerea că martorul a perceput o anumită împrejurare („Cuţitul era în mâna dreaptă sau stângă?"), deşi este posibil să nu fi realizat acest lucru. În exemplul nostru martorului i se

---

[1] În acest sens *Tratat de tactică criminalistică*, *supra cit.*, p. 155-156; **C. Suciu**, *op. cit.*, p. 583; **R. Lechat**, *op. cit.*, p. 850-851; **M. Le Clere**, *op. cit.*, p. 273; **I. Mircea**, *op. cit.*, p. l.

[2] **S. Chelcea**, *Chestionarul de investigaţie psihologică, ştiinţifică şi enciclopedică*, Bucureşti, 1975, p. 201 şi urm.; **T. Bogdan**, *Curs de psihologie judiciară*, *supra cit.*, p. 228-229.

[3] **P. Ravier**, *Formularea întrebărilor şi investigarea răspunsurilor*, în Revue internationale de police criminelle, nr.33, 1979, p. 190 şi urm.

[4] **Fr. Grophe**, *La critique du temoignage*, Paris, Ed. Dalloz, 1927, apud. **A. Ciopraga**, *Evaluarea probei testimoniale în procesul penal*, *op. cit.*, p. 147-148.

[5] **T. Bogdan, I. Sântea, R. Drăgan-Cornianu**, *op. cit.*, p. 129.

sugerează că suspectul a avut cuțit în mână. Sugestia devine şi mai categorică, atunci când întrebarea începe cu cuvintele: „Nu este aşa că...?"(„Nu este aşa că suspectul a amenințat victima cu cuțitul şi că i-a smuls geanta din mână?").

Atragem atenția şi asupra *modului în care sunt adresate întrebările*, întrucât, însăşi *modularea vocii*, ca şi *tonul vocii*, pe lângă faptul că dezvăluie starea de nemulțumire a anchetatorului, pot constitui un serios factor de sugestie.

*3.3.5. **Ascultarea răspunsurilor la întrebări*** presupune, obligatoriu, respectarea unei conduite tactice specifice, importanța ei fiind confirmată de practică.

Atitudinea anchetatorului trebuie să fie aceeaşi ca şi în momentul relatării libere, dar cu unele *nuanțări* tactice, impuse de faptul că dialogul cu martorii, în această fază, devine mai complex, inclusiv pe plan psihic. Pot fi situații în care acest dialog să se apropie relativ mult de duelul judiciar dintre magistrat şi inculpat, îndeosebi dacă martorul se dovedeşte a fi nesincer, căutând să simuleze sau disimuleze adevărul.

Regulile tactice specifice ascultării răspunsurilor sunt, în esență, următoarele:

a. ***Ascultarea martorului cu toată atenția şi seriozitatea***, evitându-se plictiseala, enervarea, expresiile ori gesturile de aprobare sau dezaprobare care îl pot deruta pe martor.

b. La sesizarea unor ***contradicții*** în răspunsurile martorului, organul judiciar ***nu trebuie să reacționeze imediat***, să-şi ***exteriorizeze surprinderea*** ori nemulțumirea, ci să o înregistreze, pentru clarificarea ei ulterioară.

c. ***Urmărirea cu atenție***, dar ***fără ostentație***, a modului în care reacționează martorul la întrebări, sau dacă şi-au făcut apariția indicii de posibilă nesinceritate.

Dacă se constată că martorul ***încearcă să mintă***, raportat la particularitățile fiecărei cauze, procedeele tactice sunt diferite, unele apropiindu-se de cele specifice tacticii ascultării suspectului, fireşte fără depăşirea cadrului legal.

În aceste împrejurări, se va proceda la repetarea audierii, la reformularea şi diversificarea întrebărilor, inclusiv la confruntare, cu alți martori sau făptuitori, insistându-se asupra unor amănunte care nu pot fi avute în vedere de către aceia care îşi „pregătesc" declarația prin înțelegere cu părțile sau alți martori.

Dacă un martor îşi aduce aminte mai greu unele date, el poate să-şi reamintească prin întrebări de referință, fără să i se sugereze răspunsul. Presupunând că martorul a depăşit momentul de tensiune firească de la începutul audierii şi că s-a realizat *contactul psihologic* între el şi anchetator, nu trebuie exclusă reapariția unor manifestări emoționale în timpul audierii (congestionarea feței, tremuratul mâinilor, respirație neregulată, schimbarea mimicii, a modului de verbalizare, o anumită crispare ş.a.). Asemenea reacții se vor interpreta de la caz la caz diferențiat, ele nereprezentând întotdeauna un indiciu de nesinceritate.

Rolul activ al organului judiciar, în etapa finală a ascultării, este, prin urmare, cu atât mai pronunțat cu cât devine necesară completarea, clarificarea sau verificarea unor afirmații, mai ales dacă sunt contradictorii şi, uneori, nesincere. În asemenea împrejurări, sau în ipoteza a ceea ce este denumit persistența în eroare, se impune o reaudiere a martorului, păstrându-se o conduită tactică similară. Un martor poate fi determinat, în ultima analiză, să facă o declarație sinceră şi prin prezentarea altor probe, din care să rezulte cu claritate nesinceritatea afirmațiilor sale anterioare (declarații, înscrisuri, înregistrări diverse etc.).

3.4. Verificarea şi aprecierea declaraţiilor martorilor

3.4.1. Verificarea declaraţiilor este absolut necesară pentru stabilirea veracităţii unei mărturii. Verificarea va fi efectuată pe baza altor probe sau date existente la dosar, prin întrebări referitoare, la modul în care martorul a perceput faptele, ori a aflat despre acestea, neexcluzându-se nici efectuarea de *reconstituiri*, atunci când se consideră necesar.

Începerea urmăririi penale, ca şi trimiterea în judecată a unui martor mincinos, se face numai după ce magistratul are convingerea intimă că a *perseverat îndeajuns*, cu răbdare şi obiectivitate, folosind toate mijloacele admise de lege, pentru a determina persoana să nu-şi menţină declaraţiile nesincere.

3.4.2. Aprecierea declaraţiilor reprezintă un moment semnificativ în activitatea de cunoaştere şi de stabilire a adevărului. Operaţia de analiză a unei declaraţii se efectuează în cadrul examinării şi aprecierii întregului probatoriu, ea presupunând *un studiu comparativ al faptelor* stabilite, inclusiv prin intermediul martorilor, cât şi *un studiu al calităţii surselor* directe sau indirecte, din care provin datele[1].

În primul rând, evaluarea condiţiilor martorilor impune o analiză de conţinut, pe baza căreia organul de urmărire penală sau instanţa de judecată interpretează şi evaluează materialul informativ comunicat de martor, pentru a stabili în ce măsură acesta serveşte, coroborat cu alte date, la aflarea adevărului[2].

În al doilea rând, evaluarea mărturiilor, obţinute într-un anumit moment, serveşte şi la luarea deciziei de audiere a noi martori, de administrare a altor mijloace de probă, într-un cuvânt, la adâncirea investigaţiei penale.

Secţiunea a IV-a
Particularităţi tactice aplicate în ascultarea martorilor minori şi a altor categorii de martori

§1. Ascultarea martorilor minori

1.1. Cadrul procesual penal şi tactic general al audierii. Potrivit prevederilor art. 124 NCPP, audierea martorului minor în vârstă de până la 14 ani are loc în prezenţa unuia dintre părinţi, a tutorelui sau a persoanei ori a reprezentantului instituţiei căreia îi este încredinţat minorul spre creştere şi educare. Dacă se consideră necesar, la cerere sau din oficiu, organul de urmărire penală sau instanţa dispune ca la audierea martorului minor să asiste un psiholog.

O altă prevedere procedurală se referă la faptul că martorului minor care la data audierii nu a împlinit vârsta de 14 ani nu i se comunică obligaţia de a da declaraţii conforme cu realitatea şi faptul că legea pedepseşte infracţiunea de mărturie mincinoasă. În schimb, acestuia i se atrage atenţia să spună adevărul [art. 124 alin. (5) NCPP][3].

---

[1] **N. Dan**, *Aprecierea declaraţiilor martorilor şi informatorilor*, în revista Probleme de Medicină judiciară şi de criminalistică, vol. V, Ed. Medicală, Bucureşti, 1966, p. 124 şi urm.; **A. Ciopraga**, *supra cit.*, p. 216 şi urm.

[2] **A. Bogdan-Tucicov, S. Chelcea, M. Golu, P. Golu, C. Mamali**, *Dicţionar de psihologie socială*, Ed. Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1981, p. 21.

[3] A se vedea şi **I. Neagu., M. Damaschin**, *op. cit.*, p. 470; **G. Theodoru**, *op. cit.*, 2013, p. 322; **M. Udroiu**, *op. cit.*, 2015, p. 314.

Sub raport tactic criminalistic, ascultarea minorului se particularizează în funcție de vârsta acestuia, ea distanțându-se tot mai mult de ascultarea majorului, pe măsură ce vârsta este mai mică. Astfel, spre deosebire de ascultarea unui minor de 16 ani, care nu se deosebește prea mult de ascultarea majorului, ascultarea unui copil de 6 ani este guvernată de reguli tactice evident diferite. Așa cum se va vedea, ascultarea unui copil de cca. 6 ani trebuie să facă de un specialist în psihologie infantilă, într-un loc care îi este familiar, pentru că numai în acest mod este posibilă stabilirea contactului psihologic cu acesta.

Ascultarea martorului minor, ca și în cazul majorului, parcurge, desigur, aceleași etape principale: pregătirea ascultării, identificarea persoanei, ascultarea propriu-zisă, respectiv, relatarea liberă, urmată de întrebări și de răspunsuri.

Factorii de natură să influențeze declarația minorului sunt, în primul rând, vârsta, dezvoltarea sa psiho-somatică, mediul din care provine, pe lângă ceilalți factori amintiți anterior. Acestor factori li se adaugă condițiile de audiere și tactica adoptată de către organul judiciar[1].

Cel care face audierea trebuie să aibă în vedere că procesul de formare a declarațiilor, deși este asemănător adulților (recepție - decodare - memorare - reactivare) va fi marcat de factori cum sunt: emotivitatea ridicată, lipsa experienței de viață, nivelul scăzut de cunoștințe, subiectivitatea, reflectată mai ales în tendințele de exagerare.

1.2. Pregătirea ascultării martorilor minori. Pregătirea ascultării impune *cunoașterea cât mai bine a minorului*, prin obținerea de date de la familie, rude, vecini, pedagogi, cu privire la comportament, dezvoltare intelectuală, situația la învățătură, pasiuni, cerc de prieteni, raporturile cu colegii etc. Același lucru este necesar și în alegerea persoanei care urmează să-l asiste pe minor la audiere (dacă are sub 14 ani), persoană care să-i inspire încredere și siguranță, în majoritatea cazurilor aceștia fiind părinții, bunicii sau alte rude apropiate. Firește că și în ascultarea minorilor nu sunt lipsite de interes eventualele legături sau interese în cauza cercetată, inclusiv cele ale persoanei care îl asistă pe minor la audiere.

Locul de ascultare poate fi sediul organului judiciar sau un loc apropiat ca atmosferă de mediul în care trăiește minorul (școală, cămin, domiciliu), mai ales dacă are o vârstă sub 10-12 ani.

Termenul de citare va fi cât mai scurt, pentru reducerea posibilităților de influențare a minorului de către cineva interesat. În acest scop poate fi luată în calcul o eventuală ascultare a minorului, fără anunțarea lui prealabilă.

Înainte de ascultare, persoana care îl asistă pe minor va fi încunoștințată asupra obiectului audierii, însă nu înaintea audierii propriu-zise, mai ales dacă este părinte, rudă apropiată, tutore, pentru a preveni o eventuală influențare a minorului.

1.3. Audierea propriu-zisă a minorilor. Ascultarea propriu-zisă începe cu identificarea minorului, care va avea un caracter cât mai puțin oficial. Pentru a câștiga încrederea sa, magistratul trebuie să fie blând, încrezător, prietenos, să adopte o mină deschisă, aspect ce nu va fi neglijat pe întreaga perioadă a ascultării.

Apropierea minorului se face prin discuții prealabile, câteodată destul de lungi, pe teme care îi sunt familiare, potrivit vârstei sale. Astfel se creează posibilitatea cunoașterii mai

[1] **G. Gudjonsson**, *The psychology of interrogations, confession and testimony*, Ed. John Wiley&Sons, New York, USA, 1998, p. 78 și urm.

exacte a nivelului intelectual şi de cunoştinţe, a modului de exprimare, a temperamentului etc. Pot fi, de asemenea, depistate unele deficienţe psihice sau de dezvoltare intelectuală, situaţie în care se solicită ajutorul unui specialist. O dată stabilit contactul psihologic, va începe ascultarea propriu-zisă. Modul de ascultare se va raporta însă la câteva particularităţi, şi anume[1]:

a. *În faza relatării libere*, minorul va fi ascultat cu multă răbdare, fără a fi bruscat, speriat sau întrerupt, cu condiţia să nu se abată cu totul de la subiect. Dintr-o relatare liberă a minorului nu trebuie să se aştepte prea multe date de calitate, datorită influenţelor jucate de factorii subiectivi, specifici vârstei, asupra percepţiei, memorării şi redării. La acestea se pot adăuga teama, neîncrederea, influenţa persoanelor din mediul din care provine.

b. *În faza adresării de întrebări*, cea mai importantă în cazul ascultării minorilor, întrebările trebuie să fie cât mai clare, formulate într-un limbaj accesibil copilului, concise, lipsite de elemente de sugestie, minorul trebuind să înţeleagă exact ceea ce i se cere. Ascultarea se va face potrivit aceloraşi reguli ca şi în cazul majorului, dar cu un grad mai mare de blândeţe şi de încredere, fără gesturi de aprobare, dezaprobare, iritare.

1.4. Particularităţi tactice în ascultarea minorilor. În privinţa regulilor tactice de ascultare a minorilor trebuie să precizăm că ele nu au un caracter de generalitate, întrucât diferă în funcţie de vârsta la care sunt ascultaţi, de stadiul dezvoltării psihosomatice. Astfel, potrivit opiniilor de ascultare exprimate în literatura de specialitate, principalele cicluri de dezvoltare a copilului şi minorului[2] sunt:

- Perioada de la 1-3 ani, care, în cazul anchetei judiciare, nu prezintă interes.
- Perioada preşcolară, de la 3 la 6 ani.
- Perioada şcolară, de la 6 la 10-11 ani.
- Perioada şcolară, mijlocie, sau a pubertăţii, de la 10 la 14 ani.
- Perioada adolescenţei, de la 14 la 18 ani.

Fiecăreia dintre aceste perioade îi corespunde un anumit nivel al dezvoltării psihice, căruia i se vor circumscrie şi conduita tactică a magistratului. De exemplu:

1.4.1. Perioada de la 3 la 6 ani este caracterizată prin instabilitate, percepţia inegală a însuşirii obiectelor, a spaţiului şi a timpului, diferită de la un copil la altul. Totodată, le este propriu un grad mare de sugestibilitate, iar categoriile de adevăr şi minciună nu le sunt clare. De aici şi rezerva firească cu care trebuie apreciate afirmaţiile lor, ca şi necesitatea de a fi bine verificate şi apreciate cu mult spirit critic.

Regulile tactice de a asculta a „martorului" preşcolar - care trebuie audiat numai dacă situaţia o impune în mod deosebit, vor fi adecvate posibilităţilor psihice amintite. Recomandabil este ca ascultarea să fie efectuată cu ajutorul unui specialist în psihologia copilului, în locuri cu care acesta este familiarizat. Accentul se va pune pe relatarea spontană a minorului, iar întrebările trebuie să fie precis formulate, într-un limbaj accesibil copilului şi, evident, cu multă blândeţe.

---

[1] **T. Bogdan**, *op. cit.*, p. 213-214; **I. Mircea**, *Despre tactica audierii primare a minorilor*, în revista Studia Universitatis Babeş-Bolyai, Jurisprudentia, Cluj-Napoca, 1975, p. 61.

[2] **T. Bogdan, I. Stănculescu**, *Psihologia copilului şi psihologia pedagogică*, Ed. Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1971, p. 48 şi urm.; **U. Şchiopu şi Em. Verza**, *Psihologia vârstelor (ciclurile vârstei)*, Ed. Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1981, partea a II-a, cap. II-VI, p. 39-220.

1.4.2. Perioada de la 6 la 10 ani este definită de o dezvoltate psihică mai accentuată, caracterizată prin echilibru, ceea ce favorizează creşterea funcţiilor cognitive.

Percepţia spaţiului şi timpului se îmbunătăţeşte sensibil. Totodată, se dezvoltă mult capacitatea de redare şi memoria. Îşi fac apariţia primele trăsături de caracter. Atitudinea morală a copilului devine mai complexă şi începe să facă distincţie între adevăr şi minciună. Reuşita audierii în cazul acestui minor depinde de cunoaşterea sa cât mai cuprinzătoare (inteligenţă, preocupări, înclinaţii, interese).

La începutul audierii propriu-zise se recomandă să se atragă atenţia copilului să nu mintă sau să ascundă adevărul şi să spună fără teamă tot ce ştie despre faptă. Procedeul tactic al *relatării libere* rămâne, şi în această fază, de preferat. Pe cât posibil, minorul nu va fi întrerupt, evitându-se unele aprecieri în legătură cu asociaţiile pe care copilul le poate face datorită imaginaţiei specifice vârstei asociază, de exemplu, pe omul urât cu omul rău.

Întrebările se vor formula în mod clar, precis, fiindu-i adresate în aşa fel încât copilul să aibă sentimentul că este luat în serios şi tratat de la egal la egal. Se ştie că, la această vârstă, şi chiar în continuare, aproximativ până la 14-15 ani, copilul *poate fi uşor sugestionat.* De aceea, se va acorda atenţia cuvenită persoanelor care îl ajută, pentru a nu-l influenţa. Dacă îi este teamă să spună ce cunoaşte, va fi stabilită şi înlăturată cauza fricii.

În ipoteza în care persistă în eroare sau se constată că minte, organul judiciar trebuie să ştie că minciuna este determinată, la această vârstă, de incapacitatea de a discerne adevărul, de dorinţa de a se apăra, de a-şi da importanţă, dar şi de influenţa exercitată de părinţi, rude, alte persoane interesate[1].

1.4.3. Perioada şcolară, mijlocie, de la 10 la 14 ani, este determinată de străbaterea pubertăţii, cu numeroase modificări biologice, reflectate şi pe planul psihicului. Activitatea senzorială cunoaşte o intensificare evidentă, posibilităţile de orientare spaţială şi temporală se lărgesc, iar memoria cunoaşte un salt cantitativ şi calitativ, prin apariţia componentelor logice şi a tendinţelor de interpretare.

Afectivitatea şi *excitabilitatea* cunosc, de asemenea, o dezvoltare, specifică pubertăţii. Paralel cu dezvoltarea discernământului şi sentimentelor morale, pot să-şi facă apariţia şi unele defecte de voinţă, de educaţie. Cu toată dezvoltarea sa, minorul este caracterizat de o *conduită contradictorie*, uneori de tendinţă spre minciună (determinată de cauzele amintite). Adesea se întâlnesc şi comportamente agresive în accepţia lor psiho-socială.

Atracţia spre faptele senzaţionale îl fac să exagereze, să-şi dea importanţă, să comenteze cu oricine cele petrecute sau auzite, astfel putând fi uşor influenţabil. De aceea, se impune ascultarea lui imediată, chiar pe neaşteptate.

Dacă se consideră necesar, minorul va fi ascultat mai întâi singur şi apoi în prezenţa persoanei desemnate să-l asiste. Pentru obţinerea unor declaraţii complete şi sincere, va fi solicitată, în funcţie de caz, participarea activă a celui care îl însoţeşte. Pe fondul aceleiaşi atitudini calme, înţelegătoare, organul judiciar poate fi, totuşi, *ceva mai ferm,* dacă constată că minorul este obraznic sau are tendinţe de a minţi.

1.4.4. Perioada adolescenţei, de la 14 la 18 ani, este marcată de începerea introducerii minorului în viaţa socială, cu toate caracteristicile acestui proces. Devine pregnantă dezvoltarea sensibilităţii, caracterizată şi de *erotizarea* acesteia[2].

---

[1] **R. Lechat,** *supra cit.*, p. 81 şi urm.

[2] **J. Piaget,** *Psihologia şi pedagogia,* Ed. Ddidactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1972, p. 35-36; **Al. Roşca** şi **V. Chircev,** *Psihologia copilului,* Ed. Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1958, citaţi de **U. Şchiopu, E. Verzea,** *op. cit.*, p. 197.

Spiritul de observație se dezvoltă mult, iar potențialul de percepție, fixare și redare este foarte ridicat. Este de subliniat faptul că reproducerea celor percepute începe să se realizeze prin filtrul propriei personalități, influența, sugestia, având o pondere mai redusă, aceasta ca urmare a faptului că memorarea logică devine forma centrală de reținere.

Adolescentului i se pot aplica aceleași reguli tactice de ascultare ca și în cazul majorului, dar de care îl deosebește, în primul rând, lipsa experienței de viață. Atitudinea organului judiciar va rămâne și acum în limitele corespunzătoare vârstei adolescentului.

§2. Ascultarea altor categorii de martori

2.1. Ascultarea vârstnicilor. *Ascultarea persoanelor în vârstă* necesită adaptarea regulilor tactice de anchetă ori de judecată la particularitățile psihologice ale martorului intrat sub influența procesului de îmbătrânire. Specialiștii precizează că procesul de îmbătrânire devine evident, în general, după vârsta de 65 ani, regresia fiind mai accentuată după 70-75 de ani. Limitele acestea au, însă, un caracter general, ele diferind mult de la o persoană la alta[1].

La vârstele înaintate, se constată *scăderea evidentă a posibilităților de recepție senzorială,* îndeosebi vizuală și auditivă, echilibrată întrucâtva pe seama experienței senzoriale anterioare. Funcția amnezică se reduce, tulburările de memorie asociindu-se cu cele ale gândirii și limbajului.

Pe măsura înaintării în vârstă, la unele persoane își face apariția *sindromul de depersonalizare*, însoțit, câteodată, *de dezordine psihotică* (isterie, ipohondrie). Pe lângă atrofierea sensibilității, vârstnicii devin suspicioși, egoiști, ranchiunoși, nervoși, irascibili, trăiesc cu sentimentul de frustrare.

În debutul ascultării acestor categorii de martori vârstnici, magistratul trebuie să fie *foarte atent la modul în care stabilește contactul psihologic* cu persoana în vârstă, printr-o atitudine sobră, dar nu rece, politicoasă și respectuoasă. Amneziile, erorile, sau distorsiunile prin imaginație, încercările de acoperire a lacunelor de memorie prin fabulație, nu trebuie să provoace iritarea anchetatorului.

Din punct de vedere tactic, ascultarea bătrânilor se apropie, întrucâtva, de aceea a minorilor, având, însă, un caracter mai complex[2]. Declarațiile vor fi bine verificate și interpretate în mod critic, mai ales, în ipoteza existenței unor cât de mici interese în cauză, ce pot fi marcate de dorința de răzbunare, de ranchiună, chiar de răutate nejustificată.

2.2. Ascultarea unor martori handicapați. Ascultarea martorilor surdo-muți și a martorilor nevăzători prezintă și ea câteva particularități, unele destul de semnificative.

2.2.1. Ascultarea surdo-muților se raportează la nivelul dezvoltării psihice și al pregătirii intelectuale, o parte dintre acești handicapați, cu toate dificultățile de percepție auditivă și de exprimare, putând comunica fără ajutorul unor interpreți, datorită pregătirii efectuate în școlile de specialitate. Ca urmare, anchetatorul are datoria să se intereseze, în prealabil, asupra acestor împrejurări.

Ascultarea propriu-zisă se caracterizează prin aceea că relatarea liberă a martorului surdo-mut este mult mai anevoioasă, ponderea urmând să o dețină întrebările, foarte precise și clar exprimate. Este de la sine înțeles că vor fi vizate aspectele pe care martorul le-a

[1] **G. Gudjonsson,** *supra cit.,* p. 143; **U. Șchiopu și E. Verza,** *supra cit.,* p. 206.
[2] **R. Lechat,** *supra cit.,* p. 899.

perceput vizual, deşi el poate să înţeleagă, şi chiar foarte bine, conţinutul unei discuţii după mişcarea buzelor.

Recomandabil este ca ascultarea să se facă cu mult calm şi răbdare, mai ales că surdo-muţii sunt deseori suspicioşi şi irascibili. Magistratul trebuie să fie atent dacă starea de nervozitate este firească sau dacă nu reprezintă o încercare de simulare a surdo-mutului, ori o reacţie la un comportament inadecvat stării de handicapat.

2.2.2. În privinţa martorilor nevăzători este important de amintit că aceştia au un *simţ tactil* foarte dezvoltat şi o *acuitate auditivă* foarte mare, deosebită, care le permite să perceapă mult mai bine sunetele, să recunoască persoanele după voce şi să-şi dea seama de ceea ce se întâmplă în jurul lor, după zgomotele produse.

De aceea, mărturia nevăzătorului poate fi luată fără rezerve, unele aspecte sau episoade dintr-o faptă putându-le recepţiona chiar mai bine decât un văzător. Sunt situaţii în care nu trebuie exclusă posibilitatea întrebării nevăzătorilor, despre ce au văzut, în ipoteza în care deficienţa senzorială vizuală a intervenit după producerea evenimentelor în legătură cu care sunt ascultaţi.

2.3. Ascultarea persoanelor care nu cunosc limba română. *Ascultarea persoanelor care nu cunosc limba română* se face cu ajutorul unui interpret. Un străin, care nu cunoaşte limba română, poate fi întrebat despre faptele la care a fost martor ocular, ca şi despre faptele pe care le-a auzit şi a avut posibilitatea să le înţeleagă.

Faţă de caracterul nostru românesc, tolerant, de bună-credinţă, de exagerare nemeritată a calităţilor altora, ca şi în cazul celorlalţi martori, trebuie să avem în vedere *nivelul de dezvoltare psihică şi intelectuală*, profesia, naţionalitatea, ţara de origine a martorului, chiar dacă provine dintr-un spaţiu „deosebit".

Ascultarea se va desfăşura într-o atmosferă de calm şi de sobrietate. În cazul *cetăţenilor străini* se cuvine privită cu înţelegere o anumită stare de nervozitate sau nelinişte, alteori de superioritate. Aceste stări se pot înlătura prin discuţii prealabile, însoţite de eventuale explicaţii privind rolul lor în elucidarea cauzei în care sunt ascultaţi, drepturile şi obligaţiile ce le revin în calitate de martori. Întrebările vor fi precise şi clare, vizând în exclusivitate împrejurările de fapt.

Din punct de vedere tactic, în ascultarea celor care nu cunosc limba română trebuie să se ţină seama de zona de proveniență, de tipul de educaţie primit, de particularităţile sistemului judiciar din ţara lor, chiar dacă este fără incidenţă cu cazul dat, fără însă nicio abatere de la normele sau principiile noastre de judecată.

Obligaţiile interpretului sunt aceleaşi cu cele ale martorului, el trebuind nu numai să păstreze secretul datelor de care a luat cunoştinţă, dar să şi traducă fidel, corect, întreaga declaraţie şi răspunsurile la întrebări, în caz contrar săvârşind infracţiunea de mărturie mincinoasă. În prezent, datorită stabilirii unui număr semnificativ de străini în România, din zonele Orientului, nu trebuie neglijat faptul că mulţi înţeleg limba română, însă se prefac că nu o cunosc.

2.4. Ascultarea handicapaţilor psihic. Ascultarea handicapaţilor care prezintă diferite afecţiuni psiho-patologice, dacă este considerată absolut necesară, va fi pregătită şi efectuată cu multă precauţie, solicitându-se şi ajutorul unui medic specialist.

Ascultarea se face într-un cadru lipsit de factori stresanţi, indicată fiind deplasarea organului judiciar la domiciliul martorului sau la locul de internare al acestuia. Realizarea contactului psihologic, câştigarea încrederii martorului sunt esenţiale pentru obţinerea rezultatului scontat prin audiere.

În linii mari, regulile tactice de ascultare sunt cele aplicabile copiilor şi bătrânilor, o atenţie specială acordându-se *mitomanilor*, afirmaţiile acestora urmând să fie serios verificate şi interpretate într-un mod critic, mitomania presupunând, însă, un diagnostic diferenţiat[1].

Secţiunea a V-a
Consemnarea declaraţiilor martorilor, alte metode tehnice de fixare

§1. Consemnarea declaraţiilor martorilor

Potrivit prevederilor procesuale, depoziţia martorilor se consemnează în scris, acesta reprezentând principalul mijloc de fixare a rezultatelor ascultării. Declaraţia se scrie pe formulare tip şi cuprinde mai multe părţi. De regulă, declaraţia este scrisă la maşina de scris, dar este posibil ca şi martorul *să-şi scrie singur declaraţia*, în cabinetul de anchetă, atrăgându-i-se atenţia să se răspundă la toate problemele care fac obiectul declaraţiei, urmând să fie citită imediat, în vederea completării cu răspunsurile la întrebări sau cu clarificarea aspectelor insuficient de precis redate de martor.

În majoritatea cazurilor, completarea formularului declaraţiei începe după ce persoana ascultată a redat liber faptele şi împrejurările percepute, timp în care organul judiciar va nota aspectele importante, unele amănunte semnificative, neclarităţile, eventualele contraziceri pe care le va clarifica ulterior. Pe parcursul acestor însemnări, nu trebuie să se neglijeze observarea cu atenţie a martorului.

Consemnarea depoziţiei martorului se va face într-o formă cât mai *fidelă şi precisă*, cât mai apropiată de modul de exprimare a martorului, fiind interzisă modificarea sau înlocuirea cuvintelor acestuia, cu excepţia celor vulgare sau triviale. În practică, se manifestă uneori tendinţa de reformulare a expresiilor martorului, de sintetizare a relatărilor, aspect de natură să altereze obiectivitatea declaraţiei sau să se dea un alt înţeles afirmaţiilor[2].

După fixarea declaraţiilor, făcută în etapa expunerii libere, se vor consemna întrebările şi răspunsurile date de martor. Declaraţia este citită persoanei ascultate şi semnată pe fiecare pagină şi la sfârşit, de către organul judiciar care a efectuat ascultarea, de către martor, eventual de interpret, dacă prezenţa acestuia a fost necesară. Locurile libere se barează. În ipoteza în care martorul revine asupra vreuneia din declaraţiile sale, ori are de făcut completări, rectificări ori precizări, acestea vor fi consemnate în aceleaşi condiţii.

§2. Fixarea declaraţiilor prin mijloace tehnice criminalistice

Fixarea declaraţiilor prin mijloace tehnice audio sau audiovideo (sau pe bandă magnetică sau videomagnetică) constituie un procedeu tehnic folosit tot mai frecvent de organele judiciare, datorită avantajelor pe care le prezintă. De exemplu:

a. Asigură, sub toate aspectele, ***o deplină obiectivitate şi fidelitate*** în înregistrarea declaraţiilor, a întrebărilor şi a răspunsurilor;

---

[1] **E. Locard**, *L'enquête criminelle et les Methodes scientifiques*, Ed. Flammarion, Paris, 1925, p. 69 şi urm.; **R. Lechat**, *op. cit.*, p. 911 şi urm.

[2] **C. Suciu**, *op. cit.*, p. 594; **I. Mircea**, *op. cit.*, p. 161-162; **P. Ravier**, *op. cit.*, p. 39 şi urm.; **I.-E. Sandu** şi **V. Berchesan**, *Tratat de criminalistică, supra cit.*, p. 145; *Tactica ascultării martorului, învinuitului şi minorilor, confruntarea şi prezentarea pentru recunoaştere*, Parchetul General.

b. *Au devenit indispensabile în ascultarea impusă de unele împrejurări limită*, în special a victimelor aflate în stare gravă, a muribunzilor, precum şi a copiilor, a persoanelor handicapate şi a celor care necesită prezenţa unui interpret;

c. Dau posibilitatea anchetatorului să analizeze *cu atenţie afirmaţiile celui ascultat*, să-i surprindă cu exactitate expresiile, reacţiile, ezitările etc. multe cu semnificaţie pentru aprecierea sincerităţii martorului;

d. ***Asigură corectitudinea*** şi continuitatea ascultării, organul judiciar nefiind obligat să ia note, să-l întrerupă pe cel audiat, să transcrie întrebările şi răspunsurile.

Acest ultim avantaj are o semnificaţie direct tactică. De pildă, în intervalul de timp în care sunt scrise întrebările şi răspunsurile, martorul, dar mai ales suspectul sau inculpatul, au posibilitatea să-şi pregătească răspunsurile, să se gândească la diverse alibiuri etc.

Înregistrările prin mijloace tehnice audio sau audiovideo, efectuate în momentul ascultării persoanelor, *pot servi ca mijloc de probă*, alături de declaraţia scrisă, numai în situaţia în care se realizează în conformitate cu regulile procesuale penale, precum şi cele tehnico-tactice criminalistice[1].

La începutul ascultării, martorului i se aduce la cunoştinţă că declaraţia sa va fi înregistrată. Înregistrarea începe cu indicarea datei şi locului de înregistrare, a numelui şi calităţii organului judiciar, după care ascultarea îşi urmează cursul firesc (identificarea martorului, depunerea jurământului, prezentarea obiectului cauzei, relatarea liberă, întrebările şi răspunsurile).

Eventualele pauze făcute în timpul audierii sunt menţionate înainte şi după reluarea înregistrării, care va începe cu repetarea ultimelor cuvinte rostite de martor, înainte de pauză. Aceleaşi menţiuni se fac şi în ipoteza în care intervine vreo defecţiune tehnică.

La sfârşit, înregistrarea este audiată în întregime, martorul fiind întrebat dacă imprimarea a fost efectuată în mod corect, atât întrebarea, cât şi răspunsul fiind şi ele înregistrate, ca şi menţiunile despre ora la care s-a terminat ascultarea şi despre aparatura folosită la imprimare (magnetofon, viteză de înregistrare, tipul de bandă magnetică şi microfon). Capătul benzii este sigilat, rola, caseta sau orice alt suport tehnic audio sau video împachetate şi sigilate la rândul lor, purtând semnătura organului judiciar care a luat declaraţia şi a martorului. Despre toate aceste operaţii se fac menţiunile cuvenite în declaraţia scrisă.

Faţă de avantajele evidente ale acestui mijloc de fixare şi, îndeosebi, a celor prezentate de înregistrarea prin mijloace tehnice audio sau audiovideo, în prezent nu se mai manifestă nici un fel de reţinere. Până nu de mult exista temerea că o imprimare poate fi „trucată", lucru uşor de depistat prin mijloace tehnice criminalistice actuale.

Subliniem că, un literatura de specialitate, sunt frecvent evidenţiate avantajele înregistrărilor prin mijloace tehnice audio sau audiovideo, mai ales în privinţa obiectivităţii, fidelităţii şi corectitudinii procedeelor de obţinere a declaraţiilor. De altfel, este semnificativă afirmaţia potrivit căreia, din punct de vedere istoric, folosirea magnetofonului nu este decât o reîntoarcere a actualului proces-verbal la declaraţia orală, dinainte de 1376, an în care Carol al V-lea a făcut din „procesul-verbal" o declaraţie scrisă[2].

---

[1] În acest sens a se vedea **N. Dan**, *Posibilitatea folosirii magnetofonului în practica de anchetă penală*, în revista Probleme de medicină judiciară şi de criminalistică, nr. 3/1965, p. 113-119; **I. Anghelescu**, *Folosirea fonogramei şi videofonogramei magnetice în procesul penal*, în RRD, nr. 1/1970, p. 111-117; **C. Suciu**, *op. cit.*, p. 597-599; **I. Mircea**, *op. cit.*, p. 163.

[2] **P. Ravier**, *supra cit.*, p. 45.

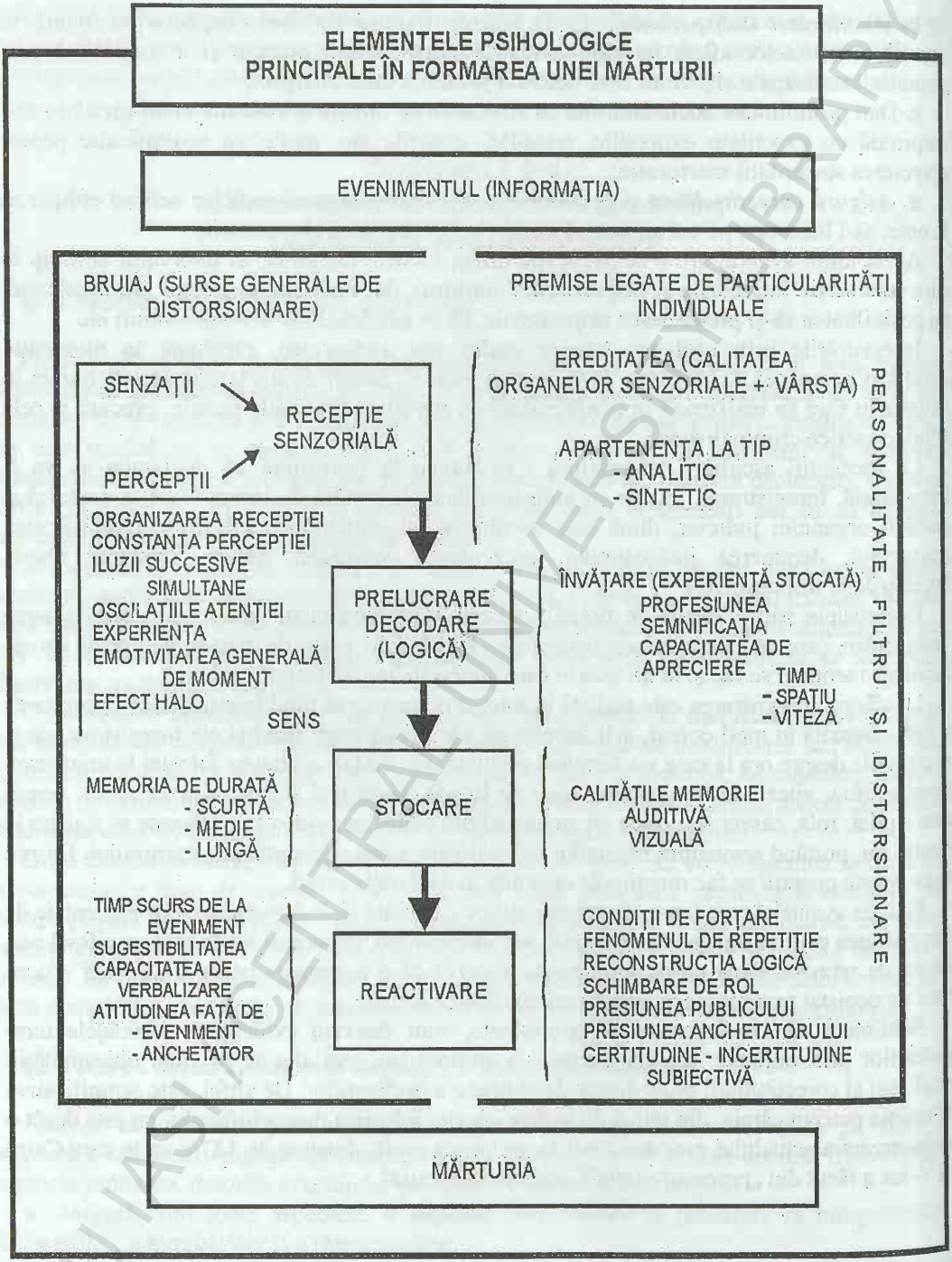

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

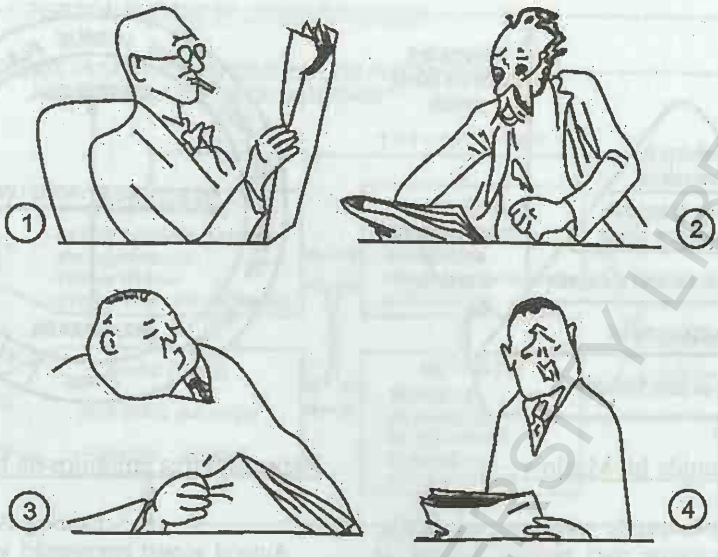

Reacţii temperamentale diferite la acelaşi stimul

La lectura aceluiaşi articol de gazetă, sangvinicul reacţionează prin seninătate vie (1), colericul printr-o descătuşare de mânie (2), flegmaticul prin somnolenţă, indiferenţă (3), iar melancolicul prin îngrijorare (4). **(După B. Randai, 1962)**

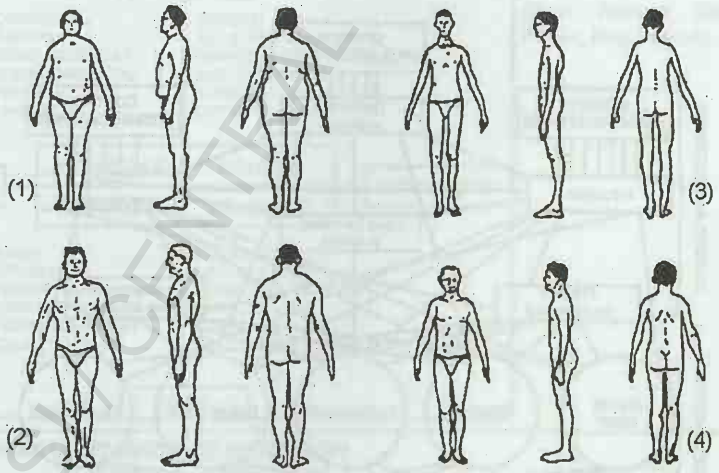

Tipologia constituţională a lui W.Sheldon (după W.Sheldon şi Stevens, 1942)

1- Tipul constituţional endomorfic (corespunzător picnicului Kretschmer); dezvoltarea cu precădere a viscerelor îi conferă caracteristica de a iubi mai mult confortul fizic, de a fi mâncău, sociabil şi afectiv, cu reacţii lente şi amator de ceremoniale; în plan temperamental, îi corespunde viscerotonul. 2- Tipul ectomorfic sau muscular se caracterizează printr-o continuă activitate musculară şi prin necesitatea de a se afirma cu vigoare; în plan temperamental, îi corespunde somatotonul. 3- Tipul mezomorfic (leptosomul lui Kretschmer) are cu precădere o activitate intelectuală, iubeşte solitudinea, evită compania altora, fiind sensibil şi conştient de propriile forţe; în plan temperamental, îi corespunde cerebrotonul. 4- Tipul cordobrastic sau normal, echilibrat, la care nu există tendinţa de dezvoltare înspre tipurile somatice (nici temperamentale) caracterizate mai sus.

UAIC CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

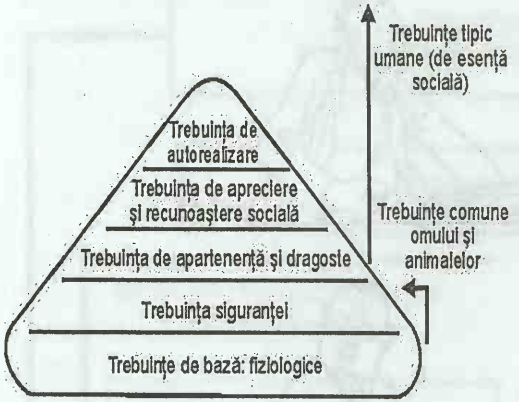
Trebuințe tipic umane (de esență socială)
Trebuința de autorealizare
Trebuința de apreciere și recunoaștere socială
Trebuința de apartenență și dragoste
Trebuința siguranței
Trebuințe de bază: fiziologice
Trebuințe comune omului și animalelor

Piramida lui Maslow

Introduce un principiu în aprecierea necesităților umane. Sunt preconizate cinci niveluri distincte de trebuințe sau tipuri motivaționale umane ce pot pune în activitate și determina direcția preferențială către care tinde omul. Acest mod grafic de prezentare sugerează apariția ontogenetică a trebuințelor și faptul că ele acționează pe trepte ierarhice.

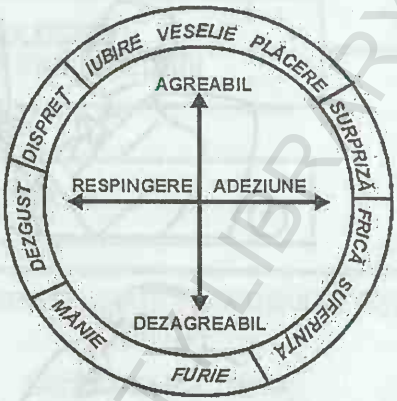

Reprezentarea emoțiilor de bază

(H. Schlosberg 1952)

Autorul acestei reprezentări schematice indică pe axa verticală sensul resimțirii interne a emoțiilor (agreabil-dezagreabil), iar pe axa orizontală poziția atitudinală a subiectului care resimte emoțiile în cauză (respingere-adeziune); marginal sunt circumscrise categoriile de bază ale emoțiilor.

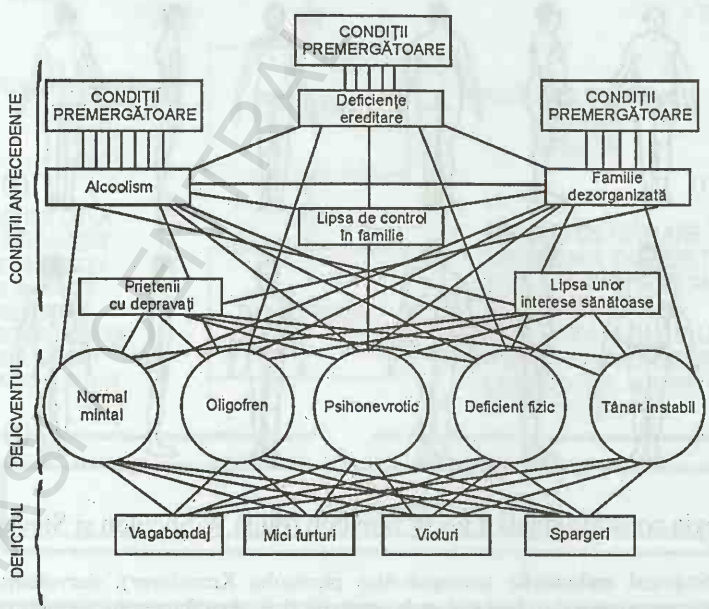

Diagrama secvențelor și a conjugării diferitelor antecedente simple și consecințele lor în criminogeneză (W. Healy, Augusta F. Bronner, 1936)

Valoarea diagramei este de natură didactică, ea reflectând multicauzalitatea delincvenței. Relațiile dintre antecedentele personale și delictul comis nu pot fi susținute azi din punct de vedere științific.

PERSONALITATE ŞI CRIMINOGENEZA

A. SCHEMA SIMPLIFICATĂ A COMPONENTELOR FUNDAMENTALE ALE SISTEMULUI" PERSONALITATE"

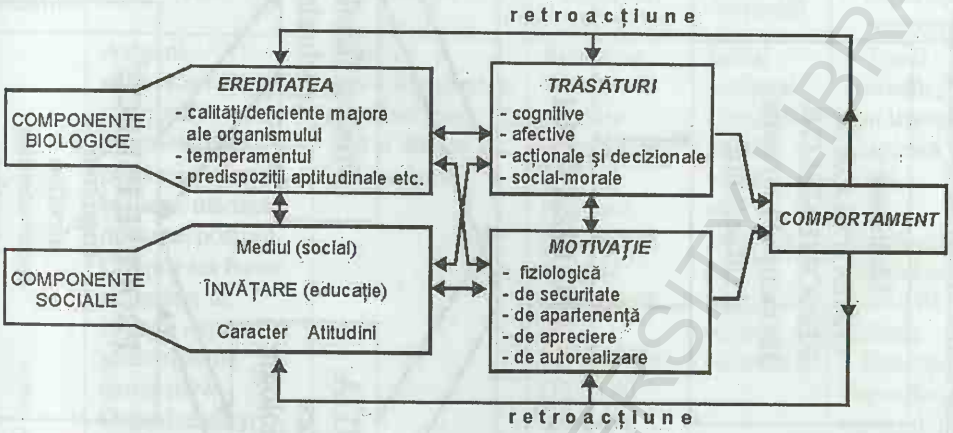

În descrierea motivelor care duc la declanşarea unui comportament specific pentru un moment dat analizat, sensul vectorilor către comportamentele sistemului, îşi aduc contribuţia în stabilirea substructurilor (eficiente sau deficiente) încriminate.

B. TIPOLOGIA CATEGORIALĂ

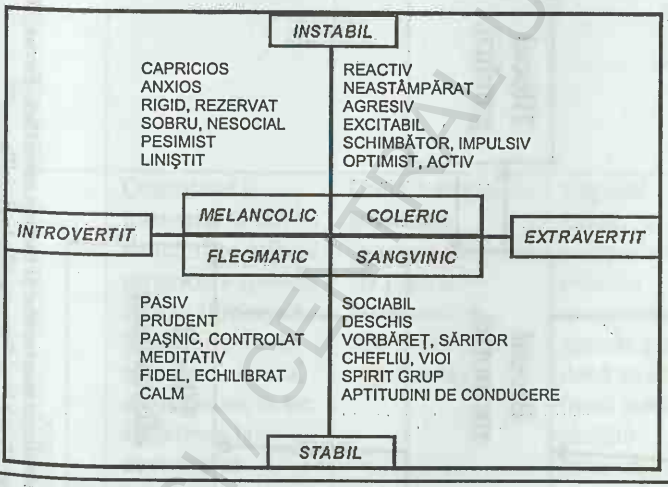

Diagrama cu principalele tipologii ale personalităţii surprinde corespondenţe specifice dintre caracteristicile acestora.
(După: Hipocrat, Galenus, Kant, Pavlov, Jung, Eysenck)

C. PSIHOGRAMA UNOR GRUPE DE INFRACTORI

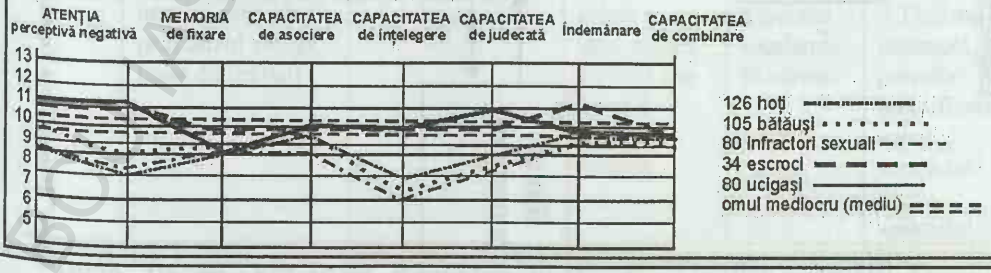

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Legatura memoriei cu celelalte sisteme

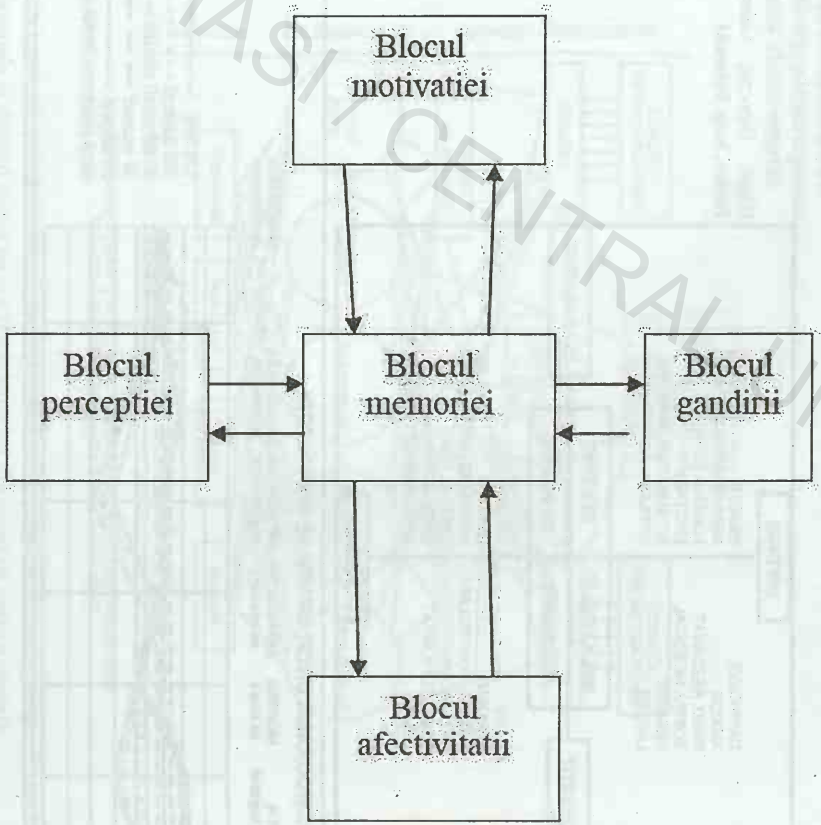

După "Daniel Titus Toma, Psihologia martorului și tactica ascultării, Focus, București 2005, p. 71-72 " și "www.psihologiaonline.ro"

Atenția: Nod - Releu al activității psihice

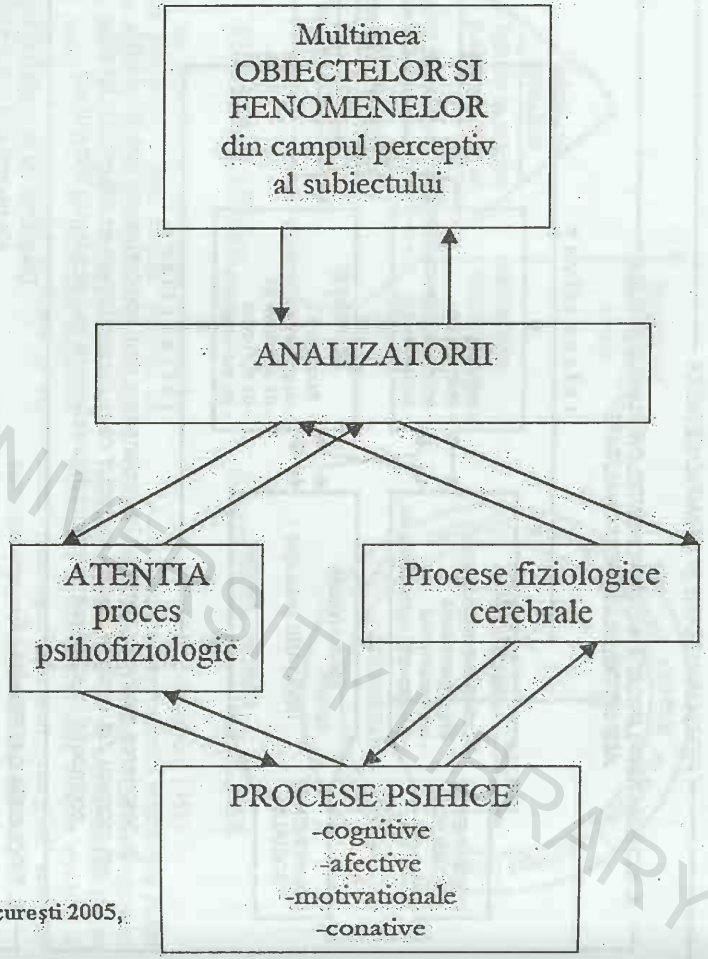

Caracterizarea modalităților senzoriale, vizuale şi auditive

Tipuri de senzații	Rol	Stimuli	Receptori	Proiecte corticală	Dimensiunile experienței senzoriale
Vizuale	Asigură cunoaşterea celor mai multe proprietăți ale obiectelor (formă, culoare, mărime, distanță, poziție). Conține un factor integrator al întregii experiențe senzoriale de cunoaştere. Organizează şi coordonează mişcările voluntare asigurând unitatea comportamentului.	Undele electromagnetice, cuprinse între 390 şi 800 de milimicroni.	Retina cu elementele celulare fotosensibile (5-7 milioane, sensibile la culorile obiectelor) şi bastonaşele (125-130 milioane, receptorii vederii nocturne)	Lobul occipital. Cortexul primar vizual este localizat pe marginile scizurii calcariene	– Tonul cromatic, condiționat de lungimea de undă. – Luminozitatea, dependența de gradul de reflexie. – Saturație, dependența de raportul dintre calitatea razelor luminoase, care caracterizează culoarea suprafeței date, şi torentul general reflectat de ea.
Auditive	Contribuie la formarea structurilor psihice superioare specific umane (limbajul). Sunt mijloace de contact cu lumea, de implicare în ea; contribuie la dezvoltarea psihică generală a omului (mai ales prin auzul verbal, legat de limbaj)	Undele sonore cu frecvențe cuprinse între 16 Hz (limita inferioară) şi 20000 Hz (limita superioară)	Organul Corti, compus de celulele receptoare aşezate pe două straturi (unul intern, alcătuit dintr-un singur şir de celule şi altul extern alcătuit din 3 sau 4 şiruri de celule).	Lobul temporal. Aria auditivă primară se află în girusul temporal superior. Există arii de asociație localizate în cortex.	– Înălțimea senzației produsă de frecvența sunetului; – Intensitatea (tăria) senzației, determinată de amplificarea sunetului; – Timbrul senzației, care permite identificarea sursei sunetului; forma sunetului.

După „Daniel Titus Toma, Psihologia martorului şi tactica ascultării, Focus, Bucureşti 2005, p. 70" şi „www.psihologiaonline.ro"

BCU "MIHAI EMINESCU" CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

MODIFICĂRI PSIHO-COMPORTAMENTALE CARE APAR LA MARTORI ÎN SITUAȚII DE STRES, ANXIETATE ȘI OBOSEALĂ. ÎN STRÂNSĂ LEGĂTURĂ CU NATURA EVENIMENTULUI PERCEPUT, DE CONDIȚIILE ATMOSFERICE NATURALE ȘI DE PARTICULARITĂȚILE PERSONALITĂȚII ACESTORA	
SISTEMUL PSIHO-COMPORTAMENTAL	MODIFICAREA PRODUSĂ
Percepția și atenția	– confuzie; – neatenție selectivă; – neputința de a înțelege semnificația anumitor stimuli; – zăpăceală (uimire); – accese de panică.
Mimica	– crispată; – anxioasă; – depresivă.
Modificări musculare	– tensiune musculară: – hipertonie (încordare); – hipotonie (leșin) – dureri musculare; – mișcări involuntare: – tremor extremități; – ticuri emoționale.
Tulburări neuro-vegetative	– tulburări vasomotorii (eritem, paloare), transpirație; – modificări ale voii (disfonie, stridență etc.), tulburări de glutiție; – grețuri – vărsături (chiar fără conținut alimentar), colici, diaree; – creșterea oprirea temporară sau scăderea respirației.
Comportament	– euforie (logoree), – excitație – furie; – agitație motorie, – blocaj (groază); – vertij, amețeli.
Alte tulburări psihice	– iluzii, pseudohalucinații; – generalizări pripite și eronate; – amnezie completă sau parțială, lipsa prizei (de conștiință) la real; – plâns; – creativitate scăzută, blocaj ideațional; – nehotărâre, decizii contradictorii sau pripite; – lapsusuri neașteptate.

După „Daniel Titus Toma, Psihologia martorului și tactica ascultării, Focus, București 2005, p. 86" și „www.psihologiaonline.ro"

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

CAPITOLUL V

PARTICULARITĂȚI TACTICE ALE AUDIERII PERSOANEI VĂTĂMATE

Secțiunea I
Aspecte introductive

Activitatea de probațiune relevă importanța și utilitatea declarațiilor participanților la procesul penal, printre aceștia numărându-se și persoana vătămată, mai ales în împrejurări în care fapta penală *a fost săvârșită cu violență.* Iată de ce, o importanță deosebită o are audierea persoanei vătămate, alături de ascultarea martorilor și a suspectului[1]. Dialogul sau „duelul judiciar" cu aceștia trebuie să se desfășoare în limitele prevăzute de lege, așa cum s-a văzut în capitolul anterior, dar urmărind anumite reguli tactice criminalistice specifice.

Aplicarea unor reguli tactice și în aceste situații face ca acțiunea magistratului ori a polițistului să fie mai eficientă și mai promptă în aflarea adevărului. Firește, valoarea declarațiilor părților vătămate, ca și a martorilor este garantată de caracterul perceperii tabloului infracțional, *ex propriis sensibus,* iar pentru anchetator sau magistrat, în minuțioasa lor investigație pentru aflarea adevărului, ele reprezintă cel mai expresiv, cel mai plastic mod de stabilire a împrejurărilor de fapt, legate de infracțiune sau făptuitor[2].

§1. Scurtă privire asupra concepțiilor despre victimă și poziția sa în fapta penală

Mulți criminologi și juriști începând cu *C. Lombroso, R. Garofalo, E. Ferri,* s-au referit la „rolul" victimei în cadrul actului infracțional. Ulterior, Hans von Henting a dat impuls cercetărilor științifice consacrate victimei care, prin prisma interacțiunii victimă-agresor, cercetează inclusiv situația *victimizării infractorului*[3] în paralel cu aceea *a victimei activante.* B. Mendelsohn introduce conceptul de „potențial de receptivitate victimală" (1956) preluat mai târziu de Jeffrey H. Reiman[4].

Supunând discuției trecerea de la Criminologie la Victimologie, Vasile V. Stanciu arată că, spre deosebire de Criminologie, care se preocupă de cel care produce suferința, Victimologia lămurește punctul de vedere al celui care o suferă[5]. Fără a dezvolta aceste teze, de o pronunțată importanță practică, întrucât spațiul nu ne-o îngăduie, precizăm că nuanțările de factură criminologică servesc și investigației criminalistice.

---

[1] **N. Volonciu**, *Tratat de drept procesual penal,* vol. I, București, 1994; **I. Neagu**, *Drept procesual penal - Tratat,* Ed. Global Lex, București, 2002, p. 352 și urm; **I. Neagu., M. Damaschin**, *op. cit.,* p. 452 și urm.

[2] **A. Ciopraga**, *Criminalistică - Tratat de tactică,* Ed. Gama, Iași, 1997, p. 300 și urm.

[3] **H. von Henting**, *The Criminal and His Victim,* Studies in the Sociology of Crime, New Haven, 1948.

[4] **B. Mendelshon**, *La victimologie et les besoins de la société actuelle,* în Rev. Sociologie abstract, 1973, p. 38.

[5] **C.R. Souchet** - Cahiers de **V. Stanciu**, *De la Criminologie à la Victimologie,* no. 2, Paris, 1989, p. 29.

BUCHAREST UNIVERSITY LIBRARY

Din perspectiva psihologiei judiciare, victima este persoana care suferă consecinţele (fizice, materiale sau morale) ale unui fapt penal. Altfel exprimat, ea este persoana care „fără să-şi fi asumat conştient riscul, deci fără să vrea, ajunge să fie jertfa unei acţiuni sau inacţiuni criminale"[1]. Este firesc ca o agresiune, mai ales în sensul său fizic, să producă un şoc victimei, cu tot ce presupune el din punct de vedere psihologic. Cunoaşterea complexităţii acestui fenomen serveşte direct la obţinerea şi evaluarea declaraţiilor de la persoanele vătămate.

Transformările de natură imaterială, schimbările petrecute în plan psihic, în memoria victimei, nu pot fi relevate fără stăpânirea de către organele judiciare, a unor cunoştinţe de tactică criminalistică, psihologie judiciară şi din sfera investigaţiei de natură criminologică[2]. Pentru evaluarea unei declaraţii, organul judiciar se confruntă frecvent cu probleme privind buna-credinţă a persoanei vătămate ori măsura în care declaraţia reflectă realitatea obiectivă sau doar o versiune a faptei.

Tactica criminalistică, sprijinită pe elemente de psihologie judiciară, vine să ajute actul de justiţie, prin descifrarea cauzelor individuale ale unor manifestări umane, precum şi a factorilor implicaţi în declanşarea unor procese psihice ale victimelor, suspecţilor sau martorilor care vor duce la rezolvarea cu succes a cazului penal[3].

Respectarea regulilor tactice criminalistice oferă garanţia desfăşurării ascultării acestei categorii de persoane într-un cadru legal, optim obţinerii unor declaraţii sincere şi complete, care să servească real la aflarea adevărului.

Dacă luăm în considerare poziţia procesuală şi interesele unora dintre participanţi, sau personalitatea lor, acest lucru nu este însă întotdeauna uşor de realizat. Procedeele tactice, aplicate în ascultarea persoanelor în procesul penal, nu pot fi supuse unor legităţi fixe, sau încadrate în şabloane. Ele reprezintă rezultatul generalizării ştiinţifice, a experienţei pozitive acumulate de organul judiciar şi pot fi, cel mult, aplicate ca procedeu care are caracterul unei recomandări sau al unui model[4].

Aceasta, cu atât mai mult, în cazul victimei caracterizate printr-un proces psihologic deosebit în formarea declaraţiilor şi marcată de interesul său, de capacitatea de recepţionare a informaţiilor, de selectivitatea sa psihică şi, nu în ultimul rând, de factori obiectivi şi subiectivi de distorsiune care influenţează direct modul de recepţionare, mai ales în momentul unei agresiuni.

Complexitatea acestui proces este accentuată şi de necesitatea *descifrării relaţiei victimă-agresor*, cu posibile consecinţe în clarificarea sau conturarea unor elemente constitutive ale infracţiunii, mai ales în ceea ce priveşte identificarea făptuitorului[5].

În situaţia specială a persoanei vătămate, percepţia şi memorarea se fac pe fondul unor *intense tulburări afective* care explică lacunele din declaraţii şi prezentarea inconştient denaturată a celor percepute. Fenomenele de iluzie şi de sugestie, efectul „halo", experienţa anterioară, vizibilitatea, audibilitatea şi durata percepţiei sunt câţiva factori din multitudinea celor care produc erori sau alterează perceperea actului infracţional şi care trebuie luaţi în considerare de organul ce instrumentează cauza.

---

[1] **T. Bogdan, I. Sântea şi R. Drăgan-Cornianu,** *Comportamentul uman în procesul judiciar,* Ed. Ministerului de Interne, Bucureşti, 1983, p. 93.

[2] **Em. Stancu,** *Criminalistica - ştiinţa investigării infracţiunilor,* vol. I, Ed. Tempus, Bucureşti, 1992, p. 14.

[3] **T. Bogdan,** *Curs introductiv în psihologia judiciară,* Tipografia Învăţământului, Bucureşti, 1957, p. 388 şi urm.

[4] **A. Ciopraga,** *Criminalistica - Tratat de tactică,* Ed. Gama, Iaşi, 1996, p. 300.

[5] **N. Mitrofan** şi colab., *Psihologie judiciară,* Ed. Şansa, Bucureşti, 2000, p. 130.

Măiestria anchetatorului în aplicarea procedeelor tactice de ascultare, abilitatea sa profesională, ca şi experienţa sa pe tărâm psihologic, condiţionează obţinerea unor declaraţii apropiate de realitatea obiectivă[1]. Desigur, în folosirea modalităţilor tactice magistratul, criminalistul nu trebuie să neglijeze nicio clipă respectarea principiului legalităţii garantat prin Constituţie, ca şi prin art. 1 din noul Cod penal şi art. 2 din noul Cod de procedură penală al României.

§2. Scurte consideraţii privind reglementarea penală şi procesual penală

2.1. Reglementarea calităţii de persoană vătămată în noul Cod penal român. Subiectul pasiv special al infracţiunii este persoana fizică sau juridică, titulară a valorii sociale împotriva căreia s-a îndreptat infracţiunea şi care a suportat răul cauzat prin săvârşirea infracţiunii[2]. Această calitate o poate dobândi orice persoană fizică. Uneori, însă, legea cere îndeplinirea unor condiţii speciale, caz în care subiectul pasiv devine calificat (a se vedea situaţia pruncuciderii sau ultrajului). Statul este însă subiectul pasiv general şi titularul acţiunii penale, pe care o exercită în numele societăţii, garantând astfel ocrotirea persoanei vătămate care-şi păstrează, totuşi, anumite drepturi procesuale. Dualitatea subiectelor pasiv general şi special îşi are rezonanţa sa particulară în planul tacticii criminalistice.

În desfăşurarea procesului penal, deseori, pentru stabilirea adevărului şi conturarea poziţiei persoanei vătămate, o serie de consecinţe decurg din prevederile legii penale, *referitoare la cauzele care înlătură caracterul penal al faptei, de genul constrângerii fizice şi morale.* Este situaţia în care, prin forţă, căreia nu i se poate rezista, o persoană exercită o constrângere asupra unei alte persoane, asupra psihicului acesteia, provocându-i o temere gravă faţă de producerea răului cu care este ameninţată. Astfel, această persoană nu-şi mai poate determina în mod liber voinţa şi săvârşeşte o faptă prevăzută de legea penală[3].

Soluţionarea multor cauze penale, îndeosebi sub aspectul laturii obiective, impune, deseori, necesitatea descifrării unor aspecte privind acţiuni violente şi victime ale acestora, pentru stabilirea cărora este necesar inclusiv un demers tactic specific. De exemplu, infracţiuni împotriva vieţii (rămase unele în faza de tentativă), infracţiunea de vătămare corporală (art. 194 NCP) săvârşite prin loviri, violenţe; lipsirea de libertate în mod ilegal (art. 205 NCP) care poate căpăta o formă agravată dacă fapta a fost săvârşită prin violenţe care a avut ca urmare moartea victimei; infracţiunea de viol (art. 218 NCP) care cel mai adesea este realizată prin constrângerea fizică, infracţiunea de tâlhărie (art. 233 NCP), infracţiunea de tulburare în posesie (art. 256 NCP), ultrajul (art. 257 NCP), tortura, (în consens cu Convenţia împotriva torturii şi altor pedepse ori tratamente cu cruzime, inumane sau degradante la care România a aderat prin Legea nr. 20 din 9 octombrie 1990)[4]. Iată câteva aspecte sub care legea penală a înţeles să surprindă intensităţile şi formele de manifestare ale acţiunilor cu violenţă.

2.2. Reglementarea procesual penală a calităţii de persoană vătămată sau parte vătămată. Rezolvarea conflictului de drept penal stă sub semnul principiului oficialităţii.

---

[1] **T. Bogdan,** *op. cit.,* p. 390.

[2] **C. Bulai,** *Drept Penal Român, Partea Generală,* Ed. Şansa, Bucureşti, 1992, p. 168; **C-tin. Mitrache, C. Mitrache,** *Drept penal român. Partea generală,* ed. a IX-a, revăzută şi adăugită, Ed. Universul Juridic, 2012, p. 133, **M. Udroiu,** *Drept penal român. Partea generală,* ed. a 2-a, revăzută şi adăugită, Ed. C.H. Beck, 2015, p. 81.

[3] **C-tin Mitrache,** *Drept penal român, partea generală,* Ed. Şansa, Bucureşti, 2002, p. 193.

[4] **O. Loghin, A. Filipaş,** *Drept Penal, Partea Specială,* Ed. Şansa, Bucureşti,1992, p. 113 şi urm.

Conflictul este adus spre soluționare în fața organelor judiciare prin intermediul acțiunii penale, posibilitate deschisă virtual prin însăși norma penală incriminatorie[1]. Statul, în calitate de subiect pasiv principal al infracțiunii, este titularul acțiunii penale, spre deosebire de victimă care nu are această posibilitate, exceptând situațiile în care legea prevede că acțiunea penală se pune în mișcare la plângerea prealabilă a persoanei vătămate.

Subiectul pasiv al infracțiunii, persoana care a suferit o vătămare fizică, materială sau morală prin fapta penală se numește *parte vătămată* [art. 33 alin. (l) și art. 79 NCPP]. Actuala reglementare a eliminat rolul activ pe care organele judiciare erau obligate să îl manifeste cu privire la participarea persoanei vătămate la desfășurarea procesului penal. Potrivit reglementării anterioare, organele judiciare penale aveau obligația să cheme persoana vătămată prin infracțiune și s-o întrebe dacă se constituie parte vătămată ori parte civilă (art. 76 C. pr. pen. din 1968). În noul Cod de procedură penală, conform art. 81 alin. (2), persoana care a suferit o vătămare fizică, materială sau morală printr-o faptă penală pentru care acțiunea penală se pune în mișcare din oficiu și care nu dorește să participe la procesul penal trebuie să înștiințeze despre aceasta organul judiciar, care, dacă apreciază necesar, o va putea audia în calitate de martor. Astfel, sunt instituite obligații în sarcina persoanei vătămate prin săvârșirea faptei penale. Susținem opinia exprimată în doctrină[2], conform căreia, această manieră de reglementare conduce la un tratament legal nejustificat în ceea ce privește persoana vătămată în cadrul procesului penal.

Cu unele excepții, partea vătămată nu poate fi ascultată ca martor. În condițiile în care a fost totuși ascultată, declarațiile părții vătămate pot servi la aflarea adevărului, în măsura în care sunt coroborate cu alte probe existente în cauză.

Acoperirea prejudiciului material sau moral, produs prin infracțiune, se obține de persoana vătămată, prin exercitarea acțiunii civile, în cadrul procesului penal, în calitatea de parte civilă (art. 84 NCPP)[3]. Dincolo de cadrul procesual referitor la poziția persoanei vătămate, la drepturile și obligațiile acesteia în procesul penal, investigarea criminalistică este interesată de un alt domeniu ce-i fixează direcțiile în urmărirea penală. Acesta este determinat de declarația părții vătămate, ca mijloc de probă, prin care se pot clarifica multe fapte și împrejurări ale cauzei penale[4].

Măsura ascultării se dispune atât în faza de urmărire penală (art. 111 NCP), după ce s-a dispus începerea acesteia, cât și în faza de judecată (art. 380 NCPP) - numai în fața instanței de fond și a instanței de recurs care a casat soluția dată în fond, cu reținere spre rejudecare. Potrivit art. 81 alin. (2) NCPP, persoana împotriva căreia s-a săvârșit o infracțiune nu mai este chemată pentru a fi înștiințată despre posibilitatea participării în proces ca parte vătămată, dar are obligația de a înștiința organului judiciar despre faptul că nu dorește să participe la procesul penal ca persoană vătămată. În acest caz organul judiciar o va putea audia în calitate de martor.

Potrivit art. 111 alin. (4) NCPP, în cursul urmăririi penale, audierea persoanei vătămate se înregistrează prin mijloace tehnice audio sau audiovideo, atunci când organul de urmărire

---

[1] **I. Neagu,** *Drept procesual penal, Partea Generală*, vol. I, Ed. Euro-Trading, București, 1992, p. 126.

[2] **I. Neagu, M. Damaschin,** *op. cit.*, p. 173.

[3] *Idem*, p. 182-192.

[4] **G. Theodoru, L. Moldovan,** *Drept Procesual Penal,* Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1979; **G. Theodoru,** *op. cit.,* 2013, p. 124; **M. Udroiu,** *op. cit.,* 2015, p. 290.; **M. Udroiu** și colectivul, *op. cit.,* 2015, p. 368.

penală consideră necesar sau atunci când persoana vătămată a solicitat aceasta în mod expres, iar înregistrarea este posibilă.

Sub raport tactic criminalistic prezintă interes faptul că încălcarea regulilor privind ascultarea persoanei vătămate cade sub incidența art. 280-283 NCPP, privind nulitățile procesuale. De cele mai multe ori însă, încălcarea poate fi înlăturată prin reascultare[1].

Secțiunea a II-a
Considerații privind psihologia persoanei vătămate și formarea declarațiilor sale

§1. Aspecte introductive

Psihologia victimei infracțiunii a fost mai puțin abordată în literatura de profil, comparativ cu studiul psihologiei martorului sau suspectului (inculpatului), deși, acest al doilea membru al diadei penale interesează la fel de mult, dacă avem în vedere doar câteva dintre posibilitățile oferite prin analiza profilului psihic al persoanei vătămate pentru tactica criminalistică[2].

În primul rând, aceasta permite elaborarea științifică a regulilor și procedeelor tactice de ascultare a victimei infracțiunii, reprezentând totodată o sursă potențială deosebit de importantă în descoperirea infractorului.

În al doilea rând, este posibilă cercetarea mai exactă a împrejurărilor în care a fost săvârșit un fapt penal și, de aici, conturarea laturii subiective a infracțiunii, a celorlalte elemente de natură să permită aflarea adevărului și tragerea corectă la răspundere penală a agresorului.

Acesta este motivul pentru care se impune cercetarea procesului psihic de formare a declarației persoanei vătămate, structurat în cele patru faze ale sale mai importante: percepția (recepția) informației, prelucrarea ei logică, memorarea și reactivarea. Fără a intra în multe amănunte privind procesul psihologic de formare a declarațiilor victimei, vom încerca să prezentăm particularitățile acestuia, cu rezonanță în tactica de audiere, chiar dacă unele pot fi similare cu cele întâlnite în audierea martorilor.

§2. Particularități ale psihologiei victimei

2.1. Particularități și categorii de recepție senzorială ale persoanei vătămate. Primul moment al formării declarațiilor victimei îl reprezintă recepția, ca rezultantă psihologică a percepției sale senzoriale, în momentul în care este *supusă unei agresiuni.*

În limbajul juridic, ca și în vorbirea curentă, situația de victimă a infracțiunii se asociază cu ideea de suferință fizică sau morală. Prin urmare, alături de senzațiile auditive sau vizuale, întâlnite în formarea declarațiilor martorilor, în cazul persoanei vătămate, mai ales fizic, întâlnim inclusiv senzațiile de durere (cutanate), ca și senzațiile olfactive și gustative. Privitor la acestea facem următoarele sublinieri:

---

[1] **V. Dongoroz, S. Kahane, G. Antoniu, C-tin Bulai, N. Iliescu, R. Stănoiu,** *Explicații teoretice ale Codului de procedură penală român,* vol. I, *supra cit.,* București, 1974.

[2] **T. Bogdan,** *Curs introductiv în psihologia judiciară,* Tipografia Învățământului, București, 1957; **N. Mitrofan, V. Zdrenghea, T. Butoi,** *Psihologie judiciară, op. cit.,* p. 69 și urm.

2.1.1. În legătură cu recepția auditivă, amintim că omul este capabil să perceapă dintr-o infinitate de nuanțe, o multitudine de fenomene sonore ce însoțesc obligatoriu sau întâmplător săvârșirea unor infracțiuni[1]. De aceea, în funcție de împrejurările asupra cărora persoana vătămată este ascultată, ea trebuie să redea cuvinte, expresii, modul de a vorbi al agresorului, interesul anchetatorului fiind obținerea reproducerii cuvintelor, a termenilor, expresiilor, cifrelor sau a sensului convorbirii, a conținutului de idei.

Față de natura extrem de variată a împrejurărilor în care se săvârșesc infracțiunile, de sunetele și zgomotele ce le pot însoți, poate prezenta interes determinarea următoarelor împrejurări[2].

a. ***Distanța dintre sursa sonoră și organul receptor,*** apreciată în funcție de intensitatea undelor sonore. Posibilitatea determinării relative a acestei relații există numai atunci când fenomenele sonore sunt familiare persoanei vătămate; în caz contrar, determinarea distanței este exclusă.

b. ***Direcția de propagare a fenomenelor sonore*** poate avea caracter de certitudine când este întemeiată nu doar pe senzații auditive, ci și vizuale. Dar, și în aceste situații, pot apărea erori (atribuirea unei arme de foc prezente în câmpul vizual, a sunetului asemănător produs de un altfel de obiect aflat simultan în afara câmpului vizual al victimei).

c. ***Determinarea fenomenelor acustice*** sau chiar ***identificarea*** lor. Din cauza experienței acumulate, omul nu percepe pur și simplu sunete, ci acestea sunt însoțite de înțelegerea lor; îndeosebi timbrul sunetului ce-i conferă caracter individual constituie o însușire caracteristică unei anumite persoane sau unui anumit obiect sau fenomen.

Iluziile acustice pot influența, însă, recepția fenomenelor sonore, în sensul distorsionării ei. Deși datorate unor cauze multiple, iluziile sunt declanșate de stări conflictuale circumscrise condițiilor de săvârșire a infracțiunilor, mai ales dacă sunt asociate cu alți stimuli.

2.1.2. În legătură cu recepția vizuală, reamintim că dintre undele electromagnetice ce acționează asupra analizorului vizual, pot provoca senzații vizuale doar cele cu lungimea de undă cuprinsă între 396 și 760 milimicroni, respectiv între violet și roșu. Ochiul expus la întuneric, supus câteva momente luminii mai intense, își reduce capacitatea de adaptare. Dacă există disfuncționalități în modul de concentrare a receptorilor vizuali (în special conurile și mai puțin bastonașele), în diferite zone ale retinei, apar probleme în distingerea culorilor: acromatopsie totală sau discromatopsii (daltonismul)[3]. Pe lângă aceste defecte, mai pot apărea probleme de genul:

a. ***Imaginilor consecutive,*** constând în persistarea acestora după ce stimulul începe să acționeze, în culori normale sau inversate (negative);

b. ***Contrastului simultan,*** în care un obiect cenușiu pare mai alb pe un fond negru decât pe un fond alb, iar pe un fond cromatic tinde să ia nuanța culorii complementare fondului (pe galben devine albăstrui).

Luarea în calcul de către anchetator a acestor legități ce guvernează mecanismele anatomofiziologice ale vederii și proprietățile culorilor, îngăduie adaptarea procedeelor tactice

[1] **Al. Roșca,** *Psihologie generală,* Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1975.
[2] În acest sens, **A. Ciopraga,** *supra cit.,* p. 301.
[3] **Al. Roșca,** *supra cit.,* p. 378.

de audiere. Astfel, în cazul trecerii bruşte în medii cu vizibilităţi vădit disproporţionate, când fapta s-a produs în intervalul de timp mai mic decât cel necesar instalării acomodării, ori în cazul aprecierii de către persoana vătămată a culorii maşinii agresorului etc.

2.1.3. În legătură cu recepţia cutanată s-au identificat 3 categorii de senzaţii cu mecanisme senzoriale diferite[1]:

a. ***Senzaţiile tactile*** (de atingere, de presiune), provocate de deformarea locală a pielii, viteza acestei deformări (proporţională cu viteza de acţiune a stimulului) determină intensitatea senzaţiei tactile.

b. ***Senzaţiile termice*** de cald şi rece, care se manifestă sub acţiunea unui stimul cu o temperatură mai mare, respectiv mai mică decât temperatura pielii (32-33° C care reprezintă zero fiziologic). Stimularea poate avea loc şi de la distanţă pe calea schimbului termic radiant;

c. ***Senzaţiile de durere*** sunt provocate de orice stimul mai intens (mecanic, termic, electric, chimic), care duce la vătămarea ţesutului, a terminaţiilor nervoase din piele. Senzaţia de durere nu indică decât durere pură, putând fi cel mult asociată cu o localizare relativă a zonei lezate sau a intensităţii (vie, surdă, străpungătoare) şi cu durata senzaţiei. Mai puţin exact poate percepe victima cauza care provoacă durerea.

2.1.4. În legătură cu recepţia olfactivă, este de menţionat că ea este rezultatul stimulării receptorilor olfactivi de către anumite substanţe care se găsesc în stare gazoasă sau sub formă de vapori, receptori situaţi în membrana mucoasă a cavităţii nazale.

Declaraţiile persoanei vătămate, bazate pe senzaţiile ei olfactive asupra unor împrejurări precum incendii, explozii, intoxicări, descoperirea unor substanţe presupuse a fi inflamabile, stupefiante, toxice, medicamente ce au servit la comiterea unei infracţiuni, depistarea unor mirosuri profesionale sau localizarea în spaţiu a acestora, trebuie apreciate ţinându-se cont de faptul că aceste senzaţii sunt inconstante. Relativitatea recepţiei afective poate fi întâlnită în situaţii de genul:

a. *Nedeterminarea unor caracteristici generale ale mirosului.* De exemplu, în cazul tentativelor de omor săvârşite prin introducerea treptată, în încăperea unde se află victima, a gazului toxic, din cauza acomodării, cel vătămat nu va percepe mirosul caracteristic al substanţei; susţinerile sale în acest sens nu vor fi puse sub semnul relei-credinţe, al disimulării, chiar dacă în cameră s-a descoperit o cantitate însemnată de gaze toxice, unele putând fi inodore.

b. *Stabilirea direcţiei din care ar fi provenit mirosul.* Dacă persoana vătămată indică şi *direcţia din care au provenit mirosurile,* trebuie neapărat să se ţină seama de condiţiile atmosferice, de direcţia curenţilor de aer ce au purtat mirosul respectiv.

c. *False identificări ale caracteristicilor olfactive determinate de tensiunea emoţională.* Fondul afectiv, caracterizat prin teamă şi emoţie, este propice apariţiei *iluziei olfactive, sugestiei* şi *autosugestiei.* Astfel, susţinerea de către o persoană că a perceput un anumit miros se transmite, prin sugestie, într-o anumită măsură şi celor de faţă, dar şi autosugestiei (cum ar fi, de exemplu, unele aspecte însoţite, în mod obişnuit, de un miros caracteristic, care nu există în acel moment în realitate, dar este totuşi perceput de victimă).

[1] *Ibidem.*

2.1.5. Altă categorie de senzații, mai rar întâlnite în practică, pot avea o oarecare însemnătate în formarea unei imagini complete despre evenimentele în legătură cu care relatează persoana vătămată. De exemplu:

- senzațiile *interne* sau *organice* (sete, greață, foame, sufocare etc.);
- senzațiile *kinestezice* sau *de mișcare* (cu ajutorul cărora ne dăm seama de poziția membrelor, direcția și viteza mișcării acestora);
- senzațiile *de echilibru,* care reflectă modificările poziției corpului în raport de centrul lui de greutate, de poziția și direcția mișcărilor capului, de accelerare sau de încetinire a mișcării pe orizontală, verticală sau circular[1].

2.2. Factori de distorsiune - obiectivi și subiectivi - ai recepției senzoriale a victimei. Recepția victimei poate fi influențată (bruiată) de anumite condiții concrete în care se desfășoară agresiunea. După cum aceștia factori își au originea în cauze externe, de mediu, sau în chiar persoana celui care percepe, au fost deosebiți factori obiectivi și subiectivi ce influențează percepția[2].

2.2.1. Factori de natură obiectivă sunt ca și în cazul recepției martorului:

a. ***Condițiile de iluminare*** în care are loc percepția vizuală influențează puternic vizibilitatea însușirilor obiectelor, în special a culorii acestora. Lumina artificială poate denatura percepția culorilor prin intensitatea ei și natura iluminatului, modificând proprietățile culorilor (tonalitatea cromatică, saturația și luminozitatea), spre deosebire de lumina naturală a zilei care oferă condițiile cele mai bune vizibilității. De exemplu, dacă partea vătămată descrie foarte bogat și nuanțat culori ale hainelor infractorului, percepute în timpul nopții, declarațiile ei pot fi considerate ca rod al fanteziei ei, pe un fond efectiv creat de respectivele împrejurări. Totuși, relatările ei pot fi și exacte, în ipoteza în care percepția s-a realizat în alte împrejurări (lumină diurnă), dar pot fi și o descriere tendențios-denaturată pentru a îndrepta cercetarea pe o pistă greșită[3].

b. ***Condițiile meteorologice*** sunt factorii care pot optimiza, dar mai ales pot perturba procesul perceptiv. Ceața, ploaia sau ninsoarea puternică reduc considerabil vizibilitatea, iar vântul puternic și furtuna creează greutăți și erori în percepția auditivă.

c. ***Distanța mare și diversele obstacole,*** interpuse între persoana vătămată și obiectul observației sale, îi îngreunează procesul perceptiv, reducându-i vizibilitatea, apărând erori în procesul auditiv din cauza ecourilor sau reverberațiilor produse de obstacole etc.[4]. Asemenea situații pot fi întâlnite, de exemplu, în cazul folosirii armelor de foc.

d. ***Existența unor surse sonore*** poate bruia în primul rând percepția auditivă. De exemplu, zgomotul de fond datorat vecinătății unui obiectiv industrial, sau *iluzia auditivă,* creată prin atribuirea sunetului unui alt obiect aflat în câmpul vizual al persoanei vătămate și nu celui emis în realitate de un alt obiect care emite sunete asemănătoare.

e. ***Durata percepției***, respectiv intervalul de timp în care este posibilă percepția. Calitatea percepției este condiționată de perioada mai mare sau mai mică în care se desfășoară o acțiune, de viteza de deplasare a celui care percepe sau a obiectivului percepției, uneori de

---

[1] **A. Ciopraga**, *op. cit.*, p. 302-304.
[2] În acest sens a se vedea și **Em. Stancu**, *Criminalistica,* vol. II, Ed. Actami, București, 1995, p. 100.
[3] **Al. Roșca**, *Psihologie generală,* Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1975, p. 379.
[4] **Em. Stancu**, *supra cit.*, p. 100.

timpul de iluminare (de exemplu, fapte percepute la lumina fulgerului sau la farul unui autoturism în mers)[1].

f. ***Disimularea înfăţişării*** - este o condiţie obiectivă care poate denatura grav declaraţiile persoanei vătămate, fiind provocată de însăşi persoana autorului infracţiunii care, în acest scop, apelează la deghizări, caută să atragă atenţia acţionând cu rapiditate, folosind diverse metode care să îngreuneze identificarea sa.

g. ***Complexitatea fenomenului perceput*** face tot mai dificilă percepţia şi mai ales memorarea lui. Un număr, chiar mic, de evenimente cu succesiune rapidă în timp va duce la scăderea clarităţii şi fidelităţii declaraţiilor persoanei vătămate până la neconcordanţă cu declaraţia celor care au perceput acele fapte în calitate de martori. Cu atât mai mult va fi diminuată capacitatea de percepţie a persoanei vătămate în cazul unor evenimente desfăşurate concomitent, care depăşesc volumul atenţiei celui care le percepe.

*2.2.2. **Factorii de natură subiectivă*** sunt determinaţi de particularităţile psiho-fiziologice şi de personalitate ale persoanei vătămate, fie că efectul lor este unul vremelnic, fie că este de durată. Astfel:

a. ***Calitatea organelor de simţ***, orice defecţiune a acestora afectând o parte din posibilităţile de percepţie, respectiv capacitatea senzorială a persoanei vătămate.

b. ***Vârsta şi sexul persoanei vătămate*** influenţează percepţia în sens pozitiv sau în sens negativ. Experienţa-anterioară bogată poate influenţa percepţia şi interpretarea completă, exactă a evenimentelor, dar influenţează imaginaţia pasivă, involuntară care va da naştere unor imagini noi prin prelucrarea percepţiilor pe baza experienţelor anterioare.

Cât priveşte sexul, specialiştii atribuie femeilor calităţile unei mai mari fidelităţi în realizarea unei descrieri, spre deosebire de bărbaţi. La rândul lor bărbaţii observă mai bine obiectele şi calităţile şi apreciază mai bine numerele, pe când femeile disting mai bine culorile.

c. ***Personalitatea şi gradul de instruire*** a individului joacă un rol semnificativ în procesul perceptiv, mai ales atunci când acestea sunt mai ridicate sau mai apropiate de specificul faptei la care se asistă. De pildă, medicul poate percepe exact o anumită stare patologică sau conducătorul auto apreciază mai corect viteza unui autovehicul.

d. ***Temperamentul şi gradul de mobilitate*** al proceselor de gândire sunt factori după care trebuie făcută diferenţierea între un individ şi altul cu privire la capacitatea şi modul de a reacţiona şi de a distinge fapte sau date.

e. ***Stările de oboseală,*** precum şi reducerea capacităţii perceptive ca urmare a influenţei alcoolului, drogurilor, medicamentelor etc., conduc, de asemenea, la o scădere a acuităţii senzoriale.

f. ***Stările afective,*** îndeosebi cele cu un anumit grad de intensitate, au o influenţă inhibitoare asupra procesului perceptiv, determinând alterarea sau dezorganizarea acestuia, situaţie întâlnită destul de frecvent la persoanele care asistă la fapte cu un caracter şocant (accidente grave, scandaluri, omoruri ş.a.) şi mai ales atunci când, în săvârşirea faptelor respective, sunt antrenate rude, prieteni sau cunoştinţe apropiate.

g. ***Atenţia*** se numără printre factorii de care depind direct calitatea şi realismul percepţiei. Calităţile atenţiei sunt stabilitatea şi mobilitatea acesteia, gradul de concentrare şi distribuţia ei.

---

[1] **Al. Roşca**, *op. cit.*, p. 379.

Dacă de aceşti factori depinde direct corectitudinea percepţiei, trebuie să mai avem în vedere şi faptul că recepţia senzorială mai poate fi în funcţie şi de tipul perceptiv căruia îi aparţine persoana vătămată. Astfel, persoana vătămată cu recepţie de tip analitic are capacitatea de a reţine mai multe amănunte, detalii, spre deosebire de tipul sintetic, care reţine întregul, caracteristicile generale.

§3. Caracteristici ale formării declaraţiilor persoanei vătămate

3.1. Prelucrarea şi decodificarea informaţiilor. A doua etapă, esenţială în formarea declaraţiilor persoanei vătămate, constă în prelucrarea şi decodificarea la nivel cortical a informaţiei percepute. Dată fiind strânsa legătură a acestui proces cu fenomenul receptiv, în majoritatea lucrărilor de psihologie judiciară şi tactică criminalistică aceste două etape sunt reunite, pornindu-se de la identitatea factorilor care influenţează aceste două momente psihice. Delimitările în procesualitatea formării declaraţiei persoanei vătămate sunt, însă, semnificative. De exemplu:

- În momentul decodării informaţiilor, un rol important îl au şi diferite *trăiri afective* trezite de obiectul perceput, care place, displace, interesează sau înspăimântă[1].
- În procesul receptiv, datorită legăturii complexe dintre analizatorii implicaţi, pot fi reflectate şi aspecte ale lumii obiective, pentru care nu există sisteme de recepţie specializate. Astfel se explică de ce pot fi percepute *distanţa, timpul, mişcarea, relieful* etc.

Factorii de bruiaj ce acţionează în procesul perceptiv, acţionează în egală măsură şi în procesul decodării informaţiilor. De aceea, trebuie luaţi în calcul la:

3.1.1. Aprecierea dimensiunilor. Este importantă în situaţii de genul aprecierii mărimii, deosebit de utilă atunci când se au în vedere instrumentele ce au servit la săvârşirea infracţiunii, la autoapărare ş.a. Cercetările psihologice au pus în evidenţă tendinţa de *supraestimare* a dimensiunii obiectelor mici şi de *subestimare* a dimensiunii obiectelor mari[2].

- *Aprecierea mărimii obiectelor* se poate situa mult peste mărimea lor reală dacă acestea apar pe neaşteptate, în timpul nopţii sau într-o atmosferă încărcată.
- *Aprecierea adâncimii şi distanţei* poate fi distorsionată de factori care conduc la percepţii false, cum ar fi, de pildă: *mărimea imaginii retinale;* un obiect este perceput de la distanţă ca mic, ca şi în cazul perspectivei lineare în care se vede cu cât mai îndepărtat, cu atât mai mic.

De asemenea, *umbrele, modul de repartizare a luminii* pe un obiect, reprezintă un factor important de percepere a reliefului. Partea mai luminată este văzută ca fiind mai proeminentă datorită formării unei legături între impresiile vizuale şi tactil-kinestezice, în cursul experienţei cu obiectele etc. De aceea, ar fi excesiv să se pretindă persoanei vătămate (ca şi martorilor) să facă aprecieri cu o precizie ce depăşeşte limita omului normal înzestrat asupra tipului şi dimensiunilor obiectelor vulnerante, a leziunilor provocate de acestea[3].

3.1.2. Aprecierea timpului este strâns legată de fenomenele susceptibile de modificare, de transformare în timp şi constituie o reflectare a duratei, vitezei şi succesiunii fenomenelor

[1] **T. Bogdan**, *op. cit.*, p. 95; **N. Mitrofan**, *op. cit.*, p. 130 şi urm.
[2] **M. Golu**, *Percepţie şi activitate*, Ed. Ştiinţifică, Bucureşti, 1961.
[3] **L. Prévost**, *Enquête criminelle, supra cit.*, p. 196-197.

realității. Față de semnificația sa, în literatura de specialitate, raportat la elementul *timp,* cu incidențe în comiterea faptului penal, se au în vedere:

- *Durata în timp a infracțiunii,* a altor fapte având legătură cu infracțiunea sau făptuitorul.
- *Localizarea temporală a faptei săvârșite* și a altor activități legate de infracțiune și făptuitor.
- *Succesiunea în timp* a unor episoade având legătură cu infracțiunea și făptuitorul.
- *Ritmul, viteza de desfășurare în timp a unor asemenea fenomene.*

Aprecierea derulării în timp a infracțiunii ori a unor activități care au legătură cu infracțiunea, sau cu făptuitorul, este deosebit de utilă în cercetarea infracțiunilor[1]. În primul rând, sunt infracțiuni care presupun, în mod necesar, o anumită desfășurare în timp, în absența căreia fapta este irelevantă sub aspect penal. De exemplu, infracțiunile continue, de genul lipsirii de libertate în mod ilegal (art. 205 NCP) ș.a.

În al doilea rând, necesitatea aprecierii duratelor celor mai diverse acțiuni, sau inacțiuni, legate fie de fapta propriu-zisă, fie de făptuitor, apare frecvent în cercetarea infracțiunilor în împrejurări ca: aprecierea duratei imobilizării victimei, a timpului în care o persoană s-a aflat într-un anumit loc, pentru a i se putea verifica alibiul invocat, a duratei aplicării violențelor (vezi violul, vătămările grave etc.).

Experimentele psihologice, mai vechi și mai recente, au ajuns la o concluzie cu caracter de legitate: *tendința cvasi-generală de supraapreciere a duratelor scurte și de supra-apreciere a duratelor lungi de timp* (ca și în cazul distanțelor). Practic, nu se poate desprinde un factor comun în ceea ce privește limitele care marchează trecerea de la o categorie la alta.

Din studiile întreprinse de psihologi, se evidențiază *relativitatea* și *inconstanța percepерii timpului de către om.* De aceea, în investigația penală nu se pune problema estimării timpului cu precizia unui cronometru, ci în limitele omenești posibile. *Starea afectivă* din momentul agresiunii este factorul cel mai distorsionant care acționează în aprecierea făcută de către persoana vătămată asupra duratei de timp. Aceasta explică și distincția dintre *timpul obiectiv* (timpul real de desfășurare a unui fenomen) și *timpul subiectiv* (timpul evaluat de către subiect). Trăirile afective negative fac ca durata în timp a unui act să pară mai lungă.

Precizarea succesiunii în timp a unor împrejurări legate de infracțiune și de făptuitor interesează, în procesul penal, fie pentru a se determina împrejurările, circumstanțele în care s-a săvârșit infracțiunea, fie pentru stabilirea succesiunii în timp a faptelor ce alcătuiesc latura obiectivă a infracțiunii. Această evaluare poate fi decisivă în ceea ce privește încadrarea juridică a faptei sau incidența unor circumstanțe de drept penal, cum ar fi scuza provocării, constatarea stării de legitimă apărare[2].

În general, victima percepe nemijlocit actele de agresiune, poate reda succesiunea lor în timp, datorită impresiei provocate de acestea. Alteori, apar inversări în cronologia faptelor, datorate stării psihice caracterizate prin emoții puternice (mai ales atunci când victima este în contact nemijlocit cu făptuitorul), improprie unei percepții fidele. Astfel, apar exagerări, suprapuneri, confuzii. Fenomenul este și mai accentuat la copii, care au tendința de a relata mai întâi episoadele ce au provocat impresii mai puternice[3].

---

[1] **A. Ciopraga,** *supra cit.,* p. 276.
[2] **C. Bulai,** *Drept Penal Român. Partea generală,* Ed. Șansa, București, 1992.
[3] **S.A. Golunski,** *Criminalistica,* Ed. Științifică, București, 1961.

3.1.3. Aprecierea mişcării este dictată de împrejurarea că cele mai multe infracţiuni se săvârşesc prin manifestări pozitive - prin acţiuni materializate de multe ori prin mişcare. Aprecierea vitezei cu care se desfăşoară aceste acţiuni, a ritmului în care se succedă evenimentele, interesează, de multe ori, în cauzele penale, pentru înţelegerea mecanismului producerii infracţiunii, a cauzelor acesteia sau a materializării activităţii ce formează latura obiectivă a infracţiunii.

Frecvent, în declaraţia persoanei vătămate privitoare la mişcare, sunt întâlnite informaţii decodate de analizatorul vizual şi de cel auditiv. Evaluarea vitezei mişcării obiectelor percepute este influenţată de distanţa dintre obiectul în mişcare şi subiect, cu cât această distanţă este mai mare, deci unghiul vizual mai mic, cu atât mişcarea va fi percepută ca mai înceată[1].

De exemplu, în practică, trebuie clarificată problema aprecierii vitezei, mai ales în cazul accidentelor de trafic rutier, unde excesul de viteză este pe primul loc între cauzele de producere a accidentelor de circulaţie.

3.2. Stocarea memorială a faptelor. Între momentul perceptiv şi cel al redării, în faţa organelor judiciare, se interpune momentul conservării pentru un timp mai mult sau mai puţin îndelungat în memorie a informaţiilor dobândite. În acest stadiu, al formării declaraţiilor persoanei vătămate, intervine deci, un alt proces psihic extrem de complex: *memorarea*[2].

Din punct de vedere psihologic, inclusiv în cazul victimei, problema memoriei, presupune stabilirea relaţiilor care există între etapele recepţiei senzoriale, prelucrării datelor, stocării şi redării, interesând volumul informaţional achiziţionat, conservat şi reactivat. Pe plan juridic, problema memoriei are o componentă calitativă diferită, întrucât interesează nu atât cantitatea de date memorate şi redate, cât corectitudinea, fidelitatea acestora, certitudinea subiectivă a informaţiilor stocate[3].

Persoana vătămată, la care recepţia şi fixarea unor fapte se produc lent, va percepe lacunar şi tot astfel va memora. Dacă memorarea se produce uşor, dar faptele se conservă un interval scurt de timp, ascultată de îndată, după producerea faptelor, persoana vătămată va fi capabilă să facă o depoziţie exactă.

Calitatea şi durata stocării memoriale influenţează într-o mare măsură, atitudinea persoanei vătămate faţă de faptele al căror subiect pasiv a fost. Intenţia victimei de a reţine faptele, precum şi caracterul memoriei, îngăduie organelor judiciare să aprecieze care anume episoade din infracţiune au putut fi mai bine fixate, conservate. Audierea persoanei vătămate se face, deseori, la un interval de timp relativ semnificativ faţă de momentul agresării, stocarea memorială implicând reorganizări ale informaţiei. Acest caracter dinamic se manifestă, în cazul persoanei vătămate, mult mai pregnant decât în cazul altor participanţi la proces.

Stările afective emoţionale al victimei, în momentul infracţiunii, sunt de multe ori menţinute, sau chiar cresc în intensitate, din cauza resentimentului faţă de cel care a vătămat-o, ceea ce distorsionează informaţiile deja memorate. Intenţionat sau nu, procesul de memorare este, nu o dată, însoţit de o ajustare, de deformarea faptelor din cauza încercărilor ulterioare de reconstituire a evenimentelor.

---

[1] **Al. Roşca**, *Psihologie generală*, *supra cit.*, p. 379.
[2] **A. Ciopraga**, *supra cit.*, p. 153.
[3] **Em. Stancu**, *supra cit.*, p. 68.

Distincția făcută în psihologie între cele două forme de memorare - voluntară și involuntară - are o rezonanță importantă în aprecierea declarației persoanei vătămate. De cele mai multe ori, aceasta realizează importanța declarației sale în rezolvarea cauzei, făcând eforturi de reactivare memorială, uneori involuntare, a faptelor percepute, a persoanei agresorului, mai ales în prezența suspectului.

În cazul *memorării involuntare,* datele percepute se întipăresc neintenționat. Subiectul nu-și propune un scop prealabil și nu utilizează procedee speciale pentru fixarea memorială. Memorarea involuntară nu este o înregistrare pasivă, mecanică a informațiilor dobândite; ea poartă, în cazul persoanei vătămate, asupra acelor împrejurări despre care aceasta n-a intuit că au legătură cu infracțiunea sau infractorul.

Uneori, împrejurările legate de infracțiune sau făptuitor pot fi familiare persoanei vătămate, din cauza *percepției repetate,* situate, fie în momente anterioare, fie ulterioare percepției. Percepția repetată a unui obiect, fapt, oferă precizia declarației, dar se poate întâmpla și ca obiecte ce aparțin universului cotidian, cu care ne aflăm în contact neîntrerupt, să nu fie întotdeauna memorate clar.

Pe lângă formele de memorare voluntară sau involuntară, putem întâlni și alte tipuri de procese mnezice[1], cum sunt, de exemplu:

- *Memorarea logică* sau *mecanică,* în funcție de modul de decodare a informațiilor și de înțelegerea sensului lor.
- *Memorarea motrică,* ce constă într-o predispoziție de întipărire a tot ceea ce este în mișcare.
- *Memorarea plastic-intuitivă* reflectată de capacitatea subiectului de a-și întipări și conserva reprezentările concrete ale faptelor și obiectelor percepute anterior.
- *Memorarea profesională* determinată de exercitarea îndelungată a unei profesii.

Magistratul care ia declarația nu trebuie să neglijeze faptul că persoana vătămată este instinctiv mânată de refacerea logică a activității infracționale, lacunar percepute, *prin substituiri logice* și că procesul memorării poate fi puternic influențat de sugestiile celor din jur. Astfel, în locul faptelor real percepute, se substituie fapte sugerate de martorii oculari sau de alte persoane.

Reversul memorării îl reprezintă *uitarea.* Aceasta se manifestă sub forma neputinței reamintirii unor date recepționate ori a imposibilității recunoașterii unor evenimente trăite. De aici și reproducerea lor eronată. Firește că și procesele inhibitive de la nivelul scoarței cerebrale, specifice uitării, sunt determinate atât de timp, cât și de unii factori de natură afectivă. La acestea se adaugă timpul scurs din momentul percepției, precum și interesul pentru memorarea celor percepute, sau impresia produsă de agresiune, ca și datele de personalitate ale victimei[2].

3.3. Reactivarea memorială. Ultima etapă a procesului de memorare este, și în cazul victimelor, reactivarea sau reactualizarea, întâlnită fie sub forma reproducerii, fie sub forma recunoașterii, ultima în înțelesul său psihologic, nu juridic.

3.3.1. Reproducerea reprezintă momentul de actualizare a informațiilor achiziționate, în care se manifestă și multitudinea de factori ce au putut influența întregul proces de formare a

[1] **L. Prévost,** *op. cit.,* p. 197.
[2] **Em. Stancu,** *supra cit.,* p. 69.

declarațiilor și, totodată, momentul în care o seamă de alți factori pot influența decisiv declarațiile celui vătămat[1].

Din cauza recrudescenței sentimentului de furie, mânie, indignare, ca urmare a reiterării stărilor legate de săvârșirea infracțiunii, sau din cauza unei atitudini deliberate, pot surveni cele mai neașteptate cauze de distorsionare a faptelor.

Dacă prezentarea eronată a faptelor își are cauza în împrejurări mai presus de voința persoanei vătămate sau în împrejurări dependente de voința celui vătămat, denaturarea lor poate avea un caracter conștient sau mai puțin conștient. De aici, anevoioasa îndatorire ce revine organelor judiciare de a utiliza acele procedee tactice, menite a anihila sau atenua consecințele acestora, indiferent de cauza ce le determină, astfel încât și pe această cale să obțină informații utile soluționării cauzei.

*3.3.2. **Denaturările involuntare*** se datorează stării emoționale sub influența căreia persoana vătămată a perceput faptele. Acesta constau în „îngroșarea", în supradimensionarea consecințelor faptei, în exagerarea faptelor și a prejudiciului fizic, moral sau material suferit. Așa se explică de ce, în audierea victimei, trebuie luate în calcul următoarele:

a. Sub stăpânirea emoției, de frică, de teamă, persoana vătămată, de bună credință, manifestă inconștient tendința de „umflare" a faptelor, de *exagerare a împrejurărilor săvârșirii acestora*. Locul faptelor reale este luat deseori de fapte inventate, născocite sub stăpânirea sentimentului de frică, de existența cărora este însă, sincer, convinsă.

În cazul infracțiunilor săvârșite cu violență, alterările involuntare poartă asupra instrumentelor cu care s-au aplicat violențele, asupra dimensiunilor și durității acestora, asupra numărului, intensității, vitezei și ritmului de aplicare a violențelor. Sunt supradimensionate talia, constituția, forța fizică a făptuitorilor, este exagerat numărul făptuitorilor. Persoana vătămată are tendința cvasi-generală de supraevaluare a timpului, fie că apreciază durate scurte, fie durate lungi.

b. Caracterul unilateral de manifestare a acestor tendințe este dat de *condiția psihică a celui vătămat*, de *fondul afectiv-emoțional* deosebit pe care se grefează percepția faptelor, precum și de faptul că atenția persoanei vătămate este îndreptată necontenit asupra măsurării timpului de desfășurare a unui fapt.

c. *Tendința de supraevaluare* se manifestă și în cazul aprecierii distanței parcurse, în situația în care *persoana vătămată e privată de libertate* și e silită să însoțească făptuitorul, întrucât distanțele se apreciază, de regulă, în raport cu timpul necesar parcurgerii spațiului, delimitat de un punct de pornire și altul de sosire.

Avându-și cauza în împrejurări independente de voința persoanei vătămate, aceste denaturări îngreunează considerabil posibilitatea sesizării lor și reduce posibilitatea aplicării unor mijloace tactice menite a le anihila sau a le atenua efectul. Dacă, în cazul altor participanți în proces, aplicarea unor procedee tactice aduce, de regulă, însemnate corective, în cazul persoanei vătămate eficiența unor asemenea procedee este mult redusă.

*3.3.3. **Denaturările mincinoase***, firește de rea-credință, constituie „ajustări" în sensul „îngroșării faptelor". Prin prezentarea tendențioasă a faptelor, persoana vătămată urmărește înrăutățirea situației făptuitorului și, implicit, crearea pentru sine a unei condiții procedurale mai bune. Dorința de răzbunare, precum și dorința de a obține avantaje materiale superioare prejudiciului real suferit sunt cele mai frecvente cauze ce explică aceste denaturări.

[1] **A. Ciopraga**, *supra cit.*, p. 153.

3.3.4. Denaturări prin „schimbare de rol". Atragem atenția că, pentru explicarea cauzelor denaturărilor atât voluntare, cât și involuntare din declarațiile persoanei vătămate, trebuie să se țină seama de comportamentul psiho-social cunoscut sub denumirea de „schimbare de rol". Împrejurarea de a fi suferit consecințele vătămătoare ale unei infracțiuni, cu un grad sporit de pericol social, poate atrage după sine o modificare a comportamentului, deoarece persoana vătămată, până atunci o persoană de condiție comună, modestă, devine dintr-o dată „cineva", o persoană importantă, de care se ocupă autoritățile și către care se îndreaptă simpatia și compasiunea celor din jur, mai ales când se mediatizează cazul.

Audierea trebuie, de asemenea, să se raporteze și la situațiile în care comiterea infracțiunii este *urmarea directă a comportamentului persoanei vătămate*. Ne aflăm în fața așa-numitei „victime activante" cu rol semnificativ în declanșarea mecanismelor latente ale infracțiunii și căreia îi revine o parte din responsabilitate. Sunt, de asemenea, victime „precipitante" care, prin atitudinea lor neprecaută, incită la săvârșirea faptei (femeia care prin ținută vestimentară și comportament va deveni victima infracțiunii de viol sau persoane care poartă ostentativ bijuterii, diverse valori sau bunuri devin victime ale tâlhăriilor).

3.3.5. Declarațiile victimelor aflate în stări agonice, pe care le-am putea considera ca o formă aparte a reproducerii sau depozițiile muribunzilor, îmbracă forma unor relatări sumare, adeseori intermitente. Momentele de luciditate ale celui aflat în stări tensionale, alternează cu cele de tulburare a facultăților psihice, iar intervenția organului judiciar este, de cele mai multe ori, redusă, rolul acestuia rezumându-se la înregistrarea pe bandă magnetică sau la consemnarea celor declarate.

Psihologia celui a cărui moarte va fi provocată de infracțiune nu e dominată de sentimentul resemnării în fața morții, ci de cel de frustrare pricinuit de durerea de a muri nerăzbunat. Pradă acestei stări psihice, cu disperarea celui care se „agață" de ultimele clipe de viață, fie din cauza stării de confuzie, fie a dorinței de răzbunare, persoana vătămată poate indica ca autor al infracțiunii o persoană nevinovată sau poate extinde responsabilitatea omorului și asupra unor membri ai familiei făptuitorului ori asupra unor persoane cu care s-a aflat în dușmănie[1].

3.3.6. Recunoașterea. Actualizarea impresiilor anterioare sub forma recunoașterii nu cere eforturi deosebite subiectului. În procesul penal există două împrejurări în care recunoașterea reprezintă modalitatea de comunicare a informațiilor[2]:

- *Mijloc de individualizare* a unor persoane și obiecte aflate în anumite raporturi cu infracțiunea sau făptuitorul acesteia (sensul propriu al acțiunii de recunoaștere).
- *Procedeu tactic criminalistic* de reamintire a unor fapte temporar uitate.

Rezultatele recunoașterii comportă diferite grade de certitudine. Astfel, aceasta poate fi *precisă,* când impresiile actuale se suprapun peste cele anterioare, sau *imprecisă* când, pe fondul acestei suprapuneri, se constată existența unor elemente de deosebire și atunci când impresiile anterioare nu sunt suficient de consolidate. În acest ultim caz își face prezența și fenomenul „deja vu". Recunoașterea mai poate fi *eronată* când concluzia de identitate se sprijină pe asemănarea unor însușiri neesențiale.

Nu trebuie omis că și recunoașterea este bazată pe elemente de ordin subiectiv, pe aptitudinile variabile ale persoanei vătămate de a percepe și memora acele însușiri de natură

[1] **T. Bogdan,** *Curs introductiv în psihologia judiciară, supra cit.*, p. 97.
[2] **Al. Roșca,** *Psihologie generală, supra cit.*

să individualizeze obiectul sau persoana, drept pentru care nu este lipsită de erori. Astfel, recunoaşterea este, în primul rând, condiţionată de factorii obiectivi şi subiectivi ce au marcat percepţia şi memorarea informaţiei iniţiale, cel mai frecvent aceştia constituind cauze ale unor false identificări (durata percepţiei, existenţa unor elemente de apropiere între persoane, obiecte, tulburările psihice şi atenţia). Cauzele frecvente ale unor recunoaşteri eronate sunt, practic, similare cu cele ale reproducerii:

a. ***Durata redusă a percepţiei,*** determinată de graba infractorului de a părăsi cât mai repede câmpul infracţional, ori de natura infracţiunii a cărei activitate materială presupune o desfăşurare rapidă în timp, oferă doar o imagine de ansamblu a trăirilor celor mai generale, comune mai multor persoane şi obiecte, elemente care nu sunt suficiente unei recunoaşteri precise.

b. ***Existenţa unor elemente de asemănare*** este cauza cu frecvenţa cea mai ridicată a falselor identificări. Multor persoane le e comună talia, înălţimea, culoarea părului, a ochilor şi chiar dacă aceste elemente sunt cu totul diferite, îmbrăcămintea tip uniformă (de militar, supraveghetor etc.) poate determina o percepţie eronată.

c. ***Tulburările psihice,*** deosebit de puternice în cazul victimei infracţiunii, pot explica percepţia denaturată, atribuirea unor gesturi, însuşiri unei alte persoane şi, în consecinţă, recunoaşterea nesigură sau greşită.

d. ***Gradul de atenţie,*** dirijată asupra unor trăsături definitorii pentru identificarea persoanelor sau obiectelor, oferă garanţia unei recunoaşteri sigure, după cum concentrarea acesteia asupra unei situaţii colaterale, nesemnificative, face să dispară din câmpul percepţiei unele obiecte care interesează.

Evaluarea preciziei recunoaşterii impune să se ţină seama de analizatorii folosiţi în percepţia iniţială; organul vizual şi organul auditiv sunt capabile să efectueze analiza foarte fină şi nuanţată a informaţiilor, pe când simţurile tactil, olfactiv şi gustativ nu oferă decât o analiză rudimentară a stimulilor.

Secţiunea a III-a
Tactica audierii propriu-zise a persoanei vătămate

3.1. Pregătirea în vederea ascultării victimei. Pregătirea ascultării persoanei vătămate este o activitate absolut necesară, care se cere efectuată în toate împrejurările, indiferent de gradul de dificultate al cauzei şi care trebuie dirijată în direcţii tipice oricărei audieri, începând cu aceea a martorului[1].

3.1.1. Studierea materialului cauzei presupune stabilirea persoanelor care trebuie ascultate în calitate de parte vătămată, parte civilă ori parte responsabilă civilmente, a problemelor ce vor fi lămurite prin ascultare, a datelor şi a probelor ce vor fi folosite în ascultare, precum şi a ordinii folosirii lor.

Studiind materialele cauzei, organul de urmărire penală trebuie să stabilească dacă persoanele pot avea calitatea procesuală de parte vătămată, de parte civilă ori de parte responsabilă civilmente în procesul penal, precum şi temeiul acestei calităţi.

[1] **Em. Stancu,** *op. cit.,* p. 380.

3.1.2. Cunoaşterea persoanelor care urmează a fi ascultate, constituie o altă cerinţă tactică a pregătirii audierii. Organul judiciar trebuie să manifeste o preocupare deosebită pentru cunoaşterea personalităţii şi a trăsăturilor psihice specifice părţilor care urmează a fi ascultate.

Datele cu privire la identitatea, pregătirea, profesia, locul de muncă, trebuie completate cu cele referitoare *la comportarea persoanelor vătămate înainte şi după săvârşirea infracţiunii,* la profilul psihologic, la natura eventualelor relaţii cu persoanele antrenate în săvârşirea faptei.

Din informaţiile obţinute, organele judiciare trebuie să desprindă eventualul interes pe care persoana vătămată l-ar avea în soluţionarea cauzei penale, altul decât interesul dovedirii vinovăţiei suspectului (inculpatului) pentru ca acesta să fie cât mai aspru pedepsit.

3.1.3. Întocmirea planului de ascultare, dacă situaţia o impune. Teoretic, întocmirea planului în vederea ascultării vizează problemele ce urmează a fi lămurite prin ascultarea persoanei vătămate, materialul probator ce va fi folosit în timpul ascultării şi ordinea în care va fi folosit acesta[1]. Conţinutul concret al planului de ascultare diferă, fireşte, de la caz la caz.

De exemplu, în cazul *infracţiunilor de omucidere, rămase în fază de tentativă* sau a infracţiunilor de vătămare a integrităţii corporale, întrebările trebuie să se refere la: împrejurările în care a fost săvârşită infracţiunea, mijloacele şi metodele folosite de infractor, semnalmentele sau datele de identitate ale acestuia, persoanele care mai cunosc fapta săvârşită, alte aspecte pe care numai victima le poate cunoaşte.

De asemenea, în cazul *infracţiunii de viol,* întrebările trebuie să privească: datele de identificare ale victimei, în special vârsta, data şi locul săvârşirii infracţiunii, împrejurările în care victima a ajuns în acel loc, modul de acostare a victimei, activităţile desfăşurate de infractor pentru a-i învinge rezistenţa, încercările de apărare ale victimei, relaţiile anterioare între victimă şi făptuitor, starea sănătăţii victimei înainte şi după săvârşirea infracţiunii.

În esenţă, elaborarea unui plan de audiere, în cazul persoanei vătămate, ca şi al altor părţi, va urmări:

- condiţiile în care părţile au luat cunoştinţă despre faptele sau împrejurările cu privire la care sunt ascultate;
- poziţia părţii vătămate ori a părţii civile faţă de celelalte părţi, interesul lor de a declara într-un anumit fel;
- natura şi valoarea probelor ce urmează a fi folosite în ascultare;

3.2. Tactica audierii în faza relatării libere.

3.2.1. Verificarea identităţii reprezintă primul moment al audierii propriu-zise. După ce organul judiciar s-a edificat cu privire la identitatea persoanei vătămate, îi aduce la cunoştinţă faptele şi împrejurările în legătură cu care va fi ascultată, inclusiv posibilitatea legală de a se constitui ca parte vătămată, parte civilă în proces, de a renunţa la acest drept conferit de lege şi de a fi ascultată în calitate de martor[2].

Practic, sfera întrebărilor prevăzute de art. 111 NCPP poate fi lărgită prin formularea altor întrebări cu caracter neutru. Acestea au avantajul de a familiariza victima cu atmosfera în care se desfăşoară audierea şi convingerea acesteia că organul judiciar este bine informat şi o pot determina să renunţe la orice încercare de inducere în eroare[3].

---

[1] **I.E. Sandu, V. Bercheşan,** *Tratat de tactică criminalistică, op. cit.*, p. 99.
[2] **L. Prévost,** *op. cit.*, p. 197.
[3] **A. Ciopraga,** *supra cit.*, p. 159.

3.2.2. Conduita tactică în momentul ascultării libere. Relatarea liberă sau spontană începe prin adresarea unei întrebări de ordin general, menite să ofere posibilitatea persoanei vătămate să declare tot ce ştie cu privire la faptele şi împrejurările pentru a căror lămurire este ascultată. O asemenea întrebare temă, de genul: „Ce cunoaşteţi în legătură cu fapta din data de....., a cărei victimă aţi fost?" permite persoanei vătămate să relateze faptele, împrejurările, în succesiunea lor firească, logică, fără ca declaraţia să fie limitată în vreun fel prin intervenţiile celui ce efectuează ascultarea.

Printre regulile tactice principale aplicate se găsesc cele menţionate în capitolul anterior:

a. ***Ascultarea persoanei vătămate cu răbdare şi calm,*** fără a fi întreruptă, chiar dacă aceasta relatează faptele cu lux de amănunte, unele fără semnificaţie pentru clarificarea cauzei. Limitarea expunerii la aspectele importante comportă neajunsul de a nu fi sesizate aspectele care prezintă importanţă pentru victimă şi din punctul de vedere al organelor judiciare.

b. ***Evitarea oricărui gest, reacţie, mină sau expresie,*** mai ales de nemulţumire, ironică, prin care se aprobă sau se resping declaraţiile persoanei vătămate, evitarea apostrofării sau oricăror aprecieri cu privire la posibilităţile sale de a percepe, de a memora sau reproduce faptele ori împrejurările cu privire la care este ascultată.

c. ***Ajutarea ei cu mult tact, fără a o sugestiona sub nicio formă*** dacă nivelul intelectual, cultural, împiedică persoana vătămată să facă o relatare liberă cât de cât coerentă.

d. În timpul relatării libere, ***organul judiciar îşi va nota aspectele semnificative,*** ca şi eventualele contraziceri sau neclarităţi în expunere.

Sub raport tactic criminalistic, relatarea spontană prezintă unele avantaje:

- Persoana vătămată poate relata împrejurări necunoscute de organul de urmărire penală până la acea dată.
- Pot apărea date din care să rezulte săvârşirea altor fapte penale de către suspect sau inculpat.
- Organul de urmărire penală are posibilitatea să studieze modul în care victima îşi formulează declaraţiile sub aspectul veridicităţii, al încercărilor de completare a unor lacune, al explicării cauzelor agresiunii.
- Pot fi evaluate sinceritatea şi buna-credinţă a victimei, dar şi dorinţa de răzbunare.

Studierea persoanei vătămate constituie, pentru cel care conduce ascultarea, temeiul tacticii ce va fi folosită în faza ulterioară a audierii. Dacă, prin relatarea liberă ori spontană, au fost lămurite complet toate faptele şi împrejurările, se trece la consemnarea declaraţiei părţii, fără să se mai recurgă la adresarea de întrebări.

3.2.3. Conduita tactică în momentul formulării de întrebări. Ultima etapă a audierii nu are, teoretic, caracter obligatoriu. În practică însă, sunt numeroase cazuri în care organul judiciar este nevoit să formuleze întrebări în scopul lămuririi unor aspecte neclare, confuze. Veracitatea, claritatea răspunsurilor care să completeze relatarea liberă este, firește, condiţionată de modul de comunicare dintre organul judiciar şi persoana audiată, de modul de adresare a întrebărilor şi de succesiunea acestora[1]. Aceasta presupune claritate, concizie, precizie, adaptabilitate la personalitatea, gradul de cultură, profesiunea sau inteligenţa părţii vătămate audiate.

[1] **L. Prévost,** *op. cit.,* p. 198.

Adresarea de întrebări devine obligatorie în ipoteza victimelor asupra cărora există suspiciuni cu privire la sinceritatea lor, respectiv la buna-credință. În consecință, întrebările trebuie formulate astfel încât să determine persoana ascultată să facă declarații conforme cu realitatea. Sub aspectul tacticii criminalistice, ascultarea acestor persoane se aseamănă cu ascultarea unor martori mincinoşi, deci cu a unor posibili suspecți.

a. ***Întrebările de completare*** sunt necesare în cazurile în care persoana vătămată relatează mai puțin decât ceea ce a perceput în mod real. Caracterul incomplet al declarațiilor obținute pe calea relatării libere este consecința unor cauze obiective sau subiective diverse: recepție distorsionată, memorare incompletă, redare irelevantă, cu omiterea unor episoade semnificative, atitudine de rea-credință.

b. ***Întrebările de precizare*** vizează acele aspecte la care persoana vătămată s-a referit, dar lipsa de claritate impune unele detalieri. Acest gen de întrebări se referă la aspecte aparent secundare, destinate circumstanțierii de loc, timp şi mod privind producerea agresiunii (vezi, de exemplu, forța şi numărul loviturilor, starea psihologică a agresorului ş.a.).

c. ***Întrebările ajutătoare*** sunt destinate reactivării memoriei şi înlăturării denaturărilor de genul substituirilor sau transformărilor. Procedeul tactic îl constituie *reamintirea prin asociația de idei,* îndeosebi asociația prin contiguitate, ce reprezintă acele legături dintre obiecte şi fenomene, caracterizate prin simultaneitatea producerii lor în timp şi în spațiu. Organul judiciar îi poate sugera ideea asocierii faptului temporar uitat unor alte fapte, aflate în contiguitatea spațială sau temporară.

d. ***Întrebările de control*** destinate verificării unor afirmații sub raportul exactității şi veridicității. Acest gen de întrebări este util întrucât permite verificarea poziției de fidelitate sau de nesinceritate pe care o adoptă persoana vătămată[1].

Adresarea acestor întrebări trebuie făcută cu respectarea regulilor tactice, similare celor de la martor. Întrebările trebuie să fie clare, precise, concise, şi exprimate într-o formă accesibilă persoanei ascultate, potrivit vârstei, experienței, pregătirii şi inteligenței sale. Dar acestea vor viza strict faptele percepute de către persoana vătămată, iar nu punctul de vedere referitor la natura acestora sau la problemele de drept. Bineînțeles, întrebările *nu vor conține elemente de intimidare*, de punere în dificultate a persoanei vătămate, iar tonul pe care sunt adresate nu trebuie, în nici un caz, să sugereze răspunsurile.

Un pericol sau neajuns real, în această etapă, îl reprezintă posibilitatea de *sugestionare* a persoanei ascultate. Sugestia conduce la „acceptarea fără examen critic a ideilor altei persoane"[2]. Se poate ajunge la un anumit răspuns scontat şi dorit de cel care efectuează ascultarea, limitând opțiunea victimei pentru una sau alta din alternativele pe care însăşi întrebarea le indică. Şi aici trebuie să avem în vedere aceleaşi grade de susceptibilitate: determinative, disjunctive sau implicative.

Frecvent, tendința firească a celui ascultat este de a răspunde mai degrabă cu „da" decât cu „nu", din pornirea de a nu contraveni dorinței anchetatorului. Este vorba de aceeaşi „sugestibilitate de statut", întâlnită mai cu seamă în cazul persoanelor cu un nivel socio-cultural scăzut, dar şi al celor refuzați de mediile de proveniență, care primesc fără rezerve tot ceea ce vine din partea autorității.

Ascultarea răspunsurilor la întrebări presupune, obligatoriu respectarea unei conduite tactice specifice, a unor reguli tactice cum sunt[3]:

---

[1] **C. Suciu,** *Criminalistică*, Ed. Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1972, p. 585.
[2] **Al. Roşca,** *Psihologie generală, supra cit.*, p. 239.
[3] **C. Suciu,** *supra cit.*, p. 579 şi urm.

- Ascultarea victimei cu atenţie şi seriozitate, evitându-se gesturile de enervare, expresiile ori gesturile de aprobare sau dezaprobare.
- Evitarea reacţiilor bruşte la contradicţii, incoerenţe, stări de agitaţie, fără exteriorizarea surprinderii ori nemulţumirii anchetatorului.
- Observarea cu atenţie, dar fără ostentaţie, a modului în care reacţionează persoana vătămată la întrebări asociate cu posibili indici de nesinceritate.

3.2.4. Verificarea şi aprecierea declaraţiilor persoanei vătămate. Verificarea declaraţiilor părţilor vătămate este absolut necesară pentru stabilirea veracităţii lor şi aprecierea corectă a depoziţiei[1]. Verificarea se va face prin compararea declaraţiilor persoanei vătămate cu celelalte mijloace de probă administrate în cauză, precum şi prin efectuarea unor activităţi de urmărire penală, cum ar fi: ascultarea martorilor, suspecţilor (inculpaţilor), confruntările, constatările tehnico-ştiinţifice ori expertizele, reconstituirile, cercetările locului faptei etc.

Evaluarea declaraţiilor se poate realiza şi prin efectuarea altor activităţi în afara celor de urmărire penală, precum: studierea unor înscrisuri emanate de la persoana ascultată, verificarea activităţilor desfăşurate în perioada în care susţine că s-a aflat la locul săvârşirii faptei.

Operaţia de analiză a unei declaraţii se efectuează în cadrul examinării şi cântăririi întregului probatoriu, aceasta presupunând un studiu comparativ al faptelor stabilite prin intermediul persoanei vătămate, cât şi un studiu al calităţii surselor directe sau indirecte din care provin datele. Evaluarea declaraţiei victimei impune, totodată, o analiză de conţinut, pe baza căreia organul de urmărire penală sau instanţa de judecată interpretează în mod ştiinţific materialul informativ adunat, pentru a stabili în ce măsură acesta serveşte, coroborat cu alte date, la aflarea adevărului.

[1] În acelaşi sens, **I-E. Sandu** şi **V. Bercheşan**, în *Tratat de tactică criminalistică, supra cit.*, p. 165.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

CAPITOLUL VI

TACTICA ASCULTĂRII SUSPECTULUI SAU A INCULPATULUI

Secțiunea I
Privire generală asupra semnificației interogatoriului[1] *în procesul judiciar*

§1. Sublinieri introductive

1.1. Considerații privind valoarea probantă a declarațiilor suspectului sau inculpatului. Subiect central și indispensabil al finalizării activității procesuale, prin declarațiile sincere făcute, suspectul sau inculpatul contribuie la justa soluționare a cauzei, organele judiciare având posibilitatea să stabilească cu multă exactitate împrejurările în care s-a săvârșit fapta[2].

Declarațiile suspectului (inculpatului), cunoscute și sub denumirea de *mărturisire* - considerată cândva „regina probelor" - reprezintă un mijloc important de probă care servește, mai mult sau mai puțin direct, la aflarea adevărului în procesul judiciar[3]. Chiar și în eventualitatea unei mărturisiri nesincere, aceasta își are o anumită utilitate, în sensul că permite cunoașterea atitudinii față de fapta comisă. Declarațiile suspectului sau inculpatului sunt, totodată, o expresie a dreptului la apărare, mai ales că ele pot fi făcute în prezența avocatului.

În practica judiciară, acestor declarații se obișnuiește să li se acorde o anumită greutate în alcătuirea probatoriului, deși legea nu conferă declarațiilor suspectului sau inculpatului o valoare probantă deosebită. Actuala reglementare nu mai prevede necesitatea coroborării declarației suspectului sau inculpatului cu fapte sau împrejurări ce rezultă din ansamblul probelor existente în cauză (în art. 69 C. pr. pen din 1968 se stabilea că ele pot servi la aflarea adevărului numai în măsura în care sunt coroborate cu fapte și împrejurări desprinse din ansamblul probelor existente în cauză). Totuși, aceste declarații, trebuie să fie concordante cu celelalte probe administrate, evaluându-se în contextul analizei întregului ansamblu probator.

Practica judiciară a demonstrat că nu trebuie să se acorde prea multă încredere declarațiilor suspecților sau inculpaților, mulți dintre ei denaturând adevărul în mod voluntar

---

[1] Interogatoriul, în înțelesul său comun, nu strict procesual, pentru că, de exemplu, termenul de interogatoriu îl întâlnim în procedura civilă, nu și în cea procesual penală.

[2] **G. Theodoru** și **L. Moldovan**, *Drept procesual penal,* Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1972, p. 130; **G. Theodoru**, *op. cit.,* 2013, p. 309. **I. Mircea**, *Criminalistica,* Ed. Lumina Lex, București, 1998, p. 156. A se vedea și **I. Neagu.**, **M. Damaschin**, *op. cit.,* p. 441; **A. Crișu**, *op. cit.,* 2013, p. 232; **M. Udroiu**, *op. cit.,* 2015, p. 270; **M. Udroiu** și colectivul, *op. cit.,* 2015, p. 341.

[3] **N. Volonciu**, *Tratat de drept procesual penal* Ed. Paideea, București, 1997, p. 169; **I. Neagu**, *Tratat de drept procesual penal,* Ed. Global Lex, București, 2002, p. 348.

BUCHAREST UNIVERSITY LIBRARY

sau involuntar[1]. Sunt frecvente împrejurările în care aceştia fie că refuză să recunoască infracţiunile comise, fie că recunosc fapte pe care nu le-au săvârşit, din cauza unor motivaţii diferite (teama, existenţa unui interes material, dorinţa de a acoperi un complice sau de a ascunde o altă faptă mai gravă etc.)

Prin cele de mai sus se justifică afirmaţia potrivit căreia mărturisirea are o forţă probantă *condiţionată,* trebuind a fi *coroborată cu celelalte probe* existente în cauză, precum şi *un caracter divizibil*, prin faptul că poate fi acceptată parţial sau în întregime, după cum este confirmată sau infirmată de întreg probatoriul. Declaraţia mai poate fi *retractabilă,* suspectul sau inculpatul retrăgându-şi declaraţiile anterioare[2].

Declaraţiile au, totuşi, valoarea lor particulară, întrucât servesc la conturarea conţinutului constitutiv al infracţiunii, sau cel puţin la cunoaşterea poziţiei subiectului activ faţă de fapta săvârşită.

1.2. Cadrul general al reglementării procesual penale. Faţă de importanţa şi incidenţa lor asupra modului de desfăşurare, în condiţii de legalitate a interogatoriului, considerăm necesar să facem câteva referiri la regulile procedurale care guvernează ascultarea suspectului sau inculpatului. Aceste precizări se impun din mai multe motive:

a. Aplicarea regulilor tactice criminalistice de ascultare a suspecţilor sau a inculpaţilor nu poate fi făcută decât *în strictă conformitate cu prevederile legale.*

b. Însuşi Noul Cod de procedură penală conţine, în Secţiunea a 2-a, Capitolul II, Titlul IV, din partea generală, o serie de reguli cu un *evident caracter tactic* referitoare la modul de ascultare (art. 107-110 NCPP), reguli pe care le vom detalia în paragraful destinat ascultării propriu-zise.

c. Potrivit rolului activ al organelor de urmărire penală şi al instanţelor de judecată (art. 5 şi 349 NCPP), acestea au obligaţia să strângă probele necesare aflării adevărului, probe ce pot fi atât în favoarea, cât şi în defavoarea suspectului sau a inculpatului, acesta trebuind să fie ascultat în legătură cu învinuirea care i se aduce.

d. Suspectul sau inculpatul are dreptul, nu obligaţia, să dea declaraţie (*Nemo tenetur contra se*) şi să-şi dovedească nevinovăţia , sarcina administrării probelor revenind organului de urmărire penală şi instanţei de judecată (art. 99 NCPP). Bineînţeles, în măsura în care există asemenea probe, suspectul sau inculpatul are dreptul să probeze netemeinicia acestora.

Anchetatorul sau magistratul trebuie să acţioneze nu în sensul conturării vinovăţiei unei persoane, ci *numai în direcţia stabilirii adevărului.* În acest context, atragem atenţia că, într-o serie de cazuri, anchetatorul se mulţumeşte numai cu dovedirea vinovăţiei, neglijând să indice împrejurările care privesc cauza, şi care, uneori, pot fi favorabile făptuitorului.

O regulă fundamentală, care se aplică şi în ipoteza obţinerii declaraţiilor de la suspectul sau inculpat, este aceea potrivit căreia *se interzice întrebuinţarea de violenţe,* de ameninţări ori de alte *mijloace de constrângere,* precum şi de promisiuni sau îndemnuri, în scopul de a se obţine probe. A acţiona într-un sens contrar legii înseamnă a săvârşi infracţiunea de cercetare abuzivă, prevăzută de art. 280 NCP.

---

[1] **P. Bouzat şi J. Pinatel,** *Traité de Droit pénal et criminologie,* vol. 21, Ed. Dalloz, Paris, 1972, p. 1163.

[2] **V. Dongoroz** şi colab., *Explicaţii teoretice ale Codului de procedură penală român,* Ed. Academiei Române, Bucureşti, 1975, p. 189 şi urm.

§2. Particularităţi ale psihologiei suspectului sau inculpatului

2.1. Consideraţii generale. Potrivit noului Cod de procedură penală, s-a renunţat la calitatea procesuală de *învinuit*, introducându-se un participant nou, *suspectul*. Astfel, potrivit art. 77, persoana cu privire la care, din datele şi probele existente în cauză, rezultă bănuiala rezonabilă că a săvârşit o faptă prevăzută de legea penală se numeşte *suspect*. O dată pusă în mişcare acţiunea penală, suspectul capătă calitatea de *inculpat*, care, potrivit art. 82 NCPP, devine parte în procesul penal, fiind o persoană care a săvârşit o faptă incriminată de lege, în legătură cu care organele de urmărire penală sau instanţa de judecată au obligaţia să stabilească împrejurările comiterii infracţiunii, gradul de vinovăţie a făptuitorului şi pedeapsa care i se cuvine.

Urmărirea penală presupune un contact direct, nemijlocit, între două părţi, determinat de apariţia unui *raport juridic procesual penal*, specific, ca urmare a săvârşirii unei infracţiuni. Principalii subiecţi ai acestui raport juridic procesual penal sunt statul, reprezentat de organele competente să soluţioneze cauza penală, şi infractorul, care va fi tras la răspundere penală pentru faptele săvârşite.

Faţă de obiectul său, *stabilirea existenţei sau inexistenţei raportului juridic penal substanţial,* raportul juridic procesual penal conduce la o confruntare între autoritatea legală chemată să stabilească adevărul şi persoana celui care a încălcat legea, persoană ce încearcă, pe diverse căi, să se apere sau să evite tragerea la răspundere penală.

Confruntarea, în cazul de faţă (inclusiv confruntarea ca procedeu probator), se desfăşoară pe *teren psihologic*. Cu toate că ne aflăm în faţa unui raport juridic, prin excelenţă de putere, în care subiectul dominant - anchetatorul sau magistratul - deţine o poziţie net avantajoasă faţă de poziţia inferioară a suspectului, procurorul sau judecătorul are de întâmpinat numeroase dificultăţi, are de clarificat multe împrejurări, o bună parte din ele pe calea unei lupte, a unui *duel psihologic*.

A câştiga acest duel în favoarea adevărului, înseamnă stăpânirea de către magistrat a unor cunoştinţe de psihologie judiciară, aflate la baza aplicării regulilor tactice criminalistice, specifice ascultării suspecţilor sau inculpaţilor. Este de neconceput să se realizeze scopul procesului penal fără o cunoaştere exactă a omului, în calitatea sa de autor al unei fapte penale, a mecanismelor psihice pe care se bazează formarea declaraţiei şi, în general, a poziţiei suspectului sau inculpatului în faţa organului de urmărire penală sau a instanţelor de judecată, element nelipsit de importanţă pentru conturarea laturii subiective a infracţiunii.

2.2. Particularităţile psihologice ale procesului formării şi redării declaraţiilor suspectului sau inculpatului. Complexitatea mecanismelor psihologice ale suspectului sau inculpatului rezultă din specificitatea etapelor infracţionale pe care acesta le traversează, mai mult sau mai puţin conştient. În linii mari, se apreciază că mecanismele psihologice ale făptuitorului trebuie raportate la trei etape:

a. În prima etapă se conturează latura subiectivă a infracţiunii, prin mecanisme psihologice specifice *conceperii activităţii infracţionale* (reprezentarea actului şi tendinţa de săvârşire ori de nesăvârşire a faptei) şi *rezoluţiei infracţionale*[1]. Precizăm că această faptă este proprie infracţiunilor *săvârşite cu intenţie.*

[1] **C. Bulai**, *Drept penal român. Partea generală,* vol. I., Ed. Şansa, Bucureşti, 1992, p. 164-165; **C. Mitrache**, *Drept penal. Partea generală,* Ed. Şansa, Bucureşti, 2000, p. 97.

b. În etapa a doua, are loc *desfăşurarea activităţii infracţionale,* de regulă în trei faze succesive: faza actelor *pregătitoare,* faza actelor de *executare* şi faza *urmărilor.*

În această etapă, au loc procese psihice puternice care dezorganizează forţa inhibitoare a scoarţei cerebrale şi, deci, recepţia senzorială. Dezorganizarea percepţiei intervine şi din cauza unui puternic factor de bruiaj: concentrarea atenţiei, aproape în exclusivitate, asupra obiectului infracţiunii, deşi infractorul ar vrea să nu-i scape nimic din ceea ce se întâmplă în jurul său. Precizăm că aici intervin şi ceilalţi factori de dezorganizare, precum şi experienţa infracţională a individului.

c. În etapa a treia, *postinfracţională,* îşi fac apariţia procese psihice, determinate de teamă, de lupta dusă de făptuitor pentru evitarea răspunderii penale, specifice încercărilor de simulare, de disimulare şi, în general, *minciunii.*

În primele două etape, caracteristice aproximativ majorităţii actelor infracţionale, cu preponderenţă celor săvârşite cu intenţie, întâlnim o succesiune de stadii, de *momente intrapsihice:* reprezentarea şi tendinţa de comitere a actului, deliberarea şi ezitarea, conturarea intenţiei, alegerea mijloacelor şi a victimei, sesizarea momentului săvârşirii şi executarea[1].

În momentul interogatoriului, este deosebit de important să se cunoască mecanismele proceselor psihice tipice celei de-a treia etape. Aceasta nu înseamnă, desigur, că procesele psihice caracteristice primelor două etape trebuie să-i fie indiferente organului judiciar. Ele au o semnificaţie maximă, cel puţin în *conturarea laturii subiective a infracţiunii.* Pentru a ajunge, însă, la acest moment, este necesară, pe lângă alte activităţi procedurale, şi audierea suspectului sau inculpatului, efectuată potrivit unor reguli tactice criminalistice, în funcţie de procesele psihice traversate de acesta în momentul anchetei.

2.3. Psihologia suspectului sau inculpatului din perioada postinfracţională. După săvârşirea unui act ilicit, se poate instala, la majoritatea infractorilor, o stare *de tensiune psihică,* alta decât cea de tensiune preinfracţională, mai mult sau mai puţin evidentă, determinată de teama de a nu fi descoperiţi, şi care motivează *dominanta depresivă* a individului. Procesele psihice caracteristice acestui moment generează nelinişte, nesiguranţă şi un comportament nefiresc[2].

Aşa se explică o serie de acţiuni întreprinse de făptuitori, după săvârşirea infracţiunii, cum ar fi, de exemplu:

– plecarea precipitată de la locul faptei;

– distrugerea sau ascunderea unor mijloace materiale de probă;

– dispariţia de la domiciliu;

– încercarea de creare a unor *alibiuri* prin deplasarea imediată într-un alt loc, în care încearcă să se facă „remarcaţi" etc.

– încercarea de ascundere a faptei prin *simularea altor infracţiuni.*

De exemplu, în cazul omorului, se înscenează o sinucidere sau un accident. Alţi infractori, după ce constată că fapta a fost descoperită, încearcă să obţină date despre evoluţia cercetărilor, revenind la faţa locului sau căutând să intre în contact cu persoanele ascultate. Aceste acţiuni, efectuate sub o evidentă stare de tensiune psihică, conduc la erori, la greşeli,

---

[1] **E.Y. Lopez,** *Psycologie juridique,* Presses Universitaires de France, Paris, 1959, care afirmă că o încălcare a legii nu este niciodată (!) un act totalmente impulsiv, spontan, dar nici pe de-a întregul premeditat.

[2] A se vedea, *Tactica ascultării învinuitului, martorilor şi minorului. Confruntarea şi prezentarea pentru recunoaştere,* Parchetul General de pe lângă Curtea Supremă de Justiţie, *supra cit,* p. 70 şi urm.

la scăpări dintre cele mai diverse. Astfel îşi vor face apariţia şi contradicţiile ulterioare din declaraţii, negarea unor fapte stabilite cu certitudine, dorinţa de revenire asupra unor declaraţii.

Pot fi întâlnite şi situaţii, mai frecvent la infractorii ocazionali, în care declaraţiile sunt contradictorii, vagi, deşi - teoretic - de la această categorie de făptuitori se aşteaptă cele mai clare şi precise relatări referitoare la fapta pe *care* au comis-o. În astfel de împrejurări, organul judiciar nu trebuie să uite că *aceiaşi factori obiectivi* şi *subiectivi* care *influenţează percepţia* unui martor, pot influenţa şi procesul de percepţie al suspectului sau al inculpatului: condiţiile de vizibilitate nefavorabile, timpul scurt în care s-a săvârşit fapta, starea de tensiune psihică care dezorganizează procesul perceptiv, imperfecţiunea organelor de simţ. De asemenea, nu pot fi omise nici *condiţiile de memorare şi de redare,* diferite de la individ la individ, mai ales în momente de anchetă penală.

2.4. Psihologia suspectului sau inculpatului în momentul interogatoriului. Mecanismele psihologice ale celui anchetat prezintă câteva caracteristici care trebuie cunoscute, mai ales pentru contracararea încercărilor de inducere în eroare a organului judiciar prin *simulare, disimulare, minciună,* sau prin folosirea altor mijloace prin care acesta consideră că poate evita tragerea la răspundere penală. Acestor încercări le corespund anumite manifestări determinate de mecanisme psihologice, pe care organul de urmărire penală sau magistratul trebuie să le sesizeze şi să le interpreteze într-un mod critic.

*2.4.1. **Depistarea prezenţei stării de emoţie*** care poate dezvălui dezacordul dintre cele afirmate şi cele petrecute în realitate, dintre adevăr şi minciună, reprezintă o problemă majoră a tacticii de anchetă[1].

Este firesc ca majoritatea persoanelor invitate în faţa organelor judiciare să prezinte o anumită stare de emoţie, mai mult sau mai puţin intensă, potrivit structurii lor psihice şi îndeosebi posturii procesuale în care se află: suspect, inculpat, martor, parte responsabilă civilmente, parte vătămată etc.

Tensiunea psihică a suspectului sau a inculpatului este, de regulă, mult mai mare decât a celorlalte persoane. Din practică, se ştie însă că un anumit gen de infractori, de tipul recidiviştilor sau al *profesioniştilor,* cu alte cuvinte cei „familiarizaţi" cu ancheta, prezintă o stare emoţională aparent mai redusă, pentru magistraţii neavizaţi sau fără experienţă aceasta fiind greu de depistat.

Din pricina cauzelor diverse care fac mai dificil de sesizat emoţia, tipică dezacordului dintre afirmaţiile sincere şi nesincere, specialiştii consideră că „prezenţa emoţiilor poate fi stabilită, dar niciodată în chip total"[2]. Este important de ştiut că stărilor emoţionale, de tensiune psihică, le sunt specifice o serie de *manifestări viscerale şi somatice*, cele mai importante fiind[3]:

a. *Accelerarea şi dereglarea ritmului respiraţiei,* paralel cu *dereglarea emisiei vocale* (răguşire), *scăderea salivaţiei* (senzaţie de uscare a buzelor şi a gurii).

b. *Creşterea presiunii sanguine* şi *accelerarea bătăilor inimii,* însoţite de fenomene vasodilatatorii (congestionare) sau vasoconstrictorii (paloare).

---

[1] A se vedea **T. Bogdan,** *op. cit.,* p. 180 şi urm., care trece în revistă manifestările specifice simulării, disimulării, minciunii şi posibilităţile de constatare a emoţiilor prin diverse tehnici.

[2] **M. Basarab,** *Criminalistică,* Universitatea Babeş-Bolyai, Cluj-Napoca, 1968, p. 268 şi urm.

[3] **T. Bogdan, I. Santea, R. Drăgan-Cornianu,** *op. cit.,* p. 138.

c. *Contractarea muşchilor scheletici,* manifestată prin crispare sau prin blocarea funcţiilor motorii (aspectul de „înlemnit de frică").

d. *Schimbarea mimicii şi pantomimicii,* pe un fond de agitaţie, transpusă frecvent în mişcări şi gesturi, într-o conduită care nu mai corespunde comportamentului normal al individului. Orice fenomen sufletesc îşi are corespondent într-o anumită mişcare, particularităţile gesturilor, conduita, în general, reflectând un anumit regim interior, o anumită stare psihică[1].

e. *Modificarea timpului de reacţie sau de latenţă,* caracterizat prin *întârzierea răspunsului* la întrebări care conţin *cuvinte critice* (afectogene), întârzieri care pot ajunge la circa 4 secunde, faţă de timpul în care se răspunde la întrebările necritice[2]. Timpul de reacţie se apreciază din momentul aplicării stimulului (întrebarea) şi până în cel al declanşării răspunsului.

În esenţă, pe un fond general de tensiune psihică, specifică anchetei, îşi fac apariţia la cel ascultat manifestări având un grad înalt de intensitate, ceea ce reprezintă un indiciu de simulare, disimulare sau minciună (forma de simulare sau disimulare a adevărului atunci când este comunicată prin limbaj). Toate aceste modificări pot fi stabilite cu o anumită aproximaţie de către organul judiciar care efectuează ascultarea.

Un magistrat cu o bogată experienţă practică, bun cunoscător al psihologiei suspectului sau inculpatului, poate sesiza cu destulă exactitate momentele de dificultate, de creştere a tensiunii psihice la persoanele nesincere.

2.4.2. Încercările de simulare sau disimulare conturează a doua grupă importantă de probleme psihologice, alături de emoţii, tipice momentului interogatoriului. Pe lângă observarea directă a acestor încercări, detectarea comportamentului simulat este posibilă prin folosirea unor tehnici speciale de tipul poligrafului.

Dintre modurile de *simulare* (contrafacere) ori *disimulare* (ascundere) transpuse şi sub formă verbală, respectiv de *minciună*, suspecţii sau inculpaţii apelează mai frecvent la următoarele:

- Refuzul de a vorbi sau de a recunoaşte faptele care li se impută.
- Invocarea imposibilităţii de a-şi aduce aminte.
- Prezentarea de alibiuri, fie create premeditat, fie „inventate" în momentul ascultării.
- Recunoaşterea unor fapte minore, în scopul disimulării celor importante;
- Motivarea faptului că săvârşirea infracţiunii este consecinţa provocării sau a unui „moment de rătăcire".
- Simularea nebuniei sau a tulburării funcţiilor unor organe de simţ (surzenie, muţenie, orbire).
- Încercări de sinucidere sau de automutilare.

Deseori, în faţa organelor de urmărire penală, dar mai ales a instanţelor, inculpaţii *îşi retrag declaraţiile făcute anterior,* motivând că au fost obţinute prin presiuni, prin intimidare.

Modurile de manifestare menţionate pot fi uneori *realmente sincere* şi întru totul *justificate.* Din această cauză, declaraţiile suspectului sau inculpatului trebuie să fie bine verificate, ele urmând să servească la aflarea adevărului numai în măsura în care sunt coroborate cu datele desprinse din ansamblul probelor existente în cauză.

---

[1] **Andrei Athanasiu,** *Scris şi personalitate,* manuscris, Bucureşti, 1977, p. 2-5.

[2] **Al. Roşca,** *Metodologie şi tehnici experimentale în psihologie,* Ed. Ştiinţifică, Bucureşti, p. 151 şi urm.

§3. Considerații asupra trăsăturilor de personalitate a magistratului sau a celui care efectuează ancheta penală

În ascultarea suspectului sau inculpatului ca, de altfel, în întreaga activitate de realizare a actului de justiție, un rol deloc de neglijat - despre care se vorbește însă destul de puțin - îl are *personalitatea magistratului,* a celorlalți juriști sau organe de cercetare, chemați să afle adevărul, să pronunțe o soluție temeinică și legală într-o anumită cauză penală.

Referindu-ne la personalitatea magistratului, în accepțiunea sa psihologică, poate nu este lipsit de interes să amintim opinia unor reputați juriști sau specialiști în psihologie, potrivit cărora:

Un bun magistrat ar trebui să *aibă înțelepciunea lui Solomon, logica lui Aristotel, răbdarea lui Hristos, rigurozitatea științifică a lui Pasteur și inventivitatea lui Edison*[1]. Firește că o asemenea afirmație, aparent retorică și exagerată, conține și mult adevăr în legătură cu aptitudinile pe care trebuie să le aibă slujitorul justiției.

Abordând problema personalității în contextul tacticii interogatoriului, dorim să precizăm că avem în vedere nu numai calitățile ca atare ale magistratului, ci, mai ales, importanța *procesului de autocunoaștere* și de *adaptare a trăsăturilor de personalitate* a comportamentului procurorului sau judecătorului la fiecare situație concretă.

Pe tot parcursul investigării unei fapte penale, anchetatorul este obligat a da dovadă de corectitudine, răbdare, demnitate, înțelegere. El trebuie să aibă *puterea să recunoască* și să-și *controleze anumite trăsături ale personalității de natură să se repercuteze negativ asupra cercetărilor,* cum ar fi, de exemplu, nervozitatea, superficialitatea, duritatea, supraaprecierea propriilor calități, tendința de exagerare, de suspectare a oricărei persoane audiate, indiferent de calitatea acesteia.

Inclusiv în cazul interogatoriului, *din felul în care tratăm oamenii putem avea un răspuns pe măsură.* Un comportament negativ conduce la rezultate deseori negative. Psihologii afirmă că și în cazul investigațiilor penale, succesul poate depinde de efectul „Galatea" sau efectul „Pygmalion"[2].

a. ***Efectul „Galatea"*** este consecința încrederii în sine, a organizării, a depășirii propriilor limite, prin cunoașterea lor, pentru a obține o productivitate mai mare în profesie.

b. ***Efectul „Pygmalion"*** este și el consecința echilibrului între pretențiile (așteptările) pe care le avem de la alții și pe care alții le au de la noi. Întreaga noastră atitudine (verbală sau comportamentală), mai mult sau mai puțin conștientă, interacționează cu așteptările. Un astfel de echilibru îl face pe interlocutor mai cooperant, mai deschis.

Dintre multiplele calități care se cer persoanei chemate să participe la înfăptuirea justiției, o semnificație aparte au:

- *Creativitatea în gândire,* în sensul evitării schemelor fixe, a șabloanelor, nicio faptă, împrejurare sau persoană nefiind asemănătoare cu alta.
- *Capacitatea de prelucrare cu obiectivitate* și simț critic a tuturor datelor, informațiilor obținute în timpul urmăririi penale.
- *Capacitatea de stabilire a contactului psihologic* cu persoana ascultată, ceea ce presupune stăpânirea legilor *permisivității.*
- *Evitarea exagerărilor în interpretarea declarațiilor* sau a poziției adoptate de persoana ascultată în calitate de suspect.

---

[1] **T. Bogdan**, *op. cit.*, p. 190.

[2] **Charles L. Yeschke**, *The art of investigative interviewing,* Ed. Butterworth-Heinemann, Boston, SUA, 1997, p. 44.

- *Controlarea sentimentelor de simpatie sau antipatie* față de cel ascultat în calitate de suspect sau de inculpat.

Referitor la aceste cerințe, se impun câteva scurte precizări. Astfel:

a. Este importantă *capacitatea de evitare a deformării profesionale* - într-o anumită măsură explicabilă din punct de vedere psihologic - care poate conduce la exagerări în interpretarea declarațiilor și a atitudinii unor persoane de bună-credință care se manifestă într-un mod aparent suspect, din cauza tensiunii psihice (bâlbâială, neclaritate în expunere, alte manifestări somato-viscerale).

b. *Controlarea sentimentelor de simpatie sau antipatie* față de suspect sau inculpat. Există, astfel, infractori „simpatici" de tipul escrocilor, dar și persoane ursuze, cu aparență de „infractor înrăit", care trezesc sentimente de milă și, respectiv, de repulsie, cu incidență evidentă asupra subiectivității în care se efectuează ascultarea și, în general, întreaga cercetare a cazului.

c. *Apelarea la elementele de permisivitate* - prin care se înțelege acceptarea (conștientă sau inconștientă) a unui individ de a fi studiat psihologic de către interlocutorul său. Organul judiciar poate influența permisivitatea suspectului, „transparența" sa, nu atât din cauza primei impresii pe care o produce, ci prin modul în care abordează întregul caz[1].

Nu trebuie uitat că și *cel interogat îl studiază pe anchetator* cu o motivare poate mai puternică decât aceea cu care este studiat suspectului de către anchetator. De exemplu, anchetatorul competent, perseverent, ferm, cu experiență, face parte din categoria celor socotiți „periculoși" de către infractorii familiarizați cu ancheta.

Cel care conduce ascultarea trebuie să se lase cât mai puțin studiat de suspect, acesta, de regulă, fiind atent la reacțiile anchetatorului, urmărind să vadă ce impresie fac declarațiile, sau să deducă ce informații deține organul judiciar în legătură cu obiectul ascultării.

Pentru ducerea la bun sfârșit a activității de soluționare a cauzelor penale, este absolut necesară, pe lângă o serioasă pregătire juridică, conștiinciozitate și perseverență, *abilitate* în abordarea tuturor aspectelor care concură la aflarea adevărului. Acești factori de calitate, care susțin afirmația potrivit căreia *investigația criminalistică este o știință,* dar și *o artă,* reprezintă premisa esențială în aflarea adevărului, în soluționarea legală a unei cauze, printr-o activitate definită de obiectivitate și desfășurată în limitele legii, fără mânie și părtinire, deci *SINE IRA ET STUDIO.*

Secțiunea a II-a
Reguli și procedee tactice aplicate în ascultarea suspectului sau a inculpatului

§1. Pregătirea ascultării

Pentru ca interogarea suspectului sau a inculpatului să-și atingă scopul propus, se impune, în primul rând, o organizare riguroasă a acestei activități care, în linii mari, se apropie de pregătirea ascultării martorului[2]. Astfel:

---

[1] **T. Bogdan, I. Santea, R. Drăgan-Cornianu,** *op. cit,* p. 147-168.

[2] **M. Basarab,** *supra cit.,* p. 269; **C. Aioniţoaie, T. Butoi,** *Tratat de tactică criminalistică,* Ministerul de Interne, Academia de Poliție, Ed. Carpați, Craiova, 1992, p. 90 și urm.; **A. Ciopraga,** *Criminalistica - Tratat de tactică,* Ed. Gama, Iași, 1997, p. 251; **I. Mircea,** *Criminalistica,* Ed. Lumina Lex, București, 1999, p. 274.

1.1. Studierea materialelor sau datelor existente în cauză. Pe plan tactic criminalistic, studierea materialelor cauzei presupune cunoaşterea datelor referitoare la modul şi împrejurările în care s-a săvârşit fapta, la probele existente în acel moment la dosar, la participanţi, la persoana vătămată, la martori ş.a., date care urmează să fie completate, confirmate sau verificate şi prin declaraţiile suspectului sau ale inculpatului.

De exemplu, în funcţie de modul de sesizare a organului judiciar, va fi studiată plângerea, denunţul sau procesul-verbal de constatare a efectuării unor acte premergătoare, când organul de urmărire penală s-a sesizat din oficiu. Vor fi studiate cu atenţie procesul-verbal de cercetare la faţa locului, urmele sau mijloacele materiale de probă descoperite şi ridicate cu acest prilej, declaraţiile eventualelor victime, ale martorilor oculari. În urma acestui studiu, vor fi extrase problemele pe care trebuie să le aibă în vedere organul judiciar în momentul ascultării.

Studierea materialului cauzei, ca, de altfel, întreaga pregătire a ascultării, se efectuează cu maximă *urgenţă şi operativitate,* regulă tactică dominantă în încercarea de soluţionare a cauzelor penale.

1.2 Cunoaşterea personalităţii suspectului sau a inculpatului. Această cerinţă tactică are o incidenţă directă, imediată asupra stabilirii tacticii de ascultare, servind la conturarea ulterioară a laturii subiective a infracţiunii. Dintre principalele elemente de natură să conducă la definirea personalităţii unui individ, menţionăm:

1.2.1. Trăsăturile psihice ale personalităţii:

- *Caracterul,* trăsătură psihică ce defineşte manifestările de conduită cu semnificaţie morală *pozitivă* (sinceritate, corectitudine, conştiinciozitate, demnitate, sociabilitate etc.) sau *negativă* (nesinceritate, egoism, susceptibilitate, îngâmfare, cruzime etc.);
- *Temperamentul,* trăsătură ce determină diferenţierea psihică a indivizilor în funcţie de capacitatea energetică şi dinamică a comportamentului, ca de pildă, tipul *coleric* (puternic, neechilibrat şi excitabil) tipul *sanguinic* (puternic, echilibrat, mobil), *tipul flegmatic* (puternic, echilibrat, inert) şi tipul *melancolic* (slab);
- *Aptitudinile,* unele având un sens general (inteligenţă, precizia memoriei, spiritul de observaţie, imaginaţia ş.a.), iar altele un sens special, ajungând până la talent (pentru muzică, poezie, sport etc.)[1].

1.2.2. Factorii care au influenţat sau condiţionat evoluţia somato-psihică (vorbire, mers) şi socială a suspectului sau inculpatului, cum ar fi:

- *Mediul familial sau social în care a evoluat şi s-a format,* şcolile urmate, locul în care şi-a satisfăcut serviciul militar.
- *Cercul de prieteni,* în general sistemul şi natura relaţiilor sociale în care a fost sau se află antrenat, deci al *mediului ales.*
- *Nivelul de inteligenţă,* slăbiciunile, pasiunile sau viciile, stările psihofizice, gradul de pregătire intelectuală, comportamentul în familie şi în societate, activităţi desfăşurate.
- *Eventuale antecedente penale,* raporturile cu alţi participanţi la săvârşirea infracţiunii sau cu victima.

---

[1] **P. Popescu Neveanu,** *Psihologia generală,* Ed. Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1971, p. 240 şi urm. Aceste trăsături nu se găsesc clar delimitate în structura psihică a unui individ, în realitate fiecăruia fiindu-i specific un complex, o îmbinare a acestor elemente.

Toate aceste date pot fi obținute din studierea materialului cauzei, din informațiile culese de la locul de muncă, de la domiciliu, din declarațiile martorilor, din studierea cazierului, precum și din discuțiile preliminare purtate cu suspectul sau inculpatul.

1.3. Organizarea modului de desfășurare a ascultării. Modul de interogare se circumscrie planului general de urmărire penală elaborat într-o anumită cauză penală și care conține versiunile, problemele de clarificat, metodele tactice folosite, ordinea de efectuare a diverselor activități procedurale, după cum s-a precizat mai sus. Tactic, organizarea ascultării presupune:

a. *Stabilirea cu precizie a problemelor,* care urmează a fi clarificate cu ocazia ascultării, precum și a datelor ce trebuie verificate cu acest prilej.

b. *Pregătirea materialului probator* ce urmează să fie folosit în timpul ascultării (mijloace materiale de probă, fotografii, diverse înregistrări)[1].

c. *Determinarea ordinii în care se va face ascultarea.* Dacă în cauză există mai mulți suspecți sau inculpați, la început vor fi ascultați cei care dețin mai multe date, sau cei care fac declarații sincere și complete. Pentru obținerea cât mai multor date, deseori se impune ascultarea mai întâi a martorilor, prioritate având martorii oculari. Date mai pot fi obținute din informații extraprocesuale, efectuarea de expertize judiciare.

d. *Stabilirea modalității de citare,* a datei, orei și locului în care aceștia urmează să fie prezenți în vederea ascultării. Ordinea și modalitatea de citare trebuie astfel concepute, încât să se evite, cel puțin în faza primelor ascultări, contactul între diversele persoane interesate în cauză, îndeosebi în ipoteza existenței mai multor suspecți sau inculpați, martori, persoane vătămate, părți civile etc.

În asemenea împrejurări, dacă ascultarea se face la intervale de timp care permit contactul între cei ascultați și cei care urmează să fie audiați, primii pot dezvălui problemele asupra cărora a insistat organul judiciar, ce au declarat în legătură cu ele și care ar putea fi datele deținute de anchetator.

Uneori, acest aspect poate fi dedus din contextul întrebărilor, din materialele prezentate în timpul ascultării, din permisivitatea sau reacțiile necenzurate ale magistratului. Mai ales suspecții sunt interesați să comunice între ei și să se pună de acord asupra conținutului declarațiilor sau să insiste pe lângă martori cu rugăminți, intimidări, diverse promisiuni, pentru ca aceștia să nu facă declarații, să nu relateze tot ce cunosc, sau să-și retragă declarația, în special în faza de judecată.

Pericolul îngreunării anchetei, prin contactul între suspecți sau între aceștia și martori, este cu atât mai mare în cazul în care ei se află în stare de libertate. De aceea, este indicat, mai ales în cazurile complexe, dificile, în care sunt cercetate fapte cu un pericol social mare, să se procedeze la citarea suspectului sau a inculpatului (dacă acesta nu este reținut), în dimineața zilei în care va avea loc ascultarea, la ore relativ apropiate și, dacă este posibil, în încăperi diferite ale sediului organului de urmărire penală.

În anumite împrejurări, nu trebuie exclusă posibilitatea deplasării anchetatorului la locul în care se află suspectul sau inculpatul (loc de muncă, domiciliu, spital, arest). Sub raport psihologic, eficiența primei ascultări poate fi foarte mare în cazul în care aceasta se face la locul comiterii infracțiunii, îndeosebi în situația celor săvârșite cu violență (omor, viol, tâlhărie).

---

[1] **I.G. Wilhelm**, *Introducere în practica criminalistică*, Stuttgartd, 1974, p. 98; **C. Suciu**, *op. cit.*, p. 584.

1.4. Planificarea ascultării. Finalizarea pregătirii ascultării suspectului sau inculpatului se va materializa într-un *plan de ascultare,* întocmit pentru fiecare suspect sau inculpat în parte. Acesta va conține problemele de clarificat și succesiunea de abordare a lor, întrebările de fond sau de amănunt, la care va trebui să răspundă cel audiat, materialele care îi vor fi prezentate ș.a.

Pentru elaborarea planului se va ține seama de orice situație care se poate ivi în timpul ascultării, chiar neprevăzută, astfel încât organul judiciar să nu fie luat prin surprindere sau derutat de atitudini, de reacții neașteptate. De aici rezultă și necesitatea ca planul să aibă un caracter flexibil. Aceasta va conduce și la posibilitatea adaptării, modificării sau formulării de noi întrebări referitoare la fapta cercetată și la persoana autorului.

Dacă întocmirea unui plan este absolut necesară, în cazurile dificile, cu suspecți sau inculpați care refuză să recunoască, fac declarații nesincere, mincinoase sau se contrazic, elaborarea cel puțin a unei *schițe de plan* se impune și în cazurile simple, aspect de natură să servească la urgentarea soluționării cauzei.

§2. Cadrul tactic al ascultării propriu-zise a suspectului sau a inculpatului

Ascultarea suspectului sau a inculpatului se desfășoară, potrivit prevederilor art. 70-74 C. pr. pen., în trei etape principale (identificare, ascultare liberă și punerea de întrebări), urmate de consemnarea declarațiilor. În acest moment, pregătit anterior, se trece la aplicarea directă a regulilor tactice criminalistice de ascultare, în funcție de particularitățile fiecărui caz în parte, de personalitatea celui audiat.

a. *Crearea unei atmosfere favorabile* ascultării și stabilirii contactului psihologic cu suspectul, devenit suspect sau inculpat, reprezintă o regulă generală ce se cere aplicată încă de la bun început, de ea depinzând în măsură însemnată rezultatele obținute, mai ales dacă ne aflăm în situația unei prime audieri. Ascultarea trebuie să se desfășoare în prezența apărătorului, într-un cadru sobru, lipsit de elemente care pot distrage atenția sau determina în mod inutil apariția unui sentiment de teamă.

b. *Adoptarea de către magistrat sau polițist a unei atitudini demne,* în raport de autoritatea pe care o reprezintă. Organul judiciar va impune ascultării o atmosferă de seriozitate și de calm, lipsită de aroganță, de duritate, de expresii necivilizate, în general, de orice ar putea conduce la instalarea tensiunii psihice. Numai o asemenea atmosferă este prielnică obținerii de declarații sincere și complete.

c. *Crearea unei atmosfere propice confesiunii, mărturisirii* din chiar momentul primului contact cu cel anchetat. Trebuie evitat un comportament arogant, ironic, infatuat, jignitor, fanfaronard etc., întreaga atitudine fiind la nivelul funcției de magistrat.

Aceasta înseamnă că cel care efectuează ascultarea are o *atitudine pozitivă,* definită prin *congruență* sau încredere în propria personalitate, capacitate de identificare cu altă persoană și respect necondiționat față de ființa umană, ceea ce, să recunoaștem, este deseori greu să aibă în toate momentele[1].

2.1. Verificarea identității suspectului sau inculpatului. Potrivit art. 107 NCPP, identificarea suspectului constă în întrebarea acestuia cu privire la nume, prenume, poreclă, data și locul nașterii, codul numeric personal, numele și prenumele părinților, cetățenia,

[1] C.L. Yeschke, *op. cit.*, p. 25.

starea civilă, situația militară, studiile, profesia ori ocupația, locul de muncă, domiciliul și adresa unde locuiește efectiv și adresa la care dorește să îi fie comunicate actele de procedură, antecedentele penale sau dacă împotriva sa se desfășoară un alt proces penal, dacă solicită un interpret în cazul în care nu vorbește sau nu înțelege limba română ori nu se poate exprima, precum și cu privire la orice alte date pentru stabilirea situației sale personale. Pentru verificarea identității, alături de documentele de identitate, dacă există suspiciuni cu privire la aceasta, se apelează la evidențele poliției, cazierului și altor cartoteci judiciare.

Pentru stabilirea contactului psihologic, în această primă fază, și pentru cunoașterea amănunțită a personalității suspectului sau inculpatului, pot fi puse și întrebări, altele decât cele care interesează fapta, sau se poate purta *o discuție prealabilă*[1].

După *verificarea identității* și introducerea în atmosferă, celui ascultat i se aduce la cunoștință calitatea în care este audiat, fapta prevăzută de legea penală pentru săvârșirea căreia este suspectat sau pentru care a fost pusă în mișcare acțiunea penală și încadrarea juridică a acesteia [art. 108 alin. (1) NCPP].

Potrivit art. 108 alin. (2) NCPP, suspectului sau inculpatului i se aduc la cunoștință drepturile prevăzute la art. 83, și anume:

a) dreptul de a nu da nicio declarație pe parcursul procesului penal, atrăgându-i-se atenția că dacă refuză să dea declarații nu va suferi nicio consecință defavorabilă, iar dacă va da declarații acestea vor putea fi folosite ca mijloace de probă împotriva sa;

a[1]) dreptul de a fi informat cu privire la fapta pentru care este cercetat și încadrarea juridică a acesteia;

b) dreptul de a consulta dosarul, în condițiile legii;

c) dreptul de a avea un avocat ales, iar dacă nu își desemnează unul, în cazurile de asistență obligatorie, dreptul de a i se desemna un avocat din oficiu;

d) dreptul de a propune administrarea de probe în condițiile prevăzute de lege, de a ridica excepții și de a pune concluzii;

e) dreptul de a formula orice alte cereri ce țin de soluționarea laturii penale și civile a cauzei;

f) dreptul de a beneficia în mod gratuit de un interpret atunci când nu înțelege, nu se exprimă bine sau nu poate comunica în limba română;

g) dreptul de a apela la un mediator, în cazurile permise de lege;

g[1]) dreptul de a fi informat cu privire la drepturile sale;

h) alte drepturi prevăzute de lege.

În ultima categorie se poate include dreptul inculpatului de a fi informat de către organul de urmărire penală despre posibilitatea încheierii pe parcursul urmării penale a unui acord, ca urmare a recunoașterii vinovăției, iar în cursul judecății posibilitatea de a beneficia de reducerea pedepsei prevăzute de lege, ca urmare a recunoașterii învinuirii.

De asemenea, suspectul sau inculpatul este încunoștințat cu privire la următoarele obligații:

a) obligația de a se prezenta la chemările organelor judiciare, atrăgându-i-se atenția că, în cazul neîndeplinirii acestei obligații, se poate emite mandat de aducere împotriva sa, iar în cazul sustragerii, judecătorul poate dispune arestarea sa preventivă;

[1] În acest sens **R. Lechat**, *op. cit.*, p. 921.

b) obligația de a comunica în scris, în termen de 3 zile, orice schimbare a adresei, atrăgându-i-se atenția că, în cazul neîndeplinirii acestei obligații, citațiile și orice alte acte comunicate la prima adresă rămân valabile și se consideră că le-a luat la cunoștință.

Aceste drepturi și obligații i se comunică și în scris, sub semnătură, iar în cazul în care nu poate ori refuză să semneze, se va încheia un proces-verbal.

2.2. Modalități tactice de ascultare în faza relatării libere. Conform dispozițiile art. 70 alin. (2) din C. pr. pen. din 1968, înainte de luarea declarației, învinuitului sau inculpatului i se punea în vedere să declare tot ceea ce știe cu privire la faptă și la învinuirea ce i se aduce. În actuala reglementare, această reglementare a fost eliminată, întrucât darea declarației reprezintă un drept al suspectului sau inculpatului, pe care acesta îl poate exercita sau nu. După stabilirea situației personale a persoanei audiate și comunicarea drepturilor și obligațiilor , suspectul sau inculpatul este lăsat să declare tot ceea ce dorește referitor la fapta prevăzută de legea penală care i-a fost comunicată [art. 109 alin. (1) NCPP].

*2.2.1. **Modalitățile de audiere se raportează***, în primul rând, la prevederile art. 109 NCPP. Acesta conține prevederi cu un pronunțat caracter tactic, prevederi cărora li se vor adăuga și alte reguli tactice. Astfel:

a. *Fiecare suspect sau inculpat este ascultat separat,* fără ca de față să fie alți suspecți sau inculpați, în eventualitatea în care există mai mulți; la aceasta se poate adăuga că nu este recomandabilă nici prezența altor persoane, chiar străine de cauză, cu excepția apărătorului sau a altei persoane, care, potrivit legii, trebuie să fie de față.

b. *Suspectul sau inculpatul trebuie lăsat să declare liber* tot ce știe în cauză. Aceasta înseamnă că *el nu va fi întrerupt* până la terminarea relatării, chiar dacă se constată că este nesincer. Numai în măsura în care se va abate intenționat de la subiect, i se va pune în vedere să revină la fondul problemei.

c. *Ascultarea nu poate începe cu citirea* sau reamintirea unor eventuale declarații date anterior.

d. *Suspectului sau inculpatul nu poate prezenta ori citi o declarație scrisă mai înainte,* dar se poate servi de însemnări asupra unor amănunte.

e. *Nu se va admite folosirea de violențe,* amenințări sau alte mijloace de constrângere, probe, precum și promisiuni sau îndemnuri, în scopul de a obține probe (art. 101 NCPP).

f. *Suspectul sau inculpatul are dreptul să se consulte cu avocatul* atât înainte, cât și în cursul audierii.

Așadar, și în cazul ascultării suspectului sau inculpatului *este interzisă obținerea cu orice preț a recunoașterii învinuirii,* uneori, ca urmare a „deformării profesionale" acesteia atribuindu-i-se o greutate mai mare decât cea atribuită de legiuitor.

*2.2.2. **Conduita organului judiciar***, pe timpul relatării libere, are o semnificație tactică deosebită. Pentru aceasta:

a. *Va fi impusă o atmosferă de calm și răbdare,* evitându-se întreruperile sau intervențiile inutile, chiar și în situația nesincerității celui ascultat.

b. *Va fi urmărit cu atenție,* în permanență, fără ostentație, *comportamentul* celui ascultat, *privirea sa* și modul în care ea pendulează de la anchetator în altă direcție, pentru sesizarea stărilor de neliniște, de derută, a încercărilor de disimulare[1];

[1] **T. Bogdan, I. Santea, R. Drăgan-Cornianu,** *supra cit.,* p. 150; **C. Suciu,** *op. cit.,* p. 585.

c. *Vor fi evitate, pe întreaga durată a ascultării,* expresiile, gesturile de supărare, de nemulțumire sau de enervare, întreaga sa atitudine trebuind să se caracterizeze prin reținere și prin impasibilitate, astfel încât nicio reacție să nu-i trădeze părerile referitoare la susținerile persoanei anchetate[1].

Atragem atenția, însă, că acest comportament tactic nu trebuie să conducă la slăbirea fermității în direcția determinării celui ascultat să declare adevărul.

2.2.3. Avantajele notabile ale relatării libere, în condițiile menționate, fie și în ipoteza declarațiilor nesincere sau incomplete, sunt evidente. Ele se materializează în:

- Posibilitatea cunoașterii sau verificării cu exactitate a modului în care s-a săvârșit infracțiunea și *a mobilului acesteia,* îndeosebi în ipoteza unor declarații sincere și complete.
- Obținerea de date despre faptele și împrejurările cauzei, despre participanți, date pe care organul judiciar nu le deținea.
- Posibilitatea studierii și cunoașterii suspectului sau a inculpatului, a poziției acestuia față de fapta comisă, chiar în ipoteza unor declarații nesincere sau incomplete.

În legătură cu relatarea liberă, mai precizăm că specialiștii în psihologia judiciară o apreciază *a fi mai sinceră* decât aceea prin interogatoriu, care provoacă reacții mixte ale persoanei ascultate, determinate de reprezentările și *tendințele* afective evocate prin întrebare[2].

Este foarte important de știut că încă din faza relatării libere, *suspectul poate fi condiționat să facă declarații sincere.* Astfel, deși organul judiciar va trebui să-și controleze cea mai mică reacție care l-ar putea face permisiv pentru cel ascultat, totuși, el trebuie să stabilească un *contact uman* cu interogatul, marcat psihic de *starea de frustrare* în care se află, mai ales dacă este arestat[3].

Fiind lăsat să relateze liber, suspectul sau inculpatul ne poate transmite informații pe cale *nonverbală,* care pot întări sau contrazice afirmațiile verbale. Avantajul acestui gen de *comunicare extraverbală* constă în imposibilitatea unui control conștient al reacțiilor de natură să transmită involuntar informații[4].

2.3. Tactica ascultării în faza adresării de întrebări. Formularea întrebărilor reprezintă ultima etapă activă a audierii, aceasta fiind socotită momentul cel mai încordat al ascultării suspectului sau inculpatului. Potrivit prevederilor art. 109 alin. (1) NCPP, după ce suspectul sau inculpatul a făcut declarația, i se pot pune întrebări cu privire la fapta care formează obiectul cauzei și la învinuirea ce i se aduce. El este întrebat cu privire la probele pe care înțelege să le propună, aspect de maximă importanță pe linia asigurării *dreptului la apărare.*

---

[1] **R. Lechat,** *op. cit.,* p. 922-923; **P. Ravier,** *op. cit.,* p. 29; atitudinea anchetatorului conține în ea o serie de elemente de sugestibilitate care pot influența declarațiile celui ascultat.

[2] **E.M.Y. Lopez,** *Manuel de psychologie juridique,* Paris, 1959, p. 137.

[3] **N. Mitrofan, V. Zdrenghea** și **T. Butoi,** *Psihologie judiciară,* Ed. Șansa, București, 2000, p. 192 și urm.

[4] **V. Enătescu,** *Dialogul medic-bolnav,* Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1981, p. 86. Autorul, referindu-se la comunicarea nonverbală, diferențiază o comunicare metaverbală care susține comunicarea verbală, de comunicarea paraverbală care o contrazice până la anulare.

2.3.1. Tactica formulării de întrebări este *în funcție de declarațiile făcute anterior* de suspect sau inculpat, de caracterul lor sincer și complet. În esență, poziția unui suspect sau inculpat, cu privire la învinuirea adusă, poate lua următoarele forme:

- *Recunoașterea sinceră și completă* a faptelor și a învinuirii aduse.
- *Respingerea învinuirii* și probarea lipsei lor de temeinicie.
- *Disimularea adevărului* prin recunoașterea de fapte, unele cu caracter penal, însă minore, având sau nu legătură cu cauza cercetată.
- *Refuzul de a face declarații,* respingerea acestora sau prezentarea de probe și alibiuri false[1].

Ca urmare, față de poziția adoptată de suspect sau de inculpat, întrebările formulate de către organul de urmărire penală sau de către instanța de judecată vor viza obiective specifice[2].

a. *În situația primelor două variante* menționate mai sus, sunt necesare întrebări cu caracter de *verificare, clarificare* și eventual de *completare*, ori de *precizare*. Sunt rare împrejurările în care, cel puțin în ipoteza primelor declarații, să nu fie necesare întrebări.

b. *În ultimele două ipoteze,* pe lângă întrebările de verificare, sau de clarificare, se va pune accentul pe întrebări de completare, de detaliu, care vor servi atât la stabilirea integrală a adevărului, cât și la dovedirea declarațiilor mincinoase. Subliniem că unele întrebări pot avea drept scop ajutarea suspectului să-și reamintească o serie de detalii semnificative pentru lămurirea deplină a cauzei.

Pentru formularea întrebărilor vor fi avute în vedere atât problemele a căror rezolvare era prevăzută în planul inițial de ascultare, cât și aspectele noi, apărute în timpul audierii.

2.3.2. Clasificarea întrebărilor adresate suspectului sau inculpatului, se poate face după mai multe criterii, mai importante fiind scopul urmărit de organul judiciar și întinderea problemelor vizate:

a. Un prim criteriu este definit de caracterul lor general. De aceea, ca și în cazul întrebărilor adresate martorilor, întrebările puse suspectului sau inculpatului pot fi *întrebări de control, de precizare, de completare* sau *ajutătoare.*

b. Un alt criteriu de clasificare vizează și specificul problemelor urmărite prin ascultarea suspecților sau inculpaților. Astfel, întrebările pot fi clasificate în:

- *Întrebări cu caracter general,* referitoare la faptele sau împrejurările cauzei, privite în totalitatea lor.
- *Întrebări-problemă,* care vizează aspecte concrete ale cauzei („cum ați intrat în posesia pistolului?", „cum ați imobilizat victima?").
- *Întrebări de detaliu,* având un scop asemănător întrebărilor adresate martorilor (completare, precizare, control), însă o finalitate diferită. De exemplu, „Unde v-ați întâlnit cu cel care v-a dat pistolul?", „În ce încăpere se afla victima?".

Întrebările vor fi *formulate într-un mod clar, precis și concis,* folosindu-se o terminologie adecvată persoanei ascultate.

Vor fi *evitate cu totul întrebările sugestive,* indiferent de natura lor, cum ar fi, de exemplu, întrebările implicative sau disjunctive („victima era în pat sau la masă?"), („nu-i așa că victima dormea?").

---

[1] **M. Le Clere,** *op. cit.,* p. 283, referindu-se la posibilele moduri de apărare ale celui anchetat, consideră că acesta are de ales între patru atitudini: tăcerea, justificarea, negarea și mărturisirea.

[2] **C. Aionițoaie, T. Butoi,** *Tratat de tactică criminalistică, supra cit.*

2.3.3. Modalităţile tactice de adresare a întrebărilor se raportează la poziţia suspectului sau inculpatului faţă de învinuirea adusă, de încercările de disimulare a adevărului şi, bineînţeles, de *structura sa psihică.*

a. *În ipoteza recunoaşterii,* a unor declaraţii sincere şi complete, nu se pun probleme tactice deosebite, întrebările vizând numai unele precizări sau completări.

b. *În cazul refuzului de a face declaraţii, al declaraţiilor incomplete sau nesincere,* este necesar să se apeleze la reguli tactice adecvate. În această ultima alternativă, regulile tactice cunosc o anume diversificare, cu toate că nu se poate vorbi de o anume regulă de strictă aplicabilitate unuia sau altuia dintre cazuri[1].

De exemplu, în cazul *refuzului de a face declaraţii,* pe lângă convingerea suspectului sau inculpatului de a renunţa la această poziţie, organul judiciar va căuta să afle care este *motivul refuzului* (teama, neîncrederea în organul judiciar, acoperirea unor complici ş.a.). Alături de refuzul de a face declaraţii se pot întâlni situaţii în care persoana este sinceră, însă are *o lacună de memorie,* ori întrebarea determină o *sugestie directă.* În această alternativă, tăcerea poate fi înlăturată prin întrebări de natură să-i reactiveze conţinutul memorial, sau prin întrebări de control şi verificare a exactităţii relatării, dar care să nu-l deruteze pe cel ascultat.

c. *În situaţia declaraţiilor mincinoase, contradictorii, incomplete, a respingerii învinuirii, ori a persistării în refuzul de a face declaraţii,* tactica ascultării suspectului sau inculpatului are un caracter mult mai complex. La cele de mai sus, se mai adaugă, relativ frecvent, şi *revenirea asupra declaraţiilor* date anterior.

2.3.4. Procedeele tactice de ascultare a suspectului sau a inculpatului, raportate la împrejurările menţionate anterior, pot fi următoarele:

a. *Tactica ascultării repetate,* utilizată frecvent în cazul declaraţiilor incomplete, contradictorii şi mincinoase, în care întrebările de detaliu au o mare importanţă.

b. *Tactica ascultării încrucişate,* având drept scop destrămarea sistemului de apărare al suspectului sau inculpatului, privită însă, cu anumite rezerve, deoarece poate avea ca efect dezorientarea, încurcarea celui ascultat. Interogarea suspectului de două sau mai multe persoane, în acelaşi timp, poate deruta, zăpăci, o persoană sinceră, mai ales dacă are o structură psihică mai slabă. Un alt neajuns, este acela că nu toţi cei care anchetează au aprofundat datele din dosar şi uneori se pot încurca reciproc.

e. *Tactica întâlnirilor surpriză,* folosită în momentele psihice de o anumită tensiune, create special pentru obţinerea unor declaraţii sincere. De exemplu, adresarea întrebării „cine v-a ajutat să transportaţi obiectele sustrase?", după ce suspectul a văzut că unul dintre complici a fost introdus într-o încăpere alăturată (procedeu denumit şi „tactica întâlnirilor neaşteptate").

d. *Tactica „complexului de vinovăţie„,* care constă în alternarea unor întrebări neutre cu întrebări ce conţin cuvinte „afectogene", referitoare la faptă, la rezultatele ei, la persoanele implicate (numele victimei, denumirea bunurilor furate etc.), care dă rezultate bune la persoanele mai sensibile.

Utilizarea acestor modalităţi de audiere sau de adresare a întrebărilor, reprezentând prin ele însele procedee distincte, trebuie conjugate cu celelalte reguli tactice aplicate în activităţile desfăşurate în direcţia obţinerii de declaraţii sincere şi complete[2].

---

[1] Referitor la aceste reguli, a se vedea şi **G. Gudjonsson,** *The Psychology of Interrogations, Confessions and Testimony,* Ed. John Wiley&Sons, New York, SUA, 1998, p. 24 şi urm.

[2] **F.E. Inbau, J.E. Reid** şi **J.P. Buckley,** *Criminal Interrogation and Confessions,* ed. a 3-a, Ed. Williams&Wilkins, Baltimore, SUA, 1985, p. 43 şi urm.

2.3.5. În aplicarea acestor procedee tactice, curente, se recurge şi la conjugarea lor cu alte elemente tactice constând în:

- *Folosirea contradicţiilor* din propriile declaraţii.
- *Prezentarea altor probe* sau mijloace materiale de probă, obţinute în timpul cercetărilor, din care rezultă indubitabil temeinicia învinuirii.

De pildă, folosirea contradicţiilor poate fi întâlnită la ascultarea repetată, încrucişată etc. Din acest punct de vedere, procedeele tactice se împart în două mari categorii[1].

a. *Procedeul ascultării progresive,* în care suspectului sau inculpatului i se prezintă gradat probele sau datele privind învinuirea ce i se aduce, începând cu datele despre care ştie că se află în posesia anchetatorului şi terminând cu cele la care nu se aştepta să fie deţinute de organul judiciar. Fireşte că probele de la urmă sunt cele mai puternice, însă ele trebuie să fie *bine verificate.*

Procedeul menţionat corespunde acelui deziderat exprimat în literatura de specialitate, potrivit căruia *suspectului sau inculpatului nu trebuie să i se arate în mod prematur probele vinovăţiei sale,* întrucât pot exista şi altele, încă necunoscute de organul de urmărire penală şi care ar putea fi obţinute în continuare.

b. *Procedeul ascultării frontale,* constând în prezentarea încă din primul moment, pe neaşteptate, a probelor celor mai importante, din care rezultă cu claritate vinovăţia celui ascultat. Prezentarea frontală a probelor nu este recomandabil să se facă înainte de relatarea liberă a suspectului sau inculpatului şi fără o prealabilă verificare a exactităţii tuturor datelor care stau la baza învinuirii.

În alegerea dintre cele două procedee, ca şi a celorlalte metode tactice de ascultare, vor fi avute în vedere poziţia şi personalitatea celui ascultat.

Dacă în cauza cercetată sunt *mai mulţi suspecţi sau inculpaţi,* se va ţine seama şi de acest aspect, în ipoteza în care între aceştia există o înţelegere prealabilă sau se manifestă o anumită „solidaritate" în nerecunoaşterea faptelor. În aceste împrejurări, organul judiciar va căuta veriga cea mai slabă a sistemului de apărare a grupului de suspecţi. Datele obţinute în urma mărturisirii unui suspect pot fi exploatate în ascultarea celorlalţi, desigur fără să se divulge sursa acestora. De asemenea, contradicţiile din declaraţii nu trebuie semnalate imediat suspectului şi nici puse ca atare în discuţia celorlalţi.

Pot fi întâlnite şi situaţii în care unii suspecţi să refuze, sub orice formă, să facă declaraţii, împrejurare care impune, în cadrul activităţii de strângere a probelor, şi verificarea minuţioasă (pe zile, ore, locuri) a modului în care acesta şi-a petrecut timpul înainte şi după săvârşirea infracţiunii[2].

§3. Consemnarea declaraţiilor suspectului sau ale inculpatului

3.1. Consemnarea în scris. Consemnarea declaraţiilor se face în condiţiile prevăzute de art. 110 NCPP. În plus faţă de anterioara reglementare, în NCPP se prevede obligaţia consemnării în însuşi cuprinsul declaraţiei a întrebărilor adresate pe parcursul ascultării, dispoziţie aplicabilă atât în faza de urmărire penală cât şi în cea de judecată de natură să confere coerenţă expunerii, fiind relevant de stabilit contextul în care se face o anumită

[1] **A. Hinojsa,** *Sinteza interogatoriului poliţienesc,* în RIPC, nr. 316/1978, articol preluat în Culegerea de materiale documentare - probleme de criminalistică şi de criminologie, nr. 1/1981, Parchetul General, p. 34 şi urm.

[2] **C.L. Yeschke,** *op. cit.,* p. 176 şi urm.

afirmație. Declarația se consemnează în scris, după care este citită suspectului sau inculpatului, iar dacă acesta cere, i se va da s-o citească. Când este de acord cu conținutul ei, o semnează pe fiecare pagină și la sfârșit. Când suspectul sau inculpatul nu poate sau refuză să semneze, se face mențiunea despre aceasta în declarația scrisă.

Declarația scrisă va fi semnată și de organul de urmărire penală care a procedat la ascultare, ori de președintele completului de judecată și de grefier, precum și de interpret, dacă declarația a fost luată prin intermediul acestuia. Dacă suspectul sau inculpatul revine asupra vreuneia dintre declarațiile sale sau are de făcut completări, acestea se consemnează și se semnează în condițiile sus-amintite.

Forma de redare a declarațiilor trebuie să fie cât mai *precisă și fidelă* expunerii suspectului sau inculpatului, folosindu-se cuvintele și expresiile sale, fără reformulări sau încercări de sintetizare a celor declarate.

Fidelitatea în consemnarea declarațiilor este cu atât mai necesară cu cât pot exista suspecți sau inculpați care fac afirmații contradictorii, recunosc anumite fapte sau oferă date despre alte persoane fără să-și dea seama imediat. Dar, în momentul în care li se citește declarația, sesizează contradicțiile, ca și faptul că au implicat alte persoane, refuză să semneze ori pur și simplu neagă că le-au făcut. De aceea, este indicat să se procedeze la consemnarea imediată a fiecărei afirmații importante, îndeosebi în ascultarea de lungă durată, sau în cazul unor suspecți sau inculpați de rea-credință. Oricum, se impune cel puțin notarea lor de către organul judiciar, fără ca prin aceasta să se perturbe desfășurarea normală a ascultării.

În asemenea situații, precum și în ipoteza unor cauze complexe, cu suspecți sau inculpați dificili, versați, este necesară *utilizarea mijloacelor tehnice de înregistrare.*

3.2. Mijloace tehnice de înregistrare. *Înregistrarea* declarațiilor suspecților sau inculpaților, cu mijloace *tehnice audio sau audiovideo*. Atunci când înregistrarea nu este posibilă, acest lucru se consemnează în declarația suspectului sau inculpatului, cu indicarea concretă a motivului pentru care înregistrarea nu a fost posibilă. Modul de înregistrare este același ca și în cazul martorului, respectându-se aceleași reguli tehnico-tactice. Avantajele prezentate de aceste înregistrări sunt evidente și numeroase:

a. Înregistrările reprezintă, prin ele însele, mijloace de probă, potrivit art. 94 alin. (2) lit. f) NCPP.

b. Organul judiciar are posibilitatea să *sesizeze toate nuanțele din declarații,* toate reacțiile unei persoane, pe care altfel le-ar scăpa sau nu le-ar consemna absolut exact.

c. *Studierea modului de manifestare* a suspectului sau inculpatului, a stărilor sale psihice devine pe deplin posibilă, mai ales în alternativa *folosirii înregistrărilor video,* ceea ce permite evaluarea mai precisă a sincerității sau a eventualelor încercări de disimulare.

d. Suspectul sau inculpatul *va reveni mult mai greu asupra declarațiilor sale anterioare* și, cu atât mai mult, nu va putea să susțină că le-a făcut în urma unor violențe, amenințări, promisiuni sau îndemnuri.

La sfârșitul înregistrării, banda magnetică este ascultată, iar suspectul întrebat dacă imprimarea s-a făcut corect. Totodată, se vor face *mențiuni* cu privire la ora la care s-a terminat ascultarea și la condițiile tehnice de înregistrare. Banda este sigilată și semnată de organul judiciar și de suspectul sau inculpat. De asemenea, vor fi făcute *mențiuni în declarația* scrisă, care rămâne principalul mijloc procedural de consemnare a rezultatelor

ascultării potrivit legii. Precizăm că aceste înregistrări sunt absolut necesare în cazul celor care *nu cunosc limba română,* ascultarea lor făcându-se cu ajutorul unui interpret, sau în cazul persoanelor cu un anumit handicap (de exemplu, nevăzătorii).

Secțiunea a III-a
Modalități tehnico-tactice de depistare a comportamentului simulat

§1. Indicatori psihofiziologici ai emoției

1.1. Considerații introductive. Abordarea regulilor tactice de ascultare a suspectului sau a inculpatului nu poate fi lipsită de câteva referiri la unele dintre metodele tehnico-științifice cu care se încearcă, în prezent, să se stabilească sinceritatea sau nesinceritatea unei persoane, în calitatea sa de subiect principal al unui raport juridic procesual penal. Despre aceste tehnici este necesar să fie corect informați viitorii anchetatori, magistrați sau apărători, chiar dacă utilizarea lor în justiție, în calitate de mijloace de probă, rămâne o chestiune de viitor, ele nefiind prevăzute ca atare de legislația noastră procesual penală ca mijloc de probă[1].

Problematica tehnicii experimentale de detectare a comportamentului simulat, a eventualei minciuni, a fost tratată și în câteva dintre lucrările românești de psihologie, inclusiv de psihologie judiciară, precum și în unele de tactică criminalistică[2].

Este necesar să reamintim, fără a intra în amănunte de ordin istoric - spațiul și scopul acestui curs nu ne-ar permite - că, încă de la apariția statului și dreptului sclavagist, cei chemați să administreze justiția au fost preocupați să găsească cele mai eficiente mijloace de probă, pentru stabilirea adevărului. Nu sunt nici 300 de ani de când ordaliile și mai ales tortura erau printre cele mai importante mijloace de obținere a probelor, a mărturisirii, metode practicate de justiția ecleziastică, sistemul inchizitorial rămânând în istorie pentru cruzimea sa fără margini. Progresele realizate de științele exacte, începând în secolul XIX, au influențat într-un sens pozitiv și sistemul judiciar, care a început să se bazeze tot mai mult în stabilirea adevărului pe tehnici și metode fundamentate științific, un rol deosebit în acest sens având-l Criminalistica.

Printre cei care au contribuit la inițierea unui sistem științific probator în procesul penal, s-a aflat cunoscutul criminolog *Cesare Lombroso,* despre care un alt mare jurist italian, *Enrico Ferri,* amintea, în „Sociologia criminală", că a reușit să detecteze stările emoționale pe baza variațiilor de puls și de tensiune.

După 1900, cercetările întreprinse în direcția *detectării simulării, a minciunii,* au fost tot mai numeroase, specialiștii plecând de la faptul că stările de tensiune psihică, apărute în momentele de nesinceritate, cum sunt și cele specifice suspectului sau inculpatului care

---

[1] **G. Gudjonsson,** *The psychology of interrogatios, confessios and testimony*, Ed. Wiley & Sons, New York, 1998, p. 182 și urm.

[2] În acest sens, menționăm, în ordinea apariției lor, pe cele mai importante: **Al. Roșca,** *Metodologie și tehnici experimentale în psihologie,* Ed. Științifică, București, 1971; **T.Bogdan,** *Probleme de psihologie judiciară,* Ed. Științifică, București, 1978; **T. Bogdan, T. Butoi, I. Anghelescu, A. Jean Nichifor,** în lucrarea colectivă *Tratat practic de criminalistică,* vol. 2, Ed. Ministerului de Interne, București, 1978; **N. Mitrofan, V. Zdrenghea, T. Butoi,** *Psihologie judiciară*, Ed. Șansa, București, 2000.

caută să ascundă adevărul, determină o serie de modificări fiziologice. Unele dintre aceste modificări (răguşeala, congestionarea, crisparea, scăderea salivaţiei, dereglarea ritmului respiraţiei şi a celui cardiac ş.a.), pot fi sesizate direct de către cel care efectuează ascultarea, dacă are cunoştinţe de psihologie, fiziologie şi bineînţeles spirit de observaţie adecvat profesiunii[1].

Plecându-se de la manifestările specifice tensiunii psihice, în literatura de specialitate s-a încercat chiar stabilirea unor reguli după care se poate detecta minciuna, vinovăţia sau inocenţa. Astfel potrivit lui Le Clere[2]:

- Răspunsul vinovatului este mai lent şi ezitant, cel al inocentului este spontan, detaliat şi deseori indignat.
- Vinovatul suportă mai greu privirea, spre deosebire de inocent, care, însă, roşeşte mai uşor.
- Inocentul face apel la corectitudinea sa şi caută să demonstreze că nu ar avea nici un interes pentru faptele care i se impută.
- Inocentul dă mai greu explicaţii privind modul în care şi-a petrecut timpul, spre deosebire de vinovat care oferă imediat un „excelent" alibi.
- Inocentul este consecvent în declaraţiile pe care le face.

Necesităţile practice evidente au condus la o serie de încercări de găsire a unor tehnici prin care *să se detecteze cu precizie şi obiectivitate principalele modificări cauzate de tensiunea psihică,* modificări care nu pot fi depistate printr-o simplă observaţie vizuală, fie chiar şi a unui anchetator avizat şi cu experienţă.

1.2. Indicatori fiziologici de depistare a emoţiei. Primul aparat specializat de „detectare a minciunii" (lie-detector) a fost realizat în anul 1925, în Statele Unite, de Larson, ulterior fiind concepute aparate tot mai perfecţionate. Aceste tehnici de investigare care detectează emoţia - iar nu cauza acesteia - se bazează, în esenţă, pe următoarele elemente[3]:

- În momentul simulării, individul prezintă o serie de manifestări emoţionale.
- Persoana ascultată nu-şi poate controla în întregime aceste manifestări emoţionale.

Indicatorii fiziologici care pot servi la depistarea tensiunii emoţionale, folosiţi de actualele tehnici de detectare a sincerităţii sau nesincerităţii, sunt consecinţa unor procese fiziologice (cauzate de tensiunea psihică specifică), cum ar fi:

a. *Modificările activităţii cardiovasculare,* manifestate în ritmul şi amplitudinea pulsului, precum şi în tensiunea arterială.

b. *Modificarea caracteristicilor normale ale respiraţiei* care, în prezenţa emoţiei, devine neregulată şi mai grea.

c. *Modificarea rezistenţei electrice a pielii,* denumită reacţia electrodermică (R.E.D.).

d. *Modificarea caracteristicilor normale ale vocii,* funcţia fonatorie influenţată de schimbarea tremurului fiziologic al muşchiului aparatului fonorespirator.

e. *Modificarea caracteristicilor scrierii,* îndeosebi în privinţa vitezei de execuţie şi a presiunii, care poate creşte sau se poate reduce.

---

[1] **R.E. Inbau, J.E. Reid, J.P. Buckley,** *op. cit.,* p. 37 şi urm.

[2] În acest sens, **M. Le Clere,** *op. cit.,* p. 287-288.

[3] **D.P. Kimble,** *Psysiological psychology,* Addison Weslei Publishing Comp. Massachusetts, 1964; **I. Ciofu,** în *Comportamentul simulat, supra cit.,* p. 71.

Iată numai o parte din modificările fiziologice produse de tensiunea emoțională, prin intermediul sistemului nervos vegetativ, lor adăugându-li-se o anumită *tensiune musculară* (crisparea), folosită în sistemele de detecție mai noi, *temperatura corpului* ca și *comportamentul ocular*[1]. Un alt indicator important al tensiunii psihice îl reprezintă *activitatea electrică a scoarței cerebrale,* înregistrată prin intermediul electroencefalografului sub formă de *electroencefalograme* (EEG)[2].

1.3. Mijloace tehnice de detectare a tensiunii psihice, a simulării. Dintre mijloacele tehnico-științifice de detectare a tensiunii emoționale, folosite în diverse țări, de către organele de cercetare penală, iar în unele state occidentale și de către instituții particulare, cele mai apreciate ca răspunzând nevoilor anchetei sunt considerate următoarele:

1.3.1. Poligraful, cunoscut și sub denumirea inexactă de „detector de minciuni", este rezultatul experimentelor efectuate de către Larson, care a conceput un detector denumit „KELLER POLYGRAPH" și care avea să fie perfecționat, după al doilea război mondial, de către John Reid și Fred Inbau. În prezent, el este aplicat frecvent în Franța, Germania, Spania, Polonia, SUA, Japonia, Israel, Coreea etc., inclusiv în scopuri „civile", cum ar fi verificarea loialității funcționarilor unor mari nume sau de către servicii de informații.

Poligraful, *folosit inclusiv în țara noastră,* este un instrument care înregistrează sub formă grafică trei indicatori de bază și modificările fiziologice tipice stărilor de stres psihologic:

- Tensiunea arterială și pulsul.
- Dereglările respirației (două trasee).
- Rezistența electrodermică (R.E.D.) sau biocurenții.
- Contractura musculară.

Înregistrarea se face pe o bandă de hârtie specială, prin intermediul unor pârghii prevăzute cu peniță, a căror acțiune se face electronic, peniță care descriu trasee specifice, din interpretarea cărora se pot deduce momentele de tensiune ale persoanei ascultate. La aparatele mai noi se înregistrează un al patrulea indicator: *presiunea musculară* exercitată de mâinile și picioarele celui ascultat, care se modifică în momentele de stres-tensiune[3].

1.3.2. Detectorul de stres emoțional în voce (P.S.E.), cunoscut și sub denumirea de „Dektor" (de aici și unele confuzii cu „detectorul de minciuni" de tip poligraf), este de dată relativ mai recentă, apariția lui fiind situată în perioada anilor 1970, tot în Statele Unite. În mod curent, Dektor-ul se folosește împreună cu poligraful.

După cum arată și denumirea aparatului, indicatorul fiziologic folosit pentru detectarea tensiunii psihice, îl reprezintă microtremurul vocii, determinat de stările neurovegetative specifice emoției[4].

---

[1] **I. Ciofu**, *op. cit.*, p. 72.

[2] **J.E. Reid** și **F.E. Inbau**, *Truth an reception. The polygraph, Lie detector Technique,* Ed. Williams & Ailkins, Baltimore, 1966.

[3] **M.J. Palmiotto**, *Crime investigation, supra cit.,* p. 91-93; **T. Bogdan** și **T. Butoi**, în lucrarea colectivă, *Tratat practic de criminalistică*, vol. II, *supra cit.,* p. 369 și urm.

[4] **G. Gudjonsson**, *supra cit.*, p. 182 și urm.; *Tratat de psihofiziologie*, vol. I, Ed. Academiei Române, București, 1978, p. 215 și urm.

1.3.3. Detectorul de stres emoţional în scris este un dispozitiv anexă al poligrafului, care înregistrează tot sub formă grafică modificările intervenite în scrisul unei persoane aflate într-o stare de tensiune psihică. Se înregistrează trei caracteristici ale scrierii: timpul de latenţă, durata scrierii răspunsului şi presiunea scrierii.

Încăperile în care se face testarea sunt amenajate în mod special, *cabinetul de detecţie* trebuind să fie izolat fonic, să asigure confortul necesar acestui gen de examinare, întrucât orice zgomot, orice intervenţie din afară influenţează negativ desfăşurarea testării. Din această cauză, în cabinetele de testare nu se instalează telefoane, sonerii, dispozitive de semnalizare luminoase.

Cabinetele de detecţie mai dispun de posibilităţi de înregistrare fonică şi video-magnetică care se efectuează într-o cameră alăturată. La nevoie, în cabinet se poate face şi proiecţia unor imagini, reprezentând *stimuli vizuali afectogeni,* ale unor persoane, ale consecinţelor faptelor infracţionale etc.

§2. Organizarea şi desfăşurarea testării la poligraf

Întregul proces de desfăşurare a testării stărilor emoţionale, se desfăşoară în trei etape importante, întrucâtva asemănătoare ascultării suspectului sau inculpatului: pregătirea, testarea propriu-zisă şi interpretarea rezultatelor[1].

2.1. Pregătirea testării. Această operaţie necesită *studierea materialului cauzei,* în părţile în care îl privesc pe cel ascultat şi *cunoaşterea personalităţii acestuia.* În plus, este absolut necesar un *examen medical,* una dintre condiţiile obligatorii de testare fiind integritatea stării psihice şi fizice.

O altă cerinţă, uneori omisă, este şi aceea ca persoana care urmează să fie examinată să *nu fi fost supusă anterior* unor interogări îndelungate.

Precizăm, de asemenea, că în practica noastră testarea nu se face decât *cu consimţământul scris* al persoanei care va fi examinată.

2.2. Dialogul pre-test. *Dialogul pre-test* reprezintă o etapă intermediară, între pregătirea şi testarea propriu-zisă. La început, celui testat i se dau explicaţii referitoare la principiile de funcţionare a aparaturii, la drepturile pe care le are în legătură cu acest procedeu.

După ce se cere consimţământul de testare, se face un instructaj privind modul de comportare pe timpul examinării. Printre altele, subiectul trebuie să stea *relaxat* în scaun, să fie atent la întrebările adresate şi să răspundă cu „da" sau „nu".

Persoanei testate i se pot da explicaţii referitoare la răspunsurile date, lucru care i se comunică înainte de testare.

În continuare, subiectul este instalat la poligraf, ataşându-i-se tubul pneumograf, manşonul de tensiune arterială şi electrozii pentru detectarea rezistenţei electrodermale (RED). Este verificată funcţionarea instalaţiei.

2.3. Testarea propriu-zisă. *Testarea propriu-zisă* constă în formulări de întrebări scurte, clare şi precise, la care se răspunde cu „da" şi „nu".

---

[1] **F.E. Inbau, J.E. Reid, J.P. Buckley,** *op. cit.,* p. 318 şi urm.

Testele, de regulă, pregătite anterior, conțin:

– *Întrebări neutre,* pentru liniștea subiectului;

– *Întrebări de control,* pentru stabilirea răspunsurilor afirmative („da") și negative („nu"), sincere, necesare comparării cu răspunsurile la întrebările critice.

– *Întrebările cu conținut afectogen,* referitoare direct la faptă, la împrejurările cauzei cercetate. De regulă, chestionarul conține până la 10 întrebări, la o testare putând fi folosite mai multe baterii de întrebări cu o încărcătură emoțională crescândă.

Precizăm că *întrebările pot fi aduse la cunoștința celui examinat,* însă nu în ordinea în care vor fi adresate. În acest fel se creează posibilitatea ca ele să fie înțelese foarte exact. Specialiștii nu exclud posibilitatea formulării întrebărilor chiar împreună cu persoana testată, iar uneori indicată chiar ordinea lor.

2.4. Interpretarea diagramei. *Interpretarea rezultatelor testării* se efectuează pe baza *comparării caracteristicilor de traseu* ale răspunsurilor sincere la întrebări neutre (fără încărcătură emotivă) ca și la răspunsurile nesincere cu caracter de control, cu răspunsurile nesincere la întrebările relevante (cu încărcătură afectogenă)[1].

Cel care examinează trebuie să dispună de *modele de răspunsuri sincere și nesincere,* ultimele fiind obținute prin intermediul întrebărilor de control. Aceste modele vor servi drept comparație cu răspunsurile date la întrebările relevante.

Desfășurarea detecției psihologice *în voce* sau *în scris* se face într-un mod asemănător, în majoritatea cazurilor rezultatele celor trei tipuri de testare fiind interpretate simultan. Astfel se asigură un plus de siguranță în depistarea elementelor caracteristice de nesinceritate din răspunsurile date la întrebările cu caracter afectogen.

[1] În acest sens, a se vedea **N. Mitrofan, V. Zdrenghea, T. Butoi,** *supra cit.*, p. 257 și urm.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

TESTAREA POLIGRAF PENTRU DEPISTAREA COMPORTAMENTULUI SIMULAT

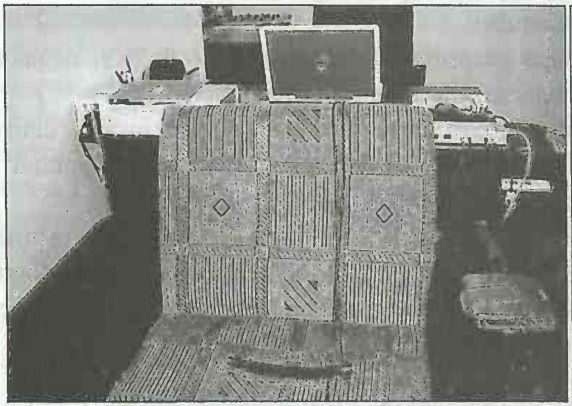

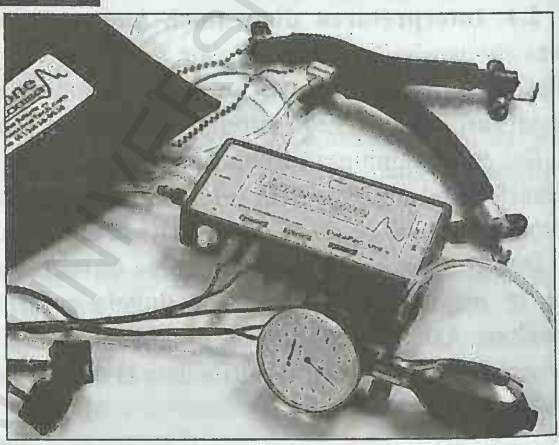

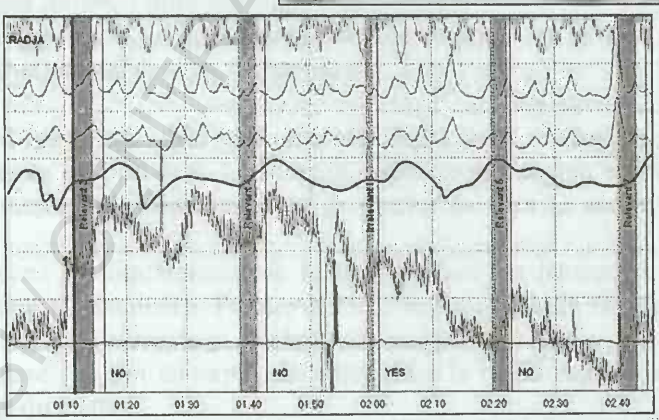

După "Mikro Detective Agency, Belgrade, Serbia, www.detektivska-agencija-mikro.com"

§3. Aprecieri privind valoarea probantă a rezultatelor obținute cu tehnicile de detectare a comportamentului simulat

Valoarea probantă a concluziilor desprinse în urma testării cu ajutorul tehnicilor de tip poligraf este mult discutată în literatura de specialitate din străinătate, păreri menționate și în lucrări de specialitate din țara noastră. Referitor la aceste discuții, se impune sublinierea că ele

vizează, în cea mai mare parte, numai metodele tehnice de detectare a nesinceritătii, nu şi alte mijloace de obţinere a „recunoaşterii" experimentate, care reprezintă o încălcare flagrantă a regulilor deontologice ale profesiunii de jurist, ale celor chemaţi să stabilească adevărul.

Sunt socotite ca inadmisibile din punct de vedere etico-juridic, asupra căruia nu este cazul să insistăm, mijloace de genul *hipnozei, electroşocului sau narco-analizei.* De exemplu, în cazul narco-analizei, se apelează la substanţe psihofarmaceutice, cum ar fi preparatele barbiturice (amestec de bromhidrat de scopolamină cu clorhidrat de morfină). Cunoscute şi sub denumirea de *„serul veritătii"*, preparatele barbiturice au ca efect obnubilarea cenzurii conştiente a voinţei, provocând o stare de semiinconştienţă (automatism oniric)[1].

În ceea ce priveşte mijloacele tehnice de depistare a tensiunii psihice, care au o bază realmente ştiinţifică, trebuie precizat că rezervele exprimate în legătură cu acceptarea lor ca mijloc de probă, cel puţin pentru moment, se îndreaptă în două direcţii principale, pe care le socotim corecte.

3.1. Din perspectiva psihologică. *Din punct de vedere psihologic,* se apreciază că actualele înregistrări poligrafice sunt relativ imperfecte, indicatorii utilizaţi în detecţia nesinceritătii fiind „dependenţi de manifestările emotive, de forma în care se manifestă simularea şi de calea periferică a evidenţierii ei"[2].

Există, de pildă, factori frenatori de natură să influenţeze negativ detecţia simulării care nu trebuie confundaţi cu încercările de inducere în eroare a poligrafului, ei putând apărea şi la persoanele sincere, inocente[3].

Printre principalii factori frenatori se numără:

- *Nervozitatea excesivă,* determinată de frica de a fi bănuit pe nedrept sau de a se descoperi o altă vină, care nu constituie obiectul anchetei.
- *Stările fiziologice proaste,* cum sunt cele specifice bolilor cardiovasculare, dereglărilor respiratorii, infecţiilor.
- *Deficienţele psihice,* în special debilitatea mintală, precum şi nevrozele şi psihozele.
- *Insensibilitatea emotivă.*

3.2. Din perspectivă procesual penală. *Din punct de vedere legal,* raportându-ne strict la prevederile noului Cod de procedură penală al României, trebuie să subliniem că *mijloacele de probă admise în legislaţia noastră sunt prevăzute* în dispoziţiile art. 97 alin. (2) NCPP[4]: declaraţiile suspectului sau ale inculpatului, persoanei vătămate, părţii civile sau ale părţii responsabile civilmente, martorilor, înscrisuri, rapoarte de expertiză sau constatare, procese-verbale, fotografii, mijloace materiale de probă, precum şi orice alt mijloc de probă care nu este interzis prin lege. Prin urmare, în actuala reglementare sunt enumerate exemplificativ mijloacele de probă, fiind create premisele obţinerii probei pe orice căi, cu condiţia ca acestea să nu fie interzise de lege. Astfel, în această categorie se înscrie şi raportul realizat ca urmare a *testării sincerităţii cu ajutorul tehnicilor de tip poligraf.*

---

[1] **P. Bouzat, J. Pinatel,** *Traité de droit penal et criminologie,* vol. II, Ed. Dalloz, Paris, 1970, p. 1131-1132; **M. Le Clere,** *op. cit,* p. 291; **R. Schmidt,** *La narco analyze et son application practique,* Revue internationale de criminologie et de police technique, nr. 1/ 1956, p. 64.

[2] **H.J. Eysenck,** *Sens and nonsens in Psyhology,* Ed. Pelican, Londra, 1966, p. 188.

[3] **R. Lechat,** *op. cit.,* p. 195; plecând de la aceste aspecte, autorul face o afirmaţie destul de categorică, în sensul că noi ne temem să credem că un mecanism oarecare ar putea vreodată să se adapteze la particularităţile psihice ale fiinţei umane.

[4] În acest sens, **I. Neagu,** *op. cit.,* p. 170.

Menționăm faptul că testarea sincerității cu poligraful PSE-ul sau cu detectorul de stres psihologic în scris constituie o *valoroasă metodă de investigare extrajudiciară,* care oferă indicii prețioase în conturarea elementelor constitutive ale unei infracțiuni, metodă ce trebuie aplicată în strictă conformitate cu normele eticii noastre juridice. Chiar și în situația în care nivelul erorilor în aprecierea rezultatelor testării eventualului comportament simulat ar fi sub 10%, acesta ar putea pune sub semnul întrebării credibilitatea testării.

Rezerva cu privire la încadrarea tehnicilor de stabilire a emoției (considerată tipică pentru un comportament simulat) în categoria mijloacelor de probă și la folosirea lor ca atare, este determinată nu atât de faptul că legea nu le prevede, ci, mai ales, de posibilitatea producerii unor erori care, și în număr redus, pot prejudicia grav valori sociale deosebite.

Tehnicile de detectare menționate permit, așa cum s-a subliniat, stabilirea gradului de emoție la aplicarea unui stimul afectogen, nu a cauzei acesteia, starea de tensiune psihică fiind *numai un indiciu al probabilei nesincerități*[1].

Considerațiile privitoare la impactul testării poligraf le considerăm oportune și datorită faptului că, în prezent, s-a formulat și opinia potrivit căreia „prin caracterul său introspectiv, metoda testării determină recunoașteri verificabile, asigurând mărturisirii o reală forță probatorie[2]. Prin aceasta s-ar deschide o cale mai eficientă spre probele unei cauze penale, îndeosebi cele materiale, chiar informațiile obținute prin investigația de tip poligraf, printr-o *„conversie"* specifică, transformându-se în mijloace de probă.

Cu alte cuvinte, în termeni procesual penali, metoda ca atare ar putea deveni un mijloc de probă, iar „bioinformațiile" probă, rămânând ca legiuitorul să prevadă expres această posibilitate, iar practica judiciară să-i consolideze valabilitatea științifică, deja recunoscută, dar în anumite limite.

[1] **T. Bogdan,** *Probleme de psihologie judiciară, supra cit.*, p. 187.

[2] **V. Zdrenghea, T. Butoi,** *Investigația psihologică a comportamentului simulat,* Ed. Ministerului de Interne, Inspectoratul de poliție al Municipiului București și Academia de Poliție Al. Cuza, București, 1991.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITARA

Interpretarea de către anchetator a fizionomiei martorului

Trăsături fizionomice (semne)	Trăsături de caracter
Descriere	*Descriere*
1. Frunte înaltă	Înclinare spre studiu şi sârguinţă
2. Lipsă de linii (încreţituri, riduri, cute) pe frunte	Răceală, ipocrizie
3. Sprâncene depărtate	Isteţime, voinţă, încăpăţânare
4. Linii (riduri, cute) sub ploapele superioare	Viclean, linguşitor, prefăcut, atotştiutor
5. Ochi mici şi pe jumătate închişi	Spirit observator, zgârcenie, spontaneitate, indiferenţă
6. Nas cu nări largi deschise	Curaj, forţă, senzualitate
7. Gură mijlocie	Noblеţe, amabilitate
8. Dinţi legaţi, sănătoşi	Spirit ordonat şi viaţă lungă
9. Bărbie lată şi lungă în jos	Impulsivitate, energie, asprime
10. Obrai ridicaţi spre ochi	Generozitate, sensibilitate
11. Urechi mici	Rafinat
12. Tâmple scobite	Ranchiunos şi bănuitor

1. Frunte înaltă	Înclinare spre studiu şi sârguinţă
2. Lipsă de linii (încreţituri, riduri, cute) pe frunte	Răceală, ipocrizie
3. Sprâncene cu capete înclinate în jos	Zgârcenie
4. Obraji ridicaţi spre ochi şi cărnoşi	Sexualitate, senzualitate, sensibilitate, generozitate
5. Linii ascuţite de la nas spre colţurile gurii	Vicleniе şi zgârcenie
6. Ochi mari şi pe jumătate închişi	Spirit observator, spotaneitate, zgârcenie, indiferenţă
7. Nas gros şi cărnos	Senzualitate
8. Gură mare	Stupiditate, bestialitate
9. Buze uţor lipite, fără a fi prea strânse	Reflexivitate, constanţă
10. Bărbie lată	Energie, voinţă

Concluzie: persoane duplicitare, linguşitoare, lacome, zgârcite, înclinate spre studiu şi isteţime

Trăsături fizionomice (semne)	Trăsături de caracter
Descriere	*Descriere*
1. Frunte înaltă	Înclinare spre studiu şi sârguinţă
2. Nas mijlociu	Curiozitate
3. Sprâncene despărţite şi drepte	Încredere, timiditate
4. Ploape superioare în semicerc	Caracter deschis, timiditate
5. Ochi lungi cu unghiurile ascuţite şi bine distanţate unul de altul	Finеţe, nevinovăţie, simplitate
6. Gură mijlocie	Amabilitate, noblеţe, bunătate
7. Dinţi bine legaţi, sănătoşi	Spirit ordonat, viaţă lungă
8. Bărbie rotundă cu gropiţă	Impresionabilitate, discreţie
9. Urechi normale	Echilibru, afecţiune, maniere

1. Frunte înaltă cu mijlocul proeminent	Raţiune, judecată, dorinţa de cunoaştere
2. Nas mijlociu	Curiozitate
3. Sprâncene fin arcuite	Răbdare, sinceritate, sensibilitate, dragoste, simplitate
4. Pleoapele acoperă numai o treime din pupilă	Concentrare, noblеţe, discreţie, moderaţie, cinste
5. Ochi mici	Spirit observator, perseverenţă
6. Gură mijlocie	Bunătate, amabilitate, noblеţe
7. Buze uşor lipite, fără a fi prea strânse	Reflexivitate, constanţă, precauţie
8. Bărbie mică şi rotundă	Finеţe, bunătate, timiditate
9. linii drepte pe frunte	Judecată dreaptă
10. Obraji cărnoşi	Senzualitate, sexualitate

Concluzie: persoane modeste, sincere, atrăgătoare, inteligente, le caracterizează faptele şi mai puţin vorbele

După „Daniel Titus Toma, Psihologia martorului şi tactica ascultării, Focus, Bucureşti, 2005, p. 188-195” şi „www.psihologiaonline.ro”

Trăsături fizionomice (semne)	Trăsături de caracter
Descriere	*Descriere*
1. Frunte mare bine pronunțată	Deprinderi, aptitudini
2. Tâmple scobite	Ranchiunos, bănuitor
3. Obraji subțiri, drepți și osoși	Mare severitate, cruzime, zgârcenie, lăcămie
4. Sprâncene prea joase și prea puțin arcuite	Încrezut, sever, cruzime
5. Ochi pe jumătate închiși	Nepăsare, indiferență
6. Linii (cute) sub pleoapele inferioare	Viclean, prefăcut, simulant, orgolios, atotștiutor
7. Nas mijlociu și rotund	Agresiv și violent
8. Gură mijlocie	amabilitate
9. Buze strânse	Zgârcenie, meschinărie, grosolănie
10. Buza de sus mai groasă decât cea de sus	Dorință sexuală ridicată, dispreț, sfidare, răutate, egoism, asprime
11. Bărbie lungă în jos	Impulsivitate
12. Urechi așezate prea sus (mai sus de rădăcina nasului)	Cinism, furie, răutate, răzbunare

1. Linii proeminente de la nas spre colțurile gurii	Tristețe, supărare
2. Sprâncene dezordonate	Înfumurare, severitate
3. Ochi adânciți în orbite	Spirit pătrunzător, discreție, neîncredere
4. Linii (riduri, cute) sub pleoapele inferioare	Viclean, prefăcut, simulant, egist, atotștiutor
5. Nas scurt, gros și cărnos	Răutate, grosolănie, senzualitate, isteține
6. Obraji proeminenți și cărnoși	Zgârcenie, lăcomie, senzualitate, exualitate
7. Bărbie proeminentă și rotundă	Voință, jotărâre și prudență
8. Gură mare (de două ori mai lungă decât lungimea ochilor)	Stupiditate, bestialitate
9. Buze ușor lipite, fără a fi prea strânse	Zgârcenie, încăpățânare, curaj, ordine

Concluzie: persoane impulsive, severe, aspre, cu înclinații spre cruzime, viclene, prefăcute, atotștiutoare

Trăsături fizionomice (semne)	Trăsături de caracter
Descriere	*Descriere*
1. Cap îngust și lung	Supunere
2. Frunte mare bine pronunțată (normală) și înclinată înapoi	Deprinderi, aptitudini, imaginație bogată
3. Linii proeminente de la nas spre colțul gurii	Tenacitate, perseverență
4. Sprâncene foarte depărtate, cu spațiul de la rădăcina nasului sub formă de triunghi	Isteține, voință
5. Linii drepte pe frunte	Judecată dreaptă
6. Ochii lungi cu unghiurile ascuție	Finețe, diplomație, spirit pătrunzător
7. Ploape superioare în semicerc	Caracter deschis, bunătate
8. Nas mare, bine pronunțat, cu rădăcina lată și groasă	Energie, fermitate, bunătate
9. Gură mijlocie	Amabilitate, noblețe, moralitate
10. Buze ușor întredeschise	Spirit observator, cu înclinații spre analiză
11. Dinți bine legați, sănătoși	Vitalitate, longevitate
12. Urechi foarte depărtate de ochi	Inteligență, talent

1. Frunte îndoită înapoi	Imaginație bogată, înclinații artistice
2. Linii proeminente de la nas spre colțul gurii	Tenacitate, energie, perseverență
3. Obraji ridicați spre ochi și cărnoși	Generozitate, noblețe, grație, sensibilitate, senzualitate, sexualitate
4. Sprâncene fin arcuite și late	Răbdare, sinceritate, judecată profundă
5. Nas perfect	Răbdare, sinceritate, judecată profundă, dragoste
6. Bărbie rotundă, proeminentă	Voință, hotărâre, înțelepciune, prudență
7. Urechi foarte depărtate de ochi (tâmple largi)	Inteligență, talent

Concluzie: persoane generoase, calme, sincere, perseverente, cu judecată profundă și imaginație bogată

După „Daniel Titus Toma, Psihologia martorului și tactica ascultării, Focus, București, 2005, p. 188-195” și „www.psihologiaonline.ro”

BCU "ȘTEFAN CEL MARE" UNIVERSITY LIBRARY

Interpretarea de către anchetator a unor mesaje non-verbale în timpul desfăşurării interogatoriului

	Expresia aparentă	Mesajul
1.	Pupile dilatate	Interes, atracţie, ispită (Se pot cere concesii, se poate ridica preţul)
2.	Unghiul intern ascuns	Aprobare, interes, atenţie
3.	Pupile mici	Interes scăzut, respingere
4.	Unghiul intern ascuns	Dezacord, îngrijorare
5.	Gura arcuită în jos, sprâncene cu capetele exterioare ridicate	Bucurie, aprobare, satisfacţie, grijă, mânie, ameninţare (a nu se mai cere nimic)
6.	Gura arcuită în sus, sprâncene cu capetele exterioare coborâte	Bucurie, aprobare, satisfacţie, interes, sinceritate, înţelegere
7.	Linia buzelor dreptă, sprâncenele drepte, pleoape căzute	Lipsă de interes, lipsă de grabă, dezinteres
8.	Palmele deschise către partener	Sinceritate, onestitate, deschidere
9.	Palma deschisă în sus	Supunere
10.	Palma îndreptată în jos	Dominare
11.	Pumnul strâns	Agresivitate, încordare
12.	• evită privirea; • se îndepărtează; • încrucişează braţele; • atinge, freacă nasul; • privirea şi trupul orientate spre ieşire; • freacă ochii; • încheie haina	Agresivitate, încordare Ascunde ceva, suspectează, intenţii ascunse, neîncredere, sentiment de culpă
13.	• respiraţie scurtă • produce sunetul „î” • strânge pumnul, frământă mâinile, gesturi cu pumnul strâns • arată cu degetul; • trece des mâna prin păr, freacă ceafa; • loveşte cu piciorul un balon imaginar	Nemulţumire, sentiment de frustrare, irascibilitate, amărăciune
14.	• ţine o mână la spate; • strânge încheietura mâinii; • ţine pumnii strânşi la spate	Îşi propune autocontrolul, este ferm
15.	• mângâie ceva; • bate darabana pe masă; • picior peste picior, mişcă ritmic laba piciorului; • capul între mâini sau rezemat pe o mână, cu privirea în gol	Plictiseală, prudenţă, lipsă de grabă, aşteptare
16.	• ciupeşte pielea obrazului; • bagă mâinile în buzunare	Este gata să reafirme şi să reargumenteze poziţia anterioară
17.	• transpiră; • pocneşte degetele, zornăie banii în buzunare, se agită pe scaun; • fluieră, drege nasul, produce sunetul „phiu”, se bâlbâie • fumează ţigară de la ţigară; • prinde şi ciupeşte pielea pe mână • strânge maxilarele, nu priveşte interlocutorul, clipeşte des; • se trage de ureche, îndepărtează scame imaginare	Nerăbdare, nervozitate, criza de timp, lipsa autocontrolului
18.	• picioarele pe birou sau scaun; • rezemat neconvenţional de masă sau altceva; • aruncă fumul ţigării spre tavan;	Poziţie dominantă, sentimentul să ce află acasă, stăpân pe situaţie, aroganţă
19.	• descheie haina, desface braţele, gesturi dezinvolte	Relexare, degajare, încredere, dezinvoltură
20.	• arată cu degetul; • picior peste picior, cu pumnii strânşi, lovituri în masă;	Apărare, pândă, circumspecţie

După „Daniel Titus Toma, Psihologia martorului şi tactica ascultării, Focus, Bucureşti, 2005, p. 188-195” şi „www.psihologiaonline.ro”

Elemente semnificative ale limbajului non - verbal ținând de postură și gestică

După "Daniel Titus Toma, Psihologia martorului și tactica ascultării, Focus, București 2005, p. 188-195" și "www.psihologiaonline.ro"

BCU CLUJ / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

CAPITOLUL VII

TACTICA EFECTUĂRII PERCHEZIȚIEI: RIDICAREA DE OBIECTE ŞI ÎNSCRISURI

Secțiunea I
Importanța, reglementarea procesual-penală şi pregătirea percheziției

§1. Aspecte introductive

Percheziția este un act procedural - efectuat frecvent în practică - destinat căutării şi ridicării unor obiecte care conțin sau poartă urme ale unei infracțiuni, a corpurilor delicte, a înscrisurilor, fie cunoscute, fie necunoscute organului judiciar şi care pot servi la aflarea adevărului. Percheziția face parte din procedeele de investigație, din activitatea „de strângere a mijloacelor de probă cunoscute şi de descoperire a altor mijloace de probă"[1].

1.1. Importanța percheziției şi a ridicării de obiecte şi de înscrisuri. În literatura de specialitate este învederată importanța percheziției, determinată de faptul că, în multe împrejurări, ea devine decisivă în soluționarea cauzei penale, prin obținerea de probe absolut necesare stabilirii faptelor sau împrejurărilor în care a fost săvârşită o infracțiune, precum şi a identificării autorului[2].

Rolul particular al percheziției rezultă şi din faptul că, în interesul major al justiției, organele de urmărire penală, au posibilitatea să efectueze acest act chiar şi în condițiile în care, aparent, ar însemna o încălcare a inviolabilității domiciliului, a persoanei sau a secretului corespondenței, cum este cazul infracțiunilor flagrante, respectând, însă, prevederile legii.

Ridicarea de obiecte şi înscrisuri prezintă aceeaşi importanță pentru soluționarea unei cauze penale. Din punct de vedere *tactic criminalistic,* ea are însă un caracter mai puțin complex. De aceea, în abordarea modului de efectuare a actelor procedurale sus-amintite, vom insista, îndeosebi, asupra regulilor tactice criminalistice aplicabile în primul rând percheziției, dat fiind caracterul său mult mai complex.

1.2. Reglementări procesual penale. Cadrul procesual penal privind ridicarea de obiecte şi înscrisuri este reglementat în art. 169-171 NCPP, iar percheziția în art. 156-168 NCPP.

---

[1] Vezi **C. Bulai,** în lucrarea colectivă *Explicații teoretice ale Codului de procedură penală român,* vol. I, *op. cit.,* p. 236-237; **Gh. Theodoru, L. Moldovan,** *Drept procesual penal,* Ed. Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1979, p. 142.

[2] Vezi **C. Bulai,** *op. cit.,* p. 238; **N. Volonciu,** *Tratat de drept procesual penal,* Ed. Paideea, Bucureşti, 1996, p. 173; **I. Neagu,** *Drept procesual - Tratat,* Ed. Global Lex, Bucureşti, 2002, p. 370. A se vedea şi **I. Neagu., M. Damaschin,** *op. cit.,* p. 522-535; **A. Crişu,** *op. cit.,* 2013, p. 259; **M. Udroiu,** *op. cit.,* 2015, p. 326; **M. Udroiu** şi colectivul, *op. cit.,* 2015, p. 461-494.

BCU CLUJ-NAPOCA UNIVERSITY LIBRARY

Astfel, potrivit prevederilor art. 157 alin. (1) NCPP, organul de urmărire penală sau instanța de judecată poate dispune efectuarea unei percheziții atunci când dacă există o suspiciune rezonabilă cu privire la săvârșirea unei infracțiuni de către o persoană ori la deținerea unor obiecte sau înscrisuri ce au legătură cu o infracțiune și se presupune că percheziția poate conduce la descoperirea și strângerea probelor cu privire la această infracțiune, la conservarea urmelor săvârșirii infracțiunii sau la prinderea suspectului ori inculpatului. De asemenea, percheziția se poate dispune atunci când pot fi descoperite urme ale infracțiunii, corpuri delicte ori alte obiecte ce prezintă importanță pentru aflarea adevărului în cauză, organele judiciare sau orice autoritate cu atribuții în asigurarea ordinii și securității publice procedează la efectuarea acesteia.

Percheziția poate fi *domiciliară, corporală, informatică* sau *a unui vehicul.* Noul Cod de procedură penală prevede două noi forme de percheziție, respectiv percheziția informatică și percheziția unui vehicul, alături de cea domiciliară sau corporală, stipulând expres că percheziția trebuie efectuată în condițiile respectării acestor valori, astfel încât să nu devină o „ingerință disproporționată în viața privată" a persoanei.

Percheziția domiciliară poate fi dispusă în cursul urmăririi penale, la cererea procurorului, de judecătorul de drepturi și libertăți de la instanța căreia i-ar reveni competența să judece cauza în primă instanță sau de la instanța corespunzătoare în grad acesteia în a cărei circumscripție se află sediul parchetului din care face parte procurorul care efectuează sau supraveghează urmărirea penală. În cursul judecății, percheziția se dispune, din oficiu sau la cererea procurorului, de către instanța învestită cu judecarea cauzei, potrivit art. 158 alin. (1) NCPP.

Timpul de efectuare a percheziției domiciliare, precum și de ridicare de obiecte și înscrisuri de către organele de cercetate penală este între orele 6-20, iar în alt interval orar numai în caz de infracțiune flagrantă sau când percheziția urmează a se efectua într-un local public. Percheziția începută între orele 6-20 poate continua și în cursul nopții.

În cazul în care este necesar, organele judiciare pot restricționa libertatea de mișcare a persoanelor prezente sau accesul altor persoane în locul unde se efectuează percheziția, pe durata efectuării acesteia. Înainte de începerea percheziției, se solicită predarea de bunăvoie a persoanelor sau a obiectelor căutate. Percheziția nu se mai efectuează dacă persoanele sau obiectele indicate în mandat sunt predate. Un element de noutate introdus de noul Cod de procedură penală îl constituie dreptul recunoscut expres persoanei (fizice sau juridice) la care se efectuează percheziția, reprezentantului acesteia, membrului de familie sau oricărei persoane în prezența căreia se face percheziția și care are capacitate deplină de exercițiu ca la efectuarea percheziției să participe un avocat. Dacă se solicită prezența unui avocat, începerea percheziției este amânată până la sosirea acestuia, dar nu mai mult de două ore de la momentul la care acest drept este comunicat, luându-se măsuri de conservare a locului ce urmează a fi percheziționat. În cazuri excepționale, ce impun efectuarea percheziției de urgență, sau în cazul în care avocatul nu poate fi contactat, percheziția poate începe și înainte de expirarea termenului de două ore.

Obiectele sau înscrisurile căutate prin percheziție diferă, în primul rând, după natura infracțiunii cercetate[1]. De exemplu, în cazul furtului, vor fi căutate bunurile sustrase; în cazul omorului, sunt căutate obiectele de care autorul s-a folosit în săvârșirea infracțiunii, de genul armelor albe sau de foc, eventuale obiecte de îmbrăcăminte purtătoare de urme biologice, bunuri sustrase de la victimă etc.

[1] **G.B. Karanovici**, în *Criminalistică,* sub redacția lui S.A. Golunski, Ed. Științifică, București, 1961, p. 302; **C. Suciu,** *Criminalistica,* Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1972, p. 539.

Potrivit prevederilor legale, organul judiciar este obligat să se limiteze la ridicarea numai a obiectelor şi înscrisurilor care au legătură cu fapta săvârşită. Dacă, cu ocazia percheziţiei, sunt descoperite şi obiecte sau înscrisuri a căror deţinere sau circulaţie este interzisă, acestea se ridică întotdeauna, chiar dacă nu au legătură cu fapta săvârşită [art. 159 alin. (13) NCPP].

Persoanele şi obiectele căutate prin percheziţie pot fi clasificate, indiferent de natura infracţiunii, în câteva mari categorii:

- Persoane care se sustrag de la urmărirea penală sau de la executarea pedepsei, precum şi cadavrele unor persoane dispărute.
- Obiecte care provin din infracţiune (bunurile sustrase, falsurile, banii şi obiectele primite sau rezultate din speculă, ş.a.).
- Mijloace sau instrumentele destinate săvârşirii infracţiunii (arme, instrumente de spargere, materiale necesare falsificării de valori, bunuri destinate speculei etc.).
- Obiecte care conţin sau poartă urmele infracţiunii (îmbrăcămintea pătată de sânge, scrisorile de ameninţare, înscrisurile falsificate etc.).
- Obiectele sau înscrisurile care nu sunt deţinute în mod legal sau a căror cantitate depăşeşte limita admisă (arme, stupefiante, mijloace de plată străine, stocuri de produse alimentare).
- Oricare alte obiecte sau înscrisuri de natură să servească la stabilirea faptelor şi împrejurărilor unor cauze, inclusiv la identificarea infractorului.

1.3. Clasificarea percheziţiilor sub raport tactic criminalistic. Deşi clasificarea percheziţiilor, din punct de vedere al legii procesual-penale, se face în *percheziţii domiciliare percheziţii corporale, informatice* sau *a unui vehicul,* privite însă, prin prisma unor particularităţi tactice de efectuare, percheziţiile domiciliare şi corporale pot fi împărţite în mai multe categorii. Astfel:

a. *După natura locului* în care este efectuată, percheziţia se împarte în: *percheziţia locurilor deschise* şi *a locurilor închise* sau a spaţiilor locuite fie de o familie, fie în folosinţă comună.

b. *După numărul de persoane* la care urmează să se facă percheziţia, aceasta poate fi *individuală* sau *de grup,* situaţie întâlnită frecvent în cazul participaţiei.

c. Percheziţiile mai pot fi clasificate în *primare* sau *repetate,* ultima variantă fiind specifică împrejurărilor în care rezultatele primei percheziţii au fost negative sau condiţiile de efectuare au fost improprii (situaţie întâlnită la percheziţia locurilor deschise, efectuată în condiţii meteorologice neprielnice).

Aceste clasificări interesează numai sub raport tactic criminalistic, în rest prevederile legale rămân aceleaşi, ele aplicându-se strict, indiferent de categoria tactică a percheziţiei efectuate.

§2. Pregătirea percheziţiei

Reuşita unei percheziţii depinde, ca şi în cazul celorlalte acte de urmărire penală tratate mai sus, de modul în care aceasta este pregătită[1]. Descoperirea mijloacelor materiale de probă prin percheziţie nu poate fi, în nici un caz, lăsată la voia întâmplării, fără *o organizare atentă şi riguros pregătită,* îndeosebi în cazuri mai complexe.

[1] **R. Lechat,** *La tehnique de l'enquette criminelle,* vol. I, Bruxelles, 1960; **C. Suciu,** *op. cit.,* p. 543 şi urm.; **I. Mircea,** *Criminalistica,* Ed. Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1976, p. 165; **C. Aioniţoaie,** *Tratat de tactică criminalistică,* Ed. Carpaţi, Craiova, 1992, p. 198.

2.1. Stabilirea obiectivelor percheziției. Determinarea cu precizie a scopului percheziției se face în funcție de infracțiunea cercetată (omor, delapidare, furt, înșelăciune, speculă etc.), ceea ce presupune ca organul judiciar să aibă o reprezentare suficient de clară asupra naturii obiectelor sau înscrisurilor căutate, a orice poate reprezenta produs al faptelor investigate ori care să fi fost folosit la săvârșirea acesteia[1].

În formarea imaginii despre obiectele căutate, organul judiciar este obligat să țină seama, pe cât este cu putință, de caracteristicile lor generale (formă, dimensiune, structură), de valoare și, mai ales, de posibilitatea de ascundere, de distrugere rapidă, de fragmentare ș.a. Există, totuși, și împrejurări în care obiectele căutate nu sunt cunoscute cu exactitate. De pildă, într-un trafic de stupefiante, anchetatorul nu se poate aștepta să descopere numai droguri, ci și arme, pașapoarte false etc.

Oportunitatea percheziției apare numai în momentul în care există *presupuneri întemeiate* că, într-un anumit loc sau asupra unei persoane, se vor găsi obiecte având legătură cu faptele sau împrejurările cauzei cercetate. Neglijarea acestui aspect are, deseori, consecințe destul de grave:

- Percheziția efectuată la „noroc" îi poate pune în gardă pe cei implicați în săvârșirea infracțiunii.
- Percheziția nejustificată poate fi interpretată ca o încălcare a unor drepturi constituționale, cum sunt inviolabilitatea persoanei și a domiciliului, deci o încălcare a libertăților și drepturilor omului.

2.2. Cunoașterea locului percheziției. Cunoașterea exactă a locului în care urmează să se efectueze percheziția, în special cea domiciliară, este o regulă ce trebuie respectată în toate împrejurările, cu atât mai mult în cazurile complexe, excepție făcând infracțiunile flagrante, în care percheziția poate fi efectuată de îndată.

Aceasta vizează, în general, dispunerea locului, caracteristicile de construcție sau topografice, destinația sa, persoanele care locuiesc sau au acces în spațiul percheziției etc. De regulă, însă, cunoașterea trebuie să țină seama dacă locul percheziției este închis sau deschis. Astfel[2]:

2.2.1. În cazul locurilor închise, interesează adresa exactă (strada, numărul, scara, etajul, apartamentul), particularitățile de construcție, dispunerea și destinația încăperilor, a dependințelor, eventualele modificări sau amenajări făcute pe parcurs de locatari, amplasamentul ușilor, ferestrelor, posibilitățile de intrare sau de ieșire, altele decât cele obișnuite, persoanele care domiciliază sau locuiesc temporar la adresa respectivă, vizitatorii frecvenți, vecinii, numărul de telefon și altele. În cazul unei posibile percheziții în magazii, pivnițe, garaje etc., se impune cu aceeași necesitate cunoașterea lor amănunțită.

2.2.2. În cazul locurilor deschise, interesează dispunerea, suprafața, particularitățile topografice ale solului și vegetației, eventualele construcții aflate pe acest loc, destinația și caracteristicile lor interioare, drumurile și căile de acces, modalitatea de delimitare (gard de scândură, sârmă, beton etc.), locurile sau grădinile cu care se învecinează, persoanele cărora le aparțin, folosesc sau îngrijesc locurile respective ș.a.

---

[1] **A. Ciopraga** și **I. Iacobuță**, *Criminalistica*, Ed. Chemarea, Iași, 1997, p. 325; **A.R. Ratinov**, *Percheziția și ridicarea de obiecte*, Ed. de Stat pentru literatură juridică Moscova, 1961; **G.B. Karanovici**, *supra cit.*, p. 303; **C. Suciu**, *op. cit.*, p. 540; **I. Mircea**, *op. cit.*, p. 65.

[2] **M. Le Clere**, *Manuel de police technique*, *supra cit.*, p. 263-264.

Informații asemănătoare celor referitoare la locurile închise sau deschise, trebuie obținute și în ipoteza efectuării de *percheziții la sediile unor persoane juridice, agenți economici,* unități comerciale, de deservire, firme dintre cele mai diverse etc.

Pentru obținerea datelor necesare cunoașterii locurilor ce vor fi percheziționate, se va proceda cu *maximă discreție,* evitându-se alertarea persoanelor vizate. În acest sens, se va apela la sprijinul organelor locale ale administrației de stat, la conducerile persoanelor juridice (dacă acestea nu sunt implicate în activități infracționale), desigur cu respectarea legii.

2.3. Cunoașterea persoanelor la care se va efectua percheziția. De regulă, cunoașterea se referă la personalitatea, la gradul de cultură, profesia și funcția exercitată, viața de familie, raporturile cu vecinii, relațiile pe care le întreține cu diverse alte persoane, îndeosebi prietenii mai apropiați, pasiunile, muncile din gospodărie pe care se pricepe să le facă, alte activități pe care le desfășoară în calitate de amatori (mecanică, fotografiere, înregistrări muzicale etc.), fără ca aceasta să fie interpretată drept o imixtiune în viața intimă a persoanei.

Vor fi cunoscute, de asemenea, și persoanele care locuiesc cu cel care va fi percheziționat, indiferent de faptul dacă acestea sunt membri de familie sau chiriași, precum și rudele cu care întreține relații strânse și pe care le frecventează mai des. Acest lucru se impune cu atât mai mult în ipoteza existenței unor presupuneri întemeiate că obiectele căutate pot fi ascunse la rudele sau prietenii mai apropiați.

2.4. Stabilirea momentului efectuării percheziției. Determinarea momentului celui mai potrivit de efectuare a percheziției are o semnificație deosebită pentru reușita acestui act procedural. Prin specificul său, percheziția este un act cu *caracter inopinat* ce trebuie efectuat, de regulă, *cu maximă operativitate.*

Urgența percheziției nu exclude pregătirea sa atentă, cu excepția unor situații de genul infracțiunilor flagrante, situație în care autorul este urmărit până la domiciliul sau locul în care încearcă să se ascundă ori să dosească corpurile delicte. În ipoteza unor infracțiuni, cum sunt, de exemplu, luarea de mită sau specula, percheziția se efectuează de îndată, practic ea reprezentând principalul mijloc de obținere a probelor.

Sunt și situații în care percheziția trebuie *amânată în scop tactic,* deși se dețin date sigure cu privire la existența obiectelor și chiar a locului de ascundere, însă, descoperirea lor, prin natura împrejurărilor, este foarte dificilă. Amânarea are rolul de a liniști persoana suspectă, de a-i da impresia că nu va mai fi percheziționată și, astfel, să fie determinată să renunțe la ascunderea obiectelor, mai ales dacă are nevoie de ele sau încearcă să obțină un profit de pe urma acestora.

În consecință, alegerea momentului propice percheziției se face în funcție de particularitățile fiecărui caz în parte, de necesitatea efectuării ei în mod inopinat, cât mai operativ și în condiții de natură să asigure descoperirea obiectelor sau mijloacelor materiale de probă pe care anchetatorul se așteaptă să le descopere.

2.5. Pregătirea mijloacelor tehnice necesare efectuării percheziției. Pentru efectuarea percheziției se apelează, de regulă, la aceleași mijloace tehnico-științifice folosite în cercetarea la fața locului, majoritatea dintre ele găsindu-se în trusele criminalistice universale sau în dotarea laboratoarelor criminalistice mobile.

În primul rând, sunt necesare *surse de iluminare,* lămpi cu radiații infraroșii și ultraviolete, rulete pentru măsurarea dimensiunilor, *truse de chei* pentru deschiderea ușilor, a

obiectelor de mobilier (dulapuri, sertare, casete, fişete etc.), *diverse unelte* (ciocan, patent, şurubelniţă, levier, lopată, târnăcop etc.).

În al doilea rând, *pentru descoperirea obiectelor ascunse* este nevoie de sonde metalice, stetoscoape, de sonde electronomagnetice sau de magneţi puternici, utilizaţi pentru scoaterea obiectelor metalice din fântâni, ape curgătoare, bălţi, latrine etc.

Se apelează, totodată, la diferite tipuri de detectoare, cum sunt, de pildă, cele de metale, de cadavre, detectoarele cu ultraviolete. La nevoie, se poate apela la aparate Röentgen portabile, utilizate în examinarea interiorului unor corpuri, la examinarea cu ajutorul radiaţiilor gamma, dacă există indicii că obiectele au fost ascunse în elemente de construcţii (ziduri, scări, fundaţii) din cărămidă sau ciment[1]. Firește, în cadrul mijloacelor tehnice, va fi inclusă şi *aparatura de fotografiat, filmare şi înregistrare videomagnetică,* necesară fixării rezultatelor percheziţiei în primul rând a obiectelor şi a locurilor sau ascunzătorilor în care acestea au fost descoperite.

2.6. Formarea echipei care va efectua percheziţia. Organul judiciar care efectuează şi conduce percheziţia, în funcţie de gradul de dificultate al acesteia, de mărimea locurilor sau terenurilor percheziţionate, va trebui să formeze o echipă dintr-un număr suficient de persoane care să-l ajute la căutarea obiectelor sau înscrisurilor, precum şi în asigurarea pazei locului percheziţionat. Aceste persoane, de regulă poliţişti, vor trebui informate asupra scopului percheziţiei, a particularităţilor locului, fiecare urmând să primească sarcini precise.

Dacă natura cauzei o impune, în echipă vor fi incluşi specialişti *din diverse domenii* (construcţii, electricitate, mecanică, petrochimie etc.), precum şi reprezentanţi ai organizaţiilor de stat, dacă percheziţia se efectuează la sediile unor instituţii sau întreprinderi. Prezenţa unor specialişti la efectuarea percheziţiei s-a dovedit deseori necesară, inclusiv în cazul percheziţiilor domiciliare, întrucât un constructor, tâmplar sau instalator-sanitar este în măsură să sesizeze mai bine modificările destinate amenajării de ascunzători în ziduri, parchet, mobilă, tocuri de uşi sau ferestre, în băi, în W.C.-uri etc.

În ipoteza căutării de obiecte sau înscrisuri considerate *secrete de stat,* precum şi a percheziţionării unor locuri supuse unui *regim special,* magistratul trebuie să aibă în vedere includerea în echipa de percheziţie (în afara lucrătorilor aparţinând organelor de urmărire penală) numai a persoanelor care au acces în astfel de locuri, la datele secrete, ele trebuind să se angajeze că nu vor divulga datele care nu au legătură cu fapta investigată.

Potrivit prevederilor art. 159 alin. (10)-(11) şi alin. (15) NCPP, când persoana la care se face percheziţia este reţinută ori arestată, va fi adusă la percheziţie. În cazul în care nu poate fi adusă, precum şi în cazul în care în spaţiul unde urmează a fi efectuată percheziţia nu se află nicio persoană, ridicarea de obiecte şi înscrisuri, precum şi percheziţia domiciliară se fac în prezenţa unui reprezentant ori *martor asistent*. Totodată, noile dispoziţii legale instituie dreptul persoanei percheziţionate de a fi asistată ori reprezentată de o persoană de încredere.

Totodată, noul Cod de procedură penală stipulează că atât locul cât şi obiectele sau persoanele găsite pe parcursul percheziţiei pot fi fotografiate ori înregistrate audio-video după care fotografiile şi înregistrările se anexează procesului-verbal de percheziţie şi fac parte integrantă din acesta [art. 159 alin. (19)-(20) NCPP].

---

[1] **C. Aioniţoaie, V. Berchesan şi I. Butoi**, *Tratat de tactică criminalistică,* Academia de poliţie Al.I. Cuza, Ed. Carpaţi, Craiova, 1992, p. 218-219.

Secțiunea a II-a
Reguli tactice de efectuare a percheziției

§1. Aspecte privind psihologia percheziției

Printre factorii care concură direct la reușita unei percheziții, un loc central îl ocupă *factorii de natură psihică,* factori a căror cunoaștere de către organul judiciar este absolut necesară.

Conturarea exactă a problematicii psihologiei presupune, de la bun început, sublinierea distincției dintre psihologia persoanei care efectuează percheziția și psihologia celui percheziționat. Această distincție este impusă de faptul că ne aflăm în fața unui act procedural, întrucâtva asemănător (desigur pe teren psihologic) ascultării suspectului sau inculpatului.

În acest „duel" putem constata că nu numai organul de urmărire penală caută să sesizeze modul de gândire și de acțiune al celui percheziționat, dar și cel percheziționat, mai ales dacă este o persoană versată, va încerca să se transpună în poziția persoanei venite să perchezi-ționeze în momentul în care ascunde obiectele.

1.1. Psihologia organului judiciar care face percheziția trebuie să fie definită printr-un simț de observație bine dezvoltat, o putere mare de concentrare și de stabilitate a atenției, o intuiție rapidă, capacitate de analiză și de sinteză[1]. Totodată, el trebuie să fie perseverent, ordonat, să dea dovadă de mult calm și chiar de o anumită rezistență fizică, mai ales în cazul percheziților de lungă durată.

În esență, efectuarea unei percheziții reclamă, printre altele, și o serie de *calități psihofiziologice* determinate, printre altele, de forța, mobilitatea și dinamismul sistemului nervos, de echilibrul existent între procesul de excitare și inhibiție.

Față de importanța percheziției pentru aflarea adevărului, este evidentă necesitatea urmăririi de către organul judiciar a unei conduite guvernate de reguli generale, comune tuturor acestor acte procedurale. Astfel:

a. *Examinarea minuțioasă și observarea permanentă,* în accepția sa psihologică, de dirijare a atenției spre o percepție mai bună, completă, atât a comportamentului persoanei percheziționate cât și a particularităților întregului loc în care se face percheziția. Îndeosebi în cazul percheziților mai dificile, de lungă durată, este indicat ca o persoană să fie însărcinată cu supravegherea comportamentului celui percheziționat, de regulă acesta fiind cel care conduce percheziția[2].

b. *Menținerea stabilității atenției,* ceea ce impune evitarea monotoniei, printr-o anumită variație în cercetare, precum și prin efectuarea de pauze pentru odihnă, dar nu într-o manieră comună.

c. *Adaptarea rapidă la situații concrete* întâlnite la fața locului, dublate de mobilitatea gândirii în interpretarea datelor obținute pe parcursul percheziției. Organul de urmărire

---

[1] **T. Bogdan,** *Curs de psihologie judiciară,* Tipografia învățământului, București, 1957, p. 381-383; **B.I. Popov,** *Percheziția,* Ed. Științifică, Alma-Ata, 1959, p. 7.

[2] **A. Bogdan-Tucicou, S. Chelcea, M. Golu, C. Mamali, P. Pânzaru,** *Dicționar de psihologie socială,* Ed. Științifică și enciclopedică, București, 2001, p. 142; cerințele unei bune observații sunt: urmărirea atentă sistematică a fenomenelor, restrângerea câmpului de observație la obiectul investigației, înregistrarea exactă și riguroasă a datelor ș.a.

penală trebuie să fie pregătit, în orice moment, să renunțe la versiunile inițiale, îndreptându-și atenția într-o altă direcție care se dovedește corespunzătoare realității.

d. *Percheziția necesită multă perseverență, calm și răbdare,* o asemenea activitate fiind incompatibilă cu superficialitatea, nervozitatea, graba ori repulsia față de anumite lucruri sau obiecte, elemente pe care scontează deseori cel care ascunde un lucru.

Sesizând *reacțiile tipice tensiunii emoționale,* ale persoanei percheziționate, în funcție și de particularitățile locului percheziționat în acel moment, organul de cercetare penală va avea posibilitatea, pe baza unor raționamente inductive și deductive, să determine în ce măsură un anumit obiect sau spațiu cercetat are legătură cu scopul percheziției.

De exemplu, în cazul unei percheziții având ca obiect căutarea unui înscris conținând adresele unor persoane care au „comandat" obiecte de artă din patrimoniul național, lipit de copertele interioare ale unei cărți așezate în mijlocul bibliotecii care numără câteva mii de volume, mizându-se pe faptul că percheziția va începe de la o margine a acesteia și, până să se ajungă la cartea în cauză, va interveni oboseala și, deci, scăderea atenției.

Într-un alt caz, obiectele de aur furate au fost ascunse în scutecele murdare ale unui sugar, crezându-se că organul de urmărire penală va avea rețineri să caute în locul respectiv, din cauza repulsiei firești.

1.2. Psihologia persoanei percheziționate oferă elemente deosebit de semnificative pentru orientarea cercetării, elemente pe care organul judiciar trebuie să le aibă în permanență în vedere, întrucât, dacă sunt valorificate cu pricepere, pot contribui direct la reușita percheziției.

În momentul percheziției persoana în cauză va traversa *o stare emoțională specifică.* Tensiunea psihică va fi cu atât mai pronunțată cu cât obiectele sau înscrisurile căutate se află la domiciliul sau asupra persoanei percheziționate, ajungând la limita superioară pe măsură ce organul de urmărire penală se apropie de locul în care se găsesc.

Principalele manifestări somato-viscerale determinate de stările de tensiune psihică, manifestări ce pot fi sesizate direct de către cel care face percheziția sunt, după cum s-a subliniat în capitolul anterior, următoarele[1]:

a. *Dereglarea respirației și a emisiei vocale,* de răgușirea însoțită de scăderea salivației și de mișcarea neregulată a „mărului lui Adam".

b. *Modificarea activității cardiovasculare,* manifestată, printre altele, prin congestionare sau paloare, tipice emoției.

c. *Crisparea, schimbarea expresiei normale* a feței, efectuarea de mișcări, de gesturi sau acțiuni nefirești,

d. *Modificarea timpului de latență,* individul răspunzând cu întârziere, iar alteori precipitat la întrebările care au încărcătură afectogenă.

Manifestările diferă de la individ la individ, ceea ce justifică, cu atât mai mult, cunoașterea sa încă înaintea percheziției. Cu tot calmul pe care îl dovedesc unele persoane, este practic imposibil ca ele să nu reacționeze într-o manieră deosebită, în momentele în care organul de urmărire penală se află în apropierea obiectelor căutate.

---

[1] A se vedea, **Al. Roșca,** *Metodologie și tehnici experimentale în psihologie, supra cit.,* p. 150 și urm.; **T. Bogdan,** *Probleme de psihologie judiciară,* Ed. Științifică, București, 1973, p. 181-182; **A. Athanasiu,** *Scris și personalitate,* București, 1977, p. 2-5.

Un argument important în sprijinul necesității observării permanente a persoanei percheziționate este și acela potrivit căruia comportarea unui individ reprezintă, în fond, o modalitate de *comunicare extraverbală* prin mimică, gestică, fondul sonor al vorbirii ș.a.[1].

Persoana percheziționată comunică, fără voia sa, date pe care ar dori ca organul de urmărire penală să nu le afle. Așa se explică de ce, în unele cazuri, obiectele căutate au fost descoperite imediat după începerea percheziției, fără să mai fie nevoie de o căutare sistematică, amănunțită a întregului domiciliu[2].

Sunt persoane care afișează mult calm și indiferență, până în momentul în care organul de urmărire penală se apropie de locul de ascundere a corpului delict, când încep să se agite, să vorbească inutil și să atragă atenția în altă parte. Alte persoane reacționează invers, fiind volubile și aparent destinse, până în momentul critic, când devin brusc tăcute.

Unii protestează sau susțin că percheziția nu are rost, ei fiind niște oameni cinstiți, onorabili, insistențele putându-se amplifica pe măsură ce anchetatorul se apropie de locul în care se găsesc obiectele sau înscrisurile căutate.

Există și persoane ce insistă să fie verificate diverse încăperi sau obiecte, situație ce poate fi interpretată fie ca o încercare de distragere a atenției, fie ca o determinare a organului de urmărire penală să nu caute tocmai în acele locuri. Desigur, într-o asemenea împrejurare, nu poate fi exclusă nici sinceritatea persoanei percheziționate. În prezent, protestele fac referire frecventă la „încălcarea drepturilor omului", cunoscându-se sensibilitatea unor anchetatori la asemenea argument.

În practică, se întâlnesc și infractori versați ce recurg la metode mai „rafinate" de ascundere. De exemplu, un falsificator de bancnote a ascuns materialele tipografice și matrițele în partea superioară a tocului unei ferestre, într-o nișă căptușită cu săculeți de nisip, pentru ca peretele să aibă același zgomot la ciocănit, dar scurgerile de tuș au divulgat ascunzătoarea. Autorul unui furt a ascuns o mică parte din obiectele furate în bazinul de apă al WC-ului, iar piesele de aur le-a introdus în plutitorul de la suprafața aceluiași rezervor, mizând pe faptul că ofițerul de poliție, după descoperirea primelor obiecte, își va concentra atenția în altă parte. Alt infractor a ascuns banii furați într-o umbrelă, pe care însă nu a mai pus-o în antreu, ci în dormitor, lângă pat, ceea ce, desigur, a atras atenția[3].

Sunt și situații în care obiectele căutate nu pot fi descoperite de la bun început. Într-o asemenea împrejurare este posibil să se constate o anumită relaxare a persoanei percheziționate, dar după reluarea căutării, în locul percheziționat anterior, aceasta devine brusc agitată, încercând, câteodată, să se împotrivească.

În legătură cu acest aspect, redăm un exemplu, pentru semnificația sa. Astfel, în urma reviziei contabile făcute asupra gestiunii numitului M.C. din comuna S., s-a stabilit o lipsă în gestiune de aproape un milion lei. Efectuându-se o percheziție domiciliară la cel menționat, rezultatul acesteia a fost negativ. Continuându-se percheziția în curte și în dependințe, s-a observat o stare de neliniște la cel percheziționat în momentul în care polițiștii au sesizat prezența cuștii câinelui. Câinele și cușca au fost date la o parte, s-a săpat sub ea, găsindu-se o cantitate de 6 kg aur, cumpărat din banii lipsă din gestiune.

Din punct de vedere tactic, pentru *dejucarea* „manevrelor" întreprinse de cel percheziționat (proteste, invitație de a verifica anumite locuri, distragerea atenției etc.), este

---

[1] **V. Enătescu**, *Dialogul medic-bolnav*, Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1981, p. 154-155.

[2] **Ch.L. Yeschke**, *The art of investigative interviewing*, Ed. Butter-Worth Heinemenn, Boston, SUA, 1997, p. 88.

[3] **R. Orassberger**, *Die Psyhologie der Handuschsung Kriminalistik*, Hamburg, 1955, H.1, p. 2.

indicat ca organul judiciar să adopte o atitudine sobră, reţinută, să *nu reacţioneze imediat,* demonstrând că este sigur pe sine şi hotărât să ducă percheziţia la bun sfârşit[1].

Un procedeu tactic util pentru sesizarea mai clară a reacţiilor persoanei percheziţionate este şi acela al *adresării de întrebări referitoare la destinaţia unor obiecte,* la dispunerea încăperilor locuinţei ş.a., precum şi *invitarea acesteia să deschidă sau să mute diverse obiecte de mobilier.*

§2. Deplasarea şi intrarea la locul percheziţiei

2.1. Deplasarea la locul percheziţiei trebuie pregătită cu multă atenţie pentru a se asigura caracterul inopinat al acţiunii, astfel încât persoana percheziţionată să fie abordată prin surprindere, fără a i se da timp să înlăture obiectele sau înscrisurile vizate de către organul judiciar, ori să dispară de la domiciliu.

În *localităţile mai mari,* maşina cu care se deplasează membrii echipei nu va fi oprită în dreptul intrării în imobilul în care se va face percheziţia, ci la o distanţă mai mare. În localităţile mai mici, în sate, maşina va fi oprită în faţa sediilor administraţiei de stat, a unor întreprinderi, firme, magazine etc., în funcţie de distanţa până la locul percheziţiei.

La percheziţiile efectuate în *blocurile cu multe etaje,* liftul va fi oprit cu un etaj mai sus sau mai jos de palierul la care se află amplasat apartamentul, preferabil fiind ca o parte din membrii echipei să vină pe scară, desigur în măsura posibilităţilor şi fără a forma un grup compact.

În eventualitatea existenţei unor câini de pază, în curţile caselor ce vor fi percheziţionate sau în apartamente, trebuie găsită o modalitate potrivită de liniştire a acestora, chiar prin invitarea unui vecin care îi cunoaşte, ori prin chemarea unei persoane din casă, sub un pretext oarecare, situaţie în care la poartă trebuie să se prezinte numai o singură persoană sau cel mult două din echipa pregătită pentru percheziţie.

Este de la sine înţeles că, înainte de pătrundere, vor fi luate măsurile necesare de pază a intrărilor, de înlăturare a oricăror posibilităţi de părăsire a locului percheziţiei.

2.2. Intrarea la locul percheziţiei se face potrivit particularităţilor fiecărui caz în parte. De regulă, se sună sau se bate la uşă, membrii echipei aşezându-se astfel încât prin vizor ori fereastră să nu fie observată decât o persoană. Dacă în casă sau apartament locuiesc mai multe familii, este indicat să se sune la familia la care nu se face percheziţie.

În împrejurările în care uşa nu va fi deschisă, din cauza refuzului persoanei sau faptului că nu este nimeni în casă, se procedează diversificat. Dacă organul judiciar nu sesizează nicio mişcare în locuinţă, va trebui să se informeze la vecini dacă persoanele căutate sunt sau nu în casă şi ce ştiu despre ele. Asemenea situaţii pot fi evitate prin obţinerea de date bine verificate cu privire la programul de activitate al celor percheziţionaţi, asupra modului lor de viaţă.

În eventualitatea în care nu este nimeni în casă, se procedează la deschiderea uşii în prezenţa unui reprezentat al persoanei percheziţionate, a unui vecin având capacitate de exerciţiu, a responsabilului comitetului de locatari sau a unui delegat al primăriei.

Dacă se constată că, totuşi, este cineva în locuinţă sau în încăpere, se va trece la forţarea uşii, după ce în prealabil s-a atras atenţia asupra acestei măsuri, precum şi asupra calităţii organului care efectuează percheziţia. Sunt şi situaţii în care cel din locuinţă răspunde, însă

[1] **R. Lechat,** *op. cit.,* p. 245-246.

BUSINESS CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

nu deschide uşa imediat, din diverse motive. Întârzierea se poate datora, deseori şi intenţiei persoanei la care se face percheziţia de a se debarasa de obiectele compromiţătoare, de a le ascunde ş.a., inclusiv de a fugi.

În situaţiile deosebite, fără a mai aminti infracţiunile flagrante, când din datele existente la dosar sau din materialul informativ obţinut în vederea pregătirii percheziţiei, rezultă că ne aflăm în faţa unor indivizi periculoşi, a unor recidivişti etc., se va proceda la *pătrunderea forţată,* fără întârziere, la locul percheziţiei. Totuşi, art. 159 alin. (17) NCPP stabileşte că organele judiciare care efectuează percheziţia pot folosi forţa, în mod adecvat şi proporţional, pentru a pătrunde într-un domiciliu:

a) dacă există motive temeinice pentru a anticipa rezistenţa armată sau alte tipuri de violenţă ori există un pericol cu privire la distrugerea probelor;

b) în cazul unui refuz sau dacă nu a fost primit niciun răspuns la solicitările organelor judiciare de a pătrunde în domiciliu.

Pentru percheziţiile efectuate la locul de muncă al persoanei, se va apela la sprijinul conducătorilor sau patronilor care au dreptul să permită intrarea în întreprindere sau instituţie, persoane care vor fi rugate să procedeze astfel încât să nu se cunoască imediat adevăratul scop al organului judiciar.

§3. Primele măsuri luate la locul percheziţiei

Potrivit art. 159 alin. (5) NCPP, înainte de începerea percheziţiei, organul judiciar se legitimează şi înmânează o copie a mandatului emis de judecător persoanei la care se va efectua percheziţia, reprezentantului acesteia sau unui membru al familiei, iar în lipsă, oricărei alte persoane cu capacitate deplină de exerciţiu care cunoaşte persoana la care se va efectua percheziţia şi, dacă este cazul, custodelui. În mod excepţional, percheziţia poate începe fără înmânarea copiei mandatului de percheziţie, fără solicitarea prealabilă de predare a persoanei sau a obiectelor, precum şi fără informarea prealabilă privind posibilitatea solicitării prezenţei unui avocat ori a unei persoane de încredere, în următoarele cazuri:

a) când este evident faptul că se fac pregătiri pentru acoperirea urmelor sau distrugerea probelor ori a elementelor ce prezintă importanţă pentru cauză;

b) dacă există suspiciunea că în spaţiul în care urmează a se efectua percheziţia se află o persoană a cărei viaţă sau integritate fizică este pusă în pericol;

c) dacă există suspiciunea că persoana căutată s-ar putea sustrage procedurii [art. 159 alin. (14) NCPP].

Înainte de începerea percheziţiei propriu-zise, se impune luarea unor măsuri cu caracter preliminar, cum sunt[1]:

3.1. Inspectarea rapidă a întregului loc percheziţionat, îndeosebi a W.C.-urilor, sobelor, maşinilor de gătit, tuburilor de aruncat gunoiul şi, în general, a oricărei instalaţii ce ar putea fi folosită în vederea distrugerii obiectelor sau înscrisurilor căutate.

Prevenirea încercărilor de semnalizare în exterior, prin manevre de genul aşezării sau mutării unor glastre de flori din geam ori balcon, sau tragerea storurilor până la o anumită înălţime, aranjarea perdelelor într-o poziţie dinainte stabilită etc.

[1] În acest sens, alături de autorii supra citaţi, a se vedea **M. Le Clere**, *op. cit.*, p. 264 şi urm; **R. Lechat**, *op. cit.*, p. 243-244; **G.B. Karanovici**, *op. cit.*, p. 307.

În prezent, este posibilă şi comunicarea cu diverşi complici prin aparatură telefonică mobilă, radio miniaturizată.

3.2. Luarea măsurilor de contracarare a oricărei acţiuni violente. Din momentul începerii şi pe întreaga durată a percheziţiei, organul de urmărire penală trebuie să fie pregătit să contracareze orice acţiune violentă a persoanei percheziţionate, mai ales dacă se deţin date că aceasta ar putea fi înarmată sau că va încerca să se apere.

Prin asemenea măsuri, trebuie prevenite eventualele *încercări de sinucidere,* posibile în cazul descoperirii unor obiecte care probează categoric participarea persoanei la o infracţiune cu un grad ridicat de pericol social.

3.3. Strângerea tuturor persoanelor găsite la locul percheziţiei într-o singură încăpere sau într-un spaţiu limitat, inclusiv a celor care dorm, în afara copiilor mici, a bolnavilor, spaţiu pe care nu-l vor părăsi până la terminarea percheziţiei, decât cu aprobarea organului de urmărire penală însărcinat să-i supravegheze.

Persoanele întâlnite la locul supus percheziţiei domiciliare vor fi legitimate şi întrebate în ce calitate sau scop se află în acel loc. Într-un mod asemănător se procedează şi cu persoanele care vin după începerea percheziţiei. Sunt exceptate de la această măsura persoanele venite în interes de serviciu (angajaţi ai poştei, telefoanelor, ENEL-ului etc.), cărora nu li se va permite să ia contact direct cu persoanele percheziţionate.

În funcţie de natura faptei, mai ales în cazul infracţiunilor flagrante, ca şi de particularităţile obiectelor căutate, se poate recurge la *o percheziţie corporală a* persoanelor găsite la locul percheziţiei.

3.4. Studierea atentă şi familiarizarea cu locul ce va fi percheziţionat, în vederea cunoaşterii exacte a topografiei şi caracteristicilor sale, prilej cu care se verifică şi datele iniţiale deţinute de organul de urmărire penală. Persoanei la care se face percheziţia i se va cere să dea explicaţii referitoare la destinaţia fiecărei încăperi, la cei care le locuiesc sau le folosesc, precum şi cu privire la mobilierul, aparatele sau instalaţiile existente în locul respectiv. Explicaţiile vor fi cu atât mai amănunţite, cu cât există încăperi şi dependinţe folosite de mai multe familii.

După recunoaşterea locului percheziţionat, până la verificarea lor efectivă, *încăperile vor fi încuiate,* ca şi mobilierul prevăzut cu încuietori. În acest scop, vor fi luate toate cheile de la persoana la care se face percheziţia domiciliară, stabilindu-se dacă aceasta nu deţine şi alte chei de la posibile ascunzători.

3.5. Organizarea percheziţiei propriu-zise. După luarea măsurilor preliminare, potrivit planului stabilit în vederea percheziţiei, ca şi pe baza datelor obţinute în urma recunoaşterii locului de percheziţionat, vor fi indicate modalităţile de acţiune, fiecare membru al echipei primind sarcini exacte de la conducătorul percheziţiei. Vor fi completate măsurile destinate *blocării intrărilor şi ieşirilor* şi vor fi puse sub control alte posibilităţi de comunicare cu exteriorul, cum ar fi, de pildă, telefonul, soneriile, interfoanele, eventualele radiotelefoane.

§4. Reguli tactice aplicate în efectuarea percheziţiei propriu-zise

4.1. Efectuarea unei percheziţii se raportează la natura şi particularităţile locului cercetat. Indiferent, însă, de aceste particularităţi, percheziţiilor le sunt comune câteva reguli cu caracter tactic. Dintre acestea, ne vom referi, în primul rând, la *regulile de bază ale perche-*

ziției domiciliare, privite în sensul lor larg, reguli care, într-un mod specific, pot fi adaptate și percheziției corporale[1].

a. *Percheziția se efectuează cu minuțiozitate,* întinderea și profunzimea cercetării fiind în funcție de natura obiectelor care trebuie descoperite: într-un fel se procedează în ipoteza căutării unor obiecte furate, de genul autoturismelor, motocicletelor, radiocasetofoanelor, hainelor de blană etc. și, altfel, în ipoteza căutării unor obiecte de valoare cu volum mic (bijuterii, valută) sau a unor înscrisuri. În acest sens, se va avea în vedere și posibilitatea dezmembrării sau fragmentării obiectelor furate.

b. *Percheziția se desfășoară metodic, sistematic,* ceea ce presupune cercetarea detaliată a fiecărei încăperi, a fiecărei piese de mobilier, instalații sanitare sau obiect casnic care ar putea servi ca ascunzătoare, potrivit particularităților corpurilor căutate.

Se stabilește *direcția în care se face cercetarea,* pornindu-se de la dreapta sau stânga intrării. Dacă la căutare participă mai multe persoane, percheziția se efectuează „la întâmplare", pornindu-se de la intrare, la dreapta și la stânga, de-a lungul pereților și apoi, spre centrul încăperii. Percheziția poate fi efectuată și *în paralel,* pornindu-se la cercetarea concomitentă a mai multor încăperi, dacă echipa de percheziție dispune de suficient personal.

c. *Va fi observat în permanență comportamentul persoanei percheziționate,* aspect subliniat la începutul acestui paragraf. Observarea va fi făcută, de regulă, de organul de urmărire penală care conduce percheziția sau de către cineva cu experiență în materie. Dacă se constată accentuarea tensiunii emoționale în momentul examinării unei încăperi, a unui anumit obiect sau deconectare după trecerea de un anumit spațiu, se va insista asupra locurilor respective, persoanei percheziționate cerându-i-se cât mai multe detalii referitoare la acestea, pentru a se vedea modul în care reacționează.

d. *Percheziția trebuie efectuată în strictă conformitate cu prevederile legii.* Astfel, pe întreaga durată a percheziției, începând cu pătrunderea la fața locului și terminând cu ridicarea obiectelor, cu fixarea rezultatelor percheziției, organul de urmărire penală, sub conducerea căruia se desfășoară acest act, va veghea la respectarea neabătută a legii, în primul rând a celei procesual-penale.

Magistratul sau polițistul va impune o atmosferă de calm, de obiectivitate, dirijând cu competență activitatea membrilor echipei, pentru evitarea unor atitudini sau operații abuzive, de genul intimidării persoanelor percheziționate, al distrugerii și degradării unor obiecte, răvășirii inutile a încăperii.

Prin maniera civilizată, dar fermă, nelipsită de tact, în care se conduce percheziția, pot fi prevenite discuțiile, protestele, comportarea necivilizată a persoanei la care se face percheziția, a familiei sale, precum și a celorlalte persoane găsite la fața locului. De asemenea, se va avea grijă ca percheziția să se desfășoare în liniște, evitându-se deranjarea vecinilor sau perturbarea programului de lucru, în ipoteza în care percheziția se efectuează la locul de muncă al persoanei.

4.2. Pentru descoperirea ascunzătorilor. Cei care efectuează percheziția, trebuie să se raporteze particularităților locului cercetat - practic acestea prezentându-se într-o infinitate de

---

[1] Referitor la regulile tactice de efectuare, a se vedea **R. Lechat,** *op. cit.,* p. 245 și urm.; **A.R. Ratinov,** *Percheziția și ridicarea de obiecte,* Ed. pentru literatură juridică, Moscova, 1961, p. 136 și urm.; **A. Ciopraga,** *Criminalistica - Tratat de tactică,* Ed. Sania, Iași, 1996, p. 205; **M. Basarab,** *op. cit.,* p. 303; **I. Mircea,** *op. cit.,* p. 189; **G.B. Karanovici,** *op. cit.,* p. 307 și urm.; **C. Suciu,** *op. cit.,* p. 547-548; **M. Le Clere,** *op. cit.,* p. 266-268; *Tratatul de tactică criminalistică, supra cit.,* p. 285.

variante. De exemplu, în literatura franceză, printre cele mai uzuale ascunzători sunt enumerate recipientele de orice natură, alimentele care pot fi tăiate ori străpunse cu cuțitul, lenjeria de pat, mobila și tablourile care se pot întoarce, parchetul, gresia, faianța, sertarele cu fund dublu, tapiseria, planșeele, cămările, debaralele și pivnițele în care se depozitează tot felul de obiecte etc.[1]:

- Stabilirea, prin măsurătoare, *a concordanței dintre dimensiunile exterioare și cele interioare,* ceea ce permite descoperirea pereților dubli sau a vaselor cu fund dublu.
- Determinarea *greutății normale* a unor lucruri, a conținutului unor vase, rezervoare, borcane (cu murături, dulceață, untură etc.) în care se introduc, frecvent, obiectele produs al infracțiunii.
- Depistarea unor *„împrejurări negative",* cum ar fi diferența de nuanță sau de prospețime a culorilor cu care sunt vopsiți pereții, mobila ș.a., lipsa depunerilor specifice de praf între scândurile parchetului, modificarea frecvenței sunetului emis la ciocănirea unui corp sau perete, dispunerea unor obiecte sau mobile în locuri în care nu-și justifică prezența etc.;
- Studierea modului de construire și de asamblare a mobilei, obiectelor și instalațiilor casnice, frecvent folosite ca ascunzători (recamiere, picioare de mese și de scaune, statuete, ornamente de mobilă, aparatură electronică etc.).

Pentru descoperirea obiectelor ascunse se apelează la mijloacele tehnice aflate în trusa criminalistică, mai ales, în ipoteza apariției necesității controlării interiorului unor obiecte aparent compacte, a pereților ș.a., actuala gamă de instalații portabile de investigare tehnică permițând acest lucru.

4.3. Ridicarea obiectelor descoperite cu ocazia percheziției. Aceasta se face potrivit prevederilor art. 159 alin. (13) NCPP și art. 162 NCPP. Față de prevederile legii, pot fi ridicate obiectele sau înscrisurile având legătură cu fapta cercetată și, desigur, cele a căror circulație ori deținere este interzisă sau în privința cărora există suspiciunea că pot avea o legătură cu săvârșirea unei infracțiuni pentru care acțiunea penală se pune în mișcare din oficiu. În această categorie mai pot fi incluse (în anumite limite) și alte obiecte. Avem în vedere, îndeosebi, obiectele ce pot oferi indicii cu privire la circumstanțele în care a fost pregătită și săvârșită infracțiunea și la persoanele care au participat sau cunosc ceva despre faptă: agende de telefon, fotografii, desene, însemnări, corespondență ș.a.

§5. Fixarea rezultatelor percheziției

Potrivit prevederilor art. 161 NCPP, despre efectuarea percheziției, ca și despre ridicarea de obiecte sau de înscrisuri, se întocmește un proces-verbal. Alături de procesul-verbal, ca mijloace tehnice auxiliare de fixare a rezultatelor percheziției, se mai folosește fotografierea, înregistrarea video-magnetică, filmarea și, atunci când este necesar, se execută schițe sau desene ale locului percheziției.

5.1. Consemnarea în procesul-verbal este principalul mijloc de consemnare a rezultatelor unei percheziții. El va trebui să cuprindă, în primul rând, mențiunile prevăzute de art. 161 alin. (2) NCPP, cum sunt: numele, prenumele și calitatea celui care îl încheie, numărul și

[1] **M. Le Clere,** *op. cit.,* p. 266-267.

data mandatului de percheziție, data și ora la care a început și ora la care s-a terminat efectuarea percheziției, cu menționarea oricărei întreruperi intervenite etc.

De asemenea, procesul-verbal va mai trebui să cuprindă, în plus, descrierea amănunțită a locului și condițiilor în care înscrisurile, obiectele sau urmele infracțiunii au fost descoperite și ridicate, enumerarea și descrierea lor amănunțită, pentru a putea fi recunoscute; mențiuni cu privire la locul și condițiile în care suspectul sau inculpatul a fost prins. De asemenea, potrivit noului Cod de procedură penală, apar elemente de noutate privind datele care trebuie consemnate în procesul-verbal, respectiv menționarea informării persoanei la care are loc percheziția cu privire la dreptul de a contacta un avocat pentru a participa la percheziție, mențiunile privind înregistrările audio-video sau fotografice, cele privind locul și condițiile în care suspectul sau inculpatul a fost prins.

Cu privire la *modul de redactare a procesului-verbal,* dată fiind calitatea sa de mijloc de probă, atragem atenția asupra *necesității consemnării cât mai exacte, clare* și *precise* a celor constatate din momentul pătrunderii la locul percheziției și până la terminarea acesteia.

Descrierea obiectelor și înscrisurile descoperite, a ascunzătorilor sau locurilor în care au fost găsite trebuie să se facă riguros, fără a se omite nicio caracteristică generală sau particulară (dimensiune, formă, culoare, marcă, serie, urme specifice de folosire etc.). Necesitatea descrierii amănunțite a acestor caracteristici este dovedită în practică, unii suspecți sau inculpați susținând, ulterior, că obiectele au fost introduse la locul percheziției fără știrea lor.

Astfel, cu ocazia unei percheziții, a fost descoperit un plic cu droguri, ascuns în cutia de scrisori fixată la ușa de la intrare în locuință. În instanță, inculpatul a încercat să susțină că plicul a fost introdus de o persoană străină, ca să-l compromită. Din procesul-verbal încheiat cu ocazia percheziției, semnat inclusiv de inculpat, a rezultat, cu claritate, că plicul avea o grosime prea mare ca să poată fi introdus prin deschizătura practicată în cutia de scrisori.

Procesul-verbal de percheziție se face în mai multe exemplare, se semnează pe fiecare pagină și la sfârșit de cel care îl încheie, de persoana la care s-a făcut percheziția, de avocatul acesteia, dacă a fost prezent, precum și de persoanele ce au fost prezente la efectuarea percheziției. Dacă vreuna dintre aceste persoane nu poate sau refuză să semneze, se face mențiune despre aceasta, precum și despre motivele imposibilității sau refuzului de a semna. O copie de pe procesul-verbal se lasă persoanei la care s-a făcut percheziția sau de la care s-au ridicat obiectele și înscrisurile ori uneia dintre persoanele prevăzute care au participat la percheziție art. 161 alin. (3) și (4) NCPP.

5.2. Fixarea prin fotografiere. Fotografierea este un procedeu tehnic deosebit de valoros nu atât prin caracterul său ilustrativ, ci mai ales prin obiectivitatea și precizia cu care sunt redate caracteristicile obiectelor, precum și a ascunzătorilor în care au fost descoperite.

Așa cum am menționat în prima parte a acestei lucrări, în capitolul consacrat fotografiei judiciare operative, fotografia de percheziție se apropie mult de fotografia executată cu prilejul cercetării la fața locului, ea trebuind să îndeplinească aceleași cerințe de ordin tehnic și metodic.

Astfel, pentru a fi cât mai sugestivă, fotografia de percheziție va fixa, în ordine, imaginea de ansamblu a locului percheziției, fotografiile schițe ale încăperii sau spațiului în care au fost descoperite obiectele sau înscrisurile, precum și fotografiile de detaliu ale acestora, a ascunzătorilor sau ale modului de camuflare, în scopul punerii în evidență a caracteristicilor de identificare.

Pentru a ușura înțelegerea mai exactă a imaginilor, raportată la mențiunea din procesul-verbal, în ipoteza descoperirii mai multor obiecte în diverse locuri, este indicat să se procedeze la fotografierea și indicarea acestora cu numere existente în trusa criminalistică.

Fotografiile care redau imaginea obiectelor şi înscrisurile ce nu sunt ataşate la dosar vor fi vizate, ştampilate şi incluse în dosar, sub forma unor planşe.

5.3. Înregistrarea audiovideo. Înregistrările video, ca şi filmarea, sunt modalităţi tehnice de fixare a rezultatelor percheziţiei (care se dovedesc superioare fotografierii), modalităţi devenite, în prezent, aproape indispensabile surprinderii de secvenţe, de momente-cheie ale unor percheziţii dificile, efectuate în cazuri deosebite, complexe. Înregistrarea video va reda mai exact, complet, sub o formă dinamică, cele mai semnificative aspecte ale percheziţiei şi, mai ales, imaginea obiectelor ori înscrisurilor cu toate caracteristicile din chiar momentul descoperii lor. Acesta nu exclude, însă, efectuarea de fotografii judiciare.

5.4. Desenul-schiţă. Schiţele efectuate vor cuprinde locul percheziţiei, în întregime, indicându-se punctele în care au fost descoperite obiectele sau înscrisurile, într-o manieră asemănătoare schiţei efectuate cu ocazia cercetării la faţa locului.

Fixarea prin intermediul desenului-schiţă îşi găseşte utilitatea atât în cazul percheziţionării unor suprafeţe mari de teren, cât şi a unor locuri închise, cu o compartimentare complicată, greu de descris în procesul-verbal sau de fixat prin fotografiere. De exemplu, este necesar să se execute schiţa unor încăperi construite prin modificarea zidurilor, în scopul ascunderii persoanelor care se sustrag de la urmărirea penală sau de la executarea pedepsei, a unor depozite de arme, de produse toxice, stupefiante etc.

Secţiunea a III-a
Particularităţi privind efectuarea unor categorii de percheziţii domiciliare şi a percheziţiei corporale

Din punct de vedere procesual, percheziţiile pot fi domiciliară, corporală, informatică sau a unui vehicul. Sub raport tactic criminalistic, însă, percheziţiile mai pot fi împărţite în funcţie de natura locului în care se efectuează (închis, deschis, loc de muncă), al naturii obiectelor căutate (valută, arme, scrieri cifrate ş.a.), al persoanelor căutate (infractori, persoane sechestrate) etc.

Percheziţiile mai pot fi *repetate, simultane,* atunci când se execută concomitent în mai multe locuri *de grup* (când se percheziţionează mai multe persoane) etc. Fiecăreia dintre aceste categorii de percheziţii îi sunt specifice o serie de particularităţi, ceea ce face ca, pe lângă regulile tactice generale de efectuare, să-i fie aplicabile şi anumite reguli specifice, desigur, fără ca prin aceasta să se deroge de la clasificarea şi regulile procesuale comune.

§1. Percheziţia încăperilor sau a locurilor închise

În cazul percheziţiilor efectuate în locuri închise, se cercetează elementele de construcţie ale clădirii, ale încăperilor şi dependinţelor, cum sunt zidurile, pardoselile, plafoanele, scările, instalaţiile sanitare, precum şi obiectele aflate în încăperi, obiecte în care pot fi amenajate ascunzători[1].

[1] Cu privire la aceste particularităţi, a se vedea, **R. Lechat,** *op. cit.,* p. 245 şi urm.; **A.R. Ratinov,** *op. cit.,* p. 198 şi urm.; **C. Suciu,** *op. cit.,* p. 550 şi urm.; **G.B. Karanovici,** *op. cit.,* p. 308 şi urm.; **M. Le Clere,** *op. cit.,* p. 266-268; **I. Mircea,** *op. cit.,* p. 166-169; *Tratat de tactică criminalistică, op. cit.,* p. 225; **A. Ciopraga,** *op. cit.,* p. 226-228; **I. Mircea,** *op. cit.,* p. 189.

1.1. Cercetarea clădirii şi a elementelor de construcţie presupune verificarea clădirii în ansamblul său, precum şi a fiecărei încăperi sau dependinţe în parte.

1.1.1. Cercetarea clădirii, în ansamblul său, este destinată descoperirii unor eventuale ascunzători făcute prin *modificarea construcţiei.* Pe aceasta, se vor examina, comparativ, suprafeţele interioare şi exterioare, stabilite prin măsurarea lungimii din interior şi din exterior a zidurilor, a grosimii acestora şi a unghiurilor pe care le fac între ele. Examinarea va începe cu subsolul clădirii, cu pivniţele sau cu dependinţele şi se va termina cu podul sau terasa clădirii.

1.1.2. Cercetarea zidurilor sau a pereţilor începe prin măsurarea dimensiunilor lor (lungime, lăţime, înălţime), pentru a se constata dacă sunt sau nu uniforme ori corespunzătoare cu planul clădirii. În general, sunt mai rare cazurile în care se construieşte un zid nou sau se dublează unul vechi pentru amenajarea unei ascunzători, aspect ce nu trebuie, totuşi, pierdut din vedere, în practică întâlnindu-se şi asemenea cazuri.

Frecvent, însă, se procedează la practicarea de ascunzători în pereţi. Descoperirea nişelor de acest gen este posibilă prin ciocănirea pereţilor, sunetul fiind mai înfundat în dreptul nişei, „neajuns" pe care infractorii mai versaţi încearcă să-l înlăture introducând diverse materiale, mai ales nisip, în ascunzătoare.

Se va examina tencuiala, zugrăveala şi tapetul. Diferenţa de vechime sau nuanţă a tencuielii, zugrăvelii sau vopselei este vizibilă atât cu ochiul liber, cât şi cu ajutorul lămpii cu radiaţii ultraviolete, datorită fluorescenţei diferite a straturilor de vopsea. Pereţii tapetaţi se verifică prin pipăire şi prin examinarea modului de îmbinare a marginilor fâşiilor de tapet.

1.1.3. Cercetarea altor elemente de construcţie. Cu ocazia verificării zidurilor, se cercetează şi *pervazurile de la uşi sau ferestre,* precum şi *gurile de aerisire, debaralele,* folosite frecvent ca ascunzători. Astfel:

a. *Cercetarea pardoselilor* se face în funcţie de specificul lor. De exemplu, la pardoselile din scândură sau parchet, se vor examina îmbinările, depunerile de praf, jocul scândurilor, capătul cuielor. La parchet se va cerceta cu atenţie locul în care a fost încheiat parchetul, fiind singura zonă la care se poate umbla fără să apară urme de forţare a îmbinărilor.

În cazul pardoselilor de pământ bătătorit (pivniţă, poduri, magazii, bucătării de vară ş.a.), în care se sapă gropi pentru ascunderea obiectelor, cadavrelor sau a persoanelor care se sustrag urmăririi penale, este posibilă descoperirea lor prin examinarea gradului de afânare a pământului. În acest scop, se vor face sondaje cu vergele metalice, se va ciocăni pardoseala ori se va turna apă, care, de regulă, este absorbită mai repede în dreptul gropii.

b. *Cercetarea planşeelor.* Planşeele acoperite cu *plăci de marmură, gresie, placaj ceramic,* ca şi zidurile placate cu faianţă, vor fi verificate într-un mod asemănător pardoselilor din parchet, prin stabilirea eventualului joc, a lipsei cimentului sau mortarului de la îmbinări etc. În cazurile descrise mai sus, obiectele metalice pot fi descoperite cu ajutorul detectorului de metale, bineînţeles dacă pardoselile nu conţin armătură de fier sau cuie.

În încăperi, dependinţe, pivniţe, poduri ş.a. nu trebuie să se piardă din vedere că, în majoritatea cazurilor, ascunzătorile făcute în pardoseli sunt acoperite cu diverse obiecte de mobilă, lăzi, butoaie, vechituri de tot felul, ceea ce impune degajarea suprafeţei cercetate.

c. *Cercetarea scărilor* se raportează la tipul de material din care sunt construite (lemn, ciment, cărămidă, metal). Examinarea se apropie, ca modalitate, de cercetarea pardoselilor, verificându-se treptele, balustradele, îndeosebi cele din tuburi de metal sau din lemn.

d. *Cercetarea instalațiilor sanitare, încălzire și iluminare,* se face cu multă atenție, întrucât sunt frecvent folosite pentru ascunderea unor obiecte cu volum mic, de genul bijuteriilor, valutei, înscrisurilor falsificate, stupefiantelor etc. La W.C.-urile moderne, se va examina amănunțit rezervorul de apă și interiorul scaunului.

La *instalațiile electrice* vor fi cercetate dozele, orificiile în care sunt montate prizele, întrerupătoarele, tuburile de izolare, tabloul de siguranțe. La *băi, lavoare,* vor fi examinate sifoanele, paharele de la coturile de scurgere a apei, îmbinările cu conductele principale.

e. *Cercetarea sobelor,* care pot fi ascunzători „ideale", îndeosebi cele de teracotă, trebuie făcută cu atenție, ele putând servi la ascunderea unor obiecte chiar în interior, dacă aceste obiecte sunt rezistente la căldură. În același scop sunt folosite și coșurile, în interiorul cărora sunt atârnate obiectele căutate.

În fine, din cercetarea clădirilor nu vor fi omise burlanele de scurgere a apei, lucarnele, stucaturile, diversele ornamente.

1.2. Cercetarea mobilierului și a obiectelor din interiorul încăperilor este o operație migăloasă, care necesită multă atenție și răbdare din partea celui care o efectuează. O enumerare a obiectelor ce pot fi găsite în interiorul unei încăperi, este dificil de realizat. De aceea, ne vom limita numai la acelea care trebuie verificate cu ocazia percheziției.

a. *Mobila,* în special cea din lemn, va fi verificată piesă cu piesă, dată fiind posibilitatea improvizării de ascunzători, prin găurirea lemnului sau din dublarea pereților ori fundurilor sertarelor, ale lăzilor de studio, șifonierelor ș.a. Aceeași atenție se va acorda *mobilelor tapisate,* somierelor, canapelelor, fotoliilor care trebuie sondate cu vergele metalice subțiri, pipăite sau desfăcute, pe o porțiune care să permită introducerea mâinii.

b. *Tablourile, stampele, icoanele, diversele decorațiuni de interior* fixate în perete, permit ascunderea în spatele lor a înscrisurilor, valutei, a altor obiecte subțiri și deci trebuie verificate cu aceeași atenție. De asemenea, statuetele, vasele de ceramică, bibelourile, veiozele, sunt frecvent folosite ca ascunzători.

c. *Cărțile, albumele* vor fi cercetate bucată cu bucată, în ele ascunzându-se nu numai bani sau înscrisuri, ci și arme, bijuterii, în care scop sunt decupate în interior găuri corespunzătoare formei și mărimii obiectelor de volum mic, însă de mare valoare.

d. *Vasele și borcanele cu alimente conservate* (murături, dulceață, compot, untură, diverse mâncăruri) sunt deseori folosite pentru ascunderea monedelor de aur și pietrelor prețioase.

1.3. Percheziția în unități publice[1] nu se distanțează prea mult, cel puțin sub raport tactic criminalistic, de perchezițiile menționate mai sus, însă ea este, deseori, mult mai dificilă decât o percheziție domiciliară propriu-zisă. Dificultățile sunt determinate nu atât de delimitarea cu exactitate a ceea ce este denumit generic *unitate publică* (inclusiv privată), cât de stabilirea precisă a locurilor în care o persoană are acces, în ipoteza în care persoana își desfășoară activitatea într-un loc care nu îi aparține.

De exemplu, este relativ simplu să se verifice mobilierul din biroul în care își desfășoară activitatea o persoană, dar va fi mai greu să se cerceteze întreg perimetrul în care aceasta se deplasează, în primul rând prin natura obligațiilor de serviciu.

[1] Potrivit art. 164 NCPP, dispozițiile referitoare la percheziție se aplică și la unitățile la care se referă art. 176 NCP.

În astfel de situații, cu sprijinul unor reprezentanți ai conducerii unității, instituției, întreprinderii sau firmei vor fi cercetate mai întâi locurile în care persoana are acces aproape în exclusivitate, precum și locurile, obiectele, instalațiile ce sunt folosite de un număr limitat de persoane și care nu impun manipularea sau verificarea permanentă.

1.4. Percheziția unui vehicul este asimilată locurilor închise, deși prezintă particularități firești prin natura lor constructivă. Ca urmare, percheziția unui vehicul sau a altui mijloc de transport va fi efectuată de persoane ce dispun de cunoștințe în acest domeniu, uneori fiind nevoie de sprijinul specialiștilor în mecanică auto.

Printre locurile utilizate frecvent ca ascunzători pentru obiecte de genul bijuteriilor, armelor, stupefiantelor, obiectelor de artă sau cult, se numără tapiseria scaunelor, a banchetelor și portierelor, rezervorul de benzină, elementele de caroserie, camerele roților, radiatoarele, farurile etc.

§2. Percheziția locurilor deschise

Percheziția locurilor deschise presupune căutarea de obiecte pe suprafețe sau terenuri clar delimitate, îngrădite, care aparțin persoanei la care se efectuează percheziția, sau pe care aceasta le folosește în mod exclusiv ori împreună cu un număr limitat de persoane. Cel mai adesea, din această categorie fac parte curțile și grădinile.

În cazul locurilor neîngrădite, de acces general, cum sunt, de exemplu, terenurile agricole, pajiștile, chiar dacă aparțin unei anumite persoane, nu se poate vorbi de percheziție, ci, mai degrabă, de o cercetare la fața locului, desfășurată potrivit regulilor procedurale și tacticii menționate anterior.

Pentru efectuarea percheziției locurilor deschise, se va ține seama atât de caracteristicile obiectelor căutate, cât și de particularitățile locului cercetat. Dacă pe terenul cercetat sunt ridicate diverse construcții, percheziția acestora se va face potrivit regulilor tactice de cercetare a locurilor închise și, prin urmare, nu vom mai insista asupra acestui aspect.

2.1. Primele măsuri ce vor fi luate la fața locului, vizează organizarea și stabilirea modului de efectuare a percheziției. În funcție de numărul persoanelor care alcătuiesc echipa de percheziție și de mărimea suprafeței, se poate proceda fie la *împărțirea terenului pe sectoare,* fie la aplicarea așa-numitei metode a „greblării", prin dispunerea în lanț a membrilor echipei și parcurgerea în lanț a terenului de la un capăt la altul. În fixarea sarcinilor membrilor echipei se ține seama, dacă este cazul, și de necesitatea reținerii sau prinderii persoanei la care se efectuează percheziția.

În alternativa în care organul de urmărire penală deține informații precise referitoare la locul în care a fost ascuns obiectul, vor fi verificate în prealabil locurile respective și numai după aceea, dacă se consideră necesar, se va proceda la cercetarea sistematică a întregului loc.

Folosirea câinelui de urmărire nu trebuie neglijată în căutarea obiectelor ascunse sau a cadavrelor îngropate, a stupefiantelor, pe baza urmelor olfactive specifice. Firește că acest procedeu va fi aplicat înainte ca membrii echipei să înceapă căutarea.

2.2. Efectuarea percheziției propriu-zise. Având în vedere că principala modalitate de ascundere a obiectelor sau cadavrelor, în locuri deschise, o reprezintă *îngroparea,* organul de

urmărire penală va trebui să țină seama de urmele specifice acestui mod de operare. Urmele sunt determinate de procedeele de camuflare folosite de infractor. De pildă, după îngropare, locul poate fi acoperit cu brazde de pământ conținând vegetație specifică terenului. De asemenea, peste el se pot planta pomi, sau diverse plante de cultură ori este acoperit cu grămezi de gunoi, bălegar vreascuri, stoguri de paie, fân, coceni, stive de lemn.

O atenție specială va fi acordată fântânilor deschise, gropilor de gunoi, hasnalelor. Dacă suprafața percheziționată este străbătută de o apă curgătoare, va fi cercetat și fundul acesteia, la nevoie recurgându-se chiar la ajutorul unor scafandri autonomi.

Mijloacele tehnice de care organul de urmărire penală se poate servi în percheziția locurilor deschise sunt sondele metalice, de diverse lungimi și grosimi, detectoarele de metal, detectoarele de cadavre de tipul „Bansgaard", electromagneți sau magneți simpli, foarte puternici. Din dotarea echipei nu vor lipsi nici cazmalele, târnăcoapele, lopețile. În practică au existat cazuri în care, pentru săparea la adâncime sau pentru înlăturarea grămezilor de moloz, nisip sau pietriș, s-a recurs chiar la utilaje tehnice de genul excavatoarelor.

§3. Percheziția corporală

Percheziția corporală, după cum se cunoaște, este destinată căutării de obiecte și de înscrisuri aflate asupra unei persoane, ce presupune examinarea corporală externă a unei persoane, a cavității bucale, a nasului, a urechilor, a părului, a îmbrăcămintei, a obiectelor pe care o persoană le are asupra sa sau sub controlul său, la momentul efectuării percheziției. Potrivit prevederilor art. 165 NCPP, ea se efectuează de către organul judiciar care a dispus-o, În cazul în care există o suspiciune rezonabilă că prin efectuarea unei percheziții corporale vor fi descoperite urme ale infracțiunii, corpuri delicte ori alte obiecte ce prezintă importanță pentru aflarea adevărului în cauză, organele judiciare sau orice autoritate cu atribuții în asigurarea ordinii și securității publice procedează la efectuarea acesteia. Ea are un caracter distinct, efectuându-se în multe împrejurări separat de alte acte procedurale, însă este făcută frecvent și cu ocazia percheziției domiciliare sau a arestării.

Percheziția corporală, în calitatea sa de act de urmărire penală, nu trebuie confundată cu controlul vamal efectuat la punctele de trecere a frontierei de stat ori în locurile supuse unui regim special.

Datorită particularităților sale, ca și metodelor de efectuare, din punct de vedere tactic criminalistic percheziția persoanei este împărțită, convențional, în *percheziția îmbrăcămintei* și *percheziția corpului.*

Prin modul de desfășurare și procedeele aplicate, se poate susține că percheziția corporală parcurge mai multe faze. Însă, precizăm că, indiferent de tipul de percheziție (a îmbrăcămintei sau a corpului), aceasta trebuie efectuată cu multă atenție și minuțiozitate.

Potrivit art. 166 NCPP, organul judiciar trebuie să ia măsuri ca percheziția să fie efectuată cu respectarea demnității umane, efectuându-se de o persoană de același sex cu persoana percheziționată. Înainte de începerea percheziției, persoanei percheziționate i se solicită predarea de bunăvoie a obiectelor căutate. Dacă obiectele căutate sunt predate, nu se mai efectuează percheziția, cu excepția cazului când se consideră util să se procedeze la aceasta, pentru căutarea altor obiecte sau urme.

3.1. Percheziția preliminară este destinată preîntâmpinării unei acțiuni violente a persoanei percheziționate, ceea ce presupune, în primul rând, *dezarmarea acesteia,* respectiv verificarea împrejurării dacă are sau nu asupra sa o armă albă sau de foc, precum și orice alte obiecte sau substanțe ce ar putea pune în pericol organul judiciar, permițând celui percheziționat să fugă[1].

Tactic, trebuie să se procedeze astfel încât persoana să fie pusă în *imposibilitatea de a reacționa.* Pentru aceasta, cel percheziționat va fi așezat cu fața la perete, la o distanță de cel puțin un metru, în funcție de înălțimea sa. În continuare, i se cere să ridice mâinile deasupra capului, să se sprijine pe perete și să desfacă picioarele. Se cercetează, pe rând, partea dreaptă și stângă a corpului, organul de urmărire penală așezându-se într-o poziție laterală și punând un picior în fața piciorului din partea corpului cercetată.

Acest procedeu permite dezechilibrarea rapidă a celui percheziționat, în ipoteza unei încercări de atac. În cazul infractorilor periculoși, cunoscuți sau bănuiți că pot reacționa violent, percheziția se va face cu o singură mână, în mâna cealaltă fiind ținută arma.

Percheziția amănunțită, se efectuează de sus în jos, începând cu obiectele de pe cap (pălărie, căciulă, șapcă). În continuare, se cercetează spatele, porțiunile de sub brațe, mâinile de la umăr până la degete, pieptul. Vor fi verificate picioarele prin interior și exterior, până la gleznă, precum și manșetele pantalonilor, ciorapii (în care deseori se introduc obiecte mici, bani, cuțite), iar la urmă pantofii.

Cercetarea se face și prin palpare fermă, prin strângerea porțiunilor de îmbrăcăminte mai groasă (umeri, revere, manșete) întrucât, la o simplă pipăire, obiectele subțiri inclusiv metalice, pot trece deseori nesesizate. De asemenea, vor fi golite toate buzunarele, verificându-se dacă îmbrăcămintea nu are și buzunare secrete, organul de urmărire penală ridicând nu numai eventualele arme descoperite, ci și obiectele sau înscrisurile găsite, în acest mod evitându-se o posibilă încercare de aruncare a lor.

După percheziția prealabilă, se va proceda la verificarea amănunțită și a îmbrăcămintei și a corpului, operație ce se va realiza la sediul organului de urmărire penală.

3.2. Percheziția obiectelor de îmbrăcăminte. Această parte a percheziției presupune verificarea în parte a fiecărei piese din care este formată, a lenjeriei și a încălțămintei, la nevoie acestea putând fi scoase de pe corpul persoanei. Dezbrăcarea este necesară, atât pentru faptul că permite o verificare minuțioasă a îmbrăcămintei, cât și pentru posibilitatea percheziționării separate a corpului. Cu ocazia dezbrăcării, este posibilă, totodată, descoperirea eventualelor obiecte atârnate sau înfășurate în jurul corpului.

La îmbrăcăminte se verifică căptușeala, cusăturile, buzunarele, gulerele, vatelina de la umeri, țesăturile interioare de la piept, de care pot fi lipite înscrisurile, valuta etc., greu de sesizat la o simplă pipăire. Dacă se consideră necesar, îmbrăcămintea poate fi descusută, atât cât să permită verificarea interioară[2].

În legătură cu lenjeria de corp, batistele, atragem atenția că ele pot fi *„apretate"* cu droguri, astfel pregătită, valiza obișnuită putând conține până la 500 gr de droguri și chiar mai mult.

---

[1] A se vedea **Ch.E. O'Hara,** *Principii de bază ale cercetărilor penale,* ed. a IV-a, Ed. Springfield, Illinois, S.U.A., 1976, în traducere în lb. română (manuscris), p. 947-949.

[2] **E. Bianu,** *Tactica* și *tehnica percheziționării,* București, 1941, p. 80-81.

La încălțăminte se verifică căptușeala, branțurile, talpa, tocurile ce pot fi transformate în ascunzători de obiecte mici, în special bijuterii sau valută.

Aceeași atenție va fi acordată obiectelor aflate curent asupra unei persoane: portmonee, curele de pantaloni, ceasuri, brichete, tabachere, agende, tocuri de ochelari, diverse articole de papetărie, podoabă etc.

Cu o minuțiozitate deosebită se va acționa pentru descoperirea unor *scrieri secrete,* întrucât modalitățile de realizare a acestora sunt deosebit de diverse. De exemplu, în practică, au fost întâlnite cazuri de scriere cu cerneală simpatică pe obiecte de lenjerie (furouri, maiouri, pe cămăși sau pe căptușeala hainelor) și uneori, pe corp.

Servietele, poșetele, geamantanele ș.a., vor fi cercetate amănunțit, atât ele ca atare (interesând căptușeala, mânerele, eventuale funduri duble, ornamentele), cât și conținutul lor care este deosebit de divers. Și în acest caz, posibilitățile de ascundere sunt nenumărate. De pildă, frecvent sunt utilizate ca ascunzători tuburile de pastă de dinți sau de ras, obiectele de cosmetică din trusele de machiaj, de bărbierit, spray-urile, cutiile cu medicamente, instrumente muzicale, umbrelele, bastoanele ș.a.

În cercetarea acestor obiecte vor fi folosite surse puternice de lumină, inclusiv în radiații invizibile precum și instrumente de mărit (lupe, stereomicroscoape, microscoape portabile) care permit descoperirea mesajelor cifrate.

3.3. Percheziția corpului ca atare. Aceasta se efectuează de către o persoană de același sex cu persoana percheziționată, la nevoie apelându-se la sprijinul medicului. Principala modalitate de ascundere o reprezintă introducerea obiectelor în orificiile naturale, iar câteodată, chiar înghițirea obiectelor, mai ales dacă pot fi eliminate cu ușurință. Față de aceste modalități, se va cere medicului să verifice, în primul rând, orificiile naturale, iar după aceea se va recurge la examenul radiologic.

În cadrul percheziției corporale nu trebuie să se omită cercetarea pielii capului și a tălpilor picioarelor pe care pot fi lipite diverse mesaje cifrate. De asemenea, trebuie verificat cu atenție și părul, îndeosebi cocul și buclele, fără a se neglija nici părul bărbaților care, la unii indivizi, nu diferă în privința lungimii cu nimic de cel al femeilor. Vor fi cercetate și protezele de mâini, de picioare, inclusiv cele dentare, alte dispozitive sau aparate medicale, aflate asupra persoanei (corsete, centuri pentru hernie, aparate auditive etc.).

Precizăm că și animalelor de apartament (câini, pisici) care însoțesc persoanele percheziționate, trebuie să li se facă un control, dacă există indicii că ar putea fi folosite în scop criminal, întrucât acestea pot fi folosite pentru ascunderea de obiecte, recurgându-se inclusiv la operații de introducere sub piele a înscrisurilor sau obiectelor plate, de mărime mică.

Consemnarea rezultatelor percheziției persoanei se face potrivit regulilor prezentate mai sus, atât prin procesul-verbal, cât și prin fixarea lor cu ajutorul *fotografiei* sau *a înregistrării video*, potrivit art. 166 alin. (3)-(6) NCPP.

§4. Alte categorii de percheziții

În activitatea de anchetă și, în general, în întreaga practică judiciară reluată și în lucrări de strictă specialitate, plecându-se de la o serie de particularități, se obișnuiește ca, pe lângă

percheziția locurilor deschise ori a persoanei, să se procedeze sau să se facă referiri și la alte categorii de percheziții.

4.1. Perchezițiile destinate căutării persoanelor și cadavrelor. În ipoteza căutării de persoane, fie sechestrate, fie care se sustrag urmăririi penale, accentul va fi pus pe verificarea posibilităților de amenajare de ascunzători în clădiri, în magazii, în pământ. Un ajutor important, în aceste cazuri, este dat de câinele de urmărire.

Din punct de vedere tactic, organul de urmărire penală trebuie să fie pregătit pentru respingerea unor încercări de ripostă, de fugă ale persoanei descoperite. Riposte pot apărea în special *în ipoteza răpirilor de persoane,* răpitorii fiind, în majoritatea cazurilor, înarmați.

„Ascunderea" unei persoane într-o locuință poate îmbrăca inclusiv forma unor deghizări, în practică fiind semnalate cazuri în care soțul urmărit a locuit cu soția, deghizându-se și prezentându-se drept sora acesteia.

Căutarea cadavrelor, a resturilor de material cadaveric, se face potrivit fiecărui caz în parte, îmbinându-se regulile specifice ale percheziției cu cele ale cercetării la fața locului și recurgându-se la mijloace tehnice aflate în trusele criminalistice, dintre care amintim detectorul de cadavre. Totodată, se apelează la serviciile câinilor de urmărire.

Bineînțeles că, în ipoteza descoperirii unui cadavru sau a unor fragmente cadaverice nu mai poate fi vorba de o percheziție, ci de o *cercetare efectivă la fața locului.*

4.2. Percheziția destinată căutării unor anumite obiecte, dintre care amintim perchezițiile pentru descoperirea *drogurilor, a armelor* și *explozivilor, a scrierilor secrete, a obiectelor de artă* ș.a. În asemenea ipoteze perchezițiile sunt efectuate de personal specializat, care există la punctele de trecere a frontierei.

Sunt folosite mijloace tehnice adecvate, printre care detectorul de metale, examinările în radiații invizibile (ultraviolete, infraroșii, röentgen). Pentru descoperirea stupefiantelor, pe lângă reactivii chimici existenți în trusele criminalistice speciale, sunt folosiți cu mult succes câinii dresați în acest scop.

4.3. Percheziția efectuată asupra unui grup de persoane, necesită luarea unor măsuri speciale de supraveghere și de prevenire a acțiunilor violente. În aceste împrejurări la percheziție va participa un număr adecvat de persoane. De asemenea, din motive lesne de înțeles, o astfel de percheziție nu poate fi efectuată în locurile publice, decât în împrejurări cu totul excepționale, care, din păcate, au apărut și la noi.

4.4. Percheziția informatică. Percheziția în sistem informatic sau a unui suport de stocare a datelor informatice presupune cercetarea unui sistem informatic a unei părți din acesta sau a unui suport de stocare a datelor informatice în scopul descoperirii, identificării și strângerii probelor necesare soluționării cauzei.

Noul Cod de procedură penală reglementează procedura prin care se realizează percheziția informatică de o manieră menită să asigure integritatea informațiilor și securitatea acestora, în condiții în care garantează dreptul la viață privată a persoanei la care se efectuează percheziția.

Potrivit art. 168 alin. (2) NCPP, în cursul urmăririi penale percheziția informatică se dispune la cererea procurorului de judecătorul de drepturi și libertăți care se pronunță prin

încheiere şi emite de îndată mandatul de percheziţie dacă admite cererea. Încheierea nu este supusă căilor de atac.

La fel ca şi în cazul celorlalte forme de percheziţie şi percheziţia informatică se efectuează în prezenţa suspectului ori a inculpatului sau după caz a reprezentantului acestuia ori a martorului asistent [art. 168 alin. (11) NCPP].

O particularitate a percheziţiei informatice, dat fiind specificul său, este că aceasta se efectuează de către un specialist care funcţionează în cadrul organelor judiciare sau din afara acestora în prezenţa procurorului sau a organului de cercetare penală.

La terminarea percheziţiei informatice se încheie un proces-verbal de percheziţie informatică care trebuie să conţină elementele arătate în art. 168 alin. (13) NCPP.

În cursul judecăţii, percheziţia informatică se dispune de către instanţa de judecată din oficiu sau la cererea procurorului, a părţilor ori a persoanei vătămate cu respectarea aceloraşi condiţii în ceea ce priveşte modul de dispunere şi modalitatea de realizare a percheziţiei [art. 168 alin. (16) NCPP].

În vederea executării percheziţiei dispuse, pentru asigurarea integrităţii datelor informatice stocate pe obiectele ridicate, procurorul dispune efectuarea de copii. Dacă ridicarea obiectelor care conţin datele informatice ar afecta grav desfăşurarea activităţii persoanelor care deţin aceste obiecte, procurorul poate dispune efectuarea de copii, care servesc ca mijloc de probă. Copiile se realizează cu mijloace tehnice şi proceduri adecvate, de natură să asigure integritatea informaţiilor conţinute de acestea. Organele de urmărire penală trebuie să ia măsuri ca percheziţia informatică să fie efectuată fără ca faptele şi împrejurările din viaţa personală a celui la care se efectuează percheziţia să devină, în mod nejustificat, publice [art. 168 alin. (14) NCPP].

4.5. Percheziţia repetată se efectuează în alternativa în care prima percheziţie sau percheziţia anterioară a rămas fără rezultat. Repetarea percheziţiei se face atunci când organul judiciar deţine date sigure că obiectele sau înscrisurile căutate se află totuşi în locurile cercetate, dat şi atunci când, revăzându-se modul de acţiune, anchetatorul constată că a procedat cu o anumită superficialitate sau grabă, fără a apela la toate metodele şi mijloacele avute la dispoziţie.

Nu întotdeauna repetarea unei percheziţii este consecinţa unor nereuşite. Din contră, ea poate reprezenta un *valoros procedeu tactic*. De pildă, dacă persoana la care s-a efectuat percheziţia constată că obiectul căutat nu a fost descoperit, nu se va teme de o nouă percheziţie şi va scoate obiectul din locul în care l-a dosit, folosindu-l în scopul propus. De asemenea, dacă obiectul căutat nu se află la locul percheziţiei, ci în altă parte, persoana în cauză îl va aduce la domiciliu, în baza aceluiaşi raţionament potrivit căruia, o dată nedescoperit bunul sau înscrisul, organul judiciar nu va mai reveni.

Este inutil să precizăm că repetarea percheziţiei se face cu respectarea aceloraşi reguli tactice, începând cu asigurarea caracterului ei inopinat, cu respectarea aceloraşi cerinţe de organizare şi desfăşurare minuţioasă.

BCU IAŞI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

FOTOGRAFII DE PERCHEZIȚIE, DESCOPERIRE DE ARME ȘI DROGURI

Captură impresionantă de armament de război

Diferite arme, după "Ziarul Gardianul"

Arme găsite la percheziție, după "www.6am.ro"

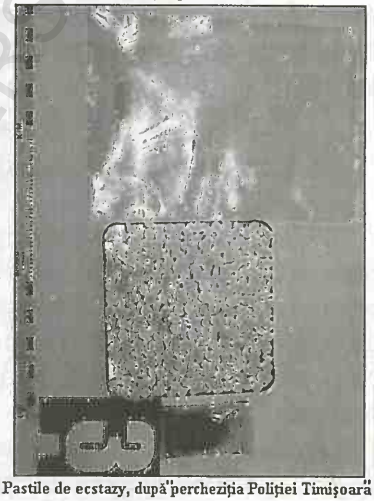

Pastile de ecstazy, după percheziția Poliției Timișoara

Secțiunea a IV-a
Ridicarea de obiecte, înscrisuri sau date informatice

§1. Aspecte generale

Ridicarea de obiecte, înscrisuri sau date informatice ce pot servi ca mijloc de probă în procesul penal, act procedural distinct de percheziție, se efectuează atât în condițiile stabilite de lege, cât și cu respectarea câtorva reguli tactice criminalistice.

Potrivit prevederilor art. 170 alin. (1) NCPP, în cazul în care există o suspiciune rezonabilă cu privire la pregătirea sau săvârșirea unei infracțiuni și sunt temeiuri de a se crede că un obiect ori un înscris poate servi ca mijloc de probă în cauză, organul de urmărire penală sau instanța de judecată poate dispune persoanei fizice sau juridice în posesia căreia se află să le prezinte și să le predea, sub luare de dovadă.

Dacă organul de urmărire penală sau instanța de judecată apreciază că și o copie a unui înscris sau a datelor informatice poate servi ca mijloc de probă, reține numai copia. Dacă

obiectul, înscrisul sau datele informatice au caracter secret ori confidențial, prezentarea sau predarea se face în condiții care să asigure păstrarea secretului ori a confidențialității [art. 170 alin. (5)-(6) NCPP].

Ne aflăm, prin urmare, în prezența unei măsuri procedurale destinate ridicării de obiecte sau înscrisuri cunoscute, despre care organul de urmărire penală deține informații privitoare la locul sau persoana care le deține[1].

De regulă, în cazurile normale, pentru ridicarea obiectelor sau înscrisurilor organul de urmărire penală se va prezenta la domiciliul persoanei care le deține, la locul său de muncă sau la unitatea la care se găsesc. După ce se legitimează, va arăta scopul venirii sale cerând să-i fie predate obiectele sau înscrisurile. Există și situații în care persoana nu numai că refuză predarea obiectelor sau înscrisurilor cerute ori neagă existența sau deținerea acestora, ci, pur și simplu, nu permite intrarea în locuință a organului de urmărire penală.

Din punct de vedere procedural, în asemenea împrejurări se poate recurge fie la o *ridicare silită,* dispusă de organul de urmărire penală sau de către instanța de judecată (art. 171 NCPP), fie la *o percheziție* efectuată potrivit regulilor procedurale și tactice menționate anterior.

§2. Cadrul tactic criminalistic

Ridicarea silită sau percheziția, efectuată după ce persoanei i-au fost cerute anumite obiecte sau înscrisuri bine individualizate, poate prezenta un anumit neajuns. Astfel, dacă organul de urmărire penală nu este pregătit să facă față acestei împrejurări, el trebuie să ceară încuviințarea procurorului pentru efectuarea actelor amintite, timp în care persoana respectivă are posibilitatea să distrugă, să ascundă, sau să încredințeze altor persoane obiectele sau înscrisurile cerute.

De aceea, se impune ca, în cadrul pregătirii acestei măsuri procedurale, să fie avută în vedere și o astfel de posibilitate, luându-se măsurile corespunzătoare pentru evitarea unui asemenea incident prin obținerea autorizației de ridicare silită sau de percheziție de la procuror.

Cu caracter de noutate, potrivit art. 170 alin. (2) NCPP, organul de urmărire penală sau instanța de judecată poate dispune ca:

a) orice persoană fizică sau juridică să comunice anumite date informatice aflate în posesia sau sub controlul său, care sunt stocate într-un sistem informatic ori pe un suport de stocare a datelor informatice;

b) orice furnizor de rețele publice de comunicații electronice sau furnizor de servicii de comunicații electronice destinate publicului să comunice anumite date referitoare la abonați, utilizatori și la serviciile prestate, aflate în posesia sau sub controlul său.

Ridicarea de obiecte sau de înscrisuri poate servi la obținerea unor modele sau piese de comparație utile identificării instrumentelor folosite în săvârșirea unei infracțiuni, ca și a identificării persoanei după scris, cum este, de exemplu, autorul unui fals, al unei calomnii, ori al unui înscris clasificat drept secret de stat, al scrisului unei persoane răpite, în traficul de droguri etc.

[1] A se vedea **C. Suciu**, *op. cit.*, p. 560; **G.B. Karanovici**, *op. cit.*, p. 301; **I. Mircea**, *op. cit.*, p. 168-169.

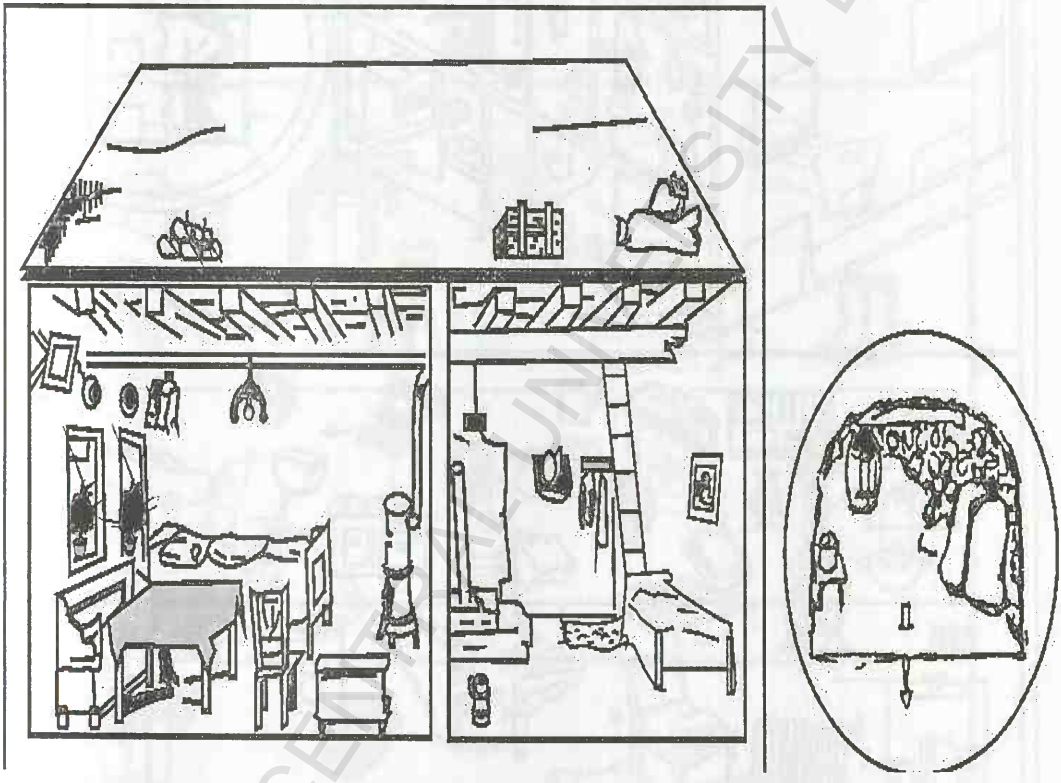

Spații și obiecte care trebuie cercetate la percheziția locurilor închise.

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

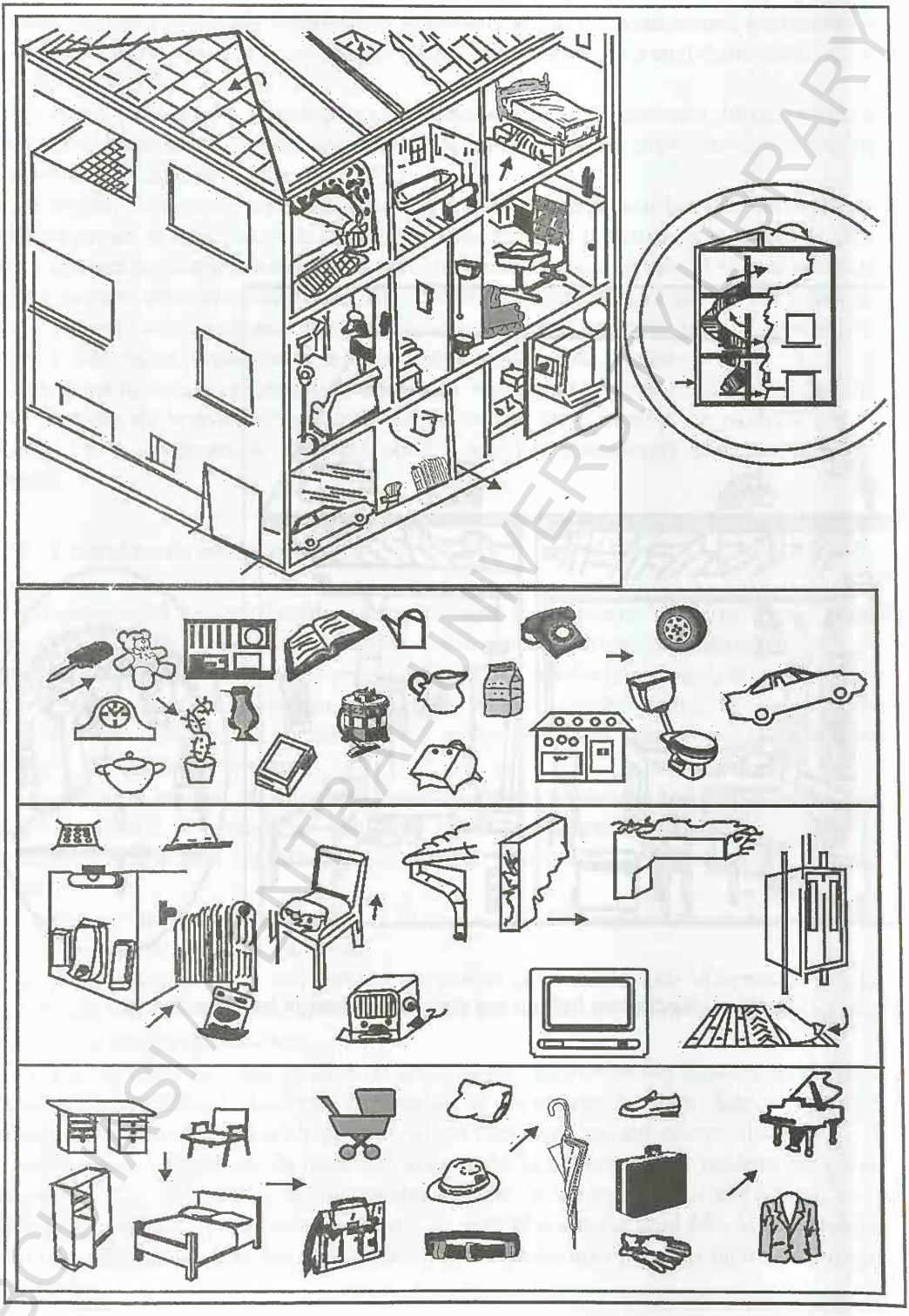

Spații și obiecte care trebuie cercetate la percheziția locurilor închise.

BCU IAȘI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

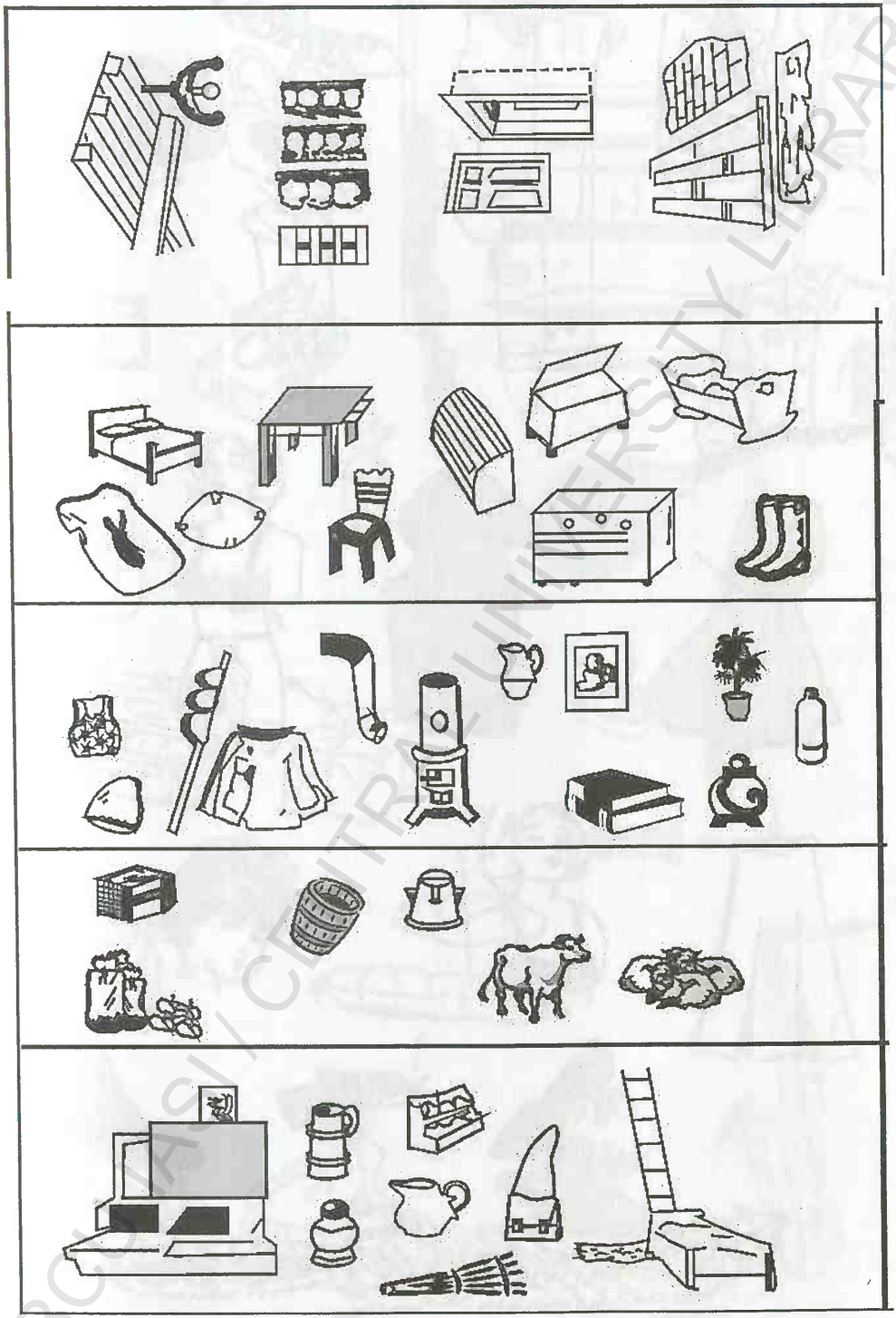

Spații și obiecte care trebuie cercetate la percheziția locuințelor din mediul rural.

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Spații și obiecte care trebuie cercetate la percheziția corporală.

BCU IAȘI - CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

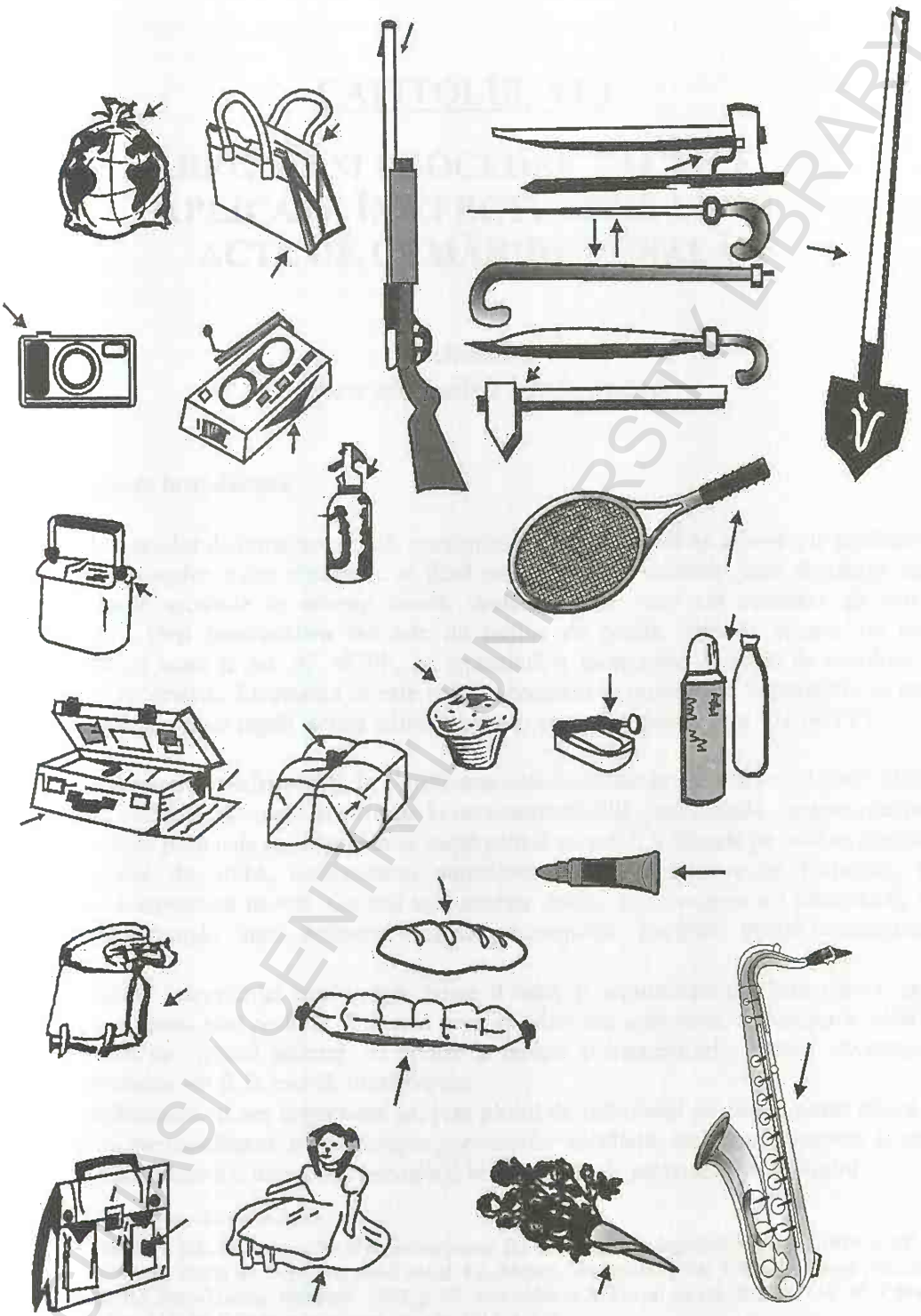

Obiecte, locuri care trebuie cercetate atât la percheziţiile domiciliare, cât şi la percheziţia corporală sau a bagajelor aflate asupra celui care este perchiziţionat.

BCU IAŞI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

CAPITOLUL VIII

REGULI ŞI PROCEDEE TACTICE APLICATE ÎN EFECTUAREA UNOR ACTE DE URMĂRIRE PENALĂ

Secţiunea I
Tactica efectuării confruntării

§1. Aspecte introductive

În cadrul actelor de urmărire penală, confruntarea se înscrie *printre procedeele probatorii cu caracter complementar,* efectuarea ei fiind condiţionată de existenţa unor declaraţii date de persoanele ascultate în aceeaşi cauză, declaraţii între care s-a constatat că există contradicţii[1]. Deşi confruntarea nu este un mijloc de probă, întrucât aceasta nu este menţionată ca atare în art. 97 NCPP, ea reprezintă o modalitate distinctă de ascultare a subiecţilor procesuali. Efectuarea ei este absolut necesară în numeroase împrejurări şi, prin urmare, supusă şi unor reguli tactice criminalistice şi procesual penale (art. 131 NCPP).

1.1. Importanţa confruntării. În clarificarea unor fapte sau împrejurări rolul confruntării este pus în evidenţă îndeosebi în cazurile în care contradicţiile, neclarităţile, neconcordanţele din declaraţiile personale ascultate într-o cauză penală nu pot fi înlăturate pe baza examinării altor mijloace de probă, confruntarea rămânând singura modalitate de limpezire, de clarificare a aspectelor incerte. Cu atât mai necesar devine un asemenea act procedural, cu cât neconcordanţele între declaraţii vizează împrejurări esenţiale pentru cunoaşterea adevărului[2].

În sprijinul importanţei confruntării poate fi adus şi argumentul conform căruia, prin efectuarea acesteia este posibilă obţinerea unor *noi date* sau *informaţii,* necunoscute până în acel moment de organul judiciar, cu privire la faptele şi împrejurările cauzei[3]. Avantajele acestui procedeu pot fi, în esenţă, următoarele:

a. Confruntarea îşi are importanţa sa, prin plusul de informaţii pe care îl poate aduce în legătură *cu personalitatea, cu psihologia persoanelor* ascultate, mai ales în ipoteza în care acestea se dovedesc a fi nesincere, persistând în încercarea de ascundere a adevărului.

---

[1] **Gr. Theodoru şi L. Moldovan,** *Drept procesual penal,* Ed. Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1979, p. 137.

[2] **N. Volonciu,** *Tratat de drept procesual penal,* Ed. Meteor, Bucureşti, 1994; **I. Neagu,** *Drept procesual penal,* Vol.II, Ed. Euro-Trading, Bucureşti, 1992, p. 83. A se vedea şi **A. Crişu,** *op. cit.,* 2013, p. 248; **M. Udroiu,** *op. cit.,* 2015, p. 316; **M. Udroiu** şi colectivul, *op. cit.,* 2015, p. 415

[3] *Tactica ascultării învinuitului, martorilor şi minorilor; confruntarea şi prezentarea pentru recunoaştere,* lucrare editată de către Procuratura României, Bucureşti, 1958, p. 129 şi urm., din fondul documentar al compartimentului de criminalistică şi de criminologie al Parchetului General.

BUJOR CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

b. Confruntarea poate constitui un element de *stimulare a memoriei* persoanelor ascultate, care, deşi de bună-credinţă, nu reuşesc să-şi reamintească o serie de amănunte referitoare la faptele şi împrejurările percepute.

c. Este un valoros *mijloc tactic de verificare a declaraţiilor,* de precizare a poziţiei suspecţilor sau inculpaţilor, faţă de faptele imputate[1]. În acest context, *considerăm necesar să subliniem şi semnificaţia tactică a momentului psihologic* creat prin punerea „faţă în faţă" a persoanelor care au făcut declaraţii contradictorii.

d. Procedeul determină, de regulă, apariţia unui *stres psihologic aparte,* astfel încât persoanele care persistă în declaraţiile lor nesincere şi care şi-au controlat destul de bine emoţiile în ascultarea anterioară pot avea reacţii de natură să *le demaşte reaua-credinţă,* reacţii pe care organul judiciar trebuie să fie pregătit să le surprindă şi să le valorifice în interesul aflării adevărului.

Cauzele contradicţiilor din declaraţiile suspecţilor sau inculpaţilor pot fi multiple. Frecvent, acestea sunt determinate de încercările acestora de a scăpa de răspundere, prin punerea faptelor în sarcina altor persoane. Există, însă, şi situaţii opuse, în care un suspect sau inculpat ia asupra sa întreaga vină, urmărind să-şi acopere complicii.

Contradicţiile din declaraţiile martorilor pot avea drept cauze, în primul rând, factorii obiectivi şi subiectivi care influenţează procesul de percepţie, memorare şi redare. În al doilea rând, nu trebuie exclusă nici influenţarea martorilor de către părţile interesate în cauză (suspecţi sau inculpaţi, parte responsabilă civilmente etc.) prin rugăminţi, promisiuni sau ameninţări.

1.2. Oportunitatea confruntării. *Oportunitatea* confruntării reprezintă un aspect important de care trebuie să ţină seama organul judiciar atunci când recurge la efectuarea acestui procedeu probator. Confruntarea între persoanele care au făcut declaraţii contradictorii se impune *numai dacă aceasta este necesară pentru lămurirea cauzei.* Cu alte cuvinte, dacă există posibilitatea clarificării neconcordanţelor dintre declaraţii prin alte probe aflate la dosar sau dacă contradicţiile vizează împrejurări neesenţiale, lipsite de semnificaţie în stabilirea adevărului, este firesc să nu se mai recurgă la acest procedeu probator.

Lipsa oportunităţii unei confruntări poate genera dificultăţi sau complica soluţionarea cauzei. Astfel, suspecţii sau inculpaţii pot să-şi menţină sau să revină asupra declaraţiilor anterioare, speculând contradicţiile în interesul lor. Ei pot sesiza punctele slabe ale probatoriului şi insista, ca urmare, în nerecunoaşterea faptelor de care sunt suspecţi. Efectul negativ al confruntării este cu atât mai mare cu cât persoanele ascultate reuşesc să se pună de acord asupra celor ce vor declara[2].

În cazul martorilor, confruntarea devine inutilă dacă contradicţiile reprezintă consecinţa unor factori obiectivi care au împiedicat procesul perceptiv. Spre pildă, între declaraţiile a doi martori apar neconcordanţe evidente datorită faptului că unul a perceput evenimente din imediata apropiere, în timp ce altul se afla la o distanţă mai mare; un martor declară că l-a văzut pe suspect lovind victima cu un cuţit în piept, spre deosebire de celălalt, care susţine că a văzut numai cum victima încerca să împingă cu mâna pe suspect.

---

[1] **C. Suciu,** *Criminalistică,* Ed. Didactică şi pedagogică, Bucureşti, 1972, p. 594 şi urm.; **A. Ciopraga,** *Criminalistică-Tactică,* Univ. Al.I. Cuza, Iaşi, 1986; **C-tin Aioniţoaie** şi **T. Butoi,** *Tratat de tactică criminalistică,* Ministerul de Interne, Ed. Carpaţi, Craiova, 1992, p. 168 şi urm.

[2] **A. Ciopraga,** *supra cit.,* p. 169; **I. Mircea,** *Criminalistică,* Univ.Babeş-Bolyai, Cluj-Napoca, 1992, p. 163; **S.I. Rozemblint,** în lucrarea *Criminalistică,* sub redacţia lui **G.A. Golunski,** Ed. Ştiinţifică, Bucureşti, 1961, p. 343; la confruntare trebuie să se recurgă numai dacă nu există mijloace mai simple de verificare a probelor.

§2. Pregătirea confruntării

Procedeul probator al confruntării necesită o pregătire atentă şi minuţioasă, pentru a se ajunge la rezultatele scontate prin efectuarea sa. Comparativ cu ascultarea propriu-zisă, confruntarea este, evident, ceva mai dificilă, din cauza faptului că se procedează la audierea concomitentă a două persoane, deseori având o poziţie procesuală diferită.

Astfel, pe lângă confruntarea dintre martori sau dintre suspecţi sau inculpaţi, uneori este necesar să se recurgă la confruntarea dintre un martor şi un suspect sau inculpat[1]. Referitor la confruntarea dintre partea vătămată şi suspect sau inculpat, în literatura de specialitate au fost exprimate unele rezerve, în bună parte întemeiate, pe motivul că cele două părţi au interese contradictorii, ele menţinându-şi declaraţiile anterioare.

Dificultăţile sunt şi mai mari în ipoteza confruntării a mai mult de două persoane, confruntare la care trebuie să se recurgă numai dacă este absolut necesar, în caz contrar ea fiind nerecomandabilă.

2.1. Elemente tactice ale pregătirii confruntării. Sub raport tactic criminalistic, regulile după care se conduce pregătirea confruntării sunt, în esenţă, următoarele:

a. *Studierea întregului material al cauzei,* accentul fiind pus pe conţinutul declaraţiilor date de persoanele ascultate. Se va urmări stabilirea contradicţiilor din declaraţii, a cauzei şi naturii acestora, precum şi împrejurarea dacă înlăturarea lor nu este posibilă pe baza celorlalte date obţinute în cadrul procesului penal.

b. *Stabilirea persoanelor care urmează să fie confruntate* se face în funcţie de natura contradicţiilor şi de gradul de sinceritate a celor audiaţi, nu întotdeauna fiind necesar să se confrunte toate persoanele ascultate în cauză:

- *în primul rând*, se impune confruntarea celor care au făcut declaraţii care conţin contradicţii, faţă de ansamblul probelor, îndeosebi faţă de declaraţiile altor persoane apreciate drept sincere;
- *în al doilea rând*, dintre cei care s-au dovedit a fi de bună-credinţă, vor fi selecţionate, în vederea confruntării, persoanele ale căror declaraţii conţin cele mai utile elemente pentru stabilirea adevărului. Firește, o asemenea selecţie nu este posibilă decât în ipoteza existenţei unui număr mai mare de persoane, situaţie întâlnită în cazurile mai complexe.

c. *Cunoaşterea persoanelor care urmează a fi confruntate* se efectuează având-se în vedere aceleaşi elemente ca şi în cazul ascultării propriu-zise a martorilor, a suspecţilor sau a inculpaţilor, dacă aceasta nu s-a realizat cu prilejul audierilor anterioare.

O atenţie deosebită se va acorda stabilirii raporturilor existente între cei care urmează să fie confruntaţi, a poziţiei faţă de fapta cercetată, precum şi a eventualului interes în legătură cu modul de soluţionare a cauzei.

d. *Ascultarea prealabilă în vederea confruntării* este o activitate care nu se confundă cu ascultarea propriu-zisă, ea având o finalitate distinctă, de rezultatele sale depinzând organizarea ulterioară a procedeului probator preconizat.

Printre obiectivele principale ale ascultării prealabile în vederea confruntării se află determinarea poziţiei persoanei faţă de cele declarate iniţial, precum şi stabilirea faptului dacă acesta îşi menţine sau revine asupra celor afirmate anterior. De asemenea, este posibilă

---

[1] **M. Basarab**, *Criminalistică*, Ed. Universităţii Babeş-Bolyai, Cluj-Napoca, 1968, p. 237; **C. Aioniţoaie** şi **T. Butoi**, *op. cit.*, p. 170.

obținerea unor date suplimentare cu privire la fapta cercetată, ce pot fi folosite în timpul confruntării.

Obiectivele menționate se diferențiază în funcție de buna sau reaua-credință a celui care va fi confruntat, de faptul că recunoaşte sau neagă faptele care îi sunt imputate, că este sincer sau mincinos[1].

Persoana considerată sinceră va fi întrebată dacă își menține declarațiile, trecându-i-se în revistă cât mai multe amănunte privind aspectele care vor constitui obiectul confruntării. Totodată, celui ascultat i se aduce la cunoştință că urmează să fie confruntat cu o altă persoană. În eventualitatea manifestării reținerii, dezorientării sau încercărilor de a sugera că nu vrea să fie confruntat, trebuie stabilită şi înlăturată cauza acestor ezitări, în caz contrar fiind mai indicat să se renunțe la confruntare.

Persoana considerată nesinceră, care nu recunoaşte faptele sau disimulează adevărul, este ascultată pentru a se vedea în ce măsură își menține sau nu declarațiile. Rezultatele ascultării sunt consemnate cât mai amănunțit întrucât există fie posibilitatea apariției unor noi contradicții, cel ascultat încurcându-se în propriile declarații, fie posibilitatea revenirii asupra declarațiilor anterioare şi recunoaşterii adevărului. În acest ultim caz este firesc să se renunțe la confruntare.

Dacă persoana își menține declarațiile, în nici un caz nu i se atrage atenția asupra lor şi nici nu i se aduce la cunoştință că va fi confruntat, în scopul creării unui moment psihologic, de natură să o determine să renunțe la poziția de nerecunoaştere a adevărului.

2.2. Organizarea confruntării. După studierea materialului cauzei, stabilirea problemelor de clarificat, după cunoaşterea şi ascultarea prealabilă a persoanelor care vor fi confruntate, organul judiciar procedează la organizarea confruntării, ceea ce presupune:

a. *Alegerea locului şi momentului tactic* celui mai potrivit de desfăşurare, a *ordinii* în care persoanele vor fi chemate la confruntare. Citarea se va face potrivit regulilor procesuale cunoscute, indicat fiind să se efectueze chiar în dimineața zilei în care urmează să aibă loc confruntarea.

b. *Evitarea unor posibile înțelegeri între cei confruntați,* dacă în cauză sunt mai mulți martori, suspecți sau inculpați, aflați în stare de libertate, confruntările urmând să se organizeze în aceeaşi zi, una după alta („confruntare în lanț").

c. *Stabilirea succesiunii întrebărilor* sau a problemelor care urmează să fie clarificate prin confruntare.

Organizarea confruntării, îndeosebi în situațiile dificile, complexe, va face obiectul unui *plan orientativ,* care, ca şi în cazul ascultării, poate fi modificat, în funcție de aspectele nou ivite sau de poziția celor confruntați.

Cu ocazia organizării, vor fi stabilite şi *persoanele care vor participa la supravegherea celor confruntați.* Credem că este necesar ca aceste persoane să fie avizate asupra problemelor care fac obiectul confruntării, astfel încât să fie pregătite să surprindă cu exactitate reacțiile celor confruntați în momentul punerii în discuție a problemei principale. Numărul persoanelor care efectuează supravegherea trebuie să fie cel puțin egal cu cel al persoanelor confruntate şi este de la sine înțeles că ele aparțin unității judiciare în care are loc confruntarea.

[1] A se vedea **C. Suciu,** *op. cit.,* p. 596; **M. Basarab,** *op. cit.,* p. 276; **C-tin Aionițoaie,** *op. cit.,* p. 192-193.

§3. Reguli tactice de efectuare a confruntării propriu-zise

3.1. Considerații privind psihologia confruntării. În abordarea regulilor tactice de efectuare a confruntării trebuie menționați mai întâi *factorii psihologici specifici acestui moment,* care vin să se adauge factorilor proprii momentului unei ascultări obișnuite. Astfel, pe lângă tensiunea psihică existentă la persoana ascultată (și aici trebuie să ne raportăm și la calitatea sa procesuală: martor, suspect, parte vătămată etc.), cu ocazia confruntării apar elemente suplimentare de emoție, specifice acesteia.

Tensiunea psihică a celor confruntați poate avea *cauze* dintre cele mai diverse:

- Teama față de reacțiile celui cu care este confruntat.
- Sentimente de milă sau prietenie față de acesta.
- Complexul de vinovăție sau preocuparea de a nu fi suspect pe nedrept.
- Teama de a nu se descoperi adevărul, în cazul celor nesinceri ș.a.

Plecând de la aceste elemente, organul judiciar este obligat să asigure, încă de la începutul confruntării, o atmosferă de calm și de sobrietate. Atitudinea sa trebuie să se caracterizeze printr-o deplină obiectivitate, astfel încât nici unul dintre cei confruntați să nu aibă sentimentul că este defavorizat. Numai în acest fel este posibilă *stabilirea contactului psihologic* cu participanții la confruntare.

Va fi urmărită, fără ostentație, comportarea celor confruntați, unul față de altul, nepermițându-li-se nicio încercare de intimidare, de influențare sau de dominare prin poziția socială, prin pregătirea superioară a vreunuia dintre ei, prin relațiile avute, prin tăria de caracter ori pur și simplu prin „experiența" în anchetă.

3.2. Efectuarea confruntării propriu-zise. Pentru început, în încăpere este introdusă persoana considerată mai sinceră, sau cel care a solicitat expres să se recurgă la confruntare.

Se recomandă ca cei confruntați să stea cu fața spre organul judiciar care conduce confruntarea, fiind contraindicat ca ei să fie așezați spate în spate, poziție considerată cel puțin umilitoare, mai ales pentru un martor de bună-credință, sincer[1]. În funcție de situația creată, este posibilă, în anumite cazuri, chiar așezarea față în față, poziție care incomodează psihic persoana de rea-credință. În acest fel se creează și posibilitatea observării mai bine a celor confruntați și, eventual, sesizarea unor încercări de comunicare nonverbală.

Înainte de începerea confruntării propriu-zise, persoanelor li se pune în vedere că nu au voie să-și facă semne, să vorbească între ele, atât întrebările cât și răspunsurile adresându-se numai prin intermediul organului judiciar care conduce confruntarea.

Dacă vreuna din persoanele confruntate are calitatea de martor, se va proceda potrivit prevederilor art. 121 NCPP, cerându-i-se să depună jurământul că va spune adevărul, în caz contrar săvârșind infracțiunea de mărturie mincinoasă (art. 273 NCP). Despre toate acestea se fac mențiunile cuvenite în procesul-verbal de confruntare.

Primele întrebări au un *caracter introductiv,* ele vizând faptul dacă persoanele se cunosc și care este natura raporturilor dintre ele. Aceste întrebări se justifică mai ales în cazul confruntării dintre suspecți ori inculpați, ca și dintre partea vătămată, suspecți sau inculpați, întrucât, în eventualitatea în care susțin că nu se cunosc, procedeul probator al confruntării se poate transforma într-o prezentare pentru recunoaștere.

---

[1] În acest sens, *Tactica ascultării martorului, învinuitului și minorului, confruntarea și prezentarea pentru recunoaștere, supra cit.,* p. 145.

În continuare, se procedează la *adresarea întrebărilor,* procedură tactică destinată clarificării contradicțiilor, evitându-se simpla citire a declarațiilor. Întrebările se formulează într-un mod clar şi concis. Prima întrebare se adresează persoanei considerate sincere. Ca şi în cazul ascultării obişnuite, vor fi evitate *elementele de sugestie* din conținutul întrebărilor, inclusiv din comportamentul organului judiciar.

Persoanele confruntate pot avea atitudini diferite. De pildă, unii vor continua să nege, să nu recunoască cele afirmate de adversar, sau, pur şi simplu, să se încăpățâneze să tacă. În astfel de împrejurări, este necesar să se insiste cu întrebări de detaliu, care, în majoritatea cazurilor, înfrâng rezistența persoanei nesincere, apelându-se la procedee tactice specifice ascultării martorului sau suspectului.

Pe întreaga durată a confruntării se vor urmări cu atenție atitudinea, reacțiile celor confruntați, care pot oferi indicii cu privire la poziția față de aspectele de clarificat, inclusiv în legătură cu sinceritatea lor. De exemplu, unele persoane, pe lângă manifestările tipic emoționale, încearcă să-l intimideze pe adversar printr-o atitudine agresivă, prin insulte sau amenințări ori, din contră, să-l sensibilizeze printr-un comportament care ar putea provoca milă.

După ce ascultă răspunsurile la întrebările destinate clarificării afirmațiilor contradictorii, organul judiciar poate permite persoanelor confruntate să-şi adreseze întrebări, desigur tot prin intermediul său. Şi acest moment îşi are importanța sa pentru că pot apărea elemente şi date noi, utile pentru stabilirea adevărului în cauză.

Este recomandabil ca, în cadrul unei singure confruntări, să nu se încerce clarificarea mai multor probleme principale, mai ales dacă au un caracter complex, preferabil fiind să se recurgă la mai multe confruntări, organizate la perioade scurte şi cu respectarea aceloraşi reguli tactice.

În încheiere, persoanele confruntate sunt întrebate dacă mai au ceva de declarat. În ipoteza în care o persoană revine asupra declarațiilor date anterior, aspectul va fi consemnat în procesul-verbal de confruntare, persoana urmând să fie ascultată în mod obişnuit.

§4. Fixarea rezultatelor confruntării

4.1. Consemnarea în procesul-verbal. Consemnarea rezultatelor confruntării se face printr-un *proces-verbal,* a cărui structură este asemănătoare declarației date cu prilejul ascultării şi în conformitate cu prevederile art. 131 NCPP.

În partea introductivă vor fi menționate data şi locul confruntării, organul judiciar care a efectuat-o, precum şi persoanele care au fost confruntate, în legătură cu care vor fi menționate datele de identificare şi calitatea procesuală. După aceasta, vor fi menționate, în ordine, întrebările şi răspunsurile date de fiecare dintre cei confruntați, inclusiv dacă au mai avut ceva de declarat, în afara întrebărilor[1]. Dispozițiile din NCPP stabilesc consemnarea în procesul-verbal de confruntare nu doar a răspunsurilor date de persoanele confruntate, ci şi a întrebărilor la care acestea au răspuns, astfel cum de altfel în practica organelor judiciare se realiza şi sub imperiul vechii reglementări.

Procesul-verbal este citit celor confruntați sau dat lor spre a fi citit, după care se semnează pe fiecare pagină şi la sfârşit de către organul judiciar şi de persoanele confruntate. Dacă una dintre persoane refuză să semneze, se face mențiune despre aceasta.

---

[1] **I. Mircea**, *Criminalistica*, Ed. Lumina Lex, Bucureşti, 1998, p. 285.

4.2. Fixarea prin mijloace tehnice video şi audiovideo. Referitor la folosirea *mijloacelor tehnice de înregistrare,* se poate aprecia, ca şi în cazul ascultării martorilor ori suspecților sau inculpaților, că acestea prezintă avantaje deosebite. În cazul confruntării, o înregistrare pe *bandă videomagnetică* oferă posibilitatea nu numai a fixării integrale şi obiective a întrebărilor şi răspunsurilor, ci şi a comportamentului celor confruntați.

În prezent, înregistrările video au devenit o practică curentă, mai ales în cazurile cu un grad mare de dificultate. De exemplu, în ipoteza confruntării, dacă una dintre persoane refuză să răspundă la întrebări sau îşi menține declarațiile fără nicio justificare, deşi există date care atestă nesinceritatea lor, înregistrarea audiovideo oferă avantajul unei studieri atente a reacțiilor emoționale ale acesteia. În asemenea împrejurări, este practic imposibil să nu fie sesizat un cât de mic indiciu cu privire la virtualele fisuri în „sistemul de apărare" al celui care încearcă să disimuleze adevărul.

Regulile procedurale şi tactice privind înregistrarea audiovideo sunt aceleaşi ca şi în cazul ascultării martorilor, a suspecților sau a inculpaților.

Secțiunea a II-a
Tactica efectuării prezentării pentru recunoaştere

§1. Considerații introductive

1.1. Importanța prezentării pentru recunoaştere. Prezentarea pentru recunoaştere este o activitate cu caracter practic destinată identificării unor persoane, cadavre sau obiecte, de către anumite persoane, cum sunt, de exemplu, martorii care le-au perceput în împrejurări determinate de săvârşirea unei infracțiuni sau a unui alt fapt juridic cu implicații penale.

Pe lângă numeroasele metode şi mijloace ştiințifice, pe care *tehnica criminalistică* le pune la îndemâna organelor judiciare pentru identificarea persoanelor, obiectelor sau fenomenelor, în acest caz putem vorbi şi de existența unei *metode de identificare proprii tacticii criminalistice,* pe baza căreia diverşi subiecți procesuali (martori, persoane vătămate, uneori chiar infractori) sunt chemați să recunoască persoane sau obiecte având o anumită legătură cu o cauză penală.

În esență, ne aflăm în fața unui *proces memorial de identificare* a unor indivizi sau lucruri percepute, cunoscute anterior. Ținem să facem această precizare şi în ideea prevenirii oricărei confuzii între procesul psihic de recunoaştere, ca formă a reactivării şi noțiunea de recunoaştere în accepțiunea sa juridică, respectiv de mărturisire[1].

Recunoaşterea prin acest procedeu tactic nu este reglementată în mod distinct de către legislația noastră procesual penală, ea nefiind consfințită ca atare în categoria mijloacelor de probă enumerate în cuprinsul art. 97 NCPP. Desigur, această reglementare nici nu se impune cu necesitate, întrucât ea nu reprezintă altceva decât o modalitate de ascultare a persoanelor, căpătând forma unor declarații ale martorilor, părții vătămate, ale suspectului sau inculpatului.

---

[1] **T. Bogdan,** *Probleme de psihologie judiciară,* Ed. Ştiințifică, Bucureşti, 1973, p. 168-196; **A. Ciopraga,** *Evaluarea probei testimoniale în procesul penal,* Ed. Junimea, Iaşi, 1979, p. 156 şi urm.; **C. Aionițoaie şi Em. Stancu,** *Tratat de tactică criminalistică,* Ed. Carpați, Craiova, 1992, p. 178 şi urm.

Prezentarea pentru recunoaştere are o *importanţă egală cu importanţa activităţii de ascultare propriu-zisă* a oricărui subiect procesual care are cunoştinţă despre vreo faptă sau împrejurare de natură să servească la soluţionarea cauzei, inclusiv la identificarea autorului sau victimei unei infracţiuni[1].

Este firesc şi obligatoriu ca prezentarea pentru recunoaştere să se supună prevederilor procedurale incidente ascultării martorilor şi, totodată, datorită particularităţilor şi importanţei sale, să fie efectuată pe baza unor reguli tactice specifice.

1.2. Aspecte psihologice ale prezentării pentru recunoaştere. În cazul acestui procedeu tactic, procesul memorial de identificare se bazează pe compararea trăsăturilor caracteristice ale unei persoane sau obiect, prezentat spre recunoaştere, cu trăsăturile caracteristice percepute într-un moment anterior, comparare din care se pot desprinde concluzii referitoare la identificarea, asemănarea sau deosebirea acestora. Această formă de reactivare memorială poate fi mai mult sau mai puţin precisă, întrucât ea este rezultatul unor mecanisme psihologice, a unor procese de observare, memorare sau redare, asemănătoare în foarte multe privinţe cu procesul de formare a mărturiei.

Spre deosebire de *reproducere*, întâlnită în cazul mărturiilor obişnuite, recunoaşterea este un proces psihologic mai uşor pentru că reactualizarea informaţiilor percepute anterior nu solicită memoriei un efort deosebit[2]. O asemenea afirmaţie este exactă numai din punct de vedere strict psihologic. Interpretată însă ca o modalitate tactică de identificare, destinată să contribuie direct la stabilirea adevărului, recunoaşterea, în accepţia de faţă, se apropie mult de o *reactivare,* atât sub forma reproducerii, cât şi sub forma recunoaşterii. De exemplu, una din regulile tactice de bază după care se conduce prezentarea pentru recunoaştere prevede că persoana va fi mai întâi invitată să facă o descriere, ceva mai limitată, a persoanei sau obiectului pe care l-a observat iniţial şi numai după aceea să se procedeze la prezentarea pentru recunoaştere[3].

Este evident că, în organizarea şi evaluarea exactă a rezultatelor prezentării pentru recunoaştere, organul judiciar trebuia să ia în calcul legile psihice care stau la baza procesului cognitiv, la condiţiile obiective şi subiective de natură să influenţeze percepţia, stocarea şi redarea. Valoarea recunoaşterii va depinde, în primul rând, de *calitatea percepţiei, de condiţiile* în care ea a avut loc.

Dintre *factorii de natură obiectivă* ce influenţează procesul perceptiv, amintim condiţiile de vizibilitate şi de audibilitate, durata percepţiei, distanţa şi unghiul sub care se face aceasta. Un factor obiectiv care poate face dificilă recunoaşterea îl constituie prezenţa unor *elemente de asemănare,* întâlnită, de exemplu, la persoanele ce prezintă trăsături comune sau care sunt îmbrăcate în uniformă.

O influenţă importantă asupra calităţii recepţiei joacă şi *factorii subiectivi,* cum ar fi, spre pildă, calitatea organelor de simţ, vârsta şi inteligenţa, nivelul de instruire, stările de oboseală, atenţia etc. Importante sunt şi stările de tensiune emoţională specifice percepţiei unor fapte cu pronunţat caracter afectogen (omor, accident, loviri), stări accentuate mai ales la persoanele vătămate.

Raportat la intervalul de timp dintre momentul percepţiei şi cel al recunoaşterii, trebuie să fie luaţi în calcul şi factorii care influenţează *procesul de memorare,* dintre care amintim

---

[1] **A. Ciopraga şi I. Iacobuţă,** *Criminalistica,* Ed. Chemarea, Iaşi, 1992, p. 323.

[2] **Al. Roşca,** *Psihologie generală,* ed. a II-a, Ed. Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1975, p. 248.

[3] **A. Ciopraga,** *op. cit.,* p. 159.

rapiditatea şi perioada de stocare a informaţiilor percepute, tipul de memorie, intervalul de timp dintre momentul observării şi cel al redării ş.a. De asemenea, în legătură cu *calitatea redării,* se cuvine a fi avute în vedere, ca şi la ascultarea martorilor, caracteristicile personalităţii celui care este chemat să facă recunoaşterea.

În procesul recunoaşterii se întâlnesc şi cauze de natură psihică, deci subiectivă, care pot conduce la erori în recunoaştere, autorii de specialitate atrăgând atenţia asupra unor *false identificări,* determinate de imposibilitatea localizării în timp şi spaţiu a unor persoane sau obiecte, dar care prezintă unele trăsături coincidente, asemănătoare, apărând ca familiare persoanei chemate să facă recunoaşterea.

Acest fenomen, denumit „deja vu", este determinat de senzaţia, de sentimentul imperceptibil încercat de o anumită persoană, de a mai fi văzut vreodată individul sau obiectul prezentat spre recunoaştere[1]. În falsele identificări, determinate de fenomenul „deja vu", concluzia de identificare se sprijină nu pe coincidenţa însuşirilor esenţiale, ci pe asemănarea unor însuşiri neesenţiale, ale persoanelor sau obiectelor percepute în momentul efectuării recunoaşterii, cu ceea ce a fost perceput anterior. În astfel de situaţii, este suficient ca o persoană sau obiect, datorită asemănării lor cu altele, să trezească acest sentiment pentru a „recunoaşte" persoane sau obiecte pe care de fapt le percepem pentru prima dată.

Insistăm asupra posibilităţilor de *identificare falsă,* întrucât prezentarea pentru recunoaştere se înscrie printre procedeele tactice de anchetă, în care *elemente de sugestie,* fie ea şi indirectă, pot, relativ uşor, să influenţeze declaraţia unei persoane. De exemplu, simplul fapt că persoana care va fi prezentată pentru recunoaştere va fi adusă într-o ţinută neîngrijită, spre deosebire de celelalte persoane din grup, îl poate determina pe un martor să afirme că acesta este autorul infracţiunii[2].

§2. Pregătirea prezentării pentru recunoaştere

Prezentarea pentru recunoaştere presupune, ca şi în cazul celorlalte acte de urmărire penală analizate, o pregătire atentă şi minuţioasă, care să asigure reuşita acestui procedeu tactic de identificare. În linii mari, activitatea de pregătire se înscrie în coordonatele menţionate în secţiunile precedente, raportate la particularităţile prezentării pentru recunoaştere. Astfel[3]:

2.1. Studierea materialului cauzei. Cunoaşterea materialului cauzei, vizează stabilirea cu exactitate a *obiectului prezentării pentru recunoaştere,* respectiv a persoanelor, cadavrelor, obiectelor care trebuie identificate. În legătură cu aceasta, organul judiciar va analiza în ce măsură identificarea ar fi posibilă şi prin valorificarea altor date, existente în dosar, date care să servească şi la verificarea ulterioară a rezultatelor prezentării pentru recunoaştere.

Prin studierea materialelor cauzei vor fi stabiliţi *subiecţii procesuali* care vor fi chemaţi să facă recunoaşterea, aceştia fiind în exclusivitate persoane care *au perceput direct* subiectul prezentării pentru recunoaştere. Acestor persoane trebuie să li se cunoască posibilităţile de

---

[1] **T. Bogdan,** *op. cit.,* p. 168-170; **A. Ciopraga,** *op. cit.,* p. 159.

[2] În acest sens, *Tactica ascultării învinuitului, martorilor, prezentarea şi confruntarea pentru recunoaştere, op. cit.,* p. 140.

[3] **C. Aioniţoaie şi Em. Stancu,** *Tratat de tactică criminalistică, supra cit.,* p. 181.

percepție, fixare și redare, precum și poziția față de fapta cercetată sau față de cei pe care trebuie să-i recunoască la fel ca și la celelalte genuri de ascultare.

În fine, un aspect care nu va trebui neglijat în studierea materialului, este și acela al determinării condițiilor în care a avut loc percepția, de ele urmând să se țină seama în momentul prezentării pentru recunoaștere.

2.2. Ascultarea prealabilă. Ascultarea prealabilă a persoanei care face recunoașterea, în legătură cu persoanele, cadavrele, obiectele ce urmează să fie identificate, are un caracter de sine stătător, ea fiind efectuată independent de faptul că persoana a mai fost ascultată și asupra unor aspecte privind cauza, altele decât cele referitoare la obiectul recunoașterii. Prin această ascultare prealabilă sunt vizate mai multe obiective:

a. Cunoașterea exactă *a posibilităților reale de percepție,* fixare și redare ale persoanei respective, a trăsăturilor sale psihice.

b. Determinarea *condițiilor de loc, timp și mod de percepție,* precum și a factorilor subiectivi care ar fi putut influența procesul de percepție senzorială.

c. Stabilirea *volumului de date* referitoare la caracteristicile de identificare pe care persoana le-a perceput și, mai ales, memorat, astfel încât recunoașterea să fie realmente posibilă și utilă.

De exemplu, în ipoteza în care prezentarea pentru recunoaștere are drept obiect o persoană, cel care urmează să facă recunoașterea (martorul ocular sau partea vătămată) va fi invitat să facă o descriere cât mai amănunțită a caracteristicilor de identificare, a condițiilor în care le-a perceput.

Prin aceasta se verifică fidelitatea memoriei și posibilitățile de redare a celui ascultat, aspect de natură să confere o bază solidă recunoașterii și să o facă cât mai credibilă. Din practica organelor judiciare rezultă, însă, că nu întotdeauna persoanele ascultate reușesc să facă o descriere satisfăcătoare a semnalmentelor sau caracteristicilor de identificare, ceea ce, la prima vedere, ar putea conduce la concluzia că prezentarea pentru recunoaștere nu va avea rezultatul scontat, fiind nesigură.

Sunt relativ frecvente împrejurările în care se ajunge la o recunoaștere sigură, în ciuda faptului că, în faza ascultării prealabile, martorul a fost nesigur, imprecis în alcătuirea unui portret vorbit sau în descrierea unui obiect[1]. Dacă în timpul ascultării prealabile, o persoană este nesigură de declarații, aceasta nu trebuie să excludă efectuarea prezentării pentru recunoaștere. Martorul nu poate, în toate cazurile, să facă o descriere a persoanei sau a obiectului care îi va fi prezentat. Această incapacitate nu constituie semnul unei erori, după cum descrierea corectă nu dovedește nici posibilitatea de recunoaștere și nici conservarea exactă a imaginii memoriale.

Organul judiciar trebuie să interpreteze, de la caz la caz, astfel de situații, fiind necesar să se insiste cu întrebări, pentru ca martorul să-și reamintească semnalmentele persoanei. De asemenea, se poate apela la mijloace tehnice cum sunt, de pildă, cele folosite în identificarea persoanelor și cadavrelor după semnalmentele exterioare (identi-kit-ul sau mimicompozitorul).

Pentru înlăturarea dificultăților menționate, este decisivă *efectuarea urgentă a prezentării pentru recunoaștere,* evitându-se astfel posibilitatea ștergerii din memorie a semnalmentelor și eventual, exercitarea de influențe din partea persoanelor care nu au interesul să fie identificate.

[1] **L. Prévost,** *Enquête criminel,* Ed. Modulo, Mont-Royal, Quebec, Canada, 2000, p. 102 și urm.

BUMIS CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

2.3. Organizarea prezentării pentru recunoaştere. Organizarea prezentării pentru recunoaştere se face în funcţie de condiţiile în care a avut loc percepţia şi de natura obiectului recunoaşterii[1]. Pentru a avea garanţia unei recunoaşteri precise şi obiective este necesar ca organizarea acesteia să se facă în *condiţii cât mai apropiate,* asemănătoare, pe cât posibil, cu cele existente în momentul observării persoanei sau obiectului de identificat de către martor, victimă ş.a.

2.3.1. Persoana care va fi prezentată pentru recunoaştere trebuie să fie îmbrăcată *în aceleaşi haine* în care a fost observată de către martor sau în haine asemănătoare. Chiar dacă aceasta neagă că ar fi purtat hainele la care se referă martorul, ele trebuie să fie îmbrăcate de cel supus recunoaşterii.

În eventualitatea în care autorul a fost *deghizat* în momentul săvârşirii infracţiunii, vor fi folosite aceleaşi elemente de deghizare (ochelari, peruci, mustăţi, obiecte de îmbrăcăminte etc.).

Va fi alcătuit un grup de persoane în care va fi introdusă persoana de recunoscut. Alegerea celor din grup se va efectua cu respectarea unor *criterii de asemănare* privind vârsta, talia, semnalmentele exterioare, îmbrăcămintea ş.a., evitându-se orice element de contrast. Suspecţii sau inculpaţii arestaţi, care urmează să fie prezentaţi pentru recunoaştere, vor avea o înfăţişare îngrijită.

În ipoteza în care recunoaşterea se face după *mers* sau după *voce,* pentru alcătuirea grupului se vor alege persoane cu caracteristici dinamice sau de voce asemănătoare. O cerinţă importantă privind formarea grupului în care va fi introdus individul de recunoscut, este şi aceea ca nici una dintre persoanele selectate să *nu fie cunoscută de către martor.*

Dacă recunoaşterea urmează să se facă după *fotografie,* se va căuta o fotografie care să redea cât mai exact imaginea persoanei de identificat. Această fotografie se va introduce într-un grup de alte 3-4 fotografii executate în condiţii tehnice cât mai apropiate (aceeaşi mărime, sau scară a imaginii, alb-negru sau color) ale unor persoane prezentând semnalmente apropiate.

2.3.2. Prezentarea cadavrelor pentru recunoaştere impune o pregătire specială, date fiind dificultăţile fireşti de identificare, datorate unor cauze diverse.

Principala dificultate obiectivă este determinată de modificările *naturale* consecutive morţii (rigiditate, lividitate, deshidratare ş.a.), dar şi de prezentarea cadavrului în poziţie orizontală, dezbrăcat, astfel încât întregul său aspect diferă de cel al persoanei în viaţă, percepută de martor în mişcare şi într-o poziţie firească.

Cadavrul este posibil să prezinte unele mutilări sau alterări ca urmare a activităţilor violente exercitate de agresori ori a accidentului, sinuciderii, ca şi în urma proceselor de putrefacţie, care îl fac aproape imposibil de recunoscut. În asemenea împrejurări, înainte de prezentare, este indicat să se procedeze la efectuarea „toaletei cadavrului", operaţie despre care am amintit în capitolul consacrat metodelor de identificare a persoanelor.

Refacerea înfăţişării cadavrului are şi *o semnificaţie psihologică,* în sensul că ea contribuie la reducerea emoţiei celui căruia îi este înfăţişat cadavrul spre recunoaştere.

---

[1] Cu privire la organizarea pregătirii pentru recunoaştere a se vedea **G.I. Kocearov,** *op. cit.,* p. 531-554; **C. Suciu,** *op. cit.,* p. 531-554; **C. Suciu,** *op. cit.,* p. 444-445; **C. Aionițoaie şi Em. Stancu,** *Tratat de tactică criminalistică, supra cit.,* p. 182.

2.3.3. Prezentarea obiectelor pentru recunoaştere necesită selecţionarea unui grup de obiecte asemănătoare cu obiectul de identificat, însă nu „identice". De exemplu, dacă este necesar să se recunoască un radiocasetofon furat, el nu trebuie introdus într-un grup de radiocasetofoane de aceeaşi marcă, tip, serie sau an de fabricaţie, în astfel de situaţii fiind greu de identificat, dacă nu imposibil.

2.3.4. Locul în care se organizează recunoaşterea este, în majoritatea cazurilor, sediul serviciului medico-legal, al poliţiei sau parchetului, dacă recunoaşterea se face după fotografie. Sunt însă şi împrejurări deosebite, în care recunoaşterea se poate face în locul în care martorul a perceput persoana sau obiectul, ori în locuri cu caracteristici asemănătoare, păstrându-se anumite limite.

2.3.5. Condiţiile de iluminare în care martorul a perceput persoana sau obiectele trebuie, de asemenea, să fie avute în vedere la pregătirea recunoaşterii. De exemplu, dacă percepţia s-a făcut la lumina artificială, organul judiciar va apela la aceleaşi surse de lumină, însă, indiferent de intensitatea luminii iniţiale, se va folosi o lumină mai puternică, care să permită observarea în condiţii bune a caracteristicilor de identificare.

O dată încheiate pregătirile prezentării pentru recunoaştere, se trece la efectuarea propriu-zisă a acestui act, în funcţie de natura obiectului recunoaşterii, urmând să se aplice, alături de regulile procedurale incidente, şi o serie de reguli tactice criminalistice.

§3. Particularităţi tactice privind efectuarea prezentării pentru recunoaştere

3.1. Recunoaşterea persoanelor

3.1.1. Pentru recunoaşterea persoanelor după semnalmente statice, în încăperea în care este prevăzut să se desfăşoare recunoaşterea vor fi invitate, mai întâi, cele 3 sau 4 persoane alese pentru alcătuirea grupului în care va fi introdusă persoana care urmează a fi recunoscută[1]. În cameră vor fi prezenţi, de asemenea, şi *martorii asistenţi.*

Persoanele invitate vor primi explicaţii despre actul la care iau parte şi, totodată, li se va pune în vedere că nu au voie să vorbească sau să-şi facă semne. În continuare, persoanei de identificat i se va cere să ocupe un loc în cadrul grupului, cum crede ea, pentru a se preveni orice suspiciune referitoare la obiectivitatea recunoaşterii.

Este invitată apoi persoana stabilită pentru efectuarea recunoaşterii şi care, până în acest moment, a aşteptat într-o încăpere alăturată, astfel încât să nu aibă posibilitatea să vadă dinainte pe cei care formează grupul. Dacă această persoană are calitatea de martor, se procedează potrivit prevederilor art. 121 NCPP, punându-i-se din nou în vedere că este obligată să spună adevărul. Precizăm, însă, că identificarea martorului şi depunerea jurământului au loc cu prilejul ascultării prealabile, nu în timpul recunoaşterii.

Organul judiciar cere martorului să examineze persoanele din grup şi să declare dacă recunoaşte vreuna dintre ele. Dacă martorul solicită, pentru înlăturarea unor dubii, ca persoanelor din grup să execute anumite mişcări care îi pot facilita recunoaşterea, cel care conduce recunoaşterea va indica persoanelor respective să facă aceste mişcări (schiţarea unor gesturi, întoarcerea capului, efectuarea unor paşi etc.).

[1] **M. Basarab**, *Criminalistica,* litografia Univ. Babeş-Bolyai, Cluj-Napoca, 1968, p. 292 şi urm.

Pe parcursul recunoaşterii, este interzis să se pronunţe numele vreunei persoane sau să se facă anumite gesturi care pot fi interpretate ca elemente de sugestie. *Dacă martorul recunoaşte persoana* prezentată, va trebui să se refere la elementele caracteristice de care s-a servit pentru recunoaştere, toate aceste aspecte fiind menţionate în procesul-verbal. În procesul-verbal vor fi menţionate şi datele de identificare ale persoanei recunoscute, aceasta urmând să fie ascultată separat în legătură cu recunoaşterea sa.

Nu trebuie să surprindă, însă, faptul că martorul sau victima nu oferă cu suficientă precizie elementele de care s-a servit ori la care s-a raportat pentru recunoaşterea persoanei, la felul cum, în faza ascultării prealabile, nu a făcut un portret vorbit convingător al celui recunoscut.

În ipoteza în care *martorul nu recunoaşte persoana* prezentată, pot fi avute în vedere cel puţin două alternative:

a. *Martorul sau victima a identificat persoana,* dar a evitat s-o declare în momentul recunoaşterii, informând despre aceasta ulterior organul judiciar. În această situaţie trebuie să se stabilească cu exactitate motivele reţinerii, după care recunoaşterea va fi reluată în aceleaşi condiţii şi acelaşi grup de persoane.

b. *Martorul nu a recunoscut persoana* fie că nu a avut suficiente elemente de identificare pe care să se bazeze; fie că, pur şi simplu, în grup a fost introdusă o altă persoană decât cea căutată. În această alternativă (excluzând ipoteza introducerii în grup a unei alte persoane decât cea percepută iniţial de martor), în care persoana nu a fost recunoscută din cauza insuficienţei caracteristicilor de identificare fixate în memoria martorului, organul judiciar va trebui să se orienteze după varianta potrivit căreia persoana, deşi nerecunoscută, este totuşi prezentă în grup.

O asemenea ipoteză este obligatoriu să fie avută în vedere, chiar înaintea prezentării pentru recunoaştere, mai ales atunci când nu există nicio probă referitoare la vinovăţia persoanei suspecte. Or, într-un astfel de caz, dacă persoana suspectă constată că nu a fost identificată şi că nu i s-a adus nicio altă dovadă în sprijinirea vinovăţiei sale, va fi cu atât mai hotărâtă să nu recunoască învinuirea ce i se aduce.

Pentru evitarea unor astfel de situaţii, considerăm că *este recomandabil ca martorului sau victimei să i se indice să nu declare imediat că nu recunoaşte persoana.* El va fi solicitat să aştepte, până la scoaterea grupului din încăpere, după care, în prezenţa martorilor asistenţi, va face declaraţia cu privire la recunoaşterea sau nerecunoaşterea persoanei.

La efectuarea prezentării pentru recunoaştere a persoanelor, mai este necesar să fie avute în vedere următoarele reguli:

a. Persoana care urmează să fie recunoscută de *mai mulţi martori:* va fi prezentată separat, fiecăruia dintre aceştia, în aceleaşi condiţii şi în acelaşi grup de persoane, dar în care *îşi va schimba locul după fiecare prezentare.*

b. Dacă sunt mai multe persoane care urmează să fie recunoscute de *un singur martor,* acestea vor fi prezentate pe rând, în grupuri *având de fiecare dată altă alcătuire;*

3.1.2. În cazul recunoaşterii persoanelor după fotografie, se va proceda la aşezarea fotografiei celui vizat pentru identificare într-un grup de 4 fotografii executate în aceleaşi condiţii tehnice şi reprezentând indivizi cu caracteristici de identificare asemănătoare. Pe spatele fiecărei fotografii vor fi menţionate datele de identificare ale persoanelor din imagine. Întreaga operaţie se va desfăşura numai în prezenţa martorilor asistenţi.

În continuare, martorul va fi introdus în încăpere şi invitat să procedeze la recunoaşterea persoanei după fotografie, în dreptul fiecărei fotografii fiind un număr, ca şi la recunoaşterea din grup.

3.1.3. Recunoaşterea persoanei după voce sau vorbire presupune, în mod firesc, separarea martorului de persoanele din grupul alcătuit în acest scop. Pentru asigurarea obiectivităţii recunoaşterii, se vor crea condiţii de audibilitate cât mai apropiate de cele în care martorul a perceput vocea şi vorbirea persoanei de identificat.

De exemplu, se va asigura un zgomot de fond apropiat de cel iniţial, obstacole de o grosime sau densitate asemănătoare (pereţi, uşi, plafoane ş.a.). Totodată, se va indica persoanelor să pronunţe cu aceeaşi intensitate cuvintele sau expresiile auzite iniţial de către martor.

Organul judiciar trebuie să fie pregătit să prevină posibilele *încercări de disimulare* ale persoanei suspecte prin modificarea vocii şi vorbirii, ştiind că este ascultat tocmai în acest scop. Dacă există indicii că este posibilă o astfel de disimulare, organul judiciar *nu* trebuie să aducă la cunoştinţă persoanei de identificat de ce este ascultată.

Într-o astfel de ipoteză, organul judiciar trebuie să încerce să orienteze discuţia spre o temă apropiată de faptele cercetate, determinând indirect persoana de identificat să folosească o parte din cuvintele sau expresiile percepute anterior. Desigur că martorilor asistenţi li se va aduce la cunoştinţă aceste motive. Procedeul este aplicabil în cazul suspecţilor sau inculpaţilor, îndeosebi în ipoteza în care se dovedesc a fi nesinceri, persistând în negarea sau nerecunoaşterea învinuirii care li se aduce.

3.1.4. Recunoaşterea persoanelor după mers va fi efectuată în condiţiile indicate de martori. Astfel, va fi avută în vedere distanţa de la care martorul a perceput mişcarea, lungimea aproximativă a drumului parcurs de persoana observată, precum şi direcţia în care se deplasa (se apropia sau se îndepărta de martor).

Şi la acest gen de recunoaştere, prezenţa martorilor asistenţi este obligatorie. De asemenea, este obligatorie respectarea regulilor tactice generale menţionate, cu aplicabilitate în aceste două ipoteze.

3.2. Recunoaşterea cadavrelor. Recunoaşterea cadavrelor prezintă o serie de dificultăţi specifice, sub raport tactic fiind necesară aplicarea de reguli, dintre care unele se deosebesc de cele ale recunoaşterii persoanelor. În legătură cu recunoaşterea cadavrelor, se impune sublinierea că această activitate nu este întâlnită numai în ipoteza cercetării unor fapte prevăzute de legea penală, ci şi în alte împrejurări, cum ar fi, de exemplu, sinuciderile, accidentele de muncă, accidentele rutiere, navale şi aeriene, catastrofele naturale (inundaţii, cutremure).

Dificultăţile în identificare sunt determinate de faptul că martorul nu mai percepe o persoana în viaţă, cu tot ce are ea specific şi firesc din punct de vedere dinamic, de la facies, la modul de manifestare.

Înfăţişarea cadaverică, determinată de transformările tipice morţii, starea şi poziţia corpului, alterările şi mutilările grave (unele provocate intenţionat de autorul unui omor) reprezintă tot atâtea obstacole în calea identificării. La aceasta se adaugă şi *tensiunea psihică* ce apare la vederea unui cadavru, cu atât mai puternică cu cât este vorba de o rudă sau o persoană apropiată.

Prezentarea pentru recunoaştere nu se face decât după o pregătire corespunzătoare, la nevoie recurgându-se şi la „toaleta cadavrului". În nici un caz cadavrul nu trebuie prezentat dezbrăcat, aspect care este neglijat uneori în practică. Bineînţeles că, într-o astfel de situaţie, nu mai poate fi vorba de introducerea cadavrului într-un grup de alte 3-4 cadavre pentru a se asigura obiectivitatea procedeului, ca în cazul persoanelor în viaţă.

Un cadavru nu poate fi prezentat spre recunoaştere mai multor persoane odată, întrucât există pericolul unei *sugestii* colective. De aceea, persoanele se introduc separat în încăperea în care se află cadavrul.

Dacă *starea cadavrului* nu permite identificarea decât după diverse caracteristici particulare, cicatrice, negi ş.a., rezultatele recunoaşterii trebuie să fie interpretate cu multă prudenţă, neexcluzând-se posibilitatea unor asemănări şi, de aici, a unor false identificări. Aceeaşi prudenţă se impune şi în ipoteza în care persoanelor chemate să facă recunoaşterea le sunt prezentate obiecte de îmbrăcăminte ale cadavrului ori alte obiecte aflate asupra sa (ceasuri, inele, cercei, medalioane etc.).

Când se constată, în timpul ascultării prealabile, că martorul sau persoana chemată să facă recunoaşterea este o fire emotivă, mai ales în cazul copiilor, bătrânilor sau femeilor, pentru verificarea stării psihice reale şi pentru pregătirea sa psihică considerăm că ar fi indicat să *se prezinte mai întâi fotografia cadavrului* şi numai după aceea să se treacă la recunoaşterea efectivă. În acest fel se pot preveni şi situaţii de genul celor în care o persoană, îngrozită la vederea cadavrului, declară, aproape fără să privească cadavrul, că îl recunoaşte.

Recunoaşterea cadavrului poate juca şi un *rol tactic* în ipoteza prezentării acestuia suspectului sau inculpatului, a cărui poziţie faţă de învinuire se modifică sub puternica impresie produsă la vederea rezultatelor faptei sale, a stării în care se află victima.

3.3. Recunoaşterea obiectelor şi animalelor

*3.3.1. **Recunoaşterea obiectelor*** poate viza mai multe aspecte. Pe de o parte, sunt obiectele presupuse a fi fost folosite de către autor în săvârşirea faptei (arme albe sau de foc, instrumente de spargere etc.), obiecte de îmbrăcăminte purtate în acel moment (căciuli, pălării, paltoane, fulare, mănuşi ş.a.), mijloace de transport cu care a venit sau plecat de la locul faptei (bicicletă, motoretă, autoturism) care trebuie recunoscute de victimă sau de martorul ocular. Pe de altă parte, sunt obiectele sau bunurile sustrase şi pe care persoana vătămată trebuie să le identifice.

Obiectele de identificat, atât cât este posibil, vor fi introduse printre alte obiecte cu caracteristici asemănătoare, cu observaţia că între ele nu trebuie să existe o asemănare perfectă, specifică bunurilor fabricate în serie, pe cale industrială.

Persoana care efectuează recunoaşterea poate fi lăsată să examineze detaliile obiectelor, având, astfel, posibilitatea să dea şi mai multe explicaţii privitoare la detaliile caracteristice care s-au ivit la identificare, unele menţionate şi în timpul ascultării prealabile. Recunoaşterea obiectelor este cu atât mai sigură, cu cât are la bază caracteristici sau detalii de identificare, nu elemente cu caracter general.

*3.3.2. **Recunoaşterea animalelor*** este uneori necesară, cel mai adesea fiind întâlnită în cazul animalelor domestice. Recunoaşterea se va face în locul în care se afla animalul şi în prezenţa martorilor asistenţi.

De regulă, este necesară recunoaşterea animalelor furate sau pierdute, recurgându-se la aceleaşi reguli tactice de bază: ascultarea prealabilă asupra caracteristicilor de identificare şi introducerea animalului într-un grup format din alte animale de aceeaşi rasă, talie, culoare etc.

Ca element tactic specific în recunoaşterea animalelor, menţionăm necesitatea observării modului în care reacţionează acestea la apropierea persoanei care susţine că îi aparţin sau când aceasta le strigă[1].

§4. Fixarea rezultatelor prezentării pentru recunoaştere

Rezultatele prezentării pentru recunoaştere sunt consemnate în *procesul-verbal,* vor fi făcute menţiuni referitoare la motivele care au impus efectuarea prezentării pentru recunoaştere şi la persoanele, cadavrele sau obiectele ce au fost prezentate în vederea identificării. De asemenea, sunt indicate persoanele care au alcătuit grupul de prezentat şi datele lor de identificare.

Menţiunile referitoare la recunoaşterea persoanei din procesul-verbal vor fi însoţite de declaraţia acesteia în legătură cu recunoaşterea, declaraţie ce va fi trecută în sinteză, întrucât cel identificat urmează să fie ascultat din nou cu privire la rezultatul actului efectuat. Dacă se identifică obiecte sau animale, se procedează la descrierea exactă a acestora, ca şi a celor ce sunt incluse în grupul de prezentare, fără a se exagera însă.

Obiecţiile eventuale ale persoanei recunoscute, ale celui chemat să facă recunoaşterea, precum şi cele ale martorilor asistenţi, sunt prezentate cu exactitate în procesul-verbal. Totodată, se vor face menţiuni despre fotografiile executate sau despre alt gen de înregistrări.

Fixarea prin fotografiere este absolut necesară în cazul recunoaşterii de persoane, obiecte sau animale. În fotografii va fi redată atât imaginea întregului grup de prezentare, cât şi a persoanei sau obiectului recunoscut, pe care martorul îl indică cu mâna.

În ipoteza recunoaşterii pe baza unor caracteristici, în care culoarea are un rol important, se va recurge la fotografia color.

Înregistrarea pe bandă videomagnetică constituie o modalitate superioară de fixare a rezultatelor prezentării pentru recunoaştere, imaginile putând fi însoţite de înregistrarea concomitentă a declaraţiilor şi permite înregistrarea completă a întregului „film" al identificării martorului şi celui recunoscut.

Secţiunea a III-a
Tactica efectuării reconstituirii

§1. Aspecte introductive

1.1. Noţiunea, obiectul şi funcţiile reconstituirii.

1.1.1. Reglementarea reconstituirii în legislaţia procesual penală actuală a fost determinată atât de necesitatea lărgirii posibilităţilor de aflare a adevărului cu privire la faptele şi împrejurările cauzei, cât şi de consfinţirea prin lege a unui procedeu cu caracter probator întâlnit frecvent în activitatea organelor judiciare.

În conformitate cu prevederile art. 193 NCPP, organul de urmărire penală sau instanţa de judecată, dacă găseşte necesar pentru verificarea şi precizarea unor date sau probe administrate ori pentru a stabili împrejurări de fapt ce prezintă importanţă pentru soluţionarea

[1] **M. Basarab,** *op. cit.,* p. 296; **G.I. Kocearov,** *op. cit.,* p. 359; despre aceste aspecte se fac menţiunile cuvenite în procesul-verbal.

cauzei, poate să procedeze la reconstituirea, în întregime sau în parte, a modului şi a condiţiilor în care s-a comis fapta. Reconstituirea este, în esenţă, o activitate procedurală auxiliară, un procedeu probator destinat realizării scopului procesual penal[1].

Raportând-o la alte activităţi procedurale, unii autori de specialitate consideră reconstituirea drept o formă auxiliară a cercetării la faţa locului prin care se poate verifica dacă faptele şi împrejurările unei cauze cercetate s-au săvârşit într-un anumit mod[2].

Trăsătura caracteristică definitorie a reconstituirii este conturată de *reproducerea experimentală* a condiţiilor existente în momentul săvârşirii unei fapte penale, în scopul verificării directe de către organul judiciar a veridicităţii lor, a posibilităţilor de percepţie, precum şi al verificării unor date obţinute prin alte mijloace de probă (declaraţii date de suspecţi sau inculpaţi, confruntări).

*1.1.2. **Obiectul reconstituirii*** îl constituie *reproducerea cu caracter experimental,* fie în întregime, fie în parte, a faptelor cercetate, a modului şi a circumstanţelor în care acestea au fost săvârşite, inclusiv a condiţiilor în care au putut fi recuperate[3]. Desigur, este vorba de o interpretare extensivă a prevederilor art. 193 NCPP, însă, absolut necesară, întrucât reconstituirea vizează verificarea declaraţiilor mai multor subiecţi procesuali (martori, suspecţi sau inculpaţi), ca şi a posibilităţilor de efectuare a anumitor acte, ori de producere a unor rezultate. Organele judiciare procedează la reconstituirea activităţilor sau a situaţiilor, având în vedere împrejurările în care fapta a avut loc, pe baza probelor administrate. În cazul în care declaraţiile martorilor, ale părţilor sau ale subiecţilor procesuali principali cu privire la activităţile sau situaţiile ce trebuie reconstituite sunt diferite, reconstituirea trebuie efectuată separat pentru fiecare variantă a desfăşurării faptei descrise de aceştia.

*1.1.3. **Funcţiile reconstituirii*** sunt, aşadar, mult mai numeroase, şi anume:

- *Verificarea şi precizarea* unor date privitoare la latura obiectivă şi subiectivă a infracţiunii, prin reproducerea artificială totală sau parţială, a faptelor sau împrejurărilor cauzei.
- *Desprinderea de concluzii* nu numai cu privire la veridicitatea declaraţiilor suspectului sau inculpatului ori ale martorului, ci şi în legătură cu *versiunile elaborate* în cauza respectivă[4].
- *Obţinerea posibilă de probe noi,* nedescoperite într-o fază anterioară, cum ar fi, de pildă, cercetarea la faţa locului, chiar şi o percheziţie, urmată de reconstituire[5].

---

[1] **V. Dongoroz, Gh. Daringa, S. Kahane, D. Lucinescu, A. Nemeş, M. Popovici, P. Sîrbulescu, V. Stoian,** în *Noul cod de procedură penală şi codul penal anterior, prezentare comparativă*, Ed. Politică, Bucureşti, 1969, p. 81.

[2] **C. Suciu,** *Criminalistica, supra cit.*, p. 528; **I. Neagu,** *Dreptul procesual penal, supra cit.*, p. 286; **A. Ciopraga,** *Criminalistică. Tactică, supra.cit.*, p. 67; **M. Basarab,** *Criminalistică, supra cit.*, p. 298.

[3] **T. Pop,** *Drept procesual penal,* Tipografia naţională Cluj, 1947, p. 429 - reconstituirea constă din reproducerea faptului sau a unei părţi (episod) al infracţiunii, sau a circumstanţelor relevante sau a unui mijloc de probă; **N. Volonciu,** *Drept procesual penal, supra cit.*, p. 280; **Gr. Teodoru şi L. Moldovan,** *Drept procesual penal, supra cit.*, p. 144; **I. Neagu,** *supra cit.*, p. 156. A se vedea şi **I. Neagu., M. Damaschin,** *op. cit.*, p. 543; **A. Crişu,** *op. cit.*, 2013, p. 267; **M. Udroiu,** *op. cit.*, 2015, p. 397.

[4] **T. Pop,** *op. cit.*, p. 429; prin reconstituirea faptului se verifică într-un mod mai eficient ca oricare altul, dacă faptul, episodul, acţiunea sau o anumită circumstanţă, s-au putut produce aşa cum este prezentat de către martor sau inculpat, sau presupuse de către judecător, se poate constata care din ipoteze este cea mai verosimilă sau chiar adevărată.

[5] **C. Suciu,** *op. cit.*, p. 528; **A. Ciopraga,** *op. cit.*, p. 168; **I. Mircea,** *op. cit.*, p. 188; **C. Aionițoaie şi Em. Stancu,** *Tratat de tactică criminalistică, supra cit.*, p. 255 şi urm.

1.1.4. Importanța reconstituirii rezultă, în primul rând, din rolul pe care-l are acest procedeu probator în conturarea elementelor constitutive ale infracțiunii, în aflarea adevărului. Prin reconstituire, elementele de probă îndoielnice sau simple indicii pot, după caz, să fie reținute ca probe serioase sau înlăturate ca lipsite de valoare. Importanța sa trebuie privită, însă, în lumina dispozițiilor art. 97 NCPP:, conform cărora, reconstituirii ca și celorlalte mijloace de probă, nu i se poate atribui o valoare probantă deosebită, concluziile ce se desprind din precizarea și verificarea elementelor de fapt urmând să fie apreciate în raport cu celelalte probe administrate în cauză[1].

1.2. Considerații de ordin terminologic. Abordarea unor probleme de ordin terminologic este binevenită, deoarece, în practica unor organe judiciare, ca și în unele lucrări de specialitate, se folosește, pe lângă termenul de *reconstituire,* și cel de *experiment judiciar* sau experiment de anchetă, în majoritatea cazurilor avându-se în vedere aceeași instituție.

Alteori însă, termenilor de reconstituire și de experiment judiciar li se atribuie înțelesuri diferite. Față de această împrejurare, fără a intra în prea multe amănunte, apreciem că se impun câteva precizări de natură să susțină necesitatea folosirii unei terminologii juridice corecte, unitare.

Pentru a fi în măsură să desprindem câteva concluzii apte să servească drept argument în favoarea folosirii unei terminologii unitare, sunt necesare, de la bun început, câteva precizări. Astfel:

– În înțelesul său cel mai larg, evident și în accepțiunea sa juridică, termenul de reconstituire definește acțiunea de a reconstitui și rezultatele acesteia. Spre deosebire de acestea, termenul *experiment* are înțelesul de procedeu de cercetare în știință, care constă în reproducerea artificială a unor fenomene în condițiile cele mai propice pentru studierea lor și a legilor care le guvernează[2].

– În reglementarea acestui procedeu probator din actualul Cod de procedură penală, legiuitorul a folosit în exclusivitate termenul *reconstituire.* De altfel, în majoritatea lucrărilor de specialitate, în primul rând cele procesual-penale, este utilizat numai acest termen, însuși „Dicționarul juridic penal" neconținând decât explicații cu privire la reconstituire, fără a face nicio referire la experimentul judiciar[3].

Pe baza celor menționate, putem trage următoarele concluzii:

a. Din moment ce în Codul de procedură penală a fost consacrat termenul *reconstituire,* este normal și necesar ca el să fie întrebuințat consecvent, atât în practica judiciară, cât și în lucrările de specialitate.

b. Acțiunea de verificare și de precizare a unor date, în calitatea, ei de act procedural - denumit de legiuitor reconstituire - nu trebuie confundată cu procedeul de realizare în sine, respectiv cu modalitatea de a acționa în direcția realizării funcției reconstituirii[4].

c. Dispozițiile art. 193 NCPP, sunt privite într-o accepțiune mai largă, potrivit interpretării doctrinare, întâlnită în lucrările științifice de drept procesual penal și de criminalistică, interpretare ce s-a impus în practica majorității organelor noastre judiciare.

---

[1] **V. Papadopol** și **M. Popovici**, *Repertoriu alfabetic de practică judiciară în materie penală pe anii 1969-1975,* Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1977, p. 369; autorii menționează decizia nr. 4660/1972 a Tribunalului Suprem, secția penală, publicată în colecția de decizii pe anul 1972, p. 133.

[2] *Mic dicționar enciclopedic,* ed. a II-a, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1975, p. 360, 812-813.

[3] **G. Antoniu, C. Bulai, Gh. Chivulescu,** *Dicționar juridic penal,* Ed. Științifică și Enciclopedică, București, *op. cit.,* p. 227.

[4] A se vedea **C. Aioniţoaie** și **Em. Stancu,** *op. cit.,* p. 257.

d. Experimentul este o metodă ştiinţifică de cercetare, specifică nu numai reconstituirii, ci şi altor domenii, în cazul nostru întâlnind-o şi în efectuarea expertizelor criminalistice. Spre pildă, în expertiza armelor de foc, deseori sunt necesare trageri experimentale, pentru a se stabili, printre altele, modul de funcţionare ori posibilitatea declanşării accidentale.

Desigur că acestor argumente li se pot adăuga şi altele, mai ales faţă de o serie de încercări teoretice, vizând diferenţierea reconstituirii de experimentul judiciar, încercări pe care spaţiul nu ne îngăduie să le amintim[1].

1.3. Principalele categorii de reconstituiri. Potrivit practicii organelor de urmărire penală, în literatura de specialitate s-a încercat clasificarea principalelor categorii de reconstituire, în funcţie de câteva criterii de natură subiectivă şi obiectivă, potrivit obiectului reconstituirii, cum ar fi, de exemplu, verificarea declaraţiilor martorilor, a suspecţilor sau inculpaţilor. De exemplu, reconstituirea în vederea verificării unor susţineri ale martorilor, explicaţiilor suspectului, condiţiilor de audiţie şi de vizibilitate, posibilităţii săvârşirii anumitor acţiuni sau reconstituirea efectuată în vederea verificării posibilităţilor de observare, percepere sau memorare.

Desigur că aceste clasificări pot fi mai mult sau mai puţin diversificate. Raportându-ne, însă, la semnificaţia lor practică, putem considera că principalele tipuri de reconstituire sunt, în esenţă, următoarele:

1.3.1. Reconstituirea destinată verificării veridicităţii declaraţiilor martorilor, suspectului sau inculpatului, ca şi ale persoanei vătămate. Aceasta presupune reproducerea pe cale experimentală, fie în totalitate, fie în parte, a împrejurărilor, a faptelor sau episoadelor privind o anumită acţiune, la care s-au referit subiecţii procesuali menţionaţi, referiri ce pot conţine neclarităţi sau contradicţii.

În acest context, amintim că reconstituirea prezintă şi avantajul reactivării procesului memorial al persoanelor ascultate, al stabilirii exacte a succesiunii producerii în timp a unor acte.

1.3.2. Reconstituirea destinată verificării posibilităţilor de percepţie, mai ales vizuală sau auditivă, în condiţiile existenţei unor factori care ar fi putut influenţa acest proces. Este vorba, firește, de factorii meteorologici, de distanţă, de particularităţile locului în care s-a făcut percepţia ş.a., deci de factori obiectivi, dar şi de factori subiectivi, cum ar fi, spre pildă, calitatea organelor de simţ, gradul de concentrare a atenţiei etc.

Astfel, într-un caz s-a impus verificarea sincerităţii declaraţiilor unei martore, care susţinea că nu a auzit ţipetele puternice ale victimei lovite de cuţit, deşi avea o acuitate auditivă normală şi se afla în apartamentul vecin, grosimea zidului despărţitor permiţând propagarea unor sunete chiar şi de mică intensitate.

1.3.3. Reconstituirea destinată verificării posibilităţilor de săvârşire a anumitor acţiuni în condiţiile date. De pildă, trebuie verificată posibilitatea efectuării unor acţiuni în anumite condiţii de timp şi spaţiu ori posibilitatea pătrunderii sau ieşirii dintr-un anumit loc ori dacă o

[1] A se vedea **D. Ceacanica**, *Importanţa cunoaşterii elementelor de diferenţiere dintre reconstituire şi experimentul judiciar*, în revista Probleme de criminalistică şi de criminologie, supliment al Buletinului Intern, editată de Procuratura României şi de Ministerul Justiţiei nr. 4/1981, p. 155-163.

persoană are capacitatea sau deprinderea necesare realizării unor operații (de exemplu, falsificarea bancnotelor).

Atragem atenția asupra acestui tip de reconstituire, dată fiind semnificația sa în elucidarea unor împrejurări ale cauzei, cum ar fi, de exemplu, verificarea susținerilor autorului faptei cu privire la posibilitatea pătrunderii la fața locului, *fără ajutorul unor complici,* sau transportării de obiecte grele, de imobilizare a victimei fără sprijinul altcuiva ș.a. Se mai poate stabili *dacă o faptă a fost simulată* în scopul ascunderii altei infracțiuni (de exemplu, se simulează o spargere sau o tâlhărie, pentru disimularea delapidării).

Precizăm că, prin reconstituirile menționate, organul judiciar va fi în măsură să *verifice versiunile* elaborate în caz, să cunoască nemijlocit sau mai exact *locul faptei.*

§2. Dispunerea și organizarea reconstituirii

2.1. Dispunerea reconstituirii. Potrivit prevederilor art. 193 NCPP, reconstituirea poate fi *dispusă motivat* de către organul de urmărire penală, sau de către instanța de judecată, dacă aceasta consideră necesar să verifice ori să precizeze o serie de date ce prezintă importanță pentru soluționarea cauzei și care nu au fost clarificate prin alte mijloace de probă.

O dată întrunite aceste condiții, inclusiv condițiile care să permită efectuarea verificării în împrejurări cât mai apropiate de cele ale săvârșirii infracțiunii, este posibilă dispunerea reconstituirii *în orice moment al desfășurării procesului penal.* Pentru luarea deciziei de efectuare a reconstituirii, organul judiciar este obligat să țină seama de *oportunitatea* ei, ceea ce face necesară examinarea probatoriului existent în cauză, pentru a se evita dispunerea unui act inutil.

Referitor la modalitatea de dispunere, amintim că aceasta se face, în faza de urmărire penală, printr-o rezoluție motivată a organului judiciar, după începerea urmăririi penale. În faza de judecată, reconstituirea este dispusă de către instanță, printr-o încheiere, după începerea cercetării judecătorești.

Am considerat necesare aceste precizări deoarece în literatura de specialitate s-a încercat acreditarea ideii conform căreia reconstituirea s-ar efectua, de regulă, în faza de finalizare a cercetărilor, respectiv la sfârșitul urmăririi penale.

2.2. Organizarea reconstituirii. Ca și în cazul celorlalte acte procedurale analizate anterior, reconstituirea presupune aceeași pregătire atentă, aceeași organizare temeinică sub raport tehnico-tactic, pe baza *unui plan* întocmit judicios, organul judiciar însărcinat cu efectuarea ei trebuind să aibă în vedere următoarele probleme[1]:

2.2.1. Determinarea cu exactitate a problemelor ce vor fi verificate, în funcție de obiectul reconstituirii. Pentru aceasta, se vor vedea materialele, datele existente în dosar și, la nevoie, va fi efectuată o nouă ascultare cu privire la aspectele ce se cer a fi clarificate. Referitor la acest ultim aspect, menționăm că pot apărea situații în care, de exemplu, o persoană suspectă revine asupra declarațiilor anterioare, recunoscând că a simulat spargerea pentru a acoperi o lipsă în gestiune, împrejurare ce determină renunțarea la efectuarea reconstituirii.

[1] A se vedea **C. Suciu**, *op. cit.*, p. 532-533; **N. Volonciu**, *op. cit.*, p. 280; **Gr. Theodoru** și **L. Moldovan**, *op. cit.*, p. 144; **G. Antoniu**, *op. cit.*, p. 297; **C. Aionițoaie**, *op. cit.*, p. 241-243; **I. Mircea**, *op. cit.*, p. 172; **A. Ciopraga**, *op. cit.*, p. 75; **C. Aionițoaie** și **Em. Stancu** *Tratat de tactică criminalistică, supra cit.*, p. 262.

2.2.2. Stabilirea persoanelor participante la reconstituire. În mod obligatoriu, reconstituire trebuie să participe persoanele (suspecte, inculpate, martori, persoane vătămate) *ale căror declarații se verifică,* prezența celorlalte părți impunându-se numai în măsura în care se consideră necesar sau acestea insistă. Spre deosebire de Codul de procedură penală din 1968 care prevedea că reconstituirea se face în prezența învinuitului sau inculpatului, noul Cod de procedură penală instituie această obligație numai pentru situațiile în care suspectul sau inculpatul se află într-una din situațiile prevăzute la art. 90 din noul Cod de procedură penală caz în care trebuie asistat de apărător. În unele situații, când suspectul sau inculpatul nu poate sau refuză să participe la reconstituire, aceasta se efectuează cu participarea altei persoane.

De pildă, în ipoteza verificării modului în care a acționat autorul unui furt săvârșit prin efracție, la reconstituire va fi invitată și partea vătămată pentru a da indicații referitoare la starea inițială a locului faptei, la modul în care se prezintă mobilierul înaintea furtului, a amplasării sale ș.a.

Atunci când reconstituirea are drept scop verificarea posibilităților de executare a unor activități cu caracter tehnic, sau reproducerea experimentală a condițiilor în care se presupune că s-a comis fapta, un accident de muncă, o distrugere prin explozie sau incendiere, trebuie să fie invitați și *specialiști* în domeniul respectiv.

Ca și în cazul cercetării la fața locului, nici în cazul reconstituirii nu se prevede obligația încunoștințării părților ori a prezenței martorilor asistenți.

2.2.3. Asigurarea efectuării reconstituirii în condițiile de loc, timp și mod cât mai apropiate de cele în care s-a săvârșit fapta cercetată, ceea ce reprezintă o cerință tactică deosebit de importantă.

De la această regulă fac excepție faptele cu un anumit *grad de pericol* (incendii, explozii, trageri cu arme de foc) a căror reconstituire, în majoritatea cazurilor, este limitată numai la aspectele tehnice efectuate în condiții de laborator. În aceste împrejurări se poate recurge la ceea ce este denumit *experiment.*

Există desigur și fapte sau împrejurări care *nu pot face obiectul reconstituirii,* cum sunt, spre pildă, cele de natură să lezeze *demnitatea* ori *să pună în pericol viața sau sănătatea persoanelor* participante la reconstituire, să prejudicieze patrimoniul.

Dintre principalele condiții care se cer a fi respectate la organizarea unei reconstituiri, menționăm:

a. *Condițiile de loc,* de regulă reconstituirea efectuându-se chiar la locul săvârșirii faptei, ea fiind cea mai propice pentru reproducerea cât mai fidelă a modului în care s-a săvârșit infracțiunea sau o parte din aceasta. Dacă la locul infracțiunii au intervenit modificări, se poate proceda la refacerea aspectului inițial, dacă reamenajarea nu implică distrugeri sau degradări de obiecte.

Efectuarea reconstituirii la locul faptei mai prezintă și avantajul că permite verificarea declarațiilor martorilor referitoare la percepția vizuală sau auditivă a faptelor.

b. *Condițiile de timp,* prin aceasta înțelegându-se efectuarea reconstituirii la orele sau intervalul de timp similar celui din momentul săvârșirii faptei. Necesitatea respectării acestei condiții se explică prin aceea că posibilitățile de vizibilitate, de audibilitate, de orientare, diferă după perioada de zi în care se desfășoară o anumită acțiune. Avem în vedere acțiunile din locurile deschise, nu din clădiri, încăperi ș.a., unde datele problemei sunt altele.

De exemplu, noaptea, condițiile de audibilitate sunt mai bune, în schimb vizibilitatea este redusă, dar și aici există diferențe, după cum cerul este acoperit sau nu, ori după faza în care se află luna (lună nouă, lună plină). De aceea, organul judiciar nu trebuie să se raporteze atât la timpul astronomic, cât *la condițiile existente în momentul săvârșirii faptei.* De exemplu, în apropierea solstițiului de iarnă, în decembrie, la ora 17, este deja întuneric, spre deosebire de luna iunie, când întunericul se lasă după ora 21.

c. *Condițiile atmosferice* au o influență asemănătoare asupra percepției auditive sau vizuale, inclusiv asupra modului de executare a unor acte. Ploaia, ninsoarea, ceața îndeosebi, reduc vizibilitatea. Vântul poate favoriza sau face dificilă audibilitatea, în funcție de direcția în care bate. Noaptea, stratul de zăpadă, mai ales pe cer senin, creează condiții relativ bune de vizibilitate. La lumina fulgerelor se poate vedea foarte bine sau pe lună plină. Zgomotele furtunii, ale tunetelor acoperă orice alt sunet.

Prin urmare, în organizarea reconstituirii se va ține seama, dacă este posibil, și de aceste condiții, cu atât mai mult cu cât unele pot influența posibilitățile de percepție.

Pentru obținerea de date cu privire la condițiile atmosferice dintr-o anumită zi sau interval de timp, se poate apela la sprijinul Institutului de meteorologie, al filialelor acestuia, care țin o evidență completă a evoluției vremii. În acest fel, este posibilă și verificarea afirmațiilor unor persoane, referitoare la starea timpului din momentul comiterii faptei.

d. *Alte condiții* pot fi luate în considerare, dacă au avut o anumită semnificație în săvârșirea faptei sau în percepția ei. Așa, de exemplu, interesează:

- condițiile de *iluminare artificială* sau *naturală,* la care ne-am referit mai sus;
- condițiile de *distanță,* de la care se percepe o acțiune sau pe care trebuie să o parcurgă o persoană pentru a ajunge într-un anumit timp la o anumită destinație;
- *particularitățile terenului* sau *spațiului* de comitere a infracțiunii (teren arat, împădurit, nisipos etc.);
- prezența unor condiții specifice, cum ar fi, de exemplu, *zgomotul de fond* într-un anumit loc (zgomot de stradă circulată, zgomotul din halele industriale ș.a.).

Particularitățile terenului își au semnificația lor pentru a verifica de pildă, viteza cu care o persoană poate să fugă pe un teren proaspăt arat sau prin lăstăriș; posibilitatea de întoarcere a unei mașini într-un spațiu strâmt ori accidentat, posibilitatea urcării unei pante, având un unghi mare de înclinare, cu o anumită greutate în spate.

§3. Efectuarea reconstituirii

3.1. Măsuri preliminare reconstituirii. După încheierea pregătirilor în vederea efectuării reconstituirii, a organizării sale, potrivit planului întocmit, organul judiciar va trece la efectuarea sa, în condițiile prevăzute de lege. Condițiile prealabile reconstituirii propriu-zise sunt următoarele:

a. *Alegerea momentului reconstituirii,* astfel încât să nu se repercuteze negativ asupra mersului cercetărilor. Avem în vedere, îndeosebi, o eventuală organizare, în condițiile în care nu se deține un minimum de date necesar realizării acestui act procedural ori nu este determinat cu precizie scopul reconstituirii.

b. *Verificarea prealabilă* a îndeplinirii tuturor *condițiilor* ce trebuie respectate, pentru reproducerea cât mai exactă a modului și împrejurărilor în care s-a săvârșit fapta, cerință deosebit de importantă pentru reușita reconstituirii.

c. *Verificarea prezenței persoanelor* stabilite să participe la reconstituire, cum sunt persoanele ale căror declarații se verifică, a martorilor asistenți, a specialiștilor, eventual a

reprezentanților instituțiilor, firmelor sau unităților, dacă reconstituirea se efectuează într-un astfel de loc ori privește un anumit aspect în legătură cu activitatea din acel loc.

Tot în faza preliminară, va fi *verificată existența mijloacelor tehnice* criminalistice, necesare pe timpul reconstituirii, *a mijloacelor materiale de probă,* a corpurilor delicte, folosite de autor în comiterea infracțiunii sau a actelor reconstituite.

Cu privire la *corpurile delicte,* se recomandă ca, de regulă, ele să fie cele originale. Se exceptează, însă, din motive lesne de înțeles, obiectele de genul *armelor,* topoarelor, cuțitelor, rângilor etc. În locul lor pot fi folosite obiecte ce reproduc mărimea, forma, culoarea celor originale.

În continuare, organul de urmărire penală care conduce desfășurarea reconstituirii va proceda la *explicarea participanților* a acțiunilor pe care le au de efectuat. Astfel, martorilor asistenți li se dau explicații asupra obiectului și scopului reconstituirii, fiind invitați să ocupe o poziție din care să observe întreaga desfășurare a acțiunii. Reprezentanții parchetului, poliției vor primi sarcini precise, referitoare la supravegherea reconstituirii, a pazei locului în care aceasta se desfășoară și la fixarea rezultatelor cu ajutorul mijloacelor tehnice din dotarea echipei.

Apărătorii aleși de părți pot cere explicații suplimentare, pot face obiecții, cu condiția ca acestea să fie întemeiate și să nu obstrucționeze desfășurarea acestui procedeu probator.

3.2. Efectuarea reconstituirii propriu-zise. Indiferent de natura obiectului verificării, reconstituirea trebuie să se desfășoare într-o atmosferă de *calm* și de *sobrietate,* fără exagerări, gesturi sau acțiuni spectaculoase, nesemnificative, inutile.

Reconstituirea nu se va limita la o singură reproducere a faptei sau a unor împrejurări, fiind necesară *o repetare* a lor, astfel încât să se observe și să se fixeze cu exactitate rezultatele.

Ritmul de desfășurare a acțiunilor va fi asemănător cu cel în care se presupune ori se declară că a avut loc fapta. Pentru o apreciere corectă a rezultatelor, pentru evitarea unor erori de percepție, este bine ca la repetare acțiunea să fie efectuată într-un ritm ceva mai lent.

Pe parcursul reconstituirii se va insista asupra aspectelor, episoadelor mai importante ce se cer verificate sau precizate, evitându-se secvențele lipsite de importanță. De pildă, dacă se reconstituie modul de pătrundere la un apartament aflat la etajul 8, nu mai este cazul să indicăm autorului să urce 8 etaje pe scări, până la intrarea în apartamentul din care a furat. Nu trebuie exclusă nici posibilitatea simplificării unor acțiuni care se pot reduce numai la componentele sale esențiale, cu semnificație în caz.

Pentru asigurarea *obiectivității, a corectitudinii* reconstituirii, *vor fi evitate sugestiile,* „indicațiile" privind efectuarea corectă a unor anumite gesturi ori fapte, persoana verificată fiind lăsată să acționeze potrivit susținerilor sale anterioare. Numai astfel este posibilă verificarea sincerității declarațiilor unui suspect, care încearcă, de exemplu, să ia asupra sa o faptă săvârșită de altă persoană, care a săvârșit mai multe furturi din apartamente, inclusiv de congelatoare și obiecte de dimensiuni mai mari.

§4. Fixarea rezultatelor reconstituirii

Consemnarea rezultatelor reconstituirii se face în primul rând în *procesul-verbal.* În redactarea acestuia, se va acorda atenție consemnării cât mai exacte a condițiilor în care s-a efectuat reconstituirea, a acțiunilor efectuate, consemnarea limitându-se strict la aceste aspecte, *evitându-se concluziile* sau *interpretările* referitoare la rezultatele obținute.

Un mijloc tehnic de fixare a rezultatelor reconstituirii îl reprezintă, ca şi în cazul altor acte de urmărire penală, *înregistrarea video* şi *fotografierea.* Organul de urmărire penală însărcinat cu efectuarea fotografiilor trebuie să surprindă acele secvenţe din care să rezulte că acţiunea a fost posibil să se comită în condiţiile date de timp şi de spaţiu ori că a fost posibilă percepţia sa în acele împrejurări.

Ca şi în cazul percheziţiilor, va fi evitat abuzul de fotografii întâlnit în practică, insistându-se numai asupra aspectelor într-adevăr importante, relevante pentru stabilirea veridicităţii declaraţiilor sau a posibilităţilor de săvârşire a unor acte.

Un mijloc tehnic superior de fixare este ***înregistrarea audiovideo,*** în cazurile deosebite ea fiind necesară pentru reţinerea completă şi exactă a modului în care s-a desfăşurat întreaga reconstituire. Dacă situaţia de fapt o impune, se poate recurge şi la *efectuarea de desene-schiţe* ale locului în care s-a desfăşurat reconstituirea, indicându-se punctele sau locurile în care au avut loc acţiunile mai semnificative pentru elucidarea cazului.

Fotografiile şi celelalte înregistrări vor însoţi procesul-verbal în care vor fi făcute menţiunile referitoare la succesiunea imaginilor, la modalităţile tehnice de redare, precum şi la secvenţele sau scenele pe care le reprezintă. Fotografiile vor fi numerotate şi lipite pe planşe anexă la procesul-verbal, ştampilate şi vizate de cei în drept.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Partea a III-a

Metodologia criminalistică

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

CAPITOLUL I

METODOLOGIA INVESTIGĂRII INFRACȚIUNILOR DE OMUCIDERE

Secțiunea I

Aspecte introductive

§1. Considerații preliminare

1.1. Importanța și rolul investigației criminalistice a omuciderii. Viața omului, existența sa, în egală măsură individuală și socială, a stat în centrul acțiunilor, al transformărilor proprii tuturor etapelor parcurse de umanitate în dezvoltarea sa, desigur cu specificul fiecărei epoci istorice, cu părțile sale mai bune sau mai rele.

Apărarea *celei mai importante* valori sociale, ea însăși creatoare de valori, are o semnificație cu totul deosebită. A pune în pericol viața unui om reprezintă un act care primejduiește nu numai existența individului, ci însuși ansamblul relațiilor sociale, omul reprezentând esența acestor relații.

A ucide înseamnă a suprima pe făuritorul de istorie, pe beneficiarul bunurilor create împreună cu semenii săi. Prin apărarea acestei valori inestimabile, este ocrotită nu numai ființa umană, dar și imensa masă a relațiilor sociale[1]. Printre multiplele mijloace de apărare a vieții omului, se află și mijloacele juridice, iar dintre acestea, un loc bine definit îl ocupă cele proprii Dreptului penal[2].

Precizăm că am apelat la termenul *INVESTIGARE,* în accepțiunea sa largă de cercetare, de anchetă a unor fapte penale, astfel cum este consacrat în activitatea noastră de *urmărire penală*, în primul rând, pentru a-i sublinia complexitatea și dificultățile, dar și pentru a ne apropia, fără exagerare, de o terminologie devenită tot mai frecventă (a se vedea de exemplu terminologia anglo-saxonă de *crime investigation*[3]). Subliniem, de asemenea, că am intitulat acest capitol "Metodologia investigării omuciderii" - deși, mai exact, trebuia intitulat metodologia *investigării morții violente* - în încercarea de subliniere a semnificației, a greutății pe care o reprezintă urmărirea penală în cazul acestor infracțiuni.

---

[1] **V. Dongoroz,** în introducerea la lucrarea colectivă, *Explicații teoretice ale Codului penal român,* vol. III, Ed. Academiei Române, București, 1971, p. 7.

[2] **C. Bulai, A. Filipaș, C. Mitrache,** *Instituții de Drept penal*, Ed. Trei, București, 2001, p. 280-281. A se vedea și **M. Udroiu,** *Drept penal. Partea specială. Noul Cod penal,* ediția a 2-a, Ed. C.H. Beck, București, 2015, p. 1; **A. Boroi,** *Drept penal. Partea specială. Conform noului Cod penal*, ediția a 2-a, revăzută și adăugită, Ed. C.H. Beck, București, 2014, p. 26.

[3] În acest sens, a se vedea **A. Swenson, O. Wendel,** *Metode moderne de investigație criminală*, Stockholm, 1954; **M.J. Palmiotto,** *Criminal investigation*, Nelson-Hall Publishers, Chicago, S.U.A., 1994; **Le Moyne Snyder,** *Homicide investigation*, Ed. Charles Thomas, California, S.U.A., 1958.

BABEȘ-BOLYAI UNIVERSITY LIBRARY

Această modalitate specifică de apărare a existenței persoanei nu poate fi concepută decât în cadrul unui sistem organizat de ancheta destinată aflării adevărului, între care activitățile tehnico-tactice criminalistice ocupă o poziție cu totul deosebită.

Rolul și importanța investigației criminalistice în soluționarea infracțiunilor împotriva vieții - ca și în soluționarea celorlalte fapte penale - rezultă din aceea că știința Criminalisticii pune la îndemâna organelor judiciare metodele și mijloacele tehnico-științifice necesare descoperirii, fixării, ridicării și examinării urmelor omuciderii, a identificării autorului și eventual a victimei. Prin regulile tactice de efectuare a actelor de urmărire penală, precum și prin metodologia cercetării morții violente, este posibilă strângerea probelor necesare stabilirii adevărului.

Criminalistica oferă, în esență, instrumentele științifice destinate conturării elementelor constitutive ale infracțiunii, identificării făptuitorului și a celorlalți participanți la săvârșirea faptei și aplicării unei pedepse potrivit vinovăției lor.

1.2. Considerații referitoare la apariția și stingerea dreptului la viață. Pentru definirea cadrului metodologic al investigării criminalistice a omuciderii, considerăm că nu este lipsit de interes să reamintim, pe scurt, câteva aspecte referitoare la problematica începutului și sfârșitului vieții, în accepțiunea dreptului penal, dată fiind rezonanța sa în practica judiciară, deoarece, nu rareori, instanțele juridice sunt puse în situația de a încadra o anumită faptă după cum o persoană este sau nu în viață.

În doctrina penală mai veche, se admite că o persoană este sau nu în viață din momentul în care, după naștere, are o existență extrauterină independentă, începând să respire[1]. Progresele realizate în domeniul științelor medicale, ca și în domeniul științelor juridice, au impus, însă, o opinie net superioară, potrivit căreia *apariția dreptului la viață* se situează în momentul *declanșării procesului biologic al nașterii*[2].

În sprijinul acestei teze, îmbrățișate de majoritatea penaliștilor noștri, vin argumentele medicilor anatomopatologi, care susțin că moartea violentă a nou-născutului se poate produce intrauterin (*antepartum*), deci înainte de naștere, în timpul nașterii (*perinatal*) și după naștere (*postpartum*)[3].

Astăzi nu se poate vorbi de un moment fix al apariției vieții, decis teoretic (separarea copilului de corpul mamei, inspirarea aerului în plămâni ș.a.), precizarea etapei în care a survenit moartea, a cauzei și mecanismelor ei făcându-se numai cu ajutorul expertizei medico-legale, îndeosebi în cazul delimitării infracțiunii de pruncucidere de infracțiunea de avort.

Moartea este, la rândul ei, un proces complex, caracterizat prin mai multe stări terminale: agonie, moarte clinică, moarte biologică, ultima fiind considerată ca *moarte ireversibilă,* spre deosebire de primele două, în care procesul tanatologic poate fi întrerupt, fără consecințe morfo-funcționale.

---

[1] **S.R. Difalco**, *Nuovo Codice Penal Comentato,* Vol.IV, U.T.E.T., Torino, 1940, p. 232.

[2] **C. Bulai**, *Curs de drept penal. Partea specială,* ediția a II-a, T.U.B., 1976, p. 96; **G. Antoniu**, în lucrarea colectivă *Codul penal al României, comentat și adnotat. Partea specială,* vol. I, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1975, p. 70; **R.M. Stănoiu**, *Explicații teoretice ale codului penal român,* vol. III, *supra cit.,* p. 181; **O.A. Stoica**, *Drept penal. Partea specială,* Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1976, p. 64.

[3] **Gh. Scripcaru** și **M. Terbancea**, *Medicină legală,* Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1970, p. 163; **Vl. Beliș**, *Medicină legală*, ediția a III-a, Editura Juridică, București, 2001, p. 224-225.

Moartea definitivă, biologică, se instalează în momentul încetării activității creierului și a trunchiului cerebral. Din acest moment, denumit și *moarte cerebrală*, refacerea celulelor nervoase este practic imposibilă, cel puțin în condițiile actuale ale dezvoltării științelor medicale[1].

Stabilirea criteriilor morții are incidență asupra soluționării unei serii de probleme cu adânci implicații social-juridice, alături de cele propriu-zis penale, cum ar fi, de exemplu, transplantul de organe, încetarea procedurilor terapeutice de reanimare, admisibile numai după ce a intervenit moartea cerebrală[2].

Firește că nu poate fi pusă în discuție problema încetării îngrijirii unui bolnav, al cărei singur efect ar fi numai prelungirea unor suferințe (ortonasia), sau problema suprimării vieții unei persoane suferinde de o boală incurabilă (eutanasia) incompatibilă cu dreptul universal la viață al ființei umane.

§2. Principalele probleme, obiect al probațiunii, care trebuie clarificate prin investigarea morții violente

Investigarea omorului - una dintre formele morții violente - se particularizează, față de cercetarea altor categorii de infracțiuni, prin problematica sa specifică, concentrată în câteva direcții principale, respectiv: stabilirea cauzei și naturii morții, a circumstanțelor de timp și de mod în care a fost săvârșită fapta, descoperirea mijloacelor sau instrumentelor folosite la suprimarea vieții victimei, identificarea autorului, a eventualilor participanți la comiterea omorului, precizarea scopului sau a mobilului infracțiunii[3].

Obiectul probațiunii îl constituie tocmai aceste probleme sus-menționate, dar particularizate la fiecare caz în parte, cu tot ce are el mai deosebit. Indiferent de particularitățile omorului, organul judiciar va trebui să-și orienteze cercetările potrivit formulei „celor 7 întrebări", amintită: *ce* faptă s-a comis și care este natura ei? *unde* s-a comis fapta? *când* a fost săvârșită? *cine* este autorul? *cum* și în ce mod a săvârșit-o? *cu ajutorul cui? în ce scop?*. La aceste întrebări se mai adaugă, uneori, încă una foarte importantă: *cine este victima?*.

Numai pe baza răspunsului la aceste întrebări este posibil să se alcătuiască un *probatoriu de natură să reflecte realitatea* și, astfel, să permită stabilirea adevărului.

---

[1] **Vl. Beliș, V. Panaitescu, G. Eugen,** *Medicina legală*, Ed.Teora, București, 1992, p. 18; **M. Kernbach,** *Medicina judiciară*, Ed.Medicală, București, 1958, p. 433; **I. Moraru,** *Medicina legală*, Ed. Medicală, 1967, București, p. 62-66.

[2] Referitor la reanimare, **Gh. Scripcaru** și **M. Terbancea,** *supra cit.*, p. 54, precizează că, în cazul readucerii la viață prin mijloace de reanimare, doar a unor automatisme primare și a evoluției unui individ spre un comportament penal uneori foarte periculos, se pune problema responsabilității acestuia față de faptele sale, problemă care se rezolvă după regulile expertizei medico-legale psihiatrice.

[3] Referitor la aceste probleme, a se vedea **Le Moyne Snyder,** *Homicide investigation, supra cit.*, p. 3-13; **R. Lechat,** *La technique de l'enquête criminelle,* vol. I, Editions Moderna, Bruxelles, 1959, p. 181; **M. Le Clere,** *Manuel de police technique,* ed. a 2-a, Ed. Police-Revue, Paris, 1974; **C. Suciu,** *Criminalistica,* Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1972, p. 601; **L. Coman,** *Aspecte privind cercetarea la fața locului a infracțiunilor de omor,* Serv. cultural, presă și editorial al Ministerului de Interne, București, 1975, p. 35; **C. Aioanițoaie,** *Curs de criminalistică*, vol. III, *Metodica criminalistică*, partea I, Ed. de Școala militară de ofițeri a Ministerului de Interne, București, 1977, p. 1 și urm.; **M.J. Palmiotto,** *Criminal investigation, supra cit.*, p. 280 și urm.; **I. Mircea,** *Criminalistica,* Ed. Lumina Lex, București, 1998, p. 318; **A. Ciopraga** și **I. Iacobuță,** *Criminalistica,* Ed. Chemarea, Iași, 1997, p. 363; **V. Berchesan,** *Metodologia investigării criminalistice a omorului,* Ed. Paralela 45, Pitești, 1988, p. 77 și urm.

2.1. Stabilirea cauzei şi naturii morţii. Identificarea cauzei morţii este o problemă la a cărei rezolvare îşi dau concursul, deopotrivă, medicul legist şi organul de urmărire penală. În funcţie de cauza ei, moartea poate fi consecinţa unui *omor,* a unei *sinucideri* sau a unui *accident,* „*diagnosticul juridic*" al decesului stabilindu-se din coroborarea interpretării datelor obţinute prin investigaţiile ştiinţifice criminalistice şi cele anatomopatologice. Fireşte că investigaţiile medico-legale au prioritate.

2.2. Identificarea locului în care a fost săvârşit omorul. Stabilirea locului în care a fost săvârşit omorul este o altă problemă importantă pentru soluţionarea cazului, acesta fiind, de regulă, cel mai bogat în urme şi date cu privire la împrejurările în care s-a comis fapta. Cu atât mai mult se impune găsirea locului crimei, cu cât în practică se întâlnesc frecvent cazuri de transportare a victimei *în altă parte,* ori de împrăştiere a fragmentelor de cadavru în diverse locuri.

Desigur că, pe lângă locul propriu-zis al faptei, nu trebuie să excludem şi celelalte locuri sau zone în care au fost descoperite urme, mijloace materiale de probă etc.

2.3. Stabilirea momentului comiterii infracţiunii. Momentul suprimării vieţii victimei constituie o problemă cu semnificaţii multiple. Astfel, rezultatele cercetărilor trebuie să conducă, pe de o parte, la stabilirea *momentului exact* la care a survenit moartea, iar pe de altă parte, la încadrarea în timp *a activităţii infracţionale* desfăşurate de autor.

Multe date pot conduce la delimitarea unei perioade de timp în care autorul a efectuat diverse acte de pregătire, aspect de natură să permită încadrarea faptei în categoria omorului cu premeditare, cu toate consecinţele juridice care decurg din această împrejurare.

Stabilirea exactă a datei serveşte nu numai la clarificarea modului în care autorul şi-a petrecut timpul înaintea comiterii infracţiunii, ci şi la precizarea intervalului în care acesta s-a aflat în câmpul infracţional şi a activităţilor desfăşurate după finalizarea actului, aceasta şi în scopul contracarării unor false alibiuri.

2.4. Determinarea modului în care a fost săvârşit omorul. Stabilirea modului de suprimare a vieţii victimei este posibilă pe baza interpretării unui complex de date, de urme, cu privire la întreaga activitate desfăşurată de infractor. Şi aici ne întâlnim cu investigaţii complexe, la care participă criminaliştii şi medicii legişti.

Se va determina, astfel, modul concret de operare, interesând o serie de circumstanţe de natură să servească la încadrarea corectă a faptei, cum ar fi, de exemplu, omorul prin cruzime ori pentru a înlesni săvârşirea unei alte infracţiuni [art. 189 alin. (1) lit. d) şi h) NCP].

De asemenea, pe această cale, se stabilesc evoluţia raportului dinamic victimă-agresor, natura eventualelor relaţii dintre cei doi, posibilele încercări de simulare sau mascare a faptei, respectiv disimularea omorului prin sinucidere ori accident etc.

2.5. Identificarea făptuitorului şi a celorlalţi participanţi. Identificarea autorului, a eventualilor participanţi la săvârşirea infracţiunii (complici, instigatori, tăinuitori), este una dintre problemele centrale ale cercetării, de ea depinzând atât desfăşurarea normală a procesului penal, cât şi încadrarea corectă a faptei. Avem în vedere, de exemplu, situaţia în care autorul, ar putea fi, de exemplu, soţ, rudă apropiată a victimei, împrejurare în care ne-am putea afla în prezenţa săvârşirii infracţiunii comisă cu violenţă asupra unui membru de familie (art. 199 NCP) sau situaţia în care autorul este o persoană care a mai săvârşit un omor, împrejurare în care ne aflăm în prezenţa unei forme calificate de omucidere [art. 189 alin. (1) lit. e) NCP].

Față de importanța pe care o prezintă identificarea autorului unui omor, trebuie precizat că, în practică, o bună parte din activitatea de anchetă, de investigare a unui omor, este destinată tocmai rezolvării acestei probleme, de ea fiind legată rezolvarea cazului sub toate aspectele sale. A se vedea, de exemplu, binecunoscutele cazuri „Mihalea" sau „Precupeții vechi", ale omorurilor „la comandă" din anii 1999-2002 sau omuciderile săvârșite de grecul Passaris.

2.6. Identificarea victimei. Identificarea victimei are, la rândul ei, o importanță particulară pentru anchetă, întrucât, o dată stabilită identitatea, este posibilă determinarea cercului de suspecți, ca și a încadrării faptei în funcție de calitatea subiectului pasiv al infracțiunii.

În ipoteza dispariției unei persoane, când există indicii că aceasta ar fi putut fi victima unui omor, una dintre problemele importante rămâne *descoperirea cadavrului.* În cazul nedescoperirii acestuia, organului judiciar îi revine sarcina să probeze cât mai temeinic vinovăția autorului faptei, să cerceteze cu maximă atenție cazul, pentru a evita săvârșirea unei erori judiciare.

2.7. Identificarea instrumentelor sau mijloacelor care au servit la săvârșirea infracțiunii. Identificarea acestor instrumente vizează atât agentul vulnerant, care a cauzat moartea victimei, cât și celelalte mijloace destinate pregătirii săvârșirii faptei, pătrunderii la fața locului, imobilizării victimei etc. Această identificare își găsește utilitatea și în încadrarea juridică a faptei.

De exemplu, în ipoteza uciderii unei persoane, prin aruncarea în aer a autoturismului acesteia, ne aflăm în fața unor mijloace care pun în pericol viața mai multor persoane, ceea ce constituie o circumstanță agravantă, conform prevederilor art. 77 lit. c) NCP. Este o situație similară săvârșirii de acte teroriste, care pot fi săvârșite nu numai prin explozii.

2.8. Stabilirea mobilului sau scopului infracțiunii. Stabilirea mobilului omorului este problema cheie, ea prezentând importanță atât în stabilirea faptelor și împrejurărilor cauzei, a identificării autorului, cât și în încadrarea juridică a faptei. De pildă, omorul comis din ură sau gelozie servește deseori la alcătuirea rapidă a cercului de bănuiți. Totodată, interesul material, încercarea de a se sustrage de la urmărirea penală ș.a., reprezintă elemente de circumstanțiere a omorului calificat.

*
* *

Referitor la problemele enunțate, ținem să facem precizarea că, deși, în linii mari, ele sunt comune majorității infracțiunilor împotriva vieții, *săvârșite cu intenție,* acestea diferă în funcție de particularitățile fiecărui caz în parte, ele fiind de o nebănuită diversitate, ceea ce obligă organul judiciar la o permanentă adaptare la situația de fapt.

Multitudinea modurilor de operare și a condițiilor în care sunt comise infracțiunile împotriva vieții, ne determină să susținem că, în investigarea criminalistică a omorului, rareori se recurge la scheme fixe. Desigur, nu avem în vedere regulile procesual penale sau cele metodologice generale privind urmărirea penală. Din această cauză, nu se poate pretinde că anumite tehnici, procedee sau metode criminalistice sunt proprii investigării formelor

simple de omor, în timp ce altele sunt specifice formelor calificate, deosebit de grave, pruncuciderii, uciderii din culpă ş.a.

Precizăm că, în capitolul de faţă, avem în vedere cercetarea omorului prevăzut de art. 188-189 NCP, deoarece acesta însumează cvasi-totalitatea problemelor ce se cer rezolvate în cazul oricărei infracţiuni îndreptate împotriva vieţii. Fireşte, avem în vedere inclusiv uciderea la cererea victimei (art. 190 NCP), determinarea sau înlesnirea sinuciderii (art. 191 NCP), uciderea din culpă (art. 192 NCP şi infracţiunile de pruncucidere (art. 200, uciderea nou-născutului săvârşită de către mamă).

§3. Modalităţi de probare a infracţiunilor de omucidere

Pentru clarificarea cauzelor de suprimare a vieţii unei persoane, sub toate aspectele sale şi pentru a fi în măsură să rezolve toate problemele care fac obiectul probaţiunii în cazul omuciderii, organul de urmărire penală va trebui să apeleze la întreaga gamă de mijloace de probă tehnico-ştiinţifice, tactice şi metodologice criminalistice. Astfel[1]:

3.1. Mijloace de probă prevăzute de Codul de procedură penală. Mijloacele de probă utilizate frecvent în aceste cazuri sunt rezultatul unor acte procedurale, dintre care se disting:

- *Cercetarea la faţa locului,* în accepţia cea mai largă, prin aceasta înţelegând nu numai locul propriu-zis al omorului, ci şi alte zone în care au fost descoperite urme, instrumente etc.
- *Efectuarea de constatări tehnico-ştiinţifice, de expertize criminalistice şi medico-legale,* alte examinări complexe cu caracter tehnic.
- *Ascultarea martorilor, a suspecţilor sau inculpaţilor* şi eventual, a persoanei vătămate, dacă fapta a rămas în faza de tentativă.
- *Efectuarea de prezentări pentru recunoaşterea* de persoane sau obiecte, inclusiv recunoaşterea victimei sau a obiectelor care i-au aparţinut.
- *Efectuarea de percheziţii,* de ridicări de obiecte sau înscrisuri
- *Efectuarea de reconstituiri,* atât pentru verificarea unor susţineri ale suspecţilor, cât şi ale martorilor.
- *Efectuarea de confruntări,* în ipoteza existenţei de contradicţii în declaraţiile celor audiaţi.

3.2. Mijloace tehnico-tactice criminalistice şi medico-legale. *Mijloacele tehnice, tactice şi metodologice criminalistice* aflate la îndemâna organelor judiciare sunt, în principal, următoarele[2]:

- *Mijloacele tehnico-ştiinţifice de examinare a urmelor* infracţiunii, a corpurilor delicte descoperite şi ridicate cu ocazia cercetării locului faptei, a locului în care a fost descoperit cadavrul, precum şi cu prilejul percheziţiei.
- *Mijloacele de identificare a persoanelor şi cadavrelor,* altele decât cele pe baza urmelor descoperite în câmpul infracţional: identificări după semnalmente exterioare, reconstituiri de fizionomii ş.a.

---

[1] **V. Greblea,** *Prelegeri la cursurile de specializare a procurorilor criminalişti,* manuscris, din fondul documentar al Parchetului General de pe lângă Înalta Curte de Casaţie şi Justiţie.

[2] **V. Berchesan,** *supra cit.*, p. 174-176.

- *Procedeele tactice de efectuare a actelor de urmărire penală,* aplicate frecvent în aceste cazuri, cum sunt cele destinate ascultării, confruntării, percheziției, reconstituirii etc.
- *Regulile metodologice* aplicate potrivit particularităților fiecărui caz în parte, începând cu cele metodologice generale.
- *Mijloacele proprii Medicinei legale,* știință al cărei aport în soluționarea cazurilor de omucidere este deosebit de important, interesând mecanismele de producere a morții, momentul survenirii acesteia, identificarea autorului prin examene biologice.

Secțiunea a II-a
Cadrul metodologic general şi primele măsuri luate în investigarea omuciderii

§1. Reguli generale metodologice aplicate în investigarea omorului

În investigarea oricărei infracțiuni, organul de urmărire penală trebuie să respecte, alături de prevederile legale, o serie de reguli metodologice, atât cu caracter general, cât şi particular, potrivit specificului fiecărei categorii de infracțiuni. Cu atât mai importantă se dovedeşte necesitatea respectării unor reguli generale metodologice de cercetare a omuciderii, cu cât aceste infracțiuni se distanțează de alte categorii de fapte penale printr-un pericol social cu totul deosebit, ca şi prin circumstanțele în care sunt comise, aspect care nu mai poate fi negat în prezent.

Sunt bine cunoscute eforturile concertate, cel puțin în acest domeniu, ale Ministerului Public şi Inspectoratului General al Poliției pentru stăvilirea actelor criminale, printr-o acțiune fermă şi calificată; de aici şi eforturile specialiştilor în direcția îmbunătățirii metodologice a cercetării omorului, la care ştiința Criminalisticii are, după cum am mai subliniat, un aport special, deşi este, uneori, trecut cu vederea.

Față de cerințele impuse de practica judiciară, rezultă că *regulile generale metodologice sunt, în esență, următoarele:*

a. *Efectuarea cercetării omorului de către o echipă complexă,* formată din procuror, medic legist şi lucrători de poliție, conducerea acesteia fiind asigurată de către procuror, potrivit prevederilor art. 56 NCPP, în scopul desfăşurării activității de urmărire penală într-un mod unitar, bine coordonat.

b. *Asigurarea operativității, printr-o organizare eficientă a cercetării,* acordându-se prioritate activităților care reclamă o maximă urgență, cum sunt:

- *Cercetarea la fața locului.*
- *Ascultarea imediată* a persoanelor care au cunoştință despre fapta săvârşită, despre victimă sau agresor.
- *Dispunerea constatărilor* tehnico-ştiințifice şi a expertizelor judiciare.
- *Urmărirea fără întârziere* a persoanei suspecte.

În legătură cu necesitatea *deplasării urgente la fața locului,* este semnificativă concluzia desprinsă din practică, potrivit căreia cca. 20 la sută din dosarele cu autori necunoscuți sunt datorate întârzierii deplasării procurorului la locul omorului[1].

[1] **O. Năstase,** *Unele aspecte teoretice şi practice privind cercetarea infracțiunilor de omor,* studiu realizat în cadrul direcției de urmărire penală şi criminalistică, a Parchetului General de pe lângă Curtea Supremă de Justiție, în PC.C., nr. 2/ 1992, p. 36.

c. *Cercetarea atentă, completă* şi *calificată a locului faptei,* dată fiind rezonanţa sa în stabilirea precisă a faptelor şi a împrejurărilor cauzei, precum şi în identificarea autorului omorului, a instrumentelor sau mijloacelor vulnerante, aspecte asupra cărora vom reveni.

d. *Planificarea judicioasă a întregii activităţi de urmărire penală,* în funcţie de particularităţile fiecărui caz, în *elaborarea versiunilor* urmând să se ţină seama de datele reale, bine verificate, ale cazului, astfel încât să fie posibilă administrarea la timp a probelor, evitându-se acţiunile de natură să tergiverseze soluţionarea cauzei.

e. *Stabilirea cu exactitate a elementelor constitutive ale infracţiunii,* ancheta trebuind să pornească *de la faptă la autor* şi nu invers, cerinţă subordonată direct principiului aflării adevărului şi prezumţiei de nevinovăţie, prin care se previn, în primul rând, o posibilă eroare judiciară, ca şi efectuarea unor acte de urmărire penală inutile.

f. *Asigurarea continuităţii desfăşurării urmăririi penale,* fiind indicat ca echipa de investigare şi, în primul rând, procurorul care a efectuat actele premergătoare, să desfăşoare întreaga cercetare până la finalizarea cazului, ceea ce presupune ca, încă de la cercetarea la faţa locului, să participe procurorul competent.

g. Efectuarea cercetării în *strictă conformitate cu prevederile legii procesual penale* şi cu aplicarea consecventă a celor mai adecvate *metode tehnico-ştiinţifice* şi *reguli metodologice criminalistice* pe întreaga durată a desfăşurării procesului penal.

Regulile enunţate, pe care le considerăm perfectibile, atât în formă cât şi în conţinut, pot oferi un model suficient de exact al cadrului metodologic în care se desfăşoară cercetarea morţii violente.

§2. Cercetarea în echipă a omuciderii; rolul şi importanţa sa

Regula metodologică privind cercetarea în echipă a omorului, prin importanţa ei în ansamblul preocupărilor destinate soluţionării infracţiunilor împotriva vieţii, impune câteva sublinieri[1].

a. *Cercetarea în echipă* permite concentrarea cunoştinţelor, a priceperii şi a formării unor specialişti în valorificarea completă şi operativă a datelor despre fapta comisă, în direcţia aflării adevărului. Or, în condiţiile în care factorii antrenaţi în clarificarea problemelor specifice unei anumite omucideri acţionează disparat, necoordonat, soluţionarea cazului ar întârzia.

b. Din cauza naturii sale, cercetarea omorului impune desfăşurarea de activităţi, de investigaţii judiciare şi ştiinţifice complexe, *sub coordonarea procurorului.* Acesta, sprijinit de ofiţerii de poliţie din serviciul judiciar şi criminalistic, efectuează actele de urmărire penală destinate stabilirii elementelor constitutive ale infracţiunii şi identificării subiecţilor acesteia, apelând la metodele criminalistice.

c. Medicul legist cercetează aspectele medicale, concluzionând asupra cauzei şi naturii morţii, asupra legăturii cauzale dintre acţiune şi consecinţele sale etc.

Ne aflăm, prin urmare, în faţa unei evidente interdependenţe impuse obiectiv de necesitatea stabilirii adevărului, la care concură două ştiinţe de graniţă - criminalistica şi medicina

[1] **V. Greblea, O. Petrescu şi I. Argeşeanu,** *Cercetarea omorului de către o echipă complexă,* în rev. P.C.C., nr. 3-4/ 1982, p. 22-29.

legală - împrejurare care a făcut să se afirme, pe bună dreptate că, în cercetarea infracțiunilor împotriva vieții, medicul legist are o dublă calitate: „una de expert și una de consilier"[1].

Calitatea de *consilier* ar reieși din numeroasele probleme noi ce apar pe parcursul urmăririi penale, altele decât cele existente la începutul cercetării și care își găsesc o rezolvare medico-legală, conducând la completarea expertizelor inițiale.

De altfel, în literatura de specialitate, este deseori subliniată importanța cercetării unor infracțiuni grave, mai dificil de soluționat, printre care și omorul, de către o echipă sau comisie de anchetă[2].

§3. Primele măsuri luate de organele de urmărire penală în cercetarea omorului

Organele de urmărire penală pot lua cunoștință despre săvârșirea unui omor, potrivit prevederilor art. 288 NCPP prin plângere sau denunț, prin actele încheiate de alte organe de constatare prevăzute de lege ori se sesizează din oficiu, când află pe orice cale despre săvârșirea unei omucideri sau a unei *morți suspecte.* În practică, aceasta presupune fie *descoperirea unui cadavru,* prezentând semne de moarte violentă, fie descoperirea unor *fragmente sau resturi de cadavru,* inclusiv părți de schelet.

De asemenea, sesizarea poate privi *dispariția unei persoane* în legătură cu care există motive întemeiate să se creadă că a fost ucisă, împrejurare în care este necesară întreprinderea unor măsuri serioase de verificare a datelor, de investigații și de supraveghere operativă, pentru a se stabili dacă într-adevăr ne aflăm în fața unei omucideri.

3.1. Măsuri luate de cadrul de poliție sosit primul la fața locului. La fața locului sosește primul polițistul sesizat, în condițiile arătate, sau alt organ judiciar care, indiferent de competență, informează dispeceratul de poliție, de aici parchetul și serviciul medico-legal[3].

Tot el este obligat ca, până la sosirea echipei de cercetare să întreprindă cu maximă urgență următoarele:

- *Stabilirea faptului dacă victima mai este sau nu în viață,* pentru un eventual prim-ajutor și transportarea sa imediată la spital.
- *Determinarea locului săvârșirii faptei,* punerea lui sub pază și protejarea urmelor, inclusiv a zonelor adiacente.
- *Fixarea tuturor împrejurărilor* care, pe parcurs, se pot modifica sau dispărea, chiar și a acelora care trebuie înlăturate, întrucât prezintă pericol.
- *Identificarea martorilor* și reținerea eventualelor persoane suspecte, a oricărei persoane care poate oferi informații despre victimă.

3.2. Activități pregătitoare întreprinse de echipa de cercetare propriu-zisă. În cadrul *activităților pregătitoare,* potrivit regulilor generale metodologice, organele de urmărire

---

[1] **I. Quai,** *Aprecieri privind cercetarea omorului de către o echipă complexă,* în rev. P.C.C. nr. 4/1981, p. 34 și urm. Autorul, susținând importanța acestei echipe, amintește că în criminalistica clasică cea mai mare eroare este să pui pe aceeași pistă mai multe polițiști.

[2] **F. Maixner,** în rev. Kriminalistik, vol. II, p. 208, Hamburg, 1954, din fondul documentar, *supra cit.;* **V.I. Terebilov** vorbește de metoda colectivelor de anchetă. **O. Păun, S.R. Gheorghe,** *Eficiența cercetării în echipă presupune conlucrarea efectivă a procurorului cu organele de miliție în efectuarea investigațiilor,* în rev. P.C.C. nr. 3-4/1987, p. 19-21.

[3] **L. Prevost,** *Enquête criminelle* ediția a II-a, Ed. Modulo, Quebec, Canada, 2000, p. 50 și urm.

penală - preferabil fiind ca înşişi membrii echipei de cercetare să facă acest lucru - vor proceda la[1]:

- *Identificarea victimei* şi a celorlalte persoane implicate în săvârşirea faptei, în primul rând *a autorului,* dacă acesta nu a putut fi stabilit de la începutul cercetării.
- *Efectuarea examenului medico-legal* de către medicul anatomopatolog din echipă, pentru stabilirea decesului şi desprinderea primelor concluzii cu privire la cauza şi natura morţii, la mecanismele care au provocat-o şi la agenţii vulneranţi.
- *Prevenirea contaminării scenei crimei* cu produse biologice, în contextul obligaţiei de *conservare a tuturor urmelor*[2].
- *Ascultarea imediată a martorilor* oculari sau a persoanelor care au cunoştinţă despre faptă, despre victimă sau despre persoana agresată.
- *Urmărirea operativă* a persoanei suspecte, efectuarea de percheziţii domiciliare şi corporale pentru descoperirea urmelor, a instrumentelor folosite, eventual chiar a unor *fragmente de cadavru,* dacă iniţial au fost descoperite numai părţi din acesta, aruncate în diverse locuri.

În esenţă, este important să reţinem că trebuie acţionat cu deosebită operativitate, în conformitate cu regulile generale metodologice menţionate anterior, atât în luarea primelor măsuri, cât şi în pregătirea echipei, ceea ce reclamă mobilizarea urgentă a organelor judiciare competente să efectueze investigarea.

Secţiunea a III-a

Particularităţile cercetării la faţa locului în caz de omor

§1. Aspecte generale privind cercetarea la faţa locului în caz de omor

Activitatea de cercetare a locului în care s-a săvârşit omorul sau a locului în care a fost descoperit cadavrul se desfăşoară potrivit regulilor generale ale cercetării la faţa locului, menţionate în capitolul II din partea a II-a a lucrării. De aceea, în cele ce urmează, ne vom limita la sublinierea aspectelor mai importante, proprii acestei cercetări, care parcurge fazele cunoscute (statică şi dinamică)[3].

1.1. Cercetarea în faza statică. Cercetarea locului omorului va începe cu luarea unor *măsuri pregătitoare* de către procurorul care conduce echipa de cercetare. Pregătirea vizează, printre altele, completarea sau verificarea măsurilor iniţiale luate de către organul de urmărire penală sosit primul la faţa locului, activitate ce se circumscrie primelor măsuri întreprinse în asemenea cazuri[4].

---

[1] A se vedea **C. Suciu**, *op. cit.,* p. 602-603; **C. Aionițoaie**, *op. cit.,* p. 4-5; **V. Berchеşan**, *Metodologia investigării criminalistice a omorului,* Ed.Paralela 45, Piteşti, 1998, p. 165.

[2] **Vl. Beliş** şi colab., *Tratat de medicină legală,* Ed. Teora, Bucureşti, 1995, p. 673.

[3] **O. Năstase**, *Unele aspecte teoretice şi practice privind cercetarea infracţiunilor de omor, supra cit.,* p. 37; **I. Argeşeanu**, *Criminalistica şi Criminologia în acţiune,* Ed. Lumina Lex, Bucureşti, 2001, p. 121 şi urm., vezi aspectele practice.

[4] Referitor la cercetarea la faţa locului, a se vedea şi **A. Swenson, O. Wendel**, *Metode moderne de investigaţie criminală,* Stokholm, 1954; **M.J. Palmiotto**, *Criminal investigation, supra cit.,* p. 165; **G.A. Alexandrov**, *Cercetarea criminalistică a omorului,* Editura pentru literatură juridică, Moscova, 1954, p. 31 şi urm.

BCU IAŞI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Investigarea ca atare a locului faptei, în ipoteza unei morți violente, va debuta cu:

- *Constatarea morții victimei,* efectuată de către medicul legist, în prezența procurorului.
- *Examinarea generală a locului faptei* pentru ca procurorul să-și formeze o imagine de ansamblu asupra câmpului infracțional.
- *Obținerea unor date referitoare la victimă,* la faptă și la persoanele care au cunoștință despre omor și autorul acestuia, interesând mai ales martorii oculari.
- *Stabilirea eventualelor modificări* survenite la fața locului după săvârșirea omorului.
- *Determinarea punctului din care va începe cercetarea,* de regulă plecându-se de la victimă spre marginea locului faptei.
- *Selecționarea martorilor asistenți* la efectuarea cercetării locului faptei.

În această fază preliminară, pentru reușita anchetei, reamintim una dintre regulile importante ale cercetării la fața locului, potrivit căreia la început, în câmpul infracțional *vor intra numai procurorul și medicul legist.* Se evită, astfel, posibilitatea distrugerii unor urme și modificarea poziției obiectelor din preajma cadavrului. Insistăm asupra acestui ultim aspect, plecând de la faptul că așa-numitele *urme poziționale* (mese sau scaune răsturnate, sertare deschise, microreceptorul telefonului căzut din furcă etc.) au o mare importanță în clarificarea modului de săvârșire a infracțiunii.

Orice modificare, provocată chiar accidental de către numărul mare de persoane ce pătrund adeseori la locul omorului, conduce la concluzii greșite cu privire la împrejurările în care a fost comisă fapta. Pătrunderea unui număr mare de persoane în zona cercetată, mai poate determina serioase dificultăți în exploatarea *urmelor olfactive* cu ajutorul câinelui de urmărire.

Insistăm, totodată, asupra respectării cerințelor de *prevenire a contaminării scenei crimei* cu produse biologice ale investigatorilor, sau „curioșilor", pentru a nu fi anulate șansele *expertizelor genetice.*

Referitor la pătrunderea altor persoane decât cele competente să efectueze cercetarea, avem în vedere chiar și *pătrunderea unor ziariști sau reporteri* care, deși de bună-credință, pot prejudicia mersul anchetei. Prin urmare, și ei trebuie să se conformeze aceloraşi reguli.

Cercetarea în faza statică se finalizează prin *fixarea poziției în care a fost găsit cadavrul, a celorlalte obiecte* din câmpul infracțional. Fixarea se realizează prin fotografiere, conform procedeelor specifice fotografiei judiciare operative, ori înregistrare pe bandă video.

Subliniem utilitatea fixării cu ajutorul aparaturii video, pentru *operativitatea* sa și pentru posibilitatea reținerii complete a imaginii întregului loc al faptei, așa cum se găsește el în momentul sosirii echipei de cercetare. În practica de specialitate, se întâlnesc cazuri în care înregistrarea pe bandă magnetică servește direct la studierea minuțioasă a locului faptei și la elaborarea unor versiuni realiste privind autorul infracțiunii. De exemplu, pe baza vizionării înregistrărilor pe bandă videomagnetică a locului în care a fost descoperit cadavrul unei fetițe, a poziției acestuia, a drumurilor de acces ș.a., s-a emis și ipoteza că autorul omorului este o persoană cunoscută de victimă, rudă sau vecin, ipoteză confirmată ulterior[1].

Fixarea poziției cadavrului, a obiectelor, a mijloacelor materiale de probă descoperite la fața locului, coroborată cu datele obținute operativ de către echipa de cercetare, inclusiv prin investigații (în accepțiunea lor tactico-operativă), servește la formarea unor ipoteze

[1] **V. Macovei,** *Folosirea videomagnetofonului la cercetarea la fața locului și la reconstituire într-un caz de omor,* în rev. P.C.C. nr. 2/1982, p. 43-44.

referitoare la natura faptei, a momentului şi circumstanţelor în care s-ar fi putut comite omorul şi, eventual, a mobilului care a determinat infracţiunea.

1.2. Cercetarea în faza dinamică. Faza dinamică a cercetării la faţa locului este, după cum se cunoaşte, cea mai complexă etapă, la ea participând toţi membrii echipei. Cercetarea va începe de la cadavru, fiind examinat mai întâi corpul acestuia, precum şi *locul de sub cadavru* după care se va continua cu porţiunea de teren din jurul victimei.

1.2.1. Examinarea cadavrului (aspect asupra căruia vom insista mai jos), de către medicul legist împreună cu procurorul sau cu unul dintre experţii criminalişti prezenţi la faţa locului, va fi efectuată cu prioritate şi maximă atenţie.

1.2.2. Descoperirea, fixarea şi ridicarea urmelor. În cazul urmelor biologice, se solicită şi concursul medicului legist ori biocriminalistului. Vor fi executate fotografiile de detaliu şi măsurătorile fotografice, se va efectua schiţa locului faptei, toate rezultatele cercetării urmând să fie consemnate în procesul-verbal.

1.2.3. Clarificarea împrejurărilor negative, caracterizate prin neconcordanţe între starea în care se află victima, leziunile prezentate de aceasta şi situaţia de fapt este o problemă de importanţă esenţială pentru stabilirea adevărului în cauză.

De exemplu, descoperirea unui cadavru cu plăgi tăiate profund, fără ca în jurul său să existe sânge în cantitate mare. Astfel, într-un caz, a fost descoperit un cadavru pe terasamentul căii ferate, prezentând traumatisme multiple, printre care şi secţionarea gâtului. La început fapta a fost încadrată în categoria accidentelor, fără să se ia în considerare că, la faţa locului, au fost descoperite foarte puţine urme de sânge. Pe baza datelor obţinute din cercetările şi din expertizele criminalistice şi medico-legale, ulterior, s-a ajuns la concluzia că moartea este consecinţa unui omor săvârşit cu un topor, autorul aplicând victimei mai multe lovituri în zona craniană.

§2. Examinarea cadavrului

Examinarea cadavrului, efectuată de către medicul legist împreună cu procurorul criminalist, este o activitate esenţială a cercetării la faţa locului, cu o rezonanţă deosebită în desfăşurarea ulterioară a anchetei, în soluţionarea cazului[1].

Prin examinarea cadavrului se urmăreşte să se stabilească ori să se obţină cât mai multe date referitoare la:

- *Cauza şi natura morţii,* precum şi la prezenţa leziunilor, a eventualelor urme tipice luptei dintre victimă şi agresor.
- Posibilitatea executării unor *acţiuni de autolezare* de către însăşi victima.
- *Corespondenţa dintre locul în care a fost găsită victima* şi locul real al comiterii infracţiunii.
- *Data şi modul* în care s-a săvârşit omorul, mijloacele, armele sau instrumentele întrebuinţate etc.

Aceste informaţii sunt de natură să permită găsirea răspunsului la întrebări esenţiale cu privire la faptă, printr-o cooperare între procurorul criminalist şi medicul anatomopatolog,

[1] **J.G. Wilhelm,** *Introducere în practica criminalistică,* manual destinat poliţiei criminale, Stuttgart, Germania, 1946, p. 50.

cooperare ce se întinde pe întreaga durată a urmăririi penale. Examinarea cadavrului, fiind o activitate mai amplă, debutează o dată cu cercetarea la fața locului și *continuă la unitatea medicală* la care se efectuează necropsia.

2.1. Constatarea morții victimei. Examinarea cadavrului va începe numai după ce medicul legist *a constatat decesul,* diagnostic pus pe baza semnelor cadaverice specifice instalării morții biologice și confirmat cu prilejul examenului necroptic.

Fără a intra într-un domeniu care aparține în exclusivitate medicinii legale, considerăm totuși necesar să amintim, foarte pe scurt, principalele semne care servesc la diagnosticarea morții, semne care se împart în precoce, semitardive, tardive și conservatoare[1].

*2.1.1. **Semnele precoce***, cum sunt absența respirației, încetarea activității cardiace și areflexia totală, au o valoare relativă, întrucât pot fi rezultatul unei morți aparente[2].

*2.1.2. **Semnele semitardive*** permit diagnosticarea cu certitudine a morții, în general ele constând în răcirea cadavrului, deshidratarea, rigiditatea cadaverică, instalarea lividităților și petele cadaverice. Ele au importanță în stabilirea cauzei și datei morții, inclusiv în determinarea poziției cadavrului după instalarea morții.

*2.1.3. **Semnele tardive și conservatoare*** sunt determinate de apariția fenomenelor de putrefacție și, respectiv, a celor de mumifiere, adipoceară, congelare ș.a., semne care depind atât de timpul scurs de la data decesului, dar și de condițiile în care s-a aflat cadavrul.

2.2. Examinarea propriu-zisă a cadavrului. După constatarea morții, medicul legist și procurorul vor trece la examinarea cadavrului care, evident, nu poate fi executată în condițiile oferite de o sală de autopsie. Ea trebuie efectuată cu maximă atenție și minuțiozitate, pentru a se evita concluzii pripite, în primul rând cu privire la cauza și natura morții.

Un argument serios în sprijinul importanței examinării, cu toată atenția, a cadavrului este și acela potrivit căruia, în eventualitatea punerii unui diagnostic inexact de moarte neviolentă (patologică), cercetarea locului faptei se va face într-un mod sumar, uneori cu superficialitate, ceea ce va prejudicia serios desfășurarea cercetărilor viitoare, după constatarea cauzei reale a morții.

Examinarea cadavrului parcurge aceleași faze ca și cercetarea locului faptei - faza statică și faza dinamică - rezultatele fiind consemnate în procesul-verbal și fixate prin fotografiere sau prin înregistrarea videomagnetică, în aceeași ordine. Astfel[3]:

---

[1] **Gh. Scripcaru** și **M. Terbancea**, *supra cit.,* p. 59-62, precum și în lucrarea *Patologia medico-legală,* Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1978, p. 56 și urm.; **Vl. Beliș, V. Dragomirescu, C. Naneș, V. Panaitescu, E. Gagea, N. Drugescu**, *Medicină legală* p. 18; **Vl. Beliș**, *Medicina legală - curs pentru facultățile de drept,* Ed.Juridică, ediția a III-a, București, 2000, p. 34.

[2] **L. Derobert**, *Médicine légale,* Ed. Flammarion, Paris, 1976, p. 157-158. Referindu-se la diagnosticul morții, autorul apreciază că acesta comportă trei aspecte: diagnosticul precoce, diagnosticul de comă depășită și diagnosticul morții totale. În ceea ce privește diagnosticul precoce, acesta este fondat pe: imobilitatea absolută, dilatarea pupilelor, căderea bărbiei, abolirea totală a oricărei sensibilități, absența respirației și a circulației.

[3] A se vedea: **Ch.E. O'Hara**, *Principii de bază ale cercetării penale,* Ed. C. Thomas, S.U.A., 1976 (trad.în lb.română, manuscris), p. 575 și urm.; **R. Lechat,** *op. cit.,* p. 155 și urm.; **C. Suciu**, *op. cit.,* p. 603 și urm.; **C. Aioniţoaie,** *op. cit.,* p. 7-8; **V. Greblea**, *op. cit.,* p. 8-9; **I. Mircea**, *op. cit.,* p. 177.

2.2.1. În faza statică se determină, în principal, următoarele:

a. ***Locul în care a fost descoperit cadavrul, amplasarea*** în raport cu urmele şi obiectele din jurul său (mobilă, elemente de construcţie, vegetaţie etc., potrivit particularităţilor locului), *distanţa* până la acestea, precum şi *sexul, talia şi vârsta aproximativă* a victimei.

b. ***Poziţia corpului,*** privit în ansamblul său, cum ar fi, de exemplu, pe spate, cu faţa în jos sau lateral (decubit dorsal, ventral sau lateral), precum şi *poziţia membrelor şi a capului.* De exemplu, membrele pot fi în extensie sau îndoite (flectate), capul întors într-o parte etc.

2.2.2. În faza dinamică, vor fi examinate, în ordine:

a. ***Îmbrăcămintea şi încălţămintea cadavrului,*** interesând caracteristicile lor (culoarea, croiala, materialul din care sunt confecţionate, diverse accesorii), precum şi *urmele* sau *petele existente* pe acestea. De asemenea, se va preciza *lipsa unor părţi* din îmbrăcăminte sau încălţăminte, care, în mod normal, trebuia să existe (pantofi, pantaloni, fustă, lenjerie), inclusiv *lipsa unor obiecte* de genul ceasului sau a verighetei ce lasă urme specifice pe încheietura mâinii sau pe degete.

Va fi cercetat cu atenţie fiecare *buzunar,* indicându-se conţinutul şi poziţia acestuia (normal sau scos în afară), precum şi urmele de murdărie sau pete. Întreaga îmbrăcăminte trebuie bine verificată pentru a nu scăpa cercetării buzunarele practicate în locuri mai puţin obişnuite.

b. ***Corpul cadavrului*** se examinează plecându-se de la elementele generale, cum sunt de pildă, constituţia fizică, culoarea pielii, semnele particulare, inclusiv semnele cadaverice.

După stabilirea şi consemnarea elementelor generale, se va trece la examinarea amănunţită a întregului corp, începând cu capul victimei, apoi gâtul, regiunea toracelui, a abdomenului, regiunea dorsală, a membrelor superioare şi inferioare.

Leziunile vizibile vor fi descrise ca poziţie, formă şi mărime, la fel şi fiecare pată biologică ori de altă natură, într-un cuvânt *orice urmă* ce ar putea avea o anumită legătură cu omuciderea.

Mâinile şi unghiile cadavrului, în care pot fi găsite fire de păr, resturi de îmbrăcăminte, fire de textile sau nasturi smulşi în timpul luptei cu agresorul. În *depozitul subunghial* se pot descoperi celule epiteliale, urme de sânge, fragmente de fire de păr ş.a., provenind de la autorul infracţiunii.

Orificiile naturale ale cadavrului, îndeosebi gura, orificiul anal, orificiul vaginal sunt examinate cu atenţie, deşi finalizarea investigaţiei se face în condiţii de laborator. De exemplu, în gură se descoperă materiale folosite pentru a împiedica victima să strige (batiste, cârpe, hârtie ş.a.), iar în celelalte orificii, urme de natură biologică sau diverse obiecte.

Totodată, vor fi făcute menţiuni exacte cu privire la cercetarea obiectelor sau materialelor ce au servit *la imobilizarea* ori *la strangularea victimei,* cum sunt: bucăţi de frânghie, sfoară, sârmă etc.

2.3. Stabilirea datei morţii şi a eventualelor modificări în poziţia cadavrului. Cu prilejul investigaţiilor de la faţa locului, şi, îndeosebi, a cadavrului, printre numeroasele probleme ce sunt avute în vedere se numără şi aceea a *stabilirii momentului la care a survenit moartea,* precum şi a eventualelor modificări intervenite în poziţia cadavrului. Desigur că aceste date vor fi determinate cu mai mare precizie în urma necropsiei, însă, chiar din momentul examinării la faţa locului a victimei, pot fi obţinute o serie de informaţii apte să servească la orientarea operativă a cercetărilor în direcţia descoperirii autorului omorului.

În acest scop, se procedează la studierea semnelor specifice morții, mai ales a celor precoce și semitardive. Precizăm însă, că siguranța în stabilirea datei morții scade pe măsura creșterii intervalului de timp scurs între momentul decesului și cel al descoperirii cadavrului. Cu cât acest interval este mai scurt, cu atât determinarea datei morții este mai exactă. Astfel[1]:

2.3.1. În cazul semnelor precoce, semnificative sunt *reacțiile pupilei* la unele substanțe chimice, care se produc în limita de 4 ore de la deces, în cazul atropinei, ori a 6 ore în cazul policarpinei. De asemenea, contractarea locală a vaselor la adrenalină se produce în cel mult 24 de ore de la deces.

Celelalte semne precoce ale morții, menționate anterior (încetarea activității cardiace, absența respirației), nu pot fi luate în calcul pentru determinarea momentului morții, decât în ipoteza sesizării lor de către o persoană avizată, aflată lângă victimă în chiar momentul survenirii morții.

2.3.2. În cazul semnelor semitardive, problemele sunt ceva mai complexe, în funcție de tipul de semn clinic și de condițiile în care a fost găsit cadavrul. Astfel:

a. *Pierderea de căldură* se face, în general, cu *un grad pe oră,* cadavrul ajungând la căldura mediului ambiant în aproximativ 20 de ore, la acestea contribuind mai mulți factori (temperatura mediului înconjurător, condițiile de loc și de timp, vârstă și constituția fizică a victimei, îmbrăcămintea).

b. *Rigiditatea cadaverică* se instalează începând cu mușchii maxilarului inferior și coboară treptat spre membrele inferioare, după care cunoaște o rezoluție în același sens, întreg ciclul fiind cuprins între 2 și 36 de ore de la deces, rigiditatea maximă fiind la aproximativ 10 ore, dar și aici în funcție de cauza morții, în cazul traumatismelor cerebrale masive întâlnindu-se și *rigiditatea cataleptică* (împușcare în cap, electrocutare).

c. *Lividitățile cadaverice* apar după circa 5 ore, sunt maxime după circa 10-15 ore și nu se mai modifică prin schimbarea poziției cadavrului după aproximativ 12 ore din momentul morții.

Lividitățile cadaverice își au semnificația lor în stabilirea unor eventuale modificări intervenite în poziția cadavrului. De exemplu, dacă la fața locului cadavrul este descoperit în poziția de decubit ventral (cu fața în jos), iar lividitățile cadaverice se găsesc pe partea dorsală, este evident faptul să ne aflăm în fața unei schimbări a poziției cadavrului la aproximativ 12 ore după deces.

Referitor la *semnele precoce și semitardive,* în literatura occidentală se indică următoarele[2]:

- *Corpul cald și suplu*, cu corneea umedă și transparentă, fără lividități, denotă că moartea s-a produs de 1-2 ore.
- *Apariția lividităților* la nivelul gâtului, răcirea și rigiditatea articulației maxilarului se face la 3-4 ore.
- *Apariția petei negre scleroticale* indică cca. 6 ore din momentul instalării morții.

---

[1] **M. Minovici**, *Tratat complet de medicină legală, supra cit.,* p. 882 și urm.; **M. Kernbach**, *op. cit.,* p. 435 și urm.; **I. Moraru**, *op. cit.*, p. 70 Și urm.; **Gh. Scripcaru** și **M. Terbancea**, *op. cit.,* p. 63-66; **Zander I. Beligan**, *Medicina legală,* Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1966, p. 85-87, **Vl. Beliș**, *Medicină legală, supra cit.,* p. 45.

[2] **L. Derobert**, *op. cit.,* p. 201-209.

- *Confluența lividităților* pe suprafață mare și rigiditatea întregii musculaturi scheletice însoțită de pierderea transparenței corneei este tipică pentru 8-10 ore.
- *Persistența la presiune a lividităților* și nemodificarea poziției lor este specifică morții instalate de aproximativ 12 ore.

În stabilirea momentului în care s-a instalat decesul, sunt luați în calcul mai mulți factori, cum ar fi, starea digestiei alimentare din stomac, prezența faunei cadaverice, rezultatele unor examene histochimice sau biochimice (vezi stabilitatea ph-ului țesuturilor și umorilor), aceasta, însă, numai în condiții de laborator, iar nu în cele ale cercetării la fața locului.

§3. Elemente de investigare entomologică; stabilirea datei morții pe baza studiului entomologic

Insectele constituie cel mai larg grup de organisme care trăiesc pe pământ, reprezentând mai bine de jumătate din speciile de pe Terra. Ignorate și alungate cu repulsie în trecut, de pe cadavrele aflate în descompunere, insectele au început să fie considerate adevărate surse de informație, de mare valoare pentru investigarea morții violente[1].

Un număr foarte mare de insecte sunt atrase de cadavre, se nasc, se hrănesc și există în, pe și lângă organismul aflat în diferite etape de descompunere, după deces.

Această activitate și preferință a unor insecte de a se hrăni cu corpuri în descompunere a determinat apariția și dezvoltarea științei ce studiază insectele în legătură cu rămășițele umane, **Entomologia.**

Urmărind originea cuvântului „entomologie", regăsim proveniența acestuia în cuvintele grecești „entomos" sau segmentat, întretăiat și „logos", însemnând știință. Astfel, ea este **știința care se ocupă cu studiul viețuitoarelor cu corpul segmentat, cu alte cuvinte al insectelor necrofage din punct de vedere al expertizei criminalistice[2] și medico-legale.**

Demersul entomologic comportă în fapt trei domenii de analiză:

a. Entomologia medico-legală, care se referă la studiul insectelor în legătură cu acțiunile de omor, suicid, viol, forme diverse de violență fizică, trafic ilegal de droguri.

b. Entomologia urbană, ce studiază insectele în legătură cu omul și mediul său înconjurător.

c. Entomologia produselor, care studiază efectele produse de insecte asupra alimentelor depozitate, contaminări ale alimentelor etc.

Din punct de vedere cronologic, entomologia a fost folosită încă din sec. al XIII-lea de către juristul chinez Sun Tzu. În lucrarea sa de medicină legală „Hsi Yuan Lu", autorul descrie soluționarea unui caz de înjunghiere în apropierea unui câmp de orez. Autorul omorului a fost demascat prin identificarea instrumentului, a secerei, cu care a fost suprimată viața victimei. Urmele biologice aflate încă pe instrument au atras insectele care se hrănesc cu astfel de substanțe.

Pe parcursul exhumărilor în masă pe teritoriul Franței și Germaniei, în secolele al XVIII-lea și al XIX-lea, medicii au observat colonizarea cadavrelor îngropate, de un număr divers de artropode, care păreau a juca un rol important în descompunerea corpurilor.

---

[1] **Benecke, M,** *Use of forensic entomology in cases concerning putrefied corpses,* Archiv fuer Kriminologie, 1996, p. 99-109.

[2] **Wikipedia Org.,** *http://en.wikipedia.org/wiki/Forensic_entomology, http://en.wikipedia.org/wi ki/Entomology*

În anul 1855, doctorul francez Bergeret a elaborat primul raport entomologic modern, în cazul analizei corpului unui copil. Raportul cuprinde o descriere a ciclului vieții insectelor în general, precum și observații asupra a două generații de insecte găsite pe cadavru, reprezentând 2 ani post-mortem[1].

Medicul german Reinhard a realizat, în anul 1881, primul studiu sistematic în domeniul entomologiei medico-legale. Reinhard și Hofmann au fost considerați cofondatorii entomologiei legale (forensice). Aceștia au pus în evidență importanța informației pe care o oferă studierea insectelor în cazurile cercetate, ca urmare a exhumărilor realizate în Franța și Germania. În aceeași perioadă, Jean Pierre Megnin a început dezvoltarea propriei sale teorii, a valurilor succesive, predictibile, de insecte care populează cadavrul, teorie pe care a dezvoltat-o în cartea sa „La Faune de Cadavres", în anul 1894.

Inspirați de Megnin, cercetătorii ulteriori au creat alte studii asupra acestui subiect. Printre aceștia îi enumerăm pe Wyatt Johnston și Geoffrey Villeneuve din Canada, în anul 1895, Murray Galt Motter, 1896, în SUA și Schoyen în Suedia, în 1895.

Începând cu 1920, au fost realizate liste ale speciilor și monografii cu privire la importanța insectelor în investigarea criminalistică, creându-se astfel o importantă sursă pentru interpretarea probelor puse la dispoziție de insecte. Câțiva ani mai târziu, Hermann Merkel, profesor la Institutul de Medicină Legală din München, a observat că circumstanțele morții pot influența cursul succesiunii generațiilor și a speciilor de insecte. În perioada 1960-1980, entomologia legală a fost dezvoltată în special de medicul Marcel Leclercq, din Belgia și profesorul de biologie Pekka Nuorteva, din Finlanda. De atunci cercetarea și aplicația avansată a entomologiei în cadrul investigațiilor criminalistice au deschis calea acumulării unei experiențe în cazuistică.

3.1. Fundamentul științific al investigațiilor entomologice

Fundamentul științific al investigațiilor entomologice este determinat de particularitățile dezvoltării insectelor necrofage. Dezvoltarea insectei cuprinde toate procesele și transformările care au loc de la stadiul de ou, până la moartea fiziologică a adultului. Perioada de dezvoltare a insectei cuprinde trei stadii: embrionară, post-embrionară și post-metabolă. Astfel:

a. Perioada embrionară începe odată cu fecundarea oului și ține până la ecloziune (apariția larvei). Mărimea, forma și culoarea ouălor variază în funcție de specie. Dimensiunea ouălor este cuprinsă între 0,1 mm și 7 mm, iar forma lor poate fi ovală, alungită, emisferică, de butoiaș etc. Ouăle pot fi sesile (lipite de corp) sau pedunculate (cu peduncul, cu codiță).

Culoarea ouălor poate fi galbenă, verde, brună, albicioasă, ș.a.m.d. Depunerea ouălor (ponta) are loc imediat după ce au fost fecundate.

b. Perioada post-embrionară începe odată cu ieșirea larvei din ou și durează până la apariția adultului. În această perioadă, insecta trece prin stadii de dezvoltare de la larvă, pupă, până la adult. În stadiul de larvă insectele se hrănesc intens și acumulează cantități mari de substanțe necesare dezvoltării lor spre atingerea maturității.

Larva reprezintă un stadiu activ în dezvoltarea postembrionară a insectelor. În acest stadiu insectele se hrănesc intens și înmagazinează în corpul lor mari cantități de substanțe

[1] **Catts, E.P. & Haskell, N.H.,** *Entomology & Death. A procedural guide,* Joyce's Print Shop, Inc., Clemson, South Carolina, 1990.

hrănitoare, necesare creşterii şi dezvoltării în continuare. Larvele insectelor, deşi sunt foarte variate ca formă, după unele caractere morfologice comune, independente de încadrarea lor sistematică, s-au grupat în următoarele tipuri: protopode, polipode, oligopode, apode şi postoligopode. Larvele insectelor, imediat după ecloziune, încep să se hrănească intens şi să crească[1].

Creşterea larvelor este întreruptă temporar prin năpârliri; când ele ajung la o anumită limită de dezvoltare îşi schimbă cuticula veche (exuvia) cu alta nouă. În timpul năpârlirii, care durează 1-3 zile, larvele încetează să se mai hrănească şi nu se mai mişcă. Perioada cuprinsă între două năpârliri se numeşte vârstă.

În timpul stadiului larvar insectele trec prin mai multe vârste. Numărul vârstelor, ca şi al năpârlirilor, este constant şi caracteristic pentru fiecare specie. Larva în ultima vârstă, adică cu dezvoltarea încheiată după ultima năpârlire, se transformă în nimfă la insectele heterometabole sau în pupă la insectele holometabole[2].

Transformarea larvelor în pupe se face în locuri de obicei mai adăpostite. Unele larve de himenoptere sau lepidoptere, înainte de transformarea în pupe, îşi confecţionează câte un înveliş din fire de mătase sau din alte materiale (pământ, nisip, frunze uscate etc.), cunoscut sub numele de cocon. Mărime şi forma coconului variază de la specie la specie. La unele coleoptere larvele se transformă în pupe în sol, în cămăruţe speciale numite loje pupale. Larvele dipterelor se transformă în pupe chiar în ultima exuvie a lor, numită puparium sau cocon fals.

Durata stadiului larvar variază în funcţie de specie şi condiţiile ecologice (temperatură, umiditate, hrană). Înainte de transformarea în pupe, unele larve îşi confecţionează un cocon sau puparium. Înainte de a se transforma în pupă, larva trece prin stadiul de prepupă[3].

Pupa este stadiul imobil al insectelor în care se produc procese interne profunde care conduc spre transformarea larvei în insectă adultă (imago). Din punct de vedere morfologic pupa este de trei tipuri: libera, obecta (mumie) şi cuarctată sau cu puparium.

c. Dezvoltarea post-metabolă este cuprinsă între apariţia imago-ului şi moartea fiziologică a acestuia. Insecta adultă, deşi nu creşte şi nici nu năpârleşte, suferă totuşi o serie de transformări de maturaţie sexuală şi de îmbătrânire. Longevitatea adulţilor variază, după specie, de la câteva minute până la câţiva ani.

De exemplu, specia Psyche apiformis (Psychidae - Lepidoptera) trăieşte între 32 şi 58 de minute; specia Palingenea horaria (Ephemeridae - Ephemeroptera) câteva ore, iar unele coleoptere şi lepidoptere au o viaţă de 1-2 ani. Cea mai mare longevitate o au însă, insectele sociale. Astfel, matca albinelor poate trăi până la 5 ani iar matca unor specii de termite până la 12-15 ani.

---

[1] **L. Pârvulescu,** *Entomologie, Lucrări practice,* „Oul este o celulă de dimensiuni mai mari, acoperit de un înveliş numit corion, a cărui suprafaţă poate fi netedă sau cu diferite alte ornamente (nude sau acoperite cu perişori ori alte învelişuri)", p. 6.

[2] **Byrd, Jason, H. şi Butler, Jerry, F.,** Effects of temperature on Sarcophaga haemorrhoidalis (Dioptera: Sarcophagidae) development, Journal of Medical Entomology, 1998, nr. 35(5), p. 694-698.

[3] **Byrd, Jason, H. şi Butler, Jerry, F.,** *Effects of temperature on Sarcophaga haemorrhoidalis (Dioptera: Sarcophagidae) development,* Journal of Medical Entomology, 1998, nr. 35(5), p. 213-317.

Generația o formează întreaga progenitură a unei populații de insecte de la stadiul de ou (în cazul ovipariei) sau larvă (în cazul vivipariei) şi până la moartea tuturor indivizilor adulți ce au alcătuit descendența respectivă. La unele insecte dezvoltarea unei generații are loc într-un timp foarte scurt, în câteva zile sau câteva săptămâni, iar la altele se prelungeşte un timp îndelungat, luni sau ani. În funcție de timpul necesar dezvoltării unei generații, insectele se clasifică în următoarele grupe[1]:

- ***insecte monovoltine, care au o generație pe an;***
- ***insecte bivoltine, cu două generații pe an;***
- ***insecte polivoltine, care prezintă mai multe generații în cursul unui an;***
- ***insecte multianuale, la care dezvoltarea unei generații are loc pe o perioadă de mai mulți ani.***

3.2. Cercetarea entomologică propriu-zisă.

Cercetarea entomologică propriu-zisă în cazul omuciderii presupune următoarele:

3.2.1. Stabilirea momentului comiterii infracțiunii, este de maximă importanță pentru expertul criminalist. Tocmai în această privință, insectele joacă un rol important în procesul de descompunere[2].

Calcularea intervalului post-mortem (IPM) se realizează prin cunoaşterea colonizărilor succesive ale cadavrului expus faunei locale de artropode. Calcularea vârstei insectelor poate fi considerată o estimare a IPM. Pentru aceasta, trebuie cunoscută perioada de timp necesară fiecărui tip de insectă ca să atingă diferitele stadii ale dezvoltării sale[3].

Pentru un calcul corect, trebuie luate în considerare:

a. Condițiile de mediu. În calcularea timpului de dezvoltare a insectelor trebuie avută în vedere temperatura la care a fost expus cadavrul. Larvele se dezvoltă într-un timp mai alert, la temperaturi ridicate şi într-un ritm mai lent, la temperaturi scăzute. Calculele ideale se efectuează pentru temperatura constantă a corpului. În practică, se folosesc metode complexe pentru analiza datelor cu privire la temperaturi variabile. În funcție de creşterea temperaturii, este necesară o perioadă certă pentru ca insectele să atingă stadii diverse de dezvoltare[4].

b. Faptul că popularea cadavrului de către insecte urmează o succesiune predictibilă a speciilor. Insectele sunt atrase în funcție de etapele specifice de descompunere, putrefacție, fermentație, uscare a țesuturilor sau de schelet. Majoritatea speciilor colonizează corpul pentru o perioadă limitată de timp. Acest schimb de insecte de-a lungul timpului este numit **succesiune faunală.** Succesiunea insectelor care se dezvoltă în diferite părți ale cadavrului este un fenomen biologic important. Astfel, sunt insecte care se dezvoltă pe țesuturi osoase, ceea ce înseamnă că vor sosi pe cadavru după ce insectele care se hrănesc cu țesuturi moi vor depune ouăle.

---

[1] **L. Pârvulescu,** *Entomologie, Lucrări practice,* p. 8.

[2] **Keh, B.,** *Scope and application of Forensic Entomology.* Annual review of entomology 30, 1985, p. 137-154.

[3] **Em. Stancu, Gabriela Matei,** *Importanța entomologiei în investigațiile criminalistice,* în revista Criminalistica, nr. 3, Bucureşti, 2005.

[4] **Catts, E.P. & Goff, M.L.,** *Forensic entomology in criminal investigations,* Annual review of Entomology 37, 1992, p. 253-272.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Primele din grupul de insecte care sosesc pe cadavru sunt Calliphoridae şi Sarcophagidae. Acestea trec prin următoarele etape de dezvoltare: ou, larvă, prepupă, pupă, imago[1]. Timpul de dezvoltare pentru fiecare stadiu al fiecărei specii de insecte este predictibil. O mare importanţă o are influenţa agenţilor chimici asupra dezvoltării insectei. Înainte de calcularea IPM este necesar să se cunoască dacă cadavrul conţinea substanţe precum cocaină, heroină, mercur, barbiturice. Aceste substanţe influenţează ciclul de viaţă a larvelor[2].

Elementele de alterare a succesiunii speciilor, cum ar fi de exemplu îngheţarea sau împachetarea cadavrului, au şi ele un rol deosebit de important. Orice poate preveni insectele să depună ouăle, în timp normal, alterează atât succesiunea speciilor cât şi timpul tipic de colonizare. Absenţa insectelor poate sugera diferite evenimente care au avut loc post-mortem, cum ar fi îngheţarea cadavrului într-un container sau îngroparea lui la foarte mare adâncime.

Variabila în ecuaţia IPM o constituie perioada dintre deces şi depunerea de către insecte a ouălor. Această perioadă depinde atât de factorii termici cât şi de existenţa unor condiţii de mediu sau de expunerea ori imersia în sol sau apă a cadavrului. În condiţii normale, insectele încep să depună ouăle pe organism, după două zile de la decesul acestuia.

3.2.2. Identificarea locului în care a fost săvârşit omorul. În studierea speciilor trebuie avute în vedere mediul, zona şi spaţiul din care provin acestea. Cunoaşterea biologiei artropodelor şi distribuţia lor geografică permit determinarea unor estimări corecte în legătură cu intervalul de timp în care un cadavru a fost expus activităţii artropodelor şi oferă informaţii în legătură cu proveniența faunei colectate, dacă este indigenă sau străină locului unde a fost găsit corpul.

Aşadar, insectele pot ajuta la stabilirea locului în care victima a încetat din viaţă, sau dacă a fost mutată postmortem, prin compararea faunei prezente pe lângă corp cu cea de pe corp[3].

Unele insecte cu metamorfoză completă au mişcări limitate în stadiile imature de dezvoltare, după care, devenind adulte, devin deosebit de mobile străbătând distanţe lungi în căutarea unui cadavru. Odată ce l-au găsit îşi depun ouăle, care apoi devin larve ce se dezvoltă, la rândul lor, hrănindu-se din corpul mort. Colectarea insectelor imature conduce la concluzia că acestea nu se pot deplasa, nu au fost transportate pe cadavru dintr-un alt spaţiu, deci acestea s-au format de la început pe acel corp.

3.2.3. Stabilirea cauzei şi naturii morţii. Locurile din organism infestate de anumite insecte pot fi importante în determinarea cauzei morţii sau cel puţin în reconstituirea împrejurărilor în care a fost suprimată viaţa victimei.

Femelele depun ouă pe cadavru, în special în orificiile naturale. Dacă corpul prezintă leziuni, se va observa o aglomerare de ouă sau larve în aceste zone. Dacă victima a decedat

---

[1] **Mark Benecke şi Jeff Well,** *DNA Techniques for Forensic Entomology,* The Utility of Arthropods in Legal Investigations, press Boca Raton London, 2001, p. 341-352.

[2] **Sadler, D., Robertson, L., Brown, G., Fuke, C. şi Piunder, D.,** *Barbiturates and analgesics in Calliphora vicina larvae,* Journal of Forensic Science, 1997, 42(3), p. 481-485.

[3] **Avila, F.W., şi Goff, M.L.,** Arthropod succession patients onto burnt carrion in two contrasting habitats in the Hawaiians Islands, Journal of Forensic Sciences, nr. 43(3), 1998, p. 581-586.

din cauza unui **viol** urmat de sângerare în zona genitoanală, insectele zburătoare vor fi cel mai probabil atrase în această zonă[1].

În cazul morții violente prin **agenți chimici**, aceştia pot fi identificați prin analiza sângelui, urinei, părului, unghiilor, conținutului stomacal. Atunci când cadavrul se află într-o stare avansată de descompunere este dificilă efectuarea acestor analize, dar este încă posibil de procedat la analize entomotoxicologice pentru analizarea insectelor colectate de pe corp. Astfel, sunt identificate substanțe ca: mercur, barbiturice, cocaină, heroină etc. Mulți dintre aceşti agenți chimici influențează ciclul de viață al larvelor. Toxinele sunt transferate adultului prin consumarea lor de către larva care anterior a metabolizat substanța din țesutul uman.

În prezent este posibilă folosirea **tehnologiei ADN** atât pentru determinarea speciei insectelor, cât şi pentru recuperarea şi identificarea sângelui cu care s-au hrănit insectele. ADN-ul sângelui uman poate fi recuperat din tubul digestiv al insectei care s-a hrănit dintr-un organism specific. Prelevarea de la insectă a ADN-ului suspectului la o locație specifică, într-o perioadă definită de timp şi recuperarea sângelui victimei, pot conduce spre cercetarea legăturii dintre făptuitor şi suspect. Precizăm faptul că incorecta identificare a insectelor poate afecta şi împiedica ancheta. De aceea, utilizarea ADN-ului mitocondrial pentru determinarea speciilor este deosebit de importantă, mai ales în cazurile în care multe specii sunt dificil de distins din punct de vedere morfologic[2].

3.3. Particularități privind cercetarea la fața locului

În ceea ce priveşte cercetarea entomologică la fața locului, este important de precizat faptul că procesul de colectare a insectelor de la fața locului nu trebuie să aducă modificări în starea cadavrului.

În **faza statică,** se procedează, pe baza unor planuri, la:

- **observarea locului infracțiunii**, a habitatului general, condițiile de mediu, temperatură şi locație a victimei în spațiu, precum şi microclimatul din imediata apropiere a corpului, condițiile de soare sau umbră, distanța față de mijloacele de acces, dacă se află într-un spațiu închis;
- **stabilirea tipului arealului** în care se află locul omorului, dacă este rural, urban, suburban sau acvatic, dacă este în pădure, pe marginea drumului, într-o clădire, un lac etc.; tipul habitatului determină tipul insectelor care pot fi găsite pe cadavru.

În **faza dinamică** a cercetării se va proceda la **colectarea datelor climatologice** la fața locului. Datele climatologice trebuie să cuprindă maximul şi minimul temperaturii, precum şi cantitatea de precipitații. Aceste date trebuie să cuprindă perioada de la data la care a fost văzută victima ultima dată şi până la descoperirea cadavrului[3].

Se vor mai urmări:

- **temperatura ambientului**, care poate fi evaluată prin citirea ei în imediata apropiere a cadavrului, la o înălțime de cca. 0.3 - 1.3 m;
- **temperatura din masa larvelor**, care va fi obținută prin introducerea termometrului în centrul aglomerării lor pe corp;
- **temperatura solului**, poate fi obținută prin aşezarea termometrului pe sol.

---

[1] **Colin Evans,** *Murder Two, The Second Casebook of Forensic Detection,* publicat de John Wiley & Sons, Inc., Hoboken, New Jersey, 2004, p. 76-78.

[2] **Lord, W, D, Diyinno, J., A., Wilson, M., R., Budowle, B., Taplin, D. şi Meinking, T., L.,** *Isolation, amplification, and sequencing of human mitochondrial DNA obtained from human crab louse, Ptirus pubis (L.) blood meals*, Journal of Forensic Science, nr. 43 (5), 1998, p. 1097-1100.

[3] **Byrd, Jason, H. şi Butler, Jerry, F.,** *Effects of temperature on Sarcophaga haemorrhoidalis (Dioptera: Sarcophagidae) development,* Journal of Medical Entomology, 1998, nr. 35(5), p. 699-701.

Temperatura suprafeței cadavrului trebuie obținută prin plasarea termometrului pe suprafața pielii, temperatura de sub corp prin strecurarea termometrului între corp și suprafața solului iar temperatura solului trebuie luată imediat după ridicarea cadavrului. Se va mai lua temperatura la un punct de 1-2 m distanță de corp. Aceste temperaturi se iau la 3 niveluri: direct sub iarba sau frunzele care acoperă solul, la 4 cm, respectiv la 20 cm adâncime în sol.

Fixarea și ridicarea (colectarea) probelor entomologice se face în funcție de:

- numărul și felurile speciilor;
- localizarea infestațiilor majore asociate cu corpul și mediul înconjurător;
- poziția exactă a insectelor pe corp;
- manifestările insectelor aflate la o distanță de 3-6 m de cadavru;
- oricare fenomen care ar putea altera efectele mediului asupra corpului.

Colectarea specimenelor este o procedură de o importanță deosebită pentru viitorul anchetei și a experimentelor de laborator. Insectele adulte vor fi colectate prin folosirea unor capcane lipicioase, cu un conținut de substanță adezivă și capacitate redusă de uscare. Aceste capcane sunt realizate din carton ceruit cu conținut lipicios pe ambele părți. Pentru insectele zburătoare se folosesc plase speciale. Odată prinse, acestea sunt închise într-un container din sticlă care conține pansamente cu acetonă. Containerul este acoperit iar insectele vor fi imobilizate în câteva minute, după care vor fi transportate într-o fiolă cu 75% alcool etilic[1].

Odată terminată activitatea de colectare a adulților, se procedează la căutarea ouălor și a larvelor. Acestea pot fi direct plasate într-o soluție de alcool etilic. Dacă există mai multe arii colonizate, fiecare dintre acestea va fi tratată separat. Vor fi, de asemenea, colectate mostre care vor fi transportate vii, în containere speciale, cu un conținut de substanțe hrănitoare. Acest container va fi plasat într-un altul puțin mai larg care conține aproximativ 1 cm de pământ, pentru a absorbi orice lichid care s-ar putea acumula. Acesta va fi împachetat și trimis de urgență la laborator. Specimene sub formă diversă trebuie colectate vii și plasate într-un mediu de creștere. Creșterea la stadiul de adult face mai ușoară identificarea și oferă informații importante pentru estimarea IPM.

Insectele, în toate formele de dezvoltare, aflate în corp, nu vor fi colectate înainte de autopsiere.

Prelevarea insectelor se va face de pe cadavru, din jurul acestuia, de dedesubtul și din imediata sa apropiere.

De pe cadavru, colectarea se va face înainte ca acesta să fie mutat. Prima dată vor fi colectate insectele adulte, întrucât acestea au o capacitate de mișcare rapidă și pot părăsi imediat cadavrul dacă sunt deranjate.

Din jurul cadavrului colectarea se va face de la o distanță de pana la 6 m de acesta, înainte de mutarea cadavrului, iar de sub și din imediata apropiere a corpului, de la o distanță de 1 m, după ce cadavrul a fost mutat. Se vor preleva mostre de pământ și resturi din locul unde corpul a fost poziționat și din imediata lui apropiere. Este indicată ridicarea frunzelor și a oricăror resturi biologice aflate la suprafața solului și mai apoi a primilor 5 cm de pământ aflat la suprafață. Aceste mostre vor fi împachetate și expediate de urgență împreună cu insectele colectate spre a fi analizate.

---

[1] **Mark Benecke** și **Jeff Well,** *DNA Techniques for Forensic Entomology,* The Utility of Arthropods in Legal Investigations, press Boca Raton London, 2001, p. 321-339.

Este extrem de important ca specimenele colectate să fie **corect etichetate.** Etichetele vor conține următoarele informații: locația geografică, data și ora colectării, numărul dosarului, zona de pe corp de unde au fost prelevate, numele colectorului.

Toate specimenele, fie vii sau moarte, vor fi analizate de urgență. Insectele vii sunt introduse în incubatoare cu temperatura și nivelul umidității reglate. Dezvoltarea acestora va fi supravegheată și consemnată. Fiecare insectă este determinată ca gen și specie. În unele cazuri, dacă este necesar, se pot face experimente în spații exterioare, lângă locul faptei, pentru recrearea condițiilor de mediu pentru larve.

După finalizarea cercetărilor, entomologii pot depune concluzii concludente care să conducă la soluționarea infracțiunii, prin clarificarea unor împrejurări privind decesul.

STABILIREA DATEI MORȚII PE BAZA STUDIULUI ENTOMOLOGIC (CRIMINALISTICĂ ENTOMOLOGICĂ)

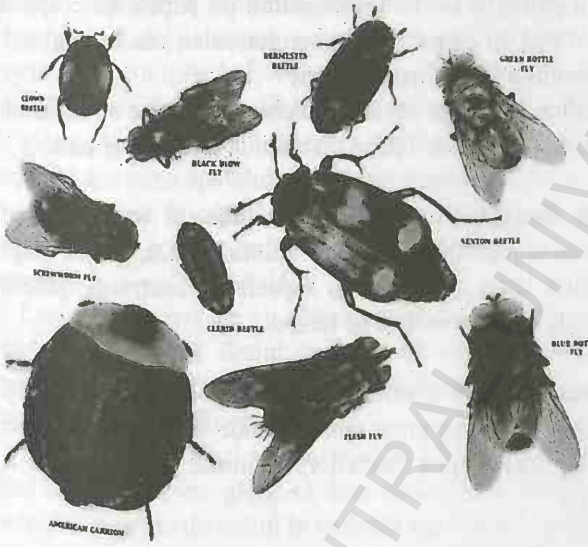

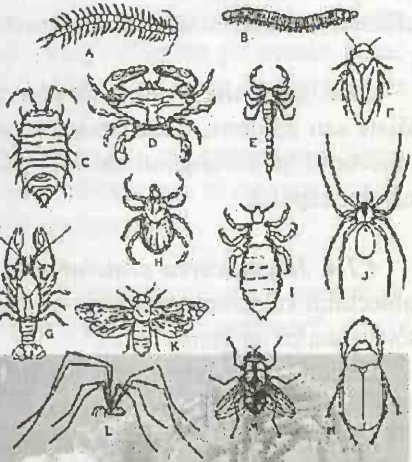

Ciclul de viață al muștei are șase părți: ou, trei stadii de larvă, pupa și adultul

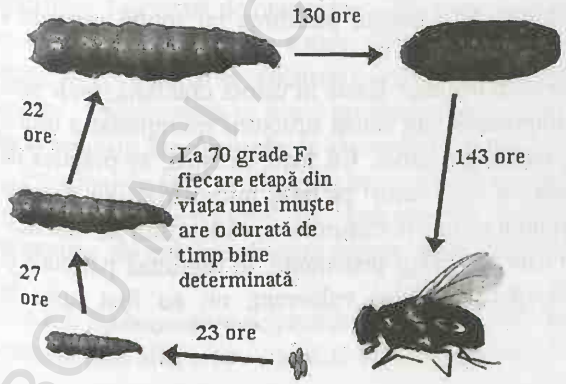

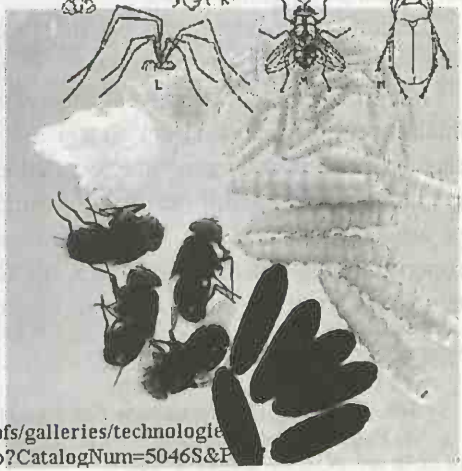

După "Forensic Visible Proofs, www.nlm.nih.gov/visibleproofs/galleries/technologie /blowfly.html" și "www.bioquip.com/html/view prodpics.asp?CatalogNum=5046S&P

BCU MSI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

§4. Particularităţile cercetării omorului în funcţie de mijloacele şi procedeele folosite de făptuitor pentru suprimarea vieţii victimei

Pentru clarificarea unor împrejurări referitoare la mijloacele şi procedeele folosite de către făptuitor în suprimarea vieţii victimei, este necesar ca, încă de la începutul cercetării, să se ţină seama de specificul leziunilor produse de agenţii vulneranţi.

4.1. Omorul săvârşit cu arme albe şi corpuri contondente. Omorurile săvârşite cu arme albe, care se clasifică în mai multe categorii - obiecte înţepătoare, tăioase şi obiecte despicătoare - sunt frecvent întâlnite în practica noastră judiciară[1].

4.1.1. Leziunile produse de obiecte tăioase pot fi situate în orice regiune a corpului, lungimea lor fiind în funcţie de distanţa parcursă de lama obiectului pe suprafaţa corpului victimei. Marginile plăgii sunt netede, având un aspect liniar, semicircular sau în unghiuri. Adâncimea rănii depinde de rezistenţa ţesutului şi de forţa loviturii[2].

La locul faptei, urmele de sânge specifice omorului săvârşit cu obiecte tăioase apar fie sub formă de împroşcare, în cazul plăgilor arteriale, fie sub formă de bălţi, la plăgile venoase.

4.1.2. Leziunile produse de obiecte înţepătoare sau înţepător-tăioase (cuţit cu vârf ascuţit, baionetă, foarfeci etc.), au o formă apropiată de obiectul vulnerant. Lungimea plăgii se raportează la gradul de înclinaţie dintre lama obiectului şi suprafaţa penetrantă, practic aflându-ne în faţa unei acţiuni concomitente de perforare şi de tăiere.

4.1.3. Leziunile produse de obiecte despicătoare (topoare, bardă etc.) se prezintă ca plăgi tăiate sau zdrobite, dacă lama nu este ascuţită. Lungimea rănii depinde de lungimea lamei obiectului şi de unghiul de înclinare. În majoritatea cazurilor, leziunile sunt produse la nivelul capului.

4.1.4. Identificarea armelor albe este relativă, determinarea caracteristicilor de grup ale obiectului vulnerant realizându-se după lungimea şi adâncimea plăgii, care, însă, nu concordă totdeauna cu lungimea lamei.

Leziunile provocate prin penetrarea oaselor late permit stabilirea cu multă precizie a lăţimii lamei obiectului vulnerant.

Identificarea obiectelor despicătoare, pe baza urmelor lăsate în calota craniană, unde sunt întâlnite cel mai frecvent, era considerată imposibilă din cauza structurii spongioase a osului care nu permite reţinerea caracteristicilor profilului lamei. Cu toate acestea, în practica de specialitate s-au întâlnit cazuri de identificare a unei securi pe baza microstriaţiilor formate pe oasele calotei craniene[3]. Astfel: în cazul unui omor, la examinarea cadavrului au fost descoperite multiple tăieturi de secure, dintre care trei plăgi penetrante, în regiunea parietală şi temporală dreaptă. Iniţial, pentru identificarea agentului vulnerant, nu au fost luate în

---

[1] **Vl. Beliş**, *supra cit.*, p. 144 şi urm.

[2] **Gh. Scripcaru şi M. Terbancea**, *Patologie medico-legală*, *supra cit.*, p. 208-213.

[3] **V. Pop**, *Identificarea securii cu care a fost comis un omor, cu ajutorul microstriaţiilor lăsate de lama securii pe os*, în rev. PC.C. nr. 4/1981, p. 54-57.

considerare aceste urme, cercetările fiind orientate spre deosebirea altor categorii de urme sau probe materiale. Ulterior, s-a procedat şi la examinarea la microscopul comparator a fragmentelor de os şi a lamelor securilor ridicate de la persoanele suspecte, reuşindu-se identificarea securii pe baza urmelor formate pe suprafaţa osoasă.

4.1.5. Diferenţierea omuciderii de sinucidere este posibilă prin interpretarea modului în care se prezintă aceste leziuni. De regulă, sinucigaşii preferă zona gâtului, a toracelui, arterele radiale sau venele de la încheietura mâinii. Plăgile sunt perpendiculare pe axa gâtului sau mâinii şi, frecvent, sinucigaşul execută mai multe tăieturi paralele până când reuşeşte să execute tăietura fatală, tăieturi mai adânci în punctul de plecare şi mai superficiale la sfârşit.

Un alt element important de diferenţiere îl reprezintă *starea îmbrăcămintei,* sinucigaşul pregătindu-şi autolezarea prin desfacerea hainei şi a cămăşii, prin ridicarea mânecii. În ipoteza omuciderii, victimele sunt încheiate la haină ori cămaşă, existând uneori o simetrie între punctul de perforare a îmbrăcămintei şi plaga de pe corp, dar şi o lipsă a acesteia, explicabilă prin mişcările victimei care încearcă să se apere.

Plăgile tăiate de pe mâini, tipice încercărilor de apărare activă, prin apucarea cuţitului, ori de apărare pasivă, prin acoperirea feţei sau a toracelui, exclud posibilitatea sinuciderii, ca şi leziunile din zona spatelui, inaccesibilă pentru o eventuală autolezare.

Autolezarea în scop de sinucidere, cu toporul, pare imposibilă, totuşi, în practică au existat şi asemenea cazuri. De exemplu, un individ s-a sinucis aplicându-şi două lovituri cu o toporişcă în zona occipitală.

Leziunile provocate cu *obiecte contondente* se prezintă sub forma unor plăgi plesnite sau zdrobite şi reflectă destul de bine forma suprafeţei agentului vulnerant pe oasele plate, îndeosebi pe cutia craniană, din cauza fracturii osului. Forma obiectului poate fi reţinută şi de îmbrăcămintea victimei.

Cercetarea la faţa locului necesită căutarea obiectelor vulnerante, în ipoteza sinuciderii fiind foarte uşor de găsit. O dată descoperite, de pe aceste obiecte vor fi ridicate urmele biologice şi urme de mâini în vederea efectuării examenelor comparative.

4.2. Omorul săvârşit prin asfixii. Moartea violentă săvârşită prin *asfixie mecanică,* cunoscută în practica medicală şi sub denumirea de "anoxie acută de tip ventilator", este o modalitate frecventă de omucidere, dar şi de sinucidere, de aici rezultând o serie de probleme ce se cer rezolvate, din cauza diversităţii modurilor în care se realizează: spânzurare, strangulare, astuparea (ocluzia) căilor respiratorii, comprimarea toraco-abdominală şi înecare[1]. Spânzurarea se poate produce şi în *mod accidental,* întâlnită mai ales la copiii mici, dar şi la adulţi, de exemplu, la alpiniştii care cad în coarde.

Principalele semne clinice externe sunt cianozarea (învineţirea) feţei şi a degetelor mâinii, hemoragiile punctiforme pe conjunctiva palpebrală (pleoape), lividităţile cadaverice accentuate, de culoare albastru închis, dilatarea pupilei, emisia de urină, fecale şi spermă.

4.2.1. Spânzurarea se produce prin strângerea gâtului într-un laţ care va comprima vasele acestuia, mai ales artera carotidă şi căile respiratorii superioare (traheea), oprind alimentarea

[1] **V. Dragomireseu,** *Medicina legală, supra cit.,* p. 105-110; **Gh. Scripcaru** şi **M. Terbancea,** *supra cit.,* p. 287; **L. Derobert,** *op. cit.,* p. 351-354.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

cu sânge oxigenat a creierului. Pentru strângerea laţului nu este nevoie de întreaga greutate a corpului, lucru demonstrat în practică de cele mai diverse poziţii în care pot fi găsiţi cei spânzuraţi, unele având caracter atipic (spânzurare de clanţa uşii, sub pat).

Tipic pentru acest gen de asfixie este *şanţul de spânzurare* ce ia o formă oblică ascendentă spre locul nodului. Şanţul va fi mai accentuat în partea opusă nodului şi va avea o lăţime egală cu cea a laţului, uneori reproducând exact forma acestuia (forma frânghiei, găurile de la curea etc.). Sub acţiunea greutăţii corpului, laţul poate aluneca de-a lungul gâtului, formând mai multe şanţuri, atât în cazul unui omor, dar şi al unei sinucideri. Acelaşi lucru este posibil şi în ipoteza unor încercări de autolezare prin alte mijloace (tăierea venelor, otrăvire), rămase fără rezultat, ceea ce determină pe sinucigaşi să recurgă la spânzurare.

Diferenţierea omuciderii de sinucidere se face pe baza interpretării modului de dispunere a petelor cadaverice, a datelor obţinute în urma examenului anatomopatologic, precum şi a urmelor descoperite în câmpul infracţional, aspect asupra căruia vom reveni.

4.2.2. Strangularea se face prin strângerea gâtului cu un laţ sau cu mâinile (sugrumare). Strangularea cu laţul se întâlneşte, de regulă, în cazul omuciderii. Nu trebuie însă exclusă nici posibilitatea sinuciderii.

În ceea ce priveşte *sugrumarea cu mâinile,* aceasta nu poate fi decât consecinţa exclusivă a omorului, fiind imposibilă o acţiune de autolezare, din cauza tulburărilor anoxice care provoacă reducerea forţei persoanei, până la anularea ei.

Semnele asfixiei prin strangulare cu laţul sunt aceleaşi ca şi în cazul spânzurării. La sugrumarea cu mâinile apar echimoze, escoriaţii, determinate de acţiunea degetelor, a unghiilor. Într-o astfel de ipoteză, nu trebuie pierdut din vedere să se încerce o eventuală ridicare *a urmelor papilare* de pe pielea din zona gâtului şi a feţei cadavrului.

4.2.3. Sufocarea şi ocluzia orificiilor respiratorii (gura şi nasul) se poate face cu mâna, cu obiecte moi (perne, plapumă), cu pungi de plastic, prin presarea feţei pe o suprafaţă dură sau pământ, în nisip ş.a. *Sufocarea* este rezultatul unor acţiuni violente, cum ar fi, de exemplu, împiedicarea victimei să ţipe, situaţii întâlnite frecvent în cazul tâlhăriilor sau violurilor, după cum poate fi şi consecinţa unei intenţii directe de a provoca moartea victimei. În ipoteza sufocării cu mâna sau cu corpuri dure, vor apărea echimoze şi escoriaţii specifice.

Ocluzia căilor respiratorii se face prin astuparea căilor respiratorii (gura, faringe, laringe) cu diverse obiecte ori materiale de genul cârpelor, hârtiei, pământului etc., acţiuni în exclusivitate cu caracter violent. Sunt şi cazuri de asfixie accidentală determinată de aspirarea bolului alimentar, mai frecvent la bolnavii mintali, la persoanele în stare avansată de ebrietate, la bătrâni.

4.2.4. Înecarea (submersia) face parte din categoria morţilor violente întâlnite frecvent, a căror natură este foarte diversă: omor, sinucidere, accident, catastrofă naturală ş.a. Înecarea este consecinţa astupării căilor respiratorii cu lichide (deci nu neapărat numai cu apă) de o anumită densitate.

Din punct de vedere juridic, este necesar să se stabilească dacă moartea este rezultatul unui accident, al unei sinucideri, al unui omor sau al unei încercări de disimulare a omorului printr-un accident sau sinucidere.

4.3. Omorul săvârşit prin împuşcare. Omorul săvârşit prin împuşcare reprezenta o modalitate de ucidere a unei persoane relativ rar întâlnită în practica anterioară lui decembrie 1989. În prezent însă, asistăm la înmulţirea acestor fapte, iar cercetarea lor s-a dovedit a nu fi de cea mai bună calitate.

În scopul determinării naturii morţii prin împuşcare, se vor cerceta, sub raport medico-legal şi criminalistic, *urmele principale ale tragerii* (orificiul de intrare, canalul şi orificiul de ieşire, dacă există), precum şi *urmele secundare* (rupturile provocate de gaze, arsurile, tatuajul etc.)

Examinarea are drept scop *stabilirea distanţei* şi *direcţiei* din care s-a tras, a posibilităţii de *autolezare* în condiţiile în care a fost găsită victima.

Firește, un accent deosebit va fi pus, cu prilejul cercetării la fața locului, pe descoperirea armei şi a muniţiei trase (proiectile sau tuburi), pentru examinări balistice complexe în vederea identificării armei, a verificării posibilităţii de declanşare accidentală, a descoperii urmelor factorilor secundari, îndeosebi cele de funingine, pe mâinile şi pe hainele persoanei care a tras.

Determinarea exactă a acestor elemente este evident importantă, mai ales în situaţii particulare, în care trebuie *diferenţiată omuciderea de sinucidere* sau încercarea de *disimulare a omorului* prin accident sau sinucidere.

Nu insistăm asupra acestei problematici, întrucât ea a fost tratată pe larg în capitolul consacrat balisticii judiciare din prima parte, dar atragem atenţia asupra seriozităţii investigaţiei în cazuri de împuşcare, mai ales cu elemente de dubiu, iar cazurile recente justifică această subliniere.

4.4. Moartea prin otrăvire. Uciderea prin otrăvire sau intoxicare acută, cunoscută şi sub denumirea de *moarte violentă prin agenţi chimici,* este relativ rar întâlnită în practica de specialitate sub formă de omucidere, fiind frecvent consecinţa unor accidente, în care ponderea o deţin accidentele de muncă şi cele casnice.

Investigarea morţii prin otrăvire va avea drept obiect stabilirea faptului dacă decesul s-a datorat sau nu intoxicării acute, tipului de substanţă toxică şi cantităţii care a pătruns în organism. De asemenea, trebuie stabilite data intoxicării, forma de procurare şi persoanele care au favorizat obţinerea acesteia.

Faţă de aceste probleme, este necesar ca în cercetarea la faţa locului, în examinarea cadavrului, să se procedeze la căutarea atentă şi la ridicarea urmelor biologice, îndeosebi a celor de vomă, a conţinutului unor vase şi recipiente în care s-ar fi putut afla toxicul.

După cum se menţionează în literatura de specialitate, o clasificare riguroasă a substanţelor toxice şi, de aici, a simptomelor clinice, este dificil de făcut, ele aparţinând domeniului toxicologiei medico-legale[1]. De exemplu, intoxicaţiile acute pot fi provocate de substanţe caustice (acid sulfuric sau vitriol, acid azotic, clorhidric, soda caustică etc.), arsenic, mercur, plumb, oxid şi bioxid de carbon, cianurile, alcool etilic, metilic, stricnină, morfină, barbiturice, pesticide etc. De asemenea, sunt întâlnite şi intoxicaţii acute de natură alimentară.

Substanţele toxice produc reacţii şi leziuni specifice naturii lor, ca şi dozei în care au fost introduse în organism, decesul intervenind la un interval mai mare sau mai mic de timp,

[1] **P. Kirk,** *Crime investigation, supra cit.*, p. 263.

EDUCATIONAL CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

uneori acesta putând să se întindă pe o perioadă lungă, cum este cazul intoxicațiilor cronice profesionale.

4.5. Moartea violentă determinată de alți factori. Moartea violentă a unei persoane poate fi produsă nu numai de agresiuni de genul celor menționate anterior ci și de alți factori, cum ar fi, de pildă, moartea produsă în accidentele auto, navale, și aeriene, în accidentele de muncă, moartea produsă de diverse energii fizice (căldură, frig, energie electrică).

O mențiune specială se cuvine făcută pentru moartea produsă prin așa-numiții *agenți psihici,* care intervine rapid după emoții intense (frică deosebită, bucurie excesivă, supărare). Șocul de natură psihică produce o *moarte reflexă* prin oprirea bruscă a funcțiilor vitale. Stabilirea naturii acestei morți este deosebit de dificilă întrucât este necesară dovedirea capacității agentului psihic de a produce un astfel de efect, ca și a predispoziției subiectului pasiv la o moarte prin șoc psihic din cauza unor suferințe de genul arterosclerozei, insuficienței cardiace, astmului bronșic ș.a.

Tratarea unor aspecte mai importante, de natură să particularizeze cercetarea omorului în funcție de mijloacele folosite de infractor, are rolul de a sublinia diversitatea problematicii la care trebuie să se circumscrie activitatea echipei de cercetare în fiecare caz în parte.

Important este ca întreaga cercetare efectuată de echipă la fața locului și actele ulterioare de urmărire penală să fie îndeplinite cu atenție, minuțiozitate și conștiinciozitate, astfel încât să nu fie omis sau neglijat nici un element de fapt, nici o împrejurare aptă să servească la justa soluționare a cauzei.

Este necesar să subliniem că, în contextul respectării regulilor generale de cercetare la fața locului, pentru asigurarea eficienței investigației, uneori, în situații complexe, cercetarea poate fi *întreruptă în timpul nopții* și reluată dimineața în condiții de vizibilitate bună și, de ce nu, de odihnă a organelor judiciare[1].

[1] O. Năstase, *supra cit.*, p. 41.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

MECANISME DE PRODUCERE A MORȚII VIOLENTE

Cadavru în stadiu de descompunere, omor

Moartea suspectă a Lisei McPherson,după "www.lisamcpherson.org/lisapics.htm"

Moarte prin asfixiere, culoare albastru închis a feței și a buzelor, după "Color Atlas of Forensic Pathology,1975"

Accident feroviar,sinucidere

Omor prin înjunghiere

Omor prin strangulare,după "www.suicidemethods.net/pix/listpix.htm"

Omor prin accident de autobuz, femeie de 76 ani călcată de roata față, după "www.suicidemethods.net/pix/listpix.htm"

Moarte prin electrocutare imediat după(stânga) și la 8 zile după(dreapta), 1980

Sinucidere prin tăierea gâtului

Secțiunea a IV-a

Alte activități destinate investigării omorului

§1. Dispunerea expertizelor medico-legale

Efectuarea constatării sau expertizei medico-legale reprezintă un alt moment important al elucidării unor probleme privind moartea violentă la care, din motive obiective, nu s-a putut răspunde în contextul cercetării scenei crimei.

De altfel, în aceste condiţii, potrivit prevederilor procesual penale, constatarea medico-legală trebuie dispusă de organul de urmărire penală, după cum expertiza medico-legală se dispune la cerere sau din oficiu, de către organul de urmărire penală, prin ordonanţă motivată, precum şi în cursul judecăţii se dispune de către instanţă, prin încheiere motivată.

Potrivit prevederilor Codului de procedură penală anterior, constatările erau clasificate în următoarele categorii: constatări medico-legale şi constatări tehnico-ştiinţifice. În actualul Cod nu se mai face această deosebire, deşi cele două forme ale constatării sunt în continuare distincte.

Potrivit art. 172 alin. (9)-(12) NCPP, când există pericol de dispariţie a unor mijloace de probă sau de schimbare a unor situaţii de fapt ori este necesară lămurirea urgentă a unor fapte sau împrejurări ale cauzei, organul de urmărire penală poate dispune prin ordonanţă efectuarea unei constatări. Constatarea este efectuată de către un specialist care funcţionează în cadrul organelor judiciare sau din afara acestora. Certificatul medico-legal are valoarea unui raport de constatare. După finalizarea raportului de constatare, când organul judiciar apreciază că este necesară opinia unui expert sau când concluziile raportului de constatare sunt contestate, se dispune efectuarea unei expertize.

Constatările medico-legale trebuie să se efectueze într-un moment apropiat de momentul săvârşirii infracţiunii, altfel acestea pot rămâne fără obiect. Aşa se explică faptul că aceste acte procedurale se dispun numai în faza de urmărire penală[1].

Faţă de importanţa acestor acte medico-legale în soluţionarea cauzei cercetate, recomandabil este ca necropsia să se efectueze, în măsura posibilităţilor, de însuşi medicul anatomopatolog care a participat la cercetarea la faţa locului ori să se pună la dispoziţie procesul-verbal al cercetării locului faptei şi fotografiile, înregistrările video executate cu acest prilej.

Problemele la a căror rezolvare expertiza medico-legală are un aport substanţial sunt, în esenţă, următoarele[2]:

- *Stabilirea cauzei şi naturii morţii,* precum şi *a datei* la care a survenit aceasta.
- *Diferenţierea leziunilor vitale* de cele *post-mortale* şi explicarea mecanismelor de producere a lor.
- *Determinarea agentului vulnerant,* a direcţiei, intensităţii şi succesiunii loviturilor.
- Depistarea eventualelor *urme de substanţe toxice* sau a stupefiantelor;
- *Stabilirea sexului, vârstei, grupei sanguine,* a taliei (în cazul cadavrelor dezmembrate), precum şi a unor particularităţi ce pot înlesni identificarea victimei.

Pentru aceasta, se va proceda la recoltarea diverselor urme existente pe corpul şi îmbrăcămintea cadavrului, cum sunt, de exemplu, urmele biologice, firele de păr, depozitul subunghial etc. Uneori, ridicarea urmelor de pe cadavru se face chiar de la faţa locului.

Aceste prelevări se efectuează mult mai bine în condiţiile sălii de autopsie, ceea ce impune transportarea cadavrului la unitatea medico-legală cu deosebită atenţie, luându-se măsuri de prevenire a distrugerii urmelor şi, îndeosebi, a microurmelor, măsuri printre care se numără şi introducerea corpului, a mâinilor, sau a picioarelor în saci de plastic. Cadavrul

---

[1] **I. Neagu**, *op. cit.*, p. 549.

[2] A se vedea **Vl. Beliş**, *op. cit.*; **I. Moraru**, *op. cit.*, p. 83-88; **Gh. Scripcaru** şi **M. Terbancea**, *Medicina legală supra cit.*, p. 82-83; **M. Terbancea**, *Problemele expertizei medicale legale în infracţiunile săvârşite cu violenţă*, în revista P.C.C. nr. 4/ 1981 p. 19-28.

se *transportă urgent la morgă,* mai ales dacă este protejat în saci de plastic, în care urmele biologice, în special sângele, diversele excreții și secreții, țesuturi etc., se degradează rapid.

Examinarea *necropsică,* ridicarea urmelor de pe cadavre, a măștii mortuare și eventual amprentarea, dacă aceasta nu s-a făcut la fața locului faptei, se realizează de *medicul legist împreună cu procurorul criminalist* care, în calitate de conducător al echipei de cercetare, are o viziune de ansamblu asupra cazului cercetat, știe ce probleme trebuie clarificate și, prin urmare, ce să solicite în plus de la expertiza medico-legală.

Prezența procurorului criminalist la efectuarea necropsiei se impune cu atât mai mult cu cât, deseori, apar dificultăți în stabilirea diagnosticului etiologic juridic al decesului, respectiv determinarea cauzei și naturii morții, aspecte asupra cărora vom insista în cele ce urmează.

Referitor la *expertiza medico-legală* efectuată în infracțiunile contra vieții, precizăm că ea însăși este guvernantă de *reguli metodologice generale* și *speciale,* puse în evidență în literatura de specialitate. Aceasta vizează identificarea cadavrului, stabilirea naturii morții, cercetarea cauzelor, a modului și a condițiilor în care s-a produs etc.[1]

1.1. Stabilirea cauzei morții. Stabilirea cauzei morții se face cu ajutorul datelor puse la dispoziție de medicina legală, constatarea efectuată de către medicul anatomopatolog fiind hotărâtoare pentru clarificarea "diagnosticului juridic" al decesului: *moarte violentă* sau *moarte patologică*[2]. Din moment ce datele obținute converg spre o moarte violentă, care poate fi consecința unei *omucideri* sau a unui *accident,* va fi necesară clarificarea tuturor împrejurărilor apte să servească la încadrarea juridică corectă a faptei.

Determinarea acestor elemente se face, în mod firesc, prin coroborarea tuturor datelor obținute pe bază de expertiză medico-legală, a expertizelor criminalistice, precum și a actelor de urmărire penală efectuate în cauză. Această cerință este evidentă, mai ales în condițiile insuficienței datelor necesare stabilirii cauzei reale a morții. Se evită astfel posibilitatea apariției unei erori de ordin subiectiv în aprecierea situației de fapt.

Determinarea legăturii de cauzalitate dintre actele de agresiune și decesul victimei, mai ales în împrejurarea în care acestea pot fi asociate cu o serie de afecțiuni preexistente ale victimei este o problemă deosebit de importantă, frecvent subliniată în literatura de specialitate[3]. Determinarea legăturii de cauzalitate este esențială pentru încadrarea corectă a faptei în categoria omorului, a loviturilor cauzatoare de moarte ori a vătămărilor corporale.

Evident că această încadrare este făcută de către magistrat, însă, în bună parte, pe baza concluziilor expertizei medico-legale, chemată să pună în lumină elementele *nexumului cauzal dintre faptă și urmările sale.* În consecință, se impune delimitarea, mai întâi pe teren medico-legal, a cauzelor morții, de condițiile de ordin predispozant sau de ordin favorizant, operație ce a avut uneori un caracter arbitrar[4].

Pentru delimitarea exactă a legăturii de cauzalitate, potrivit opiniilor exprimate în literatura de specialitate, este necesar să fie luate în calcul patru categorii de factori: *victima,*

---

[1] **M. Terbancea, I. Quai, C. Petrescu, I. Săroiu,** *Obiectivele expertizei medico-legale în infracțiunile contra vieții. Reguli metodologice generale și speciale în rezolvarea lor, limitele și motivarea concluziilor medico-legale,* în rev.P.C.C. nr. 3-4/1986, p. 124 și urm.

[2] A se vedea **N. Kernbach,** *op. cit.,* p. 433; **I. Moraru,** *op. cit.,* p. 63 și urm.; **Gh. Scripcaru** și **M. Terbancea,** *op. cit.,* p. 67 și urm.; **V. Panaitescu,** *Medicină legală, supra cit.,* p. 33.

[3] **I. Argeșeanu** și **V. Stoica,** *Stabilirea legăturii de cauzalitate între actele de agresiune și deces în cazul victimelor cu unele afecțiunii preexistente,* în rev.P.C.C. nr. l/1982, p. 9-17.

[4] **V. Dragomirescu,** în *Curs de medicină legală,* Editat de Institutul de Medicină și Farmacie, București, 1979, p. 27-33.

instrumentul sau substanţa vulnerantă, circumstanţele în care a fost săvârşită fapta, precum şi *autorul faptei.* În privinţa autorului faptei, se va ţine seama de modul în care acesta a conceput şi pregătit actul, i-a prevăzut şi acceptat urmările, precum şi de scopul urmărit.

Dificultăţile în stabilirea cauzei morţii apar frecvent din cauza *caracterului contradictoriu al leziunilor,* a stării avansate de putrefacţie a cadavrului, ca şi a unor deficienţe în efectuarea necropsiilor. De exemplu, în cazul unei morţi suspecte, medicul legist ocazional conchide că decesul are drept cauză o hemoragie meningo-cerebrală şi pune diagnosticul de moarte violentă. Din cercetările întreprinse de organele de urmărire penală, s-a desprins concluzia că nu poate fi vorba de o asemenea moarte. Procuratura a dispus efectuarea unei noi expertize medico-legale, de data aceasta stabilindu-se că moartea nu a fost violentă, cauza constituind-o o hemoragie intraventriculară, apărută pe un fond patologic preexistent.

1.2. Stabilirea naturii morţii. Din analiza unei bogate practici existente în materie, se poate deduce că problemele principale referitoare la clarificarea naturii juridice a morţii vizează trei direcţii principale:

1.2.1. Diferenţierea omuciderii de moartea naturală, problemă asupra căreia ne-am oprit anterior, dar în legătură cu care se mai impune cel puţin o precizare: în ipoteza unui deces din cauza existenţei unor antecedente patologice, cauza morţii este atribuită în mod eronat acestora. Situaţia, frecvent întâlnită, îi priveşte pe bătrâni şi pe persoanele grav bolnave, după al căror deces se manifestă tendinţa de a se renunţa la autopsii sau de a se executa superficial, medicul legist oprindu-se la primul indiciu patologic prin care s-ar putea explica moartea. Astfel, nu sunt depistate leziuni interne (rupturi de organe, fracturi de craniu sau de coloană), ori substanţe chimice apte să producă moartea.

De exemplu, un soţ îşi ucide soţia grav bolnavă, cu o lovitură de cuţit aplicată în vagin. Fiind o lovitură foarte rar întâlnită în practică, există pericolul ca moartea să fie atribuită bolii de care suferea victima. Datorită investigării minuţioase a împrejurărilor în care s-a săvârşit fapta, s-a formulat şi ipoteza ce a fost confirmată de rezultatele necropsiei, medicul legist stabilind cu precizie cauza reală a decesului.

1.2.2. Diferenţierea omuciderii de sinucidere, situaţie întâlnită destul de des în practica de specialitate din cauza încercărilor unor infractori de a-şi masca fapta prin „regizarea" unei sinucideri[1].

Nu este mai puţin adevărat că apar şi împrejurări în care sinuciderea unei persoane, la prima vedere, lasă impresia unei omucideri. Într-un caz dramatic, două surori în vârstă de peste 70 de ani sunt găsite moarte în cada de baie, una dintre ele prezentând plăgi tăiate profund la nivelul articulaţiei pumnului. Deşi, iniţial, s-a crezut că este vorba de un omor în scop de jaf, ulterior s-a stabilit că sora mai tânără, bolnavă grav de cancer, şi-a ucis prin înec sora mai vârstnică, deoarece, aflând că va muri în curând, nu a vrut să-şi lase sora, pe care o întreţinea, fără suport material şi s-a sinucis tăindu-şi venele de la mâna stângă.

---

[1] **D. Ceacanica şi I. Santea,** *Elemente criminalistice şi de investigare, ce contribuie la diferenţierea crimelor de morţi accidentale* în culegerea de referate Şcoala Românească de criminalistică, Serv.cultural de presă al Ministerului de Interne, Bucureşti, 1975, p. 172.

1.2.3. Diferențierea omuciderii de moartea prin accident devine dificilă din cauza caracterului contradictoriu al leziunilor. La aceasta se adaugă încercările autorului de a-şi disimula fapta printr-un accident, de genul căderii de la înălțime, înecului ş.a.

Numeroasele cazuri întâlnite în practica judiciară, de natură să creeze dificultăți în determinarea naturii juridice a morții violente, ne-au determinat să ne oprim asupra unor decese provocate de următoarele mecanisme, care impun un efort conjugat de clarificare, atât pe teren criminalistic, cât şi medico-legal[1].

a. *Moartea prin spânzurare.* Săvârşirea unui omor prin spânzurare (avem în vedere spânzurarea tipică) poate fi întâlnită, de regulă, numai în cazul unor victime aflate, practic, în imposibilitatea de a se apăra (bătrâni, paranoici, debili mintal). Persoanele în putere pot fi spânzurate numai prin acțiunea mai multor indivizi, sau prin acțiuni care le anulează rezistența (loviri, intoxicații alcoolice ş.a.).

Simularea spânzurării. Se face după ce s-a provocat moartea victimei prin alte mecanisme: lovire, strangulare, otrăvire. În variantele mai simple, simularea se constată relativ uşor, prin raportarea petelor cadaverice la poziția victimei, prin studierea şanțului spânzurării, prin observarea direcției fibrelor frânghiei care a servit la spânzurare[2].

Diagnosticul diferențial al naturii morții impune examinarea atentă a semnelor de violență existente pe corpul cadavrului şi *cercetarea criminalistică* minuțioasă a locului faptei. La admiterea variantei sinuciderii, este necesar să se aibă în vedere dacă locul faptei permite asemenea acțiuni de autolezare, pregătirea lațului, fixarea lui, deplasarea unor obiecte etc.

b. *Moartea prin înec.* Stabilirea diagnosticului diferențial impune diferențierea urmelor caracteristice ale înecului, inclusiv a unor cauze patologice (infarct miocardic, congestie cerebrală), de semnele morții violente.

Importantă este stabilirea momentului în care s-au produs leziunile: înainte de ajungerea în apă (leziuni de lovire, tăiere, împuşcare, otrăvire) ori după scufundare, leziunile fiind determinate de frecarea pe fundul apei curgătoare, prin lovirea de vase, bărci, diverse obstacole, inclusiv de muşcăturile unor pești răpitori. Diferențierea leziunilor este dificilă din cauza fenomenelor de putrefacție intervenite în submersie.

c. *Moartea prin cădere sau precipitare.* Stabilirea disimulării omorului, îndeosebi în ipoteza căderilor de la înălțime, este destul de dificilă, din cauza dificultății separării leziunilor specifice căderii de cele provocate de agresor. O simplă îmbrâncire de pe un pod sau schelă, aruncarea pe fereastra unui bloc, nu lasă urme evidente dacă, mai înainte, nu a avut loc o luptă între victimă şi agresor, creându-se aparența de crimă perfectă.

În acest sens, apreciem drept firească recomandarea ca diagnosticul de cădere să se pronunțe numai după excluderea posibilităților de producere a morții prin alte mecanisme. În asemenea situații, colaborarea dintre procuror, expertul criminalist şi medicul legist se impune de la sine. De regulă, diagnosticul de cădere trebuie să se stabilească prin excluderea, pe rând, a altor cauze de provocare a morții de alți agenți vulneranți sau alte mecanisme.

În cazul unor precipitări de la mică înălțime pot apărea unele confuzii cu privire la natura morții, conlucrarea procuror-medic legist, în clarificarea împrejurărilor morții, fiind hotărâtoare[3].

---

[1] **M. Le Clere,** *Manuel de police technique, supra cit.,* p. 48-49, autorul enunțând problema camuflării omorului în sinucidere sau accident, subliniază că a descrie toate morțile suspecte echivalează cu descrierea tuturor modalităților de a provoca moartea.

[2] **Ch. Simonin,** *Médicine Légale Judiciare,* vol. I, Ed. Malaine Paris, 1955, p. 286; **L. Derobert,** *op. cit.,* p. 377; **Z. Ander, I. Beligan, I. Molnar,** *op. cit.,* p. 88-89; **Gh. Scripcaru şi M. Terbancea,** *op. cit.,* p. 126-127.

[3] **I. Marița,** *Deces prin heteroagresiune sau cădere accidentală,* în rev. P.C.C., nr. 3-4/1987, p. 44-46.

d. *Moartea prin agenţi chimici.* Precizarea naturii morţii, în ipoteza intoxicaţiilor acute, reclamă aceeaşi strânsă cooperare între procurorul criminalist, medicul legist şi toxicolog. Fără datele obţinute prin cercetarea atentă a locului faptei, în scopul găsirii urmelor de otravă (în mâncare, lichide, diverse urme biologice, seringi, fiole), fără studierea amănunţită a întregului tablou oferit de "scena" morţii, observaţiile medicale sunt insuficiente. Aceasta, mai ales în cazul folosirii unor otrăvuri aşa-zis funcţionale, de tipul stricninei, atropinei ş.a., care nu produc modificări anatomice specifice.

Interpretarea rezultatelor analizei toxicologice trebuie efectuate în coroborare cu celelalte date ale anchetei, tabloul clinic al intoxicaţiei reconstituindu-se câteodată mai uşor din declaraţiile martorului, decât din foile de observaţie din spital.

În legătură cu uciderea prin otrăvire, subliniem că săvârşirea unor astfel de omucideri se întâlneşte în cercurile în care autorul are acces, în mod firesc, la victimă (familie, rude, prieteni).

e. *Moartea prin agenţi fizici şi mecanici.* Diagnosticul juridic al morţii violente este şi aici destul de dificil, îndeosebi în situaţii cum ar fi, de pildă, provocarea unor incendii care au ca scop mascarea omorului. Firește că, în ipoteza arderii cadavrului, se cere rezolvată şi problema dificilă a identificării lui.

Concluziile privind natura morţii se pot formula prin interpretarea conjugată a datelor culese din cercetarea la faţa locului, altele decât cele provocate de foc, dozarea bioxidului de carbon din sânge, depistarea unor eventuale urme de substanţe toxice etc., la aceasta adăugându-se şi informaţiile obţinute din investigaţiile judiciare.

În ceea ce priveşte stabilirea *disimulării morţii printr-un accident de cale ferată sau rutier* apare, şi aici, necesitatea ca medicul legist să diferenţieze leziunile vitale de cele post-letale. Dificultatea apare, în special, în cazurile în care înscenarea morţii printr-un agent mecanic s-a efectuat imediat după suprimarea vieţii victimei de către autor.

§2. Dispunerea expertizelor criminalistice

În majoritatea cazurilor în care ancheta penală are ca obiect omuciderea, pe lângă constatarea şi expertiza medico-legală [obligatorie în condiţiile prevăzute de art. 184 alin. (1), art. 246 alin. (2), art. 248 alin. (2), art. 312 alin. (1), art. 367 alin. (1), art. 571 alin. (1), art. 589 alin. (1) şi art. 592 alin. (1) NCPP] se dispune frecvent efectuarea de expertize criminalistice sau de constatări tehnico-ştiinţifice care, alături de celelalte expertize judiciare, să servească la stabilirea adevărului.

Dintre problemele curente la a căror rezolvare concură direct examinarea criminalistică a mijloacelor materiale de probă (corpuri delicte, microurme ş.a.), menţionăm:

- *Identificarea autorului* şi a celorlalţi participanţi la săvârşirea omuciderii.
- *Identificarea instrumentelor şi substanţelor vulnerante,* a altor obiecte folosite în comiterea infracţiunii.
- *Stabilirea împrejurărilor* în care a avut loc agresiunea, a modului în care a fost suprimată viaţa victimei, precum şi a eventualilor martori.

În ipoteza omuciderilor, nu se susţine, însă, că toate aceste probleme îşi găsesc rezolvarea numai pe baza expertizei criminalistice, mai ales în privinţa examinării urmelor biologice, a identificării victimei şi a agentului vulnerant, când ne aflăm, practic, pe terenul

unei *expertize judiciare complexe,* criminalistice şi medico-legale, deşi aceasta nu este reglementată ca atare de lege[1].

Raportându-ne la multiplele genuri de expertize criminalistice efectuate în caz de omucidere, considerăm util să ne oprim, pe scurt, asupra celor întâlnite mai frecvent în practica de specialitate.

2.1. Expertiza urmelor lăsate de corpul uman.

2.1.1. Expertiza dactiloscopică serveşte, în primul rând, la *identificarea autorului* omorului după urmele digitale lăsate la locul faptei, inclusiv pe corpul victimei. Aceasta presupune efectuarea unui examen comparativ, între urmele descoperite şi impresiunile digitale ale persoanelor suspecte sau impresiunile din cartoteca dactiloscopică.

Se poate proceda, de asemenea, la analiza fizico-chimică a substanţelor conţinute în urmă. De pildă, în ipoteza unei urme digitale formate prin depunerea unui strat de sânge, se va putea stabili dacă aceasta aparţine aceleiaşi grupe sanguine cu cea a cadavrului sau dacă vechimea urmei corespunde cu timpul scurs de la moartea victimei.

Identificarea victimei este o altă problemă care se poate rezolva prin intermediul expertizei dactiloscopice, sau prin care pot fi verificate rezultatele obţinute, pe alte căi, în acelaşi scop.

Pentru identificare, este necesar să se procedeze la *amprentarea cadavrului,* după care să se facă verificarea în cartoteca dactiloscopică, sau, dacă este posibil, prin compararea cu amprentele ce pot fi descoperite la locuinţa ori locul de muncă pe diverse obiecte ale victimei. Identificarea unor cadavre necunoscute mai este posibilă prin *compararea dermatoglifelor* sale cu cele ale presupuselor rude (părinţi sau fii)[2].

Identificarea pe baza profilului genetic, prin compararea amprentelor genetice ale victimei cu cele ale ascendenţilor sau descendenţilor este, astăzi, perfect posibilă.

2.1.2. Expertiza urmelor de picioare (urme plantare şi de încălţăminte) permite identificarea creatorului urmei, pe baza detaliilor prezentate fie de crestele papilare ale plantei piciorului, fie ale ciorapului sau încălţămintei, după cum urma a fost formată de piciorul gol ori încălţat. Fireşte că identificarea se realizează, ca şi în cazul urmelor de mâini, printr-un examen comparativ cu impresiunile luate persoanelor suspecte.

În ipoteza în care examenul comparativ nu este posibil, din cauza insuficienţei detaliilor caracteristice sau lipsei modelelor de comparaţie, se pot totuşi, obţine date referitoare la modul de formare a urmei, la sexul, vârsta şi talia aproximativă a persoanei, se poate afla dacă aceasta a mers normal, a alergat, a încercat să nu facă zgomot mergând "în vârful picioarelor".

Elementele de individualizare oferă, de asemenea, *cărarea de urme* formată de autor în câmpul infracţional. Este tipică, în acest sens, identificarea autorului unui omor săvârşit la începutul anilor '89, la Liceul „Mihai Viteazul" din Bucureşti, a cărui victimă a fost o îngrijitoare, făptuitorul fiind un fost elev al liceului, lipsit de discernământ. Acesta a fost identificat pe baza urmelor de picior lăsate pe holul şcolii.

---

[1] **Moise Terebancea,** *Expertiza complexă medico-legală şi criminalistică, mijloc eficient de probă în procesul judiciar,* în culegerea de referate 20 de ani de expertiză criminalistică, editată de Ministerul de Justiţie, Bucureşti, 1979, p. 35-39.

[2] A se vedea **C. Ţurai şi C. Leonida Ioan,** *Dermatoglifologia,* amprente palmo-plantare, Ed. Medicală, Bucureşti, 1988.

2.1.3. Expertiza urmelor de dinți și de buze face parte dintre examinările care, prin natura împrejurărilor, se conjugă cu expertizele serologice, ultima destinată eventualei reconstituiri a fizionomiei după urma de mușcătură[1].

Urma de dinți, formată în condiții bune, permite identificarea persoanei prin compararea modelelor obținute experimental, iar, în lipsa acestora, servește la stabilirea *sexului* și vârstei aproximative, a tipului antropologic, a mecanismului de formare ș.a.

În ipoteza *urmelor de dinți,* care se prezintă sub forma *mușcăturilor,* descoperite pe corpul victimei sau al agresorului, reamintim necesitatea examinării imediate, din cauza deformării lor rapide prin procesele patologice care au loc la nivelul tegumentului.

2.2. Expertizele traseologice.

2.2.1. Expertiza urmelor lăsate de instrumentele vulnerante, efectuată împreună cu medicul legist și expertul criminalist, are drept scop stabilirea obiectului folosit de infractor în suprimarea vieții victimei. Subliniem *împreună* pentru că, în practică, ea se face greu.

Așa cum s-a precizat, în funcție de calitatea caracteristicilor reflectate în urmă, în oasele plate ale victimei este posibilă stabilirea apartenenței de gen și chiar identificarea instrumentului vulnerant.

2.2.2. Expertiza balistică vizează două direcții principale:

a. Identificarea sau stabilirea categoriei armei cu care s-a tras, după urmele lăsate de tub și pe glonț;

b. Studierea urmelor principale și secundare existente pe îmbrăcămintea victimei, în scopul stabilirii direcției și distanței de la care s-a tras.

Prin caracterul său complex, expertiza balistică necesită aceeași strânsă cooperare dintre expertul criminalist și medicul legist. Facem această precizare întrucât practica oferă situații dintre cele mai diverse, surprinzându-i pe anchetatori sau pe cei care încearcă să clarifice, pe cont propriu, unele cazuri erijându-se în „detectivi", cum s-a întâmplat imediat după evenimentele din decembrie 1989.

2.3. Alte categorii de expertize. *Expertizele bio-criminalistice* și cele genetice sunt unele dintre cele mai importante expertize judiciare efectuate în cazul omuciderilor.

Analiza urmelor de secreții și de excreții, a firelor de păr, a resturilor de țesuturi moi etc., frecvent întâlnite la fața locului furnizează indicii valoroase privind victima, agresorul și împrejurările în care a fost săvârșit omorul[2].

În prezent, *expertiza genetică* oferă o bază științifică valoroasă și sigură pentru identificarea persoanelor implicate într-o omucidere (sau orice faptă penală), prin stabilirea profilului A.D.N. după tot ce poate însemna urmă biologică.

2.3.1. Expertiza urmelor de sânge permite stabilirea unor elemente de ordin calitativ, cum sunt, de exemplu, grupele sanguine, tipul de hemoglobină, regiunea anatomică din care provine, sexul persoanei. Totodată, este posibilă stabilirea de date referitoare la timpul și împrejurările în care a fost săvârșit omorul, pe baza interpretării vechimii urmei, a impurităților depistate în ea, a formei petei care indică distanța de la care a căzut și poziția corpului.

---

[1] **P. Firu** și **C. Rișcuția**, în lucrarea colectivă, *Tratat practic de criminalistică*, vol. II, *supra cit.*, p. 80-97.

[2] **L. Derobert**, *op. cit.*, p. 719-723; **N.V. Popov**, *Medicina judiciară*, ESPLA, București, 1954, p. 438; **V. Molnar** și **Gh. Asanache** în lucrarea, *Tratat practic de criminalistică*, vol. II, *supra cit.*, p. 230 și urm.

2.3.2. Expertiza urmelor de spermă şi a firului de păr oferă date de ordin calitativ absolut necesare identificării făptuitorului sau a victimei, precum şi indicii privind unele dintre circumstanţele comiterii infracţiunii.

Pentru reuşita acestui gen de expertiză, reamintim necesitatea respectării regulilor de ridicare şi expediere urgentă la laborator a petelor biologice, în condiţii care să nu permită alterarea lor, cum ar fi ambalarea unor obiecte ude, purtătoare de urme biologice, în saci ori pungi de plastic[1]. Este foarte important ca la recoltarea şi ambalarea probelor (nu numai a celor biologice) să se procedeze cu multă atenţie, prevenindu-se o confuzie prin inversarea acestora.

Expertiza destinată stabilirii profilului genetic pe baza urmelor seminale, ca şi a celor de sânge sau de salivă, este una dintre cele mai sigure mijloace de investigare.

2.3.3. Expertiza grafoscopică se dispune în situaţiile în care, la locul faptei sau la locuinţa victimei, sunt descoperite înscrisuri din al căror conţinut se pot desprinde date referitoare la faptă sau chiar la persoana autorului, exemplu tipic fiind cel al *scrisorilor de ameninţare.*

Expertiza grafologică este indispensabilă şi în ipoteza *răpirii de persoane,* când trebuie stabilită autenticitatea scrisului victimei, la care se poate adăuga chiar descifrarea unor mesaje ale acesteia, disimulate în text.

2.3.4. Expertize destinate identificării cadavrului după urmele de natură osteologică. Pe baza acestor examinări se determină sexul, talia persoanei după schelet, ca şi vechimea oaselor sau vârsta aproximativă a persoanei. De asemenea, se poate reconstitui fizionomia după craniu, ori identifica persoana prin metoda supraproiecţiei.

Identificarea mai este posibilă, totodată, şi după dantură sau lucrări dentare, situaţie frecventă în practica de specialitate. Amintim că *expertiza odontologică* poate fi dispusă şi în cazul victimelor unor catastrofe sau accidente de trafic, accidente de muncă etc.

§3. Elaborarea versiunilor de urmărire penală

3.1. Consideraţii introductive. Regula de bază după care trebuie să se orienteze organele judiciare, în cercetarea infracţiunilor de omucidere, o reprezintă *organizarea judicioasă a anchetei* şi *planificarea urmăririi penale,* în scopul clarificării complete a împrejurărilor săvârşirii omorului şi al identificării făptuitorului.

Un loc central îl ocupă *elaborarea versiunilor de urmărire penală,* referitoare la natura morţii violente (omor, sinucidere sau accident), la persoana autorului, la mobilul şi scopul infracţiunii şi la împrejurările sau condiţiile în care a fost săvârşită.

Pentru elaborarea versiunilor, organul de urmărire penală care conduce ancheta, va trebui să dispună *de un minimum de date precise şi concrete,* referitoare la faptă. Aceste date sunt obţinute atât pe cale *procesuală* (cercetarea la faţa locului, efectuarea de constatări tehnico-ştiinţifice, ascultării de martori ş.a.), cât şi din izvoare *extraprocesuale* (investigaţii, zvonuri, scrisori anonime etc.).

Unele date despre făptuitor pot fi obţinute din determinările de tip *profiling,* la care ne vom referi mai jos.

---

[1] **I. Argeşeanu, Gh. Todelia,** *Despre cauze subiective ce pot determina tergiversarea cercetării unor infracţiuni împotriva vieţii,* în rev. P.C.C., nr. 3-4/1986, p. 70-72.

În ancheta omorului, primele date concrete sunt desprinse de procuror pe baza cercetării la faţa locului, a examinării cadavrului şi a prelucrării obiective a datelor obţinute, prin activităţile procedurale menţionate permiţând, în majoritatea cazurilor, elaborarea de versiuni plauzibile cu privire la *natura morţii.*

De exemplu, dacă din cercetarea medico-legală rezultă cu certitudine că ne aflăm în faţa unei morţi violente şi că persoana decedată nu-şi putea provoca singură leziunile, este evident că nu pot fi elaborate decât două versiuni principale: omor sau accident. Lucrurile se simplifică şi mai mult în momentul în care din întregul tablou infracţional, din datele primelor cercetări, se desprinde fără dubiu concluzia că fapta constituie omor.

Problemele devin, însă, mult mai complexe în cazurile *dispariţiei unor persoane,* situaţie în care, pe lângă versiunile privind o moarte violentă sau patologică, mai pot fi emise versiuni referitoare la părăsirea domiciliului, la răpire şi sechestrare ş.a. Probleme asemănătoare apar şi în ipoteza descoperirii de schelete sau fragmente de cadavre la care nu sunt evidente urmele de depesaj criminal.

Un aspect care nu trebuie pierdut niciodată din vedere de către procuror, în cercetarea unei morţi, este acela al posibilei *disimulări a omorului* printr-un accident sau sinucidere, când din actele premergătoare nu se desprind date suficient de clare, de sigure, care să permită o încadrare juridică corectă a faptei, mai ales în cazul sesizării unor *împrejurări negative.*

După cum se subliniază în literatura de specialitate, o importanţă deosebită pentru orientarea cercetării o au versiunile referitoare la *autorul omorului şi la mobilul sau scopul infracţiunii*[1].

În esenţă, este necesar să se răspundă la o întrebare decisivă:

Cărei persoane îi profită omorul sau cine avea interesul să-l comită?

Desigur că, un inventar al cauzelor determinante ori al obiectivelor urmărite de infractor, prin uciderea unei persoane, cu excepţia celor prevăzute de noul Cod penal în art. 189, este practic aproape imposibil de făcut.

3.2. Criterii de elaborare a versiunilor. Punctul de plecare al anchetei şi, în consecinţă, al elaborării versiunilor îl va reprezenta, de regulă, *victima,* întrucât ea furnizează cele mai preţioase elemente pentru elucidarea cazului. Prin aceasta, organul judiciar se conformează unei reguli metodologice importante, potrivit căreia, în investigarea omuciderilor, mai ales în cazurile complexe, trebuie întotdeauna să se pornească *de la faptă la făptuitor.*

În elaborarea versiunilor, cu privire la persoana autorului, la mobilul sau scopul omorului, considerăm că procurorul *trebuie* să se *raporteze* la două mari categorii de date, până la introducerea şi în practica noastră judiciară a *profiling*-ului[2]:

3.2.1. Date obţinute din cercetarea la faţa locului (sau a scenei infracţiunii) şi din examinarea cadavrului, pe baza cărora pot fi desprinse concluzii referitoare la persoana autorului (identificat, de pildă, după urmele de mâini), la faptul că acesta cunoaşte topografia locului sau era o cunoştinţă apropiată a victimei, la mobilul faptei (furt, viol, răzbunare), la modul de apărare, ca şi la mijloacele vulnerante întrebuinţate.

---

[1] În acest sens, **M. Le Clere,** *op. cit.,* p. 55-56; **C.E. O'Hara,** *op. cit.,* p. 583; **O. Năstase,** *op. cit.,* p. 12.

[2] **I. Argeşeanu,** *op. cit.,* p. 81-118; **V. Berchesan,** *op. cit.,* p. 253 şi urm.

Cunoaşterea victimei, sub multiple aspecte, reprezintă pentru organul judiciar o sursă importantă de date utile identificării ucigaşului. De pildă, se poate stabili ce activitate desfăşura victima, în momentele premergătoare agresiunii, după cum era îmbrăcată şi după starea unor obiecte casnice. Sau, ne putem da seama de *raportul victimă-agresor,* după cum s-a comportat victima la apariţia ucigaşului; îl cunoştea şi i-a permis accesul, s-a opus intrării în locuinţă, a încercat să se apere ş.a.

3.2.2. Date rezultate din ascultarea martorilor, a rudelor ori din investigaţiile privitoare la victimă. Astfel, pot fi cunoscute obiceiurile, pasiunile, viciile, natura relaţiilor întreţinute cu membrii familiei, cu colegii de serviciu sau cu alte persoane, mediile frecventate, starea sănătăţii, activitatea profesională ş.a.

Evident că este absolut necesar să se stabilească cât mai exact *unde, când, cu cine şi în ce mod şi-a petrecut timpul victima înaintea survenirii decesului* sau a dispariţiei, dacă a fost văzută în compania unei persoane străine sau cunoştinţe întâmplătoare, dacă cineva a căutat-o sau s-a interesat de ea, dacă i-a lăsat vreun mesaj etc.

Elaborarea versiunilor devine, câteodată, în practică, o operaţie deosebit de dificilă în *omoruri cu mobil bizar,* marea majoritate săvârşite, după cum se afirmă de autorii de specialitate, de bolnavi psihic sau de elemente huliganice aflate sub influenţa băuturilor alcoolice[1].

Aceleaşi dificultăţi apar şi în ipoteza unor întâlniri ocazionale, la jocurile de noroc, la un pahar de băutură, la diverse întâlniri sportive, baluri, discoteci, deplasări diverse în grupuri ş.a.; când se produc altercaţii care pot degenera uşor în conflicte soldate cu morţi sau vătămări.

Formularea unei ipoteze potrivit căreia un omor a fost săvârşit de către un *bolnav psihic* este determinată de multitudinea şi gravitatea leziunilor, de uciderea mai multor persoane, frecvent fiind vizaţi membrii familiei, copiii, în practică întâlnindu-se un psihopat care şi-a ucis toţi cei cinci copii pe care îi avea. Această categorie de ucigaşi se caracterizează prin efectuarea de acţiuni stranii, prin lipsa elementelor de prudenţă, prin atacarea deodată a mai multor persoane.

Un bolnav de schizofrenie a atacat pe un teren viran trei persoane, reuşind să ucidă una şi să rănească pe alta. Deşi nu s-a conturat nici un mobil plauzibil, iniţial a fost bănuită de săvârşirea omorului persoana rănită din grupul celor trei. Ulterior, a fost inclus în cercul bănuiţilor şi un bolnav psihic la locuinţa căruia organele de urmărire penală au găsit, pe măsuţa din dormitor, cuţitul şi hainele pătate de sânge, precum şi un jurnal în care, printre altele, erau făcute menţiuni de genul „triplă tentativă cu dublă crimă, eu sunt agresor, 19 oct. ora 1,30", menţiuni terminate cu o pată de sânge simbolică.

3.2.3. Verificarea versiunilor, este o activitate obligatorie care ţine de esenţa cercetării omorului, ca, de altfel, a oricărei infracţiuni. În cadrul fiecărei versiuni, se procedează la clarificarea problemelor sale specifice, prin efectuarea activităţilor de urmărire penală prevăzute în ipoteza respectivă (ascultării de martori, reconstituire etc.), potrivit termenelor stabilite în planul de urmărire penală.

Versiunile sunt verificate concomitent, indiferent de gradul lor de verosimilitate, până la eliminarea celor neconforme cu realitatea. Fireşte că o anumită prioritate va fi dată martorilor care prezintă o credibilitate mai mare sau în legătură cu care există mai multe date.

---

[1] **D. Ceacanica,** *Particularităţile comportamentului bolnavilor psihic şi infracţiunile contra vieţii şi aspecte ale practicii privind cercetarea,* în rev. P.C.C. nr. 3/ 1981, p. 87-98.

§4. Evaluările de tip profiling privind personalitatea făptuitorului

4.1. Importanța evaluărilor de tip profiling pentru investigațiile penale. În statele cu sisteme judiciare moderne, în primul rând în Statele Unite, a devenit frecventă, pentru soluționarea multor cauze penale, în special omucideri, investigație realizată de specialiști denumiți *profiler*, pentru determinarea profilului personalității sau psihologiei infractorilor.

Cercetările moderne din domeniul Criminalisticii iau în considerare folosirea pe scară tot mai largă a așa-numiților „profiler". Aceștia sunt profesioniști, de foarte multe ori psihologi, care formează o opinie despre caracterul unui infractor încă neidentificat. Unii dintre profileri nu au pregătire strict în psihologie, fiind oameni de știință din *domeniul criminalisticii*, negociatori în probleme de ostatici, sau profesori; oricum toți aceștia au studiat și studiază psihologie, criminalistică, criminologie sau sociologie.

Orice infracțiune presupune, așa cum s-a văzut, clasificarea multor întrebări. Unele dintre acestea, cum ar fi acelea *de când, unde*, își găsesc cu ușurință răspuns. Altele, cum ar fi: *cum* și *de ce*, tind să fie mai complexe, dar toate aceste întrebări converg spre întrebarea cea mai importantă: *cine a săvârșit infracțiunea*?

Rolul profiler-ilor criminaliști este acela de a-i ajuta pe investigatori să răspundă la această întrebare. Profilerii criminaliști examinează detaliile unei infracțiuni, și aplică cunoștințele lor din domenii diverse, în special cel al psihologiei și sociologiei pentru a dezvolta o descriere generală a posibilului infractor.

Spre deosebire de procurorii sau polițiștii criminaliști (vezi judiciariștii), profiler-ii nu se concentrează asupra unei persoane, asupra unui posibil infractor, rolul lor fiind acela de a contura *portretul general al unei personalități* și nu portretul unei persoane, în accepțiunea unui portret vorbit.

În ciuda faptului că profiling-ul este privit ca o evaluare spectaculoasă, care acordă celui care o efectuează chiar un statut de celebritate, această specialitate nu este considerată în criminalistică o ocupație „de carieră". Majoritatea profiler-ilor sunt angajați în activități care nu au un statut permanent în raport cu instituțiile judiciare.

De regulă, profiler-ul își folosește abilitățile pentru a înțelege natura umană și posibilele probleme patologice ale infractorului, așa încât poate contura un altfel de portret robot, extrem de fidel al acestuia. Observând scena crimei, profiler-ul poate descrie caracteristicile existențiale ale individului care a săvârșit-o.

Pentru un profiler este evident faptul că *toți indivizii sunt sclavii propriului profil psihologic*, ceea ce conduce la moduri de operare care se constituie în adevărate semnături ale indivizilor care au comis infracțiunea.

Pe baza descifrării profilului psihologic al unui infractor, se poate contura și modelul său de acțiune pe viitor, fapt decisiv în identificarea infractorilor în serie sau a recidiviștilor.

Profiler-ii sunt folosiți nu numai în operațiuni ale poliției, care tind să determine unul sau mai mulți suspecți, dar și în tribunale, unde aceștia sunt solicitați pentru diverse evaluări. În aceste cazuri, rolul lor este acela de a răspunde unei probleme deosebit de importante și anume *discernământul infractorului în momentul comiterii faptei penale.*

Un alt rol al profiler-ului în curțile cu juri, americane, este legat de *alegerea membrilor juriului*, unii dintre jurați putând fi îndepărtați din cauza afinităților de personalitate pe care le au cu cel judecat.

4.2. Profiling-ul geografic. O nouă tendință în domeniul profiling-ului este dezvoltarea așa-numitului *profiling geografic*. În cadrul acestuia sunt folosite fotografii aeriene, numere de înmatriculare a autovehiculelor, date referitoare la plata impozitelor și alte tipuri de dovezi care încearcă să localizeze infractorul într-o anumită zonă (locație) geografică și strict de personalitatea sa.

Profiler-ul criminalist este solicitat, de regulă, pentru infracțiunile care au elemente de violență sau tentative de violență. Însă, profiling-ul geografic poate fi utilizat pentru toate tipurile de infracțiuni.

În profiling-ul geografic sunt folosite din ce în ce mai mult datele obținute pe baza studiilor *ADN*, care pot plasa indivizii în grupuri de populație distincte, cu localizare geografică certă.

În Statele Unite și Canada a fost deja creat *„The Profiler Plus Calculations Site"*, care poate fi folosit pentru a calcula apartenența unui individ la un anumit grup rasial și geografic[1]. Totuși, oarecum surprinzător, până în prezent, nu s-a realizat un studiu aprofundat privind eficacitatea reală a acestui tip de investigație.

Un criminolog de la Charles Sturt University, Richard Kocsis, a efectuat primul studiu comparativ, prezentând datele de la locul unei crime pentru care investigația fusese finalizată la cinci grupuri de persoane: profiler-i, detectivi, psihologi, studenți și medici, pentru a observa care dintre aceștia vor oferi date corecte sau greșite. Rezultatul a fost acela că studenții și psihologii au fost foarte aproape de profiler-ii profesioniști în concluzii, depășindu-i pe detectivii profesioniști.[2]

*
* *

În legătură cu investigația de tip *profiling* se impun câteva precizări:

Mai întâi, ea își dovedește utilitatea în soluționarea multor cauze penale, mai ales în infracțiuni împotriva persoanei, săvârșite cu violența (omoruri, tâlhării, violuri, sechestrări de persoane ș.a.), inclusiv în acte de terorism.

Utilitatea este determinată de orientarea investigațiilor spre un anumit tip de suspect, de aici și *elaborarea unor versiuni de urmărire penală*, privind persoana făptuitorului, mai aproape de realitate.

În al doilea rând, în țara noastră nu s-a apelat, oficial, la astfel de specialiști, deși, în practică, s-au luat în calcul și opiniile unor psihologi în legătură cu autorii unor fapte săvârșite cu violență, nu fără rezultate[3].

Este, însă, normal să se procedeze la formarea unor specialiști profiler, care să fie antrenați pentru soluționarea faptelor de mare violență. Precizez, totuși, că mulți profesioniști

---

[1] **Borys S., Iwamoto R., Miyakoshi J., Carmody G. și Fourney R.,** *Allele Frequency Distribution for Nine STR Loci in the Japanese Population* în Journal of Forensic Science, noiembrie 1999, vol. 44, nr. 6, p. 1319; **Borys S., Vanstone H., Carmody G. și Fourney R.,** *Allele Frequencies for the COPILER™STR Loci in the Canadian Caucasian and Canadian First Nations Populations,* in Journal of Forensic Sciences, iulie, 2000, vol. 45, nr. 4, p. 945-946; *RCMP Biology Section Methods Guide*, 1998.

[2] Quantum – Profiler, abc Television, 4 mai 2002 (http://www.abc.au/quantum/stories). Pentru cercetările efectuate, R.Kocsis a primit „Premiul Eureka pentru gândire critică.

[3] În acest sens, a se vedea *Revista de psihocriminalistică*, în care sunt publicate cercetările întreprinse de **M. Zamfirescu, Magdalena Voinea** și alți colaboratori. Revista apare sub egida Inspectoratului General al Poliției, Direcția Poliției Judiciare.

români ai investigațiilor penale au avut şi au aceste calități; un exemplu de referință în materie poate fi Dumitru Ceacanica.

§5. Efectuarea unor acte de urmărire penală

Pentru stabilirea tuturor faptelor şi împrejurărilor unei morți violente, pentru verificarea temeinică a versiunilor elaborate în caz, organul de urmărire penală nu se poate limita la cercetarea locului faptei, la constatarea medico-legală sau la expertizele criminalistice, chiar dacă acestea au o anumită greutate şi rezonanță în stabilirea adevărului şi identificarea autorului.

Acestor prime acte de investigare, li se adaugă:

5.1. Ascultarea martorilor. *Ascultarea martorilor, a persoanelor care au descoperit cadavrul şi a rudelor victimei,* este o activitate care se cere realizată cu maximă urgență. Persoanele care au descoperit cadavrul, precum şi martorii oculari, pot fi ascultați încă din momentul cercetării locului faptei.

Problemele ce trebuie clarificare ori verificate prin depozițiile acestor persoane, diferă de la caz la caz, dar, în linii mari, martorii sunt întrebați despre tot ce cunosc în legătură cu victima, autorul omorului, raporturile dintre ei, şi modul în care s-a săvârşit infracțiunea.

Da exemplu, în legătură cu victima se vor cere date cu privire la modul în care a fost descoperită şi dacă în apropierea ei se afla vreo persoană care ulterior a dispărut. Este foarte important ca martorul să fie întrebat ce a făcut victima înaintea infracțiunii, cu cine şi cum şi-a petrecut timpul, în ce stare se găsea, era sau nu agitată, speriată, în stare de ebrietate, în ce direcție s-a deplasat, ce avea asupra sa etc. Orice amănunt, chiar fără semnificație, la prima vedere, putându-se dovedi deosebit de util în elucidarea cazului.

Rudele şi prietenii mai apropiați ai victimei pot oferi date privind pasiunile, viciile, legăturile extraconjugale, relațiile cu membrii familiei, sau despre eventualii dușmani pe care îi avea victima, inclusiv despre persoane care au amenințat-o ori aveau interes s-o ucidă.

În legătură cu autorul infracțiunii, *martorilor oculari* li se vor cere date referitoare la identitatea ori la semnalmentele exterioare ale acestuia. Ceilalți martori pot fi întrebați dacă cunosc ceva în legătură cu intenția unei anumite persoane de a săvârşi omorul, sau dacă au auzit pe cineva afirmând, de exemplu, că a scăpat de dușmanul său. Despre persoanele bănuite se mai pot pune întrebări privitoare la faptul dacă au fost văzute tulburate, murdare de sânge, încercând să evite contactul cu alte persoane sau să ascundă ceva sau având un comportament nefiresc.

Referitor la ascultarea persoanelor, indiferent de calitatea lor procesuală, după cum rezultă dintr-o bogată practică în materie, aceasta trebuie să fie efectuată, în totalitate, de aceiaşi membri ai echipei de cercetare, de la începutul anchetei până la finalizarea cazului, reaudieri efectuate de noi anchetatori generând dificultăți, neînțelegeri.

5.2. Ascultarea suspectului sau a inculpatului. *Ascultarea suspectului sau a inculpatului* - după identificarea lor din *cercul suspecților* - permite cunoaşterea poziției sale față de fapta săvârşită şi a motivelor care l-au determinat să comită omorul. Pentru aceasta va fi întrebat despre natura relațiilor cu victima, dacă i-a fost dușman şi din ce cauză, dacă a urmărit un interes material ori de altă natură, cum a pregătit şi a comis fapta.

Întrucât unele omoruri se produc în *stare de provocare,* ori în condițiile *depăşirii limitelor legitimei apărări,* se va insista pe clarificarea acestor împrejurări.

În ipoteza în care, cel interogat, neagă învinuirea adusă, i se va cere să explice, de exemplu, ce a căutat la locul infracțiunii, cum şi-a petrecut timpul înaintea şi după comiterea crimei, cum se explică prezența urmelor sale la locul faptei, sau a unor obiecte ale victimei la domiciliul său, care a fost natura contactului cu victima cu puțin timp înainte de survenirea decesului, contact observat de unii martori ş.a.

Declarațiile suspectului sau ale inculpatului, indiferent că acesta neagă sau recunoaşte faptele imputate, vor trebui verificate cu atenție şi coroborate cu celelalte probe administrate în cauză. Subliniem acest aspect pentru că nu trebuie exclusă niciodată sinceritatea declarațiilor unui suspect sau suspect.

5.3. Efectuarea de confruntări. *Confruntările vor fi efectuate* pentru înlăturarea contradicțiilor existente între declarațiile celor ascultați (martori, suspecți sau inculpați). Pot fi martori care se tem de autorul omorului, sau care încearcă să-l acopere, împrejurare ce face necesară confruntarea lor cu martorii de bună-credință sau cu însuşi suspectul, în această ultimă ipoteză impunându-se o pregătire deosebit de atentă a actului procedural preconizat.

Procedeul tactic al confruntării se dovedeşte deosebit de eficient în cazurile existenței mai multor suspecți sau inculpați în cauză, dintre care unii sunt sinceri. În cazul *tentativelor de omor,* confruntarea se poate face inclusiv cu victima, dacă aceasta nu este în stare de şoc sau traumatizată psihic.

5.4. Efectuarea de percheziții. *Percheziția* este necesară în multe dintre cazurile de omor, obiectivele ei fiind multiple, începând cu însăşi căutarea cadavrului, a mijloacelor materiale de probă, la domiciliul persoanei bănuite, a altor dovezi care să ateste natura relațiilor dintre victimă şi agresor, a interesului celui din urmă de a suprima viața celuilalt.

Desigur, dacă la locuința victimei se descoperă cadavrul victimei sau un fragment cadaveric, percheziția se transformă într-o cercetare a locului faptei. Pe lângă percheziția domiciliară, va fi efectuată, în primele momente, şi o *percheziție corporală* pentru descoperirea la agresor a unor corpuri delicte, a urmelor biologice provenite de la victimă, a unor escoriații, muşcături făcute de victimă.

5.5. Efectuarea de reconstituiri. *Reconstituirea* serveşte la precizarea afirmațiilor suspectului sau inculpatului, cu privire la posibilitatea săvârşirii unor anumite activități, în anumite condiții concrete de timp şi de loc, fără ajutorul altor persoane, cum ar fi, de pildă, spânzurarea victimei la o înălțime la care aceasta nu putea fi ridicată decât cu ajutorul unui complice.

De asemenea, reconstituirea poate avea drept obiectiv verificarea împrejurărilor în care un omor sau anumite episoade ale acestuia, au fost realmente percepute în condițiile indicate de martor.

În ipoteza omorurilor săvârşite în locuri deschise sau în situațiile în care autorul a aruncat victima ori părți ale acesteia pe câmp, în păduri, în lacuri se recurge şi la procedeul denumit *conducere în teren,* pe baza declarațiilor inculpatului.

§6. Particularități ale cercetării omorului în cazul cadavrelor dezmembrate sau al cadavrelor nedescoperite

6.1. Investigații specifice în cazul cadavrelor dezmembrate. *Descoperirea unor cadavre dezmembrate* ori a unor fragmente de cadavre determină dificultăți serioase în cercetare. Una dintre problemele centrale rămâne identificarea victimei, rezultat la care se ajunge relativ greu, depesajul criminal fiind făcut tocmai în acest scop. În ipoteza cercetării

omorurilor în care cadavrele au fost găsite dezmembrate, sau nu au fost descoperite, existând indicii despre dispariția lor, organul de urmărire penală se va conduce după aceleași reguli generale, raportându-se, însă, la particularitățile acestor cazuri[1].

Un rol particular în clarificarea unor probleme legate de identificarea victimei o aduce expertiza medico-legală. De pildă, la descoperirea unor fragmente de cadavru se cere să se stabilească dacă ele aparțin aceluiași corp, care sunt sexul, vârsta și talia aproximativă a victimei, care este cauza posibilă a morții și data la care a survenit.

Dacă se găsește un craniu, în funcție de starea lui, se poate proceda fie la identificarea prin efectuarea toaletei acestuia pentru fotografiere, ipoteză rar întâlnită în practică, fie la o reconstituire a fizionomiei după craniu, sau la o identificare prin supraproiecția craniului peste fotografia persoanei dispărute.

Nu trebuie exclusă nici alternativa identificării pe baza desenelor papilare, numai dacă starea de putrefacție mai îngăduie această operație, ori dacă infractorul nu a distrus amprentele, pentru a face imposibilă identificarea.

În vederea identificării va trebui examinat cu maximă atenție fiecare fragment de cadavru, pentru descoperirea unor eventuale semne particulare (cicatrice, negi, tatuaje, malformații). Practica judiciară recentă demonstrează valabilitatea unor procedee criminalistice și medico-legale de identificare a cadavrului după particularități ale scheletului ori după intervenții ortopedice[2].

Din punct de vedere criminalistic, vor fi cercetate ambalajele în care au fost găsite fragmentele, interesând eventualele urme sau caracteristici care să le ateste proveniența. Se vor stabili, de asemenea, modul în care au fost aduse, camuflate sau îngropate, distanța și locurile la care au fost împrăștiate. Nu vor fi neglijate urmele pe care acestea le pot conține.

Pentru obținerea de informații privitoare la identitatea cadavrului, este foarte importantă ascultarea persoanelor care locuiesc sau muncesc în apropierea locului faptei, acestea putând oferi relații cu privire la prezența unor persoane străine în zonă, a comportării lor nefirești ș.a.

Cadavrele neidentificate vor fi luate în evidență pe baza fișelor speciale, denumite fișele „C", care conțin date amănunțite obținute prin examene medico-legale, antropologice, din investigații.

Pentru exemplificare prezentăm un caz preluat din practica judiciară[3]:

În primăvara anului 1991, în incinta unei unități industriale, situate pe malul unui râu, a fost descoperit un picior uman, secționat de sub genunchi. În urma cercetării zonei, la o distanță de aproximativ 1 Km, în aval de podul aflat în apropierea acelei unități, s-a găsit în apa râului trunchiul de cadavru. Până la începutul verii, la diverse intervale de timp, s-au mai găsit și alte fragmente de cadavru, printre care și craniul. Deși s-au întreprins cercetări pe spații largi, în aval și în amonte de pod, nu s-au găsit toate părțile în care fusese tăiat cadavrul. Din cauza stării avansate de putrefacție a cadavrului, nu a fost posibil să i se stabilească în mod operativ identitatea, cercetările urmărind în primul rând acest scop.

Expertiza medico-legală efectuată pe segmente de cadavru și schelet a furnizat date privind vârsta, sexul, culoarea părului, prezența urmelor unei apendicectomii și altele. Examenul antropologic asupra

---

[1] **C. Suciu,** *op. cit.,* p. 617-618; **C. Aionițoaie,** *op. cit.,* p. 21-24; **S.P. Mitricev** și **P.I. Tarasov Radionov,** *op. cit.,* p. 169; **I. Mircea,** *op. cit.,* p. 179.

[2] **Gh. Asanache,** *Cazuri particulare de aplicare în procesul stabilirii identității unor cadavre necunoscute - a metodei supraproiecției, utilizând clișee radiografice, vizualizând diverse sectoare anatomofotografice ale sistemului osteo-auricolar,* în Buletinul de Criminologie și Criminalistică, *supra cit.,* p. 113-119.

[3] **I. Argeșeanu,** *Enigmele anchetelor judiciare,* Ed. Civică, București, 1992, p. 22-24.

scheletului a concluzionat că victima este de sex masculin, talia de 160-180 cm şi vârsta cuprinsă între 40-50 ani. Craniul prezenta în unele locuri discrete înfundări, consecinţe ale unor posibile traumatisme în antecedente.

Aflate în posesia acestor date, organele de urmărire penală au alcătuit o listă cuprinzând persoanele dispărute de mai mult timp din localitate şi din localităţile învecinate. La acestea s-au adăugat şi alte persoane despre care s-au primit informaţii în sensul că sunt plecate din localitate pentru a se angaja pe diverse şantiere din ţară. S-a ajuns, astfel, la un bărbat care trăia în relaţii de concubinaj cu o femeie din localitatea unde s-au găsit fragmentele de cadavru. Această femeie susţinea cu tărie că, încă din toamna anului precedent, concubinul său a plecat să lucreze pe un şantier şi nu s-a mai înapoiat la domiciliul său. Situaţia putea fi reală dar, din prudenţă, pentru a nu se omite o sursă de informaţii asupra căreia poate nu s-ar mai fi revenit ulterior, cu consimţământul gazdei, s-a făcut o percheziţie sumară a locuinţei.

Iniţial, nimic nu făcea să se întrezărească un posibil rezultat util pentru soluţionarea cazului. Dar, anchetatorului nu i-a scăpat un amănunt semnificativ: printre hainele aflate în această locuinţă se afla şi o haină bărbătească îmblănită. Cui aparţinea? O simplă întrebare şi gazda este pusă în dificultate. Haina aparţinea concubinului. De ce nu a luat-o cu el, deşi iarna bătea la uşă, atunci când a plecat să se angajeze pe şantier? Mai avea o altă haină groasă, ţinând seama de faptul că ei nu aveau o stare materială prosperă?

Desigur, acestea pot fi întrebări de rutină, dar au mers direct la ţintă. Faţă de răspunsurile evazive ale femeii, cercetarea locuinţei, prevăzută la început a fi sumară, s-a transformat intr-o cercetare amănunţită, soldată cu descoperirea unor urme de sânge şi altele, semnificative.

Fotografii ale dispărutului şi relaţii date de persoanele care l-au cunoscut, coroborate cu datele expertizelor medico-legale şi antropologice au ajutat la stabilirea identităţii fragmentelor de cadavru. Dispărutul fusese supus unei operaţii de apendicectomie, iar, la cap, suferise traumatisme care i-au cauzat înfundări osoase. Nu mai era nici o îndoială că aceste fragmente de cadavru uman aparţineau dispărutului.

Investigaţiile au stabilit că, în urma unor certuri, femeia l-a ucis pe concubinul său în timp ce dormea. Pentru a înlătura urmele faptei, a tăiat cadavrul în mai multe bucăţi, le-a împachetat în folii din plastic şi le-a aruncat de pe pod în apa râului, care nu îngheţase încă. După ce a început dezgheţul, unele din colete s-au oprit la malul apei. Un fragment de cadavru a fost tras din apă de câini şi dus în incinta întreprinderii unde a fost găsit ulterior.

După o anchetă care a durat mai mult de un an, s-a încheiat acest caz, pentru a cărui soluţionare au fost necesare cercetări pe teritoriul mai multor judeţe şi un număr mare de analize de laborator bio-criminalistic, expertize medico-legale, antropologice şi criminalistice.

6.2. Particularităţi ale cercetării în cazurile dispariţiei unor persoane, victime ale omuciderii. *Investigarea omorului al cărei victimă este considerată persoană dispărută,* va începe după ce au fost efectuate investigaţii complete şi ample la domiciliul, locul de muncă, în cercul rudelor şi al prietenilor, la spitale, verificându-se, totodată, dacă persoana respectivă nu a fost reţinută şi condamnată pentru o infracţiune.

În esenţă, ancheta penală, ca atare, debutează după obţinerea de date care fac credibilă versiunea potrivit căreia persoana dispărută este victima unui omor. Investigaţiile, actele premergătoare, trebuie să stabilească toate datele referitoare la personalitatea, preocupările, relaţiile de serviciu, de familie, altfel de relaţii, într-un cuvânt, orice dată de natură să ofere un indiciu cu privire la dispariţia sau moartea persoanei. O dată formată convingerea că persoana a fost victima unui omor, se va proceda la strângerea de probe care să conducă la identificarea autorului, în cadrul urmăririi penale.

În situaţiile în care, în evidenţă există cadavre neidentificate, ce prezintă caracteristici asemănătoare persoanei dispărute, se vor face examinările comparative necesare şi, eventual, prezentarea pentru recunoaştere pe baza fotografiei sau a altor semne particulare indicate de rude.

Ca şi în cazul cadavrelor neidentificate, se procedează la *luarea în evidenţă a persoanelor dispărute,* aspect asupra căruia vom reveni.

Pentru evidenţierea particularităţilor cercetării cazurilor de dispariţie de persoane, mai ales când există suspiciuni de omor, considerăm semnificativ un caz soluţionat de procurorii criminalişti ai Procuraturii Municipiului Bucureşti, pe care îl reluăm şi în această lucrare[1].

În urmă cu câţiva ani, au fost soluţionate două cazuri de dispariţii suspecte de persoane. Era vorba de victimele A.N. casieră la un magazin de pe str. D., dispărută în anul *1980, şi C.A., vânzătoare la un magazin din aceeaşi zonă, dispărută în anul 1983. Din investigaţiile ample efectuate împreună cu organele de miliţie (serviciile criminalistic şi judiciar), s-a stabilit că A.N., care îşi părăsise de mai mulţi ani familia, a fost văzută de una dintre rudele sale, prin anul 1977, la locuinţa unui bărbat ce se ocupa cu ghicitul în cărţi şi cafea, respectiv un anume "Puiu". A.N. a făcut cunoştinţă cu „Ghicitorul", prin intermediul concubinei acestuia, M.F, care lucra în acelaşi magazin cu cea de a doua dispărută, C.A., şi aceasta, la rândul său, prietenă cu concubina lui „Puiu".*

În faţa acestei coincidenţe, fireşte surprinzătoare, organele de procuratură şi de miliţie au adâncit investigaţiile, identificându-l pe P.I., de profesie zugrav, cu condamnări multiple pentru tâlhării, viol şi furt.

Procedându-se la ascultarea lui P.I., prin procedee tactice adecvate situaţiei şi personalităţii suspectului, în legătură cu victima C.A., ale cărei fotografii i-au fost prezentate direct, „ghicitorul" a fost surprins, declarând, la început, că ar fi cunoscut-o prin 1983, relatare pe care a făcut-o cu încercări evidente de a părea că-şi aduce greu aminte, ceea ce indica o posibilă încercare de disimulare. Aducându-i-se la cunoştinţă că o echipă de procurori şi lucrători de miliţie se află în drum spre locuinţa sa, în vederea efectuării unei percheziţii, „Puiu" a recunoscut imediat că a ucis-o pe C.A., în septembrie 1983 şi a îngropat-o în boxa blocului unde locuia, unde a şi fost descoperită victima.

Ascultat a doua zi, în legătură şi cu A.N., inculpatul P.I. a recunoscut, din primul moment, fără ezitare, că a ucis-o şi pe aceasta, în mai, cadavrul aruncându-l în lacul Floreasca. Motivul invocat de inculpat a fost acela că victima l-a enervat în momentul actului sexual şi a lovit-o.

În realitate, aşa cum s-a constatat încă de la descoperirea victimei C.A., semnele de violenţă indicau folosirea unui instrument tăietor despicător, nu a pumnului, craniul prezentând fracturi ale calotei şi bazei. De asemenea, victimelor le-au fost luate obiectele de valoare (inele, verighete, cercei).

6.2.1. Sub raport metodologic, faţă de cazurile întâlnite în practică - din păcate nu puţine în prezent - specialiştii consideră că cercetarea dispariţiilor de persoane, mai ales în ipoteza existenţei unor suspiciuni că ele ar ascunde o infracţiune gravă, ar trebui supusă unei metodologii speciale de investigare. Astfel:

a. Ar trebui să se acorde atenţie cazurilor de dispariţie de persoane cu o *comportare şi existenţă normală,* echilibrate psihic, cu familii organizate, care nu au încercat niciodată să-şi părăsească familia sau locul de muncă.

b. Trebuie avute în vedere persoanele cu moralitate, anturaj şi comportare dubioasă, cu încercări de părăsire a familiei, cu înclinaţie spre aventură, care încearcă să scape de anumite răspunderi etc.

Este necesară o evidenţă a celor dispăruţi cu *afecţiuni psihice grave,* cu tentative de sinucidere, ori cu intenţii efective de a dispărea, vezi cazul dromomerilor.

---

[1] **O. Păun**, *Particularităţi ale efectuării cercetărilor în cazurile de dispariţie a unor persoane,* în rev. P.C.C. nr. 3-4/1985, p. 24 şi urm.

*6.2.2. **Raportat la aceste împrejurări**,* cel puțin în primele două categorii de dispariții, s-ar impune, potrivit opiniilor exprimate în literatura de specialitate, inițierea următoarelor măsuri[1]:

a. Efectuarea verificărilor, a cercetărilor dispariției de persoane în care există suspiciuni de omor de către o *echipă condusă de procurorul criminalist.*

b. *Alcătuirea unei evidențe sintetice,* la nivelul *Parchetului* tribunalelor județene și al Capitalei, cu disparițiile de persoane și cu decedații neidentificați, corelată permanent cu evidența similară a organelor de poliție.

c. *Efectuarea de verificări periodice,* de către procurori, a unităților sanitare; pentru depistarea internaților cărora nu li se cunoaște identitatea sau care prezintă stări amnezice confuzionale.

Prin aceasta, este posibilă o corelare mai bună, eficientă și operativă a investigațiilor, încă din primul moment al declanșării activităților de investigații la semnalarea dispariților suspecte de persoane, între magistrați și poliție.

În situații speciale, în care informațiile obținute indică și alternativa unei dispariții în străinătate - împrejurare devenită deja "familiară" mediilor noastre infracționale - concursul Biroului național al INTERPOL-ului devine indispensabil.

Cu atât mai mult se impune o adaptare a metodologiei investigării omorurilor în cazurile în care acestea intră pe terenul *crimei organizate,* cu care suntem evident confruntați.

[1] **O. Păun**, *supra cit.*, p. 32-33.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

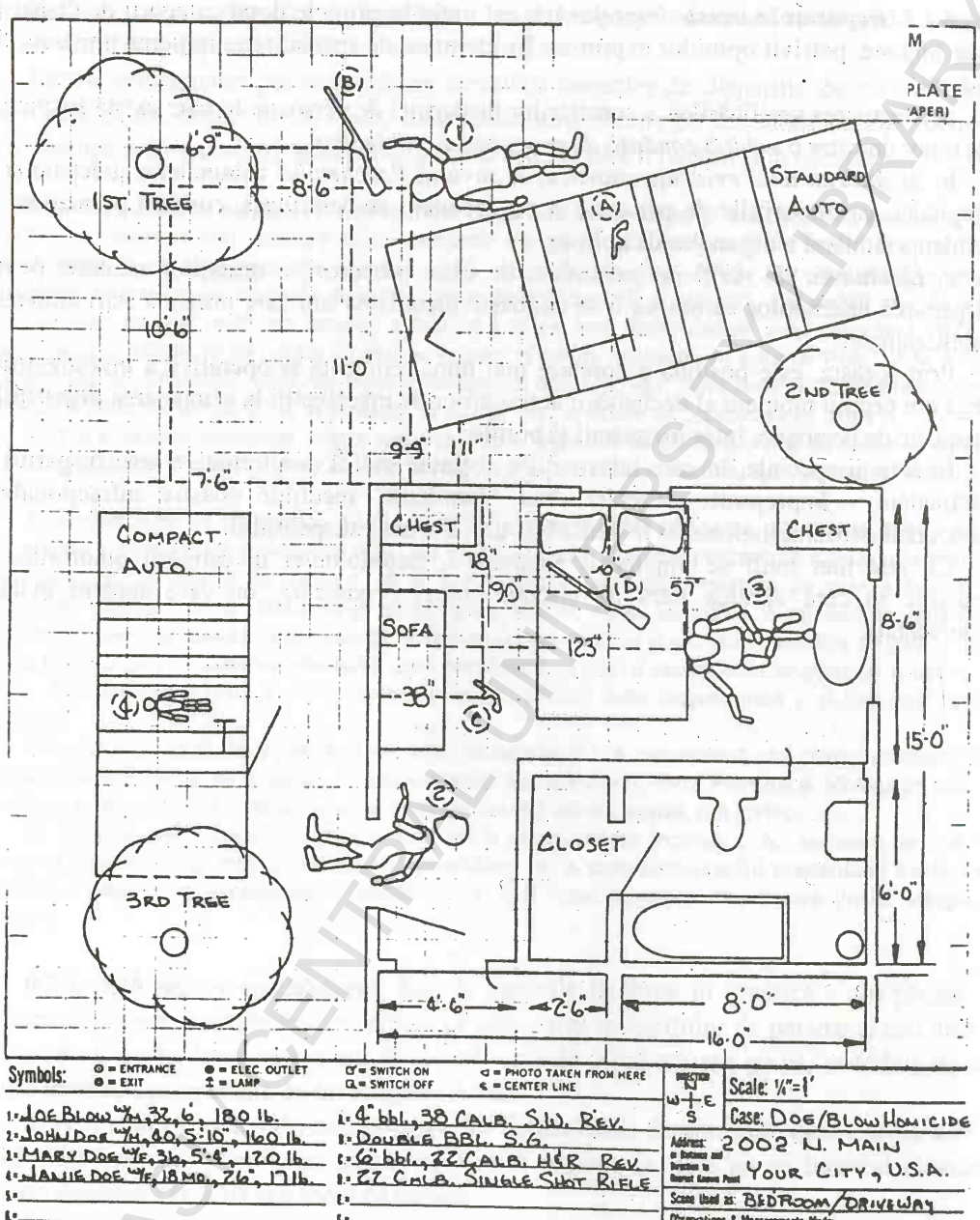

Schiță a scenei crimei realizată în Statele Unite. Apud M.J. Palmiotto, *Criminal Investigation*, p. 183 (după A. Joseph şi H.C. Allison, *Handbook of Crime Scene Investigation*, Boston, MA: Allin & Bacon, 1980, p. 54).

BCU IAŞI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

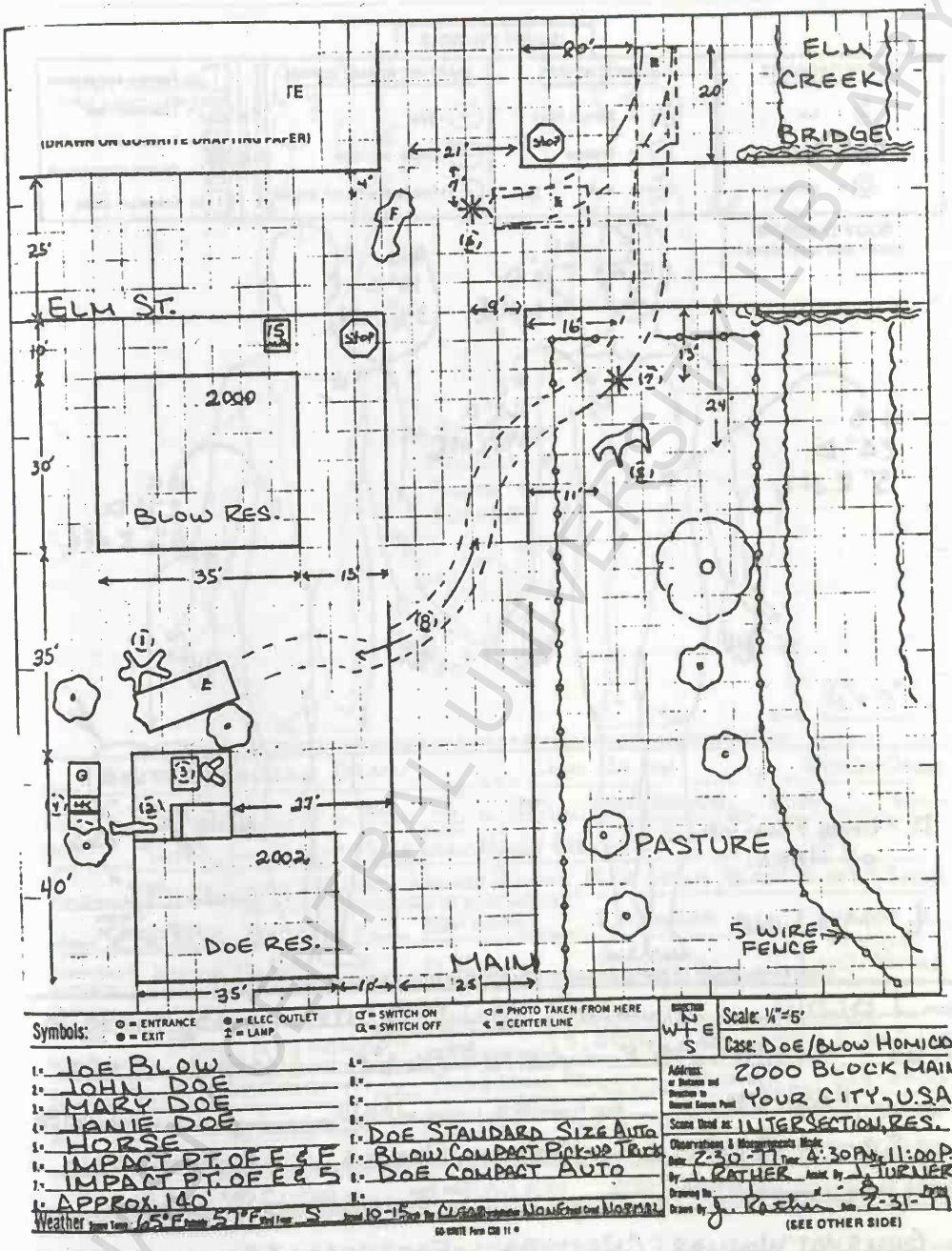

Schiță a scenei crimei realizată în Statele Unite. Apud M.J. Palmiotto, *Criminal Investigation*, *supra cit.*, p. 184 (după A. Joseph și H.C. Allison, *Handbook of Crime Scene Investigation*, Boston, MA: Allin & Bacon, 1980, p. 53).

BCU CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

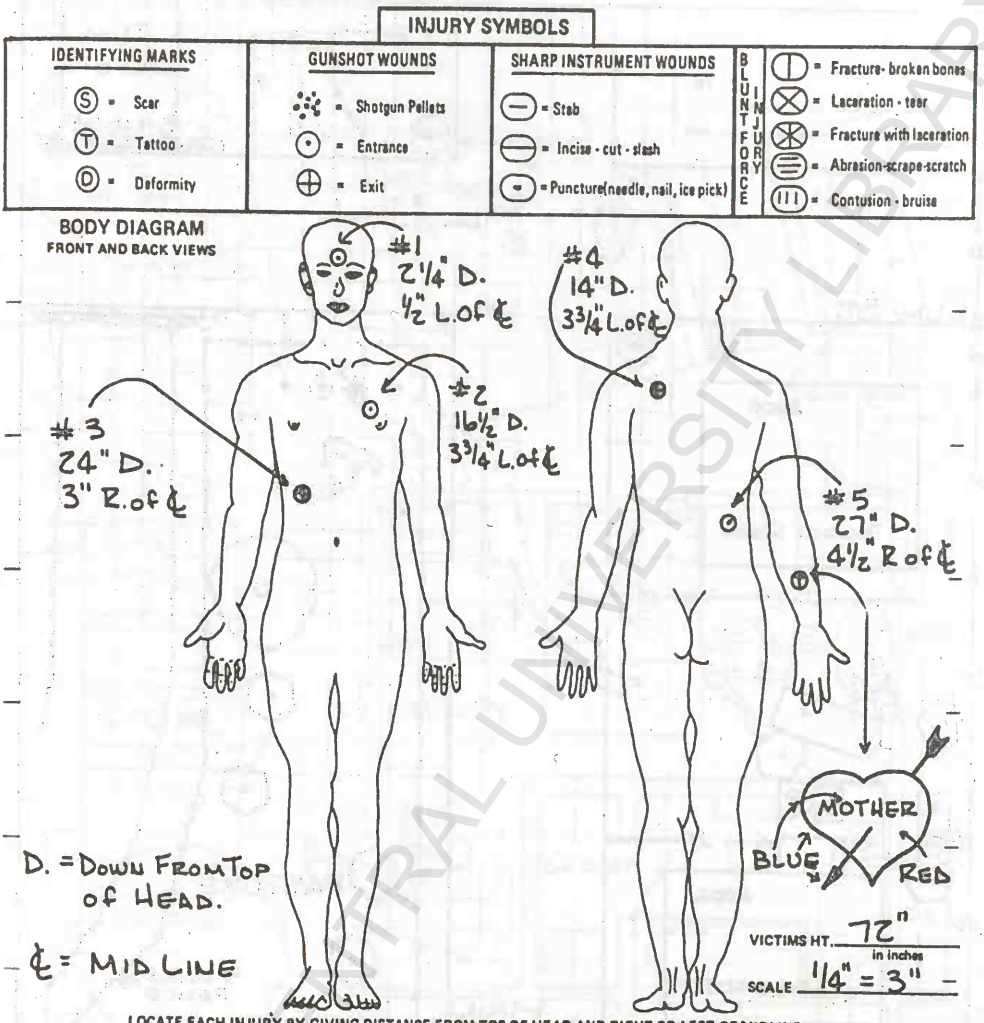
INJURY SYMBOLS
IDENTIFYING MARKS
S = Scar
T = Tattoo
D = Deformity
GUNSHOT WOUNDS
= Shotgun Pellets
= Entrance
= Exit
SHARP INSTRUMENT WOUNDS
= Stab
= Incise - cut - slash
= Puncture(needle, nail, ice pick)
BLUNT FORCE INJURY
= Fracture- broken bones
= Laceration - tear
= Fracture with laceration
= Abrasion-scrape-scratch
= Contusion - bruise
BODY DIAGRAM
FRONT AND BACK VIEWS
#1 2¼" D. ½" L. of ℄
#2 16½" D. 3¾" L. of ℄
#3 24" D. 3" R. of ℄
#4 14" D. 3¾" L. of ℄
#5 27" D. 4½" R of ℄
D. = Down From Top of Head.
℄ = Mid Line
MOTHER
BLUE
RED
VICTIMS HT. 72" in inches
SCALE 1/4" = 3"
LOCATE EACH INJURY BY GIVING DISTANCE FROM TOP OF HEAD AND RIGHT OR LEFT OF MIDLINE

Victim J. BLOW Location 2002 MAIN, YOUR CITY (Address or Location Found) Reported 3:50 PM (Time) 7-30-78 (Date)

Scene Temp. 65° F Time 4:35 PM Body Temp. 98° F Time 4:37 PM Body Temp. 96.5° F Time 6:40 PM (2 Hour Interval) Heat Loss 1.5° F

Position of Body FACE-UP Rigor Present? YES Location JAWS (Neck, Trunk, Arms, Legs) Time 6:40 PM

Lividity SPOTTY-BACK (Location) Color REDDISH PURPLE Time 6:40 PM Fixed? NO

Last Ate What UNKNOWN Time — Date — Last Seen Alive 3:15 PM (Time) Date 7-30-78 Death Noticed 3:45 PM (Time) Date 7-30-78

Injury GUNSHOT WOUNDS: CHEST-BACK-FOREHEAD; 3 ENTRANCE, 2 EXIT

Remarks: VICTIM FOUND WITH 3 OTHER HOMICIDE VICTIMS

INVESTIGATION BEGAN 4:30 PM (Time) DATE 7-30-78 OFFICER J. TURNER DEPT. Y.C.P.D.

GO-WRITE FORM: 811BD © 1978 (SEE OTHER SIDE)

Schiță realizată cu prilejul examenului medico-legal, în Statele Unite.
Apud M.J. Palmiotto, *Criminal Investigation*, p. 185.

BCU "LUCIAN BLAGA" CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

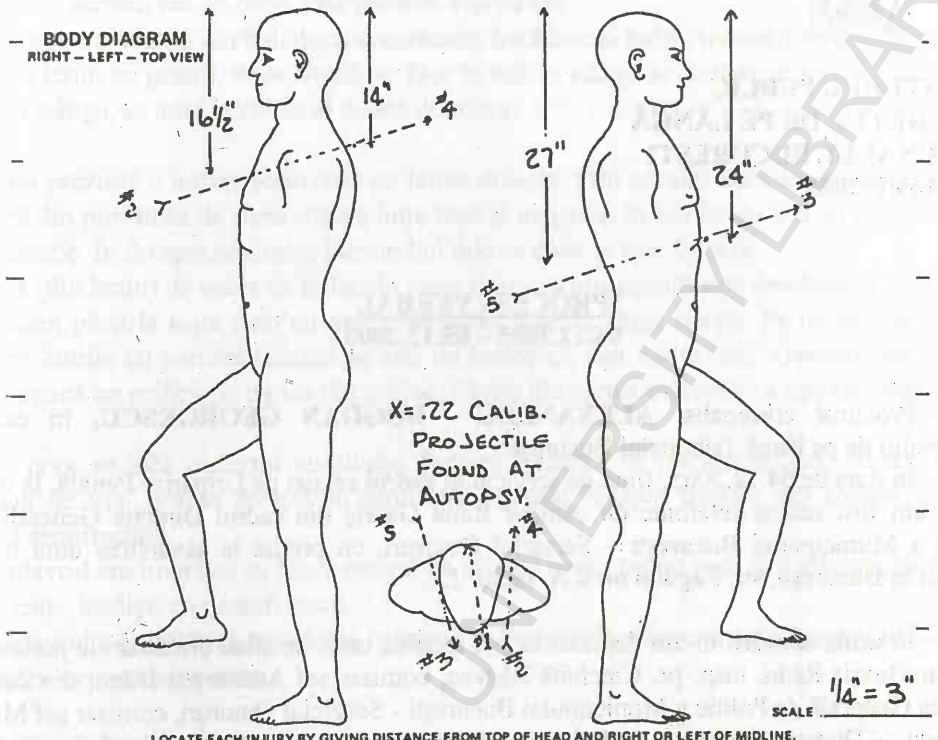

LOCATE EACH INJURY BY GIVING DISTANCE FROM TOP OF HEAD AND RIGHT OR LEFT OF MIDLINE.

Name JOSEPH SEVERE BLOW A.K.A. JOE BLOW S.S.# 440-30-7660

D.O.B. 6-31-45 Age 32 Race W Sex M Ht. 72" (in inches) Wt. 180 Hair MED. BROWN (Length-Color) Eyes BLUE Glasses? NO

Marks Scars, Tatoo's TATOO; MID RIGHT FOREARM: HEART & ARROW: "MOTHER" Rt. -Left Handed RT.

How Dressed WHITE SHIRT, T-SHIRT, JOCKEY SHORTS, BLUE JEANS, BLACK BOOTS & SOCKS (Describe clothing type, color, make, size, laundry mark, etc.)

Address 2000 MAIN, YOUR CITY Phone 555-0000 Occupation LABORER Hobby FISHING (or other interest)

Recent Health Complaints NONE KNOWN Doctor D. KURAL Phone 555-0001 Last Seen 2 OR 3 YEARS

Medication Prescribed — Medication Found At Scene NONE (List Dr., Pharmacy, Date Prescribed & Amount found in each container)

Recent Problems -SEE ATTACHED- (Marital, Business, Financial, Social) Amount Insurance $5,000 Agent PROTECTUM INS. AGNT

Found By W.E. SEEALL Address 2004 MAIN, Y.C. Res. Phone 555-0002 Bus. Phone 555-0003

Notified Who? Y.C.P.D. DISPATCHER Time 3:50 PM Date 2-30-78 Body moved by I. HAULEM AMBULANCE

Time 7:00 PM Date 2-30-78 To MORQUE Coroner, Dr. Medical Examiner U. CUTEM At Scene? 6:40 PM

Autopsy? YES By U. CUTEM Time: 9:00 A.M. Date: 2-31-78 Probable cause of death GUNSHOT WND.

GO-WRITE FORM: 811BD © 1978

Schiță realizată cu prilejul examenului medico-legal, în Statele Unite. Apud M.J. Palmiotto, *Criminal Investigation*, p.186 (după A. Joseph şi H.C. Allison, *Handbook of Crime Scene Investigation*, Boston, MA: Allin & Bacon, 1980, p. 54).

BCU CRAIOVA UNIVERSITY LIBRARY

MINISTERUL PUBLIC
PARCHETUL DE PE LÂNGĂ
TRIBUNALUL BUCUREŞTI
NR. 5165/P/2005

PROCES - VERBAL
04.12.2005 – 05.12.2005

Procuror criminalist **ALEXANDRU - BOGDAN GEORGESCU,** în cadrul Parchetului de pe lângă Tribunalul Bucureşti;

În data de 04.12.2005, fiind de serviciu în cadrul secţiei de Urmărire Penală, la orele 15,38, am fost sesizat telefonic de comisar Radu Gavriş din cadrul Direcţia Generală de Poliţie a Municipiului Bucureşti – Serviciul Omoruri, cu privire la săvârşirea unui triplu asasinat în Bucureşti, str. Fagului nr. 2 A, sector 1.

În urma sesizării m-am deplasat la faţa locului, unde se aflau următoarele persoane: comisar Gavriş Radu, insp. pr. Ciochină Răzvan, comisar şef Antonescu Dănuţ din cadrul Direcţia Generală de Poliţie a Municipiului Bucureşti - Serviciul Omoruri, comisar şef Mihai Pitulescu – Direcţia Generală de Poliţie a Municipiului Bucureşti - Serviciul Investigaţii Criminale, chestor Bujor Florescu, comisar şef Viorel Vasile din Inspectoratul General al Poliţiei Române – Direcţia Investigaţii Criminale, comisar şef Grigore Pătruţ, scms. Valentin Sitaru, insp. Gabriel Bocârnea, din Direcţia Generală de Poliţie a Municipiului Bucureşti – Serviciul Criminalistic, chestor Tutilescu Marian director general al Direcţiei Generale de Poliţie a Municipiului Bucureşti.

Date fiind natura infracţiunilor săvârşite şi sentimentul de teamă/oroare provocat de acestea, nu au fost găsite persoane care să fie de acord să participe în calitate de martor asistent la cercetarea la faţa locului.

Accesul în curtea imobilului menţionat se face printr-o poartă metalică de culoare verde.

La casă se ajunge pe o alee pietruită (cu dale de piatră) care traversează curtea, aproximativ central. În stânga aleii pietruite se află un gard din plasă metalică; pe marginile aleii, în stânga şi în dreapta, se află stâlpi metalici care susţin viţa de vie.

Casa ocupă colţul din stânga spate al curţii. În dreapta casei, ocupând colţul din spate dreapta al curţii, se află o magazie.

Spaţiul din faţa intrării principale (de la faţadă) în casă este betonat. Spaţiul dintre casă şi magazie este acoperit cu dale pătrate de piatră şi mozaic.

PROCUROR CRIMINALIST **ORGAN DE POLIŢIE JUDICIARĂ**

MEDIC LEGIST **SPECIALIST CRIMINALIST** **MARTORI ASISTENŢI**

BCU CLUJ / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

În partea dreaptă curtea este delimitată de zidul imobilului de la nr. 2, str. Fagului. În apropierea acestui zid, în curte, este plantată viță de vie.

Casa este alcătuită din hol, două dormitoare, bucătărie și baie. Accesul prin ușa principală (ușa din lemn cu geam), de la fațadă, se face în hol; în stânga se intră în primul dormitor din care, în stânga, se intră în cel de al doilea dormitor.

Casa prezintă o intrare secundară pe latura dreaptă. Prin această ușă (din metal cu geam) se intră din porțiunea de curte situată între casă și magazie, în hol iar de aici, în față, se intră in bucătărie. În dreapta se ajunge într-un hol mic cu cuier și apoi în baie.

Ușa (din lemn) de acces de la fațada casei (intrarea principală) este deschisă în interior la maximum până la niște cutii cu parchet laminat așezate lângă perete. Pe un sac de adeziv aflat pe cutiile cu parchet laminat se află un breloc cu mai multe chei. Geamul din centrul ușii prezintă un orificiu în partea din mijloc. Clanța din partea exterioară a ușii este ruptă.

Pe prag se află cadavrul numitului Pantazi Valentin în poziția șezând, umărul drept sprijinit de ușă, coapsa dreaptă în semiflexie, gamba dreaptă flectată sub coapsă, gamba stângă semiflectată.

Cadavrul era îmbrăcat cu bluză neagră cu mâneci lungi, tricou roșu fără mâneci, pantaloni blue-jeans, încălțat cu pantofi maro.

Cadavrul a fost ridicat în vederea examinării. Pe mâinile sale s-au aplicat pungi în vederea protejării eventualelor urme.

Constatările medicului legist :

- frontoparietal median plagă cu margini neregulate 5/5 cm., cu exteriorizarea unui fragment osos poligonal cu laturile de cca. 1,5 cm. și cu substanță cerebrală (orificiu de ieșire) ;
- medio cervical plagă împușcată de 1/0,8 cm. ;
- latero-cervical drept placard escoriat vertical de cca 10/0,5 cm.;
- lob ureche plagă în V de 1,2/1,2 cm. ;
- occipital stg. plagă circulară cu diam. de cca 8 mm. ;
- infrascapular stg. plagă circulară cu diam. de cca 0,07- 0,8 mm. ;
- prevertebral corespunzător vertebrei toracale T1 - T2 plagă circulară cu diam. de cca 0,7 cm. ;
- palpebral inferior stg. hematom 4/2 cm.
- supraclavicular medial stg. plagă patrulateră cu margini netede de 1,5/1 cm.;
- pectoral dr. plagă de 1,8/1,5 cm. ;

S-au ridicat factorii suplimentari ai împușcării de pe haine.

În buzunarele cadavrului au fost găsite: o carte de identitate seria RD nr. 364462, CNP 1680814423018, nume Pantazi Valentin, o bancnotă de 500.000 lei, o bancnotă de 10.000 lei, două bancnote de 1 RON, o monedă.

PROCUROR CRIMINALIST ORGAN DE POLIȚIE JUDICIARĂ

MEDIC LEGIST SPECIALIST CRIMINALIST MARTORI ASISTENȚI

Uşa bucătăriei este deschisă înspre interiorul bucătăriei complet, la perete. La peretele din stânga al bucătăriei se află un calorifer din aluminiu, iar în continuare un dulap; la peretele din faţă se află un aragaz având capacul ridicat, lângă aragaz un bufet/dulap pe care se află veselă şi produse alimentare; imediat în dreapta intrării în bucătărie se află un frigider; Pe pardoseală, sub masă, se găseşte un smoc de fire de păr de culoare închisă.

În bucătăria casei se află cadavrul numitei PANTAZI ALINA-MARINELA, în poziţia decubit lateral stâng cu antebraţul stâng flectat pe braţ şi antebraţul drept în semiflexie, cu picioarele orientate spre pragul dintre hol şi bucătărie, piciorul drept trecând peste prag; cadavrul se află între uşa bucătăriei complet deschisă înspre interior şi frigiderul situat imediat în dreapta intrării în bucătărie.

Era îmbrăcată într-un cojoc negru, cu blană la guler şi manşete, pe dedesubt o bluză/tricou de culoare neagră cu mânecă scurtă, sutien de culoare neagră, pantaloni jeans de culoare gri, cizme negre. La gât avea un telefon mobil marca „Samsung" (care s-a ridicat). În reverul din stânga al gulerului cojocului s-a găsit un tub de cartuş (care s-a ridicat). Lângă picioarele cadavrului se află o poşetă de culoare roz. Obiectele de vestimentaţie prezintă orificii în zona pieptului şi a braţului drept.

Constatările medicului legist: -mentonier plagă stelată 1/0,8 cm
- fosa nazală dreaptă pe aripă şi sept 0,8/0,5 cm
- temporal stg. plagă dispusă orizontal de 2/0,4 cm
- mamar superoextern dreapta plagă de 2,2/0,6 cm
- braţ drept lateral plagă de 1,2/0,5 cm
- treimea superioară faţă posterior antebraţ drept plagă de 1,8/1,8 cm
- treimea medie faţă anterioară antebraţ drept plagă de 1,8/1,8 cm
- parietal lateral stg. plagă patrulateră de 2/2 cm cu exteriorizare eschiloosoasă
- laterofrontal dr. plagă cu diametru de 0,7 cm parietal superior paramedian stg

S-au ridicat factorii suplimentari ai împuşcării de pe haine.
Pe mâinile sale s-au aplicat pungi în vederea protejării eventualelor urme.

Cea de a treia victimă, VACHE (fostă PASCALI) MARIA, a fost luată de ambulanţă şi transportată la Spitalul Universitar de Urgenţă Bucureşti, fiind ridicată din curte, din spaţiul dintre casă şi garaj, unde se observă o mare cantitate de substanţă brun-roşcată ce pare a fi sânge. În aceeaşi zonă s-a găsit o pereche de papuci de casă de culoare albastră şi un garou abandonat de personalul medical.

La faţa locului s-au descoperit mai multe tuburi de cartuşe care s-au ridicat, după cum urmează:

- un (1) tub – în zona betonată din curte, la cca un metru înainte de pragul de la intrarea principală în casă
- un (1) tub – în ochiul preşului de cauciuc situat în faţa pragului de la intrarea principală în casă

PROCUROR CRIMINALIST ORGAN DE POLIŢIE JUDICIARĂ

MEDIC LEGIST SPECIALIST CRIMINALIST MARTORI ASISTENŢI

- un (1) tub – în zona de sub fundul cadavrului Pantazi Valentin (în hol, imediat după pragul de la intrarea principală în casă)
- în zona dintre casă şi magazie (delimitată imaginar în zonele A, B şi C): - în zona A – trei (3) tuburi

- în zona B – două (2) tuburi (în aceeaşi zonă s-au găsit perechea de papuci de casă şi o mare cantitate de sânge)

- în zona C – un (1) tub, lângă gura de canal din faţa uşii secundare de acces în casă
- un (1) tub - în reverul din stânga al gulerului cojocului victimei Pantazi Alina Marinela
- un (1) tub – lângă gura de aerisire a beciului, în holul casei, în dreapta uşii de acces în bucătărie

La faţa locului s-au descoperit mai multe proiectile care s-au ridicat, după cum urmează:

- un (1) proiectil - în hol, imediat în dreapta uşii principale de acces în casă, pe pachetele de parchet laminat
- un (1) proiectil - în tocul uşii de acces din hol în primul dormitor
- un (1) proiectil - în hol, aproximativ la mijlocul holului, în dreptul unei plante decorative
- o (1) cămaşă de proiectil - în curte, în dreapta, în zona viţei de vie
- un (1) proiectil - sub cadavrul Pantazi Alina Marinela
- două (2) proiectile - extrase din două orificii din pardoseala bucătăriei în zona de sub cadavrul Pantazi Alina Marinela
- un (1) proiectil - în bucătărie, în spatele aragazului
- un (1) proiectil - în bucătărie, în faţa dulapului situat în dreapta aragazului

Urme specifice acţiunii proiectilelor descoperite la faţa locului şi fixate prin fotografiere şi filmare, cu măsurare:

- un orificiu în geamul uşii de la intrarea principală în casă
- un orificiu înfundat în partea inferioară stângă a uşii de la intrarea principală în casă, partea exterioară
- un orificiu de intrare în peretele magaziei situat faţă în faţă cu casa şi un orificiu de ieşire situat în peretele lateral dreapta al magaziei
- pe peretele/zidul imobilului de la nr. 2, (care delimitează curtea în partea dreaptă) urme de ricoşeu
- în viţa de vie situată lângă peretele/zidul imobilului de la nr. 2 urme de ricoşeu

(Se reconstituie traseul proiectilului care a penetrat colţul magaziei, ricoşând în perete şi în viţa de vie.)

- două orificii în pardoseala bucătăriei sub cadavrul Pantazi Alina Marinela (de unde au fost extrase două proiectile)
- un orificiu în capacul aragazului din bucătărie
- un orificiu înfundat în faianţa de pe peretele din spatele capacului aragazului din bucătărie, corespondent cu orificiul menţionat anterior

PROCUROR CRIMINALIST **ORGAN DE POLIŢIE JUDICIARĂ**

MEDIC LEGIST **SPECIALIST CRIMINALIST** **MARTORI ASISTENŢI**

BCU IAŞI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Din cel de al doilea dormitor au fost ridicate mai multe fotografii reprezentând-o pe victima Pantazi Alina-Marinela împreună cu un bărbat (s-au fixat prin fotografiere).

Din aceeaşi încăpere s-au ridicat mai multe scrisori; acestea sunt scrise în general în limba italiană cu unele menţiuni în limba română sau în engleză; conform menţiunilor de pe plicuri, acestea reprezintă corespondenţa între Pantazi Alina Marinela şi Sgueglia Jean Pierre Francois (adresa 13 Rue des Peupliers 1205 Geneve, Switzerland); s-au fixat prin fotografiere.

Din primele discuţii purtate cu martorii oculari s-a stabilit că persoana care a săvârşit fapta este un bărbat de naţionalitate străină, italian sau elveţian, care a fost amantul victimei Pantazi Alina Marinela; acesta a intrat în curtea imobilului având în mână un pistol, a împuşcat victimele după care a părăsit imediat locul săvârşirii faptei fără a rămâne în casă; în interiorul casei se mai aflau persoane care însă nu au fost agresate. Victimele Pantazi Alina Marinela şi Pantazi Valentin erau soţ-soţi iar victima Vache (fostă Pantazi) Maria era mama victimei Pantazi Alina Marinela.

Cercetarea la faţa locului s-a desfăşurat în data de 04.12.2005, între orele 16.15 şi 22, la lumină naturală şi artificială. Din cauza întunericului, cercetarea a fost întreruptă; au fost încuiate şi sigilate căile de acces în casă; totodată la faţa locului a fost pus post fix şi permanent (lucrătorii Secţiei 4 Poliţie). Cercetarea la faţa locului a fost continuată în data de 05.12.2005, între orele 8 şi 14, la lumină naturală.

S-au efectuat fotografii judiciare şi filmare pe bandă video-magnetică.

S-au întocmit planşe fotografice şi schiţe privind aspectele constatate cu ocazia cercetării la faţa locului. Planşele şi schiţele fac parte integrantă din procesul-verbal de cercetare la faţa locului.

Procesul-verbal a fost întocmit în data de 05.12.2005 la sediul Parchetului de pe lângă Tribunalul Bucureşti, într-un singur exemplar.

PROCUROR CRIMINALIST ORGAN DE POLIŢIE JUDICIARĂ

MEDIC LEGIST SPECIALIST CRIMINALIST MARTORI ASISTENŢI

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

MINISTERUL ADMINISTRAŢIEI ŞI INTERNELOR
DIRECŢIA GENERALA DE POLIŢIE A
MUNICIPIULUI BUCUREŞTI
SERVICIUL CRIMINALISTIC

PLANŞĂ FOTOGRAFICĂ
PRIVIND

ASPECTELE FIXATE PE PARCURSUL INVESTIGĂRII TEHNICO – ŞTIINŢIFICE A LOCULUI FAPTEI, DESFĂŞURATA ÎN PERIOADA 04-05.12.2005 ÎN IMOBILUL SITUAT ÎN BUCUREŞTI, STR. FAGULUI NR.2A, SECTOR 1, ÎN CAUZA PRIVIND OMORUL COMIS ASUPRA NUMIŢILOR PANTAZI VALENTIN, PANTAZI ALINA-MARINELA ŞI VACHE MARIA.

BUCUREŞTI
- 2005 –

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

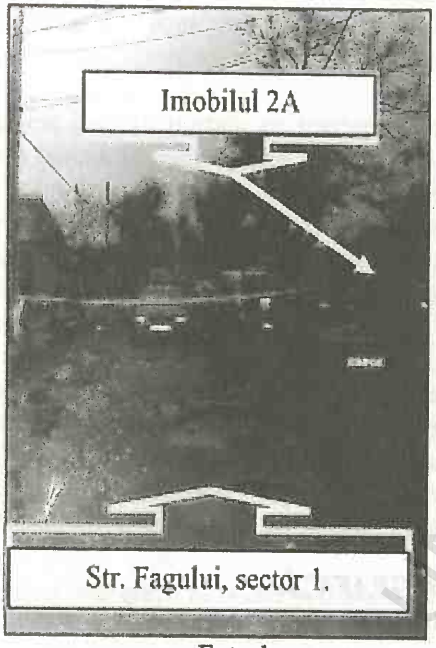

Foto 1.

Foto 2.

Foto 1-2, str. Fagului pe care se află imobilul nr.2A, ilustrată dinspre Calea Giulești (foto 1) și spre Calea Giulești (foto 2). Săgeata indică locul unde se află imobilul de la nr. 2A.

Foto 4.

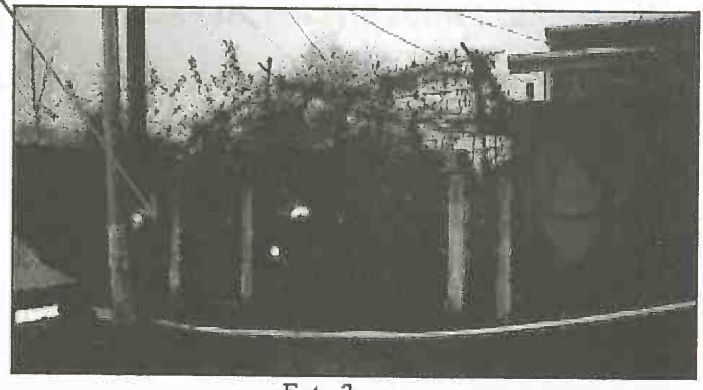

Foto 3.

Foto 3-4, poarta de acces în curtea imobilului situat la nr. 2A.

ASPECTE DIN CURTEA IMOBILULUI SITUAT LA NR. 2A.

Foto 5.
Aleea de acces spre imobil.

Foto 6.

Foto 7.

Foto 6-7, aspecte din curtea imobilului.

Cifrele indică locurile unde au fost găsite mai multe tuburi cartuş şi o pereche de papuci. Săgeţile marchează cadavrul numitului PANTAZI VALENTIN (A), respectiv locul de unde a fost ridicată de ambulanţă numita VACHE MARIA (B) şi intrarea secundară în imobil (C)

ASPECTE DIN HOLUL IMOBILULUI.

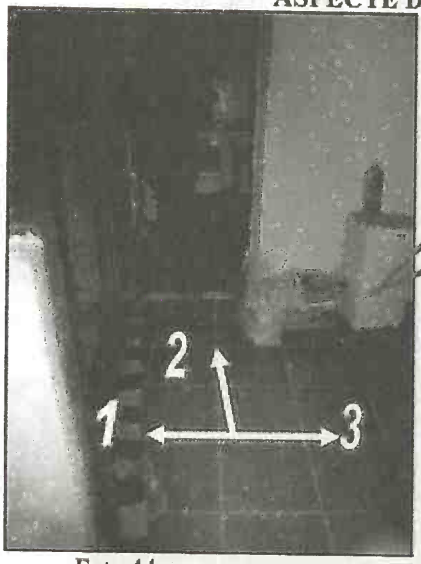

Foto 44.

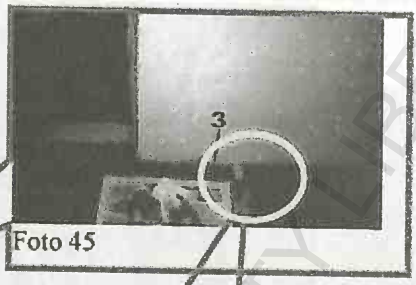

Foto 45

Foto 46

Foto 47

Accesul în holul imobilului, prin uşa secundară a acestuia.

Zona marcată indică aerisirea beciului, unde a fost găsit un tub cartuş şi detaliul acestuia. Săgeţile indică:

1 – holul imobilului, accesul spre intrarea principală;

2 – accesul în bucătărie;

3 – accesul spre baie.

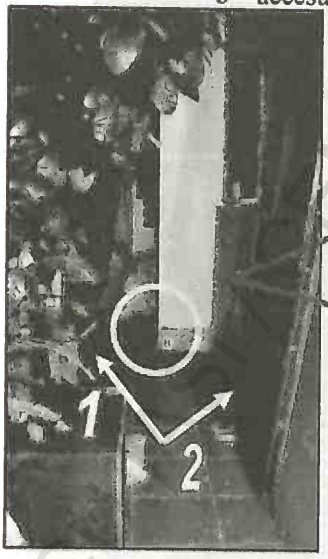

Foto 48.

Foto 49

Foto 50

Foto 51

Foto 48-51, aspect din holul imobilului (vedere dinspre uşa principala spre baie)

În medalioane sunt ilustrate cele două tuburi cartus, găsite în zona din fata usii de acces in baie. Săgetile indică accesul in baie („1") şi usa secundară de acces în imobil („2").

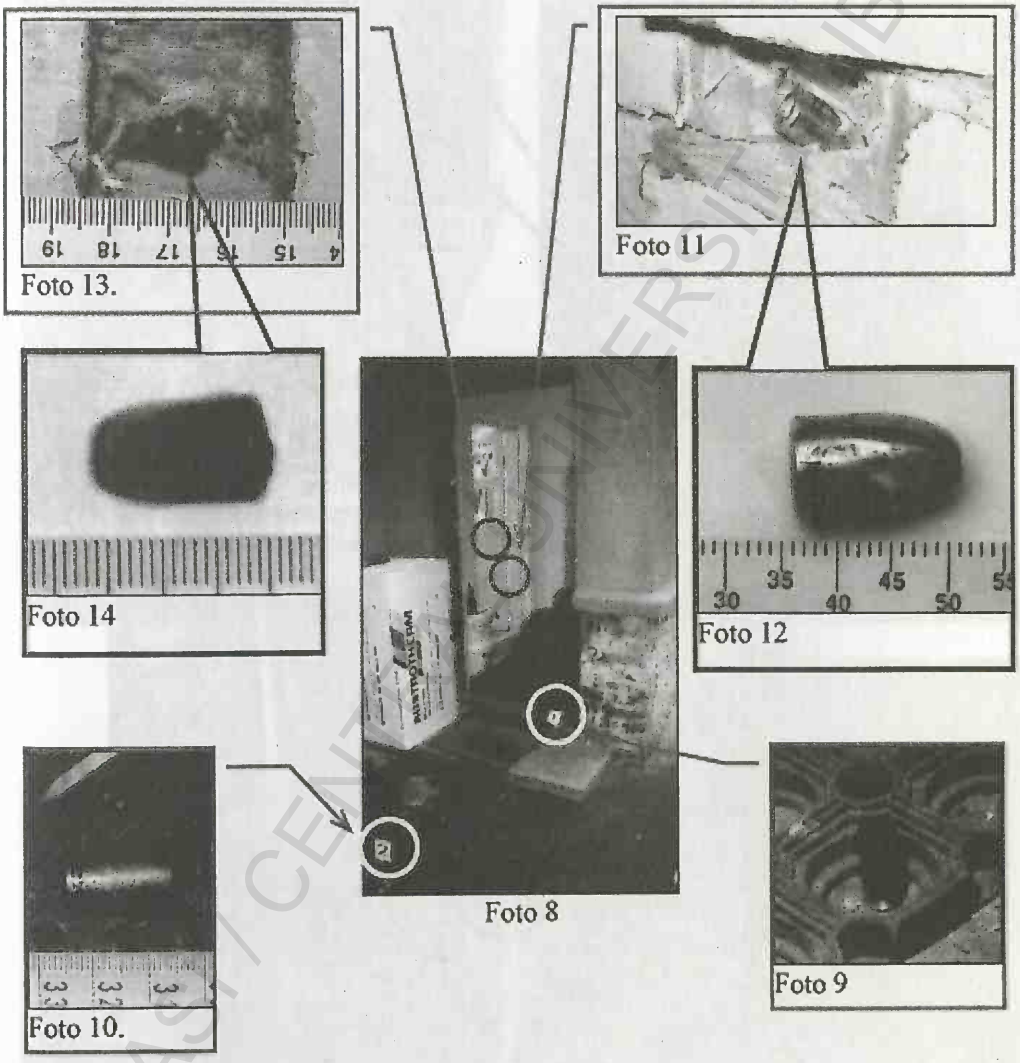

Foto 8-14.Uşa principală de acces în imobil.
Detaliul tuburilor cartuş marcate cu indicatoarele „1-2", şi
a proiectilelor găsite în tocul, respectiv uşa de acces spre una din camerele locuinţei.

BCU IAŞI / CENTRUL UNIVERSITAR LIBRARY

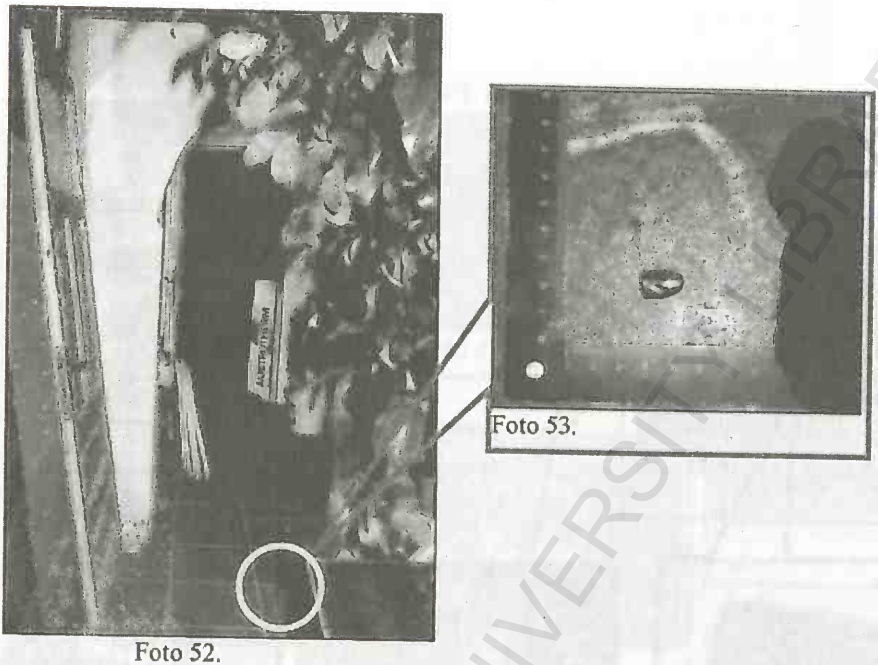

Foto 52.

Foto 52-53, aspect din holul imobilului
(vedere dinspre uşa secundară de acces în imobil spre cea principală).
În medalion este ilustrat proiectilul găsit pe pardoseala holului,
în zona marcată în foto 52.

Foto 54.

Foto 55.

Poziția și locul în care a fost găsit cadavrul numitului PANTAZI VALENTIN.

BCU IAŞI - CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

ASPECTE DIN BUCĂTĂRIA IMOBILULUI

Foto 63.

Foto 64

Foto 65.

Foto 66.

Foto 63-66, poziția și locul în care a fost găsit cadavrul numitei PANTAZI ALINA MARINELA.

BIBLIOTECA CENTRALĂ UNIVERSITARY LIBRARY

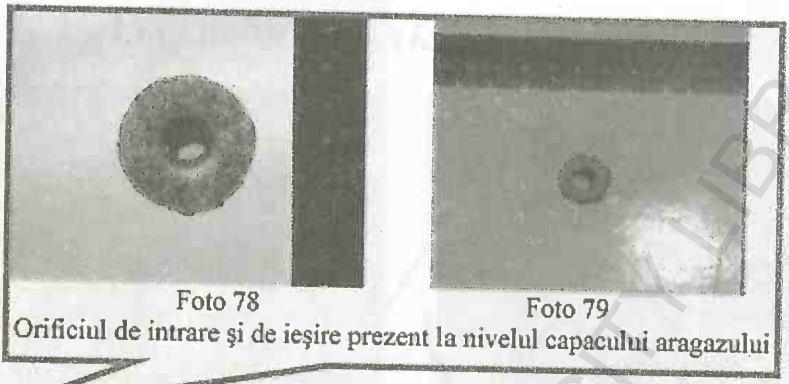

Foto 78 Foto 79
Orificiul de intrare şi de ieşire prezent la nivelul capacului aragazului

Foto 77.

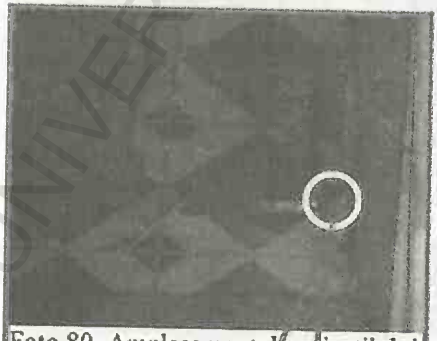

Foto 80. Amplasamentul proiectilului găsit în spatele aragazului.

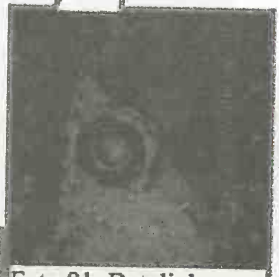

Foto 81. Detaliul proiectilului găsit în spatele aragazului.

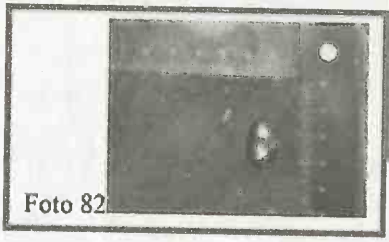

Foto 82

Foto 77-82, aspect din bucătărie.
În medalioane sunt ilustrate orificiile descoperite la nivelul capacului aragazului, şi proiectilele găsite în spatele aragazului şi pe pardoseală în faţa dulapului situat în dreapta aragazului.

RCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

EXAMINAREA SUMARĂ A CORPULUI CADAVRULUI NUMITULUI PANTAZI VALENTIN

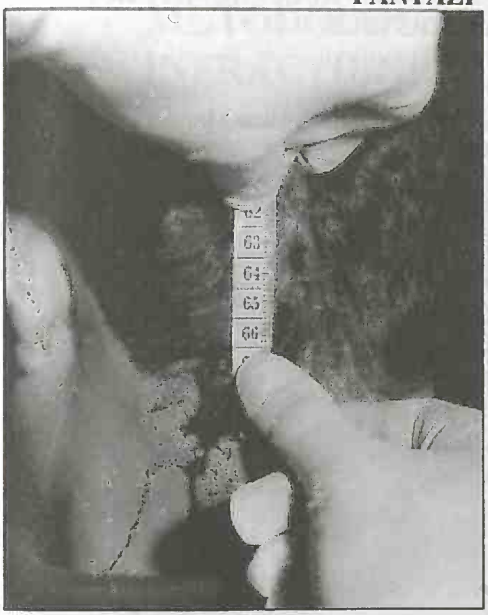

Foto 87.

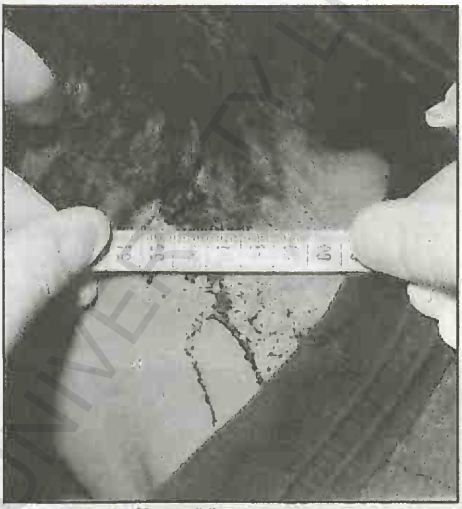

Foto 88.

Foto 89.

Foto 87-89, plăgi împușcate craniene.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

EXAMINAREA SUMARĂ A CORPULUI CADAVRULUI NUMITULUI PANTAZI ALINA MARINELA

Foto 97.
Partea superioară a corpului cadavrului numitei Pantazi Alina Marinela.

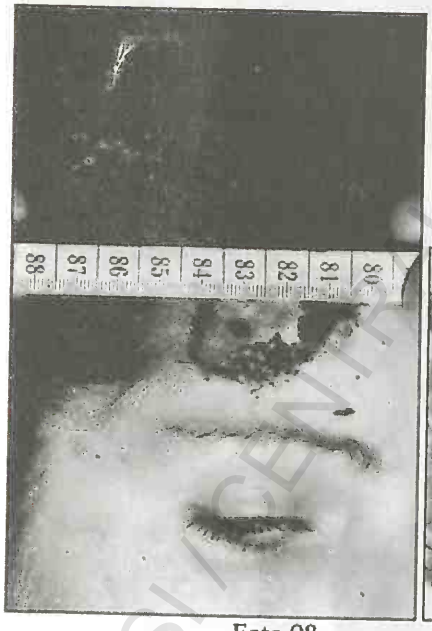

Foto 98.

Foto 99.

..... La prezenta planşă fotografică ce conţine un număr de 32 (treizeci şi două) file şi 111 (o sută unsprezece) fotografii judiciare efectuate cu aparatele de fotografiat „NIKON" şi „MINOLTA", se anexează şi o planşă schiţă a locului faptei.

ÎNTOCMIT,

Scms. Sitaru Valentin

Insp. Bocîrnea Gabriel.

BCU IAŞI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

CAPITOLUL II

METODOLOGIA INVESTIGĂRII UNOR INFRACȚIUNI CARE ADUC ATINGERE PATRIMONIULUI

Secțiunea I

Particularități metodologice privind investigarea[1] furtului și a tâlhăriei

§1. Considerații introductive

1.1. Aspecte juridice. Dintre infracțiunile care aduc atingere proprietății și/sau posesiei, furtul, sub diversele sale forme, se numără printre cele mai vechi fapte îndreptate împotriva patrimoniului, pedepsită de legile din toate timpurile, din cauza atât pericolului său social, cât și frecvenței cu care a fost și este săvârșită[2]. La aceasta se mai poate adăuga ponderea crescută pe care o deține, în comparație cu alte infracțiuni săvârșite în dauna relațiilor patrimoniale, cum ar fi, de pildă, pirateria sau gestiunea frauduloasă.

În legislația noastră penală, așa cum se cunoaște, furtul în forma simplă și calificată, tâlhăria, precum și celelalte infracțiuni contra patrimoniului, sunt incriminate în Titlul III din partea specială a Codului penal.

Actuala reglementare privește patrimoniul în sensul său larg, fără să se facă distincție între proprietatea publică sau privată.

a. *Furtul,* în forma sa simplă, potrivit prevederilor art. 228 NCP, constă în luarea unui bun mobil din posesia sau detenția altuia, fără consimțământul acestuia, în scopul de a și-l însuși pe nedrept. De asemenea, constituie furt, și dacă bunul aparține în întregime sau în parte făptuitorului, dar în momentul săvârșirii acel bun se găsea în posesia sau detenția legitimă a altei persoane.

În ceea ce privește *furtul calificat,* acesta constă în săvârșirea lui într-una în împrejurările prevăzute de art. 229 NCP, dintre care amintim, într-un mijloc de transport în comun, în timpul nopții, de o persoană mascată, deghizată sau travestită, prin efracție, escaladare, etc.

Alte forme ale furtului calificat, sancționate cu aceeași pedeapsă, sunt cele prevăzute în alin. (2), lit. a)-c). De exemplu, furtul prin violare de domiciliu sau sediu profesional, de o persoană având asupra sa o armă. În alin. (3), lit. a)-h), sunt incriminate alte forme de furt calificat: țiței, gazolină, condensat, etan lichid, benzină, motorină, componente ale rețelelor

---

[1] A se vedea precizarea de la capitolul anterior, privind folosirea termenului *investigare*, în accepțiunea sa largă, judiciară, nu numai în accepțiunea sa restrânsă de *investigație de poliție*.

[2] **V. Dongoroz**, în *Explicații teoretice ale Codului penal român*, vol. III, Ed. Academiei Române, București, 1971, p. 443 și urm. A se vedea și **M. Udroiu**, *op. cit.*, p. 205; **A. Boroi**, *op. cit.*, p. 192.

RCMP - CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

electrice, bunuri prin însuşirea cărora se pune în pericol siguranţa traficului şi a persoanelor pe drumurile publice ş.a.

b. *Tâlhăria,* conform prevederilor art. 233 NCP, este furtul săvârşit prin întrebuinţarea de violenţe sau ameninţări ori prin punerea victimei în stare de inconştienţă sau neputinţă de a se apăra, precum şi furtul urmat de întrebuinţarea unor astfel de mijloace pentru păstrarea bunului furat sau pentru înlăturarea urmelor infracţiunii ori pentru ca făptuitorul să-şi asigure scăparea. În articolul 234 NCP, sunt prevăzute şi formele calificate ale tâlhăriei şi anume: tâlhăria săvârşită prin folosirea unei arme ori substanţe explozive, narcotice sau paralizante, prin simularea de calităţi oficiale, de o persoană mascată, deghizată sau travestită, în timpul nopţii, într-un mijloc de transport, prin violare de domiciliu sau sediu profesional.

1.2. Principalele probleme, obiect al probaţiunii, care trebuie clarificate prin cercetarea furtului şi a tâlhăriei. Cercetarea furtului şi a tâlhăriei, atât în paguba proprietăţii private, cât şi a celei publice, presupune elucidarea unor aspecte de natură să servească la conturarea elementelor constitutive ale acestor infracţiuni. Principalele probleme care se cer a fi rezolvate sunt, în esenţă, următoarele:

1.2.1. Determinarea concretă a bunurilor mobile luate din posesia sau detenţia legitimă a unei persoane ori a unei unităţi din cele prevăzute de art. 176 NCP. De rezolvarea acestei probleme depind atât încadrarea faptei în prevederile art. 228 sau 233 NCP, cât şi stabilirea calităţii, cantităţii şi valorii bunurilor furate, în vederea estimării cuantumului prejudiciului cauzat şi a recuperării sale[1].

Determinarea precisă, concretă, a bunurilor furate, oferă posibilitatea urmăririi lor, în vederea identificării şi recuperării acestora, precum şi a prinderii făptuitorilor.

1.2.2. Stabilirea exactă a locului şi momentului săvârşirii faptei are semnificaţii juridice multiple. De exemplu, în funcţie de *locul* din care s-a sustras, furtul poate fi simplu sau calificat (furt într-un loc public sau într-un mijloc de transport în comun).

Determinarea momentului săvârşirii este importantă, pe de o parte, pentru încadrarea faptei în categoria furtului, atunci când este luat un bun ce aparţine în întregime sau în parte făptuitorului, dar care se găsea în posesia sau deţinerea legitimă a altei persoane (art. 228 NCP). Pe de altă parte, comiterea faptei în timpul nopţii ori al unei calamităţi conduce la încadrarea acesteia în categoria furtului calificat.

Stabilirea precisă a locului şi momentului furtului prezintă interes pentru cercetarea criminalistică a faptei, în primul rând pentru urmele ce pot fi descoperite la faţa locului şi care pot conduce la identificarea autorului. Mai sunt posibile, de pildă, delimitarea mai exactă a cercului de bănuiţi, verificarea modului în care şi-au petrecut timpul, în ipoteza în care unii invocă alibiuri, selecţionarea martorilor din rândul persoanelor care ar fi putut percepe actele infracţionale ş.a.

---

[1] Cu privire la aceste probleme, a se vedea **R. Lechat,** *La technique de l'enquêt criminelle;* **G.I. Kocerov,** *Criminalistica,* sub redacţia lui **S.A. Golunski,** *supra cit.*, p. 466-467; **C. Suciu,** *Criminalistica,* Ed. Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1972, p. 622-623; **C. Aionițoaie** şi **A. Ungureanu,** *Curs de criminalistică*, vol. III, Metodică criminalistică, editat de Şcoala militară de ofiţeri a Ministerului de Interne, Bucureşti, 1977, p. 94-99; **I. Mircea,** *Criminalistica*, Ed. Lumina Lex, Bucureşti, 1998, p. 276; **A. Ciopraga** şi **I. Iacobuţă,** *Criminalistica,* Ed. Chemarea, Iaşi, 1997, p. 378.

1.2.3. Identificarea mijloacelor şi metodelor folosite în săvârşirea infracţiunii serveşte la încadrarea juridică a faptei în categoria furtului simplu ori calificat (de exemplu, furt săvârşit de către o persoană având asupra sa o armă, prin efracţie, escaladare etc.) sau în categoria tâlhăriei (furt săvârşit prin întrebuinţarea de violenţe).

Totodată, va fi posibilă conturarea modului de operare, aspect important pentru organele de urmărire penală în alcătuirea *cercului de suspecţi,* fiind recunoscută specializarea unor infractori pentru furtul din buzunare, din locuinţe, folosindu-se de anumite pretexte, calităţi, deghizări etc.

1.2.4. Identificarea făptuitorului şi a participanţilor la săvârşirea furtului, pe lângă importanţa sa cunoscută, este absolut necesară pentru conturarea formelor calificate ale furtului şi pentru stabilirea exactă a răspunderii penale ce revine fiecărui coautor ori complice, în funcţie de contribuţia avută la săvârşirea infracţiunii, la tăinuirea bunurilor sau la favorizarea infractorului.

1.2.5. Identificarea persoanei vătămate, operaţie care trebuie privită sub două aspecte:

a. *Identificarea posesorului* unor bunuri furate şi descoperite asupra autorului. De exemplu, sunt dese cazurile în care se săvârşesc furturi din apartamente, din autoturisme, de la serviciu, bunurile sustrase fiind ori ascunse ori folosite de făptuitor, în diverse moduri, inclusiv puse în vânzare. În asemenea împrejurări, este nevoie să se procedeze la stabilirea persoanelor cărora le-au aparţinut aceste bunuri.

b. *Identificarea persoanei vătămate,* reprezintă o sarcină deosebită în cazul săvârşirii unor *tâlhării,* în care victima se află în stare de inconştienţă din cauza violenţelor la care a fost supusă sau chiar a murit în urma leziunilor provocate de autor, care o dată cu bunurile i-a sustras şi actele de identitate.

1.2.6. Stabilirea condiţiilor care au favorizat săvârşirea infracţiunii, reprezintă o sarcină cu un caracter preventiv, în sensul sprijinirii, a îndrumării celor în drept să ia măsuri eficace de asigurare a securităţii, a pazei bunurilor aparţinând patrimoniului public sau privat.

Din cauza neglijenţei sau lipsei unui elementar simţ de prevedere, deseori infractorii sunt „invitaţi" să săvârşească furtul. De exemplu, obişnuinţa unor persoane, în special femei, de a umbla cu poşetele deschise, mai ales în aglomerări, lăsarea în autoturisme, la vedere a unor obiecte de valoare sau tentante, nesupravegherea bagajelor în staţii etc.

În cazul furtului din locuinţe, frecvent, nu sunt luate măsuri de siguranţă minime, iar deseori, se poate afla cu uşurinţă ce bunuri sunt în aceasta, care este programul celor care locuiesc acolo, ce persoane frecventează locuinţa ş.a.

§2. Primele măsuri luate în vederea investigării furtului şi tâlhăriei

Indiferent de natura şi împrejurarea în care a fost săvârşit furtul sau tâlhăria - *în urma sesizării,* prin plângere, denunţ ori din oficiu - organul de urmărire penală va efectua cât mai urgent posibil următoarele acte procedurale:

2.1. Constatarea infracţiunii flagrante. În ipoteza descoperirii furtului sau tâlhăriei, în momentul săvârşirii sau imediat după săvârşire, în condiţiile prevăzute de art. 293 NCPP, soluţionarea cazului este relativ simplă. Frecvent, asemenea situaţii se întâlnesc în cazul in-

fracțiunilor săvârșite în piețe, în magazine, mijloace de transport în comun etc., când autorul este prins, sau urmărit, chiar de partea vătămată, de martorii oculari, de strigătul public. Pentru aceasta, autorul infracțiunii este reținut pe loc și identificat. Persoana vătămată va fi ascultată imediat, ca și martorii oculari la săvârșirea infracțiunii și la prinderea autorului, pentru a se preveni influențarea reciprocă ulterioară. Autorul va fi percheziționat și interogat asupra faptei comise. De asemenea, va fi cercetat locul faptei, dacă situația o impune, toate constatările fiind consemnate într-un proces-verbal. Spre deosebire de reglementarea anterioară, C. pr. pen. din anul 1968, când obligația de întocmire a procesului-verbal de constatare revenea organelor de urmărire penală, în reglementarea actuală, NCPP, această obligație le revine organelor de ordine publică și siguranță națională, care consemnează, totodată, și activitățile desfășurate.

2.2. Cercetarea la fața locului. Cercetarea la fața locului este un act procedural indispensabil în cercetarea infracțiunilor de furt și tâlhărie, prin rezonanța sa ulterioară în soluționarea cauzei penale. Și în ipoteza cercetării acestor fapte, prin „locul săvârșirii faptei" trebuie să se înțeleagă nu numai locul propriu-zis de unde au fost sustrase bunurile, ci și căile de acces, itinerarul parcurs de făptuitor la venirea sau la plecarea din câmpul infracțional, locul în care s-au exercitat violențele sau amenințările asupra persoanei vătămate, precum și locul în care au fost ascunse bunurile.

Prin cercetarea la fața locului pot fi obținute date importante referitoare la metodele și mijloacele folosite în săvârșirea furtului, la numărul de persoane și timpul în care au operat, la drumul pe care l-au parcurs făptuitorii, precum și la bunurile furate.

Firește, vor fi descoperite, fixate și ridicate urmele lăsate de persoana infractorului, instrumentele de spargere folosite, cum sunt, de exemplu, urmele specifice de apăsare, de frecare, de tăiere, de lovire. De asemenea, pot fi desprinse date despre anumite deprinderi profesionale ale făptuitorului, despre gradul său de „specializare", ca și despre posibilitatea cunoașterii topografiei locului sau amplasării obiectelor sustrase.

O atenție specială va fi acordată obiectelor pierdute sau abandonate de autor, urmelor care se prezintă sub formă de *resturi de obiecte* ori de diverse materii (rumeguș, resturi de metal sub formă de pilitură, șpan, cioburi de sticlă, peliculă de vopsea etc.). Precizăm că multe dintre urmele specifice spargerilor se găsesc sub formă de *microurme,* ele putând fi descoperite și pe îmbrăcămintea sau corpul infractorului.

Nu trebuie neglijată exploatarea *urmelor olfactive* cu ajutorul câinelui de urmărire, îndeosebi în ipoteza sosirii rapide la fața locului a organului de urmărire penală. Din sfera cercetării nu se exclud nici *urmele biologice,* mai ales a firelor de păr și a urmelor de sânge, deseori descoperite chiar în ipoteza unor furturi simple, autorul rănindu-se, de pildă, la spargerea unui geam sau la forțarea unui lacăt, a unei uși metalice ș.a. Aceste urme capătă, desigur, o importanță și mai mare în cercetarea tâlhăriei, când între victimă și agresor are loc o luptă.

Din *interpretarea* urmelor descoperite în câmpul infracțional, organul de urmărire penală va putea să tragă primele concluzii privind *modul de operare,* încă din momentul efectuării cercetării locului faptei, să elaboreze primele versiuni referitoare la natura faptei și la posibilii săi autori.

În cercetarea la fața locului se va acorda atenție și *împrejurărilor negative* care, printre altele, pot fi și rezultatul unor *încercări de simulare* a furtului sau tâlhăriei în scopul disimulării unei alte infracțiuni.

2.3. Ascultarea persoanei vătămate. Audierea persoanei vătămate vizează două obiective importante:

a. *Obținerea de date concrete privind bunurile sustrase*, modul în care se prezenta locul faptei înaintea săvârșirii infracțiunii, persoanele care aveau cunoștință despre existența bunurilor și, eventual, posibilitatea de acces la bunurile respective[1].

Celui vătămat i se pot pune întrebări privind bănuielile pe care la are în legătură cu persoana autorului, dacă acesta face parte din cei apropiați, ori dintre persoanele care au vizitat locuința în ultimul timp sub diverse motive.

b. *În cazul tâlhăriei,* victima va furniza date despre numărul făptuitorilor și modul de operare. În asemenea situații, este important ca ascultarea să se facă imediat, mai ales dacă există și pericolul morții victimei, în urma violențelor la care a fost supusă. La ascultarea victimei unei tâlhării este imperios necesar să se țină seama de starea accentuată de *tulburare psihică,* din cauza căreia se ajunge uneori la exagerări privind numărul, înfățișarea sau constituția fizică a agresorilor.

De asemenea, nu trebuie exclusă nici împrejurarea ca victima să nu își amintească nimic din ce s-a întâmplat, din cauza stării de șoc ori faptului că și-a pierdut cunoștința încă din primul moment al agresiunii. Cu prilejul ascultării persoanei vătămate, trebuie să se stabilească cu exactitate modul în care aceasta și-a petrecut timpul atât înaintea săvârșirii faptei, cât și în momentul ori după comiterea infracțiunii.

2.4. Audierea martorilor. Ascultarea martorilor va avea drept scop stabilirea acelor împrejurări, episoade ale furtului ori tâlhăriei, care au fost percepute direct, în momentul săvârșirii lor, ca și identificarea autorului, din rândul persoanelor incluse în cercul de bănuiți și care au fost văzute la locul infracțiunii, în momentul săvârșirii sale, prin prezentarea lor spre recunoaștere.

În ipoteza existenței unor martori oculari, pentru identificarea autorului, organul judiciar va avea în vedere, cu prilejul ascultării și *prezentarea pentru recunoaștere,* procedeu tactic aplicat și în cazul ascultării victimei unei tâlhării.

Audierea martorilor poate fi diferențiată în funcție de faptul că unii dintre aceștia au perceput direct o serie de acte sau episoade infracționale săvârșite de autor, pe care l-au surprins asupra faptului, în timp ce alții au văzut bunurile sustrase de infractor, la alte persoane, ori le-au cumpărat ei înșiși.

În prima ipoteză, martorii pot fi întrebați asupra numărului și semnalmentelor infractorilor, a timpului și a modului de operare, precum și asupra cantității și caracteristicilor bunurilor furate. Totodată, vor fi adresate întrebări referitoare la *atitudinea victimei* în momentul săvârșirii faptei, dacă aceasta s-a opus în mod real ori a simulat, dacă a strigat după ajutor, dacă mai era împreună cu alte persoane etc.

În a doua ipoteză, martorii sunt ascultați cu privire la caracteristicile bunurilor și la semnalmentele persoanelor la care au văzut, ori de la care au cumpărat obiectele sustrase.

Cu ocazia pregătirii audierii martorilor unui furt sau unei tâlhării, nu se va omite stabilirea poziției acestora față de fapta respectivă și a raporturilor pe care le are cu persoana vătămată sau cu făptuitorii, deseori unii dintre martori dovedindu-se a fi complici ai autorului sau tăinuitori.

[1] **C. Suciu**, *op. cit.*, p. 649; **G.I. Kocearov**, *op. cit.*, p. 468.

2.5. Efectuarea de percheziții. Efectuarea percheziţiilor este o activitate procedurală deosebit de utilă şi necesară, ea oferind posibilitatea descoperirii bunurilor furate, precum şi a altor mijloace materiale de probă capabile să servească la elucidarea cauzei.

În cazul infracţiunilor flagrante, se procedează, de îndată, la efectuarea *percheziţiei corporale a făptuitorului,* la domiciliul său, ori al persoanelor la care a ascuns bunurile, inclusiv a locului în care a fost prins.

Percheziţia domiciliară poate avea drept scop şi determinarea acelor bunuri aparţinând autorului faptei, care să servească la *acoperirea prejudiciului* cauzat prin furt sau tâlhărie, bunuri sau valori ce vor fi indisponibilizate prin instituirea unui sechestru asigurător.

Cu privire la descoperirea, prin percheziţie, a unor mijloace materiale de probă, amintim, de pildă, că, pe lângă instrumentele folosite de autor, pot fi descoperite şi alte obiecte purtătoare de urme, mai ales îmbrăcămintea pe care se găsesc urme sub forma de resturi materiale (pilitură de fier, rumeguş, cioburi de sticlă ş.a.), inclusiv urme biologice provenind de la victimă (sânge, fire de păr).

Pentru descoperirea bunurilor furate, pe lângă efectuarea de percheziţii, este necesar ca organul de cercetare penală să facă investigaţii la magazinele de consignaţie, în pieţe, în târguri sau în locuri de genul „talciocurilor" la persoanele care se îndeletnicesc cu cumpărarea şi vânzarea hainelor sau a altor obiecte.

2.6. Identificarea şi prinderea făptuitorilor. Identificarea şi prinderea făptuitorilor constituie o activitate esenţială a organelor de urmărire penală, asupra căreia se pune accentul din primul moment al cercetării. În acest scop, sunt folosite toate datele desprinse din cercetarea la faţa locului, din ascultarea persoanei vătămate, a martorilor, precum şi din constatările tehnico-ştiinţifice, din expertizele criminalistice ori alte expertize judiciare efectuate în cauză.

Printre posibilităţile de identificare, întâlnite destul de frecvent în cazul furturilor, se cuvin menţionate şi cele efectuate pe baza *modului de operare.* Astfel, utilizarea acestui gen de identificare a impus organizarea unui sistem adecvat de evidenţă, în care, printre altele, sunt înregistrate şi diverse moduri sau procedee specifice de săvârşire a furturilor şi tâlhăriilor ce reprezintă adevărate „amprente" ale autorilor lor.

O dată descoperit şi prins făptuitorul, pe baza comparării modului său de operare cu procedeele înregistrate în cartoteca „m.o.s.", pot fi stabilite destul de exact şi alte fapte, săvârşite de aceeaşi persoană sau grup de persoane, dintre care unele rămase până în acel moment cu autori necunoscuţi.

§3. Alte activităţi de urmărire penală efectuate în anchetarea furtului şi tâlhăriei

În cadrul urmăririi penale, dintre actele procedurale mai importante, întâlnite frecvent în cercetarea furturilor şi a tâlhăriilor, menţionăm:

3.1. Ascultarea suspecţilor sau a inculpaţilor. Ascultarea suspectului (inculpatului) va fi axată, în mare, pe obţinerea de date în legătură cu maniera de concepere şi pregătire a infracţiunii. Trebuie interogat, de asemenea, în legătură cu procedeele aplicate în săvârşirea faptei, cu modul în care s-a folosit de bunurile şi valorile furate, precum şi în legătură cu persoanele care l-au ajutat sau care i-au furnizat informaţii despre obiectele sustrase şi posibilităţile de pătrundere în locurile respective.

Cum, deseori, suspecții sau inculpații neagă săvârșirea furtului sau tâlhăriei, folosindu-se și de alibiuri, organul judiciar trebuie să insiste asupra modului în care pretind că și-au petrecut timpul, în momentul săvârșirii faptei, asupra proveniență bunurilor sau valorilor, descoperite cu prilejul percheziților, ca și asupra modului în care își justifică felul de viață superior posibilităților materiale.

Interogarea atentă, minuțioasă a suspecților sau inculpaților prezintă avantajul unei posibile descoperiri în persoana celui interogat, a autorului altor fapte penale, de regulă, în asemenea cazuri, fiind vorba tot de infracțiuni împotriva patrimoniului, dar și de infracțiuni contra persoanei.

3.2. Efectuarea prezentărilor pentru recunoaștere și a reconstituirilor.

a. Prezentarea pentru recunoaștere de persoane și de obiecte se face atât în vederea identificării făptuitorului de către martorii oculari sau de către persoana vătămată (situație întâlnită îndeosebi în cadrul tâlhăriilor), cât și a identificării bunurilor și valorilor ce au constituit obiectul furtului.

Procedeul tactic al prezentării pentru recunoaștere poate servi și la identificarea altor participanți la săvârșirea faptei, a mijloacelor folosite de făptuitor, a autoturismelor sau a altor mijloace de deplasare.

b. Efectuarea de reconstituiri este, de asemenea, o activitate procedurală de mare utilitate în verificarea declarațiilor suspecților sau inculpaților, ca și ale martorilor ori ale persoanei vătămate.

În ceea ce-i privește pe suspecți sau inculpați, reconstituirea are drept scop verificarea posibilităților de săvârșire a unei acțiuni în anumite condiții concrete. De exemplu, se verifică posibilitatea escaladării unui gard înalt, intrarea pe o fereastră situată la o înălțime mare, transportarea unor obiecte grele fără ajutorul altor persoane, spargerea unei case de bani, forțarea unui grilaj metalic etc.

Prin reconstituirile în care sunt antrenați și martorii se verifică, în special, posibilitățile de percepție, în condițiile date, ale anumitor episoade, sau a întregii fapte, inclusiv cele ale victimei furtului sau tâlhăriei. Prin aceasta este posibil să se determine, pe lângă veridicitatea declarațiilor și *o eventuală înscenare* a infracțiunii în scopul ascunderii unei alte fapte penale, aspect ce se are în vedere și la stabilirea sincerității declarațiilor părții vătămate.

3.3. Dispunerea de expertize judiciare. Alături de actele de urmărire penală, menționate anterior, un rol însemnat în stabilirea adevărului îl au *constatările tehnico-științifice* și *expertizele criminalistice,* în special cele traseologice, fiind absolut necesare identificării infractorilor și instrumentelor folosite în săvârșirea faptei, pe baza urmelor descoperite în câmpul infracțiunii.

În cazul tâlhăriei care a avut ca urmare vătămarea integrității corporale ori moartea victimei, *expertiza medico-legală* se impune de la sine, ea servind la încadrarea corectă a faptei și, desigur, la dozarea sancțiunii penale aplicate.

§4. Unele particularități ale investigării furtului

Pentru soluționarea cauzelor având ca obiect furtul, clasificarea problemelor principale ce definesc cadrul general al urmăririi penale, așa cum au fost enunțate anterior, organul judiciar este chemat să se raporteze la particularitățile și la împrejurările concrete în care a fost săvârșită fiecare faptă în parte.

Desigur că o enumerare şi, mai ales, o distincţie netă între particularităţile furtului sau tâlhăriei săvârşite în paguba avutului personal ori al celui public sunt greu de realizat, chiar şi din punct de vedere teoretic, din cauza interferării elementelor specifice procedeelor sau modului de operare. De exemplu, forţarea unor încuietori, spargerea caselor de bani, pătrunderea în anumite încăperi sunt deseori aceleaşi şi în cazul furtului din proprietatea personală, şi în cazul furtului din avutul public[1].

În esenţă, particularităţile cercetării furtului sunt determinate, cu precădere, de *locul* şi de *modul* în care se operează. Astfel[2]:

4.1. Furtul din locuinţe. Furtul din locuinţe se săvârşeşte în cele mai diverse şi neaşteptate forme, principala preocupare a hoţilor fiind aceea de a nu fi observaţi sau surprinşi în momentul comiterii faptei. În acest scop, autorul procedează la o anumită pregătire a furtului, în sensul cunoaşterii locului în care intenţionează să opereze, a numărului de persoane care locuiesc şi a programului lor de activitate, a obiceiurilor casei, în general.

De exemplu, în cazul furtului din apartamentele situate în blocuri, care în prezent deţine o anumită pondere, autorii îşi îndreaptă atenţia spre apartamentele locuite de un număr mic de persoane, uşor de stabilit pe baza listelor de plată a întreţinerii afişate la intrarea în blocuri, precum şi după posibilităţile materiale ale locatarilor, potrivit meseriei sau profesiei exercitate.

Informaţii despre situaţia materială a posibilelor victime sunt obţinute de infractori de la diverse persoane, aflate în apropierea celor vizaţi (personal de serviciu al blocurilor, gunoieri, diverşi îngrijitori), de la copii, ori prin „vânzarea de poturi" de la obişnuiţii lumii interlope, sau pur şi simplu, profitându-se de o anumită naivitate a celor vizaţi care primesc în locuinţă persoane aparent inofensive, trimise special să „studieze terenul".

De multe ori plăcuţele de pe uşi, cu indicarea profesiei (medic, avocat, patron de firmă etc.), sau însuşi aspectul intrării, servesc ca prime surse de date despre poziţia şi situaţia persoanelor care ocupă o locuinţă.

După ce studiază terenul, infractorul verifică dacă este cineva în casă, sunând la uşa apartamentului şi, dacă nu-i răspunde nimeni, va pătrunde în locuinţă folosindu-se de chei potrivite sau de instrumente de spargere. În practică, se întâlnesc cazuri în care, pentru a vedea dacă este cineva acasă, infractorii recurg la spargerea unui geam cu piatra, iar dacă nimeni nu reacţionează, pătrund în locuinţa vizată.

Alteori, victima este urmărită de un complice, pentru a da alarma dacă aceasta se reîntoarce în casă. S-a ajuns până acolo încât complicele care urmăreşte victima ţine legătura, cu cei care operează, prin telefoane mobile. În acest scop, se folosesc chiar şi taximetre.

Se mai recurge la escaladarea zidurilor şi intrarea pe fereastră, mai ales în locuinţele de la parter sau a celor care nu sunt situate în blocuri, cum ar fi vilele sau casele izolate. Pe lângă forţarea uşilor sau ferestrelor, se mai practică şi intrarea *prin pod sau pivniţă,* chiar prin spargerea zidurilor şi plafoanelor, operaţii folosite în cazul locuinţelor izolate, ori în condiţii ce facilitează un asemenea procedeu (de pildă, existenţa unui zgomot mare de fond, lipsa vecinilor ş.a.).

---

[1] În acest sens, **R. Lechat,** *La technique de l'enquêt criminelle,* vol. II, *supra cit.,* p. 601 şi urm; **S.P. Mitricev** şi **P.I. Tarasov-Radionov,** *Criminalistica,* vol. II, *supra cit.,* p. 71 şi urm.; **G.I. Kocearov,** *op. cit.,* p. 466 şi urm.; **C. Suciu,** *op. cit.,* p. 648-651; **C. Aioniţoaie,** *op. cit.,* p. 118 şi urm.; **I. Mircea,** *op. cit.,* p. 192-194.

[2] **M. Le Clere,** *Manuel de police technique, supra cit.,* p. 83 şi urm.

În literatura de specialitate, îndeosebi în cea occidentală, furturile săvârşite prin pătrunderea în locuinţe, de regulă, fără violenţă, sunt denumite convenţional „furturi de bună ziua", între care se numără „furtul prin descoperire" în care autorul sună la uşă şi, nerăspunzându-i nimeni, pătrunde în locuinţă, furând ce este la îndemână. Se practică, de asemenea, furtul prin „falsă calitate", de regulă, a celor care, prin natura profesiei, vizitează locuinţele cum ar fi, de exemplu, aceea de telefonist sau poştaş, cititor de contor de gaze sau electricitate, agent comercial. Acest procedeu este întâlnit frecvent şi în cazul *tâlhăriei,* autorul pătrunzând în locuinţă sub o anume calitate, folosindu-se de legitimaţii false, ori profitând de credulitatea unor persoane[1].

Printre problemele importante cărora li se acordă atenţie sporită în aceste împrejurări, de către organele de poliţie, se numără descoperirea şi cercetarea urmelor specifice *instrumentelor de spargere* folosite de infractor, efectuate potrivit regulilor menţionate în capitolul consacrat examinării urmelor lăsate de obiecte.

Dintre modurile de operare relativ recente în care sunt folosite instrumentele de spargere, amintim furtul cu „pontoarca", instrument cu care se deschid broaştele de tip yalle, sau cel cu „buldozerul", un instrument asemănător unui cric cu care sunt forţate canaturile uşilor.

În ipoteza unor tâlhării, o dată intrat în locuinţă, făptuitorul imobilizează victima, prin diverse mijloace, după care procedează la săvârşirea faptei. În afara imobilizării victimei prin lovire şi legare, asistăm astăzi la folosirea şi de *spray-uri paralizante,* iar în unele cazuri, victimele sunt pur şi simplu torturate pentru a spune unde au bunurile.

4.2. Furtul din buzunare. Furtul din buzunare reprezintă una dintre formele de furt întâlnite curent în practica judiciară, acesta presupunând, în general, o anumită „specializare" a infractorilor. De regulă, se operează în locuri aglomerate, cum sunt, de exemplu, mijloacele de transport în comun, sălile de spectacol, magazinele, stadioanele, pieţele, gările etc.

Modul de operare este, de exemplu, următorul: infractorul îşi alege victima dintre persoanele ce îi dau impresia a avea bani sau valori asupra lor, dintre acestea fiind preferate persoanele neatente, obosite, preocupate, îndeosebi femei, bătrâni, bolnavi, provinciali. Victimele sunt urmărite până în momentul favorabil operării în buzunarul în care presupune că se află portofelul ori obiectul de valoare[2].

Pentru sustragerea portofelului, infractorii versaţi procedează fie la introducerea degetului arătător şi a celui mijlociu în buzunarul victimei, cu care apucă şi ridică foarte uşor obiectul, fie la tăierea părţii de jos a buzunarului cu o lamă bine ascuţită, portofelul alunecând în mâna făptuitorului. Mâna cu care se operează este acoperită cu o haină, pardesiu îndoit; uneori chiar cu un ziar pentru a camufla mişcarea degetelor şi ulterior, pentru a ascunde obiectul furat. Când se operează,în grup, portofelul este trecut rapid unui complice care va dispărea cu el.

Infractorii mai puţin versaţi operează în grupuri, într-un mod ce denotă lipsa de dexteritate, dar cu aceleaşi rezultate, provocând cel mai adesea busculade, înghesuială la urcarea sau coborârea din autobuze, la ieşirea din sălile de spectacol, în magazine sau pieţe.

Raportat la tipul de victime, alături de cele menţionate anterior, mai facem precizarea că sunt persoane, în special femei, care „invită" la furt sau tâlhărie, prin cantitatea mare de bijuterii pe care le poartă ostentativ (inele pe mai toate degetele, lanţuri ori medalioane, cercei de aur masiv, broşe etc.) sau îmbrăcăminte scumpă.

[1] **R. Lechat,** *op. cit.,* p. 649-698; **M. Le Clere,** *op. cit.,* p. 83-85.
[2] **R. Lechat,** *op. cit.,* p. 718-723.

Asimilat furtului din buzunare, este şi furtul din sacoşe sau poşete, modul de operare fiind acelaşi, uneori chiar mai simplu, din cauza lipsei de prevedere a multor femei care umblă cu poşetele deschise, sau care le ţin pe umăr, ori într-o poziţie în care nu mai au controlul genţii. Se ajunge, de exemplu, la situaţii de genul celor în care, la coborârea din autobuz sau pe scara rulantă a magazinului, victima constată că din poşetă a mai rămas numai cureaua.

Furtul din buzunare se înscrie printre cele mai frecvente *infracţiuni flagrante,* cercetarea acestora raportându-se la normele procedurale speciale (art. 293 NCPP), ca şi la regulile metodologice proprii, impunându-se de urgenţă prinderea şi percheziţionarea autorului, ascultarea persoanei vătămate, a martorilor oculari etc. Aceleaşi reguli se aplică şi în ipoteza tâlhăriilor, constând în smulgerea poşetelor, servietelor, sacoşelor, altor obiecte din mâna victimei ca şi a oricărui alt mod de săvârşire a furtului sau tâlhăriei flagrante.

Realitatea demonstrează, însă, că imaginaţia infractorilor şi în cazul furturilor sau tâlhăriilor este aproape fără margini, modurile lor de operare devansând acţiunea justiţiei, ca şi pe autorii lucrărilor de investigaţie penală.

4.3. Furtul din şi de autoturisme. Această categorie de furt face parte dintre infracţiunile care cunosc o creştere relativ proporţională cu creşterea numărului de autovehicule. Scopul unor astfel de furturi poate fi sustragerea de bunuri aflate în autoturism. Frecvent este vorba de radio-casetofoane, îmbrăcăminte, roţi de rezervă, truse de scule şi orice alt obiect de valoare lăsat, în vederea valorificării sale sub formă de piese de schimb ori a întregii maşini, precum şi a folosirii sale pentru săvârşirea altei infracţiuni ori părăsirii locului faptei[1].

Astăzi, de mare căutare în rândul hoţilor de maşini, sunt şi la noi, ca în toată lumea, maşinile de lux, furate pentru a fi revândute în alte zone sau pentru piese de schimb. Autoturismul Dacia sau Oltcit este furat tot pentru piese de schimb sau pentru săvârşirea altor infracţiuni.

Modul de operare este, ca şi în celelalte cazuri de furt, destul de diferit, însă principalele „probleme" pe care le are de rezolvat făptuitorul sunt pătrunderea în autoturism şi pornirea acestuia. Deşi cele mai numeroase furturi se produc în timpul nopţii, sunt destul de frecvente cazurile de operare în plină zi, îndeosebi în parcările aglomerate, unde operează mai mulţi infractori, unii comiţând furtul propriu-zis, iar alţii urmărind victima, pentru a preveni surprinderea autorului asupra faptului. La aceasta se adaugă şi complicitatea unor paznici.

Dacă infractorii se rezumă numai la furtul de obiecte aflate în autoturism, după ce „studiază terenul" şi se conving că victima nu se reîntoarce la maşină, sau că nu pot fi observaţi de alte persoane, ei vor pătrunde în maşină folosind mai multe procedee: deschiderea uşilor cu chei potrivite, sau prin forţarea încuietorilor (de exemplu, la „Dacia", uşile pot fi deschise prin lovituri aplicate în butonul încuietorii), utilizarea de lame, şurubelniţe sau sârme de oţel pe care le introduc printre geam şi garnitura de cauciuc, în funcţie de tipul de autoturism, prinzând butonul de deblocare a uşii. Infractorii mai puţin versaţi, dacă condiţiile le-o permit, se rezumă pur şi simplu la spargerea geamurilor. Există şi infractori care profită de husele aflate pe autoturisme, sub care se strecoară, pentru a opera în linişte în interiorul maşinii, fără a fi observaţi de afară.

[1] **C.E. O'Hara,** *Principii de bază ale cercetărilor penale, supra cit.,* p. 403-404; **R. Lechat,** *op. cit.,* p. 690-694.

BCU VICTOR BABEŞ UNIVERSITY LIBRARY

Pentru pornirea autoturismului, în lipsa cheilor potrivite, infractorii avizați stabilesc contactul, prin punerea în legătură directă a firelor de contact. De asemenea, se poate proceda la anihilarea sistemelor de alarmare obișnuite, deși infractorii evită, în general, autoturismele ce dispun de astfel de dispozitive.

Asistăm, în prezent, la creșterea spectaculoasă a acestui gen de faptă, hoții de mașini specializându-se, organizându-se în bande, chiar pe plan internațional, sistemele de alarmare sau de pornire nemaiavând eficiență oricât ar fi ele de sofisticate.

Cercetarea furtului din și de autoturisme se poate finaliza cu succes, printr-o examinare atentă și perseverentă a autoturismului, în vederea descoperirii urmelor, a indiciilor care să conducă la făptuitor, sau care, cel puțin, să permită stabilirea modului de operare. Totodată, pot fi obținute date prin investigații efectuate la atelierele de reparații, în locurile în care se comercializează piese și aparatură de ocazie etc.

Eficiența combaterii acestui gen de fapte - ca și traficul cu mașini furate - poate fi semnificativă numai prin colaborarea cu polițiile străine.

4.4. Alte forme de furt. Pe lângă formele de furt amintite mai sus, și care dețin o pondere însemnată în categoria faptelor penale de acest gen, în literatura de specialitate, potrivit unei bogate și variate practici în materie, mai sunt menționate și alte forme de furt, cum ar fi, de exemplu:

4.4.1. Furtul de bagaje și de obiecte de îmbrăcăminte, din gări, trenuri, aeroporturi etc., ce poate fi comis într-un mod simplu, profitându-se de neatenția victimei, după cum se poate recurge la procedee mai „specializate", ca de exemplu, *substituirea bunului* cu un obiect asemănător, procedeu utilizat și în alte forme de furt.

În practică se întâlnesc situații dintre cele mai diverse, unele chiar ilare, de „furt între hoți". De pildă, un individ, specializat în furturile din locuință, a părăsit localitatea în care a operat cu două geamantane încărcate cu bunuri de valoare, de proveniență străină, inclusiv geamantanele. Un alt individ, sesizând calitatea, mărimea și greutatea geamantanelor, s-a urcat în tren după el și profitând de momentul în care purtătorul geamantanelor s-a dus la toaletă, le-a furat, încercând să coboare la prima stație. Fiind observat de „păgubaș" pe peron, între ei a început o dispută, clarificată de organele de poliție.

4.4.2. Furtul de la persoanele adormite sau în state de ebrietate, care sunt întâlnite în mijloacele de transport în comun, în parcuri, în restaurante, De pildă, se întâlnesc cazuri de persoane care se culcă cu capul pe servietă, pe aparatul de radio, special ca să nu fie furat și se trezesc având o cărămidă sub cap.

4.4.3. Furtul săvârșit de la garderobele sălilor de spectacol, vizând deseori paltoane și haine de blană, precum și furtul din ștranduri sau de pe plajă, de unde sunt luate radiocasetofoane, bijuterii, bani.

4.4.4. Furturi din hoteluri, mai ales în localitățile sau stațiunile turistice mari, săvârșite în perioadele de aglomerație și câteodată cu complicitatea personalului de deservire.

Multe dintre formele de furt amintite mai sus capătă un caracter violent, ceea ce face fapta să întrunească trăsăturile unei tâlhării, urmând să fie cercetată ca atare.

§5. Unele particularități privind investigarea furtului și a tâlhăriei în paguba proprietății publice

Cercetarea furtului sau a tâlhăriei în dauna patrimoniului public nu conține elemente deosebite de specificitate, problemele ce trebuie rezolvate de către organul de urmărire penală fiind, în linii mari, aceleași. Totuși, ceea ce particularizează cercetarea este, în primul rând, o problemă: stabilirea faptului dacă furtul nu reprezintă *o înscenare, o disimulare,* respectiv o încercare de ascundere a unor lipsuri în gestiune, rezultate dintr-o delapidare ori neglijență în serviciu[1].

În același context, este important să se determine dacă cel care deținea a încercat *să profite de pe urma unui furt ori a unei tâlhării reale* pentru acoperirea lipsurilor, a sustragerii de bunuri, de bani sau a altor valori.

5.1. Probleme specifice de clarificat. Organul judiciar care efectuează cercetarea este obligat să stabilească, pe lângă celelalte împrejurări sus-menționate, următoarele probleme care pot defini elementele constitutive ale infracțiunii:

5.1.1. Existența unor eventuale împrejurări negative constatate cu prilejul cercetării locului faptei, cum ar fi lipsa urmelor care, în condițiile date, trebuia categoric să existe, sau furtul unei cantități exagerat de mari de bunuri într-un interval mic de timp, fără un mijloc de transport adecvat. Astfel de împrejurări pot fi consecința încercărilor de disimulare a altor fapte.

În ipoteza înscenării unei tâlhării, „victima" poate fi găsită imobilizată, într-un mod nefiresc, câteodată exagerat, sau prezentând leziuni superficiale etc.

5.1.2. Situația reală a patrimoniului, în general, și a bunurilor despre care se susține că au fost furate. Astfel, se va verifica dacă ele au existat în mod real, în ce cantitate și calitate, dacă locul din care se pretinde că s-a comis furtul corespunde cu locul în care trebuia să se afle în mod normal. De asemenea, va fi verificată și situația întregii gestiuni căreia îi aparțineau bunurile sustrase.

Cu prilejul anchetei, organul judiciar trebuie, de regulă, să obțină date cu privire la activitatea desfășurată de gestionar și la modul său de viață, dacă a avut abateri etc. Uneori, poate fi semnificativ faptul că un furt sau tâlhărie se săvârșește după ce se află de venirea unui control.

În vederea stabilirii acestor aspecte, printre primele măsuri inițiate operativ de către organul de urmărire penală se vor afla inventarierea bunurilor din gestiune, sigilarea documentelor de evidență, în vederea efectuării de revizii contabile, necesare pentru stabilirea cuantumului exact al prejudiciului. Prin luarea acestor măsuri se previne, totodată, o eventuală încercare de profitare de pe urma furtului sau tâlhăriei, în sensul acoperirii altor lipsuri ori sustrageri de bunuri, bani sau valori.

5.2. Considerații privind unele moduri specifice de operare. Modurile de operare ale autorilor furturilor sau tâlhăriilor săvârșite în dauna proprietății publice sau private mai pot fi particularizate în diverse moduri. Astfel:

[1] **C. Aioniței**, *op. cit.*, p. 139-140.

BUJAR OSTRU UNIVERSITY LIBRARY

5.2.1. Furtul de bagaje sau de genți care ia, frecvent, forma *tâlhăriei,* are drept victime poștașii, gestionarii sau casierii unor unități comerciale, alte persoane ce transportă diverse bunuri, valori, dar mai ales bani. De pildă, factorii poștali sunt atacați în perioadele în care plătesc pensiile, iar casierii sunt urmăriți atunci când, după închiderea magazinului, se duc să predea banii la bancă.

Situații similare se întâlnesc și în cazul casierelor, angajatelor sau patronilor unor firme private, „identificați" de infractori după gențile pe care le poartă, sau, pur și simplu, „filați" din momentul părăsirii localului.

5.2.2. Furturile din trenurile de marfă prezintă multe aspecte distincte, atât prin modul de săvârșire, cât, mai ales, prin prejudiciile provocate avutului obștesc, economiei naționale, uneori deosebit de mari. Existența acestor particularități a determinat ca, în unele lucrări de specialitate, metodologia cercetării furtului săvârșit în transportul feroviar de mărfuri să fie tratată distinct[1].

Modurile de operare întâlnite curent în practică sunt violarea plumbilor, spargerea pereților vagoanelor, furtul din containere, din vagoanele descoperite ș.a. Astfel de infracțiuni se săvârșesc, în majoritatea cazurilor, de grupuri de infractori, mulți având calitatea de feroviari și fiind în legătură cu aceștia. Una dintre problemele cele mai dificile ale cercetării o reprezintă cercetarea la fața locului, în accepțiunea sa largă, deoarece, prin specificul transportului feroviar, locul în care s-a descoperit furtul corespunde destul de rar cu locul în care s-a comis, acesta putându-se situa în oricare din stațiile ori pe traseul de sute de kilometri parcurs de tren.

Printre primele elemente ce trebuie stabilite în astfel de furturi se numără: locul unde se afla vagonul, cine și cum a observat violarea, starea în care se găsește vagonul. Pentru stabilirea traseului parcurs de vagon, a trenurilor din componența cărora a făcut parte și a personalului care l-a deservit, vor fi verificate documentele de evidență, foile de încărcare de la magaziile SNCFR, condicile de aplicare a plumbilor, condicile de expediere a trenurilor, registrele de la birourile de mișcare etc.[2].

Secțiunea a II-a

Particularități metodologice ale investigării[3] *delapidării*

§1. Aspecte introductive

După cum este cunoscut, art. 215[1] din Codul penal anterior conținea prevederile care incrimina *delapidarea*, făcând parte din capitolul dedicat infracțiunilor contra patrimoniului. În noul Cod penal, legiuitorul a înțeles să o includă în grupul infracțiunilor de serviciu, Capitolul II, Titlul V, pentru că, prin comiterea ei, „se vatămă mai întâi relația socială de serviciu și în secundar se afectează patrimoniul unei persoane juridice"[4].

---

[1] În acest sens, a se vedea **C. Aioniței,** *Curs de criminalistică*, vol. III, Metodica criminalistică, partea I, *supra cit.*, p. 145 și urm.

[2] În acest sens, **R. Lechat,** *op. cit.*, p. 685-687; **C. Aioniței,** *op. cit.*, p. 150-155.

[3] A se vedea precizările din introducerea la primul capitol din partea a III-a.

[4] Expunerea de motive la Legea nr. 286/2009, privind Codul penal

Potrivit prevederilor art. 295 NCP, aceasta constă în însuşirea, folosirea sau traficarea de către un funcţionar public, în interesul său ori pentru altul, de bani, valori sau alte bunuri pe care le gestionează sau le administrează.

Periculozitatea acestei fapte rezultă nu numai din daunele provocate patrimoniului, ci şi din faptul că este săvârşită de persoane cărora li s-au dat în primire şi păstrare anumite bunuri care aparţin patrimoniului[1].

§2. Problemele principale care trebuie clarificate prin investigarea delapidării

Problemele principale care se cer clarificate în cadrul investigării delapidării privesc, în esenţă, determinarea obiectului material al infracţiunii, stabilirea laturii obiective, identificarea făptuitorilor, stabilirea vinovăţiei sale, precum şi a scopului sau mobilului infracţiunii[2].

Sub raport metodologic criminalistic, în cadrul anchetei trebuie să se acţioneze în direcţia *asigurării recuperării prejudiciului cauzat,* a bunurilor sau valorilor sustrase, precum şi a luării de măsuri vizând prevenirea săvârşirii unor asemenea fapte.

2.1. Determinarea obiectului material al infracţiunii. Pentru stabilirea obiectului material al acestei infracţiuni trebuie identificate atât natura bunurilor, calitatea, cantitatea exactă, valoarea prejudiciului, cât şi faptul că obiectul material al delapidării s-a aflat în gestionarea sau administrarea unui funcţionar sau alt salariat.

Având în vedere că gestionarea presupune primirea, păstrarea şi predarea de diverse valori sau bunuri, este necesar să se stabilească că acestea au fost primite în mod efectiv, nu scriptic şi că nu au ieşit din gestiune, de asemenea în mod efectiv. În privinţa administrării, este necesar ca dispoziţiile referitoare la mişcarea bunurilor delapidate din patrimoniul unităţii, regiei autonome, societăţii comerciale sau altui tip de agent economic, potrivit atribuţiilor de serviciu ale făptuitorului[3].

2.2. Stabilirea elementelor componente ale laturii obiective. În legătură cu această componentă complexă ce intră în structura infracţiunii de delapidare interesează, în primul rând, modalităţile în care s-a săvârşit infracţiunea. Astfel:

2.2.1. Însuşirea de bani, valori sau bunuri realizată prin diverse procedee, cum ar fi, de exemplu:

a. *Sustragerile,* acoperite cu acte falsificate ori fictive (contracte de livrare, bonuri de transferare), ori realizate prin neoperarea reducerilor de preţuri, prin falsificarea listelor de inventariere sau distrugerea evidenţelor, profitându-se de săvârşirea altor infracţiuni, îndeosebi furtul ori simularea acestora, practicarea unor preţuri mărite dincolo de limitele legale.

b. *Crearea de plusuri în gestiune,* prin înşelarea la măsurătoare, cântărire sau numărătoare, prin înregistrarea unor produse la pierderi, neînregistrarea întregii cantităţi de mărfuri

---

[1] **I. Oancea,** în *Explicaţii teoretice ale Codului penal român,* vol. III, partea specială, Ed. Academiei Române, Bucureşti, 1971, p. 595 şi urm. A se vedea şi **M. Udroiu,** *op. cit.*, p. 395; **A. Boroi,** *op. cit.*, p. 458.

[2] În acest sens, **C. Suciu,** *Criminalistica,* Ed. Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1972, p. 622-623; **C. Aioniţoaie** şi **A. Ungureanu,** *Curs de criminalistica,* vol. III, Metodică criminalistică, Editat de Şcoala militară de ofiţeri a Ministerului de Interne, Bucureşti, 1977, p. 94-99; **I. Mircea,** *Criminalistica, op. cit.,* p. 182.

[3] **O. Aug. Stoica,** *Drept penal. Partea specială,* Ed. Pedagogică, Bucureşti, 1976, p. 190-192; **I. Oancea,** *op. cit.,* p. 596-597.

primite ori înregistrarea la o calitate inferioară, substituirea sau falsificarea mărfurilor ş.a., introducerea de mărfuri expirate sau de proveniență dubioasă ş.a.

2.2.2. Folosirea unor bunuri în scop personal, prin scoaterea lor pentru un timp din patrimoniul unității, după care sunt readuse, bineînțeles cu valoarea scăzută din cauza uzurii, în caz contrar, fapta întrunind elementele infracțiunii de abuz în serviciu.

2.2.3. Traficarea de bani, valori sau bunuri, în vederea obținerii de profituri ilicite, prin împrumuturi, darea de mărfuri pe credit în condiții interzise de lege, schimbarea unor bunuri de valoare mai mică pe altele cu valoare mai mare şi invers etc.[1].

Pentru conturarea laturii obiective este important, de asemenea, să se stabilească *legătura de cauzalitate* dintre prejudiciul efectiv şi acțiunea de delapidare, întrucât sunt frecvente lipsurile în gestiune provocate de alte cauze obiective sau subiective, neimputabile celui care gestionează sau administrează.

2.3. Identificarea autorului şi a eventualilor participanți la săvârşirea infracțiunii. Cu privire la făptuitor, fiind vorba de un subiect calificat, se va stabili dacă acesta avea calitatea de funcționar sau alt salariat şi gestiona ori administra banii sau valorile delapidate.

În legătură cu ceilalți participanți, pentru că cel mai adesea responsabile de săvârşirea delapidării se fac mai multe persoane, trebuie văzut dacă acestea pot fi considerate ca alcătuind un grup, în care fiecare îndeplineşte un anumit rol: magaziner, vânzător, contabil, revizor.

De asemenea, este necesar să se stabilească funcțiile, atribuțiile de serviciu, sistemul de lucru, pentru a se delimita contribuția fiecăruia la prejudiciul provocat, fiind cunoscut că cei care acționează în grupuri organizate îşi repartizează „rolurile" potrivit atribuțiilor de serviciu pe care le au - gestionare, administrare, control, consum - roluri împărțite pe aceeaşi treaptă de serviciu sau pe scară ierarhică[2].

2.4. Stabilirea cauzelor şi condițiilor care au favorizat săvârşirea infracțiunii. Pe lângă aspectele sus-menționate, mai trebuie clarificate prin cercetarea delapidării, *cauzele* care au determinat-o şi *condițiile* care au favorizat săvârşirea infracțiunii, aspecte evocate anterior. De exemplu, cele întâlnite în cazurile de încălcare a dispozițiilor legale referitoare la primirea, circulația şi depozitarea bunurilor, la efectuarea necorespunzătoare a controalelor şi reviziilor etc.

§3. Primele măsuri luate în cercetarea delapidării

Pentru stabilirea completă a elementelor constitutive ale delapidării este necesar ca organele judiciare sesizate de săvârşirea infracțiunii să inițieze în mod operativ o serie de măsuri cu caracter preliminar. Sub raport metodologic, organul de urmărire penală va trebui să se raporteze inclusiv la modul în care *a fost sesizat.* Aceasta poate fi efectuată pe diverse căi, cum ar fi, de exemplu, sesizarea de către conducerea unităților în urma reviziilor contabile ori a controalelor efectuate de Garda Financiară, de organele de poliție. Frecvent, sesizarea are la bază semnalări ale cetățenilor privind înşelarea la cântar, punerea în vânzare

[1] **I. Oancea,** *Explicații teoretice ale Codului penal*, vol. III, *supra cit.*, p. 600-601.
[2] **C. Aioniţoaie şi A. Ungureanu,** *op. cit.*, p. 97-98.

a unor mărfuri expirate sau de proveniență dubioasă, practicarea unor prețuri peste cele legale, semnalări care pot fi făcute prin intermediul presei.

Pentru declanşarea urmăririi penale, se impune mai întâi *verificarea atentă a sesizării,* astfel încât să se stabilească dacă fapta este reală şi dacă ea întruneşte condițiile infracțiunii de delapidare, de aceasta făcându-se vinovate anumite persoane. Ca urmare, primele măsuri inițiate de către organele de urmărire penală, vor consta în[1]:

3.1. Cunoaşterea situației exacte, reale a gestiunii. În vederea determinării situației gestiunii, se va proceda la *inventarieri,* la *revizii contabile,* ori la verificarea suplimentară a actelor încheiate de organele de constatare.

Totodată, se impune stabilirea unor eventuale falsuri materiale sau intelectuale cu privire la banii, bunurile sau valorile din gestiune, ceea ce necesită deseori efectuarea de expertize grafice, contabile, merceologice, pentru stabilirea cuantumului pagubei. Se vor cere explicații persoanelor care gestionează sau administrează bunurile respective, precum şi celor care au efectuat controlul, revizia sau inventarierea.

3.2. Stabilirea cauzelor lipsurilor sau plusurilor din gestiune. Stabilirea cauzelor reale ale delapidării este absolut necesară întrucât de ea depinde încadrarea corectă a faptei. De pildă, sustragerea poate fi săvârşită de o persoană din cele prevăzute de art. 295 NCP ori de o altă persoană, după cum lipsa se poate datora neglijenței ori unor cauze obiective.

Pentru determinarea cauzelor sustragerilor, aşa cum am menționat anterior, organul de urmărire penală care efectuează cercetarea în cauză va trebui să-şi formeze o imagine de ansamblu asupra activității din unitatea în gestiunea căreia s-au constatat lipsurile sau plusurile, documentându-se, de exemplu, asupra următoarelor aspecte mai importante:

- *Organizarea*, *caracterul* şi *specificul activității* desfăşurate de către regia sau societatea comercială în care s-a produs paguba.
- *Circulația bunurilor*, banilor sau valorilor, interesând modul în care se face primirea sau recepționarea, păstrarea, livrarea sau distribuirea, precum şi felul în care este asigurată paza lor.
- *Sistemul de ținere a evidențelor* şi dacă acestea corespund legii, ca şi regulilor sau normelor cu caracter intern ori departamental.
- *Modul de verificare scriptică şi faptică* a gestiunii, persoanele care efectuează controlul şi intervalele de timp la care este efectuată.
- *Salariații care se ocupă de gestionarea şi administrarea* banilor sau bunurilor, inclusiv cei care le manipulează sau le asigură paza.

Totodată, este foarte important să se obțină date cât mai amănunțite despre persoanele ce s-ar putea face răspunzătoare de existența lipsurilor sau plusurilor, interesând, de pildă, modul în care îşi îndeplinesc sarcinile de serviciu, eventualele legături infracționale, pasiuni sau vicii, cum ar fi practicarea jocurilor de noroc etc.

3.3. Efectuarea de percheziții şi ridicarea de obiecte şi înscrisuri. Aceste acte de urmărire penală se impun de la sine, ele servind la obținerea de probe directe privind fapta şi împrejurările în care s-a comis.

[1] **C. Suciu**, *op. cit.*, p. 623; **I. Mircea**, *op. cit.*, p. 180-181.

3.3.1. Percheziţiile, ca şi ridicarea de obiecte sau înscrisuri trebuie efectuate cu maximă urgenţă pentru descoperirea bunurilor, valorilor sau banilor sustraşi, ca şi a unor mijloace materiale de probă, îndeosebi a înscrisurilor falsificate.

În acest scop, organul de urmărire penală trebuie să stabilească, încă din faza iniţială a investigaţiilor, relaţiile celui bănuit, mai ales în împrejurarea în care se constată că la săvârşirea infracţiunii au participat mai multe persoane. Percheziţiile vor fi efectuate şi la locul de muncă al gestionarilor sau angajaţilor.

3.3.2. Ridicarea de înscrisuri sau de obiecte se impune, practic, în marea majoritate a cazurilor de delapidare, nu numai pentru studiul modului în care au fost ţinute evidenţele, s-a înregistrat mişcarea banilor, au fost efectuate reviziile ş.a., ci şi pentru prevenirea *distrugerii înscrisurilor* care au servit la comiterea infracţiunilor.

Astfel, trebuie ridicate actele fictive sau falsificate utilizate în acoperirea lipsurilor sau în crearea de plusuri în gestiune, cum sunt procesele-verbale şi listele de inventariere, situaţiile de consum, bonurile de transfer, avizele de expediţie, fişele de pontaj, procesele-verbale privind perisabilităţile acordate şi riscurile comerciale etc.

Prin studierea acestor documente, este posibil să se stabilească procedeele, metodele folosite de infractor, inclusiv cuantumul prejudiciului. Totodată, se va avea în vedere şi posibilitatea descoperirii unor eventuale *erori de înregistrare sau de calcul.*

Aşa cum se subliniază în literatura de specialitate, ar fi de preferat ca organul de urmărire penală să se limiteze numai la ridicarea acelor înscrisuri sau obiecte ce sunt într-adevăr utile stabilirii şi clarificării împrejurărilor în care s-a săvârşit infracţiunea, fiind contraindicată ridicarea unui volum mare de documente a căror examinare necesită mult timp, întârziind soluţionarea cauzei[1].

§4. Efectuarea altor acte de urmărire penală

Din momentul constatării lipsurilor în gestiune şi al conturării cauzelor care le-au determinat, activitatea de urmărire penală va fi orientată în direcţia completării probatoriului privind existenţa infracţiunii, identificării făptuitorului şi stabilirii răspunderii fiecăruia dintre ei.

Ancheta penală destinată rezolvării problemelor ce constituie obiect al probaţiunii se va face pe baza *planului de urmărire penală* întocmit în cazul cercetat, astfel încât, fiecare versiune privitoare la existenţa lipsurilor sau plusurilor să fie temeinic verificată, până la stabilirea cauzei reale. Versiunile se vor referi atât la natura faptei (delapidare sau, eventual, neglijenţă în serviciu, furt), cât şi la persoana făptuitorilor, la numărul şi calitatea lor, la perioada în care au delapidat, inclusiv la mijloacele întrebuinţate.

În vederea stabilirii valorii prejudiciului, a modalităţilor de investigare, a perioadei de timp în care a fost săvârşită infracţiunea, a destinaţiei date banilor sau bunurilor însuşite, inclusiv a condiţiilor care au favorizat săvârşirea faptei, pe lângă actele procedurale efectuate în faza iniţială a cercetărilor menţionate mai sus, se procedează, în mod firesc, la:

- *Audierea* martorilor, a suspecţilor sau a inculpaţilor.
- *Dispunerea de expertize* judiciare, frecvent fiind întâlnite expertizele contabile, merceologice, sau cu caracter economico-financiar[2].

---

[1] **C. Aioniţoaie şi A. Ungureanu**, *op. cit.*, p. 12.

[2] **Em. Mihuleac**, *Expertiza judiciară*, Ed.Ştiinţifică, Bucureşti, 1971, p. 76-77.

- Efectuarea de *confruntări,* de prezentări pentru recunoaşteri (de persoane sau obiecte) şi de reconstituiri.
- *Cercetarea la faţa locului,* mai ales în ipoteza în care s-a încercat de către făptuitori simularea unei spargeri ori acoperirea lipsurilor pe diverse căi, inclusiv profitându-se de furturi reale ori de cauze fortuite.

4.1. Selecţionarea martorilor. *Selecţionarea martorilor* se va face şi dintre următoarele persoane:

- Persoanele care au controlat, gestionat sau administrat bunurile înainte de constatarea delapidării, precum şi cele care au luat în primire gestiunea după săvârşirea faptei.
- Persoanele care au participat la manipularea, sub diverse forme (transportare, înmagazinare, primire, predare, recepţie etc.), a banilor, bunurilor sau valorilor din care s-a sustras.
- Persoanele din diverse compartimente ale societăţii sau regiei care au avut contact cu suspectul, în cadrul atribuţiilor de serviciu.
- Persoanele din anturajul suspectului sau inculpatului (vecini, prieteni) care îi cunosc felul de viaţă, legăturile pe care le întreţine în afara familiei ori serviciului.

Pentru efectuarea acestor activităţi, atragem atenţia asupra obligaţiei organului de urmărire penală să procedeze cu maximum de discreţie, tact şi numai în limitele prevăzute de lege.

La audierea martorilor se va ţine seama de poziţia lor faţă de fapta cercetată, de funcţia avută, de raporturile cu suspectul pentru a se putea evalua cât mai exact sinceritatea, buna-credinţă şi obiectivitatea declaraţiilor.

4.2. Ascultarea suspecţilor sau a inculpaţilor. Interogarea[1] suspecţilor sau a inculpaţilor se efectuează, aşa cum s-a arătat, după ce organul de urmărire penală dispune de suficiente date privind activitatea infracţională. Se recomandă ca primii să fie ascultaţi cei care se dovedesc mai sinceri sau aceia cărora le revine o răspundere mai mică.

Sub raport tactic criminalistic, este indicat să se folosească pe parcursul ascultării şi unele documente care ar fi putut servi la săvârşirea faptei, mai ales dacă acestea au fost falsificate, în legătură cu care să fie cerute explicaţii, astfel încât să se stabilească procedeele, modalităţile de care autorii s-au servit în însuşirea, folosirea sau traficarea bunurilor şi valorilor gestionate.

O atenţie specială va fi acordată *determinării legăturilor infracţionale,* a cercului de persoane implicate în comiterea sustragerilor din avutul public, a naturii relaţiilor din ele. Cu atât mai mult se impune în prezent acest lucru, cu cât asistăm la apariţia efectivă a crimei organizate, după modelul celei vest-europene.

4.3. Dispunerea constatărilor tehnico-ştiinţifice, a expertizelor judiciare. Dispunerea expertizelor judiciare, inclusiv a reviziilor contabile, va fi făcută cât mai urgent, pentru a nu se da timp făptuitorului să acopere prejudiciul, prin introducerea în gestiune, în timpul cercetărilor, a unor bunuri cumpărate ori împrumutate din alte gestiuni, sau prin depunerea sumelor de bani corespunzătoare prejudiciului.

[1] *Interogarea* în sensul explicat în partea a II-a a tratatului.

BUNAR CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Fireşte că, dintre *expertizele criminalistice,* expertizele destinate examinării falsurilor în înscrisuri de natură materială sau intelectuală, ocupă un loc central, problemele ce se cer clarificate fiind foarte diverse. De pildă, expertului i se pot pune întrebări referitoare la autenticitatea scrierii sau subscrierii, la stabilirea vechimii înscrisului ori a menţiunilor dintr-un anumit formular. Pot fi stabilite procedeele de falsificare a documentelor, astăzi mai variate, unele de provenienţă incertă, dubioasă, reprezentând contrafaceri. Frecvent, se solicită refacerea textului înlăturat sau acoperit, refacerea în întregime a unui înscris, pe care suspectul a încercat să-l distrugă, examinarea falsului de ştampile sau de sigilii etc.

4.4. Luarea măsurilor asigurătorii. Luarea măsurilor asigurătorii, imediat ce se constată existenţa lipsei dintr-o gestiune, imputabilă unei anumite persoane, se numără printre *actele procedurale obligatorii,* potrivit prevederilor art. 249 NCPP: indisponibilizarea prin instituirea sechestrului asupra bunurilor mobile are drept scop repararea pagubei produse prin infracţiune, ca şi garantarea executării pedepsei confiscării averii.

Aplicarea sechestrului are, totodată, rolul de a împiedica înstrăinarea bunurilor produs al infracţiunii, de aceea ea va trebui efectuată încă de la începutul cercetărilor, concomitent cu percheziţia domiciliară.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

CAPITOLUL III

ELEMENTE METODOLOGICE PRIVIND INVESTIGAREA[1] CRIMINALISTICĂ A INFRACȚIUNILOR DIN DOMENIUL AFACERILOR

Secțiunea I

Considerații introductive

1.1. Precizări de ordin terminologic. Pentru prezentarea cadrului metodologic al investigării faptelor penale care fac obiectul acestui capitol, am optat pentru sintagma *„infracțiuni din domeniul afacerilor"*. Opțiunea a fost determinată de așa-zisa dispută terminologică dintre „Dreptul comercial" și „Dreptul afacerilor". O perioadă apreciabilă, denumirea utilizată pentru acest cadru normativ a fost de „Drept comercial", ramură de drept care s-a delimitat de „Dreptul civil" pentru a răspunde unor cerințe de ordin practic, cum ar fi: rapiditatea acțiunilor comercianților, jurisdicție accesibilă și specializată, necesitatea unei publicități extinse, internaționalizarea comerțului ce obligă la reguli comune pentru cât mai multe state etc.[2].

Denumirea de „Drept comercial" nu poate fi satisfăcătoare pentru că materia nu privește numai comerțul propriu-zis, adică interpunerea în circulația mărfurilor, bunurilor și valorilor, ci și activitățile industriale (întreprinderile producătoare de bunuri și cele prestatoare de servicii).

Dreptul afacerilor are un domeniu mai întins decât Dreptul comercial, incluzând și aspecte de Drept public (intervenția statului în economie), de Drept fiscal, de Drept al muncii și chiar de Drept civil (protecția consumatorilor), deoarece problemele pe care le ridică astăzi gestiunea unei unități economice fie că este denumită societate, firmă sau companie - sunt tot mai complexe.

Din perspectiva investigației criminalistice a acestui domeniu sunt de referință opiniile prof. *Marcel Le Clere* și ale comisarului *Rene Lechat,* reputați criminaliști, care au abordat această problematică sub denumirea, de *„banditism al afacerilor"* care constă în „escrocherii, fraude fiscale adesea însoțite de trafic de influență sau de corupția funcționarilor, delicte bursiere și bancare"[3].

Inclusiv în cadrul Consiliului Europei, Comitetul European pentru Probleme Criminale a prezentat câteva documente incluse sub denumirea de „criminalitatea în afaceri", documente pe baza cărora s-au adoptat rezoluții și recomandări la care se fac referiri mai jos. Însă, indiferent de terminologia utilizată, este evident că domeniul la care ne referim are un impact particular asupra tuturor persoanelor fizice și juridice: oamenii de afaceri care se manifestă

---

[1] A se vedea precizările anterioare cu privire la folosirea termenului de *investigare* în înțelesul său larg, judiciar și nu în cel de investigație de poliție.

[2] **Fr. Deak, St. Cărpenaru,** *Contracte civile și comerciale,* Ed. Lumina Lex, București, 1993.

[3] **M. Le Clere,** *Manuel de Police technique,* Ed. Police Revue, Paris, 1973, p. 101; **R. Lechat,** *Curs de poliție tehnică și tactică de poliție criminală*, Paris, 1965, p. 733-734.

pe acest teren ca profesionişti - mai mult sau mai puţin - ca şi toţi ceilalţi oameni care nu pot evita condiţia de *consumator,* fiind supuşi în fiecare zi consecinţelor aplicării, dar şi încălcării normelor juridice care îl reglementează, în tot soiul de modalităţi, unele banale, altele de factură mafiotă.

Fireşte, necesitatea abordării acestei tematici este dictată de amplificarea criminalităţii în afaceri, care, din nefericire, este tot mai mult resimţită astăzi prin prejudiciile deosebite pe care le provoacă şi prin diversitatea categoriilor de victime până la nivel de naţiune.

1.2. Aspecte privind cadrul normativ care reglementează activităţile din domeniul afacerilor. Deşi procesul legiferării în materie de afaceri sau comercială este în desfăşurare, acte normative precum Legea Privatizării se află la începuturile aplicării, în prezent existând totuşi un cadru normativ suficient de cuprinzător pentru domeniul afacerilor.

Norme fundamentale ce se aplică economiei de piaţă şi în care sunt făcute referiri la activităţile din domeniul afacerilor, sunt cuprinse în Constituţia României adoptată prin Referendum la 8 decembrie 1991, dar sediul materiei îl constituie Codul civil. Începând cu 1 octombrie 2011 a intrat în vigoare noul Cod civil (NCC) prin Legea nr. 287/2009 privind Codul civil[1] prin care se consacră unificarea dreptului civil şi a dreptului comercial în cadrul aceluiaşi cod.

Printre principalele acte normative, se regăsesc:

- Legea nr. 71/2011 pentru punerea în aplicare a Legii nr. 287/2009 privind Codului civil[2].
- **Legea nr. 58/1934** asupra cambiei şi biletului la ordin, cu modificările şi completările ulterioare[3].
- **Legea nr. 59/1934** asupra cecului, cu modificările şi completările ulterioare[4].
- **Legea nr. 15/1990** privind reorganizarea unităţilor economice de stat ca regii autonome şi societăţi comerciale, cu modificările ulterioare[5].
- **Legea nr. 31/1990** privind societăţile comerciale, cu modificările şi completările ulterioare[6].

1.3. Aspecte de drept penal material. Prezentăm mai jos, în sinteză, principalele reglementări prin care sunt prevăzute şi sancţionate infracţiunile în domeniul afacerilor. Trecerea lor în revistă este necesară atât pentru cunoaşterea ansamblului de norme în materie, cât, mai ales, pentru formarea unei imagini asupra elementelor constitutive ale infracţiunilor în discuţie, toate aceste elemente trebuind să facă obiectul probaţiunii[7].

1.3.1. Infracţiuni prevăzute de Legea nr. 31/1990. Acestea se regăsesc în Titlul VIII al legii, art. 271-280. Astfel:

---

[1] M. Of. nr. 505 din 15 iulie 2011.
[2] M. Of. nr. 409 din 10 iunie 2011.
[3] M. Of. nr. 100 din 1 mai 1934.
[4] M. Of. nr. 100 din 1 mai 1934.
[5] M. Of. nr. 98 din 8 august 1990.
[6] M. Of. nr. 1066 din 17 noiembrie 2004.
[7] În legătură cu aspectele penale, a se vedea **A. Ungureanu** şi **A. Ciopraga,** *Dispoziţii penale în legi penale, comentate şi adnotate cu jurisprudenţă şi doctrină* (vol. II, III şi VIII), Ed. Lumina Lex, Bucureşti, 1996, 1997, 1998; **Th. Mrejeru,** *Infracţiunile de corupţie* (aspecte teoretice şi practice), Ed. All Beck, Bucureşti, 2000; **Gh. Diaconescu,** *Infracţiuni în legi speciale şi legi extrapenale,* Ed. All, Bucureşti, 1996.

- Prin **art. 271** se sancționează fondatorul, administratorul, directorul general, directorul, membrul consiliului de supraveghere sau al directoratului ori reprezentantul legal al societății care:

1. prezintă, cu rea-credință, în prospectele, rapoartele şi comunicările adresate publicului, date neadevărate asupra constituirii societății ori asupra condițiilor economice sau juridice ale acesteia ori ascunde, cu rea-credință, în tot sau în parte, asemenea date;

2. prezintă, cu rea-credință, acționarilor/asociaților o situație financiară inexactă sau cu date inexacte asupra condițiilor economice sau juridice ale societății, în vederea ascunderii situației ei reale;

3. refuză să pună la dispoziția experților, în cazurile şi în condițiile prevăzute la art. 26 şi 38, documentele necesare sau îi împiedică, cu rea-credință, să îndeplinească însărcinările primite.

- Prin **art. 272** se pedepseşte fondatorul, administratorul, directorul general, directorul, membrul consiliului de supraveghere sau al directoratului ori reprezentantul legal al societății care:

1. dobândeşte, în contul societății, acțiuni ale altor societăți, la un preț pe care îl ştie vădit superior valorii lor efective, sau vinde, pe seama societății, acțiuni pe care aceasta le deține, la prețuri despre care are cunoştință că sunt vădit inferioare valorii lor efective, în scopul obținerii, pentru el sau pentru alte persoane, a unui folos în paguba societății;

2. foloseşte, cu rea-credință, bunuri sau creditul de care se bucură societatea, într-un scop contrar intereselor acesteia sau în folosul lui propriu ori pentru a favoriza o altă societate în care are interese direct sau indirect;

3. se împrumută, sub orice formă, direct sau printr-o persoană interpusă, de la societatea pe care o administrează, de la o societate controlată de aceasta ori de la o societate care controlează societatea pe care el o administrează, suma împrumutată fiind superioară limitei prevăzute la art. 144^4 alin. (3) lit. a), sau face ca una dintre aceste societăți să îi acorde vreo garanție pentru datorii proprii;

4. încalcă dispozițiile art. 183, referitoare la fondul de rezervă.

- Prin **art. 272^1** se pedepseşte fondatorul, administratorul, directorul general, directorul, membrul consiliului de supraveghere sau al directoratului ori reprezentantul legal al societății care:

1. răspândeşte ştiri false sau întrebuințează alte mijloace frauduloase care au ca efect mărirea ori scăderea valorii acțiunilor sau a obligațiunilor societății ori a altor titluri ce îi aparțin, în scopul obținerii, pentru el sau pentru alte persoane, a unui folos în paguba societății;

2. încasează sau plăteşte dividende, sub orice formă, din profituri fictive ori care nu puteau fi distribuite, în lipsa situației financiare anuale sau contrar celor rezultate din aceasta.

- Prin **art. 273** se sancționează administratorul, directorul general, directorul, membrul consiliului de supraveghere sau al directoratului ori reprezentantul legal al societății care:

1. emite acțiuni de o valoare mai mică decât valoarea lor legală ori la un preț inferior valorii nominale sau emite noi acțiuni în schimbul aporturilor în numerar, înainte ca acțiunile precedente să fi fost achitate în întregime;

2. se foloseşte, în adunările generale, de acțiunile nesubscrise sau nedistribuite acționarilor;

3. acordă împrumuturi sau avansuri asupra acțiunilor societății ori constituie garanții în alte condiții decât cele prevăzute de lege;

4. predă titularului acțiunile înainte de termen sau predă acțiuni liberate în total sau în parte, în afară de cazurile stabilite de lege, ori emite acțiuni la purtător fără a fi achitate integral;

5. nu respectă dispozițiile legale referitoare la anularea acțiunilor neachitate;
6. emite obligațiuni fără respectarea dispozițiilor legale sau acțiuni fără să cuprindă mențiunile cerute de lege.

- Prin **art. 274 se pedepsește** administratorul, directorul general, directorul, membrul consiliului de supraveghere sau al directoratului ori reprezentantul legal al societății care:

1. îndeplinește hotărârile adunării generale referitoare la schimbarea formei societății, la fuziunea ori la divizarea acesteia sau la reducerea capitalului social, înainte de expirarea termenelor prevăzute de lege;
2. îndeplinește hotărârile adunării generale referitoare la reducerea capitalului social, fără ca membrii să fi fost executați pentru efectuarea vărsământului datorat ori fără ca aceștia să fi fost scutiți, prin hotărârea adunării generale, de plata vărsămintelor ulterioare;
3. îndeplinește hotărârile adunării generale referitoare la schimbarea formei societății, fuziune, divizare, dizolvare, reorganizare sau reducere a capitalului social, fără informarea organului judiciar ori cu încălcarea interdicției stabilite de acesta, în cazul în care față de societatea s-a început urmărirea penală.

- **Art. 275** pedepsește administratorul, directorul general, directorul, membrul consiliului de supraveghere sau al directoratului care:

1. încalcă, chiar prin persoane interpuse sau prin acte simulate, dispozițiile art. 144^3;
2. nu convoacă adunarea generală în cazurile prevăzute de lege sau încalcă dispozițiile art. 193 alin. (2);
3. începe operațiuni în numele unei societăți cu răspundere limitată înainte de a se fi efectuat vărsământul integral al capitalului social;
4. emite titluri negociabile reprezentând părți sociale ale unei societăți cu răspundere limitată;
5. dobândește acțiuni ale societății în contul acesteia în cazurile interzise de lege.

- **Art. 276** pedepsește cenzorul care nu convoacă adunarea generală în cazurile în care este obligat prin lege.

- **Art. 277** pedepsește persoana care a acceptat sau a păstrat însărcinarea de cenzor, contrar dispozițiilor art. 161 alin. (2), ori persoana care a acceptat însărcinarea de expert, cu încălcarea dispozițiilor art. 39.

- **Art. 278** pedepsește lichidatorul care face plăți asociaților cu încălcarea dispozițiilor art. 256.

- **Art. 279** pedepsește acționarul sau deținătorul de obligațiuni care:

1. trece acțiunile sau obligațiunile sale pe numele altor persoane, în scopul formării unei majorități în adunarea generală, în detrimentul altor acționari ori deținători de obligațiuni;
2. votează în adunări generale, în situația prevăzută la lit. a), ca proprietar de acțiuni sau de obligațiuni care în realitate nu îi aparțin;
3. în schimbul unui folos material necuvenit, se obligă să voteze într-un anumit sens în adunarea generală sau să nu ia parte la vot.

- **Art. 280^1** pedepsește transmiterea fictivă a părților sociale ori a acțiunilor deținute într-o societate, în scopul săvârșirii unei infracțiuni sau al sustragerii de la urmărirea penală ori în scopul îngreunării acesteia.

- **Art. 280^3** pedepsește folosirea, cu știință, a actelor unei societăți radiate, în scopul producerii de consecințe juridice.

1.3.2. Infracțiunea de bancrută frauduloasă. În prezent, infracțiunea de bancrută frauduloasă este reglementată de NCP. Astfel, în art. 241 NCP, este încriminată fapta persoanei care, în frauda creditorilor:

a) falsifică, sustrage sau distruge evidențele debitorului ori ascunde o parte din activul averii acestuia;

b) înfăţişează datorii inexistente sau prezintă în registrele debitorului, în alt act sau în situaţia financiară sume nedatorate;

c) înstrăinează, în caz de insolvenţă a debitorului.

Obiectul juridic al infracţiunilor de bancrută frauduloasă îl constituie relaţiile sociale de a căror bună desfăşurare depinde posibilitatea creditorilor de a-şi satisface creanţele din întreg activul debitorului.

1.3.3. Infracţiunea de concurenţă neloială prevăzută de art. 5 din Legea nr. 11/1991 privind combaterea concurenţei neloiale

În sensul art. 5 din Legea nr. 11/1991, cu modificările şi completările ulterioare *constituie infracţiune de concurenţă neloială următoarele fapte:*

a) folosirea unei firme, embleme sau a unui ambalaj de natură să producă confuzie cu cele folosite legitim de alt comerciant;

b) folosirea în scop comercial a rezultatelor unor experimentări sau a altor informaţii confidenţiale în legătură cu acestea, transmise autorităţilor competente în scopul obţinerii autorizaţiilor de comercializare a produselor farmaceutice ori a produselor chimice destinate agriculturii, care conţin compuşi chimici noi;

c) divulgarea, achiziţionarea sau utilizarea secretului comercial de către terţi, ca rezultat al unei acţiuni de spionaj comercial ori industrial, dacă prin aceasta sunt afectate interesele sau activitatea unei persoane juridice;

d) divulgarea sau folosirea secretelor comerciale de către persoane împuternicite de deţinătorii legitimi ai acestor secrete pentru a-i reprezenta în faţa autorităţilor publice ori a instituţiilor publice, dacă prin aceasta sunt afectate interesele sau activitatea unei persoane juridice;

e) folosirea de către o persoană dintre cele prevăzute la art. 175 alin. (1) NCP a secretelor comerciale de care a luat cunoştinţă în exercitarea atribuţiilor de serviciu, dacă prin aceasta sunt afectate interesele sau activitatea unei persoane juridice;

f) producerea în orice mod, importul, exportul, depozitarea, oferirea spre vânzare ori vânzarea unor mărfuri sau servicii purtând menţiuni false privind brevetele de invenţii, brevetele pentru soiuri de plante, mărcile, indicaţiile geografice, desenele ori modelele industriale, topografiile de produse semiconductoare, alte tipuri de proprietate intelectuală, cum ar fi aspectul exterior al firmei, designul vitrinelor sau cel vestimentar al personalului, mijloacele publicitare şi altele asemenea, originea şi caracteristicile mărfurilor, precum şi cu privire la numele producătorului sau al comerciantului, în scopul de a-i induce în eroare pe ceilalţi comercianţi şi pe beneficiari.

Totodată, prin articolele 1 şi 2 din lege este cuprinsă dispoziţia normei penale potrivit cu care: - Comercianţii sunt obligaţi să-şi exercite activitatea lor de comerţ cu bună-credinţă şi potrivit uzanţelor comerciale cinstite în interesul celor implicaţi, inclusiv respectarea intereselor consumatorilor (art. 1); - În sensul acestei legi, constituie concurenţă neloială practicile comerciale ale întreprinderii care contravin uzanţelor cinstite şi principiului general al bunei-credinţe şi care produc sau pot produce pagube oricăror participanţi la piaţă (art. 2).

1.3.4. Infracţiuni de contrabandă reglementate de Legea nr. 86/2006 privind Codul vamal[1]

- art. 270. – (1) Introducerea în sau scoaterea din ţară, prin orice mijloace, a bunurilor sau mărfurilor, prin alte locuri decât cele stabilite pentru control vamal, constituie infracţiunea de contrabandă şi se pedepseşte cu închisoare de la 2 la 7 ani şi interzicerea unor drepturi [alin. (2)-(3) din O.U.G. nr. 54/2010].

[1] M. Of. nr. 350 din 19 aprilie 2006.

(2) Constituie, de asemenea, infracțiune de contrabandă și se pedepsește potrivit alin. (1):

a) introducerea în sau scoaterea din țară prin locurile stabilite pentru controlul vamal, prin sustragere de la controlul vamal, a bunurilor sau a mărfurilor care trebuie plasate sub un regim vamal, dacă valoarea în vamă a bunurilor sau a mărfurilor sustrase este mai mare de 20.000 lei în cazul produselor supuse accizelor și mai mare de 40.000 lei în cazul celorlalte bunuri sau mărfuri;

b) introducerea în sau scoaterea din țară, de două ori în decursul unui an, prin locurile stabilite pentru controlul vamal, prin sustragere de la controlul vamal, a bunurilor sau a mărfurilor care trebuie plasate sub un regim vamal, dacă valoarea în vamă a bunurilor sau a mărfurilor sustrase este mai mică de 20.000 lei în cazul produselor supuse accizelor și mai mică de 40.000 lei în cazul celorlalte bunuri sau mărfuri;

c) înstrăinarea sub orice formă a mărfurilor aflate în tranzit vamal.

(3) Sunt asimilate infracțiunii de contrabandă și se pedepsesc potrivit alin. (1) colectarea, deținerea, producerea, transportul, preluarea, depozitarea, predarea, desfacerea și vânzarea bunurilor sau a mărfurilor care trebuie plasate sub un regim vamal cunoscând că acestea provin din contrabandă sau sunt destinate săvârșirii acesteia.

- art. 271. - Introducerea sau scoaterea din țară, fără drept, de arme, muniții, materiale explozibile, droguri, precursori, materiale nucleare sau alte substanțe radioactive, substanțe toxice, deșeuri, reziduuri ori materiale chimice periculoase constituie infracțiunea de contrabandă calificată și se pedepsește cu închisoare de la 3 la 12 ani și interzicerea unor drepturi, dacă legea penală nu prevede o pedeapsă mai mare.

- art. 272. - Folosirea, la autoritatea vamală, a documentelor vamale de transport sau comerciale care se referă la alte mărfuri sau bunuri, ori la alte cantități de mărfuri sau bunuri decât cele prezentate în vamă, constituie infracțiunea de folosire de acte nereale și se pedepsește cu închisoare de la 2 la 7 ani și interzicerea unor drepturi.

- art. 273. - Folosirea, la autoritatea vamală, a documentelor vamale de transport sau comerciale falsificate constituie infracțiunea de folosire de acte falsificate și se pedepsește cu închisoare de la 3 la 10 ani și interzicerea unor drepturi.

Obiectul juridic al infracțiunii este complex. Pe de o parte, acesta este constituit din relațiile sociale de natură economică ce apar în procesul formării și realizării în formă bănească a resurselor necesare statului pentru îndeplinirea funcțiilor sale. Pe de altă parte, obiectul juridic e constituit de relațiile sociale referitoare la sănătatea publică primejduite sau afectate prin deținerea, circulația, traficarea produselor și substanțelor stupefiante și toxice.

1.4. Aspecte de drept comparat

1.4.1. O retrospectivă largă asupra legislației și practicii privind criminalitatea în afaceri, în statele membre ale Consiliului Europei, relevă că acestea au întreprins măsuri specifice, menite să asigure o viață economică normală sau să pună capăt conflictelor din lumea afacerilor, măsuri de natură extrapenală, cum sunt utilizarea mijloacelor de drept privat sau administrativ, stabilirea unor reguli deontologice pentru afaceri, dar și măsuri de natură penală. Astfel:

1.4.2. Reguli deontologice în afaceri, ca atare, există la nivel național sau local. Spre exemplu, în Elveția, Banca Națională și alte bănci europene au căzut de acord asupra unei deontologii în sectorul lor de activitate. În Italia, există un cod deontologic în materie de publicitate. Acest cod, compus din 42 de articole, acoperă ansamblul sectorului comercial al publicității și prevede instituirea unei comisii și a unui juriu de control, care să se pronunțe conform regulilor codului.

În Belgia există coduri deontologice pentru anumite profesii, cum ar fi: pentru agenții imobiliari, pentru contabili etc. Aceste reguli par să joace un rol important în Marea Britanie

unde, în afara codurilor de autodisciplină, există coduri vizând sancțiuni profesionale, ca și coduri semi-statutare care, în situația în care nu sunt luate în considerare, conduc la pierderea anumitor privilegii sau la slăbirea poziției celor în cauză în cadrul negocierilor.

1.4.3. Probleme de drept penal specifice domeniului afacerilor în țările membre ale Consiliului Europei[1]. Comitetul European pentru Probleme Criminale a redactat o listă de activități criminale care pun statelor membre ale Consiliului Europei probleme economice, sociale și juridice dintre cele mai dificile. De exemplu: formarea cartelurilor; practicile frauduloase și abuzive ale întreprinderilor multinaționale; obținerea frauduloasă sau deturnarea de fonduri alocate de stat sau de către organizații internaționale; infracțiuni în domeniul informaticii, furt de date, violare de secrete, manipularea de date informative; crearea de societăți fictive; falsificarea de documente contabile, a bilanțului, precum și încălcarea obligației de a ține contabilitatea; infracțiuni în dauna consumatorilor; concurența neloială; infracțiuni fiscale; infracțiuni la regimul vamal; infracțiuni în materie de schimb valutar; infracțiuni bursiere și bancare; manipularea abuzivă de piețe bursiere și abuzul prin profitul de inexperiența publicului.

Deși această listă este cu caracter orientativ, coroborând-o cu celelalte date prezentate anterior, putem constata că, în general, problemele vizate sunt cuprinse și în legislația țării noastre.

1.5. Aspecte de drept procesual penal. Gradul de pericol social al infracțiunilor din domeniul afacerilor nu rezidă doar în frecvența lor, ci și în multiplele posibilități de acoperire cu acte fictive sau alte mijloace. De aici și dificultățile întâmpinate în cercetarea penală, a procedurilor judiciare, mai ales în faza actelor premergătoare.

Față de împrejurările în care sunt comise infracțiunile din domeniul afacerilor, precum și de posibilitățile de depistare a acestora și a făptuitorilor, organele de urmărire penală sunt sesizate prin mai multe modalități. În acest sens, trebuie reținută posibilitatea, specifică domeniului afacerilor, ca prin plângere să se mascheze propriile fapte delictuoase.

Actele de urmărire penală efectuate în aceste cazuri au ca finalitate aflarea adevărului, reflectată în concordanța dintre concluziile investigației și realitatea cu privire la fapta ilicită și autorul ei[2].

Investigația penală oferă suficiente posibilități de punere în lumină a probelor privind o faptă ilicită, iar organele judiciare au datoria de a cântări cu responsabilitate dovezile existente în cauză, astfel încât să-și formeze convingerea intimă că soluția pronunțată reflectă adevărul[3]. În vederea lărgirii sferei de aplicare a prezumției de nevinovăție, în literatura de specialitate se insistă pentru acordarea unei importanțe deosebite actelor premergătoare urmăririi penale. Prin aceasta, organele judiciare ar fi obligate să adopte „o atitudine de maximă prudență în momentul în care decid ca unei persoane să i se atribuie calitatea de suspect, prin începerea urmăririi penale împotriva ei"[4].

O regulă dominantă, impusă de evidente necesități practice, a activității de investigare a infracțiunilor, mai ales în domeniul afacerilor, o constituie *urgența cercetării,* principiu, caracteristic întregii activități consacrate rezolvării cauzelor penale, el servind scopului procesului penal.

---

[1] Raportul Comitetului European pentru probleme criminale, Strassbourg, 1991 (*op. cit.*), p. 25-31 - traducere.
[2] **N. Volonciu,** *Tratat de drept procesual penal,* vol. I, Ed. Paideia, București, 1997, p. 58.
[3] **Em. Stancu,** *Criminalistica,* vol. I, Ed.Tempus, 1992, p. 35.
[4] **I. Neagu,** *Drept procesual penal român,* Ed. Pro, București, 1997, p. 49.

Administrarea probelor în cercetarea criminalistică a infracțiunilor din domeniul afacerilor se confruntă, deseori, cu dificultăți considerabile determinate de:

a. *Complexitatea infracțiunilor* în cauză și volumul de documente examinate.

b. *Recurgerea la oameni de acoperire,* la persoane cu influență din zona politicului, administrativului, economicului.

c. *Raporturile „speciale" dintre unitatea / societatea economică în cauză* și alte persoane juridice care nu colaborează *voluntar la administrarea probelor,* de teama de a nu fi descoperite neregularități ale propriilor tranzacții.

Orice investigație penală în acest domeniu presupune, printre altele, o adoptare a unor principii cunoscute din materia investigării faptelor care afectează patrimoniul, de genul delapidării sau gestiunii frauduloase.

Ridicarea de obiecte și *înscrisuri,* care, potrivit literaturii de specialitate și dispozițiilor legale, duc *la aflarea adevărului.* Această măsură este realmente necesară și obligatorie. Asemenea obiecte și înscrisuri ar putea fi clasificate astfel:

- Obiecte și înscrisuri care au folosit sau au fost destinate să servească la săvârșirea infracțiunii (registre contabile, chitanțe, dispoziții de plată, cecuri, cambii etc.).
- Obiectele care reprezintă produsul infracțiunii (valută, conturi în bănci etc.).
- Obiecte și înscrisuri care poartă o urmă a faptei comise (înscrisuri contrafăcute prin fals etc.).
- Orice alte obiecte sau înscrisuri care servesc la aflarea adevărului în rezolvarea cauzei (bancnote ori alte bunuri de valoare cu urme digitale ale mituitului, în cazul infracțiunii de luare de mită).

Un aspect procedural specific domeniului afacerilor constă în aceea că, potrivit art. 19 și 20 NCPP, societatea comercială *poate* să *exercite acțiunea civilă în cadrul procesului penal* dacă a suferit un prejudiciu material.

Secțiunea a II-a

Scurtă privire asupra modalităților curente de săvârșire a infracțiunilor în domeniul afacerilor

O cunoaștere practică a principalelor modalități și procedee de săvârșire a infracțiunilor în domeniul afacerilor se dovedește absolut necesară pentru toți cei ce luptă împotriva acestui gen de criminalitate.

§1. Modalități specifice modurilor de operare în infracțiuni din domeniul afacerilor

În sens larg, *escrocheria* constă în încredințarea de fonduri, de obiecte sau chitanțe, succesiv, fie luând un nume fals sau o falsă calitate, fie folosind o manevră frauduloasă. Referitor la această faptă se impun câteva considerații privitoare la psihologia subiectului activ și pasiv al infracțiunii, dar și privitor la imaginația escrocului.

În primul rând, *escrocul* manifestă o moralitate foarte scăzută pentru că abuzează de prietenie, dar cum subliniază R. Lechat: „dacă proprietatea se apără împotriva furtului cu arme sau cu case de bani, ea se oferă ca un burete îmbibat de escrocherie"[1].

[1] **R. Lechat**, *Curs de poliție tehnică,* Ed. Police Revue, Paris, 1968, p. 317.

BCU ITS / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

În al doilea rând, *victima* se caracterizează prin trăsături cum sunt: naivitatea, cupiditatea, dar şi prin o anumită doză de necinste.

Escrocheria nu apare oricând, ci este un delict de civilizaţie scris. Ea nu are de-a face cu dezmoştenirea, dezechilibrul sau inadaptabilitatea socială, cu manifestarea unei pături, denumită sugestiv „gulere albe", care se foloseşte de puterea sa economică şi socială pentru comiterea unor abuzuri în detrimentul persoanelor al căror statut inferior nu le permite să se apere[1].

Dintre principalele modalităţi de săvârşire a escrocheriilor, cele mai frecvente sunt[2]:

1.1. Folosirea unui nume fals. Aceasta constituie cea mai banală escrocherie. De pildă, escrocul îşi deschide un cont cu ajutorul unor acte de identitate false, comiţând ulterior, sub acest nume fals şi cu cecurile obţinute, importante escrocherii, apoi va profita liniştit de rezultate, sub identitatea lui reală.

1.2. Însuşirea unei calităţi false. De regulă, calitatea, funcţia sau starea civilă, una din însuşirile persoanei fizice, stau la baza multor escrocherii. Astfel, escrocii se pot prezenta ca fiind delegaţi ai unei firme însărcinate cu strângerea de fonduri publice de la comercianţi; în acest fel, falşii reprezentanţi fac încasările în interes propriu.

O altă modalitate de acţiune prin care se primesc fonduri este utilizarea unei ex-calităţi şi abuzul de o calitate adevărată (ca variantă). Pot fi citaţi în acest sens ex-funcţionarii care se deplasează „la domiciliu" pentru încasarea impozitelor, agenţii de asigurări revocaţi sau demisionaţi care continuă să încaseze primele, dar în interes personal etc.

1.3. Prezentarea unui înscris victimei. Prezentarea unui înscris (act, document) victimei, constituie una din cele mai frecvente escrocherii, cum ar fi, de exemplu:

- *Transportatorul* care falsifică o factură în beneficiul său, ori *reprezentantul* care stabileşte bonurile de comandă false pentru care poate să primească, pe nedrept, comisioane. Prin intermediul *informaticii* pot fi manipulate fraudulos calculatoarele, înscriindu-se astfel credite artificiale.
- La *vânzarea unui fond de comerţ,* cumpărătorului i se prezintă bilanţuri false sau o contabilitate „remaniată".
- Oferirea unei *cambii de complezenţă,* prin care dă un credit imaginar pentru care banca a admis scontul, mai mult chiar, a aprobat cheltuielile, presupune adesea avaluri false sau pseudoacceptări.
- *„Bulgărele de zăpadă"* este o escrocherie care constă în trimiterea unei sume de bani în favoarea a 3, 6 sau 9 parteneri care, la rândul lor, recrutează un anumit număr de victime care asigură astfel primului din serie primirea obiectului oferit de „joc": televizor, bicicletă etc. În realitate, ca o consecinţă a progresiei aritmetice (în general cu raţia 4), numărul de participanţi, încă de la seria a X-a, este superior cifrei de 1 milion, ceea ce îi pune pe ultimii deţinători în imposibilitatea de a-şi plasa înscrisurile - fişele de participare - şi a le valorifica; la o emisiune de 95.000 de fişe, 68.000 de cumpărători au depus în pierdere cota-parte stabilită.

O variantă a acestei escrocherii este cea a „jocurilor de întrajutorare" gen „roată" care au la bază acelaşi principiu de multiplicare a sumelor pretinse şi introduse în joc, dar sub

---

[1] *Ibidem,* p. 319.

[2] În acest sens a se vedea şi **E. Dogioiu,** *Metodologia cercetării infracţiunilor din domeniul comercial şi financiar bancar,* lucrare de diplomă, Universitatea din Bucureşti, 1993.

acoperirea unor acte sau manevre care dau iluzia de legalitate. În realitate este vorba de o escrocherie mascată sub aparența legalității, profitându-se cu abilitate de unele lacune sau insuficiențe legislative dintr-o anumită perioadă.

- *Escrocheria prin opere de caritate,* asociații pseudofilantropice, firme cu scop pretins umanitar, făcând caz de firma lor și folosind acreditări înșelătoare sau false, atrag participarea publicului sub forma adeziunilor, abonamentelor sau vânzării de produse prezentate ca fiind realizate de handicapați, sumele considerabile astfel obținute revenind însă numai organizatorilor.
- *Folosirea de cecuri* în modalități de genul: *predarea unui cec fără acoperire* sau, a unui *cec post-datat,* dă aparența de credit beneficiarului; există utilizarea de *cecuri trase din conturi lichidate* sau *fals garantate, cecuri furate* sau *pierdute.* De asemenea, mai pot fi folosite alte documente justificative la plată, (dispoziții de plată, cărți de credit furate sau false) oferirea unui număr de cont al altei persoane pentru cumpărarea unor produse prin tehnicile de „tele-shopping" sau „minitel" (întâlnite mai ales în țările în care acest tip de vânzări este răspândit) etc.
- Escrocherii "în stil spaniol" („à l'espagnole") sau, cum mai este cunoscută, *„comoara ascunsă",* care l-a amuzat pe vestitul Vidocq în timpul expediției în Spania (1823)[1]. Acest stil se dovedește încă eficient la victimele naive pe care un "biet prizonier" le determină să creadă că planul ascunzătorii unde și-a închis prada se găsește depus la grefă și că ar putea corupe grefierul cu 1 milion; ulterior, rolul grefierului este jucat de un camarad al escrocului, care va încasa fondurile predate de credula victimă.

1.4. Escrocherii prin înscenare. În acest gen de delicte escrocul, dând dovadă de evidentă șiretenie, acționează fie sub forma banală a intervenției (reale sau imaginare) a unui terț, complice sau nu, fie sub forma unei adevărate uneltiri (modalități frauduloase) amestecând persoane, intervenții și fabulație pentru a ajunge la fondurile râvnite[2].

a. *Intervenția unui terț* este o escrocherie *tipică pentru asigurări.* Procedeul este următorul: un individ se asigură pentru accidente, pe viață, plătește un număr apreciabil de rate, după care înscenează cu ajutorul unui complice că și-a pierdut viața într-un accident. Societatea de asigurări își va onora contractul predând suma așa-zisei văduve. Între timp, "victima" se stabilește în străinătate unde, ulterior, se va întâlni cu soția sa.

b. Diverse modalități frauduloase, cum ar fi:

- Escrocheria numită *„la vedere"* constă într-o manevră foarte dibace, presupunând o substituire de bancnote, astfel încât individul să poată da restul de la o bancnotă cu valoare mai mică decât cea pe care a primit-o (se întâmplă frecvent la casierii)[3].

Varianta cea mai cunoscută a acestei escrocherii este cea denumită în jargonul delincvenților "șmen": se practică mai ales pe lângă casele de schimb valutar de către „binevoitori" versați care se oferă sa schimbe valută la un raport de schimb chipurile mai avantajos pentru victima credulă. Escrocul, cu ajutorul unor complici, înscenează o descindere a poliției și creează o stare de tensiune de care profită, schimbând teancul de bani de o anumită valoare cu altul, aflat în mânecă sau într-unul din buzunare. Există și infractori deosebit de abili, adevărați prestidigitatori care nu au nevoie de complici pentru înscenări: pretextând doar că vor să renumere banii, iau din mâna victimei teancul bun pe care îl

[1] **M. Le Clere,** *Manuel de Police Technique,* Ed.Police Revue, Paris, 1973, p. 104.
[2] **E. Dogioiu,** *supra cit.*
[3] **M. Le Clere,** *supra cit.,* p. 107-110.

renumără în fața acesteia iar de dedesubtul mâinii cu care numără scot cu mișcare foarte rapidă „șmenul" pe care-l oferă împăturit victimei care rămâne convinsă că totul este în regulă chiar și după ce acesta dispare liniștit.

- „*Tentația chilipirului*" exemplifică cel mai elocvent dorința de profit a victimei și, este, poate, prin urmare, unul dintre cele mai „valoroase" atuuri ale escrocului. În fața unui gură-cască, escrocul se preface că a găsit pe jos o bijuterie de valoare, pe care un complice aflat în apropiere o evaluează; naivul, ademenit, se grăbește să o cumpere la jumătate din „valoarea apreciată" de complicele escrocului. Ulterior, prezentându-se la un bijutier, victima constată că a cumpărat un fals.
- *Revânzarea unor mărfuri înainte de a le achita* („carambouillage") este o escrocherie comisă de indivizi care cumpără pe credit mărfuri, pe care le revând apoi pe bani gheață fără să le plătească la scadență. Pentru ca acest gen de escrocherie să reușească, indivizii au cunoștințe și aptitudini comerciale, luând alura unor mari afaceriști. În acest scop, înființează firme „de fațadă", deschid conturi, întocmesc dosare (firește false) toate pentru a crea iluzia de seriozitate și încredere viitoarelor victime. În faza inițială, escrocii cumpără o anumită cantitate de mărfuri cu lichidități, iar restul pe bază de contracte cu scadența la 60 sau 90 de zile. În acest interval însă mărfurile sunt revândute, firma dispare, iar escrocii fug cu banii fără a plăti mărfurile la scadență.
- *Escrocheriile hoteliere* se practică, în special, în marile hoteluri care sunt dispuse la sacrificii grele pentru a nu li se știrbi reputația. Acest lucru este exploatat de escroci care înscenează diverse accidente sau furturi, afirmând că s-au produs în hotel. Proprietarul hotelului respectiv se va grăbi să aplaneze „conflictul" și să-l despăgubească pe „clientul nemulțumit" pentru ca scandalul să nu ia amploare și astfel să fie cunoscut de alți clienți.

§2. Modalități de operare în fapte înrudite cu escrocheria

Paralel cu apariția diverselor forme ale societăților comerciale, cu dezvoltarea relațiilor economice în general, a crescut numărul și diversitatea escrocheriilor financiare. Dintre principalele forme de săvârșire a acestor fapte, pot fi menționate:

2.1. Manipularea de date și informații inexacte

a. *Apelul la public* în vederea *acoperirii emisiunii* de acțiuni, obligațiuni, înscrisuri sau orice titluri de valoare ale unei societăți care se va dovedi ulterior a fi de fațadă.

b. *Oferirea de informații inexacte* (cuprinse în *prospectele financiare)* sau anunțarea de *sume fictive de subscripții,* de *liste false* cu persoane care *au participat la subscripție* (printre ele înscriind și personalități), în vederea obținerii de vărsăminte sau subscripții suplimentare.

c. Forme diverse de manipulare de genul: *publicarea unui bilanț inexact, abuzul de bunurile societății, supraevaluarea aportului în natură, repartizarea de dividende fictive.*

d. *Excrocare prin folosirea dobânzilor,* victimele fiind determinate să-și încredințeze economiile pentru că li se promite o dobândă de 10-15% pe lună: primele dobânzi se dau foarte punctual, din subscripțiile noilor victime și, după ce a ademenit un număr considerabil de persoane cu teoria *dobânzilor compuse* (sau a calculului piramidal în cazurile deja amintite, ale jocurile de „întrajutorare" tip „roată" - în care se vehiculează rețete-minune care, chipurile, infailibile fiind, vor garanta și „ieșirea din joc" cu profit de 5 sau 6 ori suma

investită - ce s-au dovedit - iar practica o arată - că escrocheria poate atinge dimensiuni colosale, naționale chiar), după care escrocul dispare - ca și societatea pe care o crease - cu sumele depuse.

2.2. Alte forme de escrocherii. Alte categorii de escrocherii, care vizează fie obținerea unui credit privat sau public - *fraude private,* fie evitarea de impozite sau beneficierea de avantaje din partea statului denumite *fraudele fiscale,* cunosc o rată semnificativă de creștere.

a. *Fraudele private* se comit prin *folosirea unei facturi pro forma*, care nu corespund unei operațiuni efectuate, precum și prin *folosirea de facturi false* în raporturile cu o societate;

b. *Fraudele fiscale* includ, printre altele, procedeul numit *„Taxi"*[1], constând în prezentarea de facturi false către stat, pentru a obține rambursarea TVA, efectuate de persoane nerezidente pe teritoriul unui stat la părăsirea acestuia cu bunuri purtătoare de TVA. Dacă cineva cumpără de la alt negustor o marfă, prin preț el plătește și cota de TVA aferentă predecesorului. În jargonul oamenilor de afaceri lipsiți de onestitate, „taxi" desemnează pe acela dintre ei care, prin facturi false, este furnizorul taxelor recuperabile.

c. *Alte escrocherii financiare* constau în: prezentarea de creanțe false într-un faliment, declarații false în materie de warant, declarații mincinoase cu ocazia semnării unui contract de asigurare - agentul declară, spre exemplu, că polița acoperă riscul îmbolnăvirii, în realitate aceasta privind numai riscul de accidente.

d. *Extorcarea de bani prin folosirea mijloacelor violente sau a amenințării* este cunoscută sub denumirea de *racket.* Sunt foarte cunoscute în zona noastră est-europeană acțiunile racketilor estici, această extorcare putând să aibă și următoarea formă: obligarea unei societăți la plata, către o bandă de infractori, a unei sume periodice, în schimbul „acordării protecției" bandei.

Secțiunea a III-a
Cadrul metodologic general al investigației penale în domeniul afacerilor

§1. Sublinieri privind specificul investigației penale

Pentru descoperirea și probarea infracțiunilor din domeniul afacerilor, investigația penală trebuie să realizeze o *demontare minuțioasă a manevrelor folosite de făptuitor,* care se situează adesea la frontiera îngustă dintre licit și ilicit.

În literatura de specialitate s-a afirmat că este dificil de stabilit un cadru tip de cercetare în această materie. Totuși, două ipoteze specifice de acțiune sunt conturate de următoarele împrejurări:

a. În săvârșirea a ceea ce numim, în general, *escrocherie,* făptuitorul se protejează prin *anonimat* (nume fals, calitate falsă etc.).

b. În cazul *manevrelor frauduloase* el este forțat să se „descopere" și, adesea, chiar să fie o persoană importantă, respectabilă (sau să fie considerată așa). De aici rezultă necesitatea identificării inclusiv prin semnalmente, după *modus operandi* sau acțiuni tipice ale poliției.

[1] **M. Le Clere,** *op. cit.,* p. 112.

BCU IAȘI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Investigația în domeniul afacerilor este caracterizată de complexitate, ea trebuind să fie efectuată cu hotărâre, cu multă răbdare, tenacitate, perspicacitate și curaj. Nici unul dintre aceste atribute nu trebuie să lipsească, dacă se dorește restabilirea echilibrului între dispozițiile penale încă insuficiente și abilitarea delincvenților din lumea afacerilor, unii deținând poziții sociale, politice, economice sau având relații deosebite.

§2. Direcții metodologice generale ale investigației

Prin similitudine cu toate faptele penale săvârșite cu intenție, fiecare escrocherie sau manevră frauduloasă reprezintă un caz special. Imaginația făptuitorilor în această materie nu cunoaște limite, manifestându-se în domenii și pe direcții nebănuite și accentuându-se astfel caracterul de periculozitate al faptelor în discuție, prin afectarea multor oameni de afaceri onești și a contribuabililor prin prejudiciile pe care le aduc statului.

În esență, orice investigație în acest domeniu presupune *adaptarea unor principii și inițierea unor acte de investigație cunoscute din materia investigării infracțiunilor împotriva patrimoniului*[1]:

a. *Cunoașterea stării de fapt* (scriptice sau faptice) și evaluarea prejudiciului în momentul semnalării sau descoperii faptei, prin inventarieri, expertize financiar-contabile și merceologice.

b. *Ridicarea de obiecte* și *înscrisuri,* efectuarea de percheziții în scopul descoperirii de documente, registre contabile, chitanțe, dispoziții de încasări și plăți, cecuri, cambii, inclusiv instrumente de falsificare.

c. *Audierea martorilor* pentru a stabili datele ce privesc atât identitatea făptuitorului, cât și modalitățile de operare.

d. *Dispunerea expertizelor judiciare,* destinate stabilirii circulației actelor, a bunurilor, a mijloacelor de plată, precum și pentru determinarea autenticității înscrisurilor etc.

e. *În ascultarea suspectului sau inculpatului,* se va urmări, în special, stabilirea circumstanțelor operaționale, descifrarea și natura manevrelor frauduloase. Pentru stabilirea sau descifrarea mecanismului infracțional este, însă, necesară, atât o documentare specializată, cât și *o familiarizare cu lumea delincvenților din afaceri, inclusiv cu mediul victimelor lor.* Pentru aceasta, cel care investighează trebuie *să posede noțiuni juridice precise* și suficiente *cunoștințe* din domeniul afacerilor.

2.1. Cunoașterea cadrului normativ în domeniu. Cunoașterea tuturor prevederilor legale este indispensabilă, cu atât mai mult cu cât delincventul din lumea afacerilor urmărește constant să acționeze cât mai aproape de marginea legii, să acopere toate faptele sale, cât mai mult timp este posibil, printr-o pseudo-legalitate pentru a inspira încredere și a se sustrage cercetărilor organelor judiciare sau de control financiar.

2.2. Cunoașterea specificului activității economico-financiare. Datele privind domeniul menționat sunt deosebit de utile investigației întrucât atât escrocheriile, cât și fraudele în materie sunt greu de limitat. În linii mari, printre cunoștințele pe care le considerăm a fi esențiale într-o astfel de investigație se numără cele care vizează:

[1] Vezi și **Em. Stancu,** *Criminalistica,* vol. II, Ed.Proarcadia, *supra cit.,* p. 221.

BIBLIOTECA UNIVERSITARĂ

a. Structura şi organizarea administrativă a societăţilor, agenţilor economici cu capital de stat, privat sau mixt, particularităţi ale societăţilor cu capital mixt, român şi străin, regimul investiţiilor străine în România.

b. Modul în care este ţinută evidenţa contabilă, mişcarea şi operaţiunile de casă, registre contabile, bilanţuri, inventate cu privire la bănci, industrie şi comerţ.

c. Organizarea direcţiilor sau serviciilor într-o bancă, un oficiu de schimb valutar, mecanismele diverselor unităţi sau societăţi economice.

d. Modalităţile de efectuare a schimburilor monetare internaţionale, clearing-ul, swift-ul, traficul de mărfuri, INCOTERMS, cadrul normativ vamal, asigurările, transportul de mărfuri şi persoane.

2.3. Stabilirea exactă a faptelor şi împrejurărilor cauzei. Pentru soluţionarea cauzei, sunt capitale *identificarea mijloacelor folosite de delincvent,* studierea şi reconstituirea manevrelor frauduloase în întregul lor, ca şi în detaliu, urmărind segment cu segment toate faptele şi împrejurările, contribuţia personală a participanţilor, şi nu în ultimul rând, a victimei.

Ca şi în cazul investigaţiei altor cauze penale, este necesar să se facă apel la *fişierele documentare* (preconstituite) ale escrocheriilor şi ale escrocilor, la toate informaţiile privind mediul de selecţie a victimelor şi, eventual, regiunile vizate, inclusiv prin *cooperarea cu organisme internaţionale specializate cum este Interpolul.*

De asemenea, este foarte indicat ca, în situaţia când a avut loc arestarea unui delincvent în materie, membru al unei bande specializate, sau care folosea un procedeu pe cale de extindere, prin intermediul *mass-mediei* să se dea un comunicat de presă şi să se prezinte fotografia făptuitorului, atât pentru depistarea altor victime, cât şi pentru descurajarea altor posibili infractori.

Secţiunea a IV-a

Particularităţi în investigarea criminalistică a unor infracţiuni financiar-bancare[1]

§1. Principalele aspecte ce se urmăresc cu ocazia investigaţiei penale

Prin statutele de organizare şi funcţionare proprii, fiecare societate bancară îşi fixează modalităţi proprii de activitate în domeniul bancar, însă trebuie să respecte şi anumite norme imperative, general valabile şi obligatorii pentru toate societăţile cu acest profil.

Din această perspectivă, se va verifica modul de respectare a principalelor norme juridice în vigoare ce reglementează instituţiile de credit şi adecvarea capitalului (O.U.G. nr. 99/2006[2]). În esenţă, aceste reglementări sunt:

a. Societăţile bancare funcţionează *doar cu autorizarea Băncii Naţionale şi nu pot fi constituite* sub formă de societăţi cu răspundere limitată (SRL) (art. 32);

[1] A se vedea şi **D.D. Şaguna**, *Tratat de drept financiar şi fiscal*, Ed. All Beck, Bucureşti, 2001.
[2] M. Of. nr. 1027 din 27 decembrie 2006.

BCU CLUJ / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

b. *Capitalul social* al unei instituții de credit, persoană juridică română, trebuie vărsat integral și în numerar la momentul subscrierii, inclusiv în cazul majorării acestuia, aporturile în natură nefiind permise. Banca Națională a României nu poate acorda autorizație unei instituții de credit, dacă aceasta nu dispune de fonduri proprii distincte sau de un nivel al capitalului inițial cel puțin egal cu nivelul minim stabilit prin reglementări, care nu poate fi mai mic decât echivalentul în lei a 5 milioane euro (art. 11 și 12).

c. Este interzis instituțiilor de credit să se angajeze în operațiuni cum ar fi: gajarea propriilor acțiuni pe contul datoriilor băncii; acordarea de credite garantate cu acțiuni, alte titluri de capital sau cu obligațiuni emise de instituția de credit însăși sau de o altă entitate aparținând grupului din care face parte instituția de credit; atragerea de depozite sau de alte fonduri rambursabile, titluri sau alte valori, de la public, când instituția de credit se află în stare de insolvență (art. 22);

d. Băncile sunt obligate să deschidă *conturi curente la Banca Națională* și să mențină rezerve minime obligatorii la plafoane stabilite de aceasta;

Legiuitorul a prevăzut infracțiuni distincte ce se pot comite în acest domeniu, cum ar fi (art. 410-413 din O.U.G. nr. 99/2006): desfășurarea de activități interzise potrivit art. 5 de către o persoană, pe cont propriu sau pe contul unei entități care nu este instituție de credit; utilizarea neautorizată de către o persoană a unei denumiri specifice unei instituții de credit; fapta unui administrator, director sau angajat al unei instituții de credit care, cu rea credință, încalcă dispozițiile art. 171 sau obstrucționează în orice alt mod exercitarea supravegherii de către Banca Națională a României; fapta oricărei persoane care asigură conducerea operativă a unei societăți financiare holding sau a unei societăți holding cu activitate mixtă de a obstrucționa, în orice mod, exercitarea de către Banca Națională a României a competențelor sale de supraveghere a instituțiilor de credit potrivit art. 166 și art. 176–203. De asemenea, deschiderea de conturi sub nume fictive constituie infracțiune și se pedepsește potrivit legii.

În practică, infracțiuni pot apărea din cauza sumelor mari cu care se operează - scriptic sau în numerar - îndeosebi sub forma *infracțiunilor de fals și uz de fals,* precum și *a înșelăciunii.* Din cauza particularității de a fi în contact permanent și nemijlocit cu clienții băncii - posibilitatea coruperii funcționarilor bancari este mare, fiind cunoscut interesul agenților economici de a rula sume cât mai mari de bani (uneori fără acoperire), mărfuri și alte garanții - pentru maximizarea profiturilor. Este vizată îndeosebi obținerea de credite, pe termene cât mai lungi, cu dobânzi cât mai mici, nestipulându-se în contract sau neverificându-se de către funcționarul bancar garanția de rambursare, în schimbul unor avantaje personale obținute de acesta.

Un fenomen de amploare cu care se confruntă societățile bancare este cel al *emiterii de către unii agenți economici de cecuri cu limită de sumă fără acoperire.* Direcția contabilității generale și a decontărilor din cadrul Băncii Naționale a emis în ianuarie 1992 un *Regulament privind decontările interbancare,* completat în iunie 1992 și la sfârșitul anului 1993. Actuala reglementare a decontărilor interbancare este prevăzută de Normele nr. 1 din 24 ianuarie 2000, privind procedura de decretare a operațiunilor interbancare ale băncilor aflate în regim special de decontare. Acest Regulament prevede termene și modalități concrete în care unitățile bancare pot efectua decontări, de reglementare a relațiilor financiare dintre agenții economici[1].

[1] Regulamentul Băncii Naționale privind decontările interbancare, elaborat de către Direcția Contabilității Generale și a Decontărilor.

Din cauza nefolosirii sau folosirii în insuficientă măsură a acestor posibilităţi pe care le au unităţile bancare pentru a preveni operaţiunile ilicite, pe fondul inaplicabilităţii - încă - *a legii falimentului* sau a unor prevederi legale drastice în acest domeniu, emiterea de cecuri pentru sume foarte mari fără acoperire a proliferat, ducând la blocaje în lanţ la decontări, mascând, în unele cazuri, starea de insolvabilitate sau *bancrută frauduloasă*[1].

§2. Tipuri de sisteme bancare „subterane" întâlnite în criminalitatea financiar-bancară[2]

2.1. Scurtă caracterizare. În urmă cu 12 ani, la cea de-a 58-a sesiune a Adunării Generale a Interpolului, decembrie 1989, au fost luate în discuţie *sistemele tranzacţiilor financiare internaţionale ilegale.* Acest gen de sisteme bancare „subterane" datează de foarte mult timp, probabil înainte de apariţia sistemelor bancare în accepţiunea actuală şi se pare că îşi au originea în Orient.

Sistemul bancar subteran presupune, în esenţă, transferarea, fără urme, a mari sume de bani în diverse zone prin ocolirea procedurilor bancare legale, mai ales în acele ţări care *nu dispun de reglementări privind controlul valutar.*

Motivele folosirii acestui sistem sunt diverse, de la trimiterea de mici sume de bani unor rude în ţările sărace, la evaziunea fiscală şi finanţarea marii criminalităţi: terorism politic sau religios, traficul de arme şi de droguri etc.

Denumirea sub care este cunoscut acest sistem variază de la zonă la zonă: „chop shop" la chinezi, „chiti", „hundi" sau „hawalla" pe sub-continentul indian şi „stash house" în America Latină. „Chop" şi „chiti" sunt denumirile date unui document important care ţine loc atât de chitanţă, cât şi de poliţă la vedere. „Hawalla" este un cuvânt în dialect "urdu" care înseamnă „referinţă, recomandare", iar "hundi" înseamnă "încredere" în limba hindusă.

Încrederea între parteneri este piatra de temelie a tranzacţiilor subterane, fără de care întreaga structură se prăbuşeşte. Această încredere este obţinută prin orice modalitate, în primul rând prin violenţă, care îl „obligă" pe partener să respecte regula jocului.

2.2. Sistemul „hawalla". În prezent, acest sistem este cel mai răspândit şi „eficient". Bancherii „hawalla" sunt, de regulă, membrii unor vechi familii sau clanuri de traficanţi. Ei pot avea meserii onorabile, precum: proprietari de magazine, comercianţi, agenţi de turism, furnizori de metale preţioase, ceea ce le permite intrarea în contact cu un număr mare de persoane şi, firește, cu sume mari de bani în numerar, fără ca aceasta să bată la ochi. Ei se bucură de o mare încredere şi respect din partea comunităţii şi după o anumită perioadă de timp ajung să-i domine şi pe clienţii cu care intră în contact în mod repetat.

Sistemul de comunicaţii închis şi neoficial existent permite noilor clienţi să afle într-o manieră relativ uşoară cine este bancherul „hawalla" local şi nu sunt probleme în atragerea clienţilor cu toate că bancherul nu-şi face o publicitate deschisă. Bancherul „hawalla" joacă, adesea, un *rol-cheie în viaţa comunităţii.* Astfel, el poate aranja zilnic trimiterea unor sume de bani în ţara de origine a unui emigrant pentru a-i susţine familia săracă. El poate aranja trimiterea în alte ţări a unor mari sume de bani din profiturile obţinute în comunitatea sa, evitând astfel taxa pe venituri. Însă el poate fi de acord, corupt sau forţat să trimită mari sume de bani în alte ţări pentru finanţarea criminalităţii majore, cum ar fi traficul de droguri.

---

[1] A se vedea şi **D.D. Şaguna**, *supra cit.*, Ed. All Beck, Bucureşti, 2001.

[2] International Criminal Police Review, nr. 431/1991.

Sistemul "hawalla" lucrează după *mai multe metode,* însă cea mai simplă ar fi următoarea:

Un individ „A" locuieşte în ţara „B" (o ţară în curs de dezvoltare sau cu o economie instabilă) şi nu are posibilităţi să câştige valută forte. „A" este destul de prosper, după standardele locale şi doreşte să transfere echivalentul a 10.000 lire sterline în ţara „C". Nu doreşte însă să folosească sistemul bancar oficial din motive diverse. Cunoscând un individ local recunoscut ca bancher „hawalla", îi va da o sumă în moneda locală, pentru ca acesta să devină disponibilă pentru el (pentru „A") în ţara „C". Dacă doreşte ca în ţara „C" să dispună de 10.000 lire sterline, el va depune bancherului „hawalla" suma corespunzătoare în valută locală, la care se adaugă un comision important pentru bancher, fără nici un fel de legătură însă cu rata oficială de schimb.

Pentru depozitul său, „A" va primi un *document, numit anterior „chop" sau „chiti"*, care nu va putea fi recunoscut ca document bancar, însă care are valoare simbolică, provizorie, prin care se recunoaşte încheierea tranzacţiei şi care este întocmit într-o formă *cunoscută numai de „A" ; de bancherul „hawalla" şi, ulterior, de corespondentul* acestuia *în ţara* „C". Acest "document" poate fi o jumătate dintr-o bancnotă ruptă de bancher în faţa clientului şi aşa mai departe.

Prin telefon, telex, poştă sau mijloace electronice, bancherul „hawalla" comunică apoi corespondentului său din ţara „C" cele trei elemente esenţiale ale tranzacţiei: suma care trebuie plătită, valuta dorită şi simbolul de identificare. Tot ceea ce-i rămâne de făcut lui „A" este să se prezinte la adresa corespondentului din ţara „C" cu documentul „chiti" şi să-şi ridice suma în valută.

Pentru facilitarea acestei tranzacţii este nevoie de un *înalt grad de încredere la două niveluri.* Încrederea lui „A" în bancher este importantă, însă nu aşa de mare cum poate să pară la prima vedere. Bancherul trebuie să trăiască într-o comunitate în care grupurile de presiune sunt puternice şi unde pierderea reputaţiei înseamnă, în cel mai bun caz, şi pierderea afacerii. O mult mai mare încredere se cere să existe între cei doi bancheri, deoarece bancherul lui „A" trebuie să fie sigur că omologul său din ţara „C" va executa dispoziţia de plată. Bancherul corespondent care face plata trebuie, de asemenea, să fie sigur că debitul va fi achitat.

Acest veritabil sistem bancar internaţional nu poate face, desigur, obiectul nici unui control sau supravegheri exterioare. În multe cazuri, nici unul dintre membrii „familiei" *nu cunoaşte toate legăturile din reţea şi, astfel, secretul este asigurat.* Folosirea în scopuri criminale a sistemului „hawalla" este, din păcate, larg răspândită şi poate avea efecte serioase asupra creşterii criminalităţii, asupra stabilităţii guvernelor şi economiilor naţionale. Ţările interesate în mod deosebit în obţinerea şi menţinerea rezervelor de valută forte au tendinţa de a impune reglementări rigide privind comerţul şi controlul valutei. Când se găsesc metode de eludare a acestor controale, vitalitatea economică a ţării respective este atât de afectată, încât nu mai poate permite importul necesar pentru funcţionarea normală a structurilor socio-economice, conducând la bancrută. Deşi este puţin probabil ca exportarea micilor economii ale unei părţi a populaţiei, aşa cum s-a menţionat anterior, să producă un efect catastrofal asupra economiei unei ţări, totuşi, bancherii „hawalla" se pot angaja în afaceri într-o asemenea măsură încât ei pot afecta considerabil economia unei ţări mici, sărace sau cu economia dezorganizată.

Incidenţa criminală a sistemului bancar „hawalla" poate fi chiar mai periculoasă. Multe crime majore se comit exclusiv în scopul obţinerii de profit. Cel puţin din acest punct de vedere, criminalii se comportă ca oameni de afaceri.

Crima, ca afacere, trebuie să fie finanţată şi acest lucru este valabil pentru orice tip criminal: *drogurile* înainte de a fi transformate în profituri fabuloase, trebuie plătite; *armamentul şi muniţia pentru terorism* trebuie finanţate. Fondurile de finanţare necesare pot să parvină nu numai de la bancherii „hawalla", ci şi de la filiale respectabile ale sistemului bancar naţional, utilizat cu bună-credinţă de cei mai mulţi dintre cetăţeni.

Un bancher „hawalla" deține în mod cert și conturi în filialele sistemul bancar convențional și, prin aceasta, poate pune la dispoziția clienților săi toate serviciile oferite de acest sistem bancar.

§3. Impactul asupra evoluției criminalității din acest domeniu

Sistemele bancare „subterane" cum este și cel descris mai sus, sunt susceptibile, din punct de vedere comercial, de influențe externe în același fel ca toate afacerile. Aceste sisteme *tind să-și desfășoare o mare parte din activități în țări cu pronunțate politici fiscale și de control valutar. Cu cât sunt mai eficiente aceste controale, cu atât afacerile vor fi deviate spre sistemele bancare „hawalla".*

Legislația bancară dintr-o anumită țară poate să nu prevadă modalitățile de control direct al sistemelor bancare „subterane". În Anglia, de exemplu, este în vigoare Legea Băncilor din 1987. Potrivit acesteia, este interzisă acceptarea de depozite, altele decât cele prevăzute de reglementările Ministerului de Finanțe și de către alte persoane, în afara instituțiilor autorizate de către Banca Angliei. Conform legii britanice, un depozit este „o sumă de bani care va fi eliberată numai în condițiile convenite la depunere, cu sau fără dobândă ori primă de asigurare, fie la cerere, fie în condițiile de timp și loc stabilite împreună de deponent și de beneficiar". Conform legii, nu are importanță în ce valută se face depunerea. Instituția bancară autorizată de Banca Angliei pentru luarea în depozit este obligată să respecte toate reglementările bancare în vigoare.

Ceea ce este interesant pentru modul de operare al bancherului „hawalla" este faptul că, după lege, el nu constituie depozite și, deci, nu intră sub incidența legii; el nu e obligat să-și dezvăluie identitatea, deoarece, în esență, el face doar un serviciu de transmitere a banilor. Cu sau fără voie, bancherul „hawalla" este implicat în circuitele de evaziune fiscală și, deci, trebuie să se afle în atenția autorităților financiare. Profiturile bancherului „hawalla" provin din comisioanele pe care le obține din transferul banilor și perfecționarea metodelor sale în vederea obținerii celor mai mari avantaje comerciale. De aceea, sumele mari de bani trimise de el dintr-o țară în alta nu constituie profiturile sale; în aceste condiții, autoritățile fiscale din Marea Britanie au reușit să obțină unele succese atunci când, aflând despre transferul masiv de bani, au *cerut cu insistență indivizilor în cauză să declare ce anume reprezintă aceşti bani.* Dacă bancherul „hawalla" declara adevărul, urma a plăti taxa numai pe comisionul său, deci pe profit. Dacă refuza să-și decline identitatea ori statutul lui real, atunci el risca să fie taxat pentru întreaga sumă de bani transferată, care în acest caz poate fi interpretată ca fiind profitul nedeclarat al unor afaceri dubioase.

Un factor extern care poate influența anvergura operațiunilor bancare subterane este *cooperarea multor țări în direcția elaborării unei legislații bancare corespunzătoare, care să permită identificarea, restricționarea și chiar neutralizarea procedeelor de spălare a banilor murdari* proveniți din *traficul de droguri.* Principiile unei astfel de legislații pot fi extinse pentru acoperirea tuturor metodelor de spălare a banilor murdari, fie că aceştia provin din fraude, tâlhării, extorcări sau orice activități teroriste.

În unele țări precum Anglia și SUA, există legislație în vigoare care obligă băncile oficiale să informeze autoritățile despre orice tranzacție suspectă considerată de acestea ca având legătură cu traficul de droguri. În astfel de cazuri, autoritățile au posibilitatea să investigheze și să stabilească pe bază de probe ce anume se află în spatele acestor tranzacții. O dată cercetările aflate în curs, pot fi identificate și alte acte ilegale în afara traficului de droguri. Această legislație i-a făcut pe criminali să devină foarte circumspecți în utilizarea

sistemului bancar oficial în reciclarea banilor şi să caute alte metode. Cum contrabanda cu valută sau metale preţioase este foarte riscantă, singura alternativă viabilă rămâne sistemul bancar subteran.

O altă metodă la îndemână pentru infractori este *folosirea multor „birouri de schimb"* care există în multe ţări. Prin acestea, mijloacele de finanţare a crimei şi profiturile rezultate pot fi schimbate în alte valute, atât pentru obţinerea valutei unei asemenea ţări (necesară finanţării în acea ţară a unui act criminal), cât şi pentru a reconverti profitul astfel obţinut în valuta originală, cu care a fost iniţiată operaţiunea de finanţare. De asemenea, metoda cumpărării biletelor de avion şi decontarea lor ulterioară este folosită atât de bancherul „hawalla", cât şi de organizaţiile criminale.

Existenţa unor astfel de metode, ca şi necesitatea deosebită de a-i determina pe traficanţii de droguri să cadă în plasa controlului bancar oficial, a făcut ca unele ţări să-şi îndrepte atenţia spre întărirea cooperării în direcţia supravegherii mişcării banilor. La întâlnirile la nivel înalt ale *„Grupului celor 7" din* 1989, *1992 şi 1994, s-a căzut de acord şi s-a trecut apoi la înfiinţarea unei „Forţe de intervenţie financiară"* care să combată problema internaţională a spălării banilor proveniţi din traficul de droguri sau alte mărfuri cu regim special - arme, muniţie, materii prime radioactive sau rare etc.

Una dintre multele probleme pe care această forţă de intervenţie le are în studiu este cea a fezabilităţii şi utilităţii unui sistem în care nu numai băncile, dar şi alte instituţii financiare ar trebui să informeze asupra tranzacţiilor valutare interne şi internaţionale care depăşesc o anumită sumă.

Acest sistem poate fi conceput suficient de cuprinzător pentru a include în supravegherea sa atât operaţiunile „birourilor de schimb", cât şi pe cele ale bancherilor „hawalla". Prin aceasta, sistemele bancare subterane pot fi afectate într-o mare măsură. În condiţiile sus-menţionate, descoperirea şi cel puţin ţinerea sub control a criminalităţii din domeniul afacerilor, este o problemă care ar trebui să preocupe toate organele judiciare sau de control în materie: Parchet, Poliţie, Gardă financiară şi nu numai.

§4. Stadiul actual al combaterii criminalităţii financiar-bancare

Prevenirea şi sancţionarea activităţilor de spălare a banilor în România a intrat sub incidenţa Legii nr. 21/1999, abrogată prin Legea nr. 656/2002[1]. Odată cu această lege a fost înfiinţat Oficiul Naţional de Prevenire şi Combatere a Spălării Banilor (O.N.P.C.S.B.).

Potrivit Legii nr. 656/2002, prin *spălarea banilor* se înţelege faptele prevăzute la art. 29:

a) schimbarea sau transferul de bunuri, cunoscând că provin din săvârşirea de infracţiuni, în scopul ascunderii sau al disimulării originii ilicite a acestor bunuri ori în scopul de a ajuta persoana care a săvârşit infracţiunea din care provin bunurile să se sustragă de la urmărire, judecată sau executarea pedepsei;

b) ascunderea ori disimularea adevăratei naturi a provenienţei, a situării, a dispoziţiei, a circulaţiei sau a proprietăţii bunurilor ori a drepturilor asupra acestora, cunoscând că bunurile provin din săvârşirea de infracţiuni;

c) dobândirea, deţinerea sau folosirea de bunuri, cunoscând că acestea provin din săvârşirea de infracţiuni.

În cazul în care s-a săvârşit o infracţiune de spălare a banilor sau de finanţare a actelor de terorism, luarea măsurilor asigurătorii este obligatorie (art. 32).

[1] M. Of. nr. 702 din 12 octombrie 2012.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

CAPITOLUL IV

METODOLOGIA INVESTIGĂRII[1] ACCIDENTELOR DE MUNCĂ; CERCETAREA ACCIDENTELOR DE TRAFIC RUTIER

Secțiunea I

Cadrul metodologic general al investigării accidentelor de muncă

§1. Aspecte introductive

Accidentele de muncă produse în ultimii ani demonstrează că aplicarea de măsuri destinate prevenirii și combaterii unor fapte sau evenimente de natură să prejudicieze, într-o formă sau alta, protecția muncii este absolut necesară într-un stat de drept. Printre măsurile destinate unui asemenea scop, cele cu caracter juridic ori circumscrise domeniului juridic ocupă un loc distinct[2].

În România au fost înregistrate în anul 2014 un număr de 3.604 de accidente de muncă, cu 15,4 % mai puțin decât în anul 2013, când au fost 4.259 persoane accidentate, din care un număr de 185 persoane accidentate mortal, cu 40,7% mai puțin decât în anul 2013, când au fost 312 persoane accidentate mortal[3]. Sectoarele economiei naționale în care au fost cele mai multe accidente de muncă în anul 2014 sunt: - comerțul cu amănuntul, cu excepția autovehiculelor și motocicletelor - 230 de accidentați, reprezentând 6,4% din totalul accidenților din economia națională; transporturi terestre și transporturi prin conducte - 224 de accidentați; construcții de clădiri - 222 de accidentați; iar sectoarele economiei în care au fost cele mai multe accidente mortale sunt construcțiile de clădiri, cu un număr de 21 de accidentați[4].

---

[1] Vezi precizările anterioare privitoare la termenul de *investigare*.

[2] Cu privire la problematica juridică a protecției muncii - practic mereu actuală -, a se vedea: **S. Ghimpu, I.T. Ștefănescu, Ș. Beligrădeanu, Gh. Mohanu**, *Dreptul muncii,* tratat, vol. II, Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1982, p. 186-187; **C. Buga**, *Protecția muncii,* Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1980; **S. Ghimpu**, *Dreptul muncii,* Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1985, p. 257-276. A se vedea și **A. Boroi**, *op. cit.*, p. 614; **Cl.-A. Costea**, *Dreptul securității sociale,* Ed. C.H. Beck, București, 2013, p. 114; **A. Țiclea**, *Tratat de dreptul muncii. Legislație. Doctrină. Jurisprudență,* ediția a IX-a, actualizată, Ed. Universul Juridic, București, 2015, p. 661; **A. Țiclea**, *Dreptul securității sociale,* ediția a VI-a, actualizată, Ed. Universul Juridic, București, 2015, p. 80; **I.T. Ștefănescu**, *Tratat teoretic și practic de dreptul al muncii*, ediția a III-a, revăzută și adăugită, Ed. Universul Juridic, București, 2014, p. 669.

[3] www.insse.ro, baza de date TEMPO ONLINE, accesat în 24.04.2015.

[4] http://www.mmuncii.ro/j33/images/buletin_statistic/conditii_2014.pdf, pp. 2-3, accesat în data de 24.04.2015.

BCU / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Pe plan legislativ, în țara noastră sunt aplicabile o serie de acte normative destinate, pe de o parte, asigurării securității și sănătății în muncă, iar pe de altă parte asigurării exploatării și întreținerii corespunzătoare a instalațiilor, utilajelor și mașinilor, la care ar trebui să se adauge unele reglementări destinate consolidării ordinii în muncă în orice activitate economică productivă, mai ales dacă au instalații cu un grad ridicat de pericol în exploatare[1].

Art. 41, alin. (2) din Constituție[2] dispune că: „salariații au dreptul la măsuri de protecție socială. Acestea privesc securitatea și sănătatea salariaților, regimul de muncă al femeilor și al tinerilor, instituirea unui salariu minim brut pe țară, repausul săptămânal, concediul de odihnă plătit, prestarea muncii în condiții deosebite sau speciale, formarea profesională, precum și alte situații specifice, stabilite prin lege."

Codul muncii al României, intrat în vigoare la 01 aprilie 2003, republicat în 2011[3], conține un întreg titlu (V) - Sănătate și securitate în muncă, alcătuit din trei capitole, cuprinzând art. 175-191. În aceste trei capitole se stabilesc o serie de reguli generale cum ar fi: obligațiile angajatorului și salariaților în domeniul securității și sănătății în muncă, inclusiv pentru activitățile de prevenire a riscurilor profesionale, de informare și pregătire, precum și pentru punerea în aplicare a organizării protecției muncii și mijloacelor necesare acesteia, constituirea Comitetului de securitate și sănătate în muncă, protecția salariaților prin servicii medicale.

Necesitatea dezvoltării prevederilor acestui Cod, în concordanță cu normele europene, a impus adoptarea Legii nr. 319/2006[4] a securității și sănătății în muncă, care a abrogat Legea protecției muncii nr. 90/1996.

Desigur că în sfera reglementării juridice, o poziție aparte o dețin prevederile noului Cod penal al României, care incriminează o serie de fapte de natură să aducă atingere siguranței statului, persoanei, precum și patrimoniului public sau privat, fapte având la bază intenția sau culpa autorului, unele având ca modalitate de comitere inclusiv exploziile sau incendiile. Din sfera normativă, amintim reglementările de ordin intern ale ministerelor economice, îndeosebi în domeniile mineritului, chimiei, petrochimiei, siderurgiei ș.a. Problema este în ce măsură mai sunt respectate ele astăzi.

O contribuție semnificativă la prevenirea și combaterea accidentelor de muncă, a altor evenimente cauzate de explozii sau incendii, în domeniile menționate, o are însă și cercetarea acestora sub raport judiciar.

§2. Aspecte juridice

În sensul art. 5 lit. g) din Legea securității și sănătății în muncă nr. 319/2006, prin *accident de muncă* se înțelege vătămarea violentă a organismului, precum și intoxicația acută profesională, care au loc în timpul procesului de muncă sau în îndeplinirea îndatoririlor de serviciu și care provoacă incapacitate temporară de muncă de cel puțin 3 zile calendaristice, invaliditate ori deces.

---

[1] **I.T. Ștefănescu**, *Dreptul muncii,* Ed. Lumina Lex, București, 2000, p. 370 și urm.

[2] Modificată si completată prin Legea de revizuire a Constituției României nr. 429/2003, publicată în M. Of. nr. 758 din 29 octombrie 2003, republicată de Consiliul Legislativ, în temeiul art. 152 din Constituție, cu reactualizarea denumirilor și dându-se textelor o nouă numerotare.

[3] M. Of. nr. 345 din 18 mai 2011.

[4] M. Of. nr. 646 din 26 iulie 2006.

BCU IAȘI / CENTRUL UNIVERSITAR LIBRARY

Este, de asemenea, accident de muncă, potrivit art. 30 din Legea nr. 319/2006:

a) accidentul suferit de persoane aflate în vizită în întreprindere şi/sau unitate, cu permisiunea angajatorului;

b) accidentul suferit de persoanele care îndeplinesc sarcini de stat sau de interes public, inclusiv în cadrul unor activităţi culturale, sportive, în ţară sau în afara graniţelor ţării, în timpul şi din cauza îndeplinirii acestor sarcini;

c) accidentul survenit în cadrul activităţilor cultural-sportive organizate, în timpul şi din cauza îndeplinirii acestor activităţi;

d) accidentul suferit de orice persoană, ca urmare a unei acţiuni întreprinse din proprie iniţiativă pentru salvarea de vieţi omeneşti;

e) accidentul suferit de orice persoană, ca urmare a unei acţiuni întreprinse din proprie iniţiativă pentru prevenirea ori înlăturarea unui pericol care ameninţă avutul public şi privat;

f) accidentul cauzat de activităţi care nu au legătură cu procesul muncii, dacă se produce la sediul persoanei juridice sau la adresa persoanei fizice, în calitate de angajator, ori în alt loc de muncă organizat de aceştia, în timpul programului de muncă, şi nu se datorează culpei exclusive a accidentatului;

g) accidentul de traseu, dacă deplasarea s-a făcut în timpul şi pe traseul normal de la domiciliul lucrătorului la locul de muncă organizat de angajator şi invers;

h) accidentul suferit în timpul deplasării de la sediul persoanei juridice sau de la adresa persoanei fizice la locul de muncă sau de la un loc de muncă la altul, pentru îndeplinirea unei sarcini de muncă;

i) accidentul suferit în timpul deplasării de la sediul persoanei juridice sau de la adresa persoanei fizice la care este încadrată victima, ori de la orice alt loc de muncă organizat de acestea, la o altă persoană juridică sau fizică, pentru îndeplinirea sarcinilor de muncă, pe durata normală de deplasare;

j) accidentul suferit înainte sau după încetarea lucrului, dacă victima prelua sau preda uneltele de lucru, locul de muncă, utilajul ori materialele, dacă schimba îmbrăcămintea personală, echipamentul individual de protecţie sau orice alt echipament pus la dispoziţie de angajator, dacă se afla în baie ori în spălător sau dacă se deplasa de la locul de muncă la ieşirea din întreprindere sau unitate şi invers;

k) accidentul suferit în timpul pauzelor regulamentare, dacă acesta a avut loc în locuri organizate de angajator, precum şi în timpul şi pe traseul normal spre şi de la aceste locuri;

l) accidentul suferit de lucrători ai angajatorilor români sau de persoane fizice române, delegaţi pentru îndeplinirea îndatoririlor de serviciu în afara graniţelor ţării, pe durata şi traseul prevăzute în documentul de deplasare;

m) accidentul suferit de personalul român care efectuează lucrări şi servicii pe teritoriul altor ţări, în baza unor contracte, convenţii sau în alte condiţii prevăzute de lege, încheiate de persoane juridice române cu parteneri străini, în timpul şi din cauza îndeplinirii îndatoririlor de serviciu;

n) accidentul suferit de cei care urmează cursuri de calificare, recalificare sau perfecţionare a pregătirii profesionale, în timpul şi din cauza efectuării activităţilor aferente stagiului de practică;

o) accidentul determinat de fenomene sau calamităţi naturale, cum ar fi furtună, viscol, cutremur, inundaţie, alunecări de teren, trăsnet (electrocutare), dacă victima se afla în timpul procesului de muncă sau în îndeplinirea îndatoririlor de serviciu;

p) dispariţia unei persoane, în condiţiile unui accident de muncă şi în împrejurări care îndreptăţesc presupunerea decesului acesteia;

q) accidentul suferit de o persoană aflată în îndeplinirea atribuţiilor de serviciu, ca urmare a unei agresiuni.

Accidentul de muncă de traseu reprezintă (art. 2 pct. 10 din Normele metodologice - H.G. nr. 1425/2006[1]):

a) accident survenit în timpul şi pe traseul normal al deplasării de la locul de muncă la domiciliu şi invers şi care a antrenat vătămarea sau decesul;

b) accident survenit pe perioada pauzei reglementare de masă în locuri organizate de angajator, pe traseul normal al deplasării de la locul de muncă la locul unde ia masa şi invers, şi care a antrenat vătămarea sau decesul;

c) accident care a antrenat vătămarea sau decesul, petrecut pe traseul normal al deplasării de la locul de muncă la locul unde îşi încasează salariul şi invers, dacă acesta este organizat de angajator în afara unităţii.

[1] M. Of. nr. 882 din 30 octombrie 2006.

În cazurile *accidentelor de traseu*, deplasarea trebuie să se facă fără abateri nejustificate de la traseul normal şi, de asemenea, transportul să se facă în condiţiile prevăzute de reglementările de securitate şi sănătate în muncă sau de circulaţie în vigoare. Cu toate acestea, legea nu precizează timpul necesar deplasării şi traseul normal de deplasare, care generează numeroase dificultăţi de stabilire a caracterului evenimentului produs.

În esenţă, accidentul de muncă este un eveniment neaşteptat, determinat de o vătămare violentă a unei persoane participante la procesul de producţie, de natură să întrerupă desfăşurarea normală a muncii şi să aducă prejudicii fizice, morale şi materiale victimei, ca şi unităţii în care a avut loc[1].

După cum se subliniază în literatura de specialitate, producerea violentă, neaşteptată a unui astfel de eveniment „nu trebuie confundată cu ceea ce este imprevizibil", fortuit, accidentele de muncă fiind în majoritatea cazurilor posibil de prevăzut şi, deci, de preîntâmpinat, aspect esenţial pentru stabilirea răspunderii juridice[2].

Clasificarea accidentelor de muncă este importantă atât pentru determinarea condiţiilor în care acestea trebuie comunicate, cercetate, înregistrate şi raportate, cât şi pentru stabilirea răspunderii juridice a celor vinovaţi de producerea lor şi totodată a drepturilor persoanelor accidentate[3]. Acest lucru se poate realiza după mai multe criterii, două dintre acestea fiind enunţate de normele legale.

Astfel, potrivit art. 31 din lege, accidentele de muncă se clasifică, în raport cu urmările produse şi cu numărul persoanelor accidentate, în:

a) accident care produce incapacitate temporară de muncă - evenimentul care produce incapacitate temporară de muncă de cel puţin 3 zile calendaristice consecutive, confirmată prin certificat medical sau, după caz, prin alte documente medicale, potrivit prevederilor legale;

b) accident care produce invaliditate - evenimentul care produce invaliditate confirmată prin decizie de încadrare într-un grad de invaliditate, emisă de organele medicale în drept;

c) accident mortal - evenimentul în urma căruia se produce decesul accidentatului, confirmat imediat sau după un interval de timp, în baza unui act medico-legal;

d) accident colectiv - evenimentul în care au fost accidentate cel puţin 3 persoane, în acelaşi timp şi din aceleaşi cauze, în cadrul aceluiaşi eveniment.

§3. Reglementări privind metodologia investigării accidentelor de muncă

Investigarea accidentelor de muncă, în accepţiunea sa cea mai largă, este o activitate care se distinge de cercetarea altor fapte sau evenimente prin aceea că ei îi sunt aplicabile nu numai regulile metodologice criminalistice propriu-zise ci şi reguli prevăzute expres în legislaţia muncii sau în alte acte normative speciale.

Cadrul metodologic general al cercetării accidentelor de muncă este stabilit de Legea nr. 319/2006 privind securitatea şi sănătatea în muncă, Normele metodologice de aplicare a prevederilor Legii securităţii şi sănătăţii în muncă nr. 319/2006, metodele tactice criminalistice generale, precum şi dispoziţiile de drept penal aplicabile: noul Cod de procedură penală şi noul Cod penal.

---

[1] **P. Pufan**, *Psihologia muncii,* Ed. Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1978, p. 216.

[2] **S. Ghimpu, Al. Ţiclea**, *Dreptul muncii,* Ed. All Beck, Bucureşti, 1997, p. 430 şi urm.

[3] Pentru alte aspecte privind relaţiile de muncă, a se vedea **Al. Athanasiu** şi **C.A. Moarcăş**, *Muncitorul şi legea - Dreptul muncii*, Ed. Oscar Print, Bucureşti, 1999.

BCU "CAROL I" CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Legea nr. 319/2006 stabileşte principii generale referitoare la protecţia sănătăţii şi securitatea lucrătorilor, care transpune integral Directiva 89/391/CEE. Cadrul general metodologic de cercetare a accidentelor de muncă este stabilit în art. 26-32 din Lege.

Noul Cod penal cuprinde dispoziţii care incriminează fapte prin care se încalcă normele de securitate şi sănătate în muncă sau pentru neluarea acestor măsuri legale. De asemenea, sunt aplicabile şi dispoziţiile art. 38 alin. (2) din NCP cu privire la concursul formal de infracţiuni. Astfel, se reţine concurs formal de infracţiuni între nerespectarea măsurilor legale de securitate şi sănătate în muncă şi uciderea din culpă, atunci când persoana vinovată de producerea accidentului de muncă mortal încalcă, printr-o singură acţiune sau inacţiune, normele curpinse în art. 192 (uciderea din culpă) şi art. 350 NCP. Noul Cod de procedură penală cuprinde dispoziţii generale, aplicabile în cercetarea oricărei fapte penale.

Din perspectiva Legii nr. 319/2006, art. 29, alin. (1), *Cercetarea evenimentelor de muncă* se face astfel:

a) de către angajator, în cazul evenimentelor care au produs incapacitate temporară de muncă;

b) de către inspectoratele teritoriale de muncă, în cazul evenimentelor care au produs invaliditate evidentă sau confirmată, deces, accidente colective, incidente periculoase, în cazul evenimentelor care au produs incapacitate temporară de muncă lucrătorilor la angajatorii persoane fizice, precum şi în situaţiile cu persoane date dispărute;

c) de către Inspecţia Muncii, în cazul accidentelor colective, generate de unele evenimente deosebite, precum avariile sau exploziile;

d) de către autorităţile de sănătate publică teritoriale, respectiv a municipiului Bucureşti, în cazul suspiciunilor de boală profesională şi a bolilor legate de profesiune.

În situaţia în care s-a produs o incapacitate temporară de muncă, cercetarea se efectuează de către angajatorul la care s-a produs evenimentul. Dacă, însă, printre victime se află cetăţeni străini, aceasta se realizează de către inspectoratul teritorial de muncă pe raza căruia s-a produs evenimentul (art. 116 din Normele metodologice).

În cazul accidentelor mortale, al incidentelor periculoase, precum şi al celor care au provocat invaliditate victimei, cercetarea administrativă de specialitate se desfăşoară în paralel sau este urmată de cercetarea efectuată de organele de urmărire penală sub aspectul săvârşirii de infracţiuni, în conformitate cu dispoziţiile Codului de procedură penală[1].

Rezultatul cercetării evenimentului se va consemna într-un proces-verbal.

În caz de deces al persoanei accidentate în muncă, unitatea medico-legală competentă este obligată să înainteze inspectoratului de stat teritorial pentru protecţia muncii, în termen de 7 zile de la data decesului, o copie de pe raportul de constatare medico-legală.

Potrivit noilor prevederi procesual penale, nu mai este prevăzut în mod expres obligativitatea efectuării urmăririi penale de către procuror în cazul infracţiunilor contra securităţii şi sănătăţii în muncă (art. 56 NCPP). Având în vedere că, uneori pot exista explozii sau alte avarii majore cu o multitudine de posibilităţi din punct de vedere dinamic şi spaţio-temporal, ori accidente colective soldate cu multe persoane decedate, complexitatea cercetării şi anchetei în aceste cazuri necesită în mod vădit *participarea procurorului* care să conducă echipa de cercetare la locul faptei.

[1] **I.M. Aron,** *Accidentul de muncă,* Editura Universul Juridic, Bucureşti, 2014, p. 131.

Amintim, în acest context, că, potrivit prevederilor legale, conducerile persoanelor juridice, agenților economici în care au avut loc accidente de muncă colective, mortale ori care au produs invaliditate sunt obligate să anunțe de îndată Inspectoratul de stat teritorial pentru protecția muncii și organele de urmărire penală, respectiv Parchetul și Inspectoratul de poliție.

Un alt element de specificitate al investigării este determinat nu numai de faptul că ea se efectuează în funcție de particularitățile fiecărui caz în parte, ci și de componența echipei care o realizează, aceasta având o compunere complexă. Astfel, alături de procurorul competent să efectueze urmărirea penală în cauză, de organele de poliție și, după caz, cele ale S.R.I., participă și specialiști din domeniul în care a avut loc evenimentul, inclusiv medicul legist, dacă accidentul a provocat rănirea sau moartea unor persoane.

Precizăm că echipa care efectuează cercetarea infracțiunilor contra securității și sănătății în muncă nu se confundă cu „comisia de cercetare a accidentelor de muncă", desemnată de conducerea persoanei juridice, în ipoteza unor evenimente care au drept consecință invaliditatea temporară de cel puțin o zi a unui angajat. De asemenea, ea nu trebuie confundată nici cu „echipa de cercetare" a unor evenimente de genul avariilor determinate de incendii sau de explozii.

De regulă, în acește cazuri comisia de cercetare este formată din președintele comisiei tehnice de prevenire și stingere a incendiilor, șeful compartimentului în care a avut loc evenimentul, specialiști în domeniu, inclusiv cadrele tehnice chemate să supravegheze și să conducă activitatea de pază și de stingere a incendiilor, împreună cu conducătorul formației civile de pompieri. Sunt situații în care aceste comisii sunt numite de conducerea forurilor superioare, a ministerelor, iar în împrejurări deosebite, cercetarea este efectuată de către o *comisie guvernamentală,* ancheta judiciară propriu-zisă realizând-o însă organele stabilite de lege.

§4. Principalele aspecte, obiect al probațiunii, care trebuie clarificate prin investigarea accidentelor de muncă

Principalele probleme care trebuie clarificate prin investigarea unui accident de muncă, probleme care sunt comune și evenimentelor sau avariilor din industria minieră și petrochimică, provocate de explozii sau incendii, sunt, în esență, următoarele[1]:

4.1. Stabilirea cauzelor accidentului. *Cauzele accidentului* care, deși sunt de o mare diversitate, se clasifică, de regulă, în două mari categorii: *cauze de natură tehnică* și *cauze de natură organizatorică.* În ipoteza unor avarii, cum sunt cele provocate de explozii sau incendii, cauzele pot fi și consecința unor *acțiuni intenționate, premeditate*[2].

- *Cauzele de natură tehnică,* mai frecvente fiind cele determinate de funcționarea defectuoasă a instalațiilor și utilajelor, uzura prematură a aparatelor, mașinilor sau instalațiilor, calitatea necorespunzătoare a materialelor, defecțiuni în aprovizionarea tehnică.

---

[1] **C. Suciu**, *Criminalistica,* Ed.Didactică și Pedagogică, București, 1972, p. 637-638; **C. Aionițoaie**, *Curs de criminalistică*, vol. III, *Metodica criminalistică*, partea a II-a, editat de Școala militară de ofițeri a Min. de Interne, București, 1977, p. 63 și urm.; **A. Ciopraga** și **I. Iacobuță**, *Criminalistica,* Ed.Chemarea, Iași, 1997, p. 323; **I. Mircea**, *Criminalistica,* Ed. Lumina Lex, București, 1998, p. 185.

[2] **S. Ghimpu, I.T. Ștefănescu, Ș. Beligrădeanu**, *supra cit.,* p. 224-227; **C. Buga**, *supra cit.,* p. 64-67.

- *Cauzele de natură organizatorică,* frecvente fiind lipsa luării unor măsuri corespunzătoare de securitate şi sănătate în muncă, neglijenţe în procesul de producţie, în exploatarea maşinilor, utilajelor, instalaţiilor, superficialitate în respectarea normelor tehnice de securitate a muncii sau indisciplina.

4.2. Determinarea împrejurărilor în care a avut loc accidentul. Determinarea împrejurărilor în care a avut loc accidentul sau evenimentul prezintă interes pentru stabilirea elementelor pe baza cărora să se facă o încadrare juridică corectă a faptei.

Frecvent, pentru încadrarea evenimentului în categoria accidentelor de muncă, trebuie stabilit dacă acesta s-a produs în timpul procesului de muncă, şi dacă cel accidentat era în curs de îndeplinire a atribuţiilor sale de serviciu.

4.3. Determinarea consecinţelor accidentului. În investigarea acestor cauze, organul judiciar are obligaţia să stabilească cu exactitate consecinţele accidentului de muncă, inclusiv pericolele apărute prin neluarea sau nerespectarea normelor de securitate şi sănătate în muncă sau a altor norme cu caracter tehnic şi *existenţa raportului de cauzalitate* între acţiunea ori inacţiunea persoanelor responsabile şi rezultatul produs.

Aceste aspecte sunt şi ele deosebit de importante pentru încadrarea juridică a faptei. De pildă, dacă accidentul s-a soldat cu moartea unei persoane, ne vom afla în faţa unui concurs ideal de infracţiuni: infracţiune contra protecţiei muncii şi ucidere din culpă[1].

4.4. Stabilirea prevederilor legale care au fost încălcate. Normele legale de securitate şi sănătate în muncă care au fost încălcate ori alte norme prin care se stabilesc măsuri tehnice sau organizatorice privind procesul de producţie, exploatarea, întreţinerea utilajelor, instalaţiilor şi maşinilor, condiţiile de aprovizionare cu materiale şi combustibili, trebuie să fie cunoscute pentru o corectă stabilire a răspunderii penale, civile sau administrative.

4.5. Identificarea persoanelor care răspund de organizarea şi conducerea procesului de producţie. În această categorie intră atât persoanele care au obligaţia să ia măsurile de securitate şi sănătate în muncă, cât şi cei care trebuie să le respecte, în scopul stabilirii cu exactitate a formei de vinovăţie (intenţie sau culpă) în funcţie de care se va aplica sancţiunea penală şi, firește, va fi încadrată juridic fapta comisă.

4.6. Iniţierea măsurilor de prevenire a altor accidente. Măsurile tehnice şi organizatorice de prevenire a altor accidente sau avarii în sectorul respectiv reprezintă o problemă deosebit de importantă, de a cărei rezolvare răspund, în egală măsură, conducătorul procesului de producţie din compartimentul în care s-a produs evenimentul şi specialiştii chemaţi în acest scop.

§5. Cercetarea la faţa locului a accidentelor de muncă

Cercetarea la faţa locului a accidentelor de muncă este o activitate cu o importanţă particulară, care nu poate fi pusă la îndoială, de calitatea acesteia depinzând efectiv întreaga rezolvare a cauzei. Pentru aceasta se impune efectuarea cercetării cu *maximă urgenţă* de către echipă, în componenţa căreia vor intra organele competente să efectueze cercetarea.

---

[1] **V. Papadopol, M. Popovici,** *Repertoriu alfabetic de practică judiciară în materie penală pe anii 1976-1980*, Ed. Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1982, pct. 6.

5.1. Luarea primelor măsuri. Este firesc ca primele măsuri să vizeze, în exclusivitate, acordarea primului ajutor victimelor accidentului de muncă sau avariei, limitarea sau înlăturarea pericolelor iminente, repunerea în funcțiune cât mai urgent a instalațiilor și utilajelor.

Cercetarea propriu-zisă a locului faptei urmează să se desfășoare, în linii mari, potrivit regulilor tactice criminalistice proprii acestei activități procedurale, parcurgând aceleași faze, statică și dinamică, desigur, după luarea primelor măsuri și după pregătirea prealabilă a cercetării.

După cum rezultă din practica de specialitate, una dintre primele probleme căreia trebuie să i se acorde o atenție deosebită o constituie stabilirea *modificărilor produse la locul accidentului sau avariei.* Privitor la acest aspect, amintim că însuși legiuitorul a interzis orice schimbare a poziției obiectelor, de orice fel, care au fost antrenate în accident. Astfel, potrivit art. 111 din Normele metodologice, angajatorul este obligat să nu modifice starea de fapt rezultată din producerea evenimentului, până la primirea acordului din partea organelor care efectuează cercetarea. Dacă, însă menținerea acestei stări *ar genera producerea altor evenimente, ar agrava starea accidentaților sau ar pune în pericol viața lucrătorilor și a celorlalți participanți la procesul muncii,* angajatorul poate modifica starea inițială a locului accidentului. În această situație, se vor face schițe sau fotografii ale locului, se vor identifica și se vor ridica orice obiect purtător de urme, iar acestea vor fi predate organelor care efectuează cercetarea, constituind probe în cercetarea evenimentului. Pentru orice modificare a stării de fapt rezultată din producerea evenimentului, angajatorul sau reprezentantul său legal va consemna pe propria răspundere, într-un proces-verbal, toate modificările efectuate după producerea accidentului.

Această problemă este deosebit de importantă, deseori organele judiciare fiind confruntate cu încercări de *modificare intenționată* a locului evenimentului efectuate de cei care pot fi găsiți vinovați de producerea accidentului și, uneori, chiar de responsabilii sectorului de activitate care doresc să evite diverse neplăceri.

5.2. Obiectivele cercetării propriu-zise la fața locului. Direcțiile principale asupra cărora trebuie să-și concentreze atenția membrii echipei de cercetare pot fi structurate astfel:

a. *Stabilirea poziției, stării inițiale a instalațiilor, mașinilor și utilajelor,* interesând, printre altele, dacă erau sau nu în funcțiune înainte de accident, dacă erau manevrate de personalul muncitor autorizat, dacă nu au fost observate anomalii în funcționare ș.a.

b. *Cercetarea minuțioasă a urmelor,* în acest scop acordându-se atenție descoperirii, fixării și ridicării tuturor categoriilor de urme, de mijloace materiale de probă care pot servi la clarificarea împrejurărilor producerii evenimentului.

c. *Examinarea minuțioasă a victimei,* dar numai în ipoteza în care nu a fost transportată de la locul accidentului, în vederea stabilirii cauzei morții, a raportului de poziție față de mașinile, instalațiile sau utilajele antrenate în accident.

d. *Verificarea și ridicarea documentelor* (*registre, jurnale*), *a înregistrărilor, diagramelor* etc., care pot conține date privitoare la desfășurarea procesului tehnologic, la starea instalațiilor, la luarea măsurilor corespunzătoare de protecție a muncii, la respectarea acestora, la efectuarea de revizii etc.

e. *Clarificarea eventualelor împrejurări negative* în starea de fapt a locului accidentului, împrejurare de natură să ofere indicii privind încercarea de disimulare a naturii evenimentului produs.

f. *Cunoaşterea specificului şi particularităţilor locului evenimentului,* interesând atât procesul de producţie propriu-zis, cât şi modul de supraveghere, legăturile cu alte compartimente de activitate pe linia fluxului tehnologic al aprovizionării, întreţinerii şi reparaţiilor.

g. *Iniţierea primelor măsuri tehnice şi organizatorice de prevenire* a altor evenimente, ori de extindere a celor în curs de cercetare, la compartimente învecinate, măsuri care trebuie aplicate de îndată, organele judiciare având obligaţia să supravegheze modul de punere a lor în aplicare.

h. *Ascultarea martorilor oculari, a victimelor* (numai dacă acest lucru este efectiv posibil), a responsabililor procesului de producţie, a oricărei persoane care poate oferi date privitoare la evenimentul produs, este o activitate care se va desfăşura în paralel cu cercetarea locului evenimentului. Şi în acest caz, este necesar să se procedeze cu maximă urgenţă la ascultare, cu efectuarea ascultării fiind însărcinaţi o parte dintre membrii echipei. Considerăm indicat să se procedeze la o ascultare concomitentă a factorilor implicaţi direct în procesul de producţie (director, şef de secţie, de atelier, de abataj, maistru, şef de echipă sau brigadă etc.), inclusiv a celor cu responsabilităţi pe linia procesului de producţie.

5.3. Fixarea rezultatelor cercetării locului faptei. Fixarea rezultatelor cercetării locului unui accident de muncă se face prin mijloacele cunoscute, *procesul-verbal* fiind principala modalitate de consemnare a acestora. Procesul-verbal încheiat de către organele de urmărire penală cu prilejul cercetării locului faptei, în conformitate cu prevederile art. 195 şi 199 NCPP nu trebuie confundat cu procesul-verbal încheiat de inspectoratul de protecţia muncii, uneori, în practică, ultimul înlocuindu-l pe primul.

Procesul-verbal va fi însoţit de fotografii, de schiţe, de revelări, de înregistrări audio-video ori de filmare.

Ultimele două tipuri de înregistrări, mai ales cele audio-video, au devenit în prezent deosebit de utile în fixarea rezultatelor cercetării, îndeosebi în împrejurări de genul avariilor provocate de incendii, de explozii soldate cu consecinţe deosebit de grave. Aceste înregistrări pot fi făcute încă din momentul sosirii la faţa locului a echipei de cercetare, fiind surprinse imagini din momentul activităţii de stingere a incendiilor, de salvare a victimelor, de limitare sau înlăturare a pericolelor.

Insistăm asupra importanţei *înregistrărilor audio-video*, mai ales în ipoteza accidentelor sau avariilor cu consecinţe grave cum sunt, de exemplu, cele din domeniul chimic şi petrochimic, minier, unde activitatea echipelor de intervenţie, a unităţilor de pompieri, fără a mai lua în considerare consecinţele efective ale exploziei sau incendiului, determină modificări importante în aspectul locului faptei.

§6. Efectuarea altor acte de urmărire penală

Efectuarea altor acte de urmărire penală, în mod evident necesară pentru clarificarea, sub toate aspectele, a accidentului, pentru stabilirea vinovăţiei, a responsabilităţii juridice sau administrative care revine fiecărei persoane implicate în accident. Dintre actele de urmărire penală efectuate în aceste cazuri, mai frecvente sunt următoarele:

6.1. Audierea martorilor. Audierea martorilor, atât a celor oculari, cât şi a celor care au cunoştinţă despre particularităţile locului accidentului, are drept scop obţinerea de date

despre starea şi comportarea victimelor înaintea producerii evenimentului, despre funcţionarea instalaţiilor, precum şi despre orice alte situaţii speciale sesizate.

Vor fi adresate întrebări şi în legătură cu modul de asigurare ori respectare a măsurilor de protecţie a muncii, precum şi despre măsurile tehnice vizând asigurarea securităţii funcţionării maşinilor, utilajelor ş.a.

6.2. Ascultarea suspectului sau inculpatului. Ascultarea suspecţilor, a celor responsabili de buna desfăşurare a procesului de producţie, de luarea măsurilor de securitate şi sănătate în muncă, vizează clarificarea modului în care au fost iniţiate, respectate aceste măsuri, dacă ele au fost bine cunoscute, dacă s-a controlat în mod eficient şi permanent respectarea lor.

De asemenea, trebuie stabilit în ce măsură personalul muncitor de deservire a cunoscut parametrii de funcţionare a instalaţiilor şi dacă a fost bine instruit în acest scop, inclusiv dacă a fost autorizat să lucreze în locul sau cu instalaţia respectivă.

6.3. Dispunerea de expertize judiciare. Prin dispunerea de expertize judiciare se urmăreşte îndeosebi clarificarea aspectelor de natură tehnică, a circumstanţelor de loc, de timp şi de mod în care s-a produs accidentul ori avaria.

Astfel, *expertizele tehnice* vor avea ca obiect, de exemplu, stabilirea cauzelor funcţionării defectuoase a instalaţiilor ori utilajelor ca şi a posibilităţilor de apariţie a unor anomalii de natură mecanică, fizică sau chimică în funcţionarea utilajelor.

La rândul lor, *expertizele criminalistice,* îndeosebi cele traseologice, au rolul de a oferi date referitoare la dinamica producerii accidentului, prin examinarea şi interpretarea urmelor descoperite la faţa locului[1].

Expertizele medico-legale sunt destinate examinării persoanelor rănite, a victimelor, a leziunilor provocate prin accident, în scopul stabilirii cauzelor şi naturii lor reale şi al determinării corecte a incapacităţii de muncă[2].

Pe lângă activităţile de mai sus, frecvent sunt necesare *ridicări de obiecte şi de înscrisuri, percheziţii, uneori confruntări.* Dacă este posibil, se pot efectua şi reconstituiri, mai ales dacă este necesară verificarea declaraţiilor unor martori sau inculpaţi. Din punct de vedere tehnic se pot face şi experimente de natură mecanică, fizico-chimică ori chimică etc., care, însă, nu se confundă cu reconstituirea în accepţiunea sa procesual-penală. În consecinţă, organele judiciare vor apela la întreaga gamă de mijloace legale de probaţiune pentru stabilirea adevărului.

În continuare, vom face câteva precizări asupra particularităţilor cercetării accidentului de muncă sau avariilor din domeniul minier, petrochimic şi al construcţiilor care, deşi se desfăşoară în limitele cadrului metodologic enunţate mai sus, prezintă, totuşi, anumite elemente de specificitate.

---

[1] **T.C. Medeanu**, *Dispunerea şi valorificarea constatărilor tehnico-ştiinţifice şi expertizelor tehnice în accidentele de muncă*, în R.C.C., nr. 1/1999, p. 175 şi urm.

[2] **Gh. Scripcaru, M. Terbancea**, *Patologie medico-legală*, ediţia a II-a, Ed. Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1983, p. 32; autorii precizează că examenul medico-legal al unui accident de muncă serveşte la stabilirea cauzelor medicale care l-au provocat sau favorizat. **Vl. Beliş**, *Medicină legală - curs pentru facultăţile de drept,* Ed.Juridică, Bucureşti, 2000, p. 160 şi urm.; problematica accidentelor de muncă se poate regăsi în abordarea accidentelor de trafic.

BCU IASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Secțiunea a II-a

Particularități metodologice privind investigarea accidentelor de muncă sau avariilor din domeniul minier, petrochimic și al construcțiilor

§1. Particularități metodologice privind investigarea accidentelor de muncă din domeniul minier

Cercetarea accidentelor de muncă, produse în activitatea minieră - mai ales aceea de subteran - din cauza specificului deosebit al acestui domeniu, se caracterizează printr-un grad deosebit de complexitate și dificultate, ce implică o conlucrare activă între organele de urmărire penală și specialiștii din diverse compartimente (construcții miniere subterane, materiale explozive, circulație și transport minier, aeraj, instalații și utilaje electromecanice, incendii și focuri de mină etc.).

Raportat la necesitatea prevenirii și combaterii acestor evenimente (devenite mai numeroase) și ca urmare a unor necesități practice evidente, în literatura de specialitate se susține, pe bună dreptate, că pentru a fi în măsură să stabilească cu exactitate cauzele și împrejurările accidentului, însuși procurorul „trebuie să posede cunoștințe tehnice generale cu privire la activitatea minieră"[1]. Astfel, ar fi evitate și dificultățile de soluționare a acestor cauze, întâmpinate de procurori și judecători în înțelegerea unor procese tehnologice sau a specificului unor activități miniere[2].

1.1. Principalele cauze ale accidentelor de muncă din domeniul minier. Specificul investigării penale a accidentelor de muncă din domeniul minier este determinat nu numai de specificul activității din exploatările miniere, ci și de cauzele acestor accidente, care se clasifică în[3]:

1.1.1. Accidente de muncă în legătură cu deschiderea, săparea și susținerea lucrărilor miniere, produse prin prăbușiri, surpări sau căderi de rocă. Printre cauzele acestor accidente se află: nerespectarea monografiilor de armare a galeriilor și a prevederilor proiectului de execuție a puțurilor; neînlocuirea la timp a susținerilor căzute, rupte, deteriorate, deplasate sau care nu prezintă siguranță; încălcarea normelor tehnice de armare; neinstruirea și nedotarea personalului muncitor cu material adecvat de protecție.

1.1.2. Accidente de muncă în legătură cu circulația și transportul în subteran, determinate de călcarea sau de strivirea victimelor între vagonete și pereții galeriilor; căderi de la înălțime, tamponări, electrocutări. Cauzele întâlnite mai frecvent în practică sunt următoarele:

---

[1] **V. Greblea, Șt. Szoke, T. Medeanu,** *Aspecte specifice privind cercetarea la fața locului în accidentele de muncă produse în sectorul minier*, în PCC, nr. 2/1981, p. 18-19.

[2] **A. Comșa, N. Cozma, C. Ciuceanu,** *Aspecte din practica de urmărire penală și de judecată din județul Hunedoara cu privire la tragerea la răspundere penală în infracțiunile contra protecției muncii din sectorul minier*, în rev. PCC, nr. 2/1981, *supra cit.*, p. 28-32.

[3] Pentru amănunte, a se vedea *Anchetarea infracțiunilor la protecția muncii în sectorul exploatărilor minier, supra cit.,* ca și materialele publicate sau indicate în rev. PCC nr. 1/1981.

- neasigurarea sau neamenajarea spațiilor de securitate pentru mijloacele de transport și pentru circulația persoanelor, ca și amenajarea unor nișe de adăpost necorespunzătoare;
- montarea și întreținerea necorespunzătoare a liniilor ferate, a macazurilor și a armăturilor din galeriile de transport;
- neanunțarea mecanicului și a însoțitorului trenului despre felul și locul lucrărilor executate pe cale;
- cuplarea sau decuplarea din mers a vagonetelor;
- nerespectarea normelor de circulație în subteran.

1.1.3. Accidente de muncă în legătură cu lucrările cu materiale explozive, incendiile din subteran și focurile de mină. Această categorie de accidente, în special cele sub forma exploziilor și incendiilor, creează dificultăți serioase în cercetare prin modificări majore provocate locului faptei. În general, cauzele acestor accidente sunt următoarele:

- *exploziile* provocate de manipularea neglijentă a lăzilor cu material exploziv, de nerespectarea vitezei admise în transportul explozivilor, de folosirea unor surse de flacără deschisă, precum și de nerespectarea regulilor de efectuare a puşcărilor;
- *incendiile* din subteran provocate de acțiunea unei surse cu flacără deschisă (chiar și de o scânteie) și *focurile de mină* (incendii endogene) care au drept cauză tendința de autoaprindere a cărbunelui ori a rocilor autoinflamabile;
- *intoxicațiile cu gaze nocive* (gaze rezultate din puşcări sau explozii) sunt determinate de nerespectarea schemei de aeraj, defectarea sau folosirea necorespunzătoare a instalațiilor și conductelor de aeraj, neevacuarea la timp a gazelor aflate în concentrație periculoasă.

Din cauza diversității cauzelor și modurilor foarte diferite de producere a accidentelor din categoria celor menționate mai sus, este dificil de făcut o prezentare, mai ales sintetică, a metodologiei de investigare a fiecăruia dintre tipurile de evenimente prezentate.

Important este ca, în cadrul anchetei, al efectuării *actelor procedurale* (cercetarea la fața locului, ascultarea martorilor, a persoanelor vătămate, a suspecților sau inculpaților, consultarea documentelor, a registrelor etc.), organul de urmărire penală să insiste în direcția stabilirii cauzelor și împrejurărilor reale în care s-a produs accidentul de muncă, precum și a normelor de protecție a muncii care au fost încălcate.

Pentru aflarea adevărului, organul judiciar trebuie să colaboreze strâns cu specialiștii din domeniul minier, de un mare ajutor fiind expertizele tehnice care, prin concluziilor lor, permit stabilirea naturii juridice a evenimentului, multe dintre accidentele de muncă, dintre avariile miniere fiind consecința existenței unor factori naturali de pericol (degajări de gaze inflamabile, formarea de pulberi explozive, viituri de apă, lucrări vechi cu acumulări de gaze toxice sau explozive ș.a.)[1].

1.2. Cercetarea la fața locului. Cercetarea la fața locului este esențială pentru clarificarea cauzelor și împrejurărilor accidentului, în condițiile grele din subteran, ea necesitând multă atenție, calm, concentrare și perseverență.

Un aspect important ce diferențiază cercetarea la fața locului a accidentelor de muncă din exploatările miniere și de care organul de urmărire penală trebuie să țină seama este faptul că, la locul accidentului vor pătrunde mai întâi echipele de intervenție pentru salvarea victimelor și înlăturarea pericolelor de producere a altor accidente, activitatea lor de-

[1] **E. Hindoreanu,** *Posibilități și limite de expertizare în caz de avarii în lucrările miniere subterane*, în rev. PCC nr. 2/1981, *supra cit.*, p. 77-84.

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

terminând, prin forța lucrurilor, anumite modificări ale situației de fapt. În linii mari însă, cercetarea se va ghida după regulile generale metodologice, circumscrise particularităților locului de cercetat. Astfel[1]:

1.2.1. În faza de pregătire a cercetării se impune *delimitarea exactă* a locului producerii accidentului, prin natura exploatărilor miniere, acesta putând avea o întindere destul de mare. În același timp, organul de urmărire penală trebuie să obțină operativ *primele informații* despre eveniment, procedând la ascultarea imediată a martorilor oculari, a conducătorilor procesului de producție și, în măsura posibilităților, a victimelor. De asemenea, este necesară o documentare asupra specificului activității din sectorul în care s-a produs avaria.

1.2.2. În faza statică a cercetării se vor examina, stabili și fixa aspectul de ansamblu al locului accidentului, starea și poziția instalațiilor, a utilajelor și victimelor. Pentru aceasta vor fi *măsurate:* distanța dintre corpul victimei și diverse obiecte ca și distanța dintre utilajele și instalațiile antrenate în accident (armături de susținere, mijloace de transport, instalații de aeraj, dispozitive electromecanice etc.).

Totodată, vor fi efectuate *fotografii,* înregistrări videomagnetice, în condițiile de iluminare permise în locul respectiv, precum și schițe ale locului faptei. În această fază se va stabili și punctul din care începe cercetarea dinamică.

1.2.3. În faza dinamică a cercetării, care este preferabil să înceapă din punctul în *care* se află victima, socotit centrul locului accidentului - deși în accidentele de mină este dificil să se impună o astfel de regulă - vor fi examinate amănunțit corpul victimei, starea instalațiilor, a utilajelor, în vederea descoperirii urmelor, a indiciilor cu privire la cauzele și condițiile în care s-a produs accidentul. Totodată, se efectuează fotografii de detaliu, ridicări de urme, de mijloace materiale de probă etc.

Privitor la efectuarea celorlalte acte de urmărire penală, ne limităm să menționăm că ele vor urma cursul firesc al anchetei penale desfășurate în aceste cazuri, corespunzător regulilor metodologice generale enunțate la începutul acestei secțiuni.

§2. Particularități metodologice ale investigațiilor accidentelor de muncă sau avariilor din domeniul petrochimic

2.1. Aspecte generale. Tratarea principalelor particularități metodologice ale investigării accidentelor de muncă, ale altor evenimente, îndeosebi de tipul avariilor din domeniul petrochimic se impune, pe de o parte, din cauza specificului acestei activități, iar pe de altă parte, prin faptul că o anumită pondere o dețin *incendiile și exploziile.* Firește, în practică se întâlnesc și alte categorii de accidente, multe dintre ele comune majorității ramurilor industriale; de aceea am considerat necesar să ne referim numai la acele aspecte care dau contur cadrului metodologic al cercetării din domeniul menționat.

[1] În acest sens, rămâne de actualitate lucrarea *Anchetarea infracțiunilor la protecția muncii în sectorul minier,* elaborată de Procuratura României, București, 1967, lucrarea aflată în Fondul documentar al Serviciului de criminalistică și al Parchetului general de pe lângă ÎCCJ.

ROMANIAN CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Din analiza a numeroase cazuri întâlnite în practică şi aşa cum se învederează şi în literatura de specialitate, factorii majori care fac domeniul industriei petrochimice ca, de altfel, şi cel al industriei chimice, mai vulnerabil la incendii şi explozii sunt următorii[1]:

a) Materialele, substanţele, inclusiv materiile prime ori derivate ale acestora, sunt, în majoritatea lor, inflamabile sau explozive;

b) Procesele fizico-chimice, procedeele tehnologice de prelucrare se desfăşoară la temperaturi şi presiuni ridicate, cu o anumită viteză, parametri ce trebuie ţinuţi sub un strict control;

c) În combinatele sau unităţile petrochimice se află, în permanenţă, depozitată, în curs de prelucrare sau de mişcare, o cantitate de produse cu un grad ridicat de inflamabilitate;

d) Unii salariaţi sau tehnicieni, antrenaţi direct în procesele de producţie, tratează cu superficialitate obligaţiile de respectare a regulilor de exploatare a instalaţiilor, fiind de multe ori, mai „familiarizaţi" cu pericolul, având un impact negativ asupra activităţii lor.

În proiectarea instalaţiilor şi utilajelor, în construirea lor şi amplasarea acestora, sunt luaţi în calcul toţi factorii de pericol previzibili, aplicându-se soluţii tehnice de prevenire a incendiilor sau exploziilor, de intervenţie rapidă pentru înlăturarea pericolelor sau stingerea incendiilor. În ciuda acestor măsuri, în practică continuă să se producă astfel de evenimente, de avarii soldate câteodată nu numai cu pagube materiale importante, dar şi cu victime omeneşti.

Întrucât organelor judiciare le revine, în asemenea cazuri, sarcina pe de o parte, de a stabili, cu sprijinul specialiştilor numiţi în comisiile de cercetare, cauzele accidentelor sau avariilor şi răspunderea penală iar pe de altă parte, de a supraveghea modul de aplicare a măsurilor tehnice şi organizatorice de prevenire, ele trebuie să fie avizate în legătură cu aceste aspecte.

2.2. Factori obiectivi de pericol

2.2.1. Unul dintre factorii majori care determină *pericolul de incendiu* în industria petrochimică, îl reprezintă *procesele chimice* sau *fizico-chimice* specifice prelucrării produselor petroliere sau a derivaţilor acestora, de exemplu[2]:

- *procesele de descompunere termică,* aplicate, printre altele la piroliza hidrocarburilor şi care servesc la obţinerea de produse lichide, foarte uşor inflamabile, procese ce necesită temperaturi de lucru cuprinse între 400°C şi peste 1000°C;
- procesele *de hidrogenare,* utilizate la obţinerea unor carburanţi pentru motoare, din păcură sau reziduuri petroliere rămase după hidrocracarea ţiţeiului;
- *procesele de oxidare,* în care materia primă este etilena (folosită, de exemplu, la fabricarea alcoolului etilic sintetic) şi parafina necesară acizilor graşi, au un pronunţat grad de pericol de incendiu;
- *procesele de clorurare,* tipice pentru fabricarea clorurii de vinil, precum şi la aceea a glicerinei sintetice, substanţele folosite fiind volatile şi inflamabile în condiţiile de presiune ridicată la care se lucrează;
- *procesele de polimerizare,* cum ar fi, de pildă, polimerizarea etilenei în vederea obţinerii polietilenei (procese desfăşurate la presiuni cuprinse între 1500-2000 atm.) sau polimerizarea clorurii de vinil.

Toate aceste procese se desfăşoară în condiţii de temperaturi extreme (-150°C până la 1100°C în cazul pirolizei hidrocarburilor) şi la presiuni foarte mari, care solicită intens instalaţiile.

---

[1] În acest sens, a se vedea **A. Badea,** *Măsuri de prevenire şi evitare a unor accidente în industria petrochimică*, în rev. PCC nr. 3/1981, p. 111-120.

[2] În acest sens, a se vedea **P. Bădulescu, V. Macriş,** *Prevenirea incendiilor,* Ed. Ştiinţifică, Bucureşti, 1975, p. 213 şi urm.

De exemplu, la piroliza hidrocarburilor, separarea gazelor de piroliză se face la temperaturi de până la -160°C şi la o presiune de 25atm. Scurgerea în atmosferă a acestor gaze, aflate iniţial în stare lichefiată, determină formarea unor nori de vapori inflamabili care se pot aprinde la primul contact cu o sursă de foc, chiar şi la distanţă foarte mare.

Un factor semnificativ de pericol îl reprezintă *corodarea* provocată de elementele chimice cu urmări concretizate în neetanşeităţi şi în apariţia unor cantităţi mari de vapori inflamabili care, o dată scăpaţi în atmosferă, pot provoca explozii. Iată numai câteva elemente semnificative pentru sublinierea pericolului potenţial în industria petrochimică.

*2.2.2. **Un al doilea factor obiectiv*** de pericol în acest domeniu îl reprezintă chiar *proprietăţile fizico-chimice* ale produselor petroliere. De pildă[1]:

- *temperatura de inflamabilitate* sau *de autoaprindere* este, în multe cazuri, foarte scăzută. La fracţiunile de benzină, punctul de inflamabilitate coboară mult sub 0°C. De asemenea, fracţiunile grele, de genul motorinei sau păcurei, se autoaprind uşor în contact cu aerul dacă este încălzit peste aproximativ 60°C. În această categorie intră şi polimerii, printre care cauciucul sintetic;
- *volatilitatea foarte ridicată* a unor produse petroliere şi a derivaţilor acestora conduce la formarea unor amestecuri uşor inflamabile sau explozivi de vapori cu aer (etilenă, fracţii de benzină, izopren etc.);
- *corosivitatea ridicată,* îndeosebi a produselor provenite din ţiţeiuri bogate în sulf, provoacă neetanşeităţi şi, de aici, scurgeri de lichide sau gaze inflamabile;
- *încărcarea cu electricitate* statică a produselor petroliere, prin frecare, la trecerea lor prin conducte, poate provoca descărcări sub formă de scântei electrice, suficiente pentru aprinderea amestecurilor explozive.

La aceste proprietăţi fizico-chimice se mai pot adăuga puterea calorică mare ce determină temperaturi ridicate în caz de incendiu, viteză de ardere, de asemenea ridicată şi greutatea specifică mică a produselor petroliere, insolubile în apă, din această cauză ele neputând fi stinse decât cu mijloace speciale, de genul spumei chimice sau pulberilor stingătoare.

2.3. Cauzele accidentelor de muncă sau avariilor în industria petrochimică. Luând în calcul şi factorii de pericol amintiţi mai sus, cauzele pot fi împărţite în două mari categorii: cauze tehnice şi cauze organizatorice, sau datorate exploatării necorespunzătoare, în sensul ei cel mai larg, a instalaţiilor, deci cauze de natură subiectivă. Precizăm însă, că nu se poate face o delimitare netă între cele două categorii de cauze, între ele existând o strânsă interdependenţă.

*2.3.1. **Cauzele principale de natură tehnică*** se pot clasifica, la rândul lor, în câteva categorii, potrivit următoarelor criterii:

a) *Cauze specifice* proceselor de rafinare a ţiţeiului şi de prelucrare a produselor petroliere, mai frecvente fiind:

- *uzurile premature* la instalaţiile prelucrătoare, îndeosebi la distilarea primară a ţiţeiului datorate temperaturilor şi presiunilor mari din cuptoare, coloane, reactoare etc., acţiunii corozive asupra ţevilor, precum şi vibraţiei conductelor;
- *defecţiunile instalaţiilor electrice* care pot provoca scurt-circuite şi aprinderi ale produselor petroliere sau ale amestecurilor explozive vapori-aer;
- *neetanşeitatea echipamentelor şi conductelor* care permit scăpări de produse ori de solvenţi foarte volatili, întâlnite mai des la instalaţiile de cracare termică şi catalitică, la rafinarea uleiurilor, fabricarea cauciucurilor sintetice pe bază de butadienă şi izopren ş.a.

[1] **P. Bălulescu, V. Macriş,** *supra cit.,* p. 215 şi urm.

b) Cauze în legătură *cu depozitarea produselor petroliere,* cum ar fi:

- *formarea de amestecuri explozive* (vapori-aer) în rezervoarele de depozitare a lichidelor inflamabile;
- existența unor surse *de aprindere accidentală* a amestecului de vapori-aer din rezervoare, de genul sarcinilor electrostatice, descărcărilor electrice atmosferice, alte surse de foc deschise;
- defectarea *sistemului de izolare termică* a rezervoarelor de gaze lichefiate.

c) *Cauze specifice încărcării sau descărcării produselor petroliere,* dintre care sunt mai des întâlnite în practică:

- *sursele de aprindere* prin scântei produse de lovirea unor obiecte metalice de pereții cisternelor;
- *electricitatea* statică apărută prin frecarea lichidului de conducție; descărcările electrice asupra cisternelor;
- *scânteile* produse de motoarele autocisternelor, ale locomotivelor sau ale altor motoare funcționând în vecinătatea cisternelor sau rezervoarelor.

2.3.2. Cauzele de natură organizatorică sau tehnico-organizatorice, în legătură cu nerespectarea cu strictețe a disciplinei tehnologice, a tuturor dispozițiilor privind *disciplina și ordinea în muncă*[1]. Subliniem că printre aceste cauze pot fi întâlnite și cele referitoare la nerespectarea normelor de protecție a muncii ori a reglementărilor privind protecția împotriva incendiilor și exploziilor.

Aceste cauze sunt consecința unei organizări necorespunzătoare a activității la locurile de muncă, fiind încălcate cerințele de securitate împotriva avariilor, exploziilor, incendiilor, a altor evenimente printre care și accidentele de muncă.

În funcție de criteriile de mai sus, cauzele pot fi clasificate astfel:

a) Cauze privind *predarea și preluarea în mod necorespunzător schimbului,* cum ar fi: predarea instalațiilor, utilajelor, aparaturii AMC, în condiții proaste de funcționare; nesesizarea schimbului următor a unor defecțiuni, incidente, anomalii în procesul tehnologic; nesemnalarea lucrărilor de reparație sau întreținere efectuate ori în curs de efectuare.

b) Cauze în legătură cu prezentarea sau primirea la lucru a personalului cu o *capacitate de muncă redusă,* îndeosebi din cauza stărilor de oboseală, a îmbolnăvirilor, influenței băuturilor alcoolice.

Chiar și în situații normale, unele practici sau obiceiuri de lucru, ca și un anumit impact al rutinei asupra comportamentului muncitorului, influențează negativ concentrarea, atenția lor, reducându-le capacitatea de a reacționa cu promptitudine în situații limită.

Se adaugă la acestea, uneori, pregătirea profesională insuficientă, *lipsa unor aptitudini psihice și fizice* necesare unui anumit loc de muncă, care impun intervenții sau decizii prompte calificate.

c) Cauze în legătură cu *organizarea necorespunzătoare a procesului de producție,* constând în: *nerespectarea parametrilor de funcționare* a instalațiilor, utilajelor și mașinilor; efectuarea unor lucrări de revizii, întreținere sau reparații de calitate slabă; neluarea unor măsuri operative de *remediere a defecțiunilor,* dereglărilor sau a altor deranjamente; *defectarea aparatelor de măsură și control,* a mijloacelor de protecție și siguranță; neasigurarea ritmică cu materii prime și materiale etc.

d) Cauze privind *lipsa de supraveghere și control a locurilor de muncă,* precum și a întregului proces tehnologic dintr-un anumit compartiment de activitate. De pildă, nu se supraveghează atent *funcționarea corectă a aparaturii* și dispozitivelor de siguranță, starea ventilelor flanșelor etc.; nu se verifică *funcționarea* corectă *a aparaturii* AMC; starea *instalațiilor electrice,* a celor de ventilație, exhaustare ș.a.

---

[1] **I. Crăciun**, *Organizarea activității de prevenire și stingere a incendiilor în industria petrochimică*, vol. I, Obligațiile și răspunderile personalului încadrat în muncă, editat de Min. Ind. Chimice, București, 1984, p. 55 și urm.

Frecvent nu sunt supravegheate unele *lucrări de întreținere ori reparații;* nu se acordă suficientă importanță funcționării ireproșabile a aparaturii și mijloacelor de prevenire și de stingere a incendiilor.

Cele de mai sus sunt numai o parte din cauzele generatoare de accidente sau avarii. Lor li se pot adăuga și alte cauze subiective, cum ar fi neglijența personalului în efectuarea unor lucrări ori executarea acestora fără acordul sau controlul responsabililor procesului de producție.

Nu de puține ori *se subestimează pericolele* apărute în condițiile unor factori favorizanți, cum ar fi, de exemplu, lipsa ventilației, depășirea limitei de pericol a amestecului vapori-aer, scoaterea din funcțiune a aparaturii de alarmă pe motiv că este defectă ș.a.

2.4. Cercetarea la fața locului. Particularitățile acestui segment al investigației penale sunt impuse de tipul și natura evenimentului, de modificările intervenite în aspectul locului faptei, deseori proporționale cu intensitatea exploziei sau incendiului, precum și de posibila extindere a evenimentului asupra zonelor învecinate.

Cercetarea locului evenimentului se va desfășura *pe baza regulilor tactice generale cunoscute,* sub conducerea procurorului și cu participarea organelor de justiție și poliție și a specialiștilor din domeniul în care s-a produs evenimentul. În ipoteza unei avarii cu consecințe deosebite, echipa de cercetare poate avea o componență mai largă, conducerea ei fiind asigurată de persoane numite special în acest scop de către organele centrale ale puterii sau administrației de stat.

Potrivit cadrului metodologic general al investigării evenimentelor de natura celor în discuție, o cerință deosebită impusă cercetării este aceea a *acționării cu maximă operativitate,* pentru înlăturarea imediată a pericolelor, salvarea vieții victimelor, prevenirea extinderii incendiilor la compartimentele învecinate ori la cele aflate pe același flux tehnologic, situație tipică pentru platformele industriale. În cazul accidentelor din industria petrochimică, cercetarea poate începe aproape imediat după producerea evenimentului.

2.4.1. În faza statică a cercetării, în multe cazuri este posibilă, dacă nu examinarea, cel puțin *fixarea prin fotografiere* și *înregistrare videomagnetică* a aspectului de ansamblu și chiar a unor detalii (prin folosirea teleobiectivelor *sau transfocatoare) aproape concomitent cu acțiunile de stingere a incendiului, de limitare și prevenire a altor pericole.*

Pentru aceasta, membrii echipei de anchetă trebuie să-și distribuie sarcinile, potrivit competenței și atribuțiilor ce le revin în cadrul echipei. Specialiștii criminaliști vor efectua activitățile tipice cercetării în faza statică, prioritare fiind fotografiile judiciare, înregistrările video, eventual conservarea unor urme sau mijloace materiale de probă.

Paralel cu activitățile tehnice criminalistice de investigare, organele de urmărire penală vor acorda atenție obținerii primelor date cu privire la eveniment, identificând și audiind martorii oculari, personalul de exploatare aflat la locul accidentului, eventualele victime. Totodată, trebuie obținute date privitoare la specificul procesului de producție, la modul de exploatare a instalațiilor, la dispozițiile date de conducătorii procesului de producție sau ai unității.

2.4.2. În faza dinamică a cercetării locului faptei, se procedează la examinarea minuțioasă a locului faptei, pentru descoperirea tuturor urmelor, a mijloacelor materiale de probă, fără a se porni cu idei preconcepute referitoare la valoarea lor probatorie sau la semnificația lor în ansamblul datelor obținute.

Subliniem acest aspect, întrucât, în practică, se întâlnesc cazuri de accidente sau avarii deosebite, cauzate de acțiuni neglijente, colaterale locului sinistrului, aparent nesemnificative față de consecințele provocate[1]. De exemplu, efectuarea unei lucrări aparent minore, cu un aparat de sudură la o conductă de rezervă, într-un punct îndepărtat de instalația care a explodat, explozia datorându-se tocmai focului propagat de conducte ce conțineau un amestec vapori-aer foarte inflamabil. Așa se explică și necesitatea *delimitării cu multă atenție a locului faptei,* care, ca și în cazul altor infracțiuni, nu coincide întotdeauna cu locul producerii avariei.

Organele judiciare se vor ocupa și de studierea sau ridicarea *documentelor privitoare la funcționarea instalațiilor* (registrele de schimb de tură, registrele de întreținere și reparare a mașinilor, utilajelor, raportul instalației etc.) a altor înregistrări de tipul diagramelor ș.a., din care pot fi desprinse informații asupra modului de funcționare a instalației:

2.4.3. Fixarea rezultatelor cercetării se face prin proces-verbal, însoțit de planșe fotografice, de regulă color, de desene schiță, de relevări.

Este recomandabil, în privința fotografiilor judiciare operative, să se efectueze, alături de fotografiile panoramice și schița unitară și fotografii aeriene, inclusiv fotografii spectroscopice pentru ilustrarea raportului de poziție dintre principalele instalații, utilaje, secții, compartimente afectate de eveniment.

2.5. Efectuarea altor acte de urmărire penală. Efectuarea altor acte de urmărire penală este absolut necesară pentru elucidarea sub toate aspectele a cauzelor accidentului, a împrejurărilor în care a avut loc și a stabilirii persoanelor responsabile de producerea lui. Totodată, vor trebui luate măsuri de repunere urgentă în funcțiune a instalațiilor avariate, de prevenire, în condiții de deplină securitate, inclusiv de reparare a prejudiciului cauzat.

Pentru efectuarea acestor acte în deplină cunoștință de cauză, organele de urmărire penală vor trebui să se informeze asupra *particularităților procesului de producție* și să ia cunoștință de *toate actele normative sau reglementările interne,* de instrucțiunile tehnice de exploatare, de instrucțiunile privind protecția muncii, precum și de cele de protecție împotriva incendiilor.

De asemenea, trebuie stabilit dacă au fost luate și respectate toate măsurile privind funcționarea instalațiilor și utilajelor în condiții de deplină securitate și dacă s-a verificat eficient de către personalul de specialitate respectarea normelor tehnologice, a ordinii și disciplinei în muncă.

Toate aceste aspecte pot fi elucidate prin următoarele activități de anchetă:

2.5.1. Ascultarea martorilor selecționați din rândul personalului operativ, al celor care se ocupă de întreținerea și repararea instalațiilor, al celor care se ocupă de conducerea sau supravegherea procesului de producție (maiștri, tehnicieni, șefi de echipă, șefi de tură sau de instalație etc.), precum și a celor însărcinați cu asigurarea protecției împotriva incendiilor.

---

[1] Referitor la cercetarea urmelor de explozii și de incendii, a se vedea și **J. Gayet,** *ABC de police scientifique,* Ed. Payot, Paris, 1973, p. 149; **H.G. Wells,** *Știința judiciară,* Londra, 1969, p. 231 și urm.; **C.E. O'Hara,** *Principii de bază ale cercetărilor penale,* Ed. C.C.Thomas, Illinois, SUA, 1976, p. 273 și urm.; *Metodologia cercetării incendiilor,* lucrare editată de Min. de Interne, București, 1971; **K. Geza,** *Cercetarea incendiilor,* în rev. Belugyi Szemle, nr. 6/1965, Budapesta, p. 15; **C. Suciu,** *supra cit.,* p. 323 și urm.; **Em. Stancu,** *Investigarea științifică a infracțiunilor,* vol. I, TUB, 1986, p. 242-248.

2.5.2. Ascultarea suspecților sau a inculpaților va fi axată pe stabilirea modului în care și-au îndeplinit obligațiile de serviciu, în sensul respectării regulilor, a măsurilor destinate desfășurării procesului de producție în condiții normale sau de aducere a lor la îndeplinire potrivit normelor tehnice specifice locului de muncă în care s-a produs accidentul. Întrebările se vor referi și la alte activități desfășurate în momentele respective, la legăturile sau contactele cu alte persoane etc.

2.5.3. Dispunerea expertizelor judiciare este necesară pentru clarificarea aspectelor tehnice, de natură criminalistică precum și medico-legală. *Expertizele tehnice,* așa cum s-a menționat, vor avea ca obiect stabilirea cauzelor funcționării defectuoase a instalației, fie ca urmare a uzurilor, defectelor de fabricație sau manipulării necorespunzătoare, precum și explicarea posibilității apariției altor anomalii în procesul tehnologic de natură fizico-chimică.

Expertizele criminalistice vor fi destinate examinării urmelor descoperite cu prilejul cercetării la fața locului, pentru stabilirea factorilor care au condus la producerea avariei, mai ales în ipoteza în care aceasta este consecința unor acțiuni ale personalului de deservire a instalației ori a unor indivizi care au săvârșit în mod premeditat o asemenea faptă.

Desigur că vor fi efectuate *verificări în documentele unității,* eventual *percheziții, confruntări,* într-un cuvânt toate activitățile necesare stabilirii complete a tuturor împrejurărilor cauzei în vederea aflării adevărului.

§3. Particularități metodologice privind investigarea accidentelor de muncă din domeniul construcțiilor

Metodologia cercetării accidentelor de muncă din domeniul construcțiilor cunoaște, de asemenea, o serie de particularități impuse de diversitatea naturii ori de tipul de lucrare, cum ar fi, de pildă, blocurile de locuințe, construcțiile industriale, drumurile și podurile etc.

Diversitatea este atât de mare, încât, uneori deși accidentul se produce în domeniul construcțiilor, cercetarea trebuie făcută potrivit unei metodologii specifice altui sector de activitate. De exemplu, în cazul construirii de tuneluri sau metrouri, se va aplica metodologia cercetării accidentelor de muncă din domeniul minier.

Față de varietatea activităților și, implicit, a lucrărilor efectuate, plecându-se de la frecvența cu care se produc, în literatura de specialitate, accidentele de muncă din domeniul construcțiilor au fost împărțite în următoarele categorii:

- accidente în legătură cu efectuarea lucrărilor de zidărie;
- accidente în legătură cu nerespectarea regulilor de protecție a muncii privind exploatarea macaralelor, a altor mecanisme și utilaje folosite în domeniul construcțiilor;
- accidente în efectuarea lucrărilor de montaje și terasamente.

3.1. Cauzele accidentelor din domeniul construcțiilor. Cauzele acestor accidente sunt de natură organizatorică, tehnică sau legate de nerespectarea de către personalul muncitor a regulilor de protecție a muncii.

3.1.1. Cauzele organizatorice privesc pregătirea, coordonarea și controlul necorespunzător al procesului de muncă de către cei însărcinați cu conducerea sa (șef de șantier, șef de lot, maiștri, șef de echipă). La aceasta se adaugă lipsa sau superficialitatea instructajului

BCU IASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

de protecție a muncii. De pildă, nu se dispune, ori nu se verifică modul de efectuare a amenajărilor de protecție (balustrade, podeți, copertine etc.) al semnalizărilor locurilor periculoase, ca și respectarea de către muncitori a regulilor stabilite pentru sectorul respectiv.

3.1.2. Cauzele tehnice se referă la folosirea unor materiale și utilaje cu caracteristici tehnice necorespunzătoare, depreciate sau uzate, precum și la efectuarea de lucrări, destinate inclusiv protecției muncii, fără respectarea normelor sau tehnologiei de construcție.

3.1.3. Accidentele de muncă provocate din cauza nerespectării de către angajați a regulilor de protecție a muncii, în activitatea proprie, cum ar fi, de exemplu: folosirea sau manipularea necorespunzătoare a materialelor, uneltelor, mașinilor, neîntrebuințarea echipamentului individual de protecție (căști, centuri de siguranță).

În această categorie se înscrie *nerespectarea disciplinei muncii* - cauză specifică și altor domenii de activitate - printre cele mai frecvente abateri numărându-se nerespectarea programului de lucru, consumul de băuturi alcoolice, părăsirea locului de muncă ș.a.

3.2. Cercetarea propriu-zisă a accidentelor din construcții. Cercetarea accidentelor de muncă din domeniul construcțiilor se va raporta, firește, la specificul lucrării, sau construcției în care s-a produs evenimentul.

Prin *cercetarea la fața locului* se va încerca stabilirea situației de fapt, a împrejurărilor accidentului, descoperindu-se, fixându-se și ridicându-se urmele, alte mijloace materiale de probă. În acest scop, este necesar ca organul de urmărire penală să studieze *documentația construcției* (proiectele de construcție și organizare a șantierului; certificatele privind calitatea lucrărilor și materialelor ș.a.), actele de control și revizie a instalațiilor, fișele de instructaj etc.

O atenție deosebită trebuie acordată *consemnării în procesul-verbal a rezultatelor cercetării și fixării lor fotografice,* unele detalii care pot scăpa în timpul cercetării la fața locului fiind sesizate la analiza ulterioară a cazului.

Totodată, vor trebui cunoscute regulile de protecție a muncii aplicabile în sectorul accidentului, pentru a se putea stabili cărei persoane îi revine sarcina luării măsurilor de protecție și ce prevederi trebuia respectate de către fiecare angajat în parte.

Clarificarea acestor aspecte va fi avută în vedere și cu ocazia efectuării celorlalte acte de urmărire penală, respectiv o dată cu ascultarea suspecților sau a inculpaților, ascultarea martorilor, dispunerea de expertize judiciare, îndeosebi tehnice și criminalistice ș.a.

Secțiunea a III-a
Particularități metodologice privind investigarea accidentelor de trafic rutier

§1. Noțiuni generale

1.1. Considerații referitoare la aspectele juridice. Dezvoltarea transporturilor auto, creșterea rapidă a parcului de automobile, au determinat, în mod obiectiv, intensificarea preocupărilor, a eforturilor desfășurate pe multiple planuri, în vederea asigurării siguranței

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

circulației rutiere. Aceste preocupări sunt cu atât mai necesare cu cât creşterea numărului de accidente este relativ direct proporțională cu mărirea indicelui de motorizare, cu îmbunătățirea performanțelor autovehiculelor, în primul rând a vitezei de deplasare, element ce deține prioritate în cauzele evenimentelor rutiere.

Gradul deosebit de periculozitate al accidentelor de circulație este ilustrat de faptul că, în întreaga lume, din totalul deceselor şi al rănirilor cu caracter violent, involuntar, peste 30% aparțin accidentelor din domeniul transporturilor auto, la care se adaugă pagubele materiale considerabile provocate de acest gen de evenimente.

Circulația pe drumurile publice a vehiculelor, pietonilor şi a celorlalte categorii de participanți la trafic, drepturile, obligațiile şi răspunderile care revin persoanelor fizice şi juridice, precum şi atribuțiile unor autorități ale administrației publice, instituții şi organizații sunt supuse dispozițiilor prevăzute în O.U.G. nr. 195/2002. Participanții la trafic sunt obligați să respecte regulile de circulație şi semnificația mijloacelor de semnalizare rutieră stabilite prin H.G. nr. 1391/2006[1].

Față de reglementarea anterioară, în noul Cod penal sunt prevăzute infracțiuni contra siguranței circulației pe drumurile publice, şi anume: încălcarea dispozițiilor referitoare la punerea în circulație sau conducerea pe drumurile publice a unui autovehicul neînmatriculat (art. 334 NCP), conducerea fără permis (art. 335 NCP), conducerea sub influența alcoolului sau altor substanțe (art. 336 NCP), refuzul sau sustragerea de la prelevarea de mostre biologice (art. 337 NCP), părăsirea locului accidentului ori modificarea sau ştergerea urmelor acestuia (art. 338 NCP), împiedicarea sau îngreunarea circulației pe drumurile publice (art. 339 NCP), nerespectarea atribuțiilor privind verificarea tehnică ori efectuarea reparațiilor (art. 340 NCP), efectuarea de lucrări neautorizate în zona drumului public (art. 341 NCP).

Referitor la conducerea unui autovehicul într-o anumită stare de îmbibație alcoolică, pe lângă prevederile legislației rutiere, legiuitorul a renunțat la varianta agravată a infracțiunii de ucidere din culpă, în ideea că aceasta poate fi suplinită prin aplicarea regulilor de sancționare a concursului de infracțiuni. Astfel, în cazul comiterii unei uciderii din culpă de către un conducător de vehicul având în sânge o îmbibație alcoolică ce depăşeşte limita legală, se vor reține, în concurs, uciderea din culpă şi infracțiunea la regimul circulației pe drumurile publice, art. 336 NCP.

În ceea ce priveşte noțiunea de *accident de circulație,* acesta poate fi definit drept un eveniment produs pe drumurile publice, constând în coliziunea a două sau mai multor vehicule, ori a unui vehicul cu un alt obstacol, lovirea sau călcarea pietonilor ş.a. având ca rezultat vătămarea integrității corporale ori moartea unei persoane, pagube materiale, precum şi stânjenirea circulației[2]. Potrivit art. 75 din O.U.G. nr. 195/2002, accidentul de circulație este evenimentul care întruneşte cumulativ următoarele condiții:

a) s-a produs pe un drum deschis circulației publice ori şi-a avut originea într-un asemenea loc;

b) a avut ca urmare decesul, rănirea uneia sau a mai multor persoane ori avarierea a cel puțin unui vehicul sau alte pagube materiale;

c) în eveniment a fost implicat cel puțin un vehicul în mişcare.

Controlul, supravegherea, răspunderea pentru luarea măsurilor de asigurare a securității circulației revin organelor de poliție. În consecință, şi cercetarea accidentelor de circulație va

[1] M. Of. nr. 876 din 26 octombrie 2006.

[2] **C. Suciu,** *Criminalistica, supra cit.,* p. 640; **G. Antoniu, C. Bulai, Gh. Chivulescu,** *Dicționar juridic penal,* Ed. Ştiințifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1976, p. 20.

fi efectuată de aceleaşi organe care au sarcina de a strânge probele cu privire la existenţa infracţiunii, dacă accidentul întruneşte elementele constitutive ale acesteia, la identificarea făptuitorului şi la stabilirea răspunderii sale pentru a se constata dacă este sau nu cazul să se dispună trimiterea în judecată.

Cum, însă, activitatea de urmărire penală se desfăşoară *sub supravegherea procurorului,* care, după terminarea cercetării, va primi dosarul, procedând la verificarea lucrărilor urmăririi penale, pentru a se putea pronunţa asupra acestora, este firesc ca el să stăpânească principalele particularităţi ale activităţii de soluţionare a accidentelor de circulaţie. Aceeaşi cerinţă se impune şi *instanţei de judecată,* cu atât mai mult cu cât numărul cauzelor penale şi civile născute ca urmare a accidentelor de circulaţie este destul de mare.

Precizăm că avem în vedere, îndeosebi, acele evenimente cu consecinţe grave, cum ar fi, de pildă, moartea sau vătămarea corporală, ca şi producerea de pagube materiale mari.

1.2. Cauzele accidentelor de circulaţie. Referitor la cauzele accidentelor de circulaţie există o bogată literatură de specialitate, în întreaga lume remarcându-se o serioasă preocupare în direcţia prevenirii şi combaterii acestor evenimente.

Cunoaşterea şi analiza cauzelor accidentelor de circulaţie - ce provoacă, în medie, pe an, peste 150.000 de decese, potrivit statisticilor OMS - a oferit specialiştilor în domeniu suficiente argumente pentru a afirma că *aceste accidente nu sunt pe deplin accidentale*[1].

În esenţă, potrivit structurii factorilor implicaţi în circulaţia rutieră, se apreciază că accidentele sunt provocate de acţiunea a trei categorii importante de factori, aflaţi frecvent într-o anumită interdependenţă: factorul uman, tehnic şi rutier. Referitor la aceşti factori determinanţi se impun câteva scurte precizări.

1.2.1. Accidentele datorate factorului uman deţin o pondere covârşitoare, reprezentând circa 90% din totalul evenimentelor de trafic, ceea ce a făcut să se afirme că *„nu există accidente de automobile, ci de automobilişti".*

Pe primele locuri în cauzele accidentelor provocate de factorii umani se situează, în ordine, excesul de viteză, neatenţia pietonilor, depăşirea neregulamentară şi conducerea sub influenţa băuturilor alcoolice.

1.2.2. Accidente datorate factorilor tehnici, aparţinând autovehiculului, cum sunt, de exemplu, cele cauzate de defectarea sau proasta funcţionarea a sistemelor de frânare, de direcţie, de rulare şi de semnalizare. Situarea printre cauzele evenimentelor rutiere a defecţiunilor tehnice trebuie uneori corelată cu influenţa factorului uman, în sensul lipsei de preocupare pentru construirea, întreţinerea şi revizia corespunzătoare a autovehiculelor.

1.2.3. Accidentele datorate factorilor rutieri specifici caracteristicilor constructive şi de amenajare a căilor de comunicaţie (drumuri, şoşele, autostrăzi). De exemplu, starea proastă a suprastructurii asfaltice, fără vizibilitate, podurile înguste, intersecţiile dintre arterele circulate intens, existenţa unor obstacole în imediata apropiere a părţii carosabile ş.a. sunt surse importante de pericol pentru deplasarea vehiculelor şi a pietonilor.

---

[1] **Gh. Scripcaru, M. Terbancea,** *Patologie medico-legală,* Ed. Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1978, p. 218-219, **Vl. Beliş,** *Medicină legală - curs pentru facultăţile de drept,* Ed. Juridică, Bucureşti, 2001, p. 150 şi urm.

1.3. Împrejurări prin care trebuie stabilită cercetarea accidentelor de trafic. Cercetarea accidentelor de circulaţie presupune stabilirea unor elemente sau clarificarea unor aspecte care să servească la conturarea naturii juridice a evenimentului, la determinarea răspunderii penale şi civile ce revine persoanei vinovate de producerea accidentului.

Împrejurările care trebuie stabilite în legătură cu producerea unui eveniment rutier sunt, în majoritatea cazurilor, următoarele:

1.3.1. Cauzele şi împrejurările în care s-a produs accidentul. Referitor la *cauze,* cercetarea penală trebuie să stabilească factorii (umani, tehnici, rutieri) care au determinat sau favorizat evenimentul. De pildă, rularea cu viteză mare pe un drum acoperit cu mâzgă sau polei.

Privitor la *împrejurările accidentului,* se vor stabili locul şi timpul producerii evenimentului, viteza şi direcţia de deplasare, starea drumului şi condiţiile meteorologice, starea tehnică a vehiculelor şi avariile pe care le-au suferit, leziunile provocate victimelor ş.a.[1]

1.3.2. Regulile de circulaţie care au fost încălcate, cum ar fi, de exemplu, nerespectarea vitezei legale de circulaţie sau rularea cu o viteză necorespunzătoare condiţiilor concrete de trafic, nerespectarea normelor legale referitoare la prioritatea de trecere şi de depăşire, nerespectarea semnificaţiei semnalului de culoare roşie a semaforului electric.

De asemenea, se stabileşte dacă s-a condus sub influenţa băuturilor alcoolice ori în stare de ebrietate şi dacă autovehiculul nu prezintă defecţiuni tehnice, mai ales la sistemul de direcţie şi de frânare, defecţiuni care trebuiau şi puteau fi sesizate.

1.3.3. Persoanele răspunzătoare de producerea accidentului, printre care se numără, frecvent, conducătorii autovehiculelor, pietonii, călătorii din mijloacele de transport în comun care nu respectă regulile de urcare şi de coborâre. De asemenea, pot fi răspunzători şefii de garaje sau coloane care au permis plecarea în cursă a autovehiculelor cu defecţiuni tehnice.

Un aspect particular al acestei probleme îl reprezintă *identificarea conducătorului autovehiculului* care a părăsit locul accidentului.

1.3.4. Consecinţele produse de accident, interesând, în primul rând, victimele care au fost vătămate ori omorâte, aspect important pentru încadrarea juridică a faptei. În al doilea rând, interesează pagubele materiale produse atât vehiculului care a provocat accidentul, cât şi celorlalte vehicule sau obiecte cu care a intrat în coliziune.

În privinţa *persoanei accidentate* este necesar să se stabilească, în funcţie de calitatea pe care o avea în traficul rutier (pieton, pasager, conducător de vehicule cu tracţiune animală etc.), modul în care s-a comportat înaintea producerii evenimentului şi starea în care se afla. De exemplu, mergea pe partea carosabilă, a traversat prin locuri nepermise fără să se asigure, era în stare de ebrietate.

1.3.5. Pe lângă evenimentele de mai sus, în funcţie de circumstanţele în care s-a produs accidentul, uneori este necesar să se clarifice *dacă evenimentul putea fi sau nu evitat,* aspect cu rezonanţă în exercitarea acţiunii penale şi în stabilirea răspunderii civile.

---

[1] **M. Le Clere,** *Manuel de police technique, supra cit.,* p. 73-75; **C. Suciu,** *supra cit.,* p. 642; **A. Ciopraga şi I. Iacobuţă,** *Criminalistica,* Ed. Chemarea, Iaşi, 1997.

De asemenea, există şi împrejurări în care cercetarea unui accident de circulaţie va trebui corelată cu *cercetarea altor fapte penale:* furt de maşină, folosirea autoturismului pentru săvârşirea unui omor, tâlhării, furt, viol, sechestrarea de persoane etc., ipoteza în care ne aflăm în situaţia concursului de infracţiuni.

§2. Particularităţi privind cercetarea la faţa locului a accidentelor de trafic rutier

Cercetarea la faţa locului în cazul accidentelor de circulaţie reprezintă unul dintre cele mai importante acte de urmărire penală, cu caracter imediat şi necesar, de modul în care este efectuată depinzând direct soluţionarea cauzei[1].

Din cauza specificului ei, deşi se supune regulilor generale tactice criminalistice şi procesual penale, cercetării accidentelor de circulaţie îi sunt proprii şi câteva particularităţi care se regăsesc, într-o formă sau alta, în întreaga metodologie a cercetării evenimentelor rutiere. Menţionăm, în acest context, că problematica şi particularităţile cercetării la faţa locului au stat în centrul atenţiei multor autori de specialitate[2].

Cercetarea la faţa locului a accidentelor de circulaţie este orientată în două direcţii importante:

a) Stabilirea împrejurărilor de loc, timp şi mod în care s-a produs accidentul, împrejurări pe care le-am amintit mai sus.

b) Descoperirea, fixarea şi ridicarea urmelor formate cu ocazia producerii accidentului.

Pe baza datelor obţinute prin cercetarea la locul faptei, în care se include şi ascultarea persoanelor implicate în accident şi a martorilor oculari, organul de cercetare penală are posibilitatea să *formuleze primele versiuni* referitoare la natura evenimentului.

Elaborarea versiunilor reprezintă o componentă tactică importantă a cercetării unor evenimente rutiere în care autorul faptei a părăsit locul accidentului. De altfel, acest ultim aspect a impus sublinierea că, sub raport tactico-metodologic, cercetarea accidentelor de circulaţie se poate împărţi în două mari categorii:

- *Cercetarea accidentelor de circulaţie în care autorul a rămas la locul faptei,* într-o situaţie asemănătoare aflându-se şi cel care s-a reîntors la faţa locului, după ce, de exemplu, a dus *victima la spital.*
- *Cercetarea accidentelor în care autorul a părăsit locul accidentului,* ceea ce impune să se procedeze la *identificarea autovehiculului şi a conducătorului acestuia.*

Primele măsuri la locul accidentului sunt luate de organul de poliţie care se deplasează operativ la faţa locului. Sarcinile lucrătorului de poliţie sosit primul la locul evenimentului sunt următoarele:

- *Acordarea primului ajutor victimelor*, identificarea şi trimiterea lor de urgenţă la spital.

---

[1] **Vl. Stoica,** *Cercetarea accidentelor de circulaţie,* în rev.PCC, nr. 3/1981, p. 41-61, din fondul documentar al Compartimentului de criminalistică şi de criminologie al Procuraturii Generale.

[2] Alături de autorii supracitaţi, a se vedea **A.O. Fink,** *Verkhers Unfälle und ihre Untersuclcung* (Cercetarea accidentelor de circulaţie), Hamburg, 1956, traducere în limba română aflată în fondul documentar al compartimentului de criminalistică al Parchetului General; **R. Lechat,** *La technique de d'enquette criminelle,* vol. II, *supra cit., p.* 543-564; **L. Coman, Gh. Diniţă,** *Cercetarea la faţa locului a accidentelor de circulaţie,* Ed. Min. de Interne, Bucureşti, 1970; **I. Mircea,** *Cercetarea la faţa locului a accidentelor de circulaţie, element necesar în urmărirea autovehiculelor dispărute de la locul faptei,* în Rev. Studia, Universitatis Babeş Bolyai, Cluj, 1964, p. 156-157.

BCU IAŞI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

- *Asigurarea pazei locului* şi luarea măsurilor necesare de conservare a urmelor accidentului.
- *Identificarea celorlalte persoane implicate în accident* şi a martorilor oculari.
- *Raportarea evenimentului* pentru ca, în funcţie de gravitatea accidentului, să se decidă dacă se impune ca cercetarea să fie efectuată de către o echipă specializată.
- *Luarea măsurilor de descongestionare*, în măsura posibilităţilor, a circulaţiei, de înlăturare a unor pericole create de producerea accidentului.

2.1. Pregătirea cercetării locului accidentului. Cercetarea locului accidentului se face de către o echipă, în componenţa căreia vor intra, pe lângă lucrătorii serviciului circulaţiei, specialişti criminalişti şi eventual medicul legist, dacă accidentul a avut ca urmare moartea unor persoane rămase la faţa locului. În situaţii deosebite nu se exclude *participarea directă a procurorului* la efectuarea cercetării.

Pregătirea cercetării va consta în:

- *Verificarea şi completarea măsurilor luate iniţial* de lucrătorul de poliţie sosit primul la locul faptei, îndeosebi de protejarea şi conservarea urmelor.
- *Delimitarea exactă a locului faptei*, care nu se reduce numai la locul în care se află victima sau autovehiculul, acesta cuprinzând întreaga porţiune de drum şi terenul înconjurător al accidentului.
- *Obţinerea unor prime informaţii* cu privire la împrejurările de producere a evenimentului.
- *Stabilirea sarcinilor şi a metodelor* tehnico-ştiinţifice care vor fi aplicate pe parcursul cercetării, precum şi a locului de unde începe cercetarea.

2.2. Efectuarea cercetării propriu-zise.

2.2.1. În faza statică a cercetării se procedează la examinarea şi fixarea aspectului de ansamblu a locului accidentului, la stabilirea poziţiei şi a raportului de distanţă dintre vehicule, dintre victimă şi vehicul, dintre acesta şi urmele descoperite. Vor fi efectuate fotografii judiciare operative de orientare, schiţă, măsurători fotografice, alte genuri de măsurători necesare ridicării schiţei locului accidentului, o atenţie deosebită trebuind să fie acordată *măsurării urmei de frânare.*

Un alt aspect asupra căruia trebuie să se concentreze organul de urmărire penală este cel al surprinderii unor eventuale împrejurări negative ale accidentului.

2.2.2. În faza dinamică, cea mai laborioasă etapă a cercetării, se trece la examinarea amănunţită a locului accidentului în vederea descoperirii, fixării, ridicării, şi interpretării urmelor accidentului, examinare ce se efectuează în funcţie de specificul fiecărei categorii de urme şi pe baza unor metode tehnico-ştiinţifice proprii, la care ne-am referit în prima parte. Astfel, într-un accident de circulaţie se întâlnesc urme de mai multe categorii:

- *urme ale sistemului de rulare* ce se formează în raport de natura suprafeţei pe care se rulează, de modul de mişcare (rulare normală, frânare, derapare) şi tipul de bandaj sau şină;
- *urme ale unor părţi din caroserie* sau diverse subansambluri (bară de protecţie, mască, far etc.) formate prin tamponarea sau lovirea victimei, a altor vehicule sau obstacole;
- *urme sub formă de resturi de obiecte şi materiale* ca, de exemplu, cioburi de far şi de parbriz, resturi de vopsea, resturi metalice desprinse din caroserie, urme de benzină, ulei etc.;

- *urme biologice de natură umană* îndeosebi urme de sânge, fire de păr, resturi de ţesut, precum şi urme digitale sau ale altor părţi ale corpului;
- *urme sub forma unor resturi de îmbrăcăminte* sau a altor obiecte purtate de victimă asupra sa (ochelari, mapă, sacoşe, umbrelă etc.).

Precizăm că urmele mijloacelor de transport sunt frecvent descoperite pe corpul şi îmbrăcămintea victimei, în astfel de condiţii, încât permit identificarea obiectului creator din cauza fidelităţii cu care sunt redate o serie de caracteristici de individualizare.

2.2.3. Prin examinarea şi interpretarea urmelor descoperite la locul accidentului este posibil să se rezolve mai multe probleme importante, încă din prima fază a cercetărilor, cum ar fi, de exemplu:

- *stabilirea tipului de vehicul,* posibilă prin studierea caracteristicilor constructive reflectate în urme (ampatament, ecartament, desen antiderapant etc.)[1];
- *determinarea direcţiei de deplasare,* pe baza urmelor desenului antiderapant ori a formei luate de picăturile de ulei, a altor lichide căzute în timpul mersului;
- *stabilirea vitezei de circulaţie,* posibilă prin măsurarea lungimii urmei de frânare, care este direct proporţională cu viteza vehiculului, dar şi în raport cu alţi factori.

Pentru determinarea vitezei de rulare se recurge la mai multe formule matematice, în care sunt incluse diverse elemente, cum sunt, de exemplu, distanţa de frânare, coeficienţii de eficacitate a frânei şi de aderenţă a roţilor, durata întârzierilor fiziologice etc.[2].

2.2.4. Fixarea rezultatelor cercetării se face prin proces-verbal, fotografiere, schiţă. În situaţiile deosebite este preferabil să se recurgă la înregistrarea pe bandă videomagnetică şi, eventual, la filmare.

Examinarea îmbrăcămintei şi corpului victimei, a leziunilor pe care le prezintă aceasta, apreciem că trebuie făcută de către medicul legist potrivit regulilor aplicate în cazul oricărei morţi violente.

§3. Efectuarea altor acte de urmărire penală

În vederea soluţionării complete a accidentului de circulaţie, pe lângă cercetarea la faţa locului, organul de urmărire penală va iniţia şi alte acte procesuale menite să servească la elucidarea cauzei. Astfel:

3.1. Ascultarea martorilor. Ascultarea martorilor, în primul rând a celor oculari, este de natură să servească la completarea sau clarificarea unor aspecte cu privire la împrejurările în

---

[1] În acest sens, a se vedea *Investigarea ştiinţifică a infracţiunilor,* partea I, p. 240 şi urm.

[2] **V. Stoica,** *supra cit.,* p. 46-49, autorul menţionează mai multe formule, cum ar fi, de pildă:

$$Va = \frac{1,8}{Ke} + g\max. \cdot t3 \cdot \left[\frac{26g \cdot F(red) \cdot S(pat)}{Ke}\right]^{1/2},$$

Va = viteza iniţială de aflat; 1,8 = valoarea constantă
Ke = coeficientul eficacităţii frânelor;
t3 = timpul scurs de la începerea procesului de frânare;
g = gravitatea (9,8m/sec2);
f (max) = valoarea mixtă a coeficientului de aderenţă;
F (red) = valoarea redusă a coeficientului de aderenţă;
S (pat) = spaţiul de frânare cu roţile blocate (patinare).

ROMANIAN CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

care s-a produs accidentul, interesând viteza de circulație, comportamentul victimei, mai ales dacă acesta era un pieton, modul în care conducătorii autovehiculelor intrate în coliziune au respectat anumite reguli de circulație ș.a.

Pentru aceasta, organul de urmărire penală trebuie să țină seama de condițiile obiective și subiective care ar fi putut influența procesul de percepție cum sunt distanța, caracterul iluminării, condițiile meteorologice, rapiditatea cu care se petrec aceste evenimente, concentrarea atenției. De asemenea, trebuie avută în vedere posibilitatea de apreciere a vitezei, diferită de la o persoană la alta, precum și gradul în care aceste persoane cunosc regulile de circulație rutiere.

Sub raport tactic este necesar să fie respectate regulile generale ale ascultării, care trebuie efectuată cât mai urgent posibil.

Ascultarea martorilor devine deosebit de utilă în ipoteza părăsirii locului accidentului de către conducătorul auto, prin faptul că pot fi obținute date de identificare a autovehiculului (număr de circulație, marcă, culoare etc.).

3.2. Ascultarea persoanelor implicate în accident. Ascultarea persoanelor implicate în accident (conducătorii autovehiculelor, victimele), va fi efectuată, de asemenea, cu maximă operativitate, declarațiile acestora aducând date utile clarificării cauzei.

În luarea declarațiilor de la persoanele vătămate nu trebuie să se neglijeze starea de șoc în care se găsesc, stare ce este prezentă și la cel vinovat de producerea accidentului. În ceea ce privește pe suspecți sau inculpați, frecvent ei neagă că au încălcat regulile de circulație, căutând să dea vina pe ceilalți ori să-i influențeze în diverse moduri.

3.3. Dispunerea, efectuarea și valorificarea constatărilor tehnico-științifice și a expertizelor judiciare. Dispunerea, efectuarea și valorificarea constatărilor tehnico-științifice și a expertizelor judiciare se face în conformitate cu regulile generale care guvernează această activitate. Subliniem acest aspect întrucât, în practică, se constată unele deficiențe, determinate fie de calitatea materialului pus la dispoziția expertului, fie de formularea unor întrebări neclare sau referitoare la probleme care sunt de competența exclusivă a organului judiciar, singurul în măsură să le interpreteze și să le clarifice din punctul de vedere al legii.

Astfel, *expertiza tehnică,* se va limita la examinarea stării mecanice a autovehiculului, a sistemului de frânare, de direcție, de semnalizare, stabilind, de pildă, dacă acesta a prezentat defecțiuni anterior producerii accidentului și dacă ele puteau fi cauza evenimentului. Totodată, poate oferi date referitoare la caracteristicile tehnice ale autovehiculului sau drumului.

Expertiza criminalistică are un aport deosebit în clarificarea unor împrejurări privind producerea accidentului și în identificarea autovehiculului, a persoanei vinovate, îndeosebi în ipoteza părăsirii locului accidentului. De pildă, pe baza caracteristicilor urmelor sistemului de frânare (inclusiv sisteme cu A.B.S. sau E.S.P.), a peliculelor de vopsea, a unor resturi desprinse din caroserie, a urmelor lăsate pe corpul victimei, poate fi identificat vehiculul antrenat în accident[1].

[1] A se vedea, de exemplu, **B. Bobaș**, *Cercetări privind unele elemente de stabilire a vitezelor în coleziunile autovehiculelor*, în R.C.C.P., nr. 3/2003, p. 163-174; **D. Sibian**, *Programul electronic de stabilitate ESP pentru autovehicule grele*, în R.C.C.P., nr. 3/2003, p. 198-201; **G. Beţiu**, *Coeficientul de aderență pneu-cale de rulare; factori care îl influențează; valori uzuale*, în R.C.C.P., nr. 3/2003, p. 149-156.

Expertiza medico-legală va viza stabilirea cauzei morții, mecanismul de formare a leziunilor, eventualele afecțiuni preexistente care au concurat la decesul persoanei ș.a.

O problemă importantă rezolvată prin expertiza medico-legală este aceea a determinării alcoolemiei ori a stării sănătății conducătorului auto sau victimei, unele boli psihice, cardiovasculare, de nutriție (diabetul), stând și ele la originea accidentelor de circulație.

3.4. Efectuarea altor acte de urmărire penală. Alte aspecte de urmărire penală, cum sunt, de exemplu, *reconstituirea, percheziția, confruntarea* sunt efectuate în funcție de particularitățile fiecărui caz, toate servind la stabilirea adevărului.

De exemplu, *reconstituirile* sunt destinate determinării sau clarificării împrejurărilor care au favorizat accidentul (lipsa de vizibilitate, apariția unor obstacole neașteptate etc.) ori a condițiilor în care a fost perceput de către martori. Bineînțeles că nu pot fi reconstituite acele episoade ale accidentului care prezintă un anumit grad de pericol.

Actele de investigație, ca și cele de urmărire penală, se efectuează, obligatoriu, în cazurile de părăsire a locului accidentului de către cel responsabil de producerea sa, pentru descoperirea autovehiculului, ca și a unor mijloace materiale de probă. De pildă, în cazul accidentării de persoane, unii conducători auto părăsesc locul accidentului, parcând autovehiculul în alte locuri și încercând să-l repare în ascuns și să înlăture urmele tipice de pe caroserie care rămân inevitabil în asemenea situații, mai ales urme de îmbrăcăminte și urme biologice. Perchezițiile se impun, practic, și în majoritatea cazurilor de furturi de mașini.

Confruntările servesc la înlăturarea contradicțiilor din declarațiile conducătorilor autovehiculelor antrenate în accident, între aceștia și victime sau martori. Sub raport tactic criminalistic, organizarea confruntărilor trebuie să se facă în funcție și de cunoștințele și pregătirea în circulația rutieră a celar confruntați. Avem în vedere, de pildă, posibilitățile reale de apreciere a vitezei, distanței, stării drumului, comportamentului pietonilor etc.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

CAPITOLUL V

PARTICULARITĂȚI METODOLOGICE PRIVIND INVESTIGAREA CRIMINALISTICĂ A INFRACȚIUNILOR DIN DOMENIUL TRAFICULUI DE STUPEFIANTE

Secțiunea I

Considerații introductive

§1. Sublinieri generale şi privire istorică

1.1. Sublinieri generale. Proprietățile unor plante au fost folosite din cele mai vechi timpuri în ceremonii religioase, cu ocazia unor ritualuri magice, în scop terapeutic, sau pur şi simplu, pentru a induce o stare de plăcere, datorită virtuților excitante pe care le au. Principiile active ale acestor plante se obțin astăzi nu numai prin prelucrarea tradițională a plantelor, ci şi prin sinteză chimică, efectele lor fiind mult mai puternice decât ale plantelor din care au fost extrase, sau pe baza cărora s-a realizat o anumită combinație chimică[1].

Evoluțiile sociale şi economice ale epocilor au determinat reducerea timpului în care pot fi parcurse distanțele dintre Asia-Africa-Europa şi cele două Americi, astfel încât ceea ce denumim astăzi droguri, care aveau altă utilizare decât cea locală, au început să fie bine cunoscute şi „apreciate" în toate zonele planetei, mai ales în cele zise civilizate[2].

Astăzi, nu mai poate fi ignorată trista realitate reprezentată de faptul că, în toată lumea, se constată o perfecționare deosebită şi o „profesionalizare" a mediilor criminale implicate în traficul de droguri, pe fondul unei pronunțate consolidări a structurilor de tip mafiot. Prin amploarea şi dimensiunile lui, acest gen de trafic se manifestă ca un fenomen la scară planetară şi, la ora actuală, îmbracă fără dubiu haina crimei organizate transnaționale[3].

Prin periculozitatea socială şi implicarea mafiei în traficul de stupefiante comunitatea internațională a fost obligată să găsească soluții şi strategii de luptă în vederea combaterii, sau cel puțin a restrângerii traficului. Firește că fiecare stat, în special autoritățile publice competente, este tot mai preocupat de perfecționarea cadrului juridic de sancționare a acestor

---

[1] Privitor la problematica drogurilor a se vedea **S. Țurlea,** *Bomba drogurilor,* Ed. Humanitas, București, 1991; **J. Drăgan, M. Alexandru** şi colab. *Manualul polițistului antidrog,* Ed. MI, 1993; **I. Hurdubaie, V. Troneci** *România în Interpol,* Ed. MI, 1994; **J. Drăgan** *Drogurile în viața românilor* Ed. Magicart Design, București, 1996; **Vasile Berchesan, Constantin Pletea** *Drogurile şi traficanții de droguri* Ed. Paralela 45, Pitești, 1997.

[2] **Rensselaer Lee, W.,** *Global Reach: The Threat of International Drug Trafficking Current History,* May,1995, p. 207-211.

[3] **N. South,** *Drugs: Control, Crime and Criminological Studies,* în The Oxford Handbook of Criminology, Clatendon Press, Oxford, 1994, p. 393-440; **Em. Stancu** şi **G. Matei,** *Producția, traficul şi consumul de droguri; implicații asupra stabilității economice şi politice a țărilor din Estul Europei,* în R.R.C., nr. 6, 2001.

BCU CLUJ / UNIVERSITY LIBRARY

fapte, dar, mai ales, de inițierea unor măsuri eficiente de descoperire, combatere și prevenire a traficului de substanțe toxice și stupefiante, a narcomaniei.

În ultimele decenii, organismele internaționale au elaborat o serie de convenții menite să restrângă acest flagel. Rezultatele obținute la nivel mondial nu sunt pe măsura așteptărilor. Dimpotrivă, fenomenul traficului ilicit de stupefiante a proliferat, reprimarea lui ridicând serioase probleme poliției și altor organisme specializate chiar din țările care, înainte de 1990, nu se confruntau cu el din punct de vedere al consumului, ci doar al tranzitului[1].

Amplasarea geografică a României la intersecția principalelor căi de comunicație care leagă Orientul de țările Europei occidentale, combinată cu problemele din zona balcanică, au transformat-o într-o verigă importantă a traficului ilicit de droguri pe ruta balcanică Turcia-Bulgaria-România-Vestul Europei.

La aceasta se adaugă evoluțiile din statele aparținând fostei URSS care au generat, la rândul lor, avalanșa turiștilor care, din nevoia de a avea bani, sunt dispuși să facă orice. Țările asiatice desprinse din conglomeratul sovietic (Azerbaidjan, Uzbekistan, Tadjikistan, Turkmenistan) sunt mari cultivatoare de canabis, valorificat în Europa de Vest. Rutei balcanice i se asociază și ruta baltică a drogurilor chimice, care are ca destinație finală tot țările occidentale, prin tranzitarea României Marile transporturi de amfetamine produse în laboratoarele clandestine din Letonia, Estonia și Lituania sunt traficate sub formă de acoperire prin România și Polonia, în Germania[2].

Intensitatea schimburilor comerciale, turistice, culturale etc., numărul mare de cetățeni[3] străini aflați la studii, în scop de afaceri, care tranzitează țara și cei care se află în mod ilegal și nejustificat pe teritoriul românesc, constituie condiții favorizatoare ale traficului și consumului de stupefiante în România. Astfel, putem afirma, fără ezitare, că România este o țară de tranzit și depozitare, placă turnantă și potențială consumatoare de droguri.

Realitatea ne obligă să constatăm faptul că, de la o perioadă la alta, poliția în ansamblul ei și organele judiciare, fac față cu dificultate acestei veritabile explozii a fenomenului infracțional, atât din cauza precarei dotări tehnice, cât și a lipsei de efective umane specializate, precum și din cauza deficitului informațional din partea organelor analoage din alte spații, până acum țări de destinație.

În ceea ce privește confiscările de droguri, începând cu anii 1990/'91, acestea au fost din ce în ce mai mari, astfel încât s-a ajuns la ordinul tonelor, la începutul secolului XXI. Aceeași afirmație este valabilă și pentru creșterea numărului de persoane condamnate pentru consumul și traficul de droguri.

1.2. Privire istorică. În ordinea menționării lor, cele mai vechi atestări referitoare la stupefiante sunt menționate în tăblițele sumerienilor din Mesopotamia, în urmă cu circa 7000 de ani. Ele au vizat macul din care se produce opiul și derivatele sale.

Proprietățile terapeutice ale macului sunt cunoscute apoi în Persia și Egipt, prin intermediul babilonienilor. Grecii și arabii utilizau și ei opiul în scopuri terapeutice. Homer face referire la această substanță. Theofrastus (372-287 î.H.) menționează o otravă preparată din cucută și suc de mac, care ucide ușor și fără dureri.

---

[1] **I. Hurdubaie și V. Troneci**, *supra cit.* p. 8.

[2] **Rensselaer Lee, W.**, *Drugs in Communist and Former Communist States Transnational Organized Crime*, 1995, vol. I, nr. 2, p. 193-205; *Idem*, *Russia's Social Problems*, Emasian Reports, 1995, vol. 4, nr. l, p. 33-50.

[3] **I. Hurdubaie și V. Troneci**, *supra cit.* p. 8.

Opiul, ca preparat medicinal, a fost menționat de Scriponius Largus în anul 46 î.H.[1]. Pătrunderea opiului în farmacopeea chineză, după unele izvoare, s-a semnalat în timpul dinastiei Tang (618-906), deşi unii autori susţin că opiul era folosit în China cu sute de ani înainte.

La începutul secolului al XVIII-lea, Compania Britanică a Indiilor de Est desfăşura activităţi comerciale legate de comerţul cu opiu, iar în anul 1838 se declanşa „războiul opiului" dintre China şi Anglia, guvernul regal englez situându-se de partea comercianţilor de opiu, iar China pierzând lupta împotriva drogului.

În Europa, opiul are o carieră interesantă. De exemplu, în Evul Mediu, el a servit în mod cert la suprimarea unor adversari politici, întrucât ucidea uşor şi fără urme. Papa Clement al II-lea, Victor al III-lea şi alţi înalţi prelaţi se numără printre ilustrele victime ale opiului. Apogeul acestei substanţe ca toxic se găseşte în timpul papei Alexandru al IV-lea care, cu ajutorul copiilor săi, Cezar Borgia şi Lucreţia Borgia, îşi suprima rivalii fără scrupule. În sens pozitiv a fost (şi este) un drog deosebit de util medicinii; un binefăcător dar şi un duşman al omenirii.

Haşişul este un alt tip de drog folosit din vechime, produs al plantei Cannabis Sativa L., cunoscută mai ales sub denumirea de „cânepă indiană". A fost utilizat de milioane de oameni tot de mii de ani. Deşi în principal se fumează, este folosit în diferite băuturi sau preparate de cofetărie, consumul său fiind tolerat în unele ţări asiatice.

Drumul Haşişului este pomenit în legendele orientale, fiind descris drept o substanţă halucinantă şi euforică. Herodot, părintele istoriei, descria obiceiul triburilor scite de la Marea Caspică ce obişnuiau să pună seminţe umezite de cânepă pe pietrele fierbinţi şi să aspire apoi vaporii ameţitori rezultaţi.

Haşişul reprezenta pentru vechii indieni un aducător de fericire şi un medicament, servind totodată la susţinerea unor ceremonii religioase când consumarea lui era însoţită de cântece şi rugăciuni. De altfel, haşişul era servit la nunţi, se oferea rudelor şi prietenilor care plecau în călătorie, iar pentru triburile mahomedane din nordul Indiei, „cânepa" era considerată o plantă sfântă.

Cânepa indiană s-a răspândit cu repeziciune pe coastele răsăritene ale Africii şi, de aici, în America Latină, unde băştinaşii au socotit-o ca pe un dar, consumând-o intens. În Brazilia, cânepa a sosit adusă de sclavii negrii de pe coasta de vest a Africii. Pe continentul nostru, haşişul a pătruns mai greu.

Prima referinţă cu privire la folosirea marijuanei datează din anul 2737 î.H. şi aparţine împăratului chinez Shen Nung, care recomanda folosirea drogului pentru tratarea reumatismului, malariei sau constipaţiei. După anul 1000 î.H., marijuana a devenit parte integrantă a culturii Hindu în India, iar după anul 500 d.H., aceasta este pomenită în literatura persană şi arabă. În Europa, marijuana a fost probabil adusă din Egipt, de către soldaţii lui Napoleon, la începutul secolului al XIX-lea, fiind folosită pentru a înlătura durerile şi ca sedativ uşor. În SUA, drogul a fost introdus în jurul anului 1920, iar în 1937, folosirea ori posesia de marijuana a fost prohibită în 46 de state ale SUA[2].

---

[1] Despre istoria drogurilor a se vedea, alături de lucrările supracitate şi **J.-M. Pelt**, *Drogues et plantes magiques,* Ed. Fayard, Paris, 1983; **J. Drăgan**, *Aproape totul despre droguri,* Ed. Militară, Bucureşti, 1994; **E. Grigorescu**, *Din ierburi s-au născut medicamentele,* Ed. Albatros, Bucureşti, 1987, ş.a.

[2] **G.L. Henderson**, *Designer Drugs: Past History and Future Prospects,* Journal of Forensic Science, nr. 33, 1988, p. 563.

Giovanni Bocaccio descrie în „Decameronul" efectele haşişului; acelaşi lucru îl face Alexandre Dumas în „Contele de Monte Cristo", iar Baudelaire, mare consumator de marijuana scrie „Paradisul artificial" în care laudă virtuţile acestui drog.

Cocaina se numără printre drogurile cele mai cunoscute, produs de un arbust cu frunze perene (Erytroxylon coca) ce creşte în vestul Americii de Sud, frunzele sale fiind masticate, de multe secole, în anumite regiuni ale Americii latine, în special de locuitorii munţilor şi ai platourilor înalte. Cuceritorul spaniol Pizzaro nota în anul 1533 că a întâlnit în Peru plantaţii de arbuşti de coca. Alexander von Humboldt vorbeşte în lucrările sale, în 1804, despre masticarea frunzelor de coca de către localnici, obicei care se menţine şi în zilele noastre.

Cocaina, alcaloid existent în frunzele de coca, era utilizată acum un secol pentru anestezia locală, dar în prezent, după apariţia altor anestezice mai eficiente, a scăzut interesul pentru acţiunea sa anestezică. Traficul ilicit al cocainei cunoaşte o răspândire deosebită şi, dintr-un drog în general caracteristic celor două Americi, a devenit un drog care se consumă din ce în ce mai mult şi pe continentul european.

Vechii azteci consumau *mescalina,* principiul activ provenind din cactusul numit ştiinţific *Lophophora Wiliamsii* ori în limba aztecă Peyotl. Era socotit ca un medicament universal, cu multe secole înaintea sosirii europenilor în America. Indienii Huicholes îl luau ca medicament pentru a provoca predicţii profetice; absorbit de colectivitate, el servea la obţinerea unei stări de transă, necesară activităţilor rituale.

Călugărul Nicolas de Leon (sec. XVII), ocupat cu creştinarea indienilor, blestema această plantă a diavolului, pentru că nu-i putea împiedica pe azteci să o consume, ei crezând că prin halucinaţiile pe care le aveau intrau în legătură directă cu zeii lor. Astăzi mescalina se obţine prin sinteză, ea fiind consumată în cluburile de noapte nord-americane.

În esenţă, folosirea drogurilor, indiferent de tipul lor, a avut ca scop activităţi religioase sau rituale. Mai târziu, factorul „plăcere" a căpătat un rol hotărâtor în această privinţă, în timp ce practicarea cultului a dispărut cu totul.

Aparent, regiunea Extremului orient a fost cea mai afectată de abuzul de opiu, deoarece la mijlocul secolului al XIX-lea, aici avusese loc „războiul opiului" care viza deschiderea pieţelor chinezeşti comerţului cu opiu, provenit din India britanică. În timpul războiului american de secesiune (1861-1865) consumul de morfină, derivat din opiu, crescuse în mod îngrijorător, iar în 1900 şi-a făcut apariţia şi *heroina.*

Acestea sunt împrejurările în care are loc prima tentativă de constituire a unui control internaţional al stupefiantelor. Prima conferinţă internaţională privind stupefiantele are loc în anul 1900 la Shanghai, din iniţiativa Guvernului Statelor Unite. La aceasta au participat 13 state, prilej cu care au fost adoptate 9 rezoluţii privind diverse aspecte din problema opiului.

În anul 1912, la Haga, a fost semnată prima Convenţie internaţională privind stupefiantele, făcând astfel din cooperarea internaţională pentru controlul acestora, o problemă de drept internaţional. Convenţia stipula că atât producerea cât şi distribuirea opiului brut trebuie controlate legal; menţiona suprimarea progresivă a fumatului opiului şi folosirea stupefiantelor doar în scopuri medicale sau pentru alte necesităţi „legitime"; producătorii şi comercianţii de droguri urmau a fi supuşi înregistrării.

Ţara noastră s-a preocupat în mod constant de îndeplinirea obligaţiilor asumate prin semnarea Convenţiilor internaţionale privind drogurile, lucru ce se poate constata prin succesiunea actelor normative în materie. Astfel, Decretul nr. 1578, din 21 iunie 1928, redă prevederile Convenţiei internaţionale de la Geneva din 19 februarie 1925 şi ale Protocolului anexă.

La 9 aprilie 1933, prin Legea nr. 84 se aderă la Convenţia de la Geneva pentru limitarea fabricării şi reglementarea distribuirii stupefiantelor, semnată la 13 iulie 1931. Prin HCM nr. 1626 din 7 noiembrie 1960, statul nostru acceptă Protocoalele din 11 decembrie 1946 şi 19 noiembrie 1948 care aduc amendamente convenţiilor internaţionale privind punerea sub control a unor noi droguri şi limitează fabricarea şi distribuirea stupefiantelor, iar în art. 1 şi 29 din Decretul nr. 12 din 27 ianuarie 1965 sunt enunţate măsurile ce pot fi luate împotriva persoanelor care comercializează stupefiante.

La redactarea textului art. 312 din C. pen. - abrogat prin apariţia Legii nr. 143/2000 privind combaterea traficului şi consumului ilicit de droguri - s-a ţinut seama şi de prevederile Convenţiei internaţionale privind opiul din 19 februarie 1925 şi ale Convenţiei de la Geneva din 13 iulie 1931, privitoare la limitarea fabricării şi reglementarea distribuirii stupefiantelor.

Arătând în expunerea de motive că stupefiantele sunt utile terapeuticii, fiind uneori de neînlocuit, dar că ele creează totodată dependenţa care, din cauza efectelor sale grave manifestate asupra individului, constituie o plagă socială, România adoptă Legea nr. 73/1969, abrogată prin Legea nr. 339/2005 privind regimul produselor şi al substanţelor stupefiante, fiind emise şi Instrucţiunile nr. 103/1970 pentru executarea prevederilor acestei legi.

§2. Principalele categorii de substanţe stupefiante şi clasificarea acestora

2.1. Aspecte generale. Potrivit Organizaţiei Mondiale a Sănătăţii, drogul este substanţa care, fiind absorbită de un organism viu, îi modifică acestuia una sau mai multe funcţii. În sens farmacologic, drogul este o substanţă utilizată în medicină, a cărei folosire abuzivă *poate crea însă dependenţă fizică ori psihică* sau tulburări grave ale activităţii mentale, ale percepţiei şi ale comportamentului. În acest sens, denumirea de *drog* se aplică numai substanţelor care pot fi desemnate şi prin termenul general de *stupefiante.*

Legea nr. 143/2000[1], privind combaterea traficului şi consumului ilicit de droguri, defineşte *drogurile* ca fiind plantele şi substanţele stupefiante ori psihotrope sau amestecurile care conţin asemenea plante şi substanţe, clasificând drogurile în două mari categorii:

- *Droguri de mare risc* (heroina, mescalina, morfina, amfetamina, cocaina, codeina, opium, phencyclidina ş.a.).
- *Droguri de risc* (canabis, rezină de canabis, ulei de canabis, diazepam, meprobamate ş.a.).

În sensul dat de convenţiile internaţionale, prin drog se înţelege o substanţă din cele supuse controlului prin Convenţia Unică asupra stupefiantelor din 1961, precum şi una din substanţele psihotrope al căror control este prevăzut de Convenţia din 1971.

Potrivit clasificării făcute de Convenţia ONU (1971), substanţele psihotrope se împart în trei grupe de droguri[2]:

- *Stimulente* (amfetaminele şi derivaţii lor).
- *Depresive* (barbiturice, alcool, tranchilizante).
- *Halucinogene* (LSD, MDMA-Ecstasy, mescalina, psilocybina, phencyclidina, marijuana).

---

[1] M. Of. nr. 163 din 6 martie 2014.

[2] Aceeaşi clasificare şi în *Les Substances Psychotropes,* în Rapport Mondial, Interpol, Lyon, Franţa, 1999.

Alți autori adaugă acestei clasificări o nouă categorie, anume aceea a narcoticelor, din care fac parte: morfina, heroina, codeina, metadona[1].

Substanțe psihotrope sunt substanțe de origine sintetică ori naturală (aproape în exclusivitate vegetală) capabile să influențeze activ psihicul și comportamentul uman. În sens restrâns, substanțele psihotrope sunt acele substanțe a căror acțiune farmaco-dinamică implică efecte pronunțate asupra proceselor mentale și emoționale.

În funcție de natura lor, drogurile, în general, pot fi clasificate astfel:

a. *Analgezicele,* destinate atenuării durerilor, mai mari sau mai mici, fără ca utilizatorul să-și piardă cunoștința, sunt deprimante neselective ale sistemului neuro-cerebral (SNC).

b. *Sedativele,* sunt deprimante neselective care la doze terapeutice normale produc diminuarea hiperexcitabilității psihomotorii și țin să reducă la normal tonusul funcțional al SNC. La doze mari, sedativele deprimă intens SNC.

c. *Hipnoticele (somniferele)* sunt substanțe deprimante ale SNC și provoacă somnul. Barbituricele, metaqualona și cloral hidratul sunt hipnotice. Numeroase droguri pot fi, concomitent, sedative și hipnotice.

d. *Stimulentele* activează SNC și măresc activitatea neuro-cerebrală. Anumite stimulente au o întrebuințare terapeutică legală cum sunt anorexigenele, indicate la scăderea greutății, tratarea depresiunilor psihice, fiind psihostimulente. Amfetaminele și cocaina sunt principalele droguri de acest gen.

e. *Halucinogenele* acționează asupra SNC, provocând denaturarea percepțiilor și a senzorialității. Cunoscute sub numele de *psihodelice,* în rândul lor se înscriu, mai ales, dietilamida acidului lisergic (LSD), fenciclidina și psilocybina.

După modul în care acționează asupra organismului uman, stupefiantele se împart în:

- *Psiholeptice* (depresive) - barbituricele și tranchilizantele.
- *Psihoanaleptice* (stimulente) - amfetamina, opiaceele, cocaina.
- *Psihodisleptice* (halucinogene), care la rândul lor se împart în halucinogene propriu-zise și halucinogene depersonalizante.

2.2. Clasificarea generală a drogurilor. *Raportat la tipul general de drog,* acestea se pot clasifica în două mari categorii[2]:

A. *Substanțe psihotrope,* care se pot subclasifica în funcție de substanțele din care derivă, de originea lor naturală, semisintetică sau sintetică și în funcție de riscurile pe care le pot prezenta efectele psiho-fizice ș.a.

B. Substanțele psihoactive, întâlnite cel mai frecvent la toxicomani (naturale, semisintetice și sintetice) pot fi clasificate la rândul lor în 9 categorii esențiale:

- Alcoolul.
- Opiacee: latex, morfină, heroină ș.a.
- Cocaina și derivatele ei.
- Canabisul, marijuana.
- Halucinogene.

---

[1] Termenul *narcotic* provine din grecescul narkotikos, fiind asociat și în mod incorect folosit pentru a defini, în legislația SUA, marijuana și cocaina, dar și alte stupefiante, drept substanțe narcotice. Narcoticele sunt substanțe analgezice. A se vedea **R. Saferstein,** *Criminalistics: an introduction to forensic science,* Englewood Cliffs (publish.), N.Y., Prentice Hall, 1995, p. 248 și urm.

[2] A se vedea *Terminologie sur les drogues*, OIPC INTERPOL, Paris, 1978; *Multilingual Dictionary of Narcotic Drugs and Psychotropic Substances under International Control* - United Nations, New York, 1983.

- Tranchilizante, sedative, hipnotice (barbiturice şi benzadiazepine).
- Solvenţi organici.
- Stimulente psihice (amfetaminele).
- Droguri folosite ca medicamente.

2.3. Stupefiante naturale, semisintetice şi sintetice. Termenul de *stupefiant* are un înţeles juridic şi unul farmacologic. În sens juridic, un stupefiant este considerat drog atunci când potenţele sale în materie de abuz şi toxicomanie sunt relevate. El este utilizat în legislaţia naţională şi internaţională privind controlul drogurilor.

a. *Stupefiante naturale:* opiul extras direct din *Papaver somniferum,* morfina, codeina şi tebaina, extrase din opiu.

b. *Stupefiante semisintetice*: heroina (diamorfina), hidromorful (dihidromorfina), Dilaudid, oxicodona (Eucodal).

c. *Stupefiante sintetice* cu efecte puternice: metadona (Sintalgon); meperidina, petidina, demerolul (Mialgin).

d. *Stupefiante sintetice cu efecte slabe*: dextropropoxifena (Darvon), pentazocina (Fortral).

Prezentăm mai jos categoriile principale de stupefiante, întâlnite frecvent în traficul de droguri[1].

2.3.1. Opiul este latexul scurs şi coagulat ca urmare a incizării capsulei *macului de opiu - Papaver Somniferum* - stupefiant prin el însuşi, fiind totodată sursa celor mai multe narcotice analgezice (morfina, heroina, codeina). În contact cu aerul, opiul capătă culoarea maroniu spre brun. După recoltare, opiul este adunat în bulgări sau sub formă de calupuri, iar după uscare devine sfărâmicios, cu interiorul moale. Are un gust amar şi un miros asemănător amoniacului[2].

Cel mai adesea opiul brut este ambalat în celofan, folii de plastic sau alte materiale care menţin umiditatea. Resturile de opiu fumat seamănă cu bucăţile mici de cărbune de lemn sau seminţele de struguri calcinate. Opiul poate fi întâlnit şi sub alte forme, cum ar fi: opiul preparat, opiul medicinal şi drossul (drojdia de opiu). Restul de opiu fumat este cunoscut şi sub denumirea de opiu calcinat.

2.3.2. Morfina, principalul alcaloid al opiului, poate fi extrasă direct, deci fără trecere prin faza intermediară a producţiei de opiu. Se prezintă sub forma unei pulberi pufoase, având culoarea variind între alb murdar sau galben şi maroniu[3].

Este o substanţă cu gust amar, solubilă la umiditate. Poate fi întâlnită şi sub formă de tablete ori cuburi de diferite mărimi. Pentru folosirea în scop terapeutic, morfina este transformată în săruri - sub forma unei pulberi albe, cristaline inodore, solubile în apă şi se administrează, fie sub formă de tablete, fie injectabil.

---

[1] **M.J. Palmiotto,** *Criminal investigation,* published by Nelson-Hall Inc., Chicago, 1994, p. 427-432.

[2] Afganistan este incontestabil principala regiune de producere a opiului din lume. A se vedea *Les substances Psychotropes,* în Rapport Mondial, Interpol, Lyon, Franţa, 1999.

[3] Morfina, prima dintre drogurile albe a fost obţinută pe cale chimică din opiul brut, în anul 1805. Denumirea de morfină - de la Morfeu, zeul somnului şi al nopţii - i-a fost dată de către Serturner, în anul 1817.

BCU "LUCIAN BLAGA" UNIVERSITY LIBRARY

2.3.3. Heroina este cel mai puternic alcaloid al opiului. Se obține, fie prin sinteză din morfină, fie direct din capsulele de *papaver somniferum.* Se prezintă sub forma unei pulberi extrem de fine, cristaline, de culoare albă, cu un gust amar, solubilă în apă și alcool. În momentul de față heroina nu se mai produce licit în nici o țară din lume, din cauza interdicției impuse de OMS de a fi folosită în scop terapeutic, însă continuă să fie fabricată în laboratoarele clandestine situate în Asia de Sud-Est (Triunghiul de Aut), Europa occidentală (Franța, Italia) și Mexic, dominând piața ilicită a drogurilor.

Pentru producerea heroinei se folosește anhidrida acetică. Este un lichid incolor, cu miros înțepător întrebuințat în industria coloranților, a medicamentelor și a acetatului de celuloză. De aici gustul amar și mirosul slab de oțet ale heroinei.

Pe piața ilicită a stupefiantelor sunt în vânzare patru sortimente de heroină - denumite sau codificate cu nr. 1, 2, 3, 4. Primele două nu mai au căutare.

2.3.4. Heroina nr. 3 - sub denumirile în care circulă - ca și heroina nr. 4 prezintă aceleași proprietăți fizice ca și heroina bază, cu precizarea că ultimul sortiment seamănă foarte mult cu talcul. În ultimul timp, heroina a apărut în traficul ilicit în diferite culori: brună, gălbuie, roz și chiar roșie[1]. Dată fiind toxicitatea ei deosebită, ca și interesul de inducere în eroare a organelor judiciare, toxicomanii și traficanții o amestecă cu lactoză, zahăr pudră, lapte praf sau alte ingrediente, la prima vedere, total inofensive.

2.3.5. Canabisul este planta din care se obține cel mai popular drog halucinogen, *marijuana.* Preparatul de marijuana este o mixtură rezultată ca urmare a macerării în proporții variate a frunzelor, somităților florale și fructifere ale plantelor femeie și mascule de canabis, care au fost uscate în prealabil. Secreția plantei femele de canabis fecundate, o rășină lipicioasă, este cunoscută, sub denumirea de *haşiş,* iar din vârful nefertilizat al florii se obține *sinsemilla.* Substanța chimică conținută de canabis, care determină efectul halucinogen, poartă denumirea de *tetrahidrocannabinol* (THC) și variază în diferitele părți ale plantei[2]. În traficul ilicit marijuana se întâlnește sub formă de pulbere sau turte, iar haşişul sub formă lichidă sau uleioasă cu aspect vâscos, de culoare verde închis.

2.3.6. Cocaina este un puternic drog stimulent al sistemului nervos central, extras din frunze de *Erythroxylon coca,* prezentându-se sub forma unei substanțe de culoare albă, cristalină, solubilă în alcool, eter și cloroform[3].

Atunci când se prezintă sub formă de pulbere, poate fi consumată prin prizare nazală dar, de cele mai multe ori, se administrează prin injecții intravenoase. Poate fi recunoscută întrucât, aplicată pe limbă sau pe țesuturile mucoasei nazale, produce senzația de rece, iar din cauza anesteziei locale, țesuturile respective se înnegresc.

---

[1] Heroina nr. 3 - având un conținut de heroină pură între 35-90, cel mai frecvent de 60 - este drogul cel mai solicitat și este cunoscut în lumea traficanților sub diverse denumiri Hong-Kong Roks (Pietre de Hong-Kong), Brown Sugar (Zahăr maro) sau Vogelfutter (Hrană pentru păsările). Heroina nr.4 are o puritate de peste 95.

[2] Orice studiu al efectului marijuanei asupra organismului uman, trebuie să ia în considerare dozajul de THC în preparatul de marijuana. A se vedea *Report of the National Commision of Marihuana and Drug Abuse, Marihuana - a Signal of Misunderstanding,* Washington, D.C., U.S.Government Printing Office, 1972, p. 56.

[3] Între 1884 și 1887, Sigmund Freud a creat senzație în lumea medicală europeană prin descrierea experimentelor sale asupra unui nou drog - cocaina, descriind-o ca pe o sursă de euforie fără limite.

BCU IAȘI CENTRALA UNIVERSITARĂ

O popularitate deosebită în rândul consumatorilor o are cocaina sub formă de *„crack"* (preparat sub formă de granule), care este suficient de volatilă pentru a fi fumată, de obicei în pipe de sticlă. Inhalaţi, vaporii de cocaină sunt absorbiţi spre creier în mai puţin de 15 secunde.

2.3.7. Mescalina se obţine prin extracţie din cactusul - cultivat mai ales în Mexic - denumit „Peyotl", mai exact din cele două discuri care cresc în vârful plantei (mescal buttons - nasturi de mescalină), care după recoltare sunt tocate şi uscate. Acest halucinogen se poate prezenta ca o pulbere albă, cristalină sau sub formă lichidă.

2.3.8. LSD - dietilamida acidului lisergic - este un drog din categoria halucinogenelor, extrem de puternic, mai puţin de 25 micrograme fiind suficiente pentru a determina halucinaţii vizuale ce pot dura aproximativ 12 ore[1]. LSD-ul în stare pură, se prezintă sub forma unui lichid incolor, inodor şi insipid, dar prin traficul ilicit apare ca o pulbere de culoare alb murdar, tablete sau capsule aperculate, de diferite mărimi şi culori. LSD-ul se administrează pe cale bucală sau poate fi injectat. Cel mai adesea se foloseşte prin îmbinarea bucăţilor de zahăr în această soluţie.

§3. Referiri la reglementarea juridică

3.1. Aspecte generale. Codul penal român din 1968, prin art. 312, sancţiona traficul de stupefiante. Noul Cod penal încriminează fapta sub o denumire marginală asemănătoare – traficul de produse sau substanţe toxice în art. 359. Faţă de reglementarea anterioară, nu mai este reţinută varianta agravantă a săvârşirii faptei în mod organizat [art. 312 alin. (2) C. pen. din 1968], astfel că, în acest caz va exista un concurs de infracţiuni între traficul de produse sau substanţe toxice şi constituirea unui grup infracţional organizat, dacă sunt îndeplinite şi elementele infracţiunii prevăzute de art. 367 NCP.

Amploarea pe care au luat-o în ultimul timp în ţara noastră traficul şi consumul de droguri, precum şi necesitatea alinierii la legislaţia internaţională în domeniu, impuneau adoptarea în regim de urgenţă a unei legi specifice, complete şi complexe, care să acopere varietatea activităţilor ilicite efectuate în legătură cu drogurile.

Legea nr. 143/2000 sancţionează, în art. 2 alin. (1), cultivarea, producerea, fabricarea, experimentarea, extragerea, prepararea, transformarea, oferirea, punerea în vânzare, vânzarea, distribuirea, livrarea cu orice titlu, trimiterea, transportul, procurarea, cumpărarea, deţinerea ori alte operaţiuni privind circulaţia drogurilor de risc, fără drept. Sancţiunea este închisoarea de la 2 la 7 ani şi interzicerea unor drepturi.

În art. 3 sunt sancţionate atât introducerea sau scoaterea din ţară, cât şi importul sau exportul de droguri de risc, fără drept, cu închisoare de la 3 la 10 de ani şi interzicerea unor drepturi. Atât art. 2 cât şi art. 3 conţin o formă agravantă, respectiv situaţia în care infracţiunile au ca obiect droguri de mare risc.

Acţiunile de cultivare, producere, fabricare, experimentare, extragere, preparare, transformare, cumpărare sau deţinere de droguri pentru consumul propriu, fără drept, se pedepsesc cu închisoare de la 3 luni la 2 ani (art. 4).

[1] Efectele halucinogene ale drogului au fost descrise pentru prima dată de chimistul Albert Hofman, în 1943, după ce în mod accidental a ingerat această substanţă în laboratorul său.

Nu sunt omise nici punerea la dispoziție a unui spațiu sau tolerarea în cadrul acestui loc a consumului de droguri (art. 5), sau furnizarea, în vederea consumului, de inhalanți chimici toxici unui minor (art. 8).

Prescrierea drogurilor de mare risc de către medic, fără a fi necesar din punct de vedere medical ori eliberarea sau obținerea de droguri de mare risc pe baza unei rețete medicale prescrise sau pe baza unei rețete falsificate (art. 6), ca și administrarea acestui tip de droguri în afara condițiilor legale (art. 7) precum și dacă aceste fapte au avut ca urmare moartea victimei (art. 11), sunt sancționate de lege.

Mai mult, se sancționează finanțarea săvârșirii faptelor prevăzute de art. 2-5 (art. 9), ca și îndemnul la consumul ilicit de droguri de mare risc, prin orice mijloace (art. 10).

Din noua lege nu lipsesc circumstanțele agravante, constituite pe lângă cele prevăzute de Codul penal, precum și circumstanțele atenuante sau cauzele de impunitate.

După cum se știe, România, în calitate de membră a comunității internaționale s-a alăturat luptei contra traficului de droguri, aderând la convențiile privitoare la stupefiante. Dintre aceste convenții menționăm următoarele: Convenția de la Geneva (19 febr. 1995) referitoare la combaterea opiului; Convenția de la Geneva din 1931, privitoare la limitarea fabricării și distribuirii stupefiantelor; Convenția unică asupra stupefiantelor (semnată la New York la 30 martie 1961).

Țara noastră a aderat, de asemenea, prin Legea nr. 118/1992 la Convenția asupra substanțelor psihotrope (semnată la Viena la 28 febr. 1971) și la Convenția împotriva traficului și consumului ilicit de stupefiante și substanțe psihotrope (semnată la Viena, la 20 decembrie 1988).

Totodată, România a încheiat o serie de Acorduri interguvernamentale privind combaterea traficului ilicit de droguri[1].

Privitor la aceste condiții, este de remarcat faptul că, Constituția României, prin art. 11, statuează obligația Statului român de a îndeplini întocmai și cu bună-credință obligațiile pe care și le-a asumat prin tratatele internaționale, prin urmare și pe cele care vizează traficul de stupefiante. Așadar, există un cadru legislativ dincolo de reglementările legilor speciale care asigură instrumentele juridice necesare combaterii și sancționării acestui gen de fapte penale. Remarcăm, de asemenea, înăsprirea sancțiunilor penale aplicate pentru faptele respective, sub aspectul cuantumului pedepselor aplicate dar mai ales în cazurile de *trafic organizat.*

3.2. Elemente generale care trebuie stabilite prin investigarea infracțiunilor de trafic de stupefiante. Investigarea criminalistică, respectiv ancheta penală în faptele menționate trebuie, ca și în cazul celorlalte infracțiuni, să stabilească elementele constitutive ale infracțiunii interesând, în afara stabilirii obiectului și subiectului infracțiunii, determinarea modalităților de comitere a faptei și circumscrierea lor în modalitățile prevăzute de Legea nr. 143/2000:

- *Traficul propriu-zis:* producerea, fabricarea, extragerea, prepararea, transformarea, procurarea, cumpărarea, deținerea, oferirea, punerea în vânzare, vânzarea, distribuirea, livrarea cu orice titlu, trimiterea, transportul drogurilor sau a precursorilor.
- *Înlesnirea traficului:* cultivarea de plante ce conțin astfel de substanțe, experimentarea acestora.

[1] La 3 iulie 2001 a fost semnată la București *Scrisoarea de Înțelegere între Guvernul României și Guvernul SUA, privind controlul drogurilor* și *aplicarea legii.* România a încheiat Acorduri, Protocoale și Memorandumuri de Înțelegere privind combaterea traficului ilicit de droguri cu: Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord în anul 1995, Regatul Maroc în anul 1997, Bulgaria și Grecia în anul 1998, Peru în anul 1999, Austria în anul 1999, Slovenia în anul 2000 etc.

- *Favorizarea traficului şi consumului:* introducerea sau scoaterea din ţară, importul ori exportul de droguri sau precursori, prescrierea de reţete medicale fără acoperire, organizarea, conducerea sau finanţarea traficului, îndemnul la consum, punerea la dispoziţie a unui spaţiu sau tolerarea consumului ilicit în acest loc, administrarea de droguri în afara condiţiilor legale, furnizarea, în vederea consumului, de inhalanţi chimici unui minor.

Este evident că pentru conturarea tuturor elementelor care alcătuiesc latura obiectivă a infracţiunii este necesar să fie avute în vedere şi interpretate toate împrejurările în care sunt comise aceste fapte.

Secţiunea a II-a
Moduri şi sisteme de operare folosite de traficanţii de droguri

§1. Modalităţi de ascundere

1.1. Metode de ambalare sau disimulare în vederea traficării. În scopul traficării drogurilor se apelează la metode diversificate de ascundere şi transportare a drogurilor, urmărindu-se fireşte, sustragerea de la depistarea de către autorităţile vamale sau judiciare. Potrivit datelor oferite de OIPC-INTERPOL, dintre modalităţile de mascare sau ascundere şi metodele propriu-zise de traficare ilicită a stupefiantelor, cele mai frecvente sunt următoarele[1]:

a. *Fabricarea pe cale industrială a mijloacelor de ascundere a drogurilor,* prin folosirea maşinilor, cutiilor şi etichetelor unor linii tehnologice de la fabricile de conserve, folosind în acest scop complicitatea unor persoane din astfel de întreprinderi. Operaţiunea constă în înlocuirea produselor alimentare cu stupefiante.

b. *Producerea pe cale artizanală a mijloacelor de ascundere,* prin achiziţionarea de maşini şi materiale de bază cum sunt: capace, cutii goale, etichete (noi sau dezlipite de pe cutii pline) cu dimensiuni corespunzătoare. În aceste mijloace confecţionate în mod artizanal se ascund drogurile ce urmează a fi transportate. Mijloacele de ascundere fabricate artizanal trebuie să respecte caracteristicile celor fabricate industrial.

c. *Înlocuirea produsului finit din cutiile de conserve,* efectuată în mai multe modalităţi:

- *Deschiderea normală a cutiei,* eticheta fiind dezlipită, cutia desfăcută, apoi golită de conţinut, curăţată şi tăiată transversal pe dedesubtul sulului care marchează sertisajul fabricii. După introducerea drogului este relipită eticheta. La sfârşitul acelor operaţiuni înălţimea cutiei va fi mai mică cu câţiva milimetri.
- *Deschiderea cutiei prin efectuarea unor orificii* în pereţii laterali ai acesteia, după îndepărtarea etichetei. După golire se introduce drogul, decupajele sunt cositorite şi bine ajustate, iar în final se lipeşte eticheta.
- *Tăierea transversală a cutiei* şi *confecţionarea unui capac veritabil.* După dezlipirea etichetei, cutia este tăiată transversal la aproximativ 13 mm de marginea superioară,

[1] Buletinul informativ al INTERPOL nr. 1 din iunie 1974 şi avertizările ulterioare ale OIPC; **C. Tuhaşu,** *Moduri de operare inedite utilizate de traficanţii de droguri,* în Buletinul informativ al Poliţiei antidrog nr. 1/1991, Compania Tipoart, Bucureşti, 1991; **S. Ţurlea,** *supra cit.,* p. 167.

iar în interior se sudează o bandă metalică, astfel încât aceasta să depăşească partea superioară cu aproximativ l mm. Drogul este introdus în partea inferioară a cutiei, iar capacul este ambalat deasupra, la nivelul tăieturii circulare şi lipit cu ajutorul unei benzi adezive, după care se lipeşte eticheta. Se poate astfel transporta orice fel de drog, în stare solidă sau lichidă, fără să degajeze miros.

d. *Îmbibarea ţesăturilor cu stupefiante* pentru transportul cocainei. Metoda constă în dizolvarea *acesteia* în alcool pur. Se îmbibă apoi ţesătura de bumbac - de regulă lenjerie, batiste - cu acest amestec care a fost în prealabil filtrat. După uscarea ţesăturii, aceasta poate fi transportată fără a atrage atenţia. În circa 140 de batiste poate fi ascuns un kilogram de cocaină.

e. *Folosirea sistemului poştal,* în special prin ascunderea în scrisori sau obiectele din colete. De exemplu:

- *Ascunderea stupefiantelor în scrisori.* Astfel, în anul 1984, în Franţa, vameşii împreună cu Biroul Central de luptă împotriva stupefiantelor şi cu Brigada de stupefiante din Paris, au dezmembrat o filieră originală: serviciul poştal. Căutând heroină, vameşii au descoperit la domiciliul mai multor „dealers" plicuri venite din Sri Lanka. Un vameş a avut ideea de a controla, la intrarea un Franţa, scrisorile din această ţară. În câteva luni au fost interceptate 387 scrisori - conţinând fiecare heroină -, dintre care mai mult de 100 erau destinate aceluiaşi „dealer". În şase luni vameşii au detectat 14 kg. de cocaină sosită cu poşta, în valoare de aproape 15.000.000 franci.
- *Ascunderea stupefiantelor în colete.* Aceasta constă în ascunderea lor în diverse obiecte trimise prin coletele poştale. Anchetatorii Brigăzii pentru stupefiante din Paris au descoperit un inspector de fisc care a recunoscut că a primit aproximativ 30 de colete din America Latină. Reţeaua de traficanţi îl folosea drept paravan.

f. *Folosirea curierilor.* Aceştia practică uneori sistemul înghiţirii drogurilor, ei absorbând mici caşete de plastic, cât o măslină, ermetice şi impermeabile, conţinând fiecare câteva grame de cocaină. Recordul a fost atins de un columbian, care a reuşit să înghită 171 de „măsline". De asemenea, pentru ascunderea drogurilor în cadrul micului trafic de stupefiante, sunt folosite toate cavităţile anatomice ale bărbaţilor şi femeilor[1].

Drogurile sunt ascunse şi în corsete, proteze, slipuri, sutiene, încălţăminte, sprayuri pentru bărbierit, aparate de uscat părul, casete false, baterii de tranzistor trucate, cutii de conserve. De pildă, una dintre arestările cele mai spectaculoase a avut loc în iunie 1983, la Roissy: 3 false călugăriţe sosite de la Rio transportau, ascunse sub fustă, 29 kg de cocaină[2].

„Curierii" sau „cărăuşii" sunt persoane dintre cele mai diverse, de diferite funcţii şi profesii, de la ţărani până la diplomaţi, iar modurile de ascundere folosite sunt dintre cele mai ingenioase. De pildă, într-un caz menţionat şi în literatura de specialitate, în aprilie 1979, poliţia thailandeză a arestat un grup de contrabandişti în sudul ţării, care, pozând în oameni îndoliaţi, greu loviţi de soartă, încercau să scoată din Thailanda, cadavrul unui copil ce încă nu se răcise, în stomacul căruia fusese ascunsă o mare cantitate de heroină.

---

[1] **I. Suceavă**, *Flagelul stupefiantelor*, *supra cit.*, p. 88.

[2] **S. Ţurlea**, *op. cit.*, p. 168; Cunoscutele tablete MDMA, denumite *Ecstasy,* sunt transportate în produse dintre cele mai diverse, ca: ouă de ciocolată ambalate în foi de aluminiu, cavităţi ascunse ale valizelor, sticluţe cu vitamina C, păpuşi etc. A se vedea *Ecstasy Alert,* în Interpol, 1999.

BCU NATIONAL UNIVERSITY LIBRARY

Metodele şi tehnicile de identificare a drogurilor i-au determinat pe producătorii acestora să le modifice culoarea, şi compoziţia chimică, provocând, până la identificarea noilor substanţe, dificultăţi în depistarea drogurilor astfel disimulate[1].

1.2. Metode de mascare a mirosurilor specifice unor droguri. Pentru a preveni depistarea drogurilor datorită mirosului specific al unora dintre acestea, de către câinii de urmărire specializaţi în asemenea operaţii, traficanţii recurg şi din acest punct de vedere la metode diverse.

- Împachetarea în cartoane speciale sau în canistre de tablă, în special a marijuanei, în care s-au introdus peşti uscaţi cu miros înţepător şi bile contra moliilor.
- Introducerea în colete, alături de droguri a unor esenţe de usturoi sau ceapă al căror miros derutează câinii de serviciu.
- Ambalarea în containere închise ermetic, care nu permit nici o degajare de miros exceptând faptul în care aceste cutii au fost manipulate de persoane murdare pe mâini de drogul ambalat.

1.3. Metode de evitare sau anihilare a diferitelor dispozitive folosite pentru depistarea drogurilor. Pentru evitarea dispozitivelor de depistare a drogurilor, se folosesc metode ingenioase, în funcţie de complexitatea şi modernitatea măsurilor de supraveghere de la punctele de trecere a frontierei. Astfel:

La punctele de trecere a frontierei, mai ales la cele aglomerate, se folosesc pentru depistarea stupefiantelor şi dispozitive cu raze X, pentru controlul bagajelor călătorilor. Totuşi, traficanţii cu experienţă sau cunoştinţe în domeniu, învelesc drogul în staniol sau hârtie indigo, care opresc razele X.

Pentru transportul drogurilor sunt folosite şi avioane, elicoptere şi nave maritime. Pentru interceptarea acestora, autorităţile folosesc tehnici ultrasofisticate: aparatură de control, avioane AWACS (cu avertizare timpurie).

§2. Modalităţi de ascundere în trafic a stupefiantelor

Pentru trecerea frontierelor, drogurile sunt, firește, bine ascunse, astfel încât să nu fie descoperite de vameşi sau de către organele de poliţie. Ascunderea stupefiantelor şi locul de ascundere a lor reprezintă o problemă esenţială, atât pentru contrabandişti cât şi pentru autorităţi. Locurile şi modalităţile de disimulare sunt diferite, ele depinzând de ingeniozitatea traficanţilor, aceştia dovedindu-se foarte inventivi.

Alegerea unui loc pentru ascunderea stupefiantelor depinde de o serie de factori cum ar fi: cantitatea de stupefiante ce urmează a fi traficată, mijlocul de transport folosit, exigenţa controalelor la care trebuie să se supună traficantul pe traseul parcurs[2].

2.1. Locuri de ascundere în mijloace de transport. În funcţie de tipul de mijloc de transport, stupefiantele pot fi ascunse în: autoturisme, autobuze şi autocamioane; trenuri de

---

[1] Apariţia acestor noi metode de disimulare a determinat începerea operaţiunii speciale a Interpol-ului, denumită *Operation «Black Powder»*. Această operaţiune are ca misiune identificarea cocainei negre. A se vedea *Rapport sur la Situation de la Cocaine dans le Monde,* în Interpol, Lyon, France, iulie 1999.

[2] **V. Berchеşan, C. Pletea,** *supra cit.,* p. 90 şi urm.

călători şi de marfă; avioane pentru transportul călătorilor sau a mărfurilor aparţinând unor companii sau persoane particulare; vapoare, şalupe şi alte mici ambarcaţiuni. De exemplu:

a. *Mijloacele de transport auto,* în special autoturisme, constituie mijloacele cel mai frecvent folosite în contrabanda cu stupefiante, deoarece în ele se pot ascunde şi transporta până la 100 kg „marfă", fără a atrage atenţia autorităţilor. În locurile unde sunt materiale de acoperire (tapiserie, capacele roţilor etc.) sau care sunt uşor manevrabile, pot fi folosite pentru amenajarea ascunzătorilor necesare contrabandei.

În raport de construcţia şi tipul autovehiculelor, s-au descoperit ascunzători realizate inclusiv în plafon, tapiseria scaunelor, faruri, tabloul de bord, torpedou, roata de rezervă, bateria de lumină, amortizoare sau în alte locuri special amenajate. Locurile de ascundere enumerate sunt folosite şi în cazul autobuzelor şi autocamioanelor cu singura deosebire că, în cazul acestora, pot exista numeroase alte locuri, ţinând cont de gabaritul pe care îl au.

b. *Vagoanele de cale ferată* reprezintă, în contrabanda cu stupefiante, mijloace de transport des folosite de traficanţi, din cauza multiplelor posibilităţi de ascundere şi controlului prin sondaj ce se face de către organele vamale la trecerea frontierei, din cauza timpului limitat avut la dispoziţie. De pildă, ascunderea se poate face în locurile cu destinaţie tehnică de la capetele vagoanelor, în toalete, în compartimente, pe culoare şi chiar în instalaţiile din exteriorul vagonului.

c. În *avioane* drogurile se pot transporta în bagajele pasagerilor şi în numeroase alte locuri care oferă posibilităţi în acest sens, uneori cu complicitatea personalului din aeroporturi.

d. Pe *vapoare,* locurile cele mai propice pentru ascunderea stupefiantelor sunt: trompa de vânt, ţevile, cisternele goale de carburanţi, dulapurile şi rafturile cu registrele de navigaţie, centurile de salvare, magaziile, frigoriferele, lăzile, părţile concave ale catargelor, elicea, colacii de frânghii etc.

2.2. Locurile de ascundere în obiecte de îmbrăcăminte sau pe corp. Traficanţii transportă personal drogurile disimulându-le în diferite obiecte pe care le au asupra lor, sau în îmbrăcăminte, ca şi în toate cavităţile anatomice ale femeilor şi bărbaţilor.

Ele pot fi ascunse în gură, reverul hainei, epoleţi (vata de la umăr), interiorul cravatei, buzunare, căptuşeala, catarame de la curea, şliţul şi manşetele pantalonilor, vârfurile pantofilor, pălărie, şapcă şi tocuri false.

Drogurile pot fi transportate în ascunzători realizate în corsete, sutiene, coafură (coafura sub formă de coc a permis chiar şi transportarea unor arme), slipuri, proteze, suporturi special confecţionate pentru ascunderea stupefiantelor pe corp, încălţăminte special confecţionată. Plăcuţele de canabis sunt modelate sub formă de talpă interioară şi acoperite cu branţul din piele al fabricii. Femeile pot simula graviditatea, ascunzând stupefiante în săculeţe fixate pe abdomen.

În obiecte de uz casnic şi personal. Potrivit bogatei practici existente în materie, cel mai adesea se constată: confecţionarea unor valize cu fund dublu; folosirea ramelor de tablouri, bastoane de sprijin, umbrele; ascunderea drogurilor în stilouri, pixuri, tocuri de ochelari, genţi, printre haine, în cărţi, pudriere, rujuri, sticle de parfum, jucării, statui, tablouri, păpuşi, bibelouri de lemn, în mici carpete, lumânări de ceară sau parafină, covoare rulate, spray-uri, la rădăcina unei flori, în cutia unei benzi de casetofon, în saci pentru corturi etc.

În *alimente, băuturi, ţigări,* stupefiantele pot fi ascunse în cutii de conserve de carne, peşte, legume etc., în fructe, caşcaval, salam, cârnaţi, cutii de lapte, ouă, cuburi de zahăr îmbibate cu LSD, ciocolată amestecată cu stupefiante, pâine etc.[1].

[1] **S. Ţurlea,** *op. cit.,* p. 171.

§3. Moduri de operare frecvente ale traficanților de droguri

Pentru efectuarea traficului de droguri, în sensul său larg, se apelează la cele mai diverse moduri de fabricare, de transport şi de consumare propriu-zisă a stupefiantelor[1].

3.1. Fabricarea drogurilor. O mare varietate de narcotice (codeina, methadona), stimulente (amfetaminele) şi depresive (diazepam), sunt fabricate legal în scopuri medicale. Aceste droguri însă pot fi subiect al abuzului şi al traficului ilicit.

O altă categorie o reprezintă stupefiantele a căror materie primă este dată de culturile clandestine de mac opiaceu, canabis, planta de coca, ciuperci halucinogene ş.a.

Culturile clandestine sporesc adesea în detrimentul culturilor alimentare. Acest gen de activitate ilegală îl face pe fermier complet dependent de banii proveniți de la traficanții de droguri, la bunul plac al acestora şi în opoziție cu guvernul.

Ca şi culturile, fabricarea stupefiantelor se face în mod clandestin, în laboratoare special amenajate în subsoluri, bucătării nefolosite sau depozite de unelte dar şi în clădiri special construite în locuri izolate. Echipamentul tehnic este improvizat, foarte ieftin, fiind cumpărat din magazine fără a trezi suspiciuni. Practica a dovedit că traficanții nu folosesc prea des aceeaşi încăpere pentru producerea de stupefiante, ci schimbă frecvent laboratorul, pentru a nu fi identificați de poliție.

Existența unui laborator clandestin este trădată de mirosul de acetonă, amoniac sau alte substanțe chimice, care sunt indispensabile în procesul de fabricare a morfinei sau heroinei.

În afara marijuanei, celelalte droguri, atât cele produse prin sinteză cât şi cele sintetice în totalitate, necesită pentru a fi fabricate tehnologii şi substanțe chimice, precursori. Traficarea acestor chimicale face parte din activitatea traficantului de droguri, fiind pedepsită ca atare de lege[2].

3.2. Transportul drogurilor. Transportul drogurilor se face pe rute aeriene, rutiere şi maritime. Mijloacele de transport, aşa cum s-a văzut, sunt diferite, începând cu omul şi terminând cu avionul şi elicopterul.

Traficanții folosesc tot mai mult autovehicule cu numere false de înmatriculare sau numere de tranzit de tip Z sau W pentru transportarea mărfurilor de contrabandă şi implicit a drogurilor. Uneori contrabandiştii ascund drogurile în autovehicule aflate în traficul internațional, fără ca personalul de deservire al acestora să aibă cunoştință despre acest fapt.

Transporturile de droguri se efectuează, în general, cu autovehicule de tip TIR, cu trenuri, aeronave sau nave. În cazul transporturilor de droguri efectuate cu autovehicule TIR, traficanții profită de faptul că acestea, fiind încărcate de cele mai multe ori cu produse alimentare perisabile (carne, fructe, legume), nu pot fi oprite şi controlate timp îndelungat.

În zona est-europeană, deci inclusiv în România, drogurile sunt transportate în autoturisme particulare, aparent „inocente", care nu apar pe listele organelor de poliție, astfel încât dacă acestea au unele informații, urmăresc camionul, iar transportul de droguri este dus la destinație de autoturism. În alte împrejurări maşina este abandonată de traficanți într-un oraş timp de câteva zile, după care marfa este preluată de alți infractori şi predată la destinație (până acum, Vestul Europei).

---

[1] În acest sens a se vedea, **I. Suceavă**, *supra cit.*, p. 157.

[2] A se vedea, *The Diversion of Drugs and Chimicals*, A Descriptive Report of the Programs and Activities of the DEA's Office of Diversion Control, U.S. Department of Justice, mai 1996.

BCU CLUJ CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Organele de poliție au totuși sub control traficul ilegal de stupefiante, iar pentru unele lovituri mai mari, drogul este lăsat intenționat să treacă, pentru a permite „livrarea controlată". Se apreciază însă că, din întreaga cantitate ce se transportă ilicit, doar 10% este interceptată de organele de control.

3.3. Distribuirea drogurilor. Piața neagră sau piața secretă unde sunt desfăcute stupefiantele este diferită. În unele locuri această piață nu este însă chiar atât de secretă. De exemplu, în Asia de Sud-Est opiul se vinde în mod deschis. În America de Sud, sacii cu frunze de coca sunt scoși în plină stradă. Unele persoane vând haşişul prin bodegi, iar altele îşi expun marfa - marijuana sau haşiş - chiar pe caldarâmul străzii.

Ambalarea şi prezentarea spre desfacere a stupefiantelor este o chestiune importantă pentru traficanți. Producătorii de opiu îl ambalează în săculețe de pânză şi îi dau forma unei turte. Pe marfa ambalată (opiu sau morfină) se aplică şi o marcă de recunoaştere.

Această marcă poate consta într-un desen reprezentând un păun, fluturi, cărți de joc etc. Pe unele pachete se poate citi: „de cea mai bună calitate" sau „opiul are un gust excelent", „refuzați alte produse", „opiul este cel mai bun".

În ceea ce îi priveşte pe *narcomani,* pentru procurarea drogurilor, aceştia folosesc metode şi mijloace diferite, de la cele paşnice, la cele extrem de violente. La început, cei care se dedau consumului de stupefiante au certitudinea că vor putea oricând renunța la ele şi deci ar putea încerca să facă uz de acestea pentru a le simți efectele „binefăcătoare". Se înşală, deoarece stupefiantele pun stăpânire pe întregul sistem nervos central, pe care-l afectează, astfel că voința individului de a se abține de la consumul de stupefiante este anulată.

Nevoia sistemului nervos, a celulelor nervoase în speță, este de o intensitate deosebită; „este o sete mai mare decât aceea a unui om care ar merge câteva zile, fără a avea apă, prin pustiurile Saharei". Atâta timp cât toxicomanii au la îndemână sau îşi pot procura cu regularitate stupefiantul, sunt, de regulă, liniştiți şi paşnici, gânditori la fericirea pe care şi-au creat-o într-un mod artificial. Când nu mai au drogul dorit, sau ajung la un grad de intoxicație deosebit, pot deveni periculoşi, manifestându-se ca nişte elemente antisociale înrăite, în cele din urmă intrând în marea criminalitate.

Secțiunea a III-a
Elemente metodologice aplicate în investigarea traficului de stupefiante

§1. Modalități de depistare a traficanților

Pentru depistarea traficanților şi a drogurilor, organele de poliție specializate apelează la mijloace diverse care depind de complexitatea fenomenului, de modul de organizare şi de specificul organelor cu atribuții în acest domeniu, de capacitatea şi competența profesională a acestora şi de experiența pe care o au în acest gen de activitate.

Depistarea traficanților presupune o activitate complexă, organizată minuțios şi uneori de lungă durată, în care investigațiile şi verificările au o mare importanță[1].

[1] **C. Pletea, V. Bercheşan,** *Tratat de metodică criminalistică,* Ed. Carpați, Craiova, 1994, p. 284 şi urm. şi *Drogurile şi traficanții de droguri,* Ed. Paralela 45, Piteşti, 1997, p. 90 şi urm.

BCU IAŞI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

1.1. Metode tactice. În vederea descoperirii activităţilor infracţionale, a identificării persoanelor implicate şi a obţinerii mijloacelor de probă, Legea nr. 143/2000 privind combaterea traficului şi a consumului ilicit de droguri, permite autorizarea de către procuror a folosirii *investigatorilor acoperiţi*, procurarea de droguri, substanţe chimice, esenţiale şi precursori, în vederea desfăşurării unor asemenea acţiuni, precum şi folosirea şi supravegherea sistemelor de telecomunicaţii sau informatice.

Pentru depistarea traficului de stupefiante se efectuează supravegheri şi verificări, verificări de registre, corespondenţe şi evidenţe financiar contabile, inclusiv cele pe suport informatic, care ar putea avea legătură directă sau indirectă cu bunurile importate, exportate sau tranzitate pe teritoriul naţional. De asemenea, se efectuează supravegherea şi verificarea operativă a clădirilor, depozitelor, terenurilor, unde ar putea să se găsească stupefiante sau precursori (substanţe utilizate frecvent în fabricarea drogurilor), precum şi prelevarea de probe în vederea identificării şi expertizării bunurilor ce au făcut obiectul operaţiunilor vamale[1].

Chiar simplele discuţii cu cei care trec frontiera, purtate cu abilitate, pot oferi indicii asupra unui posibil trafic.

Pentru depistarea traficanţilor se apelează şi la ceea ce este denumit *„urmărirea zborurilor sensibile"*, adică a acelora despre care se deţin informaţii că sunt folosite pentru transportul unor produse şi substanţe stupefiante, ascunse în diferite locuri de pe aeronave.

În această situaţie, controlul se va efectua atât asupra călătorilor, personalului navigant şi a bagajelor acestora cât şi asupra aeronavei, verificându-se cu atenţie toate locurile posibile de ascundere a stupefiantelor, folosindu-se specialişti (mecanici) care cunosc caracteristicile tehnice de construcţie ale aeronavei.

O metodă specifică folosită de poliţie pentru depistarea traficanţilor o constituie *"livrarea controlată"*, când drogurile sunt lăsate intenţionat să treacă prin filtrele organelor de control, pentru ca, prin urmărirea persoanelor care le transportă, să se ajungă în final la marii traficanţi sau la alte persoane implicate, la reţelele şi filierele organizate de aceştia, la mijloacele şi metodele folosite etc.

1.2. Metode tehnico-ştiinţifice de depistare. Drogurile şi implicit traficanţii pot fi descoperiţi cu ajutorul *câinelui detector de droguri* (special dresat pentru depistarea stupefiantelor). De exemplu, la aeroportul Orly din Paris, primul câine ciobănesc german dresat pentru a detecta cocaină putea cerceta pasagerii şi încărcătura unui avion în zece minute. Aşezat în faţa valizelor, el le zgârie cu labele pe cele care conţin droguri[2].

Pentru depistarea stupefiantelor sunt folosite *dispozitive cu raze X,* mai ales pentru controlul bagajelor şi a locurilor greu accesibile, ca şi aparatură de *examinare neutronică.*

Pentru interceptarea transporturilor clandestine, autorităţile folosesc tehnică ultrasofisticată, cum ar fi nave rapide, aparatură de control (radare), avioane AWACS (radar cu rază foarte mare de scanare) şi sateliţi. Aceştia mai sunt folosiţi şi pentru depistarea culturilor clandestine.

1.3. Identificarea toxicomanilor. Pentru identificarea toxicomanilor în mod operativ, până la efectuarea unei investigaţii medico-legale, trebuie ştiute următoarele:

---

[1] A se vedea *Regulamentul* din 20 dec. 2000, de aplicare a dispoziţiilor Legii nr. 143/2000.

[2] **S. Ţurlea,** *op. cit.,* p. 169.

a) când se apropie momentul injectării sau ingerării, deci nevoia de drog, la toxicomani apar simptome ca lăcrimări, curgeri nazale, dureri, mâncărimi, căscături, stări de teamă, transpirații, frisoane, dilatarea pupilelor, irascibilitate, agitație, nervozitate;

b) toxicomanii aflați sub influența stupefiantelor sunt somnolenți, apatici, puțin comunicativi, privesc în gol și se izolează pentru a „gusta plăcerea" stupefiantului.

c) diversele obiecte aflate în preajma drogatului, asupra sa (pipe cu care s-a fumat, resturi de țigări, fiole groase etc.) sau mirosurile specifice îi pot trăda pe cei care au consumat stupefiante;

d) urmele lăsate de instrumentele de administrare (înțepături, cruste, cicatrice etc.) pe membrele superioare sau inferioare sunt indicii că este vorba de toxicomani, ceea ce presupune examinarea medicală.

De asemenea, identificarea toxicomanilor este posibilă și *pe baza registrelor aflate la proprietarii de farmacii* și angajații acestora, a rețetelor cu timbru sec onorate de policlinici, spitale și farmacii în care, pentru aceeași persoană, sunt trecute, la intervale de timp scurte, diagnostice diferite, a carnetelor de evidență a rețetelor cu timbru sec distribuite medicilor, care pot duce la descoperirea unor fictivități și falsuri sau prescrieri de stupefiante fără a fi necesare. Aceste nereguli pot fi depistate prin verificarea pe teren a datelor înscrise în carnetele respective.

Condicile de la *camerele de gardă* oferă indicii despre persoanele de serviciu în ale căror schimburi consumul a fost mai mare, depistându-se "bolnavii" ce frecventează mai des aceste locuri pentru a li se administra stupefiante, iar evidențele de la unitățile de intervenție și salvare ajută la identificarea persoanelor care solicită mai des intervenția salvării, acuzând dureri acute, urmărind să li se administreze stupefiante.

§2. Metodologia investigării propriu-zise a traficului de stupefiante

2.1. Modalități de documentare pentru începerea urmăririi penale. Activitatea de documentare presupune obținerea unor informații, date referitoare la fapta săvârșită și autorul ei pentru ca, pe baza acestora, organele competente să decidă dacă este sau nu cazul să dispună începerea urmăririi penale[1].

În funcție de locul și modul de operare, se poate recurge la următoarele mijloace de probă:

2.1.1. În cazul traficanților depistați la punctele de frontieră, la intrarea sau ieșirea din țară cu stupefiante asupra lor:

a) *Procese-verbale* încheiate de vameși sau cadre ale poliției de frontieră, în care trebuie să se precizeze cu exactitate persoanele asupra cărora s-au găsit substanțele stupefiante, locurile unde au fost ascunse acestea, sortimentele și cantitățile, forma de ambalare și prezentare, metodele de ascundere precum și orice alte amănunte referitoare la acestea;

b) *Rapoartele de constatare* tehnico-criminalistică sau buletinele de analiză din care să rezulte că substanțele sau produsele în cauză sunt ori conțin stupefiante;

c) *Informațiile* desprinse din declarațiile date de alte persoane audiate sau de complici ai acestora;

[1] Vezi **V. Berchesan, C. Pletea**, *supra cit.*, p. 90 și urm.

BCU "CAROL I" CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

d) *Fotografii judiciare* operative efectuate cu ocazia controlului sau al percheziției corporale;

e) *Obiecte sau înscrisuri* găsite asupra persoanelor implicate în traficul de stupefiante ori în mijloacele de transport, care au legătură cu stupefiantul găsit, ce se ridică conform art. 96-99 din Codul de procedură penală.

Așa cum dovedește practica, de multe ori, unele înscrisuri, cum ar fi notele de plată a cazării la hoteluri, chitanțele de achitare a convorbirilor telefonice, diferite adrese, fotografii, vizele de pe pașapoarte etc., pot contribui la dovedirea vinovăției suspecților.

2.1.2. În cazul traficanților depistați în interiorul țării noastre:

a) Procesele-verbale de prindere în flagrant cu substanțe stupefiante asupra lor ori în momentul vânzării-cumpărării, care trebuie să îndeplinească toate condițiile prevăzute de art. 199 NCPP;

b) Fotografii operative efectuate cu ocazia prinderii în flagrant, în care vor fi prezentate stupefiantele găsite, locurile de ascundere, mijloacele folosite, persoanele implicate, locurile în care s-au săvârșit faptele etc.;

c) Datele furnizate de *martori oculari,* la care se adaugă *obiecte* și *înscrisuri* pe care traficanții le au asupra lor.

2.1.3. În cazul persoanelor depistate că sustrag stupefiante din spitale: procesele-verbale de prindere în flagrant.

În asemenea cazuri, prinderea în flagrant trebuie realizată în momentul în care stupefiantele sunt sustrase sau predate unor solicitanți, pentru a se putea dovedi că substanțele în cauză au fost sustrase cu intenția de a fi folosite de către toxicomani și nu în scopuri umanitare.

Investigația în aceste cazuri face necesară ridicarea actelor și întocmirea de procese-verbale de constatare din care să rezulte: cine a ridicat și pe ce bază stupefiante în ziua respectivă sau în zilele anterioare, pentru a se descoperi și alte persoane implicate în comiterea infracțiunii; faptul că din farmacia spitalului s-au eliberat fiole cu aceeași serie ca a celor consemnate în procesul-verbal încheiat cu ocazia realizării flagrantului; faptul că în condicile de prescriere a unor asemenea substanțe există adăugiri sau modificări etc.

2.1.4. În cazul prescrierii de droguri prin rețete cu timbru sec, fără ca aceasta să fie necesar:

a) *Rețetele cu timbru sec* în baza cărora s-au eliberat stupefiante precum și caietele cu evidența rețetelor cu timbru sec aflate asupra medicilor, dacă în ele au fost trecute numele unor persoane iar în rețele ale altora.

b) *Procesele-verbale de constatare* ce atestă că persoanele pentru care s-au prescris stupefiante nu există în realitate sau copiile după actele de deces, atunci când la data prescrierii rețetelor persoanele pe numele cărora s-au eliberat erau moarte.

c) *Actele de expertiză medicală* întocmite pentru persoanele cărora li s-au prescris stupefiante, deși în realitate nu sufereau de afecțiunile trecute pe rețete și nici nu necesitau un astfel de tratament.

d) *Declarații ale unor persoane* pentru care s-au prescris stupefiante, fără ca ele să cunoască acest fapt, din care să rezulte că nu au primit rețetele sau substanțele în cauză și că nici nu li s-au făcut asemenea injecții.

BIBLIOTECA CENTRALĂ UNIVERSITY LIBRARY

2.1.5. În cazul stupefiantelor abandonate sau ascunse. Practica a demonstrat că sunt situații când produsele și substanțele stupefiante pot fi găsite abandonate. De exemplu, în raza unor puncte de frontieră, camere de hotel, sau ascunse în locurile de depozitare a bagajelor, toalete, săli de mese și alte locuri de acces public din mijloacele de transport (autocare, autobuze, avioane, trenuri, vapoare etc.).

Astfel de situații pot apărea atunci când persoanele implicate în traficul de stupefiante au sesizat intensificarea controlului vamal ori și-au dat seama că sunt urmărite.

În împrejurarea arătată se impune o deosebită atenție, fiind necesare o cercetare amănunțită a locului în care substanțele au fost descoperite, efectuarea de fotografii (schiță de detaliu) și audierea persoanelor prezente. Produsele și substanțele trebuie să fie ridicate cu grijă, ambalate în mod corespunzător și predate specialiștilor în vederea descoperirii amprentelor sau oricăror alte urme ce pot contribui în final la identificarea și prinderea deținătorilor.

2.2. Particularități ale cercetării la fața locului. Pentru descoperirea și ridicarea mijloacelor materiale de probă, un rol important îl are cercetarea la locul săvârșirii infracțiunii.

2.2.1. Prin specificul său, traficul de droguri este susceptibil să se comită în locuri diverse: punctele de trecere a frontierei și terenurile înconjurătoare, unde pot fi abandonate sau ascunse substanțele stupefiante; terenurile cultivate cu plante ce conțin substanțe stupefiante; fabricile și unitățile care produc medicamente pe bază de stupefiante; unitățile medico-farmaceutice cum sunt spitalele, policlinicile, dispensarele și farmaciile care dețin și prescriu medicamente pe bază de stupefiante; porturi, aeroporturi și gări; mijloacele de transport, locurile de cazare etc.

În cercetarea la fața locului se vor folosi, pe lângă trusa criminalistică, și următoarele mijloace tehnico-criminalistice sau truse specializate:

- truse cu reactivi pentru testarea stupefiantelor;
- sonda de control (periscop) pentru verificarea locurilor greu accesibile din autovehicule;
- aparatura necesară radiografierii unor obiecte în care sunt ascunse stupefiante.

Trusele pentru testarea stupefiantelor conțin tuburi cu reactivi ce permit identificarea unor substanțe stupefiante, printre care haşişul, marijuana, LSD, substanțe din grupa opiaceelor, amfetaminelor etc.

2.2.2. În faza statică a cercetării la fața locului se va insista asupra următoarelor aspecte: luarea măsurilor de prevenire a intoxicațiilor cu stupefiante și de salvare a eventualelor victime; fotografierea sau filmarea stupefiantelor, a locurilor unde au fost ascunse; descoperirea obiectelor corp delict și a urmelor vizibile; efectuarea percheziției corporale asupra persoanelor implicate sau găsite la fața locului; darea spre prelucrare a urmei de miros câinelui de urmărire.

2.2.3. În faza dinamică a cercetării la fața locului, se vor întreprinde următoarele: examinarea amănunțită de către medic a persoanelor suspecte că sunt sub influența stupefiantelor, în vederea recoltării probelor de sânge și urină și a luării măsurilor medicale ce se impun; precum și examinarea îmbrăcămintei, a bagajelor și coletelor (pereții, capacele

sau fundurile duble); examinarea conținutului real al unor cutii de conserve, alimente, sticle cu băuturi (alcoolice sau răcoritoare) etc.

Vor fi efectuate fotografii sau filmări de *detaliu,* îndeosebi asupra urmelor de injecții, a resturilor pulberilor de stupefiante, a pachetelor de țigări, a mucurilor de țigară, a rețetelor și altor documente ce interesează cauza; controlarea autovehiculelor pentru a se identifica locurile special amenajate în vederea ascunderii stupefiantelor, prin modificări aduse caroseriei, verificarea barelor de protecție, a pneurilor, roților de rezervă, rezervoarelor de benzină, a sistemelor de ventilație și încălzire, a bateriei.

În cazul *navelor și aeronavelor* vor trebui avute în vedere cabinele personalului navigant, obiectele pe care acesta le are asupra sa (de îmbrăcăminte, alimente, țigări etc.) părțile comune ale navei (toalete, tubulatura de aerisire din băi - în cazul navelor), calele de depozitare a mărfurilor, sălile de mese, locurile destinate depozitării alimentelor, bunurilor echipajului și bagajelor pasagerilor.

La *vagoanele de cale ferată* se va verifica cu deosebită atenție exteriorul și interiorul acestora, locurile accesibile călătorilor cum sunt: cușetele de dormit sau cele de bagaje, toaletele, tablourile electrice, coșurile pentru resturile menajere, scrumierele, sistemele de încălzire, canapelele din compartimente.

O atenție deosebită se va acorda modului de ambalare și ridicare a corpurilor delicte. Având în vedere nenumăratele forme și varietăți de droguri, pentru împachetarea acestora nu se recomandă un anumit tip de ambalaj. Cerința generală este aceea de a preveni pierderea sau contaminarea probei, fiind de preferat, de cele mai multe ori, să se păstreze ambalajul original. Probele suspecte a conține solvenți volatili vor fi împachetate în containere etanșeizate, pentru a preveni evaporarea solventului. Pachetele astfel sigilate vor fi apoi etichetate.

Fixarea rezultatelor cercetării la fața locului se va face prin proces-verbal la care se pot anexa fotografii, schițe, desene ori alte asemenea lucrări, cum ar fi, de exemplu: rolele de film sau benzile videomagnetice.

2.3. Realizarea flagrantului în cazul infracțiunilor la regimul produselor și substanțelor stupefiante. Constatarea infracțiunii flagrante prezintă importanță sub dublu aspect: pe de o parte, duce la împiedicarea consumării activității ilicite, iar pe de altă parte, prin descoperirea infracțiunilor comise, se realizează tragerea la răspundere penală a făptuitorilor la un moment cât mai apropiat de cel al comiterii faptei[1].

2.3.1. Pregătirea constatării infracțiunii flagrante. Printre activitățile preliminare constatării infracțiunii flagrante se înscriu:

a) *Stabilirea oportunității și necesității constatării infracțiunii flagrante.* În luarea hotărârii privind necesitatea constatării infracțiunii, organul de urmărire penală trebuie să procedeze la analiza temeinică a fiecărui caz în parte. Astfel, în unele situații, organele de urmărire pot proceda la o „supraveghere" a traficului de droguri, (așa-zisa „livrare controlată") care are ca scop depistarea și destrămarea rețelelor de traficanți, descoperirea mijloacelor și metodelor folosite, a modurilor de operare etc. În aceste situații se apreciază, de exemplu, că mai mare valoare are descoperirea unor rețele de traficanți decât prinderea unui singur traficant.

[1] **Em. Stancu, C. Aionițoaie** și alții, *Tactică criminalistică*, Serviciul editorial și cinematografic al Ministerului de Interne, 1992, p. 257-258.

b) *Obținerea de date referitoare la făptuitor și activitatea sa infracțională.* Cunoscând unele date despre persoanele implicate în traficul de stupefiante și despre activitățile pe care acestea le desfășoară, organele de urmărire au posibilitatea să stabilească modalitățile concrete în care trebuie să se acționeze pentru constatarea infracțiunii flagrante.

Interesează naționalitatea, cetățenia, domiciliul sau reședința, persoanele din anturaj, antecedente penale, metode, mijloace și moduri de operare folosite, locurile din care procură stupefiante etc.

c) *Pregătirea mijloacelor tehnice criminalistice.* În cazul infracțiunilor în discuție, echipa trebuie să fie dotată cu trusa pentru testarea stupefiantelor, cu dispozitive pentru prelevări de aer din diverse locuri, cu aparate de fotografiat și video.

d) *Stabilirea momentului și a modului de acțiune,* în cazul infracțiunii de trafic de stupefiante, momentul acțiunii trebuie fixat în perioada producerii, deținerii sau altor operațiuni privind circulația produselor ori substanțelor stupefiante sau toxice, în timpul cultivării în scop de prelucrare a plantelor care conțin astfel de substanțe sau în timpul experimentării produselor sau substanțelor toxice. Stabilirii modului de acțiune și a momentului intervenției trebuie să i se acorde o atenție deosebită.

e) *Stabilirea martorilor asistenți.* Aceștia trebuie aleși înainte de a se trece la surprinderea făptuitorului cu substanțe stupefiante asupra sa, pentru a li se asigura posibilitatea să observe atât activitățile desfășurate de către el, cât și modul de acțiune și constatările organului de cercetare penală.

La alegerea martorilor asistenți, trebuie să se țină seama de condițiile legale pe care trebuie să le îndeplinească aceștia.

2.3.2. Realizarea efectivă a prinderii în flagrant presupune:

a) *Identificarea martorilor oculari.* Prin identificarea și ascultarea martorilor oculari se asigură posibilitatea obținerii și altor probe decât cele ce se constată nemijlocit, cu referire la activitățile desfășurate de către persoanele implicate în traficul de droguri, înaintea sosirii organelor de constatare, persoanele care le-au ajutat, locurile unde au fost ascunse ori aruncate produsele și substanțele toxice sau stupefiante, mijloacele folosite.

De foarte multe ori, în scopul realizării operative a activităților propuse, organele de urmărire penală trebuie să apeleze la concursul unor *persoane de bună-credință* aflate la locul faptei.

b) *Stabilirea activității ilicite desfășurate în momentul constatării.* La infracțiunile pe care le analizăm, activitățile ilicite pot consta în producerea, deținerea sau orice operație privind circulația produselor ori substanțelor stupefiante sau toxice, cultivarea în scop de prelucrare a plantelor ce conțin astfel de substanțe ori experimentarea produselor sau substanțelor toxice, dacă toate acestea se desfășoară fără drept.

c) *Declinarea calității organului judiciar și luarea măsurilor pentru întreruperea activității ilicite.* În momentul intervenției, organul de urmărire penală trebuie să-și prezinte calitatea și să indice unitatea din care face parte, arătând actul doveditor în acest sens, în mod deosebit în cazurile când cei ce acționează sunt îmbrăcați în ținuta civilă.

După prezentarea calității oficiale, organul de urmărire penală trebuie să ia toate măsurile necesare pentru încetarea activității ilicite, în acest scop apelând și la sprijinul persoanelor de bună-credință care se află la locul faptei.

d) *Acordarea primului ajutor persoanelor intoxicate.* Această activitate poate avea loc în cazul unor persoane aflate în stare gravă din cauza supradozelor consumate, situație în care

se impune internarea imediată. Atunci când există date şi informaţii despre persoane care consumă stupefiante, cu ocazia realizării flagrantului, este necesar ca din echipă să facă parte şi un medic specialist.

Înainte de a fi transportată la spital, în raport cu starea ei, persoana în cauză trebuie să fie identificată, făcându-se menţiune despre aceasta şi despre măsurile luate în procesul-verbal.

e) *Identificarea făptuitorului.* Autorul faptei trebuie să fie identificat pe baza actelor de identitate pe care le are asupra sa, reţinându-se numele, prenumele, numele şi prenumele părinţilor, data şi locul naşterii, seria, numărul şi unitatea de poliţie care a emis actul de identitate, domiciliul şi reşedinţa acestuia.

Atunci când făptuitorul nu are asupra lui acte din care să rezulte identitatea, vor fi menţionate datele declarate de acesta, urmând a fi verificate ulterior de urgenţă, în evidenţele unităţilor de poliţie.

f) *Efectuarea percheziţiei corporale.* Percheziţia corporală prezintă o mare importanţă, se efectuează cu prioritate şi este obligatorie în toate cazurile. În aceste cazuri trebuie evitate, pe cât posibil, locurile aglomerate. Percheziţia se extinde şi asupra bagajelor şi autoturismului în care se găseşte persoana respectivă.

În aceste împrejurări, asupra făptuitorului pot fi găsite substanţe sau produse stupefiante ori toxice, ţigări care conţin ierburi stupefiante, băuturi în care s-au introdus astfel de substanţe, alimente folosite ca ascunzători, dar şi diferite înscrisuri ca: note de plată a cazării la hotel sau a diferitelor servicii prestate de acesta (telefon, televizor, spălat, călcat etc.), hărţi pe care sunt însemnate traseele de parcurs, agende cu nume de persoane, adrese, numere de telefon şi altele.

În cazul în care există indicii temeinice că o persoană transportă droguri ascunse în corpul său, organul de urmărire penală dispune efectuarea unor examene medicale - în cazul în care există consimţământul scris al persoanei, în caz contrar, solicitând autorizarea procurorului, care va menţiona şi unitatea medicală ce va efectua investigaţiile medicale.

g) *Luarea măsurilor cu privire la făptuitor şi la obiectele, valorile şi înscrisurile descoperite.* După efectuarea percheziţiei corporale, făptuitorului i se va asigura paza, aceasta având dublu rol: pe de o parte, pentru a nu-i da posibilitatea să dispară de la locul faptei, iar pe de altă parte pentru a nu distruge eventualele mijloace materiale de probă.

Obiectele purtătoare de urme (seringi, fiole, ţigări prelucrate etc.) rămân asupra organelor de urmărire penală pentru a se dispune constatările tehnico-ştiinţifice, expertizele şi analizele de laborator necesare identificării substanţelor stupefiante.

2.4. Efectuarea urmăririi penale propriu-zise.

2.4.1. În anchetarea traficului de stupefiante, printre primele acte de urmărire penală efectuate se află *percheziţia,* alta decât cea realizată în cazul flagrantului.

În asemenea situaţii, percheziţia trebuie efectuată cu operativitate, realizându-se elementul surpriză, fără însă a se neglija problemele de detaliu. Se recomandă ca înainte de declanşarea percheziţiilor să se analizeze temeinic scopul acestora şi să se aprecieze dacă el nu poate fi realizat prin alte mijloace mai eficiente.

Momentul efectuării percheziţiilor trebuie ales cu multă grijă, acestea efectuându-se, de regulă, atunci când cercetările ajung în stadiul în care există convingerea că se vor putea obţine maximum de probe[1].

[1] **C. Suciu,** *Criminalistică,* Ed. Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, p. 560.

La efectuarea percheziției, în mijloacele de transport (nave, aeronave, vagoane de cale ferată, autobuze, tir-uri, autoturisme etc.) se impune folosirea unor specialiști (mecanici, tinichigii auto), în vederea descoperirii ascunzătorilor amenajate meșteșugit, evitându-se riscul degradării lor, din cauza necunoașterii modului de demontare a unor ansamble. În aceste situații poate fi folosit cu succes *câinele dresat pentru depistarea stupefiantelor,* ușurând descoperirea acestora.

În cazul perchezițiilor efectuate la domiciliile unor toxicomani aflați sub influența consumului de stupefiante trebuie apelat la concursul medicilor pentru a acorda asistența de specialitate și, la nevoie, a dispune internarea.

De un ajutor prețios în descoperirea obiectelor ascunse sunt mijloacele tehnice aflate în trusa criminalistică. De exemplu, cu ajutorul radiațiilor ultraviolete se determină diferența de nuanță a culorilor, în timp ce cu ajutorul radiațiilor röentgen se cercetează interiorul unor obiecte.

Substanțele sau produsele ridicate, ambalate în mod corespunzător și cu etichetă pe ambalaj, trebuie trimise cu operativitate la laboratoarele de specialitate pentru analizare în vederea stabilirii dacă sunt sau conțin stupefiante. Analiza acestora este impusă de faptul că unele substanțe pot fi confundate cu medicamentele de uz general ce au aceeași formă, mărime sau culoare iar unele dintre produsele farmaceutice, deși conțin același stupefiant, apar în comerț sub denumiri cu totul diferite, în funcție de firma și țara producătoare.

De asemenea, această activitate este necesară ținând cont de transformarea sau deteriorarea unor substanțe în contact cu aerul.

O dată cu substanțele stupefiante pot fi ridicate și alte corpuri delicte, cum sunt seringile și fiolele folosite, vasele suspecte că au conținut stupefiante, resturile de țigări precum și înscrisurile care au legătură cu cauza cercetată.

Precizăm că ridicarea de obiecte și înscrisuri poate fi făcută ca activitate procedurală de sine-stătătoare, în afara percheziției.

Alături de procesul-verbal, ca mijloace tehnice auxiliare de fixare a rezultatelor percheziției se mai folosesc fotografierea și înregistrarea pe bandă videomagnetică.

Din cauza faptului că toxicomanii folosesc stupefiante sub diferite forme, recoltarea, ambalarea și expedierea se va face în funcție de starea acestora, de către medic sau un specialist al poliției.

2.4.2. Examinarea înscrisurilor. Cu ocazia efectuării percheziției, pot fi ridicate și anumite înscrisuri care au legătură cu fapta cercetată. O problemă care trebuie clarificată în acest caz este determinarea exactă a criteriilor după care se stabilește „legătura cu fapta", astfel încât să nu fie întârziate cercetările, mai ales că în această categorie mai pot fi incluse (în anumite limite) și alte obiecte cum ar fi cele care pot oferi indicii cu privire la circumstanțele în care a fost pregătită și săvârșită infracțiunea și la persoanele care au participat sau cunosc ceva despre faptă. De exemplu, note de plată a cazării la hotel sau de achitare a convorbirilor telefonice, agende de telefon, schițe, hărți cu diferite însemne, corespondență etc.

Înscrisurile găsite cu ocazia percheziților corporale și domiciliare, cele ridicate la cercetarea la fața locului, din mijloacele de transport, colete etc., vor fi supuse unor examinări criminalistice minuțioase, deoarece ele pot constitui mijloace materiale de probă în dovedirea vinovăției uneia sau a mai multor persoane.

BUCHAREST CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Examinarea înscrisurilor poate conduce la stabilirea legăturilor infracționale dintre diferite persoane sau poate contribui la identificarea locurilor de producere, depozitare și desfacere a stupefiantelor. Pot fi obținute date care să conducă la descoperirea unor filiere (rețele de traficanți), organizare, compunere, trasee, mijloace și metode folosite, iar în final la dezmembrarea acestora.

O atenție deosebită trebuie să se acorde înscrisurilor găsite la traficanții de stupefiante proveniți din rândul *cetățenilor străini,* scrise în alte limbi, cum ar fi arabă, turcă, japoneză etc., sau cu texte cifrate, care necesită a fi traduse de traducători autorizați, descifrate și exploatate în activitatea de urmărire penală. Pe asemenea înscrisuri se pot găsi și urme de substanțe sau urme digitale ale persoanelor care au participat la săvârșirea infracțiunii de trafic de stupefiante.

*2.4.3. **Dispunerea de constatări tehnico-științifice și expertize.*** Constatările tehnico-științifice sau expertizele sunt absolut necesare în cauzele penale referitoare la traficul de stupefiante, ele constituind principalele modalități științifice de dovedire a existenței stupefiantului.

Identificarea urmelor de substanțe stupefiante se bazează pe punerea în evidență a caracteristicilor calitative proprii fiecărui stupefiant (stare de agregare, formă de cristalizare, punct de topire, structură moleculară, comportare față de reactivii specifici, proprietăți biochimice) care se păstrează neschimbate, indiferent de conjunctura existentă în momentul folosirii lor ca mijloc al comiterii infracțiunii[1].

Unele substanțe stupefiante, după pătrunderea în organism, suferă o serie de transformări (prin metabolizare) din care pot rezulta compuși netoxici. Evidențierea acestora în produsele biologice poate constitui o dovadă a existenței inițiale în organism a stupefiantului de la care provin.

Evidențierea proprietăților stupefiantelor se face prin folosirea de metode fizico-chimice obiective, rezultatele obținute fiind comparate cu caracteristicile substanțelor menționate în cataloage sau lucrările de specialitate.

Sarcina identificării stupefiantelor este de competența specialiștilor și a laboratoarelor de profil, unde se vor trimite pentru analiză substanțele bănuite a face parte din această categorie.

În cazuri urgente, lucrătorii vamali sau organele de poliție care intră în posesia unor substanțe suspecte a fi stupefiante sau a conține asemenea substanțe, pot proceda la o primă identificare, utilizând în acest scop trusa de reactivi, ce dă rezultate bune, dacă este folosită corect.

Întrebările la care trebuie să răspundă specialistul sau expertul trebuie formulate clar și precis. Primele întrebări la care trebuie să se răspundă exact sunt următoarele: substanța este sau conține stupefiante? În caz afirmativ, despre ce anume este vorba? Se recomandă să se menționeze denumirea stupefiantului bănuit pentru a limita sfera de căutare de către specialiști.

Totodată, se vor adresa experților întrebări referitoare la puritatea, concentrația, umiditatea, greutatea stupefiantelor și dacă acestea au fost sau nu falsificate.

Analizele de laborator trebuie să ajute și la descoperirea originii stupefiantelor, precizând dacă sunt sustrase dintr-o fabrică, provin din surse ilicite, au aceeași compoziție chimică,

[1] **Vl. Beliș,** *Tratat de medicină legală*, Ed. Medicală, București, 1995, vol. II, p. 288 și urm.

descoperire ce se realizează prin examinarea comparativă a eşantionului de probă cu substanţele incriminate.

Având în vedere că prin expertizele toxicologice se identifică stupefiantele, este necesar să fie trimise pentru asemenea analize şi unele obiecte suspecte ca: seringi, fiole, pahare, pipe, resturi de ţigări etc., pentru descoperirea eventualelor urme ale acestor substanţe.

În urma examinării substanţelor sau produselor de către specialişti se pot formula următoarele concluzii[1]:

- *cert pozitivă*; de exemplu: „Substanţa supusă examinării este haşiş";
- *cert negativă*; de exemplu: „Substanţa supusă examinării nu este stupefiant";
- *de probabilitate*; de exemplu: „Substanţa supusă examinării este, probabil, opiu";
- *de imposibilitate*; de exemplu: „Nu se poate stabili dacă substanţa supusă examinării este stupefiant".

Pentru identificarea stupefiantelor şi a altor toxice sunt folosite gazcromatografe portabile, capabile să depisteze aceste substanţe chiar în atmosfera unei camere în care există asemenea substanţe, pentru identificare fiind suficientă o cantitate de produs extrem de redusă.

2.4.4. Metode de identificare a drogurilor. De obicei drogurile au în compoziţie ingrediente de drog activ, de origine şi identitate necunoscute, precum şi aditivi - cum ar fi zahărul sau chinina - ceea ce diluează concentraţia şi restrânge valoarea lor pe piaţa ilicită. Este necesar să avem în vedere faptul că dealer-ii iliciţi nu sunt controlaţi de regulamente legale ale calităţii şi ca atare nu răspund de calitatea şi consistenţa produsului.

Dificultatea în identificarea drogurilor intervine în selectarea procedurilor analitice care pot pune în evidenţă o identificare specifică a unui drog[2]. Prezenţa unor substanţe de origine şi compoziţie necunoscute determină specialiştii să adopte un plan de acţiune care în final să ducă la identificarea drogului. De cele mai multe ori se efectuează o serie de teste de culoare care produc o coloraţură caracteristică pentru multe droguri ilicite comune.

Următoarea fază constă în identificarea dogului. În multe situaţii specialiştii folosesc teste specifice, precum spectrofotometria în infraroşu şi spectrometria de masă, pentru a identifica un drog prin excluderea tuturor celorlalte. În unele cazuri se folosesc o serie de teste nespecifice ori prezumtive. Fiecare test, prin el însuşi, este insuficient pentru a dovedi identitatea drogului, însă o combinaţie corectă de teste poate determina un rezultat caracteristic unei singure substanţe chimice - drogul investigat. Este necesar ca pentru viitor să existe probe experimentale pentru a confirma că probabilitatea ca orice altă substanţă să răspundă într-o manieră identică la aceeaşi combinaţie de teste, este mică, chiar dincolo de orice certitudine ştiinţifică rezonabilă.

Testele de rutină folosite de specialişti în identificarea drogurilor sunt: testele de culoare, testele microcristaline, cromatografia, spectrofotometria şi spectrometria de masă.

---

[1] **I. Georgescu** şi alţii, *Tratat practic de criminalistică,* vol. III, Lucrare editată de Ministerul de Interne, Bucureşti, 1980, p. 528.

[2] **J.A. Siegel**, *Forensic Identification of Controlled Substances,* în Forensic Science Handbook, vol. II, Ed. Englewood Cliffs, N.Y., Prentince Hall, 1988; ***, *Handbook of Workplace drug testing,* edited by **Ray H. Liu, Bruce A. Goldberger,** Washington D.C., AACC Press, 1995; ***, *Recommended methods for testing cannabis: manual for use by national narcotics laboratories,* Division of Narcotic Drugs, NY, United Nation, 1987; **J. Wesley**, *Drug Base: drug identification database,* Edited by Forensic laboratory, Rochester, N.Y., Wesmost Press, 1995.

BCU IAŞI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Testele de culoare. Multe droguri au un colorit caracteristic atunci când intră în reacție cu un agent chimic specific. Aceste teste sunt indicatori utili ai prezenței drogurilor, fiind de asemenea utilizate de investigatori în examinarea materialelor suspecte a conține droguri. Aceste teste nu sunt concludente în identificarea unor droguri necunoscute. În mod curent sunt utilizate 5 teste de culoare:

- *Marquis* este reactivul în prezența căruia heroina și morfina, precum și majoritatea derivaților opiumului, se colorează în purpuriu, iar în prezența amfetaminei și a metilamfetaminei se colorează în orange-brun.
- *Dillie-Koppanyi* este un reactiv valoros în testarea barbituricelor, în prezența căruia acestea se colorează în albastru-violet.
- *Duquenois-Levine* se folosește în testarea marijuanei, prezența drogului fiind evidențiată de o culoare purpurie.
- *Van Urk* este acel reactiv ce capătă culoarea albastru-purpuriu în prezența LSD-ului.
- *Scott* este testul de culoare utilizat pentru a pune în evidență cocaina.

Testele microcristaline reprezintă o tehnică specifică numai testelor color, o picătură de reactiv adăugată unei cantități mici de drog determinând o precipitare cristalină. Forma și măsura cristalelor examinate la microscop prezintă caracteristicile specifice fiecărui tip de drog.

Cromatografia pe strat subțire și cromatografia de gaze sunt două tehnici de separare ce pot fi folosite cu succes în analiza drogurilor.

Spectrofotometria. Absorbția selectivă a luminii de către droguri în zonele UV și IR ale spectrului electromagnetic definește spectrofotometria ca fiind o tehnică valoroasă în caracterizarea drogurilor. Spectrul ultraviolet nu este concludent pentru o identificare pozitivă a unui drog, deoarece și alte materiale pot produce un spectru asemănător. În același timp, spectrofotometria este adesea utilizată ca tehnică de probabilitate în aprecierea identității unui drog. Spectrofotometria în infraroșu este una dintre acele câteva tehnici ce pot fi folosite de specialiști pentru identificarea drogurilor. Spectrul infraroșu este unic pentru fiecare componentă a unei substanțe, reprezentând o amprentă a acestora.

Spectrometria de masă este considerată o tehnică valoroasă în analiza drogurilor, având în vedere ușurința cu care se poate separa drogul propriu-zis de restul substanțelor ce pot fi prezente în compoziția drogului amalgamat.

2.4.5. Ascultarea persoanelor implicate în traficul de droguri. Din perspectiva tacticii criminalistice ascultarea se va face în funcție de situația concretă a fiecărei persoane implicate.

În sensul legii penale, toxicomanii nu sunt considerați infractori, dar trebuie ascultați pentru a se obține date cu privire la filierele de traficanți, sursele de aprovizionare cu stupefiante, existența altor consumatori cunoscuți de ei, locurile de comercializare sau de consumare, prețul de vânzare al dozelor precum și orice alte date ce pot fi exploatate în activitatea de urmărire penală.

În interogarea traficanților sau consumatorilor de stupefiante trebuie să se stabilească legăturile dintre sursele de aprovizionare și destinația stupefiantelor, urmărindu-se evaluarea volumului traficului ilicit de pe raza unei regiuni sau zone geografice. Mișcarea stupefiantelor presupune deplasarea lor de la locul de origine sau de producere, spre consumator. Deoarece consumatorii sunt răspândiți în toată lumea, rezultă că aria de mișcare a stupefiantelor este foarte mare.

De îndată ce într-un anumit loc organele de poliție sau lucrătorii vamali au descoperit un nou gen de ascunzătoare, o nouă metodă de evitare a controlului, imediat traficanții își schimbă metodele și tehnicile folosite până atunci, iar în cele din urmă chiar și ruta. Aceste mutații intervenite în traficul de stupefiante trebuie cunoscute de organele de urmărire, aspect care se realizează și prin ascultarea persoanelor implicate.

Orice persoană implicată în traficul de stupefiante trebuie ascultată pornindu-se de la împrejurarea concretă în care a fost prinsă, pentru a se stabili: din ce loc (țară, regiune, zonă etc.) și de la cine și-a procurat stupefiantele; metodele și mijloacele folosite pentru procurarea stupefiantelor; unde, când, cum și cui urma să le predea; prețul plătit și suma ce urma să o încaseze pentru stupefiante sau serviciile făcute.

Ascultarea cetățenilor străini implicați în traficul de stupefiante, aflați în tranzit prin țara noastră sau având ca punct final al călătoriei România, pe lângă elementele arătate mai sus, trebuie să ducă și la elucidarea următoarelor aspecte: stabilirea tuturor legăturilor, a modului în care este organizat și funcționează traficul ilicit, procedeele folosite și sarcinile fiecărei legături; sursele de aprovizionare cu stupefiante (localități, persoane etc.) precum și modul de predare a acestora; persoanele cărora le trebuie predate stupefiantele și orice date despre acestea.

De asemenea, trebuie identificate:

- Locurile de fabricare și depozitare a stupefiantelor și stabilirea tuturor legăturilor acestora, atât pe teritoriul țării noastre cât și pe cel al altor state.
- Metodele, mijloacele și locurile de ascundere a stupefiantelor în vederea tranzitării lor.
- Modul în care au reușit să treacă neobservate prin mai multe puncte vamale, dacă au sau nu legături în rândul vameșilor și mijloacele folosite pentru coruperea acestora.
- Eventualele transporturi anterioare rămase nedescoperite, persoanele implicate, metodele și mijloacele folosite.
- Eventualele transporturi viitoare, date despre alți traficanți, metodele folosite pentru ascunderea stupefiantelor, mijloacele de transport care vor fi utilizate și traseele pe care le vor parcurge.

BCU IASI / CENTRALA INTERNET / LIBRARY

STUDIU DE CAZ
PRIVIND

CAPTURAREA ÎN ANUL 2009 A CANTITĂȚII DE 1200 KG DE COCAINĂ ÎN PORTUL CONSTANȚA

N.B. Studiu realizat în cadrul D.C.C.O. Constanța, de către ofițerul de poliție Andrei Antoniu, sub coordonarea conf. univ. dr. Vasile Drăghici

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

LISTĂ DE ABREVIERI

ANV	Autoritatea Națională a Vămilor
CCPI	Centrul de Cooperare Polițienească Internațională
CPP	Codul de Procedură Penală
DGCCO	Direcția Generală de Combatere a Criminalității Organizate
DIICOT	Direcția de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism
EMCDDA	Centrul European de Monitorizare a Drogurilor și Dependenței de Droguri
EUROPOL	Oficiul European de Poliție
HDG	Grupul Orizontal de Lucru pe Droguri
IGPF	Inspectoratul General al Poliției de Frontieră
IGPR	Inspectoratul General al Poliției Române
MAOC-N	Centrul maritim de operațiuni și analize-stupefiante
MAI	Ministerul Administrației și Internelor
OCTA	Evaluarea Amenințărilor privind Criminalitatea Organizată
OEDT	Observatorul European pentru Droguri și Toxicomanie
OICS	Organul Internațional de Control al Stupefiantelor
OIPC	Organizația Internațională de Poliție Criminală Interpol
OMV	Organizația Mondială a Vămilor
ONU	Organizația Națiunilor Unite
Reitox	Rețeaua europeană de informare privind drogurile și toxicomania
SECI	Centrul Regional pentru Combaterea Criminalității Transfrontaliere
UNODC	Biroul ONU privind Drogurile și Criminalitatea

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

La data de 21.01.2009, organele de poliție judiciară din cadrul Brigăzii de Combatere a Criminalității Organizate Constanța, s-au sesizat, din oficiu, cu privire la faptul că mai multe persoane care fac parte dintr-un grup infracțional organizat, intenționează să introducă în România două containere, care conțin droguri disimulate în lemn, marfă care figurează în documentele comerciale și de transport.

Din același proces-verbal, rezultă că membrii grupului infracțional, implicați în introducerea în țară și traficarea drogurilor, căutau persoane de încredere ce aveau cunoștințe printre lucrătorii vamali din Portul Constanța, prin intermediul cărora intenționau să introducă cele două containere cu droguri, fără ca acestea să fie supuse controlului de către autoritățile vamale.

Pentru a fi documentată activitatea infracțională prezentată în procesul verbal, procurorul de caz din cadrul D.I.I.C.O.T. - Serviciului Teritorial Constanța, a autorizat un investigator sub acoperire și un colaborator. Astfel, în cauză se urmărea identificarea persoanelor suspecte și obținerea de date și informații.

Informatorul l-a prezentat pe investigatorul sub acoperire unor persoane care erau interesate să găsească un individ cu posibilități de a scoate două containere din Portul Constanța Sud – Agigea, fără a fi verificate de către lucrătorii vamali.

Cu această ocazie, unul din inculpați, respectiv C.A., i-a adus la cunoștință investigatorului sub acoperire faptul că o femeie, administrator al unei societăți comerciale, intenționează să scoată din Portul Constanța Sud – Agigea, două containere sosite din America de Sud, pentru firma acesteia.

Totodată, inculpatul C.A. l-a întrebat pe investigatorul sub acoperire despre relațiile pe care le are la autoritățile vamale, și a precizat că va primi în schimb 20.000 euro dacă garantează că cele două containere nu vor fi controlate.

Inculpatul C.A. i-a precizat investigatorului sub acoperire că în containere s-ar afla „Viagra" și substanțe anabolizante. La întâlnire s-a stabilit ca investigatorul sub acoperire să fie contactat în zilele următoare pentru realizarea „afacerii" discutate.

La întâlnire, investigatorul sub acoperire și informatorul au stabilit cu inculpatul C.A. să se întâlnească a doua zi, pentru a stabili noi detalii cu privire la „afacere".

Întâlnirea la care s-a făcut referire mai sus a fost interceptată și înregistrată în mediu ambiental, urmare autorizării date în baza ordonanței emisă de D.I.I.C.O.T. - Serviciul Teritorial Constanța și confirmată prin încheiere de Tribunalul Constanța.

În urma redării convorbirilor înregistrate în mediul ambiental, a rezultat faptul că inculpatul C.A. cunoștea toate detaliile despre firma care importa cele două containere, în sensul că firma se afla la primul import, și, în acest caz, autoritățile vamale vor face un control amănunțit, fapt pentru care îi solicită investigatorului sub acoperire să intervină ca cele două containere să nu fie scanate.

Față de această temere, investigatorul sub acoperire îl asigură pe inculpatul C.A. că, odată întocmite formalitățile vamale (declarația vamală de tranzit), pe traseu containerele nu pot fi verificate nici de poliția circulației și nici de garda financiară.

Inculpatul C.A. i-a dat detalii investigatorului cu privire la modalitatea de încărcare și de plecare a celor două containere precizând că cele două containere sunt expediate din America de Sud și nu din Africa, așa cum l-a întrebat investigatorul.

Investigatorul sub acoperire i-a dat de înțeles lui C.A. că, dacă în containere se află droguri („prafuri"), el nu este de acord să ajute la scoaterea containerelor din port, ocazie cu care inculpatul precizează că nu sunt prafuri, ci Viagra.

Tot din discuțiile ambientale purtate de cei doi rezultă că, dacă se rezolvă cu aceste două containere, peste treizeci de zile urmează să mai aducă și altele. Inculpatul C.A. începe să capete încredere în investigator și îi prezintă faptul că în afacere sunt implicate alte persoane, el fiind doar un executant. La finalul discuțiilor, cei doi își schimbă numerele de telefon, urmând să țină legătura și să stabilească viitoarele întâlniri.

După terminarea discuțiilor, pentru a se putea obține noi date despre inculpat, acesta este preluat de o echipă de filaj care l-a ținut sub supraveghere non stop.

Numărul de telefon mobil obținut de la inculpat cu ocazia întâlnirii a fost pus sub interceptare, cu autorizarea Tribunalului Constanța, pentru a se putea documenta activitatea.

Cu ocazia unei noi întâlniri, inculpatul C.A. îi înmânează investigatorului toate documentele referitoare la transport, ocazie cu care s-a putut stabili cine este administratorul firmei importatoare, din ce țară erau expediate cele două containere, precum și destinația pe teritoriul României.

Astfel, utilizându-se, ca procedee de documentare a activității infracționale, investigatorul sub acoperire, înregistrările ambientale și filajul, au început să se contureze probele în cauza de față.

În baza interceptărilor discuțiilor telefonice efectuate în cauză, au fost identificați și ceilalți doi inculpați, respectiv persoana de sex feminin C.R. și cetățeanul spaniol C.A.A., fiind relevantă preocuparea din data de 29.01.2009 pentru realizarea scopului propus, acela de a introduce și transporta pe teritoriul României cele două containere, conținând cantitatea de 1.200 kilograme de cocaină, disimulată în interiorul a 4 (patru) paleți cherestea cedru.

Din documentarea făcută până în acel moment, rezultă că inculpatul C.A. este cel care a avut rolul, în cadrul grupului infracțional organizat, de a se asigura de scoaterea celor două containere din port fără a fi supuse controlului. În acest sens, din discuții, s-a dedus că inculpatul reprezenta elementul de legătură al grupului infracțional organizat cu investigatorul sub acoperire și informator, persoane despre care acesta avea convingerea că îl vor sprijini, în realizarea scopului urmărit.

Pentru a fi credibil, investigatorul sub acoperire a început să meargă împreună cu inculpatul C.A. prin Portul Constanța, să ia legătura cu comisionarii vamali și să discute formalitățile privind scoaterea celor două containere din port.

Cu ocazia deplasărilor în Portul Constanța, investigatorul sub acoperire a intrat în posesia tuturor documentelor, ocazie cu care s-a putut stabili că cele două containere veneau din Brazilia, denumirea firmei exportatoare, precum și toate detaliile despre firma importatoare.

Firma importatoare a celor două containere cu lemn de cedru, din America de Sud, avea ca paravan pentru acest import o fabrică de cherestea în localitatea Baia de Fier, din județul Gorj și obiectul de activitate „prelucrarea lemnului".

După ce au fost definitivate formalitățile privind exportul sub supravegherea investigatorului sub acoperire, inculpatul C.A. i-a înmânat investigatorului suma de 10.000 euro, reprezentând un avans din „șpaga" de 20.000 euro pe care urma sa i-o dea.

În această situație, organele de urmărire penală, pentru administrarea probatoriului, au decis să îi lase pe inculpați sub supraveghere, să scoată containerele din port, pentru a fi identificate asupra inculpaților în mod fizic și a se identifica și ceilalți inculpați, ce urmau să însoțească containerele la drum.

În acest stadiu al realizării activității infracționale, respectiv după ce inculpatul C.A. a avut convingerea că, în scurt timp, cele două containere cu cocaină vor ieși din port, fără să

fie controlate, o contactează în mod repetat pe inculpata C.R.E., care se afla împreună cu inculpatul, cetățeanul spaniol C.A.A.

Din discuții rezultă că aceştia din urmă se aflau la punctul de acces în Portul Agigea, pentru a supraveghea momentul ieşirii celor două containere din port, în condițiile în care inculpata C.R.E. cunoştea deja numerele de înmatriculare ale autotrenurilor, care urmau să transporte cele două containere cu cocaină.

Convorbirile dintre inculpații C.A. şi C.R.E., scot în evidență şi tensiunea în care se aflau aceştia, odată cu apropierea momentului în care cele două containere cu cocaină urmau să iasă din Portul Agigea. Inculpata C.R.E., în discuțiile telefonice, face precizări referitoare şi la starea de tensiune în care se afla concubinul ei, cetățeanul spaniol C.A.A.

După ce au ieşit containerele din port, inculpata C.R.E. a început să dea telefoane, din care rezultă că a contactat un administrator al unei firme din Județul Alba, cu privire la asigurarea a două tiruri, în vederea efectuării transportului celor două containere în Spania, la Madrid. Administratora firmei i-a spus să facă o comandă scrisă, precizându-i totodată că prețul transportului este de 2.700 euro, preț cu care inculpata a fost de acord. Din aceleaşi discuții rezultă că C.R.E. i-a precizat administratorei firmei, că transportul urmează să se facă după vămuirea mărfurilor la Târgu Jiu.

În cauză a rezultat că, în după amiaza zilei de 30.01.2009, grupul infracțional organizat, format din inculpații C.A.A., C.R.E. şi C.A., urma să se deplaseze cu două autoturisme „MERCEDES ML" şi „LAND ROVER", pentru a însoți cele două containere pe ruta Constanța - Târgu Jiu.

Față de această situație, organele de urmărire penală au procedat la localizarea celor trei inculpați în municipiul Constanța.

Urmare activităților desfăşurate, inculpații C.A.A. şi C.R.E. au fost depistați în parcarea Sălii Sporturilor din Constanța, primul în autoturismul marca „Mercedes ML", cu numărul spaniol de înmatriculare, iar cea de-a doua, când a intrat în restaurantul „Marco Polo" din Constanța, situat în acelaşi perimetru. În ceea ce îl priveşte pe inculpatul C.A., acesta a fost depistat în fața hotelului „Maria" din Constanța, în preajma autoturismului LAND ROVER, cu numărul de înmatriculare italian, cu care intenționa să se deplaseze la restaurantul „Marco Polo", conform înțelegerii anterioare cu ceilalți inculpați.

Ulterior au fost percheziționați corporal şi, mai apoi, conduşi la sediul Brigăzii de Combatere a Criminalității Organizate Constanța, unde s-a procedat la efectuarea percheziților vehiculelor folosite de aceştia.

În paralel, începând cu ora 14:00, pe raza municipiului Constanța, în zona bulevardului Aurel Vlaicu, Complexul Histria, au fost identificate autotrenurile care transportau cele două containere.

Autotrenurile au fost conduse în Portul Constanța Sud - Agigea, pentru efectuarea controlului fizic asupra încărcăturii containerelor.

În prezența inculpaților şi a martorilor asistenți, organele de urmărire penală, împreună cu reprezentanții Biroului Vamal Constanța Sud – Agigea, au procedat la controlul fizic al containerelor.

Ulterior, s-a procedat la descărcarea unuia dintre containere, în care s-au găsit douăzeci de paleți cu cherestea lemn cedru.

În interiorul a trei dintre paleții de cherestea, în locaşuri special amenajate, în diferite ambalaje având mai multe culori, respectiv roşu, galben, albastru, alb, portocaliu etc., ambalaje având dimensiunile aproximative 21 (douăzeci şi unu) cm lungime, 14

(paisprezece) cm lățime, 3,5 (trei virgulă cinci) cm., grosime, au fost descoperite 290 pachete, respectiv 275 și 283 pachete, ce conțineau o substanță presată puternic.

S-a procedat la descărcarea celui de-al doilea container, în care s-au găsit douăzeci de paleți cu cherestea lemn cedru.

În interiorul unuia dintre paleții cu cherestea, în lăcașuri special amenajate, în diferite ambalaje având mai multe culori, respectiv roșu, galben, albastru, alb, portocaliu etc., ambalaje având dimensiunile aproximative de 21/14/3,5 cm, au fost descoperite 232 pachete ce conțineau o substanță presată puternic.

În total, în interiorul celor patru paleți au fost găsite 1.080 pachete tip calupuri.

În cauză, s-a dispus efectuarea unei constatări tehnico-științifice pentru stabilirea masei și naturii substanței în litigiu.

Conform raportului de constatare tehnico-științifică din 31.01.2009, întocmit de către Laboratorul de Analiză și Profil al Drogurilor, Precursori din cadrul Brigăzii de Combatere a Criminalității Organizate Constanța, rezultă că cele 1.080 calupuri cu masa totală de 1.200 kilograme conțin cocaină, drog de mare risc, care face parte din Tabelul nr. I - Anexă la Legea nr. 143/2000, privind prevenirea și combaterea traficului și consumului ilicit de droguri.

Cu ocazia audierii inculpaților, aceștia au negat comiterea infracțiunilor reținute în sarcina lor, dând o motivație puerilă asupra prezenței lor în Constanța și a legăturii cu firma care a realizat importul celor două containere cu cocaină.

Asupra inculpatului C.A. s-a găsit la percheziție suma de 120.000 euro, pentru a o cheltui în scopul definitivării activității infracționale de introducere în țară și transport pe teritoriul României a celor două containere, conținând 1.200 kg cocaină.

Din documentele existente la dosar și din declarația inculpatei C.R.E., a rezultat că, în toamna anului 2008, a luat hotărârea să preia societatea care importa cele două containere de la inculpatul cetățeanul spaniol C.A.A., cu care încă de atunci se afla în relații de concubinaj, că, în cursul lunii decembrie 2008, inculpatul, cetățean spaniol, i-a cesionat firma, că în cursul lunii noiembrie 2008, a contactat pe internet o firmă din Brazilia, și a comandat 68 - 70 metri cubi de cherestea.

Fiind audiat, inculpatul C.A.A., a declarat atât în fața procurorului, cât și la Tribunalul Constanța, cu ocazia soluționării cererii de arestare preventivă, că este implicat de mulți ani în afaceri cu cherestea, provenită din diferite țări din America Latină și Africa, că a avut relații comerciale vizând importul de cherestea, inclusiv în cursul anului trecut cu firma din Brazilia, de la care a achiziționat trei containere cu cherestea pentru firma lui, din Valencia - Spania.

În aceste condiții, este absurd și neverosimil în același timp, că inculpata C.R.E. a perfectat importul celor două containere de cherestea, în care s-au găsit 1.200 kilograme cocaină, contactând firma din Brazilia pe internet, când în mod firesc firma respectivă, care era parteneră de afaceri cu C.A.A., a putut fi contactată prin intermediul acestui inculpat.

Pentru realizarea activității infracționale de introducere în România și de punere în circulație pe teritoriul Uniunii Europene, a cantității de 1.200 kilograme de cocaină, grupul infracțional organizat a perfectat importul celor două containere cu cherestea lemn cedru din Brazilia, în care au fost disimulate stupefiantele.

Tranzacția a putut fi inițiată prin intermediul inculpatului cetățean spaniol C.A.A., care era implicat în importul și prelucrarea de cherestea din diferite țări ale Americii Latine și Africa, de mai mulți ani, prin societățile comerciale din Valencia, Spania.

În vederea realizării importului de cherestea lemn cedru, ca marfă de acoperire pentru cocaină, grupul infracțional organizat s-a folosit de o firmă „paravan", la care cetățeanul spaniol fusese administrator timp de 5 ani, înainte să o cesioneze către inculpata C.R.E.

Împrejurarea că inculpatul C.A.A. era cunoscut în Spania și în alte țări ca importator de cherestea, legăturile comerciale pe care le avea, încă din anul 2008 (așa cum acesta a declarat), cu firma exportatoare a celor două containere în care a fost disimulată cocaina, au constituit premise favorabile pentru punerea în executare de către grupul infracțional organizat a hotărârii infracționale luate.

Pentru a nu se constata implicarea inculpatului C.A.A. și pentru a nu trezi suspiciuni că un cetățean spaniol importă cherestea lemn cedru din Brazilia prin România, folosită ca țară de tranzit, și nu direct în Spania, care este tot o țară a Uniunii Europene, la data de 18.12.2008, acesta a cesionat, în mod formal, firma importatoare din Baia de Fier, jud. Gorj, în favoarea inculpatei C.R.E.

În ceea ce privește cele două containere cu cherestea, în care a fost disimulată cocaina, acestea au sosit în Portul Constanța pe data de 21.12.2008, conform înscrisurilor vamale existente la dosar.

La data de 22.12.2008, la o zi după sosirea containerelor în port, inculpații C.A.A. și C.R.E. au făcut mențiunea la Oficiul Registrului Comerțului cu privire la cesiunea părților sociale, fapt ce relevă intenția inculpatului cetățeanul spaniol C.A.A. de a încerca să se prevaleze de răspundere, în cazul în care cele două containere ar fi fost capturate.

Deosebit de semnificativ pentru a stabili scopul urmărit de grupul infracțional organizat format din C.A.A., C.R.E. și C.A., este rezultatul efectuării percheziției informatice asupra sistemului informatic, respectiv a copiei hard-disk-ului laptop-ului aparținând inculpatei C.R.E., autorizată de Tribunalul Constanța, Secția penală la data de 12.03.2009.

Astfel, s-a constatat cu ocazia activității indicate anterior, că inculpata C.R.E., a avut următoarele „preocupări", prin folosirea motorului de căutare a paginii de internet „www.google.com", în scopul obținerii de informații, în baza următoarelor expresii tastate de aceasta: la data de 13.01.2009 **„capturi de cocaină în port"**, **„captură de cocaină în portul Constanța"**, la data de 15.01.2009, **„ce se întâmplă cu drogurile"**, **„legi din România pentru cocaină"**, **„Rețea de traficanți de droguri anihilată"**, **„câți ani iei pentru droguri"**, **„Capturi de droguri în Alba și Hunedoara"**, **„capturi cu droguri"**.

Sunt de prisos alte comentarii în legătură cu cele mai elocvente cuvinte cheie, folosite de inculpata C.R.E., chiar în perioada în care în rechizitoriu s-a reținut că grupul infracțional organizat planifica realizarea activității infracționale: **captură... cocaină... port... droguri... legi... România... rețea de traficanți... anihilată...**

În legătură cu rezultatul percheziților autoturismelor folosite de inculpați, documentele găsite în interiorul habitaclului vehiculului marca „MERCEDES ML", cu nr. de înmatriculare spaniol, utilizat de inculpatul C.A.A., dovedesc că firma exportatoare din Brazilia, a exportat în mai multe rânduri, în cursul anului 2008, cherestea către firma din Valencia - Spania, reprezentată de inculpatul C.A.A.

Inculpatul C.A.A. reprezintă această din urmă firmă, așa cum rezultă în mod cert, inclusiv din documentele autoturismului utilizat de către inculpat, menționate în procesul verbal de percheziție a vehiculului. De asemenea, documentele menționate mai sus au fost găsite în același autovehicul.

Urmare a informațiilor comunicate de către autoritățile judiciare din România, autorităților judiciare din Brazilia, prin intermediul DRUG ENFORCEMENT ADMINISTRATION (D.E.A.), în Portul Paranagua din Brazilia, la începutul lunii februarie 2009, au fost depistate trei containere încărcate cu cherestea, în care a fost descoperită cantitatea totală de 3.780 kilograme cocaină. Din examinarea documentelor primite din Brazilia, rezultă că exportatorul cherestelei este tot firma din Brazilia, iar importatorul este firma românească din Baia de Fier, județul Gorj.

În legătură cu importul celor trei containere cu cherestea, în care a fost ascunsă cantitatea totală de 3.780 kilograme cocaină, s-a dispus disjungerea cauzei, în vederea continuării cercetărilor față de aceiași inculpați.

Cantitatea și natura drogurilor introduse în România și traficate precum și circumstanța acționării în cadrul unui grup infracțional organizat scot în evidență dimensiunea activității infracționale, desfășurată de către cei trei inculpați, și impun sancționarea cu fermitate a acestora.

Nu trebuie ignorat faptul că, traficul ilicit de stupefiante reprezintă o sursă de beneficii financiare și averi considerabile, care permit organizațiilor criminale transnaționale să penetreze și să contamineze structurile de stat și societatea la toate nivelurile sale.

Faptele inculpaților **C.A.A., C.R.E. și C.A.,** care s-au constituit într-un grup infracțional organizat, în scopul introducerii în România, la data de 29.01.2009, prin Punctul Vamal Port Constanța – Sud Agigea, a cantității de 1.200 kilograme cocaină, disimulată în două containere cu cherestea de lemn de cedru, importată din Brazilia. S-a urmărit transportul cocainei pe teritoriul României, și de aici livrarea eu în Spania.

Aceste fapte întrunesc elementele constitutive **ale infracțiunilor de: asociere, în cadrul unui grup infracțional organizat, prev. de art. 7 din Legea nr. 39/2003, introducere în România de droguri de mare risc, prev. de art. 3 alin. (2) din Legea nr. 143/2000 și trafic de droguri de mare risc, prev. de art. 2 alin. (2) din Legea nr. 143/2000.**

Întrucât inculpații au săvârșit trei infracțiuni, înainte de a fi condamnați definitiv pentru vreuna dintre ele, în cauză s-a făcut aplicarea dispozițiilor art. 33 lit. a) din C. pen., cu privire la fiecare din cei trei inculpați.

Imaginile următoare reprezintă o prezentare sumară a studiului de caz, având ca scop o înțelegere mai bună a modului în care s-a derulat activitatea infracțională.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

STUDIU DE CAZ

INFORMATIA

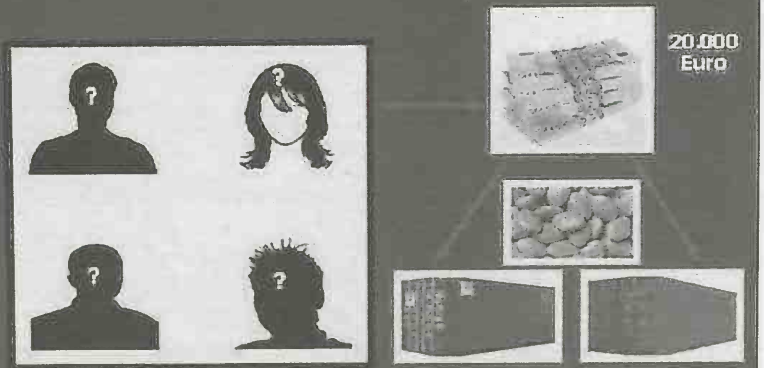

INVESTIGATORUL SUB ACOPERIRE

IDENTIFICAREA GRUPULUI

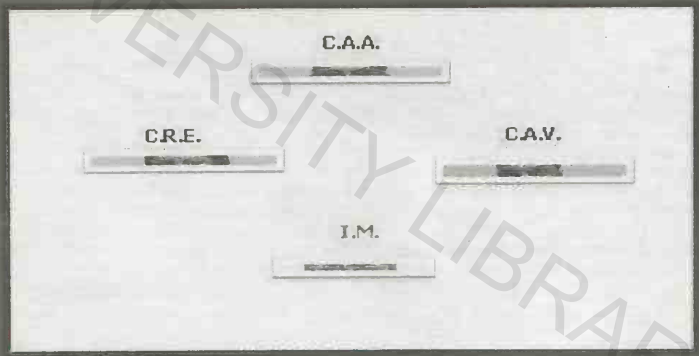

BCU IAŞI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

RUTA CONTAINERELOR

RUTA CONTAINERELOR (EUROPA)

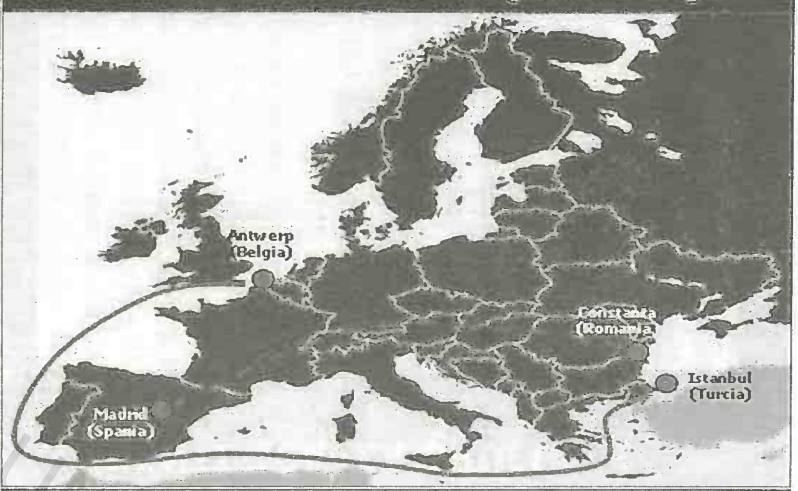

ACTIVITĂŢI DESFĂŞURATE

- Un ofiter sub acoperire infiltrat in cauza
- 163 ore de filaj
- 7 posturi telefonice interceptate
- 363 listing-uri telefonice analizate

REŢINEREA SUSPECŢILOR

La data de 29.01.2009 ora 10.00 s-a luat decizia de a se opera arestarile si de a se captura containerele

BIBLIOTECA CENTRALĂ UNIVERSITY LIBRARY

PUBLIC / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

COOPERAREA INTERNATIONALA

BCCO CONSTANȚA (ROMÂNIA)

POLIȚIA ROMÂNĂ

DRUG ENFORCEMENT ADMINISTRATION (SUA)

U.S. Department of Justice · Drug Enforcement Administration

POLIȚIA FEDERALĂ BRAZILIANĂ (BRAZILIA)

POLICIA FEDERAL

INTERCEPTAREA CONTAINERELOR ÎN BRAZILIA

INTERCEPTAREA CONTAINERELOR ÎN BRAZILIA

INTERCEPTAREA CONTAINERELOR ÎN BRAZILIA

BILANŢUL ACŢIUNII

ROMÂNIA

- 4 persoane arestate
- 1,200 tone cocaină
- 154.000 euro
- 2 autoturisme indisponibilizate (valoare 80.000 Euro)

BRAZILIA

- 3,780 tone cocaină

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

CAPITOLUL VI

ELEMENTE METODOLOGICE PRIVIND INVESTIGAREA CRIMINALISTICĂ A INFRACȚIUNILOR DIN DOMENIUL CRIMINALITĂȚII ORGANIZATE

Secțiunea I

Considerații introductive

Abordarea elementelor metodologice de investigare a faptelor circumscrise criminalității organizate, fie și pe scurt, am considerat-o necesară din cauza dezvoltării semnificative, și în țara noastră, a acestui fenomen devenit foarte grav. În plus, sunt convins că atât studenții juriști cât și practicienii dreptului, mai puțin apropiați de acest domeniu, trebuie să aibă o imagine asupra complexității acțiunii de contracarare a faptelor penale circumscrise criminalității organizate.

§1. Precizări de ordin terminologic

Pentru o definire corectă a conceptului de „criminalitate/crimă organizată", este necesară delimitarea conceptului de „criminalitate" și a celui de „mafie". Sfera de cuprindere a acestor concepte, în structura de ansamblu a fenomenului infracțional deosebit, este necesar a fi cunoscută în scopul elaborării celor mai eficiente strategii de contracarare[1].

Ambiguitatea sau folosirea inexactă a conceptelor sus-menționate a condus, de multe ori, chiar și în cazul țării noastre, la necunoașterea unei situații de fapt: anume existența, în cadrul societății, a acestui fenomen infracțional, cu repercusiuni inclusiv asupra strategiilor de prevenire și combatere a segmentului de criminalitate organizată.

În delimitarea celor trei concepte : criminalitate - crimă - mafie menționate mai sus, s-a pornit de la definiția dată mafiei de către Giuseppe Rizzoleto și Gaetano Mosca, în lucrarea *„Mafioții din Vicaria"*. Potrivit acestor autori „Mafia reprezintă o expresie curentă, folosită pentru a desemna un grup de indivizi, aroganți și violenți, uniți între ei prin raporturi secrete și de temut, aflați la originea unor acțiuni criminale". Acest concept a rămas neschimbat până s-a ivit necesitatea delimitării sferei de cuprindere a acestuia de cea a criminalității sau a crimei organizate[2].

---

[1] **V. Cioclei**, *Despre ambiguitatea conceptuală în materia criminalității organizate*, în culegerea de studii Lupta împotriva corupției și criminalității organizate, Ed. de Centrul de pregătire continuă a procurorilor, Parchetul general de pe lângă C.S.J.

[2] **T. Gherasim**, *Aspecte ale crimei organizate în România*, în R.C.C.P., nr. 8/2000, p. 39-44.

BCU CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Cea de a V-a Conferință a O.N.U. din anul 1992, privind „Prevenirea criminalității și tratamentul infractorilor", a evidențiat, printr-o rezoluție specială, patru criterii definitorii pentru criminalitatea organizată:

1. *Scopul* – obținerea unor câștiguri substanțiale.
2. *Legături* – bine structurate și delimitate ierarhic în cadrul grupului.
3. *Specific* – folosirea atribuțiilor și relațiilor de serviciu ale participanților.
4. *Nivel* – ocuparea de către participanți a unor funcții superioare în economie și societate.

Conceptele de criminalitate, crimă organizată și mafie - primele două folosite frecvent în aceeași accepție - se diferențiază prin:

- *Gradul de pericol social* al activităților infracționale.
- *Nivelul de organizare și structurare.*
- *Metode și mijloace folosite* pentru atingerea scopului propus.
- *Scopul urmărit.*

Însă, faptele penale întâlnite în acest segment de infracționalitate pot fi foarte greu incriminate ca atare prin lege, deoarece acestea implică o diversitate de activități infracționale, sancționate în mod individual de legiuitor, acestea având o arie de cuprindere greu de delimitat cu exactitate.

În raport cu forma de criminalitate, magistratul, potrivit legii, poate acorda sporuri de pedeapsă membrilor organizațiilor criminale, în funcție de tipul organizației de care aparțin.

1.1. Criminalitatea de tip mafiot. Mafia reprezintă acel segment infracțional la care se raportează activități ilegale deosebit de periculoase, desfășurate prin *metode agresive* de către asociații de indivizi cu o structură organizatorică ierarhizată și un lider autoritar, având la bază un cod de conduită obligatorie, ritualuri de admitere a membrilor și o lege a tăcerii, în scopul instituirii controlului asupra unor sectoare ale economiei sau chiar asupra unor niveluri de decizie ale societății și obținerii de câștiguri ilicite fabuloase[1].

Activitățile de tip mafiot au următoarele caracteristici:

- Prezintă un grad de periculozitate deosebită prin faptul că urmăresc preluarea controlului asupra anumitor sectoare economice și vizează nivelurile superioare de decizie.
- Se desfășoară prin metode predominant agresive.
- Se dezvoltă în concordanță cu structurile statale, economice, sociale și politice.
- Scopul final al acestor activități îl constituie obținerea unor câștiguri ilicite uriașe.

Organizațiile de tip mafiot au o structură și un mod de acțiune specifice, diferit de a altor organizații criminale. Astfel[2]:

- Organizațiile mafiote au o structură care, în majoritatea cazurilor, urmează o linie tradițională, ce depășește un secol vechime.
- Liderul organizației are o autoritate absolută în rândul membrilor acestuia, în majoritatea cazurilor având drept de viață și de moarte asupra lor.

---

[1] **Gh. Nistoreanu** și **O. Păun**, *Criminologia*, Ed. Europa Nova, București, 1996, p. 237 și urm.

[2] **I. Pitulescu**, *Al treilea război mondial și crima organizată*, Ed. Național, București, 1996; Autorul prezintă detaliat elemente de structură și modul de acțiune al organizațiilor criminale de tipul *Mafiei, Yakuza, Triadele chinezești.*

BCU "CAROL I" CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

- Admiterea noilor membrii în cadrul organizației se face printr-un ritual specific și numai după o perioadă de inițiere și de testare a aptitudinilor infracționale ale candidaților, a devotamentului și loialităților față de organizație.
- Toți membrii asociației consimt să respecte un cod al tăcerii, care presupune interdicția absolută de a divulga date despre organizație ca atare sau despre activitățile acesteia. Încălcarea interdicției atrage după sine pedeapsa capitală.
- Structura asociației este bine definită, fiecare membru având un loc bine stabilit în cadrul ierarhiei, corespunzător rolului pe care îl are în activitatea infracțională pe care este desemnat să o desfășoare.

Operațiunile organizațiilor criminale de tip mafiot se exercită pe trei niveluri:

- *Stabilirea în mediu.* Membrii asociației comit infracțiuni diverse (recuperări de datorii, sechestrări de persoane, șantaje, amenințări, contrabandă, tâlhării, trafic de droguri etc.), pentru a se impune într-un anumit mediu sau zonă.
- *Consolidarea în mediu.* Asociația continuă să desfășoare activitățile infracționale menționate în primul nivel, începând să-și planifice acțiunile de viitor. Acțiunile infracționale desfășurate sunt de o mai mare anvergură, atingând niveluri social-economice superioare (trafic semnificativ cu stupefiate și arme, asasinate asupra magistraților, politicienilor, polițiștilor, funcționarilor din administrația publică, răfuieli cu alte bande criminale pentru supremația teritorială).
- *Integrarea în societate.* În acest nivel, banii proveniți din activități ilicite sunt reciclați fiind investiți în afaceri legale, urmărindu-se penetrarea în structurile societății, într-o manieră cât mai profitabilă și, preluarea controlului asupra unor sectoare economice, sociale și politice.

1.2. Criminalitatea organizată. Spre deosebire de „Mafie", realitatea criminalității organizate constă într-o gamă, practic infinită, de aspecte ale universului social, cele mai multe clandestine, diverse și complexe. Studiind conceptul acestui gen de criminalitate trebuie să luăm în considerație și unii factori sociali și politici care pot avea un rol semnificativ în formarea actualelor percepții asupra crimei organizate[1].

Cele mai multe analize despre criminalitate sau crimă organizată (indiferent de exprimare) sunt totuși prea vagi pentru a releva elemente naționale, proprii crimei organizate. Unele analize se bazează pe o singură calitate a crimei organizate. Altele combină un număr de caracteristici într-un concept *multidimensional* al formelor organizate de infracționalitate.

Criminalitatea organizată abordează *tipuri certe de activități criminale.* De exemplu, procurarea de bani, bunuri și servicii ilegale, fără a ține cont de tipul organizației, de cei implicați în aceste activități și fără a avea în vedere poziția lor socio-politică. De aici traficul de stupefiante, carne vie, opere de artă, arme ș.a.

Criminalitatea organizată este percepută, în esență, ca o realitate socială în care *structurile legale și criminale sunt părți integrante ale aceluiași sistem corupt,* social, politic, și economic, fără a ține seama de tipul de acțiuni promovate sau de tipurile de organizații ale celor ce susțin acest sistem.

Criteriile variate ale concepției multidimensionale pot fi distinse folosindu-se o clasificare pe patru niveluri de complexitate[2]:

---

[1] **Klaus von Lampe**, *The Concept of Organized Crime in Historical Perspective*, lucrare prezentată la Conferința Internațională Crime organisé international: Mythe, pouvoir, profit..., Elveția, 6 oct. 1999.

[2] **I. Pitulescu**, *supra cit.* p. 416-417.

- *Făptuitorii* definiți de caracteristicile individuale, care participă la săvârșirea faptelor specifice criminalității organizate.
- *Elementele structurilor* (grupurilor) care pun în legătură acești indivizi.
- *Structurile de putere* se subordonează acestei entități structurale.
- *Relația dintre aceste structuri* ilegale și structurile legale ale societății.

Concepția contemporană despre criminalitatea organizată (în realitate, formă a criminalității) este eterogenă și contradictorie. Dacă ne concentrăm asupra percepției generale a acestui concept, putem afirma: crima organizată este egală cu o structură formală, omogenă, multifuncțională, organizație criminală ce urmărește să submineze și să domine instituții legale ale societății.

Criminalitatea organizată, în esență, poate fi definită ca fiind *acel segment infracțional la care se raportează activitățile ilegale, de natură să afecteze grav anumite sectoare ale vieții economice, sociale și politice, desfășurate prin diverse metode și mijloace, în mod constant, planificat și conspirat, de către asociații de indivizi, cu ierarhie internă bine determinată, cu structuri specializate și mecanisme de autoapărare, în scopul obținerii de profituri ilicite la cote deosebit de ridicate*[1].

Din definiție rezultă două caracteristici principale ale conceptului de criminalitate organizată:

a. *Gradul de pericol social al activităților ilegale* desfășurate de acest segment infracțional poate afecta grav anumite sectoare ale vieții economice, sociale și economice.

b. *Desfășurarea constantă, organizată, planificată* și *bine conspirată* a acestor activități infracționale.

Într-o accepție întâlnită în doctrina nord-americană, criminalitatea organizată este o activitate infracțională desfășurată de două sau mai multe persoane, în vederea obținerii de profit, prin violență, amenințări și (sau) coruperea unor persoane publice[2].

Organizații criminale compatibile conceptului de criminalitate organizată se caracterizează prin:

- Stabilirea unității infracționale.
- Existența liderului și a unei ierarhii interne bine determinate.
- Specializarea membrilor organizației pe activități infracționale specifice.
- Utilizarea unor mecanisme specifice de neutralizare a controlului social.

În România, noul Cod penal, în art. 367 alin. (6) preia din art. 2 al Legii nr. 39/2003 privind prevenirea și combaterea crimei organizate[3] definiția grupului infracțional organizat, modificând-o. Astfel, prin grup infracțional organizat se înțelege; „grupul structurat, format din trei sau mai multe persoane, constituit pentru o anumită perioadă de timp și pentru a acționa în mod coordonat în scopul comiterii uneia sau mai multor infracțiuni." Modificarea constă într-o simplificare a definiției, eliminându-se unele elemente care caracterizau scopul. Astfel, scopul grupului nu mai este circumstanțiat săvârșirii de infracțiuni grave. Prin urmare, scopul poate viza oricare infracțiuni, iar, în măsura în care în scopul grupului intră infracțiuni grave, va exista forma agravată, prevăzută de art. 367 alin. (2) NCP. De asemenea, scopul nu

---

[1] Referitor la definirea criminalității organizate, literatura noastră de specialitate, a se vedea, **G. Antoniu,** *Reflecții asupra crimei organizate*, R.D.P. nr. 3/1997; **Gh. Nistoreanu** și **C. Păun**, *Criminologia, supra cit.*; **C. Păun** *Crimă organizată sau organizarea crimei*, Analele Academiei de Poliție Al.I. Cuza, București, 1993.

[2] **M.J. Palmiotto**, *Criminal investigation,* Nelson – Hall Publisher, Chicago, USA, 1994, p. 506-507.

[3] M. Of. nr. 50 din 29 ianuarie 2003.

mai este circumscris nici obținerii directe sau indirecte a unui beneficiu financiar sau altui beneficiu material. Prin această reconfigurare a scopului se realizează extinderea noțiunii de grup infracțional[1].

Pentru indicarea aceluiași fenomen, diferiți autori, sau documente internaționale, folosesc expresii diferite cum ar fi: „criminalitate organizată", „crimă organizată", „organizație criminală", „criminalitate transnațională", sau „criminalitate organizată transnațională"[2].

Datorită tendințelor din ultimul timp de suprapunere a activităților organizațiilor criminale cu cele ale organizațiilor de tip mafiot, unii autori au emis *teoria încorporării conceptului de mafie în cel de crimă organizată, prin prezentarea celor două segmente infracționale ca două niveluri ale unuia și aceluiași concept.*

O altă teorie, emisă de analiști în domeniu, este aceea a *integrării și a organizațiilor teroriste în categoria celor compatibile cu criminalitatea organizată,* având în vedere asemănarea metodelor și mijloacelor folosite de cele două categorii de organizații criminale, precum și a gradului de periculozitate socială al activităților desfășurate.

Este necesar să menționăm, însă, cel puțin două diferențieri între cele două categorii de organizații criminale, și anume:

1. *Organizații teroriste* recurg cu predilecție la metode violente de acțiune pentru realizarea scopurilor urmărite, pe când organizațiile compatibile cu crima organizată apelează la astfel de modalități numai în anumite situații.
2. *Organizațiile compatibile cu crima organizată* urmăresc obținerea unor profituri mari pe căi ilicite sau licite, în timp ce organizațiile teroriste acționează pe fondul unor interese de ordin politic, religios sau rasial.

Cunoașterea diferențelor dintre cele două categorii este importantă în adoptarea strategiilor de combatere specifice fiecărei categorii în parte.

§2. Aspecte privind actualul cadru normativ care reglementează activitățile din domeniul combaterii criminalității organizate

Reglementarea anterioară o constituia art. 167 și art. 323 din C. pen. din 1968, respectiv art. 7-9 din Legea nr. 39/2003. Diversitatea de reglementări în materia criminalității organizate, paralelismul existent între acestea au fost înlăturate prin crearea unei încriminări cadru reprezentate prin art. 367 NCP. Cu toate acestea, au fost păstrată însă încriminarea prevăzută de art. 35 (asocierea în scopul săvârșirii de acte de terorism)[3].

Astfel, noul Codul penal sancționează în prezent aceste activități prin art. 367 alin. (1): inițierea sau constituirea unui grup infracțional organizat, aderarea sau sprijinirea, sub orice formă, a unui astfel de grup. În alin. (2) este prevăzută varianta agravată, existentă atunci când în scopul grupului intră infracțiuni grave (sancționate de lege cu pedeapsa detențiunii pe viață sau cu închisoarea mai mare de 10 ani). Art. 367 alin. (3) reglementează împrejurarea săvârșirii uneia dintre infracțiunile care intră în scopul grupului infracțional; în această ipoteză vor fi

[1] **B. Bodoroncea, V. Cioclei, I. Kuglay, L.V. Lefterache, T. Manea, I. Nedelcu, F.-M. Vasile,** *Codul penal. Comentariu pe articole.,* Editura C.H. Beck, București, 2014, p. 790.

[2] **V. Cioclei,** *op. cit.* p. 138 și urm.

[3] **B. Bodoroncea, V. Cioclei, I. Kuglay, L.V. Lefterache, T. Manea, I. Nedelcu, F.-M. Vasile,** *op. cit.,* p. 789.

incidente regulile concursului de infracțiuni între constituirea grupului infracțional organizat (în oricare dintre variante, simplă ori agravată) și infracțiunea care s-a săvârșit.

Activitățile infracționale comise de grupuri organizate, urmărite și sancționate de legea penală, astfel după cum rezultă și din competențele de cercetare ale Direcției de Combatere a Crimei Organizate și Antidrog, din cadrul Inspectoratului General al Poliției sunt următoarele[1]:

- *Omorurile comise la comandă* sau pentru reglarea de conturi între organizațiile criminale.
- *Actele de șantaj* comise de grupuri organizate de infractori asupra unor persoane din sfera puterii, administrației de stat și a justiției.
- *Jafurile, răpirea și sechestrarea de persoane*, comise de grupuri organizate de infractori în scopul obținerii de foloase materiale sau de altă natură.
- *Traficul de ființe umane și organe*, desfășurat în mod organizat.
- *Filierele de migrație* clandestină.
- *Traficul de stupefiante*, substanțe psihotrope, substanțe chimice esențiale și precursori, precum și consumul ilicit de droguri.
- *Contrafacerea, falsificarea și punerea în circulație de monedă* națională, străină, cărți de credit și cecuri de călătorie.
- *Traficul de autovehicule furate*, desfășurat în mod organizat.
- *Actele de corupție* din sfera crimei organizate.
- *Activități de spălare a banilor* din sfera crimei organizate.

În vederea combaterii diferitelor forme ale infracționalității organizate, statul român a adoptat următoarele acte normative:

În decembrie 2000, România a semnat *Convenția ONU de la Palermo* împotriva criminalității organizate transnaționale, precum și două Protocoale:

- Protocolul de prevenire, suprimare și pedepsire a traficului de persoane, în special de femei și copii.
- Protocolul privind traficul de imigranți pe cale terestră, maritimă și aeriană.
- *Legea nr. 678/2001*, privind prevenirea și combaterea traficului de persoane[2].
- *Ordonanța de urgență a Guvernului României nr. 112/2001*, prin care sunt sancționate faptele săvârșite de cetățenii români sau de către persoane fără cetățenie, domiciliate în România, de a intra sau de a ieși dintr-un stat străin prin trecerea ilegală a frontierei acestuia, racolarea, îndrumarea și călăuzirea persoanelor în scopul trecerii frauduloase a frontierei, precum și inițierea sau constituirea unei asocieri în acest scop, în prezent abrogată.

Legea nr. 678/2001 răspunde cerinței privind armonizarea legislației naționale cu prevederile cuprinse în acquis-ul UE și ține cont de concluziile Consiliului European de la Tampere (1999), care a apreciat că realizarea armonizării între legislațiile penale naționale în ceea ce privește incriminarea și sancționarea faptelor privind traficul de persoane, este absolut necesară pentru consolidarea Uniunii Europene, a spațiului de securitate, libertate și justiție.

La redactarea acestor acte normative s-au avut în vedere prioritățile președinției belgiene a Uniunii Europene, care consideră lupta împotriva traficului de persoane drept obiectiv de

[1] **P. Albu** și **E. Corciu**, *Aspecte relevante în procesul de combatere a crimei organizate în România, în perioada de tranziție*, în R.C.C.P. nr. 5/2000, p. 21-37.

[2] M. Of. nr. 783 din 11 decembrie 2001.

BCU IASI CENTRALA UNIVERSITARA LIBRARY

primă importanță, în acord cu intensificarea și mai buna corelare a măsurilor de combatere a criminalității organizate transfrontaliere, în spațiul european și în afara acestuia.

Au mai fost, de asemenea, elaborate sau promulgate:

- Strategia Națională Anticorupție 2012-2015 și Planul de acțiune pentru implementarea Strategiei Naționale Anticorupție 2012-2015[1].
- Strategia de reformă a sistemului judiciar 2015-2020 (proiect).
- Strategia Națională Antidrog 2013-2020 și Planul de acțiune în perioada 2013-2016 pentru implementarea Strategiei naționale antidrog 2013-2020[2].
- Strategia națională împotriva traficului de persoane pentru perioada 2012–2016 și Planul național de acțiune 2012–2014 pentru implementarea Strategiei naționale împotriva traficului de persoane pentru perioada 2012–2016[3].
- Strategia Națională privind Imigrația, Minuta Dialogului Politic cu România, Strategia de securitate cibernetică a României[4];
- Legea nr. 78/2000 privind prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție, cu modificările ulterioare[5].
- Legea nr. 143/2000 privind combaterea traficului și consumului ilicit de stupefiante cu modificările și completările ulterioare.
- În decembrie 2002, a fost publicată Legea nr. 27 pentru ratificarea Convenției penale privind corupția, adoptată la Strasbourg la 27 ianuarie 1999[6].
- Legea nr. 656/2002 privind prevenirea și sancționarea spălării banilor cu modificările și completările ulterioare[7].
- Legea nr. 508/2004 privind înființarea, organizarea și funcționarea în cadrul Ministerului Public a Direcției de Investigare a Infracțiunilor de Criminalitate Organizată și Terorism, cu modificările și completările ulterioare[8].
- Legea nr. 535/2004 privind prevenirea și combaterea terorismului[9].

Secțiunea a II-a

Scurtă privire asupra structurilor și modalităților curente de săvârșire a infracțiunilor în domeniul criminalității organizate

§1. Tipuri și structuri de organizații criminale

Ca urmare a transformărilor geopolitice, economice și sociale ce au marcat sfârșitul secolului XX, organizațiile criminale și-au extins aria de cuprindere și sfera de activitate, de la nivel național la cel transnațional.

---

[1] H.G. nr. 215/2012, M. Of. nr. 202 din 27 martie 2012.
[2] H.G. nr. 784/2013, M. Of. nr. 702 din 15 noiembrie 2013.
[3] H.G. nr. 1142/2012, M. Of. nr. 820 din 6 decembrie 2012.
[4] H.G. nr. 271/2013, M. Of. nr. 296 din 23 mai 2013.
[5] M. Of. nr. 219 din 18 mai 2000.
[6] M. Of. nr. 65 din 30 ianuarie 2002.
[7] M. Of. nr. 702 din 12 octombrie 2012.
[8] M. Of. nr. 1089 din 23 noiembrie 2004.
[9] M. Of. nr. 1161 din 8 decembrie 2004.

BCU CENTRALA UNIVERSITARA LIBRARY

Nu există un model unic de organizație transnațională, acestea variind ca forme, norme de conduită, experiență, specializare în activitatea infracțională, arie de operare, tactici și mecanisme de apărare, ceea ce face ca lupta de prevenire și combatere să fie extrem de complexă, reclamând, obligatoriu, o cooperare interstatală.

1.1. În concepția Interpol, organizațiile criminale pot fi împărțite în cinci grupe distincte[1].

1. *Familiile mafiei.* Acestea au structuri ierarhice, norme interne de disciplină, un cod de conduită și desfășoară o diversitate de activități ilicite (între acestea se află și cartelurile columbiene ale drogurilor, bandele de motocicliști etc.);

2. *Organizațiile profesionale.* Membrii acestora se specializează în una sau două tipuri de activități infracționale (traficul de mașini furate, imprimerii clandestine de monedă falsă, laboratoare clandestine pentru fabricarea drogurilor, răpiri de persoane pentru răscumpărare, jafuri organizate etc.);

3. *Organizații criminale etnice.* Acestea sunt rezultatul expansiunilor geografice, a diferențelor dintre nivelurile de viață, a severității excesive a condițiilor de imigrare („Triadele", organizații criminale chineze; „Yakuza", grupări japoneze ș.a.);

În legătură cu organizațiile criminale etnice, în prezent și în țara noastră este luată în considerare *mafia țigănească*, autorii de specialitate, ca și practicienii, fiind de acord cu realitatea acestui fenomen[2].

4. *Reciclarea banilor.* Activitatea infracțională desfășurată de persoane cu venituri ilicite, pentru mascarea și transformarea acestora în venituri licite prin reinvestirea lor.

5. *Organizații teroriste internaționale.* Categorie implicată în asasinate, deturnări de avioane, răpiri de persoane, toate efectuate sub diferite motivații, de cele mai multe ori altele decât cele privind obținerea de profituri[3].

1.2. În concepția nord-americană, în funcție de activitățile infracționale pe care le desfășoară, putem distinge următoarele tipuri de organizații criminale[4]:

- *Raketing.* Grupuri de indivizi care organizează diverse tipuri de activități infracționale pentru profituri combinate.
- *Operațiuni de vicii.* Grupuri de indivizi care desfășoară o activitate continuă prin furnizarea de bunuri și servicii ilegale, cum sunt: narcoticele, prostituția, jocurile de noroc, cămătăria.
- *Furtul.* Grupuri de indivizi care se angajează într-un tip particular de furt, bazat pe continuitate, cum ar fi frauda, escrocheria, jaful, furtul de mașini, achiziționarea de bunuri de date pentru revânzare.
- *Bande.* Grupuri de indivizi cu interese comune ori apartenență socială, care se asociază în vederea comiterii unor activități ilicite, pentru a se impune într-o comunitate (bande de tineri, cluburi de motocicliști, bande de deținuți).

---

[1] **I. Pitulescu**, *supra cit.* p. 416.

[2] **D. Miclea**, *Hățișurile crimei organizate*, Ed. Libra, București, 2001, p. 28-29.

[3] A se vedea **P. Albu** și **E. Corciu**, *Câteva considerații asupra criminalității organizate – necesități în procesul de pregătire a specialiștilor abilitați în prevenirea și combaterea fenomenului,* în R.C.C.P., nr. 7/2000, p. 14-36.

[4] **M.J. Palmiotto**, *op. cit.*, p. 507.

- *Teroriști.* Grupuri de indivizi care se asociază pentru a comite acte criminale spectaculare, cum ar fi asasinatele și răpirile de persoane publice, pentru a submina încrederea publică în stabilitatea guvernamentală, din motive politice ori pentru satisfacerea unor revendicări.

Față de această clasificare, raportat și la realitățile europene, dar nu numai, se impun câteva sublinieri.

a. Grupurile de racketi, componenta criminalității organizate din fostele state sovietice, uzând de arme de foc, acționează cu precădere împotriva unor conaționali aflați în interes de afaceri sau ca turiști pe teritoriul României, blocându-le în locuri mai izolate autocarele sau autoturismele cu care călătoresc. Prin exercitarea de acte violente, racketii îi determină pe pasageri să le predea importante sume de bani ori alte bunuri, motivându-și acțiunile ca fiind „taxe de protecție" împotriva răufăcătorilor.

b. Bandele de motocicliști au un număr foarte mare de membrii. Dacă în mod tradițional organizațiile de crimă organizată au un număr de 2.500 până la 3.000 de membri, bandele de motocicliști „Big Four", au aproximativ 8.000 de membri. Aceste bande rebele, antisociale, sunt bine organizate, conduse în mod autoritar, având capacitatea de a intimida în atingerea scopurilor criminale. Ele sunt implicate în producerea și distribuirea de droguri sintetice, prostituție, furturi de mașini, contrabandă cu arme, jocuri ilegale de noroc, cămătărie.

c. Bandele de deținuți s-au dezvoltat în sistemul de detenție începând cu anii '60. Aceste bande sunt specializate pe controlul narcoticelor în majoritatea închisorilor și, chiar au influență în distribuirea de droguri în stradă. Fenomenul se manifestă și în penitenciarele românești, cu complicități chiar în rândul personalului de pază[1].

d. Grupurile criminale asiatice au, la fel ca Mafia sau Cosa Nostra, o tradiție îndelungată. Cele mai cunoscute astfel de organizații, „Chinese Triad" (Triada Chineză) și „Yakuza" de origine japoneză, desfășoară activități ilegale cum ar fi traficul de narcotice, jocurile ilegale de noroc și prostituția. Acestea corup persoane publice influente, folosesc violența împotriva potențialilor victime și martori, totul pentru atingerea scopului final infracțional. În general, membrii bandelor sunt grupați în funcție de specialitatea activității infracționale (un grup pentru prostituție, unul pentru heroină, altul pentru jocurile de noroc).

Aceste grupuri sunt deosebit de dificil de combătut pe plan internațional, din cauza modalităților specifice de operare, precum și a *necunoașterii psihologiei* și *tradiției* lor.

Dintre activitățile infracționale ale crimei organizate, cele cu impact grav asupra societății sunt următoarele: traficul de droguri, traficul de persoane, falsificarea de monede, traficul internațional cu autovehicule furate, traficul cu obiecte de patrimoniu, traficul cu arme, spălarea de bani, migrația ilegală, prostituția, corupția, terorismul.

§2. Modalități de săvârșire a infracțiunilor din domeniul criminalității organizate

2.1. Traficul de droguri. România prezintă interes din ce în ce mai mare pentru rețelele de traficare a drogurilor, în special a hașișului provenit din Africa și a cocainei traficată din America de Sud spre Europa Occidentală[2]. Țara noastră este inclusă în așa numită "Rută

[1] A se vedea condamnările în cauzele privind traficul de droguri de la penitenciarul Jilava, din vara anului 2002.

[2] **P. Albu și E. Corciu**, *op. cit.*, în R.C.C.P. nr. 7/2000 p. 18 și urm.

balcanică" de traficare a heroinei dinspre Turcia spre piețele occidentale, prin 3 din totalul de 5 variante ale acestei rute[1]:

1. Turcia (Istambul) – România (Constanța, pe Marea Neagră – București – zona subcarpatică spre vest – Arad) – Ungaria – Slovacia – Cehia – Germania – Olanda;
2. Turcia – Bulgaria – România (Vama Ruse – Giurgiu – București – zona subcarpatică spre vest – Arad) – Ungaria – Austria – Germania – Olanda;
3. Turcia – Bulgaria – România – Ukraina – Polonia – Germania.

Inițial țară de tranziție, România a devenit teritoriu de depozitare și piață de desfacere. Stupefiantele pătrund prin diverse căi, de la ascunderea acestora pe/în corp, în bagaje de mână, în autoturisme personale sau TIR-uri, printre alte mărfuri, până la introducerea lor în containere ca atare, sau în amestec cu alte produse.

Deschiderea granițelor României a condus la o creștere masivă a numărului mijloacelor de transport și mărfuri care intră și ies din țară, conferind, astfel, organizațiilor criminale posibilități largi de camuflare a drogurilor și de tranzitare a teritoriului țării. Pentru efectuarea transportului, traficanții apelează la firme turistice sau la cărăuși care, de cele mai multe ori, nu cunosc ce transportă, iar alteori atrag persoane cu situație materială precară, dispuse, pentru o sumă de bani oarecare, să își asume, în mod conștient, riscurile unei asemenea activități.

Vârsta persoanelor consumatoare, este cuprinsă, în medie, între 16-28 ani. De obicei, acestea au o situație materială instabilă, unele fiind dependente de droguri și, pentru a le plăti, sunt dispuse să comită diverse infracțiuni. Respectivele persoane consumă de cele mai multe ori droguri naturale tari, fapt determinat de oferta promoțională și chiar gratuită a dealer-ilor, în scopul de a se crea o masă de consumatori dependenți. Este stabilit că, din 10 consumatori, cel puțin unul devine traficant.

În ultimul timp au pătruns în țara noastră și droguri sintetice, sub forma comprimatelor de LSD, amfetamină, MDMA. Nu trebuie neglijat de asemenea consumul *medicamentelor psihotrope* sau al stupefiantelor terapeutice, precum morfina, benzodiazepina etc.

În general, organizatorii rețelelor de trafic de droguri nu au fost români, excepție făcând câteva cazuri în care astfel de cetățeni, emigrați înainte de anul 1989, au desfășurat asemenea activități pe teritoriul altor state, ulterior întorcându-se aici pentru a-și organiza propriile afaceri de narcotrafic. Astăzi, însă, în conducerea sau organizarea traficului de droguri sunt implicați tot mai mulți români, întâlniți în filiere asiatice sau sud-americane.

Narcotraficul reprezintă numai una dintre afacerile crimei organizate, o infracțiune de referință, deosebit de profitabilă. De multe ori el se întrepătrunde cu actele de spălare de bani sau cu alte activități infracționale.

2.2. Spălarea de bani. Pentru derularea operațiunilor financiare frauduloase din sfera spălării banilor, cel mai adesea sunt folosite firme private paravan, sau chiar fictive, în spatele cărora se desfășoară activități infracționale[2].

O serie de indivizi procedează la cumpărarea unor firme ce nu mai pot fi menținute de vechii proprietari, existând suspiciuni serioase că fondurile folosite pentru aceste achiziții provin din activități infracționale din sfera crimei organizate.

---

[1] **P. Albu** și **E. Corciu**, în R.C.C.P. nr. 5/2000; Raportul European asupra criminalității organizate, în R.C.C.P. nr. 7/2000, p. 7-13.

[2] **P. Albu** și **E. Corciu**, *op. cit.*, în R.C.C.P. nr. 7/2000 p. 21.

BUJAS CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

O metodă binecunoscută de spălare a banilor, folosită în România în perioada 1991-1994, a constituit-o utilizarea circuitelor de tip „Caritas", care au permis spălarea unor importante sume de bani provenite din activităţi ilicite. Valorile dobândite au fost apoi justificate cu sumele ridicate în urma participării la aceste circuite. Ulterior, formulele au evoluat după modele tradiţionale.

Cea mai importantă sursă de proveniență a banilor murdari, în România, o constituie contrabanda cu cafea, ţigări, alcool, narcotraficul ş.a. Organizaţiile criminale din România au legături infracţionale în zone în care controlul financiar al statului este relaxat, zone propice pentru reciclarea sumelor de bani provenite din activităţi infracţionale[1].

Precizăm că nu excludem de aici nici banii proveniţi prin criminalitatea financiar-bancară, prezentă semnificativ şi în România. Ne putem întreba, de exemplu, ce sume, provenind de la „Bancorex" sau F.N.I. au fost spălate în paradisurile fiscale.

2.3. Falsul de monedă. Atât falsificarea cât şi traficarea mijloacelor de plată cunosc o recrudescenţă îngrijorătoare, motiv pentru care pe plan internaţional serviciile specializate sunt în continuă căutare a unor noi metode de prevenire şi contracarare a acestui fenomen.

În ţara noastră, goana după valută a persoanelor, cele mai multe neavizate asupra elementelor caracteristice de protecţie a respectivelor bancnote, a creat posibilitatea grupărilor criminale din exterior, sprijinite de elemente autohtone, să profite de pe urma lipsei de experienţă a acestor persoane, introducând în România cantităţi însemnate de bancnote false, mai ales dolari SUA şi euro. De asemenea, reţelele de traficanţi români şi-au dezvoltat o activitate permanentă în procurarea şi plasarea de valută falsă, dar şi de monedă naţională falsificată.

2.4. Traficul internaţional de autoturisme furate. Înlesnirile vamale de după 1990, au fost exploatate de organizaţiile criminale, atât prin includerea României într-o rută de tranzitare a autovehiculelor furate din Occident, cât şi prin folosirea ei ca piaţă de desfacere[2]. Traficanţii români de maşini furate, cooptaţi de filiere ale crimei organizate din străinătate, furnizează informaţii, contrafac ori falsifică documentele de identitate ale autoturismelor, corup vameşi.

Traficanţii, prin legături infracţionale cu vameşii, introduc în ţară autoturisme furate pentru care obţin chitanţe vamale ce atestă plata taxelor legale pe repere mari, cum ar fi caroseriile şi motoarele. De asemenea, aceştia recurg la eludarea taxelor vamale prin folosirea unor certificate de repatriere cumpărate de la titulari ori contrafăcute. La fel s-a procedat şi de către multe aşa-zise fundaţii, majoritatea declarate de binefacere.

Ca urmare a creşterii plafoanelor taxelor de import la autovehiculele străine, tot mai mulţi sunt cei care, încercând să evite aceste taxe, comandă maşini furate însoţite de documente false sau contrafăcute la noi.

2.5. Traficul cu arme. Se află deseori în legătură cu terorismul, comerţ ilicit ce este, de mult ori, apanajul crimei organizate. Reţele internaţionale, având deseori acceptul unor state interesate în alimentarea focarelor de război, din diferite zone ale lumii, comercializează arme depăşite ca tehnologie ori uzate din punct de vedere moral, inutilizabile de către ţara de origine.

---

[1] În acest sens, a se vedea **I. Pitulescu**, *supra cit.*, p. 436; **D. Miclea**, *supra cit.*, p. 38 şi urm.

[2] *Ibidem.*

Pe locul doi în lume, după traficul cu droguri, traficul cu arme este deosebit de profitabil, dezvoltându-se în special după destrămarea Uniunii Sovietice, dar şi ca urmare a numeroaselor conflicte armate în special în ţările islamice.

Organizaţiile criminale ruse sau din zona fostei U.R.S.S., deosebit de puternice, au inclus în mod prioritar în sfera lor de activitate traficul cu *materiale strategice* şi *substanţe radioactive.* Aceste organizaţii au atras în activitatea lor şi cetăţeni români, amatori de câştiguri rapide, care s-au constituit în reţele specializate în intermedierea unor astfel de afaceri.

2.6. Traficul cu obiecte de patrimoniu. Pe piaţa ilicită a operelor de artă din Europa se comercializează anual bunuri în valoare de peste 6 miliarde dolari, trafic controlat în principal de două organizaţii din Iugoslavia, cu legături în toate statele europene, inclusiv în România.

După 1990, mai ales după abrogarea Legii nr. 63/1974 care proteja patrimoniul cultural naţional, dar şi ca urmare a dezinteresului autorităţilor pentru specializarea personalului vamal în acest domeniu specific, din România au fost exportate ilicit obiecte de patrimoniu de valori inestimabile. Organizaţii criminale străine au elaborat şi pus în practică adevărate *programe de achiziţionare şi scoatere din ţară a bunurilor aparţinând patrimoniului cultural naţional român.*

Cu toate că, în anul 2000, a fost adoptată Legea nr. 182[1], prin care sunt condamnate activităţile de export ilicit cu opere de artă, atât autorităţile în drept să protejeze obiectele patrimoniului românesc, cât şi persoanele deţinătoare de astfel de bunuri, nu s-au arătat dispuse să se conformeze noii legislaţii, contribuind, într-un fel sau altul, la pierderea unor valori inestimabile din patrimoniul cultural românesc şi universal.

2.7. Traficul cu fiinţe umane. Cele mai semnificative forme ale traficului cu persoane sunt *migraţia ilegală, prostituţia organizată, proxenetismul conex acesteia şi traficul cu copii.* La începutul anilor '90, România s-a confruntat cu o masivă emigrare a propriilor cetăţeni, după care a crescut numărul imigranţilor intraţi clandestin pe teritoriul ţării noastre. Dintre aceştia, majoritatea se află în drum spre statele dezvoltate din Europa Occidentală sau chiar dincolo de ocean. În trecerea frauduloasă a frontierei de stat de către cetăţenii străini, s-au implicat organizaţii criminale de tip mafiot, cu legături atât în ţările de origine ale migraţilor, cât şi în cele de tranzit. Profiturile din aceste activităţi ilicite sunt mari, directe.

România se confruntă cu o situaţie deosebită din cauza volumului mare de trafic de persoane şi mijloace de transport la frontiera de stat. Pentru a preîntâmpina scoaterea din ţară de către autorităţile române a emigranţilor intraţi clandestin, aceştia sunt sfătuiţi de călăuze să-şi distrugă documentele de identitate, precum şi alte acte doveditoare eliberate în statele tranzitate sau, să ceară azil.

Un fenomen aparte al emigraţiei ilegale îl constituie *emigraţia deghizată* reprezentată de *prostituţie, proxenetism* şi *trafic* cu fiinţe umane. Prostituţia este practicată în general de prostituate situate la vârsta adolescenţei[2]. Persoanele care recurg la un asemenea mijloc de existenţă sunt determinate de:

- *Nivelul scăzut de trai.* Cele mai multe aparţin unor familii cu dificultăţi materiale.
- *Şomajul.* Mai ales persoanele cu un grad scăzut de profesionalizare ce nu îşi găsesc locuri de muncă. Domeniile de activitate în care se pot angaja oferă un nivel scăzut al salariilor, care nu acoperă minimul necesităţilor de trai.

[1] M. Of. nr. 259 din 9 aprilie 2014.

[2] **T. Joiţa**, *Acţiunile desfăşurate de Ministerul Public privind combaterea criminalităţii transfrontaliere şi terorismului,* în R.C.C.P., nr. 10/2001, p. 1-5.

- *Factorii educaţionali.* Carenţele educaţionale sunt de fapt cele care participă cel mai mult în procesul angajării în prostituţie.
- *Modelul familial.* Familiile dezorganizate, în care predomină alcoolismul, conflictele, antecedentele penale sunt cele căutate de traficanţi în racolarea de victime.
- *Factorii eterogeni*, cum ar fi: deficienţele structurale ale personalităţii prostituatelor, consecinţele debutului timpuriu al vieţii sexuale, precum şi ale agresării sexuale anterioare, disponibilitatea de a exercita o asemenea profesie.

Traficanţii, respectiv *proxeneţii*, sunt de două categorii:

a. *Combinatori,* care intermediază, în mod ocazional, relaţia prostituată - client. Aceştia îşi desfăşoară activitatea mai ales pe plan intern şi pentru o perioadă destul de scurtă de timp.
b. *Profesionişti* care, cunoscând faptul că există persoane ce doresc să se prostitueze, le racolează şi profită de pe urma acestora, câştigând sume mari de bani. Între aceştia se regăsesc multe foste prostituate care îşi folosesc experienţa şi relaţiile.

Traficanţii profesionişti îşi racolează victimele fie prin abordări directe şi explicite, fie prin promisiuni false ale unor locuri de muncă în străinătate. Se constată o *preferinţă pentru traficul internaţional*, acesta fiind mai bine remunerat, chiar dacă este mai riscant.

Proxeneţii îşi aleg piaţa în funcţie de nivelul de trai al ţării, ca şi de mentalitatea şi legislaţia acesteia. Sub aparenţa legalităţii unor *agenţii de fotomodele,* de *impresariat artistic,* oficii matrimoniale sau agenţii de plasare a forţei de muncă în străinătate, organizaţiile criminale desfăşoară activităţi de prostituţie şi proxenetism.

Unele agenţii promovează un segment al prostituţiei „de lux", care deserveşte o clientelă cu anumite poziţii sociale, prostituatele din această, categorie fiind dispuse să ducă o astfel de viaţă. Alte agenţii sunt acelea care racolează fete pentru prostituţie prin promisiuni false de locuri de muncă în străinătate, acestea fiind traficate împotriva voinţei lor şi obligate, prin mijloace violente, să se prostitueze.

Traficul de copii a devenit una dintre cele mai profitabile afaceri. Reţelele de trafic internaţional, în colaborare cu persoane de cetăţenie română cu funcţii de răspundere în instituţii de ocrotire a copilului, au declanşat un amplu comerţ ilicit cu copii. Cea mai uzitată formă de traficare este aceea a *adopţiilor ilegale.* Această activitate este deosebit de periculoasă deoarece, în subsidiar, poate disimula activităţi de *pornografie infantilă,* de *pedofilie* şi *corupţie sexuală,* sau de *prelevări ilegale de organe.*

Nu de mult timp, în această formă de trafic, se înscrie şi *traficul cu persoane handicapate*, obligate să cerşească în Vestul Europei, ceea ce a condus la implicaţii internaţionale, neplăcute pentru statul român.

2.8. Corupţia. Corupţia reprezintă punctul de pornire al tuturor activităţilor infracţionale desfăşurate de organizaţiile criminale. Ea este un fenomen extrem de nociv, cvasi-generalizat în toate structurile sociale. Deşi există în toate ţările lumii, în statele care trec printr-o perioadă de tranziţie, nocivitatea corupţiei se simte mai acut. Corupţia necontrolată are capacitatea de a distruge însăşi fiinţa statului şi a instituţiilor sale democratice[1].

[1] **I. Pitulescu,** *Corupţia şi implicaţiile ei în societatea românească*, în R.C.C.P., nr. 8/2000, p. 106-109.

BCU CLUJ / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Cauze favorizante ale comiterii actelor de corupție, așa cum s-a văzut mai sus, într-o adaptare la criminalitatea organizată, sunt:

- Lipsa de autoritate a puterii politice.
- Incapacitatea partidelor de a se susține financiar.
- Descentralizarea politico-administrativă.
- Ineficiența sau insuficiența legilor.
- Perpetuarea vechii birocrații, cu deprinderile cunoscute, și consolidarea ei.
- Promovarea în funcție de obediența față de superiori.
- Promovarea economiei de piață în condițiile unei penurii de capital.
- Accederea la demnități politico-administrative prin "susținerea" de către structuri (oameni de afaceri) influente și cu interferențe în criminalitatea organizată.

Agresiunile masive asupra economiei, nenumăratele vandalisme produse în toate domeniile, sunt însoțite în marea lor majoritate de acte de corupție.

Un exemplu edificator pentru corupția generalizată îl constituie ilegalitățile masive care s-au făcut în primul sector care a cunoscut privatizarea, respectiv *agricultura.* Repartizările ilegale de terenuri fertile, organizarea unor licitații trucate, falsificarea documentelor de evidență și de gestiune pentru însușirea unor mijloace fixe, ocupări abuzive de terenuri sunt numai câteva din actele de corupție (efectuate evident organizat), care sau produs în domeniul agriculturii acte cu consecințe deosebit de grave.

În domeniile *comerțului* și *prestărilor de servicii,* în sfera instituțiilor publice, ca și în administrația publică, actele de dare și luare de mită au devenit o practică. Sume uriașe de bani sunt manipulate pentru vânzări sau *închirieri preferențiale de spații comerciale,* condiționarea *emiterii licențelor de import-export* transferuri ilegale de mijloace fixe, licitații fictive.

Alte exemple de acte de corupție, cu incidență în criminalitatea organizată sunt: *stabilirea de impozite și taxe convenabile,* acordarea de *asistență medicală,* eliberarea unor certificate medicale nereale, încasarea unor debite restante, repartizarea de terenuri pentru construcții, transferuri de imobile și mijloace fixe către sectorul particular, ș.a. Corupția din domeniul bancar și vamal afectează economia într-o măsură și mai mare.

Multe alte acte de corupție comise de diverși demnitari nu sunt cunoscute de opinia publică și nici sancționate, cu consecința îmbogățirii rapide a unui număr relativ mic de oameni de afaceri, în detrimentul marii majorități a populației, expresie evidentă a criminalității organizate.

2.9. Terorismul. FBI-ul definește terorismul ca „folosirea în afara legii a forței ori violenței pentru intimidarea ori constrângerea unui guvern, a populației civile, ori a unui segment din acesta, în îndeplinirea unor obiective politice ori sociale"[1].

Activitățile infracționale în care teroriștii sunt implicați includ: bombardamente, incendii, asasinate, răpiri, luare de ostatici, deturnare de avioane, spargeri de bănci, furturi din arsenalul militar sau polițienesc. În vederea obținerii fondurilor necesare realizării acțiunilor teroriste, aceștia desfășoară activități ilicite, precum traficul cu droguri.

[1] **M.J. Palmiotto,** *op. cit,* p. 508.

Secțiunea a III-a
Cadrul metodologic general al investigației penale în domeniul criminalității organizate

§1. Etapele și modalitățile de acțiune

Cercetarea infracțiunilor din domeniul criminalității organizate presupune cunoașterea aprofundată a fenomenului prin culegerea, stocarea și prelucrarea, în bazele de date, a unor informații complete privind infractorii, antecedentele penale, structura organizațiilor criminale, modurile de operare, tranzacțiile suspecte, conexiunile în sfera factorilor de decizie politică și social-economică.

Cunoașterea în profunzime a fenomenului criminalității organizate presupune studierea permanentă a bazelor de date stocate de compartimentele specializate ale Ministerului Public, Parchetului Național Anticorupție, Ministerului de Justiție, Ministerului de Interne, serviciilor speciale (S.R.I. și S.I.E.).

Pentru combaterea exactă a elementelor constitutive ale infracțiunilor circumscrise fenomenului de criminalitate organizată, sunt parcurse de regulă trei faze importante: informativă, investigativă și a urmării penale[1].

1.1. Faza obținerii de informații. În această fază, se desfășoară activități de cunoaștere și informare cu privire la activitățile rețelelor criminale. În acest sens, sunt consultate bazele de date și informații obținute de structurile specializate.

Structurile informative își au propriile planuri de culegere a informațiilor despre criminalitatea organizată. Aceste planuri cuprind:

- Domeniile în care se desfășoară culegerea informațiilor.
- Categoriile de persoane vizate de activitatea de supraveghere operativă și de culegere de informații.
- Mijloacele de supraveghere operativă și culegere a informațiilor.
- Modalitățile de analiză și exploatare a informațiilor.

1.2. Faza investigațiilor. În această fază se desfășoară activități de verificare a informațiilor obținute în faza informativă. Acțiunea investigativă este declanșată numai după ce au fost acumulate suficiente informații despre grupul infracțional.

Supravegherea operativă are ca scop identificarea conexiunilor rețelei infracționale și activitățile specifice desfășurate de aceștia în mod direct sau prin interpuși.

Pe parcursul acestei faze se identifică și se asigură mijloacele de probă care vor fi administrate în faza de urmărire penală. Astfel, vor fi identificați martori, victime, furnizori, intermediari etc. De aici rezultă și importanța Legii protecției martorilor[2].

Investigațiile sunt, bineînțeles, efectuate cu aprobarea și sub supravegherea parchetului. Pentru soluționarea cauzei, este foarte importantă efectuarea urgentă a urmăririi penale, astfel încât informația să nu își piardă valoarea, nemaiputând fi folosită ca probă.

---

[1] **A. Lazăr**, *Utilizarea procedeelor probatorii în efectuarea actelor premergătoare privind fraudelor în afaceri*, în R.C.C.P., nr. 1/2001, p. 126-140.

[2] Legea nr. 682/2002, M. Of. nr. 288 din 18 aprilie 2014.

Activitățile investigative constau, în esență, în verificarea informațiilor deținute și completarea lor prin activități operative specifice poliției judiciare sau serviciilor speciale, cum ar fi:

- Supravegherea operativă a unei persoane suspecte, a relațiilor sale, prin filaj sau pândă, supravegherea unui loc, executarea fotografiilor de urmărire și înregistrarea convorbirilor, alte înregistrări, inclusiv video.[1]
- Verificarea surselor de venit ale suspecților care, prin modul de trai, depășesc limitele câștigurilor licite.
- Verificarea unor acte și înscrisuri de care s-a folosit făptuitorul, a unor tranzacții suspecte sau a unor documente financiar-bancare.
- Obținerea unor date prin Interpol sau prin serviciile străine cu care se cooperează;
- Organizarea de filtre și de razii.
- Legitimarea și identificarea unor persoane necunoscute, conducerea lor la sediile organelor judiciare pentru identificare și interpelare.

1.3. Faza urmăririi penale. Activitățile desfășurate în faza investigativă, după sesizarea organului judiciar, reprezintă, din punct de vedere procesual penal, acte premergătoare, exterioare procesului penal.

Actele premergătoare se efectuează după sesizarea organului de urmărire penală privind săvârșirea unei infracțiuni, în vederea verificării seriozității sesizării și a strângerii datelor necesare începerii urmăririi penale. Nu se pot efectua, în cursul actelor premergătoare, acte specifice urmăririi penale ori care nu sunt necesare începerii urmăririi penale.

Dată fiind complexitatea activităților organizațiilor criminale, este necesar un volum important de activități de investigare pentru verificarea datelor sesizării, privind, mai ales, subiecții infracțiunii, laturile subiectivă și obiectivă ale acestora, în vederea începerii urmăririi penale.

Din perspectivă urmăririi penale vor fi desfășurate următoarele activități consacrate în legea procesual penală:

- *Audierea de martori*, cu obligativitatea asigurării protecției lor.
- *Ridicarea de obiecte și înscrisuri*. Acest mijloc de probațiune oferă posibilitatea examinării ulterioare a înscrisurilor și efectuarea unui raport de constatare tehnico-științific.
- *Percheziția* este un procedeu de investigație care asigură obținerea unor probe, mijloace materiale de probă sau corpuri delicte, indispensabile pentru rezolvarea cauzei.
- *Dispunerea de constatări tehnico-științifice sau medico-legale*, mijloace de probațiune care pot fi dispuse chiar înaintea începerii urmăririi penale, în situația în care se impune de urgență clarificarea unor fapte sau împrejurări ale cauzei, de exemplu, în cazul traficului de droguri.
- *Cercetarea la fața locului* este o activitate ce poate fi desfășurată în faza actelor premergătoare, datorită urgenței efectuării, importanța și obiectivele acesteia fiind binecunoscute.
- *Înregistrarea convorbirilor precum și alte înregistrări*, astfel încât să se prevină lezarea drepturilor procesuale și a libertății persoanelor.

[1] În acest sens a se vedea **O. Predescu, R. Slăvoiu** și **M. Udroiu**, *Tehnici speciale de investigare în justiția penală română*, Ed. C.H. Beck, București, 2009.

BCU "MIHAI EMINESCU" CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

§2. Organizarea flagrantului

Flagrantul reprezintă unul dintre cele mai complete şi eficiente mijloace de evidenţiere a elementelor de fapt, de constatare în timp util şi în mod complet a faptelor ilicite şi a autorilor acestora. Astfel cum este definită de art. 293 NCPP, ne aflăm în prezenţa acelei fapte penale, descoperite în momentul comiterii ori imediat după săvârşire, iar constatarea acesteia este concretizată în prinderea făptuitorului în momentul şi în locul comiterii faptei ori cât mai aproape de momentul săvârşirii. Acest element este, deseori, esenţial în cercetarea faptelor tipice criminalităţii organizate. Art. 310 NCPP prevede în mod expres obligaţia persoanei care l-a reţinut pe făptuitor de a preda de îndată organelor de poliţie toate corpurile delicte, obiectele şi înscrisurile ridicate.

Fireşte, este considerată flagrantă şi infracţiunea al cărei făptuitor, imediat după săvârşire, este urmărit de organele de ordine publică şi de siguranţă naţională, de persoana vătămată, de martorii oculari sau de strigătul public ori prezintă urme care justifică suspiciunea rezonabilă că ar fi săvârşit infracţiunea sau este surprins aproape de locul comiterii infracţiunii cu arme, instrumente sau orice alte obiecte de natură a-l presupune participant la infracţiune [art. 293 alin. (2) NCPP].

2.1. Pregătirea acţiunilor de realizare a flagrantului. În vederea efectuării flagrantului, se va proceda la pregătirea acestuia. În primul rând, trebuie analizate şi verificate datele care motivează acţiunea, respectiv informaţiile obţinute de la informatori, mai ales de la cei sub acoperire, sau cele aduse la cunoştinţa organelor de urmărire penală prin sesizările, plângerile sau denunţurile diferitelor persoane.

Organizarea flagrantului, după verificarea şi completarea datelor, este în sarcina procurorului şi a poliţiştilor din compartimentele specializate.

Planificarea acţiunii are următoarele repere obligatorii:

- Stabilirea locului, zonei şi mediului unde se va desfăşura acţiunea, recunoaşterea zonei şi fixarea activităţilor ce se vor desfăşura în teren, a spaţiului închis sau deschis al acţiunii.
- Efectuarea unor investigaţii complexe în vederea identificării persoanelor implicate, a legăturilor lor infracţionale, a modalităţilor de operare şi a mijloacelor folosite.
- Coroborarea tuturor datelor şi stabilirea modalităţilor concrete de acţiune. În funcţie de rezultatul analizei tuturor datelor se vor stabili efectivele participante la acţiune, atribuţiunile specifice fiecărei persoane în parte, modalităţile de comunicare, inclusiv mijloacele tehnico-ştiinţifice folosite în timpul acţiunii, frecvenţele radio pe care se va ţine legătura. Nu trebuie neglijate variantele de rezervă în cazurile neprevăzute, sau în ipoteza schimbării caracteristicilor situaţiei în momentul desfăşurării acţiunii.

O dată stabilite aceste obiective, se va elabora planul acţiunii, care va cuprinde în amănunt atribuţiunile exacte ale forţelor participante, se va efectua instructajul acestor persoane în aşa fel încât fiecare să cunoască ce activităţi va executa, în ordinea cronologică a momentelor principale ale acţiunii. Membrii echipelor de intervenţie vor fi informaţi asupra numărului şi semnalmentelor infractorilor, asupra periculozităţii lor.

Atragem atenţia asupra *discreţiei* organizării flagrantului, caracterul său secret fiind esenţial pentru reuşita acţiunii, mai ales că ne aflăm în faţa faptelor comise de indivizi „calificaţi" şi bine informaţi.

2.2. Pătrunderea în zona de acţiune. Efectivele participante vor intra în zona de acţiune pe trasee diferite, ocupându-se locurile şi poziţiile dinainte stabilite. Se vor lua

măsuri de blocare a căilor de acces pentru persoanele suspecte sau autovehicule, pe toată durata desfăşurării flagrantului.

Pe întreaga durată a acţiunii se va urmări îndeplinirea simultană a trei cerinţe:

- Asigurarea securităţii personalului participant la acţiune, precum şi a cetăţenilor care se află în zona vizată.
- Luarea măsurilor de protejare a persoanelor care lucrează sub acoperire, a celor infiltrate în cauză şi a informatorilor.
- Protejarea şi asigurarea tuturor materialelor folosite pentru identificarea infractorilor.

2.3. Realizarea flagrantului propriu-zis. În funcţie de fazele comiterii actului infracţional, de regulă, există trei posibilităţi de acţiune a echipei de intervenţie pentru realizarea flagrantului:

- *Intervenţia înainte de consumarea actului infracţional,* prevenindu-se astfel posibilitatea comiterii unei infracţiuni cu un grad ridicat de pericol social.
- *Intervenţia în timpul comiterii faptei.* În momentul în care faptele se află în curs de desfăşurare, intervenţia implică riscuri multiple, rănirea agenţilor care au intervenit, luarea de ostatici de către infractor, pentru a-şi asigura scăparea, recurgerea la gesturi sinucigaşe.
- *Intervenţia după consumarea actului infracţional.* Este considerat cel mai prielnic moment de acţiune, întrucât infractorul se află într-un moment de relaxare după săvârşirea actului infracţional, intervenţia forţelor participante dispunând astfel de avantajul factorului surpriză. Însă şi în aceste momente sunt posibile reacţii ale făptuitorilor, de genul celor menţionate anterior.

Secţiunea a IV-a

Particularităţi în investigarea criminalistică a unor infracţiuni circumscrise crimei organizate, cu incidenţă în domeniul financiar-bancar

§1. Principalele aspecte ce se urmăresc cu ocazia investigaţiei penale

1.1. Analizele financiare. Toate activităţile organizaţiilor criminale au ca scop final manipularea profiturilor lor ilegale, într-o manieră care să le facă să pară că provin dintr-o sursă legitimă. Necesitatea de a „spăla" rezultatele activităţii lor infracţionale este vitală pentru succesul acestora.

Tehnica de investigare cea mai des folosită, rapidă de cele mai multe ori, sigură şi comună investigării tuturor infracţiunilor asimilate crimei organizate este *analiza financiară*[1].

Din perspectivă financiară se apelează la trei metode de analiză:

- Metoda depozitului bancar.
- Metoda reţelei valorice, valorii nete.
- Metoda cheltuielilor.

Aceste analize vor determina patrimoniul total al suspectului, comparând patrimoniul total, rezultat din analize, cu veniturile raportate şi impozitate. Trebuie stabilit exact raportul dintre veniturile licite şi cheltuielile reale efectuate.

[1] **M.J. Palmiotto,** *op. cit.*

1.2. Supravegherea electronică. O altă metodă uzitată în investigarea criminalității organizate, deşi deseori criticată, este *supravegherea electronică.* Avantajul acestei metode constă în înregistrarea unor segmente importante din activitatea criminală.

În lucrarea sa, „Probleme critice în investigația criminală", Kip Schlegel discută slaba performanță a supravegherii electronice în investigarea crimei organizate[1]. „Comploturile criminale, de obicei, necesită o perioadă de timp nedefinită pentru a fi finalizate. Planurile pentru executarea lor se realizează, în general, într-o varietate de locuri, unele putând fi detectate de microfoane, altele nu. Monitoarele electronice tind să prindă fragmentele din activitatea criminală, în cele mai bune momente ale acesteia. Este foarte dificil, însă, de alăturat aceste fragmente şi pentru acest lucru se cere folosirea aceluiaşi tip de tehnică folosită în investigarea altor informații: martorii sunt epuizați în timpul efortului de a se integra în informația culeasă electronic".

În investigarea faptelor de corupție, pentru strângerea de probe şi identificarea făptuitorilor, se procedează, în conformitate cu art. 2 din Legea nr. 78/2000, cu respectarea strictă a tuturor prevederilor procesual penale, astfel:

- Punerea sub supraveghere a conturilor bancare şi a conturilor asimilate acestora.
- Punerea sub supraveghere sau sub ascultare a liniilor telefonice.
- Accesul la sisteme informaționale.
- Comunicarea de acte autentice sau sub semnătură privată de documente bancare, financiare sau contabile.

§2. Privire asupra stadiului actual al combaterii criminalității organizate în România

Pentru înțelegerea exactă a complexității acțiunilor cu caracter judiciar/polițienesc, de combatere a criminalității organizate, la conturarea unui cadru metodologic coerent de investigare, nu este lipsit de semnificație să prezentăm, în esență, preocupările actuale ale departamentelor româneşti interesate.

2.1. Colaborarea internațională. Combaterea eficientă a crimei organizate transfrontaliere, nu este posibilă decât prin colaborarea cu organisme din străinătate. Poliția română a stabilit un cadru de colaborare cu polițiile altor state, stabilind căi şi canale de comunicare rapidă între structuri omoloage, angajate în lupta contra criminalității organizate.

În scopul prevenirii şi combaterii fenomenului infracțional, România a încheiat 57 de acorduri, înțelegeri de cooperare sau protocoale de aplicare a acestora cu 29 de state şi se află în diferite stadii de negociere alte 35 astfel de acorduri, înțelegeri, protocoale.

Rolul de coordonatori ai cooperării în sud-estul Europei este îndeplinit de mai multe organizații printre care Consiliul Europei, SECI, OSCE, UNICEF, Pactul de Stabilitate pentru sud-estul Europei prin Grupul Operativ privind Traficul de ființe umane.

Cooperarea cu INTERPOL-ul are un caracter atât informativ cât şi procesual, prin ENFOPOL, prin Direcția Națională Antimafia din Italia şi prin "programele de înfrățire instituțională şi parteneriatul Strategic România-SUA.

În România se află *Centrul Regional al Inițiativei de Cooperare* în Sud-Estul Europei pentru combaterea criminalității transfrontaliere (SECI).

---

[1] **K. Schlegel**, *Probleme critice în investigația criminală*, S.U.A., *White – collar reconsiderent*, North Eastern University, Univ. Press, 1992; Juste deserts for corporate criminals, North Eastern University, Univ. Press, 1990.

BCU CLUJ / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Este în centrul atenției pregătirea specialiștilor chemați să lupte împotriva activităților criminale organizate. În acest sens s-au inițiat programe de pregătire a specialiștilor în materie de combatere a acestui fenomen, cum ar fi: PHARE-PNUCID, sau OCTOPUS, precum și diferite seminarii și schimburi de experiență pentru stabilirea unor strategii de luptă comune.

2.2. În domeniul migrației și traficului de persoane, *Oficiul Național pentru Refugiați* derulează, împreună cu Organizația internațională pentru Migrație, Programul de reintegrare socio-profesională a victimelor traficului, cu o durată de trei ani, finanțat de Departamentul de Stat al SUA.

A fost, de asemenea, desemnat Coordonatorul Național al acțiunilor de luptă împotriva traficului de persoane. În decembrie 2001, a fost adoptat Planul Național pentru prevenirea, combaterea și sancționarea traficului de persoane.

Pentru a combate fenomenul emigrației ilegale, în colaborare cu Poliția Britanică a fost inițiat Programul REFLEX, care încearcă mai degrabă să îl stopeze înainte de a se manifesta, decât de a reacționa la consecințele sale.

În prima parte a anului 2001, în baza unui Acord încheiat la 30 aprilie 2001 între Guvernul României și Organizația Internațională pentru Migrație, Oficiul Național pentru Refugiați a pus la dispoziție spațiul necesar adăpostirii și consilierii femeilor traficate, primul centru de acest gen din România, printr-un program finanțat de Guvernul SUA. Acordul prevede, totodată, asistență medicală și consiliere de specialitate pentru femeile repatriate, victime ale traficului de ființe umane. Centrul aflat în subordinea Oficiului Național pentru Refugiați, cu o capacitate de 20 de locuri, dispune de facilități privind cazarea, prepararea hranei, asigurarea asistenței medicale și psihologice de specialitate, consiliere juridică și socială prin personal calificat, precum și integrarea în societate a persoanelor traficate.

În prezent, sunt în curs de derulare programe de combatere a traficului de persoane cu Franța, o atenție particulară fiind acordată cerșetoriei practicate în capitala franceză și în alte orașe mari, de persoane handicapate aflate în custodia mafiei țigănești.

2.3. În cadrul Ministerului Public. În plan organizatoric, au fost înființate structuri instituționale abilitate să prevină și să combată criminalitatea organizată, să colaboreze pe plan intern și să coopereze pe plan internațional în vederea contracarării diferitelor forme de manifestare ale acestuia.

La nivelul Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție a funcționat, până în septembrie 2002, Secția de combatere a corupției și criminalității organizate, înființată în baza Legii nr. 78/2000. Aici a funcționat, până la înființarea Parchetului de specialitate și un birou însărcinat cu efectuarea operațiunilor de centralizare, analizare și valorificare a datelor și informațiilor, constituindu-se o bancă de date în domeniul faptelor de corupție și a criminalității organizate. De asemene, la nivelul parchetelor de pe lângă curțile de apel și tribunale funcționează servicii și respectiv birouri de combatere a corupției și crimei organizate, a căror activitate este coordonată și controlată de Secția specializată din cadrul Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție.

Prin Ordonanța de urgență nr. 43/2002[1] s-a înființat, la nivel național, Parchetul Național Anticorupție, ca parchet specializat în combaterea infracțiunilor de corupție. Represiunea și combaterea criminalității organizate revin, în continuare, secției de specialitate a Parchetului General. Parchetul Anticorupție va prelua de la secția menționată problematica combaterii faptelor aflate în zona corupției, cărora li se pot asocia elementele de criminalitate organizată.

[1] M. Of. nr. 244 din 11 aprilie 2002.

CAPITOLUL VII

UNELE ELEMENTE METODOLOGICE DE INVESTIGARE A INFRACȚIUNILOR DE CORUPȚIE

Secțiunea I

Cadrul general al reglementării penale europene şi naționale

§1. Considerații preliminare

Fără a exagera, putem afirma că, departe de fi eradicat, fenomenul corupției şi-a făcut apariția o dată cu primele forme de organizare statală. În formularea modernă din literatura noastră de specialitate, corupția este definită prin acele cazuri în care funcționarii pretind, primesc diferite avantaje materiale ori le acceptă tacit sau expres, direct sau indirect, ca urmare a exercitării unei influențe[1].

Însă, această abatere de la moralitate, de folosire abuzivă a unei funcții, a demnității, poziției sociale, politice sau economice este menționată, şi sancționată, din cele mai vechi timpuri. O privire istorică asupra fenomenului corupției ar fi deosebit de interesantă, spațiul şi caracterul lucrării neîngăduindu-ne această dezvoltare. De exemplu, începând cu sfaturile lui Moise, Legile lui Manu, Coranul sau afirmațiile lui Budha, cuvintele lui Isus Hristos, până în zilele noastre, corupția a fost permanent blamată şi reprimată[2].

Şi în Țările Române întâlnim referiri la acte de corupție ale dregătorilor, începând cu secolul XVI. De asemenea, în „Letopisețul Țării Moldovei" a lui Miron Costin, se fac trimiteri la judecătorii corupți[3]. Sancționarea ca atare a acestor fapte începe cu „*Pravila lui Matei Basarab*" (1632), continuă cu „*Pravilniceasca condică*" a lui Alexandru Ipsilanti (1780), sau „*Condica Criminalicească şi procedura ei*", a lui Sandu Sturza (1826).

Astăzi, toate statele democratice, şi organizațiile internaționale sunt preocupate de limitare a corupției. Manifestări ştiințifice internaționale pe această temă sunt numeroase; a se vedea, de exemplu Forumul Global I (Washington, 1999) şi Forumul Global II (Haga, 2001). Între acestea s-a desfăşurat, la Bucureşti, Conferința țărilor din Europa Centrală şi de Est, având ca temă „Justiția, forțele de ordine şi societatea în luptă împotriva corupției" (martie 2000).

---

[1] **G. Antoniu, C. Bulai, Gh. Chivulescu**, *Dicționar juridic penal,* Ed. Ştiințifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1976, p. 82.

[2] În acest sens a se vedea **V. Ardelean**, *Metodica cercetării infracțiunilor de corupție* - teză de doctorat, Univ. Babeş-Bolyai, Cluj-Napoca, 2002, p. 11 şi urm.

[3] În acest sens vezi **C.C. Giurescu,** *Istoria românilor,* vol. II, partea I, ed. a II-a, Bucureşti, 1937, p. 377.

BABEŞ-BOLYAI UNIVERSITY LIBRARY

În privința reglementărilor penale din epoca modernă a României, trebuie amintite cele din Codul penal din 1865 (luarea de mită) și cele din Codul penal Carol al II-lea (luarea și darea de mită, traficul de influență).

În prezent, reglementările privind infracțiunile din domeniul corupției se regăsesc în Codul penal și în Legea nr. 78/2000.

Nu trebuie omise nici recomandările sau referirile diverselor organizații internaționale (în special cele ale Uniunii Europene) la necesitatea combaterii corupției în România.

§2. Privire asupra reglementării infracțiunilor de corupție în sistemul european

Corupția, în toate situațiile, se raportează la abuzul de putere și incorectitudine în luarea unei decizii. Grupul Multidisciplinar privind Corupția înființat de Comitetul Miniștrilor al Consiliului Europei, în anul 1994, a adoptat următoarea definiție: "corupția cuprinde comisioanele oculte și toate celelalte demersuri care implică persoanele învestite cu funcții publice sau private, care și-au încălcat obligațiile ce decurg din calitatea lor de funcționar public, de angajat privat, de agent independent sau dintr-o relație de acest gen, în vederea obținerii de avantaje ilicite, indiferent de ce natură, pentru ele însele sau pentru alții".

Consiliul Europei clasifică corupția în cele două modalități de săvârșire: corupția activă și corupția pasivă[1].

Corupția activă este definită ca fiind promisiunea, oferirea sau darea, cu intenție, de către orice persoană, direct sau indirect, a oricărui folos necuvenit, către un funcționar public, pentru sine sau pentru altul, în vederea îndeplinirii ori abținerii de la a îndeplini un act în exercițiul funcțiilor sale.

Corupția pasivă constă în solicitarea ori primirea, cu intenție, de către un funcționar public, direct sau indirect, a unui folos necuvenit, pentru sine sau pentru altul ori acceptarea unei oferte sau promisiuni a unui astfel de folos, în vederea îndeplinirii ori abținerii de la a îndeplini un act în exercițiul, funcțiilor sale.

Corupția tinde să devină – în realitate a devenit – un fenomen structurat în rețele bine organizate, care au ca scop coruperea factorilor de decizie la niveluri înalte, din sfera politicului, legislativului, administrației și justiției.

La rândul ei, *mica corupție* determină un complex de fapte antisociale, de proporții și cu un pericol social sporit, datorită gradului său de proliferare.

Din studiul Băncii Mondiale, cu privire la nivelul corupției în România, rezultă următoarele elemente care conturează acest gen de criminalitate:

- *Corupția contribuie la creșterea sărăciei*, la furnizarea unor servicii mai slabe calitativ, la destructurare economică și chiar socială.
- *Acapararea statului de către structurile criminalității organizate* afectează însuși modul de elaborare a reglementărilor administrative și economice.
- *Corupția din mediul de reglementare sau decizie* reprezintă o povară importantă pentru firme, fără a mai aminti pe cetățenii oneşti, dar săraci.
- *Corupția este alimentată de punctele slabe din administrația publică*, justiție, poliție, din alte zone de decizie politică.
- *Corupția este percepută ca fiind extinsă*, iar reformele pentru combaterea corupției se bucură de puțină credibilitate.

[1] A se vedea Convenția penală a Consiliului Europei de la Strasbourg, din 27 ianuarie 1999, privind corupția.

BCU "LUCIAN BLAGA" UNIVERSITY LIBRARY

§3. Privire asupra reglementărilor naționale

Procesul legiferării, în materia faptelor de corupție, s-a dovedit a fi deosebit de lent într-o perioadă în care în România, ca de altfel și în alte state ale lumii, corupția erodează principiile administrației eficiente, subminează economia de piață și pune în pericol stabilitatea instituțiilor statale, constituindu-se totodată într-o amenințare pentru democrație, pentru supremația dreptului, echității sociale și a justiției[1].

Noul Cod penal în art. 289–292 NCP enumeră ca fapte de corupție: luarea de mită, darea de mită, traficul de influență, cumpărarea de influență, fapte săvârșite de către membrii instanțelor de arbitraj sau în legătură cu aceștia.

Prin Legea nr. 78/2000, au fost instituite măsuri de prevenire, descoperire și sancționare a faptelor de corupție. Legea impune, pentru anumite categorii de persoane, o serie de reguli speciale de comportament, în scopul prevenirii faptelor de corupție:

- Îndeplinirea îndatoririlor ce le revin pentru exercitarea funcțiilor, atribuțiilor sau însărcinărilor încredințate, fără a se folosi de acestea pentru dobândirea, pentru ele, sau pentru alte persoane, de bani, bunuri sau alte foloase necuvenite;
- Persoanele care exercită o funcție publică, atribuții de control, care participă la luarea deciziilor sau le pot influența, precum și alte persoane fizice, au obligația să își declare averea.

Legea nr. 78/2000 reglementează în secțiuni distincte:

- *Categoriile de infracțiuni de corupție,* respectiv infracțiunile prevăzute de noul Cod penal la art. 292-292;
- *Infracțiunile de corupție,* prevăzute de Noul Cod penal. Limitele sancțiunilor prevăzute la art. 289 sau 291 NCP pentru faptele de luare de mită sau trafic de influență din se majorează cu o treime, dacă fapta a fost săvârșită de una dintre persoanele care exercită o funcție de demnitate publică, este judecător sau procuror, este organ de cercetare penală sau are atribuții de constatare ori de sancționare a contravențiilor sau este una dintre persoanele prevăzute la art. 293 NCP (art. 7 din Legea nr. 78/2000).
- *Infracțiunile asimilate infracțiunilor de corupție (art. 10-13).* Se pedepsesc faptele dacă sunt săvârșite în scopul obținerii pentru sine sau pentru altul de bani, bunuri ori alte foloase necuvenite (art. 10), și anume: stabilirea, cu intenție, a unei valori diminuate, față de valoarea comercială reală, a bunurilor aparținând operatorilor economici la care statul sau o autoritate a administrației publice locale este acționar, comisă în cadrul acțiunii de privatizare ori de executare silită, de reorganizare sau lichidare judiciară ori cu ocazia unei operațiuni comerciale, ori a bunurilor aparținând autorității publice sau instituțiilor publice, în cadrul unei acțiuni de vânzare a acestora sau de executare silită, săvârșită de cei care au atribuții de conducere, de administrare, de gestionare, de executare silită, de reorganizare ori lichidare judiciară; acordarea de subvenții cu încălcarea legii sau neurmărirea, conform legii, a respectării destinației subvențiilor; utilizarea subvențiilor în alte scopuri decât cele pentru care au fost acordate, precum și utilizarea în alte scopuri a creditelor garantate din fonduri publice sau care urmează să fie rambursate din fonduri publice. De asemenea, se pedepsește fapta persoanei care, având sarcina de a supraveghea, a controla, a reorganiza sau a lichida un operator economic privat, îndeplinește pentru acesta vreo însărcinare, intermediază ori înlesnește efectuarea unor operațiuni comerciale sau financiare ori participă cu capital la un asemenea operator economic, dacă fapta este de natură a-i aduce direct sau indirect un folos necuvenit, constituie infracțiune și se pedepsește cu închisoare de la un an la 5 ani și interzicerea unor drepturi (art. 11).

Prin *H.G. nr. 1065/2001*[2], Guvernul României a aprobat *Programul național de prevenire a corupției* și *Planul național de acțiune împotriva corupției.* Hotărârea cuprinde o

[1] A se vedea *Programul național de prevenire a corupției,* publicat în M. Of. nr. 728 din 15 noiembrie 2001.
[2] M. Of. nr. 728 din 15 octombrie 2001.

prezentare a fenomenului corupției la nivelul țării noastre, precum și măsuri de prevenire, cercetare și colaborare la nivel internațional în domeniul corupției.

Prin *O.U.G. nr. 43 din 4 aprilie 2002*[1], s-a înființat, Direcția Națională Anticorupție. Acesta a început să funcționeze pe data de 1 septembrie 2002. El este organizat ca structură autonomă, cu personalitate juridică în cadrul Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, prin reorganizarea Parchetului Național Anticorupție, independent în raport cu instanțele judecătorești și cu parchetele de pe lângă acestea, precum și în relațiile cu celelalte autorități publice, exercitându-și atribuțiile numai în temeiul legii și pentru asigurarea respectării acesteia.

Sunt de competența Direcției Naționale Anticorupție infracțiunile prevăzute în Legea nr. 78/2000 pentru prevenirea, descoperirea și sancționarea faptelor de corupție, cu modificările și completările ulterioare, săvârșite în una dintre următoarele condiții:

a) indiferent de calitatea persoanelor care le-au comis, au cauzat o pagubă materială mai mare decât echivalentul în lei a 200.000 euro ori dacă valoarea sumei sau a bunului care formează obiectul infracțiunii de corupție este mai mare decât echivalentul în lei a 10.000 euro;

b) dacă, indiferent de valoarea pagubei materiale ori de valoarea sumei sau a bunului care formează obiectul infracțiunii de corupție, sunt comise de către: deputați; senatori; membrii din România ai Parlamentului European; membrul desemnat de România în Comisia Europeană; membri ai Guvernului, secretari de stat ori subsecretari de stat și asimilații acestora; consilieri ai miniștrilor; judecătorii Înaltei Curți de Casație și Justiție și ai Curții Constituționale; ceilalți judecători și procurori; membrii Consiliului Superior al Magistraturii; președintele Consiliului Legislativ și locțiitorul acestuia; Avocatul Poporului și adjuncții săi; consilierii prezidențiali și consilierii de stat din cadrul Administrației Prezidențiale; consilierii de stat ai prim-ministrului; membrii și auditorii publici externi din cadrul Curții de Conturi a României și ai camerelor județene de conturi; guvernatorul, prim-viceguvernatorul și viceguvernatorii Băncii Naționale a României; președintele și vicepreședintele Consiliului Concurenței; ofițeri, amirali, generali și mareșali; ofițeri de poliție; președinții și vicepreședinții consiliilor județene; primarul general și viceprimarii municipiului București; primarii și viceprimarii sectoarelor municipiului București; primarii și viceprimarii municipiilor; consilieri județeni; prefecți și subprefecți; conducătorii autorităților și instituțiilor publice centrale și locale și persoanele cu funcții de control din cadrul acestora, cu excepția conducătorilor autorităților și instituțiilor publice de la nivelul orașelor și comunelor și a persoanelor cu funcții de control din cadrul acestora; avocați; comisarii Gărzii Financiare; personalul vamal; persoanele care dețin funcții de conducere, de la director inclusiv, în cadrul regiilor autonome de interes național, al companiilor și societăților naționale, al băncilor și al societăților comerciale la care statul este acționar majoritar, al instituțiilor publice care au atribuții în procesul de privatizare și al unităților centrale financiar-bancare; persoanele prevăzute la art. 293 și 294 NCP;

De asemenea, sunt de competența Direcției Naționale Anticorupție infracțiunile împotriva intereselor financiare ale Uniunii Europene sunt de competența Direcției Naționale Anticorupție; infracțiunile prevăzute la art. 246 NCP (deturnarea licitațiilor publice), art. 297 NCP (abuzul în serviciu) și art. 300 NCP (uzurparea funcției) NCP, dacă s-a cauzat o pagubă mai mare decât echivalentul în lei a 1.000.000 euro.

[1] M. Of. nr. 244 din 11 aprilie 2002.

Pentru aceste infracțiuni, Procurorii din cadrul Direcției Naționale Anticorupție efectuează în mod obligatoriu urmărirea penală (art. 13 din O.U.G. nr. 43/2002).

Dintre reglementările în domeniu ale Consiliului Europei, aplicabile în țara noastă menționăm:

- *Convenția penală privind corupția* adoptată la Strasbourg, la 27 ianuarie 1999, convenție ratificată de România prin *Legea nr. 27 din 16 ianuarie 2002*[1]. Convenția cuprinde măsuri ce trebuie luate la nivel național de către fiecare parte semnatară, precum și principiile cooperării internaționale în materie penală din domeniul de aplicare a acestei convenții.
- *Convenția civilă asupra corupției,* adoptată, de asemenea, la Strasbourg, la 4 noiembrie 1999, ratificată de România prin *Legea nr. 147 din 1 aprilie 2002*[2]. Convenția cuprinde măsurile ce urmează să fie luate la nivel național, în vederea creării unor mijloace eficiente în favoarea persoanelor care au suferit o pagubă rezultând dintr-un act de corupție, cu scopul de a le permite să își apere drepturile și interesele, inclusiv posibilitatea obținerii de daune-interese.

§4. Cooperarea internațională în combaterea corupției

Una dintre cele mai noi inițiative, luate la nivel internațional, pentru monitorizarea corupției regionale, în mai multe state din sud-estul Europei, a fost inițiativa de dezvoltare a legilor în S.E.L.D.I. (*The Southeastern European Legal Development Initiative*), lansată în anul 1998[3]. Monitorizarea corupției regionale este una dintre activitățile esențiale a S.E.L.D.I.

Principalul obiectiv al activității S.E.L.D.I. este efectuarea de analize care să demonstreze semnificația publică a problemei corupției și gradul de penetrare a acestui fenomen în structurile sociale, instituții și grupuri de decizie politică, administrativă sau economică, analizând, totodată, dinamica fenomenului.

La nivelul structurilor anticorupție internaționale, S.E.L.D.I. joacă un rol important, țările monitorizate fiind, alături de România, Albania, Bosnia și Hertzegovina, Bulgaria, Croația, Macedonia și Iugoslavia. Toate aceste țări se confruntă cu o rată ridicată a corupției care influențează negativ dezvoltarea lor social-economică și politică. Primele analize S.E.L.D.I au fost efectuate pentru perioada 2000-2002.

Secțiunea a II-a

Criterii generale de investigare criminalistică a corupției

§1. Cadrul general

În cercetarea criminalistică a fenomenului de corupție, atât la scară global-socială cât și raportat la cazurile individuale, se au în vedere mai multe criterii, care pot da o imagine a

[1] M. Of. nr. 65 din 30 ianuarie 2002.
[2] M. Of. nr. 260 din 18 aprilie 2002.
[3] SELDI, *Regional Corruption Monitoring,* aprilie 2002, în http://www. online.bg/vr/ SELDI01

dimensiunii fenomenului, în ansamblu, dar şi soluţii pentru depistarea, cercetarea şi încadrarea juridică a fiecărui caz în parte[1].

1.1. Indicii de natură criminogenă generală. În prezent, în investigarea, sub raport criminalistic, a fenomenului de corupţie se iau în considerare următorii indici:

a. *Susceptibilitatea de a participa activ la acte de corupţie,* indice care evaluează înclinaţia unei persoane de a face compromisuri privind valori şi principii sociale, sub presiunea anumitor circumstanţe.

b. *Răspândirea corupţiei,* care se raportează la "înclinaţia" unor persoane de a răspândi practicile de corupţie, în rândul funcţionarilor publici, dar şi al persoanelor din sfere de interes politic sau administrativ.

c. *Perspectivele corupţiei,* indice care defineşte potenţialul unei societăţi de a lupta împotriva corupţiei şi de a o contracara.

1.2. Criterii de evaluare. La rândul lor, aceşti indici conţin o serie de criterii şi valori statistice, care se măsoară de la individ la individ:

- *Capacitatea unei persoane de a exercita*, prin funcţia pe care o deţine, *presiuni directe* şi *indirecte* asupra cetăţenilor pentru a obţine bani, daruri sau favoruri.
- *Capacitatea grupurilor profesionale* (medici, magistraţi, poliţişti, oameni politici), de a acţiona ca şi grup aparent profesional pentru a impune, prin presiune publică, obţinerea de foloase materiale necuvenite. Încadrările juridice ale cazurilor particulare se fac ţinându-se cont şi de apartenenţa suspecţilor la respectivele grupuri profesionale.
- *Participarea la practici de corupţie*, reflectă, în primul rând, participarea personală a individului la variate forme de corupţie, mai ales în anii "tinerei democraţii".

Factorii care influenţează răspândirea corupţiei se pun în relaţie, în primul rând, cu persoanele apte să fie antrenate în acte de corupţie, aceştia fiind, în esenţă, următorii:

- Îmbogăţirea personală a celor aflaţi într-o poziţie de putere (politică, administrativă) şi care s-au constituit în structuri oligarhice.
- Lipsa unui control real administrativ sau judiciar.
- Salariile mici şi interferenţa îndatoririlor oficiale cu interesele personale.
- Ineficacitatea sistemului judiciar, pe fondul legislativ sinuos şi al unei conduite politice oscilante, în perioadele de tranziţie politică şi social-economică.
- Caracteristicile specifice ale grupurilor de interese (unele structurate politic) din care făptuitorul face parte, motivaţia proprie conjugându-se cu cele ale membrilor acestor grupări, unele devenite astăzi clanuri.

§2. Problemele pe care trebuie să le clarifice investigaţia penală

2.1. Sesizarea organului judiciar, a Parchetului Naţional Anticorupţie, în legătură cu săvârşirea infracţiunilor de corupţie. Infracţiunile de corupţie, infracţiunile asimilate infracţiunilor de corupţie, precum şi infracţiunile în legătură directă cu infracţiunile de

[1] **D.R. Fung**, Anti-Corruption and Human Rights Protection: Hong Kong's Jurisprudential Experience, la 8th International Anti-Corruption and Human Rights Protection; **L. Gruev** şi **B. Velchev**, *Criminal Law Issues in Combating Corruption*, Center for the Study of Democracy, Coalition 2000, passim; *Coping with corruption Project* (http: //www.integra.sk/corrupt.htm).

corupție, fac parte din categoria infracțiunilor de serviciu sau în legătură cu serviciul, acestea având o metodologie proprie de investigare[1]. Pentru uşurarea expunerii vom folosi termenul de *infracțiuni de corupție* pentru toate categoriile de infracțiuni enumerate mai sus.

În vederea descoperirii şi investigării infracțiunilor de corupție, Legea nr. 78/2000, precum şi O.U.G. nr. 43/2002 instituie obligația următoarelor persoane de a înștiința organul specializat de urmărire penală:

- *Persoanele cu atribuții de control* cu privire la orice date din care rezultă indicii că s-a efectuat o operațiune sau un act ilicit. Aceste persoane sunt obligate, în cursul efectuării actului de control, să procedeze la asigurarea şi conservarea urmelor infracțiunii, a corpurilor delicte, precum şi a oricăror mijloace de probă care pot servi organelor de urmărire penală.
- *Persoanele care realizează, controlează sau acordă asistență specializată*, în măsura în care participă la luarea deciziilor sau le pot influența. Este vorba despre persoane care participă la operațiuni ce antrenează circulația de capitaluri, operațiuni de bancă, de schimb valutar sau de credit, operațiuni de plasament, în burse, în asigurări, în plasament mutual ori privitor la conturile bancare şi cele asimilate acestora, tranzacții comerciale interne şi internaționale, privind sume de bani, bunuri sau alte valori ce se presupune că provin din infracțiuni de corupție.
- *Serviciile şi organele specializate în culegerea şi prelucrarea informațiilor* au obligația de a pune la dispoziția organelor de urmărire penală, de îndată, datele şi informațiile deținute în legătură cu săvârşirea infracțiunilor privitoare la corupție.

2.2. Principalele probleme care fac obiectul probațiunii. Organele de urmărire penală sesizate despre săvârşirea unei infracțiuni de corupție trebuie să lămurească următoarele probleme:

- *Calitatea făptuitorului.* În funcție de tipul de infracțiune de corupție, subiectul activ al infracțiunii poate fi: o persoană care exercită o funcție publică; o persoană care în baza unei funcții participă la luarea deciziilor sau le poate influența; o persoană care exercită atribuții de control; o persoană care acordă asistență specializată unităților, în măsura în care participă la luarea deciziilor sau le poate influența; persoane care, indiferent de calitatea lor realizează, controlează sau acordă asistență specializată, în măsura în care participă la luarea deciziilor sau le poate influența cu privire la operațiuni financiar-bancare, de asigurări sau comerciale; o persoană care deține o funcție de conducere într-un partid ori formațiune politică, într-un sindicat, organizație patronală, asociație fără scop lucrativ sau fundație; alte persoane.
- *Activitatea ilicită*, desfăşurată de făptuitor, de alți participanți, modul de operare, legături cu diverse instituții.
- *Scopul activității infracționale.* Organele de urmărire penală trebuie să clarifice dacă făptuitorul a acționat cu intenție. Stabilirea scopului este importantă pentru încadrarea juridică corectă a faptei.
- Valorile, bunurile, banii sau alte foloase necuvenite ce au constituit obiectul activității infracționale. Termenul "foloase necuvenite" este extrem de larg, prin acesta înțelegându-se orice fel de avantaje de ordin patrimonial.

[1] **C. Aioniţoaie**, *Curs de criminalistică*, vol. III, Metodica criminalistică, Partea a II-a, Şcoala de ofiţeri a Ministerului de Interne, Bucureşti, 1977, p. 71 şi urm.

2.3. Măsuri speciale de investigare a infracțiunilor de corupție. Atunci când există indicii temeinice cu privire la săvârșirea unei infracțiuni de corupție, în scopul strângerii de probe sau pentru identificarea făptuitorului, procurorii Parchetului Național Anticorupție pot să dispună, pe o durată de cel mult 30 de zile, următoarele măsuri:

- *Punerea sub supraveghere a conturilor bancare* și a conturilor asimilate acestora.
- *Punerea sub supraveghere* operativă a suspecților și/sau interceptarea comunicațiilor acestora, în timp real.
- *Accesarea sistemelor informatice*, folosite de suspecți ori de complicii acestora.

În legătură cu supravegherea conturilor bancare, precizăm faptul că secretul bancar și cel profesional nu sunt opozabile organelor de urmărire penală, instanțelor de judecată sau Curții de Conturi.

Pentru clarificarea unor aspecte tehnice (financiare, bancare, contabile etc.) necesare urmăririi penale, în cadrul Parchetului Național Anticorupție își desfășoară activitatea specialiști cu înaltă calificare, mai ales în domeniul economic, financiar, bancar, vamal, informatic, precum și în alte domenii asimilate faptelor de corupție.

Totodată, se poate recurge la *investigatori sub acoperire*, în vederea strângerii datelor privind existența infracțiunii și identificarea persoanelor față de care există presupunerea că au săvârșit o infracțiune, dacă infracțiunea de corupție nu poate fi descoperită sau făptuitorii nu pot fi identificați prin alte mijloace.

Procurorii Parchetului Național Anticorupție pot dispune, pentru o mai bună desfășurare a activității de urmărire penală, măsuri specifice de protecție a martorilor, a experților și a victimelor.

Alte activități care se întreprind de către organele de urmărire penală sunt următoarele[1]:

- Constatarea infracțiunii flagrante.
- Ascultarea făptuitorului.
- Identificarea și ascultarea martorilor.
- Efectuarea percheziților și ridicarea de obiecte și înscrisuri.
- Dispunerea constatărilor și a expertizelor tehnico-științifice.

Secțiunea a III-a
Constatarea infracțiunii flagrante

Constatarea infracțiunilor flagrante reprezintă, practic, cea mai sigură modalitate de probare a faptelor de corupție. Pentru aceasta, am găsit de cuviință să-i acordăm un spațiu distinct.

În conformitate cu prevederile art. 293 NCPP, este flagrantă infracțiunea descoperită în momentul săvârșirii sau imediat după săvârșire ori infracțiunea al cărei făptuitor, imediat după săvârșire, este urmărit de organele de ordine publică și de siguranță națională, de persoana vătămată, de martorii oculari sau de strigătul public ori prezintă urme care justifică suspiciunea rezonabilă că ar fi săvârșit infracțiunea sau este surprins aproape de locul comiterii infracțiunii cu arme, instrumente sau orice alte obiecte de natură a-l presupune participant la infracțiune.

[1] **C. Aioniței**, *supra cit.*, p. 74-75.

BCMSJ / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Luarea de mită, darea de mită şi traficul de influenţă sunt infracţiuni care *se consumă instantaneu*, ceea ce face ca acestea să nu poată fi uşor constatate în flagrant. Mita presupune desfăşurarea unor acţiuni conjugate. Probele rezultate din aceste acţiuni sunt utile pentru descoperirea atât a dării cât şi a luării de mită, ceea ce face ca ambele infracţiuni să fie investigate prin modalităţi tactice similare.

Surprinderea în flagrant nu se realizează pentru a constata săvârşirea infracţiunii, ci pentru a se constata primirea banilor sau a altor foloase de către funcţionarul necinstit, moment situat la o dată ulterioară consumării infracţiunilor în discuţie. Excepţii întâlnim în cazul primirii de foloase necuvenite, când prinderea în flagrant poate să coincidă cu săvârşirea infracţiunii.

În esenţă, flagrantul este o activitate de urmărire penală, desfăşurată pe baza unor reguli tactice criminalistice bine conturate, cu o semnificaţie particulară în probarea faptelor infracţionale, inclusiv de factura infracţiunilor de corupţie[1].

§1. Pregătirile în vederea constatării infracţiunii flagrante

1.1. Organizarea flagrantului presupune, obligatoriu, efectuarea atentă a unor activităţi de pregătire, raportate la fapte, în sine, dar şi la modul de sesizare. Organele de urmărire penală pot fi sesizate din oficiu sau prin denunţ, de săvârşirea unui act de corupţie. În practică, însă, sunt destul de rare cazurile în care persoana care dă, oferă, ca şi cel căruia i se oferă, acceptă sau primeşte să sesizeze organul de urmărire penală. Explicaţia este simplă: cele două sunt conjugate, ambele fiind atente la secretul actelor lor. În cazul luării şi dării de mită, şi cel care dă şi cel care ia profită de pe urma aranjamentelor ilegale[2].

Frecvent, sesizările aparţin persoanelor din mediul autorilor – mediul familial, profesional, alte medii frecventate din motive diverse. De exemplu:

- *Din mediul familial*, denunţătorii sunt, de regulă, rude apropiate, chiar şi soţia/soţul, nemulţumiţi, invidioşi, răzbunători, pentru că nu profită de câştig, sau invers, pentru că suferă prin darea de mită.
- *Din mediul profesional*, denunţătorii sunt, în primul rând, colegii de serviciu, şefii sau subordonaţii, unii oneşti, alţii răzbunători, invidioşi, dar şi nemulţumiţi că nu s-au „bucurat" de câştigul operat, în urma unei anumite complicităţi la comiterea actului de corupţie.
- *Din mediul celor antrenaţi în actul de corupţie*, cum ar fi, de exemplu, cei obligaţi să mituiască sau forţaţi să plătească o sumă de bani peste aşteptările lor, inclusiv cei care pot să profite, în urma denunţului.

Iniţial, în funcţie de complexitatea actelor, de amploarea lor, dar şi de modul de sesizare, organele judiciare trebuie să procedeze cu multă rigoare la pregătirea flagrantului[3], apelând la modalităţile procesual penale, tehnico-tactice criminalistice, în care le includem şi pe cele proprii poliţiei judiciare sau unor servicii speciale de investigaţie (vezi compartimente ale Direcţiei Naţionale Anticorupţie)[4].

---

[1] **C. Aioniţoaie, V. Berchesan, I.E. Sandu**, *Cercetarea infracţiunilor flagrante*, în *Tratat de tactică criminalistică*, Ed. Carpaţi, 1992, p. 293 şi urm.; **V. Berchesan**, *Metodologia investigării infracţiunilor*, vol.I, Ed. Paralela 45, Piteşti, 1998, p. 32 şi urm.; **V. Ardelean**, *Metodica cercetării infracţiunilor de corupţie*, teză de doctorat, 2002, p. 81 .

[2] **O.W. Wison şi P. Murphy**, *Trasarea liniei de conduită*, FBI, SUA, 1996, *passim*.

[3] **I. Mircea**, *Criminalistica*, Ed. Lumina Lex, 1998, p. 340 şi urm.

[4] **C. Suciu**, *Criminalistica*, Ed. Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1972, p. 501.

1.2. Elemente de referință în pregătirea flagrantului. Firește că primul element luat în calcul pentru pregătirea surprinderii în flagrant, îl reprezintă modul în care s-a făcut sesizarea. De exemplu:

1.2.1. În cazul sesizării din oficiu, organul judiciar va verifica datele existente despre fapte și făptuitori. Va fi investigată, în primul rând, persoana mituitorului sau a celui care oferă folosul necuvenit. Se va verifica dacă are sau nu antecedente penale, ce profesie are și unde este angajat, dacă sunt explicații plauzibile în cazul denunțului sau autodenunțului și alte date care ar face verosimilă probabilitatea săvârșirii faptei și identificarea subiecților activi ai infracțiunii.

Verificarea acestor date se poate realiza prin metode/mijloace tipice poliției judiciare: supravegherea persoanei în locuri publice, investigarea acesteia, interceptări sau înregistrări. Se va verifica, care sunt relațiile dintre persoana care urmează să dea bani sau alte foloase necuvenite și persoana care urmează să primească aceste bunuri, urmându-se a se stabili dacă nu cumva aceste relații sunt de dușmănie sau dacă nu se urmărește, de fapt, compromiterea acesteia din urmă.

1.2.2. În cazul sesizării prin denunț. Din perspectiva urmăririi penale, *denunțul* este alternativa cea mai bună pentru stabilirea unor astfel de acte. În aceste cazuri, este posibilă audierea detaliată a denunțătorului, audiere care va fi efectuată potrivit tuturor regulilor tactice criminalistice, astfel încât să se poată realiza o imagine completă asupra faptelor infracționale[1].

Audierea denunțătorului se va desfășura cu respectarea atât a regulilor procedurale, cât și a regulilor tactice criminalistice care guvernează audierea martorilor raportat la personalitatea sau gradul de cultură, vârsta și, bineînțeles, poziția socială[2].

Precizăm, însă, că față de particularitățile investigării infracțiunii de corupție, ca și de o anume diferență între calitatea de denunțător și aceea de martor, este necesară o cunoaștere mai atentă a *profilului psihologic* a celui dintâi[3].

În obținerea declarației, trebuie insistat asupra tuturor aspectelor legate de faptă, de făptuitor, și de persoanele (martorii) care pot confirma afirmațiile acestuia. Denunțătorul va face precizări privind relațiile pe care le are cu funcționarul public și privind problemele pe care trebuie să le rezolve prin intermediul acestuia. Totodată, vor fi descrise persoana funcționarului, locul în care acesta își desfășoară activitatea. De asemenea, trebuie să dea explicații cu privire la natura bunurilor, sau valorilor pretinse de funcționar, împrejurările, condițiile în care urmează să înmâneze aceste bunuri.

În cazul în care înmânarea banilor sau bunurilor se va face *printr-un intermediar*, se impune obținerea acelorași date privind persoana, locul său de activitate, modul în care vor fi predate bunurile.

1.2.3. Problemele esențiale urmărite în realizarea flagrantului. Potrivit unei experiențe semnificative a organelor judiciare – parchet și poliție – învederată și în literatura de specialitate, problemele vizate de pregătire sunt[4]:

---

[1] **V. Dongoroz**, *op. cit.*, p. .201

[2] **A. Ciopraga**, *Criminalistica. Tratat de tactică*, Ed. Gama, Iași, 1997, p. 210 și urm.

[3] **T. Bogdan**, *Curs introductiv în psihologia judiciară*, Tipografia Învățământului, București, 1957; **N. Mitrofan, T. Butoi**, *Psihologie judiciară*, Ed. Șansa, București, 1992, p. 59.

[4] În acest sens a se vedea, **V. Berchеșan**, *Metodologia investigării infracțiunilor*, vol. I, *supra cit.*, p. 32 și urm.; **V. Ardelean**, *Metodica investigării infracțiunilor de corupție*, *supra cit.*, p. 86 și urm.

- Identitatea funcționarului, profilul personalității, calitatea oficială a acestuia, atribuțiunile sale de serviciu, locul de muncă.
- Locul în care s-a consumat, sau urmează să se consume fapta ilicită. Identificarea locului vizează denumirea orașului, strada, topografia imobilului, descrierea și localizarea mobilierului, dispunerea locurilor în care s-ar putea ascunde banii sau bunurile. Pentru determinarea acestor locuri, conform art. 139-146 NCPP, se pot instala sisteme tehnice de înregistrare care vor surprinde și săvârșirea faptei ca atare.
- Determinarea modului de operare, a circumstanțelor în care se va comite infracțiunea. Totodată, trebuie stabilit dacă există intermediari, dacă banii vor fi dați direct funcționarului, sau vor fi lăsați într-un loc indicat anterior. Raportat la modurile de operare mai noi trebuie văzut dacă nu se recurge la depunerea la bancă a unei sume de bani sau dacă nu există o simulare de acte comerciale sau financiare, aparent legale.

1.3. Alcătuirea echipei de prindere în flagrant. Echipa de prindere în flagrant va fi coordonată de către procuror și va fi alcătuită din polițiști și criminaliști specialiști în domeniul înregistrărilor și interceptării comunicațiilor. În cazul în care informațiile provin de la servicii speciale, în măsura în care specialiștii acestora au calitatea de organ de cercetare penală, vor fi cooptați în echipe și cadre ale acestor organisme. Vor fi stabilite atribuții precise și clare pentru fiecare membru al echipei, în funcție de competența materială a fiecăruia. Aceștia vor transmite conducătorului echipei în permanență datele pe care le dețin[1].

Stabilirea modului de acțiune al echipei care realizează flagrantul este o măsură deosebit de importantă. Vor fi stabilite variante diverse de acțiune ținând cont de datele pe care le dețin, de comportamentul autorilor. Aceste variante vor cuprinde pe larg inclusiv atribuțiile fiecărui membru al echipei, modul său de acțiune[2]. În cazuri excepționale, complexe, unii membrii ai echipelor *nu trebuie să cunoască sarcinile celorlalți.*

Este evident că fiecare caz presupune modalități particulare de pregătire a constatării infracțiunii flagrante. Totuși se pot contura cu adevărat câteva măsuri ce trebuie luate de către membrii echipei pentru derularea acestei acțiuni[3]:

- *Supravegherea atentă* a locului unde urmează să se deruleze infracțiunea.
- *Protejarea participanților* la comiterea faptelor, începând cu denunțătorul și terminându-se cu organele judiciare.
- *Stabilirea modalităților și mijloacelor* de comunicare între membrii echipei.
- Apelarea la mijloace tehnice, logistice, adecvate acțiunii.

Toate aceste măsuri vor servi la *realizarea flagrantului ca atare*, identificarea și ridicarea bunurilor sau valorilor, conservarea unor mijloace materiale de probă și fixarea rezultatelor.

1.4. Pregătirea de capcane criminalistice și folosirea altor mijloace tehnice criminalistice.

1.4.1. Capcane criminalistice. În cazurile de flagrant, în infracțiunile de luare sau dare de mită, se recurge frecvent la capcane cu substanțe fluorescente, scriindu-se cuvântul „MITĂ" cu un creion fluorescent, pe bancnotele sau pe alte valori ce urmează a fi înmânate drept

---

[1] **O. Năstase, V. Greblea,** *Prelegeri la cursurile de perfecționare a procurorilor criminaliști din cadrul Parchetului general de pe lângă Curtea Supremă de Justiție a României*, București, 1992.

[2] **V. Berchеșan,** *op. cit.*, p. 33.

[3] **V. Ardelean,** *op. cit.*, p. 91.

mită. Totodată, în procesul-verbal de pregătire a acțiunii, vor fi înregistrate și seriile acestor bancnote. După flagrant, bancnotele vor fi supuse unei constatări tehnico-științifice[1].

Tot sub formă de capcane criminalistice mai sunt folosite prafurile invizibile, care devin vizibile, fluorescente, sub acțiunea lămpii cu raze ultraviolete. Aceste prafuri se depun pe bani sau bunuri diverse, fiind apoi preluate de mâna acelora cu care iau contract.

Pentru eliminarea riscului contaminării probelor, este recomandat ca operațiunea de marcare sau pudrare să se realizeze de către specialistul criminalist cu câteva minute înaintea flagrantului și să nu aibă acces la acestea nici o altă persoană, cu excepția denunțătorului.

1.4.2. Mijloace tehnice de înregistrare sau supraveghere. Organele judiciare pot utiliza mijloace tehnice de înregistrare video și audio. Aceste înregistrări reprezintă procedee tehnice de înmagazinare, relevare, conservare și evidențiere a probelor a căror forță probatorie este egală cu a celorlalte probe[2]. Utilizarea face posibilă documentarea directă a faptelor de corupție *chiar în faza consumării infracțiunii de luare sau dare de mită.* În cazul infracțiunii de *primire de foloase necuvenite*, infracțiunea flagrantă există când funcționarul a îndeplinit deja un act în virtutea funcției sale și la care era obligat în temeiul acestuia.

După efectuarea înregistrărilor, organul de urmărire penală va întocmi un proces-verbal care va cuprinde, în afara datelor prevăzute de art. 91 alin. (1) lit. a)-e) din Codul de procedură penală, următoarele:

- Autorizația dată de procuror, conform legii.
- Numerele posturilor telefonice între care se poartă convorbirea.
- Numele persoanelor care poartă convorbirea.
- Data, ora și durata fiecărei convorbiri.
- Numele și calitatea persoanei care a realizat înregistrarea.
- Numărul de ordine al casetei, din evidența serviciului care efectuează înregistrarea.
- Înregistrările redate în formă scrisă.

La procesul-verbal se atașează caseta în original, fiind sigilată de către organul de cercetare penală. Aceste înregistrări se vor putea expertiza la cererea procurorului, instanței, sau părții vătămate[3].

Din punct de vedere tehnico-tactic criminalistic, în realizarea acestor înregistrări, se vor avea în vedere următoarele:

- Specialistul însărcinat cu înregistrarea convorbirilor va transmite imediat mesajele cu valoare sau semnificație infracțională organului de cercetare penală, orice întârziere prejudiciind activitatea de probare a infracțiunii.
- Alegerea mijloacelor/aparaturii de înregistrare video, fotografice, în funcție de condițiile specifice în care se va realiza înregistrarea. Astfel, se va ține cont de particularitățile sau topografia locului de întâlnire, de spațiul închis sau deschis, timpul de zi sau noapte, sursele de radiații electromagnetice, ș.a. În cazul denunțului se va putea utiliza procedeul montării pe corpul denunțătorului a unor aparate de înregistrare a întregii convorbiri.

---

[1] **V. Berchesan,** *op. cit,* p. 35.

[2] **I.Ch. Gorgăneanu,** *Înregistrările audio sau video și fotografiile,* în Revista de drept penal, an IV, nr. 1, ian. - martie, p. 50-51.

[3] **M. Apetrei,** *Înregistrările audio sau video, mijloc de probă în procesul penal,* în R.D.P. anul V, nr. 3, 1994, p. 94-95.

- *Stabilirea martorilor asistenți.* Ei nu trebuie să aibă, firește, legătură cu cei implicați în activitatea ilicită. Aceștia sunt aleși înainte de trecerea la prinderea făptuitorului, și vor însoți echipa în toate activitățile derulate, însă nu trebuie să fie și martori oculari, în momentul în care are loc înmânarea bunurilor.

§2. Realizarea propriu-zisă a acțiunii de constatare a infracțiunii flagrante

Desfășurarea propriu-zisă a acțiunii de surprindere în flagrant va parcurge următoarele etape:

2.1. Supravegherea locului în care va fi surprins făptuitorul. Fiecare membru al echipei va supraveghea zonele sau spațiile, persoanele care i-au fost încredințate. Ei vor comunica în permanență cu conducătorul echipei, informându-l prompt asupra celor întâmplate, asupra unor elemente noi, neanticipate, care pot afecta desfășurarea flagrantului, cum ar fi: trimiterea de către autor a unor complici, cu mesajul de a li se da banii sau bunurile; transmiterea denunțătorului de a reveni în altă zi sau de a preda banii la o anume adresă ori într-un cont în bancă; apariția unor noi persoane care doresc să dea bani sau bunuri.

În cazul prezenței denunțătorului, acesta este instruit să facă anumite gesturi prin care să transmită echipei mesaje. Cele mai indicate sunt înregistrările video și audio care pot fi valorificate ulterior în administrarea probatoriului.

2.2. Realizarea efectivă a flagrantului. În funcție de complexitatea acțiunii, echipa va alege momentul intervenției, asigurându-se de efectul elementului surpriză asupra infractorului, element tactic semnificativ pentru destrămarea sistemului de apărare a acestuia.

Regulile tactice criminalistice care trebuie urmate în aceste momente sunt următoarele:

- *Intrarea cu rapiditate în spațiul infracțional*, în așa fel încât făptuitorul să nu poată să fugă. Dacă spațiul este deschis, se vor bloca toate direcțiile, iar dacă spațiul este închis se vor bloca toate căile de acces spre uși sau geamuri. Membrii echipei, prestabiliți, vor avea grijă ca făptuitorul să nu distrugă obiecte sau bani aflați la vedere ori asupra sa, să nu încerce să se sinucidă.
- *Conducătorul echipei, ceilalți membri, trebuie să-și decline identitatea*, prezentând legitimația, astfel încât toate persoanele prezente să audă. Totodată, se atrage atenția că orice atingere adusă reprezentanților organelor judiciare de față, constituie infracțiunea de ultraj[1].
- *Identificarea funcționarului, subiect activ al infracțiunii* pe baza documentelor de identitate pe care le are asupra sa. Vor fi reținute toate datele din documentul de identitate.
- *Identificarea tuturor persoanelor* care se găsesc în acel loc și care ulterior ar putea confirma sau oferi date despre activitățile desfășurate de făptuitor, despre bunuri și bani, în calitate de martori oculari. Până la finalizarea operațiunii, aceste persoane vor rămâne la fața locului pentru audiere și pentru semnarea actului de constatare.
- *Efectuarea percheziției corporale a autorului.* Înaintea percheziției se recomandă făptuitorului să declare ce valori sau bunuri deține și de unde provin. Apoi se solicită

[1] **V. Berchesan, C. Pletea, I.E. Sandu,** *Tratat de tactică criminalistică*, ediția a II-a, Ed. Carpați, Craiova, 1992, p. 297.

făptuitorului să scoată din buzunare obiectele şi valorile şi să dea explicaţii cu privire la acestea, explicaţii ce vor fi consemnate în scris. În cazul în care se vor găsi sume de bani sau bunuri provenite din fapte posibil similare, primite în aceeaşi zi, acestea vor fi consemnate în procesul-verbal.

- *Percheziţia întregului spaţiu în care a fost surprins făptuitorul.* Se vor căuta valori sau bunuri care vor putea fi folosite ca mijloc de probă. În cazul în care s-au găsit bani sau bunuri marcate criminalistic, autorul va fi întrebat dacă a pus mâna pe acestea şi în ce context. Înscrisurile, ca şi unele obiecte care aparent nu au valoare probatorie, vor fi analizate şi ridicate pentru eventualele conexiuni cu alte materiale. Înainte de a fi ridicate, bunurile vor fi fotografiate, video-filmate şi descrise cu minuţiozitate în procesul-verbal. Vor fi menţionate locul şi poziţia unde au fost găsite[1]. Obiectele care nu sunt supuse confiscării pot fi remise persoanei căreia îi aparţin, cu obligativitatea de a le păstra până la soluţionarea cauzei.
- *Înştiinţarea autorului cu privire la dreptul de a fi asistat de un apărător.* Ascultarea acestuia se va realiza la faţa locului, după ce au fost audiate toate celelalte persoane. Declaraţiile vor cuprinde detaliat faptele, scopul urmărit de făptuitor, persoanele care l-au ajutat, precum şi toate împrejurările necesare lămuririi faptei[2].

Dacă se consideră necesar, procurorul poate dispune şi efectuarea unei percheziţii domiciliare.

Secţiunea a IV-a
Tactica efectuării altor acte de urmărire penală

§1. Particularităţi în ascultarea suspectului (inculpatului)

Date fiind particularităţile comiterii infracţiunilor de corupţie, ascultarea suspectului sau inculpatului trebuie atent pregătită, având în vedere perspectiva unei dispute psihologice între anchetator şi infractor în scopul stabilirii adevărului, a existenţei sau nu a faptei penale.

De regulă, subiectul activ al infracţiunilor de corupţie este un individ cu pregătire, cu o experienţă importantă de viaţă, cu responsabilităţi care permit să aibă acces la multe cunoştinţe, inclusiv juridice, fapt care creează premisele unui comportament echilibrat în anchetă. Cu atât mai mult organul de urmărire penală are obligaţia să se pregătească minuţios pentru acest moment al audierii, pentru a-şi realiza rolul activ şi dominant în procesul ascultării[3].

1.1. Pregătirea ascultării suspectului/inculpatului. Pentru bunul mers anchetei, se impune *studierea cu atenţie a tuturor materialelor*, datelor deţinute în cauză. Astfel, prezintă interes: modul de sesizare a organului judiciar, împrejurările concrete şi modul în care s-a comis fapta, dacă autorul a fost prins în flagrant sau prin cercetare directă. Autorul trebuie să dea explicaţii despre valorile care au constituit obiectul coruperii, dacă acestea s-au găsit

[1] **N. Volonciu,** *Tratat de procedură penală, Partea generală,* vol. I, Ed. Paidea, Bucureşti, 1996, p. 379; **I. Neagu,** *Drept Procesual Penal - Tratat,* Ed. Global Lex, Bucureşti, 2002, p. 83.

[2] **I. Mircea,** *Criminalistica*, Ed. Lumina Lex, Bucureşti, 1998, p. 340-341.

[3] **C. Aioniţoaie,** *op. cit.*, p. 78; **V. Berchesan,** *op. cit.*, p. 341; **V. Ardelean,** *op. cit.*, p. 120 şi urm.

asupra sa, unde, în ce cantităţi sau sume, ce alte probe există la dosar. Nu trebuie neglijată problema martorilor şi modului în care aceştia au perceput faptele, prin studierea declaraţiilor acestora, a existenţei sau nu a intermediarilor, a complicilor, a instigatorilor sau a coautorilor; a documentelor sau obiectelor ridicate etc.

Elaborarea planului de ascultare. În funcţie de particularităţile fiecărui caz de corupţie, de complexitatea sa, de întinderea activităţii infracţionale, audierea vizează, în linii mari, următoarele: locul de muncă şi atribuţiile de serviciu, împrejurările în care l-a cunoscut pe cel de la care a pretins şi a primit bani sau alte foloase, locul, timpul, condiţiile în care a primit banii, bunurile şi scopul.

Este important să se stabilească ce avea de făcut în schimbul acestora, dacă acestea erau sau nu legale. De asemenea, trebuie determinat ce a făcut cu sumele de bani şi cu bunurile şi care a fost destinaţia lor. Trebuie determinat, totodată, dacă a mai comis şi alte fapte şi dacă mai ştie cineva despre ele.

Citarea sau aducerea suspectului sau inculpatului. Tactic, trebuie să se procedeze în funcţie de starea de arest sau de aflare în libertate a autorului. În situaţia când acesta se găseşte în stare de arest, nu se impun reguli tactice deosebite, întrucât se găseşte în custodia locului de detenţie şi la dispoziţia organului de cercetare penală. Însă, când este cercetat în stare de libertate, citarea sau aducerea trebuie să se realizeze cu respectarea regulilor procedurale (art. 257-262 şi respectiv 265-266 NCPP), iar din punct de vedere tactic, se recomandă să i se înmâneze citaţia în ziua sau cu maximum o zi înaintea datei fixate pentru ascultare. Când sunt mai mulţi suspecţi sau inculpaţi, vor fi citaţi în aceeaşi zi, dar la ore diferite, pentru a evita posibilitatea întâlnirii acestora anterioară audierii şi, implicit, înţelegerea lor.

Nu trebuie exclusă audierea imediată, ca în situaţia flagrantului, pentru a nu se da posibilitatea suspectului sau inculpatului să încerce să influenţeze martorii, experţii, sau să zădărnicească în orice fel aflarea adevărului.

Pregătirea mijloacelor de înregistrare a întregului interogatoriu. Înregistrările vor fi ascultate după audiere, în prezenţa apărătorului, ales sau din oficiu, despre ele urmând să se facă menţiuni în procesul-verbal.

1.2. Problematica ascultării în funcţie de natura faptelor de corupţie. Raportat la tipul de infracţiune, audierea va viza, în esenţă, următoarele:

1.2.1. În cazul luării de mită. Audierea făptuitorilor în cazul infracţiunilor de luare de mită presupune clarificarea componentelor laturii obiective şi subiective a acestora.

În funcţie de modalităţile de săvârşire a infracţiunilor de luare şi dare de mită, precum şi de împrejurările concrete care au precedat, însoţit şi succedat derularea activităţii infracţionale, ascultarea suspectului sau inculpatului vizează lămurirea aspectelor esenţiale pentru stabilirea tuturor împrejurărilor în care s-a comis fapta şi a vinovăţiei.

Astfel, prezintă interes precizarea funcţiei actuale, actul de învestire şi data când s-a ocupat această funcţie, atribuţiile de serviciu corespunzătoare funcţiei sale, legile sau reglementările juridice ori administrative interne care îi prevăd aceste sarcini, raporturile de subordonare (dacă este cazul), existenţa delegării de competenţă, ş.a.

Se vor stabili data şi împrejurările exacte în care l-a cunoscut pe mituitor, cine i l-a prezentat şi în ce context, dacă acest moment a coincis cu prezenţa altor persoane, cine sunt acestea, precum şi alte situaţii care, verificate, ar putea susţine cele afirmate.

Vor fi determinate, fără echivoc, actul ori serviciul pentru care persoana căreia i s-au pretins banii sau alte foloase a apelat la funcționar, modalitatea în care s-a făcut, în ce anume s-au materializat solicitările, dacă cu privire la acestea deține documente. Esențial este dacă întocmirea actului, realizarea serviciului, intră sau nu în atribuțiile sale profesionale ori sunt contrare acestora și dacă, prin faptele sale, a influențat sau nu exercitarea acestor atribuțiuni.

Vor fi clarificate toate aspectele și împrejurările privind inițiativa luării banilor sau bunurilor, modalitatea în care a intrat în posesia acestora, locul, timpul, existența sau inexistența unor martori, conținutul discuțiilor dintre ei în acel moment, detaliile de identificare a bunurilor/valorilor. Se vor solicita precizări legate de locul unde a depozitat sumele de bani sau foloasele, dacă ele mai există sau nu și unde se află, dacă sumele de bani au fost investite, în ce, ce documente ori alte dovezi deține în acest sens.

Mai trebuie clarificat dacă a luat o decizie favorabilă, în concordanță cu legea sau cu atribuțiunile de serviciu sau contrar acestora, dacă a emis ori eliberat un document, a făcut o angajare, a aprobat, a respins, a intervenit etc. în contextul înțelegerii avute.

1.2.2. În cazul dării de mită. Audierea suspectului sau inculpatului, în cazul dării de mită, trebuie să clarifice aspecte similare infracțiunii de luare de mită. De regulă, acestea vizează[1]:

- Persoana care a avut inițiativa să promită, să ofere sau să dea bani sau alte foloase funcționarului; faptul dacă acesta a cunoscut anterior că funcționarul a mai acceptat, primit sau nu a respins bani sau bunuri de la alte persoane.
- Actul sau serviciul de care mituitorul era interesat să fie efectuat de funcționar și în ce scop.
- Identitatea funcționarului care trebuia să îndeplinească actul solicitat și dacă îndeplinirea acestuia intră în atribuțiile de serviciu ale funcționarului, motivul care l-a determinat să aleagă acest funcționar.
- Împrejurările în care suspectul a făcut promisiuni, a oferit sau a dat bunuri sau valori funcționarului public.
- Reacția funcționarului la promisiunile mituitorului de a oferi, promite sau înmâna sume de bani sau alte foloase acestuia.
- Persoanele care au cunoscut intenția mituitorului, de a-și rezolva în alte condiții decât cele legale, solicitările și cuantumul sumelor sau bunurilor oferite sau înmânate funcționarului, inclusiv dacă au fost de față la acest moment.

1.2.3. În cazul traficului de influență. Ascultarea suspectului sau inculpatului, în traficul de influență, trebuie să vizeze, în principal, clarificarea următoarelor aspecte:

- Scopul intervenției traficantului, dacă a făcut-o pentru el sau pentru altă persoană, data și împrejurările în care a înmânat banii ori alte valori.
- Cine este funcționarul pe lângă care a promis să intervină, dacă a argumentat că îl cunoaște, având influență asupra lui.
- Dacă acest funcționar există în realitate, dacă „rezolvarea" solicitării intră în atribuțiile de serviciu ale acestuia și dacă a luat legătura cu funcționarul respectiv.
- A înmânat realmente funcționarului sumele de bani sau foloase, în ce împrejurări, și dacă au fost de față alte persoane.
- Dacă a mai procedat în mod asemănător și cu alți funcționari sau persoane de decizie, cine sunt acestea și ce le-a oferit.

[1] **V. Berchеșan,** *Investigarea științifică a infracțiunilor, supra cit.,* p. 31.

1.2.4. În cazul primirii de foloase necuvenite. Audierea suspectului sau inculpatului, în cazul primirii de foloase necuvenite, este destinată clarificării aspectelor tipice acestei fapte:

- Atribuțiile de serviciu ale primitorului, activitatea pe care a prestat-o în folosul persoanei de la care a primit folosul necuvenit și dacă aceasta intră în atribuțiile sale de serviciu și în ce a constat folosul primit.
- Dacă a existat vreo înțelegere prealabilă cu aceasta, din care să rezulte că va fi recompensat pentru prestația sa.
- Foloasele primite vizau efectiv atribuțiile de serviciu ale sale sau ale altei persoane și dacă a mai procedat astfel în alte împrejurări.

§2. Audierea părții vătămate sau a denunțătorului

2.1. Pregătirea audierii. În infracțiunile de corupție, audierea acestor părți este, firește, obligatorie. De aceea, se va supune aceloraşi reguli tactice: cunoașterea persoanelor ce urmează a fi ascultate, întocmirea planului de ascultare și a celorlalte activități preliminare, stabilirea locului unde se vor desfășura ascultarea, citarea și aducerea persoanelor, momentul în care va fi efectuat.

Pregătirea trebuie făcută cu multă atenție, în special în cazuri complexe, cu mai mulți participanți, în asociere cu alte infracțiuni grave, de regulă din domeniul economico-financiar. Astăzi, mita, ca și primirea de foloase necuvenite, sunt deghizate în spatele unor comisioane legale, a unor prestații complementare, derivate din angajamente legale, contractuale, unele *cu tentă inclusiv politică.*

Cunoașterea persoanelor ce urmează a fi ascultate și care provin din medii cu niveluri de pregătire diferite, este o activitate nu numai necesară dar și dificilă. Este necesar ca cel care ia declarații, să dețină despre persoana în cauză și date anterioare săvârșirii faptei și ulterioare acesteia, în special cu privire la relația pe care persoana le-a avut cu infractorul, interesul pe care îl are în soluționarea cauzei în care este implicat, dacă acest interes este licit, dacă pretențiile sale sunt justificate.

Întocmirea planului de ascultare. La întocmirea planului de ascultare se impune a se ține cont de: problemele care urmează a fi lămurite, de probele existente în dosar, de succesiunea utilizării acestor probe, de particularitățile reieșite din studiul personalității celui ce urmează a fi ascultat. De regulă, întrebările care sunt prevăzute în planul de ascultare trebuie să servească la clarificarea unor probleme esențiale, cum ar fi:

- *Împrejurările* în care l-a cunoscut pe suspect (inculpat) și înțelegerea care a intervenit între ei, cui a aparținut inițiativa.
- *Ce interese* au existat în cauză, cum și dacă puteau fi rezolvate pe căi legale.
- *În ce constau mita,* foloasele necuvenite pe care le-a dat, sumele sau bunurile pe care le revendică sau pe care trebuie să le pună la dispoziție suspectului/inculpatului și dacă le-a predat realmente.
- *Modalitățile de loc, timp* și procedeele folosite pentru înmânarea banilor, bunurilor, care este valoarea sau cuantumul acestora, dacă s-a făcut, eventual, prin intermediul altor persoane.
- *În ce a constat activitatea suspectului (inculpatului),* ce document a emis sau ce dispoziții a dat, ori pe lângă ce persoane a promis să intervină.
- *Alte detalii,* în funcție de fiecare caz în parte.

2.2. Ascultarea propriu-zisă a părții vătămate. Audierea se va desfăşura, în primul rând, după regulile tactice cunoscute, în funcție de etapele pe care le traversează ascultarea.

Mai ales în faza adresării de întrebări trebuie insistat pe elucidarea împrejurărilor concrete în care banii, bunurile (foloasele) au fost primite, unde au fost puse (ascunse), alte aspecte concrete care pot proba faptele şi care se pot constitui ca şi probe sau mijloace de probă. Vor fi clarificate modul în care s-a cunoscut cu făptuitorul, relațiile stabilite, interesul său, posibilele înțelegeri anterioare (dacă au existat) privind locul şi timpul când urmau să se întâlnească, sumele de bani (bunuri) pe care trebuia să le dea, caracteristicile, proveniența lor şi justificarea acestora. Se vor consemna pretențiile făptuitorului după comiterea faptei şi poziția acestuia.

§3. Efectuarea de confruntări

3.1. Rolul confruntării în clarificarea infracțiunilor de corupție. În linii mari, rolul acestui procedeu probator este de a clarifica contradicțiile existente între declarațiile a două persoane în aceeaşi cauză, obținerea de noi informații în acea cauză, confirmarea unor fapte, situații, împrejurări deja cunoscute şi, de asemenea de verificare a declarațiilor, fie a unor martori sau chiar a suspecților sau inculpaților față de faptele imputate[1].

Față de particularitățile acestor infracțiuni şi, mai ales, de caracterul "consensual" al faptelor comise de participanți, investigațiile, în general urmărirea penală va fi dificilă, impunându-se să se recurgă la confruntări între participanți, inclusiv a lor cu martorii sau denunțătorii.

Contradicțiile privesc aspectele legate de realitatea pretinderii unor sume de bani sau a altor valori, de conduita funcționarului care a acceptat sau nu a respins cele oferite.

3.2. Pregătirea şi efectuarea confruntării. În fiecare caz trebuie să se evalueze *oportunitatea confruntării.* Este important să fie luată în calcul, dincolo de aspectele tactice generale, de impactul psiho-social, posibilitatea exercitării unor presiuni asupra părților, martorilor, dar şi alternativa unei încercări de compromitere sau de răzbunare.

După studiul dosarului, pentru identificarea contradicțiilor şi a cauzelor acestora, vor fi stabilite persoanele ce urmează să fie confruntate. Ele vor fi ascultate mai înainte pentru a se vedea dacă îşi mențin declarațiile anterioare, dacă sunt sincere sau se tem de confruntare.

Efectuarea confruntării propriu-zise presupune clarificarea acelor contradicții care privesc elementele constitutive ale infracțiunii de corupție, mai ales cele privitoare la subiecții infracțiunii, la laturile obiective şi subiective ale faptei.

§4. Efectuarea de percheziții şi de ridicări de înscrisuri şi de obiecte

4.1. Rolul percheziției şi al ridicării de înscrisuri. În cazul infracțiunii de corupție, perchezițiile, ca şi ridicarea de obiecte sau înscrisuri sunt, în majoritatea cazurilor, absolut necesare din motive lesne de înțeles.

De exemplu, rolul percheziției este evidențiat de faptul că permite identificarea unor valori sau bunuri primite sau traficate în faptele la care ne referim[2].

---

[1] **C. Aioniţoaie, T. Butoi,** *Tratat de tactică criminalistică,* Ed. Carpaţi, Craiova 1992, p. 168.

[2] **I. Mircea,** *Criminalistica,* Ed. Lumina Lex, Bucureşti, 1998, p. 298 şi urm.; **C. Aioniţoaie şi I. Botea,** *Tratat de criminalistică supra cit.,* p. 179 şi urm.

4.2. Pregătirea percheziției. În funcție de particularitățile fiecărui caz de corupție, organul judiciar va trebui să stabilească exact scopul percheziției, obiectele urmărite: ce înscrisuri, obiecte sau alte valori se urmăresc a fi găsite, posibilitatea ascunderii lor sau a distrugerii, metodele specifice de căutare, mijloacele folosite, locurile unde ar putea fi ascunse[1] ş.a.

a) *Cunoaşterea persoanei şi a locului unde urmează să se desfăşoare percheziția* prezintă o importanță deosebită pentru reuşita acestei activități. În secțiunea referitoare la prinderea în flagrant, am făcut referiri cu privire la semnificația acestui element tactic.

Subliniem că este important să fie cunoscute exact persoanele care, în mod legal, locuiesc în aceste încăperi, dacă folosesc sau nu în comun unele spații (pentru a legaliza percheziția), ce căi de comunicare cu exteriorul sunt, în special telefoane, uşi, geamuri deghizate etc.; în cazul unor birouri, dispunerea acestora în raport cu alte funcționalități, depistarea acelora unde funcționarul mai are acces în virtutea legalităților de serviciu, eventual a locurilor unde îşi ține garderoba, dulapul cu haine, vestiarul etc.

Având în vedere calitatea subiectului activ al infracțiunilor de corupție, este bine ca organul judiciar să țină seama de informațiile care se cunosc despre personalitatea celui ce urmează a fi percheziționat. Trebuie stabilit numărul membrilor de familie, al colegilor de serviciu care lucrează în acelaşi birou, raporturile dintre ei, eventualele animozități sau legături speciale dintre ei.

b) *Alcătuirea echipei şi pregătirea mijloacelor tehnice.* Echipa însărcinată să efectueze percheziția va fi formată dintr-un număr suficient de persoane cărora li se vor repartiza sarcini. La asemenea activități, în afară de procurori şi polițişti, vor participa specialişti, în funcție de natura cauzei.

Participarea făptuitorului, suspectului sau a inculpatului la această activitate se impune pentru a se preveni contestările rezultatelor percheziției.

Echipa trebuie să pregătească mijloacele tehnice care vor fi utilizate pentru găsirea banilor, obiectelor, înscrisurilor sau a altor mijloace de probă. De regulă, se utilizează dotările trusei criminalistice, alte mijloace tehnice, din care nu lipsesc: sursele de lumină vizibilă, dar şi lămpi cu radiații ultraviolete, infraroşii, chiar aparatură portabilă röentgen, aparatură de înregistrare ş.a.

Deplasarea şi pătrunderea la locul percheziției se va face cu respectarea regulilor tactice enunțate anterior, raportate, desigur, la particularitățile fiecărui caz în parte.

Sunt situații în care se recomandă declanşarea unor percheziții simultane la toți participanții (dacă sunt mai mulți) sau la toate locuințele pe care le dețin făptuitorii, inclusiv la birouri.

c) *Efectuarea percheziției propriu-zise.* Fiecare membru al echipei va acționa potrivit sarcinilor stabilite anterior. De exemplu, vor asigura intrările şi ieşirile, geamurile, pentru a nu se putea arunca obiecte, valori, pentru a se împiedica părăsirea domiciliului, dar şi preveni eventuale încercări de sinucidere. Alți membri ai echipei vor inventaria urgent încăperile, obiectele apte să fie folosite în acțiuni violente, dar, în primul rând, obiecte posibil produs al infracțiunii.

Firește, de la început trebuie să se procedeze la *percheziția corporală,* în condițiile descrise la tactica realizării flagrantului.

---

[1] **C. Suciu,** *Criminalistica,* Ed. Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1972, p. 539; **I. Mircea,** *op. cit.* p. 298.

De regulă, în asemenea percheziții se caută sume de bani sau valută, înscrisuri, bunuri de valoare, ca: bijuterii, tablouri, obiecte diverse. În funcție de acestea se va manifesta atenție mărită la: dulapuri, sertare, tablouri, cărți, bibliotecă, candelabre, tapițerii, genți, canapele, cămări, debarale, W.C., pivnițe, poduri, vaze, obiecte de porțelan, faianță, gresie, parchet, sobe, burlane etc. se va acorda atenție posibilității existenței pereților dubli sau a altor ascunzători la obiectele de mobilier sau la elementele de construcție.

Se impune, de asemenea, ridicarea, sau cel puțin studierea agendelor, a corespondenței, caietelor, registrelor, casetelor video, audio, computerelor, deseori acestea fiind purtători de probe foarte importante.

Este recomandabil să se efectueze și *percheziția autoturismelor* sau a altor vehicule, cu participarea unui cunoscător în materie.

§5. Particularități privind efectuarea „percheziției" computerelor

5.1. Aspecte generale. Abordarea acestui gen de percheziție sui generis se impune ca urmare a generalizării folosirii calculatorului în toate zonele vieții sociale, dar mai ales, în activitățile comerciale, bancare, administrative, etc.[1] Astăzi, în investigarea multor infracțiuni de corupție, percheziția computerelor a devenit indispensabilă.

Percheziția ca și ridicarea computerelor nu vizează numai CPU (Unitatea Centrală de Prelucrare a Datelor). În cazul de față, termenul de computer privește ansamblul de componente hardware, software, precum și datele conținute în unitatea centrală. Imprimanta, modemul extern (conectate prin cablu la unitatea principală), monitorul și orice alt echipament extern vor fi desemnate cu termenul colectiv de „elemente periferice" și analizate individual. Însă, autorizația de percheziție trebuie să descrie, cu precizie, ce anume trebuie să percheziționeze specialiștii sau să ridice în vederea confiscării.

[1] **V. Ardelean,** *Metodica cercetării infracțiunilor de corupție, supra cit.* p. 170 și urm.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

PERCHEZIȚIA INFORMATICĂ

Descinderi simultane în Timișoara, Caransebeș, Hunedoara și Pitești la data de 11 martie 2009

După "www.ordenadores-y-portatiles.com/curso-informatica-forense.html"

Confiscarea a 4000 de discuri cu filme și jocuri piratate în București, 2009

Expertize informatice în cadrul laboratoarelor Institutului de Criminalistică, București

5.2. Efectuarea percheziției propriu-zise a calculatorului. Organul judiciar, asistat de un specialist în informatică va efectua percheziția cu precauții speciale nu numai când dezasamblează sau ambalează echipamentele unui computer (pentru protecția elementelor hardware), dar și pentru integritatea și accesibilitatea datelor dinăuntrul lor. Înainte de a deconecta orice cablu, este bine ca scena să fie fotografiată sau înregistrată pe bandă video (inclusiv ecranul monitorului și dacă este posibil toate legăturile prin cablu) și să se pregătească o schemă a conexiunilor. Toate acestea vor documenta condițiile în care se află echipamentul în momentul sosirii anchetatorilor, indicând modul în care acesta era configurat.

Este important să fie deconectate toate căile de acces la distanță ale sistemului (de exemplu, să se deconecteze firul de legătură al telefonului, un cablu de alimentare din modem) și să se decupleze cablurile de legătură cu serverul, astfel încât nimeni să nu poată altera sau șterge din memorie informațiile stocate. Vor fi atașate etichete la orice punct de legătură, pe fiecare cablu pentru refacerea ulterioară a conexiunilor.

Precauții trebuie luate, desigur, și la ambalarea, transportul și depozitarea componentelor calculatorului. Trebuie, de exemplu, evitate transportul în portbagajul mașinii, depozitarea în condiții de umiditate, praf, în prezența unor surse de radiații electromagnetice[1].

Este important de reținut că, prin acest nou gen de percheziție, se pot găsi date legate de: evidența unor cereri, eliberarea unor documente (adeverințe, răspunsuri la unele solicitări etc.), dactilografieri, de contracte, parteneri oficiali, contabilitate, de conturi.

§6. Dispunerea de expertize judiciare și constatări tehnico-științifice

În cercetarea infracțiunilor de corupție, dat fiind specificul acestor fapte, expertizele cel mai frecvent dispuse sau încuviințate sunt cele grafoscopice, expertiza tehnică a actelor, fotografică, identificarea persoanei după voce și vorbire, tehnică, a monedelor și bancnotelor, ale operelor de artă, financiar – contabilă etc. Firește, nu trebuie excluse nici expertizele dactiloscopice, traseologice, biologice etc.

Dintre multele expertize, considerăm că este necesar să ne oprim, pe scurt, asupra *expertizei fonocriminalistice*. În ultimul caz au devenit frecvente și legale înregistrările destinate documentării faptelor de corupție, în special interceptarea comunicațiilor prin sisteme audio și video.

De aici s-a ajuns, în mod firesc, la solicitările de expertiză ale vocii și vorbirii, destinate identificării unei persoane, prin acest mijloc de probă, stabilirii autenticității și legalității unei înregistrări, dar și unei eventuale contrafaceri.

Utilitatea acestui gen de expertize, în infracțiunile de corupție, este evidentă, în condițiile în care ele sunt comise în forme și modalități confidențiale, chiar sofisticate, făptuitorii, nu numai cei versați, luându-și măsuri de precauție deosebită.

În legătură cu expertiza fonocriminalistică, atragem atenția asupra respectării regulilor tactice criminalistice în dispunerea, efectuarea și valorificarea ei în procesul judiciar. Ne referim, mai ales, la calitatea tehnicilor de investigare și la rigoarea științifică a acestora.

Privitor la celelalte expertize judiciare, nu numai criminalistice, este evident că ele vor avea ca obiect clarificarea unor împrejurări esențiale ale infracțiunilor de corupție, care impun, realmente, cunoștințele unui expert, nu chestiuni „colaterale", destinate să întârzie soluționarea cauzei.

[1] **V. Ardelean,** *op. cit.*, p. 172.

BCU IAȘI - CENTRUL UNIVERSITAR

CAPITOLUL VIII

ELEMENTE METODOLOGICE DE INVESTIGARE A INFRACȚIUNILOR DIN DOMENIUL CRIMINALITĂȚII INFORMATICE

Secțiunea I

Cadrul general al reglementării penale naționale și internaționale

§1. Considerații preliminare

Evoluția tehnologiei informației, a sistemelor informatice, începută semnificativ în a doua jumătate a secolului trecut și aflată în pronunțată accesiune, și-a pus amprenta asupra tuturor domeniilor vieții sociale, economice, civile sau militare etc.

Avantajele imense ale informaticii sunt absolut evidente, aceasta influențând decisiv progresul umanității. Pe bună dreptate se afirmă „revoluția informatică – în special aceea desfășurată pe *Internet* – cea de-a treia (și probabil, ultima) revoluția industrială[1]"

Dezvoltarea unei „pânze de păianjen"- Word Wide Web (sau Web), în contextul evoluției informaticii este considerată drept un factor tehnologic decisiv pentru ceea ce denumim *globalizare*, alături de factori cum sunt globalizarea economică și globalizarea politică[2].

Tehnicile și sistemele informatice existente în cvasitotalitatea domeniilor, indiferent de specificul lor, rețelele de calculatoare, în special *Internetul* care înglobează peste 20.000 de rețele din cca. 150 de țări, cu alte cuvinte acest adevărat „cyberspațiu" oferă pe lângă avantaje, posibilitatea săvârșirii de infracțiuni într-o altfel de modalitate decât cea „tradițională".

Criminalitatea informatică include, pe lângă actele infracționale clasice (fraudă, contrafaceri, prostituție, înșelăciune) și fapte proprii domeniului cibernetic (pirateria software, furtul de carduri sau falsificarea instrumentelor de plată electronice, virusarea rețelelor, terorismul electronic, hărțuire prin e-mail etc.)[3]. Aceste fapte sunt de o periculozitate aparte, unele intrând pe terenul a ceea ce este denumit, potrivit amiralului J. Owens, *infowar* (războiul informatic)[4].

---

[1] În acest sens **V.V. Patriciu, I. Vasiu, Ș.G. Patriciu**, *Internetul și dreptul*, Ed. All Beck, București, 1999, p. XII.

[2] **I.I. Gâf-Deac,** *Noile orizonturi juridice și globalizarea*, Ed. Infomin, Deva, 2002, p. 48.

[3] **T. Amza și C.-P. Amza,** *Criminalitatea informatică*, Ed. Lumina Lex, București, 2003, p. 4-5.

[4] **J. Owens** a fost adjunct a șefului Statului Major reunit al armatei S.U.A. Pearl Harbour-ul electronic, în rev. Planeta internet nr. 2/1997, p. 35.

BCU CLUJ / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

În evaluarea (ca şi în investigarea) criminalităţii informatice trebuie avut în vedere că autorii lor, deşi pot veni din medii diferite, se caracterizează ca având o pregătire ca şi o inteligenţă peste media delincvenţilor obişnuiţi, o motivare deosebită.[1]

Cu alte cuvinte, tehnologia informaţională oferă posibilităţi deosebite de încălcare a legii în orice domeniu care apelează la sistemele cibernetice (financiar-bancar, trafic rutier, aerian, siguranţă naţională, militar, medical, educaţional, social ş.a.), iar autorii lor sunt indivizi deosebiţi[2].

§2. Privirea asupra reglementărilor vizând infracţiunile informatice în sistemul juridic românesc

În ultimii ani, ca urmare a trendului ascendent al criminalităţii informatice, şi în ţara noastră au fost iniţiate măsuri legislative penale prin care să fie sancţionate faptele care constituie infracţiuni specifice aceste zone, ele trebuind să facă obiectul investigaţiilor penale.

Astfel de dispoziţii penale au fost adoptate, într-o ordine cronologică, în următoarele legi:

2.1. Infracţiuni prevăzute în Legea nr. 365/2002 privind comerţul electronic (în prezent abrogată). Principale fapte încriminate prin această lege au fost:

- *Falsificarea instrumentelor de plată electronică* (art. 24) - falsificarea propriu-zisă şi punerea în circulaţie a instrumentelor de plată electronică falsificată. Formele calificate ale acestei fapte au avut ca subiect activ persoana care, în virtutea atribuţiilor de serviciu, realizează operaţii tehnice de emitere a instrumentelor de plată falsificate, are acces la datele de identificare sau la mecanismele de securitate [art. 24 alin. (3) lit. a), b), c)].

- *Deţinerea de echipamente în vederea falsificării* (art. 25) - încriminarea a vizat folosirea şi deţinerea de echipamente în vederea falsificării, inclusiv de hardware sau software.

- *Falsul în declaraţii în vederea emiterii sau utilizării instrumentelor de plată electronică* (art. 26) - asemenea declaraţii putându-se face în faţa unei instituţii bancare, de credite sau financiare, ori a unei persoane juridice autorizate legal să emită instrumente de plată străine.

- *Efectuarea de operaţiuni financiare în mod fraudulos* (art. 27) - încriminarea se referea la operaţiunile efectuate prin utilizarea instrumentelor de plată electronică şi a datelor de identificare, fără consimţământul titularului instrumentului. Alte forme ale acestei infracţiuni se întâlneau în cazul utilizării de date de identificare fictive, sau transmiterea neautorizată a unor date de identificare, varianta calificată vizând persoana care săvârşeşte infracţiunea în îndeplinirea atribuţiilor de serviciu (art. 27, pct. 2-3 şi respectiv 4).

- *Acceptarea operaţiunilor financiare efectuate în mod fraudulos* (art. 28) - au fost avute în vedere *accesul neautorizat* într-un sistem informatic, *transferul neautorizat* de date dintr-un sistem informatic şi *modificarea, distrugerea totală sau parţială*, neautorizată a informaţiilor stocate într-un sistem informatic.

---

[1] **I. Vasiu,** *Criminalitatea informatică*, Ed. Nemira, Bucureşti, 2001, p. 54 şi urm.

[2] **I. Costescu,** *Introducere în informatică*, curs condensat, ediţia a III-a, Universitatea din Bucureşti, 2002.

BCU BUCUREŞTI - CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

2.2. Infracțiuni prevăzute în noul Cod penal. NCP a preluat infracțiunile prevăzute în Titlul III al Legii nr. 161/2003 privind unele măsuri pentru asigurarea transparenței în exercitarea demnităților publice, a funcțiilor publice și în mediul de afaceri, prevenirea și sancționarea corupției[1]. Astfel, în Titlul VII – Infracțiuni contra siguranței publice, Capitolul VI are în vedere *Infracțiuni contra siguranței și integrității sistemelor și datelor informatice.*

Astfel, sunt reglementate următoarele infracțiuni:
a. *accesul ilegal la un sistem informatic* (art. 360 NCP).
b. *interceptarea ilegală a unei transmisii de date informatice* (art. 361 NCP).
c. *alterarea integrității datelor informatice* (art. 362 NCP).
d. *perturbarea funcționalității sistemelor informatice* (art. 363 NCP).
e. *transferul neautorizat de date informatice* (art. 364 NCP).
f. *operațiuni ilegale cu dispozitive sau programe informatice* (art. 365 NCP).
g. *falsul informatic* (art. 325 NCP).
h. *frauda informatică* (art. 249 NCP).

2.3. Alte reglementări privind criminalitatea informatică. NCP este incident în combaterea criminalității informatice. Alte acte normative în care se regăsesc norme care vizează această formă de infracționalitate, sunt:

- Legea nr. 455/2001 privind semnătura electronică[2];
- Legea nr. 51/2003 pentru aprobarea Ordonanței Guvernului nr. 130/2000 privind regimul juridic al contractelor la distanță[3];
- Legea 506/2004, privind prelucrarea datelor cu caracter personal și protecția vieții private în sectorul comunicațiilor electronice, cu modificările ulterioare[4];
- Legea nr. 677/2001 pentru protecția persoanelor cu privire la prelucrarea datelor cu caracter personal și libera circulație a acestor date[5];
- Legea nr. 64/2004, pentru ratificarea Convenției privind criminalitatea informatică de la Budapesta din 2001[6].

Elementele constitutive ale acestor fapte penale, astfel cum sunt reglementate de legile sus-menționate, precum și în alte legi trebuie să fie stabilite prin investigații criminalistice potrivit unei metodologii particularizate la natura delictelor informatice.

§3. Privire asupra unor reglementări internaționale vizând criminalitatea din cyber-spațiu

3.1. Reglementări la nivelul Uniunii Europene. Comitetul miniștrilor statelor neutre ale U. E. a emis o serie de recomandări destinate combaterii faptelor de natură criminală din cyber-spațiu. Aceste recomandări reprezintă și o modalitate de uniformizare, de investigare a ceea ce este denumit „*high-tech crime*".

---

[1] M. Of. nr. 279 din 21 aprilie 2003.
[2] M. Of. nr. 316 din 30 aprilie 2014.
[3] M. Of. nr. 57 din 31 ianuarie 2003.
[4] M. Of. nr. 1101 din 25 noiembrie 2004.
[5] M. Of. nr. 790 din 12 decembrie 2001.
[6] M. Of. nr. 343 din 20 aprilie 2004.

De exemplu, *Recomandarea nr. R(81)20* privind armonizarea legilor referitoare la cerinţele şi admisibilitatea reproducerii de documente sau înregistrării cu ajutorul computerelor, *Recomandarea nr. R(85)10* privind notificările rogatorii faţă de interceptările din sistemele de telecomunicaţii; *Recomandarea nr. R(87)15* privitoare la modul de folosire a datelor personale în politicile de stat; *Recomandarea nr. R(89)9* referitoare la criminalitatea în cyber-spaţiu.

Semnificativă pentru investigaţiile infracţiunilor din cyberspaţiu este *Recomandarea nr. R(95)13* din 11 septembrie 1995 privind modalitatea de conectare a problemelor de procedură penală cu tehnologiile informaţionale care oferă posibilităţi de săvârşire de infracţiuni cibernetice.

În cuprinsul acestei recomandări şi mai ales în anexele sale, sunt detaliate problemele de tehnică a investigaţiilor în domeniu, cum sunt de exemplu:

- *problemele referitoare la cooperarea între specialiştii* investigatori, obligaţiile reciproce ale acestora, chiar în condiţiile în care aceştia lucrează sub acoperire;

- *problemele de căutare eficientă a persoanelor*, inclusiv de căutări suplimentare (cu aprobare) în sisteme informatice, pentru interceptarea delictelor în curs de desfăşurare;

- *supravegherea cu tehnici cibernetice avansate*, cu asigurarea protecţiei legale a datelor confidenţiale.

- *problemele protejării probelor electronice* prin folosirea mijloacelor tehnice care să asigure integritatea şi autenticitatea acestora etc.

Procedurile de investigare trebuie să se aplice în conformitate cu principii de natură deontologică, prin care să fie asigurată legalitatea şi credibilitatea investigaţilor, cu atât mai mult cu cât, de regulă, criminalitatea informatică are un pronunţat caracter transfrontalier. În esenţă, este vorba de coordonare între autorităţile statelor afectate, prevenirea eventualelor abuzuri, asigurarea integrităţii sistemelor informatice afectate, a confidenţialităţii datelor ş.a.

3.2. Reglementări în legislaţia Statelor Unite ale Americii. Statele Unite este poate cea mai afectată ţară de criminalitatea cibernetică. Raportat la nivelul de computerizare şi la nivelul relaţiilor informatice, ca şi la stadiul de extindere al Internetului, legislaţia S.U.A. în materie este de referinţă. De asemenea, se remarcă adaptarea rapidă la noile forme de manifestare a cibercriminalităţii.

Actele normative prin care sunt sancţionate faptele din zona cibercriminalităţii privesc, de exemplu:

- frauda şi modalităţile de conectare la o reţea informatică (Act. 18. U.S.C. § 1029);

- interzicerea interceptării şi divulgării secretului corespondenţei electronice, telefonice sau scrise (Act. 18. U.S.C. § 2701 şi 2702) etc.;

- accesul ilegal la datele stocate şi încălcarea secretului operaţiunilor efectuate de utilizatori ai Internetului (Act. 18. U.S.C. § 2701 şi 2702) etc.

Aceste reglementări sunt completate cu reglementări cuprinse în convenţiile internaţionale în care este parte S.U.A., la fel ca şi în cazul statelor europene.

Secțiunea a II-a

Modalități de săvârșire a infracțiunilor cibernetice

§1. Aspecte introductive

Diversitatea categoriilor de infracțiuni informatice este astăzi bine cunoscută atât în mediile de specialitate, cât și în mediul celor a căror activitate presupune folosirea unor sisteme de calcul, Internetului ș.a. Firește că săvârșirea acestor fapte presupune, inclusiv sub raport informatic, moduri de operare specifice fiecărui delict cibernetic în parte.

Bogata literatură de specialitate din străinătate, ca și literatura juridică referitoare la domeniul informatic care s-a dezvoltat și în țara noastră, a impus o clasificare devenită standard a infracțiunilor cibernetice[1].

O clasificare legală, de referință pe plan european, o regăsim în Recomandarea R(89) asupra criminalității cibernetice care cuprinde o *listă minimală* și o *listă facultativă* de infracțiuni informatice[2].

Pe *lista minimală* se regăsesc:
- frauda informatică;
- falsul în informatică;
- faptele care aduc prejudicii datelor sau programelor pentru calculator;
- sabotajul informatic;
- accesul neautorizat;
- reproducerea neautorizată de programe pentru calculator protejate;
- reproducerea neautorizată a unei lucrări/opere protejate intelectual ș.a.

Pe *lista facultativă* se regăsesc:
- spionajul electronic;
- alterarea datelor sau programelor pentru calculator;
- utilizarea neautorizată a unui program pentru calculator protejat.

Față de această primă clasificare la nivelul Consiliului Europei, în prezent, gama delictelor pe calculator este mai mare. Din această cauză se recomandă adaptarea continuă a legislației la noile forme de manifestare a criminalității în ciber-spațiu.

De exemplu, sunt de notarietate astăzi pirateria software, răspândirea de viruși, pornografia, actele de terorism, intruziunea neautorizată în bănci, furtul de carduri, sau clonarea acestora, trafic de droguri, arme, organe, acte ilicite de comerț etc.

Interesantă și, în același timp, deosebit de periculoasă este *omuciderea prin intermediul calculatorului*. Această faptă este posibilă prin pătrunderea neautorizată în sistemul informatic al unui spital. După accesul în sistem, poate fi modificat diagnosticul unui anumit pacient sau formula de tratament a acestuia.

---

[1] În acest sens a se vedea **G. Antoniu**, *Infracțiuni în legătură cu folosirea calculatoarelor* în Rev. Studii de drept românesc nr. 3/1992, București, p. 227 și urm.; **Vl. Hanga**, *Dreptul și calculatoarele*, Ed. Academiei, București, 1991, p. 9 și urm.; **L. Vasiu** și **I. Vasiu**, *Informatică juridică și Drept informatic*, ediția a III-a, Ed. Albastră, Cluj-Napoca, 1999 p. 145 și urm; **T. Amza** și **C.-P. Amza**, *Criminalitatea informațională*, Ed. Lumina Lex, București, 2001, p. 48 și urm.; **C. Voicu, I. Dascălu, Em. Stan**, *Investigarea infracțiunilor digitale*, Ed. Argument, București, 2002.

[2] **I. Vasiu** și **L. Vasiu**, *Informatică juridică și drept informatic, supra cit.*, p. 149 și urm.

§2. Moduri de acțiune în atacurile informatice

Investigarea unei infracțiuni informatice se raportează, în mod obligatoriu, la modul de operare al celui care accesează neautorizat un sistem cibernetic.

Pentru început, trebuie evaluat modul în care se realizează *controlul accesului* unui utilizator la fișiere, directoare, porturi sau protocoale pentru a se determina gradul de securitate ale sistemului atacat[1]. De regulă, primul pas al delincventului care accesează neautorizat un sistem este scanarea porturilor (servicii), pentru a găsi pe cele eventual deschise.

După găsirea portului deschis, acesta este penetrat pentru a se prelua controlul asupra punctului esențial (root) de unde se poate modifica orice configurație a rețelei, inclusiv accesul şi elementele de securitate. În esență, din punct de vedere tehnic informatic este vorba de *spargerea contului de root*, posibilă prin programe avansate, nu prin simpla spargere a fișierelor de parole.

Atacul asupra unui sistem, a unei *stații de lucru* (*mașină*) se realizează în trei feluri: la distanță, prin imitare sau pe Telnet[2].

2.1. Atacul la distanță, presupune accesarea pe internet sau printr-o altă rețea a unei *mașini* asupra căreia utilizatorul neautorizat nu deține nici un control.

Un asemenea tip de atac presupune mai mulți pași:

- *interogarea serverului* pentru a se obține informații despre mașina respectivă, rețea și utilizatori, elemente de restricționare;
- *scanarea porturilor* stației, operație susceptibilă de a lăsa urme electronice;
- *analiza datelor* obținute, luându-se în calcul gradul de vulnerabilitate şi viteza de lucru în sistem;
- *atacul efectiv* prin accesul la root sau prin folosirea unor soft-uri specializate.

2.2. Atacul prin imitare (spooling), realizat prin folosirea sau copierea adresei unei *mașini* pe care o folosește să pătrundă într-un alt sistem. Atacul este posibil în cazul în care o stație de lucru este vulnerabilă la acest gen de intruziune.

În linii mari, imitarea constă din preluarea unei adrese IP prin care o stație de lucru (*mașină*) se identifică față de o altă *mașină* fiind recunoscută şi acceptată.

2.3. Atacul bazat pe Telnet. Atacul constă în decriptarea parolelor care permite accesul de la distanță la o stație de lucru. Telnetul este un protocol de acces pe baza unei parole. Or, decriptarea acestei parole permite accesul la sistem prin modificarea sistemului de securitate.

§3. Considerații privind unele categorii de infracțiuni cibernetice

3.1. Răspândirea viruşilor. Fenomenul de răspândire a viruşilor constituie un real pericol, asupra căruia trebuie să ne concentrăm atenția. Viruşii computerelor sunt cu mult mai dăunători decât s-ar putea înțelege la prima vedere. Printr-o proiectare corespunzătoare a

[1] **R.L. Ziegler**, *FIREWALLS – Protejarea Rețelelor Linux*, Ed. Teora, București, 2002, p. 18.

[2] În acest sens a se vedea **A. Toffler,** *Powershift*, Ed. Antet, București, 1995, p. 158-159; **I. Vasiu,** *Criminalitatea informatică*, Ed. Nemira, București, 1998, p. 29 şi urm.

BCU IAȘI CENTRALA UNIVERSITARĂ LIBRARY

părții distructive prin intermediul virușilor pot fi realizate și acte de spionaj sau delicte majore, precum șantajul și constrângerea[1].

3.2 Pirateria software. Acest gen de delict constă din utilizarea nepermisă și fără drept a unui program de computer. Fenomenul de piraterie software este unul dintre cele mai rapide din lume, iar în țara noastră a ajuns la cote îngrijorătoare. Sondajele arată că rata pirateriei soft din România este una din cele mai ridicate din lume, iar în Europa este în top, cu o rată de 73%[2].

Cu privire la pirateria software există opinii diferite la natura acesteia. Unii consideră că orice program de calculator ar trebui să fie un bun public, pentru a cărui utilizare ar trebui doar plătită o taxă generală. De partea cealaltă sunt cei care susțin că un program de calculator este un act de creație, care necesită niște costuri de producție ce trebuie acoperite.

Multe afaceri obscure de tip *on-line* dispun de site-uri performante cărora le pot cădea victime și cei mai securizați consumatori. Afacerile pe Internet ce ascund astfel de fraude folosesc adesea adrese de *e-mail multiple* și diverse *site-uri de Web*, făcând astfel mult mai grea misiunea oficialităților de depistare și sancționare a acestora.

3.3. Furturi prin Mailbox. Comerțul cu programe furate prin căsuțe poștale reprezintă una din cele mai vechi infracțiuni informatice. După ce la început pirații comercializau programele prin intermediul anunțurilor în ziare sau prin utilizarea formularelor post-restant, în zilele noastre ei au ajuns să transfere softul prin Mailbox. Noua metodă se poate aplica și pentru alte bunuri furate, precum casete video cu pornografie infantilă, materiale propagandist-teroriste sau care glorifică violența.

3.4. Atacuri asupra ATM, debit-card, PC passwords, codurilor PIN. Acest gen de atacuri sunt utilizate pentru activitatea ATM-urilor, a numerelor de cont de credit și debit-card-urilor, a codurilor de acces la distanță și a microprocesoarelor telefoanelor mobile răspunzătoare de facturare. Computerele sunt folosite intens în frauda financiară, nu numai ca instrument al infracțiunii dar și pentru a pătrunde în bazele de date și a sustrage informații confidențiale asupra conturilor financiare. Deosebit de relevante sunt cele trei categorii de fraudă financiar-electronică:

- sustragerea informațiilor de cont;
- clonarea microcipurilor telefoanelor mobile, în scopul fraudării tranzacțiilor on-line;
- scanarea instrumentelor negociabile de plată, care sunt apoi contrafăcute prin metode de desktop publishing.

3.5. Furturi de carduri. Cunoscută și sub numele de *carding*, are drept scop câștigul de bani sau obiecte prin spargerea unor site-uri ce conțin în bazele de date numere de cărți de credit. *Carderii,* cei ce execută operațiunile ilegale, valorifică numerele unor cărți de credit cu ajutorul cărora pot cumpăra ulterior de la magazinele on-line diferite produse, pe care le revând la prețuri mai mici, provocând pierderi de milioane de dolari.

3.6. Înșelătoria și sabotajul prin computer. Primul gen de infracțiune se concretizează în două forme de bază: abuzul asupra automatelor de bani și asupra celor de jocuri. Toate

[1] **T. Amza și C.-P. Amza**, *Criminalitatea informatică*, supra cit. p. 18 și urm.

[2] Ziarul Libertatea, *România în topul pirateriei software*, 31.08.2004.

celelalte forme de înşelătorie prin computer, despre care circulă la momentul de faţă informaţii neverificate sau nesemnificative.

În privinţa *sabotajului*, statisticile furnizează cifre foarte ridicate, în continuă creştere. Pornind însă de la lipsa de entuziasm a firmelor păgubite în a face publice informaţiile privind atacurile informatice, ne confruntăm cu o realitate disproporţionată, ce poate fi ajustată, numai prin compararea, cu numărul mare de viruşi răspândiţi prin computer.

3.7. Spionajul informatic. Revoluţia calculatoarelor a făcut posibile cunoaşterea şi înţelegerea diferitelor probleme social-economice în moduri de neconceput până acum. Astfel, se pot crea baze de date pe o scară fără precedent şi se pot analiza date în moduri extrem de sofisticate. Însă, în acelaşi timp, apare uriaşul pericol al unor manipulări foarte subtile şi adesea invizibile prin modalităţi proprii spionajului informatic.

Unul dintre cel mai importante domenii în care se manifestă criminalitatea informatică, este furtul de informaţii comerciale. Aici sunt vizate, de exemplu, liste de produse, de preţuri, de clienţi, de furnizori, metode de promovare a produselor, studii de marketing, managementul întreprinderilor etc.

Prin spionaj informatic se înţelege obţinerea, prin mijloace ilegitime sau divulgarea, transferul sau folosirea fără drept ori fără nici o altă justificare legală a unui secret comercial sau industrial, cu intenţia de a cauza un prejudiciu economic persoanei care deţine dreptul asupra secretului sau de a obţine, pentru sine sau pentru altul, avantaje economic ilicite.

Legislaţia cu privire la brevete, la drepturile de autor, la proprietatea industrială şi la mărcile de fabrică este tot mai mult considerată ca fiind incapabilă să asigure protecţia, pe toate planurile, a unui know-how preţios, precum şi a competenţelor tehnice şi comerciale confidenţiale.

3.8. Utilizarea neautorizată a unui computer. Cazurile cunoscute de simplă utilizare neautorizată a sistemelor informatice (furtul de servicii informatice) sunt rare, dar se estimează că numărul de cazuri nesemnalate este destul de ridicat. Principalii autori sunt dintre angajaţi, mai ales funcţionarii, cadre didactice şi studenţi. Obiectul activităţii lor rezidă, în esenţă, din utilizarea de servicii informatice care vizează tratamentul, stocarea şi transmisia de date[1].

Utilizarea neautorizată, adesea neînsemnată, nu antrenează decât puţin sau deloc consecinţe prejudiciabile: de exemplu în cazul studenţilor. Totuşi, în alte cazuri, utilizarea neautorizată determină un prejudiciu economic considerabil. Astfel, în cazul în care numerele de cont ale societăţii sau computerele închiriate sunt utilizate neautorizat, timpul-maşină este facturat în contul societăţii. La aceasta se adaugă pierderea de servicii ori clienţi din cauza blocării de date ori a accesului la staţie.

§4. Scurte consideraţii privind autorul infracţiunilor informatice

În societatea modernă există mai multe categorii socio-profesionale a căror existenţă este uşor de recunoscut şi urmărit: (avocaţi, magistraţi, medici, actori, oameni de afaceri, sportivi ş.a.). Dezvoltarea fără precedent a tehnologiei informaţiei a dus, într-un timp foarte scurt la crearea unui nou grup, din categoria celor incluse în „criminalitatea gulerelor albe", cu

[1] **I. Costescu**, *supra cit.*, p. 13.

BCU IAŞI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

specificitate aparte, cel al calculatoriştilor[1]. În cadrul acestuia şi-a făcut apariţia şi un segment ce desfăşoară o activitate infracţională prin intermediul hackerilor, care comit crime informatice de la cele mai simple până la cele mai sofisticate .

Majoritatea celor care vorbesc despre infracţiunile informatice consideră că acestea sunt comise de *hackeri*. The on-line Hacker Lexicon defineşte de manieră minuţioasă acest termen. Conform autorilor studiului menţionat, hackerul este definit sub mai multe forme, după cum urmează:

- persoana căreia îi place să exploreze detaliile sistemelor de programare şi modalităţile în care pot fi expandate capacităţile lor;
- persoana care programează cu entuziasm;
- persoana capabilă de a fi apreciată (hack value);
- persoana care poate face programe cu rapiditate;
- expert cu privire la un anumit program.

Secţiunea a III-a
Investigarea criminalistică propriu-zisă a infracţiunilor informatice

§1. Principalele probleme de clarificat în investigarea infracţiunilor informatice

Principalele probleme care trebuie clarificate în cadrul investigării infracţiunilor informatice ce se referă, în special, la *identificarea aparaturii* sau altor mijloace de accesare care au fost folosite sau au fost destinate să servească la săvârşirea faptei, a *informaţilor obţinute* în urma acţiunii ilegale, *a hardware-ului* ca rezultat al delictului, *identificarea autorului* şi a eventualilor participanţi, *stabilirea condiţiilor care au favorizat comiterea faptei*, consecinţele faptei, ş.a.[2]

1.1. Identificarea obiectelor ce au fost folosite sau au fost destinate să servească la săvârşirea infracţiunii. Făcând parte din categoria „corpurilor delicte", aceste mijloace materiale de probă reprezintă mijloace de săvârşire a infracţiunii, fie că au fost folosite în acest scop, fie că urmau să fie utilizate de infractor pentru comiterea faptei.

De regulă, astfel de obiecte constituie izvor de probe, căpătând calitatea de surse de date procesuale. Aceste mijloace – examinate cu ajutorul metodelor şi mijloacelor ştiinţifice – pot revela elemente informative de maximă importanţă. Cu toate acestea, ele nu au o valoare probatorie dinainte stabilită, urmând a fi valorificate în coroborare cu celelalte mijloace de probă.

1.2. Identificarea informaţiilor obţinute ca rezultat al infracţiunii. Deoarece indivizii obţin copii de software, violând legea copyright-ului, acestea vor putea fi în mod normal

---

[1] **E. Sutherland,** *White Callar Crime*, Ed. Dayden Press, New York, 1949, p. 9.

[2] În acest sens, a se vede **J. Spiropoulos,** *Lupta împotriva infracţiunilor cu calculatorul*, Ghidul poliţistului privind infracţiunile online, National Cybercrime Training Partnership (NTCP), West Virginia, S.U.A., 1999, p. 2 şi urm.; **J. Triquell,** *Rolul anchetatorului specialist*, Revue de la Gendarmerie Nationale, nr. 195/2000, Paris, p. 27 şi urm.; **I. Vasiu,** *Criminalitatea informatică*, *supra cit.*, p. 18.

sechestrate, la fel ca ori care altă documentație care este obținută în mod ilegal. De aceea, în cadrul cercetării, trebuie avut în vedere de la început producătorul de soft care poate permite cumpărătorului crearea unei copii de rezervă, dar care nu poate fi comercializată sau răspândită ca urmare a legii proprietății intelectuale (Copyright). De asemenea, obținerea listei codurilor de acces și a parolelor pentru rețelele guvernamentale, obținută neautorizat, este o faptă penală, ea putând să reprezinte un act de spionaj, sabotaj, terorism, diversiune ș.a. Totodată, trebuie identificate alte date obținute neautorizat.

1.3. Identificarea hardware-ului ca fruct/rezultat al delictului. Procedurile legale autorizează emiterea de mandate pentru sechestrarea datelor, produs al infracțiunilor de acest gen și a altor lucruri asemănătoare.

Conform definiției americane, *„fructele crimei"* includ bunuri obținute din activități criminale (de exemplu: sume de bani gheață și bijuterii obținute în urma folosirii unei cărți de credit falsificate), iar *„contrabanda"* reprezintă proprietatea unui bun pe care un cetățean nu o poate poseda (de exemplu, drogurile). Organul de urmărire penală va examina dacă împrejurările au condus în mod cert și sigur la consecințele ilicite, astfel încât investigatorul să fie convins că acel obiect a fost fruct al crimei sau a fost posedat ilegal. Pornind de la aceste premise, este evident că accesul ilegal la hardware-ul și software-ul unui computer reprezintă, în termenii S.U.A., contrabandă sau fruct al crimei, respectiv un delict informatic.

1.4. Identificarea autorului și a circumstanțelor care au favorizat săvârșirea faptei. Cu privire la făptuitor, se va stabili modalitatea prin care acesta a avut acces la informațiile securizate, pornind și de la posibilitatea utilizării nepermise a unui calculator. În legătură cu ceilalți participanți, pentru că adesea se fac vinovate mai multe persoane de săvârșirea unei astfel de infracțiuni, trebuie stabilit dacă acestea pot fi considerate ca alcătuind o rețea care acționează în vederea accesării ilegale a unor conturi, prin programe proprii, ori a altor site-uri țintă sau în legătură cu o crimă cibernetică.[1]

§2. Mijloace materiale de probă

2.1. Urma electronică. Impunându-se ca o veritabilă amprentă, acest gen de urmă este una din cele mai importante ținte ale investigației criminalistice a infracțiunilor informatice.

În momentul conectării la Internet, fiecare utilizator primește o identitate unică, un IP ce poate fi *stabil* (în cazul conectării directe) sau *dinamic* (în cazul conectării prin modem). În cazul celui din urmă, experiența demonstrează că pot fi întâlnite probleme, în momentul încercării de identificare, pe parcursul anchetei.

Este cunoscut faptul că ISP-urile (Internet Service Provider) au obligația de a menține, pentru o anumită perioadă de timp, fișiere cu loguri care oferă informații utile anchetatorilor, mai ales în cazul IP-urilor dinamice, a căror identitate poate fi greu determinată după mai mult timp de la săvârșirea faptei. Acțiunea unui utilizator pe Internet lasă o *urmă electronică* care se înregistrează într-un fișier *log*. Perioada de timp în care se păstrează fișierele *log* la nivel de servere private este la latitudinea administratorului rețelei respective.

[1] Pentru detalii a se vedea **E. Stan** și **M. Cîmpian**, *Elementele și principiile de criminalistică în cazul infracțiunilor informatice*, în R.C.C.P. nr. 4/2003, p. 184-187.

În practică, în vederea contracarării atacurilor, a scanărilor de *porturi*, s-au specializat soft-uri pentru analiza de fişiere de *log* de pe servere. Prin aceste analize se pot examina anumite elemente care se repetă.

Astfel, un fişier *log* de pe un server va conţine: data şi ora accesului, IP-ul utilizatorului, porturile folosite, porturile scanate, fişierele accesate, timpul petrecut în locaţie.

Mai trebuie, de asemenea, precizat că toate serverele au încorporate servicii interne care să descopere scanarea de porturi, acesta fiind primul şi cel mai important element în prevenirea infracţiunilor electronice prin care se urmăreşte accesul în sistem.

De regulă, majoritatea reţelelor au montate pe fiecare staţie de lucru (maşină) un dispozitiv de tip Firewall, destinat prevenirii accesului din exterior a reţelei. Prin acest sistem reţeaua devine practic inutilizabilă.[1]

2.2. Informaţia ca instrument al infracţiunii. Instrumentul infracţiunii poate include atât elemente tangibile, cât şi virtuale. Astfel, în anumite cazuri, documentele care conţin informaţii şi instrumentele financiare folosite în comiterea faptei, pot fi sechestrate ca instrumente ale crimei.

Este necesar să subliniem că trebuie acordată multă atenţie *conservării* acestor date, în accepţiunea lor largă. Astfel, sunt avute în vedere nu numai datele afişate, ci şi cele memorate sau salvate, inclusiv notele scrise de mână după care s-a condus făptuitorul în săvârşirea infracţiunii.

De asemenea, investigatorii pot sechestra obiectele ce sunt destinate sau urmează a fi folosite ca instrumente ale delictului. Uneori acestea se vor potrivi criteriilor generale (de exemplu, proiecte pentru a ajuta hacker-ul să spargă parolele sau să fure listele cu numerele de pe cărţile de credit), dar, în alte cazuri, acest lucru s-ar putea să nu fie atât de simplu.

În practică, dacă se cercetează natura unui *bulletin-board* ilegal şi se cunoaşte că respectivul *bulletin* operează într-un singur PC ca home-page, un al doilea computer care se află în aceea încăpere nu va fi considerat instrument al delictului; dar, dacă anchetatorul ştie, în mod sigur, că suspectul avea în plan extinderea operaţiilor într-o a doua locaţie, cel de-al doilea computer va fi considerat ca având aceeaşi destinaţie delictuală şi va fi sechestrat ca instrument adiţional, dacă suspectul şi-a modificat în mod substanţial configurarea PC-ului sau a acţionat pentru îmbunătăţirea capacităţii de utilizare a acestuia, în vederea comiterii unui anumit tip de infracţiune.[2]

2.3. Hardware-ul ca probă. Un obiect fizic de acest tip este considerat probă în identificarea unei persoane care a comis o infracţiune, fără ca aceasta să fie admisă în mod necesar la proces. Instanţele vor efectua o sechestrare a aparaturii, în funcţie de convingerea intimă a anchetatorului, în circumstanţele date, fără ca acestuia să i se impute, ulterior, irelevanţa probei. Computerele conţin probe materiale; de exemplu, dacă o persoană trimite o scrisoare de ameninţare, în care pot fi identificate caracterele specifice, (partea de sus de la „W" este ştearsă, atunci cartuşul şi imprimanta vor constitui probe).[3]

Dacă un computer şi toate perifericile sale reprezintă instrumentele unei infracţiuni, mandatul ar trebui să autorizeze sechestrarea lor integrală. Dar dacă se cercetează computerul

---

[1] **J. Dibbel**, *My Tiny life – Crime and Passion in a Virtual World*, Ed. Owl Book, New York, S.U.A., 1999.

[2] **E. Rotaru**, *Nevoia de comunicare*, în Supliment PC Report, nr. 26, noiembrie, 1994.

[3] **R. Buşneag**, în rev. Societatea informatică, nr. 3, mai 1995, RBS News.

doar pe documentele pe care aceste le conţine, justificarea reţinerii şi sechestrării hardware-ului ar putea fi mai greu de dispus.

De exemplu, dacă un individ comite o fraudă, prin intermediul cablului, trăgând la imprimantă mii de facturi false. În acest caz, se va dispune sechestrarea computerului, a monitorului, a tastaturii şi a imprimantei. În cazul în care individul a transmis electronic facturile victimelor, se va dispune de asemenea, sechestrarea modemului extern. Dacă, în loc să folosească poşta electronică, ar fi utilizat un fax convenţional, acesta trebuie sechestrat, jucând un rol important în anchetă.[1]

§3. Efectuarea unor acte de urmărire penală

3.1. Percheziţia calculatoarelor. Dacă un computer reprezintă fruct al crimei (în terminologia nord americană), instrument al infracţiunii sau probă, mandatul de percheziţie trebuie să vizeze computerul în sine şi în subsidiar informaţiile pe care le deţine. Mandatul ar trebui să fie cât mai detaliat în ceea ce priveşte descrierea componentelor care vor fi ridicate. Se vor include, acolo unde este posibil, date privind fabricantul, modelul, alte informaţii care pot servi la identificare.[2] Sub raport tactic criminalistic este indicat să fie detaliate în mandat următoarele:

3.1.1. Descrierea locului ce trebuie percheziţionat. De regulă, un mandat specifică locaţia în care trebuie să aibă loc o percheziţie, anchetatorii urmând să ridice obiectele aflate în locul pe care aceştia le puteau accesa. Computerele conţin însă o lume virtuală, în care datele există nu sub o formă materială.

Într-o reţea, locaţia fizică a informaţiei poate fi necunoscută; de exemplu, un informator indică o fraudă financiară la firma la care lucrează, acesta vizând registrele falsificate în terminalul dintr-o clădire sau dintr-un anumit oraş, însă server-ul se află într-o altă clădire, oraş, ţară. Practic, ne putem afla în trei situaţii:

- informaţiile se află într-o locaţie externă, iar aceasta se află în afara localităţii, zonei etc. ;
- informaţiile se află într-o locaţie, iar anchetatorii ştiu că aceasta se află în aceeaşi zonă;
- informaţiile se află într-o locaţie externă, necunoscută.

3.1.2. Descrierea obiectelor/aparaturii care trebuie percheziţionate şi ridicate. În primul rând, trebuie pornit de la modalitatea şi capacitatea de stocare. Atunci când proba conţine informaţii dintr-un sistem computerizat, dar computerul însuşi nu este instrument al infracţiunii, hardware-ul este un simplu dispozitiv de stocare. O diferenţă importantă dintre mediul fizic de stocare şi mediile electronice este dată de capacitatea lor de stocare. Un hard-drive standard de 40 de megabiţi conţine aproximativ 20.000 de pagini de informaţii, iar astăzi un drive de 200 conţine 100.000 de pagini.

Pornind de la această analogie, dacă anchetatorii au mandat doar pentru documentele din computer şi nu pentru computerul însuşi, mandatul ar trebui redactat cu precizie, concret. Ca şi în alte cazuri de percheziţie, aria de aplicare a autorităţii mandatului va fi condiţionată de gravitatea infracţiunii. Fiecare mandat trebuie redactat în funcţie de natura faptei. El va trebui

[1] **D. Radoiu**, *Noua ordine informaţională* în BYTE România, oct. 1995.

[2] **I. Vasiu**, *Criminalitatea informatică*, *supra cit.*, p. 38.

să vizeze conținutul documentelor relevante și în subsidiar dispozitivele de stocare pe care ar putea să le conțină. Nici măcar argumentul privind volumul mic de probe nu poate justifica ridicarea tuturor dispozitivelor de stocare.[1]

3.2. Constatarea infracțiunii flagrante. După cum se cunoaște, potrivit art. 465 alin. (1) C. pr. pen., este flagrantă infracțiunea descoperită în momentul comiterii sau imediat după săvârșire. Reprezentând o procedură specială, constatarea infracțiunii flagrante capătă caracter procesual penal, iar procesul-verbal în care se consemnează aceasta devine, ca orice înscris ce are legătură cu fapta, mijloc de probă. Infracțiunea flagrantă reprezintă și în cazul delictelor informatice o a doua excepție de la efectuarea percheziției cu autorizarea magistratului.

În constatarea infracțiunilor cibernetice flagrante este esențial să se manifeste aceeași atenție în modul de acțiune, ca și în cazul percheziților, pentru conservarea urmelor electronice, a tuturor datelor în legătură cu delictul săvârșit.

§4. Particularități privind cercetarea la fața locului a infracțiunilor informatice

4.1. Aspecte generale[2]. Cercetarea la fața locului, în cazul infracțiunilor informatice prezintă, din punct de vedere tehnic, multe similitudini cu percheziția, ca și cu ridicarea de obiecte sau cu constatarea infracțiunii flagrante.

Astfel, cercetarea vizează concret calculatorul, monitorul, tastatura, dispozitivele externe de memorie, dischete, discuri, modem, imprimanta, manuale de calculator etc. Investigația se mai concentrează, totodată, asupra unor însemnări, agende cu nume și adrese de e-mail ale țintelor vătămate/afectate, parole, adrese de Web, diverse bilete scrise de mână, orice altă însemnare în legătură cu fapta.

Și în aceste cazuri putem vorbi de *o cercetare în fază statică* și *o cercetare în fază dinamică,* urmată de *ridicarea* mijloacelor materiale de probă sus-menționate.

N.B. Aceste acte de investigație trebuie efectuate numai cu ajutorul unui specialist, un informatician pregătit în combaterea criminalității informatice[3].

În *faza statică*: se constată starea de fapt, fără a se interveni, sub nici o formă asupra aparaturii, care nu trebuie pornită, dar nici oprită dacă funcționează. Dacă este o persoană la calculator, aceasta este îndepărtată imediat.

Totul este fixat prin fotografiere și prin înregistrări video, interesând toate sistemele de calcul de la locul cercetat, inclusiv datele afișate pe monitor. Stabilirea tipului de aparate, de sisteme, fiecare având particularitățile sale, trebuie făcute de specialist.

În *faza dinamică*, operațiile pe aparatura propriu-zisă se efectuează de specialist. Sunt fixate, marcate, toate legăturile dintre componente, ca și modalitatea de legare la sistemul informatic, dacă ne aflăm în această situație.

Unele detalii privind activitățile de investigare le detaliem mai jos.

---

[1] **V. Hanga**, *Dreptul și calculatoarele*, *supra cit.*, p. 68.

[2] Pentru detalii tehnice privind cercetarea la fața locului, ca și percheziția sau ridicarea de obiecte a se vedea **J. Triquell**, *Rolul anchetatorului specializat*, *supra cit.*, p. 78 și urm.

[3] F.B.I. – *Divizia de investigații a criminalității informatice și a proprietății intelectuale* (CCIPS) Searching and Seizing Computers and Oteining Electronic Evidence în Criminal Investigation, Washington D.C., julie 2002 (www.cybercrime.gov).

4.2. Particularităţi privind înregistrări de date referitoare la activităţi cibernetice. Obţinerea înregistrărilor de date dintr-un computer cu mai mulţi utilizatori se poate confrunta cu unele probleme particulare. Când este vorba de acte sub formă de hârtii scrise şi stocate în birouri şi sertare, anchetatorii pot securiza şi proteja integritatea probelor prin restricţionarea accesului fizic la locul de stocare al acestora.

Înregistrările electronice sunt, bineînţeles, mai uşor de alterat şi distrus. Mai importantă decât alterarea şi distrugerea este situaţia în care anchetatorul priveşte o copie a documentului stând la o staţie terminală dintr-o reţea. Este important să se controleze accesul de date pe parcursul desfăşurări cercetării.[1] Acest lucru poate fi realizat, în mod normal, prin interzicerea accesului la fişier sau la fişierul din serverul aflat în discuţie, fie prin comenzi software, realizate prin deconectarea fizică a cablurilor doar de către un expert, deoarece alterarea configuraţiei sistemului poate avea rezultate semnificative neaşteptate. În cazul în care administratorul de sistem cooperează cu investigatorii, sarcinile acestora vor deveni mult mai uşoare.

4.3. Situaţia fişierelor criptate. Putem asimila ideea de fişier criptat, cu un document închis în sertarul biroului. Acest lucru demonstrează că autoritatea conferită de un mandat pentru cercetarea şi ridicarea informaţiei presupune şi autoritatea decriptării acesteia. Bineînţeles, această regulă poate fi diferită dacă cercetarea se realizează pe baza consimţământului. Instanţa consideră că un suspect care şi-a criptat datele şi nu a divulgat parolele necesare a limitat tacit aria consimţământului său.

Specialiştii în investigarea cyber-criminalităţii sau fabricantul software-ului pot asista la decriptarea fişierului. Investigatorii nu trebuie descurajaţi de avertismentele conform cărora „parola nu poate fi spartă". Operaţia poate avea succes numai atunci când se folosesc software-urile potrivite. Dacă acestea nu reuşesc, pot exista indicii asupra parolei în alte obiecte sechestrate: note scrise pe hardware, pe etichetele dischetelor, pe marginile manualelor. Anchetatorii ar trebui să anticipeze dacă suspectul sau altcineva va furniza parola atunci când i se cere.

4.4. Ridicarea computerelor de la faţa locului. Investigatorii sunt obligaţi să procedeze la ridicarea probelor fără alterarea datelor, de aceea modalitatea cea mai sigură este convocarea experţilor care să investigheze într-o manieră adecvată delictului. Trebuie avut în vedere că, de regulă, în acest gen de infracţiuni se pot instala programe de autodistrugere care ar putea şterge urmele/probele electronice, dacă sistemul este cercetat de cineva care nu este expert în materie.

Este evident faptul că unele computere nu sunt uşor de transportat, iar anumiţi făptuitori ar putea contesta, fără îndoială, schimbarea configuraţiei PC-ului atunci când computerul central este cercetat la faţa locului.

Considerentele care justifică transferarea sistemului computerizat la un laborator sunt complexe. Înainte ca anchetatorii să ceară autorizarea ridicării oricărui fel de hardware, în vederea cercetării într-o locaţie externă, vor analiza motivele acestei decizii şi le vor explica în mod clar magistratului, astfel încât mandatul său să prevadă expres acest lucru.

4.5. Ridicarea şi transportarea hardware-ului şi a documentelor în vederea cercetării sistemului în laborator. Luând în calcul extinderea puternică a ariei componentelor

[1] **C. Voicu**, *Spălarea banilor murdari*, Ed. Sylvi, Bucureşti, 1999.

BUCHAREST UNIVERSITY CENTRAL LIBRARY

sistemului, va fi imposibilă ridicarea anumitor părți din acesta și cercetarea în laborator. Însă, pot exista cazuri în care anchetatorii vor ridica toate componentele unui computer și, ulterior, expertul va determina care dintre acestea vor fi returnate.

Perifericele, cum ar fi imprimantele și dispozitivele de vizualizare, ar putea fi operate cu anumite tipuri de software. Anchetatorii se vor informa, pe cât posibil, asupra caracterului sistemului, astfel încât deciziile cu privire la ridicarea acestuia să fie corecte. În cazul ridicării perifericelor, un expert le va analiza ulterior și va decide dacă pot fi returnate. Deși laboratoarele pot deține capacitatea de a obține o mare varietate de documente, unele dintre acestea nu vor putea fi ridicate. Astfel, documentația nu va fi ridicată decât dacă este necesar, iar dacă se ridică, va fi returnată când nu mai este necesară anchetei.

Ridicarea calculatoarelor, a probelor de la fața locului este o problemă suficient de complexă din cauza diversității de situații sau circumstanțe tehnice. De exemplu:

- *Calculatoarele legate la o rețea* nu se scot din priză pentru a nu avaria sistemul și prejudicia beneficiarul acestui sistem. De aceea, în prealabil, trebuie cunoscut bine sistemul și, ulterior, se trece la ridicarea acestuia;
- *Calculatorul aflat într-o locuință particulară*, de asemenea, nu se scoate din priză. Se poate scoate fișa de alimentare din spatele calculatorului. Închiderea calculatorului o face un specialist pentru a nu fi afectate fișierele;
- *Pentru a se preveni lansarea sistemului de operare* („boot up"), în cazul în care se încearcă pornirea unui computer oprit, în fiecare unitate floppy se introduce o dischetă neformatată sau goală;
- *Marcarea atentă a fiecărei componente și a cablurilor* înainte de dezasamblarea sistemului. La aceasta se adaugă *fotografii de detaliu* ale sistemului, componentelor, a spatelui calculatorului, inclusiv efectuarea de *schițe privind montajul;*
- *Asamblarea, transportul și depozitarea aparaturii* se face în condiții de maximă siguranță. De exemplu, trebuie folosit ambalaj antișoc și care să nu conțină microelemente care pot pătrunde în aparat.

În timpul transportului *trebuie evitate șocurile, vibrațiile, emisiile radio sau câmpurile electromagnetice* care pot deteriora hardiscurile. *Depozitarea* se face în mediu uscat, răcoros, la distanță de sursele de radiații electromagnetice, de căldură sau umezeală.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ

A

- AIONIȚOAIE C-TIN - *Curs de criminalistică,* editat de Şcoala de Ofițeri a Ministerului de Interne, Bucureşti, 1977.
- AIONIȚOAIE C-TIN, BERCHEŞAN V., BUTOI T., MARCU I., PĂLĂNCEANU E., PLETEA C-TIN, SANDU I.E., STANCU EM. - *Tratat practic de criminalistică,* ed. II-a, Ed. Carpați, Craiova, 1992.
- ALĂMOREANU S. – *Problematica expertizelor criminalistice,* Ed. Hamangiu, Bucureşti, 2013.
- ALTAVILLA E. - *Psicologia giudiziaria,* Ed. Torines, 1955.
- AMZA I., AMZA C.-P. - *Criminalitatea informatică*, Ed. Lumina Lex, Bucureşti, 2003.
- ANDER Z., BELIGAN I. - *Medicină legală,* Ed. Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1966.
- ANGHELESCU I. - *Expertiza criminalistică a vocii şi vorbirii,* Ed. Ştiințifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1978.
- ANTONIU G., VOLONCIU N., ZAHARIA N. - *Dicționar de procedură penală,* Ed. Ştiințifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1988.
- ARGEŞANU I. - *Enigmele anchetelor judiciare,* Ed. Civică, Bucureşti, 1992.
- ARGEŞANU I. - *Criminalistica şi Criminologia în acțiune,* Ed. Lumina Lex, Bucureşti, 2001.
- ARNAU F. - *Arta falsificatorilor şi falsificatorii artei,* Ed. Meridiane, Bucureşti, 1970.
- ARON I.M. - *Accidentul de muncă,* Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2014.
- ASANACHE GH: - *Elemente de medicină biocriminalistică,* comunicări, vol. l, colecția Institutului „Victor Babeş", Bucureşti, 1984.
- ASANACHE GH. - *Elemente de medicină criminalistică,* vol. 1-13, colecția Institutului „Victor Babeş", Bucureşti, 1984-1987.
- ATHANASIU A. - *Scris şi personalitate,* Ed. Ştiințifică, Bucureşti, 1970.

B

- BALMACEDA B. - *La détection des fraudes sur les documents. Quelques principes de base,* în RIPC, iulie, 1987.
- BASARAB M. - *Criminalistică,* Ed. Universității „Babeş-Bolyai", Cluj-Napoca, 1968.
- BASARAB M. - *Drept penal, partea generală,* Ed. Universității „Babeş-Bolyai", Cluj-Napoca, 1988.
- BASARAB M., MOLDOVAN L., SUDIN V - *Drept penal, partea specială,* Ed. Universității „Babeş-Bolyai", Cluj-Napoca, 1985.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

- BAUMONT M. - *În mijlocul afacerii Dreyfus,* Ed. Politică, Bucureşti, 1980.
- BELIŞ V., DRAGOMIRESCU V., NANEŞ C., PANAITESCU V., GAGEA E., DRUGESCU N. - *Medicină legală,* Ed. Teora, Bucureşti, 1992.
- BERCHEŞAN V., PLETEA C-TIN - *Drogurile* şi *traficanţii de droguri,* Ed. Paralela 45, Piteşti, 1997.
- BERCHEŞAN V. - *Metodologia investigării infracţiunilor,* Ed. Paralela 45, Piteşti, 1998.
- BIANU E. - *Tactica şi tehnica percheziţionării,* Bucureşti, 1941.
- BOBORONCEA G., CIOCLEI V., KUGLAY I., LEFTERACHE L.V., MANEA. T., NEDELCU I., VASILE F.M. – *Codul Penal. Comentariu pe articole,* Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2014.
- BOBOŞ L. - *Stabilirea falsului prin adăugiri în acte,* în *20 de ani de expertiză criminalistică*, Ministerul Justiţiei, Bucureşti, 1970.
- BOGDAN T. - *Probleme de psihologie judiciară,* Ed. Ştiinţifică, Bucureşti, 1973.
- BOGDAN T., SÂNTEA I., DRĂGAN-CORNIANU R. - *Comportamentul uman în procesul judiciar,* Ed. Ministerului de Interne, Bucureşti, 1983.
- BOGDAN T., STĂNCULESCU I. - *Psihologia copilului şi psihologia pedagogică,* Ed. Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1971.
- BOGDAN-TUCICOV A., CHELCEA S., GOLU M., GOLU P., MAMALI C. - *Dicţionar de psihologie socială,* Ed. Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 1981.
- BOROI A., GORUNESCU. M., POPESCU. M., - *Dicţionar de drept penal,* Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2004.
- BOROI A., - *Drept penal. Partea specială. Conform noului Cod penal*, ediţia a 2-a, revăzută şi adăugită, Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2014.
- BORST M. - *Fidelité et éducation du temoniage,* în revista „Archives de Psychologie", vol. III, Geneve, 1914.
- BOUZAT P, PINATEL J. - *Traité de Droit pénal et de criminologie,* Ed. Sirey, Paris, 1963.
- BRYAN I. - *Interrogation and Confession,* Ed.Ashgate Publishing Limited, Aldershot, Anglia, 1997.
- BULAI C. - *Drept penal român, partea generală,* vol.1 şi 2, Ed.Şansa, Bucureşti, 1992.
- BULAI C., FILIPAŞ A., MITRACHE C. - *Instituţii de Drept penal,* Ed. Trei, Bucureşti, 2001.
- BUQUET A., CORBOBESSE P - *L'expertise de documents dactylographiés,* în revista „Science et vie", nr. 140/1984.
- BOULEZ J. - *Expertises Judiciaires, Désignation et missions de l'expert,* quatorzième édition, Delmas, 2006.

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

C

- CÂRJAN L. – *Tratat de criminalistică*, Ed. Penguin Book, Bucureşti, 2005.
- CÂRJAN L. – *Criminalistică şi ştiinţe de contact.* ed. a II-a revăzută şi adăugită, Ed. M.A.I., Bucureşti, 2006.
- CÂRJAN, L., CHIPER M. – *Criminalistica. Tradiţie şi modernism,* Ed. Curtea Veche, Bucureşti, 2009.
- CECCALDI P.F. - *Examinations of firearms and Ammunition,* Interscience Publishers New York, 1962.
- CECCALDI P.F. - *La criminalistique,* PUF, Paris, 1962.
- CECCALDI P.F., CHEVET C., MARMO PH. - *Criminalistique,* Editată de Laboratorul de identificare judiciară a Prefecturii poliţiei din Paris, 1980.
- CHABON P. - *Le juge d'instruction. Theorie et practique de la procedure,* ed. a 3-a, Ed. Dalloz, Paris, 1985.
- CIOBANU, V.M. - *Tratat teoretic şi practic de procedură civilă*, Ed. Naţional, Bucureşti, 1997.
- CIOCLEI, V. - *Manual de criminologie*, Ed. All Beck, Bucureşti, 2001.
- CIOPRAGA A. - *Remarques sur l'acceptation de la notion d'indentification en criminalistique,* în Analele Univ. „Al.I. Cuza", Iaşi, 1972.
- CIOPRAGA A. - *Evaluarea probei testimoniale în procesul penal,* Ed. Junimea, Iaşi, 1979.
- CIOPRAGA A. - *Criminalistica- Tratat de tactică,* Ed. Gama, Iaşi, 1996.
- CIOPRAGA A., IACOBUŢĂ I. - *Criminalistica,* Ed. Junimea, Iaşi, 2001.
- CIOFU I. - *Comportamentul simulat,* Ed. Ştiinţifică, Bucureşti, 1976.
- CLEMENT J-L., RISI B. - *L'expertise scientifique des documents falsifiés ou contrafaits,* în RIPC, nr. 366-368/1983.
- COLECTIV - *20 de ani de expertiză criminalistică la Min. Justiţiei,* editată de Ministerul de Justiţie, Bucureşti, 1978.
- COLECTIV - *Prezent şi perspectivă în ştiinţa criminalisticii,* Editura Ministerului de Interne, Bucureşti, 1979.
- COLECTIV - *Şcoala românească de criminalistică,* Editura Ministerului de Interne, Bucureşti, 1975.
- COLECTIV - *Tratat practic de criminalistică,* vol. I-V, Editura Ministerului de Interne, Bucureşti, 1976-1984.
- COLECTIV - *DNA on Trial: Genetic Identification and Criminal Justice,* Cold Spring Harbor Laboratory Press, 1992.
- COLECTIV - *The Code of Codes,* Harvard University Press, SUA, 1992.
- CONSTANTIN R.I., RĂDULESCU M. - *Dactiloscopia,* Editura Ministerului de Interne, Bucureşti, 1975.
- COSTEA Cl.-A., - *Dreptul securităţii sociale,* Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2013.
- COSTESCU I. - *Introducere în informatică*, curs condensat, Universitatea din Bucureşti, 2003.
- CRIŞU A., - *Drept procesual penal,* ediţia a 4-a, revăzută şi actualizată, Ed. Hamangiu, 2013.

D

- DEROBERT L. - *Medicine légale,* Ed. Flammarion, Paris, 1976.
- DINCU A. - *Criminologie,* Ed. Şansa, Bucureşti, 1995.
- DONGOROZ V., KAHANE S., OANCEA I., FODOR I., ILIESCU N., BULAI C., STĂNOIU R., ROŞCA V. - *Explicaţii teoretice ale Codului penal român,* Ed. Academiei Române, Bucureşti, 1971.
- DRĂGAN J. - *Drogurile în viaţa românilor,* Ed. Magic Design, Bucureşti, 1995.
- DUMITRESCU C-TIN, GAGEA E. - *Elemente de antropologie judiciară,* Editura Ministerului de Interne, Bucureşti, 1993.

E

- ENĂTESCU V - *Dialogul medic-bolnav,* Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1981.
- EYSENCK H.J. - *Sens and nonsens in Psychology,* Ed. Pelican, Londra, 1966.

G

- GAYET J. - *ABC de police scientifique,* Ed. Payot, Paris, 1973
- GAYET J. - *Manuel de police scientifique,* Ed. Payot, Paris, 1978.
- GREBLEA V. - *Prelegeri la cursurile de specializare a procurorilor criminalişti,* manuscris în fondul documentar al Parchetului General.
- GROPHE F. - *La critique de temoignage,* Ed. Dalloz, Paris, 1927.
- GUDJONSSON G. - *The psychology of interrogations and Confessions,* Ed. J.Wiley&Sons, New York, SUA, 2003.

H

- HEVET G, MARMO P. - *Criminalistique,* editată de Prefectura Poliţiei din Paris, Laboratoarele de identitate judiciară, 1980.
- HOLYST B. - *Kriminalistik,* Ed. Ştiinţifică, Varşovia, 1983.
- HOOVER E. - *Crime aux Etats Unis,* Ed. Robeyr, Paris, 1940.
- HURDUBAIE I., TRONECI V. - *România în INTERPOL,* Ed. Ministerului de Interne, Bucureşti, 1994.
- HOTCĂ M.A. - *Dicţionar de drept penal,* Ed. Editas, Bucureşti, 2004.

I

- INBAU F.E., BUCKLEY J.P., JAYNE B. - *Essentials of the Reid Tecknique, Criminal Interogation and Confessions,* Sudbury, Massachusett, 2005.
- IONESCU L. - *Expertiza criminalistică a scrisului,* Editura Junimea, Iaşi, 1973.
- IONESCU L. - *Expertiza criminalistică a scrisului,* ediţia a II-a, Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2010.

- IONESCU L., DUMITRU S. – *Identificarea criminalistică,* Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2011.
- IONESCU L., SANDU D. - *Identificarea criminalistică,* Ed. Ştiinţifică, Bucureşti, 1990.

K

- KERNBACH M. - *Medicină judiciară,* Ed. Medicală, Bucureşti, 1958.
- KEVIN P.O., SULLIVAN R.C. - *Criminalistics. Theory and practice,* Holdbruce science Publishers Inc., New York, 1976.
- KIRK P.L. - *Crime investigation. Physical evidence and police laboratory,* Interscience Publishers Inc., New York, 1966.
- KOMARINEŢ B.M. - *Olojdoslovenie criminadistike agnestrelnik aruji po vârstelinih puleam,* Gosiurizdat, Moscova, 1962.
- KUSTANOVICI S.D. - *Sudebnaia Balistica,* Gosiurizdat, Moscova, 1956.

L

- LECHAT R. - *La technique de l'enquete criminelle,* Ed. Modena, Bruxelles, 1959.
- LE CLERE M. - *Manuel de police technique,* Ed. Poliece Revue, Paris, 1974.
- LOCARD E. - *L'enquete criminelle et les Methodes scientifiques,* Ed.Flamarion, Paris, 1925.
- LOCARD E. - *Traité de criminalistique,* Ed. J. Desvigne, Lyon, vol. I-VI, 1931-1939.
- LOCARD E. - *Les faux en écriture et leur expertise,* Editura Payot, Paris, 1959.
- LOUWAGE RE. - *Curs de poliţie tehnică* şi *tactică de poliţie criminală,* Tiparul „Cartea românească", Bucureşti, 1940.

M

- MATEI G. – *Investigarea criminalistică a infracţiunilor privind operele de artă şi artefactele arheologice,* teză de doctorat Universitatea din Bucureşti, 2004, lucrare în curs de apariţie la Editura Universul Juridic.
- MATHYER J. - *Qu'est-ce que la police scientifique et où va-t-elle?,* în RICPT, nr. 2/1987.
- MEDEANU TIBERIU-CONSTANTIN – *Criminalistica în acţiune. Omul, terorismul şi crima organizată,* vol. 1 şi 2, Ed. Lumina Lex, Bucureşti, 2006.
- MINOVICI MINA - *Tratat complet de medicină legală,* Ed. Socec, Bucureşti, 1928-1930.
- MIRCEA I. - *Criminalistica,* Ed. Lumina Lex, Bucureşti, 1998.
- MIRCEA I. - *Criminalistica,* Ed. Lumina Lex, Bucureşti, 2010.
- MOISE AC. – *Metodologia investigării criminalistice a infracţiunilor informatice,* Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2011.
- MORARU I. - *Medicină legală,* Ed. Medicală, Bucureşti, 1967.

BCU CENTRALA UNIVERSITARĂ

- MITRACHE C-TIN, MITRACHE C. - *Drept penal român - partea generală*, ediția a VI-a, Ed. Universul Juridic, București, 2007.
- MITRACHE C-TIN, MITRACHE C. - *Drept penal român - partea generală*, ediția a VII-a, Ed. Universul Juridic, București, 2009.
- MITRACHE C-TIN, MITRACHE C. - *Drept penal român - partea generală*, ediția a IX-a, Ed. Universul Juridic, București, 2012.
- MITRICEV V.S., SALAMANOV M.P. - *Kriminalistika,* Izdatelstva juridiceskaia literatura, Moscova, 1963.
- MITROFAN N., BUTOI T., ZDRENGHEA GHE. - *Psihologie judiciară,* Ed. Şansa, București, 1992.
- MIRA Y LOPEZ E. - *Manuel de psychologie juridique,* Ed.Dalloz, Paris, 1959.
- MYRIAM Q., Joël F. - *Cybercriminalité, Défi Mondial,* 2é edition, Ed. Economica, 2009.

N

- NAGHI G. – *Criminalistica. Fundamente,* Ed. Universul Juridic, București, 2014.
- NĂSTASE O. - *Perfecționarea activității de urmărire penală în infracțiunile de omor,* lucrare în fondul documentar al Parchetului de pe lângă ICCJ.
- NEAGU I. - *Drept procesual penal - Tratat,* Ed. Global Lex, București, 2002.
- NEAGU I. - *Drept procesual penal - Tratat,* vol. I şi II, Ed. Global Lex, București, 2007.
- NEAGU I. - *Tratat de procedură penală,* Ed. Pro, București, 1997.
- NEAGU I., DAMASCHIN M. – *Tratat de procedură penală. Partea generală. În lumina noului Cod de procedură penală,* Ed. Universul Juridic, București, 2014.
- NEPOTE J. - *Situation actuelle et tendance d'évolution de la criminalistique,* în RIPC, nr. 384/1983.

O

- O'BRIEN K.P., SULLIVAN R.C. - *Criminalistics. Theory and practice,* Holbrook Press, London, 1976.
- O'HARA C.E., OSTERBURG J.H. - *An Introduction to Criminalistics,* Ed. Macmillan,New York, 1949.
- O'HARA C.E. - *Principii de bază ale cercetărilor penale,* Ed. C.Thomas, Illinois, SUA, 1976.

P

- PALMIOTTO M.J. - *Criminal Investigation,* Ed. Nelson-Hall Publishers, Chicago, SUA, 1994.
- PANGHE C., DUMITRESCU C. - *Portretul vorbit,* Serviciul editorial al Ministerului de Interne, București, 1974.

BCU "LUCIAN BLAGA" CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

- PIAGET J. - *Les mecanisme perceptifs,* Presses Universitaires de France, Paris, 1961.
- PITULESCU, I. - *Al treilea război mondial şi crima organizată,* Ed. Naţional, Bucureşti, 1996.
- PIAGET J. - *Psihologie şi pedagogie,* Ed. Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1972.
- POPA GH. – *Criminalistica, note de curs*, Ed. Era, Bucureşti, 2005.
- POPA GH., GAMEŢ N. – *Criminalistică. Curs universitar*, Ed. Pro Universitaria, Bucureşti, 2014.
- POPESCU-NEVEANU P. - *Psihologie generală,* Ed. Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1974.
- PREDESCU O., UDROIU M., SLĂVOIU R. – *Tehnici speciale de investigare în justiţia penală română,* Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2009.
- PREVOST L. - *Enquête criminelle,* Ed. Modulo, Mont Royal, Quebec, Canada, 2000.

R

- RADLEY I.A. - *Photography in crime detection,* Ed. Chapman Hall Ltd., Londra,1948.
- RĂDULESCU-MOTRU C-TIN - *Curs de psihologie,* Ed. Cultura Naţională, Bucureşti, 1923.
- REID E.J., INBAU E.R - *Truth and Deception. The polygraph (Lie-detector) technique,* The Williams and Willams Comp. Baltimore, SUA,1966.
- REISS R.A. - *Manuel de police scientifique,* Ed. Felix Alcon, Paris, 1911.
- ROŞCA A. - *Psihologie generală,* Ed. Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1975.
- ROŞCA A. - *Metodologie şi tehnici experimentale în psihologie,* Ed. Ştiinţifică, Bucureşti, 1971.
- RUIU M. – *Metodologia investigării criminalistice,* Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2014.

S

- SAFERSTEIN R. - *Criminalistics: an introduction to Forensic science,* Englewood Cliffs (publish.), N.Y, Prentince Hall, 1995.
- SANDU D. - *Falsul în acte,* Ed. Dacia, Cluj-Napoca, 1977.
- SANDU D. - *Unele concluzii privind interpretarea raportului de expertiză,* în volumul *20 de ani de expertize criminalistice la Ministerul Justiţiei*, Bucureşti, 1978.
- SANNIE CH. - *La recherche scientifique du criminel,* Ed. Armand Colin, Paris, 1954.
- SAVA V. - *Manual de dactiloscopie,* Imprimeria Penitenciarului „Văcăreşti", Bucureşti, 1943.

BCU IAŞI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

- SCRIPCARU GHE., TERBANCEA M. - *Medicină legală,* Ed. Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1970.
- SIMONIN C. - *Medicine Legale Judiciaire,* Ed. Malaine, Paris, 1955.
- SNAYDER Le M. - *Homicid investigation,* Ed. Charles Thomas, California, SUA.
- SODERMAN H., O'CONNELL J.J. - *Manuel d'enquete criminelle moderne,* Ed. Payot, Paris, 1953.
- SOUTH N. - *Drogs: Control, Crime and Criminological Studies,* The Oxford Handbook of Criminology, Clarendon Press, Oxford, 1994.
- STANCU EM. – *Tratat de criminalistică,* Ed. Actami, Bucureşti, 2001.
- STANCU E., MOISE A.C. – *Criminalistica. Elemente de tehnică şi de tactică a investigaţiei penale,* ediţia a II-a, revăzută şi adăugită, Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2014.
- STELZER E. - *Zum Gengestand der Kriminalistik,* VEB Deusher Verlag der Wissensaften, Berlin, 1977.
- SUCIU C. - *Criminalistica,* Ed. Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1972.
- SWENSON A., WENDELL O. - *Metode moderne de investigare criminală,* Stockholm, 1954.
- SWENSSON A., WENDEL O. - *Techniques of crime scene investigation,* American Elsevier Publishing Company Inc., New York, 1965.

Ş

- ŞAGUNA, DAN DROSU, *Tratat de drept financiar şi fiscal*, Ed. All Beck, Bucureşti, 2001.

T

- THORWALD J. - *Un secol de luptă cu delincvenţa,* Ed. Junimea, Iaşi, 1981.
- THEODORU G., MOLDOVAN L. - *Drept procesual penal,* Ed. Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1976.
- THEODORU G., - *Tratat de Drept procesual penal,* ediţia a 3-a, Ed. Hamangiu, Bucureşti, 2013.
- TOFFLER A. - *Powershift*, Ed. Antet, Bucureşti, 1995.

Ţ

- ŢURAI C-TIN. - *Elemente de criminalistică şi tehnică criminală - poliţie ştiinţifică,* Ed. Ministerului Justiţiei, Bucureşti, 1947.
- ŢURLEA S. - *Bomba drogurilor,* Ed. Humanitas, Bucureşti, 1991.
- ŢICLEA A., - *Dreptul securităţii sociale,* ediţia a VI-a, actualizată, Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2015.
- ŢICLEA A., - *Tratat de dreptul muncii. Legislaţie. Doctrină. Jurisprudenţă,* ediţia a IX-a, actualizată, Ed. Universul Juridic, Bucureşti, 2015.

ROMANIAN CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

U

- UDROIU M., - *Dicţionar de drept penal şi de procedură penală,* Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2009.
- UDROIU M. - *Drept penal. Partea specială. Noul Cod penal,* ediţia a 2-a, revăzută şi adăugită, Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2015.
- UDROIU M. - *Drept penal. Partea generală. Noul Cod penal,* ediţia a 2-a, revăzută şi adăugită, Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2015.
- UDROIU M. - *Procedură penală. Partea specială. Noul Cod de procedură penală,* ediţia a 2-a, revăzută şi adăugită, Ed. C.H. Beck, Bucureşti, 2015.
- UDROIU M., BODORONCEA G., ANDONE-BONTAŞ A., BULANCEA M.B., DIMITRIE CONSTANTINESCU V. H., GRĂDINARU D., JDERU C., KUGLAY I., POSTELNICU L., TOCAN I., TRANDAFIR (ILIE) A.-R., MECEANU C., - *Codul de procedură penală. Comentariu pe articole*, Ed. C.H. Beck, 2015.

V

- VASIU I. – *Criminalitatea informatică*, Ed. Nemira, Bucureşti, 2001.
- VINBERG I.A., MITRICEV S.M. - *Criminalistica,* Bucureşti, 1952.
- VOICU C., DASCĂLU I., STAN E. – *Investigarea infracţiunilor digitale*, Ed. Argument, 2002.
- VOLONCIU N. - *Drept procesual penal,* TUB, 1988.
- VOLONCIU N. - *Tratat de procedură penală,* Ed. Paideia, Bucureşti, 1998.

W

- WARREN H. - *Dental Identification and Forensic odontology,* Ed. Henry Nimpton, Londia, 1976.
- WELLS H.J. - *Forensic science,* Ed. Sweet Maxwell Ltd., Londra, 1968.
- WILHELM G.J. - *Introducere în practica criminalistică,* Stuttgart, Germania, 1954.

Y

- YESCKE Ch.L. - *The art of investigative interviewing,* Butterworth-Heinemann, Boston, SUA, 1997.

BCU IAŞI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

INDEX TEMATIC

A

Accident
~ aerian, 257
~ de circulație, 671
~ de trafic rutier, 670
~ feroviar, 257
~ naval, 257, 258
Accident de muncă
~ cercetare, 657
~ clasificare, 654
~ definiție, 654
~ în domeniul construcțiilor, 669
~ în domeniul petrochimic, 663
~ în domeniul minier, 661
~ stabilirea cauzelor, 656
Act de urmărire penală, 514
A.D.N., 39, 52, 73, 157, 161-164, 167-170, 172, 196, 214, 215, 391, 588
Agenți biologici, biochimici
Alcool, 161, 162, 169, 174, 239, 253, 264, 280, 319, 417, 453, 574, 579, 585, 591, 672, 674, 678-681, 686, 691, 692, 694, 698, 707, 739, 741
Amfetamine, 58, 688, 691-693, 701, 706, 713
Amprentare, 58, 132, 133, 210, 583, 587
Amprentă, 120, 121, 135, 152, 167-170, 174, 182, 183, 187, 204, 205, 210, 713, 771, 780
Analiză spectrală, 65-68, 75, 82, 201, 236, 239, 274
Antropologie judiciară, 189, 790
Antropometria, 203
Arme
~ albe, 541, 576
~ de foc, 72, 171, 178, 262, 265, 270, 272, 274, 276, 280, 394, 417, 450, 547, 737
Ascultarea martorilor
~ reguli tactice, 757, 763, 765
Asfixie mecanică, 577
Audierea părții vătămate, 765

B

Balistică (judiciară), 42, 48, 99, 103, 104, 107, 261-263, 266, 269, 274, 280, 304, 305, 397, 588
Bande de deținuți, 736
Bancrută frauduloasă, 642, 643, 654

C

Cadavru, 40, 46, 49, 91, 92, 94, 95, 99, 130, 132, 133, 142, 159, 161, 166, 196, 197, 207, 212, 213, 242, 245, 271, 366, 370, 371, 376, 377, 382, 400, 407, 517, 537, 540, 541, 556-558, 561-569, 571-590, 594-598, 605-608
~ amprentare, 58, 132, 133, 210, 583, 587
Canabis, 178, 688, 691, 692, 694, 700, 701
Caracteristici ale vocii, 116
Caracteristici ale vorbirii, 199
Cazierul judiciar, 209, 210
Câini de urmărire, 175
Câini dresați, 704
Cercetare la fața locului
~ faze, 56
~ fixarea rezultatelor, 371
~ generalități, 55
~ importanța, 359
~ obiective, 360
~ particularități, 230
~ reguli tactice de investigare, 357, 362
Cocaină, 572, 573, 690-692, 694-696, 703, 713, 718-722
Colorimetrie, 72, 236
Concurență neloială, 643, 645
Comportament simulat, 490
Confruntare, 34, 40, 99, 197, 394, 429, 467, 527-532, 535, 595, 686, 766
Conservarea urmelor, 236, 237, 366, 368, 369, 496, 683, 755, 783
Constatare tehnico-științifică, 131, 720
Contrabandă, 643, 644, 657, 700, 731, 737, 739, 780

POLITEHNICA UNIVERSITY LIBRARY

Corp contondent, 572
Corp delict
~ cercetare, 229
Corupție, 390, 410, 734, 735, 741-743, 748-773
Corupție activă, 742
Corupție pasivă, 742
Crestoscopie, 122
Criminalistică
~ caractere, 30-32
~ conexiuni, 32-34
~ istoric, 40
~ noțiune, 27
~ obiect, 28
~ principii, 37
~ sistem, 35
Criminalitate informatică, 763
Criminalitate organizată, 721
Criminalitate de tip mafiot, 722
Cromatografia, 69, 705
Culometria, 72

D

Dactiloscopie, 118
Dare de mită, 756
Declarația martorilor
~ verificare și apreciere, 427
~ consemnare, 433
Deghizare, 414
Delapidare, 627
Denunțător, 757
Deontologie, 390
Dermatoglife, 118
Desen papilar, 117, 119, 120
Desen-schiță, 373
Detector
~ de arme, 58, 59
~ de cadavre, 59, 362
~ de droguri (stupefiante), 59
~ de explozibili, 59
~ de minciuni, 482
~ de stres, 483
Detector Bansgrad, 362
Direcția Națională Anticorupție, 743, 744
Drept la viață
~ apariție și stingere, 550
Droguri (stupefiante)
~ distribuire, 693
~ fabricare, 692
~ metode de identificare, 704
~ transport, 693

E

Efracție, 616
Electroliză, 72
Entomologie, 244, 564
Enzima de restricție, 169
Escaladare, 616, 617
Escrocherie, 640-643
Examinare cadavru, 560
Examinare necroscopică, 577
Examinare odorologică, 177
Examinare optică, 59
Expert criminalist, 388
Expertiză
~ A.D.N., 167, 169
~ a firelor de păr, 172
~ a vocii și a vorbirii, 200
~ balistică, 273, 583
~ complexă, 385
~ dactiloscopică, 131, 582
~ fenocriminalistică, 762
~ genetică, 144, 583
~ grafoscopică, 323, 584
~ medico-legală, 577
~ odontologică, 141
Explozivi, 178
Explozie, 253
Extorcare de bani, 644

F

Fals
~ intelectual, 326
~ în înscrisuri, 309, 325
~ material, 325
~ prin adăugare de text, 329
~ prin deghizarea scrisului, 332
~ prin imitarea scrisului, 330
~ prin înlăturare de text, 326
Falsificarea
~ bancnotelor, 336
~ documentelor de identitate, 336

CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

~ impresiunilor de ştampile, 335
~ instrumentelor de plată electronică, 764
~ monedelor, 340, 730
~ operelor de artă, 340
~ semnăturilor, 332
~ timbrelor, 336, 339
Fişier criptat, 776
Fixarea
~ împrejurărilor, 364
~ rezultatelor cercetării, 365
~ rezultatelor percheziţiei, 365
Flagrant delict, 700, 736, 748, 753
Fluorescenţă, 103
Fonocriminalistică, 762
Formula celor
~ 4 întrebări, 401
~ 7 întrebări, 401
Fotografia
~ de comparare, 99
~ de contrast, 101
~ de detaliu, 90
~ de examinare, 98, 102, 104
~ de fixare a rezultatelor, 96
~ de identificare, 94
~ de ilustrare, 98
~ de orientare, 88
~ de reflexe, 100
~ de umbre, 100
~ de urmărire, 95
~ digitală, 91
~ fluorescenţei, 103
~ în radiaţii, 102, 107
~ panoramică, 89, 91
~ schiţă, 89
~ separatoare de culori, 101
~ semnalmentelor, 203
Fotografie (judiciară)
~ avantaje, 86
~ noţiune, 85
~ procedee, 88
~ rol, 86
~ tipuri, 88
Fotografie-schiţă, 89
Fotogrammetrie, 93
Fotorobot, 193
Fraude
~ private, 643
~ fiscale, 643
~ informatice, 767
Furt, 615
Furt calificat, 615
~ din locuinţe, 622
~ din buzunare, 623
~ din/de autoturisme, 624
~ de bagaje, 625
~ de carduri, 770
~ din hoteluri, 625
~ din trenurile de marfă, 626

G

Gestiune (plusuri/minusuri), 629
Grafoscopie judiciară, 318
Grupuri de racketi, 728
Grupuri criminale, 729

H

Haşiş, 681
Heroină, 685
Holografie, 108
Hackeri, 771

I

Identificarea cadavrelor, 188
~ metode criminalistice, 195
Identificare criminalistică
~ noţiune, 45
~ obiect, 47
~ faze şi metodologie, 51
~ principii, 48
Identificarea drogurilor, 704
Identificarea maşinii de scris, 333
Identificarea persoanelor
~ tehnici, 187
~ după voce şi vorbire, 197
~ după scris, 323
~ victimei, 558
Identificarea scrisului de mână, 319
Identi-kit, 193
Impresiuni digitale, 131
Incendii
~ urme, 250
~ cauze, 250

CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

INEC, 386
Infracțiune flagrantă, 700, 736, 748, 753, 775
Infracțiuni din domeniul afacerilor, 633
Infracțiuni financiar-bancare, 646
Infracțiuni cibernetice, 767
Infracțiuni de omucidere, 549
Institutul de criminalistică, 387
Instrument (obiect)
~ vulnerant, 583
Instrument de spargere, 230, 623
Interogatoriu, 463
Interpol, 215, 594, 727, 739
Intoxicație, 580
Inventariere, 629
Investigare criminalistică, 29, 36
~ principii, 36
Investigare entomologică, 564
Investigare ondorologică, 177

Î

Împușcare, 574
Înecare, 574
Înregistrarea
~ alfabetică, 209
~ antropometrică, 117
~ audio, 752, 753
~ dactiloscopică, 210
~ infractorilor, 213
~ penală, 208
~ persoanelor dispărute, 213
~ video, 370, 374, 752
~ video digitală, 374
Înscris
~ falsificat, 311
~ stabilirea vechimii, 314
Suspect
~ ascultare, 470, 472
~ personalitate, 471
~ declarații, 479
Învățământ criminalistic, 43

L

Laborator criminalistic, 58, 59, 386
LSD, 686
Luare de mită, 755
Luminescență, 70
Lupă, 60

M

Macrofotografie, 91
Mafie, 721
Marijuana, 683
Martor, 409, 619
Martor
~ asistent, 752
~ cu handicap, 432
~ minor, 428, 429
~ nevăzător, 432
~ surdo-mut, 432
~ vârstnic, 431
Mărturie
~ forța probantă 410
~ relativitate 411
Măsurători fotografice, 92
MDMA-Ecstasy, 730
Medic
~ legist, 557
Medicină legală
~ legătură cu criminalistica, 34
Metode biometrice, 203
Mescalină, 686
Metode de analiză spectrală
~ categorii, 66
~ noțiune, 65
Metode cromatografice, 68
Microfotografie, 107
Microurmă, 240
Microscop
~ comparator, 62
~ de polarizare, 62
~ electronic, 63
~ în radiații, 64
~ optic, 60
Microscopie, 61
~ cu baleiaj, 64, 277
~ electronică, 63
~ spectrală, 65
Microspectrofotometrie, 277
Migrație ilegală, 739
Mijloc de transport
~ expertiză, 249
~ urme, 246

BCU "S" CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Miros ocazional, 174
Miros profesional, 174
Miros specific, 174, 690
Moarte
~ biologică, 551
~ cerebrală, 551
~ naturală, 579
~ patologică, 578
~ violentă, 549, 551, 575
Morfină, 685
Mulaj al urmei, 137
Muniție, 263, 275

O

Obiecte
~ contondente, 572, 573
~ despicătoare, 572
~ înțepătoare, 572
~ tăioase, 572
Odontologie, 140
Odorologie judiciară, 174
Omor (omucidere), 550, 555
Omor
~ la comandă, 725
~ prin asfixie, 573
~ prin împușcare, 574
~ prin otrăvire, 575
Opiu, 685
Organ de urmărire penală, 87
Otrăvire, 575

P

Parte vătămată, 757
Parchetul Național Anticorupție, 746
Păr uman
~ cercetare, 170
Percheziția computerelor, 760, 761, 774
Percheziție, 493, 759
Percheziție corporală, 511, 590
Percheziție domiciliară, 507
Pericol de incendiu, 664
Persoană dispărută, 592
Persoană vătămată
~ audiere, 443, 458, 618
~ psihologie, 447
Personalitatea magistratului, 468
Photo-identi-kit, 193
Pirateria software, 769
Pistolet, 51
Plan
~ de ascultare, 755, 757
~ de urmărire penală, 400, 407
Plan-schiță, 373
Plângere, 361
Plusuri în gestiune, 628
Polarografie, 72
Poligraf, 482
Poroscopie, 122
Portret robot computerizat, 194
Portret schițat, 193
Portret vorbit, 190
Prejudiciu
~ material, 628
Prezentare pentru recunoaștere, 529
Primirea de foloase necuvenite, 756
Principiile criminalisticii
~ aflării adevărului, 37
~ identității, 39
~ legalității, 37
~ operativității, 40
~ prezumția de nevinovăție, 38
Proiectil, 264
Prostituție, 732
Proxenetism, 732
Portret robot, 194
Probă entomologică, 570
Procedeul
~ ascultării frontale, 478
~ ascultării progresive, 478
Profil A.D.N., 167
Profiler criminalist, 587
Profiling, 587
Profilometria, 72
Psihologia
~ suspectului (inculpatului), 467
~ victimei, 447
~ persoanei percheziționate, 500

R

Raketing, 728
Raport
~ de expertiză, 301, 391, 393
Răspândire virușilor, 769

BCU CLUJ / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Reconstituire, 538
Recunoaşterea irisului, 204
Recunoaşterea obiectelor animalelor, 537
Recunoaşterea persoanelor, 584
Recunoaşterea retinei, 204
Refractometria, 72
Raţionament
~ forme logice, 405
Ridicare de obiecte şi înscrisuri, 515, 758

S

Sabotaj prin computer, 770
Scena crimei, 357
Scena infracţiunii, 357
Semnalmente exterioare, 189
Sesizare din oficiu, 749
Sesizare prin denunţ, 750
Sintetizor fotografic, 194
Sistemul
~ Drug-fire, 279
~ „hawalla", 647
~ IBIS, 279
~ Imagetrak, 205
Spargere, 229
Spânzurare, 573
Spălarea de bani, 651, 730
Spectrofotometrie, 67, 705
Spectrometrie, 67, 705
Spectroscopie, 67
Spionaj informatic, 770
Strangulare, 574
Striagraf, 233
Striagrafia, 72
Stupefiante, 683, 690
Substanţe
~ halucinogene, 683
~ hipnotice, 684
~ psihoactive, 684
~ psihotrope, 684
Sufocare, 574
Supraveghere electronică, 738
Sustrageri, 628

Ş

Şantaj, 725
Ştiinţa criminalistică
~ apariţie, 40
~ evoluţie, 41

T

Tactica
~ ascultării încrucişate, 477
~ ascultării repetate, 477
~ „complexului de vinovăţie", 477
~ întâlnirilor surpriză, 477
Tatuaj, 207
Tâlhărie, 615
Tehnici antropometrice, 203
Tehnograma facială, 204
Terorism, 734
Teste de culoare, 704
Toxicoman, 695
Trafic
~ cu copii, 732
~ cu obiecte de patrimoniu, 731
~ de arme, 731
~ de autoturisme furate, 731
~ de bani, valori sau bunuri, 628
~ de droguri, 729
~ de fiinţe umane, 732, 739
~ de maşini, 726
~ de organe, 726
~ de stupefiante, 680, 729
Traficanţi de droguri, 689
~ depistare, 694
Traficul de influenţă, 756
Traseologie, 103, 114
Trusă criminalistică, 57
Truse specializate, 58

U

Urmărire penală
~ organizare, 397
~ noţiuni, 402
~ plan, 407
~ versiuni, 402, 403, 404-406, 584
Urme
~ ale infracţiunii, 113
~ biologice, 57
~ de adâncime, 116
~ de alimente, 236
~ de apăsare, 230
~ de ardere, 230
~ de buze, 142

BCU CLUJ / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

~ de dinți, 140
~ de frecare, 230
~ de incendii, 250
~ de explozii, 253
~ de îmbrăcăminte, 234
~ de lovire, 230
~ de mâini, 122
~ de natură botanică, 244
~ de natură geologică, 241
~ de natură piloasă, 172
~ de picioare, 134, 582
~ de praf, 238
~ de produse cosmetice, 236
~ de salivă, 136
~ de sânge, 158
~ de spermă, 164
~ de suprafață, 116
~ de tăiere, 230
~ de topire, 230
~ de unghii, 145
~ de urechi, 144
~ de vopsea, 240
~ dinamice, 116
~ electronice, 773
~ latente, 116
~ locale, 117
~ olfactive, 174, 175
~ papilare, 117
~ periferice, 117
~ poziționale, 117
~ resturi de fumat, 237
~ sonore, 116
~ de sol, 240
~ statice, 116
~ vizibile, 116
Urme-materie, 235
Urmele
~ frunții, 145
~ împușcării, 266
~ nasului, 144

V

Versiuni de urmărire penală
~ principii, 398
Voce, 199
Vorbire, 199
Vehicul, 247

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

CUPRINS

Partea I – TEHNICA CRIMINALISTICĂ

CAPITOLUL I
DEMERS INTRODUCTIV 27
Secțiunea I
Criminalistica - noțiune și sistem 27
§1. Noțiunea și importanța științei Criminalisticii 27
§2. Conexiunile cu științele juridice și judiciare 32
§3. Sistemul Criminalisticii 35
Secțiunea a II-a
Principiile investigației criminalistice 36
§1. Noțiunea și sistemul principiilor Criminalisticii 36
§2. Principiile fundamentale ale Criminalisticii 37
Secțiunea a III-a
Privire asupra dezvoltării Criminalisticii 41
§1. Apariția științei criminalistice 41
§2. Evoluția Criminalisticii în România 42
§3. Dezvoltarea învățământului criminalistic în România 43

CAPITOLUL II
METODOLOGIA IDENTIFICĂRII CRIMINALISTICE 45
Secțiunea I
Obiectul și principiile identificării criminalistice 45
§1. Precizări de ordin noțional 45
§2. Principiile identificării criminalistice 48
Secțiunea a II-a
Fazele și metodologia identificării criminalistice 51
§1. Fazele identificării criminalistice 51
§2. Metodologia identificării criminalistice 52

CAPITOLUL III
TEHNICI DE LABORATOR DESTINATE INVESTIGAȚIILOR CRIMINALISTICE 55
Secțiunea I
Mijloace tehnico-științifice folosite în cercetarea la fața locului 55
§1. Sublinieri introductive 55
§2. Generalități privind cercetarea la fața locului 55

BCU / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

§3. Trusele criminalistice 57
§4. Laboratoarele criminalistice mobile 58
Secțiunea a II-a
Laboratoarele criminalistice; principalele tehnici și metode de investigare 59
§1. Metode de examinare microscopică 59
§2. Metode de analiză spectrală 65
§3. Metode cromatografice 68
§4. Alte metode fizico-chimice de examinare 70
§5. Metode combinate moderne de analiză 73
§6. Sisteme moderne de detectare și identificare a agenților biochimici 74

CAPITOLUL IV
FOTOGRAFIA JUDICIARĂ 85
Secțiunea I
Considerații privind rolul fotografiei judiciare în investigarea infracțiunilor 85
§1. Aspecte introductive 85
§2. Rolul fotografiei judiciare și al înregistrărilor video în investigarea infracțiunilor 86
Secțiunea a II-a
Fotografia judiciară operativă 88
§1. Procedee de fotografiere la fața locului 88
§2. Fotografia semnalmentelor 93
§3. Fotografia de fixare a rezultatelor unor activități de urmărire penală 95
Secțiunea a III-a
Fotografia judiciară de examinare 98
§1. Fotografia judiciară de examinare în radiații vizibile 98
§2. Fotografia judiciară de examinare în radiații invizibile 101
§3. Microfotografia și holografia 107

CAPITOLUL V
IDENTIFICAREA PERSOANELOR DUPĂ URMELE FORMATE DE CORPUL UMAN 113
Secțiunea I
Aspecte introductive 113
§1. Noțiunea de urmă a infracțiunii 113
§2. Criterii de clasificare a urmelor infracțiunii 114
Secțiunea a II-a
Identificarea dactiloscopică; tehnici de cercetare a urmelor papilare 117
§1. Considerații preliminare privind desenele papilare 117
§2. Cercetarea și interpretarea la fața locului a urmelor de mâini 122
§3. Expertiza criminalistică a urmelor de mâini 131
Secțiunea a III-a
Cercetarea criminalistică a urmelor de picioare 134
§1. Considerații preliminare privind urmele de picioare 134

ROMANIAN / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

§2. Cercetarea criminalistică la fața locului a urmelor de picioare 136
§3. Expertiza criminalistică a urmelor de picioare 139
Secțiunea a IV-a
Cercetarea urmelor de dinți și de buze și ale altor părți ale corpului uman 140
§1. Investigarea odontologică judiciară 140
§2. Cercetarea urmelor de buze 142
§3. Cercetarea urmelor formate de alte părți ale corpului uman 144

CAPITOLUL VI
TIPOLOGIA INVESTIGĂRII PRINCIPALELOR URME BIOLOGICE DE NATURĂ UMANĂ 157
Secțiunea I
Cercetarea urmelor de sânge 157
§1. Sublinieri preliminare privind urmele biologice 157
§2. Cercetarea urmelor de sânge 158
Secțiunea a II-a
Cercetarea urmelor de salivă și de spermă 163
§1. Cercetarea urmelor de salivă 163
§2. Cercetarea urmelor seminale 164
§3. Mențiuni privind investigarea biocriminalistică a altor categorii de urme biologice 166
Secțiunea a III-a
Elemente de investigare și identificare biocriminalistică pe baza profilului A.D.N. 167
§1. Fundamentul științific 167
§2. Particularități ale cercetării la fața locului 168
§3. Efectuarea expertizelor A.D.N. 169
Secțiunea a IV-a
Cercetarea firului de păr uman 170
§1. Problematica generală 170
§2. Cercetarea la fața locului 171
§3. Expertiza criminalistică a urmelor de natură piloasă 172
Secțiunea a V-a
Elemente de investigare odorologică judiciară 174
§1. Aspecte generale privind urmele olfactive 174
§2. Cercetarea la fața locului 175
§3. Metode moderne de investigare odorologică 177
§4. Domenii diverse de folosire a câinilor de urmărire 177

CAPITOLUL VII
TEHNICI DE IDENTIFICARE A PERSOANELOR DUPĂ SEMNALMENTE EXTERIOARE, DUPĂ VOCE ȘI PRIN ALTE METODE CRIMINALISTICE 187
§1. Sublinieri introductive 187
Secțiunea I
Identificarea persoanelor și cadavrelor după semnalmentele exterioare 188
§1. Aspecte generale 188

BCU IAȘI CENTRAL - UNIVERSITY LIBRARY

§2. Metoda portretului vorbit 190
§3. Metode tehnice folosite în identificarea persoanelor după semnalmentele exterioare 193
§4. Metode criminalistice de identificare a cadavrelor necunoscute 195
Secțiunea a II-a
Identificarea persoanelor după voce și vorbire 197
§1. Noțiuni generale 197
§2. Caracteristicile de identificare a vocii și vorbirii 199
§3. Expertiza criminalistică a vocii și vorbirii 200
Secțiunea a III-a
Metode biometrice de identificare 203
§1. Identificarea pe baza fotografiei semnalmentelor 203
§2. Tehnici antropometrice 203
§3. Recunoașterea retinei 204
§4. Recunoașterea irisului 204
§5. Termograma facială 204
Secțiunea a IV-a
Identificarea persoanelor în sistemul de recunoaștere facială -IMAGETRAK- 205
Secțiunea a V-a
Înregistrarea penală 207
§1. Considerații privind scopul și importanța înregistrării penale 207
§2. Înregistrarea în cazierul judiciar 209
§3. Alte modalități de înregistrare penală 212

CAPITOLUL VIII
INVESTIGAREA CORPURILOR DELICTE, A URMELOR DE MATERIALE SAU MATERII, DE EXPLOZII, DE INCENDII ȘI DE ACCIDENTE DE TRAFIC 229
Secțiunea I
Cercetarea urmelor obiectelor și a urmelor formate din resturi de obiecte sau materii diverse 229
§1. Considerații preliminare 229
§2. Cercetarea urmelor corpurilor delicte folosite în spargeri 229
§3. Cercetarea urmelor de îmbrăcăminte 234
§4. Cercetarea urmelor formate din resturi de obiecte sau de diverse materii (urme-materie) 235
§5. Cercetarea microurmelor, a urmelor de natură geologică și botanică 240
§6. Cercetarea urmelor mijloacelor de transport rutier 246
Secțiunea a II-a
Cercetarea urmelor de incendii, de explozii și a altor urme de accidente 250
§1. Considerații generale 250
§2. Cercetarea urmelor de incendii 250
§3. Cercetarea urmelor de explozie 254
§4. Cercetarea urmelor accidentelor feroviare, navale și aeriene 256

ROMANIAN CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

CAPITOLUL IX
ELEMENTE DE BALISTICĂ JUDICIARĂ 261
Secțiunea I
Noțiuni generale privind armele de foc și cercetarea urmelor acestora 261
§1. Considerații preliminare 261
§2. Noțiuni tehnice generale despre armele de foc 262
§3. Urmele formate prin folosirea armelor de foc 265
§4. Particularitățile cercetării la fața locului a armelor de foc și a urmelor acestora 270
Secțiunea a II-a
Expertiza balistică criminalistică a armelor de foc și a urmelor acestora 274
§1. Examinarea tehnică generală a armelor de foc 274
§2. Expertiza urmelor formate de armele de foc 276
§3. Identificarea armelor de foc după urmele formate pe glonț și pe tubul cartușului 278
§4. Alte probleme rezolvate de expertiza balistică criminalistică a armelor de foc 281

CAPITOLUL X
CERCETAREA CRIMINALISTICĂ A FALSULUI ÎN ÎNSCRISURI, A SCRISULUI DE MÂNĂ ȘI A ALTOR CATEGORII DE FALSURI 309
Secțiunea I
Noțiuni generale privind cercetarea criminalistică a înscrisurilor sau documentelor 309
§1. Considerații preliminare 309
§2. Manipularea înscrisurilor. Refacerea și reconstituirea înscrisurilor deteriorate sau distruse 310
§3. Stabilirea autenticității și vechimii înscrisurilor 313
§4. Cercetarea criminalistică a hârtiei și a cernelurilor 316
Secțiunea a II-a
Elemente de grafoscopie judiciară 318
§1. Noțiuni generale 318
§2. Caracteristicile de identificare a scrisului de mână 320
§3. Identificarea persoanei după scris pe baza expertizei grafoscopice 323
Secțiunea a III-a
Cercetarea criminalistică a falsului material în înscrisuri 326
§1. Aspecte introductive 326
§2. Cercetarea falsului prin înlăturarea de text 327
§3. Cercetarea falsului prin adăugare de text 329
§4. Cercetarea falsului prin imitarea și prin deghizarea scrisului 331
Secțiunea a IV-a
Cercetarea textelor dactilografiate și a altor categorii de falsuri 334
§1. Cercetarea textelor dactilografiate 334
§2. Cercetarea altor categorii de falsuri 335

ȘTEFAN CEL MARE UNIVERSITY LIBRARY

Partea a II-a – ELEMENTE DE TACTICĂ CRIMINALISTICĂ

CAPITOLUL I
CERCETAREA LA FAȚA LOCULUI: REGULI TACTICE CRIMINALISTICE DE INVESTIGARE A SCENEI INFRACȚIUNII 357
Secțiunea I
Noțiunea și importanța cercetării la fața locului 357
§1. Referiri noționale 357
§2. Considerații privind reglementarea procesual penală 358
§3. Importanța și obiectivele cercetării la fața locului 359
§4. Elemente tactice specifice pregătirii cercetării la fața locului 361
Secțiunea a II-a
Reguli tactice ale cercetării la fața locului 363
§1. Cadrul tactic general al cercetării la fața locului 363
§2. Măsuri preliminare cercetării la fața locului 366
§3. Reguli tactice specifice efectuării cercetării propriu-zise la fața locului 368
§4. Fixarea rezultatelor cercetării la fața locului 371

CAPITOLUL II
ELEMENTE DE TACTICĂ CRIMINALISTICĂ PRIVIND PROCEDURA DE EFECTUARE A CONSTATĂRII TEHNICO-ȘTIINȚIFICE ȘI A EXPERTIZEI CRIMINALISTICE 385
§1. Considerații introductive 385
§2. Sistemul unităților și laboratoarelor de expertiză criminalistică 389
§3. Reguli tactice aplicate în dispunerea constatărilor tehnico-științifice și a expertizelor criminalistice. 391
§4. Tactica efectuării expertizelor criminalistice 393
§5. Elemente tactice aplicate în aprecierea și valorificarea concluziilor expertizei de către organele judiciare 396

CAPITOLUL III
CADRUL TACTIC AL ORGANIZĂRII ANCHETEI PENALE 399
Secțiunea I
Noțiunea și principiile organizării urmăririi penale 399
§1. Aspecte introductive 399
§2. Principiile organizării urmăririi penale 400
§3. Structura și conținutul planului de urmărire penală 402
Secțiunea a II-a
Versiunile de urmărire penală 404
§1. Noțiuni introductive 404
§2. Criterii de clasificare a versiunilor 405
§3. Tactica elaborării versiunilor de urmărire penală 406
§4. Modalități de verificarea versiunilor de urmărire penală 409
§5. Forma planului de urmărire penală 409

CAPITOLUL IV
TACTICA ASCULTĂRII MARTORILOR 411
Secțiunea I
Aspecte introductive 411
§1. Reglementarea procesuală penală 411
§2. Privire asupra valorii probante și relativității declarațiilor martorilor 413

Secțiunea a II-a
Procesul psihologic de formare a declarațiilor martorilor 414
§1. Recepția faptelor și împrejurărilor de către martori 415
§2. Prelucrarea (decodarea) informațiilor 418
§3. Stocarea memorială 419
§4. Reactivarea memorială 421
Secțiunea a III-a
Reguli tactice aplicate în ascultarea martorilor 422
§1. Pregătirea ascultării martorilor; aspecte generale 422
§2. Elemente tactice aplicate în pregătirea ascultării martorilor 423
§3. Reguli și procedee tactice criminalistice aplicate în ascultarea propriu-zisă a martorilor 424
Secțiunea a IV-a
Particularități tactice aplicate în ascultarea martorilor minori și a altor categorii de martori 430
§1. Ascultarea martorilor minori 430
§2. Ascultarea altor categorii de martori 434
Secțiunea a V-a
Consemnarea declarațiilor martorilor, alte metode tehnice de fixare 436
§1. Consemnarea declarațiilor martorilor 436
§2. Fixarea declarațiilor prin mijloace tehnice criminalistice 436

CAPITOLUL V
PARTICULARITĂȚI TACTICE ALE AUDIERII PERSOANEI VĂTĂMATE 445
Secțiunea I
Aspecte introductive 445
§1. Scurtă privire asupra concepțiilor despre victimă și poziția sa în fapta penală 445
§2. Scurte considerații privind reglementarea penală și procesual penală 447
Secțiunea a II-a
Considerații privind psihologia persoanei 449
§1. Aspecte introductive 449
§2. Particularități ale psihologiei victimei 449
§3. Caracteristici ale formării declarațiilor persoanei vătămate 454
Secțiunea a III-a
Tactica audierii propriu-zise a persoanei vătămate 460

CAPITOLUL VI
TACTICA ASCULTĂRII SUSPECTULUI SAU A INCULPATULUI 465
Secțiunea I
Privire generală asupra semnificației interogatoriului în procesul judiciar 465
§1. Sublinieri introductive 465
§2. Particularități ale psihologiei suspectului sau inculpatului 467
§3. Considerații asupra trăsăturilor de personalitate a magistratului sau a celui care efectuează ancheta penală 471
Secțiunea a II-a
Reguli și procedee tactice aplicate în ascultarea suspectului sau a inculpatului 472
§1. Pregătirea ascultării 472
§2. Cadrul tactic al ascultării propriu-zise a suspectului sau a inculpatului 475
§3. Consemnarea declarațiilor suspectului sau ale inculpatului 481
Secțiunea a III-a
Modalități tehnico-tactice de depistare a comportamentului simulat 483
§1. Indicatori psihofiziologici ai emoției 483

§2. Organizarea şi desfăşurarea testării la poligraf 486
§3. Aprecieri privind valoarea probantă a rezultatelor obţinute cu tehnicile de detectare a comportamentului simulat 488

CAPITOLUL VII
TACTICA EFECTUĂRII PERCHEZIŢIEI: RIDICAREA DE OBIECTE ŞI ÎNSCRISURI 495
Secţiunea I
Importanţa, reglementarea procesual-penală şi pregătirea percheziţiei 495
§1. Aspecte introductive 495
§2. Pregătirea percheziţiei 497
Secţiunea a II-a
Reguli tactice de efectuare a percheziţiei 501
§1. Aspecte privind psihologia percheziţiei 501
§2. Deplasarea şi intrarea la locul percheziţiei 504
§3. Primele măsuri luate la locul percheziţiei 505
§4. Reguli tactice aplicate în efectuarea percheziţiei propriu-zise 506
§5. Fixarea rezultatelor percheziţiei 508
Secţiunea a III-a
Particularităţi privind efectuarea unor categorii de percheziţii domiciliare şi a percheziţiei corporale 510
§1. Percheziţia încăperilor sau a locurilor închise 510
§2. Percheziţia locurilor deschise 513
§3. Percheziţia corporală 514
§4. Alte categorii de percheziţii 516
Secţiunea a IV-a
Ridicarea de obiecte, înscrisuri sau date informatice 519
§1. Aspecte generale 519
§2. Cadrul tactic criminalistic 520

CAPITOLUL VIII
REGULI ŞI PROCEDEE TACTICE APLICATE ÎN EFECTUAREA UNOR ACTE DE URMĂRIRE PENALĂ 527
Secţiunea I
Tactica efectuării confruntării 527
§1. Aspecte introductive 527
§2. Pregătirea confruntării 529
§3. Reguli tactice de efectuare a confruntării propriu-zise 531
§4. Fixarea rezultatelor confruntării 532
Secţiunea a II-a
Tactica efectuării prezentării pentru recunoaştere 533
§1. Consideraţii introductive 533
§2. Pregătirea prezentării pentru recunoaştere 535
§3. Particularităţi tactice privind efectuarea prezentării pentru recunoaştere 538
§4. Fixarea rezultatelor prezentării pentru recunoaştere 542
Secţiunea a III-a
Tactica efectuării reconstituirii 542
§1. Aspecte introductive 542
§2. Dispunerea şi organizarea reconstituirii 546
§3. Efectuarea reconstituirii 548
§4. Fixarea rezultatelor reconstituirii 549

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Partea a III-a – METODOLOGIA CRIMINALISTICĂ

CAPITOLUL I
METODOLOGIA INVESTIGĂRII INFRACȚIUNILOR DE OMUCIDERE 553
Secțiunea I
Aspecte introductive 553
§1. Considerații preliminare 553
§2. Principalele probleme, obiect al probațiunii, care trebuie clarificate prin investigarea morții violente 555
§3. Modalități de probare a infracțiunilor de omucidere 558
Secțiunea a II-a
Cadrul metodologic general și primele măsuri luate în investigarea omuciderii 559
§1. Reguli generale metodologice aplicate în investigarea omorului 559
§2. Cercetarea în echipă a omuciderii; rolul și importanța sa 560
§3. Primele măsuri luate de organele de urmărire penală în cercetarea omorului 561
Secțiunea a III-a
Particularitățile cercetării la fața locului în caz de omor 562
§1. Aspecte generale privind cercetarea la fața locului în caz de omor 562
§2. Examinarea cadavrului 564
§3. Elemente de investigare entomologică; stabilirea datei morții pe baza studiului entomologic 568
§4. Particularitățile cercetării omorului în funcție de mijloacele și procedeele folosite de făptuitor pentru suprimarea vieții victimei 576
Secțiunea a IV-a
Alte activități destinate investigării omorului 581
§1. Dispunerea expertizelor medico-legale 581
§2. Dispunerea expertizelor criminalistice 586
§3. Elaborarea versiunilor de urmărire penală 589
§4. Evaluările de tip profiling privind personalitatea făptuitorului 592
§5. Efectuarea unor acte de urmărire penală 594
§6. Particularități ale cercetării omorului în cazul cadavrelor dezmembrate sau al cadavrelor nedescoperite 595

CAPITOLUL II
METODOLOGIA INVESTIGĂRII UNOR INFRACȚIUNI CARE ADUC ATINGERE PATRIMONIULUI 619
Secțiunea I
Particularități metodologice privind investigarea furtului și a tâlhăriei 619
§1. Considerații introductive 619
§2. Primele măsuri luate în vederea investigării furtului și tâlhăriei 621
§3. Alte activități de urmărire penală efectuate în anchetarea furtului și tâlhăriei 624
§4. Unele particularități ale investigării furtului 625
§5. Unele particularități privind investigarea furtului și a tâlhăriei în paguba proprietății publice 630
Secțiunea a II-a
Particularități metodologice ale investigării delapidării 631
§1. Aspecte introductive 631

§2. Problemele principale care trebuie clarificate prin investigarea delapidării 632
§3. Primele măsuri luate în cercetarea delapidării.....633
§4. Efectuarea altor acte de urmărire penală.....635

CAPITOLUL III
ELEMENTE METODOLOGICE PRIVIND INVESTIGAREA CRIMINALISTICĂ A INFRACȚIUNILOR DIN DOMENIUL AFACERILOR 639
Secțiunea I
Considerații introductive 639
Secțiunea a II-a
Scurtă privire asupra modalităților curente de săvârșire a infracțiunilor în domeniul afacerilor 646
§1. Modalități specifice modurilor de operare în infracțiuni din domeniul afacerilor 646
§2. Modalități de operare în fapte înrudite cu escrocheria 649
Secțiunea a III-a
Cadrul metodologic general al investigației penale în domeniul afacerilor 650
§1. Sublinieri privind specificul investigației penale 650
§2. Direcții metodologice generale ale investigației 651
Secțiunea a IV-a
Particularități în investigarea criminalistică a unor infracțiuni financiar-bancare 652
§1. Principalele aspecte ce se urmăresc cu ocazia investigației penale.....652
§2. Tipuri de sisteme bancare „subterane" întâlnite în criminalitatea financiar-bancară.....654
§3. Impactul asupra evoluției criminalității din acest domeniu 656
§4. Stadiul actual al combaterii criminalității financiar-bancare 657

CAPITOLUL IV
METODOLOGIA INVESTIGĂRII ACCIDENTELOR DE MUNCĂ; CERCETAREA ACCIDENTELOR DE TRAFIC RUTIER.....659
Secțiunea I
Cadrul metodologic general al investigării accidentelor de muncă.....659
§1. Aspecte introductive.....659
§2. Aspecte juridice.....660
§3. Reglementări privind metodologia investigării accidentelor de muncă.....662
§4. Principalele aspecte, obiect al probațiunii, care trebuie clarificate prin investigarea accidentelor de muncă 664
§5. Cercetarea la fața locului a accidentelor de muncă 665
§6. Efectuarea altor acte de urmărire penală 667
Secțiunea a II-a
Particularități metodologice privind investigarea accidentelor de muncă sau avariilor din domeniul minier, petrochimic și al construcțiilor 669
§1. Particularități metodologice privind investigarea accidentelor de muncă din domeniul minier 669

BCU FUNDAȚIA CENTRALĂ UNIVERSITARĂ

§2. Particularități metodologice ale investigațiilor accidentelor de muncă sau avariilor din domeniul petrochimic 671
§3. Particularități metodologice privind investigarea accidentelor de muncă din domeniul construcțiilor 677
Secțiunea a III-a
Particularități metodologice privind investigarea accidentelor de trafic rutier 678
§1. Noțiuni generale 678
§2. Particularități privind cercetarea la fața locului a accidentelor de trafic rutier 682
§3. Efectuarea altor acte de urmărire penală 684

CAPITOLUL V
PARTICULARITĂȚI METODOLOGICE PRIVIND INVESTIGAREA CRIMINALISTICĂ A INFRACȚIUNILOR DIN DOMENIUL TRAFICULUI DE STUPEFIANTE 687
Secțiunea I
Considerații introductive 687
§1. Sublinieri generale și privire istorică 687
§2. Principalele categorii de substanțe stupefiante și clasificarea acestora 691
§3. Referiri la reglementarea juridică 695
Secțiunea a II-a
Moduri și sisteme de operare folosite de traficanții de droguri 697
§1. Modalități de ascundere 697
§2. Modalități de ascundere în trafic a stupefiantelor 699
§3. Moduri de operare frecvente ale traficanților de droguri 701
Secțiunea a III-a
Elemente metodologice aplicate în investigarea traficului de stupefiante 702
§1. Modalități de depistare a traficanților 702
§2. Metodologia investigării propriu-zise a traficului de stupefiante 704

CAPITOLUL VI
ELEMENTE METODOLOGICE PRIVIND INVESTIGAREA CRIMINALISTICĂ A INFRACȚIUNILOR DIN DOMENIUL CRIMINALITĂȚII ORGANIZATE 729
Secțiunea I
Considerații introductive 729
§1. Precizări de ordin terminologic 729
§2. Aspecte privind actualul cadru normativ care reglementează activitățile din domeniul combaterii criminalității organizate 733
Secțiunea a II-a
Scurtă privire asupra structurilor și modalităților curente de săvârșire a infracțiunilor în domeniul criminalității organizate 735
§1. Tipuri și structuri de organizații criminale 735
§2. Modalități de săvârșire a infracțiunilor din domeniul criminalității organizate 737

BCU IAȘI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Secțiunea a III-a
Cadrul metodologic general al investigației penale în domeniul criminalității organizate 743
§1. Etapele și modalitățile de acțiune 743
§2. Organizarea flagrantului 745
Secțiunea a IV-a
Particularități în investigarea criminalistică a unor infracțiuni circumscrise crimei organizate, cu incidență în domeniul financiar-bancar 746
§1. Principalele aspecte ce se urmăresc cu ocazia investigației penale 746
§2. Privire asupra stadiului actual al combaterii criminalității organizate în România 747

CAPITOLUL VII
UNELE ELEMENTE METODOLOGICE DE INVESTIGARE A INFRACȚIUNILOR DE CORUPȚIE 749
Secțiunea I
Cadrul general al reglementării penale europene și naționale 749
§1. Considerații preliminare 749
§2. Privire asupra reglementării infracțiunilor de corupție în sistemul european 750
§3. Privire asupra reglementărilor naționale 751
§4. Cooperarea internațională în combaterea corupției 753
Secțiunea a II-a
Criterii generale de investigare criminalistică a corupției 753
§1. Cadrul general 753
§2. Problemele pe care trebuie să le clarifice investigația penală 754
Secțiunea a III-a
Constatarea infracțiunii flagrante 756
§1. Pregătirile în vederea constatării infracțiunii flagrante 757
§2. Realizarea propriu-zisă a acțiunii de constatare a infracțiunii flagrante 761
Secțiunea a IV-a
Tactica efectuării altor acte de urmărire penală 762
§1. Particularități în ascultarea suspectului (inculpatului) 762
§2. Audierea părții vătămate sau a denunțătorului 765
§3. Efectuarea de confruntări 766
§4. Efectuarea de percheziții și de ridicări de înscrisuri și de obiecte 766
§5. Particularități privind efectuarea „percheziției" computerelor 768
§6. Dispunerea de expertize judiciare și constatări tehnico-științifice 770

CAPITOLUL VIII
ELEMENTE METODOLOGICE DE INVESTIGARE A INFRACȚIUNILOR DIN DOMENIUL CRIMINALITĂȚII INFORMATICE 771
Secțiunea I
Cadrul general al reglementării penale naționale și internaționale 771
§1. Considerații preliminare 771
§2. Privirea asupra reglementărilor vizând infracțiunile informatice în sistemul juridic românesc 772

EDUARD CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

§3. Privire asupra unor reglementări internaționale vizând criminalitatea din cyber-spațiu 773
Secțiunea a II-a
Modalități de săvârșire a infracțiunilor cibernetice 775
§1. Aspecte introductive 775
§2. Moduri de acțiune în atacurile informatice 776
§3. Considerații privind unele categorii de infracțiuni cibernetice 776
§4. Scurte considerații privind autorul infracțiunilor informatice 778
Secțiunea a III-a
Investigarea criminalistică propriu-zisă a infracțiunilor informatice 779
§1. Principalele probleme de clarificat în investigarea infracțiunilor informatice 779
§2. Mijloace materiale de probă 780
§3. Efectuarea unor acte de urmărire penală 782
§4. Particularități privind cercetarea la fața locului a infracțiunilor informatice 783

BIBLIOGRAFIE SELECTIVĂ 787

INDEX TEMATIC 797

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

TABLE DE MATIÈRES

Ie Partie – LA POLICE SCIENTIFIQUE

Ier CHAPITRE
APPROCHE PRÉLIMINAIRE 27
Ière Section
La criminalistique - concept et système 27
§1. Le concept et l'importance des sciences forensiques 27
§2. Rapports avec les sciences juridiques et judiciaires 32
§3. Le système de la criminalistique 35
IIe Section
Les principes de l'investigation criminelle 36
§1. Le concept et le système des principes de la criminalistique 36
§2. Les principes fondamentaux de la criminalistique 37
IIIe Section
Vue d'ensemble sur le développement de la criminalistique 41
§1. L'émergence des sciences forensiques 41
§2. L'évolution de la criminalistique en Roumanie 42
§3. Le développement de l'enseignement du droit criminel en Roumanie 43

IIe CHAPITRE
LA MÉTHODOLOGIE DE L'IDENTIFICATION CRIMINELLE 45
Ière Section
Objet et principes de l'identification criminelle 45
§1. Approches d'ordre notionnel 45
§2. Les principes de l'identification criminelle 48
IIe Section
Les étapes et la méthodologie de l'identification criminelle 51
§1. Les étapes de l'identification criminelle 51
§2. La méthodologie de l'identification criminelle 52

IIIe CHAPITRE
TECHNIQUES DE LABORATOIRE À L'APPUI DES ENQUÊTES CRIMINELLES 55
Ière Section
Moyens scientifiques et techniques utilisés dans l'investigation sur les lieux 55
§1. Approches préliminaires 55
§2. Généralités sur l'investigation sur les lieux 55
§3. Trousses médico-légales 57
§4. Les laboratoires mobiles d'investigation criminelle 58

BCU CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

IIe Section
Les laboratoires de criminalistique; les principales techniques et méthodes d'investigation 59
§1. Méthodes d'examen microscopique 59
§2. Méthodes d'analyse spectrale 65
§3. Méthodes chromatographiques 68
§4. Autres méthodes d'analyses physico-chimiques 70
§5. Les méthodes modernes d'analyse combinée 73
§6. Systèmes modernes de détection et identification des agents biochimiques 74

IVe CHAPITRE
LA PHOTOGRAPHIE JUDICIAIRE 85
Ière Section
Approches sur le rôle de la photographie judiciaire dans l'enquête pénale 85
§1. Approches préliminaires 85
§2. Le rôle de la photographie judiciaire dans l'enquête pénale 86
IIe Section
La photographie judiciaire opérative 88
§1. Procédures de prise de vue sur les lieux 88
§2. La photographie des signalements 93
§3. La photografie enregistrant les résultats des activités de poursuite pénale 95
IIIe Section
La photographie de contrôle judiciaire 98
§1. Photographie de contrôle judiciaire dans le rayonnement visible 98
§2. Photographie de contrôle judiciaire dans le rayonnement invisible 101
§3. La photomicrographie et l'holographie 107

Ve CHAPITRE
IDENTIFICATION DES INDIVIDUS SELON L'EMPREINTE DU CORPS HUMAIN 113
Ière Section
Approches préliminaires 113
§1. Le concept de trace de l'infraction 113
§2. Critères de classification des traces de l'infraction 114
IIe Section
L'identification dactiloscopique; techniques de recherche des traces papillaires 117
§1. Approches préliminaires sur les dessins papillaires 117
§2. Recherche et interprétation sur les lieux des empreintes palmaires 122
§3. Expertise médico-légale des empreintes palmaires 131
IIIe Section
L'investigation criminelle des empreintes plantaires 134
§1. Approches préliminaires sur les empreintes plantaires 134
§2. Investigation criminelle sur les lieux des empreintes plantaires 136
§3. Expertise médico-légale des empreintes plantaires 139

EUROPEAN CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

IVe Section
Analyse des traces de dents et de lèvres et d'autres parties du corps humain 140
§1. Analyse odontologique judiciaire 140
§2. Analyse des traces de lèvres 142
§3. Analyse des traces laissées par d'autres parties du corps humain 144

VIe CHAPITRE
LA TYPOLOGIE D'ANALYSE DES PRINCIPALES TRACES BIOLOGIQUES DE NATURE HUMAINE 157
Ière Section
Analyse des traces de sang 157
§1. Approches préliminaires sur les traces biologiques 157
§2. Analyse des traces de sang 158
IIe Section
Analyse des traces de salive et de sperme 163
§1. Analyse des traces de salive 163
§2. Analyse des traces séminales 164
§3. Mentions sur l'investigation biocriminalistique d'autres catégories de traces biologiques 166
IIIe Section
Éléments d'analyse et d'identification biocriminalistique sur le profil ADN. 167
§1. Base scientifique 167
§2. Caractéristiques de la recherche sur les lieux 168
§3. Mise en œuvre des expertises A.D.N. 169
IVe Section
Analyse des cheveux humains 170
§1. Problématique générale 170
§2. Recherche sur les lieux 171
§3. Expertise médico-légale des traces de pilosité 172
Ve Section
Éléments d'expertise odorologique judiciaire 174
§1. Approches générales des marques olfactives 174
§2. Recherche sur les lieux 175
§3. Méthodes modernes d'expertise odorologique 177
§4. Différents domaines de l'utilisation de chiens renifleurs 177

VIIe CHAPITRE
TECHNIQUES D'IDENTIFICATION DES INDIVIDUS D'APRÈS LE SIGNALEMENT EXTÉRIEUR, LA VOIX ET D'AUTRES MÉTHODES D'INVESTIGATION CRIMINELLE 187
§1. Approches préliminaires 187
Ière Section
Identification des individus et des cadavres d'après les signalements extérieurs 188
§1. Approches générales 188

UNIVERSITY LIBRARY

§2. La méthode du portrait parlé 190
§3. Méthodes techniques utilisées pour identifier les individus d'après les signalements extérieurs 193
§4. Méthodes d'investigation criminelle d'identification de cadavres inconnus 195
IIe Section
Identification vocale et langagière des individus 197
§1. Approches générales 197
§2. Particularités dans l'identification vocale et langagière 199
§3. Expertise médico-légale vocale et langagière 200
IIIe Section
Méthodes d'identification biométrique 203
§1. Identification sur la photographie des signalements 203
§2. Techniques anthropométriques 203
§3. Reconnaissance de la rétine 204
§4. Reconnaissance de l'iris 204
§5. Le thermogramme facial 204
IVe Section
Identification des individus à l'aide du système de reconnaissance faciale - IMAGETRAK 205
Ve Section
Inscription judiciaire 207
§1. Approches sur le but et l'importance de l'inscription judiciaire 207
§2. Inscription au casier judiciaire 209
§3. Autres moyens d'inscription judiciaire 212

VIIIe CHAPITRE
INVESTIGATION DES CORPS DU DÉLIT, DES TRACES DE MATÉRIAUX OU MATIÈRES, D'EXPLOSIONS ET INCENDIES ET ACCIDENTS DE CIRCULATION 229
Ière Section
Analyse des empreintes des objets et des traces résultées des débris ou matières diverses 229
§1. Approches préliminaires 229
§2. Analyse des empreintes des corps du délit utilisées dans les cambriolages 229
§3. Analyse des traces de vêtements 234
§4. Analyse des traces résultées de débris ou matières diverses (trace - matière) 235
§5. Analyse des microtraces, des traces de nature géologique et botanique 240
§6. Analyse des traces de véhicules routiers 246
IIe Section
Analyse des traces d'incendies, explosions et d'autres traces d'accidents 250
§1. Approches générales 250

BCU CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

§2. Analyse des traces d'incendies....250
§3. Analyse des traces d'explosion....254
§4. Analyse des traces d'accidents ferroviaires, navales et aériens....256

IXe CHAPITRE
ÉLÉMENTS DE BALISTIQUE JUDICIAIRE....261
Ière Section
Concepts généraux sur les armes à feu et analyse de leurs marques....261
§1. Approches préliminaires....261
§2. Notions techniques générales sur les armes à feu....262
§3. Marques laissées par l'utilisation d'armes à feu....265
§4. Particularités de l'analyse sur les lieux des armes à feu et de leurs marques....270
IIe Section
Expertise balistique judiciaire des armes à feu et de leurs marques....274
§1. Examen technique général des armes à feu....274
§2. Expertise des marques laissées par les armes à feu....276
§3. Identification d'armes à feu d'après les marques laissées sur la balle et le tube de la cartouche....278
§4. Autres problèmes résolus par l'expertise balistique judiciaire des armes à feu....281

Xe CHAPITRE
INVESTIGATION CRIMINELLE DU FAUX EN ACTES, DE L'ÉCRITURE MANUSCRITE ET D'AUTRES CATÉGORIES DE FAUX....309
Ière Section
Approches générales sur l'investigation criminelle des pièces justificatives ou des documents....309
§1. Approches préliminaires....309
§2. Manutention de documents. Réhabilitation et reconstruction des documents endommagés ou détruits....310
§3. Détermination de l'authenticité et l'âge des documents....313
§4. Expertise médico-légale du papier et de l'encre....316
IIe Section
Éléments de graphoscopie judiciaire....318
§1. Concepts généraux....318
§2. Particularités d'identification de l'écriture manuscrite....320
§3. Identification de l'individu par l'écriture à l'aide de l'expertise graphoscopique....323
IIIe Section
L'investigation criminelle du faux matériel en actes....326
§1. Approches préliminaires....326
§2. L'analyse du faux en supprimant du texte....327
§3. L'analyse du faux en ajoutant du texte....329
§4. L'analyse du faux en imitant et déguisant l'écriture....331

PRIMO CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

IVe Section
Analyse des textes tapés et d'autres catégories de faux 334
§1. Analyse des textes tapés 334
§2. Analyse d'autres catégories de faux 335

IIe Partie – ÉLÉMENTS DE STRATÉGIE D'INVESTIGATION CRIMINELLE

Ier CHAPITRE
L'ENQUÊTE SUR LES LIEUX : RÈGLES DE STRATÉGIE D'INVESTIGATION CRIMINELLE DE LA SCÈNE DE CRIME 357
Ière Section
Concept et importance de l'enquête sur les lieux 357
§1. Approches d'ordre notionnel 357
§2. Approches relatives à la régulation processuelle pénale 358
§3. Importance et objectifs de l'enquête sur les lieux 359
§4. Éléments de stratégie spécifiques aux préparatifs de l'enquête sur les lieux 361
IIe Section
Règles de stratégie d'investigation sur les lieux 363
§1. Cadre tactique général de l'investigation sur les lieux 363
§2. Mesures préliminaires à l'investigation sur les lieux 366
§3. Règles de stratégie spécifiques au déroulement de l'enquête effective sur les lieux 368
§4. Inscription des résultats de l'enquête sur les lieux 371

IIe CHAPITRE
ÉLÉMENTS DE STRATÉGIE D'INVESTIGATION CRIMINELLE EN CE QUI CONCERNE LA PROCÉDURE DE CONSTATATION TECHNIQUE ET SCIENTIFIQUE ET DE L'EXPERTISE D'INVESTIGATION CRIMINELLE 385
§1. Approches préliminaires 385
§2. Le système des unités et des laboratoires d'expertise médico-légale 389
§3. Les règles de stratégie appliquées dans l'utilisation des conclusions techniques et scientifiques et des expertises médico-légales 391
§4. La stratégie d'effectuer des expertises médico-légales 393
§5. Éléments de stratégie appliqués dans l'interprétation et l'utilisation des conclusions de l'expertise par les organismes judiciaires 396

IIIe CHAPITRE
LE CADRE TACTIQUE D'ORGANISATION DE L'ENQUÊTE PÉNALE 399
Ière Section
Concept et principes de l'organisation de la poursuite pénale 399
§1. Notions introductives 399

BUCHAREST UNIVERSITY LIBRARY

§2. Les principes de l'organisation de la poursuite pénale 400
§3. La structure et le contenu du plan de poursuite pénale....402
IIe Section
Alternatives aux poursuites pénales....404
§1. Approches préliminaires....405
§2. Critères de classification des alternatives....405
§3. La stratégie d'élaborer des alternatives aux poursuites pénales....406
§4. Méthodes de contrôle des alternatives aux poursuites pénales....409
§5. La forme du plan de poursuite pénale 409

IVe CHAPITRE
LA STRATÉGIE D'AUDITION DES TÉMOINS 411
Ière Section
Approches préliminaires....411
§1. Régulation processuelle pénale 411
§2. Vue d'ensemble sur la valeur probante et la relativité des déclarations de témoins....413
IIe Section
Le processus psychologique de la formulation des déclarations des témoins 415
§1. Réception des faits et des circonstances par les témoins....415
§2. Traitement (décodage) des informations....418
§3. Stockage mémoriel....419
§4. Réactivation mémorielle....421
IIIe Section
Règles de stratégie appliquées dans l'audition des témoins 422
§1. Préparatifs de l'audition des témoins; généralités....422
§2. Éléments de stratégie appliqués lors des préparatifs pour l'audition des témoins....423
§3. Règles et procédures de stratégie d'investigation criminelle appliqués dans l'audition effective des témoins....424
IVe Section
Particularités de stratégie appliquées dans l'audition de témoins mineurs et d'autres catégories de témoins 430
§1. Audition de témoins mineurs....430
§2. Audition d'autres catégories de témoins....434
Ve Section
Enregistrement des déclarations de témoins et d'autres méthodes techniques d'enregistrement....436
§1. Enregistrement des déclarations de témoins....436
§2. Enregistrement des déclarations par l'intermédiaire des moyens techniques d'investigation criminelle 436

BUASTO CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Ve CHAPITRE
PARTICULARITÉS STRATÉGIQUES DANS L'AUDITION DE LA PERSONNE LÉSÉE 445
Ière Section
Approches préliminaires 445
§1. Bref aperçu sur les concepts de la victime et sa position rapportée à l'infraction pénale 445
§2. Brève étude sur la régulation pénale et la régulation processuelle pénale 447
IIe Section
Approches sur la psychologie de l'individu 449
§1. Approches préliminaires 449
§2. Particularités de la psychologie de la victime 449
§3. Particularités dans la formulation des déclarations de la personne lésée 454
IIIe Section
La stratégie d'audition proprement dite de la personne lésée 460

VIe CHAPITRE
LA STRATÉGIE D'AUDITION DU DÉFENDEUR OU DE L'ACCUSÉ 465
Ière Section
Vue d'ensemble sur l'importance de l'interrogatoire lors de la procédure judiciaire 465
§1. Approches préliminaires 465
§2. Particularités de la psychologie du défendeur ou de l'accusé 467
§3. Observations sur les traits de personnalité du magistrat ou de la personne chargée de l'enquête criminelle 471
IIe Section
Règles et procédures de stratégie appliquées dans l'audition du défendeur ou de l'accusé 472
§1. Préparatifs de l'audition 472
§2. Le cadre tactique de l'audition effective du défendeur ou de l'accusé 475
§3. Enregistrement des déclarations du défendeur ou de l'accusé 481
IIIe Section
Moyens techniques et tactiques à détecter des comportements simulés 483
§1. Indicateurs psychophysiologiques de l'émotion 483
§2. Organisation et déroulement du test du polygraphe 486
§3. Approches sur la valeur probante des résultats obtenus à l'aide des techniques de détection des comportements simulés 488

VIIe CHAPITRE
LA STRATÉGIE DE METTRE EN ŒUVRE LA PERQUISITION: SAISIE SUR LES OBJETS ET LES PIÈCES JUSTIFICATIVES 495
Ière Section
L'importance, la régulation processuelle pénale et les préparatifs pour la perquisition 495

BUCHAREST CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

§1. Approches préliminaires....495
§2. Préparatifs pour la perquisition....497
IIe Section
Règles tactiques de mise en œuvre de la perquisition....501
§1. Approches sur la psychologie de la perquisition....501
§2. Déplacement et accès au lieu de la perquisition....504
§3. Premières mesures prises au lieu de la perquisition....505
§4. Règles tactiques appliquées dans la mise en œuvre de la perquisition effective....506
§5. Enregistrement des résultats de la perquisition....508
IIIe Section
Particularités sur la mise en œuvre des certaines catégories de perquisition domiciliaire et de fouille corporelle....510
§1. Perquisition des chambres ou des lieux fermés....510
§2. Perquisition des espaces ouverts....513
§3. Fouille corporelle....514
§4. Autres catégories de perquisition....516
IVe Section
Saisie sur les objets et les pièces justificatives....519
§1. Généralités....519
§2. Cadre tactique d'investigation criminelle....520

VIIIe CHAPITRE
RÈGLES ET PROCÉDURES TACTIQUES APPLIQUÉES DANS LA MISE EN ŒUVRE DES POURSUITES PÉNALES....527
Ière Section
Le moyen de preuve de la confrontation....527
§1. Approche préliminaire....527
§2. Préparatifs pour la confrontation....529
§3. Règles tactiques de mise en œuvre de la confrontation effective....531
§4. Enregistrement des résultats de la confrontation....532
IIe Section
Le moyen de preuve de la présentation servant à l'identification....533
§1. Approches préliminaires....533
§2. Préparatifs pour la présentation servant à l'identification....535
§3. Particularités tactiques de la présentation servant à l'identification....538
§4. Enregistrement des résultats de la présentation servant à l'identification....542
IIIe Section
Le moyen de preuve de la reconstitution....542
§1. Approches préliminaires....542
§2. Ordonner et organiser la reconstitution....546
§3. Mise en œuvre de la reconstitution....548
§4. Enregistrement des résultats de la reconstitution....549

BUCHAREST CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

IIIe Partie - LA MÉTHODOLOGIE D'INVESTIGATION CRIMINELLE

Ier CHAPITRE
MÉTHODOLOGIE D'INVESTIGATIONS DE CRIMES D'HOMICIDE **553**
Ière Section
Notions introductives **553**
§1. Approches préliminaires 553
§2. Principaux problèmes, objet de l'ordonnance de probation, à clarifier par l'enquête sur la mort violente 555
§3. Méthodes de probation des crimes d'homicide 558
IIe Section
Cadre méthodologique général et les premières mesures prises dans l'investigation du crime d'homicide **559**
§1. Règles méthodologiques générales appliquées dans l'investigation du crime 559
§2. Enquête en équipe sur le crime d'homicide; son rôle et importance 560
§3. Les premières mesures prises par les organes de poursuite pénale dans l'enquête sur le crime 561
IIIe Section
Particularités des investigations sur les lieux en cas de crime **562**
§1. Aspects généraux sur l'investigation sur les lieux en cas de crime 562
§2. Examen du cadavre 564
§3. Éléments d'enquête entomologique; déterminer la date de la mort en se fondant sur l'étude entomologique 568
§4. Particularités de l'enquête sur le crime selon les différentes méthodes et procédures utilisées par la partie défenderesse afin de supprimer la vie de la victime 576
IVe Section
Autres activités visant à enquêter sur le crime **581**
§1. Ordonner des expertises médico-légales 581
§2. Ordonner des expertises d'investigation criminelle 586
§3. Développement des alternatives aux poursuites pénales 589
§4. Évaluations du profilage sur le type de personnalité du criminel 592
§5. Mise en œuvre des poursuites pénales 594
§6. Particularités de l'enquête du crime dans le cas de corps démembrés ou de cadavres non identifiés 595

IIe CHAPITRE
MÉTHODOLOGIE D'INVESTIGATIONS DES INFRACTIONS CONTRE LE PATRIMOINE **619**
Ière Section
Particularités méthodologiques de l'enquête sur le vol et le vol qualifié **619**
§1. Approches préliminaires 619
§2. Premières mesures prises afin d'enquêter sur le vol el le vol qualifié 621

BCU CLUJ / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

§3. Autres activités de poursuite pénale mises en œuvre lors de l'enquête sur le vol et le vol qualifié 624
§4. Quelques particularités de l'enquête sur le vol 625
§5. Quelques particularités de l'enquête sur le vol et le vol qualifié contre la propriété publique 630
IIe Section
Particularités méthodologiques de l'enquête sur le détournement 631
§1. Approches préliminaires 631
§2. Principaux problèmes à clarifier par l'enquête sur le détournement 632
§3. Premières mesures prises dans l'enquête sur le détournement 633
§4. Mise en œuvre des poursuites pénales 635

IIIe CHAPITRE
ÉLÉMENTS MÉTHODOLOGIQUES D'INVESTIGATION CRIMINELLE DES INFRACTIONS D'AFFAIRES 639
Ière Section
Approches préliminaires 639
IIe Section
Bref aperçu des méthodes actuelles de commettre des infractions d'affaires 646
§1. Moyens spécifiques aux *modi operandi* des infractions d'affaires 646
§2. *Modi operandi* liés à la fraude 649
IIIe Section
Cadre méthodologique général de l'enquête pénale sur les infractions d'affaire 650
§1. Références sur le spécifique de l'enquête pénale 650
§2. Directions méthodologiques générales de l'enquête 651
IVe Section
Particularités de l'investigation criminelle des infractions bancaires et financières 652
§1. Les principales questions à poursuivre lors de l'enquête pénale 652
§2. Types de systèmes bancaires "souterrains" rencontrés dans la criminalité bancaire et financière 654
§3. Impact sur l'évolution de la criminalité dans ce domaine 656
§4. L'état actuel de la lutte contre la criminalité bancaire et financière 657

IVe CHAPITRE
MÉTHODOLOGIE D'INVESTIGATION DES ACCIDENTS DU TRAVAIL; ENQUÊTE SUR LES ACCIDENTS DE LA ROUTE 659
Ière Section
Cadre méthodologique général d'enquête sur les accidents du travail 659
§1. Approches préliminaires 659
§2. Perspectives juridiques 660
§3. Règlements sur la méthodologie de l'enquête sur les accidents du travail 662
§4. Principaux problèmes, objet de l'ordonnance de probation, à clarifier par l'enquête sur les accidents du travail 664

RCMP / GRC HQ UNIVERSITY LIBRARY

§5. Investigation sur les lieux des accidents du travail....665
§6. Mise en œuvre d'autres cas de poursuite pénale....667
IIe Section
Particularités méthodologiques de l'enquête sur des accidents du travail ou des dommages de l'exploitation minière, de la pétrochimie et de la construction....669
§1. Particularités méthodologiques de l'enquête sur les accidents du travail dans le secteur minier....669
§2. Particularités méthodologiques de l'enquête sur les accidents du travail ou des dommages dans le secteur pétrochimique....671
§3. Particularités méthodologiques de l'enquête sur les accidents du travail dans le secteur de constructions....677
IIIe Section
Particularités méthodologiques de l'enquête sur des accidents de la route....678
§1. Concepts généraux....678
§2. Particularités de l'enquête sur les lieux des accidents de la route....682
§3. Mise en œuvre d'autres cas de poursuite pénale....684

Ve CHAPITRE
PARTICULARITÉS MÉTHODOLOGIQUES D'INVESTIGATION CRIMINELLE DES INFRACTIONS DANS LE SECTEUR DU TRAFIC DE STUPÉFIANT....687
Ière Section
Approches préliminaires....687
§1. Concepts généraux et approche historique....687
§2. Principaux catégories de substances stupéfiantes et leur classification....691
§3. Références à la réglementation juridique....695
IIe Section
***Modi operandi* et systèmes d'opérer utilisés par les trafiquants de drogue....697**
§1. Méthodes de cache....697
§2. Méthodes de cache des stupéfiants dans le trafic....699
§3. *Modi operandi* fréquents utilisés par les trafiquants de drogue....701
IIIe Section
Eléments méthodologiques appliqués dans l'enquête sur le trafic de stupéfiant....702
§1. Méthodes de dépister les trafiquants....702
§2. Méthodologie de l'enquête effective sur le trafic de stupéfiant....704

VIe CHAPITRE
ÉLÉMENTS MÉTHODOLOGIQUES D'INVESTIGATION CRIMINELLE DES INFRACTIONS DU CRIME ORGANISÉ....729
Ière Section
Approches préliminaires....729
§1. Notions d'ordre terminologique....729

BIJ / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

§2. Approche sur le cadre réglementaire actuel régissant les activités de lutte contre le crime organisé 733
IIe Section
Bref aperçu sur les structures et méthodes actuelles de commettre des infractions dans le secteur du crime organisé 735
§1. Types et structures d'organisations criminelles 735
§2. Méthodes de commettre des infractions dans le secteur du crime organisé 737
IIIe Section
Cadre méthodologique général de l'enquête pénale dans le secteur du crime organisé 743
§1. Etapes et méthodes d'action 743
§2. Organisation de la prise en flagrant 745
IVe Section
Particularités de l'enquête criminelle sur les infractions circonscrites au crime organisé, appliquée dans le secteur bancaire et financier 746
§1. Principales approches visées par l'enquête pénale 746
§2. Vue d'ensemble sur l'état actuel de la lutte contre le crime organisé en Roumanie 747

VIIe CHAPITRE
QUELQUES ÉLÉMENTS MÉTHODOLOGIQUES D'INVESTIGATION DES INFRACTIONS DE CORRUPTION 749
Ière Section
Cadre général de la législation pénale au niveau européen et national 749
§1. Approches préliminaires 749
§2. Vue d'ensemble de la réglementation dans le système européen des infractions de corruption 750
§3. Vue d'ensemble de la réglementation nationale 751
§4. Coopération internationale dans la lutte contre la corruption 753
IIe Section
Critères généraux d'investigation criminelle de la corruption 753
§1. Cadre général 753
§2. Problèmes à clarifier visés par l'enquête pénale 754
IIIe Section
Constatation du flagrant délit 756
§1. Préparatifs pour constater le flagrant délit 757
§2. Mise en œuvre effective de l'action de constater le flagrant délit 761
IVe Section
Moyen de preuve de mise en œuvre d'autres cas de poursuite pénale 762
§1. Particularités lors de l'audition de l'accusé (le défendeur) 762
§2. Audition de la partie lésée ou du dénonciateur 765
§3. Mise en œuvre de confrontations 766
§4. Mise en œuvre de perquisitions et de saisies d'objets et pièces justificatives 766

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

§5. Particularités lors de la mise en œuvre des "perquisitions" informatiques 768
§6. Ordonner des expertises judiciaires et constatations technico-scientifiques 770

VIIIe CHAPITRE
ÉLÉMENTS MÉTHODOLOGIQUES D'INVESTIGATION DES INFRACTIONS DANS LE SECTEUR DE LA CRIMINALITÉ INFORMATIQUE 771
Ière Section
Cadre général de la législation pénale au niveau national et international 771
§ 1. Approches préliminaires 771
§ 2. Vue d'ensemble de la réglementation sur les infractions informatiques dans le système juridique roumain. 772
§ 3. Vue d'ensemble sur des législations internationales au sujet de la criminalité dans le cyberspace. 773
IIe Section
Méthodes de commettre des infractions cybernétiques 775
§ 1. Approches préliminaires 775
§ 2. Méthodes d'action dans les attaques informatiques 776
§ 3. Approches sur certaines catégories de la cybercriminalité 776
§ 4. Bref examen de l'auteur et de la victime de l'infraction informatique 778
IIIe Section
Enquête criminelle effective sur les infractions informatiques 779
§1. Principaux problèmes à clarifier par l'enquête sur la cybercriminalité 779
§ 2. Moyens matériels de preuve 780
§ 3. Mise en œuvre de poursuites pénales 782
§ 4. Particularités lors de l'enquête sur les lieux de la cybercriminalité 783

BIBLIOGRAPHIE 787

INDEX TEMATIQUE 797

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

TABLE OF CONTENTS

Part I – FORENSIC TECHNIQUE

CHAPTER I
INTRODUCTION 27
Section I
Forensic Science - Notion and System 27
§1. The Notion and Importance of Forensic Science 27
§2. Connections with the Legal and Judicial Sciences 32
§3. The System of Forensic Science 35
Section II
Principles of Forensic Investigation 36
§1. The Notion and System of Forensic Science Principles 36
§2. The Fundamental Principles of Forensic Science 37
Section III
Overview of the Forensic Science Development 41
§1. The Beginning of Forensic Science 41
§2. The Evolution of Forensic Education in Romania 42
§3. The Development of Forensic Education in Romania 43

CHAPTER II
THE METHODOLOGY OF FORENSIC IDENTIFICATION 45
Section I
The Object and Principles of Forensic Identification 45
§1. Definition of Notions 45
§2. The Principles of Forensic Identification 48
Section II
The Stages and Methodology of Forensic Identification 51
§1. The Stages of Forensic Identification 51
§2. The Methodology of Forensic Identification 52

CHAPTER III
LABORATORY TECHNIQUES DESIGNED
FOR FORENSIC INVESTIGATIONS 55
Section I
Technical-Scientific Methods Used in the Crime Scene Investigation 55
§1. Introductory Observations 55
§2. General Observations regarding Crime Scene Investigation 55
§3. Forensic Kits 57
§4. Mobile Forensic Laboratories 58

BCU CLUJ CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Section II
Forensic Laboratories; Main Investigation Techniques and Methods 59
§1. Microscopic Investigation Methods 59
§2. Spectral Analysis Methods 65
§3. Chromatographic Methods 68
§4. Other Physical-Chemical Examination Methods 70
§5. Modern Combined Analysis Methods 73
§6. Modern Biochemical Agent Detection and Identification Methods 74

CHAPTER IV
LEGAL PHOTOGRAPHY 85
Section I
Considerations on the Role of Legal Photography in Investigating Crimes 85
§1. Introductory Observations 85
§2. The Role of Legal Photography in Investigating Crimes 86
Section II
Operative Legal Photography 88
§1. Scene of Crime Photography Procedures 88
§2. Photography of Features for Identification 93
§3. Photography for Recording the Results of Criminal Investigation Activities 95
Section III
Legal Photography for Examination 98
§1. Legal Photography for Examination in Visible Radiations 98
§2. Legal Photography for Examination in Invisible Radiations 101
§3. Microphotography and Holography 107

CHAPTER V
IDENTIFICATION OF PERSONS BY THE TRACES LEFT BY THE HUMAN BODY 113
Section I
Introductory Observations 113
§1. The Notion of Trace of Crime 113
§2. Classification Criteria for Traces of Crime 114
Section II
Fingerprint Identification; Papillary Trace Investigation Techniques 117
§1. Preliminary Considerations regarding Papillary Drawings 117
§2. Crime Scene Investigation and Interpretation of Hand Traces 122
§3. Forensic Examination of Hand Traces 131
Section III
Forensic Investigation of Foot Traces 134
§1. Preliminary Considerations regarding Foot Traces 134

BUJAR UNIVERSITY LIBRARY

§2. Crime Scene Forensic Investigation of Foot Traces 136
§3. Forensic Examination of Foot Traces 139
Section IV
Investigation of Tooth and Lip Marks and Marks of Other Parts of the Body 140
§1. Forensic Odontology 140
§2. Investigation of Lip Marks 142
§3. Investigation of Traces Left by Other Parts of the Human Body 144

CHAPTER VI
TYPOLOGY OF INVESTIGATING THE MAIN HUMAN BIOLOGICAL TRACES 157
Section I
Investigation of Blood Traces 157
§1. Preliminary Observations regarding Biological Traces 157
§2. Investigation of Blood Traces 158
Section II
Investigation of Saliva and Sperm Traces 163
§1. Investigation of Saliva Traces 163
§2. Investigation of Sperm Traces 164
§3. Observations regarding the Forensic Biological Investigation of Other Categories of Biological Traces 166
Section III
Elements of Forensic Biological Investigation and Identification based on the DNA profile. 167
§1. Scientific Basis 167
§2. Particularities of Crime Scene Investigation 168
§3. The Carrying Out of DNA Analyses 169
Section IV
Investigation of Human Hair 170
§1. General Observations 170
§2. Crime Scene Investigation 171
§3. Forensic Examination of Hair Evidence 172
Section V
Elements of Forensic Scent Investigation 174
§1. General Observations regarding Scent Traces 174
§2. Crime Scene Investigation 175
§3. Modern Scent Investigation Methods 177
§4. Various Fields for Using Search Dogs 177

BUMSA CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

CHAPTER VII
TECHNIQUES OF PERSON IDENTIFICATION BY EXTERNAL FEATURES, VOICE AND OTHER FORENSIC METHODS **187**
§1. Introductory Observations 187
Section I
Identification of Persons and Bodies by External Features **188**
§1. General Observations 188
§2. The Talking Picture Method 190
§3. Technical Methods Used in the Identification of Persons by External Features 193
§4. Forensic Methods for the Identification of Unknown Bodies 195
Section II
Identification of Persons by Voice and Speaking **197**
§1. General Observations 197
§2. Characteristics of the Voice and Speaking Identification 199
§3. Forensic Investigation of the Voice and Speaking 200
Section III
Biometric Identification Methods **203**
§1. Identification based on Photography of Features 203
§2. Anthropometric Techniques 203
§3. Retina Recognition 204
§4. Iris Recognition 204
§5. Face Thermogram 204
Section IV
Identification of Persons in the Face Recognition System - IMAGETRAK **205**
Section V
Criminal Registration **207**
§1. Considerations regarding the Goal and Importance of Criminal Registration 207
§2. Registration in the Criminal Record 209
§3. Other Means of Criminal Registration 212

CHAPTER VIII
INVESTIGATION OF BODIES OF CRIME, TRACES OF MATERIALS OR SUBSTANCES, EXPLOSIONS, FIRES AND MOTOR VEHICLE ACCIDENTS **229**
Section I
Investigation of Traces of Objects and Traces Made of Objects or Various Materials Scrap **229**
§1. Preliminary Considerations 229
§2. Investigation of Traces of Bodies of Crime used in Burglaries 229
§3. Investigation of Traces of Clothing 234

ROMANIAN CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

§4. Investigation of Traces Made of Objects or Various Materials Scrap (material-traces) 235
§5. Investigation of Microtraces, Geological and Botanical Traces 240
§6. Investigation of Road Transport Traces 246
Section II
Investigation of Fire, Explosion Traces and of Other Traces of Accidents 250
§1. General Considerations 250
§2. Investigation of Fire Traces 250
§3. Investigation of Explosion Traces 254
§4. Investigation of Rail, Naval and Air Accident Traces 256

CHAPTER IX
ELEMENTS OF JUDICIAL BALLISTICS 261
Section I
General Fire Gun Notions and the Investigation of Their Traces 261
§1. Preliminary Considerations 261
§2. General Technical Fire Gun Notions 262
§3. Traces Formed by Using Fire Guns 265
§4. Particularities of Crime Scene Investigation of Fire Guns and of their Traces 270
Section II
Forensic Ballistic Examination of Fire Guns and of Their Traces 274
§1. General Technical Examination of Fire Guns 274
§2. Examination of Traces Formed by Fire Guns 276
§3. Identification of Fire Guns by the Traces Formed on the Bullet and on the Cartridge Tube 278
§4. Other Issues Solved by the Forensic Ballistic Examination of Fire Guns 281

CHAPTER X
FORENSIC EXAMINATION OF DOCUMENT, HANDWRITING FORGERY AND OF OTHER TYPES OF FORGERY 309
Section I
General Notions regarding the Forensic Examination of Documentary Evidence or Documents 309
§1. Preliminary Considerations 309
§2. Handling Documentary Evidence. Restoration and Recomposition of Damaged or Destoyed Documentary Evidence 310
§3. Establishing the Authenticity and Age of Documentary Evidence 313
§4. Forensic Examination of Paper and Inks 316
Section II
Elements of Judicial Graphology 318
§1. General Notions 318

BCU WEST CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

§2. Characteristics of Handwriting Identification 320
§3. Identification of the Person by Handwriting Based on Graphological Examination 323
Section III
Forensic Examination of Material Forgery of Documentary Evidence 326
§1. Introductory Observations 326
§2. Examination of Forgery by Text Removal.....327
§3. Examination of Forgery by Text Addition.....329
§4. Examination of Forgery by Imitated and Disguised Handwriting 331
Section IV
Examination of typed texts and of other categories of forgery.....334
§1. Examination of Typed Texts 334
§2. Examination of Other Categories Of Forgery.....335

Part II – FORENSIC TACTICAL ELEMENTS

CHAPTER I
CRIME SCENE INVESTIGATION
TACTICAL FORENSIC RULES
FOR CRIME SCENE INVESTIGATION.....357
Section I
The Notion and Importance of Crime Scene Investigation.....357
§1. Notional References 357
§2. Considerations regarding the Criminal Procedural Regulation 358
§3. Importance and Objectives of Crime Scene Investigation.....359
§4. Tactical Elements Specific to Crime Scene Preparation.....361
Section II
Tactical Crime Scene Investigation Rules 363
§1. General Tactical Framework of Crime Scene Investigation.....363
§2. Measures Preliminary to Crime Scene Investigation 366
§3. Specific Tactical Rules for the Actual Crime Scene Investigation.....368
§4. Recording the Crime Scene Investigation Results 371

CHAPTER II
FORENSIC TACTICAL ELEMENTS
REGARDING THE PROCEDURE FOR CARRYING OUT
THE TECHNICAL-SCIENTIFIC OBSERVATION AND THE
FORENSIC EXAMINATION.....385
§1. Introductory Considerations 385
§2. The System of Forensic Examination Units and Laboratories.....389
§3. Tactical Rules Used in Ordering Technical-Scientific Observations and Forensic Examinations. 391

BUCHAREST CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

§4. The Tactic of Carrying Out Forensic Examinations 393
§5. Tactical Elements Applied in the Assessment and Use of the Examination Conclusions by the Judicial Bodies 396

CHAPTER III
TACTICAL FRAMEWORK OF CRIMINAL PROSECUTION ORGANIZATION 399
Section I
The Notion and Principles of Criminal Prosecution Organization 399
§1. Introductory Observations 399
§2. The Principles of Criminal Prosecution Organization 400
§3. The Structure and Content of the Criminal Prosecution Plan 402
Section II
Criminal Prosecution Versions 404
§1. Introductory Notions 404
§2. Version Classification Criteria 405
§3. The Tactic of Drafting Criminal Prosecution Versions 406
§4. Means of Checking the Criminal Prosecution Versions 409
§5. The Form of the Criminal Prosecution Plan 409

CHAPTER IV
THE TACTIC OF HEARING WITNESSES 411
Section I
Introductory Observations 411
§1. The Criminal Procedural Regulation 411
§2. Overview of the Evidentiary Value and Relativity of Witness Statements 413
Section II
The Psychological Process of Forming Witness Statements 414
§1. The Reception of Facts and Circumstances by Witnesses 415
§2. Processing (Decoding) Information 418
§3. Memory Storage 419
§4. Memory Reactivation 421
Section III
Tactical Rules Applied in Hearing Witnesses 422
§1. Preparation of Hearing Witnesses; General Observations 422
§2. Tactical Elements Used in the Preparation of Hearing Witnesses 423
§3. Tactical Forensic Rules and Procedures Applied in the Actual Hearing of Witnesses 424
Section IV
Tactical Particularities Applied in Hearing Minor Witnesses and Other Categories of Witnesses 430
§1. Hearing Minor Witnesses 430
§2. Hearing Other Categories of Witnesses 434

UNIVERSITY LIBRARY

Section V
Recording Witness Statements,
Other Technical Means of Recording 436
§1. Recording Witness Statements 436
§2. Recording Statements by Technical Forensic Means 436

CHAPTER V
TACTICAL PARTICULARITIES OF
HEARING THE INJURED PERSON 445
Section I
Introductory Observations 445
§1. Brief Overview of the Conceptions about the Victim and Its Position in the Criminal Action 445
§2. Brief Considerations regarding the Criminal and Criminal Procedural Regulation 447
Section II
Considerations regarding the Person's Psychology 449
§1. Introductory Observations 449
§2. Particularities of the Victim Psychology 449
§3. Characteristics of Forming the Injured Person Statements 454
Section III
The Tactic of the Actual Hearing of the Injured Person 460

CHAPTER VI
THE TACTIC OF HEARING THE ACCUSED
OR THE DEFENDANT 465
Section I
Overview of the Significance of Examination in the Judicial Process 465
§1. Introductory Observations 465
§2. Particularities of the Accused or the Defendant's Psychology 467
§3. Considerations on the Personality Traits of the Magistrate or the Person carrying Out the Criminal Investigation 471
Section II
Tactical Rules and Procedures Applied in Hearing the Accused or the Defendant 472
§1. Preparation of the Hearing 472
§2. Tactical Framework of the Actual Hearing of the Accused or the Defendant 475
§3. Recording the Statements of the Accused or the Defendant 481
Section III
Technical-Tactical Means of Detection
of the Simulated Behavior 483
§1. The Psychophysiological Indicators of Emotion 483

"DANUBIUS" UNIVERSITY LIBRARY

§2. The Organization and Carrying Out of Poligraph Testing 486
§3. Observations regarding the Evidentiary Value of the Results Obtained with the Techniques of Simulated Behavior Detection 488

CHAPTER VII
THE TACTIC OF CARRYING OUT THE SEARCH: THE COLLECTION OF OBJECTS AND DOCUMENTARY EVIDENCE 495
Section I
The Importance, Criminal Procedural Regulation and Preparation of the Search 495
§1. Introductory Observations 495
§2. Preparation of the Search 497
Section II
Tactical Rules for Carrying Out the Search 501
§1. Considerations regarding the Psychology of the Search. 501
§2. Travel to and Entry to the Place of the Search. 504
§3. First Actions Taken at the Place of the Search 505
§4. Tactical Rules Applied in Carrying Out the Actual Search. 506
§5. Recording the Results of the Search 508
Section III
Particularities regarding the Carrying Out of Categories of Home Searches and Body Searches 510
§1. Search of Rooms or Closed Areas 510
§2. Search of Open Areas 513
§3. Body Search 514
§4. Other Categories of Searches. 516
Section IV
Collection of Objects and Documentary Evidence 519
§1. General Observations 519
§2. Tactical Forensic Framework 520

CHAPTER VIII
TACTICAL RULES AND PROCEDURES APPLIED IN CARRYING OUT CRIMINAL PROSECUTION ACTIONS 527
Section I
Tactic of Carrying Out the Confrontation 527
§1. Introductory Observations 527
§2. Preparation of Confrontation 529
§3. Tactical Rules for Carrying Out the Actual Confrontation 531
§4. Recording the Results of Confrontation 532

BCU IAȘI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Section II
The Tactic of Carrying Out the Presentation for Recognition 533
§1. Introductory Considerations 533
§2. Preparation of the Presentation for Recognition 535
§3. Tactical Particularities regarding the Carrying Out of the Presentation for Recognition 538
§4. Recording the Results of the Presentation for Recognition 542
Section III
The Tactic of Carrying Out the Reconstruction 542
§1. Introductory Observations 542
§2. Ordering and Organizing the Reconstruction 546
§3. Carrying Out the Reconstruction 548
§4. Recording the Results of Reconstruction 549

Part III - THE FORENSIC METHODOLOGY

CHAPTER I
THE METHODOLOGY OF INVESTIGATING CRIMES 553
Section I
Introductory Observations 553
§1. Preliminary Considerations 553
§2. The Main Issues, Subject to Proof, Which Must Be Clarified by Investigating the Violent Death 555
§3. Means of Proving Murders 558
Section II
The General Methodological Framework and the First Actions Taken in Investigating a Murder 559
§1. General Methodological Rules Applied in Investigating a Murder 559
§2. Murder Investigation by a Team; Its Role and Importance 560
§3. The First Actions Taken by the Criminal Prosecution Bodies in Investigating a Murder 561
Section III
Particularities of Murder Scene Investigation 562
§1. General Observations regarding the Murder Scene Investigation 562
§2. Examination of the Body 564
§3. Elements of Forensic Entomology; Establishing the Date of Death based on Entomological Tests 568
§4. Particularities of Murder Investigation according to the Means and Procedures Used by the Criminal for Taking the Victim's Life 576
Section IV
Other Activities Designed for Murder Investigation 581
§1. Ordering Medico-Legal Examinations 581
§2. Ordering Forensic Examinations 586

BUCHAREST UNIVERSITY LIBRARY

§3. Drafting Criminal Prosecution Versions 589
§4. Profiling Assessments regarding the Criminal's Personality 592
§5. Carrying Out Criminal Prosecution Actions 594
§6. Particularities of Murder Inbvestigation in case of Dismembered Bodies or Undiscovered Bodies 595

CHAPTER II
THE METHODOLOGY OF INVESTIGATING CRIMES BRINGING PREJUDICE TO ASSETS 619
Section I
Particularities of the Methodology of Investigating Theft and Robbery 619
§1. Introductory Observations 619
§2. The First Actions Taken for Investigating Theft and Robbery 621
§3. Other Criminal Prosecution Activities Carried Out in Investigating Theft and Robbery 624
§4. Certaing Particularities of Investigating Theft 625
§5. Certaing Particularities of Investigating Theft and Robbery Bringing Prejudice to Public Property 630
Section II
Methodological Particularities of Investigating Embezzlement 631
§1. Introductory Observations 631
§2. The Main Issues that Must be Clarified by Investigating Embezzlement 632
§3. The First Actions Taken in Investigating Embezzlement 633
§4. Carrying Out Other Criminal Prosecution Actions 635

CHAPTER III
METHODOLOGICAL ELEMENTS REGARDING THE FORENSIC INVESTIGATION OF WHITE-COLLAR CRIME 639
Section I
Introductory Considerations 639
Section II
Brief Overview of the Current Methods of Committing White-Collar Crime 646
§1. Specific Methods related to the Modes of Operation in White-Collar Crimes 646
§2. Modes of Operation in Actions related to Swindling 649
Section III
The General Methodological Framework of Criminal Investigation of White-Collar Crime 650
§1. Observations regarding the Specific Criminal Investigation 650
§2. General Methodological Rules of the Investigation 651

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Section IV
Particularities of the Forensic Investigation of Financial-Banking Crimes 652
§1. The Main Issues Examined in the Criminal Investigation 652
§2. Types of "Underground" Banking Systems Encountered in the Financial-Banking Crime 654
§3. Impact on the Evolution of Crime in this Field 656
§4. Current Stage in Fighting the Financial-Banking Crime 657

CHAPTER IV
THE METHODOLOGY OF INVESTIGATING INDUSTRIAL ACCIDENTS; THE INVESTIGATION OF TRAFFIC ACCIDENTS 659
Section I
The General Methodological Framework of Investigating Traffic Accidents 659
§1. Introductory Observations 659
§2. Legal Aspects 660
§3. Regulations regarding the Methodology of Investigating Industrial Accidents 662
§4. The Main Issues, Subject to Proof, Which Must Be Clarified by Investigating Industrial Accidents 664
§5. Investigation at the Industrial Accident Scene 665
§6. Carrying Out Other Criminal Prosecution Actions 667
Section II
Methodological Particularities regarding the Investigation of Industrial Accidents or Failures in the Mining, Petrochemical and Construction Field 669
§1. Methodological Particularities regarding the Investigation of Industrial Accidents in the Mining Field 669
§2. Methodological Particularities regarding the Investigation of Industrial Accidents or Failures in the Petrochemical Field 671
§3. Methodological Particularities regarding the Investigation of Industrial Accidents in the Construction Field 677
Section III
Methodological Particularities regarding the Investigation of Traffic Accidents 678
§1. General Notions 678
§2. Particularities regarding the Traffic Accident Scene Investigation 682
§3. Carrying Out Other Criminal Prosecution Actions 684

BCU CLUJ / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

CHAPTER V
METHODOLOGICAL PARTICULARITIES REGARDING THE FORENSIC INVESTIGATION OF CRIMES IN THE FIELD OF DRUG TRAFFICKING 687
Section I
Introductory Considerations 687
§1. General Observations and Historical Overview 687
§2. The Main Categories of Narcotic Substances and Their Classification 691
§3. References to the Legal Regulation 695
Section II
Means and Systems of Operation Used by Drugs Dealers 697
§1. Means of Hiding Drugs 697
§2. Means of Hiding Drugs in Traffic 699
§3. Frequent Means of Operation of Drug Dealers 701
Section III
Methodological Elements Applied in The Investigation of Drug Trafficking 702
§1. Means of Finding the Drug Dealers 702
§2. The Methodology of the Actual Investigation of Drug Trafficking 704

CHAPTER VI
METHODOLOGICAL ELEMENTS REGARDING THE FORENSIC INVESTIGATION OF CRIMES IN THE FIELD OF ORGANIZED CRIME 729
Section I
Introductory Considerations 729
§1. Terminological Specifications 729
§2. Observations regarding the Current Regulatory Framework Regulating the Activities in the Field of Fighting Organized Crime 733
Section II
Brief Overview of the Current Structures and Methods of Committing Crimes in the Field of Organized Crime 735
§1. Types and Structures of Criminal Organizations 735
§2. Methods of Committing Crimes in the Field of Organized Crime 737
Section III
The General Methodological Framework of Criminal Investigation in the Field of Organized Crime 743
§1. Stages and Means of Action 743
§2. Organization of the Flagrante Delicto Action 745

ROMANIAN CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Section IV
Particularities of the Forensic Investigation of Crimes Circumscribed to the Organized Crime, with an Impact in the financial-banking field 746
§1. The Main Issues Examined in the Criminal Investigation 746
§2. Overview of the Current Stage of Fighting Organized Crime in Romania 747

CHAPTER VII
CERTAIN METHODOLOGICAL ELEMENTS FOR THE INVESTIGATION OF CORRUPTION CRIMES 749
Section I
The General Framework of the European and National Criminal Regulation 749
§1. Preliminary Considerations 749
§2. Overview of the Regulation of Corruption Crimes in the European System 750
§3. Overview of the National Regulations 751
§4. International Cooperation in Fighting Corruption 753
Section II
General Criteria for the Forensic Investigation of Corruption 753
§1. General Framework 753
§2. Issues that the Criminal Investigation Must Clarify 754
Section III
Finding the Crimes in the Act 756
§1. Preparations for Finding the Crime in the Act 757
§2. Actual Carrying Out of the Action of Finding the Crime in the Act 761
Section IV
Tactic of Carrying Out Other Criminal Prosecution Actions 762
§1. Particularities of Hearing the Accused (the Defendant) 762
§2. Hearing the Injured Party or the Denunciator 765
§3. Carrying Out Confrontations 766
§4. Carrying Out Searches and Collections of Documentary Evidence and Objects 766
§5. Particularities regarding the Carrying Out of Computer "Searches" 768
§6. Ordering Legal Examinations and Technical-Scientific Observations 770

BCU "LUCIAN BLAGA" UNIVERSITY LIBRARY

CHAPTER VIII
METHODOLOGICAL ELEMENTS FOR THE INVESTIGATION OF CRIMES IN THE FIELD OF COMPUTER CRIME 771
Section I
General Framework of the National and International Criminal Regulation 771
§ 1. Preliminary Considerations 771
§ 2. Overview of the Regulations regarding Computer Crimes in the Romanian Legal System. 772
§ 3. Overview of Certain International Regulations regarding Cyber Criminality. 773
Section II
Means of Committing Cyber Crimes 775
§ 1. Introductory Observations 775
§ 2. Means of Action in Computer Attacks 776
§ 3. Brief Considerations regarding the Perpetrator and the Victim of Computer Crime 778
Section III
Actual Forensic Investigation of Computer Crimes 779
§1. The Main Issues to Be Clarified in the Investigation of Computer Crime 779
§ 2. Material Means of Proof 780
§ 3. The Carrying Out of Criminal Prosecution Actions 782
§ 4. Particularities regarding the Computer Crime Scene Investigation 783

BIBLIOGRAPHY 787

THEMATIC INDEX 797

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

Universul Juridic.ro
nihil sine iure

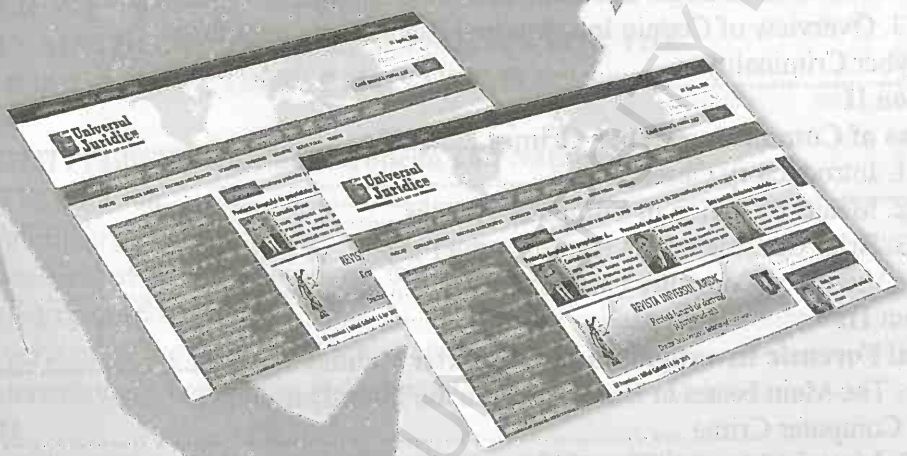

Portalul universuljuridic.ro:

- ✓ timp de 14 ani am investit în cele mai înalte standarde de informare;
- ✓ a venit momentul să dedicăm un portal profesionist celei mai competitive şi mai performante comunităţi: comunitatea juriştilor;
- ✓ puteţi accesa informaţie juridică reală, certificată editorial, necesară activităţii dvs., în orice moment;
- ✓ furnizăm conţinut pentru cele mai exigente profesii, sub semnătura specialiştilor recunoscuţi în domeniu.

www.universuljuridic.ro

BCU IASI CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY

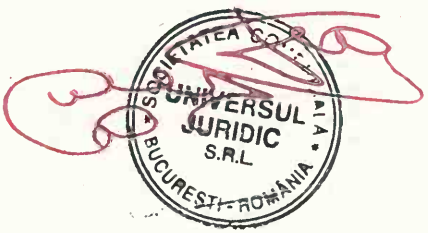

Lei 6/537
99 Lu

UNIVERSUL JURIDIC

Ediţia a VI-a a „Tratatului de Criminalistică" îmi dă, din nou, prilejul de a relua pledoaria pentru Criminalistică, pentru studiul ei ca disciplină necesară (am evitat să spun absolut necesară), în formarea juristului, profesionist al procesului judiciar.

De ce reiau această pledoarie în chiar conţinutul ei iniţial? Am ajuns şi în anul 2015, cu tot ce putem constata din perspectivă socială, economică, dar mai ales umană şi, de ce nu, spirituală. Evidenţa ne aşează în faţa unei involuţii, resimţită inclusiv în mediul juridic, care ar trebui să o observe şi să i se opună. Pentru aceasta, este nevoie, însă, de adevăraţi profesionişti, demni, oneşti, care să slujească pe deplin Justiţia. Formarea acestora obligă mai întâi la o pregătire complexă, la apropierea ei de realitatea judiciară, cel mai adesea tristă.

Când vedem care este evoluţia criminalităţii, formele acesteia, din ce în ce mai grave, mai complexe sau profesioniste, numai revenind cu picioarele pe pământ (dacă îmi este acceptată expresia), putem înţelege că formarea viitorilor magistraţi, anchetatori şi chiar avocaţi, trebuie să aibă un fundament ştiinţific, modern, realist şi cât mai puţin poetic, dacă se vrea combaterea cu eficienţă a infracţionalităţii.

Şi pentru că am evocat semnificaţia aflării adevărului, invit să medităm la afirmaţia lui Oscar Wilde, potrivit căruia: „Adevărul pur şi simplu este rareori pur şi niciodată simplu".

ISBN 978-606-673-673-2
9 786066 736732

BCU IASI / CENTRAL UNIVERSITY LIBRARY